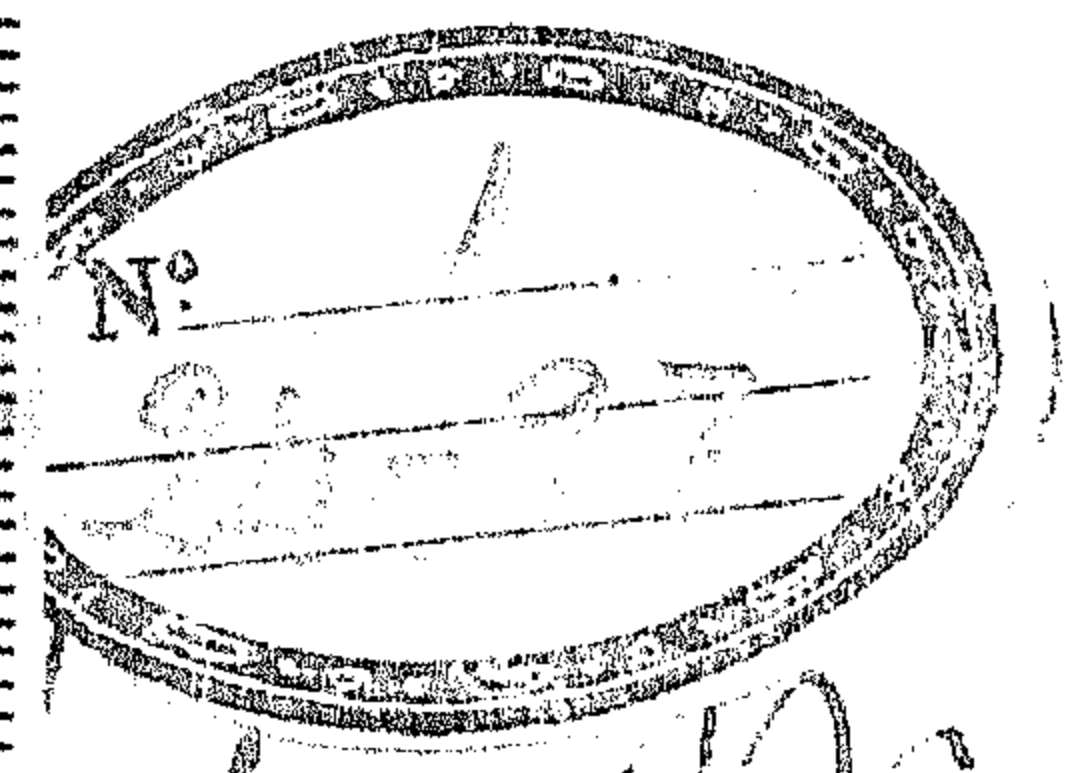
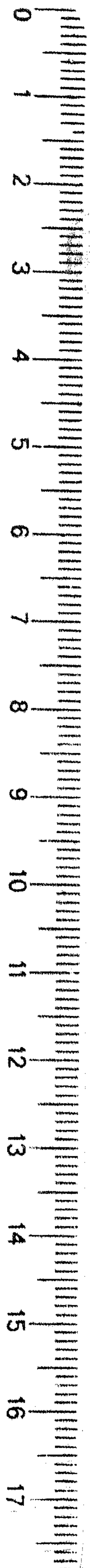

16a 5-16

~~16a 5-16~~

379

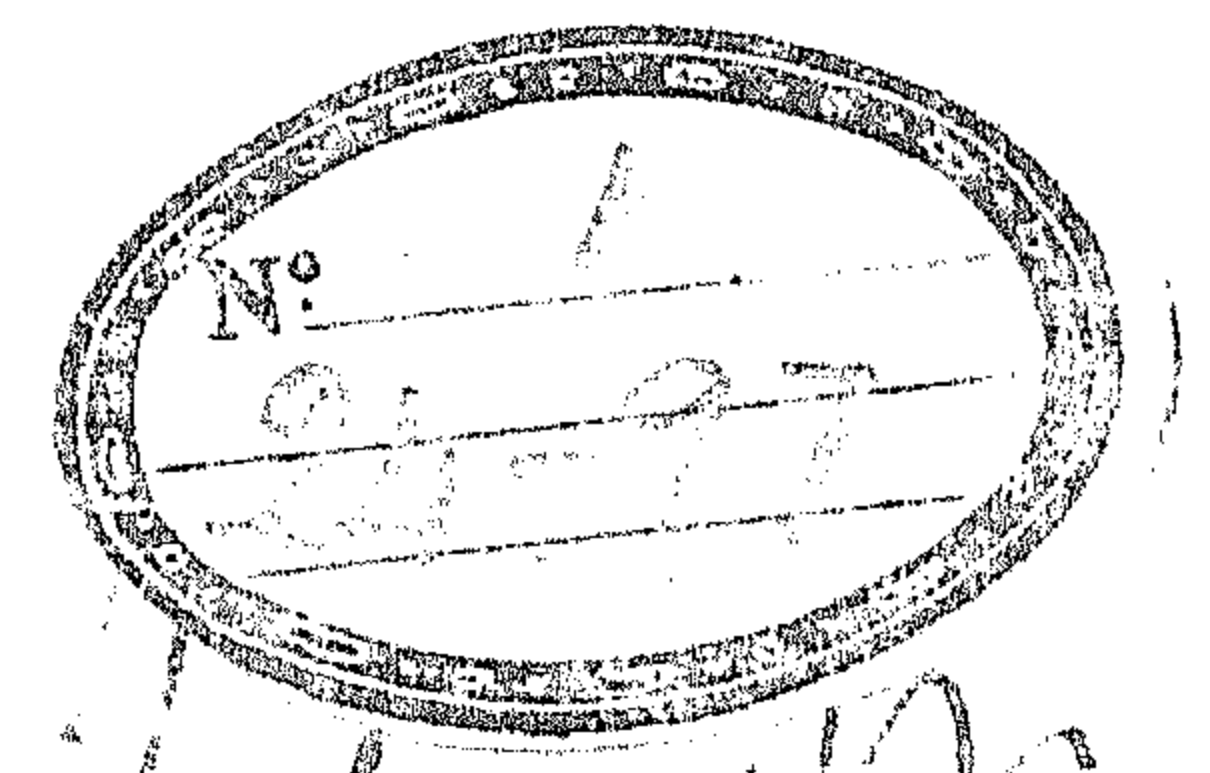
etna M. 1-

16a 5-16

~~16a 5-16~~

16a 5-16

379

lema M. 1-

10y de la lib. del collegio catho. Jena M. d.
E P I T O M E
DELICTORVM, *R. 1974*

*Causarumq; criminalium, Ex iure
Pontificio Regio & Casareo.*

LIBER I.

AVCTORE D. PETRO A PLAZA
a Moraza, vtriusq; Iuris Doctore clarissimo,
nunc primùm excusus.

*HVIC ACCESSIT MISCELLANEORV M
quorundam tractatum, libri Decretalium Quinti,
& Noni Codicis, affinium tit. Elenchus.*

*Cum Indice duplici, vno Regiarum Decisionum hic explicata-
rum, altero rerum selectiorum, locupletissimo.*

DE LA LIBRERIA
DEL REAL COLEGIO MAYOR
Reunido de Santa Cruz, y
Santa Catalina.
E. 2.º C. 29.º N. 12.º

VENETIIS,
Apud Hieronymum Scotum,
M D LXXIII.

147

REGIÆ DECISIONES
QVÆ IN HOC OPERE
EXPLICANTVR,

Præter alias, quas passim, obiter tamen, adiecimus,
vel ad iuris communis comprobationem,
vel correctionem.

Ex Alphonsi Regis legibus, quas partitas
Hispani vocamus.

Lex 1. tit. 9. par. 7. pag. 17. ad finem.
Lex 8. tit. 7. par. 6. pag. 26. in princ.
Lex 5. tit. 6. pag. 3. & l. 5. tit. 6. p. 7. pag. 35. ad fin.
Lex 9. tit. 4. par. 5. pag. 60. circa medium.
Lex 22. tit. 1. par. 7. pag. 89. circa med.

Lex pen. tit. 9. par. 7. pag. 106. circa med.
Lex 17. tit. 25. par. 2. pag. 66. col. 2. ad fin.
Lex 7. tit. 33. par. 7. l. 13. tit. 16. par. 3. lex 1. titu. 19. par. 2. l. 6.
tit. 33. par. 7. pag. 116. post princ.
Lex 5. tit. 8. par. 7. pag. 155. ad fin.
Lex 22. tit. 1. par. 7. pag. 214. circa med.
Lex 2. tit. 31. par. 7. pag. 291. circa med.
Lex 7. tit. 8. par. 7. pag. 313. post princ.
Lex 22. tit. 1. par. 7. pag. 334. post princ.
Lex 12. tit. 8. par. 7. pag. 341. post med.
Lex 24. tit. 1. par. 7. pag. 397. in princ. idem pag. 198. ad fin.
Lex 22. titu. 1. par. 7. pag. 657. ad fin. Et rursus pag. 660. post
med. & pag. 662. in princ.
Lex 22. tit. 1. pag. 671. post princ.
Lex fin. tit. 13. & lex 3. tit. 15. par. 4. pag. 696. ad med.
Lex 10. tit. 3. par. 6. pag. 700. in princ.
Lex 22. tit. 1. par. 7. pag. 756. ad fin. & rursus pag. 757. post med.
Lex 22. tit. 1. par. 7. pag. 761. cir. med. 762. post princ. & ante fin.
Lex 22. tit. 1. par. 7. pag. 775. in princ.

Ex legibus fori.

Lex 7. tit. 5. lib. 4. fori, pag. 27. post med.
Lex 3. tit. 1. foro iuzgo, pag. 55. ad medium.

Lex 4. tit. 3. lib. 2. fori, pag. 162. post med.
 L. 4. tit. de los homez llos. lib. 4. fori, pag. 153. post princ.
 Lex 2. tit. 12. lib. 4. fori, pag. 328. post princ.
Ex ordinationibus regalibus.
 Lex 2. tit. 9. lib. 8. ordin. pag. 12. in princ.
 Lex 2. tit. 9. lib. 8. ordin. pag. 16. ad med.
 Lex 2. tit. 9. lib. 8. ordin. pag. 18. ad med.
 Lex 2. tit. 9. lib. 4. ordin. pag. 24. ad med. 25. in princ.
 Lex 2. tit. 9. lib. 8. ordin. pag. 33. ad med.
 Lex 2. tit. 9. lib. 8. ordin. pag. 35. post med.
 Lex 2. tit. 9. lib. 8. ordin. pag. 37. in princ.
 Lex 2. tit. 9. lib. 8. ordi. pag. 39. post princ. & pag. 40. ad med.
 41. post princ.
 Lex 2. tit. 9. lib. 8. ordin. pag. 42. in princ.
 Lex 1. tit. 12. lib. 6. ordin. pag. 45. in princ.
 Lex 4. tit. 4. lib. 6. ordin. ibid.
 Lex 11. tit. 11. lib. 4. ordin. & l. 19. eiusd. tit. & lib. pag. 54. in princ.
 Lex 11. & l. 19. tit. de las encartaciones. lib. 4. ordin. pag. 57. ad finem.
 Lex 1. tit. 9. lib. 8. ordin. pag. 61. in princ.
 Lex 2. tit. 9. lib. 8. ordin. pag. 62. in princ.
 Lex 3. tit. 8. lib. 8. ordin. pag. 72. in princ.
 Lex 24. tit. fin. lib. 8. ordin. pag. 72. ad finem.
 Lex 5. tit. 12. lib. 8. ordin. pag. 86. circa medium.
 Lex 33. tit. 14. lib. 2. ordin. pag. 125. in princ.
 Lex 15. tit. 13. lib. 8. ordin. pag. 154. ad fin.
 Lex 1. tit. 3. lib. 5. ordin. pag. 163. ad fin.
 Lex 15. tit. 2. lib. 3. ordin. pag. 161. post princ.
 Lex 9. tit. 2. lib. 3. ordin. pag. 163. ad fin.
 Lex 3. tit. 13. lib. 5. ordin. pag. 163. ad fin.
 Lex 12. tit. 13. lib. 8. ordin. & lex 16. tit. fin. eod. lib. lex 7. titu. 7. lib. 8. ordin. pag. 328. ad med.
 Lex 13. tit. 2. lib. 3. ordin. pag. 333. in princ.
 Lex fin. tit. 9. lib. 4. ordin. pag. 336. ad fin.
 Lex 9. tit. 13. lib. 8. ordin. pag. 395. ad med.
 Lex 18. tit. de las penas. lib. 8. ordin. pag. 401. ad med.
Ex aliis diuersis legibus & pragmaticis
 Lex 81. styli. pag. 30. ad med.
 Lex 82. styli. pag. 34. ad medium.
 Lex. 131. styli. pag. 39. in princ.

Lex

Lex 85. styli. pag. 39. ad med. pag. 41. in princ.
 Pragmatica in couetu Hispalensi lata, fol. 41. pag. 45. in princ.
 Pragmatica 55. Toleti. pag. 113. post med.
 Pragmatica 55. Toleti. pag. 130. post princ.
 Pragmatica 55. in Pinciano conuentu lata, anno 1523. pag. 135. ad finem.
 Pragmatica del aranzel real, quæ incipit, del homizillo. pag. 160. in princ.
 Pragmatica del aranzel. pag. 162. ad fin. capit. 10. in capitulis pratorum. pag. 162. ad fin.
 Lex 76. Tauri, pag. 319. ad med.
 Lex 55. Tauri, pag. 399. ad med.
 Lex 55. Tauri, pag. 506. post princ.
 Lex 62. Tauri, pag. 603. in princ. & 605. ad fin.
 Lex 9. Tauri, pag. 695. ad med.

Canones, qui principaliter in hoc Codice declarantur.

Ex Decretis.

Cap. si quis suadente 17. q. 4. pag. 46. in princ.
 c. inter cætera. 10. q. 3. pag. 54. in princ.
 c. homicidium. de pœn. dist. 1. pag. 141. in princ.
 c. homicidium. de pœn. dist. 1. pag. 143. in princ.
 c. si qua fœmina. 50. distinct. pag. 219. post princ.
 c. si quis viduam. 50. distinct. pag. 266. in princ.
 c. si quatuor. 23. q. 8. ibid.
 c. si quis suadente. 17. q. 4. pag. 280. in princ.
 c. si quis cum duobus. & c. si quis cum matre. & c. vlt. 34. q. 2. pag. 457. in princ.
 c. pascite fame orientem. 85. distinct. pag. 499. in princ.
 c. sanè. c. inebriauerunt. 15. q. 1. pag. 532. post med.
 c. si quis suadente. 17. q. 4. pag. 546. post med.
 c. inter hæc. 33. q. 2. pag. 631. in princ.
 c. prohibeantur. 2. q. 1. pag. 674. ad finem.
 c. cum multa. 15. q. 8. pag. 678. ad finem.

Ex volumine Decretalium.

Cap. cum pro causa. de sentent. excom. pag. 32. in princ.
 c. si. de rerum permut. pag. 51. in princ. itidem pag. 54. in princ.
 c. conquerenti. de offic. ordin. pag. 54. circa med.
 c. 1. de maled. pag. 71. ad fin.
 c. ad abolendam. de heret. pag. 84. in princ.
 c. ad supplicationem. de renunt. pag. 84. post med.

† 3

C. I. VS

c. 1. vt lite non cont. & c. literas de rest. spol. pag. 168. in prin
 c. sicut dignum. §. 1. de homic. pag. 154.
 c. cum voluntate. de sent. excom. pag. 159. in prin.
 c. 2. de cler. pugnan. in duello. pag. 179. post princ.
 c. significasti. de homic. pag. 192. in princ.
 c. ad audientiam. de homic. pag. 193. in princ.
 c. presbyterū. de hom. & c. ad audientiā. eo. tit. p. 215. ad med.
 c. dudum. de præsumpt. & c. 1. de scrutinio. pag. 224. ad finem.
 c. sicut dignum. §. qui verò. de homic. pag. 261. ad medium.
 c. s. ferte. de præsumpt. pag. 198. ad fin.
 c. causam in secundo. qui filij sint legit. pag. 301. post med.
 c. 1. de homic. pag. 324. in princ.
 c. 1. de homic. pag. 329. ad med. & 330. ad fin.
 c. tua nos. de homic. pag. 441. ad med. & rursus 442. ad fin.
 c. sicut. de homic. pag. 443. ad med.
 c. si vero. in 2. de sent. exc. pag. 456. & pag. 457. post princ. 428.
 c. 2. de homic. pag. 495. ad fin.
 c. interfecisti. de homic. pag. 497. in princ.
 c. 2. de homic. pag. 499. post princ.
 c. à crapula. de vita & honest. cleric. pag. 534. ad finem.
 c. de causis. de offic. deleg. pag. 584. in princ.
 c. inter opera. de sponsal. pag. 592. circa med.

Ex libro sexto Decretalium.

Cap. 1. de cleric. coniug. libr. 6. pag. 92. ad finem.
 Regula, in pœnis, de reg. iur. libr. 6. pag. 94. post med.
 c. 2. de renunc. pag. 178. post princ.
 c. fin. de homic. libr. 6. pag. 237. post med. Itidem pag. 239. post
 princ. & pag. 240. in princ.
 c. felicis. de pœn. libr. 6. pag. 254. in princ.
 c. felicis. de pœn. libr. 6. pag. 267. in princ.
 Reg. rati habitationem. de reg. iur. libr. 6. pag. 278. in princ. &
 pag. 281. post princ.
 c. cū quis. de sent. exc. libr. 6. p. 280. ad fi. & iterū p. 282. in prin
 c. 1. de homic. libr. 6. pag. 286. ad finem. 288. post princ. 285. in
 princ. 290. ante finem.
 c. 1. de homic. libr. 6. pag. 290. ante fin.
 c. 1. de homic. libr. 6. pag. 296. in princ. & ibid. post med.
 c. 1. de homic. libr. 6. pag. 307. ad medium.

Ex Clementinis.

Clemen. vnica, de consang. & affin. pag. 457. in princ.

Clementina

Clementina vnica de homic. pag. 480. post princ.

Ex sacris Biblijs.

Matth. c. 19. pag. 420. ad med.

Ecclesiastes. c. 5. pag. 469. circa med.

Ad Romanos c. 14. ibid.

Luc. cap. 10. Papi. ibid.

Index locorum aliquot vtriusque iuris,
qui obiter in hisce commenta-
rijs explicantur.

Ex Digestorum voluminibus.

Lex, aut qui aliter. §. & cum interdictum. ff. quod vi aut clam.
 pagina 23. in principio.
 lex, si pater. ff. que in fraud. cred. & l. ita autem. §. gessisse. ff. de
 administ. tut. pag. 23. post med.
 In unquam plura. ff. de priuat. delic. pag. 32. a / med.
 l. plerunque. ff. de iure dot. pag. 62. ad finem.
 l. quicquid calore. ff. de reg. iur. pag. 65. in princ.
 l. vltima. ff. de decur. pag. 85. in princ.
 l. qui incestu. §. si. & l. si maritus. §. si negauerit. ff. sol. matrim.
 pagina 89. ad medium.
 lex, cum quidam. ff. de liber. & posthum. pag. 94. post med.
 l. item apud Labeonem. §. si quis seruo verberato. ff. de iniur.
 pag. 97. post princ.
 l. ex hac. ff. si quadr. paup. fec. dic. pag. 99. post medium.
 l. equissimum. ff. de usufr. pag. 113. ad fin.
 l. 1. ff. ad leg. Iul. de vi publ. pag. 123. ad fin.
 l. non sunt liberi. ff. de statu hom. pag. 145. in princ.
 l. 1. §. diuus. verlic. quod si claua. ff. de sicar. pag. 158. post med.
 l. verum. ff. de furtis. pag. 159. in princ.
 l. quod reipublicæ. ff. de iniur. ibid.
 l. item Mela. & l. ita vulneratus. ff. ad leg. Aquil. pag. 184. post
 medium, & ad finem.
 l. item Mela. §. Celsus. ad leg. Aquil. pag. 187. ad med.
 l. ita vulneratus. ad l. Aquil. pag. 190. ad fin.
 l. vt ratione. la. 1. §. si seruus testa. ff. ad l. Fal. p. 196. ante med.
 l. huic scripturæ. §. si seruus. l. item Mela §. Celsus. l. ita vulne
 ratus. ff. ad leg. Aquil. pag. 197. in princ.
 l. si quis in graui. §. peregrè. ad Syllan. pag. 211. post med.
 l. si qs mihi bona. §. pater Seio. ff. de acq. hæc. p. 227. post med.
 † 4 l. Gracchus

l. Gracchus. ff. de adult. pag. 250. post med.
l. non solum. §. si mandato. verfi. Atticilius. ff. de iniur. pag.
264. ante finem.
l. 1. §. occisorum. ff. ad Syllan. pag. 313. ante finem.
l. 1. ff. de parricid. pag. 316. ante finem.
l. si quis aliquid. §. qui abortioni. ff. de pœn. pag. 317. ad fin.
l. item si obstetrix. ff. ad leg. Aquil. pag. 318. ad finem.
l. 3. ff. ad leg. Cornel. de sicar. pag. 320. post medium.
l. penult. ff. ad leg. Pomp. de parricid. pag. 341. post med.
l. 1. de parricid. ff. pag. 351. ante finem.
l. scienter. ff. de parricid. pag. 355. post princ.
l. hos accusare. §. omnibus. ff. de accusat. pag. 351. post princ.
l. sciendum. ad leg. Pomp. de parricid. ff. pag. 369. in princ.
l. si autem. ff. de adil. edic. pag. 417. ante finem.
l. si cum seruo meo. ff. de iniur. pag. 453. post medium.
l. scientiam. §. sed si defendendi. ff. ad l. Aquil. pag. 454. ad finem.
l. ut vim. ff. de iustitia & iure. pag. 498. post medium.
l. diuus. ff. de offic. præsid. pag. 502. post med.
l. ad bestias. ff. de pœn. pag. 583. post princ.
l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui not. infam. ib. ad fi.
l. palam. ff. de ritu nupt. pag. 598. ad med.
l. mariti. §. qui quæstum. ff. de adult. pag. 599. post princ.
l. verum. ff. de furtis. pag. 600. post med.
l. ff. de offic. diuersi. iud. pag. 603. post med.
l. si vxor. §. 1. ff. de adult. pag. 606. ad finem.
l. qui accusare. ff. de accusat. pag. 674. ante finem.
l. filio quem pater. ff. de liber. & posthum. pag. 680. ad finem.
l. hos accusare. §. hoc beneficium. ff. de accusat. pag. 749. ad finem.

Ex Codice Iustiniani.

Lex. iustissimos. C. de offic. rect. prouinc. pag. 15. post princ.
l. 1. C. de famos. libel. ibid. ad finem.
l. nobiliores. C. de com. mer. & mercat. pag. 20. ad finem.
l. si defunctus. C. de suis & legit. hered. pag. 29. post princ.
l. sancimus. & l. pen. C. de donat. pag. 59. ante med.
l. 1. de famos. libel. C. pag. 67. ad med.
l. 1. C. si quis Imper. maled. pag. 71. post medium.
l. iniuriarum. C. de iniur. pag. 95. ante med.
l. si non conuictij. C. de iniur. pag. 107. post princ.
l. seruus. C. de his qui ad eccles. confug. pag. 139. post med.
l. pen. C. de posthum. hered. instit. pag. 145. in princ.

l. eum

l. eum qui. C. de sicar. pag. 154. post medium.
l. si vnquam. C. de reuoc. donat. pag. 173. ad medium.
l. Gracchus. C. de adult. pag. 259. post med.
l. vnica. C. de his qui paren. vel liber. occid. pag. 341. post med.
l. 1. & 2. C. quando liceat vnicuique sine iudice se vindicare.
pag. 626. in princ.
l. cum acutissimi. C. de fideicom. pag. 680. ad medium.
l. placet. C. de sacrosanct. eccles. pag. 752. ad med.

Ex Institutionibus.

§. fin. Instit. de exhæred. liber. pag. 29. ante med.
§. fin. Instit. de pœn. temere litig. pag. 59. post med.
§. fin. Instit. de iniur. pag. 104. ad med.
§. item lex Cornelia. Instit. de public. iud. pag. 149. post med.
§. ope. Instit. de oblig. quæ ex delic. pag. 668. ad med.
§. alia de public. iudic. pag. 341. ante finem.

Ex Authenticiis.

§. 1. verfic. sancimus. in authent. de testib. collat. 7. pa. 20. ad fi.
Authen. ut cum de appellat. cognosc. §. aliud quoque capitulum.
collat. 8. pag. 27. ad medium.
§. fin. in auth. de sanct. episc. collat. 9. pag. 77. in princ.
§. fin. in auth. de armis. collat. 6. pag. 124. ad med.
§. aliud quoque capitulum. in auth. ut cum de appel. cognosc.
collat. 8. pag. 317. ad finem.

Ex tribus libris, Codicis.

Lex, ne quis. C. de dignit. lib. 10. pag. 20. ad finem.
l. 1. C. ut armorum vltus. lib. 11. pag. 129. post medium.

Ex Feudorum libris.

§. si quis rusticas. & §. mercator. de pace tenenda, in vltibus feudorum, pag. 126. in princ.
§. ad palatium. titulo, de pace tenenda, in vltibus feudorum, pag. 135. in princ.
Cap. primo. §. si quis hominem, de pace tenenda, pagina 154. ante finem.
Cap. vnicum, quibus modis feudum amittatur, pagina 455. circa medium.
Cap. primo. §. si quis alium, de pace tenenda, pagina 498. post principium.

FINIS.

TRACTATVVM SPARSIM
ac intercisè digestorum nomenclaturam,
sequens pagella
indicat.

DE iniuria, quæ verbis fit, maximè de ea, quæ veri criminis obiectione irrogatur, de quæ illius pœnis, iure Cæsareo, Regio Pontificioque sancitis, cum nouo detecto intellectu Regiæ constitutionis 2. tit. 9. lib. 8. ordin. regalium. Caput primum.

Adhuc inquiritur de æreis solidis, quibus conuictator mulctandus est, circa eam Regiam constitutionem. cap. 2.

Extat insignis Valentini Imperatoris l. vnica. C. de famosis libellis, quæ de his criminis reis agit. cap. 3.

De pœnis illius, qui Imperatori maledixerit, Romanoque Pontifici, iure Cæsareo, Pontificio Regione statutis. cap. 4.

Perpenditur nouella Cæsaris constitutio in §. finali. in authent. de sanct. episcop. colla. 9. quæ agit de gestante habitum alterius in eius contemptum, teneaturne iniuriarum actione. cap. 5.

De iniurijs, quæ factæ sunt, potissimum agitur, de quæ illarum pœnis iure Cæsareo, Regio, Pontificioque sancitis. cap. 6.

Discutitur Mariani Cæsaris constitutio in l. denuntiamus. C. de his qui ad ecclesi. confugi. cap. 7.

De armis, de quæ ea deferentium pœnis, iure Cæsareo, Regio, Pontificioque sancitis. cap. 8.

De homicidio commisso. ante baptismum. cap. 9.

De homicidiorum pœnis iure Cæsareo, Regione sancitis. cap. 10.

Examinatur Celsissimi tertii pontificia constitutio, quæ de clericorū homicidiorum criminis reis agit, in c. cum non ab homine. de iud. c. 11.

C. significasti. 2. de homic. & litâ vulneratus. cum litem Mela. ad l. Aquil. alio sensu, quàm qui vulgatus est, intelliguntur, de pluribus eundem hominem vulnerantibus, quedam notata scitu non indigna. capit. 12.

Quis dicatur in iure letali vulnere affectus, & de vulneris letalis attestacione pleraque responsa veterum explicata, & alio sensu, qui qui vulgatus est, intellecta. cap. 13.

C. Petrus. de homic. agen. de amicis, consanguineisve, & famulis dominorum contemplacione delinquentibus, quedam responsa veterum explicat. cap. 14.

Examinatur

Examinatur celebris Bonifacii octauæ constitutio in c. fin. de homic. lib. 6. cum nouo detecto intellectu plurium iurium de his, qui homicidiū committi mandarunt, agentium. caput 15.

Perpenditur insignis Alexandri tertij pontificis constitutio in c. sicut dignum. §. illi etiam. de homic. quæ agit de pœnis auxilium, opemve ferentis, nouo sensu declarata. cap. 26.

Declaratur §. qui verò. c. sicut dignum. de homic. l. 1. §. persuadere. ff. de seruo corrup. agentis de consilium dantis pœna, iura hæctenus non sic intellecta, cap. 17.

Exponitur pontificia constitutio in c. ratihabitionem. de reg. iur. & aliter elucidatur, quàm vulgò fieri soleat, agens quæ afficitur pœna ille, qui delicto non dederat consilium, nec auxilium, nec fauorem, ratum tamen habuit delictum commissum. cap. 18.

De assassinis, de quæ illorum pœnis, iure Cæsareo, regio, pontificioque sancitis elucidatur elegans pontificia constitutio in cap. 1. de homic. libro 6. cap. 19.

Traduntur aliquot interpretationes ad l. 1. C. de malefic. & math. quæ aliter declaratur, quàm hæctenus fuerit, circa veneficorum pœnas iure Cæsareo, Regioneque sancitas. cap. 20.

Examinantur quæstiones a Barto. tradita in l. respiciendum. §. delinquant. ff. de pœ. & quedam adnotantur scitu non indigna circa pœnas proditorie ac insidiosæ interimentis, iure Cæsareo, Regio Pontificioque sancitas. cap. 21.

Traditur vera ratio decidendi, ad Constan. responsum. in l. vnica. C. de his qui parentes, aut liberos occiderunt, & ab. exteris ignorantia nebulis perpenduntur pœna iure Cæsareo, regione sancita in parricidas, aliter intellecta, quàm hæctenus a ceteris fuerit. cap. 22.

De his qui mortem sibi consciuere, de quæ eorum bonis, quedam ex historiis adnotata, scitu non indigna, aliter elucidata, quàm vulgò fieri solet. cap. 23.

Repetita quedam ex historiis, vnde originem traxit le. 1. & 2. C. de Eunuch. deq; Eunuchorum, & de illorum, qui propria voluntate pendenda vltro sibi absciderunt, pœnis eum nouo & detecto intellectu iurium de ea re agentium. cap. 24.

Quedam adnotata quo ad irregularitatem ex deformitate corporis, & mutilacione membrorum ex historiis, aliquot repetita scitu non indigna. cap. 25.

De homicidio casuali quedam non inconcinna. cap. 26.

Traditur breuis & circumscripcta interpretatio Bar. in l. respiciendum §. delinquant ad fin. ff. de pœnis. cap. 27.

Extat

Extat elegans Clementis quinti constitutio in concilio Viennensi in clementina vnica, de homicid. agens de his, qui ad necessariam vita defensionem aliquem interimunt, sintue immunes à criminis pœna. Capitu. 28.

Responsum Clementis 5. in concilio Viennensi in clemen. vni. de homic. nouo sensu declaratum est, & quedam adnotata scitis non indigna. Capit. 29

De ebriorum pœnis, quedam veterum Responsa adnotata. Cap. 30.

De his, qui incumbentes somnio deliquerunt, deque illorum pœnis. caput. 31.

De delictis puerorum, deque illorum pœnis iure Cesareo regione sanctis, Cap. 32.

L. ad vestras ff. de pœnis. aliter intellecta, quàm haectenus à ceteris fuerit. Capit.

Priuilgium Cardinalium circa criminis reos liberandos aliter declaratum, quàm haectenus à doctõibus fuerit cap. 34.

Ordo ecclesiasticus post delictum commissum, ac perpetratum assumptus quando liberet quem à iurisdictione secularis iudicis. cap. 35.

C. de bannitis, & an immunis sit ab homicidij pœna, qui bannitum interemerit cap. 36.

Perpenditur an fidei à iudice data criminis reo, ob delicti manifestationem teneatur cap. 37.

De abolitionibus. cap. 38.

De homicidiorum transactione circa intellectum l. 2. 2. titu. 1. part. 7. caput 39.

Diocletiani & Maximiani, Caesarum constitutio in l. de crimine. C. de his qui accusare non poss. cap. 40.

De filijs illegitimis necem vindicantibus circa eandem regionem sanctionem 22. titu. 1. par. 7. cap. 41.

Adhuc inquiritur circa l. 2. 2. tit. 1. par. 7. circa quam sale brose iuris species inter transactionum spicula declarantur. cap. 42.

Rursus agitur an & amiceo uaxima amicitia coniuncto immunis accusandi necem amici competat. cap. 43.

Bart sententia in l. seruos. ff. de accus. ex legum artium pomerijs elucidata, & ab impudentibus multorum nugulis liberata. cap. 44.

De pralatione circa necem defuncti vindicandam. cap. 45.

Adhuc inquiritur circa regionem constitutionem 22. titu. 1. par. 7. an factum a maiori parte consanguineorum heredumve super nece defuncti valeat cap. 46.

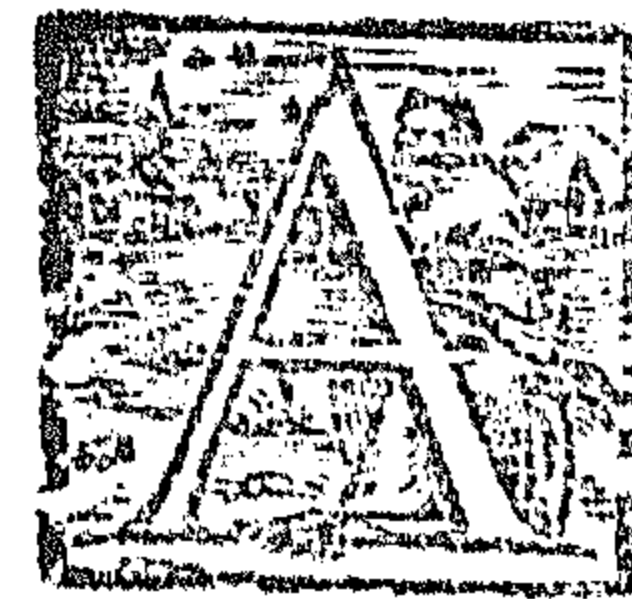
Ius vindicandi necem defuncti cedi potest. cap. 47.

Finis Iudicis Capitulum.

INDEX
C O P I O S I S S I M V S
R E R V M E T V E R B O R V M
M A X I M E N O T A B I L I V M,

*Qua in hoc Epitomes delictorũ lib. continentur,
ordine Alphabetico digestus, tribus
elementis distinctus,*

*Quorum primum, scilicet a, pagina cuiusque principium
denotat, b medium, c vero finem.*

B B A S, qui sine culpa officio depositus est. nihilominus primum locum in conuentu obtinet post Abbatem. pag. 84. c	regularis Absens quis, ppriè dicatur. 12. c Absens qui iniuriam irrogauit, non effugit iniuriarum actionem Absens iure regio damnari potest pag. 517.2	444.2
Abbas iniuriarum actione agere potest aduersus eũ, qui iniuriam fecerit monacho 87. c	Abbas, pater & monasterium si simul concurrant, quis preferatur 732. c	
Abbas licet iniuriam ecclesie illatam remittere non possit, religioso tamen illatam remittere potest 89. a	Abstemius minimè idoneus est ad sacerdotium 536. 2	
Abbati an liceat monachum defendere: & versa vice 487. 2	Accusatio ad vindicandam necem defuncti intra quod tẽpus proponi debeat 666. c	
Abolitio, tam principalem, quàm priuatam actionem tollit 642. a	Accusare mortem defuncti quibus personis competat 708. 2	
Abolitionis tres species ibidem	Accusatore mortuo minimè ad hẽredes ius accusandi transit. pag. 642. b	
Abolitio principis generalis quid operetur 644. b	Accusatores multos esse in ciuitate cur admodũ utile est. 14. c	
Abortioni causa dare quando licitum sit 319. 2	Accursij error in l. pœna ff. ad legem Pompeiam, de parric. 341. c	
Abortioni causam dans, an sit ir-	Actus	

INDEX

Actus valet per vnum ex plurib. Alumnum nō potest vocare in ius tutoribus factus 767.c
Alumnus nō potest vocare in ius nutricem 726.c
Alumnus nō tenetur legitimam pagi. 795.c
Alumnum nō tenetur legitimam relinquere educatori 728.2
Alimentorum ius, an cedi possit. pagina 794.c
In Alternatiuis debitoris est ele- ctio 62.c
Amicitiam facilē ineuntes, facilli- mē eam amittunt 10. b
Amicitia quid sit 483. a
In Amicitia omnia insunt, quæ homini sunt expetenda ibid.
Amicitia inter extraneos poten- tior est, quā quæ ratione san- guinis contrahitur 737.2
Amico maxima amicitia cōiun- cto manus accusandi mortem amici competit ibidem
Amicus auro præualeat ibidem
Amicus potest seruū amici in fu- ga constitutum vānundare. pa- gina 743. b
Amicus pro amico absq; manda- to appellare potest 744. b
Amicum occidēs, an præsumitur dolus ibidem.c
Amicum intimū defendere obli- gamur 482.c
Amicus appellatione suorum in- telligitur 484.2
Amicus absque mandato potest impetrare rescripta ad benefi- cia pro amico 739. a
Amoris conjugalis quāta vis sit. pagin. 367.c. & seq.
Animus occidēdi quonam modo proberetur 157. b
Angli Ioānam puellam Rotho- magi combusserunt, quōd veste virili

INDEX

virili vteretur 76. b
Appellatione pēdente, an possit transigi super nece defuncti, pa- gina 671.2
Argumentū à contrario sensu nō sumitur, vbi legis resultat pra- intellectus 128.2
Arma ferre nō possunt conuersi in Granatensi pratorio 130. b
Arma præstans ignoranter, an te- neatur ex maleficio 262.2
Arma tam laicis quā clericis, tā- foris quā intra ecclesias prohi- bita sunt 120. a
Arma clericorum, orationes, pa- na 123. b 137. c
Arma non existimantur esse cul- tellus 124. b
Arma offensiuā & defensiuā, quæ dicantur 125. c
Arma ferre possunt cruce signa pag. 126.2
Arma permittuntur commoran- tibus in curia ibid. b
Arma ferre possunt iter agentes. pagina 126. b
Arma venenata portātes præter regis cōstitutionis pœnam ma- iori supplicio plectendi sunt, pa- gina 152. b
Arma verum amittat deferēs. pa- gina 133.2
Arma deferre in regijs prætorijs Hispaniæ nemini licet. pa- gina 135.2
An idem in lupanaribus ibi.
Armato homines cōgregans ad delictum perpetrandum, an sit duplici pœna plectendus. pa- gina 129. c
Armatus ad ecclesiam cōfugiens minimē gaudet templorum im- munitate 132.2
Armis spoliari non potest, qui fu- giens insequente iudice in do- mum suam se receperit 130. c
Armis spoliari nō possunt docto- res 132.2
Item nec aduocati ibi. b
Armorū vsus antiquissimus. pa- gina 122. b
Armorū appellatione quæ com- prehenduntur ibidem
Armorum differentia 223. b
Armorū appellatione an defen- soria arma veniant ibi. c
Armorum appellatione an lapi- des & fustes veniant 124.2
Armorū delatio permittitur hæ- reticæ prauitatis familiaribus. pa. 126.2
Armorum delatio post cāpanæ horā qualiter permittatur ibi.
Armorum prohibitio non exten- ditur ad milites nobilitate deco- ratos 127.2
Armorum delatio viginti casib. laicis permittitur 139.2
Armorum delatio non prohibe- tur iudicem associātibus 139.2
Armorum delatio vbi prohibea- tur priuilegium habentibus ea- deferendi 133.2
artifex si sit celebris, magniq; no- minis, pœna ei remitti potest. pa- gina 579.2
Assassinatus non contrahitur ex sola stipulatione 294. b
Assassini qui dicantur 285.2
Assassini etymologia ibid. b
Assassini

INDEX

Assassini omni legum privilegio carent	189. b	B	Baldi sententia eleganter perpenditur circa intelle- ctum l. si quis non dicam rapere C. de episc. & cleri. 302. b
Assassini qualitas probanda est, pag.	310. c		Banniti equiparantur deportatis, pagina
Assassinorum poena: varia	189. b		745. c
Assassinus is est, qui opera homi- num infidelium Christianum oc- ciderit	286. b		Bannitis an competat ius vindi- candi necem defuncti
Assassinus nomen æquivocum, pagina	287. b		745. c
Assassinus tenetur pecunias acce- ptas restituere	189. c		Bannito an liceat se defendere, pagina
Assassinus non desinit esse, si per- eum non steterit, quominus ho- micidium sequeretur	291. a		464. b
Assassinus mandatarius absque alijs indicijs torqueri potest. pa- gina	297. c		Bannitum occidentis ignoran- ter poena
Assassinus bene quidē potest re- nunciare suis defensionibus, tan- quam publicus hostis	300. b		6. i. c
Assassinus recepta pecunia ban- nitum occidere non potest ibi. c			Quid si bannitus indebitē à ban- no sit cæcellatus, an eum interi- mens sit immunis
Assassinus non gaudet templo- rum immunitate	305. b & 306. b		622. b
Neque etiam qui eisdem opem ferunt	303. b		Bannitus pro mortuo habetur. pagina
Assassinus non comprehenditur sub lege regia loquente de pace cum offenso faciēda	311. a		749. b
Assistere maleficio in dubio quis non p̄sumitur	260. a		Quid de actione inchoata à ban- nito
Atrox iniuria quę dicatur	82. b		750. a
Aureus cuius ponderis fuerit, pa- gina	51. b		Bannitus licet occidi possit, non tamen veneno
Aureus Iurisconsultorum à soli- do Iustiniani differt, nec fuit eiusdem valoris	52. c		319. b
Auriculam amputans an sit irre- gularis	433. b		Bannitus de proximo rebātien- dus occidi non potest
			633. a
			Bannitus nō amittit ea, quę sunt iuris communis
			747. b
			Bannitus vnde sic dictus
			618. a
			Bannitus si occidat alium banni- tum, an immunis sit
			623. a
			Bannitus quando occidi à priua- to non potest
			631. b
			Bannitus audiendus est, si intra annum comparuerit
			162. b
			Baptisma, an donet immunitatē criminis reis
			610. c
			Bernardi Diaz de Luco episcopi Callaguritani summum enco- mium
			46. b
			Beneficio renuntiare potest accu- satione pendēte, qui per senten- tiam

INDEX

tiam est alioqui priuandus	172. a	poena prohibetur	414. a
Beneficium potest iniuriari per priuationem vacans, post appel- lationis deferionem	180. c	Caltrare seipsum ad veram casti- tatem minimē pertinet	ibid. c
Blasphemus pluries eadem conti- nuatione, vnica tantum blasphe- mię poena, plectitur	ibidem	Cautela, an Latine dicatur	165. c
Bona vassallorum in quibus casti- bus dominis terrarum applicen- tur	402. b	Cautione p̄stita de nō offenden- do, intelligitur ni ex noua causa rixa orta fuerit	118. a
Bona occidentis seipsum cui ap- plicanda sint	394. b	Cautio de nō offendendo (nō sufficit dare nudam, sed fideiussu- riam	110. b
Bonorum duo genera ex Platone pag.	100. a	Atque ad id etiam compellere po- test iudex iniuriam irrogantem parte non petente	111. a
Bos quod genus monetæ olim fue- rit	52. a	Cautio de non offendendo, non in- perpetuum, sed ad tempus, dari debet	114. c
C		Cautio de non offendendo cui da- ta est, & armorum delatio ex iu- dicis licentia permittitur	115. b
Caeter se ipsum occidētis qua poena afficiatur	403. a	Cautio de nō offendendo da- re non tenetur forensis inimicus pag.	ibid. c
Cadaveri irrogans iniuriam, & hę- redibus irrogat	87. a	Cautio data de non offendendo iniuriam passum, etiam eius fa- miliales comprehendit	117. c
Cadavera virorum supina fluitāt, mulierum verò contrā	557. a	Cicatrix in foemina non nupta an recipiat æstimationem	99. c
Canis, vipera, gallus gallinaceus & similia quare insuantur in culeo cum parricida	342. a	Cicatrix animali facta æstimatio- nem recipit	102. c
Canem concitantis poena	447. a	Ciceronis filius binos vini con- gios hauriebat	539. b
Cardinalis privilegium in quibus ca- sibus non procedat	589. b	Condemnationes vassallorum an ad regem, vel ad dominum vassal- li pertineant	402. a
Cardinales an possint damnatum ad mortem liberare, dū ad suppli- cium ducitur	586. a	Clerici ebrii poena	534. a
Cardinalium privilegium mini- mē procedit in damnato crimine hęresis	589. a	Clericorum quanta debeat esse so- brietas	536. a
Carcere detētus pro crimine mor- tis poena digno, an possit licitē remanere in carcere etiam data exeundi facultate	390. c	Clericus chirurgus potest ratione malē administrati officij coram iudice seculari conueniri	442. c
Castrari homines sub homicidij		†† Clericus	

INDEX

Clericus qui pro rerum defensione hominem occiderit, an sit irregularis 500.c
 Clericus non amittit privilegia, eo q̄ tractetur de crimine assassinatus, ni & probatum fuerit. pagina 289.b
 Clerici hodie quàm effrenes sint, & ad bella proclives 377.b
 Clericus suadens occisionem licitam, an sit irregularis 266.b
 Clericus homicida post depositionem punitur in monasterij destructionem 181. b
 Atque etiam perpetui carceris pena ibidem
 Clericus regi maledicens ad veniam postulandam cogendus est, pagina 72.c
 Clericus homicida nō priuatur ipso iure beneficio ecclesiastico, pagina 171.a
 Clericus excommunicatus non potest fructus medij temporis recuperare 173.b
 Clericus homicida ante sententiam laram potest beneficium renuntiare 175. b 176. a
 Nec hanc renuntiationem impedit impetratio à summo Pontifice in euentum priuationis facta pagina 176.c
 Clericus homicida, an peracta penitentia in animi iudicio faciat fructus suos 180.a
 Clericus per sententiam priuatus, ipso iure locum in choro, & capitulo amittit ibid.b
 Clericus homicida immunis est à pœna ordinata in his casibus in quibus homicida laicus à criminis pœna immunis est 183.a
 Clericus qui mandauit occidi Titium, si mandatarius occidatur, an sit irregularis 242.b
 Clerico homicidæ iure pontificio pœna sanguinis non infligitur, pag. 181.c
 Clericus verberibus per laicum cedi non potest 182.b
 Clerici per interpositam personam possunt iurisdictione criminali uti, tametsi per se non possit. pagina 22.a
 Clerici cum armis inuenti à iudice seculari spoliantur 136.b
 Pœna autem apud iudicem ecclesiasticum exigitur ibid. c
 Clericorum sumentium arma detestatio 138.a
 Clericorū luxus in vestibus 138.c
 Clerici homicidæ pœna 171. a
 Clerici assassini pœna 306. b. c
 Condemnatus ob conuitium ad trecentos solidos non potest pignora, vel fideiussores dare 62. a
 Confiteri de se falsum crimen, grauissimum est peccatum 388. a
 Confitens se hominem veneno occidisse, sibi non nocet, si adsint alia iuris adminicula 320. c
 Confessio mandatarij excusat mandantem 243. c
 Consulens an teneatur eadem pena, qua criminis author 272. a. b
 Consulens rapturo ceterum, vt ducenta raperet, an teneatur ad ceterum 273. a
 Consulens tenetur de illo tantum damno, non tamen de sequentibus

INDEX

tibus commissis 174.a
 Consilium dans maleficio qualiter tenetur 264.c
 Quid etiam quo ad irregularitatem 265.b
 Consulens occidere clericum ibid.
 Ex consilio quādo quis puniatur, pagina 266.c
 Consulens delictum fieri, postea si consilium reuocauerit, an teneatur 268.a
 Consulens in interdicto vnde vi, pagina 286.c
 Consulens an teneatur si in aliam personam, quā de qua cōsultum est, crimē commissum sit 269.a
 Consulens an dicatur opem prestare 270.a
 Consulens & opem ferens, an diuersis afficiantur pœnis 271.a
 Consulens rem alienam accipi, an teneatur ad restitutionem ibid. c
 Contradictionis pœna nullā differentiam recipit inter plebeium & nobilem 36.b
 Consanguinei an possunt facere concordiam, antequam proximior in gradu veniat 660.b
 Quid si pręueniēdo fecerint expensas in vindicanda nece defuncti 662.a
 Consanguinei quomodo preferantur in accusanda nece defuncti 665.a
 Consanguinei qui dicantur 654.b
 Consanguinei vsq; ad quem gradum admittantur ad necem defuncti vindicandam 656.b
 Conuitium obiectum, quod sciri reipublicæ interfit, an excuset ab iniuriarum actione 14.a
 Conuitium verum qui obiecerit, non tenetur palinodiam canere 17.a
 Conuitij veritas minimè excusat ab iniuriarum pœna 17.a
 Quid etiam si in iudicio obiecerit ibidem
 Conuitia plura si quis eodem impetu plura obiecerit, an vna tantum iniuria censeatur, an vero plures 31.b
 Conuitiātem quis potest per aliam iniuriam propulsare 472.a
 Coitus damnatus quis dicatur. pagina 714.c. 715. a 718. a
 Coitus inter solutum & solutam an sit puniendus 318.b
 Coitus punibilis quis dicatur, pagina 719.a
 Consciscere sibi mortem, vide mors
 Conuersi Granatæ arma ferre nō possunt 130.b
 Copulatiua, an pro disiuncta ponatur 497.a
 Corporis species simulacrum est mentis 425.b
 Corpore vitiatus nō potest ad sacros ordines promoueri 427.a
 Creditor mutans filiofamilias pecuniam ad emendum venenum, an sit parricida 355.a
 Culeus quid apud luuenalem, pagina 342.a
 Cultellus an armorum nomine veniat 124.b

D

Damnatus ad mortem iniquè, tenetur omnino, si possit.

INDEX

fit, effugere	390.c	bri mutilatione potest occidere	
Quid autem si iureiurando se re-		pagina	474.2
diturum promiserit	391.a	Defensio propria qua ratione fit	
Quid etiam si iuste ad mortem		consideranda	479.c
damnatus sit?	ibid.c	Defendens cōsanguineum, si cle-	
Debitor fugitiuus potest propria		ricum percusserit, an sit excom-	
authoritate capi	608.a	municatus	481.a
Decipere infra mediā partē iusti		Decurionis officio fugens hodie	
pretij non est licitum	629.a	torturę subijci non potest	85.a
Defensio patrimonij, & rerum ad		Deformitas insignis quæ sit, arbi-	
necem vsque licita est	494.a	trio episcopi relinquitur	429.a
Quid autem si ex interuallo fiat?		Deformitas notabilis sponsæ de	
pagina	495.a	futuro superueniēs iustam dif-	
Defendere, an teneat sub excom-		cessionis p̄bet causā 101.c. 102.a	
municationis labe clericū vio-		Secus tamen est, si marito lōgē sit	
lentiā patientem	482.b	ditior	ibid.
Defendere licet amicum maxima		Didacus Couarruias authoris	
amicitiā coniunctū	ibid.c	præceptor	15.a
Defendere obligatur ciues suam		Didaci Couarruias contra com-	
ciuitatem & rempub.	484.b	munem sententia seruanda fo-	
Defendere ignorum licet cuiun-		ret	30.b
que extraneo	488.a	Didaci Couarruias exploditur	
Defendere aliquem quando quis		sententia, existimatis marauedi-	
teneatur, an possit eum armis tu-		num bonum, & Alphonsi esse	
tari	ibid.c	idem	61.c
Defendere se ab aggressore cuique		Digitū abscissio an efficiat irre-	
permissum est iure poli, & iure		gularem contra Caietanum pa-	
fori	462.b	gina	432.b
Defendere se non solum homini-		Dispensare super crimine, aliud	
bus, sed & brutis permissum est		est, quam pœnę rigorem tempe-	
pag.	464.a	rare	584.b
Defendere se, an liceat bānito	ibi.	Diuortij causa iusta est, si quis al-	
Defensio etiam licita est aduersus		terum veneno necare tentauerit	317.b
Cardinalem	465.	Dolus malus quid	637.b
Defensio propria adeo licita est vt		Doli capax quis	554.c
etiam liceat Pontificem vel Im-		Dominus an teneatur homicidij	
peratorem occidere	467.b	si paulò antè, quàm famulus ho-	
Quin & optimo iure iudici de fa-		miciidij patrallet, ei in aurem	
cto procedenti resisti p̄t	468.b	insulurralliet	229.b
Defendendo se ab alicuius mem-		Domi-	

INDEX

Dominus tenetur ex delicto ser-		actus, præcedens, & effectus se-	
uorum improborum, quos do-		quens	533.a
mi suæ alit	224.b.c	Ebrietas non est peccatum, nisi sit	
Maximè verò, si effect familia inta-		assidua	534.c
mata	ibid.	Ecclesiasticos posse de summo Re	
Donatio an ex eisdem causis, qui-		gis p̄torio esse	304.a
bus hęreditas auferatur, reuoce-		Ecclesiastici, qui in seruitio Regis	
tar	28.b	& Papę degunt, præsentibus bene-	
Donatio excedens quingētos mo-		ficio esse censentur	305.a
raperinos aureos insinuanda est		Inebriari consuetus minimè po-	
pagina	59.b	test ordinibus sacris iniciari pa-	
Donatio non confirmatur, si do-		gina	535.c
natarius mortem donantis affe-		Ebrijs duplices pœnę institutæ pa-	
ctauerit	369.c	gina	530.c. 531.a
Donatarius ingratus ad restitu-		Ebrius qua pœna afficiendus sit	
tionem fructuum tenetur, pa-		pagina	531.b
gina	172.c	Ebrius nō punitur propter ebrie-	
Dormientis actus an sit peccatum		tatis causam, in qua culpam ha-	
pagina	544.b	buit	531.c
Dormiens furioso equiparatur		Ebrii clerici pœna	534.c
pagina	545.a	Ebrius, qui durante ebrietate ho-	
Dormientis delictum non puni-		minem occidit, an sit censendus	
tur	ibid.	irregularis	537.a
Dormiunt quidam tam alto som-		Quid autem si quis alterius do-	
no vt etiam obābulent, nec ex-		lo fuerit inebriatus	ibid.b
pergesiani	544.a	Emens ab ignorante viliori pre-	
Dormienti an sit iniuria	546.b	tio, affirmationem an teneatur sup	
Dormientem obambulantiem &		plere	630.a
lędentem an liceat occidere, pa-		Quid si sciens iustum valorem,	
gina	547.a	carius vendiderit	ibid.
Quid si vigilando dormiens præ-		Emphyteuta ex eo tempore, quo	
medicatus fuerat homicidium,		resoluta fuit emphyteusis, fru-	
quod postea dormiendo perpe-		ctus tenetur restituere	172.c
trauit?	ibid.c	Eunuchi magni olim, & insigni-	
		bus dignitatibus ornabantur pa-	
		gina	415.b
E Brietas in viris illustribus ma-		Eunuchi antiquitus lectum virgi-	
ximè perosa est	522.c	num custodiebant	ibid.
Ebrietatis incommoda	523. vsque	Eunuchus mulieribus seruibant	
ad finem cap.		quæ iniri, non parere, vole-	
In ebriacate duo cōsiderandi sunt,		bant	

INDEX

hant.	ibidem	ibidem c
Eunuchi non prohibentur doctores creari	416.a	Fœminæ manifestè fornicariæ nō gaudēt hoc privilegio 605.c
Eunuchi qui dicantur	ibid.b	Fame condemnatus vt moriatur an peccet, si oblatos cibos recuset
Eunuchi & castrati differentiaratio	418.c	309.b
Eunuchi qui se castrauerunt propter regnum cælorum qui sint pagina	420.b	Familia iudicis ex mandato potest impunè defendentem se occidere
Eunuchi densa corporis habent spiramenta, vnde pilis non obducuntur	421.a	645.b
Eunuchi quare podagra non laborant	422.a	Famuli pretio conducti non coguntur se morti opponere pro dominis
Excommunicatus pro mortuo, & bannito censetur	753.a	354.a
Excommunicati à communione fidelium arcendi sunt	754.a	Famuli si domini contemplatione delictum perpetrarint, pœna ordinaria punitur dñs
Excommunicatis non competit ius retractus	ibid.c	227. a.b
Excommunicatis, an competat ius accusandi necem defuncti	750.c. 751.a	Fœmina viro non est calidior, contra gl.in verb. nam de filia. Instit. de nupt.
Excommunicatio in seculari iudicio, an possit allegari	752.ab	421.b
Eximens à familia iudicis incarceratum qua pœna afficiatur pag.	645.c	Fœmina famosa pro infami
		68.a
		Fœdatarius ex die commissæ feloniz ad fructus restituendos tenetur
		174.a
		Fides an sit seruanda hosti
		638.b
		Filia, quæ clâdestinè nupserit, iustè exheredari potest
		43.c
		Filius tenetur patrem bannitum alere
		620.c
		Filius astrictus est patrem defendere
		482.a
		Filius spiritalis, an possit necè defuncti vindicare
		683.a
		Filius quando immunis sit à parricidij pœna
		352.c
		Filius occidens patrem spiritua-lem, an sit parricidij pœna puniendus
		366. 334
		Quid autem si filius venenum emerit
		ibidem
		Filius ex quot, quibusque causis, priuari possit hæreditate paterna

F

F Abæ vsus quare olim interdictus Flamini Diali 420.a
 Famosus in malam partem sumitur 67.a. 68.a
 Famosi libelli reus qua pœna afficiendus sit 68.c
 Fœmina ob pecuniam debitam in carcerè duci nō potest 602.c
 Sed an ius illud sibi locum vendicet in delicto 603.a
 Quid in administratione tutelæ

INDEX

terna	15.25.c	tre potest à monasterio ex ire pagina	621.b
Filij cadauer surripiens minimè priuatur eius sepultura	27.a	Frater in quibus causis possit exheredare fratrem	26.a
Filius ex matre nobili, & patre plebeio nobilitatem non nanciscitur.	40.a	Fratris amor quātus esse debeat in fratrem	370.c
Filius ob dignitatem à patris potestate liberatus, finita dignitate, non recidit in patriam potestatem	85.b	Frater substitutus in causa mortis minimè succedit substitutioni interimēdo fratrem	375.c
Filius homicidæ, an possit succedere occiso	165.b	Fratricidium committentis pœna.	370.b
Filius vt exheredetur, an satis sit patri venenū parasse	316.b	Fructus rei donatæ restituendū sunt à natiuitate filij	173.b
Filius fratris interimētis fratrem an succedant patruo	372.a	Fugiendo qui potest mortem vītare, an sit irregularis, si omittat fuga inuasorem occiderit	469. c
An etiam tanquam ab indignis hæreditas auferetur, & fisco applicabitur	373.c	Fugere verò non tenetur nobilitate decoratus	470.c
Filius contra patrem, an teneatur necem defuncti cui hæres sit, vindicare	375.b	Fugere qñ quis teneatur	471.c
Filij illegitimi, manzeres, nothi, bastardi, in quo differant	691.a	Fugiens ad sacerdotem eucharistiam manibus portantem, an sit immunis	610.c
Filiorum appellatione quando veniant adoptiui	680.b	Furtum plurium rerū nullo temporis interuallo à varijs dominis factum, an plura furta censetur.	680.b
Filij clericorum hodie serui ecclesiæ non fiunt	716.b	Furens rem alienam, tametsi nesciat cuius sit, actione turti tenetur	451.b
Fōtem venenantis pœna	320.a	Fur nocturnus quādo occidi permittatur	626.a
Fœtus quando animatus esse dicatur	445.a	Furor superueniens, an nobilitatem eximat	511.c
Fœtus qui in vtero lupæ est non venit, si premium sit statutum pro qualibet lupa capta in nemore	723.a	Furor quibus modis probetur pagina	11.c
Forum quis sortitur ratione mādati	246.a	Furtiuus, an ob delictum perpetratum pœnæ subijciatur	501.a
Frater, an teneatur fratrem defendere ad necem vsque	484.b	Furiosus suo furore satis punitur	ibid.c
Frater monachus pro alendo paterna		Furiosus an verè sit, an simul, medico	†† 4

INDEX

medicorum iudicio relinquatur Hæreditas spurio relicta, cui fisco
 pagina 509.c applicanda veniat 711.2
 Furioso operam dantes, vt deli- Hæres dici non potest donec na-
 ctum fiat, non liberantur à pœ- scatur 721.b.722.2
 na 510.c Homo quantum cæteris animan-
 Furiosus habens dilucida inter- tibus præcellat 151.c
 ualla censetur deliquisse tempo- Homicidij crimen, vnde originem
 re furoris 511.a duxerit 140.c
 Qui ante furorẽ deliquit, vtrum Homicidiorum tria genera ibi.
 possit tempore furoris superue- Homicidium vnde dicatur 141.2
 nientis puniri 516.b Homicidium quid sit 143.2
 Furiosus qui tempore sanæ men- Homicidij pœna plectitur, qui fœ-
 tis, deliquit, si furoris tempore tum in vtero existentem occide-
 moriatur, an sit immunis à pec- rit 143.2
 cato apud Deum 519.a Homicidij an sit pœna dignus,
 Furiosus qui semel furore labo- qui homini mortuo membrum
 ravit, an sit in dubio præsumen- amputauerit animo occidendi, si
 dus semper furiosus 520.a viuum reperisset 143.c
 Ad furoris probationem testes Et an in eo locum habet, qui mō-
 singulares sufficiunt. 521.a strum interemit 144.c
 Homicidium voluntarium quid
 G pagina 147.2
Gemmas si statuto cautum sit Homicidij pœna apud Aegy-
 deferre, an in fictis locum Homi- ptios ibid.b
 habeat 131.c
 Gladio euaginato contra me ve- Homicidij pœna iure diuino &
 niens, tamen si minimè percussè- humano regioque sancita ibid.
 rit possum præcauendo defende- Homicida quatuor offendit 153.2
 re 475.c In Homicidio animus, & dolus
 potissimum consideratur 154.2
 H
Hæres legitimus qui occiso Homicidium absque dolo non
 successerit, non potest vilo coercetur pœna ordinaria ibi.c
 modo hæreditatem acquirere oc- Homicidij an sit reus, qui homi-
 cifori 165.b nem alapa, vel lapide occiderit
 Hæredes consanguineive defun- pagi. 156.2
 cti interēpti possunt pacem fa- Homicida voluntarius quomo-
 cere cum criminis reo 65.b do præsumatur 158.2
 Hæredes tenentur ad defuncto- Homicida testimonium ferre nō
 rum vindictam, aliàs hæreditate potest 159.b
 priuantur 660.a Homicida in quingentis solidis
 Quid si hæredes nō sint sui? ibid.c regia le. iudici applicandis con-
 demna-

INDEX

I

dennandus est. 179.c
 Homicidiorum ius, vt applicetur I
 iudici, quid agendum sit 180.2 nis, excusat à delicto 503.2
 Homicidij reus, tamen si à delicto Infans qui ad vsum rationis non
 absoluitur, ob contumaciam ex- dum peruenit, pœnæ homicidij
 pensas soluere tenetur 152.a non subijcitur 552.2
 Homicidij ius vt locum habeat, Infans quis dicatur 552.b
 quid agendum sit 163.a Infante maior si nō sit doli capax,
 Homicidij vnus plures authores non incurrit irregularitatẽ homi-
 an teneantur in solidum ibid. nem occidendo 554.2
 Homicidij criminis reus non po- Inimicus quis dicatur 116.2
 test vilo modo ex testamẽto ne- Inimicus forensis cautionem de-
 que ab intestato occiso succede- non offendẽdo non tenetur præ-
 re, pag. 164.2 stare 115.c
 Homicidia clericorum, vide cle- Inimicus etiam pròditoriẽ occi-
 ricus. di potest data à iudice facultate
 pag. 116.b
 Homicidij omnes tenentur ag- Indefinita æquipollet vniuersali,
 gressores, etiam si tantum vnus pag. 18.2
 vulnere à vita decesserit 184.2
 Homicidij reus est, si ex iudicio Iniuria quæ sit facta, quibus mo-
 medicorum constet vulnus esse dis fiat 8.b
 letale, licet percussus medicum Iniuria atrox qualiter æstimatur,
 non adierit 210.b pag. 82.b
 Homicidium à famulis commis- Iniuria grauior censetur ratione
 sum, an sit domino imputan- loci 86.b
 dum 222.a Iniuria mediata, & immediata
 Homicidium à famulis commis- personæ irrogari potest 87.2
 sum in dubio dominum criminis Iniuria facta cadaueri, & hæredi-
 reum facit 223.c buseius, & consanguineis facta
 Homicidium casuale commit- existimatur ibid.b
 rens qua pœna dignus sit 416.b Iniuria clerico facta, ecclesię fa-
 Homicida ad necessariam vitæ de- cta censetur 87.c
 fensionem à labe criminis immu- Iniuria remissa quo ad forum ex-
 nis sit 461. terius, nihilominus iniuriã pas-
 Homicida in quibus ad mortem sus ad expensas agere potest, pa-
 condemnatus immunis sit 590.c gina 103.2
 An immunis sit is, qui meretricẽ- Iniuria remissa minimè censetur,
 quæ sit in lupanari duxerit. 591.b ex eo qd in interiori animi iudi-
 Honoris præfatio vtrum iniurian- cio læsus eã cõdonauerit 103.c
 tis pœnam extinguat 23.c Iniuriam passus, an teneatur ad
 recon-

INDEX

reconciliationem, prius, quam petierit veniam, qui damnatum dedit 105.a.b
Iniuriam passus potest iudicantis officio ab offendente cautionem postulare. 108.a.b. 109.a
Iniuria non tantum facta, sed etiam verbis fit 2.c. 11.c
Iniuria quod leniter si ferenda, varieg Philosophorum sententia pag. 3. ad 13. vsque
Iniuria pluries repetita, unica tantum esse censetur 30.b.
Iniuria, alia iniuria competatur & iniuria verbis illata liceatne armis repellere 33.c
Iniuriarum actione condonatus perpetuo notatur infamia 35.c
Iniuriarum actio non datur, nisi contra illum, qui animum conuictiandi induxerit 83.a
Iniuriam qui intulerit alicui animo sedandi rixam exortam, an sit immunis 455.c
Iniurie iteratio, an poenae pluralitatem requirat 29.c. 30.a.b
Irregularitas constituitur ex homicidio casuali, quoties voluntas fuerit ad homicidium indirecta pag. 239.c
Irregularitas non contrahitur, nisi in casibus expressis 281.a
Irregularitas in quo differat ab irregularitate 282.a
Irregularitas nullo in casu constituitur, nisi iure pontificio id fuerit expressum 193.a
Irregularis an sit, qui alterum percusserit, tamen non mortiferum si ex medici imperitia, aut ma-

lo regimine obierit 195.a
Iram & iracundiam reperimere, quanta sit virtus varijs philosophorum sententijs, & preclare dictis ostenditur 3.a
Ira concitatus ratione uti non potest 6.b
Ira comotus paulo ab infano, & furioso abest ibid. Ad iram faciles, facillime iram deponunt 9.c
Iudexum si quis aliquem appellauerit, an iniuriarum actio detur pag. 25.a
Iudex si videat hominem interficere teneaturne insultare, & obuia re delicto 492.b
Iudex quid considerare debeat in poenis criminalibus infligendis pag. 45.a
Iudex quae & qualia considerare debet ad remittendam poenam ordinariam. 157.b
Iudicis interficientis suae iurisdictionis subditum poena 370.a
Iudex an sit culpa dignus, si hominem in carcerem iniecerit, qui postea se suspendit 408.a
Iudex qui ex imperitia criminis reum condemnauerit, qua poena afficitur 436.b
Iudici irrogans iniuriam tempore syndicatus, qua poena afficitur 85.c 86.a
Quid etiam si deposito officio ibid.
Iudici qui a lapa impegit, furca suspenditur ibid.b
Iudex potest proprio iudicio legis poenam minuere, vel augere pag. 583.c
Iudex an possit simulatione uti, ut a

INDEX

ut a reo veritatem extorqueat. pagina 634.c
Iudex an possit ad poenam damnare ex sola confessione, quam a reo promissa criminis impunitate extorsit 636.a
Iudex quando non teneatur seruare promissionem 640.a
Ius homicidiorum cui competat. pag. 145.b
Iuramentum & fides aequiparantur 160.b

L

Laicus an effugiat forum iudicis secularis ob votum factum ante delictum commissum 615.a
Largorum duo genera ex Cicero ne 503.c
Libellus famosus, tamen si vera contineat, non excusat suam auctoritatem a poena criminis 15.c
Libelli famosi author qua poena plectatur 69.a
Libelli famosi author sacris initiatus pontificio iure est deponendus ibid.b
Libertus occidens patronum, an incidat in poenam legis Pomp. de parric. 356.c
Ludens cum foemina pregnante, censetur irregularis, si sequatur ex eo abortus 443.b

M

Magistratus quanta semper fuerit auctoritas 83.a
Magistratui qui iniuriam facit, etiam munere defuncto, non poena minori afficiendus est, quam si adhuc officio fungeretur 84.a
Maledicens Imperatori pensata animi deliberatione, non tamen ex leuitate insaniave ad regem mitti debet, si nobilis est 71.c
Maledicens regi potest a quolibet de populo accusari ibid.
Malefici apud Romanos semper maximo odio habiti sunt 9.b
Manzeres filij qui dicantur 691.a
Mamilla in foeminis membrum esse censetur 433.b
Mater quae filio impuberi tutorem non petit, eius hereditate non priuatur, si tempore mortis mariti filius erat minor 561.c
Mandato principis, vel superioris obtemperandum non est, si sit iniustum 249.b
Mandans conuictum fieri non effugit iniuriarum poenam 19.b
Mandans, & mandatarius in casu cap. vltimi, de homic. libr. 6. non tenentur poena ordinaria, si homicidium sequatur 235.a
contra ibid.c
Mandatum tacitum quibus verbis censetur inductum 237.c
Mandans homicidium fieri, si mandatarius tantum vulnerauerit qua poena plectatur 238.b
Mandans an teneatur de actu perpetrato ultra mandati formam, pag. 239.c
Mandans quid si non proferat verba expressa 240.a
Mandati an teneatur, si mandatarius expressum mandatum repudiauerit, & postea occiderit. pagina ibid.
Mandans pluribus fieri homicidium, an vnica tantum poena teneatur

I N D E X

teneatur. 241.c
 Mandati locus, an sit inspiciendus in delictis 245.a
 Mandans minimè tenetur si mandatum non tendit ad homicidium 247.b
 Mandatum de adultero occidendo, an excuset mandatarium, pagina 230.a
 Mandatum de adultero occidendo quibus personis committi possit 250.b
 Mandans assassinum fieri, si penituerit, immunis sit à mortis pena 293.c
 Mandans assassinum fieri, pecunia data, si mandatarius ad actum non processerit, qua poena afficitur 295.a
 Mandator ante criminis executionem an sufficiat, quod mandatum reuocauerit 297.a
 Mandatarius legitimus est testis contra mandantem 246.b
 Mandatarius torqueri potest utrumque ostendat mandantem 247.a
 Mandatarius an aliquo in casu immunis sit 248.b
 Mandatarius si alteri homicidium committi mandauit, an uterque teneatur de homicidio 241.b
 Mandatarius, si delictum non commisit, an excuset mandantem 244.a
 Maritus, qui coniugem interfecit, in sit parrida 367.a
 Maritus & vxor se inuicem efficacius diligunt, quam proprios filios 365.b.c
 Quid etiam si sponsa
 Maritus appellatione suorum non venit 241.c
 Massiliensium mors 135.a
 Maritus occidens uxorem, an perdat dorem pacto, aut statuto ludicrandam 369.b
 Medicis affirmantibus paucioribus magis fides adhibetur, quam pluribus negantibus. pagina 205.c
 Medicos super necem defuncti deponentes minimè requiritur esse doctores, aut licentiatos, pagina 206.b
 Medici plures exiguntur super attestatione vulneris 207.a
 Medici quid si inter se contrariantur super attestatione vulneris. pagina 208.a
 Medicorum electio ad quem pertineat 209.c
 Medici, si contraria attestantur, eorum sententia executioni non mandatur 210.c
 Medici maximam hominum partem interimunt secundum Aristotelem 437.a
 Medicorum imperitia in quo versetur 437.b.c
 Medici imperiti poena 438.b
 Medicus quando non teneatur de morte infirmi 441.a
 Membrum quid dicatur 431.b
 Medicus si ægitudinem fecerit longiorem, iudicantis arbitrio puniendus est 440.a
 Medicina quamuis sit ars sordida, possunt nihilominus medici promoueri ad sacerdotium 242.a
 Meretricis nomen feminae maritalitatis

I N D E X

gatae obiectum contradictionis penam recipit 33.b
 Meretrix quæ dicitur 593.a
 Meretrices, peregrinae dicuntur, ibidem.c
 Meretrix illa exiffimat, quæ duos ad coitum quæstus causa admittit pag. 598.b
 Meretrix in lupanari sit ne cogenda quemcunque admittit 599.b
 Meretrices cogi possunt signum portare 601.b
 Merces operum quo iure, quæ uiniuria solui debeat iniuriæ passio pag. 98.c
 Mente caprus an sit immunis à pena criminis commissi 507.a
 Milites, qui in bello se manifesto mortis discrimini obijciunt, an peccent 392.a
 Milites huiusce tempestatis quantum delicti sint ingluuiei 534.c
 Militum priuilegia 127.a
 Minor pubes pubertati quæ proximus delinquere potest, & utique ex delicto tenetur 560.a
 Mimi & ioculatores secum fera animalia ducentes, ab ingressu ciuitatis arceri possunt 447.b
 Minitans cultello, vel baculo, manu, iniuriarum actione tenetur, pag. 82.b
 Minor in atrocibus criminibus penam non effugit 559.b
 Minor iuris naturalis capax est, pag. 561.a
 Minor delinquens, si sit doli capax, pro iudicis libito poena minoratur 564.a
 Minor pubes iam factus poena ordinaria minimè afficitur 165.a
 Minor maior factus puniri non potest ex delicto, quod in pubertate commisit 566.a
 Monasterium quando loco filij censetur 731.b
 Monachus non reuelans machinationem in abbatis mortem an teneatur poena parricidij 355.b
 Monasterium an possit inire pacem pro monacho interfecto 728.c
 Monasterium testamentum prius conditum reuocare potest 729.c
 Monacho iniuria facta monasterio censetur esse facta 730.a
 Monachus quis dicatur ibid.
 Monachum si quis ignoranter cognoscat, non excusatur à fornicationis labe 456.c
 Quid etiam de consanguinea, an ab incestus labe excusabit 457.a
 Monstrum occidens an sit homicida 144.c
 Morapetinus varia monetarum genera comprehendit 60.a
 Morapetinus aureus ualuit decem nostre tempestatis: & idem est quod morapetinus bonus ibid. b
 Morapetinus bonus & Alphonsi regis non idem 61.a
 Morapetinus uetus ibid. b
 Morapetinus aureus qui tempore regis Alphonsi tractabatur, cuius æstimationis fuerit 62.a
 Mortem consciscendo qui olim clauerint 179.c. 180.a.b.c
 Mortem sibi consciscere quam à ratione alienum 381.c
 Mortis suæ an sit conscius, qui ad moriendum fame damnatus cibos

INDEX

Occidere an liceat ad patrimonio
nij & rerum tutelam, pagina
493.b

Occidere licet, si imminet iniuriæ
personalis iactura, quamvis non
immineat mortis periculum, pa-
gina 476.c

Occidere licet minantem, si sanc-
tionæ ad occisionem tendant 477.a

Occidere an liceat filij inuasorẽ.
pagi. 481.b

Occidere an liceat, seipsum defen-
dendo, interiori animi iudicio.
pag. 466.c

Occidere non licet aggressorem,
ubi inuasus nõ est in periculo vi-
tæ constitutus 476.a

Occidere volens hominem si oc-
cidat taurum, an homicidij reus
censeatur 455.c

Occidere seipsum seclusa diuina vi-
sione nemini licuit 390.a

Occidere seipsum ad euitandum
stuprum an liceat ibidem

Occidere se volens, si cursu homi-
num impediatur, quam pœnam
mereatur 409.a

Quid etiam si iam seipsum vulne-
rauerit ibid.b

Occidens percussorem fugientem
an in irregularitatis labem inci-
dat 466

Occidens seipsum, iniuriam facit
reipublicæ 412.b

Occidens Titium putas esse Sem-
pronium, an incidat in legem
Corneliam 449.c

Occidens, volentem qua pœna af-
ficiatur 411.c

Occidens lapide prætereuntem
pluribus existentibus domi, ra-
tione incertitudinis omnes te-
nentur pœna pecuniaria, pagi-
na 188.b

Occidens seipsum non incidit in
pœnam lege regia sancitam, si
morbo vel furore laboret, pa-
gina 396.b

Occidentis sagitta supplicium.
pag. 166.b

Occidentis insidiantem sibi pœ-
na 334.c 467. a

Occidentis seipsum in carcere vel
in vinculis detentum quæ sit pœ-
na 407.a

Occisus si quis sit, nec constat cu-
ius vulnere obierit, omnes tenea-
tur 186.b

Si verò constet cuius vulnere per-
ierit, is tenebitur de homicidio,
ceteri de percussione 188.a

Occidens bannitum an sit homi-
cidij reus 618.a

Et an procedat in patre, filio, &c.
bannitis 619. b

Occidi an possit impunè, qui im-
punè potest offendi 243. a

Officiali regis qui facit iniuriam,
ipsi regi facere videtur 413.a

Opem ferre maleficio quis dica-
tur 252.b

Opem qui præstiterit ante deli-
ctum, eadem, qua principalis, pœ-
na afficitur ibidem c

Opem præstans ignoranter, aut
criminis authorem ignoranter
associans, iudicis arbitrio puni-
tur, 255.c

Opem præstantis pœna delicto
perpe-

INDEX

cibos oblatos reicit 389. b

Mortis pœna in quot casibus infli-
gatur 166.c 167. & 168

Mortis genus est informe se ip-
sum trucidare 382. a

Mortem sibi consciscere nemini
vnquam licuit ibidem

Qui mortis periculo vitam obii-
ciunt ob vanam gloriam, graui-
ter peccant 386.b

Mortuus repertus in puteo, an sit
priuandus ecclesiastica sepultura
pagina 405.a

Mulier grauida à pœna criminis
eximitur donec pepererit 646.c

Mulier ignobilis nubens nobili
non incurrit contradictionis pœ-
nam 39. c

Mulier nobilis, quæ viro plebeio
nupserit, si mortuo viro conui-
tium obiecerit, teneaturne ad ho-
noris restitutionem 43.a.b.c

Mulier, quæ abortum fecerit ob
pecunias sibi datas, qua pœna af-
ficiatur 287.a

Mulieres quando nudas inspici
iubeant leges 556.c

Mulieres apud Romanos, & ij,
qui eas sanguinis vinculo attri-
gebant, salutando osculo sese ex-
cipiebant 654. a

Mutilatio membri quo ad irregu-
laritatem homicidio compara-
tur 431. a

Mutilus quis dicatur 434. a

Mutus & surdus, qualiter ex deli-
cto teneantur 573.c

N

Nati ex punibili coitu non suc-
cedunt matri 719. a

Naturales filij qui dicantur pro-
priè, Cæsareo iure satis incertum
est 696. b

Naturales duas vncias consequun-
tur intestato patre decedente. pa-
gina 698. a

Naturales filij qui 692. b

Naturales filij, an admittantur ad
necem defuncti vindicandam.
pag. ibidem c

Naturaliter & ciuilitè quæ pos-
sunt intelligi, in dubio debent
naturaliter intelligi 682. a

Negatiua in opem præstantibus
quomodo probetur 261. a

Negatiua cum causa est intentio-
nis ea probanda est 664. a

Nepos ex filio post sacros ordines
susceptos ab auo presbytero an
possit institui 707.c

Nobiles, seruorum opera, viles ar-
tes exercere possunt 22. a

Nobiles quaestionibus plebeiorum
minimè subiiciuntur 37. b

Cum nobili mitius esse agendum,
in quibus pœnis procedat 38. c

Nobilis licet aliquod ex sex vitijs
obiecerit, non tenetur palino-
diam canere 39. a

Nobilis mandans homicidium sic
ri eadem pœna tenetur, qua &
mandatarius 247.c

Nobilitatem amittit, qui vilibus
artibus incumbit 21. a

Nothi an possint accusare mor-
tem defuncti patris 698.c

Nuntius quando teneatur de ho-
micidio perpetrato 241. b

Nutrices idonei testes sunt in aui-
norum causis 728. b

ccidere

INDEX

perpetrato 256.a
 Quid verò si receptauerit criminis authorem 258.b
 Opem ex consilio dedisse videtur, qui post delictum criminis authorem comitatur 257.b
 Opem vt quis dedisse censeatur, oportet delictum esse consummatum. 259.a
 Opem ferens vt teneatur, oportet qd de delicto constet ibid. b
 Opem ferens maleficio quando incidat in labem irregularitatis, pag. 261.b
 Orare an liceat pro eo, qui seipsum interfecit? 404.c

P

Poenitentiam si egerit, qui iniuriam irrogauit, an possit ab iniuriam passo accusari 102.c
 Palinodiam canere quis non teneatur ob cõuitium obiectum calore iracundiæ 63.c
 Palinodiam canere quãdo teneatur, qui verba iniuriosa protulerit 172
 Papa an possit remittere iniuriam ecclesiæ illatam 89.a
 Papa potest imponere mortis pœnam statuendo, non tamen exequendo 303.c
 Parentibus conuictis puniendus est pœna sexcentorum morapertinorum 61.a
 Parricidium vnde dicatur 339.c
 Parricidij pœna apud Aegyptios, ibid. b
 Parricidij primus author quis fuerit 339.c
 Parricidij pœna iure antiquo non habebat locum in liberis & descendentibus 340.2
 Parricidæ iure veteri pœna 341.2
 Parricidij reus ecclesiastica caret sepultura 347.c
 Parricidij criminis grauitas, pagina 348.2
 Parricidij pœna locum habet in filio mandante patrem occidit, pagina 350.c
 Quid autem de filio incestuoso, pag. 351.b
 Parricidij conscij quæ pœna afficiantur 353.c
 Parricidij pœna punitur, qui incitem civitatis aut Episcopum interimit 356.a
 Parricida quare insuarur culeo cum gallo gallinaceo, cane, viperâ & simia 342.a
 Parricida non succedit parentibus, sed filius 348.c
 Parricidæ pœna iure Põtificio statuta 376.2
 Paupertate laborans, si idoneos non possit inuenire fideiussores, sufficit cautionem iuratoriã dare pag. 118.a
 Peccatum quid sit 158.c
 Percutiens clericum quinquies eadem conuinatione, vnica tantum excommunicationis pœna meretur 32.b
 Percutiens clericum degradatum incidat in canonem, si quis suadente 84.2
 Percutiens etiam volentem excommunicationis vinculo notatur 412.c
 Pater an possit iniuriam filio irrogatum

INDEX

rogaram remittere. 92.b
 Patris occidentis filios quæ olim pœna fuerit apud Aegyptios, pag. 358.b
 Patris in filios quanta debeat esse pietas & amor 359.b
 Pater vel mater occidentes infantem in lecto iacentem quæ pœna plectantur 366.b
 Pater an possit succedere filio spurio 709.b
 Pater occidens filium patriæ proditorem an incidat in legem Pompeiam 351.b
 Et an procedat in occidente filiũ bannitum ibid. c. 363.2
 Patri debetur pecunia ex compositione filij interfecti 730.b
 Patria longè charior esse debet parentibus 364.b
 Patriæ etymologia 365.a
 Pax inita ex vulnere, si postea mors sequatur, etiam de morte facta esse censetur 199.c
 Percutiens clericum iusta & probabili ignorantia, an incidit in canonem 456.a
 Quid autem si percutiat laicum, putans esse clericum 456.b
 Percussionis appellatione quid contineatur 46.a
 Perquisidores Hispani quàm impotenter abutãtur officio 262.a
 Pollutio quamuis ab ingluvie & praua cogitatione procedat, non est peccatum mortale, nec veniale 549.a
 Postulare prohibitus apud prælidem minimè apud legatũ præsidis postulandi munus exercere 92.b
 prohibendus est 92.b
 Potionem qui dederit ægroto absque medicorum consilio, irregularis est 443.2
 Potum qui dederit abortionis, amoris, vel sterilitatis causa, & mors sequuta sit, qua afficiatur pœna 317.c
 Quid autem si potũ dederit propter fœminæ prægnantis salutem 318.c. 319.a
 Primo genitus regis an in vita patris censeatur rex 126.c
 Prælationis ius circa vindicandam mortem defuncti 716.a
 Priuilegium viri, quo ratione dignitatis torturæ non subijcitur, etiam vxori commune est 92.2
 Priuilegia militum 127.b
 Prodigus in quibus casibus imminis fiat à pœna 504.a. 505.a
 Probatio contra criminis authorem facta an præiudicet auxiliatori 260.b
 Probari quomodo possit, qd quis aliàs erat delictũ facturus 269.c
 Pulchritudo mulieris inopis cũ viri nobilitate cõpẽsari põt 102.b
 Propinqui qui dicantur 653.c
 Proximiores præferendi sunt in accusanda nece defuncti 660.a
 Proximus occiso quis dicatur, pag. 652.a. b. c
 Pubertas quomodo olim cognoscabatur 556.c
 Proditorius homicida quis dicatur, pag. 324.2
 Proditorius an sit is, qui propriũ inimicum etiam à tergo occiderit, pag. 327.2

††† Prodi-

INDEX

Proditorij homicide pœna 327.a
 Qui conatus fuerit proditoriè oc-
 cidere, vulnere illato, an censea-
 tur proditor ibid.b
 Proditorius homicida templo-
 rum immunitate non gaudet,
 Quid autem si mors non sit se-
 quuta ex vulnere 329.a
 Et an hoc procedat in laico vel in
 clerico tantùm 329.a
 Et an hoc procedat in laico vel in
 clerico tantùm 330.c
 Proditoriè ducens quẽpiam in lo-
 cū, ubi interẽptus est, angaudeat
 immunitate templorum 331.c
 Proditorius homicida privilegia
 ac statuti beneficia amittit 332.a
 Proditor nobilitatem amittit, pa-
 gina ibidem
 Proditoriè crimen perpetratum
 non comprehenditur in remissio-
 ne principis 332.b
 Proditionis reum fœminæ & vi-
 les psonę accusare possunt 333.a
 Proditoris pœna iure Pontificio,
 pag. 335.a
 Publicatio bonorum vt locum ha-
 beat, oportet vt crimen sit capi-
 tale 397.c

Q

Q Vadupes vendita, si infra
 triduum moriatur, an
 censeatur morbosa tem-
 pore venditionis 220.a

Qui per alium facit, ipse facere
 videtur, quomodo debeat intel-
 ligi 23.b

R

R Atihabitio delicti mandato
 equipollet 276.a

Ratihabitionis effectus in deli-
 ctis 275.b
 Ratihabitio an sit pœna criminis
 ordinaria punienda 278.c
 Ratihabitio non sufficit, vbi lex
 actum exigit personalem 279.c
 Ratihabitio cõmissi homicidij, an
 cõstituat irregularitatem 280.b
 Ratihabitio in crimine adulte-
 rij, quid operetur 276.b. 277.a
 Ratum habens non comprehen-
 ditur sub lege expressim requi-
 rente dolum 282.b
 Renuntiatio beneficij à furioso fa-
 cta p̄sumitur facta tempore fu-
 roris 511.b
 Respublica potest in bello ciues
 obijcere periculo mortis ad de-
 fensionẽ ipsius reipublicę 412.b
 Reipublicę quando interfit crimẽ
 notum esse 14.a
 Religiosi, qui in concionibus suis
 ecclesiarum p̄latis detrahunt,
 debent pœnis suę regulę statutis
 subijci 74.a
 Reuelare an quis teneatur deli-
 ctum in rempublicam commit-
 tendum 353.a
 Rixæ inceptor grauiori pœna af-
 ficiendus est 186.b
 Rutam assumere inter edulia ad
 castitatem an liceat 419.b

S

Sacerdos non tenetur secum
 ferre membrum abscissum, pa-
 gina 430.b
 Sacerdotes quales olim apud Ro-
 manos 421.b
 Saluus conductus cõcessus mari-
 to, etiã vxori concessus esse vi-
 derur

INDEX

detur 91.a
 Satietas plures perdidit, quàm sa-
 mes 540.c
 Satietatis nimie incommoda &
 detesta. 541. 542. 543.
 Sacris initiatus ad vitium obie-
 ctum palinodiam canere non te-
 netur 41.a
 Sagittam emittens vt ceruum fe-
 rirer, si hominem occiderit, ad
 quid teneatur 654.c
 Sanguinis vocabulũ & ad agna-
 tos & cognatos pertinet 655.b
 Sepultura ecclesiastica caret seip-
 sum occidens 403.c
 Seniores in eodem genere delicti
 mitius sunt puniendi 568.c
 Senectuti remittenda non est pœ-
 na ordinaria 570.c
 Senex criminis reus sit ne tortu-
 ræ subijciendus 571.b
 Senes in quadruplici differentia
 considerandi sunt 573.a
 Seruus licet confessus fuerit, con-
 trarium tamen potest probare
 dominus 577.b
 Seruus minimè ciuitatis amissio-
 nẽ puniri potest 576.b
 Serui confessio nõ sufficit 577.a
 Socius homicidæ proditorij qua
 pœna puniatur 336.b.c
 Socius an teneatur defendere so-
 cium 486.b.c
 Solidus aureus par pondus habuit
 cum Castellano 59.a
 Solidus & aureus idem ibid.c
 Solidi varia acceptio iure Cæsareo
 & Pontificio 49.b
 Solidi vnde dicti 50.b
 Solidi à iure regales dicuntur 51.a

Solidi æstimatio tam apud Iuris-
 consultos quàm Imperatores nõ
 semper eiusdem fuit valoris pa-
 gina ibidem b
 Solidi de quibus fit m̄tio in c. in-
 ter cetera. cuius valoris sint 54.a
 Solidis regis Alphonfi, qui dican-
 tur 54.c
 Solidorum quingentorum vendi-
 catio ad quos solidos referenda
 fit 55.b
 Solidorum numus antiquissimus
 centum & tribus aureis æstima-
 tur 56.a
 Solidorũ observatio diuersa apud
 diuersa tribunalia 48.c
 Solidos Iustiniani nec ad aureos
 veterum Romanorum referen-
 dos esse, sed ad Vngaricos 54.a
 Suelos buenos qui dicantur 55.b
 Solidos quinque eiusdem æstima-
 tionis esse, quàm sex morapeti-
 nos nostræ tempestatis 55.a
 Spadonum natura & discrimina
 pag. 417.c
 Spado dupliciter fit ibidem
 Spado an adoptare possit 418.a
 Spiritualis filius an possit mortẽ
 defuncti accusare 683. cum tribus
 sequentibus
 Spurij qui dicantur 691.b
 Spurij an competat ius accusan-
 di mortẽ defuncti patris 699.c
 Spurij an fieri possint capaces te-
 stamenti, donationis, &c. 708.b
 Spurijs alimenta debentur 708.b
 Spurius à patre substitui an possit
 legitimo 702.a
 Spurius an possit saliquid à patre
 accipere 703.c cum duabus seq.

t t t a Status

INDEX

Statutum præferēs masculos fœ-
minis an procedat in adoptiuis
filijs 681.b
Statutum loquens de bannito oc-
cidendo, non habet locum in fœ-
mina prægnante 632.b
Statutum laicorum in eos, qui ar-
ma deferunt, clericos comprehen-
dit 136.b
Statuti super homicidio loquen-
tis verba quomodo intelligan-
tur 248.a
Statutum loquens de homicidio,
an sibi locum vendicat in parri-
cidio 372.b
Subditi adstringuntur principem
& patriam suam defendere, pa-
gina 491.a
Suspēdens seipsum in carcere vel
in vinculis detentum qua pœna
plectatur 407.b
Spurio hereditas restitui non po-
test, etiam de restituenda data fi-
de 710.a
Spurius quando ad necem defun-
cti vindicandam admittatur,
pag. 712.b
Spurius an admittatur ad accusan-
dum mortem matris 714.a

T

Testamenti factio non conce-
ditur seipsum interimenti,
pag. 405.c
Testis non potest id, quod in iudi-
cio dixerat, infringere in alterius
præiudicium, etiam si mortis tē-
pore falsum dixisse testimonium
profitetur 214.b
Quid etiam de notario ibid.c
Testes de auditu fidem faciunt,
vt quis torturæ subijciatur, pa-
gina 298.a
Testium dicta in derestationem
criminis assassinatus examina-
ri parte non citata recipi; pos-
sunt 299.a
Testes singulares sufficiunt ad su-
roris probationem 521.c
Thesaurus ecclesiæ quibus rebus
nunc impendatur 139.b
Torturæ nemo se subijcere po-
test absque iudicijs, etiam vo-
lens 413.c
Trāfactio super nece defuncti in-
tra q̄ tēpus fieri debeat. 668.a
Quid autem si sententia lata sit,
& appellauerit reus, an poterit
transigi 669.a
Tutelæ inculpatæ moderamen in
quo versetur 479.a
Tutor nomine posthumi trāfige-
re non potest 721.b

V

Vindicatæ ius cedi non pōt 791.
Vestigal si imponatur ex sta-
tuto pro quolibet animali, nihil
est soluendum pro eo, quod est
in utero 724.a
Vēdicatio quingētorū solidorum,
quibus cōuictor mulctatur, ad
quos solidos referatur 55.b
Vendicatio quingentorum soli-
dorum, segun sacro de España, cur di-
catur 57.a
Venditoris veneni pœna 320.b
Venefici qui dicantur 313.a b
Venefici crimen præ se fert proba-
tionem 313.a
Venefici criminis reus & conui-
ctus an possit à sententia iudi-
cis

INDEX

cis appellare 320.a pagina 424.a
In veneficij crimine quænam ad-
hibenda sit probatio 321.a
Veneno occidere qui tentauerit,
an sit mortis pœna dignus 313.c
Venenantis fontem pœna 320.a
Venus quare apud Romanos cal-
ua pingebatur 421.c
Verberum pœna in clericorum
personis licita est 182.a
Verba sex quorum palinodia reci-
nenda est, explicantur 24.b
Verba, quæ in Cortice iniuriam
non denotant, vt tu es bona mu-
lier, intelligendo meretricem, an
iniuriarum actionem cōtineant
ibid.c
Vestibus muliebribus indutus an
teneatur iniuriarum actione, pa-
gina 75.a
Vestibus muliebribus viros indui
quando fuerit licitum apud Ro-
manos ibidem
Vestitu muliebri vtens qua pu-
niatur pœna 76.b c. 77.a
In vestitus inspicienda est regio-
nis consuetudo 78.a
Vestium luxus potest prohiberi
per episcopum ibid. b
Vestium excessus damnatus 79.a
Vini vsus quare fuit interdictus
fœminis 523.a
Vini vsus fuit interdictus apud ple-
rasque nationes ibidem. a. b. c.
& 524. per tot.
Virgines deformes & claudæ solēt
virginitati consecrari 428.b
Virilia qui sibi absciderit, qua af-
ficiatur pœna 423.c. Quid au-
tem si non spontē, sed per vim,

Virgæ sanguineæ quæ dicantur
in l. pœna ff. ad l. Pomp. i de par-
pagina 341.c
Vipera quare insuatur cum parri-
cida 344.c
Vita cæteris rebus anteponenda
est 392.c
Viles artes quæ dicantur, in eas ve-
terum leges sancitæ 21.b
Vulnus quid sit 202.a
Vulnus in quo differat ab vlcere.
pagina 203.a
Vulnera letalia in qua corporis
parte æstimentur ibid. b
Vulnus an sit mortale, medicorū
iudicio relinquatur 204.c
Vulnus si à medicis asseratur non
esse letale, licet postea percussus
moriatur, non erit vulnerans ho-
micidij reus 205.b
Ex pluribus vulneribus percussus,
si asserat in articulo mortis se à
Petro non esse percussum, mul-
tum iuuat 213.b
Quid autem si dicat se culpa me-
dici à vita discedere 214.a
Vulnera lethalia in quibus casib.
esse deprehendantur 220.b
Vulnerans letaliter, et si ex inter-
uallo moriatur vulneratus, reus
homicidij sit 196.a
Vulnerans ante mortem vulnera-
ri occidi non potest ibid. b
Vulneratus infra quod tempus
presumatur mortuus ex vulnere
pagina 216.a
Vulnerati assertioni in articulo
mortis non statur. 211. b. nec
etiam torturæ quis subijci po-
test.

I N D E X

test.	212. a	gina		674. b
Vxori facta iniuria an eadem vi-			Vulneratus an à vita discesserit ex	
ro esse facta censeatur	90. b		vulnere, iudicantis arbitrio relin-	
Vxor à marito recedere potest ob			quitur	218. c
viri sequitiam	114. b		Vulneratus quando negligentia	
Vxor delinquendo minimè præ-			sua moritur, reddit immunem	
iudicat viro in bonis quæsitis du-			homicidam	221. a
rante matrimonio	507. a		Vxorem iudicis offendere, non	
Vxor criminis authorè accusare			æquè est ac ipsum iudicem offen-	
potest, cum sit caput affinitatis.			dere	93. a
pagina	673. c		Vxores doctorum aut Licentia-	
Vxor viri corporis pars est, ibi-			torum an teneantur palinodiam	
dem. An in sponsa sit idem, pa-			canere	40. b

F I N I S.

I

D. PETRI A PLAZA
in Canonica et Civili Philo-
sophia absolutissimi,

EPITOME DELICTORVM
causarumque criminalium,
Liber Primus.

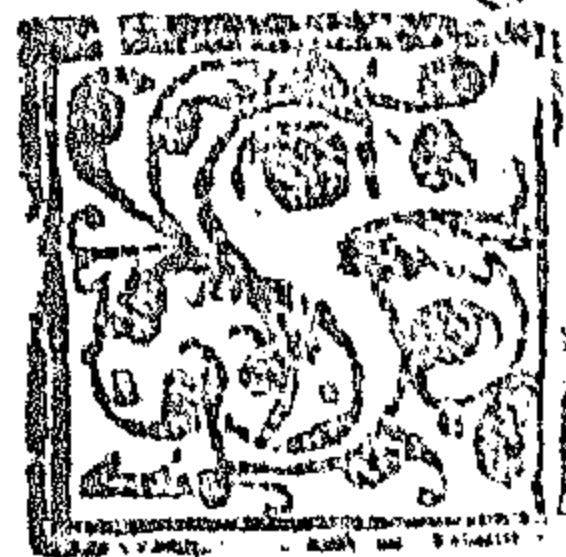
S V M M A R I V M.

- I Leuiter ferendas esse iniurias varia praeclaraque philosophorum sententia.
- 2 Iniuria verbalis non solum praesenti, sed etiam absentis fieri palam est.
- 3 Quid autem si qui contumeliosa verba protulerit, verumque dixerit?
- 4 Declaratio tex. in l. instissimos C. de offic. rector. p. ouinc.
- 5 E. I. C. de famosis liber. analytice declaratur.
- 6 Longe pulcherrima interpretatio l. 2. tit. 9. lib. 3. ordinamenti.
- 7 Paenitentiam canere in quibus casibus teneatur qui contumelia fecerit
- 8 Regia constitutionis poena an teneatur, qui per alium verba contumeliosa proferri curauerit.
- 9 Singularis declaratio ad l. nobiles C. de commer. & mer.
- 10 Nobiles seruorum opera viles & mechanicas artes exercere posse dubio procul constat.
- 11 Honoris praefatio utrum iniuriantis poenam extinguat.
- 12 Sex verba quae in lege regia continentur, quorum paenitentiam recipienda est, explicantur.
- 13 Haec verba, tu es bona mulier, more Hispanorum, an iniuriam denotent, famaque sit restituenda.
- 14 Quid si quis praeter sex dicta legis verba, alia dixerit, et si quem Iudaeum appellauerit, aut haereticum?
- 15 Ex quot quibusque causis filius hereditate paterna priuari possit.
- 16 Donatio an ex eisdem causis quibus hereditas auferitur, renocetur.
- 17 Qui plura consilia simul obiecerit, an vnus tantum iniuriae poena sit multandus?
- 18 Quid etiam si eodem impetu bis alapa quis percutiatur, utrum duplex

- plex iniuria esse censeatur.
- 19 Percutiens clericum quinquies eodem impetu, vnica tantum excommunicationis sententia irretitur.
- 20 Quid si furtum quis nullo temporis intervallo plurimum rerum variis dominis fecerit, an plura furti censeantur.
- 21 Iniuria alia iniuria compensatur, & iniuriam verbis illatam liceat ne armis repellere.
- 22 Qui pro iniuria condemnatus est, perpetuò notatur infamia.
- 23 In contradictionis pœna nulla differentia est inter plebeium ac nobilem.
- 24 Sacris initiatus ad cœnicium obiectum palinodiam canere, an teneatur.
- 25 In Hispaniis ius civile minimè allegatur, pro autoritate, sed pro ratione.
- 26 Mulier nobilis, quæ viro plebeio nupsit, si mortuo viro conuiuium obiecerit, teneatur ad honores restitutionem.
- 27 In hisce causis criminalibus, quid considerandum sit iudicibus, vbi pœnam infligant.
- 28 Percussionis appellatione quid contineatur, & ibi de pœna iniuriam facientis Cardinali.
- 29 Bernardi Diaconi integerrimi presulis summum encomium.

De iniuria quæ verbis fit, & maximè de ea, quæ veri criminis obiectione irrogatur, deq; illius pœnis iure Cæsareo, Regio, Pontificioque sancitis cum nouo detecto intellectu regiæ constitutionis 2. ti. 9. lib. 8. ordin. regalis. Cap. 1.

Propositio

VPERIORI anno, cum post feriarum laxamenta, literarij initia laboris auspicaremur, partem iuris, quæ de iniurijs est, breuiter præstrinximus. De iniurijs igitur, vti nobis religio est, in huius capituli initio omiſſa iniuriæ definitione illud obuium est. Iniuriam non tantum facta, sed & verbis fieri palam est, vti constat in l. si non conuiuij C. de iniur. l. eum qui nocentem litem apud Labionem ff. eod. tit. c. cum t, a, & b. de re iudi. Sed antequàm in disputationis examen, ac pœnæ iniuriæ descendam, aliquot conijcienda sunt, huic rei maximè necessaria. Et primò quod Demosthenes à quodam conuiuijs laceratus dixit, nolim tecum in hoc

genus

genus certaminis descendere, in quo qui vincitur, ipso victore est melior. Cæterum Aristippus cõtumelijs à quodam petitus dixit, penes te est maledicere penes me autem rectè audire: Et Plato quodam ei maledicente, perge, inquit, maledicere, vt qui bene nũquam didiceris. Et ex Philemonis sententia constat dum cecinit apud Stobæum Sermone 17.

Nihil est incundius, & docto virgo dignius,
Quàm ferre posse conuiuiantem,
Quoniam si ille cui conuiuium fit
Dissimulauerit, in ipsum authorem redundat.

Ex Euripide in Protesilao.

Altero duorum colloquentium indignante,
Is qui se non opponit, plus sapit.

Itidem in Andromacho ait, ex Stobæo sermone præcitato.

A paruo initio lites magnas hominis
Lingua producit, hoc verò sapientes mortalium
Caueant, ne quid inter amicos contentionis excitent.

Et ex Platone id diffinitum est, apud eundem Stobæum, serm. 42. asseuerante ciuè qui vicerit iram, longè meliorè existimadum esse, illo, qui propter iram deliquit. Et Thucydides ait, Virorũ enim prudentiũ est si non laceſſantur, iniuria quiescere: honorũ autè, si iniuria afficiantur, pacè bello mutare: ac si bene ceſſerit, iterũ pro bello pacè inire. Nec silentio prætere libet, Pythagoræ sententiã existimãtis magnã peritiam esse, qua ferre posset aliorũ imperitiã. Et Pittacus potestatem habens puniendi quempiã qui contumeliosus in ipsum existerat, dimisit, inquiens: venia vltione melior est. illa nãque mitis est ingenij, hæc autè ferini. Dionè Academicũ è conuiuium redcuntè, quidã maledicus insectabatur, nullas non blasphemias eructans Tacebat Dion, ingressuro autè iam domũ conuiuiator ille dicebat: nihil verò respondes? Cui Dion: ne gry quidè. Nemo sanè mentis diffitebitur, ferarũ potius quàm hominum propriũ esse auri iniuriam retaliare, & in eum qui momordit, morsum retorquere. Aristotel. de virtut. in ea est sententia, mansuetudinem virtutem esse animosæ partis, qua præditi agrè mouètur ad iram. Inibi Aristoteles explicat proprium mansuetudinis esse, posse ferre moderatè obiecta crimina, & contemptus: nec celeriter rapi in vltiones, nec facillè moueri ad iras. Et Musonius grauiſſimus author est ea in re dum cecinit.

A 3 Fons

Ros & origo male viuendi, nō refugere obscena & turpia loqui.
 Et Homerus in ea specie Iliad. 9. ait, Reprime tuam iracundiam Achilles, haud te decet. Et Plato iratus olim in famulum assistente Xenocrate: accipe dixit, & hunc flagris affice: ego enim irascor. Extatque celebris Platonis sententia apud Plutarchū in libro quē publicū fecit, quomodo quis ab hostibus iuuetur, verborū rei leuissimę grauißima pœna, iuxta diuū Platonē, & apud Deū, & apud homines comes esse solet. Silentium verò cum ubiq; culpa vacet, tum maximè in aliorū conuitijs. Et Eusebius optimum esse existimat, ita affuescere domare iracundiã, ne facilè ad ipsam accendaris: sin minus, saltē ne quod ipsa imperet. Cæterum & his conuenit adnotare, q̄ Nero Imperator, qui ad sequitiã immanitatemq; natus videbatur, nihil æquè patiēter tulit, quàm cōuitia & maledicta in seipsum: quin etiã à senatu grauioribus pœnis affici prohibuit, quos publicus vindex detulerat. Vespasianus etiã malè in se dicta, æquo animo pertulit, & Demetrium Cynicum in itinere obuiū, ac neq; assurgere, neq; salutare se dignantē oblatrantemq; etiã nescio quid satis habuit canem appellare: neq; enim memor, aut vltor maledictorū vnquã extitit. Titus quoq; eius filius quē præ mansuetudine ac facilitate delicias humani generis appellabant, exemplo paterno non modò malè in se dicta tolerauit: sed duos patricij generis iuuenes conuictos in affectatione imperij pertulit, nihilq; amplius eos monuit, nisi vt desisterēt, eos edocens imperia non nisi diuino facto dari. Possent etiã Zenonis sententiã vsurpare, qui cum criminaretur, q̄ malè in se dicta grauiore animo ferret, ait, Si maledicta æquo animo tulerō, nec laudes quidē sentiam. Epaminundas quoque Thebanus, quem Cicero facilè principem totius Græciæ appellat, æquo semper animo calumnias tulit, asserens fortitudinis ac magnanimitatis esse maledicta contēnere. Sapientis viri est (vt ait Antisthenes) malè audire, cum bene egerit, Iulius verò Cæsar, vt omnibus in confesso est, in omnes clementissimus extitit: sic etiã illos qui contra eum oblatrabant, quos quidē inhibere maluit, quàm vindicare. Nam acerbè in se loquentibus satis habuit pro concione, denunciare ne persenerent: & hi qui liuore quodam animi in alios oblatrant, ab omnibus comprimendi sunt, & in illos grauius animaduertendum est, ne paucorum improbitas latius

latius serpat, & ad multorum perniciem euadat. Memnon cum pro Dario Rege bellum aduersus Alexandrum gereret militem stipendiarium quendam audiuit graue nimis maledictis in Alexandrum obstrepere: qua ex re commotior factus lanceam accepit, & illius caput percutiens ait, Equidem te nutrio, vt potè contra Alexandrum pugnes, non autem vt conuitijs eum incessas, vt ille inclytus dux ostēderet, etiã in hostem neutiquam maledicendum esse. Aristippus Cyrenensis philosophus, cum succensere quendam vidisset, ac verbis indignari, dixit: Ne verba per iram proferamus, sed verbis iram compescamus. Naucrates sapiens iracundis simile quid accidere dixit, quod lucernis quę copioso oleo magis inflammantur, potissimùm cum iracundiã sit perturbatio immanis, affectione dura, & violenta potentia, cędium causa, calamitatis socia, iacturam concilians, & dedecus, pecuniarum perniciēs, adhæc perditionis origo. Rursus hoc in loco cum hæreret, exemplo, subit illud Pythagoricum.

Nullus liber, qui sibiipsi non imperat.

Cuius meminit Stobæus sermone 6. & Cicero pro Plautio ait, nihil est tam volucre quàm maledictum, nihil facilius emittitur, nihil latius dissipatur. Et Democritus grauißimus Philosophus in ea est sententia, iracundiam impugnare esse difficile: sed viri præditi ratione est ipsam vincere. Et Herodotus existimat opprobria in hominem coniecta, iracundiam excitare, cui Apollonius conuenit ad Macedonem in hæc verba,

Insania flos est iracundię.

Affectus irę nisi curentur & castigentur, in naturalem morbum abeunt.

Et illud Democriti apud Stobæum serm. 8. dum ait,

Bonum est iniuriam non facere, sed nec velle quidem.

Soli Deo chari sunt, qui iniurias oderunt.

Et Menander apud eundem Stobæum cecinit.

Nemini iniuriam facere omnes homines decet.

Et lex Philemonis sententiã cōstat apud eundem Stob. dū cecinit:

Vir iustus est non qui non facit,

Sed qui cum iniuriari possit, non vult tamen.

Et illud Antiphonis.

Qui nemini facit iniuriam, non indiget vlla lege.

Id quod recte habet, etiã lege præstantius est.

Et Menander apud eundem Stobæum sermone præcitato.

Iniuriam nulli facere, à Laches didicisse in vita, standum esse in iudicio ciuile.

Nihil iniuriari parit humanitatem.

Tametsi difficile sit, sicuti diffinitum extat ex illo Pythagorico, dum cecinit.

Seruire affectibus grauius est, quam tyrannis.

Nequit liber esse qui, affectibus seruit, & affectibus regitur.

Nec illud Platonis hac in re omittendum est asseuerantis, difficile esse inuenire, in temperantibus, quidē bonā voluptatem, egrotantibus autem salubrē. Et Aristoteles ea similitudine vltus ait, vt fumus mordicans oculos minime videre finit, quæ pedibus adiacēt, sic iracūdia oboriēs orationē offuscet: & quod bonum habitura mēs fuerat à ratione ipsa iracundia non finit, sine labore, ac molestia potiri. Et quæadmodum navigia præclara iudicātur, non quæ in tranquillitate nauigāt, sed quæ tēpestatibus obfistūt, & euadunt: sic & homines, qui iræ & perturbationibus resistere valent, magni, fortesq; habentur. Histriones hoc in loco recēdere oportet, qui licet solūm simulēt, hominis irati faciem repræsentant: viri autem virtutis studiosi, & si reuera irascantur vultu tamē, & gestibus irati abstinēt. Et Dionysius Halicarnassæus scribit, quamuis irā vincere tum magna res videatur, tum vera sit, maius tamen est cauere, & providere ne in ipsam incidamus. Et cato maior dicere solebat (vt est in prouerbio) iratum ab insano tēpore tantum distare. Nec quidē fieri potest, vt concitatus ira ratione vtatur. Præinde rationem oportet agendorum ducē constituere, ac ita demum actiones vitæ aggredi: iram, interea contingentem semper castigādo, ac euitādo, vt Naucleri fluctus aduoluendos. Siquidem non minor metus est, ne ira nimis aduersa ceu proræ fluctus, & sui authorem, & familiā funditus perdat, euertatq; nisi quis per industriam præternaviget. Claudius Cæsar, quum sibi conscius esset, se perire, & iracundiæ impetu sæpe peccare, vtranque excusauit edicto, pollicitusq; est alteram per breuem, & innoxiam futuram, alteram vero non iniustam. Qua quidē sententia declarauit improuisam illam motionē se non posse ex tempore reprimere, quam quidem Peripatetici asserunt non esse in hominum potestate, illam vero aliquo iudicio confirmatam non iniquam fore, sed quasi iustitiæ vltionem. Sed quo quisque

quæ natura generosior est, vt ait Plato in libris de re publica, eò mitius irascitur.

Et ira, quæ cum ferocius excāduat hominem præcipitem rapit adeo, vt ab insano, ac furioso, paululum quippiam abfit. Oculi, color, vultus, gestus, vox, clamor, verba prope furentis, atq; insanientis hominis esse vidētur, qui nisi quamprimum ad se redeat, ad agnatos omnino atque affines vecordium furiosorumque more reijciendus erit. Optimè Pythagoras Samius: qui taciturnitatis priusquam sermonis præcepta tradebat, discipulos suos monebat, ne quid vnquam per iram dicerent, aut facerent. Vnde Architas Tarentinus, vt præceptoris sui monita sequeretur, quum villico seruo, qui grauius deliquerat succensuisset, ait: Punirē nunc te, nisi iratus essem. Timebat enim ne ira percitus sanctā, moderatamq; iustitiæ vltionem trāsgrederetur. Præclare Cicero Quintum Fratrem suū, qui tunc Asiæ præerat, monet: vt si vitare nō potest, quia ab iracundia quamprimum eius animus occupetur, saltem, vt se ante comparet, quotidieq; meditet resistēdum esse iracundiæ, moderari animo, & orationi, cum sis iratus, aut etiam tacere, & tenere in sua sponte animi motum, ac dolorem.

Hæc Ciceronis præcepta epist. 2. ad fin. libri 1. diligenter summaq; ope niti decet, nec latū quidem vnguē ab eis discedere, tenendaq; sunt. vt iracundiam comprimamus, ne in furorē deinde rapiamur. Simusq; vel nobis ipsis, vel alijs iniurij. Ex qua ira ac animi perturbatione in perniciem pleraq; attraxere. Periander Corinthius ira accensus sub calcibus missam vxorem, quæ in utero puerum habebat, interemit. Deinde mentis cōpos factus cum cōperisset per calumniam pellicum id à se actum esse ira scāduat & eas omnes igne cremari iussit, filiū quoque suum Lycophrona nomine præ matris interitu eiulantem abdicauit, & in Corcirā vsque relegauit. Lysander Lacedæmonius iram mortemq; acerbitate grauem, ac terribilem potentiam, tyrannidemque exercuit, adeo vt non immeritò conciuī eius Etheocles dixisse videbatur, cum ait bene actum cum Græcia esse, quod duos Lysandros non protulerit. Idem Sylla iure optimo dicere poterant Romani cui præ ira, ac sauitia nullus iucundior lusus, ac iocus, quam cruor, quam cædes, quam vnci, ac secures, & ante oculos ciuium trucidatio, qui (vt alia eius sauitiæ, atque iracundiæ exempla omittamus) Q. Lucretium

offellam (cuias opera prænestinam urbem ceperat, Marium consulem obsederat, finemq; victoriæ adeptus fuerat) in foro ipso ense transegit, nullam aliâ ob causam, nisi quod consulatum peteret antequam prætor extitisset. Quinertiâ Syllæ ita, quæ vniversam Italiam ciuili sanguine inundauerat, aliquâdo in authorem suum, pessimum virus euomuit. Nam cum in Puteolano rure grauius ægrotaret Sylla, audissetq; pecuniam pro reficiendo Capitolio à Decurionibus cunctatius pensitari præcipiti ira subito excanduit, & immoderate vocis impetu ruptis præcordijs spiritum cruore mistum exhalauit. Et qui per iræ impotentiam tot hominû millia peremerat: postremò seipsum perdidit. Casius quoq; impetuusus, & iracundus extitit, & sæpius per iram, quàm per auaritiâ, qua etiam laborabat, à recto discessit. Aequior Sertorius, qui minimè omnium ducem se iracundiæ permisit.

Qua in re habeo alios plerisque proponendos, qui contumeliosè tractari, siue verbis conuictiofis, siue manibus, ira dimissa nullo pacto ultionem exequuti sunt, nec itidem aliud, quicquam aduersus ipsos egerunt: sed utique æquo animo, leniq; improbitatem hominum tulere. Et ut sapiens, & cordatus qualis quilibet, qui Philosophiæ studio aures accommodauerit, nullo horum perturbatur, non tam ipsa pati, quàm inferre turpe ducens. Nā qui peccat, is turpitudini obnoxius est, qui verò patitur, quatenus ipse peccatum non admittit, eatenus, ne turpi alicuius dignitatis particeps dicendus est. Pusillanimitas enim est has ob res indignari, & commoueri intensius: sed leniter & tranquille tolerabit, quicquid acciderit. Hoc decorum est eius, qui se magnanimum profiteretur.

Quod si hos animi motus leniter non possimus (si quidē hominum animus in auribus habitare videtur: bonis enim auditis corpus gaudio repletur: cōtrarijs ira inflatur) & iræ moderamini studebimus, mea quidē sentētia: si multò antea rem præmeditemur. Exercebimus igitur, nos domi inter famulos, & vxores. Qui enim domi lenis esse didicit, idem multò magis publicè talis erit: præstabitq; foris quod intus cum familia exercuit: videlicet, ut mitis, ac bonus sit: & huc allusisse videntur Horatij carmina epistolarum lib. 1. dum cecinit.

Nemo adeò ferus est, ut non mitescere possit,

Si modo cultura patienter commodet aurem.

Et illud Ciceronis ad stipulari videtur officiorum primo, assuerantis

assuerantis, ut equos propter crebas cōtentiones præliorum ferocitate exultantes domitoribus tradere solent, ut his facilius possent uti: sic homines secundis rebus effrenatos, sibi quæ præidentes tanquam in gyrum rationis, & doctrinæ duci oportet, ut perspiciant rerum humanarum imbecillitatem, varietatemq; fortunæ. Itidem Cicero quarto Tusculanarum Quæstio. in ea specie, hac utitur similitudine. Quemadmodum tēperantia sedat omnes appetitiones conseruatq; considerata iudicia mentis: sic huic inimica temperantia, omnem animi statum inflammat, conturbat, incitat. Et Cicero lib. 5. Tuscul. ait, Accipere præstat, quàm facere iniuriam & lib. 3. Paradox. assuerat in hæc verba. Peccare certè licet nemini. Nec tamen ignoro auctori iniuriam non retaliari, esse quidem difficile, sicuti Claudianus diffiniit, dum cecinit.

Diis proximus ille est quem ratio, non ira mouet.

Itidem ait.

Virtute decet, non sanguine uti.

Et Ouidiana carmina ad stipulari videntur, dum scribit.

Vt valeas multa ferenda tibi,

Superanda omnis fortuna ferenda est.

Et id diffinitum est apud Stobæum sermo. 113. ex Mosconij sententia.

Quod alium admonere labor sit modicus:

Iniuriam verò sibi ipsi illatam sustinere.

Omnium esse maximum inter mortales honorem.

Cæterū & illud memoriæ repetere libet, Romanos summo odio prosequutos fuisse maledicos: diligebant siquidem ciues omnes, Neuium poetā, & illius ingeniu admirabatur, & cum fabulas in publicū ederet frequenter, ac seriosè omnis aderat populus: is tamen maledicentiæ vitio laborabat, ac in principes ciuitatis plurimum oblatrabat, & cū in dies Romæ percrebuisset, à triumuiris in carcerē coniectus est, & tādū inibi ad fuit, donec scripsit aliquot fabulas, in quibus quidem delicta sua, & petulantiam prodijt. Phocion præclarus ille ciuis Atheniēsis cum audiret Demosthenem Alex. Regem grauius maledictis laceffere, inquit, Noli leonē sæuum stimulare quem gloria, & imperandi cupido incēdit, & pleraque id genus alia congerit Franciscus Patricius lib. de regno 4. tit. 7.

Illud tamen obliuioni, in ea specie non est tradendum quod qui ad iram capeffendam sunt faciles, eam quoquo facilius deponunt,

deponunt, sicuti Horatius de se verba agens, lib. 2. epist. ad librum suum alloquens.

Iraſci celerem tamen vt placabilis eſſet.

A naturaq; id comparatum eſt, vt qui faciles aſſumendis quibuslibet affectionibus ſint, ſunt etiam & deponendis, & verſa vice qui ſunt tardi recipiendis ſint & reijciendis. Et ſicuti ab Ariſtotele diffinitum extat, adoleſcentes qui ad irascendum prop̄ti ſunt, cito & amici ſunt, hinc quidem eſſe ait, vt ad rationem percipiendā ille etiā promptior ſit. Hoc manifeſte in pueris cernitur: qui cum iracūdi ſint, ſero admodum rationis compotes ſunt, & ad ſtudia literarum euectiores exiſtunt, minus dicto parēt minusq; imperata faceſſunt. Ad illā Platoniam ſententiam, & Ouidiana carmina accedunt quum ait.

Quo quiſque eſt maior, magis eſt placabilis ira:

Et faciles motus mens generoſa capit.

Sicuti etiam in mulieribus proditum eſt, & omnibus quoque qui facile amicitiam ineunt, de facile eandem amittere, & e contrario tardos, ad amicitias ineundas, tardos quoque eſſe ad deponendas ſicuti Suetonius agens de Auguſto. Aurelius, & Eutropius, idem exiſtimant. Et illud Propertij his admodum conuenire videtur, lib. 2.

Hoc mihi perpetuo ius eſt quod ſolus amator,

Nec cito deſiſto, nec temere incipio.

Imperator Theodoſius, teſte Paulo Diacono rebus irascebatur indignis, ſed illico fleſcebatur, & e contra Cato Vticenſis: vt author eſt Plutarchus in eius vita non facile ad iram labebatur, & implacabilis erat. Et horum ea ratio aſſignari poſſet, ſiquidem & hominis corpus quatuor duntaxat complexionibus compaginatum eſt, calido, ſicco, humido, frigido, quæ omnia ex quatuor elementis originem ducunt, aere, igne, aqua, & terra, & hi qui igne pollentes ſunt, vt ita dixerim cholericus, & bilem facile depromunt, hiq; faciliores ſunt ad quamuis affectum, ſiquidem ignis cæteris elementis mobilior eſt, quo ſit quemadmodum ad iram, vel atram bilem mouentur, ita, & velocius relinquunt.

Et e cōuerſo qui terræ plus habēt, vt ſunt qui atra bile, quæ frigida, & ſicca eſt vexantur, hi ſunt cæteris multo tardiores.

Si quidem & terra cæteris elementis immobilior eſt, & durior. Iſthæc ratio ex alijs plerisque conueſtiri poſſet, quæ iuſtū profecto volumē exigent, ac poſtularēt. Sed ne lectoris animum

animum fatigemus, conſultò miſſa facio. Nec ſilentio illud prætereo, q̄ iræ calor quā primū extinguitur: inueteratus enim odiū ſit, & magna cum difficultate ſedatur, quo ſic odiū ab ira emanare, vt elegāter Maro docuit, dum cecinit.

Haud aliter iuſta, quibus eſt Mecentius ira.

Nonnulli eſt animus ſtriſto conuerrere ferro.

Verū enim uerò, ſi mortales non leniter patiantur, iniurias ſibiipſis illatas, oportet de illorum pœna verba facere. Et vt propius operi accingere, tota iſthæc materia, ac eius punitio trino ordine diſtinguetur, aliquot capitibus. Primo, ſiquidē de iniuria, quæ verbis ſit, & maxime de ea quæ veri criminis obiectione irrogatur. Secundò, de iniuria, quæ per ſcripturā ſit, vt potē per famoſum libellū, in quo verba iniurioſa, & utiq; infamatoria proponuntur. Poſtremo de iniuria quæ facta ſit, & de eius pœna aliquot præſtringam. Non diffitebor iniuriarum quæſtionem quibusdam ſciunam nimis, parumq; videri vtilem, potiſſimū ijs qui forēſia, praxim ve iudicalem quotidie tractant: quippē qui eam ſuccinctē, ac veluti per tranſennam, vt aiunt, abſque eius appendicibus contemplantur extra charraceā molem, nihil vtilitatis inde percipientes, minimē conſiderantes ea quæ ex huius controverſiæ vera deciſione etiam ad praxim deduci frequentiffimē poterūt: nos tamen aliqua conijciemus neglecta ſuperficie, & omiſſa cute carnē, & ſuccū ipſum interius extricādo, planeq; me miſeret tor̄claflicos, & principales iuris interpretes in hac materia iniuriarū operam tot ſeculis luſiſſe, & ingenia melioribus utique aptiora, quæſtiunculis ea in re pluſquā ſerotinis, & crocodinis cruciaſſe, vt ad ſcholas Gemonias mitti magis eligero, quā ad gradus, quos in hac doctrina confixerunt doct̄. Verū eam iniuriæ materiam examinabimus his capitibus, quā vtilis apud tribunalia ſit dubio procul oſtēdam. De iniuria verbali verba faciendā ſunt.

† Siquidem iniuria non tantū facta, ſed & verbis fieri conſtitutiſſimum eſt l. eum qui nocentem. l. itē apud Labeonem. ff. de iniurijs. l. ſi non conuictij. C. eod. tit. c. cum t. a, & b, de re iudicata. Quò ſit iniuriam fieri, ſi ſimplici verbo alicui contumelioſa utique verba dixerit: ex tex. in l. prima. verſicu. iniuriam. ff. de iniurijs. & in §. iniuria. Inſtitu. eodem tit. & in l. ſi non cōuictij, & ferē per totum. C. de iniurijs. extatq; hodie Regia l. j. titu. 9. parte 7. Quā ſententiam intel-

Operis dē
uſio.

Tacita re-
ſponſio.

ligen-

ligendā esse existimo tamen presentī alicui, vel absentī proferatur. tex. est ad id præstātissimus, in litē apud Labeonem. §. conuictij. ff. de iniur. vbi. Consultus ita scriptū reliquit. conuictium autem nō tantum presentī, verū absentī quoq; fieri posse Labeo scribit Cui conuenit regia l. paulō antea citata, & ante hos id constat ex Misonij sententia in hæc verba. Fons & origo malē viuēdi est non refugere obscœna, & turpia loqui absentibus. Et Cicero libro tertio officiorum

Regia legis declaratio.

idem definit. Ex quo non inconcinē intelligenda est regia l. secunda, titu. nono, lib. octauo, in ordine. regali, quæ expressim agit, de sex conuictijs, quorum aliquod si quis obiecerit, teneatur palinodiam canere, sibi que ipsi contradicere: si absentī conuictium. in illa lege descriptum obijciatur nō teneri palinodiam canere, adnotando verba Regiæ cōstitutionis, in ibi à otro, quod verbum videtur, presentiam conuictiatis requirere, sicuti doctores adnotant sumentes rationē ex tex. in ibi. in l. j. de verborum obligat. præsertim Alexan. nume. 17. & ibi Romanus. Siquidem ille, qui præsens non est, non dicitur loqui, nec factum esse presentē aliquo, nisi & is intelligere potuerit. glossa in capi. testes. tertia quæstione nona. Dominicus in capi. in primis. quarta colum. super gloss. verbo presentē. secunda quæst. prima. Bal. in l. secunda. §. voluntate. ff. soluto matrimonio. & in l. si sine. in secunda quæstione. C. ad Velleia. & in l. finali. §. necessitatem. C. de bonis quæ liberis. Notant Doctores in clementina prima, verbo Præsentia de baptismo. cap. audiuimus. de simon. cap. audire. 34. & distinct. l. sepe audim Casarem. ff. de offici. præsi. verbo Audire. Tamen si huic intellectui refragetur glossa in cap. constitutionem. verbo Participationem. de sententia excommunicationis, in sexto, & nos alibi pleniori trademus manu: & quis propriè absens dicatur presentē, vt diffiniunt doctores in l. absentem. ff. de verb. signific. & in l. vlt. C. de longi. temp. præscrip. Andr. Tiraquellus multæ lectionis vir, in tract. de retractu lignagier. §. trigesimo quinto, glossa tertia, nume. 2. † Et vt ad rem redeam, illud obuium est: puniendum

Absens quis propriè dicatur.

3 esse iniuriarum actione, tamen qui iniuriam irrogauerit conuictiumque dixerit, absens sit, & veritatem præse ferat, si sanè reipublicæ eius patefactio non interfit. In quo dubio scribit Paulus Iurisconsultus in l. eum qui nocentem. ff. de iniur. Eum qui nocentē infamauit, non esse bonū, & æquum ob eam

ob eam rem condemnari: peccata enim nocentium nota esse & oportere, & expedire. Cui conuenit regia l. j. titu. 9. parte septima. & est tex. in l. ita vulneratus. verficu. cum nec impunita maleficia esse oporteat. ff. ad legem Aquiliam. in l. licitatio. §. sed quod illicitæ: de publicanis & vectigal. Et Cicero libro primo officiorum, ait, quod verum, simplex, syncerumque est, id est, naturæ hominis accommodatissimum, itidem homini est propria viri inquisitio, ac inuestigatio.

In quo equidem dubio si iniuriosa, ac contumeliosa verba irrogans alicui à veritate deuiet falsumque dicat criminis reus est, ac punitione dignus. Quod si non interfit reipublicæ delictum scire conuictiumve, vt potè si quispiam appellet filium meretricis, lenonisve, tamen verum dicat siue à veritatis scopo deuiet falsumque dicat iniuriā vtiq; irrogat, ac actione iniuriarū tenetur, sicuti explicat Bar. in præcitata l. eum qui ita tandem rem ipsam distinguens, quando reipublicæ non interest vitium illud, quod conuictium obiectum fuerit, manifestum fieri, tunc equidē puniendum esse ea ductus ratione: quia defectus alterius detegere iniuriosum vti que est, sicuti probat tex. in l. 2. verficu. quid enim tam durū, tamque inhumanum: quando, & quibus quarta pars debeatur, libro decimo. Cui sententiæ accedit Per. de Bella pertica Cin. Alber. in l. si non conuictij. C. de iniur. primus col. 2. secundus quæst. 8. tertius colu. 3. Angel. post Bartu. in d. l. eum qui nocentem. Quo in loco plerique alij doctores in ea sunt sententia. Ioannes Faber in §. iniuria. nume. 3. & 4. Infit. de iniurijs. Ioannes de platea, & Ang. & alij inibi, & ex nostris, Abb. hanc profitetur sententiam in capi. fin. numero quinto, de iniur. & dam. dato. Et opinionem Bart. sequitur Bald. & doct. in §. primo, Infitu. de iniur. Cinus, & doct. in l. si non conuictij. de iniur. C. de quæst. 8. Salice. in l. vnica de famo. libel. Montaluis in l. j. tit. nono, parte septima, in glossa j. & inibi Gregor. Lupus ad finem, & plerique alij doctores citati per Couaruias, libro Variarum resolutionum primo c. vndecimo, numero sexto, quam etiam esse communem constat ex Antonio Gome. cap. sexto delictorum, nume. 2. quam Abb. & Antonius nume. 27. in dicto cap. cum i, t, & 2, de re iudic. damnat. & Ioan. And. in titu. de accusatore. §. j. verficu. Ex quorum doctorum varietate aliquot conclusiones, infra adnotandæ sunt, vt isthæc materia elucescat, vti & nos paulō

Falsum crime obijciens.

pōt

pōst adnotabimus. Quod si quis alteri obiecerit delictū, vel cōuitium, quod reipublice interfit punitum esse, vtpote hæreticus, Sodomita, falsarius, latro, hanc iniuriā impunitā esse non licet. Quam frequēiori calculo receptā sententiā, ac distinctionē intelligendā esse existimant doctores, siue in iudicio, siue extra iudiciū id cōtigerit, ex gloss. in d. l. eum qui nocentem. tamen ab hac sententia aliqui libenter discedunt. Quapropter vt ille locus deinceps pōdus fortasse nō habeat tantę difficultatis aliquot subijciā. Cardo igitur dubitationis in hoc versatur, siue in iudicio, siue extra iudiciū cōuitiū dicatur: etiam verum, cuiusq; notitia reipublice interfit. Præua tamen proferentis intentio, & quod liuore animi peccatū est nō omnino ab iniuriarū actione liberū est. Quod ea argumentatione probatur: tamen reipublice interfit nocētū crimina nota esse, ac itidē manifestari: nihilominus prauus excandescens animus, ac reuelantis rem prorsus efficit iniquam. tex. est celebris in c. cum minister. & in cap. relegendes. 23. q. 5. & Cicero pro Roscio Amerino inquit, Accusatores multos esse in ciuitate vtile est, absq; prauo excandescens animo, vt metu contineatur audacia. Et in Verrem, Nulla salus reipublice maior est, quā eos, qui alterū accusant, nō minus de laude & honore, de fama sua, quā illos, qui accusantur de capite, de fortunis suis pertimescere. Itaq; semper hi diligentissimē accusarunt, qui seiplos in discrimine existimationis venire arbitrantur, absque liuore. Et lib. 5. Tuscul. Quæst. ait: accipere præstat, quā facere iniuriam, & ad Articiū secundo asseuerat. peccati dolor, & maximus, & æternus est. Secundō conuestiri posset, Præsumptiones, & coniecturæ deducuntur veri criminis, reipublice q; patefieri, quando absque vlla causa, quod tractatur in iudicio, vel extra iudiciū contigerit. Quò sit si criminis obiectio ex iusta causa facta fuerit, consentaneum erit, non animo iniuriandi: sed vtrique æquo animo contingere. Quā rationē perpendit Oldradus in consil. 53. Romanus in consilio 96. quibus accedit Ripa nec admodum inuitus in l. vlt. C. de reuocand. donat. quæst. 7. & præter hos non desunt doctores Canonice & Philosophiæ qui eandem profiteantur sententiam: siquidem & Abb. in cap. vltimo. de iniurijs. itidem in capi. cum t. a, & b. de re iudicata. Ioannes Andreas in Speculo, tit. de iniur. Quibus nouissimē se subscribere Martius ab Aspilcueta

cueta in ea. inter verba. 2. q. 3. Corollario 63. & Archiepisco. insulæ sancti Dominici non modicæ æstimationis apud omnes in vtraque censura, olim, & nunc nobis præceptor obseruandissimus, miro ac venusto ordine, prout ei moris est, hanc sententiam profiteretur, lib. 1. Variarum resolutionum. cap. xj. numer. 6. col. 2. ex qua quidem iuris assertionem aliquot iuris appendices colligi possunt. Et primò quasi ex eodem stipite, siue fonte videtur emanare declaratio ad text. in l. iustissimos C. de offic. rectoris prouinciæ, existimantis minimè veritatem conuictij eximere ipsum conuictantem à crimine iniuriæ, nec ab eius punitione, tamen reipublice interfit vitium manifestum fieri: nihilominus qui dixerit, vt propriæ libidini, ac iræ satis faceret, reus criminis factus est. Ob quod etiam à criminis punitione non erit immunis. tex. ad id præstantissimus in l. 2. C. quando & quibus. lib. 10. Quæ in specie idem respondit Oldradus, Romanus, Abb. Ioannes Andreas, cæteri q; doctores loco paulò antea citato, & Cicero libro tertio officiorum ait, nō se astringi scelere, si quis tyrannum occidit, quamuis familiarem, si non animi perturbatione id fiat: & libro primo officiorum. Homines hominū causa sunt generati, vt ipsi inter se alij alijs prodesse possint. Et libro tertio officiorum scribit homo naturæ obediens, homini nocere non potest. Secundò ex his apparet reum criminis effectum esse, qui iudicio crimen, tamen verum aduersario obiecerit. Ex hoc equidem animus depræhenditur prauus, atque ideo actione iniuriarum teneri, probat text. in l. quisquis C. de postulan. & mox plura. Tertiò apparet, qui verū alterius crimē illi exprobrauerit, iusta tamen causa, actione quidem iniuriarum adstrictum esse, cum sanè praua intentione ne is nempe obiecerit, & in labē peccati incidere. Constat ex Adriano quolibeto vndecimo, litera r. cui subscriptus Martinus Aspilcueta re & fama vtrique insignis, & inter vtriusque iuris professores maximè censendus: is inquam in d. c. inter verba. xj. q. 3. Corollario 70. † Ad id etiam pertinet analytica declaratio tex. in l. 1. C. de famo. lib. Si quis famoso libello alterius honorē læserit: tamen vera crimina illi obiecerit, capitali puniendus est, sicuti & nos paulò pōst pleniori manu adnotabimus: oportet equidē reipublice homines sceleratos, accusationibus ad iudicē deferri, potius, q̄ famosis extra iudiciū libellis infamari in maximā omnium pernitiē, ac iniuriam.

Prima
conclusio.

Secunda
conclusio.

Tertia
conclusio.

§
Declaratio legis 1.
C. de famo.
libel.

iniuriam. Quod conuestiri posset ex sententia Cicer. lib. 3. Offic. Non est res vlla tanti, aut commodum vllum, tam expetendum, vt viri boni, & splendorem, & nomen amittas. Et lib. 4. ad Herennium, Perditissima ratio est, diligere formam, negligere famam. Et Cicero in Lælio, Non est negligenda fama, nec mediocre telum, ad res gerendas existimare oportet benevolentiam ciuium. Et lib. 3. de Finib. Est hominis ingenui, & liberaliter educati, velle bene audire à parentibus, à propinquis, à bonis etiam viris & futuræ post mortem famæ, etiam detracto vsu cõsulendum est. Siquidem animus prauus excandescens, ac iniuriantis consideratur, vt ex sententia Senarij in viros bonos constat in hæc verba.

Non odit frugi bonum nunquam vir virum.

A mente bona bona proficiuntur actiones.

Largitur et bono, Deus viro bona.

Secleris et modestum, et bonum virum.

Plane dies mores probat mortalium.

6 *Declaratio l. 2. tit. 9. libr. 8. ordin.* Eò maximè, si libellus famosus siue iniuria facta sit nobili, vt explicant doctores in l. non debet ff. de dolo malo, non ita quidem ignobilis infamia notaretur, vt in l. 2. C. vt intra certum tempus: cuius hæc sunt verba. Et si persona vilior fuerit, cuius damnum famæ non sit iniuria. Quæ quidem iura ad id expendit Bal. in consi. 116. quod petitur, post princip. vol. 3.

Iuris apertissimi, & ad regiarum cõstitutionum interpretationem maximè vtile ad legem 2. tit. 9. libr. 8. ordinamenti, qua cautū est, vt qui alterū aliquo ex sex vitijs cõuitio affecerit iniuriã illam retrahat corã iudice, & honestis personis, vt aiunt, palinodiam canendo, & rursus tercentum solidis mulctetur. Primò itaque dicimus minimè esse à iudice cogendum palinodiam canere seq; mentitum fuisse coram honestis viris asserere eum qui alterj extra iudicium prauo animo, ac liuore quodam in rixa iniuriam, siue conuitium dixerit, idque manifesta iniuriandi intèntione, si illi obijciat verum crimen, cuius manifestatio utilis est reipublicæ: Siquidè huiuscemodi reuelationem extra iudicium tametsi iniuria fiat, & verum exprobet vitium cuius manifestatio utilis est reipublicæ extra ordinem à iudice puniendus est iniuriarum actione, iuxta doctrinam Bar. & sequacium in præcitata l. eū qui. quæ suffragari posset ex not. per Didacum à Couaruias in præcitato nu. 6. illat. 6. & nos paulò antè meminimus. & mox plura.

Tertiò

Tertiò, † & quod obiter menti occurrit, adnotandum est ad præcitatam regiam constitutionem, intelligendam esse, tenerique iniuriantem palinodiam canere, seque mentitum esse, & coram prætore, & honestis viris sibi ipsi contradicere, vt pote intelligatur regia constitutio, quando falsum conuitium siue iniuriam dixerit, longè quidem aliter, si verū utiq; protulisset, idque maximè reipublicæ conueniebat patefieri, minimè tenebitur palinodiam canere: sin minus non expediebat reipublicæ scire sicuti in aliquot casibus illius legis, indistinctè teneri palinodiam canere, modo verum proferat, modo falsum, & in hac specie asseuerant pleriq; nostræ tempestatis. Qua sententia omnino explosa contrarium veritati magis fauere existimo: quin etiam obijciens alicui iniuriam siue cõuitium, si sanè verum sit, tametsi sit ex illis quinque in regia constitutione contentis, & utique probetur minimè potest condemnari, vt palinodiam canat, seque mentitum esse fateatur, secundum Andream de Iser. in capit. 1. §. iniuria. de pace iuram. firm. & nouissimè Didac. à Couar. loco præcitato, nume. 7. & Grego. Lupus in l. 1. titu. 9. part. 7. ad fin. Et huic accedit sententiæ Gomezius, de delictis, ca. 6. numer. 2. intelligo sanè tametsi non inter sit reipublicæ conuitium ex illis verbis patefieri: nihilominus si obiectum crimen probetur, minimè teneri sibi ipsi contradicere, nec poena criminis ordinaria puniri. Cui sententiæ subscripsit Couar. eo in loco, cuius & antea meminimus qui tametsi nihil alleget, est l. 1. titu. 9. part. 7. inibi. *Esto es por dos razones. La primera, es porque dixo verdad.* Quæ legis ratio militat etiam, tametsi non inter sit reipublicæ, sicuti & quando interest, atq; idè idem ius militari debet l. à Titio ff. de verb. obli. c. translato. de constit. Ant. Gomez. d. c. 6. delicto. nu. 2. q. immunis erit ab hac obiectione, intelligendo regiam constitutionem 2. secundum distinctionem Barto. in d. l. eum qui nocentem. Qua ratione Didac. à Couar. numer. 6. intelligit d. l. par. iuxta Bartol. doctrinam. Montal. in ead. l. 1. idem existimat. & ante hos Pet. & Cyn. in l. si non conuitij. 8. q. C. de iniur. Quartò, his tandem prænotatis, oportune adhuc quaeritur, quo ad regie constitutionis examen, quòd nec etiam poterit aliqua poena puniri, nec ex ordinaria, si crimen probauerit, ex l. 1. titu. 9. part. 7. ibi. *No caera en pena ninguna, si la prouasse,* adnotando verba ibi *pena alguna,* nec etiam extra-

B ordinaria,

ordinaria, ex illo iuris adagio. Qui totum dicit nihil excludit cap. solitæ. de maior. & obed. l. 3. ff. de offic. præsid. itidem conuestiri posset ex l. 8. titu. 6. part. 7. inibi. *Prouando o an sin no aura pena*, id est, nullam patietur pœnam, cum indiffinitæ æquipolleat vniuersali. l. si pluribus. & Din. in rubr. de regul. iur. lib. 6. & inibi Anchar. col. 3. & Francus, Innoc. in ea. auditis. in verbo, exceptionem. & inibi Abb. de præscriptio. Rayn. Forl. in rep. l. omnes populi. char. pen. & ibi Barto. 6. q. princip. ff. de iustit. & iure. & omnium diligentissimè Andr. Tiraquel. de retract. *lignagier* §. 1. gloss. 3. num. 1. ibi Bar. de leg. 2. gloss. in cap. vt circa. de elect. lib. 6. Quo fit minimè sententia Didaci à Couar. procederet in d. nu. 7. existimantis, iudicantis arbitrio puniendum esse: eandemq; damnationem meretur. Gregor. Lupus in d. l. 2. qui tamen inuitus, in hanc sententiam declinavit: ipse tamen potius accederem Gregor. & Didaci à Couar. sententijs, sicuti antea adnotauimus existimantium iudicantis arbitrio puniendos fore.

Quintò, ad hanc rem conducunt plurimum verba quæ in eadem cõstitutione regia cõtinentur in verbo, *Denotare*. hac punitione teneri, & tamen per alium eo tamen mandante conuitium dixerit, teneri Regiæ constitutionis iniuriarum pœna legis, non ideo minus C. de accusat. inibi nanque hoc casu præter principalem reum, mandantem quoque ex sua persona conueniri posse, ignotum non est. text. est in l. certè §. 1. ff. de præ. & in l. vlt. ff. si mefor falsum mod. dixer. c. mulieres §. vlt. de sent. excom. vbi ita scribitur, cum is committat verè, cuius mandato delictum committitur. Cuius meminit in hac specie Dominicus in consil. 129. col. 1. ad fin. & plura congesta per Tiraqu. in legibus connubialibus. gloss. 5. num. 193. pag. 291. & ante hos Bar. in Luon solùm §. si mandato ff. de inu. num. 8. itidem in l. sed et si minus §. si seruus. eod. titu. Bar. & Ias. in l. is qui pro emptore. de vsucap. col. 19. Quibus accedit Gand. in c. de transactione maleficorum q. vlt. Ang. in tract. malefic. in verbo, Sempronium mandantem. Hippol. in sing. 181. Ioan. de Lign. in repet. l. diuus ff. de fidei. col. 3. Ioan. Lopius in rubr. de donat. inter vir. & vxor. §. 87. nume. 20. & nouissimè Ludouicus Carrerius in practica criminali §. homicidium. numer. 58. qui pleraque id genus alia congerit. Tamen isthæc quæstio sit plena sentibus & spinis, in qua doct. certatim omnes ita variant, dissident,

dent & disceptant facilius Nulli fontes quàm eius rei exitum inuenire possim, in causa fuit, vt altiori commentario quantum fieri possit hanc legis Regiæ quæstionem declararem. In quo dubio mihi alia longè mès est, & ratio existimanti prorsus cõtrarium atq; ideo minimè teneri, pœna Regiæ constitutionis mandantem cõuitium fieri. Siquidem *Mandans* vt ex Regia constitutione constat, in verbo, *Denotare*. factum omnino ipsius iniuriantis exigit. In qua specie idè respondit Bald. in consil. 52. vol. 3. ea vsus distinctione, aut statutum loquitur in rem aut in personam. Quod si in rem loquatur, mandans vtique comprehenditur, & vt rem ex eplo subiiciam, si dicat pro homicidio, & vulnere tali afficiatur pœna. Sin minus in personam loquatur, minimè mandantem teneri pœna delicti ordinaria, vt in specie legis Regiæ, si *denotare* vel conuitium dixerit alicui, reus criminis factus, pœna afficiatur. Casus est in l. aut qui aliter. §. fin. ff. quod vi aut clam. & inibi Bart. itidem in l. si vnus. §. seruus. ff. de iniur. & in l. si seruum. §. prætor ait. ff. de acquir. hered. & in l. si pater. ff. quæ in fraud. cred. & in l. 3. §. si procurator. ff. quod quis iur. Bart. & pleriq; alij, in ea sunt sententia in l. hæc verba. ff. de adult. itidè in l. si quis id quod ff. de iurisd. omn. iud. quo in loco doct. passim id notant, & in d. l. non solùm. in princ. ff. de iniur. Bart. idem professus, in consil. 101. Idem asseuerat Baldus huic communi distinctioni subscribens, q. 7. in d. l. non ideo minus. & inibi Salic. Et huius sententiæ auctores habeo Floria. in l. ita vulneratus. ff. ad leg. Aquil. Ange. in l. si pater. ff. quæ in fraud. cred. Salic. in l. j. §. nec autem. C. de caduc. tollend. Rom. & Ias. in d. l. si is qui pro emptore. quam esse communi cõsensu receptam sententiã profitetur Corn. consil. 69. vol. 8. Salic. in l. transigere. C. de transact. vlt. col. itidem in l. vnica, §. nec autem. C. de caduc. toll. Ang. de maleficijs, in verbo, Sempronium mandantem. Et præter hos non desunt doct. canonistæ in albo primariæ doctrinæ positi qui eandem profiteantur sententiam. Siquidem & Abbas idem existimat in c. mulieres. de sent. excom. Ancha. in c. canonum statuta. de constit. col. 44. & denique hanc esse communi consensu receptam sententiam profitetur Iaso. in l. si is qui pro emptore. nu. 82. ff. de vsucap. Esse communem asseuerat Lud. Carrer. in pract. crim. nume. 59. fol. 94. tamen ab ea discedat Gandin. professus contrariam communem, in

rubr.de tranfact. 10.col.& id rub.de pœnis.col.4. qua explo-
sa Regiam constitutionem ita intelligendâ esse in illis ver-
bis . *Si denotare* . Vbi personâ exigat denotantis, sicuti Ang.
& doct. locis præcitatis explicât. Pro qua sententia maximo
apice deseruire videtur text.in clem.j.in verbo, personaliter
exercentes.de vita & honest.cleric. vbi quando quis tenetur
facere per se vel manu propria:nô dicitur facere, si per alium
faciat. Cuius meminit Iaso.in d.l.si quis id quod.num.37.&
Abb.loco præcitato,& Baptista de sancto Seuerino in rep.l.
diem functo.ff.de offic. assel. & argumento optimo deseruit
glo.in c.2.de hæret.lib.6.verb.proprijs manibus. Alciat. lib.
2.de verbor.sign.num.60.colu.43. Et cum dicta constitutio
Regia personæ qualitatem respiciat, minimè teneri pœna
illius legis si per alium fiat.l.4.§. si procurator.ff. quod quil.
jur.Bald.in authe.habita.C.ne fil.pro pat.col.8. vbi in ea est
sententia, statutum pœnam infligens ingredienti in locum
minimè comprehendere mittentem nuntium.l. quod sæpe.
§. si quis amico.ff.de contrah. empt.l.j.§. ait prætor.ff. de vi
& vi armata. Card.in c.j.ad fin.de conuersione infidel. Anan.
in c. si cuius.ad fin.extrâ, de simonia . id intelligens si sanè in
lege vel statuto sunt verba denotantia propriam personam,
minimè posse fieri per aliam.gloss.in verbo,capere .in capi.
si quis episcopus . de offic.ord. in 6. & inibi ad id notat Do-
min.& omnium diligentissimè Felin.in cap.licet ex quadam
de testibus atque in specie Regiæ cõstitutionis pœna afficiat
personaliter conuitiantem. Item minimè teneri, si per alium
alicui conuitium fiat. gloss. est in præcitata clem.j. in verbo,
publicè,cuius meminit pro sing.Abb.in c. mulieres . de sent.
excom.Bal.in ca.j.§. iniuria, ad fin.de pace iuram.firm. Ias.in
l.j.§. adipiscimur.num.2.ff.de acq.possel. Alber. de Ros. in 3.
parte statut.q.55. Pleraq; id genus alia congerit Lud. Carer.
in practica sua criminali. §. homicidium.2. nu. 59. cum alijs
quæ nos trademus alibi, de clericorum.pœnis tractantes vi-
lia exercentium officia per interpositam personam . Ex quo
quidem intellectu aliquot juris appendices colligi pos-
sunt . Et primò t̄ deducitur natiuum & ex mente literæ re-

Intellectus cipiendum responsum ad legem nobiliores, C. de commer.
ad l. nobi- & mercatoribus.& ad l. ne quis. C. de dignitatib. libro deci-
liores, C. de mo. & ad textum in §. j. versicu. sancimus, ibi artifices ignobi-
commere. les. in authe. de testibus . collat.7. quibus admodum diffini-
tur

tur nobilitatem vrique amittere, quâ vilibus artibus & offi-
cijis vtitur.glo.in ca p. qui contra pacem 24.q.j. Bart.in l.j. ad
fin.& ibi Ioan.de Plat.col.j. C. de dignit. lib. 10. Ioã. Rayner.
in tract. de nobilitate . in 4.q. princip. Quibus accedit Soc.
in consil.246.eleganter & subtiliter.col.2. versicu. prima ra-
tio.vol.2. Franc. Curt. senior consil. 15. & ante hos peripate-
ticorum facilè princeps Aristoteles lib. Politicor. 3. cap.3. Et
rursus lib.7.eiusdem operis, cap.9. Quinetiam apud Roma-
nos lege Clodia nobilibus viles artes exercere prohibebat,
sicuti hac in specie author est Livius ad calcem libri primi,
secûdi belli punici. Et etiã meminit Tullius in vltima in Ver-
rem actione. Et Valerius maximus rerum memorabilium
lib.3. Siquidem nobilitate decorato, his omnino vilibus arti-
bus vti maximè repugnet: ex l. milites. C. locati. l. j. C. nego-
tiatores ne milites. lib. 10. & in l. ne quis. C. de dignit. lib. 12.
tex. est ad id celebris in l. si coartalis . in fin. C. de coart. lib.
12. & ibi Luc. a Pen. & Ioan. de Plat. tex. in l. humilem. C.
de incest. nupt. & in l. j. C. de natur. liber. Bald. in l. nobilio-
res. C. de commer. & mercat. Io. Faber. in l. falso. C. de diuer.
rescrip. Luc. de Pen. in l. vlt. col. 3. C. de fund. limitrop. lib.
11. Quibus accedit Ant. in rub. extrâ ne clerici vel monachi.
Guido Papa decis. 191 . & iterum 391. Cep. in tract. de Im-
peratore militum deligendo, in materia nobilitatis . in 18.
opinione. Mattheus Afflictus in constitutionibus Siciliae,
incipiente, intentionis. colum.9.6. notabili. Felinus in capi.
super eod. in secundo . colum.2. de testibus Corsetus in re-
petitione capitulo grandi. colum.12. de supplenda negli-
gentia prælatorum . libro 6. Et Aristoteles quoque libro 3.
Politico c.3. explicat, in bene institutis ciuitatibus à ciuium
consilio excludi vilium artium operarios. itidem libro 16.
eiusdem operis, ca.4. opificum, ait: ac forensium & merce-
nariorum: praua est vita, nullumque virtutis opus, eorû quæ
tractat multitudo, & iterum lib.8. cap.2. Et Cornelius Tacit-
us, lib.14. & apud Hebræos item huiuscemodi legem fuis-
se satis constat ex eo quod scribitur Ecclesi. 38. Ne pigmenta-
rij, fossor, architecti, fabri, & figuli in ecclesiam transli-
rent, neue super cathedram iudicis sederent: & nos de quæ-
stionibus tractantes adnotabimus. Quæ t̄ omnia intelli-
genda esse existimo ex intellectu Regiæ constitutionis,
si sanè nobilitate decoratus, ipse per se has artes exer-
ceat, longè

*Antique
leges in vi-
les artifi-
ces.*

ceat, longè quidem aliter si seruorū opera, aut institutorum in ea re utatur, sicuti legimus apud Plutarchū, Marcū illum Crassum nobilissimū Romanū, artificū seruorum opera diuitem factū fuisse. Quod & Alciatus in d.lib.2. de verb. signif. non prætermisit. Idè existimat Iulius Firmius.lib. Astronomicon 3.c.10. Cui sententiæ ex nostris proficitur Alberic.in d.l.humilem, nobilitatem amittere, tum demū si per se exerceant, longè quidem aliter si per alios, text. est ad id præstantissimus. in l. quæ adulteriū. in princip. C. de adulter. inibi an domina cauponæ, an ministra fuerit. Et est tex. in ca. significate. de appel. Philippus Fræcus col. 2. & Dominicus in ca. j. de vita, & honesta. cleric. lib. 6. circa cuius intellectum, & nos de clericis coniugatis tractantes pleniori trademus manu, quibus suffragatur text. in c. vlt. ne clerici, vel monachi, eodem lib. vbi asseueratur clericos optimo quidem iure posse per interpositam personam iurisdictione utiq; criminali uti, tametsi per se ipsos exercere non possint. Et est tex. in clem. ne in agro §. porro. in fi. in verb. Personarū. de statu monachorum. tex. est in l. vlt. C. de excusationibus tutorum. vbi qui in pistorū collegio sunt à tutela immunes fiūt modo per semet ipsos pristinū exerceat. Cuius meminit Roman. in l. si verò. §. de viro fallētia 24. versicu. 5. ff. sol. matr. itidem in singula. 64. glo. Accursiana. quæ expressim hoc ipsum vult in l. j. in verbo Vsurpantes. C. de munic. & colonis, lib. 2. Archidiacono in cap. nulli. 44. dist. Ant. Petr. Anchar. in 4. not. Cardi. Florent. in 5. notab. Imol. col. 5. in præcitata clem. j. de vita & honestat. cleric. apud quos plenæ sunt chartæ, codicesque referri: Et huius quæstionis longa est disputatio, nec utiq; obstant adducta per doctores pro cōtraria parte citatos hoc iuris adagio ductos, Qui per aliū facit per seipsum facere videtur: sicuti pleraq; id genus alia cōgerit Andr. Tirac. in legib. Cōnubialibus in glo. 3. in verb. *Contracter*. Quæ omnia minime procedere constat: quando lex considerat actum ipsius personæ exercentis, ac conuitium irrogātis alicui, sicuti constat ex præcitata regia constitutione: tamen non distitebo, rerum criminis factum, qui alteri iniuriam fieri mandauit, minimè immunem esse à culpa atq; delicti pœna, ut præcitati doctores explicant, non tamen puniendus est is qui mandauit iniuriam fieri, vel conuitium dicere, pœna illius legis, ut palinodiam canat, sibi que contradicat. coram prætore, & honesta;

Respondeo ad contrarium.

honestis viris atque ideo minimè verè & propriè id ab eo fieri, cuius quidem mandato factū est, ut est tex. ad id omnium præstantissimus, in l. aut qui aliter §. & cum interdictum ff. quod vi aut clam. Bart. in d. l. sed si vnus §. seruus ff. de iniurijs, itidem in l. 3. §. si procurator. & inibi Ang. Pau. Cast. Alexan. ff. quod quisque iuris. Bart. in l. si is qui pro emptore, in materia fictionis translatiue ff. de vsucap. & inibi Imol. in vlti. colum. Rom. & Ias. ad fi. versi. circa fictionem ff. de vsucap. Bald. in c. causam quæ. col. 1. ver. item qui fa cit. de elect. Itidè in c. qualiter, ad fi. eo. tit. quibus accedit Petr. de Anch. confi. 171. col. 2. Bal. in confi. 30. col. 1. vol. 1. & confi. 384. col. 1. vol. 5. Decius in l. is damnum dat. ff. de reg. iur. Quò sit ut fictè, & impropriè facere dicatur, qui per interpositam personam facit. Dinus in c. qui per alium. de reg. iur. lib. 6. Bar. in l. sed minus. §. seruus. eo. 2. ff. de iniurijs. Itidem in d. l. si is qui pro emptore. in 5. q. principali. versi. venio ad secundum. & inibi Imol. vlt. col. Bal. in l. 1. col. 2. versi. in mandante etiam C. de seruis fugitiuis. & in d. l. non ideo minus. col. 5. & pleraque id genus alia congeffit Alex. confi. 65. visa quadam constitutione. col. 2. vol. 4. Nec itidem obstat text. in l. 1. §. de iecille ff. de vi & vi armata. & in l. item si obstetrix, in prin. ff. ad l. Aquil. & in l. si pater. & ibi glo. in verbo ipse fecisse ff. quæ in fraudem credito. & in l. ita autem §. gessisse ff. de adm. nist. tut. si quidem illa iura cæsarea, quæ quidem verbo (videt,) vtuntur intelligenda nepe sunt, qui per alium facit, per se fecisse videtur, quod quidem verbum fictionem importat, uti argumento optimo deseruit tex. in l. 3. §. ex contrario, & ibi doctores ff. de acqu. pos. Bar. & passim doctores in præcitata l. si is qui pro emptore.

Qui per alium facit, etc. quo intellegat.

Ex prædicta tandem principali assertionem ad intellectum regie constitutionis illud prætermittendum non est. Si sanè quis dixerit iniuriam alicui exorata venia, ut passim vulgo circūferri solet: Mentiris, saluo honore tuo, an honoris præfatio iniuriam ipsam extinguat? Et minimè extinguere constat: si quidem qui alteri verba iniuriosa communitis omnium interpretatione dixerit veniam præfatus, cum de eius animo quicquam sit censendum, iniuriam committere dubium non est, sicuti in hac specie explicat Bar. & alij plerique: in ea sunt sententia in l. si quis extraneus ff. de acqu. hæred. Abb. in ca. eam te. de iureiu. Itidem in c. cum r. a. & b. præcitato. Quibus accedit Socin. confi. 118. vol. 1. Ang. in l. vlt. ff. de iniurijs.

iniuria illata exorata venia.

Alex. in l. turpia. ff. de leg. 1. & serio id explicat plura congerens Fely. in c. delicti. pen. col. de exceptionibus. Ant. Rub. in repetitione l. non solum §. morte. num. 46 l. ff. de noui operis nuntiatio. Ant. in præcitata l. eam te. C. de iur. iu. Montaluis in l. 2. tit. 3. lib. 4. fori. litera 2. Quibus nec admodum inuitus accedit Alciat. in l. detestatio ff. de verb. sign. col. 2. & nouissimè Didacus Couarruias Archiepiscopo sancti Dominici designatus, lib. 1. Variarum resolutionum ca. 2. nu. 1. quo fit parum prodessè alterius honori hanc ipsam præfationem, cum & is cui conuitium dictum est, iniuria dicta est, notamq; famæ extraxerit. tex est in c. 1. de præsump.

12 *Sex verba iniuriosa apud Hispanos.* Deducitur præfati regis ¶ Alfonso intellectus. Siquidè inibi apud Hispanos statutū est, vt qui alterū aliquo ex sex vicijs, conuitio affecerit, iniuriam illam retractet, palinodiam (vt aiunt) canendo corā prætore iudice, honestisq; viris, & intuper tercentis solidis mulctetur, vt præcitata l. 2. titu. 9. lib. 3. ord. dicit, Quorum vitia hæc sunt: Leprosus, Sodomita, Hæreticus, Proditor, Cornutus, vltimū quo d explicat gl. Accursiana in l. inimicitia ff. de his quibus vt indignis, asseuerās per hoc nēpe conuitium contumeliam irrogari, & per quodlibet odiosum nomen. Adnotat Annan. in c. 1. num. 5. de maledicis, Io. Fabr. in §. patitur institu. de iniurijs. Alciat. lib. 7. parrergon, cap. 5. & Ripa in l. vlt. q. 7. C. de reuocan. donatio. Ad cuius quidem intellectu regie constitutionis illud constitutissimū est teneri omnino palinodiā canere, sibiq; ipsi cōtradicare, ac præfate legis pœna puniri, non solum si per verba denotantia iniuriā: quin etiam si per honesta verba, & in verborum cortice minimè iniuriam sonantia quidpiam alicui iniuriam irroget, vtpote si dixerit alicui fœminæ. Tu es bona mulier. intelligens eam esse meretricem, vt vulgo circumferri solet apud Hispanos, posse agere iniuriarum actione, tametsi in verborum cortice iniuriam non denotet. In qua ¶ specie idem respondit Cardinalis in c. ex literis, tertio notab. nu. 1. de consuetu. Cui accedit Perr. de Raven. in allegatione consuetudinū, col. 34. fol. 171. & Io. de Neuzanis in Sylua nup. lib. 4. num. 76. itidem intelligendum esse, si alicui viro coniugato iniuriam irrogauerit, appellando eum bonum virum, intelligens eum cornutū, ex mente Socini conf. 6. vol. 1. & ex doctoribus paulò ante citatis. Itidè si quis dicat pœnitet me quod fueris verberib. à iudice affectus, potest equidem actione iniuriarum

12
Sex verba
iniuriosa
apud Hi-
spanos.

13
Verba
que in cor-
tice deno-
tant iniu-
riam.

ne iniuriarum agere, Angel. in l. vestem ff. de iniurijs.

14
Ostendit ¶ deducitur ex his vera ratio Regie constitutionis non solū ex verbis inibi expressis teneri palinodiā canere, quin etiā si quis alicui cōuitiū dixerit, appellando eum Iudæum, tenebitur vtiq; sicuti in hac specie praxis, cōtradictionis pœnā recipit in eo, qui alterū Iudæū conuitij causa appellauerit. Hac nostra tēpestare asseuerat Dida. à Couarru. lib. 1. Variar. reso. c. 2. num. 2. ad fi. tametsi ipse nihil alleget, praxis illa fundari posset ex regia constitutione. tit. 6. lib. 8. ordinan. inibi Si dixere otros denueſtos, adnotando sanè verba l. Regie in illa dictione otros. Dicitio etenim alius, alia, aliud, & similes sunt implicatiuæ, vt nostri loquuntur similitudinis, ex gloss. quæ expressim hoc ipsum vult in l. si fugitiui. C. de ser. fugit. & ibi passim doctores, & in l. quidam relegatus, in verb. Amiffis ff. de reb. dub. glo. in c. deinde 26. dist. & glo. in ca. sedes. de rescrip. & inibi Fel. nu. 5. & 6. in c. præterea, ibi donationis titulo, alijsq; contractibus. Et iterum ibi, Contractus quoque huiuscemodi iuncta gloss. inibi extra de iure patronatus. Et hoc constat ex diuo Hierony. in Apologetico: aduersus Rufinum, inquit, Miror te hominē prudentissimum non intellexisse artem expositionis meæ. Quādo enim dico, ita tamē, vt nō iuxta aliam hæresim, omnes in vna ætate positi sint: id est, omnes in Angelo reformatur, ostēdo & ea de quibus disputo esse hæretica, & ab alia hæresi discrepare. Et dicitio alius, denotat similitudinē. Explicat And. Tiraqu. in legib. Conubialibus in gl. 3. nu. 25. & 42. quā esse cōmuni consensu receptam sententiā profitetur Cur. Iun. in consi. 183. nu. 2. Quo fit, qd cum hoc conuitiū, appellādo quē Iudæum, sit simile, & æquale respectu iniuriæ inibi expressæ, saltē illi conuitio, hereje, inibi expresso, illius regie constitutionis pœna tenebitur, appellando quē Iudæum. Idq; per quam maximè cōstat ex vericulo. Y si dixere otro denueſtos, qd vtiq; teneatur palinodiam canere sibiq; contradicere. Tametsi his omnibus refragari videtur tex. in §. aliud quoq; capitulū, in auth. vt cum de appellatione cognoscitur colla. 8. Quod id constitutissimum est vltra quatuordecim causas ingratiudinis filium exhæredari non posse, nec alijs similibus posset exhæredari, inibi: nulli liceat causas ingratiudinis exponere, nisi quæ his legibus continentur, regia l. 8. quæ expressim id adnotat, ad fin. titu. 7. part. 6. Cuius verba sunt: Mas, y por otra alguna razon,

Qui In-
deum ap-
pellauerit.

Dicitio
Alius im-
plicatiua
est.

Ad cōtra-
rium.

razõ, qual quier que no fuisse delis sobredichas, el padre desheredasse a su hijo, no valdria tal desheredamiento. glo. passim admilla, in c. quinquauallis de iure iur. l. 3. tit. 7. par. 6. descendentes poterunt, vt obiter agã ascendentes ex septē potissimū causis exheredare. gl. in auth. nō licet C. de lib. præt. regia l. 2. tit. 7. par. 6. Et tres potissimum sunt causæ, in quibus frater exheredare optimo quidē iure poterit fratrem, gl. in d. auth. non licet, regia l. 1. 2. tit. 7. par. 6. f. explicat pleniori manu Gul. Bened. in ca. Raynutius. de test. in ver. in eodē testā. in 1. n. 203. Itidē eodē verbo in 2. nu. 29. & omniū diligentissimè Ripa in l. fi. C. de reuoc. don. q. 1. & insignē differētiæ rationē in causarū numero scribit Ias. col. 1. in d. auth. nō licet. Quibus hic quasi pertransennā perpenis, ad hāc obiectionē, vnde disgressi sumus, vt redeamus, cū lex ista sit correctoria, & pœnalis subijciens ingratiudinis causas sicuti cōmuni cōsensu adnotāt doct. in d. auth. nō licet, etiā maiortate rationis, ad alias causas quam inibi expressas minimè cōuenit extendi, vt cōmuni consensu notāt doctores in auth. quas actiones C. de sacro. sanct. eccl. & est tex. ad id celebris in l. si finita, verb. De cæteris de dāno infecto. Bart. & Rom. in l. si vero §. de viro, sol. matr. ff. glo. in clem. vt hi qui de ætate & qualitate. verb. Distributiones, cuius meminit Romanus, consil. 129. & hāc esse comunē profiteretur Ias. in d. auth. nō licet. nu. 6. & nos pleniori manu trademus, & futuri anni proventus, nisi fata inuiderint mox dabit vberiora C. de pœna binas contrahentis nuptias, agentes. Quo fit nemini licere, nisi vna ex quatuordecim causis filiū exheredare, scribit Martinus Laudensis in l. 1. §. si. ff. de iusti. & iur. asseuerans patriæ prodicorem exheredari minimè posse: si quidem in dictis quatuordecim causis definitum non est, tamen Iason absque delectu in præcitata authen. non licet numer. 7. profiteretur neminem hanc sententiam tenuisse præter Marti. Laudens. huic tamen audit sententiæ Imol. in cap. accedens, de procura. id vnum adseuerans de eo, qui turpes contraxit nuptias. Cuius meminit Alexand. in l. 1. col. 7. solut. matrim. ff. Rom. consil. 185. numero 7. qui omnes vno ore, vnoque marte dilucida voce protesta: sunt præter causas inibi contentas, neminem exheredari posse: atque ideo in hac legis regiæ specie præter sex illa conuitia, minimè tenebitur, palinodiam canere, tamen quispiam ludæum appellauit.

Et isthæc

Et isthæc sententia conuerti potest ex Romani consilio præcitato, nu. 7. vbi in ea est sentētia, surripientē filij cadauer ex sepulchro minimè priuari eius successione: tamen cadaueri hat iniuria, ea sola ductus ratione, cum lex sit correctoria minimè ultra prædictas causas extēdi debere decisionem imperatoriā, in d. §. aliud quoq; capitulū. Et huic accedit sententię Host. in l. i. de testam. §. qualiter infirmetur. versicu. sed si alia, cuius meminit Ripa loco præcitato. q. 41. explicās illam quæstionem satis controvertam, donationem minimè posse reuocari, præter alias causas quam in d. l. si. cōtinentur. Et præter Alb. inibi, huic accedit sententię Faber in §. sciendum. Instit. de donat. Corn. consil. 120. vol. 2. explicat Caldē sis de arte testandi. titu. 7. cautela 17. Guliel. Benedic. vbi supra, in versu. in eodem testamento. in secūdo, nu. 37. Didacus Castel. in l. 24. in Thaurino conuentu facta. Segura in volu. repetitio. fol. 34. n. 56. & rursus fol. 90. nu. 72. & 89. Suares in alleg. suis, fol. 75. pag. 1. Did. à Couarruias nouissimè in d. c. Raynutius. in princ. nu. 8. à quorum sententia ipse libenter discedo. Nec obstant paulò antea adnotata, quæ quidem minimo apice refragari videntur, & vt errorū causæ cōstent, in specie doctorum de quibus paulò antea meminimus, longè quidē aliter diffiniendū cenleo. Siquidē sine causa sit grauior siue similis, filiū exheredari posse constat, & vt potè, omnem moueamus lapidē in grauioribus causis præter scriptas in d. §. aliud quoq; capitulū filiū posse exheredari profiteretur Ang. in l. lex Cornelia. ff. de iniur. & in hac nostra specie firmat Guliel. de Cu. in d. auth. nō licet. Bal. idē professus in l. pe. C. de spōs. & huius sentētiæ authoris sunt Alexan. in l. si quis id quod. nu. 18. ff. de iurisd. om. iud. itidē consil. 203. nu. 6. vol. 2. & inibi Carol. Moléd. Gerar. sing. j. Hipp. in l. vnica. §. cognituum. nume. 84. ff. de quæst. & in sing. 78. & seriose id explicat Suar. in l. 2. tit. j. lib. 3. fori. fol. 71. pag. 2. Dida. à Castil. in l. 24. Thauri. 17. concl. Io. Lopus pleriq; alios ad id referens in rub. de don. §. 16. nu. 10. & in tex. not. 3. §. 20. n. 15. Felin. in c. pastoralis. de reser. nu. 2. nemo tamē doctorū, quorū paulò antea mētionē fecimus cōmunē p̄fiteri ausus est. Hāc tamē opi. etiā in causis similibus cōmuni cōsensu esse admittam asseuerat Alex. nu. 4. in d. auth. nō licet, & pleriq; alij hāc esse frequēiori doctorū calculo receptā sentētiā existimāt, inter quos Ias. nu. 6. & 7. Cur. Iu. n. 23. in d. auth. nō licet cōmunem

Ratio con-

Doct. præ-

dictorum

opin. resis-

tatur.

munem profitentur, & communi consensu esse receptam firmat in d.l.fi.q.41.nu.138. Ripa, & passim esse receptam existimat Viglius in §.fi.nu.8. Inst. de exhær. liber. & Ripa eam esse communem testatur, in rub. de iudic. nu. 19. & eam esse communem profiteretur Guiliel. Bened. loco præcitato in eodem testamento el. 2. nu. 19. & Curt. Iunior consi. 182. num. 10. & eam esse cõmunem existimat Io. Brunel. in tract. spon. sal. & matrim. in 2. conclu. nu. 35. vol. 9. tractatum diuersorum doctorũ, Chassaneus in consue. Burg. fol. 231. colum. 4. Alciat. lib. 2. de verb. sig. fol. 44. magno. & Eueroardus idem professus in Topicis legalibus loco 3. pag. 11. col. 51. & ex nostris hanc esse communi consensu stabilitam sententiã profitetur Gomez. Arias in interpreta. 49. Thaurinę constitutionis, nu. 29. idem existimat Emanuel à Costa Lusitanus in §. & quid si tantum l. Gallus. ff. de lib. & posth. 3. par. nu. 175. diligentius cæteris eã defendens: & nouissimè Didac. à Couar. ab omnibus, sed à me præ cæteris est timendus in ca. Rainutius, in prin. nu. 16. de testam. Et hæc omniũ recepta sententiã conuestiri posset ex gl. in l. fi. C. de reuoc. don. quam esse communi cõsensu approbatam profiteretur Ripa inibi nu. 137. vbi glo. id vnum expressim adnotat, donationem optimo quidem iure reuocari posse ex causis vtiq; similibus, in d. l. fi. in-
 16 fertis. † Et huic accedit sententię glo. in l. ob æs alienũ, C. de præd. min. Qua cautũ est, distinctionẽ taxatiuã, minimè alios casus similes excludere. Cui similis gl. est in l. j. §. 1. si m. n. for falsum modũ dixerit l. argentarius, in prin. ff. de eden. l. eum qui §. si petenti, & inibi glos. quæ expressim hoc ipsum vult, in ver. si. duntaxat. ff. de public. in cũ actione gl. in l. cùm prætor. iu. ver. videtur, ff. de iudi. & in l. illud, in ver. aliam causam, C. de sacrosan. eccl. & in l. vlt. de reuocan. don. C. quæ expressim loquitur in pœnalibus, & inibi Sali. dicit singularem, & miris laudibus eam cõmendat in l. contractus, in prin. ff. de reg. iur. Bar. in l. si cõstante. 9. q. primæ partis principalis, ff. sol. mat. gl. in l. serui nomine, in verbo possidere, & Barto. ibi ff. de vsucap. glo. in clem. exiui de Paradiso, ver. si. cùm autem. de verb. sig. & in c. Episcopus 24. dist. & in cap. vlt. 25. q. 7. & plerique alij huic sententię accessere, inter quos & Bal. in l. nullus, C. ad legem Iuliam maiest. Abb. in c. cùm dilecta, col. 2. extrã de confirmat. utili. vel inutili. Roman. consi. 456. in proposito col. 2. Paul. Fran. Aret. pleniori commentario in l. si mora

16
 Distio ta
 ratina.

si mora. ff. sol. mat. Quò sit secundum comunẽ intelligendam esse regiã constitutionem 8. tit. 7. par. 6. Hisque suffragatur regia constitutio 49. in Thaurino conuenru lata: quæ diffinitum extat, filiã exhæredandã ex iusta causa, vtpotè, si clãdestinè nupserit. Cui conuenit regia l. 41. in cõuẽtu Tolerano lata anno 1537. Circa quorũ intellectũ est vtiq; videndus Didac. à Couar. in 4. Dectet. 2. par. c. 3. §. 8. nu. 5. & antea eum Suares in l. 2. rit. j. lib. 3. fori. De cuius intellectu, & nos trademus, de pœnis clãdestinè nubentiũ tractãtes 2. delictorum to. Nec itidè obstat, si aliquis recti limatiq; iudicij vir obijciat imperatoriã decisionẽ. l. si defunctus. C. de suis & leg. hær. vbi cõstituitur, si est, ex causa licere exhæredare, si sanè expresse à lege approbata sit Cuius inductio, & supersticiosa opinio, mihi nõ placuit, nec Vigli inductio, in §. fi. Inst. de exhær. lib. Siquidem inibi, Imperator maximè cõqueritur, cõ quod ante illius imperatoris decisionẽ, aliquot erãt legibus insertę causę, rursus aliquot omisse fuerãt iustissime. Quo fit, vt ex eius mète Vigli inductio nõ admittatur. Vult ergo, qd istę nõ omittatur: In quo dubio vigli supersticiosa religio nunquã mihi placuit: atq; ideo pedibus manibusq; cõmuni sententię adhæreo ex grauioribus causis similibus exhæredari posse: atq; ideo regiã nostrã cõstitutionẽ, ita procedere, vt is teneatur se retractare, qui grauiorẽ iniurias irrogauerit, vtpotè appellãdo Iudæũ, adnotãdo sanè verba regiã cõstitutionis 2. tit. 9. lib. 8. ordi. inibi, *Si dixere otros denuestos* in verbo *Otros*. Siquidẽ illa dictio, alius, alia, aliud, est repetitiua similiũ, sicuti & nos paulò antea adnotauimus, quod rationi consentaneum esse veritatiq; magis fauere existimo.

Responso
 ad cõtra-
 ria.

Quintò, vt ad propositã quæstionẽ, à qua digressi fuimus, reuertamur: eadem regia sanctione, quæ de cõuitijs puniendis agit, colligitur etiã cõuitiatorẽ cogẽdũ esse corã iudice, & honestis viris, qd obiecerit pluries, semel retractare, seq; mentitũ fuisse fateri, atq; ita regiã cõstitutionẽ procedere. tãcti quis in alterũ eodẽ impetu plura verba iniuriosa protulerit, etiã si diuersa significent: non esse hic censendas plures iniurias, nec plura cõuitia, † sed tãtũ vnicũ conuitium. l. Apud Labeonẽ. §. ait prætor. ff. de iniur. vbi Bar. expressim fatetur, quòd si eadẽ oratio iniuriosa sæpe repetatur, vna tantũ sit iniuria, nõ plures. Quod est notatu dignũ ad hanc regiã cõstitutionẽ. Cui sententię accedit Alb. in 2. par. statutu. q. 39. Ang.

17

Ang. in trac. maleficiorū. in par. verba iniuriosa Sunt quippe vna oratio significatiua, vt constat, ex l. j. §. verbis. eod. titu. Itidem, si illa oratio idē significās pluries repetatur l. vnum. ff. de testa. quod maximo apice deseruire videtur. Siquidem passim in libellis apponit solet. Dicta verba iniuriosa pluries reiterauit, non tamen censetur, nisi vnica iniuria, gloss. Bar. in l. si quando. de bon. vacant. & inibi Plat. & Lucas de Pen. Corset. in sing. in verbo statutū, versic. Statuto cauetur, quod pro quolibet verbo Boerius nouissimē in consi. 4. num. 8. & hanc sententiā veritati magis fauere asseuerat Ang. ad Ang. de malef. in parte, verba iniuriosa, nu. 6. Pro quo intellectu extat hodie regia l. 81. in legibus Stilli. Quam sententiam vindicare sibi locū constat, si sanē plures iniuriæ vnico contextu essent prolatae, essentque eiusdem speciei. Siquidē tunc, eiusdem actus, & criminis eodem impetu, & continuatione iteratio fiat, vnicum tantum crimen censendum est, non plura: vt pote, si ter quem appellet proditorem, vel cornutū, vnica tantum pœna afficiendus est Bart. in l. nunquam plura. ff. de priuat. delict. Cui accedit Socin. in l. si familie. nu. 8. & 9. ff. de iurisd. om. iudi. Quibus similis gloss. est ad id singularis in l. si conuenerit. la. j. ff. de pignor. act. Longē quidem aliter, si plures iniuriæ diuersæ speciei eodem impetu, & continuatione iterentur. Siquidem tunc pluribus esset afficiendus pœnis, sicuti glo. ordinaria, & inibi Bart. in l. nunquam plura. ff. de priuat. delict. ad id adnotat. Si quis alteri dicat, tu es proditor ter, ac rursus, cornutus ter, tametsi eodem contextu, pluribus tamen esset afficiendus pœnis. Didac. tamen à Couarr. ab hac sententia prorsus discedit lib. 2. Variarum resol. c. 10. nu. 8. col. 4. ad finem. Cuius quidē sententia, vt potē equitatē adhaerens in praxi vtiq; seruanda foret. Tametsi quo ad publicam vindictam, & punitionem iteratio fiat, vnicunq; tantum crimen censendum sit, & non plura: propter iterationē grauiori esset afficiendus supplicio, vt constat ex l. illud. §. vlt. ff. ad l. Aquil. glo. in d. l. nunquam plura. verb. ob. aliud. ad fin. Probat Ang. ibi 2. col. vbi scribit ita seruari in toto orbe. gl. in l. j. C. vnde vi. Bal. in l. quicunq; nu. 5. C. de ser. fugit. Ioā. Andr. in reg. delictum. de reg. iur. in 6. Cardin. in clem. j. §. si quis oppositio. j. de priuil. Gomezius in §. ex maleficijs. nu. 12. Instit. de act. seriose id etiam explicat Boer. consi. 4. nu. 8. & 9. Ex quo quidem intellectu aliquot conijcienda sunt.

Ex pri-

Couarr. à
Bart. &
communi
sententia
discedit.

Et primò his pręuisis, & examinatis deducitur sensus, & vera resolutio eius, quod hac in re tradiderunt Alber. in d. l. nunquam plura. Io. And. in d. reg. delictum. de reg. iur. Card. in præcitata clemen. 1. si qui. existimantes, eiusdem criminis repetitionem etiā eadem actus continuatione cōtingentem, plura crimina esse censendam, quoties agitur de pœna à lege inflicta, non ratione publicę vindictæ, sed ratione iniuriæ priuato illatę. Quod quidem ita accipiendū esse existimo, vt grauius puniatur crimē in priuati offensi satisfactionē etiam eodem impetu iteratū, longe quidē aliter si à lege esset pœna diffinita, ob quālibet iterationē repetēda foret. Ad quod maximo apice deseruire videntur quę paulò antè adnotauimus.

† Ex quo secundò deducitur, pręmissis statuto prouincię, quo cauetur, vt qui alapa alteri impegerit, certa, ac diffinita pœna puniatur, si sane eodem impetu eademq; cōtinuatione, bis alterū alapa percusserit, & criminis cōtinuatione iteratio fiat, vnica legis pœna afficiendus erit. Longē quidē aliter, si statutū siue lex ipsa pro qualibet alapa, pro quolibet verbo iniurioso, certā diffinierit pœnā. Tunc enim plures alapę, plura verba, plures ictus. Quorū quodlibet significat iniuriā perfectam: pluribus ergo afficiendus esset pœnis, teste Iac. de Arenis, in d. l. apud Labeonem §. cōuitiū ff. de iniur. cuius sententia communis est, teste Floriano in l. 4. ff. ad leg. Aquil. Cuius meminit idem professor And. Sicul. ad Bar. in l. si gemina. nu. 1. incip. ego puto. ff. arbor. furt. cesarum. tametsi ab hac sententia prorsus discedant professores vtriusque iuris præstantissimi, & in albo primarię doctrinę positi. Siquidem Bart. in l. si gemina ff. arb. fur. ces. Itidem Barto. Din. Alber. in præcitata l. nunquam plura. & Cardin. in d. clemen. 1. §. si qui seclusa omni iurisdictione indistinctè responderint priori, & posteriori casu, plures vtiq; pœnas esse infligendas: & Boer. loco præcitato consi. 4. diligenter id explicat, & esse communem idem professor asseuerat Soci. consi. 62. vol. 1. nu. 1.

Tertiò, in hoc tractatu pręnotandum est, quoties ex iteratione criminis simul, siue statim, siue ex interuallo distincta, & vtiq; diuersa crimina oriuntur, non vt vnicum, sed vtiq; vt plura crimina punienda sunt. text. est in dicta l. nunquam plura iuxta communem illius legis lectionem, explorata omnino glossa, inibi, in verbo occiderit, quæ in versicu. ob aliud, huic nostrę accedit sententiæ. Quod intelligendum esse

Declarat
tur sententia
Alb.

18
Alapa bis
eodem im-
petu infligenda.

esse existimo si criminis repetitio ad eundem fiat effectum. Tex. est in c. cum pro causa. de sent. excom. & in l. si adulterium cum incestu. in princi. ff. de adult. Et si Bart. in hoc ultimo contrarium immurmuret, in d. l. nunquam plura. Cuius rei exemplum est. Si quis pluries eodem impetu aliquē percussit, tenebitur utique ex pluribus percussionibus ad poenam, quæ lege cuiuslibet vulnere inflicta sit, uti constat in d. l. nunquam plura. Quo in loco Din. idem probat, & inibi Alb. Quibus accedit Pau. in l. quicumque C. de seru. fugit. num. 4. Anania in c. in tantum. de collus. deteg. num. 5. quam esse frequentiori calculo receptam sententiam profitetur Socin. d. consi. 62. col. 4. vol. 1. Quod si ex intervallo eiusdem criminis iteratio fiat, ad eundem tamen effectum, vnicum tantum delictum est censendum non plura: sicuti censet Benedictus à Benedicto, quem refert Socin. loco præcitato. Cui sententiæ impetit glo. in præcitata l. nunquam plura. & in d. l. illud §. vlti. nec utique Bar. distinctio suffragatur prædictæ sententiæ: quippe quæ sit intelligenda, quando crimen omnino statim iteratur: longè quidem ex intervallo, ut pleniori manu constat ex Angelo in l. inficiendo §. infans ff. de furtis. Quo fit omnino explodendam esse Benedicti sententiam, tametsi Socin. eisdem subscripserit.

Eadē continuatione pluries blasphemias Quartò eodem pacto, diffiniri poterit, si quis eadem continuatione plures blasphemias in Deum effutiret: vnius tantum blasphemias poena punitur: vnaq; blasphemias censetur: sicuti & nos adnotabimus c. de blasphemias. in 4. declaratione l. regis, quæ de blasphemias tracta. nume. 24.

Semel excommunicatus iterum potest excommunicari. 19 Quintò hinc constat, percutientem quinquies eodem impetu. & continuatione quadam, vnica tantum canonis sententia excommunicationis affectum esse, non tamen pluribus. Quam esse communem opinionem profitentur doctores in c. cum pro causa. de sent. excom. Io. And. in reg. delictu. de reg. iur. in 6. Card. in clemen. 1. §. si qui. de privileg. Et nos pleniori manu trademus infra: de excommunicatorum poenis tractantes. Idq; intelligens si sanè ex intervallo quispiam clericum percutiat pluries, pluribus excommunicationibus est nodatus: nam semel excommunicatus, iterum potest excommunicari glo. in d. c. cum pro causa.

20 Sextò ab eadē radice procedit, qd si quis eadē furandi continuatione, & ut vulgò circūferri solet incontinenti: plures res furto

furto subtraxerit à pluribus dominis: vnicum tantum furtum est censendum, & quoad vindictam publicam pro vno tantum puniendum. Tametsi longè aliter dicendum sit quo ad ipsos à quibus res furto ablatæ fuerunt: cum plura videantur furta. Quod maximo apice deseruire videtur ad intellectum regis constitutionis, quæ de puniendis furibus agit furem pro tertio furto suspendendum fore: quod & nos alio loco tradidimus c. de furum ac rap. pen. nu. 21. Septimò, est in hoc tractatu prænotandum iterationem ex intervallo eiusdem criminis ante iudicis punitionem prioris actus, quo ad vindictam publicam vnicum tantum crimen censeri, ita ut poenæ repetitio non fiat, tametsi poena augenda sit sicuti notat Barto. in l. inficiendo §. infans nu. 3. ff. de fur. utpote si ex intervallo plures corrupat testes, & ex intervallo fiat, trademus suo loco. c. de testium falsitate agentes. Postremò illud prætermittendum non est, pluries delinquere eum, qui eodem die ex intervallo aduersus legem premium vini deficiente adiecta poena, plures certas, & distinctas vini mensuras vendiderit: an sit igitur pluribus afficiendus poenis, & nos suo loco tradimus. Decimo, hoc tamen habeto ad regias constitutiones, qd pluries alicui inferens conuictum minimè præsumitur dixisse ex iracundia, sed utiq; ex animo deliberato, glo. singu. in c. si quis iratus 2. q. 3. cuius meminit Hér. in c. statuimus de maled. Undecimò, principaliter ad regiam constitutionem, quæ de conuictijs agit, his etiam ab eadem regiam constitutione additur meretricis nomen, & vicium, & minime maritæ obiectum, sicuti præcitata lex loquitur, & præcis eandem recipit poenam contractionis, sicuti hac in re adnotat Didac. à Couar. li. 1. varia. reso. cap. xj. nu. 2. ex quo datur declaratio ad præcitatam regiam constitutionem 2. li. 8. tit. 9. in consti. regal. locum sibi vendicare, ac intelligendam fore, tametsi conuictum meretricis irrogatum fuerit spõte de presenti, sicuti hæc in specie regia l. 82. stilli expressim id adnotat. Cuius sunt verba, *Otro si en las penas que manda dar el fuero por calumnia de muger casada, essis mismas se entienden por la que es desposada, por palabra de presente.* Sicuti & nos pleraq; id genus alia adnotabimus, c. de adulterij poena tractantes. Quo in loco trademus, an adulterium committi possit cum sponsa iniuriaque sponso irrogetur, poenisque sponsa adulterio sancitis puniatur. Duodecimò, his adijciendum est ad examen Regis constitutionis, conuictantem posse per aliam quidem iniuriam

Meretricis nomē chieclum.

Iniuriam verbis propulsare.

C propulsare,

propulsare. utpotè si quis fuerit verbis, vel conuitijs laceffitus propulsando iniuriam minimè tenetur palinodiam canere, sibiq; etiam contradicere, arg. text. in l. 1. §. cum parietes. in ff. si quadr. paup. fec. dic. Spec. in tit. de accus. versi. quid si vocauit te latronem. Bar. in l. quæ omnia §. 1. ff. de proc. Itidè in l. apud Labeonem §. 1. ff. de iniur. Abb. & doct. in c. cum re. de re iudic. Alber. in tract. statut. q. 43. Boer. in decis. 169. nu. 2. & nos tradidimus c. de his, qui ad necessariam vitæ defensionem aliquem occiderint. num. 12. Ang. in l. si adulterium cum incestu §. Imperatores ff. de adul. Hippol. in consi. 73. col. 6. volu. 1. & consi. 80. vol. 2. & in pract. crim. §. quoniam. nu. 62. itidem in consi. 25. nu. 48. vol. 1. & in consi. 105. nu. 32. vol. 2. & in l. 1. nu. 99. ff. ad leg. Corn. de sicar. Atq; ideò prouocatus si incontinenti prouocantem interimat, minimè tenetur homicidij pœna, teste Alexand. ad Bar. in l. non solum §. sciendum ff. de noui ope. nunc. Hipp. consi. 25. nu. 27. In quo dubio alij alia adiecerunt, quæ nobis prosequi nō lubet. Illud tamen constitutissimum est ad iniuriam prouocatum, mitiori quidem pœna esse afficiendum, utpotè, quia iusto dolore affectus, iniuriam propulsat. l. si adulterium cum incestu §. imperatores ff. de adul. Panor. in c. dilecti. de excep. circa si. Itidè in c. olim. de rescr. & Hipp. in pract. cri. §. quoniam. nu. 62. & in consi. 25. nu. 22. vol. 1. & in consi. 127. nu. 8. vol. 2. & Montal. in interp. l. 2. tit. 3. lib. 4. Fori. litera b. Hinc etiam in controuersiam accidit, iniuriam verbis illatam, an liceat armis repellere, & si iniuria armis repellenda est, pariq; ratione iniuriam verbis illatam, verbis ex l. 3. & inibi gl. ff. de vi & vi arma. & in l. 1. vbi similis gl. est in verbo moderatione C. eod. & inibi Bald. in versi. Sed nunquid ex solis minis? Assueuerans verba contra verba debere resisti. Gul. de Cugn. Bald. Ange. Pau. recentiores in l. si. & inibi Iac. de sancto Georg. in vtraque lectura ff. quod quisque iur. Spec. in titu. de accus. versicu. quod si te vocauit latronem. Nec admodum grauatus his accedit Ang. Aret. in tract. malefic. verbo, contumeliosa. versic. quid si aliquo dicto vel facto. Et est glo. in verbo, verba. in c. 1. §. ad hæc 13. q. 1. vbi illud tritum adagium allegat.

Res dare pro rebus, pro verbis verba solemus.

Et inibi text. in §. quibus autem. ad fin. ait, Ne si pergitis dicere quæ vultis, audiatis quæ non vultis. Et illud Terentianum, qui dicit quod vult, audit quod non vult. Ab hac
tamen

*Iniuriam
verbis illa-
tam, an li-
ceat armis
repellere.*

tñ sententia prorsus discedit. Ang. in l. si adulterium cū incestu. §. Imperatores ff. de adul. diffiniens, qd si quis fuerit prouocatus verbis iniurijs, & ipse gladio quo se defendit, iniuriantem occiderit, conuitiumq; inferentem non teneri lege Cornelia de sicar. nec vltimo afficiendus est supplicio, sed vtiq; mitiori pœna, nisi modum excefferit, rationem sumens ex d. §. Imperatores. August. ad Ange. in tractatu maleficiorum, verbo, contumeliosa & iniuriosa. Et rursus verbo, & dictus Titius se defendendo. charta 4. versicu. quæritur, an ex solis minis. Franc. Curtius senior, consil. 20. cuius initium est. Sæpenumero animo reuolui. colum. 15. versicu. ex quibus hoc. Alexand. consi. 3. videtur in casu proposito. libr. 2. col. vlti. Hippolit. consil. 25. nume. 26. Alexand. consi. 119. numer. 4. libr. 7. vbi ad ambas, vt aiunt, aures hanc extricat quæstionem, definiens homicidam mitius esse puniendum. Paul. Castrensis consil. 276. in causa incarceratorum. colum. 2. Cumanus consil. 133. Bertrand. de Carpentareto consil. 274. volum. 1. num. 2. Ioan. And. ad Spec. titu. de homicid. & ita in praxi obtentum fuit, aresto lato in Gallia, in villa de Tornella, sicuti asseuerat Nicolaus Boerius nu. 2. ad finem. decis. 169. prima parte. Decimotertiò † ex his etiam con-
stat intellectus ad regiam constitutionem præcitatam, in
versicu. *Desdigase*, inspecta ipsius legis ratione, sententia lata
infamia quidem notatur per illius legis verba *Desdigase*, vt
ff. de his qui notantur infamia l. 1. & in l. qui cum vno §. ad
tempus ff. de re milit. Henric. in cap. cum r, a, b. extra, de re
iudic. & Montal. loco præcitato litera c. qui in ea est senten-
tia, quod de iure regio pro iniuriarum crimine damnatus in-
famia notatur, sicuti diffinit regia lex §. titu. 6. parte 3. & re-
gia lex §. titu. 6. part. 7. inibi, *O de algun yerro que ouiesse fecho*,
Et inibi clarius dum dicit. *O de tuerto que ouiesse fecho*. Si-
quidem, *tuerto*, iniuriarum actionem significat, vt constat in
l. 1. titu. 9. part. 7. Et huic intellectui maximo apice deser-
uire videntur regie constitutionis verba in l. 3. titu. 9. part.
7. inibi *E prouandolo*. Quo fit vt actione iniuriarum damna-
tus infamis vtiq; censetur, tametsi iure Cæsareo, & Pon-
tificio, actione iniuriarum leui condemnatus, immuni ab
infamia est, vt constat ex l. diuus ff. de iniur doct. in cap. cum
r, a, b. de re iudic. Anr. de Tremolis in pract. Vberti de bon-
curso. tit. quib. mod. in verb. transact. & nouissimè Nuius

22

*Regia cō-
stitutio de-
claratur.*

Auendanius in hac nostra specie explicat regias constitutiones præcitaras: is inquam, in dictionario regiarum legum quem admiscuit tractatui de exequendis mandantis regijs. fol. 6. in verbo, *Affonada*. Decimoquartò, egregia hic solet tractari dubitatio hoc in tractatu, & d. legis regie enucleatione, & ut ad propositam quæstionem, proximam reuertamur, ex eadem regia sanctione, quæ de conuitijs puniendis agit, verba in dicta constitutione inibi, *Desligate*, adnotanda sunt cum ad factum proprium condemnetur, potest utriusque carceribus detineri: intelligo tamen qui conuitium intulit sit nobilitate decoratus, & ut vulgò circūferri solet apud Hispanos Fidalgus. Siquidem in contradictionis pœna nulla differentie ratio assignanda est inter plebeium, ac nobilitate præditum, nec regia lex vllum discrimen constituit quin etiam quilibet de illis conuitijs sex condemnatus adstrictus est parti læsæ palinodiam canendo, satisfacere. In quo dubio ita asseuerat Bald. in l. nemo clericus C. de sacrosanct. ecclesi. Idem in cap. 1. de constitut. & Iaco. Butrig. Gulielm. Cun. in præcitata l. nemo. siquidem pœnæ à lege determinatæ, nulla est differentie ratio constituenda inter nobilem & plebeium. Salic. in l. seruos C. ad leg. Iul. de vi publica. Bald. in §. si rusticus. ad fi. tit. de pace iuram. firm. in vsib. feud. Luc. de Pen. in l. 1. C. de conduc. & procur. libr. xj. quibus nec inuitus accedit Cyp. in consi. 40. col. 4. vers. tamen ista regula. & Bal. loco præcitato: qui in ea est sententia quotiens tractatur de satisfactione parti læsæ faciendâ, nulla personarum distinctio fit, siue & is nobilis sit, siue plebeius, vel vilis, abiectaq; persona. Cuius meminit Bologn. in consi. 37. & nouissimè hanc profiteretur sententiam Ioan. Otalora, olim in hoc insigni collegio meritissimus collega, ac deinde in Granatensi prætorio regius consiliarius, qui & nunc Pincie eodem munere fungitur, vir equidem mihi amantissimus, is inquam, in elegantî opere, de nobilitate, part. 2. c. 4. Cui subscripsit Nunius Auendanius in tracta. de mand. regijs Hispaniæ exequend. ca. 20. nm. 4. col. 1. & 2. fol. 108. atque pro hac sententia dominus Otalora allegat tex. in l. pen. tit. *Delas cosas que hazen los hombres, por que valen menos.* part. 7. & l. 8. titu. *Delos rietos.* ca. par. Ex quarum specie constat quod tamen nobilis sit, tenetur crimen obiectum alicui retractare, ac palinodiam canere, sicuti præcitata l. 2. titu. 5. part. 7. probat & l. 8. titu. 3. ea. part. Tamen

Tamen in his regnis vsu longè aliter receptū sit, ac praxis prorsus omnino obseruat. Quin etiā si nobilitate fuerit decoratus, minimè tenetur obiectum conuitiū retractare, nec pœna d. l. 2. titu. 9. lib. 8. ordin. Quinetiam soluendo quingentos solidos utriusque liberatur nobilis, teste Otalora vbi supra. Et isthęc praxis, tamen ipse nihil alleget, ex eo fulciri possit: quia nobilis pœna aliqua ignominiosa afficiendus non est, secundū Fulg. in consi. 167. cuius meminit Didac. à Co. var. nouissimè lib. 2. varia, resol. c. 9. nu. 1. & illud Cicer. suffragatur pro Sestio, dum ait, omnes boni semper nobilitati fauemus. Ac rursus vtile est reipublicæ nobiles esse homines, dignos maioribus suis. Ad quod argumento optimo deferuit. tex. in l. milites. C. de quæst. & in l. omnes. C. de decur. lib. 10. & in §. in summa. Instit. de iniur. Notant doct. omnes per glo. inibi in c. cum quidam. de iure iur. præsertim Bald. & Fel. Ioan. Rayn. in tract. nobilit. in 7. q. princip. Ceterum nobiles quæstionibus. plebeiorum minimè subijciuntur text. est in l. desertorem. §. j. ff. de re milit. l. seueram. C. de dignit. lib. 12. Quibus admodum suffragatur tex. ad id præstantissimus pro omnibus nobilibus, tamen generis, dignitatis, scientiæ, in l. nullus. C. ad leg. Iul. maiest. inibi generis, aut dignitatis. Et nos pleniori manu tradidimus in c. de blasphemie pœnis agentes. At pœna ista retractationis iniuriæ, est utriusque ignominiosa, sicuti dubio procul constat. Quo fit ut nobilis, quem vulgus passim, *Hidalgo* appellat, minimè ea punitione afficiendus sit. Quibus suffragatur Luc. de pen. in l. mulieres. col. 4. in 20. nobilit. priuilegio. C. de dign. & in ea est sententia, nobilium crimina multò facilius occultari per tex. ad id celebrè in l. ad splendidioris. C. de diuers. offic. lib. 12. vbi Imperator ita scriptum reliquit, ut velut in meliori fortuna positi, aut ea scelera, quæ prius commisissent doceantur, occultent, aut alia deinceps possint impunè committere. Et expressim id adnotat glo. Accurs. inibi ex illo tex. deducētis delicta maiorum celari & minime puniri. Et cum pœna regie constitutionis, ut quis palinodiā canat, sit omnino ignominiosa, nobiles ea afficiendi non sunt. Siquidem nobili maxima pœna siue iniuria est, etiā sola facti infamia l. non debet ff. de dolo malo. Siquidem magis nobilis ex parua quæpiā pœna corporali, quam magna in plebio afficitur. Explicat Bar. in l. j. §. vlt. ff. de pœ. & est tex. in l. hoc opere. in fi. ff.

Hidalgo
tenetur pœ
palinodiam
canere

de oper. liber. Atq; ideo regia l. practicanda est in plebeis, & in ignobilibus, quorū infamia, quantuncunq; magna est illis modica, uti maximo apice, deseruire videtur tex. in l. 2. C. ut intra certū tēpus inibi. Et si persona vilior fuerit, cuius damnum famæ non sit iniuria. Cuius meminit Bald. in consi. 116 quod petitur, vol. 3. Et Cic. lib. 3. officio. ait, Non est res vlla tanti, aut comodū vllum, ut viri boni & splendorē, & nomē amittas. Et in Lelio ait, nō est negligēda fama. Longē quidē aliter esset in pœnis pecuniarijs, in quibus nobilitate decorati grauioribus essent afficiēdi pœnis. l. properacū. §. sin autem vtrinq; & inibi Bar. & plerique alij. C. de iud. cui similis glo. est in verb. cētū in §. si quis vero ausu. de pace iura. firmā. vbi Bal. & Card. Alex. idē existimāt. gl. in c. cū quidā. de iure iur. similis in. ca. cum cogantur. 42. dist. & in c. qui contra. 24. q. j. & in c. j. §. 6. rusticus, versicu. similes rusticū. in verb. aut diuino. tit. de pace tenē. in vsib. feu. Et inibi Bald. Albe. & card. Alex. Et huius sententiæ authores habeo Odo. Cyn. Alber. Bald. & passim doct. in l. nemo. C. de sum. trini. Bart. & plerofq; alios in l. quādā. ff. de pœnis. Eundē in l. illicitas. §. vlt. ff. de offi. praesid. & in l. j. C. de digni. lib. 12. col. pen. Alber. in l. presbyteri col. j. C. de episc. & cler. Fabr. & Ang. in §. 1. versu licet autē. Instit. ex quib. cau. manumit. nō lic. Luc. de Pen. in l. j. col. vlt. de cōdi. & procu. lib. 11. Masue. in pract. sua in tit. de pœ. §. ad infligendā. Et præter hos canonicæ philosophiæ doct. huic sententiæ accedunt Host. Io. And. in c. eaq; . de sta. mona. Io. Ana. in c. j. de cleri. vena. Et rursus in jc. vlt. col. 4. versu. nota quod maior pœna. de male. Ias. idē. in c. excōmunicamus. §. credētes. ad fi. de heret. Alb. Gandi. in trac. malefici. tit. de pœ. reo. col. 23. Quo fit grauiori pœna esse afficiēdum nobilē in pecuniarijs, quē ignobilē. Idq; cōstat ex Gellio lib. 20. c. 1. l. ex. 12. tab. huiuscemodi erat. Si iniuriā alteri quā nobili faxit vigin tiquinque æris pœnæ sunt. Secundō, mitius agendū esse cū nobili, id procedere in pœnis relatiuis ut in specie legis, ad commentariensem. & inibi glo. de custodia reorum. Ang. in l. Athletas. §. itē calūniator ad finē. ff. de his qui not. infa. Bal. Guiliel. de Cu. in l. 2. C. de fid. instr. quibus accedit Ias. consi. 144. vol. 2. ad fi. Et Canonistæ in c. super his. de accus. præsertim Ioan. Ana. col. pen. doct. passim in præcitato c. cū quidā. & ibi Feli. col. 3. ibidē in c. pastoralis. col. 2. versu. octauō fallit. de offic. dele. & in c. cū dilectus. de calū. ad finē.

Tertiō

Tertiō apparet expræmissis, intelligēdū esse, ni iudex iusta existenti causa nobilē grauiori pœna afficeret. argu. tex. l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui not. infa. & in l. et si feuerior. C. ex quib. cau. infa. irrog. Adnotat Inn. in c. 1. de cōsti. Et inibi expressim neoterici præfertim Deci. & Feli. Salc. in l. seruos. C. ad. l. Iul. de vi publi. Atq; ita in specie regie cōstitutionis in his regnis vsu receptū est, ac praxis idē obseruat, minimē nobilē teneri palinodiā canere, tametsi sex vitijs in regia lege ordinamētī, cōtentis, aliquod dixerit, ex regia l. 131. stylli declarans ad literam. l. 2. tit. 3. foro legū. li. 4. tex. ad id præstantissimus in l. 2. titu. 9. De los ríotos. lib. 4. ordi-regal. inibi, *Sino se quisiere desdexir salga del reyno, hasta treinta dias.* Et argu. optimo, deseruit text. & inibi Plat. in l. quisq; C. de decur. li. 10. nu. 1. definiēs dignitatis ratione corporis pœnā afflictiuam in pecuniariam mutari. Et quā esset ignominiosum palinodiā nobili canere, cōstat ex l. 2. titu. 4. part. 7. asseuerans nobilē cōtradicēdo se, quādā infamia notari quæ affectus nobilitatem amittit. l. 2. titu. 9. lib. 4. ordi. expressim dicēs, Hidalgū minimē teneri palinodiā canere. Et huic rei maximo apice deseruire videtur text. in l. 95. stillū dum scribit. *Otro si es a saber que el hidalgo no sera nisi in zgado, como otro que no es hidalgo.* Cui astipulatur gl. in §. item lex Corn. Instit. de pub. iud. Et in c. cū quidā. §. illi vero. de iure iur. Quibus similis est in c. grauē. de pœ. regia l. 8. titu. 3. part. 7. Paris à Put. in tract. syndicus. versicu. quod si per statutum. fol. 198. nu. 4. Abb. in c. nouit. de iudi. nu. 8. Hyppo. in l. si quis viduā. ad fi. ff. de quæst. Et Petr. Lup. de alcocer. Cuius meminit Frac. Auiles. in c. prætorū in proœ. nu. 20. cuius inductio ad legē stylli 131. dum agit de verbo denostādo, non admodum veritati fauet. Hinc ex eodē fonte seu tradice deducit vñ qd & practicis obuū erit vxor cū priuilegijs, ac prærogatiuis mariti gaudeat, ex l. mulieres. C. de dign. lib. 12. l. fœmina. ff. de senato. l. si liberta. C. de nupt. tametsi ipsa ignobilis sit, m̄imoniū cōtrahēdo cū nobili nobilitate gaudeat l. si quis. C. de nat. lib. Inibi & filiū naturalē. 2. §. sin. cū seq. C. qñ & qui. lib. 10. ita qdē mulier ignobilis nobili nubēs, cū nobilitatis priuilegio mariti gaudeat, minimē tenet palinodiā caneret tametsi verbū iniuriosum ex sex in regia cōstitutione cōtētis dixerit, Et in ea specie idē existimat Franc. Auiles. in proœ. De los capitanos de Corregidores. nu. 20. id etiā intelligendū

Mulier
ignobilis
nubēs nobili
nō incurrit
cōtradictio
nis pœnā.

C 4 dum

dum fore, tamen si vidua sit, & in viduitate permanferit ex
 rex. in §. non tantum permittimus. in auth. de nupt. collat. 4. l.
 filij. §. vidua. ff. ad municipi. regia l. 7. titul. 2. par. 4. inibi.

*Aun, ha otra fuerza el casamēto segū las leyes antiguas, que ma-
 guer la muger fuesse de vil linage si se casare con Rey, deuen la lla-
 mar Reyna, y si non Conde, Condesa, y aun despues, que fuere muerto
 su marido la llamar an ansi, sino casare con otro de menor guisa, ca-
 las honrras, y dignidades delos maridos, han las mugeres por rason
 dellos* Et inibi Alfon. à Montal. Signorolus de Homodijis, in
 l. princeps. ff. de legib. col. 2. versicu. quēro de ratione vltimi.
 quæ est, inter eius consilia. l. 6. tit. 2. lib. 4. ord. reg. l. 13. titul.
 4. eo. lib. Et id quidem ni cū alio, inferioris cōditionis cōtra-
 xerit, vel luxuriosè vitā ageret. l. 6. titul. 2. lib. 4. ordi. inibi.
*Y matuñiere despues castidad, ex qua corrigitur lex regni fori
 generosorū lib. 5. ti. 1. l. 2. non tamē versa vice, si ignobilis mu-
 lieri nobili nubat, ea prerogatiua nō cōdonatur. Quo fit vt
 filius ex matre nobili, & ex patre plebeio natus, nobilitatem
 nō nanciscatur, ex Regia l. 3. titu. 12. part. 2. l. a. in l. j. de ver.
 obl. nu. 18. Ioan. Lopius, in rub. de don. inter vir. §. 32. nu. 3.
 Nec id statuto municipal, sanciri posset ex Bar. in l. exēplo.
 C. de decur. 10. Barb. in cap. Raynutius. de testa. col. 13. Fe-
 lin. nu. 2. in c. nouit. de iud. Dec. nu. 73. in l. foeminę. ff. de reg.
 iur. tamen ab hac sentent. discedat Rochus Curt. in eo tract.
 quē publicū fecit, de consuetu. nu. 162. Hinc etiam deduci vi-
 detur quod practicis obuiū erit, quo ad regiā constitutionem
 quæ de cōiitijs agit, cuius & antea non semel meminimus,
 nobilē nec eius vxorem minimè teneri palinodiam canere.
 Quod etiā intelligendū fore opinor, in doctorū licētiatorū-
 ve vxoribus, quæ compellendę nō sunt palinodiā canere, co-
 rā Pręto & honestis viris: cū & his, nobiliū priuilegiū cōdo-
 netur, sicuti & nos pleniori adnotauimus manu de quęstio-
 nibus agentes. Et in hac specie ita respondit Francisc. Aul. in
 proce. caput. præt. nu. 27. quod in praxi, quā sit necessariū ne-
 mo adeo obtusæ mentis erit, qui nō fateatur, tamen si indistin-
 ctè in cōtradictionis pœna nobiliū iure regio, nō probetur.
 Nunius Auenda, in c. 20. nu. 4. præt. existimat in specie. l. 2.
 teneri Hidalgū, nobilēq; palinodiā canere, cū nulla sit dif-
 ferentiæ ratio in cōtradictionis pœna inter nobilē, & igno-
 bilē. Siquidē, qñ agitur de satisfactioe partis læsæ, nulla sit
 distinctio psonarū, ex his quæ Bald. in l. nemo clericus. C. de
 sacros.*

*Vxores do-
 ctorum.*

sacros. eccl. cōgerit. Idē Bald. in c. j. de cōstit. Bologni. eōsi. 37.
 stylli, quā, & practici, pro cōtraria adducunt parte: cū loqua-
 tur, ratione pœnē imponēdæ, quādo nobili iniuria illata est.
 Et sic, qñ Hidalgus rei personā agit, nō tamē quādo est accu-
 sator. Et nouissimè licētiatus Oratora in 2. part. tract. nobil.
 c. 4. nu. 13. idem existimat Quod si communi praxi accedere
 velis, quæ deducitur ex regia l. 95. & l. 131. stylli. in tantum
 locū sibi vendicabit, tamen si lata fuerit sentētia cōtra nobilē.
 Et si in prima instācia nobilitatē minimè allegauerit, nihilo-
 minus in sentētia executione poterit se opponere, atq; nobi-
 litatē allegare, ad soluēdos quingentos solidos. Arg. tex. in l.
 itē veniūt. §. idē rectē. ff. de peti. hære. l. miles. §. decē. ff. de re
 iudi. † Decimo quintò, in hoc tractatu erit itē obseruādum, ²⁴
 an regia constitutio 2. titu. 9. lib. 8. ordi. in ecclesiastico foro *Sacris inō-*
 ad praxim reducēda sit: vt potè sacris initiatus ob conuictum *ciatins.*
 obiectū teneatur palinodiam canere. In quo dubio Berna.
 Diaz à Luco in pract. crim. c. 60. col. 4. in ea est sententia, vt
 in his regnis regia cōstitutione extante teneatur clericus co-
 rā iudice honestisq; viris palinodiam canere. Hoc quippe ex
 æquitate quadā, tamen si lex ipsa clericos minimè arctet, nihil
 ominus in his regnis deficiēte iure Pōtificio, ad iura & cōsue-
 tudinē regni recurrēdū est: nō tamē ad Cæsareas leges iuriscō-
 sultorum ve, sicuti in hac specie asseuerant Gūdisal. de Villa-
 die. in repe. cap. constitutus. de in integ. rest. char. 7. versic. ego
 autē. Et Io. Lup. in princ. rub. de dona. nu. 5. Et arg. opti. de-
 feruit tex. in c. ad nostrā. de probat. secūdm vnū intellectū.
 Tamen si lōgè alia mens sit, & ratio Pręposito in c. cōsuetudo
 j. dist. in 3. col. & Petr. de Raue. in Alph. aut. in alleg. in ma-
 te. cōsuet. in prin. in 5. col. ad fi. Qui quidē in ea sunt sentētia
 q̄ in Hispania potius secundū leges Imperiales, quā secū-
 dum regni leges iudicare teneatur Ecclesiasticus iudex. Ni-
 hilominus pro Bernar. sentētia astipulatur, quod in hac spe-
 cie existimat Prępo. inibi asserēs deficiēte iure Pōtificio, ac
 Cæsareo, municipal iuri & regio esse inhærendū. In qua spe-
 cie cū leges ciuiles deficiāt, ac Pontificiæ cōstitutiones, nimi-
 rum alicui videri debeat, si regia lex præcitata ad praxim re-
 ducēda sit in foro canonico: eò maximè in his regnis in qui-
 bus ius ciuile minimè allegatur pro autoritate, sed vtique
 pro ratione, vt signanter explicat Bald. in c. j. §. iniuria. 5. col.
 alias. §. furtū. de pac. iuram. firm. in vñb. feud. Cuius metri-
 nit Paris.

nit Paris de Put. in tract. syndicus. in verb. testis. ca. 2. incipienti sui interrogatus. ad fi. Bal. post Butrigariū. in l. nemo. in princip. C. de fca. Et Oldra. consi. 69. profiteretur Hispanos olim cōstituisse: q̄ quicumq; leges Cæsareas in iudicio allegaret capite puniretur. Idē existimant Vinc. Ioan. And. in c. super specula de magistris. in princ. Ob quā causam Policrates lib. 8. cap. 22. ad fin. Aſſeuerat temporibus regis Stephani expulſas omnino eſſe leges Romanas à regno, cōſtitutione q; regia, cautū eſſe, ne quis libros legesve Cæsareas retineret. In qua ſpecie regia lege deficiēte, ad regē utiq; recurritur, vt pote nouā adat legē, vel ſanē antiquā interpretetur, vt cōſtat ex cōſtitutione regis Alfoñſi in cōuētū Cōplutenſi lata. titu. 28. l. 1. quæ quidē in noua compilatione repetitur in l. 4. titu. 4. lib. 1. in ordi. regalibus. Rurſus, vt quo digreſſi ſumus redeamus ſententiā Bernardi diaz coadiuuat doctrinam. Abb. in c. eccleſia S. Mariæ de cōſtitutio. col. 5. exiſtimāntis, legē fundatā in naturali ratione poſſe iudicem eccleſiaſtici cum, ratione equidē naturali illā ſeruare: non utiq; legis ratione. Nemo ſanæ mētis cōſitebitur quā ſit congruū naturali ratione iuſtum q; ſit: vt pote, qui falſum alicui obiectū crimē impoſuit, ex quo omnino læſa eſt fama, palinodiā canet, vt pote fama illi reſtituatur. eo maximē in ſacris initiatis procedit ac clericis, cū ad id teneātur tanquā chriſtiani, & verē Dei cultū ac mandatū profitētes. Et eſt potior ſatiſfactio, quæ iniuriato præſtari poſſet. Nec obſtat, ſi ſanē obijciatur effici infamē cōtradictō. Siquidē ex ipſa cōdēnatione ſola in labē infamiæ incidit, vt cōſtat ex tex. & inibi Abb. in c. cū te. de re iud. qui aſſeuerat illū tex. intelligendū eſſe etiā in clericis ſecundū vnū intellectū: quod ipſe admittere ſiue. contra eū criminaliter, ſiue ciuilitate agatur, dānatum vtroque modo actione iniuriarū infamiā incurrere cōſtat, ſicuti poſt gl. inibi explicat Abb. col. j. Tameſi glo. in ca. acti cleri iud. in alia ſit ſentētia, qui quidē intellectus & praxis, ad regiā cōſtitutionē, eſſet maximē rationi cōſentaneus, nihilominus in cōtraria eſt ſententia Boerij. conſi. 4. nu. 40. Cuius ſentētiæ ſuffragatur, q̄ ſicuti nobilis minimē tenetur palinodiā canere ſeq; mentitū eſſe fateri. Sed utiq; ſoluendo ſolidos liberatur. Pari ratione ſacris initiatus vt arg. optimo deſeruit glo. in l. miles. ff. de re iud. Id ex profeſſo aſſeuerās militē celeſtis militiæ equiparari militi terreſtris militiæ, Quā eſſe comuni conſenſu

Olim pro-
habitum
fuit in Hi-
ſpania vl-
legare le-
ges Cæſa-
reus.

conſenſu approbatam profiteretur Abb. per tex. inibi in c. j. de cler. & grotan. quo ſit clericum minimē eſſe hac regiæ legis pœna afficiendum: eo maximē quia contra clericū ad emendam honorabilem agi nō poteſt. c. capite. ad fi. ca. cler. & inibi gl. Card. Ale. 50. diſ. & in c. 1. & c. quæſitū. & ibi gl. & Abb.

Decimoſexto ad examen regiæ cōſtitutionis, & illud per tinet in ver. *desdigase*. Circa cuius enucleationē, dubiū in ſignē cenſeri ſolet, tamen à nemine, quē viderim tactū. Si mulier nobilitate decorata ignobili, ac plebeio nubat, an regiæ cōſtitutionis pœna locū habeat, cū & ipſa gaudere debeat, mariti cōditione: l. cū te. l. vlt. ibi & ſentiat eius fulgorem. C. de nupt. l. vlt. C. de incolis. lib. 10. l. mulieres. de dignit. eod. li. §. hęc itaque in auth. de conſulib. l. ſceminę. ff. de ſenat. Et adhuc vidua mariti cōditione potiri debet, Bart. Fulg. in l. vlt. C. de verb. ſig. §. nō ſolūm. in auth. de nupt. l. emancipatis. C. de leg. hær. gl. in l. iubemus. C. de erog. mil. annonæ. lib. 12. ¶ Exiſtimo hiſ utrunq; vrgētibus in ſpecie l. regiæ hanc vxorē nobilē plebeio, atq; infirmæ cōditionis ductā minimē teneri palinodiā canere ex aurea Bal. doctrina, in l. cū quædā puella. col. 1. ver. ſed quis dicemus. ff. de iuriſd. om. iud. In dubiū deducit Bal. an nobilis, quæ nupſit populari, infirmę q; cōditionis homini puniatur pœna populariū, an verò nobiliū. Et in ea ſpecie ita diffinit, aut legis vel ſtatuti ratio pōderat naturā nobilitatis, aut accidēs, ſi ſanē naturā pōderat inſpiciendā eſſe originis qualitātē ex ratione tex. in l. tutelæ. ff. de c. dim. Sed in ſpecie praxis ac regiæ cōſtitutionis, magis inſpiciatur naturalis nobilitas, q̄ accidētalis, atq; ideo nō tenetur palinodiā canere, cō maximē, q̄ qualitas naturalis originis potiùs inſpiciendā eſt, q̄ accidētalis. l. vlt. C. de hiſ, q̄ veniā ætatis impetra. Nec obſtat p̄ cōtraria adducta parte, quominus iſthic intellectus p̄cedat, nec ratio illa iuris diffiniēs, inſpiciendā eſſe qualitātē accidētālē, quā à maritio habet, veluti poſteriorē ex l. j. §. beſtias. ff. de poſtul. §. ceruos. Inſti. de ter. diuiſi. Cū ea quæ ex perſona viri cōſequitur, nō eſt rāti momēti, ac pōderis, quā quæ ex genere. Ex Bart. loquente in dignitate, quam vxor ex marito nancifcitur. in l. quod princ. ad fi. ff. de leg. 2. per tex. in l. 1. & 2. ff. de offi. procōſul. Decius in l. 2. col. ff. de reg. iur. Felin. in c. ſuper eod. in 2. de teſtib. & iſthęc dignitas ex marito proueniens facilius amittitur, ex l. ſceminæ. Et inibi gl. vltima, & Bal. ff. de ſenator. ex quo notat forā

eat fortiora esse iura paterna, quam mariti. Io. à Platea idem professus in l. j. post princip. C. de dignit. lib. 12. deinde facilius amittuntur, quæ ex aliorum persona, quam quæ ex nostra habemus. Bar. in l. quæ in libello. ff. de capt. & postlim. reuer. Quibus admodum existimo in his regnis uxorem nobilem, ductam plebeo minimè teneri palinodiam canere, sed soluendo quingentos solidos liberari Ex his etiam, quæ congerit Alex. consi. 25. col. 3. versicul. adistorum. volu. 7. Rursus & ad regie constitutionis examen in verbo *desdigase*, illud adnotandum est, quod maximo apice deseruire videtur iudicantibus: ut potè in modo infligendæ pœnæ in causa criminali: si lex verbis infamiam irrogantibus vsa fuerit, iudex legis tenorè adstrictus est obseruare, per eadè verba tamen infamatoria, pœnam in sententiâ imponendo. Nouissimè huic accedit sententiâ Geor. Lup. in l. 8. titu. 3. par. 7. in glo. 2. Et idè in l. 25. titu. 18. par. 2. nec utique sufficere profiteri se non bene dixisse, sed se mentitum fuisse. Nec in specie regie constitutionis, aliter in sententiâ exprimi debet, sed legis vigore pœna est imponenda, uti cõstat ex §. nam siquidè legis j. ff. ad Silanian. l. nõ aliter. ff. de trãfac. At cum ista forma verborum, quæ in regia cõstitutione exprimitur substantialis utiq; cõferatur, per verbũ, *desdigase*, pronũtiada utiq; est sententiâ, ut in simili explicat Bal. in l. cõparationes. C. de hde instr. eò maximè quia formæ digressio in aliã utiq; formã totũ actũ vitiat. Ut arg. optimo deseruire videtur tex. in l. Iulia. §. sed et si quis. ff. ad exhibendum, Bar. in l. Græc. §. illud. ff. de fideiussor. Ias. in l. si marit. C. de instit. & substit. sub conditione factis, eò maximè quia naturalis illa qualitas condènationis legalis, *desdigase*, omitti minimè potest, & alia suppleri forma: quia est qualitas infamã, sicut explicat Bal. de vsurario. verba faciens in rub. C. de vsu. Et est tex. in l. si ita quis. §. si. ff. de leg. 2. Potissimum cum regia lex ignominia condènati vult cõstare. Atq; ideo clarè & specificè nitidèq; hoc debet exprimi. Minimè tamè sufficeret, si obtruso velato sermone & fucato modo implicite idem exprimat. Siquidem ex hoc nõ cõstat clara legis dispositio, uti cõstat per not. ex Bald. in l. minoribus. C. de his quibus, ut indig. Cuius meminit Ias. in l. Gallus. §. & quid si tantum. n. 16. ff. de lib. & posth. Et si cõtrã fieret minimè censeretur actũ legis gerere Abb. in c. prudentiam. 4. not. offic. deleg. nec utiq; iudex infamiam iniuriantis posset

tis posset euitare per alia verba, & est text. ad id præstantissimus in l. non potest ff. de fur. Quod maximè conducit ad regiam constitutionem quæ agit de soluendis septenis vel quadruplo: quæ quidè nimis apud nos famam ledit. De qua meminit l. 6. tit. 5. lib. 4. fori. & l. 1. tit. 12. lib. 6. in constitutionibus ordinamèti, & in l. 4. tit. 4. lib. 7. ord. & pragmatica in cõuentu Hispalensi lata antiquioris impressionis ful. 41. Tamen si regulariter sufficit ei qui iudicanti munus habet proferri l. præsens. & l. cum iudex C. de sentè. & possunt proferri per alia verba æquipollentia l. in summa ff. de re iudi. & l. si quod tamen §. si arbiter ff. de arbi. l. si prætor. in princ. ff. de iud. verba condemno, & absoluo: quippe quæ de solènitare sententiæ sint l. præsens. Postremò ut ad quæst. à qua digressi sumus, reuertamur, ex eadè regia sanctione, quæ de cõuitijs puniendis agit, tenebitur, utique iniuriam irrogã palinodiã canere, seq; meritum fuisse fateri. Iustissimũ quidem est famæ & honoris restitutionè fieri his, qui cõuitijs obiectis eius læsionè passi fuerint. Sicuti ex Theologis adnotat diuus Thom. 2. 2. q. 62. art. 2. Archiep. Flor. 2. par. tit. 2. c. 2. §. 3. Et ex nostris hãc proficitur sententiã Host in sum. de pœn. §. quibus. versi. quid. de accusa. Et aliqua his cõiecit Franc. Auil. in proœ. c. prætor. nu. 20. ad fi. Pro quibus extat text. ad id præstantissimus, in c. quisquis 8. q. 1. c. inter sollicitudines. de purgat. canon. adnotãt doct. ex regula peccatũ, de reg. iur. in 6. hoc admissio non esse minorè, imò multò maiorem honoris & famæ, quam rerum spoliatiõnè, teste Salomone Prouerb. 22. asseuerante, Melius est nomè bonũ, quam multæ diuitiæ. Nam & bonorũ exteriorũ maximus est honor, authore Arist. 4. Et hic. c. 3. c. deteriores 6. q. 1. Et nos nõ semel adnotauimus in c. qui seipsum interfecit. Quòd si iniuria Deo illata sit, quæ ad hereticæ prauitatis Inquisitores pertinet, oportet palinodiam canere adiurando iniuriã ac maledicentiã: diffiniunt doct. in c. ut officiu. de heret. in 6. in prin. Et ni in ea specie satisfecerit, fideiussoribus, relaxari non potest, cum sit pœna corporis afflictiua, cum sit casus ut ita dixerim, *de menos valer*, ex regia l. 2. tit. 5. par. 7. Ex quo aliqua conijcienda sunt huic rei maximè necessaria. Et primò Io. Anan. sententiã in c. 1. de malef. nu. 5. Existimantis irrogantè cõuitium, seu contumeliam Card. eisdem pœnis afficiendum esse, quas pontifex statuit in c. felicitis. de pœn. in 6. Idemq; probat Feli. in c. non dubiũ. de sent. exc. Quibus

28 Quibus † & illa ratio ad stipulatur, quæ passim circumferri solet percussione appellacione nō solum eam, quæ facta sit: sed eam quæ verbis comprehendi, ex lata dictionis significacione. Bar. & inibi doct. in l. aut facta. in princ. ff. de pœn. eō potissimū cūm prædicta constitutio favorabilis sit, & in Romanæ ecclesiæ eiusq; ministrorum honorem sancita. Mirum itaq; non est si hanc latā interpretationē assumat. Quæ rōne ducti nostræ classis viri existimant iniuriam inferentes verbis cōtumeliosis, quibuslibet clericis excōmunicari sint sententia canonis, si quis suadente 17. q. 4. Cūm & ea constitutio, in totius cleri favorem ab Inno. fuerit sancita. Ipse tamē aliās publicē legendi munere subeundo non semel damnandam utiq; esse Ananiæ sententiā, nec iure posse sustineri existimavi. Nam licet verū sit, qd verbū percutere, comprehendat verbalem iniuriam, quis audebit ex hoc inferre, qd pœna grauis imposita percutienti comprehendat verbis iniuriam inferenti? Quanto minus credēdum est Romanum Pontificem, qui tot & tam graues pœnas inflixerit insequentibus hostiliter, vel peruenientibus Cardinales voluisse eas oēs pati illum, qui solum verbis quantūuis cōtumeliosis Cardinales offenderit? Cūm verbalis iniuria quantūuis grauis Cardina. illata mitioribus pœnis & satis condignis possit sufficienter emendari. Quam sententiam improbatā esse video à doctissimo obseruātissimoq; Præsule Ioāne Bernardo Diaz de Loco, qui ob eius † summā integritatem ingentē, vbertinamq; doctrinā sincerissimā eius fidē dum in splendidissimo cōsilio indicæ ditionis, esset incorruptus & vt immobilis columna, ob sincerissimā eius fidē & sæpius exploratam à Cæsare selectus, eodemq; munere sincere functus Callagurritanæ & Calciatensis ecclesijs Præsul ab ipso Cæsare designatus, tandem Romani Pōtificis, & Cardinalū summo suffragio, vt Christianæ reipublicæ esset maximum ornamentū Episcopi titu. insignitur. Et paulò post dum in ecclesia Calciatensi ageret, boni pastoris officiū, quēadmodum coactus ad sedandas hæreticorum sectas, vnus è multis propter vitæ sanctitatem ingentemq; vtriusque iuris peritiā integramq; eius fidem ad concilium supremum vocatus sit. Is inquam hanc nostram profitetur sententiam in practica criminali c. 60. quo in loco Feli. minimè retulit, atq; ab Anania discessit. Superest Ananix rationi satisfacere. Siquidem qualibet constitutio pœnalis

Anania
opinio re-
futatur.

nalis respectu criminis aut iniuriæ odiosa cēsenda est, ideoq; restringenda: respectu personarū, quibus iniuria fit, favorabilis est cēsenda ex glo. communi cōsensu stabilita, in l. venia C. de in ius voc. Ex Bal. in l. illud. col. 3. C. de sacros. eccl. Quā esse communem sententiam profitetur Ias. in l. de successo. col. 2. Abb. in c. non dubium. de sent. excom. Quibus constat Pontificiam constitutionem, in c. si quis suadente. & iura similia, quæ ob clericorum & Cardinalium honorem pœnam irrogant, percutientibus respectu illorum, quibus iniuria fit favorem continere. Atque ipsius iniuriæ respectu odiosa cēsetur, eaq; ratione ad verbalem iniuriam non sunt prædictæ constitutiones deducendæ. Ex quo omnino explodendā esse rationem Ananiæ constat. Et denique contra Ananiam ad stipulatur, qd Aymon scripsit confi. 6. col. 1. dicēs minimè esse crimen læsæ maiestatis in principem, verba iniuriosa dicere: sicuti argu. optimo deseruit tex. in l. famosi. ff. ad leg. Iul. maiesta. Diuersa siquidem hæc duo sunt, cūm à Iustiniano ipso Imperatore diuersis vtrique titulis explicetur C. ad leg. Iul. maiesta. & in rubr. C. si quis Imperatori maledixerit. quibus constat damnationem mereri Ananiæ sententiam.

S V M M A R I V M.

- 1 *Varia traditur obseruatio, apud diuersa tribunalia in computatione solidorum, quibus conuictator mulcandus est, ex l. 2. titu. 9. lib. 8. ord. itidem nu. 9.*
- 2 *Auri libram duodecim uncijs constare, & septuaginta duobus aureis solidis.*
- 3 *Solidum minime ex eo dictum fuisse, quia ex solido & puro auro excusus foret, sed ex eo, quia nihil illi deerat, ex lingua Latina limatis authoribus dubio procul constat.*
- 4 *Regales solidos appellari constitutissimum est.*
- 5 *Auri valorem, & solidi estimationem fuisse eiusdem ponderis, & inibi de bona moneta antiquissima quæ eiusdem valoris quàm ducatus aureus fuit.*
- 6 *Aureum veterem, à solido codicis Iustin. differre, & non fuisse eiusdem estimationis, aurei valorem, & solidi estimationem seriosa explicatur, & iterum nu. 9.*
- 7 *Quinque solidos esse eiusdem estimationis, quàm sex morapetinos, nostra tempestatis declaratur.*
- 8 *Solidorum numus antiquissimus centum & tres aureis estimatur, ex regis constitutionibus.*

- 10 Vendicatio quingentorum solidorum, sitne ad solidos aureos vel ad æreos referenda, discutitur.
- 11 Quid causa sit quare dicatur (segun fuero de España) vendicatio quingentorum solidorum, præter alios explicatur.
- 12 Solidum aureum par pondus habuisse cum Castellano.
- 13 Donationem excedentem quingentos solidos morapetinos vel aureos insinuandam esse.
- 14 Morapetinum, varia monetarum genera comprehendere.
- 15 Morapetinum aureum valuisse decem morapetinos nostre temporis explicatur, & idem esse quod morapetini boni.
- 16 Morapetinum bonum, & Alfonsi regis, explosa Didac. à Couar. sententia, non esse eundem discutitur.
- 17 Aureum morapetinum qui tempore regis Alfonsi tractabatur, octo solidorum, & trium denariorum esse estimationis.
- 18 Ob conuictum illatum condemnato, ad trecentos solidos, minime sufficere fideiussores, pignoraue dare.
- 19 Calore iracundie ob conuicia obiecta, minime teneri palinodiam canere.
- 20 Quid etiam si per linguam lapsum, meretricis nomen obiecerit ad idem teneatur.

Adhuc inquiritur, de æreis solidis, quibus conuictator mulctandus est, circa regiam constitutionem. tit.9.lib.8.ordinatio.regalium. Cap. II.

VT ad propositam questionem reuertamur, ex eadem regia sanctione, quæ de conuictis puniendis agit, etiã colligit, in illis verbis. *E peche trezientos sueldos.* Et obiter adnotandum est ad æreos solidos, quibus conuictator ex ea l. mulctandus est. Siquidem varia traditur observatio apud diuersa tribunalia. Quidam enim iudices morem propriæ regionis secuti, quemlibet solidum, duobus quadrantibus existimant. Et ut vulgo passim appellant, maravedis, alij utpotè iudices supremi regij prætorij, solidum parè esse censent quatuor quadrantibus. Quo fit valde incertam esse horum solidorum computationem: tamen nouissimè Didac. à Couar. S. Dominici Archiepisc. Designatus, non modicæ estimationis apud oēs in utraq; censura, miro ut ipse præditus est ingenio ac eruditione singulari, li. x. Variarum Resol. c. xj. ex linguæ Latinæ

tinè bene peritissimis, & iuris sanctionibus, horum solidorum & aureum valorem, morapetinorum etiam de quibus in pluribus huius regni constitutionibus passim circumferri solet, ad verum examen, & Regiarum constitutionum intellectum reducit. Et post eum Dominus Licentiatas Orator re & fama ubique insignis, olim in hoc totius orbis celebratissimo collegio collega, ab omnibus, sed à me præcæteris æstimandus, in Pinciano prætorio auditoris meritissimi minus exercens. lib. de nobilit. 2. part. 104. nume. 13. singulari, ut ipse præditus est industria, ac præ insigni eruditione, quasi ab stipite seu fonte, in concordiam discordata reducit, & ab exteris ignorantia nebulis pacem desiderantibus iuribus affert, & in compendium, intellectum regiarum constitutionum reducit. Et quamuis noster labor post tot egregios authores in horum solidorum computatione minime necessarius quibusdam esse videatur, tamen quia in ea extricanda viri diligentissimi in varias ierunt sententias, tum etiam, quia isthac cõputatio solidorum est plena sentibus & spinis, in ea conabimur, quid ferre valeant humeri ingenij, que vires, sugendo lac de Petra, oleum de saxo durissimo, rosas & lilia inter spinas. Et (ut ita dixerim) reliquias fragmentorum post terga metentium, quibusdam depositis affectionibus huius questionis nodum pro viribus explicabimus. Omitrendum non est, quisnam sit valor horum solidorum. Siquidem in eius computatione doct. ita dissident & disceptant, ut facilius Nili fontes, quàm huius rei exitum inuenire possent. Ut à capite ad calcem isthac quæstio declaretur, variè quidem in iure Casareo, Pontificioq; solidorum numus sumitur. Quidam sunt solidi aurei, de quibus meminit Imperator in l. quoties C. de suscept. & Archa. lib. xj. ubi scribit libram auri duodecim uncijs constare, & septuaginta duobus aureis solidis. De quo solido Bud. meminit lib. 5. de asse. Et Alciat lib. xj. C. col. 2. idem Isidorus scribit, dicens, solidum dici sextulam apud Latinos, quod sexta sit unciæ pars, uti definitum extat ex præcitata l. quoties. Et ante hos, huius sententiæ authores habeo Bar. Plat. Luc. à Pen. inibi. Abb. & Felin. in c. conquerente de offic. ordin. Habebatq; grana 96. uti ex Alcia. l. fid. Bud. his in locis quibus ante meminimus constat. Quibus & pleriq; alij accessere, inter quos & Georg. Agric. lib. 2. de pondere & temperatura monetarum,

Dominus
Orator
commentatur.

Numi varia
acceptio in iure
Casareo
& Pontificio.

D Alciat.

Alciat. lib. 3. dispunct. c. 9. Ex nostræ tempestatis hominibus Didac. à Couarru. ca. 3. de veterum collatione numismatum. nume. 3. Nico. Boer. decisi. 327. num. 2. Quorum aureorum septuaginta duo libram auri Romanam faciebant, hoc est, duodecim vnciarum. Quo fit iure Cæsarum antiquo, septuaginta & duos aureos libram facere, ex glo. in auth. de defens. ciuit. §. & iudicare. in glo. 2. collatio. 2. Cui similis gloss. est in verbo, vel viginti. in l. quicumque C. de seruis fugit. Et inibi Bald. & Salic. expressim adnotant. Itidem Bal. in præcitata l. quotiescunque. verbo, aut. & in l. idest. de dolo. & in l. fin. C. commun. deleg. gloss. etiam in l. in eum. de in ius voc. & in §. omnium autem. Instit. de pœ. temerè litig. & in rubric. C. de ver. numism. potest. lib. xj. Boer. loco præcitato, libra vero argenti valet decem aureos l. 1. & ibi Platea. C. de auri & argen. allat. libr. 10. & in d. l. quoties. Secundò principaliter eodem iure disputari poterit, quòd frequenter in horum solidorum numerum controuersia incidit, solidos à soliditate dici. Siquidem de solido, & purissimo auro fiebant, sicuti in ea specie scribit glo. Accurf. miris laudibus, à doctoribus commendata in l. 1. C. de ver. numism. potest. De quibus fit mentio apud Imper. in l. 1. & 2. & 3. eiusdem ritu. & in §. fin. institut. de pœna temerè lit. Et ex Neotericis tempestatis hominibus, ea in re idem æstimauere. Nicol. Boer. decisi. 327. num. 1.

3 Quorum ꝑ sententia omnino explosa, ipse contrarium existimo veritati magis fauere, cum & solidus, non ex eo dicitur, quòd ex purissimo auro fieret, sed ex eo quòd nihil illi deesse videatur. Solidum enim antiqui patres integrum dicebant, teste Isid. eo in loco, cuius & antea meminimus. Et probat tex. in l. ergo §. credito. ff. de fideiuss. commis. libertatibus. Nec desunt authores de lingua Latina bene meriti, qui idem existiment. Siquidem Volusius Mitianus libro, quem publicum fecit de assè, libram integram solidum appellat. Prima (inquit) diuisio solidi, idest libræ. Idem existimat Nebriffensis in Lexicon iuris civilis. Et Horat. ea in re fidelissimus testis est Epistolarum lib. 1. dum cecinit.

Aut partem solido demere de die.

Ex quibus iam satis constat, nō ex eo dictum fuisse solidum, quia de solido & puro auro excusus fuerit, vt falsò existimare videretur gl. & hi. de quibus ante meminimus. Et ex nouioribus huic sententiæ accedit Didac. à Couar. loco præcitato, num.

nu. 4. probans aureos veteres & solidos frequentissimè percussos fuisse ex auro mixto, non ex puro. Tertio, ꝑ ab eodem fonte deriuatur, solidos in iure regales appellari, sicuti diffinitum est ex c. fin. de rer. permut. Vbi mutato nomine solidi regales appellat. Et Imperator de his verba facit, in §. nos autem. Instit. de Tertul. tutore. Et in c. conquerente. de offic. ordin. Et inibi Abb. & Felin. post plerosq; alios. glo. in l. 2. C. de sport. Cui similis est in l. fundi. C. commun. deleg. Quo in loco & Bald. idem existimant. Itidem in l. quicumque de ser. fugit. ad finem Et ibi Salic. glo. & passim doctores in ca. 2. de maled. & in cap. fin. de decim. & in l. fin. ff. de in ius vocando. Et huius sententiæ authores habeo Bald. in l. illud. colum. vltim. C. de sacrosanct. ecclesi. Cyn. in l. pen. C. de donat. Salic. in l. 1. C. vt infra certum tempus. & in l. super chirographum C. si certum petatur. Ang. in l. sancimus. in princ. de donatio. C. Pau. in l. fin. C. commun. deleg. & omnium diligentissimè Socin. consi. 8. in prima consultatione. versicul. circa secundam. volu. 1. Itidem consi. xj. eiusdem volum. Alexand. consi. 4. volum. 1. Nec desunt Canonice philosophiæ authores, qui huic accedant sententiæ, inter quos & Io. Andr. ad Spec. tit. de instrum. edit. §. porrò. ad finem. Ioan. Anna. post Abb. in c. nulli. colum. 2. de Iudæis. Quibus in locis, nec admodum inuiti plerique alij accessere. Cæterum solidi æstimatio & aurei valor, tam apud Iuriconsultos quàm Imperatores, regiasque constitutiones non fuit semper eiusdem ponderis, nec eiusdem bonitatis. De aureo sanè quidam opinantur eum numum pondere similem fuisse solido: atque idem existimat Aemilius Ferretus, Instit. de pœn. temere litig. ad fin. Et Anto. August. lib. 2. emendat. capitu. 9. & nouissimè huic accedit sententiæ Ioan. Otalora in suo inquam eleganti opere quod de nobilitate Hispana publicum fecit, part. 2. capi. 4. scribens solidum & aureum idem esse, ex text. in l. quoties. præcitata. Ex qua constitutissimum est nummum aureum què solidus dictus est, sextam fuisse vnciæ partem. Secundò isthæc sententia conuerti possit ex l. si verò §. prætor ait ff. de his qui deiec. vel assud. quo in loco pœna decem solidum statuta est iure pandectarum, & paulò post per Imperatorem Iulianum expressim nomine, decem aureorum traditur in §. item is. versicu. cui similis est. Instit. de obliga. quæ ex quasi delict. nasc. Ex quo duo procul dubiò colliguntur. ꝑ Quorum

4
Solidi à iure
regales
appellati.

primum est, apud Iurisconsultos solidorum mentionem fieri, quod etiam colligitur ex l. quia vulgò ff. de ædil. edic. Secundum id quod promiscuè à Iurisconsultis & Imperatore solidos accipi & aureos, & idem omnino esse. Et ut obiter agam, bos intelligitur pro eo genere monetæ, quam hodie ducatum vulgò vocitamus. Sicuti diffinitum est ex Home. libr. 23. Iliad. ex Latina translatione.

*Huic quidem vinceti magnum tripodem igni accommodatum.
Huic autem duodecim boum precio inter se appreciauerunt Achini.*

Huic sententiæ concinit Didymus Homeri interpres libr. 23. Iliad. & Andreas Diuus Iustinopolitanus lib. 6. Iliad. ita vertit ad verbum.

Aurea aris, Centum ducatorum, nouem ducatorum.

Bouem autem valuisse duabus drachmis Atticis, vnde fuisse qui crederent hoc numisma Deliorum fuisse proprium, non Atheniensium. Et ex Draconis legibus extat mentio de pendendis decem bubus, quod est decem numis. Sicuti existimat Iulius Pollux Naucratis Onomastichon ad Commodum, libr. 9. capit. 6. Plutarchus in Thesæo. Plin. libr. 18. cap. 3. Idem Plutarchus in publicola, est in Problematibus capit. 39. Et ut quo abij redeam, de solido agens, tertio, suffragatur l. vnica C. de collat. lib. 10. vbi quilibet aureus solidus æstimatur, Antonio August. authore, centum viginti sestertijs. At si solidus esset minoris ponderis quàm aureus, non esset verosimile pluris eum æstimari, cum centum sestertijs aureus fuerit æstimatus. Quo fit cum constet de solidi pondere, idem pondus habuisse aureum. Quod etiam constat ex §. vlti. Instit. de pœna temerè litig. vbi pœna à Iurisconsultis aureorum 50 statuta in l. si libertus ff. de in ius voc. quinquaginta solidorum nomine expressit. Quarto, suffragari videtur authoritas Accurs. Bart. & doct. frequentius in præcitata l. quoties. & in l. quicumque C. de seru. fugit. Abb. & Felin. & passim doct. in c. conquerente. de offic. ordi. Ex quibus communi consensu decisum extat Iurisconsultorum aureum & solidum Iustiniani, eiusdem ponderis ac æstimationis fuisse. Cæterum in quibusdam regijs constitutionibus mentio solidorum fit, in his casibus in quibus aureorum nomen exponitur apud Iurisconsultos, de quibus meminit l. 3. §. 1. & 2. ff. de sepulchro violato, apud regias constitutiones solidi

lidi nominantur, in l. 1. & l. 2. titu. 18. libr. 4. fori. Idque constat à solido aureum non differre nec pondere, nec vtique eius valore, sicut constat ex l. 7. titu. 13. par. 1. vbi aduersus occidentem episcopum sub certo numero solidorum pœna statuta est, videtur sub eodem aureorum nomine iure communi definiti pro eius criminis pœna. cap. qui subdiaconum. 13. q. 4. Satisque probabile est doctissimos illos viros, qui extremam partitarum operi dedere operâ, existimasse, pensatis vndiquaque æstimationibus, valoris eiusdem aureum ac solidum fuisse, idque per pleraque id genus alia validissimis argumentis comprobatur Ioan. Arce à Otalora loco præcitato. num. 13. Verum enimverò, tametsi isthæc sententiæ pluribus fulciatur fundamentis, nihilominus ex contrario alijs visum est, aureum veterem à solido Codicis Iustiniani differre. Sicuti Guliel. Budæus de lingua Latina bene meritus lib. 3. itidem lib. 5. de ass. Georg. Agric. lib. 2. de pondere & temperamento monetæ. Cui accedit sententiæ Leonar. Portius lib. 1. de monetis, & ponderibus, & nouissimè Alcia. lib. 3. dispunct. cap. 9. explicat: vtpotè aureus sit sexcuplo maior pondere ipso quidem solido: quo fit quatuor aureos vnciam effigere, sicuti hac in specie profitetur miro vt ipse præditus est ingenio Didac. à Couarru. Archiepiscopo S. Domini designatus in suo eleganti opere, quem de veterum collatione numismatum publicum fecit. cap. 3. §. 1. per pleraque id genus alia comprobans ex Cornelio Tacito, ex Plinio, ex Tranquillo, alijsque authoribus aureum à solido pondere differre. Restat rationibus quæ pro contraria sententiæ fuerunt adductæ, satisfacere. Et primò minimo apice deseruire videtur lex, quoties. C. de susceptor. & Archa. præcit. quæ quidem edita fuit à Valentiniano, & Valente Cæsaribus, vti constat ex libr. 12. C. Theodosiani. ritu. 6. Quo tempore, aureus, vel solidus diminutus iam erat pondere maximè à veteri dissimilis: quippe qui sexta esset vnciæ pars. Nec igitur quicquam hanc opinionem diuellit, quod solidus sexta vnciæ pars censeatur inibi, sicuti Isid. & plerique alij scripserunt. Nec itidè obstant ab Anto. August. collecta ex l. vnica. C. de collat. aris. lib. 12. vbi Ant. August. existimat solidum eius fuisse ponderis, cuius fuerat aureus: cum tamen pluris sit valoris, plurisq; æstimetur. Cuius l. inductio, si vtamur lectione, qua d. l. vnica legitur in C. Theodos. lib. 11. titu. 22. l. 2. cuius

Respondet ad contrariam.

Solidi au-
rei estimatio.

verba sunt. Aeris pretia, quæ à provincialibus postulantur ita exigi volumus ut pro viginti quinque libris æris solidus à possessore reddatur data, &c. Ex qua constat unum solidum iuxta Anto. August. ratione, aureum æstimari centum quinquaginta sextertijs. Denique trigintaseptem denarijs. Quam quidem æstimationem maximè iniquam esse satis constat: nec aureum solidum æstimatum unquam fuisse, ut potè triginta septem argenti denarios valuerit, nec id approbant Badius, Alcibiades, Leonar. Portius, Agric. Cæterum quòd aureus olim habuerit hanc æstimationem, centum sextertiorum, aut denariorum viginti quinque, id perquam maximè tradidere Bud. Alcibiades, Geor. Agric. & alij plerique hanc rem tractantes. Ex quo constat, solidos Iustin. nec ad aureos veterum Roman. referendos esse, sed utique ad solidos vngaricos argenteos, qui auctoritate regis Vngariæ percussi fuerunt, atque ideo in d. c. vlt. soldi regales dicuntur. Et ideo lectorem admonitum esse velim eos numos non esse veteres Romanorum, nec Imperatorum auctoritate percussos.

Ca. 207
cetera.

Ex quo constat solidos, de quibus in cap. inter cætera 10. quæst. 3. qui loquitur de duobus solidis ab episcopo exigendis pro de iure cathedralici. intellexisse de solidis afluens, quibus eo tempore Romani, apud quos summum agebat pontificem utebantur. Hinc & illud est, si omnia ad amissim declarentur tex. in c. conuenerunt de officio ord. loquens de solidis solidos illos pares esse & similes aureis, & solidis Iustiniani, sicuti expressim adnotat gl. in c. placuit. 10. quæst. 3.

Ex quo illud constitutissimū est ex foro iuzgo lib. 7. capitulo vlt. & lib. 3. titu. 4. de solido aureo Romanorum esse intelligendum, quo tempore ac postea reges Gothorum utebantur proprijs legibus, solido aureo Romanorum. Postremò uti ex regijs constitutionibus constat, in quibus, sanè sæpe numero de solidis mentio fit, variè quidem in his legibus solidus accipitur, sicuti ex illarum tenore constat: ut potè paulò antea mentionem fecimus de solido in foro Iuzgo apud quem mentio fit. Alij sunt solidi, de quibus fit mentio à rege Alfonso vndecimo, cuius legibus constat quemlibet solidum esse minoris ponderis ac æstimationis quintæ partis, quam morapetinum communem, qui ea tempestate currebat, sicuti constat ex l. 11. & 19. titu. 10. lib. 7. in ordinatione. regalibus. & in l. 22. & 30. & 32. in constitutionibus,

Quas

quas in conuentu Complutensi fecit Rex Alfonso vndecimus, à herede mil y trezientos y ochenta y seys. Ex quibus quidem constat quatuor morapetinos eiusdem esse æstimationis, quam quinque solidos idque per plura probat Didacus à Couarru. c. 5. numero 7. loco cuius t & antea mentionem fecimus, existimans quinque solidos eiusdem esse æstimationis, quam sex morapetinos nostræ tempestat. Quam obrem inferitur primo, morapetinum Alfonso regis & legumlatoris equalem esse quo ad valorem veteri Romanorum sextertio. Idè existimat Doctor. Vincen. arias & Montaluis in l. 1. titu. 3. & l. 1. tit. 5. lib. 2. fori. itidem Montalu. in reperiario, ad regias constitutiones, verbo solidus, id unum addens, solidum bonum uti passim leges regie loquuntur fuisse æstimationis octo morapetinorum de monera vieja. Et secundum eius computationem hac nostra tempestate esset æstimationis duodecim morapetinorum. Idque probatur ex lege Alfonso vndecimi. in l. 11. titu. 11. lib. 4. ordi. ex l. 19. in ordinar. regalibus. Ex quibus sanè minimè constat ipsius sententia. Ipse tamen existimo hos solidos qui æstimantur duodecim denarij, & appellabantur *sueldos buenos*, ob eam causam appellatos. Si quidem alij erant non tantæ æstimationis, idque constat ex adductis per Didacum à Couarru. loco cuius paulò antea mentionem fecimus. De veterum collatione numismatum. cap. 5. numero 7. folio 35. si ad amissim omnia, quæ hoc in capite tradita fuerunt, examinentur maximè conuenit expedire illud.

Fuit t etiam solidorum numus antiquissimus, sicuti explicat Montaluis in l. titu. 5. lib. 2. fori, qui quidè aureus erat, æstimabaturq; centum & tribus aureis. De quibus sanè meminit tex. in l. 18. tit. 1. lib. 2. foro iuzgo. Ex Celso in suo reperiario in verbo sueldos. Præter hæc fuit alia solidorū computatio, ut diffinitum erat in l. 4. titu. 17. libro 4. fori inibi tamen *quinientos sueldos de sus bienes*. Vbi homicida quingentis solidis condemnatur. tamen si valor solidorū sit expressus, in l. 11. & 19. titu. 11. lib. 4. ordinatio. regali. Nihilominus in pœna homicidij eorū valor mutatus est ex l. 141. styli inibi. *Trezientos y quarēta maravedis, que an vasado llevar*. Et nonissimò iure 600. morapetini exiguntur pro homicidij pœna sicuti constat. *En el arāzel real. qd incipit. del homezillo*. His ita præscriptis superest eorūdem solidorū specie, t ac distinctionem

D 4 exponere,

exponere, & quod in hac nostra specie attinet, fuit etiā alia species solidorum ex ære confatorum, de quibus æreis solidis loquitur text. regiaque constitutio paulò antea citata l. 2. titul. 9. lib. 3. ordi. Quibus quingentis solidis conuicator illa lege mulcandus est, cuius dispositionis varia traditur apud diuersa tribunalia obseruatio. Siquidem iudices quidam morem propriæ regionis secuti, quælibet solidum duobus estimant quadrantibus, quos vulgus circumferre solet marauedis. Alij verò & frequentius supremi & regij prætorij iudices (quos *Alcaldes de corte* vulgus appellat) quatuor quadrantibus seu dopoadijs solidum parem esse censent. Hi nempe solidi grei secundum Montaluum, dicebantur solidi Burgalenses. De quibus sanè secundum eum loquitur text. in l. 1. titul. *De los Escriptanos*, lib. 1. fori. l. 1. titul. 5. lib. 2. fori. Et vnusquisque ipsorum denarijs duodecim æstimabatur: ex quibus denarijs decem dicunt hodie morapetinum confici: Siquidem denarijs ex sex (quas vocant *meas*) constabat: quarum sexaginta conficiebant morapetinum, cū is ex sex (quos dicunt *Cornados*) constet. Quorum quodlibet decem *meas* continet. Et dicta constitutio regia quæ de conuictijs agit orta fuit ex l. 2. titul. 3. lib. 4. ordi. & ex l. 1. & 3. titul. 5. lib. 4. fori. Et hanc sententiam nouissimè profiteretur licentiatu Otalora loco præcitato. nu. 13. fol. 22. col. 2. Tamen si in cōputatione horum solidorū discedat Didac. à Couarru. c. 5. nu. 7. eo loco & cuius & antea mentionē fecimus. Ex quo deducitur computationem horū solidorum generalem fuisse variè ac diuersè secundum ipsius materiam ac regionū morem, & consuetudinem accipi. Postremò vendicatio quingentorum solidorum, quæ competit nobilioribus, sitne ad solidos aureos, qui castellanorum pondas obtinebant, vel ad alios antiquiores, qui centum tribus aureis constabant, vel sanè ad greos seu Burgalenses, quorum varius & incertus est valor. In quo dubio tamen inuitus existimat Ioan. Otalora loco præcitato intelligi de solidis illis, de quibus text. loquitur, in l. 11. & in l. 9. titu. *De las encartaciones*, lib. 4. ordinan. Vbi nobili imponitur pœna trecentorum solidorum, qui estimantur ducentis & quadraginta morapetinis. Itidem lex 19. explicat nobilem puniendum esse quinque solidis, qui æstimantur 4. morapetinis. Sitne hæc solidi aurei vel ærei adhuc dubium est: tamen si leges regiæ explicent

Denarius.

Vendicatio 500. soli.

cant quingentos solidos, quatuor centum morapetinis æstimari. Ex quibus sanè constat valor horum solidiorum, sicuti existimat D. Licentiatu Otalora vbi supra. Atque ideo fuit solidorum æstimatio varia, in præcitata l. 11. titu. 19. titu. *De las encartaciones*, libro. 4. ordinan. Adonde se dice que si el hidalgo tomare por fuerza de lo salariago, o abadengo, ordeno, o behetria, bwey, o bacia, o carnero, &c. Pague por pena trezientos sueldos, que son dozientos, y quarenta maravedis. Et in l. 1. 19. præcitata diffinitur quòd in alijs pœnis teneatur soluere quinque solidos, qui connumerantur quatuor morapetinis. Quo fit vt vindicatio quingentorum solidorum, quæ competit nobilibus. *Segun fuero de España*, debeat sanè intelligi de solidis, quos cudi fecit rex Alphonsus. Cæterum si in dubium reuocetur quid causæ sit, quare dicatur. *Segun fuero de España*. illa vendicatio quingentorum solidorum non fuit inducta per legem. Si no por fuero, sicuti constat in l. 95. & l. 131. Rili. y fuero dice la ley, vi. titul. 2. part. 2. Es cosa en que se encierran an uso y costumbre, y assi fuero de España es uso y costumbre que en ella ha habido, y deste fuero les vino a los hidalgos el de recho de vengar los quinientos sueldos, y otros derechos priuilegios y essenciones, que tienen. Et huic sententiæ subscript nouissimè Ioannes Otalora in lib. de nobilitate Hispaniæ. 2. part. cap. 4. fol. 25. nume. 11. Pro qua recepta sententiæ ultra doctores attipulatur text. in l. 2. titul. *De las prendas*, lib. 3. fori quæ incipit, Si el cavallero deve algo al franco, o a otro home de rna, por aquella deuda, ni por otra cosa del mundo, no trahala bestia, que cavalgare, ni de las riendas, y si lo fiziero preste quinientos sueldos de calumnia, dozientos y cinquenta sueldos sean por el rey: E los otros dozientos y cinquenta sean para el cavallero, por la deshonrra que auia recebido. Pro qua ratione extat regia l. 11. titul. 11. libr. 4. in ordinatio. regalibus. Quo in loco mentio fit legis regis Alphonsi vndecimi, conditæ Compluti æra de 1386. Vbi ita scriptum relibuit, por fuerza pague trezientos sueldos, si fuere lo que tomare de labradores. Et si fuere de hidalgo quinientos sueldos. His omnibus ad stipulatur. l. foro iuzgo libro 8. titulo 4. quæ incipit, si algun home ha bwey bravo, donde estimando se los daños hechos por animales, y la muertes de hombres en iertascantidades, en la del home de honerra dice que peche el señor del animal quinientos sueldos por el homezilo. Et his omnibus nec admodum inuitè suffragantur, quæ

Segun fuero de España.

rur, quę scripsit Rhenanus libr. 2. de rebus Alemanticis, & præcitatae leges styli. 95. & l. 131. Quibus constat, que el que iniuriasse de palabra al home hidalgo, ha de pagar quinientos sueldos, aunque las iniurias hechas à otros hombres que no sean hios dalgo no tienen tanta pena. y la causa y razón porque dizen en Castilla, Hidalgo de vengar quinientos sueldos, segun fuero de España. Es la sobredicha, porque à los Hidalgos por su nobleza les compete este derecho, special de estimar y pedir sus iniurias, por quinientos sueldos. Ceterum illud queritur, si omnia ac amissim declarentur, donationem excedentem trecentos solidos olim, hac nostra tempestate quingentos, insinuari debere. De qua meminit text. in l. sancimus. C. de donatio. & in §. alij institut. eodem titu. & l. si quis pro redemptione. §. ceteris. C. de donatione regia l. 9. titulo 4. part. 5. Baldus in l. illud. C. de sacrosanctis ecclesi. Itidem in l. fin. C. de iure dotium. Quibus nec admodum inuiti plerique alij subscribere, inter quos Mori. Socin. Iuni. consilio 69. nume. 37. Et rursus consil. 77. nume. 15. lib. 1. & consilio 67. num. 18. Itidem consilio 128. num. 2. volum. 2. Franc. Areti. consil. 77. Carol. Ruy. consil. 156. num. 6. Et rursus 15. volu. 4. Io. Lupi. in repet. rubr. de donat. inter. §. 17. nu. 6. Ant. de Canario, huic accedit sententia in tract. de insinuatione. in 1. & 2. part. nume. 1. Guido Papa consilio 57. Et rursus in decisione 325. Ioan. Igne. in authen. ex causa. numero 207. C. de libr. præte. Ioan. Bessa in consuet. Alberniae. cap. 15. articulo 42. Paul. Parisi. seriose id explicat consilio 25. nume. 53. Itidem consil. 69. num. 93. volum. 3. Ioan. Bartholome. Deschamps in consil. 3. nume. 6. inter consil. Albe. Brun. Andr. Tiraq. in l. conub. glo. 4. num. 10. & in glo. 5. nu. 32. & 34. itidem in glo. 6. nu. 177. 272. Aymon publici in glo. ad præcitatas consuet. Alberniae art. 42. Didac. à Couarruinas libr. 1. variarum capi. 11. numero 3. existimat pondus cuius libet solidi aurei esse sextulam partem vncie Romanę habereque 69. grana vti ex Alciato & Ysidoro deducitur, quos ipse allegat loco præcitato. Et præter inibi citatos idem existimat Bartol. in rub. de vete. numisma. potestate, & in l. quoties. C. de suscept. & Archa. libr. 12. Chassan. in consuetud. Burgund. titu. des iustices. rub. 1. §. 7. fol. 76. col. 4. num. 1. Alexan. in consil. 4. numero 9. volu. 1. Alhertus Brun. in tract. de augmento in vltima conclusione, 1. q. principali. Andre. Alciat. in l. etiam aureos

reos nummos, & in l. hac nunciatio. ff. de verb. signific. Et ante hos, Abb. in cap. nulli. num. 1. de Iudais. Castren. in l. fin. C. communia deleg. Felin. in addit ionibus ad tex. in præcitato cap. loquente. Bar. & Platea, & Lucas de Penna, idem existimant in d. l. quoties. C. de susceptoribus. ¶ Qua ductus ratione Didacus à Couarru. in ea est sententia, solidum hunc aureum par pondus habuisse cum eo nummo, quem Castellanus Hispano sermone dicimus. Siquidem sextam quoque habet vncie partem Castellanus: tamen si maioris valoris esset solidus, cum & is apud Romanos æstimatus sit sexaginta & tres sextertios & dimidium, quorum quilibet decem quadrantibus, id est, morapetinis quialet. At Castellanus 485. morapetinis æstimatur. sit 48. sexertijs & dimidio. Quo datur non incōcinna declaratio ad legem 9. titu. 4. part. 5. quæ quidem confirmat. Cæsaream constitutionem in l. sancimus. & l. penult. C. de donat. Donationem excedentem ¶ quingentos morapetinos aureos nullius esse momenti absque insinuatione, vt illa lex intelligenda sit de solidis aureis, vel Castellanis. Quo. fit vt isthæc tria solidus aureus, Castellanus, & morapetinus aureus, idem significant, sicuti Bartol. Baldus Paul. Salicet. & Alexander & frequentiori consensu vtriusque iuris schola existimat in l. quoties. & in capi. conquerente præcitatis, solidum & aureum idem esse. Et ex neotericis doctoribus, idem asserunt Anton. Augustinus libro 2. emendationum. cap. 9. Aemilius Ferretus, Instit. de pœna temere litigantium. in princ. post. Montalu. in præcitata lege. 1. tit. v. libro 2. fori. Et præter doctorum votum approbat Imperator in §. fin. Instit. de pœna remerè litigantium. Cum inibi Imperator digestorum dispositionem refert, pœnamque 500. aureorum. Eam siquidem pœnā quinquaginta solidorum asseuerat esse vt solidi & aurei idem sunt.

Ex proximè dictis eiusdem doctoris sententiam probo, ex interpretatione legum huius regni. Siquidem his locis vbi digestorum iura aureorum meminere, regie leges solidos appellant, sicuti cōstat in l. 1. & 2. titu. 18. lib. 4. fori, vbi declarans l. 3. de sepul. viol. vt in eius specie sepulchru violans centum aureorum pœna plectendus sit: diffinit solidos esse. Secundo, id conuestiri posset ex l. 8. titu. 18. part. 1. vbi de cisionem Pontificiam comprobatur in cap. subdiaconum. 18. q. 4. quę expressim hoc ipsum vult, vt interficiens clericum

Episco:

12

13
 Donatio
 excedens
 quingen-
 tos morap-
 petinos.

Solidus
 aureus
 idem.

Episcopumve, aliquot solidorū pœna afficiatur, explicat regi-
 14 gia. Id esse intelligendum de aureis. † Nec silentio præteri-
 re libet, sed maximè cōuenit adnotare ad prædictæ legis exa-
 men, cum quotidie in controuersiam ueniat, & paucis exactè
 Morapet. comprehendi nequeat, nomen illud Morapetitorum gene-
 nomen ge- rale fuisse in hoc Hispaniæ regno, varia monetarum genera
 uerale. comprehendens, ut scribit Didacus à Couarr. lib. 1. Variarum
 cap. 1. post Montalu. in l. 1. titu. 5. libr. 2. fori. Quod maximè
 conducit ad intellectum plurium regiarum cōstitutionum.
 Veterum Morapetitorum quidam fuerunt aurei, quidam
 verò ærei, & utrorumque fuerunt diuersæ species, & æstima-
 tiones. Siquidem ex auris quidam maioris, valoris, quidam
 minoris erant: ex æreis itidem ut paulò post dubio procul
 ostendam. †. Cæterum id constitutissimum est, quod nimis
 sollicitam facit hanc dubitationem. Siquidem partitarum le-
 gibus fori stylli, & ordinatio. regali, variè diuersæque circa ho-
 rum morapetitorum valorem disponi uidentur. Et primò
 lex 9. titu. 4. par. 5. asseuerans donationem quingentos mo-
 rapetinos aureos excedens insinuandam esse sicuti paulò an-
 teà, nu. 1. adnotauimus, intelligenda est de morapetino aureo,
 qui Castellani nostri temporis valoris est. Et illi nempe mo-
 rapetini aurei appellantur morapetini Alphonsi, sicuti ple-
 15 niori manu declarat † Ioan. Otalora lib. de nobilitate Hispa-
 niæ 2. par. cap. 4. fol. 23. col. 1. longè quidem alia fuit æstima-
 tio horum morapetitorum aureorum. Siquidem aureum
 morapetinum, quo veteres in hoc Hispaniæ regno utebantur,
 ualuit sex morapetinos, sicuti diffinitū extat ex l. stylli. 1. 14.
 qui tempore regis Alphonsi legum latoris expendebantur.
 Horum autem æstimatio, ita accipienda est, ut eorum quem-
 libet eximemus decem morapetinis, quibus hac nostra tem-
 pestate & imperio Caroli Caesaris primi Hispaniarum regis
 utimur. Quò fit ut legis stylli ratione præhabita, morapeti-
 nus aureus, apud veteres valoris fuerit sexaginta morapeti-
 norum, seu quadrantum, quibus nunc ex ære utimur. Quò
 ductus quadam ratione probare nititur Didacus à Couarr.
 loco præcitato. nu. 4. Ex quo constat unumquèque illorum
 morapetitorum, regis Alphonsi equiualetem fuisse decem
 hodiernis morapetinis, uti hac in specie diffinit Ioan. Otalo-
 ra loco paulò antè citato. col. 3.

Tertiò ad regiarum legum intellectū illud adnotandum
 est,

est, maximè uerò ad legem 1. titu. 9. libr. 8. in ordinat. regali-
 bus, quæ cōdita fuit à Ioanne Rege primo Biruiescæ, Anno L. 7. tit. 9.
 1387. qua statutum fuit parentibus conuictantè puniendum
 fore pœna sexcentum morapetino. Est sanè intelligenda cō-
 stitutio regia de morapetinis bonis. *Que son seys mil marauedis*
desta moneda, sicuti prædicta lex regia expressim declarat. Ex
 qua colligitur bonos morapetinos regis Alphonsi fuisse, quo-
 rum quodlibet decem morapetinis æstimabatur, idq; constat
 ex l. 1. titu. 5. & ex l. 9. titu. vlti. libr. 8. ordin. Ex qua diffinitur
 morapetinum Alphonsi regis, & † morapetinum bonum, 16
 eiusdem esse æstimationis sicuti in hac specie Didacus à Co-
 uarr. lib. 1. Variar. cap. 19. num. 4. 2. illatio. declarat. Ipse ta-
 men ab hac sententiæ libenter discedo. Quinimò morapeti-
 num bonum non esse regis Alphonsi constat, sed illum mo-
 rapetinum antiquum qui ante ipsum currebat, quem ipse
 cum suis appendit, & reperit unum pro sex ex suis pondus
 habere, sicuti Otalora non semel adnotauit loco præcitato.
 Et istum morapetinum bonum appellari: cum sit melior cæ-
 teris. Morapetinum uerò ueterem existimo appellari mo-
 rapetinum eiusdem regis Alphonsi, ut diffinitur ex legibus
 ordinan. Iuncta l. stylli præcitata, quæ declarat, qd rex Al-
 phonsus inuenit morapetinum antiquum, qui ante ipsum
 currebat fuisse æstimationis sex morapetitorum suorum, ut
 apertissimè constat ex ordinationibus regijs quas rex Ioan-
 nes Guadaluza, anno Domini 1390. condidit uti cōstat ex
 l. 1. tit. 5. & ex l. 9. tit. vlti. ordinan. Et idem Ioan. rex primus
 Biruiescæ explicat, *Que cien marauedis buenos ualen seys cientos*
de moneda vieja, respecto de la que entonces corria, y es la cuenta de
 vno por seys, corresponde con la ley del Stylo. Hoc quippe uide-
 tur ueritati magis fauere, explosa utique sententiæ Didaci à
 Couarr. in 2. 3. & 4. illatione, loco præcitato. Nec utique ali-
 quo dubio deseruire uidentur regie leges in l. 3. & 4. titu. 12.
 lib. 8. ordin. sicuti hac nostra tempestate mirum in modum
 respondit D. Otalora. eo in loco cuius & antea meminimus.
 Ex quo etiam constat, non satis exactè hac in re Celsum
 Hugonem in repertorio, dictas constitutiones regias in di-
 ctione maruedi perpendisse, nec quod Alphonsus Amon-
 tal. loco præcitato dixerat. Postremò æreum morapetinum,
 quo hac tempestate utimur, constituunt sexaginta meajas,
 vel cornados sex, quorum quodlibet decem meajas cōtinet.
 Anticum

Didac. à
 Couarr.
 sententiæ
 explosæ

† Aureum verò morapetinū, qui tempore regis Alphonſi vſu tractabatur, erat æſtimationis cęto ſolidorum, & trium denariorum, vti ſcribit Alphonſus Amontaluo, in l. i. titu. 5. lib. 2. fori. aſſeuerans eum eſſe nummum morapetinum aureum. Cuius Alphonſi conſtitutiones paſſim meminere. Et quamuis hac noſtra tempeſtate in hoc negotio plura extent commentaria à Didaco à Couarr. & à Io. Otalora locis præcitatis, iſthęc tamen quaſi per tranſennam prætermittenda non duxi ad aliquot regiarum legum intellectus. Ex eadem radice ad regiam ſanctionem, quæ de conuiſijs puniendis agit, & ſoluendis trecentis ſolidis, illud ex mente literæ recipiendum reſponſum obuium erit, ſi criminis author ob conuiſium condemnatus fuerit abſoluendos trecentos ſolidos, non ſatis eſt fideiuſſores, vel pignora dare, vt liberetur ex l. 4. §. ait prætor. de re iudica. † vbi diffinitum extat condemnatum ſoluere, minimè liberari dando idoneos expromiſſores l. quod ſi non ſoluere ff. de pigno. actio. l. item liberatur §. qui paratus ff. quibus mod. pign. vel hypoth. ſoluitur. Ex quo Barto. rationem ſumens aſſeuerat condemnatum ad pœnam pecuniariam: ſi minus intra certum tempus eam non ſoluerit ad pedis amputationem, nõ liberari ab hac poſteriori pœna dando fideiuſſores. Itidem Barto. in l. ſi pecuniæ ff. vt in poſſeſſio. legato. & in l. eum qui. ff. de priuileg. credit. Et nos in ea ſpecie tradidimus de ratione pœnæ, num. 9. agentes. & conuenientibus oculis ex regia ſanctione deduco, inibi. *E plaghe trecentos ſuel dos*, ideſt, ſoluat trecentos ſolidos. Atque ideo ſoluere præciſè cogitur ex Barto. Guliel. de Cun. in l. quamuis. in princ. ff. de pigno. actio. Bald. in margarita ſua, in verbo alternatiua. verſic. 5. Pau. Caſtren. in dict. l. 4. §. ſi ex conuentione. ad finem, vbi dicit id perpetuo eſſe mente tenèdum. Itidem in l. cum proponas in 2. C. de tranſactio. ſi. col. Cateſian. Cotta miris laudibus exaltans in memorabili alternatiuarum: Alexan. in l. i. col. 1. ff. qui ſatisdare cogantur. Felinus in cap. inter cæteras. col. 2. extra de reſcriptis. Tametiſi Roman. in d. l. i. ab hac ſententia prorsus diſcedat. Ex l. penultima ff. quibus modis pignus vel hypotheca ſoluitur. Ex ea ratione ductus, quia in alternatiuis debitoris eſt electio. l. plerunque ff. de iure dotium. Nec aliquo iuris apice à Roman. adducta deſeruire videntur, quo minus à ſthic intellectus procedat. Siquidem l. penultim. non probat

Rom.

In alterna
tius debi-
toris eſt ele-
ctio.

Rom. ſententiam, cum inibi creditor ſpontè recepit. Et quod de alternatiua dictum eſt procedit cum quaelibet earum eſt in obligatione. Longè quidem aliter, ſi vna tantum ſit de vira, altera pro illius cautione promiſſa. Et huic intellectui fauet l. promiſſor. §. vltimo ff. de conſtit. pecunia. Vbi ita Conſultus ſcribit. Conſtitutio ſatis non facit qui ſoluturum ſe conſtitui ſi offerat ſatisdaturum. Gloſſa in l. vltima §. 1. in verbo cogendum. ibi. Sed ſimpliciter ff. ſi certum petatur. Qui ſimpliciter promiſerit, non liberatur dando fideiuſſores. Nam creditori ſatis fieri debet l. ſi rem §. omniſſ. de pigno. actio. Et Bald. & Bologninus in ſecundis interpretationibus inibi gloſ. illam dicunt ſingularem ad id quod debitor incarceratus, ob eſ alienum non poſſit à carcere liberari fideiuſſores dando. Bald. in Margarita ſua, in verbo debitor. col. 2. verſi. ſi debitor propter debitum. Et præter alia, quæ maximè his deſeruire videntur fortiffimum huic rei argumentum præſtat Barto. ſententia in l. ſtatuliberos §. ſi quis acceperit ff. de ſtatu lib. Et in l. i. ff. de cuſto. reorum. Quod ſi ex ſtatu- to criminis author ad pœnam pecuniariam condemnatur, & ſi eam non poſſit ſoluere capite puniatur: immunis quidem non eſt à capitis pœna fideiuſſores præſtandos, ex Angelo & Imola in l. i. ff. de iniuſto teſtamen. Paris à Puteo de ſyndicatu. in verbo pœna. verſic. quia multa. Hippolyt. conſi. 16. Angel. de maleficijs, in verbo ſi non ſoluerit. Ludouic. Carre. in practica criminali §. homicidium 7-num. 28. cap. cum aliquibus. de re iudic. Vbi diffinitur qd condemnatus ad poſſeſſionem tradendam minimè liberatur fideiuſſores præſtando pignoraue dando. Barbat. conſi. 15. præclarè 1. dubio, libr. 2. glo. in l. ſatisfactio. ff. de ſolut.

† His tandem prænotatis opportunè quaeritur, quo ad re- 19
gię conſtitutionis examen nequaquam teneri palinodiam canere, atque ſoluere vel trecentos ſolidos ſi calore iracundię conuiſia expreſſim in d. l. deſcripta alicui obiecerit, vel horum alterum ex Tuſſio, officiorum 1. inquiens, Leuiora ſunt ea quæ repentino aliquo motu accidunt, quàm ea, quæ meditata, quæ præparata inferuntur. Quod & libro ſecundo de inuentione latius exequitur, tractans de impuſſione & animi perturbatione. Siquidem ea quæ inconſulto dolore, & furore iræ, excuſationem habent, cum repente & ſine deliberatione ſiant: quia non ex toto voluntaria ſunt, nec prorsus malitię

malitiæ imputantur: sed magis humanæ fragilitati. Quapropter leuius puniendæ sunt. Ex Plat. lib. 9. de legib. pag. 7. & insigni breuitate docet Thom. 1. 2. quæstio. 24. Abulensis super Matth. capiu. 5. quæstio. 122. Syluester, & Caiet. in summis verb. rixa. doct. passim in l. quicquid calore ff. de regul. iur. & in l. si adulterium §. Imperatores. ad legem Tul. de adulte. Felin. capit. dilecti. de excep. Alexand. consi. 76. libr. 1. Aretia. consil. 80. Hippolyt. in practic. §. quoniam. ex nonioribus. Boer. decisi. 168. & plerique alij, quos ipse congerit. Siquidem difficillimum est, iustum dolorem & iracundiam propriam temperare l. ex preci. §. imperatores. & Plutarchus in oratione quadam consolatoria. Seneca in libris de ira. Et Caro Senior, irascentem à furioso tempore tantum distare, uti Plutarc. fidelissimus autor est, in Apophthegmatis. Et in his potissimum considerandum est, qui cum iracundi sint, animi, ab aliquo nimium irati, consulto calore iracundiæ in verba, ac conuitia prorumpunt: nam & ut Horat. ait Epistol. libr. 1.

Ira furor breuis est, quæ nisi pareat, imperat.

Et hi quo ad regis constitutionis examen, non tenentur palinodiam canere, sed iudicantis arbitrio, pœnas luent, cum eatenus excusentur, quatenus indeliberatè ac inuoluntariè agunt, eorum pœnitentia ostenderit, ea non ex animi iudicio dicta fuisse. Nam & primus motus non est in homine. Et nos ea. de Blasphemis agentes trademus. Et conuicti possent ex Philem. sententia, asseuerantis, apud Stoebæum serm. 18.

Insanimus omnes cum irascimur.

Ira enim difficillimè refrænatur.

Ex Theognio Philosopho id definitum extat.

Nihil è Cyrne tam iniustum est,

Quàm ira, quæ dominus

Suum ledit.

Ex Ebenio.

Sape mentem hominum detexit ira

Latentem, iraq; peior quandoque est insania.

Ex Menandro.

Omnia quæ iratus agit,

Errata postmodum intelliges.

Ex Antiphonis sententia.

Nihil

Nihil quicquam homo iratus recte potest cognoscere:

Vliscendi enim audivas iudicium eius corrumpit.

Ex Euripide.

Nemo iratus quicquam recte deliberat.

Multos iracundia magna perdidit mortaliū,

Et imperitia, quæ gemina mala sunt utentibus se:

Ira male multa in sunt indecora.

Et Herodotus author est asseuerans, per iram ratio recedit, fugiens iracundiam tanquam acerbum tyrannum. Quibus admodum constat, quod si quis dixerit verbum iniuriosum, iracundia probata, immunis erit à criminis pœna. ex Ange. in l. si non conuicti. num. 6. C. de iniur. Hippol. singu. 626. & in l. is qui cum telo. C. de sicar. ubi asseuerat in praxi se obtinuisse. Ipse tamen intelligendum reor doctorum sententiam, quancocunque iniuria reuocari posset, atque ita est intelligendus text. in l. quicquid calore ff. de regul. iur. quo in loco. nu. 14. Cagnol. idem existimat, & huius sententiæ auctores habeo Thom. Ferrat. cautela 39. ad fin. Lanfran. in cap. quoniam contra. de probat. in tract. confes. in princi. nu. 2. Felin. in cap. delicti. num. 10. de except. Verum præmissa omnia tendunt ad intellectum regis constitutionis, illud conuenit adnotare: Si quis per linguæ lapsum alicui obiecit meretricis nomen, teneaturne palinodiam canere, vel soluere trecentos solidos. Et prima fronte videtur, cum ea quæ sunt in voce, earumq; sunt in anima passionum notæ teneri palinodiam canere. Siquidem nomina adinuenta sunt, ut dicentis voluntatem demonstrent l. Labeo. ff. de suppel. leg. Cui similis est in cis autem 2. q. 2. Bald. in l. 1. §. ubi autem. col. vlti. & in §. si autem ad deficientis C. de caduc. toll. Quo in loco Aristotelem & Boetium ad id citat, & in capi. mandatum. col. 2. de rescrip. Itidem Bald. in c. bonæ. in 1. col. de postul. prælat. Bald. in l. sed & reprobari. Sumens rationem ex text. inibi ff. de excusat. tutor. & his asstruunt, quæ à Quintiliano seniore adducuntur in institutione oratoria, dum inquit, manifestum est nihil posse calumniæ admittere verba legis ascripta. Et Tull. libro secundo de inuentio. non oportere de eius voluntate nos argumentari, qui ne id facere possimus, iudicium nobis reliquerit suæ voluntatis: multa incommoda consequi si instituatur, ut à scripto recedatur. Maria. Socin. his pleraque alia congerit consi. 7. & 10.

E & xj.

& xj. col. pen. Barb. consi. 4. ad fin. volu. 1. & consi. 13. colum. 3. eod. volum. Bald. in l. iuris gentium §. pactorum. col. 1. ff. de pact. & in tract. scismatis. col. 7. His suffragari videtur illud Ciceronis, libro de legib. primo, dum asserit orationem esse mentis interpretem, & ante eum Lucretius lib. 6. vocat linguam animi interpretem dum cecinit.

Atque animi interpres manabat lingua cruore.

Et Cassiodorus non semel adnotauit nullum esse maius mentis nostræ testimonium, quàm qualitas inspecta verborum. Cuius meminit Alexand. consi. 52. Circa hanc dubitationem. colum. 2. volum. 4. & est tex. in l. generaliter C. de non nume. pecu. Bal. in l. tres denuntiationes col. 1. C. quomodo & quando iudex. itidem in rubric. de testib. Vbi refert illud, quod passim circumferri solet, loquere, & cognoscam te. Idem in c. super literis. col. 2. de rescrip. cui se subscripsit Barbat. col. vlti in l. si ita stipulatus abs te. ff. de verbor. obli. idem in c. omnipotens. col. 2. extra de accus. Ias. in l. nec professio. col. 2. C. de testam. Dec. in l. semper in stipulationibus ff. de regul. iur. in consi. 305. colum. 1. Hippol. nec admodum grauatus his accedit, nume. 31. in l. 1. C. de scar. & in l. 1. Diuus Adrianus. colum. 1. ff. eod. Loazes in §. 1. col. 9. Instit. de iusti. & iure. & adstipulatur illud euangelij: Loquella tua manifestum facit. Quibus sanè perpensis videtur cõuitantem obijciens meretricis nomen etiam per lapsum linguæ teneri palinodiam canere. Ipse tamen cõtrarium verissimum esse existimo. Quinetiam leuiter & iudicantis arbitrio esse puniendum, si per linguæ lapsum hanc iniuriam obiecerit.

S V M M A R I V M.

- 1 *Famosum in malam sumi partem, ex linguæ Latine limatis authoribus, & Cæsarum decisionibus diffinitur.*
- 2 *Reus criminis famosorum libellorum capitali pœna afficiendus est.*
- 3 *Testamenti factionem minime habere libelli famosi authorem.*
- 4 *Iure Pontificio sacris initiatus huius criminis reus deponendus est.*

Extrat insignis Valentini Imperatoris lex vnica C. de famosis libel. quæ de his criminis reis agit.

Cap.

N V L L O vnquam seculo inuentus est, qui negaret crimina oportere coerceri, potissimum ea quæ circa famosos libellos versantur. Siquidem hæc nostra tempestate, apud plerasque nationes hæc scelera pullulant, vt quos virtutis amor non alliceret ad benefaciendum, eos saltem crimicis reos pœnarum formido à delinquendo absterreret, vt formidine pœnæ conuertantur, & resipiscant, & qui alicui noluerunt prodesse, morte certe eorum respublica vtatur. Nec silentio prætere liber, siquidem de famoso libello, de quæ illorum pœnis verba facienda sunt, quædam infra dicendorum præmittere, & in ipso capituli initio hoc habeto, quandoque famosum in malam sumi partem, sicuti diffinitum est ex Horat. libr. secund. serm. Satyra prima, famosos versus pro infamibus in hæc ait verba.

Famosiq; lupo cooperio versibus.

Famosumq; carmen apud eundem Horatium libro Epistolarum primo, Epist. 2.

Nec sponse laqueum famoso carmina nectit.

Et Suetonius Tranquillus hac in re grauissimus est author in August. capit. 28. dum ait, sed aduersus conuitia malosque rumores, & famosa de se ac suis carmina, firmus ac patiens subinde iactabat. Itidem famosos libellos constat in rubric. ff. de iniur. & famosis libel. & in l. prima C. de famosis libellis. ac proinde famoso libello, pro infamato vulgò circumferri solet. Et in ea specie famosa iniuria apud Sueton. in Augusto cap. 55. Valer. Max. lib. 9. cap. 1. vbi de Metello Pio loquens idem existimat: famosa etiam epigrammata, famosaq; causa pro infamata accipi solet, sicuti ex linguæ Latinæ authoribus constat, & Cæsarum constitutionibus: Sueton. in Cæfare cap. 73. & passim iurisperiti vtuntur, in l. si quid ff. de solut. & in l. sed et si hac §. prætor ait. ff. de in ius vocan. famosumque interdictum pro infamato iura circumferri solent, in l. neque ff. de vi & vi arm. famosaq; actio in l. diuus ff. de in integr. restit. l. furti. in princ. ff. de his qui not. infam. l. 1. §. prætor ait. & l. non debet ff. de dolo malo. Ad id conuenit adnotare, vt noua veteres obicurent acta triumphos: famosos in malam yrique partem sumi, ex l. capitalium §.

E 2 famofus

famosus ff. de poen. constat, ubi Iurisconsultus ita scribit: Maiores nostri in omni supplicio, seuerius seruos quam liberos, famosos quam integræ famæ homines puniuerunt. tex. ad id celebris in l. non potest ff. de fur. l. nam & postea §. si damnetur ff. de iniur. & in l. furti. in princi. ff. de his qui notan. infam. l. Cæsar. ff. de actio. & oblig. l. si in duobus ff. de reg. iur. l. nam & postea §. si damnetur ff. de iniur. idque, ex Cic. lib. 2. de Oratore, & Sueto. in Tiberio c. 35. comprobari posset, & ex Poeta Comico, dum cecinit.

Quid tu exilia mea,

Quando ad me venis, cum tua colu & lana:

Non pol (inquit) audeo:

Nam me ad famosos vetuit mater accedere.

Et sic foeminae famosæ pro infamibus sumit: & Tacitus lib. 5. de in multorum amoribus. & lib. 20. ad id alluisse videtur, & Suet. lib. 22. & Martial. lib. 1. Epigr. 47. scribit.

Subdola famosa (moneo) fuge rhetia mæcha.

Et Ovid. lib. 3. amorum elegia 5. & Lactantius lib. 3. cap. 15. & Apuleius lib. 7. Asinini aurei. Macrobius lib. 7. Saturn. capit. 3. Firmicus libro 3. cap. 7. Maternus libro 6. Astronomicon, cap. 31. itidem eodem libro, cap. 27. audacem meretricem, famosamque appellat. Iustin. lib. 22. idque ex sacris literis definitum extat, dum Genes. capit. 6. de gigantibus agens, inquit, isti sunt potentes à seculo viri famosi. Quo in loco à Moyse scriptore Hebræo ex vulgata dictione appellati sunt viri famosi, & ut alij vertunt, viri nominati, qui quidem, turpibus factis famam & nomen sibi comparauerunt, quæ omnia maximo apice deseruire videntur ad titulos C. & ff. de famo. lib. Atque ideo silentio præterire nolui. Cætera quæ ad id pertinent, ex alijs quisque petere potest, sunt enim perulgata. His equidem perpensis, necdum igitur necessarium est, ut & nocentes Thuias criminis rei puniantur, authores famosorum libellorum, sed etiam iustissimum, & in republica Christiana bene instituta, interdum ultimo supplicio afficiantur, ut improbis formidato supplicio nocendi facultas refrænetur, audacia ad cohibenda hominum flagitia. Verùm eam iniuriæ materiam examinabimus hoc in capit. quàm utilis apud tribunalia sit, dubiò procul ostendam. Siquidem si alicui iniuria sit per scripturam, utpote si aliquis fecit, dictauitque in quæpiam alium libellum famosum, in quo quidem iniuriosa verba

ba, & utique; infamatoria illi proposuit. In qua specie reus huius criminis poena ultimi supplicij afficiendus est. text. in l. vnica. C. de famosis libel. & in l. 1. §. si quis libellum. aliàs secundum literarum Pisanam, si quis librum ff. de iniur. Et in l. constitutionibus. eod. titu. tradunt doctores in ca. qui in alterius. quinta quæst. 1. Bartol. & plerique alij in l. item apud Labeonem. §. item si quis libello. ff. de iniur. Et textu. in d. l. vnica. est canonizata in capi. si quis famoso. quinta quæst. prima. Extratque hodie regia lex tertia, titulo 9. part. 7. Et l. lex Cornelia. §. finali, cum l. sequen. ff. de iniur. Et Greg. Lopez re & fama vbique insignis, ac eruditione egregia inter primarios vtriusque censuere in albo primariæ doctrinæ positus, is inquam, in interpretatione prædictæ legis tertiæ post Syluestrum in verbo, libellus. Qua poena afficiendus est etiam non solum, qui libelli author fuisset, sed utique is qui eum scripsisset. Hac in specie loquitur glossa in d. l. vnica. & regia lex paulò ante citata, verbo. *Que aquella pena mesma reciba tambien aquel que compuso la mala escriptura, como aquel que la escriuio.* His tandem prænotatis opportunè quæritur quo ad regie constitutionis examen, si sanè libellus infamatorius designatus esset ab aliquo, & legens statim non abrafit, nec abstulit, nec manibus lacerauit, sed utique alios certiores fecerit, & inibique dimiserit, ea poena afficiendus est, cum eiusdem criminis author censeatur. l. vnica præcitata. Et inibi communi consensu doctores explicant. Idem probat regia lex partitarum. Quibus & illud subijciam, quæ libellum famosum legit, eiusdemque authorem pandat, ea poena minimè afficitur. Sicuti in ea est sententia magna pars authorum, quos citat Salic. in d. l. vnica. nec sub eadem poena licet cantilenas infamatorias cantare, ut constat in d. l. lex Cornelia. §. finali. & inibi Angel. Hostiens. in sua summa, titu. de iniurijs. §. quot modis. Et Azo in summa. C. eodem. titu. in versic. literis. In qua specie in labem infamiæ incidere constat, & iudicantis arbitrio corporali poena afficiendus est, sicuti d. regia lex dicitur, tradunt in l. apud Labeonem. §. generaliter. ff. de iniurijs. Verùm præmissa omnia conueniunt, ut reus huius criminis hac poena capitali sit afficiendus ea lege, ut in libello diffamatorio delictum sit descriptum per quod is qui infamia notantur, mortis penam incurrat, licet verum dicat, siue falsum, aliàs iudicantis

arbitrio punitur, glossa prima passim ab omnibus doctoribus recepta per text. inibi in dicta l. vnica. C. de famosis libellis. Cui sententię se subscripsit Petrus Cinus, Angelus & plerique alij inibi, & nos capite primo, supra quasi per transennam adnotauimus numero quarto. Atque ita regia lex paulò antecitata intelligenda est. Ex quo iuris appendix deducitur, quod si iuris probatio sit, contra quempiam, qui vidit & legit famosum libellum, nec abstulit, nec lacerauit, si nemini certiore fecerit prædicta pœna non affici. Tametsi iudicantis arbitrio puniendum esse existimat, nouissimè Antonius Gomezins, de delictis, capitulo sexto, numero primo. Ex principali tandem, ac præmissa attentione alia afficiendus est pœna huius criminis reus, nec testamenti factionem habet, nec testimonium ferre potest. l. cum lege. ff. de testamentis l. ob carmen. ff. de testibus. capit. & reuelanti. capitulo carmen. quarta quæstione tertia. Et reuelanti hoc delictum ex bonis delinquentis pretium per solui debes ex. lex Cornelia. §. finali. ff. de iniurijs. Et regia lex tertia, paulò ante citata. Et satis diligenter apud Summistas declarat Syluester loco cuius & antea meminimus numero quinto, huius criminis pœnas explicans. Alia subiicitur pœna iure Pontificio hunc reum fustibus, ac verberibus esse afficiendum, vt per totum, quinta quæstione quinta, & anathematizandus ex capit. hi qui. & in capitulo secundo, eadem caus. & quæst. iure Pontificio sacris iniurijs deponendus est, cum hoc nempe crimen sit graue, & damnatione dignissimum, vt in §. nunc autem 25. distinctione. Et huic accedit sententię Syluester loco præcitato. Quòd si in interiori foro agatur, vt alij detractores ad famę restitutionem tenentur, sicuti Syluester meminit, cuius paulò antea meminimus.

Ex quibus multa poteram deducere, quæ iustum profecto volumen exigerent, ac postularent. huic quæstioni conducibilia, sed quia & viri diligentissimi, in eadem palestra lassifuerunt, inter quos, Et Gregorius Lup. & Antonius Gom. his in locis, quibus & antea mentionem fecimus, ea de re amplissimè scripsere, consultò missa fecimus, quæ candido lectori obuia erunt.

S V M M A R I V M.

I Qui Imperatori. maledixerit, pensata animi deliberatione, notam

tamen ex leuitate infaniave ad regem mitti debet, si nobilitate fuerit decoratus, si minus infimæ conditionis homo fuerit, dimidia bonorum parte multatur, eadem nu. 3.

- 2 Regi maledicens, munus accusandi cuiuslibet competit, de populo.
- 4 Clericus huius criminis reus ad veniam postulandum, cogendus est.
- 5 Religiosi, qui in concionibus ecclesiarum prelati detrahunt, debent pœnis, ab ordinarijs suæ regule statutis subiici.

De eo qui Imperatori maledixerit: Romano Pontificive pœnis, iure Cæsareo, Pontificio, regione, statutis. Cap. IIII.

QVEMADMODVM satis celebris est Cæsarium constitutio, quæ de eo qui Imperatori, maledixerit, tractat, ita frequentissima est, quo ad praxim. Si quidem superioribus capitibus, seriosè traditum est quando illata verbis iniuria est. Nunc de eo qui Imperatori maledixerit regive aliquot proponam axiomatibus, vt iure Cæsareo, Pontificio, regione, istius criminis punito, ad praxim reducatur. † Qui verò Imperatori maledixerit verbo solo, si ex leuitate quadam, infaniave processerit, minimè afficiendus est pœna. Quòd si animo iniuriandi verba, in principem proruperit, principi remittitur. Sicuti constat ex l. i. C. si quis Imperatori maledixerit. Et inibi expressim ad hoc notat Baldus, & Azo, in summa eiusdem titulo regia lex fin. titulo secundo, partita septima. l. tertia, titulo octauo, libro octauo in ordinationibus regalibus. Atque ideo illotum pœna principis arbitrio æstimanda est. Explicat Ioannes Igneus in disputatione sua incipienti, an Rex Franciæ recognoscat Imper. numero 132. l. famosi. ff. ad leg. Iul. maiestat. Et inibi Ang. Franciscus, Lucanus in tract. quem prodit de fisco. 3. par. numero 34. tomo 6. fol. 10. & Regi maledicens cuiuslibet munus accusandi competit. l. i. paulò antea citata. capitulo 1. de maledi. Franc. Auiles. in ca. 25. pretorum. nu. 4. diffiniens, sicuti qui in Deum blasphemias effudit, propria potest capi. autoritate, ex Regia l. 4. titulo 8. libro. 8. ordi. regali. idem de maledicente Imperatori regive filijs. l. 3. titulo. 8. lib. 8. ordin. Siquidè salus regis subditorum

par est. l. i. C. de veteranis lib. 12. & inibi Plat expressim diffinit, quin etiam pro Regis valetudine, eius ditionis, subditi, singulis annis, Ianuarij quatuor dies ieiunare tenentur. l. si calumniatur. §. 1. ff. de verbor. signific. Ex quibus aliquot adnotanda sunt, ad plures natiuos intellectus regiarum constitutionum pontificumve. Et primò extat vera interpretatio capit. primi de maledicis: vbi asseuerat, quod maledicens Romano pontifici per iudicem est pœna afficiendus. Est sanè intelligendum, si animo iniuriandi, verba protulerit maledica, sicuti & Hostien. idem existimat in summa, titulo de maled. columna secunda.

3 Secundò sub eadem radice procedit, quod scribit regia lex tertià. titulo 8. libro octauo, in ordin. regul. quia illud constitutissimum est, qui regi maledixerit, & mediocris status fuerit, captus ad regem ipsum mittatur. Quòd si minoris conditiones fuerit, ac status sententia lata in bonorum amissione condemnetur. Et id si filios non habeat. Quibus sanè stantibus bonorū pars dimidia reseruat, si nobilitate fuerit decoratus maxima, vt Dux Marchio, Comes, per iudicem criminis inquisitio fiat. Et isthac inquisitio ad regem mittatur, intelligo regiam constitutionem, si iniuriandi animo verba maledica dixerit, longè quidem aliter ex l. prima, & quæ inibi adnotant crebriori consensu doct. cap. Si quis Imperat. maledixerit.

Tertiò si omnia admissim declarentur que quidem in hoc capite desiderantur, salius subiicitur intellectus Regiæ constitutionis 24. titulo fin. libro. 8. ordina. vbi lex diffinit quòd maledicens principi, sit alevofus. Quod ipse intelligendum esse reor, si animo iniuriandi id fecerit, ex text. in præcitata l. vnica. Sunt & in hoc capite aliquot quæstiones quæ 4 passim in adnotat dd. locis præcitatis, quæ quidem non indigent diligentiori examine, qua ratione ea omittere libuit, ne candidum lectorè grauemus expositionum, & conclusionum repetitione, id tantum agā iure Pontificio clericus maledicus, cogendus est, & ad veniam postulandā. Quod si non egerit, degradatur, & ad officium absque satisfactione nusquam reuocatur. Idque constitutissimum est, & ex Carthaginensi. consilio 4. vbi patribus id placuit, & habetur in capit. clericus maledicus 46. distinctione, quod si clericus in officij & Romani Pontificis beneficij depressione, verba temeraria

varia protulerit, à tali temeritate compescendus est, per iudicem nulla ei pœna declarata, capit. primo, de maledi. quò fit iudicatis arbitrio relinquitur, ex quo proprio iudicio potest legis pœnam augere, vel minuere secundum probationis mensuram puniendam, cum à lege certum quid in huius criminis punitione non sit statutū. l. quod ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui notantur infamia. capit. de causis. de officio delegat. capi. at si clerici. §. adulterium. de iudic. capi. vltimo, de transactionibus. Doctores frequentius, in dicto §. pœna. Abb. in cap. tertio, de pœnis. itidem in capitulo nisi de officio delegat. Hostiens. Ioan. Andr. & Doctor. in capi. qualiter. in secundo de accusat. Vbi Aretin. numero 4. hanc frequentiori doctorum calculo esse receptam sententiam profiteretur. Cū enim in verba à maledicis in Romani Pontificis iniuriam sedisque apostolicæ detrimentum impijs conuictijs, mendacisjs verū lenocinjs & mille nocendi artibus, in Pontificem proruperit, & sint varia diuersaque maledicentium verba atque ideo non æqualis grauitatis & culpæ, merito, iure Pontificio certa non potuit declarari pœna in præci. ca. i. de maled. Et cum crimina sint secundum proportionis mensuram punienda, & hæc variè contingat, ratione loci, temporis, personæ, & quantitatis, nec à lege certū quid statui possit, quin iudicis recti, & prudentis arbitrio multa relinquat. Et in nostra specie iudex consideratis his qualitatibus, & alijs, quæ in arbitrarijs consideranda veniunt. clericū in hoc crimine delinquentem pœna afficere debet ea lege ac cōditione. Quod si sanè verba contra Romanam sedem prolata habent in se hæresis speciem, vt potè, si dixerit Romanum Pōtificem minimè posse Canones condere, tunc hæreseos crimē committit, ac tanquam hæreticum punire debet: & huius sententiæ authores habeo Ioann. de Ann. ibi in coll. 2. in principi. allegando gloss. notabilem in capi. generali. in versic. in hibemus. de elect. libro 6. quæ licet hoc in terminis non dicat, tamen optimè facit in argumētum, & quamuis idem doctor. in 3. col. ibi audeat affirmare, quod pœna rex. in capit. fœlicis. de pœnit. libr. 6. habeat locum contra illum, qui contra Cardinalem verba iniuriosa protulit, motus principaliter: quia dictus text. punit percussorem secund. Bart. in loco per eum allegato, & motus etiam ex eo quod dispositio dicti text. est inducta principaliter fauore ecclesiæ Romanæ, & pro ipsius quiete, &

quiete, & ideo post extēdi licet sit facta in odium delinquentium. Quod quam sit à ratione deuium, nemo sanæ mentis diffiteatur ex his quæ adnotauimus in capitu. primo, supra numero 28. Superest, & illud adnotare, quòd si religiosi in sermonibus suis ecclesiarum prelati detrahunt, verbaque maledicta in eos prorumpunt per duos menses, debent pœnis illis subiacere, quæ secundum illorum regulam statutæ, pro criminibus grauib. consuetudine inductum est eis imponi sicuti extat concilium Viennēse in clementina prima, §. quibus. de priuileg. si minus clericus sit, qui murmurat à fratrum vnitate sit vtrique alienus, & iuxta mensuram operis in hoc peccans sacerdotis iudicio ac confessoris pœniteat sicuti cautum est in 8. synodo, authore Gratiano, in capitulo alienus. 90. distin. si tamen clericus aliquem diffamauerit verbis iniurijs, poterit iniuriarum actione experiri contra clericum, sententia condemnationis lata in infamie labem incidit ex text. & inibi Abbate in capi. cum T. de re iudicata, quem intelligendum esse existimo, siue criminaliter, siue ciuilitate agatur. Vtroque siquidem casu actione iniuriarum damnatus infamis est, sicuti existimat Abbas inibi, post gloss. colum. 1. tamen si ab hac sententia prorsus discesserit glossa in capi. atsi clerici. de iudic. quibus & illud accedat, quod paulò antea meminimus. ca. 5. de iniur. clericum teneri palinodiam canere, seque mentitum esse fateri coram Pre-tore, & honestis viris, quod qualiter intelligendum sit de iniurijs tractantes tradidimus.

S V M M A R I V M.

- 1 Vestibus muliebribus indutus, an teneatur iniuriarum actione.
- 2 Viros vestitu muliebri indui quando licitum fuerit apud Romanos.
- 3 Pœna hodierna in eos qui tali vestitu abutuntur.
- 4 Huius criminis rei præter cetera infamia notantur.
- 5 Episcopali dignitate insigniti repentinas vestium mutationes prohibere possent.

Perpenditur nouella Cæsaris constitutio, in §. si. in authe. de sanct. episc. colla. 9. quæ agit de gestante habitum alterius in eius contemptum, teneaturne iniuriarum actione.

CAP.

C A P. V.

PR O X I M A E quæstioni de iniurijs & illa accedit, an indutus vestibus muliebribus monachis, libusve iniuriarum actione experiri possit quæve pœna coercendus sit. Sed antequam in disputationem hucusque condescendam, illud memoriæ repetere liber, quod olim Moyses Deuteron. 22. scriptum reliquit. Non induetur (ait) mulier veste viri, nec vir veste fœmineæ. Nec itidem scholastici doctorum vestimenta, nec etiam clerici Episcoporum, ex glossa & Doctorū. in capitulo vt Apostolicæ. de priuilegijs. libro sexto. Tamen in veterum monumentis quandoque sine dedecore, ioci causa, aut regionis morem sequendo licuit. Sicut constat ex Plutarch. in Problema. Roman. capitulo 55. apud Romanos idibus Ianuarijs licuit tibicinibus muliebri habitu urbem lustrare. Rursum idem Plutarch. in Problem. Græcis scribit apud Coos sacerdotem Herculis muliebri veste indutum, & mitra caput ornatum, apud Antimachiam rem diuinam facere solitum. Et Plutarch. de clar. mulieribus capitulo. 9. asseuerat. Apud Achiuos sacra quædam celebrari, in quibus mulieres eadem, ac virilem vestem induerent. Viri autem peplum gestantes, & velamentis fœmineis capita obuoluti versabantur. Et tradit Valer. Maxim. libr. 4. capitulo 6. Plutarchi. in vita Pompeij. Macrobi. lib. 3. Saturna. capitulo 8. scribit sacrificia Veneri præstari viros cum veste muliebri, mulieres cum virili veste. Aulus Gell. lib. 6. capi. 10. Laert. in Platone lastheniam Mantineam, & Axioteam Fiascam ornatu virili ipsius Platonis auditorium ingredi solitas: vtpotè ab eo erudirentur. Et proba Centona, quæ ita literis prædita fuit, quæ ex carminibus Vergilij sciuit eruere vitam Christi Domini nostri, cuius meminit Hieronymus in proœm. Bibliæ, Cardinal. in clem. si dominum. colum. penult. de reliq. & venerat. sanct. Iustin. libro. 1. pleraque id genus alia commemorat de Semiramis de Assyriorum regina. Plutarch. in oratione consolatoria ad Apollonium alia congescit. Blandus libro. 4. decad. 1. Fregosus in Valer. libro 8. ca. 3. frater Iaco. Magnus in Soffologio sap. libr. 1. capitulo 3. Cæterum hac nostra tempestate, quàm sit à ratione deuium viros induere mulierū vestes, & versa vice ex Euripidis sententia id constat, dum cecinit.

E fœem

*Effæminata veste non possum tegi,
Cum sim vir, & viri natus stemmate.*

Quos versus vsurpauit Plato, vt tradit Laertius in vita Aristippi. Diogenes cinicus composito, cultoque adolescenti cuiusdam roganti, non ante se dixit responsurum, quam aperire exploraret, vir ne esset an mulier. Veluti cultus ille fæminam præ se ferret, nec virum deceret, vt prodit Laertius alloquens adolescentulos: Non te pudet (ait) deterius quam naturam ipsam de teipso statuere? Illa enim te virum fecit, tute ipsum refingis in mulierem. Siquidem, vt in plurimum inducuntur ad flagitia committenda, sicut ex quotidiana experientia rerum magistra constat. Quibus admodum conuincit illud Ouidij lib. 3. de Arte amandi, dum cecinit.

Ludendo sepe paratur amor.

Caccialup. in tract. de lud. col. 2. plura adnotat Ioann. à Neuiza. in syl. nupt. fol. 80. col. 2. & 4. in magno. Illud autem constat Herculem admodum esse reprehensum, quod captus amore Omphales, eiq; obsequens, vestibus eiusdem quandoque se induerit, vt author est Lactan. libro 1. qui de falsa religione scribitur c. 9. & allusisse videtur illud Propertij lib. 3.

Omphale instantum forma processit honorem

De quo etiam plerique meminere inter quos & Statius lib. 1. Archilidos, & Ouid. in Epist. Deianiræ ad Herculem, & tradit Nonius Marcellinus. Illud autem in Gallicis historijs proditum est, Anglos, Ioannam illam puellam omnibus seculis exemplum Rothomagi viam combussisse, quod virili veste contra fas vt dicebant, vsa fuisset. Diuus Epiphanius Eleutheropolites libro. aduersus hæreses 1. Secta 17. Pollux lib. 7. cap. 13. scribit, Barbaros vestitu muliebri delectari. Et vetus prouerbium est apud Suydam, Massiliam venisti, dici solitum in eos qui cultu parū viris decoro vterentur. Siquidem Massilienses muliebrem fermè in modum ornarentur, cuius etiam meminit Erasimus Chiliad. 3. Centurio 10. cap. 90. apud Verg. lib. nono. Remulus id teneris exprobrat.

Vobis picta croco, & fulgenti murice vestis.

Desidie cordi, inuat indulgere choræis

Et tunica Manicas, & habent redimicale mitre.

3 † Caterum, vt in huius quæstionis, ac criminis punitionem cõdescendã: illud memoriæ repetere libet, qua scilicet huius criminis rei afficiendi sint pœna. Et primò extat Imperatoris sen-

ris sententia in §. fina. in auth. de sanctissimis Episcopis, collatione nona, vbi scribit: Interdicimus vti schemare monachali, aut monasteria, aut ascetria, aut cuiuscunque personæ huiuscemodi imitari schema. Et rursus inibi. Quia corporalia supplicia sustinebunt, & exilio traduntur, capi. cum decorem. & inibi gloss. de vita & honestate clericorum l. minima. C. de Episcop. audientia §. iniuria. Institut. de iniurijs. Ex quibus sanè aperte constat, quod si in contemptum alterius quis veste vtatur, iniuriarum actione tenetur ex text. in præcicato §. iniuria. Et Petrus à Couar. in eo tractatu quem publicum fecit, remedio de los jugadores c. 16. ad fin. fol. 30. tex. in authen. sed nec curialem C. de Episcop. & cleric. Bonus de Curt. in tract. nobilit. in 3. par. num. 169. Et insuper is criminis reus capitaliter puniendus est, ex tex. iuncta gloss. in d. §. fina. Abominabilis siquidem iste, sicuti constat ex concilio Gangrensi. ca. 13. quo illud statutum est, Si mulier virili veste vtatur, anathema sit cap. si qua mulier 31. distinct. 1. vestis §. muliebria. & §. communia. ff. de auro & argent. leg. Rursus si ad amissim quæ in hoc capi. desiderantur examinentur, illud obuium est, quod alia afficiuntur † pœna huiusmodi criminis rei. Nam infamia notantur, & à testimonio repelluntur, vt constat ex his, quæ notant doctores in dicta authen. sed nec Curialem l. inter vestem ff. de auro & argen. leg. vbi Rayne. id expressim adnotat, tametsi ab ea discedat sententia Alber. iubi. Quibus suffragari videtur Lactant. lib. 1. qui de falsa religione inscribitur capitu. 9. Et Propertius libr. 3. & Nonius Marcel. & Cicero in Epist. ad Atticum. Suet. in Cæsare c. 6. explicant, Publicum Clodium iure ab omnibus reprehensum fuisse, q̄ inter publicas bonæ deæ cæremonias ad Pompeiam Cæsaris vxorem, muliebri veste penetrasset. Plutarch. author est in vita eiusdem Cæsaris. Pausanias lib. 8. eò maximè, quia & hæc ad venerem potissimum fiunt. Pollux. lib. 7. c. 13. Euripides eo in loco, cuius & antea meminimus. Laertius in vita Aristippi.

Nec in sacris Liberi

Patris, pudica meus vnquam corrumpitur.

A cuius quidem punitione immunis erit, si sanè his vestibus vtatur ex regionis more, sicuti diuus Ang. lib. 3. de doctr. Christ. & transumptiuè in ca. 1. 42. dist. scribit. Et Gratia. eadem distin. §. vlt. Quisquis (inquit) contemptis his, cum quibus

Concilium
Gangren-
se.

4

bus viuit, lautiora sibi vel austeriora præ ceteris indumenta quarit, intemperans sui, aut superstitiosus est. Propterea dicit glo. dicto cap. si quis virorum 30. distinct. & in c. 1. 3. 1. q. 4. In vestibus & ornatu inspiciendam regionis esse consuetudinem. Quod & voluit glo. in cap. penul. in verbo deauratis. & ibi Panorm. col. ult. & Benedi. Capra Doctor Perusinus, extr. de vita & honest. cleric. Specul. in titu. de aduocatis §. sequitur videre. Et Bald. in rub. de consuetud. col. ult. versi. consuetudo debet seruari Et Thom. 2. 2. q. 169. articu. 1. Idcirco diuus Hierony. in Epist. ad Heliodorum Nepotianum laudat quod in cultu ipse provinciarum morem sequeretur.

5 Postremò has repentinas mutationes vestimentorum posset Episcopali dignitate insignitus sub excommunicationis sententia prohibere, eò maximè cum ad episcopalem dignitatem pertineat peccandi occasionem auferre ea. vt animarum. de confi. lib. 6. l. 1. de maiuma. lib. xj. vbi Iac. Rebuf. asseuerat Imperatorem illos ludos prohibuisse ex eo, quia in eis viri miscbantur feminis, atque multa inde inhonesta sequebantur. Et pleniori manu explicat Ioan. à Neuiz. in sua sylua nup. fol. 80. col. 3. Qui verò his nostris non est satiatus, videat ad ambas (vt aiunt) aures Doctores precipitatos.

Episcopus potest prohibere in-
xum in ve-
stibus.
Quibus & quod obiter menti occurrit, adiungendum est posse statuto municipal, Synodali ve constitutione Episcopum prohibere, ne mulieres aliarum ve personarum vestibus excessiuis vtantur, sicuti diffiniuit in ea specie Bal. in proem. Greg. nu. 34. in par. Rex. pacificus. Et Ioan. And. in c. ea quæ sunt. de reg. iur. lib. 6. Alb. de Ros. non ineleganter in l. factum ff. eod. titu. & rursus in 2. part. stat. quæstio. 197. vbi expressim diffiniuit posse statuto sanciri, tam ratione peccati, quam etiã scandali euitandi, quòd mulieres præciosis vestibus margaritis, gemmis fucatisque ornamentis & admodum excessiuis non vtantur. Siquidem hoc munus regibus & alijs quibus reipublice administratio commissa est competit, perinde ac reipublice nocua coercere ex tex. in l. exemplo C. de prob. & in aut. de referenda sacri palatij. in princ. collat. 2. & isthæc principibus competit, ne eorum opidani, ciues, & subditi perperam rebus suis, prodigeque vtantur, ex l. 2. ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris. Ex quo rex. rationem sumentes Doctores idem adnotant. Qua ratione sic perpensa prodigis curator datur l. is cui bonis ff. de verbor. oblig. & mulieri luxuriosæ

tiosæ. l. & mulieri. ff. de curat. furios. ne quis malè rebus vtatur suis. Quo fit vt ex tali testium delatione aliorum oculi Vestium
(vt ita dixerim) infestuntur. Soletq; scandalum non mini- excessus
mum inde oriri, quod reipublice bene institutæ euitandum damnatus
est c. nihil. de præscrip. resq; est mali exempli: ita grauius punitur l. si quis aliquid §. qui abortiuus ff. de pœnis. Quibus sane animus persuasi meum in republica bene instituta à principibus, & ab his qui iudicandi munus habent, hanc vestium delationem prohibendam esse. In qua specie pleræque extant leges regiarum. Quin & Alberic. eo in loco cuius & antea meminimus respondit, hoc non solum debere stabiliri in vestibus perlisve preciosis: quineriam in fictis. Atque ita Bart. doctrina intelligenda est in l. 1. de fonte ff. Cuius meminit idem professus Nicolaus Boerius ad Dinum in c. certum est. de regulis iuris, libro 6. Quibus admodum conuenit quòd Florianus adnotat in l. sed etsi quid §. mancipium ff. de vsuf. & Ioan. Rebuf. per tex. in ibi in l. fortissimis notab. 1. versicu. debet esse C. de milit. vest. lib. 12. Qui in ea sunt sententia quòd tamen si statuto id non vigeat, nihilominus excessiuarum vestes de iure portari nõ debeant, sicuti diffinitum est in tit. de vestib. olobe. & in tit. nulli licere in frenis. lib. xj. & Bald. in c. iuravit. de probat. ad finem, asseuerat hanc vestimentorum delationem ab usum modernum introduxisse. Et Carolus quintus inuictissimus Imperator voluit vestes excessiuas prohibitas esse in pragmatica sanctiõne Pinciana anno 1537. Et Rebuffus plura conijcit tit. 2. regal. legum. pag. 259.

S V M M A R I V M.

- 1 Iniuria facta quibus modis fit.
- 2 Actio iniuriarum non datur, nisi in eum qui animum conuulsiando induxerit.
- 3 Atrox iniuria qualiter aestimetur.
- 4 Magistratus authoritas maior quam paterna.
- 5 Qui magistratui iniuriam facit etiam munere defuncto, non minori pœna afficiendus est, quam si adhuc officio fungeretur.
- 6 Degradatum clericum percutiens, in labem excommunicationis incidere constat.
- 7 Qui insignitus fuerit episcopali dignitate, & non possit ob plebis seditionem episcopatum assequi, vel eidem renuntiauit, remanet sui episcopi clericus.

Deposito

- 8 Deposito officio Abbatia sine culpa, in pristina dignitatis memoriam, primum locum post Abbatem in conuentu obtinet.
- 9 Qui munus aduocatie deposuerit, tortura non esse subiiciendum, ob reliquias pristinae aduocatie.
- 10 Exercens olim officium decurionatus, hodie tortura non subiicitur.
- 11 Qui legationis munus exercuit, reuerentia ei debetur.
- 12 Filius à sacris patris potestate, ob dignitatem liberatus, adhuc finita dignitate in patris potestate non remanet.
- 13 Iudicem offendens, vltimi supplicii poena afficitur, adhuc etiam deposito iudicandi munere. itidem num. 14.
- 15 Impingens iudici alapam, furca suspendi debet.
- 16 Mediate & immediate iniuria persone irrogari potest.
- 17 Cadaveri qui iniuriam irrogauerit, non solum heredibus, sed & consanguineis iniuria censetur facta.
- 18 Ecclesia vel Abbas actione iniuriarum agere potest aduersus eum, qui iniuriam fecerit clerico vel monacho. itidem de par. nu. 12.
- 19 Discutitur, possit ne pater iniuriam filio irrogatam remittere. itidem nu. 22.
- 20 Tametsi praelatus ecclesie iniuriam illatam remittere non possit, nihilominus religioso factam potest.
- 21 Discutitur an summus ecclesie presul, ecclesie iniuriam illatam possit, necne remittere. & nu. 22.
- 23 Vxori iniuria illata, an & viro facta censeatur.
- 24 Saluus conductus concessus marito, etiam vxori concessus esse videtur.
- 25 Privilegium viri, qua ratione dignitatis tortura minime subiicitur, vxori commune est.
- 26 Quid autem de privilegio patris, an extendatur ad filios?
- 27 Postulare prohibitus apud presidem, non prohibetur apud legatum presidis.
- 28 Offendere vxorem iudicis nõ aequè est ac iudicem ipsum offendere.
- 29 Quo fit, vt qui ex certa poena marito iniuriam non facere promiserit, non teneatur ex stipulatione, si vxori eam irrogauerit.
- 30 Contra iniuria reum ciuilitè & criminaliter agitur, vna autem actione electa, altera perimitur.
- 31 Elegans decisio ad l. item apud Labeonem §. si quis seruo verberato. ff. de iniurijs.
- 32 Merces operarum quo iure qua re actione solui debeat iniuriam passo.

Cicatrix

- 33 Cicatrix in femina non nupta, an recipiat estimationem?
- 34 Benorum duo genera ex Platone.
- 35 Deformitas notabilis sponsa de futuro superueniens, iustam discessionis causam prabet.
- 36 Secus tamen est si longè marito sit diuitior.
- 37 Et contra, mulieris pulchritudo etiam inopis cum viri nobilitate compensari potest.
- 38 Animali facta cicatrix, estimationem recipit.
- 39 Si poenitentiam egerit qui iniuriam dedit, an possit accusari.
- 40 Remissa iniuria quo ad forum exterius, nihilominus agi potest ad expensas.
- 41 Iniuria remissa minime censetur, ex eo quod in interiori animi iudicio laesus condonauerit.
- 42 Bar. & Ananie opinio reprobat, estimantium iniuriam passiam non tueri ad reconciliationem, deponendamq; ex animo iniuria recordationem, nisi prius veniam petierit, qui damnum dedit.
- 43 Actio iniuriarum quibus modis tollatur.

De iniurijs, quæ factæ sunt potissimùm agitur, de-
que illarum poenis, iure Cæsareo, Regio,
Pontificioque sancitis. Cap. VI.

Reliquum est, ne ab instituto, & recto deuiemus ordine, cum plerunque in controuersiam incidat, verba vndiquaque brevissima facere de illa iniuria, quæ facta fit, de qua agit text. in l. lex Cornelia ff. de iniur. vbi ita scribit, Lex Cornelia, de iniurijs competit ei, qui iniuriarum agere volet, ob eam rem, quæ se pullatū, verberatumue domumue suam, vi intemtam etie dicat §. Sed & lex Cornelia. Instit. de iniur. regia l. 6. tit. 9. part. 7. Vbi ponit pleraq; exempla, quæ licet quis realiter alium non tangat, nec percutiat, sed tantum admoueat manus, vel instrumentum aliquod contra eum alleuet, in iniuria labem incidere constat, & eius poenam l. item apud Labeonem §. si quis pullatus ff. de iniurijs. Cuius verba sunt, Si quis pullatus quidem non est, verum manus aduersum eum leuata, & saepe territus est, quasi vapulaturus, non tamen percussit, vtili iniuriarum actione tenetur. Cuius meminit pro singulari Bart. & Alber. inibi. Quo in loco vnicum esse profitetur Angel. de Perus.

F & huic

§2 Epitome delictorum Lib. I.

& huic accedit sententiæ Hippol. de Marfi. in l. si is qui cum telo. C. ad leg. Cornel. de sicar. nu. 18. Ang. de malef. col. 1. in verbo, admenauit. Et inibi expressim annotat eius additio-
 nator. Quibus nec admodum inuitus accedit Ias. in l. 1. §. hec autem verba si quod quisque iuris. regia l. 6. ritu. 9. par. 7. ea ratione ductus: quia ꝑ iniuriarum actio minimè datur, nisi contra illum qui liuore animi ductus, animum induxit suum iniuriandi l. si non conuictij ff. de iniur. & inibi ad id adnotat Cyn. & est tex. ad id præstantissimus in l. apud Labeonem §. conuictij ff. eod. ritu. Barth. Socin. consil. 168. colum. 3. versicul. 3. volum. 1. Andr. Barbat. consil. 15. volum. 4. quod reperies post librum Consuetud. Biturig. in ordine primo. Et ante hos Philip. Corn. consil. 172. volu. 3. litera R. Boer. his admodum suffragatur consil. 4. numer. 2. ita nempe demonstratur animus verbo vel facto. Siquidem vulgò dici solet, talem præsumi quem, qualem demonstrant verba factaque l. quod Labeo. ff. de supel. leg. ca. significasti. ad fin. de homicid. l. 3. C. ad l. Corn. de sicar. cap. reprehendenda tu magis es C. de infti. & subfti. Boer. eo in loco, cuius & antea meminimus. Siquidè talia sunt subiecta, qualia prædicata demonstrant, vt vulgò circumferri solet. l. si seruus plurium §. fin. ff. de leg. 1. l. qui interrogatus §. 1. ff. de interrog. actio. Et inibi Bal. expressim adnotat. Et voluntatem & propositum maleficia distinguere constat. c. cum voluntate. de sent. excom. l. qui iniuriam. in princip. ff. de fur. Quo fit, iniuriarum actione teneri, si manu, cultello, baculo, minatus fuerit cuiuspiam, tametsi non percusserit. Id diffinitum. extat ex Barto. Ange. in l. apud Labeonem §. si quis plures ff. de iniur. Angel. Aretin. in tract. malefic. in verbo, admenauit. in princ. Nic. Boer. consil. 4. num. 16. apud quos satis iam id constat. His tandem examinatis, ex eodem fonte deducitur, eadem ꝑ iniuriarum actione teneri, si sanè verbo tenus, vel facto, alicui, irroget iniuriam. Ratione personæ, dignitatis, loci facti, quandoque iniuria atrox existimatur. Et inter atroces iniurias est aliquis gradus, sicuti diffinitur ex l. prætor edixit §. fina. & in l. sed & quæstionis. vers. & ait Pompo. & l. lex Cornelia §. lex iraque. iuncta glo. inibi ff. de iniur. §. atrox iniuria. Institut. de iniur. Franc. Aretin. consil. 34. Nico. Boer. decis. 168. nume. 10. & iniuria, quæ à pluribus fit, grauis etiam est l. si plures serui. & inibi Alex. ff. vi bon. rapt. Boer. decis. 173. nu. 10. itidem grauior

Verba animi
 in iudicant.

Militans
 cultello vel
 baculo.

Petri a Plaza Cap. VI. 83

uior est iniuria ratione personæ & cõtumeliosior, atrociusq; punienda quæ magistratui irrogatur, quàm quæ privato, teste Aristot. in Problem. 19. capitu. 14. ad fin. Fab. Quint. lib. 6. orat. institut. idq; Iuriscultorum decisionibus constat, ex d. l. prætor §. vlt. ff. de iniur. Bart. in l. non solum §. si mandato ff. de iniur. Salice. in l. non ideò minus ff. de accus. doct. passim in c. cum illorum. de senten. excom. Bal. signanter in c. 1. §. iniuria. in primis verbis, in tit. de pace iuram. firman. in v. lib. feud. asseuerans, quòd si quis prætori propter inimicitiam priuatam alapam irrogauerit, vltimi supplicij pœna afficiendus est. Cuius meminit pro singulari Ias. in l. 1. no. 1. C. de precib. Imp. offer. Itidem in principalibus, colum. vlt. versicu. secundò quæro ff. si cert. pet. Et latiori commentario id adnotat in l. qui iurisdictioni præest. col. 1. ff. de iurisd. om. iud. Felin. in cap. inquisitionis. ad fin. de accusat. idque conuestiri posset ex l. postliminium §. filius ff. de capt. & postlim. Ex quo tex. rationem sumens Bal. in l. senium. in prin. C. qui testam. fac. pos. asseuerat maiorem esse authoritatem magistratus, quàm quæ patris. Et adeò honor à veteribus impendi magistratibus solitus est, vt ipsi à parentibus legè nature postposita maximè colerentur, sicuti id etiam constat à Fabio Maximo factum esse, teste Claudio in Annal. suorum libro 6. & lib. 24. Valer. lib. 2. c. 1. Gell. lib. 2. c. 2. Plutar. in apophthegm. Romanorum, apud quos satis superque id diffinitum extat. Et Romanorum legibus constitutissimum est, iudicem ius præcipiendi cogendique habere in patrem l. ille à quo §. vlti. cum seq. ff. ad Trebel. Et inibi Accurs. tex. in d. §. filius. Et Cic. lib. 3. de legib. scribit Charondam in suis legibus legem hanc sanxisse, Ciues omnes magistratibus obtemperent. Secundò fortissimum huic rei argumentum præstat, quòd ꝑ iudicandi munus honor est. cap. pastoralis. in ver. honore. de offic. ord. Et inibi Io. Andr. ad id adnotat Bald. in l. 2. in prin. de senat. Barb. consil. 2. sapienter & præclare. lib. 2. ad fi. Io. And. in ca. mutare. de regu. iur. lib. 7. in mercurialibus. Hinc & illud est, doctorali dignitate insignitos, quia iudicandi ius habent. in auth. habit. C. ne fil. pro pat. & in §. vlt. in 1. digest. constitutione esse in dignitate cõstitutos. Collect. in c. forus. col. xj. de verb. sign. Abb. & Io. And. in c. quanto. de magist. Barb. in trac. de præst. Card. j. par. q. 1. coll. 2. & est tex. in c. dudù. de elect. qui hanc de qua agimus quæstionem diffinit.

Magistratus
 authoritas.

c. vt debitus. de appel. l. 3. §. 1. inibi iure honoris ff. quod met. caus. l. obseruandum. ad fin. ff. de offic. procons. & in l. vltim. in princip. ibi omnem honorem saluum iudicibus referuantes C. quan. prouoc. non est necesse. l. 1. & inibi Bald. C. si rector prouinciæ l. 1. C. si qua. prædit. potest. Tertio, ab eadem radice colligitur vera interpretatio illius quæst. qua agitur, quod iniuria illata magistratui, finito adhuc officio munereq; iudicandi, æquè puniendus est criminis author, ac si adhuc esset in officio, propter reliquias & memoriam pristinæ dignitatis, sicuti in ea specie respondet Bald. in l. obseruare §. proficisci. colum. 4. vers. septimò quæritur ff. de offic. procons. & leg. Ias. in l. principalibus. & in l. si ita stipulatus §. Chryso- nus. not. 5. ff. de verbo. oblig. Verus inde restat intellectus ad glo. c. ad abolendam. in vers. prærogatiua. de hæret. Qua constat percutientem clericum degradatum incidere in canonè, si quis suadente, abolita pristinæ dignitatis memoria. gloss. in c. degradatio. ad fi. de pœn. lib. 6. Cui similis in c. accedens 50. distin. & in c. 2. in glo. vlti. 54. distin. & in c. dictum 81. dist. & in c. eos. in vers. clerico. 20. q. 3. Et huius sententiæ authores habeo Ant. Floren. in 2. par. sum. tit. 25. c. 1. Hip. si ngu. 179. col. 2. Fely. in c. contingit. in 1. de sept. ex. com. Dec. in reg. in omnibus. nu. 18. ff. de reg. iur. Præp. in c. accedens 50. distin. Abb. in c. 1. qui cleri. vel monac. Et hanc esse frequentiori doctorum calculo receptam sententiam exillimo, ea quidè conditione, si fuit degradatus verbaliter: longè verò aliter, si actua- liter: Siquidè tunc minimè in canonem incidit, ex Archiepis. Flo. loco præcitato. Hinc t̄ deduci videtur responsum gl. in c. si qui episcopi. in gl. magna 92. distin. asseuerantis, q̄ si quis clericus fuerit insignitus episcopali dignitate, & ob plebis seditionem non posset episcopatum assequi, eaq; de causa ei renuntiauerit, remanet nihilominus sui episcopi clericus ca. ad supplicationè, extra. de renun. Neq; ob memoriã pristinæ dignitatis poterit deponi. Hanc sententiã profiteretur Felin. illius glo. memor. in c. quæ in ecclesiarum. col. 35. fall. 5. de conflict. Ex eadem t̄ ratione constat elegans Io. de Lign. responsio in cle. ne in agro. de sta. mona. Quod si semel fuit Abbas, si sine culpa officio deponat: in pristinæ tñ dignitatis memoriã, primum locū post Abbatè in choro & cōuentu obtinet. Idemq; asserit Imol. col. 14. in vlt. q. inibi. His etiam accedit Ias. in l. si ita stipulatus §. Chryso- nus. col. 6. ff. de ver. oblig. Felin. om- nium

Percuties clericum degradatum.

nium diligētissimè in c. qui in ecclesiarū. de const. versic. huic est, q̄ qui semel. Quibus libenter accedit Guid. Pap. decisi. Delph. 377. existimat, q̄ si princeps summi prætorij consilia- rios absq; labe & criminæ officio deponeret, nihilominus in pristinæ dignitatis memoriã, eisdem priuilegijs gauderent. Ex his apparet insignis admodum & perplexa quæstio, quæ à iuris vtriusque professoribus non infrequenter tractari so- let. in l. 51. C. de aduoc. diuer. iud. vbi Abba expressim adno- tat, q̄ t̄ qui aduocationis officium deposuerit, minimè potest subijci torturæ. Et in eadem sententia est Ias. cōsi. 179. col. 2. Itidè in præcitata l. si ita stipulatus. nu. 27. Ex eadè radice ve- rus restat intellectus ad l. vlt. ff. de decur. vbi cōstitutissimum est, in t̄ memoriã pristinæ dignitatis minimè torquendum esse, qui decurionatus officium olim gesserit. Ita profiteretur Bart. in cap. sedes apostolica. col. 4. de rescr. & Hippol. in sing. 107. & 179. Vnde colligitur, quod t̄ qui legationis munus exercuit, etiã reuerenter tractandus sit, vt existimat Spec. in titu. de leg. §. finitur. Din. Io. And. Abb. Franci. in c. decet cōces- sum. de reg. iur. lib. 6. Bal. Ina. & And. Sicul. in d. ca. sedes apo- stolica. maximè verò Felin. id luculenter explicat in ca. quæ in ecclesiarum. col. 32. Ex quo quidem iure procedit vera ratio gl. in §. generaliter. in verb. præster. in auth. constitutio quæ. de dig. vbi ex p̄fessio asseuerat filium t̄ patris potestate ob di- gnitatè liberatū, minimè dignitate finita sub patris potesta- tē cadere, sicuti arbitratur Din. in d. c. decet. Abb. in auth. sed episcopalis. C. de episc. & cler. Io. de Plat. in l. vlt. C. de consu. lib. 12. Tamen si deposuerit administrationè iudex, eo priui- legio gaudet, ratione pristinæ dignitatis. l. procōsule. ff. de of- fic. procōs. l. 1. C. vt omn. iud. tã ciuil. quàm crim. Casta. q. 20. impe. del. Hip. sing. 179. Paris à Pat. in tract. synd. in part. an si potestas. fol. 21. nu. 16. diffiniūt, quod qui ministros iustitiæ vel ipsos iudices tempore syndicatus, non minus puniendos, fore, quàm si nondū iudicū officium finitum esset. l. 1. C. vt cau post liber. Bal. in l. obseruare. §. proficisci. de offic. p̄cons. Hip. eo loco cuius nos antea meminimus. And. de Ifern. in const. reg. quæ incipit, Magnæ curiæ. gl. in §. illud. in authen. vt iud. sine quoq. suffrag. verbo, mortis collat. 2. definiens capitis pœna afficiendum esse eum, qui officiali iniuriam irrogauerit duratè syndicatu. Tamen si Bar. in l. itè quæritur. §. qui im- plecto. ff. loc. audacter asseueret, finito officio iudices non esse,

Officio de positi abs- que culpa retinet pri- uilegia.

10

11

12

Irrogans iniuriam iudici tempore Synd.

nec iudicium privilegijs potiri. Nihilominus tamen existimat iudicantis arbitrio puniendum esse, qui iniuriam iudici officio functo intulerit. Et tex. est in l. iudici. ff. de iniur. l. i. l. iud. de appel. & inibi Bar. idem definiens Bald. in c. 1. §. iniuria de pa. iur. fir. in vñ. feud. Iaso. in l. principalibus. ff. si cert. per. col. 4. & inibi Butrig. Bald. in l. tribunus, in princ. ff. de testa. 13 mil. Itidem t Bald. in l. obseruare. §. proficisci. q. 3. ff. de offic. procon. idem omnino opinantur: vt etiam, si statuto municipali sancitum fuerit, iniuriantem potestati capite plecti, intelligatur de eo, qui non est in officio, nec à ciuitate discersit. Hoc profiteretur ex recentioribus Francisc. Auil. in c. 1. Prætor. nu. 8. in verb. durante. Et in c. 1. synd. nu. 14.

14 His sic præhabitis ex eodē stipite, siue fonte, & illud emanare videtur ad regiam t constitutionem 5. titu. 12. lib. 8. ord. reg. Vbi expressim definiens pœnas contra occidentes, vel vulnerâtes ipsos iudices ministrosve: intelligit etiam, si tempore Syndicatus iniuria fuerit illata.

15 Hinc distingi poterit quod & t Bal. scribit in c. 1. §. iniuria de pace iur. fir. definiens, quod si quis impegit alapam iudici, posse quidem criminis authorem furca suspendi Innoc. in c. dilecti. de pœnis. Ias. in l. qui iurisdictioni. nu. 3. ff. de iur. om. iud. Paris à Puteo, de syndic. verbo contumacia. nu. 7. fol. 89. Ang. in tract. mal. in parte vsq; ad locum Hypp. in l. vnus facinoris. §. cogniturum. ff. de quæst. num. 70. Ant. Corset. in repert. ad Abbatē. verb. iudex. col. 13. Et in ea specie in proxim se habuisse asseuerat Francisc. Auiles in ca. 1. Prætorum, verbo *Dorechamente*. nu. 12. Bonif. de Vitali. de maleficijs. titu. Quibus de causis posset ad mortem condemnari. col. 2.

Gravior iniuria cœsetur ratione loci.

His itaq; discussis, notandū est ad huius capituli restitutionem, estimari iniuriam ratione loci: veluti si quis in via publica, Platea Ecclesia, aut iudicis præsentia iniuriam irroget. text. in l. Prætor edicit. §. atrocem iniuriam. ff. de iniur. §. atrox præcisa. Vbi Imperator scriptum reliquit atrocē iniuriā estimari, vel ex facto, vel ex loco. Veluti si cui in theatro, vel in foro, vel in cōspectu Prætoris iniuria facta sit. Vel ex persona. Veluti si Magistratus iniuriam passus fuerit. l. apud Labeonem. §. hæc autē. verbi. quod ait Prætor. ff. de iniur. Regia l. 20. titu. 9. part. 7. Atrox autem iniuria quæ dicatur explicant doct. in c. 1. solent. de sent. exc. Et in c. per literas. de rest. spol. Guil. in l. sed si hac. §. Prætor ait. ff. de in ius vocad. Alex. ad Bar.

ad Bart. in l. non solūm. litera E. ff. de iniur.

Cæterum & illud constitutissimum est iniuriam t irrogari 16 posse alicui mediate, & immediate eidem personæ, vt si filio in potestate existenti patris, vel vxori, seruo, famulo, clerico & monacho, ecclesiæ sit iniuria. Ex quo aliqua conijcienda sunt huic rei maximè necessaria ad huius quæstionis perspicuum intellectum, siquidem iniuria alicui de familia facta agere posse constat, longe quidem aliter sicuti adnotat Bart. in l. 1. §. si. ff. de iniur. Cin. idem professus, nu. 6. & pleriq; alij in l. si non conuitij. C. eod. tit. Faber. & passim doct. in §. si à libro. Instit. de iniur. est text ad id præstantissimus in litem apud Labeonem. §. interdū. ff. de iniur. Et expressim id adnotat Innoc. in c. dilectus. col. 2. de appel. extatque Regia l. 10. titu. 9. par. 7. quæ expressim id definit.

Ab eadem radice & illuc constat irrogantē iniuriam cadauerit, eius hæredi t cæteri fecisse. l. 1. §. quotiens. ff. de iniur. text. in auth. vt defun. seu fun. eo. glossa, quæ expressim hoc ipsum vult, & Bart. & passim doct. in §. quotiens. Idem Barto. in §. Cato. l. 4. de verb. obl. nu. 31. Et regia l. penult. titu. 13. part. 1. id vnū addens, non solum hæredibus competere hanc actionem iniuriarū, quibus & iure communi delata erat, sed etiam defuncti consanguineis. Quin etiam vi rapiens cadauer, impediensve, quominus sepeliatur, pœna legis de vi publica tenetur. l. qui ceptu. ff. ad leg. Iul. de vi. Cuius criminis punitio deportatio est, ex l. qui dolo. §. si. eod. tit. & bonorum etiam confiscatio. §. penul. Insti. de pub. iud. Et adnotat pleraque id genus alia. Host. in c. cum liberum. de sepult. Petri Rebus. in gloss. ad constit. regias Gallie. part. 1. in tract. de sentent. num. 67. Ioan. Sanson, in gl. ad conuet. Turonens. in rubri. de success. art. 2. col. 4. fol. 310. Et præter alia est, in hac quæstione obseruandum, in eos qui defunctorum imagines, & sepulchrorum statuas offendunt, iniuriarum actione experiri potest ex l. si statuta. ff. de iniur. Bart. in l. qui libertate. §. ne eius. ff. de oper. publ. Vbi agit de his qui radunt arma ex capellis. Nunius Auenda in c. prætor. nu. 3.

17 *Iniuria irrogans cadaueri.*

Hinc illa examinatur quæstio t perplexa valde, & à doct. 18 tribus vtique nō satis discussa. Iniuria monacho, clerico ve irrogata ecclesiæ, abbati facta cæteri constat. Bal. in l. præsens. C. de transact. Abb. in c. parrochianus. & in cap. non dubium. & in cap. contingit. de sent. excom. Bald. in l. qui accusare. C. qui accusat

18 *Iniuria clerico facta ecclesiæ sit.*

¶ qui accusat

qui accus. non pot. Alexand. ad Bart. in l. 1. §. fin. & in l. sed si vnus, §. filiofamilias. ff. de iniur. Jacob. Vidal. in 2. parte repe. l. 22. titulo 1. part. 7. Eoque nomine iniuriarum actione experiri possunt, ex capitulo. cum desideres. §. finali de sentent. excom. & inibi passim doct. adnotant. Quo sit pecuniā monachi interfecti, ex transatione facta, abbati, ac monasterio soluenda est, non tamen eius patri ex Roma. consil. 450. Deci. in cap. in presentia. num. 57. de probat. Quorum sententia communis est teste Alciato in l. 4. §. Cato. de verbor. oblig. Tamen si ab hac sententia discedat, Boerius asseuerans contrariam esse communioem decisi. 121. nu. 9. à posteriori tamen sententia non esse discedendum existimo ex glo. in l. ex causę. §. Pomponius. ff. de minor. & alijs isthęc quæstio negotium nobis fuit.

*Due cōes
contrarie.*

19 Hinc etiam & quod obiter menti occurrit, adnotandum est, patrem agere posse, contra eum, qui filio iniuriam irrogauit, ex Alber. in l. sed si vnus. §. filiofamilias. ff. de iniur. Jacob. de Arret. Bart. Ang. in præcitato. §. filiofamilias, idem deducentes ex rex. inibi in versicu. planē. post gl. quæ expressim, hoc ipsum vult ibi, in versu. filio. quē esse opinionē Hug. primi id asseuerantis, asseuerat Specu. titu. de iniur. §. 1. versic. sed nunquid nocet filio. Ab hac tamen sententia libenter discedit Azo in summa. titu. de iniur. §. datur actio iniuriarum ad fin. ex text. in l. 1. C. de bo. mater. & in l. vltim. C. de bonis que lib. Hostiens. in summa, titu. de iniur. col. 3. diffinientes in præiudicium ipsius filij patrem, ne vtique posse iniuriam filio illatam remittere. Quorum sententia illud coadiuuat pater filio inuito legatum eidem relictum non potest repudiare. l. remittente. C. de iure deliber. l. ex repudiatione. C. de fideicommiss. nec itidem bonorum possessionem sibi questam. l. 2. C. de repud. bonorum possess. Nec aliquo iuris apice obstant pro contraria adducta parte, siquidem ex iniuria filio illata grauior in patris persona existimatur, quam quæ in filio. ex glo. in l. in personam. ff. de pact. & inibi Bart. Paul. Castrenf. Angel. Fulg. & Iaso. & Jacob. de sancto Georg. Collectarius. in capi. si. de iniur. Barth. de Firm. in eo tract. quem publicum fecit, de episc. part. 3. libro 4. q. 12. versu. subsequenter quæro. decisi. Capellæ Tholos. 262. glossa passim admittit, in cap. si is qui prælatus. 23. q. 4. Ludovic. Bolog. post Bart. in l. Lucius. in primis interpretationibus. ff. sol. matr.

Filij iniuriam, an pater remittit.

Illud

Illud verò præiermittendum non est, quòd licet prælatus illatam iniuriam ecclesiæ remittere non possit, nihilominus religioso iniuriam illatam possit vtique remittere sicuti in ea specie diffinire Io. Fab. Angel. in §. patitur. Instit. de iniur. Itidem Ioā. Fab. in l. si quis in hoc genus. C. de episc. & cler. Baptif. de sanct. Blasio in tract. correlati. q. 6. fallen. 20. Iaco. à Bellouiso in sua pract. titu. de iniur. fol. 7. col. 3. versicu. sed nunquid si filius. & in ea specie ita responderunt canonistæ in c. cum desideras, & in c. non dubiam. de sentent. excom. 20

*Religioso
illatā iniuriam
Abb. remittit.*

Præ cæteris satis compertum est, quòd ex eadē radice emanare videtur, summum ecclesię præfulem, & minimè posse illatam ecclesię iniuriam remittere. glo. in verb. punire. in c. 1. de pœn. libro 5. cui similis est in c. cōtingit. de sen. exc. Et doctores vtrobique Zeucelin. in extr. si fratru. titu. ne sede vacante & esse frequentiori calculo receptam sententiā profitetur Boe. decisi. 120. num. 5. j. par. Pro qua est tex. ad id præstâtissimus in c. solonitane. 63. dist. quæ omnia deseruire videntur, ad intellectum regię const. 22. titu. j. par. 7. diffinientis, habita pace cum offenso & inita cōcordia pœnā criminis ordinariam pro delicto imponi non posse. Atq; ideo pater iniuriam filio irrogatam remittens criminis auctori, pœnā ordinaria imponenda non est ex text. in cap. Quintauallis. sibi. Pro offensa, quam filij ipsius. Et inibi Bald. de iureiuran. Iaso. in d. l. in personam quam explicat cum l. contra iuris regulas. §. final. notab. 6. de pact. nec credendum est patrem, vellē in causa filij calumniari, & absque aliqua causa iniuriam remittere. l. mater. C. de calum. l. fin. ff. de pu. iudi. nisi & id constaret, euidentissimis præsumptionibus ex Barto. & doct. in l. fin. C. de bon. quæ liberis.

*21
Papa iniuriam ecclesiæ non remittit.*

Ex quo diffinitum extat patrem optimo quidem iure filio illatam iniuriam remittere posse ex l. qui incestu. §. fin. gl. & doct. in l. si maritus. §. si negauerit. ff. sol. matr. & in l. transfigere. C. de transact. Alex. in l. Lucius. sol. matr. ff. Ang. in l. inter liberas. §. filiofamilias. & ibi Alex. ad Bart. ff. ad leg. Iul. de adulter. Quibus nec admodum inuitus accedit Boerius, confi. 68. Cuius initium, visa transatione. col. pen. Albe. in l. licet. §. fin. col. 2. ff. naut. caupo. & Ita. Quam passim receptā sententiā intelligēdam fore existimo, tñi & pater esset abiecta persona, in sim q; cōditionis, persona vero filij esset honesta, alijsq; titulis decorata ex l. sed si vnus. §. filiofamilias. ff. de

*Intelle-
ctus com-
munis.
22*

ff. de

ff. de iniur. in vers. interdum. Angel. in l. cum possit. de iniur.
 Alius etiam subijcitur casus à priori sententia, si esset iniuria violati thori illata filio, præter non posset remittere, sicut Bart. existimat, in l. qui incestu. §. fin. ff. de vi publ. text. ad id omnium celebris in l. inter liberas. §. filiusfamiliã. Et inibi Alexand. ad Bart. ff. de adult. Baldus. nouel. in tract. de dote. 4. par. versic. trigessimum priuilegium. Petr. Rauen. in suo iuris alphabetico. in vers. iniuria. Ludouic. Bolog. in d. l. Lucius. in primis interpreta. Et ante hos Bart. Bald. Imol. Alexand. Rom. & neotericorum maior pars in d. l. Lucius. solut. matr. Rom. singul. tu habes. Hippoly. sing. 573. grauior est. Alex. ad Bar. in d. §. filiusfamiliã.

Tertius subijcitur casus, vt res ista apertissimè intelligatur, in querela inofficiosi testamenti, cum illa iniuria irrogata sit soli filio, & in patrem non transeat ex l. Papinianus, in princip. ff. de inof. testame. Atque ideo eam iniuriam patrem remittere non posse, constitutissimum est.

Quartus subijcitur casus qui non infrequèter discutitur, si & pater absens esset, nec utique iniuriam remittere posset ex l. si longius. §. i. ff. de iudic. & inibi Iacob. de sancto Geor. gloss. in cap. cum illorum. in verb. passus. & inibi doctores de senten. ex com. Ioan. à Plat. sumens rationem ex text. inibi in §. paritur. Institut. de iniur. Mansue. in sua. pract. titu. de iniur. fol. 39. col. 2. Doct. in d. §. filiusfamiliã. Quibus pleraque id genus alia congerens accessit Gali. Bened. in repet. in c. Raynuntius fol. 328. col. 4. de testa. & Boer. signanter eo in loco cuius & antea meminimus.

23 Vt quæ longo subseclio tractauerimus, & quo abij redeã si iniuria vxori illata sit, viro utiq; censetur facta, atq; eidem actio cõpetit nomine proprio. l. si ite autem per semetipsum. & in l. eum qui. §. etsi nupta. & in §. si iniuria. Et inibi Bart. ff. de iniur. & suffragatur quod Lucas à Penna adnotat in l. i. C. de publicæ lctitię. lib. 12. q. 20. diffiniens in ita pace cum viro, si vxorem eius ostenderit, pacem violasse constat. Bald. idem professus in auct. habita. C. ne fil. pro patr. rationem sumens ex text. inibi scholari irrogans iniuriam pœna quadrupli afficiendus est. Ita quidem, si sorori, fratri matrive ipsius scholastici euntibus ad eum visitandum iniuriã illatę fuerint.

Hinc & illud diffinitum extat, si lege lata cautũ sit, statutove municipalì, irrogante certam pœnam magistratui, of-
 feud

sendẽtiniuriam vxori magistratus inferens, ea pœna coerceri debet ea ratione, quia priuilegium clericis concessum competit, & eorum vxoribus. l. vlt. & inibi Cinus. C. de iniurijs. & in vltima. & in l. medicos. C. de profes. & medic. libro. 10. Lucas à Penna seriose in declarat. in l. eos qui. & inibi Plat. C. de fabricen. lib. 11. & in l. sacris nostris. C. de prox. sacror. scrib. lib. 19. & in l. vlt. C. de priuil. scholast. eodem libro & in l. vltima. C. de princ. agen. in rebus.

Et fortissimum argumentum huic rei præstat l. i. ff. de iniur. vocan. diffiniens marito aliquod priuilegium concedens ad vxorem esse extendendum. Baldus, Salic. Alex. & plerique alij inibi. Et Dec. 2. notab. Raph. Cum. ex text. in l. non tantum. ff. de re iudic. Bald. consil. 409. concessus fuit. vol. 1. idque deducentes ex illa ratione, qua circũferri solet, vxorem radijs priuilegijsque maritorum potiri ex l. 1. & 2. C. de vxor. militum. & inibi expressim adnotat Odofredus text. in l. 2. C. de Episcopus & cler.

† His omnibus animaduersis, & illud deduci videt, quod 24 si alicui cautio itineris, & vt vocant, saluus conductus concedatur, vt ex Italia possit ad Hispaniam vsq; peruenire per Galliam, vxori etiam hoc mnnus competit, tametsi eius nulla fuerit facta mētio. Cõsuluit Baldus in ea specie consil. 414. lib. 5. cuius meminit idem professus Ias. in l. si stipulatus fuero. ff. de verb. oblig. Idem in d. l. non tantum. & omnium diligentissimè Alber. in 1. stat. part. quæst. 114. Et ex canonicæ Philosophię authoribus huic accessere sententię Anchar. Lap. Philip. Franc. in cap. ne aliqui. de priuil. lib. 6. & aliquot axiomatibus id explicat Alc. in d. l. 1. in ver. vxori. C. de in ius vocando. † Libet hoc in loco non incongruè ex his quę 25 rere, sicuti & vir propter priuilegium dignitati concessum quęstioni subijci non potest, ex l. seueram. C. de dignitat. libro 12. Ioannes à Platea in l. mulieres. eodem titu. l. milites. C. de quęst. regia l. 4. titu. 2. lib. 4. ord. reg. ita quidem, & eius vxor torturæ subijci non poterit. In qua specie ita respondit Ioan. à Plat. loco præcitato. l. 2. C. de quæst. l. 6. titu. 2. libro 4. ordin. inibi, *Otro si las mugeres, que fueren casadas con hombres hisdalgo, &c.* Et ita nouissimè attulerat Franc. Auil. in cap. prætorum. num. 16. in proœmio. Et ante eum Alciac eo in loco, cuius & antea mentionem fecimus. Mattheus ab Afflict. in constitut. Sicilię incip. prosequens. colum. 5. verlicu.

verfi. secundò quero. Et isthac sententia de statuto puniente iniuriam factam magistratui, virove locum etiam sibi vendicabit in vxore magistratus, quæ adeò recepta est à doctõibus vtriusque classis, vt impugnari non posse videatur, mihi tamen in ea quæstione longè alia mens est & ratio. Et certè doct. suo frustrantur voto, sicuti existimat cõtrariam sententiam professus Franc. Aret. consi. 130. consultissimi. Decius, Andr. Alciat. in l. 1. C. de in ius vocan. Et inibi Thom. doctus Philippus Dec. consi. 501. in ciuitate Alexandriæ. col. secunda. Itidem in l. more. col. secunda. ff. de iurisdic. omnium iudicum. Pro quorum sententia aliquot iuris rationes afferam, quæ partim hanc aperiant quæstionem, partim diffiniant.

26 ¶ Et primò conuerti possit priuilegium patri ratione dignitatis concessum ad filios vtiq; extenditur, ex l. moris. §. iste ferè. ff. de pœn. l. diuo Marco. C. de quæst. gl. in l. 1. C. quæst. lib. decimo. Nihilominus si ex forma statuti magistratum offendens sit aliqua afficiendus pœna, ea non afficeretur, si filium ipsius potestatis offenderit, tamen si filius patris dignitatem nanciscatur, sicuti Baldus in l. 1. C. si rector prouinciæ. ad finem: Franc. Aretinus in l. maritum. ad finem, soluto matrim. asseuerant.

Secundò fortissimum huic rei argumentum præstat triuia le iuris adagium in materia pœnali dignitatis appellatione, dignitas venit principaliter, prout est in aliquo non tamen prout est in consequentiam, & participatiuè, sicuti argumento optimo deseruit rex. in dicta l. moris. §. potest. vbi de finitum extat prohibitus postulare apud Præsidentem, minimè apud præsidis legatum prohibendus est ¶ postulandi munus exercere. At Præsidentis dignitas legato communicatur in consequentiam eiusque imaginem repræsentat, sicuti adnotat Barto. in l. quod principi. ff. de leg. secundo. l. 1. & secunda. ff. de officio præsid. & vicarium episcopi dignitatem repræsentare constat, facitque idem tribunal cum eo. Bartol. in l. prima. ff. quis & à quo appellandum. & est text. in cap. secundo. de consuetud. libro 6. & sic dignitas quæ ob maritum vxori euenit ex cap. si quis suadente. 17. quæst. 4. Ex quo constitutissimum est clericum percutientem ipso iure notatum esse ex

28 communicationis sententia: minimè tamen locum vendicat in percutiente clerici vxorem: ¶ tamen si legitima sit sicuti in vxore in minoribus constituto in ca. 1. de cler. coniug. libi. 6 & inibi

& inibi Ioan. Andr. & Imol. itidem in capit. secundo. de foro competentis, extra. Et suffragatur ratio, cum sanè hoc priuilegium toti ordini ecclesiasticum concessum sit, minimè ad personam quæ ecclesiæ non deseruit extendi debet, eò maximè in materia pœnali. Quo fit offendere vxorem dignitatis iudicis ve est offendere positum in dignitate nõ eandem esse rationem. Atque ideo extendi minimè debet c. quod Dei. de statu monach. c. canonica. de senten. excommu. l. Iulia. §. hoc caput. ff. de ritu. nupt. Et in hac specie hanc professus fuit sententiam Iacobus à Canonibus in eo tract. quem publicum fecit, de iniurijs & dãmno dato, in secunda parte quæstio. 13. vbi existimat clericorum vxores minimè gaudere maritorum priuilegio, vt potè immunes sint à repressalijs. Ex quibus locis pleraque alia recensere possem. Sed id nunquam animo fuit complexus.

Tertiò contrariam sententiã impetit dignitas quæ ex viri persona vxori communicatur, non est dignitas, vt ita dixerim principalis, sed vtiq; in consequentiam, Barbat. in l. si August. quam cum l. quod principali legit. ff. de leg. secundo. At statuta maximè exorbitantia, & pœnalia strictè consideranda sunt. Non tamen in casu ficto l. constitutionibus ff. ad municip. l. quod verò. cum plerisque alijs ff. de legibus. passim Doctores inter quos & Barto. in l. omnes populi ff. de iustit. & iure. ergo cum statutum pœnam infligat magistratum offendenti minimè locum sibi vendicabit in vxore, quæ improprie & fictè potitur ea dignitate l. 3. §. hæc verba ff. de nego. gest.

29 § Ex quibus plura poterunt examinari huic capiti maximè necessaria, tamen si doctores, vt ex illorum lectione constat, tam neoterici, quàm antiqui adeò inuoluerunt, vt nulla ferè eorum sententia sibi constet. Nam ex his quæ dubia sunt nihil verum teneri, nec falsum euertere potest. Illud hac in quæstione deducam, promittens non offendere maritum, certa pœna, quòd si vxorem offendat, minimè poterit agere ex stipulatione. Siquidem fictè videatur offendisse l. eum qui. §. vlti. ff. de iniur. & Barto. in l. 4. §. certo. ad fin. ff. de verbor. oblig. Aret. in l. secunda §. 1. ad finem ff. soluto matrimonio. nihilominus maritus iniuriatum actione agere poterit, & in ea specie adnotat Dominicus per textum ad id præstantissimum inibi, in capitu. nec aliqui de priuileg. libro sexto, notab.

notab. 4. ubi existimat priuilegium regis minimè reginæ cōpetere, nec eiusdem filijs, nisi & id exprimatur. Decius in l. quoties idem ff. de regul. iur. ad finem. & sic his quæ priorem sententiam probare videntur, obiter satisfactum est.

Hinc etiam constabit an verum sit, quòd plerique existimant ad huius capituli apertiore declarationem, promittens alicui non offendere, si fortè fortuna illius hæredem offenderit, ex ea promissione minimè agere potest, sicuti existimat Aretin. in præcitato §. Cato. col. antepenult. & in l. si stipulatus fuero. col. primæ ff. de verborum obligationibus.

Ex his etiam poterit tractari qualiter sit accipiendum, quod & Barto. in dicto §. Cato. l. 4. nume. 30. ff. de verborum oblig. asseuerat, quòd si promiserit se, nec hæredes suos offensurum, adiecta certa pœna, & promissor decesserit relictis hæredibus, è quibus vnus Sempronium offendit pœnam insolidum committi. Quam esse communem profitetur Ripa numero 39. & 99. inibi. Tamen contrarium esse communem in ea specie asseuerat Claud. nu. 38. & 86. & Alc. num. 186. in præcitato §. Cato. Sed quia isthæc aliàs negotium nobis erit, ideo consultò missa facio.

Due communes contraria.

Superest vt nihil deinceps hac in re desideretur contrarię sententię respōdere, tamen vxor priuilegijs mariti gaudeat, id tamen non admittitur in dispositione corporis afflictiuę, regul. in pœnis c. hodie. de reg. iur. lib. 6. l. cum quidam ff. de lib. & posth. cum plerisque alijs, de quibus paulò antea mentionem fecimus. Quibus ita discussis exactè potest doctorum controuersia explicari.

Secundò vt veteres obscurēt acta triumphos, in hoc duntaxat tractatu perplexa valde æstimatur, secunda ratio pro contraria adducta parte. Cui facilis est responsio, & miror, quòd summi Canonum legumque magistri à canonica ratione tam facillè denegauerint, afferunt hoc suum symbolum. Iniuria illata vxori minimè censetur, marito illata, eiusq; vendita ei competit per quandam consequentiam ex l. eum qui. §. vlt. ff. de iniurijs. at statutum de quo paulò antea mentionem fecimus, vim obtinet in inferente magistratui iniuriam. Quod sanè intelligendum est verè & non fictè, nec per mediam alterius personam l. aut qui aliter §. vlti. ff. quod vi aut clam. l. hæc verba ff. de adult. Bart. in l. si vnus §. seruus ff. de iniur. Itidem in d. §. vlti. Et tamen luculentissimi iustitię do-

tię doctores in ea specie, quàm plura sine iuris & æquitatis ministerio tradiderunt: docent enim plura implicata, & non necessaria, & forsitan non vera. Credo equidem, quod si veritatis inquirenda cura acriter eos anxillet, vtique hanc sententiam approbassent, quòd nonnunquam negligentia in causa fuit. Siquidem quæ ab alijs scripta sunt sine altiori inquisitione alijs tradunt.

Nec obstant per Franciscum Aretin. adducta, qui in dicto §. Chrisogonus. ad finem est sibi contrarius. Et contrariam prorsus sententiam professus est existimans in stipulationis pœnam incidere qui eius vxorem offendit, quam non offendere promiserat: & Alciatus in dicto §. Cato. in septima quęstio. de verborum oblig. ex §. patitur. Instit. de iniurijs, idem existimat, & l. iniuriarum C. de iniurijs. qui his nostris refragare videtur, respondeo inibi, maritus in vxoris iniuria propriam pati intelligitur. Verbum siquidem intelligitur apud omnes professores in confesso est improprietatem significare ex Bart. & plerisque alijs in l. si is qui pro emptore. colum. octaua. versicul. sed illa opinio. ff. de vsucap. l. si tibi homo §. cum seruus. de legatis primo. inibi ex die aditæ hæreditatis eius intelligitur. Et inibi Barto. Bald. & alij fictionem denotare existimant. Et est textus in l. quia seruo. & inibi glo. expressim adnotans ff. de action. & obligationibus. text. in l. vna §. primo. cum alijs C. de rei vxorię actione §. sed si illo. versiculo per gloriam viuere intelliguntur. Instit. de excusat. tutorum. glo. in l. hæres quoque ff. de acquir. hæreditate. Cui similis in capit. ex studijs. de præsumpt. Ex quibus satis superque constat verbum intelligitur fictionem denotare. Quòd si doctores vim verborum illius textus, & circumstantias expendissent omnia nempe sana, & vera apparere potuissent: & sic doctorum ratio calculo non caret, licet à nemine notetur, & ille textus difficultate prima fronte cæteris præstat, cui satisfactum esse videtur.

Rursus nec à Baldo adducta in dicta auth. habita obstant, quominus isthæc sententia procedat. Siquidem Imperatoria constitutio, inibi in materia statutaria loquitur: in qua strictior interpretatio facienda est, quàm quæ in iuris communis dispositione, vel ex eo Imperatoria decisio procedit: quia si scholarium consanguinei impedirentur ad ipsos accedere, multa eisdem incommoda euenirent. Quo fit Baldi sententiam

sententiam sumentis rationem ex d. authen. habita. minimo apice deseruire videtur, quo minus isthæc procedat opinio, & offendicula doctorum manifestè tolluntur, ex l. sed et si paterfamilias §. non solùm ff. ad senatusconsultum Maced. vbi diffinitum extat exceptionem senatusconsulti, quam odiosam esse constat, personam non egredi regulariter. Vide qui sapis, qui probus es, qui iuris veritatem amas, quàm ancipiti periculo communis consistat opinio. Quod si vera est, non quia cōmunis est, sed quia iuris est, & h. solus quispiam docuerit obtinebit: sin minus tanquam firtes est euitanda.

30 Tu tamen candide lector in tuo sit delectu quam velis sequi opinionem. Proximè t̄ dictis, illud non intempestiuè disputatur, in hoc duntaxat tractatu, quæ sit iniuriæ pœna. Siquidem contra huius criminis reum ciuilitè, ac criminaliter agi potest. Et vna via electa ipso iure altera tollitur, eo potissimum cum vtraque ad vindictam tendant §. in summa. Institut. de iniurijs inibi posse, vel criminaliter agere, vel ciuilitè l. prætor edixit §. posse. ff. de iniurijs l. si quis iniuriam. l. finali, eodem titulo, quibus admodum conuenit regia l. 2. r. titulo nono, part. septima, & in ea specie ciuilitè agi cōstat, si iniuriam passus ad pœnam, sibi pecuniariam applicandam agit, ex Bart. Angelo, Cino in l. si non conuitij C. de iniurijs. nona questione. Angelus & Plat. in §. pœna autem. Insti. de iniurijs. ille columna secunda. Saly. idem professus in latrorem. numero quinto & sexto C. eodem titul. Angelus in tractatu maleficiorum. in part. nec non ad querelam. ad fin. Idem in §. primo. numero tertio. & Iason numero 51. Institut. de actio. gl. communi consensu admilla in l. iniuriarum æstimatione. ff. de iniur. & inibi Barto. Ange. & plerique alij. In his tamen regnis in praxi, ac vsu receptum est, passum iniuriam ad vtrunque alternatiuè se referre ex l. constitutionibus. ad finem, & ex §. pœna autem. Insti. de iniurijs l. sancimus C. de iudicijs l. videamus §. fin. ff. de in litem iurando. regia l. de qua paulò antea mentionem fecimus idem diffinit.

Cæterum id etiam constitutissimum est iniuriam passum posse agere ad punitionem iniuriæ principaliter, ciuilitè, vel criminaliter, vel incidenter ad damna & impensas: Abb. & Felinus per rex. inibi in cap. postulasti de Iudaïs. Bart. in l. interdum §. qui furem ff. de furt. Ias. omnium diligentissimè nec admodum inuitus accedit, in §. ex maleficijs. nume. 77. Institut.

Institut. de actio. Idem ad omne lucrum & interesse agere potest, ex l. qui nomine ff. ad leg. Cornel. de fals. ad plurimum differt ipsius iniuriæ æstimatione ab damnorum & expensarum æstimatione, cum iniuriæ æstimatione fit ad certam quantitatem iuratam salua ipsius iudicis taxatione. Ex qua quidem moderatio quantitatis iuratæ fit l. videamus §. 1. ff. de in litem iurando. gloss. passim recepta in cap. si canonici. de offic. ordin. Cui similis in princi. de actio. Insti. u. Rota noua 152. Philip. Franc. in præcitato cap. si canonici. Quibus & illud adijciam vbi iuramentum pertinet ad affectionem non detegitur periurium aliquod: tamen qui iudicandi munus habet, quantitatem iuratam taxet. Rursus expensarum taxatio & damnorum non ita fit. Primò quidem moderatio fit à iudice inspecta qualitate ipsius vulneris & iniuriam passi. Post hæc diffinitionem ab ipso actore iuramentum præstatur, quo asseritur, illam quantitatem expensam verè fuisse. Quam praxim adnotat Bar. & Ias. nu. 20. in l. si quando C. vnde vi. Abb. in c. vlti. de his, quæ vi metusue causa fiunt glo. cōmuni consensu stabilita, in c. 1. §. 2. de elect. in 6. & est text. ad id celebris in c. olim. de iniur. extra, & inibi doct. passim adnotant, & legistæ in l. properandum §. fin. autem alterutra C. de iudic. extatq; regia lex 1. tit. 18. in ordinationibus regalibus. Principaliter à præmissis deducitur verus intellectus l. item apud Labeonem §. si quis seruo verberato ff. de iniur. inibi. Quia t̄ altera actio ad damnum pertinet culpa datum: 31 altera ad contumeliam l. dominium C. de iniur. l. si quæcunque §. iniuriam ff. ad leg. aquil. l. qui seruum ff. de acti. & obligat. rex. ad id optimus in capit. 1. de iniur. Ex quo diffinitum extat, qui aliquem percussit, operas sine impensasque in medicos irrogatas, refarcire tenetur. Et inibi adnotat Innoc. Ioan. Andr. & plerique alij. ex hac ff. si quadr. paup. sec. dic. nec refert iacuerit percussus in lecto necne. Siquidem satis est, quod is ob percussione impensas fecerat, aut mercedem ordinariam artis lucrari omiserit. Ex Theologis hanc profitentur sententiam diuis. Thom. 2. 2. questio. 62. arti. 2. Scot. & alij in quarto Sententiarum, distin. 15. quest. 3. vbi etiam Ioan. Maior quest. 19. idem existimat & Adria. in c. de restit. bonor. corpor. ex nostris. Abb. & communi consensu doct. in d. c. 1. & serio. è id explicat Ioan. Lon. in cap. per vestras 6. notab. §. 9. de donat. inter vir. & vxor. & rursus in n. per. rubr. G §. 25.

§.25.num.5.fol.14.col.3.in magno.Anto. Gomez. huic accedit sententiæ in delictorum tractatu ca.6.de iniuria.num.9.ad fin.Didac.à Couar.lib.2.Variar.resolut.cap.eod.num.7.in versic. quartò,eodem iure.& non solum percutiens,mutilans aliquod membrum, occidensue quempiam,tenetur ad operas mercedemq; impensarum, sed utique ad eas quas facturus erat percussus, vel mutilus, toto vitæ suæ tempore, ex Lex hac lege.precir. l.final. ff. de his qui deie. vel effud. quas utique soluere tenetur percusso, vel occisi heredibus, teste Spec.titu.de iniur.§.post. Cuius meminit Abb.idem professus in d.c.1.& est tex.in §.ob hominem verò liberum. Instir. de verb.oblig.quæ ex quasi delicto nascuntur. Ludo.Carrer. in pract.crimin.§.homicidium.num.38.Paris à Put.in tract. syndic.in versic.pœna.Maran.in Spec.aureo,4.part.1.distin.col.1.Hipp.confil.115.& 131. & rursus in singu. 577. Est & 32 t aliud hoc in tractatu disputatione dignum, qua actione, quoue iure mercedem operarum solui debeat iniuriam passo. Et sunt qui existiment iudicantis arbitrio,& id incidenter ex l.interdum 2.§.qui furem.ff.de fur.Bart.& doct.inibi Ang. in d.§. si quis seruo verberato. Floria. in l. sed etsi quæcunque. num.10.ff.ad leg.Aquil.Bald.in l.dominum C.de iniur. & in praxi in his regnis id esse receptum asseuerat Anto.Gomez. nu.10.in eo loco,cuius antea meminimus.Qui quibusdã adhibitis iuris propositionibus,hanc de qua agimus q.declarat. Ex quo apparet mercedem operarum soluendam iniuriam passo,iuxta eandem æstimationē, quam ipse si verè operaretur cõsequutus foret.D.Tho.2.2.q.62.art.2. ad primũ & inibi Caiet.q.62.art.3.Adr.in 4.sent.in trac.resti.bo.corp.Scot. dist.15.q.3.Ij omnes vno Marte,eademq; voce existimãt, in cõscientiæ foro,mortuo iniuriã passo, posse qui iniuriã intulit, in iniuriæ illatæ compēsationē aliquid ad animæ alterius vtilitatem expendere.Illud tamen quod & Io.Maior asseuerat loco precitato in exigenda mercede operarum viri boni arbitrato,aliquid minus soluendum esse percusso quiescenti, quàm ei iusta mercede laboranti deberetur. Cuius sententia calculo non caret,nec vlla ratione defendi posset.Siquidē iniuriam passus, si bona valetudine vteretur, nec percussus foret, propriã excerceret artem:igitur hoc impedito exercitio, tanti æstimatio est facienda, quanti cessante impedimēto fieret. Postremò, contra maiorem impetit ratio hæredes occisi

agere

agere possunt ad æstimationem operarum, quas occisus ministrare posset si vixisset,iuxta Iurifcon.disputationem in l. hæreditatũ ff.ad leg.falc.Et huic sententiæ ex nouioribus accessere Aym. Sabil.conf.119.Hipp.sing.575.& in conf.115. Et est tex.ad id præstantissimus in l.vltim.ff.de his qui deie. vel effud.gloss.& Angel.in §.si iudex. Instir.de obliga. quæ ex quasi delict.nasc. Abb.& doct.in d.capitu.1.& in capitolim. de iniur.Spec.eod.tit.§.2.versic.sed nunquid.Hip.conf. precit. Matth.Afflict.in constitu.incip.officialis.in 1.libr.1.Campi. decis.333.Lud.Carrer.in pract.crim.§.homicidium.num.378. Ant.Gomez.nu.11.precit.& Hip.in sing.Cuius & antea meminimus, existimat idem esse etiam si pœna criminis damnatus homicida foret ad mortem, ex text.in §.iudex. Instir. de oblig.quæ ex quasi delict.nasc.Et inibi Angel.& Fab. quod si mutilus.vel perpetua debilitatione membri fieret,æstimatio annuatim facienda est, utpotè certa quantitas quolibet anno idem vulnerato impendantur,ex Azo.in sum.de oblig. quæ ex quasi delict. Paris à Put.de synd.fol.200 in versic. quia plures.colum.2. Superest ad eiusdem cap.interpretationem non inelegans quæst.iniuriam passus non poterit ex percussione petere æstimationem damni sibi imminentis cicatricis causa quæ ex vulnere faciem deformem efficit si sanè is sit homo liber.ex l.ex hac ff. si quadr. paup. fec. dic. Cuius meminit Rom.idem professus conf.278.ex nouiori.Guil.May. in l.libertas.nu.2.ff.de reg.iur.& est tex.elegans in l.vltim.ff. de his qui deie. vel. effud. vbi Consult. ita scribit. Cicatricum autem, aut deformitatis nulla fit æstimatio: quia liberum corpus nullam recipit æstimationem. Hec ille. Quem pro sing.adnotat Flor.& Alb.inibi itidem Alba.Carrer. Maran.Put.Hip.Did.à Coua.Ant.Gom.ijs in locis quibus & antea mentionem fecimus. His t sanè prenotatis rursus quæritur,quod sit obseruandũ,quæ ue ratio sit habenda si femina sit,& cicatrix eidē illata sit, & hæc deformitas considerat, eò maximè si nō sit nupta. Si quidē ex cicatrice & deformitate difficilius,excellentioriq; dote esset viro collocanda. Alb.Iac. in d.l.ex hac lege. Arch.S.Domí.Ant.Gom.& alij locis precitatis.Et horũ ratio paulò altiori commentatio perpendenda est.Siquidem fœminæ èt circa vltimum vitæ spiritũ nimis anxie sunt ne pulchritudinē amittãt,& prouiores sunt ad vecē, quã ad deformitatē,vt scriptũ reliquit Venuslib.3.car.ode.27.

G 2 O Deorum

O Deorum
 Si quis hac audis, utinam inter errorem
 Nuda Leones,
 Antequam turpis macies decentes
 Occupet malas, teneraq; succus
 Desinat prada, speciosa quero
 Pascere tygres,

Et ex Ouidio.

Dos est sua forma puellis.
 Forma mulierem armat, virum autem robur.

34 Pleraq; congerit Stobæus serm. 63. & 65. Et Plato philosophorū grauiſſimus lib. 1. de legib. bona bifariā diuidit. Alia siquidē diuina esse, alia humana. Horum t̄ aut̄ primum existimat esse sanitatem, deinde pulchritudinem, tertium vires ad cursum, quantum diuitias. Idem lib. 6. de republ. & lib. 2. de legib. Theod. in lib. de iudicio. Et Cic. libr. 1. Offic. asseuerat venustatē & pulchritudinē corporis scerni non potest à valetudine. Ambr. lib. 1. Offic. idē existimat. Et Cic. lib. 4. Tusc. quæst. inter præcipua corporis bona pulchritudinem primo collat. loco. Titus Lucret. poeta lib. 5. de rerum natura scribit: nam facies multum valet, & pulchritudinem summum esse bonum constat ex Horat. lib. Carm. ode 16.

O mater pulchra, filia pulchrior.

Et ex Ouidij sententia, diffinit lib. 1. de arte amandi.

Nec faciem te pigeat laudare capillos:
 Delectant etiam castas præconia formæ:
 Et teretes digitos, exiguumq; pedem
 Virginibus cura grataq; forma sua.

Itidem Ouidius in libello de medicamine faciei.

Virginibus cordi, grataq; forma sua est.

Et lib. 9. Metamorph.

Nimumq; cupit formosa videri.

Et rursus eod. lib. 4.

Ecce si qua est illic formosior, inuidet illi.

Et Propertius lib. 2. elegia 29.

Num sibi collatam doluit Venus? illa peraque
 Pre se formosis inuidiosa est.

Et Pausanias lib. 1. quo attica describit. Cū Phrine meretrix in iudicio Atheniensis fuisset accusata, propter pulchritudinem fuit absoluta, Scribit etiam Quintil. lib. 2. capitu. 16.

Et Plutarc.

Et Plutar. in vita Lyperidis & Proper. de ea cecinit, dum ait.

Nec quæ delectas potuit componere Thebas
 Phirne, tam multis facta beata viris.

Propterea Inno. Vergiliana in hæc verba Aeolū alloquitur.

Sunt mihi lris septem præstanti corpore nymphae,
 Quarum quæ forma pulcherrima Deiopeiam:

Connubio iungam stabili, propriamque dicabo:

Omnes vt tecum meritis pro talibus annos

Exigat: & pulchra faciat te prole parentem.

Sicuti etiam non dissimiliter forma vxoris pro dote est, ex Apuleio lib. 2. de Magica virgo formosa, & si sit opidò pauper, abundè ramen est dotata, quod & Homerus approbat, lib. 13. Iliad. referens Othryoneum Cabesorum regem spondisse Priamo, se hostes à Troia effugaturum, ea lege, vt sibi in vxorem daret Cassandrā eius filiā etiā indotatā: erat filiarum Priami formosissima. Idque diffinitum extat apud Ecclesiast. cap. 39. Species mulieris exhilarat faciem viri sui. Et Cantic. 2. ostende mihi faciem tuam: Facies enim tua decora. Et Propheta Psal. 44. Cōcupiscit rex decorem tuum. Et Eccles. cap. 26. Sicut sol oriens mundo in altissimis Dei, sic & mulieris bonæ species in ornamentum domus eius. Et diffinitum extat Genes. ca. 26. Iacob. vt Rachel virginē pulchritudine & venustate præstantem, vt potè eam in vxorem duceret, Laban eius parenti septem annis seruiuit, ex eo quod formosa esset & venusta. Hinc etiam Magist. in 4. Sent. dist. 30. & inibi Bonauentura & Palu. in ea sunt sententia, vxorem ducens propter pulchritudinē, ea lege, & ne sit alia causa, nec quidem in labem peccati venialis incidere. Et huius sententiæ habeo autores Astesa. in sua sum. lib. 8. titulo 9. articulo primo, ad finem. Angelus à Clau. in summa, in verbo matrimonium. versiculo penult. Diuus Thomas in dicta 31. distinctione. Idem existimat & Florent. in prima parte tertię partis suæ summæ, titul. 1. capi. 19. §. quarta conclusio. Et ex nostri: Abb. in cap. tua nos. 3. notab. desponsa: Collect. post. plerisque alios in c. de leg. eundem de despons. impub. Et ante hos glo. in summa. 27. quæst. 1. siquidem pulchritudo in causa est. Ex his deduci poterit, si ad amissim dedeclarentur, quod in hac specie Alexand. consuluit consilio 209. ponderatis his. col. 2. vol. 9. Si t̄ sanè nobilis mulier & multis abundans diuitijs, si paupertate laborantem ducat, si

ipsa deformis sit, minime indigno videtur nupuisse, eò maxime cum mulieris deformitas, cum viro dote ampla compensanda sit. Et huius sententię auctores habeo Bald. Imol. in c. super eod. in 2. de testibus, & diuus Ambr. libr. 2. de virg. his omnibus suffragatur: maxime & Morr. Fan. in tract. de modo studendi capitulo 30. versu. item. Et Lucas à Penna in l. 1. col. 1. versu. 2. quaeritur. C. qui atare se excusant. lib. 10. Siquidem pulchritudo exterioris ostendit pulchritudinem interioris. Et hinc est quod Aug. lib. de ciuitate Dei 22. capi. 19. & in eo libr. quem publicum fecit, qui in scribitur Enchiridon. capitu. 92. scribitur corpora sanctorum, sine deformitate aliqua corporisque labe resurrectione, sunt, & damnatorum corpora cum suis deformitatibus, magister in 4. dist. 41. Et inibi Bonauen. quibus suffragatur Lucas à Pēna in l. 1. de prof. in vrbe Constantin. atque ideo deformitatem olim aspernabatur, & id potissimum in scēnis, sicuti Iuuenalis Satyra 5. ait.

Tibi pocula cursor

Getulis aut dabit, aut nigri manus ossa mauri.

Et cui per mediam nolis occurrere noctem.

37 Ex quo constat ¶ mulieris pulchritudinem, etiam pauperis, cum viri nobilitate compensari sicuti existimant doct. in d. c. super eod. in 2. de test. Inter quos Ant. Imol. & Abb. expressim adnotat. & Bar. Chas. idem professus in catalogo glorie mundi. 7. part. consider. 46. Quibus sanè perpensis, satis superque constat, citatricem mulieris, quæ ex vulnere faciē deformem efficit existimandam esse eò maxime: si nupta non sit, sicuti paulò antea adnotauimus. Ex quo aliqua conijcienda sunt.

38 Hinc deducitur ¶ in seruo vel animali cicatricē deformitatem que æstimari cum ex vulnere deformiores efficiuntur, viliori que pretio, venundantur, text. est ad id præstantissimus in l. si seruus seruum. §. rupisse. ff. ad l. aquil. Quo in loco passim adnotent doct. Iac. Rana. in d. l. ex hac. Paris à Put. Dida. a Couar. Ant. Gome. in his locis, quibus & antea mentionem fecimus

39 Ceterum non semel in ¶ controuersiam adduci solet, an si pœnitentiam egerit, possitne passus iniuriã, reum criminis accusare. Et Io. Andr. Abb. Arer. in c. accusasti. de accus. existimant posse, nec pecuniam quam accepit iniuriã passum teneri, ad restitutionem, tamen si eam receperit, vt iniuriã remittat,

mittat, sicuti ex nouioribus Io. à Medina inrer theologos, maxime cēsendus existimat in c. de contrac. q. 29. doc. in l. transigere. C. de trans. modo bon. viri arbitrato equum acceperit.

Ex quo diffinitum ¶ extat remissa iniuriã: quo ad forū exterius posse iniuriã passum agere ad expēsas, quæ sibi intulit læsio. Notant doct. in l. is qui puteum. §. si postea. ff. quod vi aut clam. Adria. in 4. sentent. vbi agit de rest. bon. coporis Abb. Anchar. & interpretum maior pars in ca. 1. de iniur. spe. idem professus, in titu. de accus. §. 1. Boer. 3. part. decisi. 52. nu. 6. Bal. confi. 394. vol. 3. Ant. Gomez. nume. 13. eo in loco cuius. & antea meminimus. & damnorū appellatione expensæ non utiq; veniūt. ex Bal. in l. 1. C. vnde vi. & tex. ad id præstantissimo in cap. nostræ. de iniur. & damno dato. Vbi diffinitum extat, quid damna remisit non censetur expensas remisisse. Et inibi Io. Ann. & Abb. not. 2. siquidem remissa iniuriã simpliciter interesse minimè remittitur, ni expressim remissum fuerit, cum ex iniuriã duplex oriatur actio. Quarū vna ad pœnam, altera verò ad damna & expensas, & illarum vna sublata: alia quidē cōpetit, sicuti scribit Bald. in l. si tibi decē. §. 1. ff. de pact. Et inibi Alex. n. 2. Bal. in c. 1. de pac. iur. fir. 2. col. in visib. feud. idem in l. si proferre. §. 1. ff. de cōd. furti. & in l. si domus. ff. de serui. vrb. prædio. & huius sententiæ auctores habeo fabrum in §. fin. nume. 3. institut. de iniur. l. in l. j. num. 16. ff. de pact. Angel. Peru. in l. sed si vnus. §. si ante. ff. de iniur. Et nostræ classis viri, præter hos eandem profitentur sententiam: inter quos Abb. colum. 2. Cardina. & Anchar. & doct. communiter in præcitato cap. 1. de iniur. Specul. in titu. de accusatore. §. 1. colum. 6. & ceteris diligentius Iacob. à Sancto Georg. in l. si tibi decem. nume. 5. ff. de pactis. & hanc esse frequentiori doctorum Calculo receptam sententiam existimo. Cui argumento optimo deseruit tex. in l. si domus. & in l. si pro fare. §. 1. præcitatis. Nicolaus Boerius nec admodū iniurus his accedit in consuetu. bituri. tit. de iurisdictione omnium iudicum. §. 16. fol. 24.

Hinc etiam ius accusandi, non esse remissum cōstat, ex eo quòd iniuriã cōdonauerit in interiori animi iudicio. Bart. in l. nō solum. §. 1. ff. de iniur. & in l. si tibi. §. 1. ff. de pact. siquidem ea remissio ad eam rem pertinet non ad ius accusandi. Felin. in c. de his criminibus. col. vlt. l. 6. in l. huiusmodi. §. ædes. de legat. 1. ff. & hanc esse frequentiori doct. calculo rece-

ptam sententiam existimat Alex. in d. l. si tibi. §. 1. ff. de pact. & est glos. in capi. prelati, in verbo emendam. de homic. lib. 6. cui similis in c. si quis contristatus. 90. dist. & in cap. & qui emendam. 45. dist. c. quia presulatus. 1. q. 4. capi. ad apostolicam de re iud. lib. 6. in verbo satisfactione. Quas sequitur, idem professus Flor. 2. tomo. tit. 8. cap. 6. Abb. in ca. olim. de iniur. Feli. in c. de his. de accusat. Iaso in l. si tibi decem. §. quaedam de pact. doct. passim, in proemio sexti, per gl. inibi. in ver. salutem. & iniuriam passus rancorem dimisisse tunc constabit, quando iniuriam irrogans non excluderetur, dilectione generali omnium hominum, nec ab orationis beneficio teste Thom. 2. quest. 25. artic. 8. ex glossa in §. fin. de iniur. institut. diffiniens, non solum teneri rancorem dimittere, sed etiam interesse, quam intelligo, si plenissima remissio fiat ex Bald. in ca. 1. §. iniuria de pa. iur. firm. quam esse communem asseuerat Igu. in l. 1. §. diuus. nu. 25. ff. de filla Cal. de arte testan. tit. 6. caute. 34. Angel. in parte nec non ad querela. num. 90. a qua sententia discessere. glo. in precatato c. si quis contristatus. & in c. ad apostolicam. & in c. 1. de maledic. & in c. qui emendam. 45. distin. & hanc esse communem existimat Iaso. in precat. §. quaedam. l. si tibi decem. & Aufr. decisi Tholos. 127. col. 6. Prior tamen sententia, in ea specie procedit, si plenissima remissio facta sit. Secunda vero sententia, eo tendit, quando simpliciter iniuriam passus remittit, eam siquidem in ea specie, ad interesse agere potest.

Postremo in ea specie qua agimus anticipi quest. contendunt doct. iniurie solius satisfactionem oportere, ut is qui iniuriam intulit veniam ab altero petat, ut diminutio honoris contingens per iniuriam & contumeliam reparanda sit per reuerentiam exhibitionem. In quo dubio Ioan. Ann. in c. 1. de maled. numero 13. & Bart. in l. si tibi. §. 1. ff. de pact. existimant passum iniuriam non teneri dimittere rancorem, & animi liuorem, nisi & is qui iniuriam intulit, offensam veniam petierit. Quibus subscribere Ant. Brug. in c. 1. ad fi. de empr. & vendit. & plerique alij inibi. Quorum sententia, quam sit a ratione deua constat, & miror equidem tam laudatos patres, in hunc errorem lapsos esse. Quorum sententia, quam sit a ratione aliena constat ex Caietane 2. 2. q. 72. artic. 3. & in opusculo decem & septem quest. c. 13. versicu. quintum. Angel. verb. deligere. nu. 2. quod licet quis non teneatur, speciali

*Due cōes
contraria.*

ciali dilectione vii erga inimicum ascriptus tamen est, eum vniuersali dilectione prosequi ita quidem ut ab vniuersali dilectione proximorum inimicum non excipiat Floren. 4. part. tit. 6. cap. 4. §. 1. diuus Thom. 2. 2. q. 25. artic. 8. glo. in capitu. si quis contristatus. 90. distin. & inibi doct. gloss. pragmatice sanctionis, in verbo salutem. in proemio. & glo. inibi doct. in cap. apostolicam in verbo satisfactionem, de sentent. & re iudic. Atque ideo si poenitens in via nolet exhibere reuerentiam, nec, salutare, eidem qui iniuriam intulit absolutio in auriculari confessione deroganda non est, teste Caiet. in precatato artic. 8. existimante id vnum potissimum si scandalum euenire posset ex salutatione. Adnotant doct. in c. hac autem. 23. q. 4. Gabriel in canone missae lect. 76. sicuti & nos ad Bar. ad 42 notauimus in d. §. 1. ex quibus si iniurie compositio, & restitutio aliter fieri posset, non erit venie petitioni delinquenti iniungenda ex Caiet. locis precatatis

Ex quibus sane constat satis superque omnia isthec eo tendere, quia ius accusandi ad ipsam puniendam iniuriam distinctum esse. Siquidem criminaliter ad puniendam iniuriam agitur, ut criminis reus legibus iureque poenis statutis puniatur, rursus ad ipsius iniurie pecuniariam estimationem civiliter agitur, ex Bar. in l. iniuriarum. in 2. ff. de iniurijs. Abb. in c. 1. de iniu. glo. in d. c. si canonici. & in prin. Inst. de act. & inibi Ange. & Iaso. nu. 51. Fel. in c. ex tenore. de sen. exc. Quibus admodum conuincit text. in §. atrocis. & §. poena instituta. de iniur. extraque in his regnis regia l. 22. titulo. 9. part. 7. sicuti paulo antea meminimus, ex quolibet publico delicto duae actiones oriuntur. l. fin. ff. de priuatis delictis l. fin. de iniur. l. 1. ff. de publ. iud. l. fin. de furtis, Innoc. in c. qualiter. de accus. in 2. Abb. in rubr. de iudicijs. col. 3. Baldus. l. 3. de sepul. viro. itidem in l. transigere. C. de transi. Boer. in consuetudinibus Bitur. titu. de iurisdic. om. iud. §. 16. fol. 24. Ex quo signanter adnotanda est gloss. in l. 2. ff. ad Sillanianum. Si iniuriam passus remittat iniuriam in sui prejudicium valet remissio, minime tamen quo ad reipublicam & fisci causam singularis teste Bart. in consilio 175. Domino potestati terre. Itidem in d. l. si tibi. Quo in loco Alex. & Iaso. adnotat. ff. de pact. Bar. in l. 1. §. usque adeo. ff. de iniur. Ang. in §. iuris precepta instit. de iusti. & iure. Guil. de Cuneo, Bald. Bar. Alex. & Iaso. in l. si vnus. §. pactum quae turpem. ff. de pac. An. Corsetus idem professus in suis singularibus in verbo poena in ultimo,

in ultimo, existimans id verum esse in delicto consistente in committendo longè quidem aliter in pœna, quæ ex delicto in omittendo applicanda venit. Siquidem & tunc pacto priuatorum auferri potest ex glo. in d. l. 2. & huic accedit sententiæ Cepola Ver. in consi. 58. col. 2. Ant. Barb. idem profess. in reper. in cap. Rayn. de testam. & deseruire videtur, id quod congerit Card. Alex. in ca. iuris quiritum. 1. dist. Et hinc est quod Bart. adnotat in l. inter omnes. §. rectè. ff. de furtis. qui iniuriam passus est, si sanè fateatur, minimè esse vulneratū à Titio, minimè immunem esse criminis reum, ni & adsint aliquot iudicia, sicuti etiam scribit Bar. Bal. Lud. Bologn. in d. l. 2. ad syllania. in secundis interpretationibus. Quibus nec admodum inuitus accedit Alexand. in consi. 14. vol. 3. in idem consi. 24. col. 5. vers. probatur, vol. 1. & nos de homicidiorum pœnis tractantes, infra trademus.

43 Ceterum illū cōsiderari oportet, † quibus sanè modis iniuriarum actio tollatur. In quo multiplex tractatus exponitur magnis præconijs ab omnibus doctoribus. Nos tamen breuitati studendo, quod menti occurrit adnotandum visum est: & primo tollitur, si sanus cum offenso alloquatur, lusit comederitve, ex text. in §. si. inst. de iniurijs. Quo in loco glo. communi consensu stabilita, & ibi Io. Fab. Ang. & Plat. Bald. & neotorici in l. filio quem. ff. de libr. & posth. in l. in ipso. C. famil. herciscun. Et sermoise id explicat Iaso. idē professus in l. 1. ff. de pact. num. 15. & est text. ad id omnium celebris in l. non solū. §. 1. ff. de iniurijs. Quibus conuenit regia l. pen. titu. 9. part. 7. & licet isthæc sententia ab omnibus iuris professoribus recepta sit, intelligendam fore existimo, in his speciebus, in quibus spontanea voluntas cōstet illius, qui iniuriā passus est, longè quidem aliter si necessitate coactus, quadamq; honestatis necessitate ductus: utpote in eadem ecclesia rem diuinam audientes pacem sumperint, vel ab amico inuitati, ad vnam quippe mensam, pransi essent ex Fabro. Ange. in §. fin. institut. de iniurijs. Et pleniori manu explicat Felin. in capit. repellantur ad fin. de accus. Mal. in pract. sua. tit. de iniurijs, Alcia. in præsumptionum tracta. 2. regul. præf. 1 r. quibus in locis pleraque id genus alia, quæ curiosis conijcienda relinquo congerunt.

Alius subiicitur casus, si sanè pretio vel prece iniuriam passus remiserit pacto ex l. si vnus. §. pactus ne peteret. vers.

sed si pactum. l. si tibi decem §. 1. ff. de pact. l. non solū. §. 1. vers. proinde. ff. de iniurijs. Quibus in locis frequentiori doctorum calculo, isthæc recepta est sententia.

Reliquum est ne ab instituto & recto deuiemus ordine, prout ad rem de qua queritur, pertinet tertium explanari casum. In quo quidem qui iniuriam intulit immunis est à criminis pœna in specie. l. si non conuictij. ad finem. C. de iniur. Ex qua diffinitum extat iniuriarum actio, anni tempore præfiniri. Quo fit si infra annum actio iniuriæ alicui illatæ non proponatur anno tantum finiri ac præscribi, quam communi consensu receptam sententiam intelligendā fore existimo, siue & iniuriarum actio iure Cæsareo descendat, iure prætorio, anno semper præfinitur, nec longiori tempore extenditur ex glossa communi consensu admissa in verbo triginta. in l. 2. de constituta pecunia. glo. in §. 1. Instit. de perpet. & temp. act. in parte constitutionibus, ad finem. Quibus similis est glossa. 2. in §. sed & lex Cornelia. Instit. de iniurijs. Quarum meminere Doct. in d. l. si non conuictijs. inter quos Iac. Butr. Azo. num. 26. in summa. C. de iniur. Quibus admodum conuincit regia l. pen. titu. 9. part. 7. explosa utique contraria sententia Odofredi, Petri, Cini, Baldi, Salic. Ang. Fab. Hippol. in præcitata l. lex Cornelia. ff. de iniurijs existimantium vno ore per triginta durare annos, ea ratione ducti iure Cæsareo omnem actionem illo tempore durare, ex l. sicut in rem. C. de præscrip. triginta, vel quadraginta annorum. & in §. 2. Instit. de perpetuis & temp. actio. Sed ut stimulus ille, quem in alteros conuerti hic moueri non possit, constat ex doctoribus in 1. huius quæst. parte citati, sicuti mediocris eruditionis vir quilibet animaduertet. Non enim ad animum deduxi, nisi ea loca quæ magis adnotatione digna videbantur recensere.

Odof. alio
rūque sen
tentia ex
ploditur.

S V M M A R I V M.

- 1 Iniuriam passus, potest iudicantis officio ab offendente cautionem postulare. itidem num. 8.
- 2 Cautionem de non offendendo dare minimè sufficere nudam, sed utique fideiussoriam.
- 3 Iudex ex officio etiam parte non petente, cōpellere debet iniuriam irrogantem ad satisfactionem de non offendendo.
- 4 Cautio autē huiusmodi non in perpetuum, sed tempus dari debet.

Ei cui

- 5 *Ei cui cautio data est de non offendendo armorum delatio permittitur ex iudicis licentia.*
- 6 *Forensis inimicus cogi non potest ad cautionem dandam de non offendendo.*
- 7 *Data facultate occidendi inimicum, potest etiam proditorie occidere.*
- 9 *Paupertate laborans, si idoneos non possit inuenire fideiussores cautionem sufficere iuratoriam dare.*
- 10 *Huius cautionis fractor, qua afficietur poena discutitur.*
- 11 *Prestita cautione de non offendendo, intelligitur ni ex noua causa orta fuerit.*

Discutitur Marciani Cæsaris constitutio in
l. denuntiamus. C. de his qui ad Ec-
clesias confugiunt.

Cap. VII.

PER VNQVE in cōtrouersiam incidit quæstio quam veluti istius capituli coronidem adnotandam esse duxi: iniuriam passum posse quidem cautionem ab offendente petere. Verum, ne quæstio ista quæ obiter se huic examini obtulit ex authorum perplexo catalogo obscuram habere, apud me decisionē videatur, statim aliquot subijciam assertiones, quibus partim hanc rem diffiniam, partim aperiam. Et illa est receptissima omnium traditio, & quos ipse viderim, obseruatio posse iniuriam passum cautionem ab offenso petere ex l. licitas. §. ne potentiores. ff. de offic. præf. l. denuntiamus. C. de his qui ad ecclesias confug. ibi liceat adire iudicem & legitimum postulare præsidium. † Eo vtroque; id passim adnotant Cosmas Guimie. in Pragma Sanct. Callica. in procem. in verbo pacis. Cui similis glossa est in l. cum sepe. C. de erog. milit. annonæ. lib. 11. Specul. in titu. de diuer. caut. in rubr. §. 1. col. 2. nume. 9. & inibi Ioan. Andr. idem professus, Abb. & Fel. in rub. de treuga & pace. Et huius sententiae authores habeo Bart. in l. 1. C. quibus cau. colo. Dom. accus. poss. li. 1. Bal. in l. 1. §. qui is. ff. de off. præf. vt. Cin. Alb. Fab. Sa l. qui omnes in ea sunt sententia in præci. l. denuntiamus. Et huic accedit Hippol. in l. 1. §. præterea. ff. de quæst. nume

num. 47. & omnium diligentissimè Bonif. de malef. titu. de pac. num. 7. & præter hos istam sententiam sequuntur Spec. rit. de pig. §. sequitur. versi. quid si timeo. & inibi Ioan. Andr. Et iterum in tit. de offic. deleg. §. sequitur. in versi. porro. quibus & plerique alij accesserunt in albo primariæ doctrinæ positi. Inter quos Inno. in c. 1. de offi. deleg. ad fi. & in c. gratiam. de senten. excom. doct. in cap. de benedicto. 32. quæstio. 3. Steph. Aufr. in decisi. capel. Thol. decisi. 489. doct. communiter in cap. literas. & in ca. ex transmissa. de restitut. spol. ex nouioribus. Franc. Auiles in cap. 6. præto. num. 7. in verbo *pobres*. Quod si cuiquam illatus sit timor de offendendo poterit iudicis officium implorare, ne eidem vis fiat ex l. si super possessione. & inde Bal. expressim adnot. C. de transact. Bar. in l. quæ bona §. qui damni. de damno infecto. Alex. in consi. 78. colum. 6. vol. 5. Bart. in l. famosi. §. 1. ff. ad legem Iul. majest. & in l. hæc autem ff. si cui plusquam. per l. Falcid. Ange. in l. qui bona §. qui damni ff. de damno infecto. Bart. in l. sanctum ff. de rerum diuis. & in l. 1. ad finem C. in quib. cau. colo. lib. xj. Innoc. idem professus in cap. 1. ad finem. de offi. deleg. Flor. in l. æquissimum. in princ. ff. de usufruc. Quibus nec admodum inuiti accessere. Bal. in auth. habita. col. 5. C. ne filius pro patre. itidem in l. fin. ff. de offic. præf. vrb. Alexan. in l. qui bona §. si quis iusta. 1. col. itidem in l. eum. de accusa. & nouissimè Paulus Parisien. consi. 168. vol. 4. Antonius Gomezius ca. 6. delicto num. 16. Francif. Auiles in cap. 6. præto. nume. 8. quam communi consensu receptam sententiam multiplici veste ornant doctores, adeo vt etiam frigore intentissimo calefceret. Sunt tamen vestes inuiles, & impertinentes quæ omitti poterant, & ego in hac specie omittam exceptis necessarijs. Nec me deterrebunt qui ante nos hanc quæstionem tradidere: clarissimè tamen illi sed alio scribendi consilio ducti. Nos tamen aliquot axiomatibus hanc de qua agimus quæstionem trademus.

Et primò illud apud omnes in confesso est hanc cautionem dandam fore iudicantis arbitrio, ex Abb. in capi. transmissa. de resti. spol. Ange. in l. si aliena. §. ceterum. de dam. infecto. doct. de quibus paulò antea mentionem fecimus id tradidere, inter quos & Paris. num. 3. explosa Dini sententia in d. l. 2. ff. solu. matri. contrarium existimantis.

Secundò, hanc sententiam intelligendam fore existimo iudicantem

iudicantem cogere posse iniuriam irrogantem ad hanc cautionem de non offendendo causa cognita. Cum onus satisfaciendi per quam laboriosum sit l. 2. §. si dubitatur ff. de iudic. Imol. idem professus in l. 2. §. 1. ad ff. sol. matri. Paul. Parisi. d. consil. nume. 9. & argumento optimo deseruit tex. in l. non usque adeo §. si quis à parente fuerit manumissus. Alex. in l. turpia. ff. de lega. 1. Felin. eo loco cuius & antea meminimus. Et qui iudicandi munus habent ni procedat cause cognitio compellere minimè possent. Et hanc esse communem profiteatur Parisi. num. 10. inibi & Barto. in dicto §. ne potentiores. & in præcitata l. denuntiamus. Quo in loco Alb. & Salice. asseuerauerunt causam iustam debere procedere, sicuti & Barto. & Imola in d. l. hæc autem ff. si cui plus quam per legem Falc. æstimarunt, Guliel. à Cun. Alex. in d. l. qui bona §. si quis iusta. usque adeo quod minæ non sufficerent, ni solitus esset eas executioni mandare Barto. in §. ne potentiores. Abb. in c. 2. de offic. deleg. colum. 2. Ias. in dicta l. si super possessione. num. 6. Bart. in l. hæc autem. in princ. ff. si cui plus. per legem Falcid. & ibi Imol. Hippol. in l. 1. §. præterea. nu. 76. de quæst. ff. decif. Tholos. 489. Francif. Auil. nume. 16. eo in loco cuius & antea meminimus.

2 † Tertio subiicitur species in qua diffinitum extat, non solum sufficere cautionem nudam dare, sed utique fideiussoriam, ex glo. in c. ex transmissa. verbo sufficienti. de restit. expol. cui similis in c. 1. de seques. posses. & quid nomine cautionis sufficientis veniat. explicat gloss. his similis in capitu. qua fronte. de appellat. & in cap. cum constet. de pignor. Quibus accessere Alex. in l. 1. ff. qui satisf. cog. Ias. in l. sancimus C. de verb. signi. 2. col. & est gloss. communi consensu approbata in c. literas. in versic. sufficiens securitas. de restit. spol. Tametsi ab hac sententia discedant plerique nostræ classis viri, qua os congerit Felin. loco præcitato, in qua specie hac distractione usus hic nodus qui in alios conuerti, hic moueri non possit, intelligendus est si sanè iudex ex suo officio ad hanc cautionem præstandam motus sit sufficere cautionem nudam dare vtpotè iuratoriam glo. 3. in cap. de benedicto. 3. q. 1. Felin. & Auil. num. 10. locis præcitatis, quinetiam Montal. in glo. ord. versic. securitas. col. 2. existimat. Quod si is à quo securitas petitur haberet pleraque bona sufficere eius nudam promissionem ex l. sciendum ff. qui satisf. cog.

Quarto

† Quarto supradicti difficilis responsi ratio satis colligi posset alium constituendo casum, vtpotè mero iudicantis officio compellendos esse de non offendendo satisfactionem dare, & ad id cogere ex cap. literas. præcitata. ad similitudinem rerum, pro quibus de damno cauere tenetur, ex titu. de dam. infecto. Multò præstantius pro personæ periculo, Siquidem animatum corpus ceteris rebus anteponitur l. sancimus C. de sacrosanctis ecclesijs. Et isthæc satisfactio danda est, potissimum ex capit. accedens. in 2. vt lite non contest. Clem. pastoralis. de re iudica. l. quia ista §. 1. ff. ad Trebell. capit. statutum §. 1. de rescrip. lib. 6. Et danda est parte adhuc non perente. Siquidem utilitas vertitur publica in ea specie, ex tex. in l. congruit ff. de offic. præsi. explicat Barto. in l. 4. §. hoc autem iudicium ff. de damno infecto. l. 1. §. quies ff. de offic. præfec. vrb. In qua diffinitum extat iudici hoc peculiare munus, incumbere in tranquillitate, subditos conseruare. Et ad id eos cogere Barto. Alber. & plerique alij in l. æquissimum ff. de usufru. Ex quo illud quasi ex eodem fonte videtur emanare posse qui iudicandi munus habet, alterum rixantium prohibere ne incedat per ora munitij. Nec itidem per viam acieus domum ex gloss. quæ expressim hoc ipsum vult in l. quod iussit. in glo. 1. ff. de re iudic. Quam multis ornat Ias. inibi nume. 17. Alb. idem professus in l. fin. de interd. & releg. ff. Deci. in l. fina. col. 3. de edic. diui Adria. tollen. & seriosè id scribit Lancelotus in l. pactum quod dotale C. de pact. propter scandalum euitandum, ne corrixantes ad arma veniant, quod quam maximè qui iudicandi munus habet, obuiare tenetur ex d. l. æquissimum. Abb. in c. licet. de probat. nume. 36. Et inibi Ant. Franc. ab Abb. & ex nouioribus in ea specie ita respondit Franc. Auil. in c. 2. de prætor. num. 21. versic. parcialidas. Potissimum cum hoc munus partes ad concordiam reducere iudici competat, ex glo. in c. 1. de mut. per. Barto. in l. de die ff. qui satisf. cogan. & in l. obseruandum ff. de iudic. Alex. in l. Athletas §. item si quis ff. de his qui not. inf. Paul. & Alex. in l. quidam æstimauerunt. numer. 4. ff. si certum pet. Bald. in ca. cum ecclesia vulterana. de elect. ad finem, eò maximè si, inimicitia corrixantium esset reipublice scandalosa, siquidem in ea specie cogendi sunt ad concordiam. Argumento optimo deseruit text. in l. si quis ingenuam §. in ciuilibus ff. de capt. & postlim. reuer. Bar. & Paul. Castr. in l. futti. §. qui

§. qui iussit ff. de his qui not. infra. eò maximè si de positione agatur, & timeat ad arma venire, possessio secretabitur. Quòd si spreto iudicis mandato, aliquid fieret, coercendi sunt poenis iudicantis arbitrio, ex l. æquissimum. si inter duos. aliàs est l. si ususfructus, præcitata. Bald. in l. edicto diui. numero 3. C. de edicto diui Adriani tol. Bald. in l. fin. C. de ord. cogn. Abb. & Bal. in ca. dilectus. de secret. possess. fruct. Hip. in pract. crim. §. pro complemento. nu. 45. Abb. in capit. examinata. de iudic. num. 13. & inibi eius additior Pet. Fer. in sua pract. in forma libelli sequestri, nume. 6. glo. & doct. in ca. accedens. in primo. verbo, turbare, vt lite non contestat. Et præter hos, quando iudex possit cogere opidanos ciues, ad pacem ineundam, explicat Barto. d. l. congruit. num. 4. Felin. in rub. de treuga & pace. in prin. Itidem in c. nihil cum scandalo. de præscr. Bal. & Castren. in l. furti. §. qui iussu. ff. de his qui not. infam. Paul. Alex. & Ias. in præcitata l. quidam æstimauerunt. Paris à Put. in syndic. tract. in par. concordia. fol. 32. Quorum sententiæ vt locus sit intelligendam fore opinor in ciuilibus: longè quidem aliter in criminalibus. Siquidem in his iudex ad ineundam cõcordiam, ac pacem ne utique cogere possit ex communi interpretum tradicione, in l. 1. §. & post operi. ff. de noui oper. nunt. Quo in loco Alex. hanc esse communem profiterur, colum. 2. Hippol. consil. 96. num. 8. diffiniens d. l. æquissimum §. si inter duos. intelligendam fore in accus. ciuili, vt potè communi diuid. sicuti in specie illa lex loquitur. Abb. in cap. similis. nume. 2. de maior. & obed. Bald. in l. cum affirmes C. liber. cau. & in l. transigere. numero 13. C. de transact. Itaque suadere poterit, non tamen cogere ad concordiam ineundam, & iniuriam remittendam, cum æquitatis ratio id non suadet, vt quis inuitus, iniurianti parcere cogatur, nisi in interiori animi iudicio ex Bald. in l. vnica §. quies ff. de offic. præfetti vrbis, & hanc esse frequentiori doctorum calculo receptam sententiam, Hippol. dicto consilio 98. numero 40. profiterur & aliàs capitu. 1. de iniurijs tractantes, adnotauimus aliter qui in iudicandi munus habet, in syndicato conueniri possit, ex Bald. in d. l. cum affirmes. admod. in tract. fin. in parte, item in eo qui plures innocentes. columna sexta, versu. item tenetur, Bald. in l. 1. ff. de offic. præfetti vrb. & in capitulo primo. de pa. tenen. Bartolus in l. ambitiosa ff. de decre. ab ordin. faciend. quibus admodum suffra-

suffragatur glo. in capit. per venerabilem. de elect. Quòd si ad amissum omnia quæ in hoc capite desiderantur, ad examen adducantur, & illud obuium erit, quod Bartol. adnotat, in l. quod prohibet ff. de postul. definiens, pacem per eum cui illata est iniuria, ante criminis condemnationem fieri non posse. glo. ad id præstantissima in l. 2. ff. ad Syllan. Ioan. And. ad Spec. in tit. de pign. §. sequitur. versic. qui si timeo. Bald. in d. l. 1. §. quies. & in l. ex stipulatione C. de sent. quam sententiã intelligendam fore reor, vt cogi non possit per iudicem, nisi ex partis voluntate spontanea pacem inire velit, ex regia l. 22. tit. 1. part. 7. & doct. communi consensu in l. transigere C. de transact. & nos de delictorum transactione agentes pleniori adnotauimus manu, & Franc. Auil. capitu. 2. prætorum. num. 22. verb. *Partialidad* adnotauit. Ea ratione ductus præter alios cum quis compelli non possit facere quod alteri prodest: & sibi non nocet l. nec creditoris C. de nouat. l. fin. de usu & habi. §. præterea. in 2. Insti. de actio. Barto. in l. soluto matrimonio ff. solu. matrim. nume. 13. & inibi Ias. nume. 32. & Guliel. Ponta num. 4. hanc communem profiterur Rom. à nume. 5. ad 21. vsque inibi declarat. Nihilominus rex posset partem ad pacem ineundam cogere, tametsi inferioribus iudicibus id non liceat. Innocen. sumens rationem ex text. inibi, in ca. cum inter. de elect. Castal. in tract. de Imperatore q. 110. col. 7. versic. 41. tomo 5. tract. diuersi doct.

Hinc definiiri poterit, quod & practico obuium erit, in hac Hispaniæ republica, non solum ex regia constitutione 55. in conuentu Toletano lata, iudicem delationem ensis prohibere posse, ne scandalum sequatur, quin etiam ne per compita domumue alterius transeat, ex præcitata l. æquissimum. Alber. in l. final. ff. de interd. & regal. & est text. ad id præstantissimus in l. 1. §. final. ff. de offic. præfetti vrbis. & inibi doct. diffinientes iudicem posse contra præcipere, ne per certos fines incedat. Et in ea specie ita respondit Ioan. Andr. post Guid. de Suza, in addit. ad Specul. in tit. de pign. §. sequitur. versicul. quid si timeo. & omnium diligentissimè Ias. in l. quod iussit ff. de re iudica. Alexand. nec admodum grauatus his accedit in l. qui bona. §. si quis ff. de damno infecto l. fina. ff. de offic. procur. Cæsaris. inibi veluti contumeliosum. Alberic. & Iacob. de Aretin. inibi Alberic. etiam in l. fin. C. de interd. & releg. quin etiam poterit præcipere

iudex ne domum suam exeat, teste Iafone, num. 27. d. l. quod iussit. Alberic. in præcitata l. fina. Tametsi Baldus in errorem lapsus fuerit, contrarium existimans in capi. quinquaginta. colum. 2. de iureiur. Hinc etiam deduci videtur, quod & practicis obuium erit, iudicem sub certa ac definita pœna posse præcipere ne alter corrixantium iter agat per alterius domum, ex Bartol. Alexand. numer. 3. Ias. numero 25. in l. quod iussit. deducentes ex l. 1. §. final. ff. de offic. præfect. vrb. in verbo, solitarum regionum, & ad id stipulari videtur dict. l. æquissimum. Siquidem iudex scandala, rixasue inter opidanos ciues, aliosue suæ iurisdictionis subditos, deuiare summa ope tenetur, atque prohibere, ne arma deferant, ratione loci, temporisue, sicuti constat ex l. final. C. de præpositis sacrorum cubicul. libro 12. Et adnotat signanter Matth. Afflic. post Ifern. in constitut. regni Sicilia. rubr. 9. numero 38. Ceterum in hac quæstione superest egregia dubitatio. quæ ex eadem radice emanare videtur, ex gloss. in capitu. literas. de restitutio. spoliat. propter viri sæuitiam posse à marito recedere vxor, nec eidem restituenda est, ni satisfationem dederit de non offendendo, capitu. ex transmissa. eod. titu. capitu. 1. vt lite non contestata. & in præcitato capitu. literas. quem text. dixit singularem esse Abbas inibi, idem & Præposit. in capitu. primo, de diuort. Bald. in capitu. primo, vt lite non contestata. idem in l. non aliter ff. de vsu & habit. Præpos. in ca. ex parte. de sponsalib. Ioan. Lopi. in capitu. per vestras. de donat. tertio notab. colum. penulti. Alexand. consil. 78. volumine 5. Hippol. in l. fina. C. ad legem Cornel. de sicar. gloss. Pragm. Sanctio. Gall. tit. de concubin. §. & cum omne. verbo, repræhensibilis. & licet vxor à marito verberata minimè possit actione iniuriarum agere, poterit tamen agere actione in factum, vt maritus puniatur, sicuti in ea specie respondit Ioan. Andre. in additionibus ad Specul. titu. de iniur. Alexand. in l. diuortio §. si vir. tertia colum. ff. solut. matrimo. explicat Catei. Contra. in vltimis memorabilibus, versicul. actio iniuriarum, & dictione vxor. Quintò ¶ eadem iuris assertio proculdubio agenda est, hanc de qua agimus cautionem in perpetuum minimè dandam esse: sed vtique ad tempus iudicantis arbitrio, sicuti argumento optimo deseruit text. in l. quarta ff. de damno infecto leg. si finita leg. qui bona fide. §. finali. eodem titulo l. de die ff. de satisfare cogantur l. prima.

prima §. ait prætor. ff. de iure deliberandi. Cui sententiæ se subscripsere Gulielm. à Cun. in d. l. illicitas §. ne potentiores. Angel. & Imol. in l. tertia. in princip. ff. de damno infecto. Et huius sententiæ authores habeo, Angel. Imolam, Alexan. in l. quarta ff. de dam. infect. Angel. & Imol. in l. penulti. ff. de prætor. stipul. Angelus idem professus in l. ita stipulatus. secunda columna ff. de verborum obligatio. & nouissimè Anton. Gomex. numero 16. in capitulo sexto delicto. Et quanto tempore duret isthęc cautio, iudicantis arbitrio relinquitur quam esse communem profitetur Ripa numero 23. in rubri. de damno infecto. Tametsi Alberic. profitetur contrariam esse communem in l. illicitas §. ne potentiores. numero 10. de offi. præsid. ff. de quo vide Franc. Auiles. in capitu. sexto Præto. numero 19. Iudices tamen admonitos esse velim in hac temporis cautione præfinienda præ oculis habeant celebrem Paul. Castrenf. doctrinam in l. Valerianus. numero 7. ff. de prætor. stipul. definiens longum temporis spatium, vt potè decennium præfiniendum esse. Cui se subscripsere Hippol. in l. prima §. prætereà. nume. 80. ff. de quæst. Decisi. Tholos. 489. Et id quidem si negotij qualitas exigat. Cætera quæ ad ius pertinent, ex alijs quisque repetere potest, sunt enim peruulgata.

Sextò, ¶ constat prædictam assertionem intelligendam fore ultra prædictam cautionem de non offendendo, posse à iudice petere arma deferendi licentiam, & congregatos amicos, in famulatuq; degentes, armatos deferre, sicuti probat tex. in l. si. de erog. milit. anno. lib. 19. Bart. in l. sanctum. de reru diuis. tametsi data sit cautio, cum & ea maleuolum animum non mutat. l. quia satisfactio. ff. de suspect. tur. §. nouissimè. Insti. eod. titu. l. fin. de erog. milit. anno. C. lib. 12. Gulielm. à Cun. Bart. num. 18. in d. §. ne potentiores Salicet. in præcitata l. denuntiamus. Tholos. Decisio 489. ex nouioribus. Franc. Auiles. capitu. sexto Præto. numero 22. isthęc licentia de armorum delatione concedenda est.

Septimò, ¶ principaliter est adnotandum ad verum & perspicuū huius quæstionis examen, si inimicus meus iter agens ad aliquam nempe ciuitatem, minimè potest iudex compellere eum cautionē dare de non offendendo, cum forensis sit, nec inibi fecit aliquod, propter quod possit conueniri. Bartol. in l. etsi susceperit §. final. ff. de iudic. & inibi Bald. Hippol.

& Francisc. Auilief. nume. 12. in his locis, quibus & antea meminimos, id vnum intelligens, ni passim & sæpenumero ad eam iret ciuitatem, & suspitio timoris immineret, ex eo compellendus vtique est de non offendendo satisfactionem dare. Hippol. in l. fin. numero 120. ff. de iurisdic. omn. iudic. Capel. Tholos. 489. Ias. in l. si super possessionem C. de transact. numero 7. Bald. Angel. Felin. Auilief. locis quibus & antea meminimos. Et ne scrupulosi vtar ambagibus, in ea specie hoc vnum considerandum esse existimo, quisnam inimicus censeatur: circa text. examen in l. 17. titu. 26. part. 2. & l. 7. titu. 33. part. 7. & l. 13. titu. 16. part. 4. l. 1. titu. 19. part. 2. & l. 6. titu. 33. part. septima circa quorum intellectum, aliqua coniicienda sunt, huic rei maximè necessaria, quorum primum considerari oportet inimicum dici in iure nostro bifariè: & primò in ea specie, qua potest occidi: secundo, in eo duntaxat casu, quò à ferendo testimonio repellitur. Ad rem igitur, de qua primò agimus, inimicum minimè posse occidere, ni & sententia diffinitiuata lata perspicuis legitimisq; probationibus inimicus is censeatur, ac proinde iudicetur inimicus l. secunda, titu. 16. part. secunda l. 17. titu. 26. ead. part. Quòd si absente inimico, seruato iuris ordine, à iudice sententia lata sit, in qua illum definit inimicum, expressim seruanda est forma legis 76. in Tauri conuen. lata, & regia l. 67. styli. Quarum seruata forma eidem cui facta est iniuria ius occidendi inimicum à iudice discerni potest. In ea specie adnotat Bald. in capitul. ad nostram. de probat. cuius sententia supra quoque alia in quaestione negotium nobis fuit. Cæterum ꝑ hac concessa facultate occidendi, posse optimo quidem iure proditorie etiam illum interficere. Et huius sententiæ authorem habeo Rochum Curt. in capi. fina. de consuetud. fol. 20. paruo, columna quarta, qui plerosque alios congerit. In quo dubio lectorem admonitum esse velim minimè eum inimicum constituendum esse ex quacūque causa, vtpotè eum interimere possit, sed ea duntaxat, propter quam vltimi supplicij poena condemnandus foret, sicuti in ea specie existimat Capel. consil. quinq. num. 11. Octauò, ꝑ potissimum ad illam quaestionem passim controuersam illud etiã adduci solet, solùm petendam esse de nō offendendo iniuriã passum, sed nec vtiq; familiares. Bar. in d. §. ne potentiores. col. 2. Bal. in

in l. 1. ad fin. C. de episc. & cler. Galielm. à Cun. in præcit. §. ne potentiores. Salic. in d. l. denuntiamus. Ant. Gomez. loco præcitato, nu. 16. Franc. Auilief. n. 20. eo in loco, cuius & antea meminimos, existimans inita pace cum offenso, teneri ad stipulari de non offendendo familiares, amicos, adhærentes. c. ad apostolicam. versicu. adhærentes. de re iudic. in 6. cap. olim de accusat. Et omnium diligentissimè Felin. id plerisq; alijs axiomatibus declarans in rubr. de tregua & pace. nume. 11. vbi dilatando chartas, quamplurimis remissionibus definitum reliquit, quis in ea specie familiaris, socius, adhærens, consortes dicantur. prenotaris, est adnotandum, quod licet qui causam dedit timori, minimè possit hanc cautionem de non offendendo petere, ni & qui iniuriam passus est timorem incutit. sicuti in ea specie explicat Felin. loco præcitato. Cuius sententia explosa, contraria veritati magis fauet. Quinetiam hanc cautionem ab vtroque peti posse constat ex Ang. in l. qui bona. §. qui damni. ff. de damno infec. Barto. in præcitato: §. si quis iusta. & est text. ad id præstantissimus in d. l. denuntiamus. in qua id distinctè diffinitum extat. Et Barto. in l. qui bona. §. si quis circa. ad finem. ff. de damno infec. Felin. in rub. de tregua & pace. col. 6. Capel. Tholos. præcitata. Iaso. in l. si super possessionem. numero. 3. C. de transact. Hippol. in dicto §. præterea. numero 86. formidolosus non tenetur hanc de qua agimus petere cautionem. Siquidem & is est qui timet ea, quæ nulla sunt suspitione digna. l. fin. C. de iure delib. Id vnum intelligendum esse existimo etiam procedere, tametsi culpa petentis cautionem orta si inimicitia, vti signanter explicat Bartol. in l. qui bona §. si quis iusta præcit. & inibi plerique alij doct. Ioan. de Imol. in §. qui damni infecti. eiusdem l. Felin. & Ant. Gomez. in his locis, de quibus mentionem antea egimus. Et illud constat, qui dispendium grauamenve ex facto alterius patitur, vel timetur grauari, posse à iudice petere id vnum reparari, præstita cautione ab aduersario. Baldus. per text. inibi in l. qui pater. C. qui bon. ced. poss. iudem in l. si seruus. C. quod cum eo. & in l. fin. col. 2. C. de edic. diui Adria. tollen. di. Alexand. in l. si de possessione. C. de transact. Felin. omnium diligentissimè loco præcitato, ad finem.

Quasi istius capituli coronidem, & illud adnotaneum est, si sanè qui iniuriam intulit, non possit cautionem de non of-

fendendo præstare, nec fideiussores inuenire, iudicantis arbitrio relinquatur, hinc inde considerari debet, utpotè si sit qui iniuriam irrogauerit, ita paupertate oppressus, non opidanus, civis advena iuratoriæ t̄ cautionem sufficere. text. 9 est qui argumento optimo deseruire videtur in §. sed, hodie. Institut. de satisfactio. & in authentica generaliter. C. de episcop. & cler. & in l. sancimus. C. de verborum significationib. & ad id compellendos esse incarcerandosque, donec prædictam præstent cautionem. Iaso. in dicta l. sancimus, Alberic. in l. non est verisimile. ff. quod met. caus. glossa. celebris in l. i. ff. qui. satisfact. cogant. ubi argumento optimo deseruit, & inibi expressim, ad id notat Paul. Alexan. & Iaso. & in his regnis id vsu receptum est.

10 Ad eandem rem itidem convertitur, qua afficiendus sit pœna, hanc cautionem & securitatem, ut ita t̄ dixerim infringens. Et sunt qui existiment læsæ maiestatis pœnam ex Ioann. Fab. in præcitata l. denuntiamus. text. & que inibi adnotant doct. in l. prima. ff. ad legem Iuliam maiestatis. Bartol. numero 9. in dic. §. ne potentiores. Capel. Tholo. decis. 489. ad finem nec desunt in ea specie, qui existiment ex §. si quis hominem. in titulo de pace tenenda, & eius viola. in vsibus feud. si criminis author, & fractor securitatis, occiderit, in ea specie mortis pœna afficitur. Quòd si vulnerauerit, eidem membrum mutilatur ex §. si quis alium, titulo paulò ante citato. Quòd si alia iniuria affecerit pœna pecuniaria, cautionis reus afficitur, ex §. sequenti. eiusdem tituli. Et isthæc securitas fracta esse censetur, si alicui de familia, cui præstita fides, ac cautio data est, illata fuerit iniuria, pari schemate, ac ratione si uxorem, sororem familiamve illius, cui data fides est, concubitaerit, scœdera que veneris, cum eis coniunxisset, cautionis fractor censetur, ex Fabro, & Decisio Capel. Tholo. his in locis quibus, & antea meminimus. Et ex nostræ Hispaniæ hominibus Montalv. signanter in glossa ad ordin. regias verbo Seguritas. Francisc. Auilef. numero 26. in capitulo. sexto Præto. Ma fuerius satis diligenter in practica sua. titulo de affecuramento, in qua specie regia l. ait. titulo 8. lib. 4. in ordin. regal.

Illud verò iure respondendum erit, huius criminis reus contra securitatem regalem, proditoris loco existimatur ex regia l. 2. tit. 2. part. 7. inibi, La nouena.

Postre-

Postremò & verbo non amplius addam inita pace de non offendenda ratione inimicitie præterite intelligitur. Quòd si ex noua causa rixa orta fuerit, inter eosdem fidei fractor, 11. ac cautionis non censetur, sicuti definire. Bar. in l. aut facta. ff. de pœn. Abb. in c. cum inter. de renunt. Syluest in sum. suæ ver. Iuramentum. 3 §. 16.

S V M M A R I V M.

- 1 Tam clericis, quàm laicis, tam intra ecclesias quàm foris armæ prohibita sunt, earumque vsus vetitus.
- 2 Arma ferriq; vsus contra multorum sententias, antiquitus adinuenta esse.
- 3 Appellatione armorum quæ veniant, seriose declaratur. itidem numero 4.
- 5 Discutitur signanter, an defensoria arma, appellatione armorum veniant.
- 6 Armorum bellorum appellatione, an lapides, & fustes veniant.
- 7 Statutum puniens percutientem cum armis minimè cõprehendere cum baculo percutientem.
- 8 Regias constitutiones de delatione armorum tractantes, non esse intelligendas in his, qui paruos cultellos deferunt.
- 9 Regia l. 33. tit. 14. lib. 2. ord. perpenditur.
- 10 Hæretica prauitatis familiaribus armorum delatio permittitur.
- 11 Cruce signatos, armis non esse spoliandos.
- 12 Post campanæ horam, si noctu lucernam deferant, armis expoliandi non sunt.
- 13 Iter agentes arma ferre possunt.
- 14 In curia regis commorantibus, & in regio seruicio interessentibus armorum delatio permittitur, nec armis expoliandi sunt à iudi.
- 15 Regias constitutiones, minime esse intelligendas in nobilitate decoratis.
- 16 Discutitur, eleganter natiuus intellectus, & ex mente litræ recipiendum responsum. §. si quis rusticus. de pace tenenda in vsibus feudorum.
- 17 Iudicem associantes armis expoliandi non sunt, nec armorum delatio prohibetur.
- 18 Homines armatos congregans ad delictum perpetrandum, an sibi duplici pœna afficiendus.

H 4

19 Minister

- 19 *Ministri iustitiae si viderint, arma prohibita portantem, & velociori cursu in domum ingressus fuerit, posthinc armis spoliari riosè discutitur.*
- 20 *Doctorali dignitate insigniti, ne vti que posse armis spoliari.*
- 21 *Arma deferentes venenata praefer regiae constitutionis poenam, grauiori afficiendi sunt supplicio.*
- 22 *Quid praecis obseruet, an arma debeat amittere deferens nec ne.*
- 23 *Hi qui priuilegio armorum condonantur minime deferre possunt in iudicium, in concione congregatorum, nec in scholarium multitudinem.*
- 24 *Chorondas Tyrionum princeps sanxit, ne quis cum ferro, sub capitis poena in concionem prodiret.*
- 25 *Vsu, ac consuetudine receptum esse in regis Hispaniae praetorijs, ne mini licere, ense aliquibusve armis ingredi.*
- 26 *Apud Hispanos clerici arma portantes vetita, & cum armis ipsis deprehensi, à ministris iudicis secularis spoliantur.*
- 27 *Pluribus in casibus, in quibus, & armorum delatio permittitur, recitatur.*
- 28 *Temporum immunitate minime gaudere qui ad ecclesiam armatus confugerit.*

De armis, deque earum delatione poenis iure
Caesareo, Regio, Pontificiove sanc-
tiss. Cap. VIII.

FREQVENTER contingit controuersia post illatas iniurias circa armorum amissionem. De armis igitur nobis religio est, ac de illarum delatione pertractate. Quorum difficultas plusquam mediocri est circa regias sanctiones. Regulariter autem arma prohibita sunt, & item eorum vsus vetitus, tam clericis, quam laicis, tam intra ecclesias, quam foris, text. in l. prima. C. vt armorum vsus, libro vndecimo, capitulo clerici arma. de vita & honesta prohibito. te clericorum. capit. quid culpatur. 23. quaestione prima, & in authentic. de armis. in rubro, & nigro collatione sexta. capitulo conuenior. 23. quaest. 8. §. sed ex constitutionibus. insti. de interdictis. §. item ex Iulia. Inst. de dubl. iudic. tradit latè Cornel. consilio 20. libro tertio. Socinus regula 30. Capola in l. armo.

l. armorum appellatione. ff. de verborum significat. Rom. in singul. 263. Angelus Atet. in tract. maleficiorum, in parte vno sticho ferreo, Catelia. Cota, omnium diligentissimè in memorialibus iuris in verbo armorum vsus. Petrus Bellug. in speculo principum rubri. 27. §. milites. numero tertio, eleganter Andreas Tiraquel. de nobilitat. capitulo 20. numero 62. Doctores in capitulo primo, per text. inibi. §. si clericus, de pace tenenda: & eius violat. in vsibus feudorum. Et Barbat. de praestantia Cardinalium, secunda parte quaest. 5. numero 21. Paulus Parisien. in consil. 171. volumine 4. numero 17. Ioann. Lopius aliqua his coniecit, in ca. per vestras. secundo notabili. §. primo. numero 13. de donationib. & apud Gallos asseuerat Chassaneus in consuetud. Burgundiae. rubr. prima. §. quinto. versiculo Archidiaconus. numero 79. & Carolus libro 2. regaliū Franciae priuilegio 17. & nouissimè Nunius Auend. in dictionario regiarum legum, quem admiscuit tractatui de exequendis manda. regis Hispaniae, in verbo armas. folio quinto. columna 2. Matth. Afflict. post Ifern. in constitut. regni Siciliae. rubric. sexta, libro decimo. numero 38. Didacus à Couarruias libro secundo Variarum resolutionum. cap. 20. ad fin. Ludouicus Carte. in pract. crimin. §. homicidium. numero 344. pagina. 482. Remigi. Agoni. de immunitate ecclesiae. 12. quaest. Boerius decisi. 161. Extantque hodie regiae leges. Siquidem. l. 33. titulo 14 lib. secundo ordinis. regia. l. 8. titulo 33. part. septima. l. 5. titulo 20. part. secunda. l. quarta. titulo 21. ead. part. l. decima. eodem titulo. l. octaua. titulo 23. part. secunda, & constitutio regia capitulo. 25. in conuentu Toletano lata anno condita 1525. & peti 25. Valisoleti anno 1523. de armorum delatione tractate. Sed antea quam ad regiarum constitutionum examen condescendam, quod obiter menti occurrit, adnotandum est, antiquitus arma adinuenta minimè erant. Siquidem Herculi claua, & leonis pellis conueniebat. Quo tempore nondum erant arma adinuenta, sed fustibus homines iniurias propulsa- bant ac ferarum pellibus texebant pro armis corpora, sicuti hac in re commemorat Diodorus Siculus rerum antiquarum, libro primo. folio. 13. columna secunda, vnguibus & dentibus belluarum more pugnabant, sicut Horatius author est.

Quum prorepererunt primis animalia terris,
Mutum, & turpe pecus glandem atque cubilia propter.

Vnguibus

Regia
leges.

Horat.
crim.

*Vugibus & pugnis dehinc fustibus, atque ita porro
Pugnabant armis, quæ mox fabricauerat vsus.*

Idque constant ex Stobæo, sermone primo, datam cecinit.

*Arma quibusuis animalibus Deus, donauit naturam Aeream.
Volucris, velocitatem leporibus, & robur Leonibus.*

Tauris sponte nascentia cornua, apibus aculeos.

Ingenitum dedit monumentum.

Assyri quoque primos bella finitimis intulisse constat, cum rudes adhuc ad resistendum gentes essent, post Noe diluuii anni non multo amplius quam mille fugissent, Ninus rex belli filius, vesorem Aegyptium, & Scithæ regem intulit, bellumque cum eis gessit, quo tempore inter sese insidiari cœpere & gloriam ex humano sibi sanguine comparare, sicuti auctor est Balturius de re militari. libro 1. capitulo 1. & Antilochus refert dum ait.

Hec crebros tendunt, nec arcus verbera funda.

Expediunt, seuosque ex ferox Mars aquore cades.

Infert, sed rigido geritur res quominus ense:

Ac illi apprime pugna certare periti.

Euhoia genus acre virum belloque superbum.

Iure igitur & natura comparata sunt arma operaque militaria, tamen si non desint qui existiment antiquitus arma bella que inuenta est: sicuti poeta ait.

Nondum vesano, rabies nudauerat enses.

Nec consanguineis fuere discordia nata.

Et sunt qui alleuerent antiquissima huius rei bellicæ initia fuissent, longeque ante vrbes legesque conditas, ante æris ferrique vsus ad inuenta, siue ad Iouem illum magnum qui in cœlo comitatum, exercitum deorum pariter, & demonum, Plato scribit, siue ad prisca vsque ad illos homines inertes, & ex terra genitos vt poeta meminuit.

Terrea progenies duris caput extulit armis.

Ad aptiorem huius capituli resolutionem, illud præmittendum non est quod doctorum capita nimis torquet, armorum appellatione quid veniat. Et sunt qui existimant lapides, & fustes contineri ex l. armorum. ff. de verbo. sig. §. 1. 3. in prin. versi. armis. ff. de vi, & vi arma. capitu. conuenior. 23. q. 8. glossa. in l. nepos Proculi. ff. de verbo. signific. text. ad id celebris in dicto §. sed ex constitutionibus. & in §. item lex Iulia.

3 Quibus & antea meminimus. Ioan. Ign. in l. prima. §. occisorum.

2
Armerii
vsus anti-
quissimus.

Appella-
tione ar-
merii que
veniant.

rum. nume. 42. ff. ad Sylla. Barbat. in tract. de præstan. Card. 5. quæst. nume. 23. & ante hos Bart. in l. 1. ff. ad legem Iul. de vi publ. Rom. in d. l. 1. §. occisorum. Vincent. Paleo. in confi. 56. inter consilia Alex. vol. 4. Iaso. in §. ex maleficijs. num. 52. de act. Instit. Fel. in cita quorundam. num. 2. de Iudæis. Marcus à Mantua. lib. 6. obseruat. obseruat. 54. Petrus à Belluxa. & Nunius Auend. his in locis quibus & antea meminimus. Et id quidem largo sumpto vocabulo: proprie tamen sumpta eaduntaxat omnium artium instrumenta continentur, & etiam artis nauticæ instrumenta, iuxta illud Maronis 5. Aeneidos. 4

Colligere arma iubet, validisque incumbere remis.

Et etiam agriculturæ iuxta illud Verg. 1. Georg.

Dicendum, & que sint duris agræstibus arma.

Ceterum & artis studij necessaria arma vocantur, sicuti definitur ex Plinio alleuerante cuius arma erant, non lancea, sed stylus & pugillares, similiter etiam lachrymæ, & orationes arma dicuntur clericorum. Sicuti definitur ex c. conuenior. 23. q. 8. & artis Pistoriæ arma vocantur, iuxta illud 1. Aeneid. Clericorum arma.

Tum cererem corruptam vndis, crrealiaque arma

Expediunt.

Id est, instrumenta quibus ad pistorium opus vtimur, nihilominus in hoc tractatu de delatione armorum, ne quem decipiat isthæc generalis appellatio, non erit obliuioni tradendum arma in duplici differentia sumi, defensionis causa parata. Et Iuriconsultus de propria verborum significatione agens scutum, & galeam, quæ constat esse defensionis causa paratam, armorum appellatione veniunt. Alber. in præcitata l. armorum. Et noster Iustin. in §. sed ex constitutionibus. Instit. de interdicitis. l. 3. §. armis. ff. de vi & vi arm. Nec aliquo iuris apice deseruire videtur, quod Angel. in §. ex maleficijs. nume. 22. Instit. de action. qui Iasonem. num. 83. inibi, & alios plerosque in errorem attraxit contrarium existimans ex Barto. in l. 1. ff. ad legem Iuliam. de vi publ. Ex qua lege dif-

Armerii
differentia

Appella-
tione ar-
merii
defensoria
veniant.

ad le-

ad legem Iuliam, de vi publ. siquidem inibi ex materia legis, quæ agit de vi publica, quæ non infertur armis defensibilibus, sed offensibilibus: ut per quam manifestum est, atq; ideo arma defensiva inibi appellatione armorum non veniunt, Vide lector quisquis veritatem amas, quam planus est intellectus, qui ex text. inevitabiliter, & ex ipsius verbis fundatur, & est ratione & moribus æquissimum. Ex quibus reluctet Ange. & aliorum error intollerabilis, qui nunquam purgabitur. Rursus ad istius quæstionis intellectum, & illud obliuioni nō erit tradendum ex stricta armorum bellorum

Angeli error.

Ex stricta appellatio armorum.

appellatio. in d.l. armorum. quod ipsum habent, pleræque aliæ leges ei similes, quibus & nos paulò antea meminimus, tamen ab hac sententia plerique alij discedant, inter quos Ange. & Ias. his in locis quibus & antea mentionem fecimus. Corn. conf. 199. nume. 4. Rom. in l. i. §. occisorum. præcitata rationem reducentes ex gloss. in clem. 1. §. quia verò. verbo arma. de statu monachorum. agens concilium Vienne. in d. clemen. & excommunicans monachos intra monasterij seta arma tenentes, nec utique eos includit, qui lapides & fustes tenent.

Cultellus arma non est.

Doctorum error.

Glo. intellectus.

Regiarum legum declaratio.

Rursus ex §. fin. in authen. de armis. collat. 6. diffiniens, ne arma fabricentur, minimè prohiberi cultellos minores fabricari, & inibi glo. expressim annotat cultellos non esse arma. Cuius ratio & illa postulat, quòd in usum alium, quam bellicum facti non sunt principaliter, at lapides fustes in bellicum usum effecta non sunt. Quòd fit nec hæc erunt magis arma, quam prædicti cultelli, quorum doctorum sententia, quam sit à ratione deuia, dubio procul constat. Siquidem gloss. illa fustes, & lapides, appellatione armorum non contineri, definiens non se fundat in propriæ verbi defectu significationis, sed in intentionis defectu, & mentis constituentis. At gloss. illa colligere potuit ex usu loquendi defectum intentionis, vel etiam ex conditione personarum, de quibus & illa gloss. ait, nempe monachorum siquidem arma monachi habere in cela cubiculoque grandi esset dedecori. Vide qui iuris veritatem amas, quam ancipiti periculo illorum consistat opinio.

7 Ex quibus aliquot proponam. † Et primò si statutum puniat percipientem cum armis minimè comprehendit cum baculo, alia quavis re percipientem quæ ita non sit acta, ad nocendum

endum ex Bar. in confi. suo incip. statuto castri plebis. Ioan. à Platea in §. recuperanda. ad finem, de interd. Instit. Ang. in l. armatos ff. ad l. Iul. de vi publ. atque ideo regias sanctiones paulò antea citatas, de delatione armorum. † agentes, minimè intelligendas fore, si quis paruos cultellos deferat ex glo. in authen. de armis §. penult. verbo minores. Cuius meminere pro singulari Ang. Plat. fin. colum. his in locis, quibus & antea meminimus. Felin. signanter in c. ira quorundam. col. 1. de Iudæis. & id quidem, quia ex mente statuentium definitum non extat, & ipse intelligendum fore opinor, ni ex delatione cultellorum fraus constaret.

Secundò colligitur vera ratio regie sanctionis 33. titu. 14. lib. 2. ordin. regu. † quæ expressim asseuerat in his locis, in quibus arma deferre non possunt. *Se entienden vedadas tambien las armas que son defensivas.* Et ex nouioribus aliquot coniecit idem professus Nunius Auendan. in dictionario regiarum legum quem admiscuit tractatui de exequedis mandatis Regis Hispaniæ, in verbo armas. fol. 5. col. 2. tamen sunt qui existunt, armorum appellatione ne utique venire, arma defensoria, nec eorum delatio prohibita erat ex Barto. in l. i. ff. ad legem Iul. de vi publ. tex. in §. pen. in auth. de armis. collat. 6. Et huic accedit sententiæ Ioan. Igneus in d. l. i. §. occisorum. nume. 42. Marcus à Mantua libr. 6. obseruat. obser. 54. Andr. Barbat. de præstan. Cardin. quæst. 5. nu. 23. Et nihilominus ex regia sanctione arma defensiva deferre prohibentur. Quòd verò attinet ad regiam ordinationum constitutionem, & si errare ac falli possum, mihi certissimum est opinionem communi contrariam ea constitutione & lege probari. Scio etenim non esse præsumendam, nec facile constituendam correctionem decisionum iuris cōmunis per eas constitutiones quas leges regias appellamus: contendam tamen quandoq; per leges istas eas opiniones probari, quæ interpretationem dubiam iuris Cæsarei attingunt. In hac autem quæstio. planum est quid lex regia voluerit 33. titu. 14. lib. 2. ordin. definiens in hæc verba, *En los lugares donde fueren vedadas las armas. so pena que sean perdidas, mandamos que si alguno fuere contra el dicho vedamiento, y fuere tomado con armas, quier offensivas, quier defensivas, ansi las unas como las otras.* Et quæ arma offensiva & defensiva sint, explicant Bart. in l. periculis §. argento ff. de au. & arg. leg. Anch. in cle. 1. de excess. præl.

Tertiò

**Regiarū
constitu-
tionum in-
tellectus.**
10 Tertiò ad huius quæstionis, congruam resolutionem præ-
notandum est regias leges de delatione armorum tractâtes,
minimè intelligendas fore in hæreticæ prauitatis familiaribus,
quibus armorum delatio permiffa est, ex gl. in verbo re-
tardetur. in clem. 2. §. fin. de hæret. & † inibi passim doctores
adnotât. Quinetiam Didacus à Couarruuiâ, eo in loco cuius
antè mentionem, fecimus, existimat iudices seculares pu-
niendos fore si his familiaribus inquisitorum, armorum de-
lationem non permittant.

**Cruce si-
gnati.**
11 Quartò ex proximè dictis præter alia † quæ maximè in
huius tractatu adnotari solent, ad examè adijcitur regiarum
legum quæ expressim armorum delationem prohibent in-
telligendas non fore in cruce signatis, in fratribus Hierosoly-
mitanis, ex glo. 1. in c. duo sunt. ad fi. 12. q. 1. ut potè hodie sunt
cruce signati sancti Ioannis.

**Delatio ar-
morumpost
campana
horam.**
12 Quintò asseram in eadem principali dubitatione, si lucer-
nam post campanæ horam deferant noctu, armis expoliandî
non sunt ex regia sanctione 72. in conuentu Madricio lata à
Carolo Cæsare, anno 1534.

13 Sextò, & illud obuium erit regias sanctiones minimè esse
intelligendas † in his qui iter agunt, & arma ligata per ciui-
tatem deferant, ex §. si quis rusticus. tit. de pace tenen. in vsib.
feud. Signanter Matth. Afflic. in 1. lib. const. in rubr. de licent.
& delat. arm. Host. in capit. clerici. de vita & hon. cler. Nic. à
Neapol. per rex. inibi in l. si. C. de pro. sacr. scrib. lib. 12. And.
Barbar. de præst. Card. 2. part. q. 5. num. 2. 1. Iaf. in §. ex male-
ficijs. Instit. de act. Bal. & Ifern. in d. c. 1. §. si quis rusticus.

**In curia in-
teressenti-
bus arma
promittun-
tur.**
14 † Septimò illud memoriæ conuenit commédare hanc ar-
morum delationem in curia regis commorantibus, eorum q̄s
seruitio degentibus prohibitam non esse ex l. fina. C. de præ-
pos. sacr. cubic. lib. 12. & qui curiales dicantur, explicat gloss.
in cap. primo 51. distinctione, pari ratione curialibus filij re-
gis primogeniti, armorum delationem prohibitam non esse
ex l. bene à Zenone C. de quadrien. præscript. inibi, siue ab
his qui postea digni fuerunt nomine Imperiali. Ex qua dif-
finitum extat priuilegium concessum in curia regis commo-
rantibus competere etiam curialibus filij primogeniti regis
capitulo cœpit. vigesima quarta quæstione prima, eò ma-
ximè, cum primogenitus regis in vita patris rex censeatur,
ex Andræa ab Ifern. in capitul. primo, de feud. marchia, in
vsibus

vsibus feudorum. † & ibi glossa in capit. fina, vigesima quarta
quæstione prima, & in cap. Adrianus 63. distinct. Bald. in l. in
suis ff. de de liberis & posthu. Cosmas in Pragmatica Sanct.
Gall. in proœmio, in verbo primogenitus. fol. 8. Io. Igneus in
l. necessarios §. non aliàs. nu. 387 ff. ad Syllaian.

Octauò ut ad propriam quæstionem reuertamur, & illud
cōstat hanc delationem armorum prohibitam in militibus.
nobilitateq; decoratis intelligendam non fore, ex liubemus.
in prima C. de præpositis sacr. cubic. libro duodecimo. si & hi
in expeditione belli sint, sicuti in ea specie adnotat Bald. in
capitul. primo. quid sit inuestitura. numero 50. in vsibus feu-
dorum. satis diligenter Andræas Tiraquellus de nobilitate.
capitu. 20. numero 68. & 72. Et quibus hoc peculiare pri-
uilegium competat, explicat Marcus à Mantua in l. precibus
C. de impuberum & alijs. numero 230. Quo in loco post il-
lius legis repetitionem 50. militum priuilegia congerit.
Et Galiau. in l. Centurio. nume. 26. ff. de vulg. & quæ sint re-
quisita, ut milites his priuilegijs condonentur, explicat glo.
in l. milites ff. ex quibus causis maior. & sunt qui existiment
ex eo quod rusticis armorum delationem vetat Imperator
in dicto §. si quis rusticus. in titulo de pace tenenda. tacitè
nobilibus permittere videtur, ex l. cum prætor ff. de iudic. ca-
pitu. nonne. de præsumptionib. & omnia censentur permiffa,
quæ non prohibita reperiuntur l. nec non §. quod eis ff. qui-
bus ex causis maior l. quicumque §. quia pupillo ff. de public.
Et huius sententiæ authores habeo, Lucam à Penna in l. pri-
ma, in principio C. ut armorum vsus. libro vndecimo. Ioan-
nes Rayn. in tractatu nobilit. in septima quæst. principali. 3.
effectu nobilitatus. Bon. de Curt. in tract. nobilitatis 5. part.
priuileg. 39. Rebuf. in concord. tit. de collat. §. cum verò. ver-
siculo nobilitatis. columna tertiâ. & iterum versiculo item
arma. Quibus admodum suffragatur text. in §. mercator. ti-
tulo, de pace tenenda in vsibus feudorum. Quibus in locis
satis diffinitum extat nobilitate decoratos, arma deferre
posse. Quorum sententia calculo non caret, licet à nemi-
ne notetur, ex eo quod omnibus regulariter sit interdicta
delatio armorum, ex l. 1. ut armorum vsus. libro vndecimo.
Cuius verba hac in re adnotanda sunt. Loquitur siquidem
per dictionem vniuersalem negatiuam, nulli eique adiecit
aduerbium, & vniuersale prorsus: perinde significat atque
omnino

15
Anprogeni-
tus in vita
patris sit
rex.

Nobilitate
decoratis
armaferre
permitti-
tur.

Militum
priuilegia.

Contraria
sententia.

omnino l. ultim. & inibi glo. in verbo, cingulo C. de prapost. sacror. cubic. lib. 12. & inibi Platea, & Lucas à Penna diffinientes, nobilibus condonare, peregrinè proficiscētibus armorum delatio: regulariter verò è contrà, ex præcitata l. 1. Et huic sententiæ accedit Iser. in d. §. si quis rusticus. Itidem in constitutione Siciliae, incipienti intentionis. col. 3. & expressim adnotat Matth. Afflict. columna secunda, ibi Barb. de præst. Cardi. quaest. ult. parte secunda, col. 6. vers. sed quid de officialibus. Quo fit hanc sententiam verissimam fore existimo. Et vobiter agam ¶ quo ad intellectum text. in §. si quis rusticus. & in d. §. mercator. de pace tenenda, potest videri id non concedere nobilibus, nisi à contratio sensu, sum pro argumento, aut aliàs tacitè, nec per huiusmodi argumentum legum correctio induci non debet. Et de posteriori est text. in l. secunda C. de condit. insertis, quam & Baldus ita sumat argumentum à contrario sensu non sumitur, vbi legis prauus intellectus resultat capitulo cum virum, de regula. capitu. à nobis in secunda de sententia excommunicatio- nis glo. in capitulo significasti, ad medium magnæ glossæ de foro competenti, & de alio tacito intellectu est glo. in ca. cupientes §. et si per viginti. verbo petere. At rursus verbo priuatos de electione. lib. 6.

Cuius pro singulari meminit idem professus Barbarius in l. eadem §. Cato. de verborum obliga. col. 35. quò fit tex. in §. si quis rusticus sicuti Alber. & Card. Alexand. vterque col. 1. adnotant inibi id quò definitur, de rustico, ad alios etiam non rusticos extendendum fore potissimum, cum indistin- ctè nullus prorsus possit arma portare ex d. l. 1. C. vt armorum vsus. ideo de rusticis nominatim illic mentio fit, siqui- dem ipsi hoc magis frequentare solebant, argu. tex. in l. nam ad ea. ff. de legi. Barb. in repet. l. cum acutissimi. col. 22. ver- sicu. & pro istis C. de fideicom. itidem consil. 6. scriptum est. lib. 1. col. 7. & consil. 42. illud in medium. lib. 1. col. 2. & con- sil. 23. libr. secundo. colum. 6. Et rursus consil. 30. colum. 3. eod. lib. consil. 69. colum. 6. volum. 3. & consil. 67. libr. 4. co- lum. 7. Et in capitu. Rainaldus. de testam. colum. 97. Felyn. in cap. coram. colum. 1. de offic. iud. & cum ratione frequentio- ris vsus exprimat inibi non restringitur eius dispositio, ex ijs quæ notat Traquellus de retra. titu. 1. §. 20. gloss. 1. nu. 4. Nec tex. in præcitato §. si quis rusticus. verba agit de rustico in ea

16
Intellectus
§. si quis.

Argu. à
contrario
sensu non
sumitur.

Natilus
intellectus.

in ea significatione, scilicet pro plebeio & ignobili, sicuti Rayner. & Bon. de Curtil. locis præcitatis adnotant, sed vti- que in propria significatione, pro eo qui rus habitat, sicuti glo. definiuit. Et Alber. & Cardin. Alexand. inibi, vnde rustici appellati sunt, tanquam ruri & glebæ addicti. Nam & leges feudales, quas vocant ignobiles, rusticos appellant. capi. si ru- sticus. cap. similes. cap. si quis rusticus. tit. de pace tenenda. Et Felix Paleolus hunc titulum suo operi, de nobilitate & ru- sticitate præfigit. Eadem fermè ratione traditur interpre- tatio legum de delatione armorum tractantium, intelligen- das esse nisi ex licentia iudicis permissum foret, ex l. fina. C. de fabricens. lib. 10. vel nisi delatores iudicem associarent, sicuti existimat Luc. à Pen. l. si. C. de dig. lib. 12. asseuerans posse iudicem familiam, ac viros armatos secum deferre. Bald. & Innocen. in cap. olim causa. de restit. spoliat. Bald. in l. nunc salutem §. sciendum ff. de offic. præfecti vigil. Abb. in capit. si- gnificasti. de offi. deleg. definiens iudicis familiam, arma ferre posse, & maximè nocturnis horis, nec vti que de armorum delatione puniendi sunt. Angel. idem professus in l. 1. ff. si quis ius dicenti non obtemper. Quinetiam pro criminis au- thore incarcerando, homines armatos, etiam inuitos, iudex posset congregare. Bartol. in l. si quis hoc genus C. de epi- scop. & cleric. Ang. in l. 2. C. de ijs qui latro. Ioan. à Plat. in l. in fiscalibus C. de exact. tribuit. lib. 10. Paris à Put. nec admo- dum grauatus ijs atcedit in tract. syndic. in parte, brachium implorare, pro executione. fol. 64. Illud etiam ad regiarum legum examen deducitur, quòd si quis repertus sit noctu in portico domus arma deferre, & ipse penes pedes dimittat, vel in angiportu, an regiæ constitutionis pœna afficiendus sit? Et sunt qui existimant non esse puniendum, cum & is de- ferre arma non reperitur, ex l. 1. §. hoc rescriptum ff. ad Syl- la. Barbat. in eod. tract. quem publicum fecit, de præst. Card. in hoc dubio ipse cōtrarium verissimum esse existimo, quin- etiam à ministris iudicis poterit armis extpoliari, vt supra luculentius explicuimus. Ex proxima interpretatione ad- huc expendi & examinari poterit, an qui homines arma- tos congregat, quo ad regiam sanctionem, de delatione ar- morum tractantem, an duplici pœna sit afficiendus de de- latione armorum? Et ex eo ¶ quòd homines armatos ad eius tutelam habuerit, & Bartol. in ea specie respondit, vni-

17
Iudicis fa-
milia.

Armatos
congregās.

18

ca duntaxat pœna esse coercendum, cum isthæc duo ad eundem effectum cursum dirigant: is, inquam in l. i. ff. ad legem Iul. de vi publica. versic. quæro vos. Hippol. idem professus in pract. crim. §. pro complemento. nu. 37. suffultus glo. auctoritate in l. quid de crimine C. de accusat. Bald. in l. aduersus C. de furt. peregrina in parte arma dura. ad fin. & his deseruire videtur text. in l. illud ff. ad legem Aquil. Barto. in l. quemadmodum §. illud ff. eod. titu. Bald. in l. diuortio. colum. 2. ff. solut. matrimo. eodem marte, eodemq; ore, asseuerantes quod si statuto definita sit pœna in 10. qui detulerit arma, alioquidem statuto sancitum sit, qui aliquē vulnerauerit in 20. pœna afficitur, in ea specie vulnerans cum armis duplici pœna ne utique afficientur, sed solū pro vulnere: quorum vna pœna cum alia confunditur. Sed vt obiter agam, qui armatos homines contra priuatum defert, qua coerceatur pœna explicat Rom. in l. 3. §. sed vtrum ff. ad Syllan. Bald. & Salyc. in l. fin. C. ad Iul. de vi publica. Ad huius capituli congruam resolutionem, prænotandum est regia constitutio in cap. 55. in conuentu Toletano lata, qua definitum extat, delationem armorum prohibitam esse, vt nec ensē liceat deferre propter aliquod scandalum euitandum, nec corrixantes de arma veniant. Quod quam maximē qui iudicandi munus habet obuiare tenetur, ex l. æquissimum ff. de usufruct. Abb. in capitul. licet. de probat. numero 36. & inibi Anton. Franc. ad Abbat. & ex nouioribus in ea specie ita respondit Franc. Auiles in capitulo secundo pratorum. numero 21. in verbo, *Partialidad*. Tamen si ensis ferre possit ex pragmatica 55. in conuentu Pinciano lata, nihilominus in Granatensi regno conuerso nec ensē quidem ferre posse constat ex pragmatica 72. in Toletanis habita. & l. 72. in Madricio conuentu lata. Anni 1534. Verum vt res ista apertissimē intelligatur, animaduertendum quod passim in controuersia adduci solet circa praxim regiarū constitutionum. An sanè si iudex eiusque familia viderit quempiam arma deferentem, & à longē eum sequuti, in domum intrauerit suam, an ea specie à ministris iudicis expoliari debeat armis? Et Baldus, Roman. Alexand. in l. plerique ff. de in ius vocando. existimant iudicem minimē posse armis expoliare, ac proinde nec amittere, sumentes rationem ex text. inibi: quia vnicuique donus sua tutissimum est refugium, nec extrahi de domo sua inuitus

Vulnerans cum armis an duplici pœna afficiatur.

Regia lex.

In Granatensi regno an arma ferri licet conuersis.

19

inuitus quis non debet l. nemo de domo ff. de regulis iuris. Hippol. in singul. 189. & 225. Iaso. in l. vinum. numer. 4. ff. si cert. peta. Challen. in consuetud. Burgund. titu. *Des iustices*. rubric. 1. §. 1. numer. 7. Paris à Put. in syndic. tracta. in verbo, captus illicitè. numer. 4. Et Marcus à Mantua in obseruatione 63. lib. 7. & signanter Pyrrhus Englebermeus in præcira-ta l. nemo. & Ias. in d. l. plerique. tamen ab illorum sententia discedat Bart. per text. inibi in l. quod ait lex. §. quod ait lex Iulia. ff. ad leg. Iul. de adult. ibi à patre qui persequebatur. Barto. & Alexand. ad eum in l. 3. §. Neratius & Proculus. in princip. ff. de acquirenda possess. in contraria prorsus est sententia, sufficere utique, quod fuerit inuentus arma deferre, testibusque de delatione armorum conuincatur. text. in l. i. C. de raptu virgi. in qua specie has contrarias sententias intelligendas fore, vt pacem dissidentibus iuribus ac doctoribus afferam, si sanè regia lex, statumue municipale dicitur, qui detulerit arma amittat, sufficit utique eum vidisse. Ex gloss. & quod ibi adnotant doctores, passim in l. i. de thes. libro decimo Cod. verbo, inuenerit. doctores etiam in l. si barbatorem C. de fideiuss. & in dict. §. Neratius. Sin minus si statuto caueatur, si inuentus fuerit quispiam cum armis, id vnum exigitur, vt etiam depræhendatur, sicuti existimat Cyn. in l. licet C. de acquirend. possess. Paul. de Caltr. Barcol. Bald. in l. item lapilli. ff. de rer. diuis. hinc & illud est, quod passim adnotant doctores, inter quos & Angel. in l. si fugitiui C. de seruis fugit. si statuto cautum sit mulieres certę conditionis ne possint vestes sericas nec perlas, vt ita dixerim, portare, intelligendum est, si inuenta & capta fuerit induca his prohibitis vestibus ex text. in d. l. si barbatorem. sumentes rationem ex text. inibi, qui astrictus est latronem inuenire, non erit immunis, nisi & eum captum exhibeat, & inibi Bald. & eius additionator pleniori exstritiant manu: & Ioan. And. ad Specul. in titu. de constitutionibus. vbi eam extricat questionem de eo qui cum tunico contra legis prohibitionem inuentus est, & isthæc maximo apice deseruire videtur pragmaticis, regijsque constitutionibus, pœnas inferentibus meretricibus inducis vestibus prohibitis. Et an locum sibi vendicat, si margaritas fictas deferat: & non habere constat ex Bartolo in l. prima, per textum inibi de fonte ff. Roman. consilio 405. columna prima. Barbat. in l. cum acutissimi.

Responsio ad contraria.

Statutum de inuento cum armis

Vestium prohibitio.

columna 122. C. de fideicommissis. Ias. in l. Gallus §. quid si is, notab. vlti. ff. de liber. & posthum. 2. lectura. Catellianus Contra in memorabilibus suis incip. statuta. Tamen si Platea in l. vellera. C. de vestibus oloberic. ab hac discedat sententia. In quo dubio mens & statuti ratio consideranda est, teste Georg. Natam in capit. quamuis pactum. de pact. lib. 6. digni. in regula, certum est. de regul. iur. lib. 6. Alexand. ad Barto. in l. 3. Neratius ff. de acquir. possess. Nec t̄ silentio prætere lubet & illud, iura de delatione armorum agentia, in doctorali dignitate insignitis, minimè locum sibi vindicare: siquidem & his delatio armorum prohibita non est. Barto. in l. medicos C. de professor. & medic. libr. 10. asseuerans doctores à familia potestatis scrutandos non esse armis ab eis delatis. Idem profitetur Ioannes Lesnanderius in tract. de doctor. in secunda parte §. 8. Lancellotus Galli. in repet. l. Centurio. numero 24. ff. de vulg. Et huic accedit sententiæ Barbat. in proœm. clemen. in 10. priuilegio doctorum. Ludouicus Bolug. in authen. habita. columna prima C. ne filius pro patre. Et isthęc sententia ex eo conuerti possit: quia doctores milites dicuntur, eisdemque priuilegijs potiri debent, intelligendum fore existimo in his nempe doctoribus, qui publicè legendi munus subeunt, cum & hi propriè militare dicantur. Idem in aduocatiæ officio degentibus: cum & hi militare dicantur, ex l. aduocati C. de aduoc. diuers. iudic. Iaso. id vnum professus in l. ad egregias. numero 10. de iure iur. ff. Et huius sententiæ authores habeo Galli. loco præcitato. numero 43. & inibi Ludouic. Canetus, pagin. 39. Illud t̄ etiam ad regias constitutiones perpendi debet, arma portantes venenata (vt ita dixerim) vltra pœnam regię constitutionis de armis portandis, grauiori pœna est coercendus, ex doctrina Bald. in l. nemo C. de sum. trinit. text. in l. prima, de malefic. & mathematic. Ex quo textu Butrig. in ea est sententia: si statuto sancitum sit, si post duorum mensium spatium non posse homicidium accusari. Si fortè fortuna venenosum homicidium commiserit, nihilominus post illud tempus accusari poterit, Idem firmat Bartolus & Salicet. inibi. Quinetiam grauiore esse afficiendum pœna: ex Innocent. in capitulo primo de constitut. Abbas in capitu. at si clerici. de iudicijs. statutum loquens simpliciter de homicidio: nequaquam locum habere in homicidio qualificato, significant

20
Doctores
an armis
scrutemur.

21
Arma venenata portantes.

signanter definit Barb. de præstantia Card. 2. par. q. 5. nu. 30.

Exactè ac diligenter regijs constitutionibus verbis perpen-
pensis, illud etiam definitum extat: quod in praxi, ac vlti, in
his regnis receptum est vltra pœnam regię constitutionis
arma debet amittere. Et t̄ isthęc praxis rationem sumpsit à
gloss. quæ expressim hoc ipsum vult, in l. 1. ver. domi. ff. ad le-
gem Iuliam de vi publica. Cuius meminit Iaso. in §. ex male-
ficijs. Insts. de action. numero 8. & est gloss. in d. §. si quis rusti-
cus. & Barbat. de præstan. Cardin. 2. parte, num. 28.

Rursus vt ad veram regię constitutionis definitionem
veniamus, & illud adnotationè meretur: tametsi aliquibus,
de quibus paulò antea mentionè fecimus, delatio armorum
non t̄ prohibeatur, nihilominus arma offensibilia minimè
deferunt in iudicium, in concione congregatorumve, nec
in scholari multitudine, vt est elegans Iurisconsulti respõsum
in l. quod dolo. §. 1. versiculo item qui telo. ff. ad legem Iuli.
de vi publica. & inibi ad id adnotat Ange. in l. armatos. §. 1. ff.
eod. Quibus admodum suffragatur Ioann. à Plat. in §. item
lex Iulia de vi publica. Instit. de publ. iudic. col. 2. Et signan-
ter Barbat. in tract. de præstant. Cardin. in §. q. 2. par. Iaso. in
§. ex maleficijs. Instit. de actio. colum. 9. nouissimè Didacu. à
Couar. lib. 2. Variar. resolut. capitu. 20. ad fin. Nunius Auend.
in diction. legum regiã. versiculo. armas. fol. 6. Quem admi-
scuit tractatui, de exequendis mandatis regis Hispanię. Et
sicuti testis fidelissimus est Valer. Max. lib. 6. capitul. 5. qui est
de iustitia, ad finem. Chorondas t̄ Tyrionum princeps, &
legislator, lege lata cauit. ne quis cum ferro in concionem
prodiret, & transgressor legis capitis pœna damnetur. Ipse
legislator transgressus est, protinus ferro, quod habebat distri-
cto incubuit, & capulo tenus edidit ensẽ, à vitaque discedit:
author etiam est Cælius lib. antiquarum lection. 10. capi. 19.
Afflictus in constitut. regni Sicilię, intentionis. columna quar-
ta, in quæstione sexta. Rubuffus in proœmio le. regiã. gl. quin-
ta. numero 17. & argumento optimo ex Menandri sententiã
constat, dum cecinit apud Stob. serm. 42.

Leges per quã egregia res sunt: sed is.

Qui legibus vititur.

Sua quandoque vincula soluit, nec semper occupat.

Et Sophoclis in Aiacidẽ ex eodem Stobæo ait:

Nihil est ciuitati præstantius quã leges.

I 3

Rectè po-

22

Armorum
amissio.

23

Delatio ar-
morum in
iudicio pro-
hibetur.

24

Rectè posita, nam et inferioris homo sortis.

Et qui ditior est, equale ius experiunt.

Vincit autem minor maiorem, si iustam causam habeat.

Phalaris. Phalaris tyrannus Agrigentinorum, cum vir perquam crudelis, ac immitis esset, admirandis, & nouis tormentis homines cruciabat & torquebat. Quod animaduertens Perilaus faber ærarius iuuenam fabricatam à se dono dedit regi, ut hospites in ipsam cõiectos viuentes exureret: egebat autem iuuenca mugitum, naturali consimilem. & Phalaris eo solum tempore iustus ipsum artificem primum iniecit Et Gellius libro quarto noct: actic. capitulo 5. & illud Ausonianum in tronetris.

Compedes quas ipse fecit, ipsius ut gestet faber.

Et adstipulatur illud poetæ.

Vt arte periret sua.

Vt quo abij redeam, si princeps voluerit leges sancitas mouere, aut nouam statuere is collo in laqueum immisso, de lege verba faciat, & si per suffragia videatur, legem veterem esse tollendam, aut eam quæ noua infertur, bonam esse indemnem maneat. Contra si prior lex melius habere videatur, aut quæ noua proponitur iniusta sit, is qui monet infert vt legem, laqueo attracto moueatur ex illa æquissima, sanctissimaque lege. Patere legem quam ipse ruleris, vt constat ex titulo quod quisq; iuris. ff. Et quemadmodum Lydius iudicat aurum, non autem vicissim ab auro examinatur: sic & homo qui iudicandi facultate pollet. Memoria dignum fit, profecto regis Chorondis factum præcitatum potius, quàm sanctimonie præditum, & constat ex Euripidis sententia apud Stobæum sermo 3. dum cecinit.

Optandus est tibi à dijs vt nunquam periculum facias.

Obhadime huiuscemodi rei, neque cognoscas.

Quod facilius sit, alterum admonere.

Monere facilius est, quàm sustinere patiando.

sophoclis sententia. Et ex Sophoclis apud Stobæum loco præcitato dum cecinit.

Oportet quidem: sed facilius est hoc dicere.

Quàm tollerare mala.

Hei mihi, quis est qui dolere nesciat ob mala?

Ex Moschonis sententia constat.

Quis audiens ista non fundat lacrymas?

Celebre istud hominum dictum est.

Quod

Quod alium admonere labor sit modicus:

Iniuriam verò sibi ipsi illatam sustinere.

Omnium est maxime inter homines onus.

His sanè præmissis, & illud constitutissimum est, & apud nostræ classis professores definitum extat nemini licere deferre arma in principum palatijs, dominorū comitum ve, vt est text. ad id omnium celebris. in §. ad palatiū. titu. de pal. ten. in vñ. feud. Bart. in l. prima, secūda quæst. ff. ad l. Iul. de vi pub. cui subscribere Marti. Laud. Albero. Bald. Card. Alexander in præcit. §. ad palatium. omnium diligentissimè Hippol. in pract. sua. §. pro complemento. nume. 7. postremo Ange. in §. si quis rusticus; de pace tenen. in vñ. feud. Barb. de præstant. Card. 2. part. quæst. 5. num. 25. his suffragatur, quod scriptum relquit Veler. Maxi. lib. 2. capir. primo, olim apud Masiliam, hunc obseruasse morem, vt nemini liceret opidum illorū intrare cum telo, & sicuti fama fertur apud Venetos, id vñ receptū est, & apud nostros in Hispaniæ prætorijs, quibus ingredi nemini licet cum esse, aliquouis telo. Quam receptam sententiam intelligendam fore reor, quando qui iudicandi munus habent ius reddunt, vel vbi concilium hominumq; congregatio fit, quo finito optimo quidē iure delatio armorum permessa est ex Bart. in l. secunda. ff. de auro & argē. lega. vbi in ea est sententia stante statuto, quo cautum est nobilem nō posse ingredi palatium potestatis sub certa pœna, si potestas abierit, ingredi poterit, & à pœna immunis erit. Iaso. idem professus, in leius qui in prouincia. ad ff. si certum pet. Cætera quæ in ea specie ad ius pertinent ex alijs quisq; repetere poterit. Sunt enim peruulgata, & quoniam alij satis diligenter profecuti sunt, nos omittere hic possumus, cum longa sanè de hac re disputatio sit apud doct.

Illud tamen nō omittam ex regia cōstitutione 55. in Pinetia. conuen. lara anno 1522. priuilegiatos arma deferre minime posse vti priuilegio in lupanaria, nec itidem associari, vltra quatuor.

Insignis est admodū & perplexa quæstio, quæ à iuris vtriusque professoribus non infrequenter discutitur, cuius examen ex professo ad intellectum regiarum constitutionum deduco intelligendo sanè in hunc modum regias constitutiones in clericis arma defetentes.

Siquidem statuta communia laicorum & clericorum, clericos etiam

I 4 ricos etiam

Masiliorum mos.

25

Mos apud Hispanos

An in Pinetia conuen. lara anno 1522. priuilegiatos arma deferre minime posse vti priuilegio in lupanaria, nec itidem associari, vltra quatuor.

Statuta cōmunia.

ricos etiam tenere eosdemque ligare ex Bal.in c.cum venis-
sent.col.2.& inibi Ioā.de Ligniano.Abb.2.notab.ext.de eo
qui mittitur in possessionem.Bald.in capi.Imperialem.col.
3.verfi.quæro nunc quid,& inibi Mart.Lauden.tit.de prohi.
feudi aliena.per Federicum,& huic accedere sententiæ An-
ton.& Imol.in ca.ecclesia sanctæ Marię.de constit. Et inibi
Felin.& Deci.Imol.in c.ad nostram,per text.inibi de prob.
Quo in loco.& Felin.col.2.idem scribit Ioan. à Ligni.in ca.
quod clericis.Et ibi Areti.col.vltima.de foro comper. Qui-
bus & plerique alij accedere, inter quos & Abb.consilio 72.
circa primum.colum.secunda lib.1.Alexan.consil.211.pon-
deratis.colum.1.lib.2.Cardin.Ale.in cap.1.ad fin.10.distin.
& in cap.qui clericus.colum.1.tit.si de feudo fuerit contro-
uer.inter domin.& Agna.Francis.Aretin.consi.45.visis arti-
culis.Roch.Curt.in repet.cap.vltimi.in 1.limit.quæstione
11.de consuetudin.& cum armorum prohibitio,tam laicis
quàm clericis competat,sicuti in huius capituli rostro adnota-
uimus clericos ipsos ligare.

Laicorum
statuta.

Et isthæc declaratio cōuestiri posset ex eo, quia statutum
laicorum in eos qui arma deferunt, clericos ipsos ligat. Si-
quidem in his qui publicam concernunt vtilitatem, & cle-
rici continentur, ex l.additos.C.de episc.audien.explicant do-
ctores in l.ex ea.ff.de postulan.& arma,at arma non deferre,
publicam respicit vtilitatem,vti constat authent.de 21 mis.in
princi.textus ad id præstantissimus in capit.primo.de cleri-
viola.pacis in libro feud.alias de pace reuenda.§.si clericus.
Cæterū si isthæc prohibitio à iudice seculari fieret, eosdem
arctat clericos ex Abb.in capit.cum non ab homine de iudi.
Alexand.ad Bartol.in l.si quis in seruitute.ff.de seruitut.&
omnium diligentissimè Stephanus Aufre.in cle.1.de of.ord.
folio 31.pauo.& huius sententiæ authores habeo. Anto.de
Tremo.in sua practica except.tit.quibus modis.in parte sub
iudicibus.7.colum.verficu.& similiter.& Ioan.Lopi.in repet.
cap.per vestra.2.nota.§.primo.numero 13.Dida.& Couar.
lib.2.variarum.cap.20.ad finem.nouissimè Nunius Auenda
in dict.legum regia.verficulo arma.folio 6.quem admi-
scuit tractatui,de exequendis mandatis,regis Hispanię.
Mont.ante hos in l.2.compilatio fori.verficulo arma. Quo
fit pœna quæ ob armorum vsum lege infertur à clericis exi-
genda est apud iudicem ecclesiasticum, teste Ioanne de Plat.
in §.item

Pœna ar-
morū à cle-
ricis exigi-
tur.

in §.item lex Iul.institut.de publi.iudi.& Lopi. eo in loco cu-
ius paulo antea meminimus.

Et conuestiri posset regię decisionis declaratio. Lex ciui-
lis contra periuros statuere potest, & contra arma deferetes.
siquidem lex principis secularis in quacunque re disponat,
etiam si mentionem clericorum non faciat: si iusta sit, hone-
sta, nec cōtraria canonibus seruari debet, quia ab ipsis Roma-
nis pontificibus tacitè videtur recepta.cap.secundo. de noui
oper.nuntiat.capi.primo de iura.calum.c.venientes de iure-
iur.c.inquisitionis.de hereti. Et signanter Fortunius in tra-
ctat.de vltim.fin.illatio.14. Cuius opinio mihi admodum
placet,tametsi alijs plerisque displiceat. Nec obstant cano-
nes, quibus disponitur, quod laici de personis ecclesiasticis, aut
de rebus eorum, nullam habent potestatem disponendi con-
demnandique leges, vel statuta sunt interpretanda, secun-
dum dispositionem naturalis æquitatis. Quo ad modum
conuincit Ioannes Driedo. de liberta. Christi. pagina
153.eandem opinionem,quam ex Fortunio retulimus, ali-
quot rationibus secutus,& aliquot coniecit Boerius in con-
suetudi.Bururicensibus.§.11.folio 20.in ea nempe quæstio-
ne statuta laicorum, quæ consuetudo liget clericos & nos ad-
notauimus super cap.numero 24. Cuius quæstionis contro-
uersiam,& antiqui patres, & neoterici, aded inuoluerunt ve
nulla ferè eorum sententia sibi constet. Quæ res efficit, ve
quicquid in hac quæst. extricant doctores ex his quæ dubia
sunt, nihil verum teneri, nec falsum rueri potest: ego verò
qui minor sum natu, etsi ob hoc ipsum minori fungar au-
thoritate, in causis horum perquirendis maioris diligentię
afficior commodo. Quare in legis regię specie existimo cle-
ricos arma portantes vetita, cum armis ipsis deprehensos à
ministris iudicis secularis armis spoliari sicuti apud Hispa-
nos vsus obtinuit teste Didac.à Couarr.loco præcitato, apud
Gallos arma clericis vetita deferentes per iudices seculares
puniuntur, sicuti asseuerat Chassan.in consuet.Burgund.ru-
brica prima.§.5.verficulo Archidiacon.numero 79.& Carol.
libro secundo.regali Franc.priuilegio 17.modo pœna sit
pecuniaria. Siquidem clericorum arma orationes, & lacry-
mæ sunt.capi.conuenior.23.q.8.capitu.porro.& inibi glossa
16.q.4.Imol.in capi.clerici.de vita & honestate clericorum.
Quibus admodum adstipulatur gloss.in capi.ex multa.§.si
de voto.

Fortunio
sens.

Responsio
ad contra-
ria.

Vsus Hi-
spania in
cleric.

Clericorū
arma ora-
tiones.

de voto. Iaso. in Imperium. ff. de iurisdic. omnium iudic. Et diligenter adnotat Decius confi. 151. colum. 15. atque ideo iuste fieri potest clericos in delatione armorum coerceri cum alioqui, si à iudicibus secularibus id non fieret, liberam haberent clerici facultatē arma vetita deferendi, ac deinde maxima ab his scelera liberius perpetrarentur in reipublice iniuriam, & ecclesiastici ordinis opprobrium intumuit, etiam factus quidam lasciuens in ecclesiasticos, vt nesciatur an Christi, an Cæsariani milites sint, adeo sunt in ornatu, in cultu, in celsu, & in alijs varijs morum generibus discolor, vt nihil amplius inhonesti inueniāt, quid vltius? hi qui ecclesie regimini præsunt, & peccata subditorum cura ex officio, est adeo insolētes sunt, vt quid decoris, quid honoris nesciant, ob id omnium opinione, non ecclesie ministri dici merentur, sed Gregarij potius milites vilissimi appellari. Barbatū veluti hœdi incedunt, vestibis bipartitis, seu variegatis, caligis more lenonum præcissis, & stricatis, seticis, texturis, rube., crocei, viridisque coloris variantes. Nostra tamen tempestate pro dolori clerici spreta pace arma prædicant, nunc vexilla hostilia præparant, nunc acies ordinant, ad manus hostiliter conferendas gladiosque gladijs acuedos inuitant, nunc ad prælium omnes docentur, nunc sacerdotes propter prælatorum negligentiam, bellorum ministri fiunt, vt non sacerdotes recte dici iudicari possunt. Acientia sunt gladijs, amicti thoracibus, cristati capitibus, ronsicrinibus, admodum Thesei, aut Alexandri. Nunc barbati, Turcarum more incedunt, vt petulantiores appareāt. Quid plura? nihil prorsus restat, nisi vt sodaliciij nomen, cuius Cæsar in sexto Gallici belli meminuit accipiant. Quo factum est, vt Thesauri ecclesie, qui ad alendos Christi pauperes ordinati sunt, nec alijs vltibus destinari possunt, ad Christi fideles perdendos conuersi fuerint, cum graui ecclesie scandalo. Quid si volunt torquati illi in vestibis olofericis, & holobrizis, ambulant comitati longo affeclarum ordine ipsi figmentati, in vestibis, vel bōbicini, vilosi intercessi, vel texti Attalici, vt alij nihil esse præ illis videātur, ve illis non respōdentes tanto titulo in ecclesiastici ordinis opprobrium, & reipublice iniuriam, & grauem hominum contumeliam. Ob quod admonitos esse velim ecclesiarū prælatos, quibus clericorū, & populi cura cōmissa est, summa ope illis niti decet circa

Delatio clericorum sumentium arma.

Prælatorū negligentia.

Exhortatio prælato rum.

circa ecclesiarum curam, clericorum cultum, eorumque vitam moresque corrigendos, & proteruam armorum delationem, cum alioqui si à iudicibus secularibus, clerici hac nostra tempestate non coercerentur, liberam haberent clerici facultatem, arma vetita deferendi.

† Postremò, hoc habeo pluribus in casibus delationem armorum laicis licitam esse, quorū viginti congerit Matth. ab Affict. in constitutione regni Sicilie, quæ incipit intentionis. Chassæneus in consuetud. Burgundia, fol. 52. numero 77. Carre. in Pract. crimen. §. homicidium. num. 34. pagina 482. Carolus Nunius Auend. Didacus à Couarruias locis paulò antea citatis. Quibus & alios duos addito, quorum prius est, si quis daret vela ventis. In qua specie delatio armorum licita est, ex l. 1. ff. ad legem Iul. de vi public. Alius non incōgrue subiicitur casus, si sanè venationis causa arma deferat l. 1. ff. ad legem Iuliam. de vi publ. Ne mireris si tam diffuso calamo hæc scripsimus. Nam cum de pluribus circa regias constitutiones dubitarem, nostras dubitationis rationes scribere decens visum fuit. Aut lugenda nostra ætas, quæ iustitiæ præcepta rationibus adeò infirmis construxit, vt de his facile & passim dubitetur. Cuius causa si tamen id mihi credas fuit negligentia. † Et his verbo non amplius addam, si armatus quispiam ad ecclesiam aufugiat ecclesie immunitate non gaudet. l. seruus. C. de ijs qui ad eccl. cōfug. qui quidem text. tametsi in seruo loquatur, idem tamen in libero, sicuti auctor est etiam Petrus Rebuf. 2. tom. ad leges regias. tit. de immunitate eccles. 1. glo. 1. numero 21. Et mox plura de immunit. sacrorum templorum tractantes adnotabimus.

27
Delatio armorū quibus liceat.

28
Intellectus l. seruus.

S V M M A R I V M.

- 1 *Tractatus homicidii in quatuor partes distribuitur.*
- 2 *Homicidii crimen vnde originem duxit.*
- 3 *Homicidiorum tria genera.*
- 4 *Homicidium vnde dicitur, analitice explicatur.*
- 9 *Homicidij crimen quàm graue & atrox semper habitum fuerit. Homicidium quid sit.*
- 7 *Homicidii pœna plectitur, qui factum in vtere existētem occideris.*
- 8 *Fœtus quando dicatur animatus ex Philosophis & rogatorum principibus discutitur.*

An sis

- 9 An sit irregularis, qui homini mortuo membrum absciderit animo occidendi si viuum reperisset. et 10.
- 11 Homicidii pœna etiam in eo locum habet, qui hominē monstrum occiderit.
- 12 Homicidium commissum ante baptismum, an efficiat quem irregularem.

De homicidio commissio ante baptismum.
Cap. IX.

Oro rei poscit homicidiorum pertractare materiam illorumque pœnarum tam iure diuino, humano, regio, pontificiove, amplissimum pelagus nunc obiter ingredi & veluti aliud agentes tractari, minime consentaneum nobis visum est, cum longè maiorem requirat operam, quàm & tam leui commentationi absolutè possit, & complurimorum ingenia in his discutiendis sese exercuerunt, vt difficilima harum pœnarum iura clarè exponerem, eratque in animo (quod ille de Carthagine inquit) silere potius, quàm pauca dicere. Verū enim verò, cum multa sint quę adhuc dubia censeantur, vel saltim compedio & summa indigeant, non potuimus homicidiorum interpretationem omittere. In qua illud conabimur efficere: vt quę sese obtulerint ad certum, vel ex aliorū iuris vtriusque doctorum placitis iudicium, & examen ducatur. Sic sanè fiat, non omnino inutiles isthęc noster labor, tam his qui foro, quàm scholis, operam dant. Sed vt operi, & ordine rei satisfaciam de pœnis homicidiorum igitur tractandum erit. Et hic locus exigit, vt latius explicemus pœnam, ac irregularitatē quę ab homicidio procedit, siquidem hęc sępissimè in praxi cōtingat, quatuor verò partes habet. Prior de homicidio cōmissio ante baptismum. Secundò de homicidio voluntario. Posterior de causali, *Homicidio* quartò de necessario. † Vtriusque sanè examen requirit, quòd *vt diuisio.* genericè aliqua de homicidio præmittamus. Crimen hoc homicidij originem duxit à Cain, qui fratrem suū Abel interfecit. † tex. celebris, & inibi glo. in ver. nō putauerit. in l. si quis homicidij. in vers. crimen pastorum. C. de accu. Homicidiorum tria esse genera, interfectorum, detrahentium, atque odien-

tium. † Siquidem teste beato Petro, qui occidit fratrem, & qui detrahit: rursus, & qui odit, homicida quippe censerit debet ca. homicidiorum. de pœnit. distinct. 1. idque explicat Io. Montal. in prompt. iuris. dist. homicida. Quod sanè ipse intelligo largo vsus vocabulo: quippe qui omnis inimicus liuore nocendi motus, homicida censendus est c. homicidium. in fin. ca. di. & aliquot nos coniecimus supra c. 3. 4. Et quia in ea quæstione ex nouioribus satis diligenter scripsit Mart. Azpil. re, & fama vbique insignis ab omnibus, sed à me præcæteris æstimandus in sua eleganti relectione, in c. inter verba xj. q. 3. hic consulto missa facio.

† Dicitur autè homicidium à cæde, id est interfectione, tex. 4 in l. ita vulneratus. inibi, quia debita manu. ff. ad l. Aquil. Io. *Homicidium* Montal. loco præcit. glo. vers. reus c. homicidium. de pœnit. *dium vt* dist. 1. Mors siquidem est omnium terribile, vt prodiit Arist. *de dictum.* lib. Ethic. 3. ca. 6. estque graue, siue atrox malum, vt proficitur Achilles apud Euripidē in Ephigenia, in Aulide. Et Ecclesiastes c. 4. 1. exclamat, O mors, quàm amara est memoria tua. Si credimus Homero lib. 6. Illia. Sunt enim omnia posthabenda, quò vitæ consulamus, cum nullū sit præciū cum vita cōparandum. Vnde S. Tho. 2. 2. q. 122. art. 6. asseuerat homicidium de se non est appetibile, sed magis horribile: ex eo enim quia non habet in se rationem alicuius boni: & in 2. 2. q. 70. art. 3. existimat, quod inter cætera peccata quæ cōmittuntur in proximum grauissimū est. Homicidiū quidē inter grauiora, & horribiliora crimina computatur, vt no. Abb. in c. cum cōtingat. col. 6. de fo. comp. ex c. quæsitum, de temp. ord. ca. inquisitionis. de accus. c. miror. 50. dist. quibus in locis id cōfinitum extat. Et quàm mors sit horribile constat ex Cicer. lib. 5. de finibus boni. Quis est, aut quotusquisque, cui mors, cum appropinquet, nō refugiat timido: sanguis atque exalbescat metu? & 2. Tuscul. ait, Emori nolo. & lib. 1. de finibus: Mors quasi saxum Tantalos semper impendent. Et idem in Catone maiore, Mortem omnibus horis impendentem times, quis tranquillo animo possit consistere? & 2. lib. Tuscul. qui id quod vitari nō potest metuit, is viuere animo quieto nullo modo potest. & 1. lib. Tuscul. ait, Quæ potest esse in vita iucunditas, cum dies & noctes cogitandum sit, iamiam esse moriendū? & pulchra extant verba apud Cicet. in Parad. Mors terribilis est ijs, quorum cum vita omnia extinguuntur, nō quorum laus emori

emori non potest. Idque definitum extat ex Euripide in Alcestide carmina.

*Euripidis
sententia.*

*Frustra senes mortem optant,
Culpantes senectam, & longum tempus vitæ.
Vbi verò proprius mors accesserit, nullus vult.
Mori, sed atas non amplius ei grauis est.*

Eiusdem. O recte.

*Vbique suauis est viuere, quàm mori prudentibus.
Lux ista hominibus aspectu suauissima est,
Apud inferos nihil est, insanit autem qui optat
Mori, male viuere præstat, quàm bene mori.
O splendidus aether, & dura lux diei,
Quàm suavis aspectus vester est, tum fortunatis,
Tum infortunatis, quorum ego vnus sum.*

Et ex Homero, Odissæ 2.

*Malim in agris habitans seruire apud alium
Pauperem virum, cui non multus suppeteret victus,
Quàm omnibus umbris mortuorum imperare:
Est enim vita, ò puer donum longe suauissimum,
Non enim licet et eosdem bis mori.*

Ex Lycophronis sententia.

*Orcus desideratur ab informatis,
Cum verò ab reperit vita munda:
Viure cupimus, nulla enim viuendi saturitas est.*

Et ex Mercurij sententia extat: multos enim mors, nec maximum malum perterret. Mors deniq; nihil terribile alioquin Socrati visa est, quinetiã ipsa solum opinio de morte terrorem incutit, & apud Quint. si is est, declamat. 6. Pater ille proclamat, ò quàm graue est mori. quanto grauius, quòd ego viuo superstes filij mei, & nihil horribilius, nihilq; abominabilius inter mortales sanè reperi potest, quàm quæ sibi natura similem trucidare, eo siquidem quod naturaliter, quodlibet animal suū applaudet simile, stareq; se cõtra eum nitere abhorret, vti explicat Plin. natu. Hist. lib. 17. c. 1. ad fi. Bias damnaturus quempiam ad mortem lacrymatuſ est, & cum dixisset quidam quid est, quod fleas? cum penes te sit cõdemnare hominem? respondet, quia necessarium est nature quidem condolere, legi autem suffragari. Et Demof. ait, Iustū est misereri, non improborum hominum, sed eorū qui immeritò infelices sunt. Et illud Lysie apud Stob. ser. 44. ad fin. cecinit.

Bias lacrymatur.

Qui de

Qui de malis pœnas non sumunt, bonos:

Affici volunt iniuriis.

Est igitur homicidium corporis peremptio, authore Aug. 6 lib. 19. contra Faustum c. 23. ca. homicidium. de pœn. dist. 1. *Quid sit* corpus autem humanum intelligo, & animatū cum alioquin *homicidium.* peremptio nõ conueniat corpori inanimato. Idem Aug. lib. 1. de libero arb. idq; constat extra c. homicidium 23. q. 5. scribit homicidium esse hominis occisionem: homo autem constat ex anima rationali, & carne, aut corpore, at homo non dicitur sine anima c. in quibusdam. de celeb. miss. c. cum Christus. de hæret. l. in lege Falcidia placuit ff. ad l. Falc. Etenim homicidij pœna plectetur qui hominem in vtero existentem interemit. † Fœtus dicitur animatus, si masculus sit die quadragesimo à conceptione, si fœmineus die octuagesimo ab ipso cõceptu, gl. in sum. 5. d. quam tibi sequuntur doct. frequentiori omnium consensu, & in c. sicut. & in c. si aliquis. de homic. Alber. in 3. stat. par. q. 59. glo. in clem. 1. de sum. Trin. verbo simul. Alc. in l. quod dicimus. nu. 9. ff. de verb. signi. Plinius verò, cui magis fides adhibenda est, hoc in negotium. lib. 7. c. 6. in fœmineo scribit partum animatū esse 90. in masculo 40. die, & idem professus Arist. lib. 7. de hist. anim. c. 3. idem existimat inter primarios medicinæ authores, Auicen. c. 9. de animal. Et diuus August. in q. 54. in suis quæst. atque ideo ex corpore & anima verus homo veraque creatura subsistat, ad stipulatur Arist. lib. 2. de animal. & ibidem cap. 1. de partibus anim. & gloss. in l. diuus Severus ff. de extr. ord. crim. Et inibi Bart. Alber. Ang. & communi consensu doct. gloss. vulgo recepta in l. penult. ff. de sica. & inibi Iac. Bald. Salice. & doct. id adnotant. Alber. in l. qui in vero ff. de statu. hom. 3. col. versic. si autem quæritur, glo. in c. sicut. de homic. & inibi Abb. & Cardin. idem existimant, & in c. si aliquis. eod. tit. Bonifac. in tract. malefic. titu. de homicidij. colum. 1. Summa Angelica, verbo homicidium 4. colum. Hippol. in l. si mulierem ff. ad legem Corn. de sica. Ange. de Malefi. in verbo ex interuallo. col. 4. regia l. 8. titu. 8. par. 7. atque ideo percutiens hominem mortuum, aut corpore inanimato † caput, accidens minimè accusari potest homicidij, sicuti not. Bald. per tex. inibi in l. 1. nu. 16. C. qui accus. non poss. idem in l. sororē C. de his quib. vt indig. & rursus in l. ex hoc iure. nu. 10. ff. de iust. & iure. Atque eadem ratione constat non esse irregularem, qui corporis mor-

ris mortui membrum absciderit animo illum hominem occidendi si eum viuum comperisset, quod satis diligenter notat Archid. in cap. quàm periculosè. de pœni. distin. 1. itidem in cap. vlti. 15. q. 1. doct. in d. cap. si aliquis. & ca. sicut dignum. de homicid. col. 4. Alber. Trotius in tract. de vero & perfectio clerico lib. 2. cap. 29. num. 7. Hippol. in l. vlti. nume. 27. ff. de quæstio. Anan. in capit. sicut ex literarum. col. vlti. de homic. Ludouic. Carrer. in pract. crim. tit. de homicid. §. 1. nume. 21.

Iniuria mortuo illata. & 22. qui assueverat hunc puniendum esse de iniuria mortuo illata, iuxta illius æquissimam pœnam. Ad quod argumento optimo deseruit tex. in l. qui sepulchra C. de sepulcr. viol. l. 2. §. aduersus ff. eod. tit. idem existimat Matth. de Afflct. in constitutu. Neapol. rubr. 56. præterea ad id pertinet, quæ de sepulchro violato traditur, iure regio in l. 13. tit. 9. part. 7. l. 3. titu. 13. part. 1. l. 3. tit. 13. lib. 4. fori.

10 Et quibus t̄ sanè quasi ex eodem fonte, siue stipite apēdices nonnullæ colligi possunt, interficiendum posthumum, atque fœtum animatum mortis pœna afficiendum esse, sicuti existimant docto. præcitari. & id intelligendum esse, tametsi constare minimè possit, an anima infusa fuit necne. Siquidem huius criminis reus, vltimi supplicij pœna afficiendus est, ni fortè fortuna negatiuam probauerit. Ana. in præcit.

Contraria authoris sententia. capitulo sicut de homicid. & inibi Cardinal. & alij plerique sumentes rationem ex text. in cap. ad audientiam, & in capi. significasti. de homicid. colum. secunda, & capitulo penulti. eodem titu. à qua sententia ipse quippe discedo existimans prorsus contrarium ex ratione text. in l. absentem ff. de pœn. & in l. interpretatione. eodem titu. Nec obstant iura contraria adducta, quominus isthęc sententia nostra procedat, Siquidem contrarium adspulantes ab eorum sententia procedit, quo ad irregularitatis pœnam: minimè tamen quo ad pœnam corporis afflictiuam vti explicat Specul. tit. de sponsal. §. iusta. col. penult.

12 *Monstrum interimens* t̄ His iactis ex communi omnium traditione intelligendum fore reor, homicidij reum esse, tametsi homine monstruosum interemisset. Bal. idem professus in l. quod dicitur ff. de libe. & posthu. vti si haberet plura hominis membra definiens, cum tota substantia, virtus, & essentia ab anima & spiritu originem ducat hac pœna reus homicidij tenetur, etiam monstrum occidendo, longè quidè aliter si quadrupedis animalis

malis caput haberet. explicat Bald. Angel. Paul. Imol. & frequentius doct. in præcitata l. quod dicitur. & maximo apice deleruire videtur tex. in l. non sunt liberi ff. de statu. hom. & in l. penulti. C. de posthum. hered. institu. Antonius Gomez. capitu. 3. de delictis. num. 1. Superest t̄ scrupulus quidam qui malè iuris vtriusq; doct. torquet. explicare est animus. Quidam censent homicidium commissum ante baptismum, minime efficere quem irregularem, capitul. si quis viduam 50. *Homicidium ante baptismum.* distinct. cum homicidium acciderit cum peccato, quasi in hac specie irregularitas tollatur, quasi cōsequens peccatum, longè quidem aliter vbi homicidium contigerit absque peccato, vt in iudice: eo etenim casu irregularitas non tollitur per baptismum. gloss. Archid. & Præpos. & plerique alij, in capitu. deinde. 26. distinct. Hostiens. Ioan. Andre. Anton. & Anchar. in capit. gaudemus. de diuort. gloss. in d. cap. si quis viduam. vbi Archid. Domin. & Præpos. Gonfa. à Villadi. de irregul. capit. vlti. regia l. 17. titu. 7. part. 1. mihi tamen longè alia mens est & ratio, quippe qui existiment. *Contraria authoris sententia.* Contrariam veriore esse sententiam, quam & robora rationum suffulciam. Et primò eam rationem habet, quòd irregularitas procedens ab homicidio, solùm oritur ex horrore illo, quo efficitur is qui iustè aut iniquè alium occiderit, hic verò horror per baptismum aboletur, & ideò irregularitas ratione homicidij contingens, sine homicidium sit peccatum, siue non, per baptismum tollitur. Hostiens. in sum. tit. de homici. §. quæ pœna. versic. & hæc. Syluest. verb. irregularitas. quæst. 28 Quorum opinio verior est, testibus Calder. Abb. Cardin. & Præpos. in d. capi. gaudemus. Innoc. in ca. presbyterum. de homicid. Henric. in d. c. gaudemus. Et præter hos non desunt ex theologis, qui hanc profitentur sententiam, siquidem Palu. in quarto Sent. distinct. 4. q. 1. Ioan. Maior. distinct. 27. q. 6. & Iac. Almain. distinct. 25. q. 1. & distinct. 33. q. 2. idem existimant. Quamobrem posterior sententia plaudet magis, quam communem fatetur esse Syluest. in sum. ver. homicidium q. 28. ne miteris si in contraria sint opinione, siquidem teste August. in c. ego solis 9. dist. doct. ita lego, vt quantalibet sanctitate, quantaue doctrina polleat: non ideò verum putem, quia ipsi ita senserint: sed quia mihi per alios auctores, aut canonicas, aut probabiles rationes, quod à vero non abhorrent persuadere potuerunt.

- 1 Homicidium voluntarium quid.
- 2 Pœna homicidii voluntarii discutitur.
- 3 Homo quantum ceteris animantibus excellat.
- 4 Reus criminis homicidii quatuor offendit.
- 5 In homicidio animus & dolus potissimum consideratur.
- 6 Unde homicidium commissum absque vero occidendi animo non coercetur pœna ordinaria.
- 7 Animus occidendi & dolus quonam modo probetur, analecticè declaratur.
- 8 Iudex quæ & qualia considerare debeat, ad remittendam pœnam criminis ordinariam.
- 9 Homicida voluntarius quomodo presumatur.
- 10 Non inconcinna declaratio ad iura distantia maleficia, delicta, voluntate distingui.
- 11 Homicidii criminis authorem testimonium ferre non posse.
- 12 Homicidam teneri in compensationem iniuriæ illatæ filius, uxori, aliusve consanguineis aliquid retribuere.
- 13 Reus homicidii in quingentis solidis ex regia lege iudici applicandis, condemnandus est, & est calumnia del homezilo.
- 14 Solidorum valor iure regio nouiori, in applicandis his solidis iudici mutatus est.
- 15 Discutitur ut homicidiorum ius applicetur iudici, quid agendum sit.
- 16 Reus homicidii, tametsi à delicto absoluat, ob contumaciam expensas soluere tenetur.
- 17 Ut ius homicidii locum habeat, agendum est de morte masculi, femineve, non tamen quadrupedis.
- 18 Tametsi minoribus iudicibus, hoc homicidiorum ius de soluendis sexcentis morapetinis competat, apud supremos iudices hæc homicidii calumnia ad regios aliqua Zelos (ut ita dixerim) pertinet.
- 19 Si plures homicidium commiserint, an quilibet eorum in solidum teneatur necne, eleganter discutitur.
- 20 Cui competat homicidiorum ius, an iudici sententiam proferenti, an exequenti.
- 22 Iudici incompetenti homicidiorum ius minimè competere constat.
- 22 Reum criminis homicidii non posse mediate nec immediate ex testamento neque ab intestato occiso succedere.
- 23 Si hæres legitimus ex testamento, vel ab intestato occiso successerit, nec

ferit non posse criminis authorem in eisdem bonis heredem instituere.

- 14 Declaratur quando filius criminis rei occiso succedere possit.
- 25 Occidentis sagitta supplicium.
- 26 Quibus casibus morte quis afficietur, congeruntur.

De homicidiorum pœnis, iure Cæsareo Regiõne sancitis. Cap. X.

AD secundam homicidiorum partem calamo nostro conuerso, de voluntario homicidio, verba utique facièda sunt. Voluntarium siquidem homicidium est, quod dolo malo animo occidendi committitur l. 1. in principi. & in l. diuus ff. de sicar. l. in lege Cornelia ff. eod. tit. c. 1. §. si quis hominem. de pace teuenda. cap. sicut dignum. de homicid. regia l. 2. † & 3. tit. 13. lib. 4. ordin. regal. l. 15. titu. 8. I part. 7. Gand. in tit. de homicid. in princip. Bonifac. eod. titu. Ang. in tract. malefic. §. scienter ad dolosè. Matth. de Afflict. satis diligenter in consuetu. Neapol. lib. 1. de homici. puniendis. Chassèn. in consuetud. Burgund. rubr. 1. vet. sic. videndum. Iacob. Baulem. in l. capitalium §. famosos ff. de pœnis. Idem asserit Ioan. Montolo. in promptuario iuris, in verbo, homicida. ex nouioribus Ludouic. Carrer. omnium diligentissimè in pract. crim. §. homicidium 1. aume. 2. Anton. Gomez. de delict. cap. 3. in princip. Ceterum, ut † pœna iuxta scele-²ris mensuram imponatur, de huius criminis punitione tra-^{Apud Ae-}ctandum erit. Et primò huius criminis reus apud Aegyptios ^{gyptios ho-}pœna hæcerat. Si quis sponte, aut liberum, aut seruum oc-^{miciõrũ}cidisset, morte damnari lege iuebant, qui non fortunæ con-^{pœna.}ditionem, sed consilium facti pendentes, homines à sceleribus deterrebant, & simul vendicta serui morte, reddebantur liberi securiores. Sicuti author est Diodor. Sicul. libr. 2. rerum antiquarum. capitu. 2. fol. 44. col. 2. punitur enim homicida lege Evangelica, atque diuinæ, humana, regiae, secundum quas morte puniendus est homicida, ut conitat Gen. c. Iure diui-^{9.}Quicumq; effuderit humanum sanguine, fundetur sanguis. ^{no & hu-}illius. Leuit. c. 24. qui percusserit & occiderit hominẽ morte ^{mano ho-}moriatur. Nu. ca. 35. Si quis ferro percusserit, & mortus fue-^{miciõrũ}rit qui percussus est, reus erit homicidij, & ipse morietur. ^{na.}

Matt.c.26. omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt.c.duo ista.23.q.4. & constat Iudic.ca.8. Syzebee & Salanna fratres Gedeonis si non occidissent, nequaquam postea ab eodem fuissent occisi. & 2. Reg. 1. David fecit occidi adolescentem, qui verbis annuerat, vt Saulem occidisset. & 2. Reg. 3. Ioab occidit Abner in ultionem fratris sui Afahel, quem quidem ille occiderat. & 3. Reg. 2.c. plura extat commentaria. & 3. Reg. c. 21. sic etiam & humana lege homicida quod fecit spectet l.vnica C.de rap.virgin.l.3.§.legi. ff. de sicar.& inibi Rayn. Ang.& passim doct.tex. est in l.penul. eod. tit.& in l. quoniam multa facinora C.ad leg. Iul. de vi. tex. ad id prastantissimus in l. 3. C. de episcop. audien. & in l. si quis aliquid §. qui abortionis ff. de poen. & in §. item lex Cornelia. Institut. de public. iudic. vbi Imperator ita scriptum reliquit. Homicidas. vltore ferro prosequitur l. aut damnum. in princi. ff. de poen. & in l. 1. ff. ad leg. Pompe. de parricid. & in l. pen. C. ad l. Corn. de sicar. & in c. omnis autem lex. 3. distinct. inibi qui caedem fecerit, capite puniatur. Quibus in locis pleraque extant doct. responsa, pro hac sententia nobilitate decorati illustresue homicidij criminis rei non afficientur mortis poena, sed mitiori poena deportationis, vti & iura, quibus antea meminimus probant. Tamen si Ange. & Hippol. in d. l. 3. §. legis Corneliae ff. ad legem Cornel. de sicar. existiment hodie non seruari: in his tamen regnis extat l. penulti. titu. 8. part. 7. quae expressim definit illustres deportandos esse homicidij reos, & nos de ratione poenae nobilium agentes tradidimus. num. 6. cum alijs. Nec silentio praeterire licet verba tex. in praecitato §. item lex Cornelia. quae homicidas vltore ferro prosequitur. Quae quidem verba, vltore ferro, vita adimendo adnotanda sunt. Quibus admodum suffragatur text. in l. si adulterium cum incestu. §. Imperatores. inibi vltimum supplicium remitti potest ff. de adult. in hac siquidem specie, vt vulgo circufferri solet, vltimū supplicium mortem interpretari. l. qui vltimo supplicio l. vltimū supplicium ff. de poe. tex. est ad id prastantissimus in l. pe. §. qui alias personas ff. de parric. & in c. 1. §. si quis hominem. de pace ten. gl. Accurs. quae expressim hoc ipsum vult in praecit. Satē lex Cornelia. & Chastae. in consuet. Burg. rub. 1. versi. videndū. col. 1. & omniū diligentissimē Matth Affl. inconst. Neap. lib. 1. tit. de homicid. punien. iure autē civili puniatur homicidium mortis poena, vti constat

ex

ex l. 3. §. legis. ff. ad leg. Gorn. de sicar. & ex l. 3. C. de episc. aud. l. vnica. de rap. virgin. C. & vtrouique. dd. quibus conuenit regia ad l. 1. & 2. titu. 17. lib. 4. for. extatque hodie regia l. 1. & 3. titu. 13. libro 8. in ordin. reg. & l. 15. titu. 8. par. 7. Idque constat ex auctoritate optimi maximiq; Dei dicentis Petro Mitte gladium tuū, &c. quia qui gladio occidit, gladio peribit. Siquidem sanguis Interfectorum continuo clamat ad Deum. Iuxta illud, clamat ad caelum vox sanguinis: & id perquam manifestum est ex Apoc. ecce post haec vidi animas interfectorum clamantes ad Deum & dicentes, Vtquequo Domine non das iudicium; & vindicas sanguinem nostrum de interfectis nostris qui sunt in terris? Quibus pleraq; id genus alia cogerit Hip. in l. lege Cornelia. num. 1. ff. ad l. Cor. de sicar. Ioan. Montolo. in proptuario iuris dictione homicida. & Par. de Put. in tract. syndic. char. 105. 1. col. 12. Baulem loco praecitato. fol. 10. col. 1. & 2. Lud. Carrer. in pra. sua crim. in §. homicidium. 7. nume. 4. & nouissimē seriosē id explicat non modicæ aestimationis apud omnes in vtraque censura. Ant. Gom. ca. 3. delictorum. n. 1. & 2. Quibus admodū suffragatur ratio quae doctorū capita torquet, quod quisque alteri facere voluerit patiatur, & ipse. l. 2. & per totū. ff. quod quisq; iur. ca. eū omnes. de constit. quibus stipulatur Cic. lib. 2. Tusc. qui alteri exitium parat. eum scire oporteat sibi paratā pestē, vt participet parē. & lib. 1. Offic. constat, quod cuiq; obtigerit, id quisq; teneat: eo si quis plus appetet, violauit ius humanę societatis. & 2. Offic. & 3. Finib. alienū esse a iustitia, ad quam nati esse videmur, detrahere quid de aliquo quod sibi assumat. & in quarta actione in Verrem: Non est permissum, vt impune nobis liceat quod alicui eripuerimus, id alteri tradere. & lib. 1. Offic. in hac ait verba. Saum cuique incommodum ferendum est, potius quam de alterius commodis detrahendum. Iridem ait, rei familiaris amplificatio nemini nocens, non est vituperanda, sed fugienda semper iniuria. Sed detrahere aliquid alteri, & hominē hominis incomodo, suū augere comodum, magis est contra naturā, q̄ mors, q̄ paupertas, quam dolor, q̄ cetera quę possunt aut corpori accidere, aut rebus externis. Illud enim naturā non patitur, vt aliorum spolijs nostras facultates, copias, opes, augeamus. Neq; verò hoc solū naturā. i. iure gentium, sed etiā legibus populorū, quibus in singulis ciuitatibus reipublicae continentur, eodē modo cō-

Ratio p̄bia

ma

Cōtra natura
est
cum alterius
incomodo
detractio
fieri

K 3

Hic

sticatum est, ut non liceat sui commodi causa, nocere alteri: hoc enim spectant leges, hoc volunt, incolumen esse civium coniunctionem: legis enim imperio, ut decreta patrum sentiunt hominum coercetur audacia, tuta redditur inter improbos innocentia, infecta inimicorum iacula proferuntur, patentisque frænis, mancisque ut cum Cassiodoro & propheta loquar, ferreis constringuntur, & Hesiodus in Theononis: in hæc verba ait, de homicidijs agens.

Delectari putas Deum homicidijs?

Et Democritus ait.

Bonum est non iniuriam facere, sed nec velle quidem.

Soli Deo chari sunt, qui iniurias oderunt.

Et Cato in ea est sententia, patere legem quam ipse tuleris. Idque ex l. diuina constitutissimum est, quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. ca. 1. dist. 1. & Ecclesiasticus 12. & in ca. charitas de pœni. dist. 2. explicant dd. in l. 1. ff. de sol. & in l. feruus. ff. de fer. exportandis, contestari posset isthæc sententia ex Hieronymo ad celandam. in 3. epistolarum parte tracta. 6. epistol. 22. asseuerans, quod infinitæ sunt partes iustitiæ: quas omnes vna brevis sententia comprehendit, videlicet omnia quæcunque vultis ut faciant vobis homines, hæc facite illis. text. ad id elegans in c. ponderet 50. dist. & in capitulo licet. 45. dist. dilecti de ma. & obed. & Iob. 13. c. nulli nõ cui hominum: iussè vixi cum omnibus. & propheta Psalmo 110. perambulabam innocentia cordis mei, in medio domus meæ & Exodi. 21. homicida quod fecit spectet.

Ratio secūda.

Secundò potissimum isthæc sententiæ suffragatur ratio, homicida violat cognationem humanam: cum natura ipsa quandam cognitionem inter homines constituit. l. vt videtur. ff. de ius. iur. gl. cõmuni consensu recepta in l. non tantum. ff. de appel. & Cic. lib. 4. de Finibus, omnis natura est diligens sui. & iterum in 3. de Natura deorum, appetuntur ea quæ secundum naturam sunt, declinanturque contraria: & omne animal appetit quædam, & quædam aspernit. & 3. lib. Offic. proficitur homo naturæ obediens homini nocere nõ potest: quo fit homini interesse hominẽ beneficio affici. l. feruus. ff. de fer. expor. Vnde Iuuen. sãty. pen. in hæc ait verba.

Sed iam serpentum maior concordia, parcat.

Cognatis masculis similis fera, quando leoni.

Fortior eripuit vitam leo? quo nemore vnquam

Exp.

Expiravit aper maioris dentibus apri?

Et Ouidius fastorum lib. cecinit.

At nimium faciles qui tristia crimina cedis.

Flumina tolli posse putatis aqua.

Idem lib. 1. artis Amandi.

Vacuis cedis habeto manus.

Hinc Syluius lib. 4.

Ceduntq; feros aduertite ritus.

Qua in specie diuus Thom. 2. 2. q. 122. articu. 6. existimat homicidium de se non esse appetibile, sed magis horribile: siquidem in se non habet rationem alicuius boni. itidem 2. 2. q. 70. artic. 3. in ea est sententia, inter cetera peccata quæ committuntur in proximum homicidium grauissimum est.

Tertiò hanc sententiam coadiuuatur iuris adagio quo vulgo circumferri solet, quia interimit hominem qui est factus ad Dei similitudinem, vti scriptum est Genesios cap. 9. l. in metallum. ff. de pœnis. & Mosonius de optimo senectutis viatico ait, homo in vniuersum solus omnium in terra degentium Dei imago est: & similes ei virtutes habet, quo fit hominem dignissimam esse creaturam, vt est glo. quæ expressim hoc ipsum vult in §. fin. instit. de iure natur. gent. & ciui. cui similis in §. pecudum. instit. de rerum diuis. & in l. cognitionum. ff. de varia. & extra. cognitio. & inibi glo. explicat homini angelica natura seruit. l. iustissimè. ff. de ædil. edicto. & Cicero lib. 1. de Natu. deorum, omnium animantium formam, vincit hominis figura. & lib. 1. de Legibus, est homini cum Deo rationis societas. Itidem eo. lib. nullum est animal præter hominem quod habet notitiã Dei, & lib. 2. de Finibus inquit, homo ceteris animantibus longè præstat. & libro 1. Officiorum, & de Orat. lib. 1. idem explicat nulla re longius absumus à natura ferarum quàm æquitate, in quibus inesse fortitudinem sæpe dicimus, vt in equis, leonibus. Iustitiam æquitatem non dicimus, sunt enim rationis & orationis expertes. & lib. 1. de Orat. hoc vno præstamus, vel maximè feris, quod colloquimur inter nos, & quod exprimere dicendo sensa possimus, & pleraque id genus alia cõgerit libro 2. de Finibus, & lib. 1. Offic. homines cū multis rebus humiliiores & infirmiores sunt, videtur hac re maximè bestijs præstare quid loqui possunt, & hinc canet Ouid. libro 1. Metamorph.

Pronaq; cum spectent animalia cætera terram.

K

¶

Os hon

Homo ad
Dei simili-
tudinem
factus.

Os homini sublimis dedit cælumque videre.

Et Cicero libro primo officiorum proficitur, homines ratione, & oratione à reliquis animantibus differri: tametsi fœmine quo ad quædam mystica, minimè censentur, imaginè Dei repræsentare. c. hæc imago. 33. q. vlt. explicant passim dd. in c. noua. de pœnit. & remis.

Quarto suffragatur huic sententiæ ius naturale diuinum & humanum. Naturale quidem, quia secundum eum pœnz iuxta delicti mensuram infligenda est: Deuteronomio capit. 25. pro mensura peccati erit, & plagarum modus, cum de ratione iustitiæ sit equalitas: quæ omnino in eius exercitio seruanda est, is enim qui proximum & rempublicam iniuria læserit: non æquè iure naturali punitur, nisi sit sufficiens ea punitio ad satisfactionem, & reparationem illati damni. Nec aliter iusta punitio fit, nisi delinquenti æqualis criminis pœna iniungatur, hæc verò commode decerni nequit, nisi ipsa homicida patiatur idem quod alteri per iniuriam intulit, sicuti hac in specie diuus Thom. docet 2. 2. q. 68. arti. 4. idque probant carmina quædam de Rdamanti iustitia.

Si contra passus fuerit quod fecerit idem,

Iudicium plene reatum, vindictaque fiat.

Nec prius in alio tribunali iudicaberis, quàm ipse coram iustitia iudicaturus fuerit, Et ex Democriti sententia definit.

Bonum est iniuriam non facere, sed nec velle quidem.

Iustus esto, ut iusta etiam consequaris.

Iustus esse malis, quàm veniuis.

Iusta faciens Deum auxiliatorem consequeris.

Boni viri officium est iustitie inseruire.

Et malos ubique semper afficere malis.

Lex Mo-
sæica.

Sic & lege Mosayca cautum erat, oculum pro oculo, dentem pro dente in pœnam eruendum, Exodi 21. item & lex duodecim tabul. titu. de iniur. inquit, si membrum ruperit meum è pacto talio esto, quem defendit aduersus Fauorinum sextus Cæcilius apud Geliū lib. noct. attic. 20. c. 1. nec vt iniqua damnatur à Christo Iesu, Matth. c. 5. nam licet eā existimet acerbam esse, dedit tamen consilium remittendi iniurias, non præceptum, ac proinde pœna iuxta sceleris mensuram imponatur. l. quædam delicta. ff. de pœ. c. non auferamus. 24. q. 1. cita-

Quinta ratio
110.

Quintò fortissimum argumentum præstat ratio illa: homicida

micida siquidem quatuor offendit, primo Deum, duplici in loco, dum Dei creaturæ vitam adimit. Sicuti Hermogenes philosophus, vt in Aristot. libro de regim. princ. capitu. de regis iustitia: existimat in hæc verba. Omnes nempe cælorum virtutes summa ope nituntur diuinam clamare maiestatem dicentes domine, domine, seruus tuus vult tibi esse similis, & id potissimum quando vnus alterum interemit. Quibus Deus respondit (inquit) ipse interficit & interficietur, mihi vindictam & ego retribuam. Et vtique laudanda est lex illa Atheniensium quæ in seruitutem reuocat ingratos, dicente domino esto seruus, quoniam liber esse nesciisti, & Plinius libro 8. capitu. 15. id explicat. Postremo quia Dei præceptum contemnit: scriptum est enim non occidas, vt constat Exodi 20. & Deuteronom. 5. Franc. à Victoria in relectione de homicid. nu. 10. pagina 124.

Sextò huius criminis reus rempublicam, ac principem offendit, quorum hominè trucidauit. Reipublicæ iniuriam facit, cuius vnusquisque membrum est. Aufert enim ab ea quod suum est. Quo fit iniuriam irrogare reipublicæ qui membrum interimit, & nouissimè mirum in modum explicat. Domi. à Soto insignis, ac eruditione egregia inter primarios sacræ theologiæ magistros maxime censendus is inquam libro quinto, de iust. & iur. quæst. prima. artic. 5. si quidem interest reipublicæ refertas esse liberis hominibus ciuitates. l. secunda. C. de indicta vidui. tol. l. 2. C. commu. de manumissi. l. 2. ff. solut. matri. & diuus Adr. Imperator scriptum reliquit in l. cum ratio naturalis. ff. de bon. dam. imperium ampliari hominum adiectione, potius quàm pecuniarum copia malim, & Zeno dixit decorandas esse vrbes non pretiosis ornamentis, sed inhabitantium virtutibus.

Sexta ratio.

Septimò huius criminis auctor parentes vtique occisi ledit: quia testè eius aufert. Siquidem filij quadam immortalitate donant parentes, vt est text. in authe. de nupt. §. 1. collat. 4. quod per nos remanere minimè possumus per filios vtique remaneamus, vt argu. optimo deseruit text. in l. liberorum. ff. de verb. sig. & parentes ledere constat ex l. 3. ff. de lib. caus. & Ambros. lib. offici. 1. in ea erat sententia multò melius ac præstantius esse pati ab alio occidi, quàm alterum occidere. Et denique quibuscunq; ciuitatibus ab huius criminis reo iniuriam fieri constat ex Cic. lib. 1. off. homines hominū causa sunt generati,

Septima ratio.

generati, ut ipsi inter se alij alijs prodesse possent. itidem libr. 3. Offi. hoc natura prescribit, ut homo homini, quicumque sit, ob eam ipsam causam tantum, quod his homo consultum velit. itidem in Lelio ait, sic nos nari videmur, ut inter omnes esset societas quedam. & lib. 3. Offi. homo naturæ obediens, homini nocere non potest. & lib. 3. de finib. hoc solum animal homo natum est pudoris, ac verecundiæ particeps, appetens conjunctionem hominū ac societatem. Quibus satis superque constat homicidā, quod fecit spectet. Quibus omnino est addendus Hipp. & Iaco. Baulen. & Paris de Puteo, locis paulo antecitatis. Et Lud. Carrer. seriosè id explicans in pract. sua crim. §. homicidium. 7. nu. 3. & 4. & Anto. Gom. cap. 8. delictorum: in princ. quibus nec admodum grauatus eisdem accessit.

Ad id pertinet punitionem hanc locū sibi vindicare, quando voluntarium homicidium commisit habens ↑ occidendi animum, vel occisioni causam dans. c. sicut dignum. §. de homicid. si quidem in homicida animus & dolus consideratur. l. 1. l. eum qui. C. de sicar. l. lex Cornelia. ff. eodem. c. 1. §. si quis hominem. de pace tenen. l. 1. in princ. & in l. diuus. ff. de sicar. Gandinus in tit. de homicid. in princip. Bonifac. eod. tit. Aug. in tract. malefic. in §. scienter & dolosè. Ludouic. Carr in pract. crimin. §. homicidium. 1. in princip. & Doctores quorum & antea mentionem egimus, quibus ita pernotatis lectorem admonendum censeo, aliquot esse mēti tenenda in infringenda dicta homicidij pœna, quia homicidium commissum absque animo vero occidendi, & directa voluntate, in ipsum homicidij actum non punitur pœna ordinaria: text. in dicta lege Cornelia. l. 1. §. diuus. ff. de sicar. l. 1. l. eum qui. C. de sicar. l. cū autem. ver. capitalem. ff. de edil. edict. quem text. dixit meliorem iuris Iaso. in l. non dubium. C. de legib. 7. colum. atque ad id plurimum conducit l. in actionibus. §. sed in his. & inibi Iaso. ff. de in litem iurand. extatq; hodie l. regia. titu. 8. part. 7. & in l. 15. titulo. 13. lib. 8. ordin. cui sententiæ subscripsit Bald. in l. 1. colum. 5. C. de ser. fug. & in l. data opera. colū. 4. C. qui acc. non poss. Bald. in ca. 1. §. si quis hominem. de pace tenen. Abb. in simili q. in capi. olim. in 1. de restitut. ↑ spolia. quo fit, in specte legis regię dicens quod occidens occidetur, si culpa lata interemerit, non tamen dolo pœna ordinaria delicti non afficitur, ex Bald. in l. 1. colum. 5. ff. de ser. fug. & in l. data opera. col. 4. C. qui acce. nō poss. Ang. in trac. malef. in ver. scienter. De

ter. Dec. consilio. 2. & consil. 9. & iterum consil. 134. Cæp. in consilio crimen. 33. & 37. Paris à Put. in ver. pœna. Angel. consilio 27. Card. in clator. de homic. Signor. de homic. onsi. 27. & 50. Io. de Arn. in Solil. 38. & in epir. 5 1. 64. Tho. Gram. in voto 21. & 39. & in consilio 68. & omnium diligentissimè Card. in pra. cri. §. homicidium. 1. numero 5. cū plerisque alijs & præter hos idē existimo ea ductus ratione: quia voluntas distinguit maleficia & delictū à nō delicto, & peccatū à nō peccato. c. cum voluntate. de sent. excom. l. qui iniurię. ff. de furt. l. verum. in prin. ff. eod. tit. l. quod reipublicæ. ff. de iniur. Sunt & adhuc plures autoritates quibus passim hoc ipsum confirmatur, ea sanè huius assertionis posset esse ratio, quod ille defectus voluntatis directè, deliberatè in homicidium culpā minuat, atq; ideo pœnā quemadmodum ex Th. 12. q. 76. art. 4. colligitur: hæc verò imperfectio voluntatis presumi potest ex multis, presertim ipso instrumento, quo fuerit vulnus illatum, sicuti ex c. significasti. 2. de homic. colligitur, cuius meminit Bal. in l. solam. C. de testib. 3. col. text. in l. 1. §. sed si claua. ff. de sicar. l. eum qui. C. eod. titu. l. 1. C. de emēdat. seruor. l. æquos. & inibi Bart. C. de cur. publ. lib. 12. & huic rei multa extant argumenta apud Felin. num. 11. & Ana. vlt. no. in d. cap. significasti. Arer. consilio 80. & consilio 147. Alciat. lib. 1. dispunct. cap. 17. Carol. Molin. in Alexander consil. 15. lib. 1. Decius consilio 9. & consilio. 134. Cæp. consilio 33. cum tribus sequentibus. Hippol. in d. l. 1. C. de sicar. nume. 2. & 3. & num. 9. idem in l. nihil interest. ff. de sicar. nume. 15. Angelus de Malefic. gloss. scienter dolosè. Ludouicus. Carre. in pract. criminali. §. homicidium. numero. 22. quibus admodum, nec inuitus accedit Bald. in proœm. ff. 3. col. Paul. Castrè. in consilio. 192. incip. in causa carceratorum. Hippol. in sing. 176. incip. voluntas & propositū. Iridem in consilio 67. & in consil. 4. & iterum consil. 6. idem in consilio. 25. & 35. Angel. in verbo appensate. Corn. in consilio 57. vol. 4. Thom. Gram. in voto 23. Hippol. consilio. 130. & 136. Ex quo alia conijcienda sunt huic rei maximè necessaria, quæ partim hanc totā materiā aperiant partimq; definiant, quod si quis claua baculo aliquem percusserit, & a vita discedat, nō pœna criminis ordinaria afficitur: cū potissimū animus occidendi defuerit, & voluntas, & propositum maleficia distingunt ex d. l. 1. §. diui. ff. de sicar. Corn. consil. 57. vol. 4. Bald. in proœ. ff. col. 3. Th. Gram.

Gram. voto 23. Ludouic. Carre. loco paulò antea citato, & nos non semel paulò antea meminimus.

Alapa percutiens.

Hinc deduci videtur, quòd & non semel obuium erit, si quis alapa, pugnove aliquem percusserit, & in terram ceciderit, mortuusque fuerit, homicidij reus ordinaria poena non afficitur, sicuti definire Signorol. de homic. consil. 50. Alex. 2. post Bar. in d. l. 1. §. diuus. Bal. in l. 1. C. emend. seruo. itidem in c. 1. §. iniuria. de pace iur. firm. Hippo. consil. 136. Ioã. de Arno. in epito. 55. Cuius initium est moderni, id verissimum esse intelligit, tametsi manus non esset armata.

Lapide percutiens.

Hinc etiam definiri poterit de percutiente lapide, & occidente, an homicidij reus sit, explicat Mar. Soc. in cap. de his. de accusat. in cap. significasti. in secundo. de homic. Hippoly. consil. 91. & consil. 137.

Illud verò solet à quibusdam in discrimen adduci, si ne regia constitutio de homicida criminis reo agens ad praxim reducenda, si quis ex fenestra lapidem projiciat, & transeuntem interimat, cum & ipse absque dolo homicidium commiserit, ex his que in ea specie adnotat Dec. definiri poteris. consil. 9. Paul. Caltr. in l. decuriones. C. de infam. Ioan. de Arno. in epito. 64. Carre. nume. 29. eo in loco cuius & antea meminimus ubi definit de occidente calce, baculo, pugno, alio quouis instrumento. Et Alex. consil. 46. vol. 2.

7 Illud præ ceteris obseruare debent, quoniam modo animus occidendi, & dolus probatur, & cum sit quædam extrinseca animi passio, quæ de directo probari non potest, nisi per quasdam exteriores qualitates Alexan. rationem sumens ex text. inibi in l. dolum. C. de dol. l. 1. §. diuus. ff. de sicar. l. 1. eod. titulo. Gand. in rubr. de homic. col. 4. Et isthæc animus occidendi constat utique, si criminis author ex iteratione percussionis cum baculo, pugno, hastave ex Hypp. in d. l. 1. C. de sicar. col. 5. Ex quo deduci videtur, si criminis reus poena pecuniaria puniendus esset ex statuto municipalis: nihilominus ex percussione iteratione poena corporis afflictiva afficiendus est. Sicuti in ea specie respondit Bar. & Bald. in l. licitatio. §. quod illicita. ff. de publ. & vect. Matth. Affl. in const. Neap. cuius initium est, in consuetilem. Et rursus in constitutione incip. magistros. Thom. Grammat. satis diligenter voto 11. & voto 17. Doct. passim in l. 1. C. de super. lib. 10.

Deinde & illud constitutissimum est, animum occidendi constare

constare per ipsius rei confessionem, sicuti existimat Thom. Gram. consil. 29. col. 2. Matth. Affl. in d. constitu. asperitatem. & nulla maior probatio animi constare videtur, quam qualitas expressa verborum. Sicuti in ea specie existimat Bal. in c. 1. de testi. Nemo enim præsumitur aliquid dixisse, quod prius non mente agitauerit l. Labeo. §. idem Tubero ff. de supel. leg. Bonifa. in titu. quid sit accus. col. 10. Tho. Gram. voto 27. Hipp. in præcit. §. diuus. Et plerisque alijs coniecturis, quibus explicare hic non est animus, ne lectorem fatigemus, de quibus ad nauseam vsque tradunt doc. in ca. significasti. in 1. de homic. Et inibi Feli. Hip. in l. 1. C. de sicar. Gand. in rub. de homic. col. 12. Matth. Affl. in const. Neap. iustitiaris. not. 8. Et rursus in consti. qui dolose. Tho. Gram. voto x. Lodou. Carre. omnium diligentissimè in §. homicidiu. in 1. nu. 35. cū alijs, & inibi num. 41. explicat, an stetur iuramento criminis rei. Et in dubio cui incubat onus probandi, an animus occidendi adfuerit explicat Hip. in consil. 51. itidè in l. 1. C. de sicar. ver. modo ulterius. Cap. consil. 31. Lod. Carr. nu. 44. eo in loco, cuius antea meminimus ad pulmū reuulsis rationibus iudex pensata animi deliberatione considerabit, an & criminis author ex actis processus testibus ad id examinatis, an id perpetraverit animo occidendi, nec ne. Pro quorum sententia suffragatur gl. Accursiana quæ expressim hoc ipsum vult in athen. de armis, quæ penultima est: pleniori manu tradit Cattel. Cot. in memor. dist. arm. Igitur iudex quo ad remittendam poenam ordinariam exactè perpendet actus, ut hic coniecturam habeat quantum defuerit animo ad directam occidendi voluntatè. Qua rōne pensitandū est ex ipso percutiendi modo ex instrumēto, quo illatū est vulnus quam culpam percutiēs in homicidio habuerit, ut culpā delicti deprehendamus, quod satis superq; constat ex d. l. 1. §. diuus. ver. quod si claua. ff. de sicar. quo in loco Budeus de lingua Latina bene *Claua le-* meritis claua, non claua legendum censet, tametsi longè alia *gendum* mens sit Stephano Forcatulo dialo. 27. nu. 4. in neciomantia *ex Budeo,* iuris. Quibus & illud adijciam, quod explicat Bal. in l. 1. col. 2. oppos. 4. C. si seruus exte. se emi mādauit. loquēs de proxima causa, & itidem remota. Siquidem quando non est instrumentum, sed vtiq; fit per accidens: ut si vltro citroque pulso quempiam qui quidem in lapidē impegit, & vulneratus est, minimè censendi sint propriè vulnerasse. Nec itidem si à vita disce-

Statuta. discedat, exiltimabitur ex meo vulnere decessisse. Siquidem non vtor lapide, vt instrumento quo eum percuterem. Quo fit statuta loquentia de percussione hac in specie minimè locum habent. Explicat Bal. in l. de pecoribus ff. ad l. Aquil. & inibi Salice. Flor. à sancto Petro in l. qua actione §. Celsus ff. eodem tit. Paulus in l. qui domum ff. loc. Ananias & Felin. in capit. de cætero. de homicidijs. Cæp. consil. 2. col. 3. Angel. in tractatu malef. verbo ipsum Titium percussit. Aret. cõsi. 146. col. 4. Feli. in tract. quãdo cognatus. col. 4. Hippol. in l. nihil interest ff. de sicar. col. 4. & consil. 136. Bart. in l. si gemina. col. 2. ff. arb. fur. cæsar. Matth. Afflict. in constit. Sicilia, incip. si quis aliquem. col. 3. 7. quæst. glo. in capit. de cætero. de homicidijs. verbo vnica. per text. in præcitata l. qui domum. & capitu. studebat 50. distinct.

9 † Hoc verò loco voluntarium homicidium intelligo non solum quando occidens explicitè tendit ad occisionem, & occidere vult, verum etiam quando eius voluntas tedit in eum actum de quo de per se mors sequitur. Sit exemplum in eo qui Sempronium percussit prauo animo volens ei iniuriam irrogare eiusq; faciem cicatrice signare, non occidere, nec tamen potuit ita temperare manum quin grauer percussit, morsque fuerit sequuta ex ea percussione, sanè hic voluntarius erit homicida censendus, id manifestè sensit Tho. 1. 2. q. 20. arti. 5. qui docet peccata aggrauari ex euentibus qui postea succedunt quoniam illa sunt percogitata, quoniam etiam quando præter intentionem successerunt, si ille euentus de per se & necessario sequitur. Probat hoc ipsum text. in c. vlt. de homic. in 6. l. quoniam multa C. ad l. lul. de vi. l. 1. §. ex incendio ff. de incen. rui. & naufr. not. Caiet. in 2. 2. q. 64. arti. 8. & nos pleniori adnotabimus manu, infra quod sanè ductus ratione fulciri posset delictum, aut peccatum committi absque voluntate non posse. siquidem malitia cuiuscunque actus prauus à voluntate procedit, quæ præcipua est in omni peccato, cum prima causa peccati sit in voluntate, quæ imperat omnes actus humanos, peccatum nihil aliud est, quam actus humanus malus quemadmodum probatur in c. 1. 15. q. 1. ex Aug. li. 1. retract. c. 15. qui alieuerat peccatum non posse esse nisi voluntarium. Idè profitetur Arist. 3. Ethic. c. 1. §. Tho. in 1. 2. q. 17. art. vlt. & q. 72. art. 1. & q. 76. Ex quo constat non inconcinna declaratio ad iura distantia maleficia, delicta voluntate distingui in hunc equi

Peccatum quid sit.

In intellectus non vulgaris.

equidem sensum, vt voluntarium constituat delictum: inuoluntarium autem ab eo excuset, & liberet cum præter inuoluntarium malitia cesset, ea verò ex voluntate procedat: igitur voluntas distinguit delictum à non delicto, & peccatum à non peccato discernit c. cum voluntate. de sen. excom. l. qui iniuriæ ff. de furt. l. verum. in princ. ff. eodem tit. l. quod reipublicæ ff. de iniurijs. Delictum siquidem nequaquam potest accidere absque malitia illud committentis. Quæ quidè malitia minimè datur ex inuoluntario. Hippol. in l. 1. §. diuus. ad fin. de sicar. & in singu. 176. post alios quos ipse refert. Ecce qui sapiis qui probus es, qui iuris veritatem amas, quomodo intelligenda sunt iura id distantia.

Tertiò proximè adnotandum erit, tunc verè dolum homicidio voluntario perfectum adesse, quoties voluntas occidentis directè & per se in actum homicidij fertur, et si habet occidendi animum homicida. l. 1. §. diuus l. in lege Cornelia ff. de sicar. ad apertiore huius resolutionem illud obuium est: homicidij criminis author testimonium ferre non potest, ex Bal. in l. decuriones C. ex quib. cau. inf. Infamia siquidem facti notatus est, atque ideo testimonium non potest ferre. Anchar. in c. 1. de constit. 85. col. Anan in ca. si perfodiens. de homic. col. 2. ideo in testem non admittitur absque tortura. Bald. in auth. si dicatur. col. 2. C. de testibus. Hippol. in l. 1. in princ. limit. 12. ff. de sicarijs. Carre. in pract. crimin. §. homicidium 7. nume. 36.

† Alia subiicitur pœna, quæ infligenda est homicidij reo filijs vxori, alijsue impensas, & aliquid iniuriam passo retribuere tenetur, & ad estimationem operari si viveret quantum lucrari poterat in compensationem iniuriæ illatæ, sicuti & nos supra c. 6. num. 28. & 22. cum alijs tradidimus. & Abb. in c. 1. de iniur. Puteus in verbo pœna. Hippol. consil. 115. & 131. & singul. 576. Ludouicus Carre. in Pract. §. homicidium 6. numero 37.

Verum enimverò præter hæc quæ & nos adnotabimus, alia subiicitur pœna, criminis homicidij reo ex regia constitutione 4. tit. 14. lib. 4. fori. inibi, *tomen quinientos sueldos de sus bienes*, expressim definiens, homicidam in quingentis solidis applicandis iudici condemnandum esse, & appellatur in his regnis, *calumnia del home Zillo*, & horum solidorum æstimationo constat ex leg. xj. & 19. titulo xj. libro 4. ordin. regu. *Solidorum æstimationo mutatur.* tamet

14 tamen si t ex regia constituti, 141. styli solidorum valor mutatus sit sicuti inibi definitur dum ait, *trezientos y quarenta maravedis que an vsado lleuar*. Et iure nouissimo, pro homicidij poena sexcenti morapetini exiguntur à criminis reo, sicuti cauetur *en el aranzel real*, in capitu, cuius initium est, *del homezillo*. Circa quam poenam aliquot proponam huic rei maximè necessaria. Et t primò illud veritati fauere existimo dum is qui iudicandi munus habet, per præconia & proclama, in absentia criminis rei procedat, iuxta text. in l. 4. titu, 3. *de los emplaçamientos*, libro secundo, fori. & in pragmaticis regijs *del aranzel* xj. in ordine. & in ea specie ex Hispaniæ hominibus scriplere. Nunius Auend. in capitul. 18. prætorum, fol. 93. Franc. Auilef. capitul. 15. nume. 2. incip. *otro si*. eod. tit. definiens. hanc citationem exigi, nec sufficere vnam pro tribus ex Bal. in ca. ex literis vlti. col. de constit. Ias. in l. si ceteris annis C. de pact. nu. 5.

12
 Pragma
 ca sanctio.
 Frequenter hoc in eodem tractatu, dubitari solet circa regias sanctiones quæ de his sexcentis solidis criminis reis puniendis agunt exigendos esse, si in absentia homicidij author conuenitur sicuti definitum extat in pragmatica in Comptuten. conuentu lata, inibi, *siendo primeramente iuzgado, y no antes*, & rursus inibi, *si el delicto fuere tal, en que merezca pena de muerte, sea condenado en la pena del homezillo*, regia l. 69. styli, ex condemnationis exitu, liquidè constabit, an delictum sit morte dignum nec ne, argumento tex. in l. iure nostro §. fin. ff. de testam. tutel. l. quædam ff. de reb. dubijs, exigitur etiam quod sententia lata fuerit sicuti in capitu. præcitato *del aranzel* constat, tamen si sententia definitiua non sit in causa principali, sed vtique in absentia dictum homicidium sit sententia lata promulgatum, quod in secundo Præconio in his regnis sententia fertur accusata, vt ita dixerim secunda contumacia y rebeldia, vñ constat ex dicta Pragmatica inibi, *Y sino paresciere, siendole acusada segunda rebeldia, si el delicto fuere tal para que merezca muerte, sea condenado en la pena del homezillo*. intelligo sanè, si actor criminis reo secundam contumaciam accusauerit: sin minus iudex suo mero officio agat, non requiritur contumaciæ accusatio ex Barto. in extra uag. ad reprimendum, verbo negligere. Alexander consilio 120. volumine 7. numero septimo. & id conuenientibus oculis constat ex præcitata Pragmatica inibi. *Si al tertiero plaço veniere, y paresciere*

paresciere que aya de pagar, y pague el despreç, y homizilio, y costa, y sea oydo: regia lex quarta fori, idem definit ibi, *Si a plaço segundo no viniere peche la pena segun que manda la ley del homezillo, y emplaçen la tercera vez*. Quam sententiam verissimam esse existimat Montal. in interpretatione l. quartæ. titu. *Delos homezillos*. libro quarto fori. in glo. prima. quod practicis quotidie obuium erit. Secundò principaliter quantum attinet ad huius poenæ veram resolutionem, in specie l. regie qualis probatio exigitur, cum ipsa rei criminis contumacia ex dict. l. 15. ordin. inibi, *Si alguno fuere condenado a pena de muerte, o perdimiento de miembro, por no venir a los plaços sin recibir informacion, tal que pudiera ser puesto, a question de tormento*: adnotanda sunt verba regie constitutionis inibi, *por no venir a los plaços*, & iterum dum ait, *sin recibir informacion*, vbi expressim definit, vltra absentiam, & rei contumaciam, qualis probatio exigitur ad condemnationem. Et pragmatica, *Del havanzel*, idem definiens ibi, *O que de mas de la fuga, haya de dar probanca o informacion que baste para poner a question de tormento al que asy fuere llamado el iuez de sententia en che le pronuncie por hechor del delicto*. Itaque reus conuinci debet, aliter vanum non vires obtineret. Spec. in tit. de accusat. §. fin. col. 9. versicu. sed pone, affuit accusatus allegans. in l. raptores C. de episc. & cleric. verbo, committi. & iterum ibi, post legitimas probationes iure cognitatas. Hippol. in l. vnica C. de rap. virgin. num. 129. Oldrad. consil. 65. hic agitur. Et huius praxis ratio ea assignari posset, cum & post condemnationem, & post sententiam agens, condemnatus exaudiendus est, si coram iudice compareat: ex regia l. 5. ordin. Decius consil. 458. num. 9. definiens vbi agitur de executione poenæ corporis afflictiuæ, propter vanum minimè esse procedendum ad corporalis poenæ executionem, eò maximè cum propter contumaciam solam quis condemnari non potest. Angel. in l. inter accusatorem ff. de accus. Spec. titu. de accus. §. sequitur videre. Et inibi Ioan. Andr. col. 6. Alber. in 4. statut. parte q. 56. ad fin. Deci. eo in loco, cuius & antea meminimus. Barto. in l. diuus. colum. 1. ff. de custod. reor. Quod si innocentia contumacis appareat, executio sententiæ fieri non debet. Innocen. in ca. 20. de purgat. vulgari. Bald. in l. aditos C. de episc. aud. & in l. 1. col. fina. C. de confessis. Bart. consil. 26. viso processu. col. penul. existimantes, quod si statu-

to sancitum fuerit, quod quis pro confesso habeatur: intelligitur nisi per testes de eius innocentia appareat. Quod est notatu dignum ad intellectum regie constitutionis l. tit. 3. de las contestaciones. lib. 3. ordin. reg. vbi definitum extat quem haberi pro confesso, ni infra nouem dies litem contestauerit. Quod si de innocentia rei per testes constaret, absolui debet. Bald. in l. ita demum. cap. de procur. nu. 6. Abb. in ca. cum causam. num. 26. de iur. cal. Quamobrem iudices admonitos esse velim, in specie legis regie, sententia lata pro confesso, si pars compareat ad probandum innocentiam suam intra 9. dies admittant. Siquidem isthac ficta confessio quando constat rem longè aliter se habere, quadoque reuocatur. Franc. Aret. in consil. 147. colu. 3. Ioan. Andr. ad Specu. titu. depositio. §. 9. versicu. veruntamen. & suffragatur text. in ca. significanti. de purg. vulg. cap. ex tuarum. de purgat. canon. capit. fraternitatis. de frigid. & malefic. & in ea specie ita respondit Francis. Auil. cap. 15. pratorum. num. 22. in verbo. *homozellos*. Ex quo deduci videtur his perpensis, quod criminis author, qui pro confesso habetur infra nouem dies non comparando, ex regia lege etiam bannitus per viam exceptionis, sententia executionem impedire poterit. Bartol. in l. non videtur. in 1. ff. de iudic. & bannitus audiendus est, si intra annum venerit, vel fuerit captus, vel ipsemet compareat coram pratore regia l. 7. tit. 8. parte tertia. Illud tamen habeo, quod iste contumax, tamen si a delicto absoluat, homicidij expensas propter contumaciam soluere tenetur l. 15. tit. 2. lib. 3. in ordin. reg. Bartol. post glo. in verbo, vincet. in l. & post edictum ff. de iudic. Montal. in interpretatione legis 15. prætata, in verbo, absens. ne quem decipiat iunioris cuiusdam dubitatio: non verebor adnotare hos sexcentos morapetinos, de quibus in l. 4. titu. 3. libr. 2. fori, & in pragmatica xj. *del aranzel*, tunc soluendos fore, cum de morte hominis vel mulieris agitur, sicuti expressim id definitum est in capitu. 15. *delos corregidores*, inibi. *En caso de muerte o de hombre o de muger*. Longè quidem aliter si ageretur de homicidio quadrupedis. Siquidem in ea specie homicidij calumniam contra dantem noxam non exigit, ex l. decima, ad finem, titulo duodecimo, libro sexto ordinat. regal.

17 Secundò t ad regiam constitutionem, quæ de soluendis sexcentis morapetinis, agit, illud hoc in tractatu non erit tradendum

Intelle-
ctus l. re-
gia.

tradendum obliuioni, intelligendam fore, quando agitur contra absentes, tunc quidem ius homicidij exigitur, præconio & proclama absentis præcedente, & lata sententia saltem interlocutoria, ex regia l. 9. titu. 2. libr. 3. ordin. longè quidem aliter si contra præsentem. Siquidem & tunc homicidij ius exigi non potest, ni pro homicidio culposo agatur, vt definitum ex l. 15. titu. 13. libr. 8. ordinat. reg. Tamen si t minoribus iudicibus hoc ius comperat, & consuetudo cuiusque fori seruetur apud supremos iudice, hæc homicidij calumnia ad regios alguazelos (vt ita dixerim) pertinet l. 29. titu. 14. lib. 2. ordin. Cæterum t quo ad morapetinos iudici soluendos dubium insigne censeri solet, an si plures aliquem occiderint, hi omnes teneatur vnum homicidium soluere, an quilibet eorum insolidum teneatur? & quidam hac in questione opinantur omnes teneri, ex regia l. 4. titu. *delos homezellos*, libro 4. fori, definiens vnum homicidium omnes soluere teneri, & inibi Montal. regiam constitutionem veram esse intelligit, si omnes criminis rei homicidij citati, præsentem fuerint, & sententia lata condemnati, minime tamen si absentes fuerint, si processus in absentia contra eos factus fuerit, quilibet in vno homicidio condemnabitur. Tamen si super vnus hominis occisione citati fuerint regia l. styli 69. & 70. potissimum est adnotandum, circa eandem regiam sanctionem, t quæ de iure homicidiorum agit, si prætor illius ciuitatis Salmantinae, sententia lata criminis homicidij reum condemnauit, sed antequam isthec sententia executioni mandaretur, alius iudex succedit in eadem prætura, cui pertineat homicidiorum ius, an prædecessori, an verò successori? In qua specie doct. in varias scissis sunt sententias, inter quos & Bald. in l. fin. C. de fractib. & litium expens. existimat iudici qui condemnauit id pertinere, non tamen successori. Guido Papa decisi. 535. totum contrarium verissimum esse existimat, quicquid sit in specie legis regie, opinor iudici qui executioni sententiam mandauit pertinere homicidiorum ius. Eò maxime cum regia lex, de executoribus verba agat, quæ maximo apice deferuire videtur ad regiam constitutionem 10. in capitu. prætorum. & ad l. 3. titu. 13. libr. 5. ordin. regal. vbi definiant ad executores decimam executionis sententia pertinere. His verò prænotatis, est a notandum, homicidiorum ius iudici ia-

L 2 competenti

Secunde l.
regia intel
lectus.

18

Diuersa ob
seruatio

apud diuer
sa tribuna

lia.

19

Plures ho
micide an

teneantur

insolidum.

20

Iudici incompetenti minimè competere, sicuti in ea specie per ple-
competenti rasque rationes verissimum esse existimat Nunius Auend.
homicida de exequendis mandatis regis. capitu. 18. nume. 6. subijciens
ru ius non alium casum, si pragmaticæ forma ad vnguem contra absen-
competere. tes non fuerit seruata. Hæc ¶ sunt, quæ ad regias sanctio-
 21 nes, tanquam necessaria ad scribendum censui. Cætera omisi
 consultò, siquidem candido obuia erunt lectori. Quibus &
 22 illud ¶ subijciam, quod non infrequenter in praxi contingere
 solet: videlicet, criminis homicidij reum, nequaquam posse
 mediatè nec immediatè ex testamento, vel ab intestato
 occiso succedere, quin hæreditas sibi aufertur, tanquam ab
 indigno, & fisco applicatur l. si inimicitia l. indignum ff. de
 ijs quib. vt indign. text. ad id præstantissimus in l. hæreditas
 C. eod. titu. l. 3. §. fin. cum alijs ff. de alim. leg. l. cum ratio. §.
 fina. ff. de bon. damn. & inibi gloss. Barto. & passim doct. An-
 gel. & Imola, & frequentior doctorum pars in præcitata l.
 hæreditas. quo in loco Corne. numero 4. Bald. colum. penul.
 Salicet. columna fina. Alexand. numero 6. & Iacob. de San-
 cto Georg. Bartol. in l. fina. ff. si quis aliquem testari prohib-
 uer. secunda colu. itidem in l. codicillis §. matre ff. de lega-
 ris 2. & inibi Castrenf. & Imola, & huic sententiæ plerique
 alij accessere, inter quos Bald. in l. prima C. vnde vir & vxor.
 numer. 3. & inibi Paul. & Alexand. Roman. in l. 2. si quis
 aliquem testari prohib. & fortissimum huic rei argumen-
 tum præstat text. in l. sororem C. de his, quib. vt indign. & tex.
 in §. ingratitude. in authent. de nupt. collat. 4. ex quo ali-
 qua conficienda sunt huic rei maximè necessaria, & potissi-
 mum ad perspicuum huius quæstionis intellectum. Et pri-
 mò aduertendum est principaliter ad huius capituli resolu-
 tionem, quòd si hæredes essent legitimi & consanguinei, in
 eodem gradu fisco non applicatur, quin etiam eis accresce-
 ret insolidum, ex Barto. Alber. & plerique alijs in l. fina. §. fin.
 ff. de bonis damnat. sumentes rationem ex text. in l. 2. versic.
 fratris ff. si quis aliquem testari prohib. in quo dubio longè
 alia mens est Bald. in l. hæreditas C. de his, quibus vt indign.
 numero 9. existimanti portionem homicide, fisco omnino
 applicari, itidem Bald. in l. eam quam C. de fideicom. nu-
 mer. 10. Et huius sententiæ authores habeo in albo primariæ
 doctrinæ positos, inter quos est Salic. nu. 10. Corne. Iaco. de
 Sancto Georg. Alexan. 3. col. & frequentior doct. pars idem
 definire

definire in præcitata l. hæreditas, nec aliquo iuris apice de-
 seruire videtur adducta per Bartol. Siquidem intelligendus
 est, quod vnus hæredis legitimi delictum alijs coheredibus
 in suis portionibus minimè noceat, & hanc sententiã com-
 muniorem esse existimo. Secundò ex præmissis deducitur
 intellectus ad regias sanctiones, quæ de his agunt, intelli-
 gendas fore, quando isthæc hæres verè & realiter interficeret
 successorem, longè quidem aliter, si tantum vulnus illatum
 foret. Quandoquidem tempore testamenti factionem ha-
 buit, quod si non prohibuit testator hæreditate, criminis au-
 thor priuandus non est, ex Bald. in l. hæreditas, ad fin. cap. de
 his quib. vt indign. Ias. in l. si ab hostibus. §. 1. ff. solut. matrim.
 nume. 4. Ioan. Lop. nec admodum grauatus his accedit in ca-
 per vestras, de donat. inter vir. & vxor. §. 70. & maximum ro-
 bur huic sententiæ asfert l. fin. C. de reuocan. donat. & tex. in
 auth. vt cum de appel. cognoscitur. §. causas, colum. 8.

Tertio ¶ ex his adnotanda simul & defendenda est glossæ 23
 sententia in l. Lucius, ad fin. ff. de iure fisci, asseuerantis si hæ-
 res legitimus ex testamento, vel ab intestato occiso succe-
 rit, non posse criminis authorem in eisdem bonis heredem
 instituire. Quin & in ea specie hæreditas fisco applicatur.
 Et argumento deseruit tex. in d. l. Lucius, & inibi Bar. & an-
 tiquiores: cuius pro singulari meminit Ias. in l. is cui bonis,
 numero 4. ff. de vulga. & puppill. Hipp. colum. 2. in consil. 93.
 qui omnes in specie id contigisse asseuerant. Ex his tamen
 quæ diximus maximè nobis negotium facit, illud pertra-
 ctare, quæ ex eodem stipite siue radice emanare videtur cri-
 minis rei filium nequaquam succedere occiso. ex l. quæritur.
 ff. de bon. liber. & ex præcitata l. cum ratio. §. fin. Ioan. Andr.
 expressim ¶ hoc ipsum vult ad Specul. in rubr. de succel. ab- 24
 intesta. col. prima, versic. si frater. Hippol. consil. 93. colum-
 na secunda, asseuerans per doctores Bonontenses in ea specie
 in consultum fuisse.

Ipsè tamen existimabam eam cautelam adhibendam fore,
 siue cautionem quæ practicis in his regnis maximum ne-
 gotium facit. Et vt obiter agam, an cautela latinè dici pos-
 set, nec id malè. Siquidem Pomponius ea dictione vsus
 est in l. quamuis, in principio. ff. de pignoratitia actione:
 Ulpianus in l. si defunctus. §. primo. ff. de procurator. l. si
 de uictori. ff. de iudic. & Caius in l. si plures, in principio. ff.

Intelle-
 ctus regia-
 rum legu-
 rum

de possess. Testinia. in l. sancimus. C. de administratione tutorum, & illa sit cautela, si pater homicidæ remittat usufructum quem habet à lege in bonis filiorum in specie filios succedere posse apertissimi iuris est, ex text. ad id præstantissimo in c. primo. § si vero violator de pace tenenda, & eius violatoribus, & maximo iuris apice deseruire videtur, text. in argumentum in authen. excipiuntur. C. de bonis quæ liberis, & in ea specie reperio Angel. ita asseuerantem in l. adoptiuum. § patronum. ff. de in ius vocan. nume. 5. Quo fit si eorum filiorum pater à vita discessit, vel filij emancipati sint, vel coniugati in his regnis habentur pro emancipatis ex l. raurina, hos filios succedere posse, quod quam sit in praxi necessarium, nemo sanæ mentis desitebitur.

15 Quibus & illud † subiiciam. Si quis occiderit alium sagitta, vel in eremo eum spoliando laqueo suspendendus est. Vti regia l. explicat 5. & 6. tit. 13. lib. 8. ordin. & insuper dimidiam partem bonorum amittit, quæ quidem regis cameræ, ac fisco applicanda sunt eademque pœna plectetur, si sagitta aliquem occiderit, vulneraueritve in ciuitate, aliove quouis oppido, vel in curia regis vti præcit. l. 5. definit.

Omittendum tamen non est hæc in controuersia aliquot numerare casus, in quibus quidem criminis author homicidij pœna personaliter afficiatur. Inter quos Bald. plerosque contigerit, nu. 9. in l. data opera. C. qui accus. non pos. itidem in c. 1. § iniuria de pace iur. firman. in v. sib. feud. nume. 8. & 9. Bonif. de vitalin. in tract. malef. in rubr. quibus de causis possit quis ad mortem condem. Quo in loco 77. congerit casus Gulie. Bout. is congerit quadraginta & nouem casus, in quibus quidem à lege mortis pœna afficitur: is, inquam, tomo 15. tract. diuers. doct. fol. 177. ex his sanè multa possent deduci & disputari, quæ iustum profectò volumen exigerent, & postularent, potissimum tamen aliquot hoc in loco congerere conabimur, quæ sunt huiusce tractatus resolutioni conducibilia, ne longa disputatione legentis animum fastidiam: & inter alios ille est casus, qui non infrequenter discutitur, qui virginem rapit, mortis pœna afficiendus est, ex l. 1. C. de rapt. virg. regia l. 3. titu. 2. par. 7. qui seipsum trucidauerit. l. si quis aliquid. ff. de pœn. homines castrans ex l. 1. C. de enunch. lenones qui in prostibulo quæstû faciunt meretricem habentes, sicuti definitur in auth. de lenonib. collat. 6. tutor qui pupil-

Quibus
casibus
morte
quis.

lam

lam corrumpit: l. 1. C. si tutor, qui idolis sacrificat, l. 1. C. de sicar. qui contra naturam luxuriatur, l. cum. vir. C. ad leg. Iul. de adulter. mulier qui animali bruto subiecit. cap. mulier 15. quæstione prima. Christianos lapidantes ob nomen Christi. l. 1. C. de Iudæ. qui officia diuina conturbat. l. si quis in hoc genus, C. de episcop. & cleric. qui muros ciuitatis violat. l. fin. C. de rerum diuis. parricidium committens. l. prima. C. de his qui patres occid. Principis proditor, & læsæ maiestatis reus, sicuti definitur in l. quisquis. C. ad leg. Iul. maiest. seditiosi, & populum ad seditionem concitantes ex l. prima, C. de seditionibus, alius subiicitur casus in l. capitalium. § igni. ff. de pœn. Commentariensis, qui reum criminis mortis à carcere emittit. l. ad commentariensem. C. de custod. reorum priuatorum carcerem facientes. l. prima. C. de priua. carce. propria auctoritate furcas erigentes ex l. tertia. § fin. ff. ad leg. Iul. maiesta. adulterij criminis rei l. quamuis adulterium. C. de adulter. seruus qui coniungit fœdera veneris cum domina sua. l. prima. C. de mulieribus quæ propriis seruis, pacem frangentes iuramento firmatam, cap. primo. § si quis de pace iuramento tenenda. homicidij criminis author. l. tertia. C. de episcop. audien. qui scienter, ac consulto se rebaptizauit. l. secunda. C. ne sacrum baptismum reiteretur. qui crucis signum in silice sculpsit. l. prima. C. ne liceat signum Saluatoris. iudices, qui subtraxerunt pecuniam publicam. § si lex. Institut. de publ. iud. falsæ monetæ fabricatores ex l. fin. C. de falsa moneta, ad hostes confugientes. l. si quis aliquid. ff. de pœnis patriæ proditor. l. fallaciter. C. de abol. seditionis fautores. l. fautores. ff. de pœnis. qui consultò incendium fecerunt. l. qui hæres. ff. de incendio, ruina, & naufragio. grassatores itineris deprestantes. l. capitalium. § grassatores. ff. de pœnis etiam latro famosus, sicuti definitur ex dicta l. § famosus. Alius subiicitur casus in l. vniuersi. C. vbi causæ fiscales, qui manibus sacrilegium committit. l. sacrilegij. ff. ad leg. Iuliam peculatus. Qui inducem belli manus intulit. l. omne delictum. § qui manus. ff. de re militari itidem in eadem l. § si quis. Alius subiicitur casus, si miles contra commilitonem suum manu armata iniret, miles qui in bello abfugit. l. omne. § qui in actio. ff. de re mil. qui suæ iurisdictionis subditum depredauit. l. vniuersi. C. vbi causæ fisca. transfugas. ex l. si quis aliquid. ff. de pœnis. pacis turbator. Qui capitali etiam pœna afficitur. l. fin. ff. de

L 4

re milit.

re milit. Qui fugam arripit carcere effracto. l. prima. ff. de effractoribus, car. miles custos qui absque principis mandato captiuum dimisit. l. si quis aliquid. §. miles. ff. de pœn. alius subijcitur casus in l. quoniam. C. ad legem Iuliam, de vi public. & in l. j. eodem titu. Qui ripas fluminis defluit, vt per totum. C. de Nili aggeribus non rãpendis immunitatis falsum instrumentum scribentes. l. prima. C. de immunita. conce. libro decimo. Iudex qui matrem familias in publicum vocat ex. l. prima. C. de officio diuersorum iudic. milites qui ne pugnent, corporis debilitatem fugunt. l. omne delictum. §. continuu. ff. de re militari. Qui prãgnantem interimit. l. si quis aliquid. §. abortione. ff. de pœnis, alius subijcitur casus, in mandante fieri homicidium pecunia recepta, qui assassini vocantur. Montanus in l. secunda, titulo xxvij, parte septima. Augustin. ad Angelum de malefic. in verbo. & Sempromium, versiculo & bene nota. numero quarto, text. in cap. primo, de homicidio in sexto, & inibi Doctores, & qui vulnus alicui intulit per insidias ex l. secunda, titulo decimotertio, libro octauo ordin. regal. Montanus in verbo occidens, in suo repertorio, itidem l. secunda, titulo De los homezillos, lib. quarto, fori. & l. octaua, titulo octauo, tit. quinto, libro primo fori. Platea in l. semel. C. de re militari, libro 12. Alius subijcitur casus in l. v. titulo x. libro quarto in ordin. regalibus definiens, qui ad seditionem concitandam cymbalum sonant, absque iussu prãtoris, vltimi supplicij pœna afficiuntur, Angel in l. obseruare. C. de decurio. libro decimo, itidem in l. vlt. ff. quod cuiusque vniversa, nomi. col. 2. Abb. in cap. finali, de testi. cogen numero quarto, alius etiam subijcitur casus prãter hos, qui non infrequenter discutitur si carceris custos, cum muliere incarcerata veneris fœdera coniunxisset, Ioan. Fabr. in §. item lex Iuliana in sti. de pub. iud. numero 5. Montal. in suo reperto. legum ordin. in verbo custodes carceris, tamen si meretrix incarcerata sit ex Hippol. in l. i. C. ad legem Cornel. de sica. nume. 8. Castell. in l. xij. tauri, in glo. fin. Paulus Gi. idem professus in tract. de pœnis omnifarie. vers. 13. part. à pu. in trac. Syndic. in ver. adulterium officiales, fol. 43. Guido Pa. sing. 689. §. Commentariensis. itidem in de cis. 448. alius subijcitur casus. Siquidem qui ad ecclesiam confugientem extraxerit, mortis pœna afficitur ex l. fin. §. sicuti. C. de ijs qui ad eccles. confug. & plerique alij sunt casus, in quib

in quibus criminis author vltimi supplicij, pœna afficiendus est, quibus seriatim in hoc epitome subijciemus.

S V M M A R I V M.

- 1 Homicidium factum præcepto, consilio, lingua siue adhortatione à clerico, puniendum est.
- 2 Ipso iure beneficio ecclesiastico, clericus homicida non priuatur: sed per sententiam priuandus venit.
- 3 Qui per sententiam priuandus est beneficio, adhuc accusatione pendente posse eidem beneficio renuntiare.
- 4 Donatarium ingratum ad restitutionem fructuum teneri, à tempore commissæ ingratiitudinis.
- 5 Emphyteuta ex eo tempore, quo resoluta fuit emphyteusis fructus tenetur restituere.
- 6 Ex die commissæ felonie feudatarium teneri ad fructus perceptos restituendos.
- 7 Clerico excommunicato, non licere fructus medijs temporis subtrahere recuperare.
- 8 A natiuitate filij fructus rei donata restituendos esse.
- 9 In clerico homicidii reo cautela ea est, vt ante sententiam beneficiorum renuntiet.
- 10 Impetrationem à summo pontifice, in euentum priuationis factam hanc renuntiationem non impedire.
- 11 Episcopum cum homicida posse dispensare etiam voluntario.
- 12 An in interiori animi iudicio peracta pœnitentia homicida faciat fructus suos.
- 13 Clericus per sententiam priuatus ipso iure extalium in choro, & locum in capitulo amittit.
- 14 Beneficium posse impetrare per priuationem vacans, post appellationis desertionem.
- 15 In monasterio deirusionem homicida clericus post depositionem punitur.
- 16 Perpetui carceris pœnis etiam afficitur.
- 17 Iure pontificio pœna sanguinis clerico homicida non infligitur.
- 18 Verberum pœna in clericorum personis à sacris recepta est canonibus.
- 19 Clericus in his casibus, in quibus verberibus cadendus est per laicum id fieri non posse.
- 20 In casibus in quibus homicida laicus, ac criminis pœna immunis est, in his etiam clericus à pœna criminis ordinaria liberatur.

Examīatur insignis Celestini tertij pontificia
constitutio, quæ de clericis homicidiorum crimi-
nis reis agit in capit. cum non ab homine, de iudi.
Cap. XI.

CVM non ab homine, & infra à nobis fuit ex parte
quæsitum, vtrum liceat regi vel alicui, seculari per-
sonæ iudicare clericos, cuiuscunq̃ue ordinis siue in
furto, siue in homicidio, vel periurijs, seu quibuscun-
que fuerint criminibus deprehensi consultationi tuæ taliter
respondemus. Quòd si clericus, in quocunq̃ue ordine con-
stitutus in furto, homicidio, vel periurio, seu alio crimine fue-
rit deprehensus, legitimè atque conuictus ab ecclesiastico iu-
dice deponendus est. Hæc ille. Infinita est ad eam con-
stitutionem interpretū multitudo immensam commentario-
rum pelagus, & vastitas eorum mehercule tanta, & legen-
tium fastidio vsque adeo obnoxia, vt si omnia scrutari, ac in
aceruum voluminum congegere velis, amplissimam sane,
vel quæ ipsi pro Tolomeo sufficiat bibliothecam constituere
vales. Nec mirari desino hanc materiam, quæ paucis ad-
modum iuribus circumscribitur, tot scriptis vsque hodie ad-
auctam fuisse, vt iam confusione laboreat sua. Nos tamen
breuius & apertius ipsius mentem explicabimus quo minus
inde lectori obreperit. Commentitias autem difficultates
quæ à quibusdam maleficiatis ingenijs, iniuris disciplinā col-
locatæ sunt, missas fecimus, & quid nostra feret opinio, osten-
demus, vt qui facilius profecerunt ingenia ad grauiore causas
assuefaceremus. Circa cuius pontificiæ constitutionis exa-
men superest pertractare iure pontificio.

Superest pertractare iure pontificio, homicida qua afficia-
tur pœna. Verum materiam istam tractanti in mentē venit
homicidā vltra irregularitatis labē, quā clericus ex eo incur-
rit pœna depositionis, & pœnitentiæ punitur. c. maior. c. si quis
viduā. 50. dist. c. cum non ab homine. de iudi. ca. inquisitionis.
de accus. Host in summa. eod. tit. §. qua pœna. Spec. tit. etiam
de homicid. colūna. 1. & homicidium per clericum † commis-
sum præcepto, consilio, lingua, adhortatione, & in quolibet
istorum casuum puniendum est, vti hac in re extat glo. nota
tu digna. in c. sicut dignū, §. clericos. vers. conf. de homicidij.
† Verum

† Verum enimverò ad huius cōclusionis intellectum præ-
mittendum & illud est, homicidam etiam voluntarium non
esse ipso iure beneficio ecclesiastico priuatum, sed per senten-
tiam priuandum, text. ad hanc rem præstantissimus, in cap. iure prius
clericus, ne cleri. vel monac. Innoc. communiter receptus in
cap. cum nostris, de concess. præbend. Card. in clem. constitu-
tionem. §. cæterum, ad fin. de elect. Ioan. in cap. secundo, col.
quarta, de cler. pugnan. in duello, itidem in cap. fin. de homic.
Imola in c. cum contingat, ad fin. de iure iur. Archid. in cap. in
scripturis. 8. quæst. prima. Ioan. And. in c. quanquam, de elec.
in 6. Abb. in c. fin. not. penult. de excess. præla. Anchar. in d. reg.
peccati, j. opposi. de reg. iur. in vj. quibus suffragatur Cald. conf.
20. titu. de præben. & conf. 4. tit. de accusat. Imola in cap. nisi
cum pridem. 6. col. de renunt. & hanc esse communem asseue-
rant Anan. & Felin. in cap. inquisitionis, col. j. de accusa. Ant.
Corse. in singul. vers. sententiam. Bald. in l. cum frater. C. de
ijs quibus vt indig. Capel. Tholos. 207. Felin. in cap. si citatus.
col. 1. & in c. 2. col. 3. de rescrip. Præposi. in c. studeat. 50. dist.
Dec. conf. 166. in princ. volu. 1. pro qua frequentiori calculo
recepta sententia est, text. in ca. ex literis, inibi ipsum indignū
altaris ministerio reputabimus, de excess. prælat. cuius pro sin-
gulari meminit Ias. in l. prima, C. de seruis fugit. text. in c. ve-
ritatis. ad finem, verbo tulimus sententiam perpetuę deposi-
tionis, de dolo & contum. Cuius meminit Barbat. in c. si dili-
genti, de foro compet. Roma. in l. si is cui bonis. 3. col. de ver-
bo, & hanc esse communioem profitetur Ferratius cautel.
vlt. Cæp. caut. 44. num. 3. Albert. Trotius de vero & perf. cle.
lib. 2. cap. 26. nu. 8. Selua. de benefi. 3. par. quæst. 2. & 3. num. 5.
quibus admodum adiuuat glo. penult. in ca. fin. de iure patr.
vbi pœna non est imponenda nisi id exprimat a iure, gloss.
in clem. secunda, vers. suspensus, de vita, & honest. cleric. &
in dubio constitutissimum est, quod imponenda est per sen-
tentiam non ipso iure, ex gloss. in cap. vnico, de sagittat. & in
cap. 2. de matrimonio contracto contra interdictum eccle-
się, glossa similis in summa, 15. quæst. 8. & in cap. cum uos, de
officio ordin. gloss. fin. Apostolus 80. distinct. & hanc esse com-
munem existimat Imola in dicto cap. cum nostris. Guido
Pap. decisio. 138. & 122. Bernard. Diaz, in practi. crimina.
cap. 88. Petr. de Viag. in suo tract. directorii. electio. secunda,
parte char. 30. ex nouioribus, Ludouicus Carrerius in pract.
crimin.

crimin. §. homicidium, septimo, numero 66. Archiepisc. sancti
 & Domin. designatus in clementina, si furiosus, de homicid.
 fol. 26. & 30. Tametsi ab hac sententia discedat Barb. in d. ca.
 cum non ab homine, columna secunda, de iudic. asseuerans,
 quod homicidium committens est priuatus beneficio, cui ad-
 modum recensere libet quippe per sententiam priuandus est
 beneficio, possit interim adhuc accusatione pendente renun-
 tiare t̄ eidem beneficio priusquam condemnetur, gloss. miris
 laudibus exaltanda, in verbo finita, in cap. secundo, vt lite pen-
 den. quam & doct. inibi probant, Rota antiq. v. titu. de re iu-
 dica. gloss. in reg. cance. 27. & Ferrat. d. caut. 44. Felin. colum.
 tertia, in præcitato cap. inquisitionis. Philipp. Prob. in addic.
 ad monachum in cap. alma mater, de sentent. excomm. nu. 6.
 lib. 6. ex nouioribus. Chassén. in consi. 44. nume. 22. Ludouí-
 cus Gomez. in reg. de annali possessione, quæst. 42. nume. 3.
 Rebuf. in trac. de pacifi. poss. nu. 261.

Ex quo aliqua conicienda sunt huic rei maximè necessa-
 ria, quæ hanc definiant quæstionem. (Et prima iuris appen-
 dix est homicidam omnes fructus beneficij facere suos, do-
 nec per sententiam priuetur, nec tenetur, eos restituere, sicut
 Felin. omnium diligentissimè hanc extricat quæstionem,
 in cap. de quarta, de præscript. nume. 33. quicquid immurmur-
 ret Paul. & Ias. contrarium asseuerantes, in l. 1. C. de his qui-
 bus vt indig. & Hipp. singul. 525.

Et huic sententiæ plerique alii accessere existimantes cle-
 ricum teneri fructus restituere à tempore delicti. Inter quos
 & Bal. Ang. Paul. Cast. in l. prædonis. per illum tex. ff. de peti-
 hæred. Bal. in cap. pastoralis, col. penult. versicu. quæro, an ex-
 communicatus, extra, de appella. Dom. in §. 1. 42. distin. Rip2
 in l. vlt. §. 6. quæst. C. de reuocan. dona. Decius consil. 118. viso
 instrumento, colum. prima. Hipp. in dicto sing. 525. clericus
 qui commisit t̄ Anton. Burgen. in cap. ad nostram, colum.
 11. versu. venio modo, extra, de empr. & vendit. & Ripen. loco
 præcitato existimat donatarium ingratum teneri, ad restitu-
 tionem fructuum à tempore ingratitude commissæ.

Sed & hæc sententia confirmari potest ex eo, quod pleriq;
 existimant t̄ emphyteurã teneri ad restitutionem fructuum
 ex eo tempore quo resoluta fuit emphyteusis. Bald. in l. si pa-
 ter, in 3. notab. C. de usufruc. Spec. ritu. de loc. §. nunc aliqua,
 versicu. decimo. Alberic. in l. secunda, colum. 8. & inibi, Ias.
 colum.

colum. 5. versu. 2. quæro C. de iure emphyteut. Socin. consil.
 167. non inutilis. col. 4. versu. postremò prædicta confirman-
 tur. volum. secundo. Felin. colum. 9. verisimile est in d. ca. de
 quarta. de præscrip.

t̄ Hinc etiam deduci videtur fundatarium teneri ad fru-
 ctus perceptos ex die commissæ felonix, ex Guliel. a Cuaeo,
 Angel. Paul. Castren. Alex. & Ias. in l. 1. per textum inibi C.
 de his quibus vt indignis. Romanus in l. diuortio. col. 2. ff.
 soluto matrimonio.

t̄ Hinc etiam obuium est, q̄ passim circumfertur de cleri-
 co iustè excommunicato, quod eo absoluto ab excommuni-
 catione non possit recuperare fructus medij temporis sub-
 tractos, glo. vltim. quam & inibi Gaufret. Hostien. Henric. Boich. Abb. colum. vlti. versu. in eadem causa. in ca. pastoralis
 §. verum. de appellat. per textum quem allegat glo. in l. cum
 allegatis C. de re milit. lib. 12. & inibi Iacob. Rebuf. ad Bar.
 Philip. Franc. Deci. in d. §. verum, glo. in l. inter quos §. dam-
 ni. & inibi Bar. ff. de damno infecto.

t̄ Ex quo videtur deduci in specie l. si vnquam. de reuoc. §.
 don. C. fructus rei donatæ statim à natiuitate filij restitui de-
 bent. In qua specie nūcupatim respondit Lancel. Galli in l.
 Centurio. char. penult. 13. conclusi. ff. de vulg. & pupill. defi-
 niens videri fructus non debere, nisi à tempore, quo & res
 petita est, & hoc esse dubium constat ex glo. in §. 1. in auth.
 de incestis nupt. in verbo imminere. in fin. definiens, q̄ cum
 quid sit ipso iure ex eo tempore debent fructus restitui, non
 expectata petitione, aut litis contestatione, quam gloss. se-
 quuntur idem professi. Iac. de Bel. Bar. & Ang. inibi per tex.
 in l. eum qui. ff. de his quibus vt indig. Cin. Bal. in auth. ince-
 stas. ad fin. C. de incestis nupt. Ioan. Anan. in ca. felicitis §. nul-
 lus. & ibi Petrus Anchar. col. penultima. versu. quæro post.
 de pæn. libro 6. & inibi Dominicus, Philipp. Francif. Ioan.
 Andr. Anch. in ca. 2. not. 2. de præscrip. lib. 6. Petrus Iacob. in
 pract. sua, tit. super condi. ex moribus. col. 1. Ioan. Rui. Andr.
 Iser. in cap. 1. §. calidis. tit. de prohib. feudi alien. per Feder. &
 inibi Card. Alexand. col. 2. Alber. Brun. consil. 41. viso instru-
 mento inuestituræ. col. vltim. Paul. à Montepic. in l. post con-
 tractum. col. penul. ff. de donat. Petrus Ferrar. in pract. sua,
 in tit. forma libelli in causa spoliationis possessio. versu. ipso
 facto ad fin. Angel. in tract. maleficiorum, ver. & cuius bona
 publicamus.

publicamus.col. 13. Alexan. in l. 1. col. 1. de his quib. vt indig. ex nouioribus. Match. Afflict. in conti. Sicilię. incip. de Patorenorum. col. 4. versicu. sed quæro, an ista publicatio. Petrus Bellu. qui eam glo. dicit auream in Specul. principium. titu. de amortiz §. nunc videamus. col. 3. Petr. Rebus. in arb. feud. ad finem. Felin. in c. de quarta. col. xj. de præscript. & in capi. Rodulphus. char. penult. de rescript. quam glo. Lancel. Gall. in dicta l. Centurio. 13. conclusi. ff. de vulg. alleg. tandem ipse existimat in ea specie, quòd si donatarius ignoraret filios donantis fuisse susceptos non teneri tanquam bonę fidei possessor. Quòd si certior factus est, adhuc inquit dubius est casus, cum & iura quæ dicunt fructus deberi ipso iure, loquuntur quando quis priuatur ex facto proprio. Postremò ipse subiungit, quòd ex quo resolutus est titulo donationis ipso iure ad fructuum restitutionem teneri, sicuti supplementum legitimę non fit nisi petenti ex gloss. Barto. & doct. in l. sci-mus. in princ. C. de inoffic. testam. nihilomus fructus à tempore mortis patris restitui debent. glo. ordinaria 1. in l. in fideicommissaria ff. ad Trebel. Cardin. Florent. consil. 8. præsupposito statuto. Bald. in l. non est C. famil. hercisc. existimans id etiam procedere, si & fructus sint bona fide consumpti, idem Bald. consil. 22. quædam domina Nicolina. col. vlti. volum. 2. Angel. consil. 101. vbi id etiam asseuerat procedere, cum legitima constitit in rebus corporalibus, & sic in certa specie: quod si in quãtitate consistat à tempore moræ debentur. Corn. consil. 165. circa primum. col. 1. versicu. tamen quandoque. volum. 1. Bart. consil. incip. visis statutis. Corneus in consil. incip. in hac videtur. libr. 3. Bertrand. consil. 301. volum. secundo. & consil. 201. numero 4. libro 3. & consilio 47. numer. 2. volum. 3. & rursus consil. 322. viso testamento. ad finem. volum. 3. ex nouioribus. Fabia. Giocchi. in repetit. authent. nouissima. in 7. quæstio. principali. columna secunda. & iterum in quæstio. septima C. de inofficioso testamento. Alexand. idem professus. consil. 69. super primo dubio. colum. 2. volum. 1. ex l. Papinianus §. vnde si quis. de inofficioso testamento. Benedict. Capra consil. 88. colum. 3. versicu. circa secundum. Alexander consil. 7. visis, & diligenter. columna 3. versicu. ex prædictis infertur. volumi. secundo. & rursus consil. 127. columna 1. volum. 6. Francisc. Ripen. in dicta leg. vltima. nuncupatim tractat hanc quæstionem

nem, & denique existimat donatarium non teneri ad fructuum restitutionem, nisi à tempore quo certior factus est filios esse natos donatori, & cum antea fuerit in bona fide, fecitque fructus suos, ex l. certum C. de rei vendicatione. Nec existimo in malam esse fidem continuò, quod sciuit natos liberos esse, sed tunc demum, cum donator declarauerit vel le donationem reuocare. Nec obstant contraria ex dicta glo. in §. 1. de incertis nupt. quæ procedit cum resoluitur contractus ex facto eius qui fructus percepit, atque ideo malę fidei possessor confestim fit & quod de fructibus legitimę quidam adnotant, quod potest intelligi postquam petita fuerint, nec tex. in l. Papinianus §. vnde ff. de inoffic. testam. contrarium probat, nisi adeò quis obesæ mentis fuerit, quod id non intelligat, qui sanè fidem faciet se carere ingenio.

Quicquid sit existimo, & omnis in hoc sum, omnes beneficij fructus homicidã facere suos, donec per sententiam priuetur, nec adhuc tenerur eos restituere. Ita Felinus in dicto cap. de quarta. num. 32. Boerius signanter decisi. 96. parte 1. num. 4. Et rursus decisi. 206. parte prima, etiam pendente appellatione, homicidam posse beneficio renuntiare, ex Rebuso, & Boer. decisi. 206. num. 13. quorum & antea meminimus. Et Felin in cap. per tuas. colum. 2. præcitata, & hi omnes existimant lite pendente posse beneficio renuntiare ex quo veniebat priuandus, & id quidem vsque ad causę conclusionem. Et hanc sententiam probat tex. in cap. per tuas. de simon. ad fin. & in c. dudum. in secundo. de elect. c. ex literis c. fin. de excess. prælat. Thom. Ferra. in suo sing. 44. Probus ad monachum in c. ad apostolicę. nu. 10. incip. clemens. de re iudica. lib. sexto. tamen si renuntiatio facta per eum qui vero similiter se priuandum sciebat, non valet, sicuti existimat Ioan. Anan. in ca. 3. versicu. vt prædicta faciunt ad quæstionem, de collus. deteg. eo maximè, si renuntians erat in possessione, c. 2. de renunt. lib. 6. Archid. in cap. nihil. 7. q. 1. Boer. decisi. 2. num. 5. in 2. par. ea tamen cautela, t vt isthęc omnia cessent adhibenda erit, scilicet renuntiationem facere beneficij, & non sententiam expectare super crimine, vt in famiam citius euitet, quàm si condemnaretur, illud incurreret cap. cum r. de re iudic. & hanc cautelam scribit Fel. in c. inquisitionis. col. 1. ad fin. versu. & ideo cautela est. de accusat. Butri. in d. cap. dudum. col. penult. versicu. not. consilium Ioan. de Selua. in tracta. de benefic.

benefic. q. 2. fol. 180. pag. 2. glo. Pragmaticę Sanctionis Gallicanę, titu. de collat. §. item in super. in verbo, disponere. col. 3. verfic. poterunt ergo. fol. 114. Nicol. Boer. decis. 20. num. 3. parte 1. adhuc tamen isthęc cautela dubia censetur. Siquidem ob talem renuntiationem simpliciter factam, iudex nõ cessabit procedere contra eum. Si & beneficium illius, qui priuandus est fuerit impetratum, propter interesse ipsius impetrantis. cap. si hi contra quos. vt lite pend. lib. 6. cum & incertis casibus post mortem litigatoris procedatur, vt per totum C. si reus vel. accus. mor. fuer. & per totum si pend. accusat. mors interu. C. capitu. si electio. de elect. lib. 6. Ioan. Andr. & Hostiens. in d. cap. per tuas. Quod ipse intelligendum fore opinor, nisi & is, contra quem beneficium fuerit impetratum, prius resignasset bona fide, ignorans impetrationem predictam. sicuti & Ant. Butrig. consil. 46. incip. in Christi. definiuit, longè quidem aliter si impetrationem, & ipse sciuisset propter decreti irritantis clausulam, vel si erat ipso iure priuatus ex eo quod sacris non erat insignitus ordinibus ex cap. licet canon. & cap. commissa de electione, libro 6. si quidem & in ea specie resignare non posset, decisio Rotę §. titulo de re iudica. in antiquioribus incip. accusatus coram ordinario. Felin. in cap. in nostra 37. corolario, de rescript. iterum in capitulo ceterum. colum. penulti. versiculo 8. restrictio inibi, sed caue quia non sufficit, eo titulo decisio Capellę Tholosanę 436. Probus ad monachum in capitulo presentu. numero 16. versicul. vnum tamen teneas. & nume. 23. versicu. Alexander. de offic. deleg. libro sexto, ipso tamen existimo lite pendente super crimen renuntiare beneficium posse, ex quo veniebat priuandus, & id quidem vsque ad conclusionem causę longè quidem aliter post conclusionem in causa. ex l. qui pœnæ st. de manumis. inibi, quia iam lege Cornelia damnatus esset, vel cum futurum prospiceret, vt damnaretur, ex quo text. idem consuluit Bal. consil. incip. questio proposita. quem & Felin. citat Innocent. in c. veniens: de renunt. Dom. consil. 105. quorum ratio ea est, siquidẽ paria existimantur finitum esse, vel conclusum in causa. Bald. in l. error. in secunda quest. C. de iuris & fac. ignor. Siquidem conclusio est terminus disceptationis ex Ioanne Monac. Philip. Prob. num. 10. & Ioan. Andr. in c. fin. de integ. restit. Bart. in l. mater §. eandem. ad fin. ff. de excep. rei iudic. Rom. consil.

246. col. 2. Ias. in d. l. error. notab. 2. suffulti ratione. tex. in l. si rem §. fina. ff. de euct. inibi, dum tamen ne prope ipsam condemnationem id fiat, & inibi glos. quę exponit, idest, dum non sit renuntiatum allegationibus. glos. in capitu. significauerunt. versicu. licuere. de testibus. & text. in cap. cum dilectus. de fide instrumen. & passim doct. vtrobique. Quo fit, quod si quis est priuandus beneficio, post conclusum in causa renuntiauerit, in fraudem fecisse videtur, ex Barbat. consil. xj. col. 13. versicu. ad claram & indubitata decisionem. volu. primo. id deducens ex cap. 2. de renuntiat. lib. 6. vbi renuntiatio in fraudem expectantis primam vacaturam factam de pinguiori beneficio non valet, & est text. celebris in capitu. pastoralis. versicu. si verò renuntiatum fuerit vel conclusum, vt iam possit causa proprietatis definitiuę sententię calculo terminari, ne litibus inculcentur, & via possit fraudibus aperiri, causa non decisa possessorio, non erit vtendum de causa possessionis & proprietatis, ipse tamen non possum in hoc dubio huic sententię accedere, ex text. ex diametro contrario in cap. dudum. in secundo de elect. inibi tandem cum non restaret nisi proferenda sententia, idem tam iuri (si quod eĩ competere videbatur) quàm liti, cessit spontanea voluntate. Cuius cessionem ducimus admittendam: sumo inibi argumentum, cum non restaret nisi proferenda sententia, & sic conclusum erat in causa, & summus ecclesię p̄sul resignationem admisit post eius conclusionem. Et ante sententiam super priuationem proferendam, & inibi Anton. Butri. in dict. cap. dudum. versu. nota consilium adnotauit. Atq; idẽ impetrationem à summo Pontifice in euentum priuationis factam, hanc t̄ renuntiationem non impedire, sicuti Dominicus consil. 105. adnotauit, contrariam tamen sententiam in hoc conati sunt plures vtriusque classis viri, ex glos. in regula cancellar. 27. colum. 4. Chassan. consil. 44. nume. 22. nota antiqua 5. Probus numer. 6. eo in loco, cuius antea meminimus. Anton. Butrig. consil. 43. Aufred. in addit. ad Capellam Tholos. decis. 436. Ioan. Stapha. de literis gratię & iustit. folio 64. Ludouic. Gomez. in reg. de annali possessore. questio. 42. numero 3. quibus multum suffragatur decisio. Aegidij à Bellam. decisio. 759. Quorum opinioni me subscribo, eò quia magis recepta est, sicuti ex doctorum Catalogo apparet, nec iure admittendum esse arbitror, quod ipse

Dominicus probare vult: nempe post hanc renuntiationem, aut aliam vacationem beneficij, aliter quàm per priuationem contingentem, posse iudicem procedere ad priuationem: etenim hic processus inutilis sanè erit, cum ipse aduersus quem priuationis sententia ferenda est, non possideat beneficium. Rotæ in nouis 491. Et Ludouic. Gomez. in d. regula de annal. quæstio. 42. nume. 5. Sic nec ipse Dominici ratio altera vrget, scilicet, quòd non possit fieri renuntiatio nec dispensatio in præiudicium eius, cui ius quæsitum est. Quod sanè intelligo, vbi agitur de præiudicio iuris purè quæsitum. Non autem vbi ius quæsitum est conditionale, & incertum. Roman. consil. 256. Ludouic. Gomez. in d. quæst. 42. & in reg. de non tollendo iure quæsitum. quæstio. 3. quo in loco multa ad hoc allegant. Cæterum quod Anto. à Butrig. in dict. consil. 43. addit hanc renuntiationem nullam esse post sententiam prioris impetrationis, quasi ea in fraudem fiat. capi. 2. de renuntiat. in sexto, fidem sanè facit se carere ingenio. In quo mihi alia longè esset ratio. Siquidem qui renuntiat, iure suo vtitur, atque idè nullam committit fraudem, quippè qui sibi ipsi consulturus, vel amico, vel consanguineo, eidem beneficio renuntiet, non vr nocet impetranti. Etenim manifestè colligitur in d. cap. 2. fraus renuntiantis, qui non sibi consuleret, sed vt noceret impetranti, coniecturis ad id assistentibus, renuntiat beneficio, habetq; illa decisio rationem à l. filia meæ, vbi Bal. ff. solu. matri. notat Boer. in tract. de legato. fol. paruo 26. quibus est addendus Barb. consil. 60. libr. 4. col. 1. Cæterum hæc Butrig. opinio minimè sibi satis constat. Siquidem opinatur renuntiationem istam factam ab ignorante validam esse, etiam si prior impetratio haberet decretum irritans. Et tamen hoc decretum adhuc ignorantes afficit, c. dudum. de præb. in 6. cap. 1. §. addicebatur. de concess. præb. eo. lib. & inibi cõi consensu omnium receptum, est traditurq; à nostris, in c. si eo tpe. de elect. in 6. glo. ignoranter. & in c. si postquam. de præbend. eod. lib. Card. in cle. 1. & alij in plerisque alijs locis. Quo fit Dominici respõsum minimè esse simpliciter admittendum, sed tunc demum quando expressim sit appositum in prioris impetrationis literis, qd renuntiatio lite pendente facta ab ipso priuando cedat in utilitatem impetrantis, de quo sanè meminere Probus in d. ca. alma mater. & nouissimè Ioan. Staph. in tract. de literis gratiæ

etiæ & iustit. fol. 64. solet sanè concedi, atque literis clausula ista ascribi post primam priuationis sententiam, non antea vt ipse Staph. testatur. & ni fallor, minimè tollitur episcopo dispensandi potestas ipsaque dispensatio impedit priuationis sententiam, quicquid contrarium senserit Domin. & Staph. d. fol. 68. quod si quis beneficium simplex habens homicidium commiserit ex episcopi dispensatione posset illud retinere, tametsi etiam nondum mora lite, alter hoc beneficium impetraret in euentum priuationis non posset episcopus dispensare, vt homicida illud retineret, quia ex impetratione præmissa, ius quoddam alteri iam sit quæsitum, nec ipse Papa absque huius iuris derogatione, visus foret alteri præiudicium facere. Quod Domin. voluit consil. 105. col. vlti. aliquot rationibus probans, & sequitur Ioan. Staph. de literis gratiæ. fol. 68. col. 2. Quibus adde, quoad ¶ beneficium simplex obtinendum, episcopum posse cum homicida dispensare, etiam voluntariò ex c. 2. de cleri. pugnan. in duello. vbi frequentissimè eius interpretes hoc adnotarunt. Socin. item & Feli. in d. c. ad audientiam. de homicid. Staph. vbi supra, qui secus esse censent quo ad beneficium curam animarum habens. argum. text. in cap. 1. de filijs presbyter. in 6. Spec. in tit. de homicid. §. iuxta. & in §. nunc breuiter. versicu. quintò, cum homicida. Abb. Anton. Felin. Deci. id tradidere in capitu. at si clerici. & in capitu. cum non ab homine. de iud. Carrer. in pract. crim. §. homicidium 7. numer. 69. Petrus de Haxio in tract. directorij electio. 3. par. cap. 30. quibus in locis insignem differentia rationem faciunt inter beneficium simplex, & curam animarum habens, vt potè in curato, solus Papa. in simplice, episcopus dispensare possint. Feli. in d. capi. ad audientiam de homicid. Tametsi Ioan. Anan. in d. capit. 2. etiam quo ad beneficium curam animarum habens, existimet posse episcopum dispensare, quod in praxi maximam confert vtilitatem. Libenter adijcerem, nempe posse dispensare in hac irregularitate contracta ex homicidio, quod per iudicem, aut iustitiæ ministros fuerit commissum, cum qui potestatem habuerit dispensandi super irregularitate id poterit, tanquam hoc homicidium casuale censeatur, quippe nullam culpam, imò meritum habeat: quod & Caiet. explicat in sum. vers. irregularitas. in si. tametsi. hoc homicidium voluntarium verè sit licitum. His ¶ etiam conuenit adnotare, quod & du-

*Clausula
que in re-
scriptis ap-
poni con-
suevit.*

II

*In praxi
maximam
confert vti-
litatem.*

bitari cōsuevit, an interiori animi iudicio peracta pœnitentia homicida retineat beneficium & faciat fructus suos, explicat Felin. & Imol. in d.c. cum nostris. Anch. in c. felicitis. de pœ. in 6. Bal. Pau. Angel. in l. prædonis ff. de pet. hæred. Pau. Alex. & Ias. in l. 1. C. de his quib. vt indi. Fel. in c. de quarta. de præscr. Ex his perpendi poterit vera interpretatio illius q. an & hic clericus priuatus per sententiã amiserit ipso iure Stalium in choro, & locũ in ca. an exigatur distalatio & remotio, ab illis per superiorẽ fienda, in qua specie Bald. in l. 2. col. xj. ver. sed hic quæritur C. de seru. & aqua. refert Inno. in c. in literas. de restit. spol. asseuerantem distalationem esse necessariam; ipse tamen verissimum esse existimat prorsus contrarium, & clericũ hũc esse priuatum stallo, in choro, & alijs similibus. Fel. idẽ professus in c. inquisitionis. col. 2. circa mediũ. vers. adde Bal. de accus. Quibus t̄ admodũ cõuincit decis. Rotæ 1. tit. de accus. & priuatus ecclesia per sententiã simpliciter censetur per cõsequens priuatus loco in choro, & oĩbus alijs, cum & pars in ipsa ecclesia censeatur, & isthæc sententiã adeò vera est, quod non requiratur sententia super desertione ferenda antequam sententia definitiua trãseat in rem iudicatam, vt voluit gl. in l. eos. in princ. in verb. iniustam C. de appel. quia perinde habetur, ac si appellata nõ fuisset l. quoniam. & l. si contra maior. C. de appel. & in l. fin. §. illud. C. de temp. appel. & in auth. ei qui. eo. tit. Dec. Abb. Felin. in c. cũ sit Romana. in gl. ante litis, de appel. c. ex rōne. Et isthæc sententia exequi poterit, etiã appellante nõ vocato. ex Imol. in d.c. ex rōne. & inibi. Abb. col. 5. & Fel. col. vlt. clem. si appellationẽ. eo. tit. & iudex ad quem pronuntiare non debet definitiue absoluo vel condemno. sed utiq; appellationẽ esse desertã ex l. si præses. C. quo. & quã iud. Cast. in l. eos. col. vlt. q. 2. de appell. q̄ si elapso termino prosequendæ appellationis iudex a quo poterit sententiam suã executioni mādare, ex Bal. in auth. si quis litigãtiũ. vers. quartus & vltimus. C. de episc. aud. Itidẽ cõf. 20. vol. 3. & cõf. 370. vol. 4. id vnũ addēs. iudicem ad quẽ non posse (appellatione iam desertã) cognoscere de causa nullitatis sententiæ. Abb. in d.c. cum sit Romana. tametsi Dec. inibi, col. 6. in prin. vers. an aut remoto isto. contrarium existimat. & Bal. cõf. 338. cuius initium est t̄ reparatio appellationis desertæ. vol. 3. existimat quem posse impetrare beneficiũ per priuationẽ, vacans post desertionẽ appellationis

Sufficit
pronuntia
re appella-
tionis deser-
tionem.

14

lationis. Tametsi pronuntiatum non fuerit super desertione, super qua non esse pronuntiatũ asseuerat, ex gl. in d. l. eos. referens plerosq; alios doct. sic in facti contingentia consuluisset, etiã ex mera principis gratia ab illa desertione releuatus fuerit, longẽ quidem aliter si ex mera iustitia, vt potẽ si iudices impediti forent, tũc retrò trahitur. ca. quãuis. de rescr. libro 6. l. in causã. §. interdum. ff. de min. Et in ea specie ita respondit Innoc. quẽ inibi sequitur Abb. col. 5. in d. ca. ratione. Dec. omnium diligentissimẽ consilio. 436. cuius initium est, visa instructione, quãuis Pet. Anchar. post Lapum in cle. 1. de appel. existimẽt, termini lapsum in beneficialibus desertionem non operari. Quod verissimũ esse intelligunt Cardi. & Imol. inibi, quando statutus fuit terminus parte adhuc inuicta: longẽ quidem aliter si parte cõsentiente, & ex spontanea voluntate, priori tamen sententiæ se subscripsit Felin. in d. c. eũ sit Romana. col. vlt. cũ & illorũ sententia non habet locũ in omni causa beneficiali, sed solũ in causis electionum, de quibus loquuntur per Lap. allegata. iura. Punitur t̄ tamen post depositionẽ clericus homicida in monasterij detrusionem, vt̄ constat in d. c. cũ ab homine. iuncto c. tuẽ. de pœ. Et explicat Ana. in c. 1. col. pen. de parric. qui. fil. occid. idq; cõstat ex deci. text. in d. §. clericus. c. sicut dignũ. Verũ enim uerò ex eo colligitur hanc detrusionẽ in monasteriũ minimẽ esse perpetuã, nec lōgi tẽporis, vt̄ cõstat ex Bern. Diaz de Luco, in prac. cri. capitu. 88. Si t̄ ad amissim omnia declarentur, & illa potissimũ pœna affligẽda est iure Põtificio pro homicidij criminis reo perpetui carceris. ex tex. in c. nouimus. de verb. sig. c. pen. ad fi. de hæret. c. quãuis. de pœ. in 6. Ana. cons. 1. Imol. & interpretũ maior pars in c. qualiter & quãdo. §. ad corrigendas. de accus. Abb. & Fel. in c. cũ nõ ab homine. & in c. at si clerici. de iud. Abb. in c. tuẽ. de pœ. Bal. in l. reos. col. 2. C. de accus. Bar. in l. 2. colu. 3. ff. de publi. iud. Steph. Aufr. in rep. cle. 1. de offic. ord. vers. occasione præmissorũ. Ias. in auth. ad hæc. C. de iud. definiẽtes in his casibus, in quibus Cæsarũ iure mortis pœna pro homicidio infligitur, iure Põtificio perpetui carceris pœna cõdẽnatur. Anch. cõf. 157. Cæp. cõf. 11. Nec id mirũ alicui videri debet, cũ ius Põtificiũ etiã pro grauissimo delicto sanguinis, nec mortis pœnã infligat. ex gl. in c. præuicator. 1. q. 3. Inno. in c. cũ oportet. & in c. qualiter & quãdo. de accus. Abb. & Fel. in c. crimina. de col. deteg. Fel. idẽ professus in ca.

Lapsus ter-
mini in be-
nefici-
bus deser-
tionem nõ
operatur.

13

14

Sanguinis
pœna non
imponitur
iure Põ-
tificio.

M 3 si quando

si quando. colu. 3. de rescrip. Abb. in d. l. at si clerici, & in c. no-
 17 uimus. præci. definiens iure Pontificio t̄ mortis pœnā non re-
 periri. Itidē in c. ad audientiā. de crim. fal. & in c. in Archiepi-
 scopatu. de rapt. Mar. Soci. in c. sententiam sanguinis. ne cleri.
 vel mon. Et præter hos, Alex. post Bar. in d. l. 2. ff. de publ. iud.
 Castr. consilio 119. Itidē Alex. & Ias. in l. r̄r̄figere. C. de tr̄s̄.
 quod si aliquādo pontificia iura loquuntur reū criminis mor-
 tis pœnā afficiendum esse intelligēdum fore per excōmunica-
 tionis sententiā, sicuti adnotat Abb. in c. per venerabilem quī
 filij sint leg. notab. vlt. Itidē in c. 1. de furtis. & in c. 2. in glo. fin
 de maio. & obed. S. Tho. 2. 2. q. 99. art. vlt. nihilominus, citra
 sanguinis pœnam exilij ac verberationis pœna affligi pos-
 18 sunt, & verberum pœna in clericorum personis à sacris rece-
 pta est canonibus de qua fit t̄ mentio in c. cū in. beatus: 45. dist.
 quod est concilium Bracharēf. & in c. 1. finalibus verbis. de ca-
 lum. & in c. fin. 35. dist. quod Agatense consiliū est. Abb. in c.
 præterea. de cler. percuf. & in d. c. in Archiepiscopatu. & in ca.
 secundo requiris. de app. Lud. Car. in pract. crimi. S. homici-
 dium 7. num. 51. Bern. Diaz, in pract. sua. cri. c. 125. & cum cē-
 sent in illis certæ pœnæ mortis, ac mēbrorum mutilationis:
 nimirum si hanc tanquam paternā correctionem antiqui il-
 19 lit̄ patres, sacrorum canonū conditores admiserint. in infli-
 genda huius criminis verberum pœna, Ecclesiasticos iudices
 admonitos esse velim vt præ oculis semper habeant glo. do-
 ctrinam aureā in præci. c. cum Bertus definiens: quod pres-
 byteri abbates, nullis debent verberibus subiacere, exceptis
 grauibus, & mortalibus culpīs: clerici verò in minoribus
 constituti ordinibus pro minoribus culpīs flagris, ac verbe-
 ribus afficiendi sunt. Adnotat Præp. in c. si: 35. distin. & in his
 casibus in quibus clericus cædendus venit, verberari non po-
 test per laicū, etiā de iudicis ecclesiastici mandato. ca. vniuer-
 sitatis. de sent. exc. gloss. in c. si clericos, eod. tit. lib. 6. regia l. in
 his regnis expressim id definiens. 56. ri. 5. par. 1. sed per mini-
 stros ecclesie flagris affici debet. Hug. & Card. à Turrecrem.
 in c. aliqui. 5. q. 5. Abb. in ca. inter alia. colu. 4. de immu. eccle.
 posset tamē per clericū in minorib. constitutū verberari: nec
 refert, vt aliqualis effusio sanguinis exeat, quæ consideranda
 non est, & principaliter ex sententia non veniat, sed ex post
 facto accidat. c. in archiepis. de rapt. & in c. is à quibus 23.
 q. vlt. Paul. Gril. in tract. de relaxa. carcerato. 5. q. Et nos infra
 de ra-

de ratione pœnæ, qualiter à lege, vel ab homine infligenda
 sit latiori commentario trademus, & an iudex ecclesiasticus
 laicum hanc pœnam perpetui carceris, afficere possit, tradit
 Oldr. cogū. 68. Rom. in sing. 104. Capol. consi. 73.

Ipse tamen existimo clericum, à pœna ordinaria homici-
 dij immunem esse, & excusari, in his sanè casibus fin quibus 20
 laicus homicida, à mortis pœna immunis fit, de quibus & nos
 agemus lib. 2. Epitomes.

S V M M A R I V M.

- 1 Plures si fuerint aggressi ex consulto, & vnus vulnere à vita
vulneratus decessit, omnes teneri de homicidio, etiam qui non
percusserint.
- 2 Quid etiam vt quis tortura, subijciatur declaratur.
- 3 Ex plurib. corrixatib. inceptor rixæ grauiori est afficiendus pœna.
- 4 Quando vnus à pluribus percussus, nec constat an ex vno, vel alio
vulnere mortuum esse omnes teneri, de homine occiso.
- 5 Cum vnus fuit à pluribus in rixæ subito cōtingenti non premissō,
consilio vulneratus, si constat qui vulnus intulit letale, de ho-
micidio tenetur: alij verò de percussione.
- 6 Pluribus existentibus domi, vno tamen lapide proijciente, si non
constat, qui percusserit, ratione incertitudinis pecuniaria pœna
omnes teneri.
- 7 Multis vulneribus percussus, quorum vnus tantum est mortife-
rē, si non constat, quis percusserit, in hoc casu iudicantis arbi-
trio omnes puniendos fore.
- 8 Ab vno affectus vulnere letale, & ab alio examinatus, & occi-
sus, priorē percussorē de vulnere: posteriorē de homicidio tenerē
- 9 Quid in ea specie quod ad irregularitatem.
- 10 Irregularitatem nullo in casu esse constituendam, nisi & id iure
pontificio fuerit expressum.
- 11 Discutuntur Pontificiæ cōstitutiones in captis qui. & in capit.
ad audientiam. de homicid.
- 12 A pluribus multis vulnerib. affectus, quorū vnū est mortif. si non
constat quis id vulnus intulerit, oēs esse irregulares cēsendos.
- 13 Letaliter vulnerans, si ex intervallo à vita descēdat, homicidij
reum esse constat vulnerantem.
- 14 Non omnis mortifere vulneratus moritur, atque ideo ante mortē
homicidij pœna affici non potest.
- 15 Pax inita ex vulnere, ac deinde mors secuta, censetur facta de
M + morte

morte pax.

- 16 Homicidium vulnerati, non mortiferi, non imputatur, quod ad legem Aquiliam.
- 17 In dubio ex medicorum imperitia, vulneratus censetur mortuus, non tamen ex vulnere. & iterum nu. 22.
- 18 A vita descendens ex febre accedente ratione vulneris, percussor de homicidio, non tamen de vulnere tenetur.
- 19 Si vulnus illatum non fuit mortale, sed ex immodico potu, prædio, alijs ve mortē obiit nō tenetur de homicidio, sed utiq; de vulnere.
- 20 Vulneratus si per ciuitatem deambularet, & febre superueniente moritur iudicantis arbitrio vulnerans afficiendus est.
- 22 Letali vulnere affecto ex medicorum iudicio, siue & medicum adhibuerit, siue non, homicidium percussori imputatur.
- 23 Vulnerantem infirmum quod si in corpore sano illatum esset, non erat mortale & à vice descendit, reum homicidij non esse.

Cap. Significasti, in secundo de homicid. & l. ita vulneratus. cum l. item Mela. ad l. Aquil. alio sensu quàm qui vulgatus est intellectus, de pluribus eundem hominem vulnerantibus, quædam notata scitu non indigna.

Cap. XII.

A GENDVM siquidem est de vero, ac germano intellectu. tex. in c. Significasti. in secundo de homicid. In cuius quidem intellectu pauci nauigauerunt sine periculo: & circa verum perspicuumque intellectum. l. ite Mela. & l. ita vulneratus. ff. ad leg. Aquiliam. propter quorū difficultatem turbatur totus mūdus, nec est qui nauiget securus in eis. Ob quod non diffiteor inter alios nostrā in medium proferre sententiam, quibus in locis tractatur de pluribus eundē hominem vulnerantibus, qui tandem mortem obiit, an omnes puniātur, homicidij pœna ordinaria, secundo an in irregularitatis labem omnes incidant.

In quo dubio priori duntaxat casu, si plures fuerint aggressi consultò, & ex vnico tantum vulnere à vita decessit, omnes de homicidio teneri eiusque pœna puniendi erunt, etiam qui non percusserint. Hæc quæstio originaliter fuit glossa. in fin. ff. de sicar. text. celebris in l. prima. §. finali. ff. de his qui deiecerunt, vel effuderunt. text. elegans in l. item Mela. §. si plures. ff. ad legem Aquiliam. & ex professoribus iuris Bartolus in l. si in rixa. colu. 1. ff. de sicarijs. Quo in loco Ang. Salicet.

Salicet. & pleriq; alij idem profitentur, Alber. præsertim inibi, Cinus in l. quoniam C. de vi pub. quæst. vltima. Gandin. in titulo de homicidio. Decius libenter huic sententiæ accedit, consilio 15. & Hippol. Bart. sententiam sequutus in præcitata l. si in rixæ, & nostræ classis. Doctores inter quos, & Imola in dicto c. significasti, & ex nouioribus hanc astipulantur sententiam Carolus Molin. ad Alexandrum consilio 15. volum. primo. Matth. Afflict. in constitutione Neapolit. lib. primo, rubrica 13. numero 28. Thom. Gram. consilio 4. Ludouicus Carr. in practica criminali, titulo de homicidio. §. secundo, numero 68. & numero 75. itidem in §. circa. nume. 445. & in §. sexto, eiusdem titulo. de homicidio. & nouissimè Ant. Gomezius capit. 13. Delictorum. numero 26. ex quibus opinor hanc esse frequentiori doctorum calculo receptam sententiam, quam intelligendam fore existimo, si sanè ex dolo & proposito communicatoque consilio cōsultò percusserint, tunc omnes teneri constat, modò omnes percusserint, modò aliqui eorū, modo vnus tantum, probat tex. à contrario sensu in dicta l. si in rixa. & inibi expressim gl. & Bart. hoc adnotant, itidem in l. finali. ff. de sicarijs. Angelus Perusinus, Hippolytus in dicta l. si in rixa. Ioan. à Platea in §. item lex Cornelia de sicarijs. Instituta de publicis iudicijs, ad finē. Felin. numero decimo. in dicto capitulo significasti. in secundo & ante hos Specul. titulo de homicidio. columna prima. versiculo pone quo ad quatuor homines, quibus admodum conuincit text. in capitu. fin. 23. quæstione finali. Et ex neotericis Thomas Gram. consilio quarto. & rursus decisione 15. & regia lex 57. styli, & minimo apice deseruire videntur ea quæ à nostræ tempestatis hominibus adducta sunt in contrarium existimantes, quòd si animo occidendi aliquem aggrediantur, si non occidant non teneri mortis pœna ex generali consuetudine quæ habet affectum non puniri: nisi secuto effectu. Quæ omnia eò tendunt quando mors secuta minimè fuerit. At in nostra specie mors sequuta fuit, & vnus opem, auxilium, fauorem, alteri præstitit, ideo omnes teneri perinde, ac si omnes mortem intulissent ex l. vnica. versiculo fin. autem. C. de raptu virginum. & in l. is qui opem. ff. de furtis. & in l. in furti. §. ope. eod. titu.

Cæterum hanc de qua agimus quæstionem intelligendam esse quoad torquendum: longè quidem aliter quo ad condemnationem,

2 nationem, sicuti apud Hippo. pluribus in locis constitutissimum est. Siquidem & ipse in rub. de pro. C. nu. 418. & in sing. 17. incipiente ter, vel quater. & in §. diuus. l. 1. de sic. ff. iam satis diligenter explicat Dec. in regula favorabiliores. ff. de regu. iur. Vbi quis torturæ subijci posset, ut qui intulit vulnus ostendat, an ex cōsulto tractuve antea habito deliquerit necne: ita scribit Gui. de Suza. in tra. de quæst. & Io. de Arno. in sing. 64. & in com. 25. quorum meminit idem professus Lud. Carr. in pra. crim. §. homicidium. lo 2. nu. 75. ad fin.

3 *Rixæ inceptor capitis pœna tenetur.* Secūda subijcitur species si sane constet quis sit rixæ inceptor, tunc sanè solus tenetur capitis pœna, alij verò pecuniaria. Bon. ita respōdit in tit. de insult. percussio. Hipp. in præcitata. §. diuus. Gand. in rub. de homic. 7. col. versicu. sol. itidem in tit. de defens. reorū. colu. 3. inceptor rixæ tenetur pœna corporali, alij de vulnerato. Bon. in præcitato tit. 18. Alberic. in l. quoniam nulla. C. ad Iul. de vi pub. Marfi. in l. 1. in princ. 9. limit. ff. de sic. & in rub. de prob. C. nu. 418. & in d. l. fin. Cinnus Alber. in l. 2. §. si quis non ab homine, & inibi Alexand. ff. vi honorū. Alex. post Bar. in d. l. fin. in 6. additione. ff. de sicar. Bal. consi. 130. vol. 1. Bal. in pract. ti. de quæst. col. 2. Paul. cōf. 192. Hip. sing. 404. Cæpo. consil. 34. Hippol. in pract. §. constantē. ver. vlt. Ang. in tract. malef. in gl. Andr. auxilia. vltim. col. versicu. nisi fuisset. Marfi. in l. 1. C. de sic. & in l. C. de raptu virg. nu. 79. & in consi. 67. & in l. eiusdē. §. item. 15. ff. de sicar.

4 Tertia constituitur species, † quando vnus à pluribus percussus, & tandem mortem obiit, nec constat, an ex vno, vel alio vulnere mortuum esse: tunc equidem omnes tenentur, de homine occiso. l. item Mela. §. sed & si seruum. versu. si plures. & in l. si ita vulneratus. ff. ad l. Aquil. in prin. gl. in l. si in rixa. ff. de sicar. & inibi. Barto. col. 1. versu. nō potest. Car. Ann. & Fel. in d. c. significasti. versu. quod si decerni. And. Dec. Ifern. & inibi disputat Afflic. in constit. Neap. lib. 1. rubr. 13. nume. 27. Io. Ign. in l. 1. §. si quis in villa. nu. 59. ff. ad Silania. Felin. in d. c. significasti. nu. 10. Lu. Carr. in pract. crim. §. homicidiū. 2. num. 69. regia l. 57. Styli. Dinus in regula in obscuris fin. col. de reg. iur. Bartol. 3. col. in d. l. si in rixa. Alber. l. si is qui cū telo. C. ad l. Cor. de sic. in fi. Ang. Per. 2. col. in l. quoniā. C. ad l. Iul. de vi. Platea. in §. itē lex Cor. de sic. in ff. de pub. iud. Ant. in c. significasti. in 2. de homicidio ad fi. Archi. in cap. §. fin. 23. q. fin. & nouissimè Ant. Gome. c. 3. de li. nu. 36. l. 1. §. si. de his qui deie-

deiec. vel effud. l. 2. §. si quis. & in l. 4. §. hoc edicto. ff. de vi bon. rapr. quam sententiam intelligendam fore existimo pœna extraordinaria iudicantis arbitrio puniendum ea ratione ductus cū ictus ac vulnus vnus cuiusq; attendi debeat, & cū ignoretur quis vulnus mortale intulerit pœna criminis ordinariæ affici nō debet, sicuti definitū extat in d. l. si in rixa. Alb. in præcitato §. sed si seruum. plures asseuerans Mutinæ esse pronuntiatum, itidem col. 2. in d. l. si in rixa. Alex. consilio 15. vol. 1. Quorū sententia æquitati magis fauet. Neq; certū est quis vulnerauerit letaliter: tamen certum est ambo occidisse, vterque teneri videtur d. l. ita vulneratus. in qua nō erat certus quis occiderit tametsi letaliter vulnerauerant. Neque obstat tex. in d. §. Cælius. Siquidem l. illa ita vulneratus est l. Iul. Consulti qui fuit ante Vlpianū, cuius author erat. l. item Mela. §. Celsus. visisque Iuliani & Celsi opinionibus in sententiā Celsi inclinavit: eandē etiā sequutus fuit Marcel. subscribendo se opinioni Iul. vti patet ex d. §. Celsus. ibi & hoc probabilius est quasi inclinādo in hac parte Celsi & nō Iuliani. Quibus sanè cōuenit hoc in casu puniri percussores pœna extraordinaria: nō verò ordinariæ ob incertitudinē, quod explicat Gand. in rub. de homic. 4. col. Bartol. Alex. Hipp. in d. l. si. ff. de sicar. & Anch. omniū diligentissimè in consil. 217. diligentissimè plerosq; referens Anan. & Fel. in d. cap. significasti. Bald. in consi. 448. vol. 3. itidem consi. 211. volu. 7. Bon. in titu. de pœn. in fi. rursus & in tit. de insu. & percus. 6. col. Alex. in consi. 15. lib. 1. & Hipp. cōf. 110. Alex. cōf. 46. vol. 4. & cōf. 101. vol. 4. qui omnes eā ad stipulatur sententiā ob incertitudinē pœna extraordinaria, nō tñ ordinariæ in hac specie omnes percussores teneri q; tamē rē istā cōfusè nimis à doct. tractatur frigideq; explicatur, eoq; nomine nō parū multi errores passim docentur. Rectius hoc ordine fieri puto si mox à fronte eā rē diligentius, & distinctius tractauerimus, neq; potest verè probari eorū opinio, cū illud certū sit omnes hos percussisse, & percussum ex ijs vulneribus mortē obiisse: Qua ratione certū est omnes percussores eū occidisse. Nō me præterit hāc quā ipse probavi opinionē à multis damnatā esse, qui sanè nō huius tertij casus quæstionē, sed aliās definire: tamen si Matth. Afflic. ad fi. quæstionis videatur probare Alex. opinionem, & Anch. consi. 216. cuius verba Anan. num. 24. in d. c. significasti. refert in qua quæstione aliquod proponam species.

Propo-

Proponitur quartus casus, cum vnus fuerit à pluribus in rixa subito contingenti, nō tamen ex consulto, neq; præmissō & consilio vulneratus. ¶ Etenim si cōstat quod ex pluribus vulneribus sit letale, & quis id intulerit tenebitur sanè is de homicidio, cæteri verò de percussione text. l. item Mella. §. sed si seruum. ff. ad l. Aquil. & in l. si in rixa. vbi omnes hoc ipsum adnotarunt, idemque profitentur Canonistę in d. c. significasti. & Consultus in d. l. si in rixa ita scribit, Percussus homo si perierit ictus vniuscuiusque in hoc collectorum contemplari oportet glos. & interpretum maior pars, inibi. Bonifac. in titu. de insultis. 7. col. Gand. in tit. de homic. 5. col. Ant. Gom. nume. 36. præcitata regia l. 57. styli. & omnes dd. in princi. huius c. citati. Pirrus Anglen. post. consuet. Aurel. c. 1. collat. 3. Zaf. libro. 2. sing. intellectu. c. 6. & denique ista est communi consensu recepta sententia. Quo ad pœnam tamen irregularitatis, qui tenetur de homicidio in labem irregularitatis incidit, Cæteri verò ab ea erunt immunes, quod potest colligi ex præcitato c. significasti. & inibi tradita per Doct.

Alia subijcitur species propter incertitudinem, vtputa de homicida incertus de certis, tamen si aliquo modo non potest certificari, pecuniaria pœna punire debent de pluribus existentibus domi, vno tamen lapide proijciente, & transeuntem ⁶ interimente. ¶ Si tamen non constat omnes teneri pœna pecuniaria, ratione incertitudinis vti hac in re asseuerat Gand. in rub. de pœn. colum. 24. versic. pone, quod quatuor. Idemq; explicat Alber. in tract. statu. 3. par q. 61. Abb. in præcitato c. significasti. cui sententię ad stipulatur ex nostris Alex. cōsi. 50. volum. 1. Carol. in clem. 1. 14. quæst. de homic. Bald. in cōsilio. 81. volu. 5. & passim doct. Quę omnia intelligenda esse censeo, nisi consultō communicatoque cōsil. in domo fuissent congregati. tradunt doct. in l. 1. de his qui deiec. Marsil. loco præcit. nume. 354. Quibus sanè & illud cōuenit in ira pace inter duos præstitaque expensione de se adinvicem non offendendo, si tamen se offendunt, nō tamen cōstat quis sit aggressor ratione incertitudinis, vterque à pœna immunis est, vti explicat Hipp. C. de prob. nu. 406. Et Lud. Carr. in pract. crimin. §. homicidium. 6. num. 345. pag. 465. ac iterū §. 2. nu. 77.

Sextus casus proponitur qui affinis tertio casui est quoties quis vno tantum vulnere letali percussus fuerit, nec appareat à quo, cum tamen plures in cōsiliu rixę cum eodem cōtenderint,

derint, vel fuit à pluribus multis vulneribus, ¶ quorū vnum tantum est mortiferè vulneratus, nec constat quis id vulnus intulerit, & sanè in hoc casu omnes puniendos fore pœna extra ordinem arbitraria, & neminem ex eis ordinaria probat regia l. styli 57. optimè tenet Ancha. in d. consil. 216. Anan. in d. num. 24. & ibi Fel. nu. 9. glo. in d. §. sed si verum. ver. plures. Alex. in d. cōsi. 15. lib. 1. & consil. 104. lib. 3. Hippo. in sing. 217. idem in rub. C. de probat. num. 418. & in consil. 101. eadem ratione, quia aliàs innocens puniretur cōtra iuriscōsulti decisionem, in l. absentem ff. de pœ. & glo. rationē sumens ex illo text. in d. l. itē Mela. §. sed si seruum, & inibi expressim Alb. Flor. & Bald. itidem & Alb. col. 2. & Ange. in l. quoniam multa facinora C. ad legem Iul. de vi publ. & inibi Sali. pen. col. & ante hos Bar. in d. l. si in rixa. col. 1. Specul. in tit. de homic. col. 1. ver. pone. Archid. in ca. fin. 23. q. fin. Aug. Arim. ad Ang. in ver. Andream auxiliatorem. ad fin. Ancha. consil. 16. Platea in præcitato §. item lex Cornelia. de sicar. ad fin. Feli. nu. 9. in d. c. significasti. Alex. his omnibus accedit consil. vol. 7. & nouissimè Ant. Gom. præcit. numer. 36. regia l. 57. styli. Ioan. Igneus in d. §. si quis in villa. nu. 50. Paul. Paris. in consil. 148. lib. 4. nume. 3. dicens hanc opinionem communem esse, idem fateretur, eam sequutus Lud. Carr. in d. §. num. 75. hoc ipsum tenet Gand. titu. de homic. 4. col. Albe. in d. l. vlt. ff. de fica. & ibi Hipp. nu. 4. Spec. tit. de homic. §. 1. ver. pone. Bonif. tit. de homic. rub. de insult. & percus. col. 6. & tit. de pœn. col. vlt. Io. de Imola in clem. si furiosus. col. vlt. de homic. Dec. in l. fauorabiliores. nume. 6. ff. de reg. iur. Et licet glo. in d. §. sed si seruum. velit simpliciter neminem puniendum in hoc casu est intelligenda quo ad punitionem ordinariam secundū oēs, sic gl. in c. cupientes. ver. qui culpabiles. de elect. in 6. & in ca. quiescamus 42. dist. quæ sentiunt omnes hoc in casu puniendos. Et Bar. & doct. in d. l. vlti. obtinebunt quo ad pœnam extraordinariam, quam profitetur communem sententiā Lud. Carr. in pract. crimin. §. homicidium. & secundo. nu. 75. pag. 211. atque proinde ita fuit Parmæ in praxi obseruatum. Idē tenet Alber. plerosque ex antiquioribus allegans in dicta l. fin. ff. de sicar. & in d. l. item Mela. §. sed si plures. & in d. l. qui multa C. ad l. Iuliam. de vi publ. post Cinum, atque intelligit dictam glos. in præcitata l. fina. ff. de sicar. & d. §. sed & si seruum ad stipulatur nullum hac in specie teneri intelligo. prout

prout paulò antea pœna mortis & legis Corn. de sicar. tantum alia mitiori punitur pœna cum ea sanè puniri debeat ea ductus ratione, ne delicta remaneant impunita. Et huius opinionis authores sunt Alber. in d. l. fin. Bal. in pract. in rub. de quæst. ad fin. Bonif. in rubr. de insultis. colum. 6. itidem in tit. de pœnis. ad fin. versic. item ubi est certum. Specul. in ritu. de homic. §. 1. versic. pone. ac in tit. de dispensat. §. iusta. col. penultima, versic. quid si aliquis. Ioannes Andreas in regul. obscuris ff. de regulis iuris. libr. 6. Hostien. in summa, ritu. de homic. §. qua pœna. idem professus Anchar. consi. 217. quo in loco asseuerat, ita omnes Bononienses intelligi d. glos. in dicta l. fin. itidem Anan. in dicto cap. significasti. colum. 14. post eum Felin. in columna tertia, Alexander consil. 15. volum. primo. & consilio 14. volumine 3. Cap. consilio 41. Alexan. post Bartolum in l. damni. §. Sabini ff. de damno infecto. Romanus consi. 40. Bald. in consil. 72. vol. 6. & consil. 311. volum. 3. Cuma. consi. 334. atque idem ad stipulatur Alexan. consil. 65. volum. 2. Matth. Afflict. in constit. Neapol. terminum vitæ. quæst. 3. Hippol. omnium in pract. §. postquam. in rubr. C. de probat. colum. 7. atque iterum in l. prima. in princip. 15. fallen. & in l. nihil interest. & in l. fina. ff. de sicarijs. & in l. 1. §. diuus. eodem titul. & in singul. 217. & 303. & in consil. 23. & 34. & 39. 43. dubio 2. & consil. 50. & ad fin. & consi. 63. & 69. & decimo.

Septima subiicitur species, quando quis ab vno fuit vulnere affectus letali, ac deinde ab alio exanimatus, & occisus in hoc casu, priorem percussorem de vulnere, posteriorem de homicidio, teneri probat tex. in d. l. item Mela. §. Celsus scribit ff. ad legem Aquil. regia l. styli. præcitata 57. text. ad id celebris in l. huic scripturæ §. si seruus ff. ad legem Aquil. tametsi maxima iuris antinomia, in qua doct. capita torquentur, inter quos & Zazi. lib. secundo intellectuum c. 6. fol. 39. magno nimis anxie hanc quæstionem extricat. Quibus sanè ex aduerso opponitur ex tex. in l. ita vulneratus ff. ad l. Aquil. & in d. c. significasti. ex quibus locis constat percutientem letaliter de homicidio teneri, & irregularem esse, tametsi ab alio fuerit percussus, exanimatus priusquam euentus prioris vulneris appareret. Qua ratione glo. in d. l. ita vulneratus. ver. teneri. Flor. post alios ibidem idem Flor. & Alber. in d. §. Matth. in constit. Neap. lib. 1. rub. 13. nu. 26. pacem desiderantibus

tibus iuribus afferre conatur hac dist. vsus siquidem si constiterit primum vulnus esse letale, ac ex eo percussus moritur, tunc teneatur vulnerans de occisione etsi postea vulneratus fuerit examinatus. Ita sanè est intelligendus text. in d. l. vulneratus. quod si dubium sit primū vulnus esse letale, ita quod non sit certum ex eo mortem sequuturam, licet appareat mortiferum, & percussus fuerit alijs illatis vulneribus exanimatus, hoc casu minimè tenetur primus percussor de occiso sed vulnerato. Atque ita est intelligendus tex. in d. §. Celsus. cum similibus: non aliter crassa (vt ita dicam) Minerua. eandem dist. sequitur Ias. in l. si ab hostibus ff. solu. matrim. nu. 9. Cap. caut. 5. Lud. Carr. in pract. cri. §. homicidium 2. nu. 68. gl. in d. l. huic scripturæ. ver. mortifere. Io. Ign. in l. 1. §. si quis in villa. nu. 66. ff. ad Sylla. quorum definitio videtur frequentiori doct. calculo recepta. Tametsi communi sententiæ refragari videatur Bal. in c. bonæ. in 2. extrâ. de elec. asseuerans iudicè minimè inquirere posse de morte ante mortem, licet vulnus sit mortiferū, non æstimatur mortuus. Alb. in 2. statu. par. q. 53. Bal. in c. 1. §. iniuria. col. pen. tit. de pace iur. firm. reū criminis mortiferè vulnerantis, ac letaliter homicidij pœna non teneri vsquequo à vita discedat. Et huius sententiæ authores habeo Bart. & Neotericos in l. damni §. Sabini ff. de dam. infecto. Flor. in l. ait lex. ff. ad l. Aquil. Alber. in 2. sta. par. q. 37. Bal. in l. 1. C. de nund. itidem in c. 1. in princip. & inibi, idem professi. Alber. Cardin. Alex. tit. quibus modis feudum amitt. in vsibus feud. & his admodum inuiti accedunt plerique alij, inter quos & Franc. Aret. in l. ex ea parte §. insulam. col. vlt. de verborum oblig. ex nostris Fel. in capi. significasti. in 2. col. de homicid. Quò sit si lege definitiua sit pœna pecuniaria pro vulnere, si sanè mortiferè vulnerauerit, licet mors speretur, exceptione repelli potest ex Alber. loco præcitato. Multa siquidem accidere possunt, vtpotè minimè a vita discedat, sicuti argumento optimo deseruit text. in simili, in l. naturalem §. 1. ff. de acquir. rerum dom. §. illud quæsitum. Insti. eod. titu. & id constat ex Theocriti Idillio 4. dum cecinit ex Græco Latina translatione.

Confidere oportet amice Batte. forsan cras erit melius.

Spes in viujs, desperati autem mortui.

Et tradit Tiraquel. de retract. lign. §. 15. numer. 12. horum tamen non meminit, tametsi alioqui incongerendis authoribus

ribus diligentissimus sit, & † pleniori manu nos trademus, ⁹ nume. 14. infra. Atque ideò secundum hanc distinctionem erit iudicandum, de irregularitate, vt quotiens vulnerans tenetur de occiso, etiam irregularis erit, non sic in alio casu, quod notat in specie Cardin. & Anan. nume. 31. in d. capitu. significasti. Contrarium tamen ad stipulatur in pœna irregularitatis. gloss. Ioan. Andr. & Panormit. inibi quos pleniori manu sequitur Gonsa. à Villadie in tract. de irregul. C. de percuss. col. 3. quasi iure Pontificio, quo ad irregularitatem per text. in d. ca. significasti. Quam opinionem eam proficendo communem sequitur Ioan. Igne. in d. §. si quis in villa. Et profectò hæc sententia tutior est, tametsi text. in d. cap. significasti. sit intelligendus, secundum iuris Cæsarei definitionem. Ex qua perpendi potest, quod in cap. significasti. quo ad istum casum clericus minimè censetur irregularis, quoties apparet, vulnus ab alio illatum non fuisse letale, irregularis verò censetur, vbi constat vulnus ab alio fuisse letale, vel de hoc extrat dubium, attamen neutro casu decerni potest, ex quo vulnere percussus perierit, ex primo ne, an ex secundo, vel tertio: tunc enim iustissimè constituitur irregularitas, vt suo declarabitur loco, at si primum vulnus fuit letale constitit ipsum percussum extinctum fuisse, & exanimatum ex secundo vulnere: hæc etenim quæstio non definitur, in d. c. significasti. teste Anan. inibi, atque ideò est definienda ex 1. distinct. quam adduximus ad intellectum iuris ciuilis. Et tradit Nicol. Plo. in tract. de irreg. reg. 28.

Quo ad irregularitatem solent oriri contentiones in ea specie si à pluribus multis vulneribus, quorum vnum tantum est mortiferum, nec constat quis id vulnus intulerit. Et hanc quæstionem gloss. in d. cap. quiescamus. sentit expressim decisam esse in præci. cap. significasti. Tamen Ioan. Andr. inibi, & plerique alij dubitarunt. Spec. in tit. de dispensa. §. iusta. nu. 52. hanc quæstionem indecisam reliquit, sicut & Host. in titu. de homicid. §. qua pœna asseuerantes quemlibet relinquendum, & obligandum suæ conscientie, vt potè, qui scit vulnus letale dedisse irregularem seipsum censeat, & iudicet. Idem profiteretur Hostien. & Card. in dicto capit. significasti. & inibi Io. Andr. Atque Ana. nu. 22. & fere omnes, & hoc ipsum probant, & sequuntur. Idem Nic. Plob. de irreg. reg. 28. itidem Maria. Socin. in cap. ad audiendum. numero 46. de homicid. qui ta-

qui tamè post plerosque alios admonet, in dubio, quo ad forum cōscientie quod quilibet ex his abstineat à diuinis consulendum esse, perinde se existimet irregularem esse. Quod videtur sanè rationi consonum ex d. c. ad audientiam. de homicid. vbi constat in dubio, an quis sit iudicandus irregularem esse, quia id sic iudicium tutius. text. ad id celebris in cap. significasti 2. versu. quod si decerni. de homicid. Nihilominus T aduersus hanc opin. rot. seculis confirmatam quasi penitus ¹⁰ priuatà labefactemus: obijci potest illud quod apertissimi iuris est irregularem nullo in casu esse constituendum, nisi iure Pontificio id fuerit expressum. tex. in c. si quis. de senten. excommu. lib. 6. quem doct. præsertim Franc. commendarunt: idem Franc. in cap. dilectis. col. 4. de appel. Bertac. in tract. de episcopo. c. vlt. nume. 8. & cum id fuerit iure Pontificio indutum ac humano non contingere, nisi sit eodem iure definitum. Huic obiectioni Ioan. Andr. Card. Abb. Ana. & Socin. nume. 46. in d. c. ad audientiam. respondere conantur distinguentes inter forum interius conscientie & exterius iudiciale. Priori casu in dubio tenetur quis à diuinis abstinere, & seipsum censere irregularem c. illud. de cleric. excom. minist. in posteriori iudex nō possit irregularem ipsum per sententiam pronuntiare, sic sanè est intelligendus tex. in d. c. ad audientiam. & similes procedunt in conscientie iudicio, nō tamen in foro iudiciali. Quæ sanè differentiæ ratio nequaquam est admittenda, cum decisio tex. in præci. c. is qui, in cōscientie foro idem obtineat. Ceterum quod responsum est in d. c. ad audientiam. & similibus iuribus, ad forū exterius & iudiciale pertinet, sicut ex ipsis constitutionibus deducitur, quo in negotio. Inno. in d. c. ad audientiam, indistinctè proficetur in dubio, què esse censendum irregularem. Siquidem tum iure humano sic irregularitas introducta, quæ ratio etiam militat in animæ iudicio, sicut & in iudiciali, quæ de causa cōem opinionem satis eleganter improbat Mart. Azpilcueta in ca. si quis autem. de pœnit. dist. 7. nu. 35. Idcirco T longè quidem ¹¹ aliter præter omnes doct. opinor intelligi posse Pontificia constitutio in d. c. is qui. & in d. c. ad audientiam. nam vbi sit dubiū, an irregularitas inducta sit in aliqua specie iure Pontificio, tunc non esse irregularem constituendam, in eo casu respondendum est, nisi expressum id fuerit iure canonico. Et vbi sumus certi iure irregularitatem induci in casu certo,

*Intellectus
c. ad audientiam.*

& tamen ambigitur, an Petrus irregularis sit ex illius cause ratione, & id vitiū præter eam causam contraxerit, vt planè, non de iure sed de facto dubiū sit, tutior erit in vtroque foro eligenda via, eritq; Petrus irregularis censendus ad eum effectum, quod absque dispensatione minimè diuinum officium exequatur: quæ sententia deduci potest à prædictis responsis, nempe ex d.c. ad audientiam, & cap. significasti. in 2. de homicid. Quo fit cum obuia erunt quæ in dictis Decretalibus traduntur, erunt seruandæ eorum decisiones adhuc in iudiciali foro, siue forum sit exterius simplex iudicio cœpto per accusationem aut denuntiationem, quod est contentiosum siue mixtum exteriori, absque accusatore & denuntiatore, licet Felin. in d.c. ad audientiam, existimet dictam constitutionem & similes in hoc vltimo seruandas fore tantum. Idcirco præfata responsa erunt sic perpensa, & ad vnguem memoriæ commendanda, ne falsa eorum interpretatione deceptus, in maiores lapsus incidat, & ab optimis institutis merè quis discedat. Vide lector, quisquis veritatem amas, quàm planus sit is intellectus, qui ex ipsis Pontificum responsis inuitabiliter, imò ex ipsorum verbis fundatur, & est ratione & moribus æquissimum. Quo intellectu sic perpensa, secundum inibi tradita in hac controuersia potius accederem, etiam in foro exteriori opinioni eorū, qui probant, si à pluribus multis vulneribus, quorum vnum tantum est mortiferum, nec constat quis id vulnus intulerit, hos omnes irregulares esse cēsendos. Sic ¶ etiam placuit glo. in præcitato capit. quiescamus. & opinionem tutiorem appellat Barto. Brix. in q. dominicali, aliàs venerabili 15. ipse tamen hanc sententiam potissimum admitterem in ea specie, quo constat omnes istos percussisse occisum. cap. vlti. 23. q. 5. Quo in casu idem professus ad stipulatur Ioan. And. Godofr. Anan. nu. 22. Card. col. pen. Ant. Abb. & Henr. in præcitato c. significasti. Quorum opinionem profiteretur magis communem Alber. Troci, in tracta. de vero & perfecto clerico. lib. 2. cap. 26. nu. 6. tamen si præcitati doct. quorum ad prioris opinionis auctoritatem in hac specie contrarium præter Io. And. ab. Io. Anan. Card. voluerint, & glo. in c. nolite. in 1. xj. q. 3. sitque ab eis citata extrauagans quædam constitutio Georg. non pro decisione huius quæst. quam Henric. censet reuocatum fuisse. Ex his poterit examinari quæstio, quæ doct. capita nimis anxie torquet, in quorum numero

mero Guliel. Laud in clem. vnica. de homicid. in glo. vlt. scribit irregularem esse eum qui alterum percusserit, tamen si nō mortiferè, si ex medici imperitia, aut ex malo corporis regimine obierit: hoc ipsum profiteretur Lud. Carer. in pract. crim. tit. de homic. §. 6. num. 322. versic. vbi limitat. idem explicat Henr. in d.c. significasti. in 2. col. à quorum sententia prorsus discedit Caiet. in 22. q. 63. arti. 8. ex hoc, inquit, excusatur, nō intendens occidere percussor ab homicidio, quando mors ex mala cura vel regimine sequitur: ipse veriorem opinor opin. Gul. & Henri. siquidem negari non potest, hunc vulneratum mortem obiisse ex vulnere, vt ferè causa propinqua: nam ex eo sequuta fuit mors, etenim non illato illo vulnere, percussus minimè obiisset, permessa percussoris culpa, satis est ad irregularitatem ex homicidio constituendam ca. de cetero. de homicid. tex. in specie in c. tua nos. in princ. de homicid. Nec obstat text. in c. exhibita. de homicid. quo minus hæc sententia procedat. In qua specie nullam habuit culpam is qui ab irregularitate excusatur, si culpam aliquam in ipso vulnere inferendo habuisset, dubiò procul irregularis foret iudicandus, si ex vulnere culpa medici, vel incuria infirmi mors sequatur, sicuti inibi profiteretur Innoc. Abb. & Fel. post Host. & Henr. Quorum opinio communiore consensu doct. stabilita est in hunc sensum, quod illa decretalis cōtineat ius commune, non dispensationem, & inibi gl. vlti. asseuerat ex multis: quia culpa defuit, & propter imperitiam medici, & propter negligentiam ipsius parentis in ipso vulnere medendo & curando. Attamen Host. Henr. & Fel. sentiunt plurimum excusare medici imperitiam. Quòd si vulnus illatum sit adedò leue, quòd nullo vel modico medicamine percussus posset liber euadere, vt potè quia vulnere appositum est venenum, tunc percussor, ni fallor, minimè iudicandus esse irregularis: quia ex veneno potius quàm ex vulnere discedit. Quoties verò diximus præsumi vulneratum obiisse ex culpa medici, aut ipsius infirmi, atque ideò non teneri percussorem de homicidio, sed de vulnere id sanè intelligendum est quo ad mortis pœnam, non quo ad alia, vt explicat Hipp. conf. 7. Ludou. Gomez. in reg. cancellariæ. de infirmis q. xj. vbi tractat de iudicio medicorum post Bar. in l. vlt. ff. de sicar. nu. 12. Illud non est prætermittendum, quòd si quis quempiam letaliter vulnerauerit, & si ex intervallo à vita decedat, homicidij reum esse

constat ex l. ita vulneratus §. 1. ff. ad l. Aquil. satisq; diligēter tradit Lud. Carrer. in pract. crim. pag. 173. num. 2. Siquidem occidere dicitur, qui letaliter vulnerauerit, licet ex interuallo moriatur, præcitata l. ita vulneratus. & inibi Bar. ceterique eius classis doct. itidem Barto. in l. damni §. Sabini ff. de dam. insec. idemq; est professus Bald. in l. 1. ad fin. C. de nundin. in qua specie is sanè cēsendus est letaliter vulneratus qui mortem obijt, & secundum medicinæ regulas ab ea euadere minimè potest aut difficulter, explicat Bart. in ca. 1. quib. modis feud. amit. Thom. Gram. confi. 2. Lud. Carrer. loco præcitato, num. 5. atque idè statutum loquens in occidente, locum sibi vendicat in letaliter vulnerante, ee lege, vt t̄ ex eodem vulnerere moriatur, asseuerat Bald. in d. l. 1. licet non omnis cui morbus letalis est obit mortem, vbi constat ex l. in ratione. la 1. §. si seruus testamento ff. ad l. Falcid. & scribit Gal. libr. Aphorism. Hippoc. 6. ca. 18. vt nec omnis qui mortiferè vulneratus est, à vita discedit l. 1. §. vlti. ff. ad senatusconf. Sillan. pro quo extat l. qua actione §. sed & si quis ff. ad l. Aquil. Vbi scribit aliud vulnus mortiferum esse solere. Scribitq; Tull. ad Attic. lib. Epist. 9. Epist. 12. ægroto dum anima est, spes esse dicitur, quod sumptum est, ni fallor ex Theocriti Illidio 4.

Fidere Batte decet, melius cras forsā habebis:

Sperandum est viuis, sanctis spes nulla relicta est.

Et adhuc haud dubiè alludit illud Vergilij si is est in obsceno carmine.

Dum viuis sperare decet.

Et id constat ex Theocriti Illidio 4. dum cecinit ex Græcè Latina translatione.

Confidere oportet amice Batte: forsā cras erit melius:

Spes in viuis, desperati autem mortui.

Ex Euripide in tragœdia, cui Troyades nomen est.

Non idem o filia, viuere & mori,

Hoc enim nihil est, vita verò insunt spes.

Et illud Clitiphonis Terentiani in Heauton.

Liceat modò viuere, est spes.

Quibus conuenit illud lepidum adagium, tametsi ex Græco deductum, quod est Pallade ex lib. 1. Epigrammaton.

Multa cadunt inter calicem supremaq; labra.

Stob. serm. 109. Eras. Chiliad. 1. Centur. 5. Prouerb. 1. adnotant ex nostris, Io. And. in c. commissum. extra. de decim. Card.

Alex.

Alex. in c. commissum. desponsa. Ias. in l. sciendum. col. pen. ff. de verb. oblig. sicuti potentia anteaquā in actū deducatur conditioni equiparatur. Quo fit interim minimè nascitur obligatio. l. 1. ad fin. ff. de cond. & demonstr. l. interdum. ff. de verb. oblig. l. Arcthusa. ff. de stat. homin. & ex Ouidiano carmine constat, Helena ad Paridem.

Fallitur augurio spes bona sepe suo.

Et Siluio Italico lib. 7. in principio.

Spes heu fallaces.

Itidè Tul. p. Mil. ò spes fallaces, ò cogitationes inanes mee: & hāc p̄fitef Tiraq. in vtroq; retractu, de retractu lignagier. §. 15. nu. 12. in extremis morbis, extrema remedia adhibēda sunt, sicuti Tul. author est lib. Offic. 1. & Hippo. li. Aphorif. 1. c. 6. ita & extrema summaq; cura exactissimaq; diligentia hisce ægrois adhibēda est. Ex quib. & illud astipulari videtur, quod & Alc. in suis Embl. in simulachrum spei adnotat.

Quid manibus mortis tela refracta geris?

Quod viuos sperare decet præcido sepultis.

Et simile est illud Prouerbiū apud Festū Pomp. inter manū & mentū, quo quidē monemur, ne spem in rebus quantum vis proximis ac vicinis reponamus, & Græcū illud distichō. lib. 1. epigrammaton, incerti authoris Latine versum, ait.

Spem volucrem & Nemesim nostras prope cernitis, Aras:

Hæc sperare diu, nihil ea habere iuuat.

Et apud Plautum in Mostellaria.

Inesperata accidunt magis sepe, quàm que spes.

Et illud Siluij Italici lib. 7.

Spes heu fallaces.

Et illud Euripidis. ita vertit Erasmus:

Sunt fortuna varii casus,

Plurima, qua aut sperabis vnquam,

Ea consueiunt numina, diuum,

Rursum que certò speraris,

Ea frustrato non contingunt.

Et spes vendi, & in contractum deduci potest. l. nec emptio. ff. de contrahen. emp. l. spem. C. de donat. Azo in sum. C. de contrahen. empt. col. 2. versicu. item speciem: tametsi regulariter quis experiri non possit absque actione, ex l. quoties. §. si temporalia. ff. de administ. tutor. Nihilominus si actio speratur in litis contestatione, potest quis agere ratione so-

N § lius spei

lius spei, tamen actionem non habeat in principio l. Titius ff. de verb. oblig. & inibi Barto. & plerique alij. & in legis Aquilæ actione venit damnum spei coherens corpori. l. inde Neratius l. proinde §. 1. l. in lege Aquilia. ff. ad l. Aquil. Bald. consil. 182. col. 1. vol. 1. & propter spem quis mittitur in possessionem bonorum absentis. l. si filiusfamilias. ff. quib. ex causis in possess. eatur & inibi Ange. & Zazi. tamen Te-rentianum illud, in Adelphis obitare videtur, dum ait.

Ego spem pretio non emo.

Nihilo secius in specie, qua agimus nihil tam certum sperari, quod non repentinus casus aliquis quærat invertere, nec esset utrum venturis fidere: ex quo & consulti definiunt, animal lethaliter vulneratum nondum esse vulneratis, nisi & ceperit, si quidem multa accidere solent, ut non capiatur naturalis. §. 1. ff. de acq. rerum domin. §. illud quaesitum est. Instit. eod. tit. Bar. post Guil. à Cun. in l. sciendum. q. pe. ff. qui satisd. cogan. & expressim in nostra specie scribit Bald. in capi. bonæ. in 2. de elect. iudicem non posse inquirere de morte anteaquam à vita discedat vulneratus, veluti qui mortiferè vulneratus non est, pro mortuo habendus non est. Baldus in c. j. §. iniuria. col. pen. vers. quæro nunquid. tit. de pace. iura. firmã. Alber. in 2. par. statu. q. 53. item quæro, si aliquis. Bar. & neoterici passim adnotant in l. damni. §. Sabini. ff. de damno infect. Flori. signanter idem scribit in l. ait lex. ff. ad l. Aquil. Alber. post. Din. in 2. stat. par. quæst. 37. Franc. Aretin. in l. ea parte 7. insulam. ff. de verb. obli. Bald. in l. 1. C. de nudi. ad fi. item & Alber. & Cardin. Alexand. in capit. 1. in princip. quibus mod. feud. amitt. & hanc esse frequentiori doctorum calculo receptam sententiã existimat. Adnotat etiam Fel. in c. significasti. in 2. col. de homicid. & ut vetus proverbiũ est à Catone pronuntiatum in Oratione, de edilibus vitio creatis inter os, & offam multa accidere posse, dum ait, in segetibus, & in herbis bona frumẽta esse: nolite ibi nimiam spem ponere, sepe audiui inter os & offam multa interuenire posse, refert Gell. lib. 13. cap. 14. Et his maximo apice deferuire videntur, quæ & Io. And. in c. commissum extra de dec. Card. Ale. in c. commissum. despons. adnotauere, & Ias in l. sciendum. col. pen. de ver. oblig. & Cic. lib. de Orat. tertio inquit, O fallacẽ hominũ spem fragilemquẽ fortunam, & inanes nostras contentiones, quæ in medio spatio sæpe franguntur.

Ex qui

Ex quibus & illud adijciã omnibus his, quæ ad amissim, & diligenter pensabimus. Pro huius capituli coronide, animaduertendũ cẽseo. Vulnerans lethaliter, ante mortẽ non poterit aliquo modo homicidij pœna affici, ex d. l. ita vulneratus. & in l. huic scripturæ. §. si seruus. & in l. itẽ Mela. §. Celsus & inibi Bal. ff. ad leg. Aquil. Fel. in c. signifi casti. col. 3. ver. aduerte tamẽ, de homic. Bar. in l. damni. §. Sabini. & inibi Ang. Alber. & Rom. ff. de dam. inf. Ang. Aret. de male. in vers. vnã alia percussione. Et his deferuire videntur, quæ & nos coniecimus supra nume. 8. Siquidem, dum ille viuit, non potest dici mortuus. l. qui duos. ff. de manumif. testam. Bald. & Cardin. Alex. in c. 1. in prin. quib. mod. feud. amitt. Tamen inibi Cardin. ex tex. in l. proinde. in princ. ad leg. Aquil. existimat mortiferè vulneratum mortuo æquiparari. Hoc quidẽ intelligo fictione iuris: siquidem mors ficta naturali nunquam æquiparatur, nisi in casibus expressis in gl. c. susceptum. de rescri. lib. 6. & in l. ex ea. §. insulam. ff. de verb. obli. Lucas à Penna in l. vna. C. publicæ. l. 1. lib. 12. col. 1. versic. 27. Alexand. consil. 15. col. 2. lib. 1. & esse comunẽ profiteretur Nicol. Boer. n. 6. in decis. 323. 2. part. Nec obstat iunioris cuiusdam dubitatio, asseuerantis mortem sequutam ex vulneris qualitate ad diẽ vulneris: trahi & retrò occisus videatur, qui lethaliter vulneratus moritur, ex d. l. ita vulneratus, & inibi Bal. & Flo. in pr. itidem in l. huic scripturæ. §. si seruus. ad leg. Aquil. & in l. si is qui. de cõf. tex. ad id præstantissimus in l. ait lex. & inibi Flor. not. 6. ad leg. Aquil. Et huic sententiæ pleriq; alij accessere, inter quos & Lud. Bol. in l. si. C. si reus, vel accus. mor. Socin. cõsi. 55. col. 4. vers. 3. quia. creditur. vol. 1. Bal. in c. 1. quibus mod. feud. amittatur. & inibi Cardin. Alexan. colum. 4. vers. quid si dominus vulneratus decessit. Felin. in dicto cap. significasti. colum. secunda. Bald. in rubr. C. de prob. colum. penul. & inibi Hipp. fol. 12. colum. quarta. vers. capio modò Alber. in secundo statuto. part. quæst. 53. & 46. Tamen ab hac sententia discedat Bar. in §. Sabini. l. dani. ff. de dam. inf. etiã si idem Bart. in l. senatus. C. de accus. contrariam sententiam asseueret. Quæ omnia intelligenda sunt fictè, non tamen verè, sicuti & paulò antè meminimus: vel si retrahatur, tamen ante mortem. Et hinc discuti poterit grandis doctorum quæstio, quòd si pax inita fuerit ex vulnere, ac deinde mors sequuta fuerit, censetur facta de morte; ex Bal. ad Spe.

Contraria
sententia

15

N * Et de

*Contraria
sententia.*

tit. de accusatore. col. 1. versicu. pax facta pe vulnere. & sic pax
posset iniri ante mortem ex l. diuus. ff. ad Sylla. Hipp. in sing.
46. Bald. in l. qui occidi. ad leg. Aquilianam. Ipse tamen in con-
traria sum sententia, ex text. in l. si vulnerato seruo. & in l. ita
vulneratus. ff. ad leg. Aquil. quod si sententia lata fuerit ante
mortem, siue pax inita de vulnere, & mors inde sequatur, ho-
micidam reum esse, non obstante sententia, vel pace inita,
Capola consil. 41. col. 4. Signo. de Hom. consilio. 174. Boer.
decif. 323. nume. 5. par. 2. decif. quod si vulnus sit letale, &
verosimiliter ex eo speratur mori, certo certius pax inita ad
mortem extenditur, vrpote illa videatur remissa, ex ratione
text. in l. damni infec. §. Sabini sententia. ff. de dam. infec. Sin-
minus vulnus nō erat mortale, in ea specie pax inita ad mor-
tem vsque non extenditur, cum de morte non censeatur co-
gitatum. l. si vulnerato. ff. ad leg. Aquil. l. cum Aquiliana. & l.
qui cum tutoribus. ff. de transactionibus. & in l. tres fratres.
vbi passim adnotant doctores. ff. de pactis. & in ea specie
Bart. respondit idem professus in præcitato §. Sabini. col. 1. &
inibi interpretum maior pars, inter quos & Alberi. Paul. Ca-
stren. Molen. Ang. Cuma. Florian. in l. si vulneratus. nume.
2. ff. ad leg. Aquil. Spec. tit. de accusat. colum. 4. Angel. in ma-
lefic. tract. in versic. comparent dicti inquisiti. Tametsi Gaudi-
nus fol. 28. in eo tract. quem publicum fecit, de malefic. prorsus
contrarium existimer: cuius sententia, quam sit à ratione
deuia, viderint profecto, qui in excutiendis legum veris in-
tellectibus merito laborant, & recto limatoq; sunt iudicio:
sicuti ex perplexo doctorum præcicatorum catalogo, iam
fatis definitum id extat. Aduocatos tamen admonitos esse
velim, vt ineunda hac pace inseratur clausula. Non solum
super vulnere, sed etiam super morte passa, inita fuit, ex d. oct.
in d. §. Sabini sententia.

S V M M A R I V M.

- 1 *Vulnus quid sit explicatur, itidem num. 2.*
- 3 *Insignis differentia ratio adiicitur inter vulnus, & vlcus.*
- 4 *Quæ sint loca in corpore humana, in quibus & vulnera illata le-
talia existimentur.*
- 5 *Quo ad naturalia, ea certitudo, quæ communiter contingere sole-
non tamen ea, quæ non fallat, exigitur.*
- 6 *Medicorum iudicio relinquatur, an vulnus sit mortale, nec ne.*
- 7 *Peritus in arte & si assereret vulnus nō esse letale, tametsi per-
cussus*

- cussus deinde moriatur, vulnerans homicidij reus non est.*
- 8 *Magis fides adhibetur paucioribus medicis, assensibus vulnus
esse letale, quam pluribus contrarium existimantibus.*
 - 9 *Minimè requiritur, medicos doctorali dignitate esse insignitos
super vulnere testificantes.*
 - 10 *Plures medicos exigi, qui super vulnere testificentur, explicatur.*
 - 11 *Medicorum electionem, qui super vulnere testificentur, ad partes
pertinere, non tamen ad iudicem.*
 - 12 *Quoties ex litigantiu consensu testis in arte peritus persona priua
ta est, ad iuramentum non requiritur litigantium presentia,
nec citatio.*
 - 13 *Homicidij reus est, si ex iudicio medicorum vulnus esse letale com-
stat, si moriatur, tametsi percussus medicum non adhibuerit.*
 - 14 *Executioni sententia non mandatur, si medici attestantes contra-
ria testificentur.*
 - 15 *Vulnerati assertioni in articulo mortis non statuitur.*
 - 16 *Nec ex eadem assertionem quis torture subijci potest.*
 - 17 *Plurimum iurare Petri, si in articulo mortis ex pluribus vulne-
ribus illatis assereret percussus à Petro non esse percussum.*
 - 18 *Immunem non reddere percussorem, si testator assereret ex culpa
medici à vita discedere, ni & coniectura adsint.*
 - 19 *Teste nō posse, id quid in iudicio dixerat infringere in alterius præ-
iudiciu, et si mortis tēpore falsum dixisse testimoniū profiteatur*
 - 20 *Quid de notario, discutitur.*
 - 21 *Ex eodem stipite de iudice in articulo mortis adseueranti iniquam
tulisse sententiam, discutitur.*
 - 22 *Infra quod tempus præsumi debet vulneratum à mortem obiisse ex
vulnere, quedam adnotantur scitu non indigna.*
 - 23 *Tametsi ex longo intervallo moriatur, nihilominus dicetur ex illo
vulnere discedere.*
 - 24 *An vulneratus à vita discedat ex vulnere, iudicantis arbitrio re-
linquitur. itidem nu. 25.*
 - 26 *An & quod de homine vulnerato dicitur, si infra triduum mo-
riatur, idem censendum sit in equo aliave quavis quadrupede
vendita, si post venditionem infra triduum moriatur.*
 - 27 *Analyticè explicantur aliquot casus, in quibus & vulnera letal-
ia iudicanda sunt.*
 - 28 *Iuris ea est præsumptio, si vulneratus consurgit, & post triduum
super baculo deambulauerit, non ex vulnere decessisse, sed po-
tius in curia ipsius vulnerati.*

Quis

Quis dicatur in iure letali vulnere affectus, & de vulneris letalis attestazione pleraque responsa veterum explicata, & alio sensu, quàm qui vulgatus est, intellecta.

Cap. XII.

Quid sit
vulnus.

SED antequàm in disputationis huiusque arenam condescendam: de letali vulnere affecto illud memorie repetere libet, quid sit vulnus, & ex consulto in l. si feruus. §. rupisse, inibi, sit scinderet alicui corpus, vel ti morem faceret. definitum extat, quòd vulnus est tumefactio, aut inflatio corporis, & inibi Bartolus Baldus. Floria. primo notab. ff. ad leg. Aquil. Bartolus idem professus in l. lex Cornelia. §. 1. & iterum in l. prætor edixit. §. fin. ff. de iniur. inibi, inter pulsationem, & verberationem. Et rursus in consilio 109. in nomine Domini. Felin. in capitulo cum illorum. de sentent. excom. & id quidem quando scissuram ab intra fecerit, non tamen extra caudem, Baldus in l. si prædiu. & in l. fin. C. de ædil. edict. Cæpo. consilio. 41. colu. 2. Card. Alexan. in cap. 1. colum. 3. versu. quid si vulnus. quibus mod. feudum admitt.

2 Cæterum t & illud discuti oportet, vulnusculum modicum vulnus censerit, ex l. 1. §. perinde leuis febricula. Et inibi Bald. ff. de ædil. edict. & in præcitata l. si prædium. Corn. idem professus consi. 38. litera B. volum. primo. Andr. Barb. consilio 61. col. 4. versu. & quod notat Bald. volum. tertio. Quòd maximo iuris apice deseruire videtur ad pleraque municipalia statuta, loquentia de vulnere non esse intelligenda in vulnusculo, ex Ang. in l. extat. ff. quod met. caus. asseuerante statuta esse intelligenda de vulnere magno, non tamen de leuissima incisione, quæ esset absque sanguinis effusione. l. 1. §. pen. inibi, nisi aut vulnera ipsi fecerunt. ff. ad Syllani. Alexã. consi. 103. volum. primo. & consilio 100. nu. 8. volu. sexto. & iterum consilio 186. num. primo. libro septimo. Hippo. idem professus consilio 71. num. quarto. volum. primo. & in consilio. 80. numero 15. itidem consilio 103. numero 16. vol. secundo. Et rursus in sua practica. §. & quia. folio 133. nu. primo. Angel. Aretin. in suo malefic. tracta. in verb. vna. alia percussione. versu. quæro, statutum punit vulnus. fol. 66. Ex qua Baldus in capit. primo. §. primo. quibus modis feudum amittit

amittatur. & inibi Card. Alex. col. 3. versu. quæro vtrum id scribunt, quod negatiua illa, Asseuerate vulnus magnu in loco periculoso non fuisse causam mortis, esset difficilis probationis. Fel. in c. presbyteru. col. 1. de homi. Cap. col. 62. co. 3.

Ex quo insignem differentie rationem existimo esse constitutendam inter vulnus & vlcus: siquidem vulnus dicitur illatum, & vlcus innatum, ex glo. quæ expressim. idem definit in l. ob quæ vitia. §. fin. ff. de ædil. edic. in verb. aut mediocre vlcus, & ex illo carmine definiri poterit.

Illatum vulnus, innatum dicitur vlcus.

In quo dubio, secundum medicinæ authores, aliam assignant differentie rationem, de qua est utique videndus Guido de Caulia. in sua chirurgia, tit. de vulnerib. c. 1. & iterum tit. de vlceribus. c. 1. Galen. signanter in quarta Terap. Ioan. de Hug. in sua praxi, in arte chirurgica, lib. 3. de vulnere. & an vulnus possit esse absque sanguine, explicat Catal. de syndic. quæst. 135. glo. in cap. 1. de consecrat. eccl. vel alt. & seriosè id explicat Gal. lib. 1. de speciebus salutis. & lib. de reg. sanitatis quibus in locis ad nauseam vsque id explicatur.

4 Secundo illud non minimam dubitationem facit, cum de vulnere letali agendum sit: quæ sunt loca & partes in hominis corpore, in quibus quidem vulnera illata existimantur letalia, seu mortifera, & Bald. in consi. 195. versu. secundo dixi. existimat, quòd si in gula, pectore, capite, intestinis, & huiusce similibus, letalia vulnera existimantur: cum caput sit principale organum sensus, ca. presbyterum. de homicidijs. inibi, percussit in capite. Bald. in capit. 1. §. adhuc colum. 4. de pace iuram. firman. Cumanus consi. 134. visis denuntiationibus. in princip. Et huius sententie authores habeo Socin. consilio 26. primo aspectu. colum. 1. volum. 1. Corn. consilio 274. in litera T. volum. 1. Felinus in capitu. significasti. columna secunda. de homicidijs. Angelus in l. si quis in metallum. C. de poenis & pleraque alia: de cicatrice est videndus Bald. & Alexand. inibi, in dicta l. si quis in metallum. & quid de vulnerato cum sagitta venenata, tradit Bald. consi. 190. & consil. 302. colum. 2. in ea specie tempus non patitur consilium deliberandi, ex l. 1. ff. de exercit. actio. Quibus in locis plenæ sunt chartæ codicesque referti.

Quamobrem quedam hic adnotare satis congruum visum est, eò maxime circa Zazij sententiam, libr. 2. singularium

rium intellectuum. c. 6. qui aduersus communem distinctionem existimat non esse congruam differentiam illam, quæ in vulnere ipso letali sit, nepe ut fiat aliud vulnus letale simplex, ex quo mors certa sit: ipsa tamen existimat iure paria cenferi, ex rex. ad id omnium præstantissimo in l. ita vulneratus. in versic. sed & hi. & versic. igitur. ff. ad legem Aquil. cuius sententia solet frequenter in discrimine adduci. Et ut liberè quid ipse sentiam, quidve in iudicio probare, a pertissimè exponam, qua afficiatur pœna letaliter vulneras: & in primis secundum Zazium, minimè t̄ exigitur in iure quo ad naturalia ea certitudo, quæ non fallat, sed utique sufficit ea, quæ communiter contingere solet, tex. l. iura. ff. de legibus glo. Accursiana passim recepta in l. iurisgentiũ. §. pactorum. ff. de pact. versic. ut personale. Et, ut paucis agam, rem exemplo subiiciam: siquidem potest esse, quòd vulnus sit mortale certitudine positua, & ciuili: potest etiam vulneratus ex vi naturæ superuiuere, ex eo, quia dum uiuis, sperare decet, ex Cicer. loco præcitato, c. præcedenti. nu. 14. ægroto, dum anima est, spes esse dicitur. Quò sit vulneratum ex vi naturæ superuiuere posse. l. 1. ad fin. ff. ad Sylla. Quòd si non consideretur certitudo, quæ pro occulta naturæ fundatur, sed id quod pro in communi venit. In quo dubio Zazius hunc nodũ ita soluit, existimans minimè teneri de occiso mortiferè vulnerantem, sed utiq; de vulnere: in ea specie, quoties fuerit vulneratus ab alio percussus, ex eaque percussione statim exanimatus, ex §. Celsus. ex quo non teneri constat utrunq; de homicidio, si sanè ex posteriori percussione mors secuta statim non fuerit, uti constat ex d. l. ita vulneratus. Ex quo aliqua conijcienda sunt hoc in negotio tam practicis, quam his, qui scholis operam dant maximè conducibilia, & operis titulo admodum Germana.

Et primò, si apparere non possit, an ex posteriori, vel ex vulnere priori, vulneratus extinctus sit, tamen si constet mortem à primo vulnere ictũ posteriorè accelerasse, sicuti definitum extat in d. l. ita vulneratus. teneri utique de homicidio. Boer. nu. 9. & Zazij sententia eo loco, cuius & nos meminimus, non utiq; adeò mihi certa est, nec hoc in casu percussor erit irregularis, si non fuerit sequuta mors, tamen si vulnus apparuerit mortiferum: ex quibus etiam communem sequi malle opinionem, licet videam eam satis dubiam esse.

Ex quo

Ex quo primo illud constitutissimum est, an t̄ vulnus sit mortale, nec ne, iudicio medicorum relinquendum esse, ex l. iudicio medicorum re-
 si ab hostibus §. 1. ff. sol. matr. l. si maritus ff. locati. c. significat-
 sti. in 2. de homic. Spec. idem professus, tit. de homic. §. 1. col. linquitur,
 1. ver. pone. Bal. in c. 1. quib. mod. feud. amit. Card. post Matth. an vulnus
 in clem. 1. & inibi Imola colum. vlt. de homic. Signorolus de sit letale.
 Hom. confi. 63. col. 2. & confi. 155. col. 6. in princip. 3. dubio.
 itidem confi. 163. Florianus in l. ait lex. col. 2. ff. ad l. Aquil.
 Soci. idem professus confi. 178. col. 2. lib. 2. Et huius senten-
 tię authores habeo plerosque alios, inter quos & Bald. con-
 fil. 232. col. 2. vol. 2. & rursus confi. 328. volu. 2. Paris à Puteo
 in syndi. tract. versicu. tortura. versicu. officialis. Gand. titu.
 de homic. col. penul. Et ex nouioribus hanc verissimam exi-
 stimant sententiam Thom. Gramm confi. 2. & confi. 49. &
 24. Et an ex vulnere signa mortis præcesserint, necne expli-
 cat Hipp. confi. 17. Quo sit hanc esse communi consensu re-
 ceptam sententiam medicorum iudicio relinquendum esse
 sit mortale vulnus, necne, eleganter explicat And. de Iser. in
 c. 1. 3. col. hic finitur lex Corradi. itidem in confi. terminum
 vitæ. & est tex. ad id insignis in l. semel C. de re mil. lib. 12. l. 1.
 §. 1. ff. de ventre inspic. Quibus & illud conuenit adnotare
 in hoc duntaxat tractatu, si sanè t̄ medicus, aut chirurgus
 profiteatur vulnus minimè esse letale, ac deinde percussus
 mortem obiit, vulnerantem non esse homicidij reum cõstat,
 sicuti definitum extat apud Ioan. de Platea, & Lucam à Pen.
 in præcitata l. semel. de re milit. C. quibus libenter accedit
 Masuer. in pract. sua, tit. de præsumpt. nu. 7. Bart. Iacob. Re-
 buf. in d. l. 1. Barto. Alber. & Doct. in proœm. Digestorum, in
 princ. Dec. confi. 415. num. 8. Iacob. à Bello viso in tract. cri-
 min. tit. de quæst. fol. 106. col. 3. Cyp. confi. 28. colum. 4. Bal. 8
 confi. 105. Andr. de Iser. in 1. constit. Neapol. fol. 18. nume. Medicis af-
 11. Nicol. Boerius omnium diligentissimè in decisio. 323. firmanti-
 num. 21. parte 2. & in hoc negotio, qui exigantur medici, tra- bus pan-
 dit Bart. in tract. de percussione. & in d. l. 1. cuius additionator cioribus
 litera C, plura congerit. Ias. in d. l. 1. §. fin. nu. 11. Abb. & eius magis fi-
 additionator in c. significasti. de homic. & in cap. proposuisti. des adhi-
 nu. 11. litera G. de probat. Restat t̄ & illud expendere in hac betur quæ
 controuersia, duobus sanè medicis peritisue in arte magis si- pluribus
 des adhibetur, afferentibus vulnus esse letale, quam viginti neganti-
 contrarium existimantibus, not. gloss. capitu. 1. de præscript. bus.
 lib. 6.

lib.6. Bal. in l. actor. C. de probat. & in l. 2. C. de rescin. vend. col. vlt. Imo. in l. inter pares ff. de re iudic. Feli. in d. c. proposuisti. ad fin. Gaud. in rub. de homic. ad fin. idq; explicat Soci. in tract. fallen. reg. 426. & Alex. consil. 148. vol. 2. his sanè creditur tanquam peritis. Bar. in l. fina. ff. de fca. & inibi Hippo. Bar. & Bal. in proœ. Digest. Bal. in d. c. 1. quib. mod. feu. amit. Abb. Anan. in c. præterea. de clerico percussore. Doct. in d. ca. significasti. libr. 2. C. ep. idem existimat consil. 41. & 42. & 28. Ang. in d. glo. ex interuallo. Tho. Gram. in voto 24. & consil. 2. & 49. quæ omnia vera esse censeo, ni notorium esset vulnus esse letale: eo siquidem casu minimè requirendum est medicorum iudicium, docet Bald. in l. 2. colum. 2. C. ut quæ desunt aduoc. Fel. in præcitato c. proposuisti. ad fin. Hip. in rub. C. de prob. nume. 169. iudem in l. 1. §. si seruum ff. de quæstio. & in pract. §. aggredior. num. 170. ut potè, si esset notorium vulnus esse letale ex eo, quòd constabat esse percussum in capite alio ue corporis loco periculoso, vti constat in d. c. significasti. explicat And. in constitu. terminum vitæ. & inibi Matth. 4. fallen. versic. quis probauit. ceterùm probatur per famam vulnus esse letale, vt per And. & Afflict. inibi. Rursus hoc in negotio, quod obiter menti occurrit, adnotandum visum est,

9 *An exigatur, quod deponentes sint grati.* an necessariò requiratur, quòd isti medici peritiq; in arte sint insigniti doctorali dignitate, an etiam sufficiat practicos esse tantùm? in hoc dubio passim recepta sententia existimat minimè requiri doctorali dignitate decoratos esse. Si quidem foemina & seruus esse possunt medici, ac in arte deponere, vti asseuerat Alexan. con. 15. ad fin. volu. 1. Barto. eleganter in l. sciendum ff. de ædil. edic. Anan. in rubri. de magistris. Abb. & Felin. in d. c. proposuisti. de probat. Ial. in l. 2. in princ. ff. quod quisque iuris. Matth. in d. constitu. terminum vitæ. etsi refragari videatur, quòd testes, qui peritiam artis medicine minimè habent, tamen deponant vulnus non esse mortale, vel mortale, fides eis non adhibetur, text. ad id optimus in auth. de sanc. Epif. §. 1. collat. 9. Bart. ceteriq; huius classis auctores in proœm. Digestorum, Innoc. & alij plerique in ca. cau-

10 *Plures exiguntur in attestatione vulneris.* sam. de testib. And. in d. constitu. terminum vitæ. nisi & testes deponerent, quòd famà ferebatur vulnus esse letale. Matth. in bi 4. fallent. His etiam conuenit adnotare plures exiguntur medicos, qui in hoc casu testificentur l. semel C. de re mil. libr. 12. Barto. in 1. consil. Digestorum. & inibi Bal. col. 3. quo in loco

in loco Alex. ad Bar. plerosque allegat Io. Anan. in ca. significasti. col. 5. de homici. Petr. Iaco. in pract. tit. de acti. ex empr. Guido Pap. consil. 176. nobilis. Petr. col. 2. & ante hos Barto. in l. 1. §. 1. ff. de ventre inspic. ex §. quod ait. in auth. de non alien. col. 2. Castren. in l. qui luminibus ff. de serui. vrb. præd. Ang. in l. q; si nolit. §. mancipium ff. de ædil. edic. Francif. Auil. ca. 2. prætor. nu. 9. in verb. *Ninguno*. Boer. in decisi. 323. nu. 23. par. 2. & Ant. Gomez. c. 3. delictorum. num. 28. & id quidem, si sint in ciuitate, aut loco, vbi vulnus letale infigitur, sin minus eo in loco, vbi percussus est, nō adest copia medicorum, nec chirurgorum sufficit vnus attestatio, textus celebris in auth. de non alien. §. quod autem. asseuerat Bart. in proœm. Digestorum. col. 4. & in l. 1. §. 1. ff. de ventre inspic. Doct. in d. c. proposuisti. & in præcitato c. significasti. Bart. in l. idemque ff. pro socio. Roma. consil. 22. C. ep. d. consil. 18. Hippo. in d. l. fin. August. post Ang. in versic. vna alia percussione. Hippol. in l. diuus Pius ff. de quæst. itidem in l. infans ff. de fca. & in l. 1. §. ad quætionem ff. de quæstio. tamen ab hac sententia prorsus discedat Abb. in d. c. proposuisti. existimans minimè vnum sufficere, quinimò ad loca vicina mitti debere pro alio. Cuius explosa sententia, me subscribo priori opinioni auctoritate Bar. in præcitata l. semel. & in tract. de peste. versic. lata culpa. asseuerante vnum sufficere, præsertim si & is in arte peritus est. Itidem Bar. in l. 1. §. fin. ff. de verb. obli. Felin. in præcitato c. proposuisti 2. conclus. fallen. 3. Thom. Gramma. consil. 49. Feli. in d. c. significasti. præsertim si is medicus solus, qui deponit, haberet stipendium de publico, eius dictis fides adhibetur, docet Bar. in l. 1. per text. inibi C. de ponde. & aur. lib. xj. Galiau. in l. 1. §. si. ff. de verb. obl. Nico. Boer. in decisi. 323. nu. 4 quod sanè ipse existimo intelligendum, ni ciuitatis statutum contrarium disponat, ut potè si exigeret duorum numerum, tunc equidè vnus attestatio minimè sufficeret, ni statutū dicat, q; procedatur, sola facti veritate inspecta: Si quidem tūc vnus sufficit, Th. Grā. consil. 22. Paris in trac. syn. ver. sententia. Rursus intelligo, nisi & is vnus esset bonæ famæ, aliàs eius attestationi nō statuitur. Bal. profitetur in Spec. tit. de homic. §. 1. ver. sed pone. Aug. post Ang. in d. gl. vna alia percussione. Tertio intelligo, nisi medicus originem traheret à gente Iudaica, siquidè ei fides non adhibetur. nec dari debet eius dicto, Ale. cōs. 36. vol. 1. Euer. post Aug. d. gl. vna alia percussio

cussione. Et quòd medicum vna quæque ciuitas debeat habere, tradit Ripa de peste. fol. 74. num. 50. posset tamen ciuitas sine medico esse, ex Cagn. in l. 2. §. post originem. nume. 208. ff. de orig. iur. ex Plin. lib. 29. asserente Romanos annis sexcentum medicis carere voluisse, quibus receptis, rem in deterius venisse. Quapropter dicebat Strabo lib. 6. quibus plures supersunt medici, multas adesse ægritudines. Vnde Socrates (vt Plato scribit) vetuit ne medici in ciuitate multiplicarentur. Quibus & illud conuenit, veluti totius capitis coronis, quòd si inuicem contrariantur medici in attestacione vulneris, standum est maiori numero, & autoritate superioribus l. 3. §. 1. versicu. numerus ff. de testib. Bar. in præcitato l. 1. versicu. vlt. ff. de vent. in spi. & in l. admonendi l. 3. col. versu. quæro ff. de iureiu. & in l. vulgò. ad fi. ff. de admi. tut. Ant. Butr. in c. cum dilecta. not. 5. de elec. Cin. ante hos in l. in bonæ fidei. C. de iureiu. q. vlt. ceterum si numero pares sunt, dignioribus fides adhibenda est l. 3. §. eiusdem. inibi, aliàs dignitas ff. de testi. In quo dubio quid agendum sit, si periti in arte ab imperitis in attestacione dissentiant, explicat Cin. in l. diui fratres ff. de iu. patr. Ange. in proæ. Digest. Ex professo Canonicæ Philosophiæ adstipulatur Imol. & Ant. in præcit. c. proposuisti. Alex. post Bar. in l. si. ad fi. ff. de fidei. Etenim maior fides adhibetur peritis paucioribus, quàm pluribus imperitis. Spec. asseuerat in tit. de prob. §. si. ver. hoc quoq; pro peritoribus adstipulatur glo. in c. vt te veru 55. dist. Feli. in d. c. proposuisti. his etiam qui verisimiliora deponunt, ac iuri cõsona, fides adhibenda est, teste Bal. in c. 1. col. 5. quib. mod. feud. amittit. l. ob carmen §. si. ff. de testi. c. licet causam. de prob. tãtẽsi numero pauciores sint, vti cõstat ex d. §. si. Quibus accedit rõnem reddentibus maior fides adhibenda est. Plerique nostræ classis viri in ea sunt sententia: siquidem Iac. Butr. Bal. in l. presbyteri. ad fi. C. de episc. & cler. in c. 1. §. sacramentum. de consuet. recti feudi. Roma. in l. 1. in princ. ff. de noui oper. nuntia. Notandum etiam est, maiorem fidem adhiberi testibus in specie deponentibus super vulnere, quàm in genere: quæ explicat Nic. de Neapoli in l. turpia. ff. de legat. 1. Imol. in c. auditis. de præscrip. satis diligenter Nicol. Boerius decisi. 323. nume. 24. char. 2. Subsequitur, etiam dubium dissoluentium: si sanè deponentes sint numero pares, dignitate scientia, ceterisq; qualitatibus; ex vtroque latere magna pars author

In pari numero deponentium quid.

thorum multum effuderunt tractatum in hac controuersia. Si quidem plerique in ea sunt sententia, contra percussorem esse iudicandum, asseuerat Bal. in capi. 1. in princ. 6. col. quib. mod. feud. amit. Catellia. in tract. syndic. versicu. 237. in verbo, adde quòd quando. Feli. in d. capi. presbyterum. col. 1. de homicid. Hippol. in l. 1. col. 3. versicu. item pro hac parte. C. de sicar. Itidem in l. 1. §. diuus ff. eod. Thom. Gram. consil. 40. col. 1. Paris in tract. syndic. in verbo, tortura ca. officiales. col. 2. Nic. Boer. loco præcitato. Prædicti tamen doct. in veritate decipiuntur, & suo frustrantur voto in hac nostra specie, in qua nec doctorum autoritas, nec ratio adiuuat, quin etiam à veritate ipsa differatur, quorum sanè defectus in hoc dubio nunquam purgabitur. Atque ideo contrariam opinionem absque vilo dubio tenendam esse censemus, existimantes mitiorem partem, quòd vulnus non sit mortale, nec percussum à vita decessisse ex vulnere iudicandum est. Arque ita huius opinionis authores habeo Bald. consil. 195. volu. 1. itidem in l. data opera C. qui accus. non poss. Cuma explicat consil. 164. col. 2. Anchar. consil. 285. Socin. consil. 178. col. 4. Feli. idem opinatur in præcit. capitu. proposuisti. ad fin. Roman. in l. 1. §. fina. ff. verbo. obliga. Hippo. in d. §. diuus. col. 9. glo. & inibi doct. in ca. clericus 81. distin. & tradita in regula, fauorabiliore. de regu. iur. & quæ doct. in hoc dubio contrarium opinantes miscent, tam sunt frigida, vt nulla confutatione egeant. Quibus sanè respondit Cepola præcit. consil. 28. ad fin. & quonam modo debeant deponere isti medici, & an ijs fides adhibeatur, si sanè de crudelitate deponant, explicat Bar. in l. 1. §. 1. ff. de vent. in spi. & inibi Alex. Bar. Bald. in proæm. digest. Par. de Put. in tract. syndic. verbo, tortura. versicu. officialis. Ioan. Andr. Abb. & plerique alij in ca. fraternitatis. post glo. 2. de frigid. & malefic. Feli. in d. capi. proposuisti. 3. col. post Anton. & Abb. inibi, & an t̄ necessariò dictis eorum stare debeat iudex, asseuerantibus vulnus esse mortale necne, docet Bar. in d. l. semel. C. de re milit. lib. 12. And. in præcit. consil. terminu vitæ q. 5. Et medici in deponendo circa vulnus mortale, maturo consilio, p̄sata animi deliberatione (teste Caul. in sua chirurgia, tit. de vulneribus c. 1. col. 7. Bal. in rub. C. de prob. col. 2.) agat. Ex his etiam poterit examinari quæstio illa, ad quæ sanè medicorũ electio pertineat, ad iudicẽ ne, an verò ad partes? In qua specie Gãd. respõdit ad partes

O pertinere:

Medicorũ electio an ad iudicẽ pertineat.

pertinere:is,inquam,in rub.de homicid.ad fi.Siquidem in his minimè iudex potest officium exercere,ni partes sint discordes.Itidè asseuerat Io.And.ad Spec.tit.de homic.§.1.in prin.Augu.pleniori manu idem professus post Ang.in trac.malef.ver.ex interuallo illud tamen conuenit perpendere:Quoties ex t̄ consensu litigantiū, testis, peritusue in arte, persona priuata est, non est necessaria citatio, nec præsentia litigantium ad iuramentum.Bar.in l.Theopompus.nu.9.ff.de dote præleg. Ant.in c.ueniens.in 1.de testib.7.par.nu.250. Et hanc profiteretur cōmunem Dec.in c.2.de testib.col.pe.Alex.Consi.130.nu.5.l.5.Tametsi contrarium existimet Abb.in d.c.2.nu.13.& Fel.inibi nu.14.dubitet,tutiorq; sit Abb.sententia.Nihilominus ab opi.Bar.recedendum non est,cū ea sit crebriori calculo recepta.Is tñ qui à iudice electus est medicus, agrimenfor, aliusue peritus ad causæ definitionem, pōt nec vocato, nec citato litigāte id facere.Bar.loco præcit.nu.11.ex notatis in l.si quando C.de testib.notat Are.in §.quædā.de act.ad fi.Feli.in c.quia iudicante.col.1.de præscr.Cur.Iun.consi.

13 Si constat vulnus esse letale. 33.col.pen.Subsequitur & alia species, t̄ quoties constat iudicio medicorum vulnus fuisse, & esse mortiferum, & in hoc casu siue percussus medicū non adiuerit, aut tādē imperitū, & moriatur, homicidium percussori imputatur, non tantū vulnus.sicuti hoc in negotio sensit Alex.in d.l.si ab hostibus §.1.col.2.omnium diligentius Socin.consi.178.col.2.glo.& Alb.in l.huic scripturę ff.ad leg.Aquil.Et entm minimè excusat offensi exculpatio, asserentis se à vita discedere nō ex vulnere, sed utiq; ex mala medela, ipsum percussorem, si sane ex diuerso extāt probationes, ac depositiones medicorū, vulnus mortale habere vulneratū. Et huius sententiæ authores sunt Anch.in c.fi.de iucces.ab.intest.Fel.in c.literas.pe.col.de præsump.Hip.profitetur in sing.22.iti dem in præct.§.diligenter 18.char.verfi.quæro vterius.& in §.testat.& §. & quia. & in sing.78.Quibus in locis plenæ sunt chartæ codicesq; relecti.Nicol.Boeri.decisi 323.nu.24.col.5.part.2.& nos c.seq.ple-

14 De eadem re si pro- batone cō- traria cō- stit. niori manu trademus. Cæterū si à pluribus percussus, vi- taque discedens, & medici attestatone constat obiisse mor- tem ex vulnere Titij, qua asseueratione Titius condemna- tur: Titius verò alios t̄ peritiores adhibendos esse petit: si sanè profiteantur minimè ex vulnere Titij decessisse, sed ex alio, sententiam minimè esse executioni mandandam, cū sit

fit nulla: sicuti si per falsos testes, & instrumenta falsa esset lata: ad stipulatur Gand.in tit.de homic.ad fin. itidem Ioan. And.ad Spe.eod.tit.§.1.verfic.fed pone.Bal.in præcitata l.si ab hostibus.solut.matr.ff.Rom.in l.admonendi.9.col.ff.de iureiur.Flor.in l.si dominus.cum seq.ad fin.ff.ad leg.Aquil. Ang.in l.q si nolit.§.si mancipiū.ff.de edil.edic.Bal. & Sali. in l.testium.C.de testib.Anan.in d.c.significasti. Et hanc pro- fitetur communem Fel.in d.cap.proposui.4.col.Tametsi ab hac opin.discedat Abb.& Aret.quos refert Felin.in d.c.si significasti.Dec.q.3.in d.cap.proposui. & 24.q. Quoties standū est ex lege respōsioni alicuius iuratę, probatio in cō- trarium admittenda est, gl.in d.c.proposui. & in d.c.conti- nebatur.& in c.2.verbo, effectata.de tempor.ord.lib.6.glo. in l.2.§.si absens.& ibi Pau.Castrenf.Ale.Soc.lal.ff.si ex no- xali causa. Angel.in l. qui vas. in princ.ff.de far. Fel. & Dec. col.2.in præcitato c.proposui. quorum opinio communis est, teste Alex.in l. qui bona. §. qui damni. ff. de dam. infec. co- lumna pen.Iaf.in d.l.quando.col.4.& in repet.l. admonen- di.num.304.Angel.per tex.inibi, in l. qui restituere. ff. de rei vendic.Optimus tex.in d.l. qui vas. & in l. videamus. §. idem videndum.iuncta l.vlt.ff.de milit.testam.tradit Hip.in rub. C.de probat.num.137.omnium diligentissimè Andr. Tiraq. lib.1.de retrac.§.4.glo.1.Solent non leues oriri contentio- nes in ea quæstione, quę his proxima est, vulnerati asserentis asser- tionem asseuerantis in articulo mortis ex pluribus vulneran- tibus Petrum percussisse letaliter, minimè probare, tex. ce- lebris in l.si quis in graui §. peregrē. ff. ad Syllan. vbi ita scri- bit Consult.assertionem vulnerati, dicentis etiā in articu- lo mortis à Titio se esse percussum, minimè probari. Rom. & Io.Ign.inibi, Ant.in c.6.de succes.ab intest.Ioan.And.ad Spec.in tit.de don.inter vir. & vxo. §. 1. Bal.in l.si quis in hoc genus.C.de episc. & cler.Girard.sing.55.Nic.Boer.decis.90. nu.7.doct.in l.rationes defuncti. inibi, et si in vltima volun- tate.C.de prob.Bar.Salic.& doct.in d.§.1.Aret.Fel.col.j. in c.sicut nobis.de testib.Fel.in c.exhibita.col.2.de homic.cu- ius ratio est, quam ex professo citat gl.in c.in causis. §. vafal- li nostri. in verfi. sicut. de pace Constantię. in vrb. feud. Siqui- dem nō omnis qui moritur est Ioannes An̄gelista, gl. & in- ibi Bal.in c.literas.de præsump. Et argumēto optimo deser- uit tex.in l.verbo testamenti.C.de testam.Bal.in cōsi.404.

lib. 1. itidem confi. 384. lib. 3. gloss. Barto. Bald. Alber. Angel. Rom. in d. §. si quis moriens. Alber. in rub. de hæret. lib. 6. q. 16. Ant. Gom. de delict. c. 13. nu. 16. & hanc esse communem asseuerat Alex. in l. sciendum. col. 12. de verbo. oblig. ff. Deci. idem professus confi. 175. nu. 7. Felin. num. 11. in ca. literas. de præsumpt. Alciat. signanter in eo tract. quem prodit de præsumpt. regula 3. c. 4. num. 7. Et omnium diligentissimè Ias. in l. 1. nume. 16. à 4. vsque ad 15. dilatando chartas, quàm plurimis remissionibus declarat, tametsi ab ea sententia prorsus discesserit Rom. & Io. Ign. in d. l. si quis in graui. §. 1. & Hip. num. 41. in rubr. ff. de fideiuss. Adhuc ad huius capituli veram resolutionem censeo ex hac morientis confessione non esse Petrum torquendum, nisi aliæ coniecturæ, aliaue indicia huic morientis testimonio accesserint, ex glo. in l. mater C. de calumn. Cuius meminit idem professus Marcus Anto. Blan. in tract. de quæst. nu. 390. ex nouioribus Ant. Gomez. num. 16. præcitato: & ante hos Alex. confi. 13. vol. 3. Anan. in ca. exhibita. de homic. Ias. in l. 1. ff. de eo, per quem fac. erit. col. 2. & in l. de die ff. qui satisd. cog. Brun. in tract. de indicatijs & tort. 3. q. quæ quidem glo. assertionem defuncti appellat vilem præsumptionem. Quanquam cõtrarium opinentur Iac. de Belouiso in præct. crim. tit. de indic. 12. indicio. Hippol. in singu. 516. itidem in præct. §. diligenter. num. 119. & ante hos Ang. in dict. l. si quis in graui. §. 1. ea ducti ratione, quòd nemo propriæ salutis immemor in periculo censetur l. vltim. C. ad leg. Iul. repet. glo. in c. sancimus 1. quæst. 7. & in ca. literas. de præsumpt. quorum sententiã, vt immunis sit, intelligendam esse opinor in ea specie, vtpotè sufficiens indicium nõ inducatur, sed tantùm vt Petrus in carcerem mittatur: quod fieri passim vidimus, & in praxi seruauit, ex Angel. in d. l. mater. Alex. consil. 14. lib. 3. num. 5. Bald. Salice. in d. l. transigere C. de transact. definiens defuncti cõfessionem nequaquam reo prodesse, si ex facti qualitate manifestè oppositum probatur, Rom. confi. 113. Alex. consil. 24. volum. 2. Brun. de indic. 5. q. principali. ad fin. Hip. confi. 109. & sing. 22. confessio offensi. & in §. diligenter. in præct. sua Petr. Girar. in singu. 55. Io. de Arno. in commen. 20. & cautel. 3. Matth. de Afflict. in constitut. si damna clandestina. notab. 14. ad fin. itaque sufficiens erit indicium, vt in carcerem ducatur. Nec admodum inuitus accedit Bertran. consil. 137. colum. 2. volu. 2. & hanc esse commu-

communem asseuerat Anton. Gomez. n. 16. eo loco, cuius & antea meminimus, ex eo quòd cum ad capturam simplex & summaria cognitio sufficiat, ex morientis assertionem in carcerem detrudendus est Ias. in l. de die. ff. qui satisd. cog. ad fin. & in l. 1. ff. de eo per quem fac. erit. col. 2. Alex. cõsil. 13. vol. 3. Ang. Perus. in d. l. mater. Anan. in c. exhibita. de homicid. col. 2. Brun. in tract. de indicatijs & tort. 3. q. Hinc definiiri poterit assertionem defuncti in vltimo vitæ articulo constituto minimè sufficere, vt quis torturæ subijciatur, tametsi mortis tempore responsio fiat publica iudicis autoritate, etiã iuramento præstito. Et huius opinionis authores habeo Rom. Ang. & Ioan. Ign. in d. §. 1. idem tamen cõtrariam sententiam selexit in d. l. mater. quem Alexad. sequitur cõsi. 14. lib. 3. numero. 5. & Bertrand. d. consilio 137. lib. 2. si tramen vulneratus in extremis vitæ constitutus, profiteatur se non fuisse vulneratum à Petro, plurimum proderit hoc testimonium ipsi Petro, ex d. l. si quis in graui. §. 1. adeò vt torqueri non valeat, etiam ex legitimis indicatijs, Bald. in l. 1. & inibi Ias. C. commun. de leg. Alexand. præcitato confi. 14. num. 2. itidem consil. 1. num. 16. vol. 3. Hip. sing. 22. Girar. 55. Alcia. de præsumpt. reg. 3. cap. 4. ad fin. qui admonet non esse seruandam hanc Baldi sententiam, vbi indicia forent valde vrgentia. Et verè tunc iudex iustissimè torquebat huius criminis reum, minimè obstante occisi iattestatione: ipseque Alciatus, si in ea specie casus accideret, torturæ subijceret, firmat: & nisi adessent indicia vrgentiora, priori subscribere sententiæ: siquidem potentior est præsumptio, quæ ex defuncti confessione constat, quàm contraria, vti argumento optimo deseruit text. in l. qui cum maior. §. fin. ff. de bon. libert. l. Paulus. in 2. §. 1. eod. tit. text. in l. mater. C. de calum. Bald. in l. 1. C. communia de legat. nume. 33. cuius meminit Ias. pro sing. inibi nu. 12. & in l. 1. de eo per què factum erit. numero. 9. & in d. l. de die. ad finem. August. Arim. ad Angel. in tract. malefic. in parte, qui iudex approbationem suæ inquisitionis. Felin. in cap. 1. de præsumpt. numero 18. Hippo. confi. 17. numero 10. in practica sua. §. diligenter. num. 200. Aret. in cap. tertio loco nume. 31. de probat. Felin. in capi. 1. de præsumpt. numero 28. Alexander consilio 14. volumine tertio, & consilio vigesimo quarto, numero 21. volumine secundo, ex nouioribus Antonius Gomezius in capit. 13. deli-

18 *storum. nume. 17. ad si. ex quo aliqua conijcienda sunt ex hac principali assertione quæ partim hanc totam quæstionem definiat, partim aperiat. Et primo apparet ex præmissis: si moriens profiteatur in ultimo vitæ spiritu se culpa medici à vita discedere, non tamen ex vulnere percussorem immunem non reddere constat, ni & cōiecturis, & alijs indicijs a pertissimis appareat, sicuti post gl. definire Bal. Ang. in l. 2. de calumniar. Bal. in l. 1. in vlt. col. ver. sed potest testator. C. commun. de leg. & cōuestiri posset ex gl. in l. 2. ff. ad Sylla. & inibi Bartol. Albe. Ang. Bal. Rom. Cum. & interpretum maior pars, Gandius in tract. malefic. in rubrica de transact. & patris in maleficio faciendis. Nihilominus testantis assertio multum proderit, utpotè ex tali morientis confessione delinquenti ignoscatur, ex l. secunda. ff. ad Syllan. & inibi Dinus, Bald. Alberic. idem Bald. in rubr. de treuga & pace. colum. 1. in vlt. feud. stanteque regia lege in his regnis. 22. ritu. 1. parte 7. qua definitur remissio delicti facta cum offenso, poena corporalis minimè infligitur: & cum ex tali confessione morientis delicti remissionem appareat argumento text. in l. tale pactum. ff. de pact. & inibi Bart. & Bal. proderit quidem morientis testimonium. l. 2. ad Sylla. ff. & inibi Din. Alber. Bald. Anton. Gomezius num. 17. eo in loco, cuius & antea meminimus. Et nos infra, libro tertio. De transactione homicidiorum tractantes pleniori adnotabimus manu.*

19 *Secundò, si rationem principalem dictæ q. obseruemus, planè constabit morientis testimonium, nec eius dictum alicui non prodesse, ex Bal. in l. generaliter. vlt. not. C. de non num. pec. asseuerate testem non posse id, quod in iudicio dixerat, infringere, aut retractare in alterius præiudiciu, & damnum, etiam si mortis tempore asseueret falsum dixisse testimoniu. Idem Bart. Saltic. in d. l. si quis in graui. §. 1. per tex. inibi Ias. in d. l. col. 2. de homic. idem col. 1. & Aret. in ca. sicut nobis. de test. licet de hoc dubitet Rom. & Ign. in d. l. si quis in graui. §. 1. Hip. nu. 41. in d. rubr. de fideius. ff. ab opinione tamen Bar. nec latum quidè vnguem discedendū esse existimo, quæ & frequentiori calculo recepta est, teste Alex. in l. sciendum. colum. 12. ff. de verb. oblig. Dec. confi. 175. numero 7. Alciat. de præsumpt. regu. 3. capitu. 4. num. 7. Tertio, ex eodem fonte definiri poterit, si notarius à vita discedens in extremis constitutus profiteatur instrumentum falsum confecisse in*

alter

alterius præiudiciu, vel testis dicat protulisse testimonium falsum, minimè nocet tertio, illo instrumento vteti, ex Bal. in auth. si dicatur. C. de testi. itidem in d. l. si quis in hoc genus. Anton. signanter in c. fin. de success. ab intest. idem censendum est, si & testis pretio & prece corruptus falsum protulisse testimonium fateatur, tertio non præiudicat, ex Bart. Rom. in d. l. si quis in graui. in princ. Rom. consilio 550. Fr. a. Curt. confi. 70. Ant. Butr. in c. ad audientiam de præscrip. & in c. comparati. de appel. Barb. confi. 30. col. 6. vol. 1. & tex. in l. 1. §. si quis filium. ff. de Carbon. edicto. & inibi Ang. & Rom. Alex. in l. generaliter. col. 1. C. de non num. pec. Bar. in auth. si dicatur. col. 2. eod. tit. Ioannes Lopi. super cap. per vestras. de donation. inter quinto notab. numero 10. ex nouioribus Alberic. satis diligenter in cap. quoniam. de hæreticis. lib. 6. quæst. 16. fol. 163. Boer. confi. 40. num. 118. Ex eodem stipite præcæteris satis iure probatur iudicis asseuerantis testimoniu etiam in mortis articulo asseuerantis iniquam protulisse sententiam in præiudiciu Victoris, minimè probare, ex Bar. & Ro. in d. l. si quis in graui. §. si quis moriens. ni, forte fortuna esset iuris præsumptio cōtra latam sententiã, ex mente Abb. nu. 12. in c. 2. de arbi. quæ & alij idem professi sequuntur. Bal. in l. si testis. n. 3. C. de test. Felin. in c. per literas. nu. 20. de præsc. Ias. nu. 4 in d. l. 1. de eo per quem factū erit. Ang. confi. 309. itidem & Imol. in l. 1. §. si quis negat. ff. quemadmodum testamen. aperian. Abb. in cap. causam. de testi. Innocent. in c. cum dilectus. de election. quibus & plerique alij accessere, quos congerit Boer. d. confi. 40. nu. 119.

21 *His sanè perpensis, & ad pulmonem. reuulsis rationibus, satis dubiam esse constat Antonij opinionem hac in quæstione, eo in loco. cuius & antea meminimus: à qua pleriq; alij doctores discedunt, inter quos & Alber. in c. 1. de hæretic. in 6. q. 16. nume. 72. & ante eum Imol. Aret. col. vlti. Felin. cōclus. tertiz, in d. c. cum in tua. Ego autem miror doctissimos viros hoc ita scriptum reliquisse. In qua specie, ut diluantur errorem causæ, noua fortassis erit adhibenda distinctio, utpotè Antonij opinionem. nec omnino explodendam, nec admittendam existimo. Siquidè inspectis negotij, loci, temporis personarumq; qualitibus, quantum fidei, & testimonio testis sit detrahendum optimus iudex arbitrabitur, sit ne probatio ad sententiã ferendam sufficiens, quòd in specie opinionem,*

nionem Antonij intellexit Alex. cōfi. 224. nu. 5. lib. 6. & sic Antonij sententiam non offendi cōstat. Quo fit eam omnē doctorum dubitationem explosam esse.

22 His omnibus accedit, & illud extricandū, infra quod t̄ tempus præsumi debet vulneratū mortuū esse ex vulnere: in quo dubio in varias scissi sunt sentētijs doct. quorū magna pars in ea est sententia: si sanē post tridū à vita discedat, ex l. 1. & inibi gl. de emend. seru. Bar. in l. fi. ad fi. de sic. Bal. in proœm. Digest. col. 5. gl. in c. 2. de cleric. percuss. & in c. presbyterum. de homicid. & in c. continebatur. eo. tit. Alij verò profitētur longē aliam sententiam contrariam, si & is moriatur infra quadraginta dies. Ant. Butr. in c. prætereā. de cleric. percuss. Angel. in d. l. 1. & in tract. malefic. versi. ex interuallo, alij cōtraria censuere, existimantes infra sexaginta dies, vti asseuerat Papiensis in pract. sua, tit. de inquisitione.

Sunt tamen qui opinentur infra octo menses, dummodò non conualuerit, sed continuo morbo laborauerit. Feli. in d. c. presbyterum. Hip. in l. fi. n. 63. de sic. Bal. & Ang. in l. quod si nolit. §. si mancipium. ff. de ædil. edic. Flor. in l. ait lex. ff. ad leg. Aquil. Socin. consilio 178. Cor. consi. 194. volu. 2. itidem consilio 274. Bonif. in rubr. de insultibus, Anan. in d. c. prætereā. Ioan. de Arn. in soliloquio. Alij verò opinantur relinquendum esse medicorum, & iudicantis arbitrio ex vulneris qualitate, à vulnerati valetudine. Antō. in d. c. prætereā. Bar. & Alex. in d. l. fi. de sicar. Anch. consi. 285. Anton. Abb. Felin. in c. significasti. in 2. & in c. presbyterum. de homicid. doct. in l. fi. ab hostibus. §. 1. ff. sol. mat. Cēp. consi. 41. Bald. in ca. 1. quib. modis feud. admittatur. Thom. Gram. consil. 49. altiori tamen commentario id petendum est.

Est & alius iuris appendix in eadem specie, hoc in tractatu disputatione dignum, quod & Bald. scribit in cōfi. 105. ad euidētiā præmittendum est. Et iterum consi. 195. an vulnus fuerit mortale. volum. 1. & cōfi. 202. proponitur quod Titius percussit. volum. 2. & in quodam alio consi. Bal. quod admiscuit lecturæ Institutionum, ad fin. Cuius initium habet ad euidētiā præmittendum est. Quo in loco sex coniecit coniecturas, vt criminis homicidij author immunis sit à criminis pœna: & iridē sex coniecturas, in quibus vulnerās condēnatione dignus est: Quarum & illa prima est, de qua & paulò antea meminimus: si infra tridū vulneratus à vita disce-

Sex coniecturas criminis.

discedat, ex gl. in d. l. vnica. quā & inibi Cin. Faber Bart. Bal. Lud. Bolon. sequuntur, & Bal. in cōfi. 190. vol. 1. asseuerās hoc argumētum à natura assumi. Siquidem si percussus illico infra triduum decedat quodammodo ipsa natura ostendit ex vulnere mortuum esse: & ad stipulatur illud Marci 13. vbi, Pilatus autem mirabatur, si iam obiisset: & accersito Cēturione, interrogauit eum, si iam mortuus esset Iesus. Anch. ex illa glo. idem professus consi. 280. Alberic. in d. §. Celsus Flor. in præcit. l. ita vulneratus. Cēp. consilio crimen. 28. colu. 4. versic. item propter breuitatē temporis. Quibus admodum suffragatur tex. ad omniū id præstantissimus in c. ad audientiam de homic. inibi, aliquamdiu vixisset. Et ita intelligēdus est text. in c. si qua fœmina. ibi, intra certum diem. 50. disti. & tex. in c. presbyterum inibi, post paucos dies expirasset. de homic. Quia exitus acta probat. l. rem non nouam. §. patroni. C. de iudic. Bald. in c. 1. in prin. q. 6. quib. mod. feud. amit. Secundò eadem ratione constat, quod & gl. in l. ventri. ad fi. ff. de priuileg. credi. adnotat, quod ex breuitate temporis iuris præsumptio est, quod dictum vel factum fuerit, & inibi Barto. expressim id adnotat Cuma. in consi. 124. in princip. col. 2. versic. non enim præsumitur. Bald. in consi. 105. ad euidētiā. vol. 1. in ea, de qua agimus quæstione, existimat homicidij reum esse vulneratē, si & percussus non solūm intra tres sed intra quinque, pluresve dies decesserit ea lege ac conditione, vt constet vulnus esse letale, incurabile, absque medicorum spe: siquidem in ea specie mors, & vulnus se habent, vt causa, & effectus immediatus occidere existimetur, qui animam à corpore separat, ex præcitata. l. ita vulneratus. Bal. in d. consi. 302. colum. 2. versic. & ex magna distantia temporis. Et huius sententiæ authores habeo doctores in albo primariæ doctrinæ positos, inter quos & Butricēsem in c. 2. de cler. percuss. Ias. in l. lecta. col. 14. ff. si certum petatur Hipol. consil. 7. nume. 27. & 31. volum. 1. Rip. in eo tract. quem de peste prodit, fol. 82. nu. 185.

Tertiò sunt, qui existiment ex c. continebatur. de homic. si & vulneratus infra octo dies à vita discedat: quinetiam si infra octo menses decesserit, dum tamen ex vulnere, homicidij reus est, criminis author, sicuti definitum extat in d. ca. 2. de cler. perc. Tamen si t̄ sit longum interuallum, nihilo secius dicetur ex illo decedere vulnere. l. ait lex. §. 1. ff. ad leg. Aquil. & inibi

Illud Mar. 15.

Ex breuitate temporis.

23

& inibi Bal. & Flor. col. 1. ver. item nota. Quineriam, si intra annum moriatur, existimatur ex vulnere discessisse, ex l. in omnibus. in tit. de plagijs. & compos. liber. homi. in lib. Feudorum. l. si quis seruo alieno. & in l. non omnes. de plag. ler. Et huic sententiæ, tametsi inuitus, Abbas accedere videtur in d. c. 2. & Hipp. in d. l. si in rixa. nu. 63. existimantes, quod si nunquam conualuit ex vulnere, sed quotidie grauiori dolore cruciabatur vulneratus, si post annum à vita discedat, ex vulnere mortuus esse existimatur. Ex quo præter alios subijcio intellectum ad gl. in d. l. vnica. de emend. seruor. intelligendam fore, si non constet post triduum, quod vulneratus grauiori afficiebatur morbo, vt vulgò circūfertur de malo in peius. Quod si ita processerit, nec cum baculo surrexisset, tametsi post pleròq; dies à vita discedat, existimandus est ex vulnere discessisse, & inibi Bar. tametsi grauatus, & quemadmodum inuitus huic intellectui accedere videtur Ludouic. Bolon. idem professus consilio quinto. Felinus in præcitato capitulo presbyterum. nota. secundo, si minus conualuit, ac deinde diceffit, non præsumitur ex vulnere mortuus, sed ex alia causa, & in ea specie criminis reus de occiso non tenetur. Philip. Corne. hanc sententiã verissimam esse putat consilio 194. in principio litera b. & c. volum. 1. Capo. consilio crimin. qui pleròque alios ad hoc allegat.

Ex quo manifestum est, quod & Bald. in c. 1. col. vlt. de pæctis. adnotat, quod si statuto municipali sancitum fuerit, quod in extremis laborantes, absque propinquorum consensu contrahere non possint, quod si post contractum initum multis vixit diebus, non dicitur in extremis laborare: longè quidem aliter si ex illa infirmitate, eodemq; morbo discesserit, ex textu ad id præstantissimo in l. alumne. §. finali. ff. de aliment. leg. capitulo Rainurius. verbo, extremis. de testamentis. Et inibi Andreas Barb. & in rubric. illius tituli. num. 14. Nicol. Boer. decis. 149. cuius initium est, quæritur an maritus possit. ad finem. Postremò sunt, qui existimant id iudicantis arbitrio esse relinquendum, an vulneratus à vita discedat ex vulnere, necne, ex qualitate seu magnitudine percussionis, ex d. c. significasti. & medicorū dictis in ea re, quibus standum est, ex l. semel. de re mili. lib. 12. C. Abb. vlt. col. & Butri. in d. c. 2. Bar. col. penul. in præcitata l. si in rixa. Gand. in tract. malefic. tit. de homicid. versicu. quæro etiam, Francis. Aretin. in cap.

Quid si
nunquam
conualuit.

in c. proposuisti. de probat. Ang. Aret. in versic. ex interuallo in tract. maleficiorum. Dec. consilio 415. num. 7. Bonifac. de Vital. in tract. crimin. tit. de insul. & percuss. num. 16. Et ante hos Bar. in d. l. si in rixa. ad fi. & in suo tract. de percuss. Bald. in l. lecta. & inibi Iaf. col. 13. ff. si cer. pet. Soc. consilio 178. volu. 2. Hip. in l. 1. §. si quis vltro. ff. de quæst. Io. Berb. in suo viatorio iuris, tit. de homic. vers. aduertendum. Ita quidem iudex arbitratitur ex assertionibus medicorū, an ex vulnere, aliave causa mortuus fuerit, ex l. huic scripturæ. §. si seruus. ad leg. Aquil. ff. Salic. in d. l. vnica. de emend. seruo. Guido Pap. his omnibus accedit, sing. 391. His tamen sic perpensis præter has rationes minimè desunt authores, & qui cōtrarium asseuerent, existimantes communem medicorū opinionem esse, vulnere letali affectum ultra quadraginta dies vivere nō posse, sicuti & Ang. in d. l. vnica. existimat August. Arim. ad Ang. in tract. malef. in vers. ex interuallo. in 2. additione: & præter hos Gui. de Caulia. in tract. de chirurg. tit. de vulner. c. 1. col. 7. præfinijt ad quadraginta dies vsque. In hac cōtrouersia antiqui patres, & neoterici ad eò se inuoluerunt, vt nulla ferè eorum sententia sibi constet: quæ res efficit, vt in his, quæ dubia sunt, nihil verum teneri, nec falsum verti potest. In quo dubio, si constet vulneratū ex percussione mortem obijisse, tunc nihil refert ad punitionem, quod ex interuallo, vel intra breue tempus decesserit, Bar. in d. l. vlt. ad fi. & inibi Hipp. num. 63. itidem consil. 7. Anch. Card. Abb. & Fel. in d. c. presbyterum. Anan. in d. c. 2. de cler. percuss. text. ad id elegans in l. ait lex. & in l. si ex plagis. in princi. ff. ad leg. Aquil. explicat Abb. in d. c. 2. tametsi præsumptio non leuis sit mortem ex vulnere non esse sequutam, quādo percussus ex interuallo mortem obierit, præsertim postquam semel conualuerit, text. ad id præstantissimus in præcitato c. presbyterum. & in c. seq. & in d. c. 2. & in c. si qua foemina. iam citato. gl. in d. l. vnica. C. de emen. ser. hoc tamen opinor iuxta medicorum iudicium censendum, vt Bart. & alij huius farinae authores notant in d. l. vnica. Anch. consilio 283. Bologninus consil. 5. colum. 2. atque ita visum est omnibus doctoribus, quorum ad hanc quæstionem supra mentionem fecimus, nec aliter poterit quæstio ista definiri, quæ omnia maximo apice deseruire videntur, quo ad irregularitatis pœnam & quo ad homicidij vel vulneris illati ordinariam vel extraordinariam punis

26 *An idem sit in quadrupede.* punitionem. Illud tamen vtiliter inquirendum t̄ erit, an & quæ de homine vulnerato paulò antè meminimus, si infra triduum moriatur, an idem censendū sit in equo, aliave quavis quadrupede vendita, si post celebratam venditionem intra triduum moriatur: morbosa censeatur tempore venditionis necne, vt agi possit ad pretium contra venditorem, & in ea specie Ioan. And. ad Spec. tit. de empt. & vend. §. sciendum. vers. & nota, quod in venditione affirmat, quòd sic. Io. de Montal. idem professus in l. si quis cum aliter. ff. de verb. oblig. Iac. de sancto Geor. in l. pacisci. nu. 4. ff. de pact. Franc. de Ripa in tract. de peste. fol. 82. nu. 184. & iterum nu. 186. Alex. ad Bart. in d. l. si in rixa. in vlt. addit. Hippol. in d. l. si in rixa. nu. 65. & in l. statu liber. colum. 2. de quæstionibus.

27 *In iudicanda vulnera letalia.* Illud tamen obiter discutiendum erit in hoc duntaxat tractatu, quod & iudicantibus quotidie obuiū erit, ne forte fortuna in iudicanda vulnera letalia in errorem labantur, aliqua esse consideranda: quæ & hanc definiant quæstionem: & illa est maxima coniectura, vulnere letali affectum, ex eodem vulnere decessisse, si & nauseabundus sit, & febrem ab initio vulneris habuerit, ex Bal. in d. c. ad euidenciam. cum & effectus causam ipsam ostendant, & signa vltro citroq; pensitata ad oculus causam demonstrent. l. 1. ff. de ventre in spi. & cōtinuus dolor infirmi, ex Bal. in d. consi. 195. col. 3. Abb. in d. c. 2. & de febre ex vulnere superuenienti ex tex. in d. ca. presbyterum. & inibi Ioan. Anan. & Fel. col. 2. Cyp. cons. crimin. 62. col. 3. Soc. consi. 26. col. 2. Alexand. consil. incip. vt oportet. Raphael. Cuma. consil. 134. Corn. consilio 194. in litera u. vol. 2. Signorol. de Home. consil. 156. Tancredus in compendio suo, tract. 13. quæst. 19. Gand. loco præcitato. Hinc etiam constabit vulnus esse letale ex vulneris latitudine. l. vulneris magnitudo. ff. de iniur. Ang. in consi. 190. c. vlt. de homic. libro 6. Alia erit coniectura ex instrumenti qualitate, quod non consuevit leue inferre vulnus, ex c. significasti. & inibi Fel. col. 4. de homic. l. 1. §. diuus. & in versic. sed si claua. & gl. ibi in verbo, percussit. Ang. & Hipp. ff. de fica. Bal. in consi. 302. col. 1. eò maximè si in capite aliove periculo loco percussus foret, Marian. Soc. in c. de his. col. vlt. de accusat. Fel. & Doct. in d. c. significasti: Dec. consilio 425. nu. 9. & Ang. in l. si quis in metallum. de penis. Ex quibus, & plerisque alijs, qui iudicandi munus habet, vltro citroque pensatis,

fatis, cōsiderabit an ex vulnere à vita discessit percussus, necne: alia erit coniectura, vt immunis sit is, qui vulnus intulit, si vulnerati esset robusta & fortis natura, quæ bene custodita rarò periret. Siquidem dura textura, duraque cutis difficulter soluitur ex Bald. in da. c. ad euidenciam. vt sunt mulieres, quæ grauiora sustinent vulnera, quàm viri, glo. in l. nihil. ver. tam graui. ff. de adul. Alb. in l. si inter virum. & Soc. in l. qui duos §. si maritus ff. de rebus dub. Nicol. Boer. nu. 25. in decis. 323. secundæ partis: & nos de quæstionibus tractantes pleniori trademus manu. Alius subiicitur casus, vbi homicida immunis est, quando vulneratus propter negligentiam adhibitam in curia obiit l. qui occidit §. si. vers. si. ad l. Aquil. ff. glo. quæ expressim hoc ipsum vult in l. si ab hostibus §. si. ff. solu. matr. & inibi Bal. Imo. Alex. & Iac. & Pau. Castren. Doct. in c. propofuisti. de probat. Ex quibus intelligēda est glossa illa celebris, de qua & paulò antè non semel meminimus in l. vnica C. de emend. seruo. definiens, q̄ si t̄ vulneratus consurgit, & super baculo deambulauerit post triduum, presumpcio iuris nō est ex vulnere decessisse, sed potius negligentia, & incuria ipsius vulnerati. Quam & inibi Sali. & plerique alij existimant pro singulari. Cuius glossæ sententia, quàm sit à ratione deuia, & sanè ab albo primariæ iuris doctrinæ reijcienda. Siquidem solum attendi debet, an vulnus mortale fuit, necne, an ratione vulneris decesserit: non verò an infra triduum, vel post aliud tempus ambulauerit: vel sanè in ea specie erit intelligenda, vulnus præsumi non esse mortale, quādo post triduum aliud ue breue tempus ambulauerit, ex Bal. & Salic. inibi Bart. in l. si. ff. de ficar. nu. 12. Bal. in l. 1. de edil. edic. nu. 12. Abb. in c. 2. de cler. percus. Fel. in d. c. presbyterum. Hippo. in pract. sua. §. sed quia. col. 3. nu. 16.

Quid si negligentia: sua vulneratus obiit

28

S V M M A R I V M.

- 1 Homicidium à famulis, vel consanguineis commissum, an sit domino imputandum?
- 2 Homicidium à famulis commissum in dubio dominum criminis reum non facit.
- 3 Dominus tenetur ex delictis seruorum vel consanguineorum improborum, quos domi sua alit.
- 4 Famuli vel consanguinei si domini contemplatione delictum perpetrarint, pœna ordinaria punitur dominus.

Dominus

6 Dominus an teneatur homicidij, si paulò antequàm famulus homicidium patrasset, ei in aurem loquutus fuisset.

7 Intellectus ad c. Petrus. de homic. analytice declaratur.

Cap. Petrus. de homicid. agens de amicis, consanguineis, & famulis, dominorum contemplatione delinquentibus, quædam responsa veterum explicat.

Cap. XIII.

Agrediamur illam quæstionem, Deo auspice, in qua apud literatos nec dum dubitari consuevit homicidium, maleficiumue à famulis vel consanguineis commissum, sitne dominus aliqua afficiendus pena. Secundò an in irregularitatem criminis reus incidat: multis hæc duæ quæstiones argumentis consulciuntur, quarum prima multiplici veste ornatur à doctoribus nostris, ut etiã frigore intentissimo calesceret, tamen sunt vestes inutiles: ideo breuitati studens has quæstiones ad examen deducam, & in prima solet non infrequenter ambigi homicidium à famulis commissum, consanguineis, domino imputandum esse. Constat primò ex sententia Cicer. in Verr. 4. act. Siquidem cum Verres se defenderet ab obiecto crimine, quod pecuniã quampiam, quæ malè & iniustè ablata fuerat, non accepisset, sed Volcatius, qui è Comitibus eius erat: Comites, inquit, ille tui delicti manus erant tuæ: Quo quisque te maximè cognitione, affinitate, necessitudine aliqua attingebat, ita maximè manus tua putabatur. Ac rursus primum omnium opera tanta danda est. ut eos nobis conducamus, qui nostræ famę capitiq; consulant: deinde si in hominibus eligendis nos spes amittive sefellerit, ut vèdicemus, missos faciamus: semper ita viuamus, ut rationem reddendam nobis esse arbitremur. Ac deinde ait: Sed cum & tuos amicos in prouinciam quasi in prædam inuitabas, ac cum illis ac per eos prædabare, non statuebas tibi non solùm de te, sed etiam de illorum factis rationem esse reddendam: & inibi alia quoque multa in hanc sententiam. Ceterum Tullius in 5. actio. in Verrem in ea est sententia: Socij putandi sunt, quos inter res cõmunicata est. Itidem pro Roscio Amelino, in hæc ait verba: In rebus minimis

nimis socium fallere turpissimum est, propterea quod auxilium sibi se putat adiunxisse, qui cum altero rem cõmunicauerit: ac proinde nobiles teneri, & quoscunque alios de suorũ famulorum facinoribus, ex tex. c. constitutus. in 2. & inibi gl. in verbo, verisimile. de testibus. cui similis clem. ne in agro. §. porro. in verbo, familiaribus. de statu monach. gloss. quæ expressim hoc ipsum vult in c. cum ad sedem. in verbo, interdictum. versi. sed non ex eo. de restit. spol. Quibus accedit Bar. in l. de pupillo §. si quis ipsi prætori. q. 10. ff. de noui oper. nunt. Alber. in 1. statut. par. q. 50. & plerique alij in ea sunt sententia, quos congerit Fel. in c. Petrus. de homic. ex And. Alc. in tract. præsump. reg. 3. præsump. 40. num. 4. itidem in l. pronuntiatio. §. seruentium ff. de verb. sig. & scribit Iuuenalis,

Maxima quæque domus seruis est plena superbis.

Et Cicero lib. 2. de Diuinat. ait, Non domo dominus, sed domino domus honestanda est. Verùm enim uerò Docto. hanc quæstionem non satis discussere, tamen si tota iuris schola in hoc sentiat, sicuti constat ex Lud. Carr. in pract. crim. §. homicidium. nu. 39. & 56. & Ant. Gom. c. 3. delicto. nu. 47. nobilitate decoratos, & alios, qui quidem in famulatio eorum sunt, ac in contubernium sicarios, lenones, idque genus improbos quoque retinent, ex eorum delictis dubiò procul teneri constat. Iuris apertissima præsumptio esse conditionem illorum notã fuisse, nec aliqua tergiuersione posset celari nec utiq; eis licuit derefribiles hosce domi habere, & fauoribus psequi.

Ceterum in dubio minimè delictũ à famulo cõmissum, dominum criminis reum facit, nec itidem commissum à consanguineo, amico, sicuti in hac specie probat text. in ca. Petrus. de homic. & inibi passim doctores, gl. celebris in ca. quia præsulatus 1. q. 4. & argumento optimo deseruit tex. in ca. sicut tuis. de simo. c. ad sedem. & inibi gl. mag. de restit. spol. Cui sententiæ accedit Bald. in l. ad inuidiam C. quod metus cau. itidẽ in l. 1. C. de ser. fug. col. 4. nu. 11. & in c. veritatis. de dolo & cont. nu. 5. Spec. idem professus in tit. de leg. §. iusta. nu. 83. versi. quod amici mei. Oldr. in consi. 92. tex. habeat. Et huius sententiæ sunt doctores in albo primariæ doctrinæ positi, inter quos & Ro. in l. de pupillo §. si quis ipsi prætori. col. 2. ff. de oper. noui nunt. Bart. q. 10. & inibi Alex. nu. 24. Ias. nu. 14. Abb. in c. cum causam & in c. constitutus. de in integ. test. Boni. in tit. quid sit accusatio. ad fi. Ias. in l. ciuitas 2. col. ff. si cert. per.

petat. Feli. in ca. Petrus. id seriosè explicat pluribus axioma-
tibus de homicid. num. 2. Lud. Carte. in pract. crim. §. homi-
cidium. nu. 39. & 56. pag. 300. & nouissimè Anto. Gomez. c.
3. delictorum. nume. 47. & Tiraq. in tract. de nobilitate q. 23.
nu. 9. itidem de primogenitura, q. 37. num. 125. posset prædi-
cta sententia ultra omnia supra allegata corroborari, sumpto
maximo argumento à l. qui accusare C. de eden. siquidem
deficiente probatione, dominum minimè teneri constat, eò
maximè in criminalibus l. singuli C. de accusat. l. actor, quod
asseuerat C. de probat. atque huic sententiæ accedit ex Sum-
mistis Ang. in sum. ver. homicidium 1. §. 2. Hippo. in l. de mi-
nore §. tormenta ff. de quæstio. Franc. Purpur. numero 8. in
in præcitata l. qui accusare l. 39. titu. 2. part. 3. l. 1. titu. 6. lib. 1.
foro legum. His, quæ modò diximus, quibusdam contrarium
3 videtur: siquidem, qui † consanguineos famulosue improbos
sceleratosq; habet in domo sua, teneri constat ex illorum de-
lictis, sicuti mirum in modum adnotat Cardin. Cabar. in cle-
ment. ne in agro. §. porrò. de statu monach. Petr. Ferr. in pra-
in forma inquisit. verbo, transeat num. 6. Iason in l. age cum
Geminiano. num. 7. C. de transf. Decius in l. 3. num. 8. & inibi
Curtius Iunior num. 9. & plerique alij neoterici idem adno-
tant C. de pactis. quibus accessere, nec admodum inuiti Feli.
in c. Petrus. nume. 7. de homicid. Alcia. in tract. præsumptio.
3. regul. præsump. 40. Fran. Zoanetus Bononiensis in consil.
27. numero 6. Albertus Gan. in tract. malef. titu. de præsum-
ption. & indicijs dubitatis. col. 4. versicul. præsumptio enim
naturæ est. cum plerisque alijs, quæ congerit Andr. Tiraq. in
l. 6. connubiali. nume. 6. pro qua recepta omnium sententia
sunt iura ad id præstantissima, in c. nulli. de accusat. & in l. fi.
de abigeis. quorum ratio ea non inconcinna assignanda est:
siquidem ex ipsorum delictis dominum teneri constat, ex eo,
quòd iuris præsumptio eò tendit, quòd in suis delictis perse-
uerabunt, regula, semel. de regul. iur. libr. 6. & dominus in suo
famulatu eisdem recipiens præsumitur de illorum moribus
ac cõditione esse instructus, ex l. fi. §. seruorum ff. de nau. cau-
pones, stabu. Nec obstat, si aliquis obijciat, dominum mini-
mè teneri eò, quia vulgò circumferri solet quemlibet præsu-
mi bonum, ni & contrarium probetur c. dudum. de præsump.
glo. passim recepta in ca. 1. in verbo æstimare. de scrut. & in l.
cum pater §. rogo. de leg. 1. ff. eaque naturæ præsumptio: est
glo.

gloss. communi consensu admissa in l. fina. C. quod met. cau.
Angel. in l. sciendum. ad fin. ff. de verb. obliga. Hip. idem asse-
uerans in l. 1. num. 67. C. de sicar. Soci. in regula 34. Felin. in
cap. dudum. à nume. 11. ad 16. vsque præcitato. Bern. Diaz in
regula 64. & ante hos Iaco. de Bellouisu, per text. inibi in l.
omni modo C. de inoffic. testam. Quorum doct. ratio quo-
minus isthæc nostra sententia obtineat, nemo sanæ mentis
desitebitur: siquidem eo tendit, ni aliqua esset infamia, vel
præsumptio, vtpotè in nostra specie dominus teneretur de fa-
milix facto, quoties familia esset infamata, sicuti adnotant ^{Infamata}
doct. in l. qui iurasse §. quid tamen ff. de iureiur. Bern. Diaz ^{familia.}
in reg. 140. quam communi consensu receptam sententiam
intelligendam fore opinor dominum teneri, non tamen ea-
dem pœna, qua & ipsi famuli consanguineie criminis rei
coercendi erant, sed vtique iudicatis arbitrio, ex Inno. c. quia
verisimile. de præsumpt. nu. 2. asseuerans, vbi quis ex præsum-
ptionibus pœna coercendus est, summa ope niti decet iudi-
ces pœnam alleviare: quo in loco id communi consensu ad-
notant doct. inter quos Abb. & Felin. nu. 6. & huius senten-
tiæ authores habeo Thom. Gram. in decisi. 42. num. 13. Deci.
in c. tertio loco. num. 6. de probat. Ias. in l. 1. num. 21. ff. si cer-
pet. eundem in l. 1. num. 28. C. de sero. fugit. & hanc Inno. sen-
tentiam frequentiori doctorum calculo esse receptam pro-
fiteretur Ioan. Lop. in allegatione heresis §. xj. idemq; profes-
sus Iacobinus, nume. 7. in rubr. ff. de probat. & potissimum ea
posset assignari ratio, quia in hac specie dominus potius de
culpa, quàm de dolo circumueniendus est, ex Bald. in c. veri-
tatis. num. 5. de dolo & contumacia ca. culpa caret. de regul.
iur. à qua sententia præpositis quibusdam iuris assertionibus
aliquot excipiuntur casus, in quibus isthæc sententia locum
sibi non vendicabit. Et ex his primis subiicitur casus, si † fa- 4
nè à famulis consanguineisue, domini contemplatione de-
lictum perpetratum esset, pœna delicti ordinaria, qua & cri-
minis rei puniuntur, afficiendus esset dominus, ex Barb. in c.
1. nu. 34. de offic. deleg. Bald. in l. de pupillo §. si quis prætori
ff. de noui oper. nuntiat. vbi in ea est sententia, famulum iudi-
cis verberantem appellantem, iuris esse præsumptione iudi-
cis mādatum præcessisse. Bar. Alex. Bal. & pleriq; alij neote- ^{Verberans}
rici in d. l. 1. C. de ser. fug. Quibus subscribere Matth. Afflict. ^{appellan-}
in cõst. Neap. lib. 1. rub. 12. n. 18. Hip. in cõst. 20. n. 1. & seriosè ^{icm.}
P id ex-

id explicat Fel. in c. mulieres. de sent. excom. nu. 4. q. si delictum famuli cedat in commodum domini, atque eius contemplatione ipsi domino imputetur, ex doct. præcitatis. Ex quo pleraque alia definiri possent huic rei maximè necessaria. Et primo, si aliquis delictum perpetravit in alicuius commodum, tametsi ad suam notitiam non pervenerit, teneri probat Bar. in l. de pupillo §. si quis ipsi prætori ff. de novi oper. nuntiat. Io. Ana. Felin. in c. Petrus diaconus. de homic. Barb. in c. 1. de offic. deleg. col. 8. expressim definientes delictum famuli, domino imputari, si ad commodum cedat domino: distinctione usus, de qua per doct. inibi, an consanguineus certior factus fuit de delicto futuro, & potuit prohibere: si non prohibuit, eidem imputatur: aut ignoratur prorsus & in ea specie domino non imputatur, nec consanguineo. Aut sumus in dubio, sciuerit necne, an ignoraverit: & in ea specie, aut factum est successivum, & præsumitur scia: aut est momentaneum, & tunc ignorantia præsumitur, ex Bar. & doct. in præcitato §. si quis ipsi prætori. Barb. in c. constitutus. de testib. Alex. consi. 69. nume. 9. vol. 2. existimantes q. delictum à filio perpetratum in his, quæ patris causam cõcernunt, de patris voluntate factum esse præsumitur. Quod ipse verissimè esse intelligerem, quando qualis præsumptio esset contra patrem, ex Hipp. consi. 3. nume. 18. & ex nouioribus Francisc. Auiles in prætorum. fol. 55. & rursus ca. 4. fol. 106. tametsi quibusdam visum fuerit prorsus contrariū, nisi & mandatum expressè vel tacitè interuenisse probauerint, maximè in criminalibus, ex tex. in l. qui accusare C. de eden. & in l. singuli C. de accus. & in l. actor, quod asseuerat C. de probat. c. quia præsulatus 1. q. 4. & glo. inibi definiens, si & consanguinei offensi inimicum percusserint, non tenetur offensus, nisi mandatum offensi probauerint: probat text. in d. c. Petrus c. sicut tuis. de simo. c. cum ad sedem. de re. sit. spol. iuncta gl. magna inibi, ex qua definitur, q. spoliatio-
Spoliatio facta per consanguineos, an tenetur dominus.
 ne facta per consanguineos, amicos familiares, famulos, non tenetur dominus, nisi & mandatum proberetur. Bal. idem pronfessus in l. ad inuidiam ad fi. C. qd met. cau. itidè in c. veritatis col. 2. n. 5. de dolo & cont. & in l. 1. C. de ser. fug. nu. 11. Spec. in tit. de leg. §. iusta. o. 53. vers. q. si amici mei. Et huius sententiæ authores habeo Ro. in l. de pupillo §. si quis ipsi prætori. col. 2. ff. de ope. no. nu. 7. & inibi Alex. & Iaf. ille n. 24. hic nu. 14. Sum. ang. in ver. homicidiū 1. §. 20. Fel. seriosè id declarans n. 20. in præcit. c. Petrus, tametsi ab hac sententia sub nube dif-

*Optima in
 vis distin-
 ctio.*

*Spoliatio
 facta per
 consangui-
 neos, an te-
 netur do-
 minus.*

cedat Bar. n. 19. in d. §. si quis ipsi prætori cui & Alex. & Iaf. diligèter eidè satisfaciūt, ipse tñ existimo, q. sicut iniuria illata est certior factus est amicos vellere occidere, iniuriamue irrogare offensori, tenetur quidè ex eorū facto, si & prohibere potuit, & non prohibuit, sicuti arg. optimo deseruit tex. in l. 2. cum alijs ff. de noxal. & in l. 3. vers. item is ff. ad l. Corn. de fica. & in cap. constitutus. in 1. de testib. & inibi Abb. Et huius sniæ authores habeo Fabr. in §. 1. Inst. de noxa. col. 2. Bal. nu. 5. in d. c. veritatis. Fel. nu. 6. in præcit. c. Petrus Alex. & Iaf. his in locis quibus & antea meminimus. Atq; idè secundus erit casus in ea specie: Qñ is, cuius causa perpetratur delictum potuit prohibere, cõsentire visus est, si non prohibuit, eumq; teneri cõstat, ex c. Petrus. de homic. & quo ad irregularitatè in hac specie nos statim trademus. Subsequèter ad ampliorem declarationem superest casum non oino facilè subijcere, quoties quis tractatui præsens fuit super occidendo eius inimico, dñm teneri cõstat: siquidem tractatus homicidij sit eius causa, eoq; consentiente, sicut argu. optimo deseruit tex. in l. qui patitur ff. mand. cle. 1. de proc. l. filiusfamilias ff. ad Maced. ca. constitutus. in 1. de testib. Abb. & Fel. in d. c. Petrus. Iaf. oim diligentissimè. in l. de pupillo §. si quis ipsi prætori n. 14. ff. de no. oper. q. dñs cõsentire delicto videtur, si sanè ipse quod essent facturi famuli in iniuriæ sibi illatæ vindictam sciuit, non tñ prohibuit. Et huic quæstioni tandem à plerisque sic rñdetur, quos diligèter cõgerunt doct. præcitati. Quartus subijci-
Dominus videtur de delicto cõsentire.
 tur casus, in quo insignis est admodū & perplexa q. quæ à iuris, vtriusq; professoribus non infrequèter discutitur, cuius examen ex professo adnotant doct. in l. si quis mihi bona §. pater Seio. per text. inibi Bar. n. 2. ff. de acqu. n. red. Si sanè dñs cui illata est iniuria, dixerit famulo, consanguineoue, ne reuertaris domū nisi sentiam nouum de te: in ea specie, si famulus aliquem occideret, dñm de homicidio teneri constat, & huic subscripsere sniæ Abb. Anch. sumentes rōnem ex text. ibi, in c. ex literis. de exces. præl. Alex. in consi. 127. nu. 4. Ripa in l. si ventri §. si. n. 4. ff. de pri. cred. Iac. de S. Georg. in l. 1. n. 6. C. de ser. fu. Ang. Are. in trac. mal. in ver. & Séproniu mandatore m nu. 42. & inibi Arim. ad Ang. hanc. Bart. sniam profiteretur cõi cõsensu esse receptam: Cuius meminit Alex. idè professus in consi. 28. n. 5. vol. 4. & seriosè idè explicans accedit Fel. in c. auferre, nu. 3. de præsum. Et pro hac oim recepta sniæ adscripu-
 P 2 latur

latur id, qđ scribit Bar. in l. 3. §. si pcurator ff. qđ cuiusq; vni. itidē in l. sed si vnus §. seruus nu. 2. ff. de iniur. vbi ex p̄fesso in ea est sn̄a. Vbi si propter iniuriam alteri illatam alius quiuis aliquē interimat, cui quidē ex necessitate eidē tenebatur obedire, dictisq; eius obtēperare, homicida existimandus est: Pro qua sn̄a est tex. ad id pr̄stantissimus in l. ita tñ §. gessisse ff. de adm. tuto. tex. in c. mulieres. de sent. exc. & inibi expressim ad hoc no. Abb. nu. 9. & Fel. n. 2. Quibus accessere Hie. Grat. conf. 5. n. 1. vol. 1. Mat. Affli. in const. Neap. lib. 1. rub. 12. nu. 17. His sanē pr̄missis, plura, quæ iuris vtriusque interpretes varijs propositis dist. adducunt, pro extricanda isthac sn̄a, tribus duntaxat iuris axiomatibus complectar in hūc modum. Primò, frequentiori doct. calculo receptam sn̄am procedere, si dñs famulo, consanguineoue ad aurem loquutus fuisset, & paulò pòst famulus aliquem interemisset, dñm teneri, ac perinde ex eius mandato pr̄cessisse constat, ex glo. passim recepta in l. si vētri §. si. ff. de pri. cred. cuius meminit idem professor Bal. in l. multū. col. 2. C. si quis alteri vel sibi. itidem in ca. veritatis. col. 3. de dolo & cōt. & in l. 1. col. 4. C. de ser. fug. Io. Ana. in conf. 23. Hip. in §. pr̄terea l. 1. n. 27. ff. de quæst. Grat. in conf. 110. n. xj. vol. j. Quibus nec admodum inuitus accedit Fel. in ca. 1. nu. 12. de offi. del. Alex. in l. si cū dotē §. si mulier. no. 2. ff. sol. mat. Et ante hos expressim professor Bar. in præc. l. si ventri. §. si. nu. 1. & inibi Ang. Alia subiicitur species, in qua gladijs acutis à doct. dimicatum est, intelligendo sanē fm cōem sn̄am dñm teneri de homicidio: tamen dñs qui eidē famulo alloquutus est auriculariter, & expressim inhibuisset, ne inimicum occideret suum, nihilominus homicidio perpetrato dñm teneri constat, ex c. si. de homic. lib. 6. Mar. Soc. in c. ad'audientiam nu. 63. de homic. Ias. in l. 1. à nu. 28. ad 8. vsq; de ser. fug. pr̄positis quibusdam iuris assertionibus id declarat. Cuius meminit Ber. Diaz. in reg. 201. & ante hos Bal. in l. non ideò minus nu. 34. c. de accus. & Mathes. in sing. 188. ad si. Quæ oīa supra alia in q. negotium nobis fuit. Illud tñ non omittam, quod & Barto. in ea specie ita respondit in l. si quis mihi bona §. sed quid si mādauit. sumens rōnem ex tex. inibi ff. de acq. hær. p̄cōnā criminis ordinariā militi Florētiz impositā fuisse asseuerat, qui isthac verba protulit, Bald. Ang. Imo. Pau. Ca. Are. & Ro. idē existimauere, inibi Abb. in d. c. ex literis. & inibi Anch. col. 2. Bal. in c. veritatis. de dolo & cōt. nu. 5. Abb. in c. pe. nu. 20. ne cler. vel monac. Ang. in malef. tract. in

ver. Sēpronū mādatorē. q. 21. & inibi August. ad Ang. Fel. in c. Petrus. de homic. n. 5. ex nouiorib. Ant. Gom. c. 3. delicto. nu. 45. Lud. Car. in prac. cri. Tamen si his refragare videatur, quo p̄ isthac verba nō videtur proferēs mādasse, vt homicidiū fiat ex illo vulgato iuris adagio, in criminalib. p̄cōna criminis ordinaria q̄s afficiēdus nō est, quādo p̄batio nō est liquida & indubitata, ex his quę cōgerit Inn. & pleriq; alij in c. q̄a verisimile. de pr̄sum. ex qua ratione & Ias. in ea specie dubitauit in d. §. sed qđ si mādauit. Itidē in l. 1. C. de ser. fug. n. 28. & in l. 1. n. 21. ff. si ce. pe. q. plerosq; alios in errorē attraxit: vt cūq; tñ sit, priori sentētię me subscribo, & veriorē esse censeo, aduersus Ias. & aliorū, & illorū offendicula in ea specie, manifestē tollūtur, cū & Ias. cōsideratio, qñ delicti probatio est dubia & anceps, & plenē nō cōstat de ipso delicto, in nostra tñ specie, delicto secuto apertē cōstat, & de ipso mādatorē: qđ licet sit generale, iure tñ habet mādatis specialis effectū: & cū sit triuiale iuris adagiū, tantū valere genericā dispositionē, quo ad ea, quæ cōprehēdi sub genere possint, sicuti & dispositio particularis, quo ad speciē, ex l. Cēturio. & in l. Lucius. ff. de vul. & pup. prec. C. de impu. His itaq; explicitis, & illud inquirēdū est, ex quibus cōiecturis mādaturē pr̄sumat: in ea specie, quæ agimus: q̄ ex plerisq; p̄sumi cōstat, vtpotē si inimicus alterius locutus fuerit ad aurē, famulo, alijsue amicis, cōiūctisue personis, & modico tēporis interuallo interiecto, ille, cū quo locutus fuit, iniuria irroget inimico, ex hoc mādasse offensam fieri cōstat: siquidē ex actus celeritate, & alijs plerisq; iūctis ea iuris pr̄sumptio est mādaturē p̄cessisse, ex l. si vētri. §. si. ff. de pri. cred. l. si. ff. si q̄s test. l. l. dubiū. C. de repu. l. sed Iulianus. §. sed et si filius. ff. ad Mace. l. j. §. q̄ onerādx. vers. & in summa. ff. de quar. rer. doc. in c. fisci. extra de el. Raph. Cu. Ang. Per. Bar. & pleriq; alij ī d. l. si vētri. §. si. Bar. n. 5. in d. c. veritatis. itidē ī l. 1. C. de ser. fug. n. 10. & inibi Ale. ad Bar. Fel. n. 5. in præc. c. Petrus de homi. Hip. in cōf. 3. n. 8. & in l. 5. §. pr̄terea. n. 27. de quæst. Abb. in l. ex literis. not. 3. de excel. pr̄el. adnotat antē hos Bar. n. 8. ī l. post cōtractū. C. de donat. Bal. ī l. 1. n. 12. C. de edil. act. & in l. si prædiū. C. de præd. min. itidē in l. eā quā. n. 4. C. de fideic. Quæ oīa intelligēda fore ex qualitate iniurię illatę, vtpotē si esset verbalis, nō videt mādasse inimicū occidi: & in ea specie de homicidio nō teneri, ex ratione tex. in l. vt vim. ff. de iust. & iu. l. 3.

§.cum igitur. ff. de vi. & vi ar. doc. in l. 1. C. unde vi. Rom. in l. si quis mihi bona. §. sed quid. & inibi Aret. Ias. n. 21. Ale. in l. 1. C. de his quib. vt indignis. n. 6. Idem cōf. 221. vol. j. & cōf. 28. vol. 4. Ias. in l. 1. nu. 31. C. de ser. fug. Augu. ad Angel. loco præcitato quæ intelligēda fore, vt pœna criminis ordinaria nō puniat, iudicātis tamē arbitrio pœnas luere tenetur. Ex quorū doct. verbis, ne mēbranas occupē supradicti difficilis respōsi ratio satis colligi pōt: tamen hoc quidē non ignoro ab aliquib. improbari, sed tñ quæ ab eis afferūtur, nihil ob stare facile quis videbit, si & pōtificiæ cōstitutionis respōsū in d. c. si diligēter expēderit: & multa possent p ea astruēda cumulāri: sed qm̄ alij satis diligenter prosequuti sunt, nos omittere hic possumus: cū lōga sanē de hac re disputatio sit: nec scio an aliquis nodus apud iuris p̄fessores clarior, i hoc dūtaxat tractatu. Cæterū ad prioris quæst. cōgruā resolutionē prænotādū est, æ subtilius inuestigādo: tætsi per lōgū tēpotis spatiū famulus, cōsanguineusve homicidiū perpetrasset, cōtemplatione dñi cēseri cōstat, ex Bar. in l. non solū. §. si mādato. nu. 12. ff. de iniurijs. cuius meminit idē p̄fessus Ang. Aret. in maleficiorū trac. n. 15. in verbo, & Sēpronij mādato rē. & ex nostris Inn. in c. ad audiētiā. de homic. Fel. in c. sicut dignū. n. 12. e. tit. & ita hāc, de qua agimus, quæstionē extricā dā fore existimo: tamen doct. multa inuoluūt, & nihil resol uunt: multa implicāt, & nihil explicāt. Ad rē igitur, qua digressi sumus, redeundo illud etiā obuiū est, dominū tamen eo meliori modo impederit, nec fuerit præsens tractatui, sed tantū scientiā habuit, teneri constat, ex Bal. in d. c. veritatis. Fel. & alij in præcitato c. Petrus. licet nō sit pœna ordinaria infligēda, saltē corporis afflictiua. Alia subsequitur species: si quis dederit causam rixæ, ipsoq; rixate inimici accesserint alterius, atq; eū occiderūt, minimē tamē vt negotium istius agerēt, sed propriū, ratione propriæ iniuriæ nō teneri dñm explicāt doctores in c. Petrus. & Soci. in c. ad audiētiā. n. 50. pœna tamē ordinaria tamen iudicātis arbitrio puniendus fit: quā sniam & nos infra in tertia irregularitatis specie trademus, & explicat Alci. de ver. & re. sig. fo. magno 370. n. 34. & plura solēt à iuris vtriusq; interpretib. tradi in ea specie, qua agimus, q̄ missa facio, cū à doct. lectori obuia erunt p̄citaris Ad 2. igitur q. circa intellectuū tex. in c. Petrus. de hom. in quo opportunē subsequitur germanus intellectus homicidiū ne,

à famu

Dominus tenetur, licet prohibuerit, ad delictum.

à famulis, amicis, cōsanguineisq; p̄petratū iputādū sit eorū cōsanguineo, amico, dñove, cuius cā homicidæ occisionē agresi sunt in vindictā iniuriæ illatæ? & vt à capite ad calcē isthæc q. intelligatur, aliquot distinguā casus de eius intellectu. Primum siquidē si qs cām rixæ dedit, & eius amici, famuli vel cōsanguinei, alterū pugnātē occidit, & sanē p̄ter eius volūtātē, quoniam contra eius p̄hibitionē, & tūc nō esse irregularē, doc. cōiter notāt in præcitato c. Petrus. idēq; p̄fitef Mar. Soci. in c. ad audiētiā. n. 50. de homic. citās dictū tex. vbi excusatur ab irregularitate, q̄ ignorauit, vel p̄hibuit, q̄ nō dedit cām cōtēctiōi, nec rixæ: imō ipse occisus fuit i culpa illius inimicitie, Itidē ad stipulatur. Gūd. Auill. de irregularit. c. de p̄cus. col. 8. tamen ab hac cōi snia p̄fus discedat gl. in c. vlt. 23. q. vlt. q̄ idē p̄fessus sequitur Bal. in l. data opera. C. q. acc. nō pos. col. pe. & in l. 1. col. 6. de ser. fug. Hip. in l. vnica. C. de rap. vir. nu. 81. & pacē dissidētibus afferā iuribus. Intellego gl. quā est sequutus Fel. in præcita. c. Petrus procedere quo ad exteriorē pœnā ordinariā: lōge q̄dē aliter quo ad irregularitatē. Vel aliter & secūdo, & qd̄ obiter mēti occurrit, ad istius quæst. examē adnotandū visum est: quia doct. hucusq; suis ineptijs illā gl. clarissimā obscurauerūt, & iuuenū ingenia, quæ maturare debuerāt, perturbauerūt: & dū ansam soluere satagūt, nodū ligāt. Quò sit, gl. illa p̄cedet, vbi qs nō dedit cām rixæ nec fuit in culpa: q̄a alter fuit pugnæ aggressor: tamen cōis snia dubia sit, tutior tñ mihi apparet ex eo, qd̄ is, quē cōis snia iudicat irregularē; culpāq; habuit, deditq; rixæ causam. Atq; ideo doct. nostrorū errores refellēdi sunt, & plurimorū iuriū germanus & natiuus intellectus hac interpretatione restituēdus. Rursus in hac specie alius & 2. p̄ponit casus, quo ad irregularitatis labē incurrēdā, s. qn̄ cuius causa delictū perpetratur, potuit p̄hibere, & deniq; p̄hibuit delictū cōmittēdū, nihilominus ob iniuriā illatā ei homicidiū ab altero p̄petratur: si nō p̄hibuit, cōsētire visus est, atq; ideo irregularitatē cōtraxit, sicuti maximo apice deseruire vidēt tex. i p̄citate c. Petrus. ad si. explosa vtriq; gl. inibi quæ rationib. adeò infirmis cōtratiā sniam cōstruxit, & explosa illa gl. id ē constitutissimū est ex his, q̄ Bal. adnotat in l. data opera. C. q. acc. non pos. ad si. & in d. l. 1. col. 4. C. de seruis. fug. omnium diligētissimē Hipp. in loco paulò antea citato. Et q̄a multiplex tractatus exponitur, magnis præconijs ab oībus doct. in hac

Irregularitas esse constat in specie.

P 4 specie

specie, de qua agimus, in qua & plura extāt doctorū respōsa, ideo & nos clarioris intellectus causa tertiu subijciamus casum, quo ad irregularitatē cōstituēdā: si sanē q̄s p̄sens fuit tra- ctatui. super occidēdo eius inimico, à cōsanguineis, seruis, vel famulo suo degētib; in hac dūtātaxat specie, si dñs tacuit, & eius causa tractatus factus fuit, in irregularitatis labē incidere cōstat, sicuti argumēto optimo deseruit tex. in l. qui patit. ff. mādati. c. cōstitutus. de testib. in primo. l. filius familiās. ff. ad Macedon. Abb. & Fel. in d. c. Petrus. quā omnia alia in quā- stione negotiū nobis fuit, & de his paulò antea mētionem fe- cimus, & idē explicat Ias. in d. l. de pupillo. §. si quis in p̄t. n. 14. ff. de no. ope. nunt. quo in loco pleraq; id genus alia cō- iecit, quā curiosis cōijciēda relinquo. Et hic tertius casus ar- gutijs quibūdā vitā tacitē claudit: sicuti quilibet, q̄ huiusce- modi artē mediocriter calleat, ex his nostris ingenuē fatebi- tur. Cæterū quartus subijcitur casus, utpotē si rixā causā q̄s dederit. ipsoq; rixāte accesserūt alterius inimici eumq; occi- derūt, propriē iniuriā, ac inimicitia ratione, minimē tamē, ut negotiū illius agerent, esse irregularitatis reum existimat Gūdif. à Villadiego noster Hispan. in tract. de regularitate c. de percussio. col. 8. Cuius opinio. quā sit à ratione deuia, cōstat ex c. significasti in 2. de homic. à cuius snia in ea specie discedit Soc. in c. ad audiētiā. n. 50. de homic. Et hāc sentētiā profitetur Abb. in p̄citato c. Petrus. & interpretū ferē maior pars hoc tenet, pleraq; alia fortiora argumēta cōtra Gūdif. adducētes. Postremo, ut colophonē addā quo ad irregulari- tatē, huic quēst. quintus subijcitur casus, antiqua doctorū re- tia, & difficillimos modos resoluētes, & superuacuas distin- doctorum exulare cupiētes, dñm teneri existimo, tamen si eo meliori modo delictū impedierit, nec tractatui fuit, præsēs, sed utiq; eius sciētia fuit necessaria, in irregularitatis crimen incidere cōstat: siq; dē eius reuelatio necessaria fuit, ad vitādū crimē, nihilominus, mala mēte, maloq; animo, ac Zelo hāc omiserit reuelationē. Et huic accedit sentētiā Her. in d. c. Pe- trus, tamen si Imol. & alij pleriq; inibi diuersa sensere, & do. in diuersas scissi sunt snias: ipse tñ in hoc dubio existimo, nō solū esse locū irregularitati. sed & alijs plerisq; p̄nis, quē ex d. c. cōstitutus, deducūtur. & in c. sicut tuis. de simonia. Et huic accedit snia Fel. & alij signāter hanc deducētes q. in d. c. Pe- trus. & Bal. ante hos in c. veritatis. de dolo & cōt. tamen si nō sit p̄nā

fit p̄nā ordinaria infligēda, saltem criminalis vel corpora- lis, sed utiq; in irregularitatis labē incidere cōstat: licet Legi- ste & Canoniste diu in varias opin. secti sunt, sed tandē cre- brior snia hāc inualuit. Sic em̄ & antiqui iuris cōtētio diri- mitur immēsa librorum vol. ad mediocrē modū, & hos ca- sus tandē peruenitur. Et his videtur Imolē. & sequaciū per- spicaciam defecisse: alioquin pleraque in iure p̄gnantia re- perientur, quē his speciebus & hac distinctione tolluntur.

S V M M A R I V M.

- 1 Intellectus c. vlt. de homi. lib. 6. examinatur præter alios non in- concinne.
- 2 Mandans & mandatarius in casu d. c. vlt. p̄nā delicti ordina- ria tenentur, si homicidium sequatur.
- 3 Mandatum tacitum quibus verbis censeatur inductum.
- 4 Mandans tantum tenetur de vulnere, licet occidi mandauerit.
- 5 Irregularitas constituitur ex homicidio, casuali, quoties voluntas fuerit ad homicidium indirecta.
- 6 Mandans an teneatur de actu perpetrato per mandatarium vlt. tra mandati formam.
- 7 Mandans an teneatur de homicidio, si mandatarius mandatum repudauerit, tamen postea occiderit.
- 8 Mandatarius, si alteri mandat homicidium fieri omnes tenentur.
- 9 Nuntius qui sciēs, literas defert, perpetrādi homicidij causa, a quo ac mandatarius tenetur.
- 10 Qui plurib; homicidij fieri mādauit, an vnica tātū p̄nā puniat.
- 11 Clericus mandans percuti Titium, si in aggressu occidatur man- datarius, an incurrat irregularitatis labem.
- 12 Clerici armis si quis percutiatur, an clericus incurrat irregulari- tatem.
- 13 Occidi an possit impune, qui impune potest offendi.
- 14 Mandatarius qui profitetur se occidisse, non ut adimpleret man- datum sed quod sibi esset inimicus, excusat mandantem.
- 15 Mandans an teneatur si constet mandatarium delictum atten- tasse non tamen consummasse.
- 16 Si delictum mandatum fieri Arensi, committatur Pampilona, an sit inspiciendus mandati locus, vel delicti.
- 17 Ratione delicti nō solū quis sortitur forū, sed etiā ratione mādati.
- 18 Mandatarius an sit legitimus testis contra mandantem.
- 19 Mandatarius torqueri potest, donec ostendat mandantem.
- 20 Mandans an teneatur homicidio sequuto ex delicto, quod non animo

animo occidendi fieri mandauerat.

- 21 Nobilis mandans pauperi delictum committi, eadem, qua pauper, poena afficiendus est.
- 22 Statui vel legis municipalis verba super homicidio loquentia quomodo intelligantur.
- 23 In his quae sunt à iure prohibita, si mandatarium non est subiectus mandati, si delinquat ex mandato, non est a criminis poena immunis.
- 24 Quid etiam in grauioribus criminibus discutitur.
- 25 Principis superiorisve mandato, obtemperandum non est, si est iniustum fuerit.
- 26 Qui mandatum, suscipit, si est persona sit, quae obtemperare tenetur mandati, adhuc in grauioribus criminibus, mitiori poena afficiatur.
- 27 Quid etiam si id, quod mandatur, est de genere prohibitorum, sed alia quavis causa permissum, quid est agendum.
- 28 Adulterum occidere, nisi filijs absque criminis poena mandari non potest.

Examinatur celebris Bonifacii octauis constitutio in c. fi. de homic. lib. 6. cum nouo detecto intellectu plurium iurium de his, qui homicidium committi mandarunt, agentium. Cap. XV.

Multiplex tractatus exponitur, magnis praconijs ab omnibus doctoribus circa intellectum Bonifacii octauis, in c. fi. de homicid. lib. 6. Cum vix alius fundus sit, qui maiorem vberioremq; messem reddat, circa mandatis homicidium committi poenam. Multa enim in hac materia dubie sunt interpretu opinionones, in qua plura extant doctorum responsa. Nam non de lana caprina, vel glade legeda, sed utiq; de poena committi mandatis delictu agitur: quocunq; me verto, est caelum vndiq; & vndiq; pontus: nec satis video in tanto, tamq; turbulento fluctu opinionum, ne ventorum dicam dextrorsum ne, an sinistrorsum, nauis duenda sit, quo in portu satis tutu conferre nos possimus: tamen omnibus non oscitate perspectis, quae sit dubiae sententia menti expediã. Accedit tamen hic foras illis, quod in pratis fertilibus solet, quibus & zizania innascitur, qua omni studio & labore extirpare agricolae diligentius solent: ita ipse, quod ferre valeant humeri, experiar: Itaq; subsequitur alius primi articuli appendix in casu. c. vlt. de homic. lib. 6. Cuius haec sunt verba: Is, qui mandat aliquem verberari, licet expressè inhibe-

inhibeat, ne occidatur vllatenus, vel membro aliquo mutetur. irregularis efficitur: si mandatarium fines mandati excedens mutilet vel occidat, cum mandado in culpa fuerit, & hoc euenire posse debuerit cogitare. Haecenus praedicta constitutio. Quo quidem casu quida vere censent, mandatum orẽ non esse puniendum mortis poena, nec homicidij voluntarij ordinaria, sed extraordinaria ratum. Huius opin. authores sunt Francisc. de Capitibus Liste, Ant. de Rosel. Ang. à Cast. Pau. Castr. filius apud Cep. consilio 35. & 36. & 37. singularis ad hanc re editis responsis, Gem. in d. c. fi. Soc. in c. ad audietia. Anan. in c. sicut dignu. §. fi. de homic. Bar. & Iaso. in l. non solum. §. morte. ff. de noui oper. Bar. in l. diuus. ff. de licar. Marfil. in eadẽ l. §. diuus. & in l. i. C. e. Bal. Pau. Rom. Aetius, Ias. i. l. si quis mihi bona. §. sed quod si mandauit. ff. de acq. hær. Cum consi. 134. doct. in l. quid ergo. §. pen. ff. de leg. i. arg. l. in lege Cornelia & in d. l. i. §. diuus. Quibus nec admodu iuitus accedit Cap. consi. 34. & in ea specie consuluit Hip. consi. 67. Et rursus consi. 10. doct. passim in l. quonia multa. C. ad leg. Iul. de vi publ. ex quibus omnibus vno ore solet colligi poenam ordinaria homicidij non esse admittenda, vbi homicidiu commissum fuerit a quo vero animo & directa occidendi voluntate, vt paulo antea diximus c. praeced. Deniq; eadẽ opinionẽ quo ad mandatore adstipulatur doct. secuti sunt Dec. consi. 234. consi. 482. Hip. consi. 66. Bal. in pract. tit. de quaest. 2. col. Pan. & alij pleriq; in ea sunt sententia in c. ex literis. de exce. prel. & iterum c. sententiam ne cler. vel monac. Fel. in c. vniuersitati. in princ. de sen. exc. Imo. in d. c. sicut dignu. Hipp. sing. 176. Th. Gram. in consi. 20. Paul. Par. consi. 161. lib. 4. quorum opinio humanior est & tutior, teste Lud. Car. in prac. crim. ti. de homic. §. circa. n. 6. taetsi prorsus contraria adstipulatiõiam Barth. Cap. d. consi. 34. multisq; rationibus pbare nititur huic mandatore puniendum fore poena ordinaria homicidij. Circa cuius examen perspicuumq; intellectu nonnulli extrema sua iudicia miscuerunt, non sine captionis suspitione, sed quia in his regnis pontificia isthaec decisio passim in controuersia adduci solet, ideo in eius enucleatione experiar quid ferre valeant humeri ingeniq; vires. Et primò intelligo pontificia constitutionem praecitati c. fin. & communi consensu receptam sententiam, si homicidium sequitur teneri mandantẽ & mandatarium poena delicti ordinaria. l. non solum. §. si mandato. ff. de iniur. l. i. §. deiecitte

Mandantis crimen committit poena.

Qua poena puniatur abq; voluntate interficiẽs.

deiecisse. ff. de vi. & vi arm. l. nō ideo minus. C. de accus. l. ser uos. C. ad l. lul. de vi pub. l. is dānū. ff. de reg. iu. l. pe. C. si reus vel acu. l. lege Cornelia. §. si. ff. de iniur. l. hoc iure. ff. de regu. iur. Bar. in d. §. si mādato. col. 1. Et huius sentētiæ authores habeo Iac. But. Sal. & plerisq; alios in p̄citata l. nō ideo mi nus. & nouissimē signāter huic accedit sentētiæ An. Gom. to mo 3. delict. c. 3. nu. 39. quod cōuinci possit ex plerisq; alijs, quæ cōgeri: Th. Grā. Paris. Carr. locis p̄citatis, & Cæp. om niū diligētissimē pleraq; eo in loco, cuius & antea memini mus. Nec aliquo iuris apice obstat cuiusdā iunioris dubita tio, existimātis rei turpis nullū esse mādātū, nullus cōtractus nullaq; actio, nullaq; obligatio, ex l. si remunerandi. §. si pas sus. ff. mādati. vbi scribit Cōsultus, Rei turpis nullū mādātū est. l. à reo. §. si. ff. de fideius. Siquidē intelligēda sunt, quo ad actionē pariēdā inter mādātē & mādātariū, longē quidē ali ter, quo ad actionē, vel accusationē quērēdā ei, in cuius iu diciū mādātū est, sicuti magna authorū pars definire, inter quos est Bar. in p̄cit. l. nō solūm. §. si mādato. col. j. ff. de in iur. Ia. But. Sal. & pleriq; alij in l. nō ideo minus. C. de accu. Ex quorū lectione cōstitutissimū est, in accusatione crimina li huius criminis teneri, locus, & tēpus delicti cōmissi pone re, nō tamē locus, & tēpus mādati. Secundus iuris est appēdix, q̄ tēpus accusationis currit à tēpore cōmissi delicti, non tñ à tēpore mādati, ex tex. ad id p̄stātissimo in l. si qs vxori. §. nec verbo. ff. de fur. Vbi Cōsul. ita scriptū reliquit. Quare, & opē ferrē, vel cōsiliū dare tūc nocet, cum sequuta cōtractario est, tex. in l. qui seruo. eo. ti. ff. Bar. idē professus nu. 9. in p̄cī tato §. si mandato. cui nec admodū grauatus accedit Ang. in trac. malefic. in par. Sēpronīū mādatorē. col. 7. ver. septimò quērīt. principalē cōclusionē intelligēdā fore opinor, tāetsi ex interuallo, mādātū executioni mādēt, ex Innoc. n. 2. Anc. Anan. & plerisq; alijs in c. ad audiēciā. de homic. Bart. in d. §. mādato. nu. 2. Bal. in l. nō ideo minus. C. de accus. col. si. & ibi Sal. nu. 14. nec obst. si qs recti limatiq; iudicij vir obijciat, q̄ in dubio iuris adest p̄sumptio, q̄ actus gestus noie, p̄prio potius vidēt, q̄ alieno, nisi & id expressim dicat noie alterius gerere, ex l. 3. §. si p̄ tutore. ff. iu. sol. l. quacūq; ff. de p̄cu. l. Pa pinianus. ff. mād. l. & magis. ff. de sol. l. cū polt. §. 1. de admī. tu. l. si. ff. de inst. act. Bar. & pleriq; in l. 1. §. nūtiatio. ff. de op. no. nū. nu. 12. Cui in p̄patulo est iñfio, cum & illud in ciuilibus

Rei turpis nullū est mādātū.

Quādo nocet opem ferenti.

causis, in quibus & actus non pōt cōpetere nisi & vni, intelli gendum est longē quidē aliter in causis criminalibus, in qui bus & vterq; qñque tenetur: rursus quia in delictis odiū verti tur, & non fauor, ideo contra vtrumque fit interpretatio: etsi doctores ex his in varias scissi sunt snias, atque ideo difficilli ma sit huius nodi solutio: ipse tñ potius probarem priorem sniam, ni percussio mandata maxime oñderet (eius qualitate inspecta) mandantis voluntatē fieri homicidiū directē, ex his quæ nos aliquot axiomatibus declarauimus supra ca. 14. idq; quā maximē cōuestiri posset ex his, quæ elegāter Bald. hoc in proposito adnotat in l. nō ideo minus C. de accus. itidē in l. cū mādati C. mād. & seriosē alia cōgerit Ro. Alex. in l. siqs mi hi bona §. sed quid si mādauit. col. vlt. & inibi expressim adno rat Ias. post Castr. & Aret. Ang. in malef. tract. verbo, Sēpronīū mādatorē q. x. siquidem si mandet percussionē eo instrō fieri, vtpotē difficillimū sit adhibere modū, quin homicidium sequat, constabit vtiq; mādatorē voluntatē suā in homicidiū direxisse. Ex quibus euidenter cōstabit, in specie ca. vlt. homici diū esse voluntariū, nō tñ casuale: & regiæ leges extāt, sicuti & nos eo loco adnotauimus p̄citato. Caterūm pōtificiā cōsti tutionē in p̄cit. c. vlt. diligētius explicādā assumph, q̄ huc usq; factū fuerit ab interpretibus nris: quia in nonnullis pro fessores nros delirasse dignouerint circa illius text. verū exa men, perspicuumq; intellectu. Et intelligo minimē exigi mā dantē esse p̄sentē, vtpotē de mādato ac delicto perpetrato per mandatariū teneat, ex tex. ad id oīum p̄stantissimo, in l. 1. §. p̄tor. ff. ne quis eū, qui in ius vocatus est, vi eximat. quē adnotauere inibi. ad id Pau. Ias. & alij pleriq; in albo prima riæ doctrinæ positi huius farinae authores. Idē p̄fret Bart. in l. si p̄ aliū. eo. tit. apud quos id satis iā satis definitū est. Secūdo ex eodē fonte & illud deducit, nō tñ p̄cedere in mādato ex presso, sed in mādato tacito, vt mādatori homicidiū imputeē quo ad irregularitatē, et si p̄missa fuerit p̄statio de nō oc cidēdo quēquā, teste Mathefil. no. 187. & sentit Corf. in sing. ver. p̄ceptū. Et huius declarationis exēplū erit, qd̄ ex Bart. solet adduci in l. si qs mihi bona §. si qd̄ si mādauit. aliās §. p̄ Seio ff. de acq. hær. & nobis negotiū fuit ca. 14. nu. 5. 3 de illo sanē q̄ passus iniuriā dixit filio vel famulo. Nō regrediaris in domū meā donec ipse aliquid nouū audiā de te. Nā t̄ & Bar. 3 & alij pleriq; in ea sunt snia, subēe mādātū tacitū de offēdēdo illum,

Voluntas mandatarij in homicidium.

illum, à quo dño illata est iniuria, tex. optimus in c. ex literis de excel. prel. ubi Anch. & Abb. Ro. in sing. 719. Mar. Soci in c. ad audientiam. de homic. nu. 74. Ang. in tract. maleficorum. in ver. Sempronium mādatorē q. 21. Alex. consi. 127. vol. 4. Bal. in c. veritatis 3. col. de do. & cont. Alex. & Ias. in d. l. si q. s. mihi bona §. sed si mandauero. Ias. idē professus in l. 1. C. de ser. fug. col. 6. Rom. sing. 719. Cor. in sing. verb. præceptū. lo. 1. incip. famulus cuiusdā. Alex. cōsi. 106. & cōsi. 3. vol. 4. Fel. idē ad stipulatur in c. afferte. de præsum. ver. datur etiam exēplū. Et iterū in c. sicut dignū. de homic. Alex. consi. 69. vol. 2. & in l. 1. de his quib. vt in d. Hip. consi. 132. Abb. in c. pe. ne clerici vel vouen. Fel. in c. Petrus. de homic. 4. fal. Deci. consi. 234. ad fi. Anan. consi. 59. ex quorū doctorū perplexo catalogo hāc esse frequēiori calculo receptam sntiam cōstat. Et enim & in hoc mandato præsumptio locum sibi vēdicat rñsio tex. in d. c. vlt. de homic. lib. 6. sicuti passim doct. locis præcitat⁴is meminere. Tertio t̄ obseruandum est quid ē cōuerso, vbi delictū alteri demādaturū est expressē ac directē tēdēs ad homicidium: & sanē mādatorius vulnerauit, non tñ occidit, teneri nēpe de vulnere, minimē tñ de homicidio, vti existimat Bal. Pau. Ro. Aret. & Ias. in d. l. si quis mihi bona §. si. & in l. in suis ff. de lib. & posth. & huic sntiæ accedit Corn. consi. 269. vol. 1. in prin. 3. col. & præcitato §. diuus ff. de sica. tamen ad peccatum vel irregularitatem incurrēdam aīus inspiciatur. Abb. in c. Henricus. de cler. pug. in duel. Alex. consi. 179. vol. 7. & consi. 69. vol. 4. non tamen ad actum puniendum, in quo factum consideratur, tradit Lud. Carr. in pract. crim. §. homicidium. nu. 58. Et huic obiectioni longē aliter respondit Ias. & Ro. in l. si is qui pro emptore ff. de vsuc. Ang. in malef. tract. in verbo, Sempronium mādatorē 14. q. quorum rñsionem consultō missum facio, ne lectorem nimis fatigemus. Nihilominus aduersus hanc conclusionem solet obijci rñsio text. celebris in ca. is qui. de sent. exc. in 6. dicentis irregularitatem nullo in casu esse constituendam, nisi in iure pontificio id fuerit expressum. Quem tex. ibi maximē commendarunt, præsertim Franc. dicēs eū singularē esse. Idē Frācus in c. dilectus. col. 4. de appel. Bert. in trac. de Epil. c. vlt. nu. 8. nam cum hoc vitiū sit iure humano inductū ac pōtificio, nūquā ei cōtingere cōstat, nisi expressim sit eodē iure definitū, eo ī loco, cuius & antea meminimus. Eodē iure dēfiniri poterit, q̄ in hac specie

Quid si mandatur homicidium committi, & vulnerauerit.

cie vtiliter inquirendū erit, q̄ si post mādaturū delictū nō sequatur, vtpotē quia mādatorius nō potuit executioni mādare, vel q̄ a sibi reuocatū est mandaturū, an rōne mādaturū suscepti teneat? In quo tamen dubiæ sint interpretū sntiæ, ipse verissimū esse existimo, q̄ si delictū erat atrox, ex solo mādaturū iudicātis arbitrio pēna afficiēdus est, sicuti argumēto optimo deseruit tex. in l. 1. ff. de extraor. crim. & in l. si. ff. quod q̄. iur. Sin minus leue erat delictū, immunis est à criminis pēna, et nec extraordinaria, ex l. item apud Labeonē §. si curauerit ff. de iniur. Bar. in d. §. si mādaturū. n. 3. Ang. Sal. n. 13. in præcitata l. non ideo minus. Et huius sntiæ auctores habeo Flor. in l. liber homo. in 2. nu. 6. ff. ad l. Aquil. Alb. in litem apud Labeonē §. si curauerit ff. de iniur. Ang. in trac. malef. in par. Sempronium mādaturū. col. 3. ver. quarto secūdō. tex. ad id præstantissimus in l. sape. ad fi. ff. de ver. sig. & in l. si q̄ s. vxori §. nec verbo ff. de fur. Quarto deducit vera rō ad tex. in præcit. c. vlt. vt q̄ irregularis cōstituatur ob homicidiū, in quo eius volūtas minimē fuit directā, imō illud abhorrens, & nihilominus mādator in hac specie irregularis est, rōne homicidij volūtarij. Fertur siquidē volūtas in id, ex quo immediatē mors fuit secuta: atque ideo est indirecta voluntas ad homicidiū p̄ illam culpā, quā habuit mādator, minimē præcauēdo, q̄ ex his percussio nibus & actibus soleat immediatē mors cōtingere, atq; ideo nō oīno eius in causa incuria excusare debet, ex eo q̄ nō habuit aīum occidendi. hanc rōnem colligo ex tex. præcit. c. vlt. quæ inuitabiliter ex illius verbis fundatur: & est rōne & moribus æquissimū. Quinto subiicit spēs, t̄ quo ad prædicti pōtificij rñs adnotationem: cauendum est per q̄ maximē irregularem quem constitui ex homicidio casuali, quoties fuerit volūtas ad homicidiū indirecta, sicuti Bar. sensit in l. diuus. ad fi. ff. de sica. vtpotē si quis p̄tātē habuerit dispētandi circa irregularitatem ex homicidio casuali p̄tātē nō posset (vt opinor) eā tollere irregularitatem, q̄ in casu præscripto cōtracta fuisset. Si quidē homicidium voluntariū, tamen nō fuerit p̄petratū directa volūtate ad occisionē, imō fuerit volūtas ad homicidiū indirecta. Qd̄ Bar. sensit ī d. l. diuus. ad fi. ff. de sica. & doc. quorū antea meminimus. Sexto, solet ad illius c. decisionē t̄ adnotari mādaturū nō teneri de actu p̄petrato p̄ mādaturū cōtractari mādaturū, aut præter illā: nēpe, vt rem exēplo subiiciā: Si mādator iusserit mādaturū quod extra prætorij Sempronium percussit.

Si contra mandati formā delictū committatur, mādaturū non tenetur mandans.

percutiat, is verò intra prætorium percussit: tenebitur qui-
dem mandator à percussione illa extra prætorium, non au-
tem de ea, quæ intra prætoriū contingeret: utpotè si diuersa
foret pœna constituta. Et huius sniæ authores habeo in albo
primariæ doctrinæ constitutos, Io. Ana. in c. sicut dignum. de
homic. & ibi Fel. col. 2. & nouissimè huic accedit sniæ Ludo.
Carrer. in prac. crim. §. homicidiū. nu. 73. ad fin. apud quos id
definitum est. Septimò, hinc & illud ac germanum illius ca.
si. intellectu & examen constitutissimum sit, tamen mandans
minimè proferat adeò illa verba expressa, sicuti in præceden-
ti declaratione, sed sub nube, utpotè quia proferat ea verba,
Perperā esse hoc factū, ac non conuenit hanc iniuriam rema-
nere impunitā, alloquēs cū famulo filiove: Siquidè per talia
verba cēsetur mandasse, uti hac in re extat tex. in c. ex literis.
de excessibus præl. ac idē professus Ro. sing. 719. quod & nos
ad ambas (ut aiūt) aures adnotauimus supra ca. 14. ver. quar-
tus subijcitur casus n. 5. Octauò, his oībus cōuenit ad pōtifi-
ciæ cōstitutionis examē, q̄ si mādatorius t̄ mandatū expres-
sim repudiauerit, ac deinde occiderit, à criminis pœna dñm
immunè esse asseuerat Bal. in l. si literas. ad fi. C. mādator. itidē
in l. 1. col. 3. C. de ser. fug. Barr. in l. qui aliena. §. si is qui ff. de
acq. hæ. Itidē in l. si. de quæst. & in l. nō ideo minus C. de ac-
cus. & in l. quicumq; C. de ser. fug. Quibus nec admodū inui-
tus accedit Alex. post Bar. in l. is q̄ §. vnde quæritur ff. de ma-
numis. Alex. èt in præcitata l. si. Porro hæc eadem quæstio in
hoc dūtaxat tractatu perplexa valde existimãt, quæ maximè
doctorū capita torquet, & in varias scissi sunt sniæ doctores,
& alij alia adiecere, quæ nobis hic p̄sequi nō lubet. In quo da-
bio hac sola vsus distinctione rñdeo: si sanè homicidiū cōmit-
tat ex interuallo grādi post mādatorii repulsionē, dñm immunè
esse à criminis pœna, minimeq; teneri. Quā distinctionē p̄-
fiteť Bar. in præcit. l. nō solū §. si mādator. ver. quæro mādator
ff. de iureiu. in 1. q. Inn. idē p̄fessus in c. ad audiētia. de homic.
Bal. in l. 1. C. de ser. fug. 2. col. ver. & idē si mādator. & Ant. Gō.
huic accedit sniæ c. 3. delict. n. 40. hic plura singulariū docto-
rū scripta cumulare possem, quæ cōsultò omitto: intelligēdo
sanè prædictā speciē ea lege, eoq; pacto, ut mādatorius reuoca-
tionē notificaret, certiorēq; faceret eū, q̄ offendēdus est, sicuti
existimat Anch. in cle. j. de renū. Cēp. caut. vl. n. 255 q̄bus
accessere Hip. conf. 150. Alex. conf. 83. vol. 7. siue & is tacitè,
siue

Mandans
non profes-
sēs verba
expressa,
an vere
censeatur
mandasse.

7

siue expressim mandatum reuocauerit: in ea specie à crimi-
nis pœna immunis est mandans, sicuti maximo apice defer-
uire videtur capitu. quicumque. de sentent. e xcom. libr. 6. &
inibi gl. & passim doct. adnotant, & in ea quæstione expres-
sim censeatur reuocare quando verbis expressis reuocat, ne
mandatum exequatur, ut per Bart. in d. §. si mandato. & in l.
si non remunerandi §. mādator ff. mand. tacite, quia man-
dans fecit pactum pacemue cum offendendo: argu. l. 3. ff. de
adim. leg. Angel. in verbo, Sempronium mandatorum. Ludo.
Carrer. in pract. crimin. in §. homicidium. nume. 79. & aliqua
tradidimus de assassinis tractantes, 8. casu, & nouissimè An-
ton. Gom. capit. 3. delicto. nu. 39. ampliat. 1. Siquidem si non
constet de mandati reuocatione virtute præcedentis manda-
ti, tamen si ex longo interuallo iuris præsumptio est delictum
esse commissum, ex Barto. in d. §. si mandato. nume. 2. Bald.
in d. l. non ideo. ad fi. & inibi Sali. nu. 14. Nonò verum enim-
uerò, quæri solet hoc in negotio: Si quis t̄ mandat vni com-
mittere sanè homicidium, ac rursus, qui suscepit mandatum
alteri mandat, utrunque de homicidio teneri respōdit Bal. in
l. si ego. per illum tex. ff. quod vi aut clām. Bart. in l. 1. §. inci-
dit ff. ad Turpil. Bald. in l. 1. §. nec autem. de caduc. col. 3. col.
vers. extra tex. atque idē Bal. Bar. Ang. locis præcitatis. Hi
omnes asseuerant idem censendum esse in nuntio t̄ portante
literas ad homicidium perpetrandum, eo secuto, eumque te-
neri ea lege ac conditione. si nuntius certior factus foret ho-
micij committendi, eam sanè pœnam luere debet, perinde
ac mādatorius: Et huius opin. authores sunt Cyn. in d. l. nō
ideo minus C. de accusa. & Barto. in præcit. §. incidit Barto.
& Marfil. in l. scienter ff. de parricis idem consil. 27. & in l. 1.
§. prætereā ff. de fidei. nu. 181. Io. de Arno. in soliloquio 43. in-
cip. Nuntius. Bald. in l. 1. §. nec autem C. de caduc. col. Bar. in
l. 1. §. incidit ff. ad Turpil. & in l. aut qui alter §. 1. ff. quod vi
aut clām. Idem sanè existimo in nuntio portante literas pro-
ditionis contra rempublicā principemue, teneri siquidem
ut principalis. not. doct. in l. 1. ff. ad leg. Jul. maieft. Idem cen-
sendum est in nuntio mandante alteri: nam uterq; teneri.
Bal. per illū tex. in l. si ego ff. quod vi aut clām. & inibi Bolog.
in eius interpret. Bal. in præcit. §. nec autem. Ang. in malefic.
tract. in ver. Sempronium mandatorum q. 6. plura hic exami-
nanda se offerbant, quæ ut breuitati studerem, explicare nō
est ani-

8

9

De nuntio
literas af-
ferente ad
homicidiū
committen-
dum.

Itidem de
portante
literas pro-
ditionis.

Q est ani-

est animus. Decimò, his ita prenotatis, lectorem admonendum censeo alia esse menti tenenda in prædicti Pontificij responsi adnotatione: si sanè quispiam pluribus mādāt homicidium perpetrare, & plures occidunt quempiā, sitne vnum delictum censendum mandantis, ac vnica pœna puniatur: an plura, nempe per pluribus pœnis? In quo dubio ea ductus distinctione respondendū censeo: si sanè vnum est delictū commissum à pluribus, vnica pœna punitur mandator, quando vnicum mandatur delictum, tametsi pluribus mandetur: longè quidem aliter, si plura perpetrantur delicta, ac homicidia. Nam quot sunt delicta, tot pœnis afficiendū esse mandantem existimat Bar. in l. si. 2. col. versic. & pro hoc potest solui ff. de fca. itidem Bar. in l. fin. ff. si famil. fur. fec. dic. & in simili questione tradit Corn. consi. 33. volu. 3. apud quos iuris antistites satis hoc iure probatur. Vndecimò etiam conuenit, & illud ex præmissis deducitur, qd si quis mandat, instigat, vel animū alicuius alliciat, aut sanè sollicitat sacris initiatum clericumue percuti, mandatarium teneri, ac in labem & excommunicationis incidere pœnam, perinde ac si ipse mandans percussisset. Et huius opin. authores sunt Bald. Angel. Raph. Cum. in l. quid ergo §. pen. ff. de leg. 1. idemq; respōdit Alex. post Bar. in præcitato §. si. mandato. ad si. Abb. in c. mulieres. de sent. excom. & omnium diligentissimè Ias. in l. 1. C. de ser. fug. quod sanè nonnulli intelligunt mandatorē teneri de actu perpetrato per mandatarium, tametsi mandans ante delicti consummationem reuocet mandatum, vt per Bart. in l. si pecuniam §. si seruus ff. de cond. ob caus. gl. in præcitato ca. mulieres. & not. in c. cum quis. de sent. excom. lib. 6. Imol. in cap. ad audientiam. de homic. Felin. in c. sicut dignum. eod. tit. qui nodus est intelligendus, vt per Feli. in d. c. mulieres. & Bal. in Margar. sua, vers. mandans. vers. 6. Duodecimò hinc profectò manifestè constat versa vice nempe si insignitus sacris ordinibus mandat, aut instigat alium percuti aut occidi, in labem irregularitatis incidere constat ex doct. responsis in d. §. pen. & in c. sicut dignū. præcitato. Tametsi prohibeat expresse, ne occidat, vt existimat Bal. in l. cum mandati. C. mand. Ang. in d. ver. Sempronium mandatore 8. & 9. q. apud quos id definitum extat. Decimo tertio hinc etiam examinari poterit quæstio illa, quæ doct. capita torquet. si sanè si clericus mandat percuti Titium, & mandatarius in aggressu occidatur, incidatne

An in excommunicatione incidat qui sollicitat clericum percutere.

11

incidatne in irregularitatis labem per mandatarij mortem? traditur à doct. in d. c. ad audientiam. & inibi Abb. ad hoc multum notat extrā de homic. Decimo quarto, hinc etiā conuenit: si quispiam armis clerici percutiat, laborene clericus irregularitatis vitio? notāt doct. in ca. Petrus. de homic. ac de hac q. satis diligenter respondit Nic. Plob. in tract. de irregularitate. nu. 13. & 14. irregul. pleniori manu Fel. in præcitato c. sicut dignum. Decimo quinto, accedat quasi totius materie coronides, quod & Barto. hac in re tradidit in consil. 188. inducens tex. in præcitato c. vlti. de homicid. ad assertionis probationem, quam ipse asseuerat, posse impunè occidi eum qui poterat si impunè offendi, quasi sub permissa vel incondita offensione, & homicidium mandatum censeatur: cuius inductio Bart. quā sit à ratione deuia, viderint omnes, qui recti limatiq; iudicij sunt: siquidem in d. c. vlti. irregularis non est mandator, ex eo qd ad occisionem mandatum censeatur dedisse, sed quia secutū fuit homicidium immediatè, & per se, ab illo actu, qui mandato cōtinetur: aut propter, culpam, quam mandator habuit directam, vel indirectam ad ipsum homicidium, quod deinde secutum est. Qua sanè ratione sic perpēsa, minimè probatur Bart. opin. in d. ca. vlti. quā etiam ipse tenet in l. 3. §. vlt. ff. de adim. legat. Imo. & inibi latiori commentario Alex. in l. in suis. col. 1. & 2. ff. de lib. & posth. poteritq; eius opinio probari ex his, quæ notantur in c. 1. de homici. in 6. & in c. felicis. de pœn. lib. 6. cap. 1. de scismat. auth. nauigia. C. de fur. auth. item quæcunque C. de episc. & cler. regia l. 3. tit. 27. part. 7. l. 3. §. vlti. ff. de fca. not. Cyn. in l. reos C. de accusat. q. 6. Ang. consil. 14. & plerique alij in ea sunt sententia, tractantes de bannitis: quibus est addendum, secuto delicto, mandantem & mandatarium teneri, ni legitimè excusentur, vt explicat Bart. in d. §. si mandato. 2. col. vers. sed quando. Ang. in gl. Sempronium mandatore 2. col. Decimo sexto, alia subiicitur species, si sanè mādātarius profiteatur delictū commississe, etenim non vt adimpleat mandatum, sed quia eius inimicus erat, eius confessio excusat ac prodest mandanti ea lege ac conditione, qd aliæ cōcurrant coniecturæ, ac præsumptiones inimicitie, scribit Bal. in l. 1. iniuria. 8. col. vers. quæro. de pace iur. fir. Cæp. caut. 41. Hipp. d. consi. 61. ad fin. Paris de Put. in tract. synd. ver. tortura. vers. quia sæpe. & vers. an si quis mandauit. Cæp. idem professus caut. 29. Hippol. in l. 1.

12

13

Confessio mandatarij excusat mandantem.

14

Q 2 §. diuus

§. diuus ff. de quæst. col. 2. & singul. 102. incip. in ore duorum. Alex. post Bart. in l. pen. ff. de quæst. Thom. Gram. consi. 63. ad fin. ex his perpendi poterit vera interpretatio text. in d. c. fin. & quo ad irregularitatem adnotauimus capi. 14. nume. 7. in quarto casu. Decimoséptimò, ad id etiam pertinet satis congruè ad huius materiæ tractatum, si sanè mandararium
 15 constat ¶ delictum attentasse, minimè tamen ad delicti consummationem peruenisse, pœna ordinaria mādans non tenetur. tex. ad id celebris in l. item apud Labeonem §. si curauerit ff. de iniur. Thom. Gram. voto 38. Ant. Gom. c. 3. de delicto. nume. 41. & ante hos idem existimauere Barto. in præcitato §. si mandato. num. 3. Salic. in d. l. non ideò minus. nu. 4. & 13. Flor. in l. liber homo. in 2. ff. ad leg. Aquil. nu. 6. Alb. in d. §. si curauerit l. item apud Labeonem. ff. de iniur. & inibi Angel. & plerique alij doct. quibus nec admodum inuitus accedit Ang. in delict. tract. in parte, Sempronium mandatorum 3. col. versi. quæro secundò. Tametsi in contrarium passim adducitur tex. à nostris iuris professoribus in l. 1. in princ. ff. de extraord. crim. & in l. 1. §. fin. quod quisq; iuris ff. Bar. in præcitato §. si mandato. ver. hoc præmissio. què iuris apicem ita dissoluendum censeo: Aut constat delictum esse atrox, tunc sanè extra ordinè puniendū est, uti in d. l. 1. satis superq; constat: aut sanè est leue delictum, & tunc nulla teneri pœna asseuero: & colligitur ex præcitato §. si curauerit l. si quis vxori §. nec verbo ff. de fur. l. sepe. ad fin. ff. de verbor. significa. & inibi Din. idemq; adstipulatur Salice. in d. l. non ideò minus. q. 3. ijs etiam accedit Ang. in verbo, Sempronium mandatorum 2. q. Ang. consi. 14. Aret. consi. 165. Bal. consi. 81. vol. 3. & in præcit. l. non ideò minus. col. vlti. & consi. 323. vol. 3. Flor. in l. liber homo ff. ad leg. Aquil. Aretin. in d. l. cum quidam §. iusti. ff. de acq. hered. Felin. omnium diligentissimè in rrac de cogn. verū quò facilius hæc quæstio expediatur, hinc constat mandararium solum absque executione delicti, nec (vt ita dicā) attentatione ex simplici sanè mādato, nulla puniri pœna, vt gl. Accurs. adstipulatur in l. presenti. versi. cogitationē C. de his qui ad eccles. cōf. & in c. nullus episcopus l. q. Bar. in l. si quis nō dicā rapere. col. 2. C. de episc. & cler. Card. in c. 1. de eo qui mit. in pos. cau. rei ser. Fel. vbi supra Thom. Gram. voto 8. versi. in rei veritate. asseuerat mininè mādātū esse considerandū, si sanè executioni non mādatur, quo ad pœnam

pœnam ordinariam, nisi in assassinatus criminæ, vt in peculiari loco tradidimus de eisdem agentes assassinorū pœnis, c. 19. infra hoc lib. Decimo octauò, hinc etiā & illud est tractā
 4 dum his adamussim pensatis: si cuiquam homicidiū mandatur cōmitti Arensi, fuit perpetrātū Pampilone, sitne inspicendus mandati locus, an verò delicti? perplexa valde existimatur quæstio illa, in ea tamē Bar. respōdit delicti locū, quo ad eius punitionē inspiciendū esse, in l. vt si proponatur. ff. de fideiuf. gl. Accur. in l. 1. §. persuadere ff. de ser. corr. Lōgè quidem aliter hūc nodū Per. de Anch. dissoluit, in clem. 1. §. si. vt lite pend. & inibi gl. dicēs, vtpotè distinctionē tolli hāc difficultatē inter sanè mandantē & ratū habentē: siquidē mādās delicti loco ratum habens rati habitiois loco conueniendus est, ac vtiq; puniendus, qd q̄ sic à ratione deuiū, scribit Imola
 Aratione deuia est Anch. distinctio. in præcit. l. si vt proponatur. grādi, in rub. vbi puniatur delinquens. ad fin. Bonif. in rub. de fals. Ang. in præcit. tract. verb. existēs Florētij, sitne accusari electio, accusatorisue vbi cōueniatur, scribit Bal. in l. si. C. si à nō comp. iud. & in l. non iō minus. 9. col. & rursus in l. Gallus. §. qd si is. ff. de li. & posth. & in l. 1. C. de ser. fug. Bar. in l. si annua. ff. de an. leg. Gemi. in c. 1. de homic. li. 6. Abb. & Fel. in c. 1. de præsump. qui omnes hanc adstipulantur sententiā, loco delicti cōueniendū esse ac puniendū, longè lateq; explicat Abb. Fel. in c. si. de fo. comp. & in c. parētibus. de priui. Hip. plētori manu in l. si. char. 9. ff. de iurisd. omni. iud. & in sing. 404. & præter hos plerique alij in ea sunt sententia. Siquidē idē profiteretur Anchan c. postulasti. de fo. comp. Car. in l. q. seruo. §. idē Pōponius. & in l. qui opem. ff. de fur. qui omnes vno ore adstipulantur in loco delicti cōmissi luere debere pœnas. nō tamē in loco mādati, quo fit in libello accusatorio cōtra mandantē locū esse inferendū, in quo consummatū est delictū, nō tamē mandati, vt hac in re existimat Bar. in præcit. §. si mādato. ver. ex hoc sequit. scribit Bar. in l. libello. ff. de accus. Rom. cōf. 60. Bal. in d. l. nō ideò minus. 4. 5. 6. q. tametsi in 5. q. distinctione vtatur tñ in eadē inclinat sententiā suā Ang. idē professus in ver. Sēpronij mādatorē. 7. & 12. q. Sal. in d. l. non ideò minus. 7. q. consi. 178. inter quæ, ni diffitebor nostrā in mediū ferre sententiā, intelligēdū sanè esse, vt puniat mādās pœna ordinaria ratione delicti cōsummati, lōgè qdē aliter, si pœna extraor-
 Authoris opinio. dinaria, ratiōe mādati tm: eteaim tūc locus mādati inspiciaf, vt per

ut per Bar. in præcitata. l. non ideo minus. q. 5. & Imo. in d. l. si ut proponitur. ff. de fideiuss. Bal. in l. eximendi. §. prætor. ff. ne quis eum qui in ius vocatus. August. post. Ang. in d. gloss. Sempronium mandatore. 7. quæst. apud quos quantum atinet ad huiusmodi verã resolutionem candido lectori obuiarunt. ¹⁷ Decimononò principaliter est adnotandum, nõ solum ratione delicti sortiri quæ forum, ut dilatando chartas plurimis remissionibus trademus, infra ca. de furium pœnis agentes: sed utique ratione mãdatis utpotè existens in ciuitate Burgenfi, mandauit cuiusdam delictum cõmittere in hac nempe ciuitate Salmantina, in hac specie, mandans sortitur forũ Salmaticæ. ita quidem luere tenetur pœnas mãdans ut & principalis occisor, sicuti hac in re explicat Paul. in l. si ut proponatur. ff. de fideiuss. Albe. idem professus in l. hæres absens. §. apud Labeonẽ. ff. de ind. & inibi Iaco. de S. Georgio. n. 1. Bart. post Iaco. de Are. in præcitata l. si ut proponit. n. 2. & idẽm ad stipulatur Curti. Junior. in d. §. apud Labeonẽ. nu. 203. in quo dubio tamen si Paul. de Cast. in l. i. C. vbi. de pos. agi oport. asseuerat utrobique conueniri posse mandantem. Ipse tamen existimo priorem sententiam communiter receptam esse, ac magis fauere veritati: quam proficitur cõmunem, & ab ea, ne latum quidem vnguẽ, discedit Læcelorus Dec. in præcitato §. apud Labeonẽ. & frequentius receptam esse ad stipulatur Maria. Soc. in c. postulasti. nu. 5. de foro cõp. Abb. idem professus in c. fin. de foro comp. nu. 27. Vigesimo, ¹⁸ præmissis diligenter examinatis ipse opinor legitimũ testẽ mãdatarium esse contra mandantẽ, ut sanè iudicium faciat, quo in negotio scribit Bal. ad inquirẽdum facere, indicium, ¹⁹ minimè tamẽ ut quæstioni subijciatur, Bal. ita respõdit cõf. 97. vol. 5. Alexan. cõf. 88. vol. 5. firmat mandatũ, ac cõmissionẽ sibi factã per testes probari. tametsi Hipp. in prac. §. diligenter. 6. col. & in l. v. §. diuus Antonius. ff. de quæst. asseuerat minimè facere iudiciũ ad torturã, ea sanè ductus ratione, quia vnus testis dictum, ni alia indicia concurrãt, non probat, Thom. Grã. voto. 15. Bar. in l. ex sentẽtia. ff. de testat. tutel. in assassino mãdatario longè quidẽ aliter, siquidẽ indicium facit ad torturam, ut per Bal. in d. l. non ideo minus. Salic. in l. fin. C. de accus. Imol. in c. i. de confes. Alex. cõf. 127. vol. 4. Thom. Gram. voto. 34. idque notauimus diligentiori stylo assassinorum pœnas tractantes infra capit. 19. Vigesimo primo

Rõne mãdatis sortitur forũ.

Mãdatarius legitimus est testis contra mãdantẽ.

simo primò, ¶ etiam conuenit mandatarium torqueri posse vsquequo ostenderit mandantem, ita respõdit Ang. in l. et si certus. ff. ad Syll. cui subscribit Dec. cõf. 189. Bald. in Margarita, verbo, confessio. vers. 2. Floria. in l. ait lex. §. Iuli. ff. ad legem Aquil. Bologninus cõf. 8. Brunus in tract. de indi. cijs & tortu. 2. par. Ang. in verbo, fama publica. vers. quæro. & iterum in gloss. Sempronium mandatore. Hipp. in dicta pratica. §. diligenter. charta 20. vers. modo incidat ter. Paris de Puteo in tract. syndicatus, vers. tortura. & ver. an stet dicto torti, presertim hoc procedet in assassino mandatario, ut explicat Bald. in præcitata. l. non ideo minus. in princ. Alexan. post Bart. in l. repeti. ff. de quæstio. Ang. dicto verb. Sempronium mandatore. in princip. Thom. Gram. in voto. 34. & mox plura de assassinis tractantes trademus. Vigesimo secundo, & illud adijciam, quod si ¶ mandatum non tendit ad homicidium, nec immediatè nec de per se, minimè tenebitur: huius cõclusionis erit exemplum in eo, qui iussit foemina rapi causa libidinis: at tamen mandatarium in raptu ipsam foemina interfecit, non tenebitur de hoc homicidio mandator, tametsi teneatur de raptu. Siquidem raptus causa libidinis fit, nec ad ipsius mulieris occisionẽ dirigitur, licet per accidẽs fuerit ipsa foemina occisa. Cui sentẽtiæ se subscripsit, Bar. in d. l. diuus. ad fi. atq; in specie ita respõdit Decius cõf. 224. col. vlt. Thom. Gram. cõf. 20. Ale. cõf. 140. vol. 2. Aretin. cõf. 30. Lud. Carr. inibi, in d. n. 73. ad fi. apud quos huius nodi solutio constat. Vigesimo tertio, quasi totius materiæ Coronis & illud adnotandũ est ad germanũ illius text. intellectum pontificeque constitutionis in d. c. fi. Si quidem nobilitate decoratus mandauit pauperi, utpotè delictum cõmittat is sanè nobilis mandans eadẽ pœna efficiendus est, qua pauper mandatarium, sicuti explicat Bar. tametsi in alia specie loquatur in l. utrũ. ver. & istam leg. ff. de parricid. per text. inibi Quo fit inspiciendã esse qualitãtẽ, quæ in faciente est. Iridẽ Bart. ex professo id asseuerat in lis qui opẽ. col. vlt. ff. de fur. & in l. qui seruo. §. itẽ placuit. e. tit. & in cõf. 66. ad declaratio nem. ad fi. Idẽ existimat Bal. in l. non ideo minus. col. 3. q. 4. C. de ac. Quibus nec admodũ iustus accedit Sal. in l. i. col. 8. vers. quæro. si propter qualitãtẽ. C. de rap. virg. idẽ proficitur Frãc. Aret. in l. si stipulatus fuero per tex. col. 2. ff. de ver. obl. Cæpo. in cõf. 34. si vnquã dub. 2. Ang. Per. in tra. malef. in

Q 4 ver. dic.

19

20

21

Nobilis mandans homicidium cõmittere ea pœna afficitur quæ mãdatarius.

*Quid si
mandatarij
qualitas
a mandato
re ignore-
tur.*

22

ver. dic. maleficio semper assistit. col. 2. ver. quo pro qua poena. Vigesimo quarto, examinanda est hoc in loco gradus doctorum quod procedat ne isthac quo: si sane mandans opem, auxiliumve praestans, mandatarij qualitate ignoret, siue etiam eius, cui opitulatus est. In quo dubio doct. in varias scissi sunt sententias. Et, ut breuitati operam de, videto ad ambas (ut aiunt) aures. Ang. in l. 1. col. 1. C. de Nili agger. non rump. Et Feli. post plerosque alics in c. 1. col. 6. versic. tertium membrum. de off. & potest. iud. deleg. Vigesimo quinto, ex eodem stipite, siue fonte, & illud, quod obiter menti occurrat, adnotari meretur: si sane statuto, legeve municipalis pro homicidio sit sancita certa poena, in ea specie mandantem ea coercendum fore poena, si minus in personam statutum loquatur, utpote, si quis hoc fecerit, comprehendendum constat, ex Bar. sententia in l. aut qui aliter. §. si. nu. 3. quod vi aut clam. & nos pleniori manu adnotauimus supra c. 1. n. 8. Siquidem adherendo verbis statutis proprie non dicitur facere mandans. Et ita consuluit Bal. col. 52. §. vol. 3. Bar. in l. si vnus. §. seruus. ff. de iniur. idem in l. si seruus. §. prator. 2. ff. de ac. hered. & in l. si pater. ff. quae in fraud. credi. & in col. 101. Et rursus in ista haec verba. ff. de adult. Corn. idem professus col. 69. vol. 4. & esse hanc sententiam communi consensu admissam profiteor. In l. si is, qui pro emptore. nu. 82. ff. de vsucap. Ludo. Carre. in practica. crimin. pag. 303. num. 56. Qua communi explosa contrariae me subscribo opinioni, etiam eadem poena afficiendum fore: siue & is mandans sit, siue & principalis criminis reus. Gand. in rub. de transact. 10. col. versic. ult. idem in rubr. de poen. col. 4. apud quos satis id iure probatur. Superest tamen ad propositam quaestionem respondere, quam veluti totius capitis coronidem, adnotanda esse duxi: an quis, qui suscepit mandatum aliquo in casu immunis sit: & in his, quae sunt a iure prohibita, & mandatarius non est mandanti subiectus, nunquam immunis sit a criminis poena: si minus quod mandantur, non est simpliciter prohibitum, tamen si mandatum non sit licitum. Ut rem exemplo subiiciam, si quis in fundo alieno mandauerit aliquid facere & mandatarius ignarus hoc fecerit, nulla afficitur poena, ex glo. ad id praestantissima in l. in rem actio. §. pigno. ff. de rei vendic. Quam & inibi miris laudibus exaltant doct. Quam sit obuium in his regnis practicis, dubium non est pro his, qui ignoranter in aedificijs alienis aedificant, cuius glo. pro singulari meminit Imol. in l. de pupillo. §. si quis forte. ff. de oper.

*An qui
mandatum
suscepit in
munis sit.*

23

oper. noui nuntia. ad si. Alexan. & plerique alij in §. nuntiationem. eiusdem legis. Quod si id, quod mandatur, est de genere prohibitorum: sed & his, cui mandatum est, persona ipsi mandanti sit subiecta, utpote filius, famulus, vxor, pupillus, qui sub tutoris potestate est, in grauioribus criminibus a delicti poena immunes non fiunt. Siquidem, & in his obtemperare non debent. l. seruus. in 1. ff. de acti. & oblig. vbi Consultus ita reliquit scriptum, Seruus non in omnibus rebus sine poena domini dicto obediens esse solet: sicut, si dominus hominem occidere, aut furtum alicui facere, seruum iussisset. l. si mulier. §. si seruus. ad fin. ff. rerum. amot. regia l. in his regnis insignis. §. titu. 15. par. 7. Et his multa possent deduci, & disputari, quae iustum profecto volumine exigerent: tamen ex praemissis animadu- uerti poterit, an & vera sit illa sententia Principis, Imperatorisve mandato obtemperandum non esse, si iniustum sit, delictumve praeseferat. cap. si dominus. 1. r. q. 3. vbi scribit, Si bonum est, quod praecipit Imperator, iubetis exequere voluntatem: si malum, respondere oportet, Deo magis obedire, quam hominibus, cap. qui resistit. eadem causa & quaest. in leuioribus vero criminibus persona subiecta excusatur, ex l. liber homo. in 2. ff. ad leg. Aquil. Vbi consultus scribit, Liber homo, si iussu alterius damnus iniuria dedit, actio legis Aquiliae cum eo est, qui iussit, si modo ius imperandi adfuit: quod si non adfuit, cum eo agendum est, qui fecit. & inibi gl. Flor. Bal. & Albertic. l. is qui puteum. §. si tutoris. ff. quod vi aut clam. l. ad ea quae non habent atrocitatem. ff. de reg. iur. l. non videtur. §. qui iussu. l. is damnus. ff. de regu. iur. regia l. 8. titu. 15. part. 7. & in ea specie delictum atrox existimatur, ut mandatarius immunis non sit, si iniuria personalis demandata fuerit, ex Bar. in d. §. si mandato. n. 7. Ang. in parte, Sempronium mandato rem. col. 4. quaest. 4. Ab eadem resolutione procedit, quod isthac persona subiecta, quae mandatum suscepit, in grauioribus criminibus non excusetur, nihilo secius mitiori poena iudicantibus arbitrio afficiendus est, rex. iuncta gl. in l. seruus. C. ad leg. Iul. de vi. cum similis gl. est fin. in l. seruus in 1. ff. de acti. & oblig. & in l. ad ea quae. ff. de regu. iur. Alber. in l. liber homo. in 2. ad finem. ff. ad legem Aquil. Sali. in l. non ideo minus. C. de accusat. num. 10. Angel. in parte, Sempronium mandatore. 4. col. & ante hos, nec admodum grauati huic sententiae se subscribere Cyn. Iac. Butr. Bal. Ang. Albe. Sali. in precii-

24

25

26

in præcitata. l. seruus. ff. de act. & oblig. regia. l. 8. tit. 10. parte
7. quæ maximo apice deseruire videtur practicis, cum quò
tidie in controuersiam veniat, quod & famulus, vxor, filius,
& plerique alij dominis subditi, auxilium, opemque præstāt
in delictis perpetrandis. Est & alia eiusdem quæstionis con-
sideratio, in qua sæpissimè controuertitur: Si id, quod mā-
datur, est de genere prohibitorum, sed alia quauis causa per-
missum est ipsi mandanti. Vt rem exēplo subijciam, occide-
re adulterum, adulteramve in flagranti crimine licet, ex l.
quauis adulteri. in fi. C. ad leg. Iul. de adulter. l. castitatis. C.
de adult. Bal. & Alb. in l. transigere. col. 1. C. de trās. Bal. in l.
si quidē. ad fi. C. de contrahen. & com. stipu. titidē consil. 246.
visis. actis. Alex. consil. 13. attentis. col. 1. vol. 7. Franc. Cur. Se-
nior, consil. 37. in nomine Domini. col. 4. Bonif. videlicet in
tract. malef. tit. de adulterio, col. 2. Quibus admodum con-
uincit gl. in l. quod ait. §. ignominie. vers. infam. ff. de his qui
no. inf. & ante hos illud Vergilij astipulatur, lib. 6. Aeneid.

Qui que ob adulterium cæsi.

Et illud Iuuenalis, Saty. 2. de adultero loquens scribit.

Qualis erat nuper tragico pollutus adulter.

Concubitu, qui tunc leges reuocaret amaras,

Omnibus atque ipsis Veneri Martique timendas.

Et Suetonius in Augusto cap. 34. Plutarchus in Apoph-
thegmatis Græcis, cum plerisque alijs, quæ pleniori manu
congerit Andr. Tiraq. in 12. lege connubiali, nu. 4. & 5. Quo
in loco omnium diligentissimè, adulterum occidentis pœnas
cōgerit: & vt quo abij redeā, si adulterū occidere permissum
est, id tamen nihilominus non potest cōmitti alijs, ni pro-
prijs filijs, ex l. t. Gracchus. C. de adul. Quo in loco post gl. ad
notāt Odo. Cyn. Salic. Ang. Bar. in l. non solū. §. si mādato
n. 5. Sal. in l. non ideo minus. n. 10. præcitatis Caro. Ruy. cōs.
72. Cuius initium est, viso. ad fi. lib. 1. & Alex. & Ias. in §. vsu
fructuarius. l. 1. ff. de ope. no. nunt. Tametsi in errorem lapsus
fuerit contrariū asseuerās Claud. Seicel. in repet. l. vt vim. ff.
de inst. & iur. col. 92. parua, vers. succedit alia quæstio. Vt id
quidem non solū intelligendum sit in filijs, sed & in alijs,
quibus & capessere fas est, vtpotè in vassalo, seruo coniūcto,
sumens rationē tex. in præcitata l. Gracchus. inibi, qui patri
paruerint. Bar. in d. §. si mādato. qui tametsi ad id allegerur,
nec nutu, nec verbis id probat, cum tñ nō solū de filijs verba
agat,

17
Occidere
adulteriū
in flagran-
ti, crimine
licet.

18

agat, nec tex. in l. Gracchus. de alijs loquitur, quàm de filijs,
& nos alibi pleniori trademus manu. Ex quibus sanè satis cō-
stat. quod cui licita est offensa, vindictave propria auctoritate,
poterit quidē ea demā dare alteri, ex gl. ad id passim citata in
l. cum fundū. ff. de vi & vi arm. ex quo poterit cōmittere filijs
Et præter doct. præmissa intelligenda fore opinor, quando
mandatarius absq; pretio delictū cōmitti nō adauerit: sin mi-
nus grauioribus pœnis afficiēdi sunt, tam mādatarius, quàm
mādatū suscipiens, sicuti & nos diligentiori cōmētario adno-
tauimus, de assassinorū pœnis tractātes, infra c. 19. n. 7. cū alijs.

S V M M A R I V M.

- 1 Quis dicatur, opem ferre maleficio, explicatur.
- 2 Qui ante delictum, auxilium, opemve præstiterit, eadem pœna
afficiatur, qua & principalis.
- 3 Opem præstans ignoranter, nec certior factus criminis authorem
associans, iudicantis arbitrio pœna afficitur.
- 4 Auxiliator, qui cooperatur simul in ipso delicto, sicuti & principis
pœna criminis ordinaria afficitur.
- 5 Auxilium præstans post delictum perpetratum non ea afficitur
pœna, qua & principalis.
- 6 Iuris ea est præsumptio, communicato consilio, auxilium præstatis-
se, si criminis authorem post delictum comitetur.
- 7 Receptor si esset consanguineus criminis rei, mitiori afficietur
pœna.
- 8 Vt quis de auxilio teneatur ordinaria pœna, exigitur delicti con-
summatio, nee sufficeret quidem delictum attentare.
- 9 Et an de delicto cōstare debeat, vt auxiliator teneatur, discutitur.
- 10 In dubio casu, non ex proposito, præsumitur adesse maleficio.
- 11 Probationem cōtra criminis authorem factā minimè auxiliatorā
opemve præstanti nocere, quomodo id intelligatur, discutitur.
- 12 Negatiua in opem præstantibus, quomodo probetur.
- 13 In irregularitatis labem incidere opem præstantem, quando fuit
causa proxima delicti committendi.
- 14 Ignoranter arma præstans minimè teneri constat.

Perpenditur insignis Alexandri tertij Pontificis
constitutio, in capit. sicut dignum. §. illi etiam. de
homicid. quæ agit de pœnis auxilium, opemve fe-
rentis, nouo sensu declarata.

Capitolo

SCRIBIT Alexander tertius: illi etiā, qui non vt ferirēt, sed vt percussoribus opem ferrent, si fortē per aliorum violentiam impedirentur, paulò minori debent pœna mulctari: quia cū scriptum sit: Qui potuit hominem liberare à morte, & non liberauit, eum occidit: constat ab homicidij reatu immunes non esse: qui occisoribus opem contra alios præstare venterunt: nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori non desinit obuiare. Hęc ille, Quo ad punitionem huius delicti generaliter obseruandum est, auxilium, & opem præstantem homicidio pœna ordinaria puniri illius criminis cū ipse auxiliator cooperatur simul in ipso delicto. Sed quia in hac specie, & viri nostræ tempestatis diligentissimi scripsere, & nos in eadem lufuri palestra, certandi occasionem nacti, aliqua non inconcinna, nec omnibus obuia, quo ad responsum Alexandri tertij nouo sensu declaratum, conijciemus, scitu non indigna: & totam hęc materiam triplo ordine distinguam quo ad breuem interpretationem illius tex. & in primis agetur, quādo quis opem, auxiliumve ante delictum commissum præstat. Secūdo, quando in ipso actu auxilium quis præstat, & tēpore quo delictū cōmittitur. Postremò quādo post delictū commissum ad rem igitur deueniendo, vt propius operi accingar opem ferre maleficio, in hac specie tūc dicitur, quādo is, qui præstitit, cōmodauit arma, ferramenta, famuli, amici, ad crimen perpetrādū adfuit, de quibus loquitur Bar. in l. is qui opem. ad fi. & ibi Ang. in l. is qui opem. ff. de fur. Barto. in l. in fur. §. ope. versic. venio ad secundū. eo. ti. ex tex. ad id præstātissimò. in l. si pignore. §. qui ferramēta. e. tit. & in l. utrū. cū seq. de parric. Ang. & Hip in l. qui domū. ff. de adult. ex nouioribus satis diligenter id extricāt Boer. decisi. 167. num. 1. Ant. Gomez. c. 3. delict. nu. 48. Primo quidem casu, quando ante delictū, opem, auxiliumve præstat, afficitur eadem pœna, quæ & ipse principalis, ex text. in l. nihil. ff. ad l. Cornel. de licar. vbi ita à Cōsultis responsum est: Nihil interest, utrū occidat quis, an causam mortis præbeat: & inibi gl. frequentiori doctorum calculo admissa. l. prætor ait. in 2. §. si cū seruum. ff. de vi bon. rap. l. si sciente. ff. ad l. Pōp. de parric. §. interdum. Inst. de oblig. quæ ex delict. nasc. l. is, cuius ope. ff. de adul. l. j. §. inci-

1
Quando quis dicitur operem ferre.

2
Qui ante delictū commissum opem præstat, quæ pœna afficiendus.

§. incidit ff. ad Turpil. c. notum 2. q. 1. & tex. in d. §. illi autem. quibus admodum conuenit iuris adagium, quo decisum est: Qui causam damni dat, & damnum dedisse censetur, ex text. in l. qui occidit §. in hac ff. ad l. Aquil. Sal. in l. vnica. nu. 27. de rap. virg. Cin. Bal. Ang. & interpretum maior pars, in l. 1. C. de Nili agge. non rump. Bal. in l. non ideo minus C. de accus. Ang. in trac. malef. in par. Andrea auxiliatorem 3. col. Hipp. nec admodum grauatus his accedit in l. si in rixa. nu. 29. ff. ad l. Corn. de lica. Boer. & Gomez. his in locis, quibus & antea meminimus: & in ea specie, auxilium præstans pœna criminis ordinaria afficiendus est. Tamen si Bal. in d. l. 1. de Nili agger. non rump. ab hac snia discedat, quem sequitur Pet. Rauan. in suo alfabero aureo, fol. 131. col. 4. versicu. fuit à me quæsitū. existimantes mitiori quidē pœna afficiendū esse auxilium præstantem: quorum snia, vt immunis sit ab offendiculis doctorum, intelligenda est, qñ qui præstat opem, nō dedit causam maleficio, vt potē si quis arma ignoranter præstitit, ex l. quicūque C. de fer. fug. Prior tñ opinio intelligenda sit, in arma scienter ad delictum cōmittendum præstante, ex Bal. in l. quicūq; col. pe. ver. nota sexto C. de fer. fug. doc. in l. apud antiquos. ad fi. C. de fur. & in l. Met. odorū ff. de pœ. Bal. in cōsi. 22. in quæstione domini Millani. col. 2. ver. sequitur videre de opere. vol. 3. Fel. satis diligenter in d. c. sicut dignum. col. 3. & in Longobarda est tex. in l. si quis arma alterius tollere præsumperit, & cū eis malum fecerit, nō sit illi culpa, cuius arma sunt, sed illis, qui cum eis malè fecit, in tit. de eo qui cum armis alterius damnum fecerit. Et est text. in l. 1. eod. tit. Lud. Bologn. in cōsi. 5. col. vlt. vers. 1. casu. Alex. ad Bar. in d. §. ope. Bart. in l. omnes. in 2. C. de agric. & cens. lib. xj. Sal. in l. 1. col. 5. vers. nunc transeamus C. de rap. virg. Abb. col. 2. vers. tertium membrum. Barbat. col. xj. ver. capio nunc tertium. de offic. deleg. Ex quo multa poteram inferre, quæ iustum profectò volumen exigent. Sed quia candido lectori obuia erunt ex doctoribus præcit. ab eis petat.

Secundò quidem casu, qñ quis opem præstat in ipso met flagranti delicto, associando: in ea specie, quo ad punitionem huius delicti, auxilium, & opem præstans homicidio, pœna ordinaria punitur illius criminis: cū ipse auxiliator cooperatur simul in ipso delicto: quod apertissimi iuris est, siquidem in hac specie potius est dicendus criminis author, quàm auxiliator

Prior opinio quomodo intelligatur.

Quando quis opem præstat in ipso delicto

xiliator, ita quod absque eo auxilio delictum non fuisset effectum l. vtrum ff. de parric. l. 1. de crim. pec. l. vnica, vers. fin. autem. inibi, quàm eorum sodalium, comitū, vel sequacium, & qui eis auxilium præbuerunt C. de rap. virg. l. 1. vers. fin. verò. inibi, qui ad hoc ministerum præbuerunt, cum eo, qui fecit, supplicio capitali plectēdi c. felicis. de pœn. lib. 6. clem. 1. de pœn. quia absq; eo auxilio delictum nō fuisset effectum. l. 1. C. de rap. virg. l. nihil interest ff. de sicar. c. felicis. de pœnis. in l. si quenquam C. de Episcop. & cler. c. 1. de offic. deleg. ca. sicut dignum §. illi autem. de homici. optimus text. in l. item Mela §. si alius ff. ad leg. Aquil. regia l. 10. tit. 8. part. 7. ex nouioribus. Boer. decisi. 167. num. 3. Anto. Gome. capi. 3. delict. nume. 49. quod intelligendum fore reor, si opem præstiterit delicto, tunc pari punietur pœna ipse auxiliator, qui cooperatur simul in ipso delicto l. nihil interest. & ibi Hippo. ff. ad leg. Corn. de sicar. Cin. in l. 1. C. de Nili agge. non rump. Bal. in d. l. nō ideo minus. col. 3. C. de accus. Albert. de Gand. in tit. de homic. & est tex. in l. moris §. iste ferè ff. de pœn. Bal. confi. 436. videmus genus. vol. 1. Din. in d. l. is qui opem. & sex ponuntur exempla, quibus opem præstans auxilium ve, eadē cū principali afficitur pœna, vti cōstat ex Hipp. confi. 24. n. 17. Fel. in d. c. sicut dignum. col. 2. Hip. in sua prax. §. constante. & in confi. 47. nu. 44. volu. 1. & confi. 69. nu. 7. eod. vol. Paul. Cast. confi. 227. Lud. Bol. confi. 5. col. pen. vers. capio nūc secundum principale dubium. Barto. de Firmio. in rep. verbo, auxilium. Et Boer. satis diligenter eo in loco, cuius & antea meminimus, Quod si quis ita opem, vel auxilium præstiterit delicto, vt nō dederit proximam facinori causam, puniendus erit pœna extraordinaria. Probat tex. in d. l. vnica C. de rap. virg. inibi, qui eos comitati. & in d. c. felicis. inibi, simplici favore. tex. ad id præstantissimus in l. is qui opem ff. de furt. & l. 2. C. de his qui latr. occul. c. sicut dignū §. illi etiā. præcitato. Abb. Fel. & Dec. in d. c. 1. de offic. deleg. Hip. in l. si in rixa. nu. 34. ff. de sicar. quam distinctionem profiteretur Sal. in d. l. vnica. fol. 16. Gand. & Fel. his in locis, quibus & antea meminimus, post plerosque alios veteres, quorum hi doctores meminere: atque esse hanc opinionem communem fatetur Socin. confi. 188. lib. 1. col. 4. eandem sequitur professus Ludo. Cardin. in prac. crim. §. homici. iū. nu. 67. & 69. Hipp. sing. 15. apud hos authores comperiet quis varia, & plura huius distinctionis exem-

exempla. Et ex nouioribus pleraq; his cōiecit Pau. Parisien. confi. 152. & iterum confi. 154. nu. 20. lib. 4. Cæp. confi. 27. & 34. dubio 2. Ipse tamen præter alios ex plenioribus doctorum commentarijs petenda arbitror: cum enim quotidie in controuersiam veniat, & paucis exactè cōprehendi nequeat, quam quæstionem aliquot conclusionibus eneruare cōtendam ad pœnam huius criminis, vt sanè quis teneatur: de auxilio, exigitur q̄ associet, aut manu armata assistat consulto, & ex proposito, vt pœna criminis ordinaria afficiatur: q̄ t̄ si 3
ignoranter, nec certior factus associaret quem non teneret pœna criminis ordinaria, ex l. 2. §. homines ff. vi bo. rap. g1. in l. culpa caret. ff. de reg. iur. Innoc. in c. si. de cler. percus. Barto. in d. l. si in rixa. Bal. in l. raptores C. de episco. & cleri. col. 2. & in l. 1. C. de ser. fug. nu. 6. in idem in c. 1. de benef. frat. col. 2. in vsibus feud. & in l. ob hæc verba. num. 5. ff. de his qui not. inf. & in l. data opera C. qui accus. non pos. nu. 25. Feli. nu. 1. in d. c. sicut dignum. Rom. in l. 1. §. sed ea. ff. ad Syllania. Bonifac. in tract. malef. titu. de insul. col. 8. vers. sed pone. Hippo. nu. 87. in d. l. vnica. de raptu virg. & in præcitata l. si in rixa. Pau. Grilan. in eo tract. quem publicū fecit, de relaxatione incarceratorum, in rub. de absolut. innocentis 7. quæstio. Ariminenfis ad Ang. in tract. maleficiorum, in part. dictus Andreas armatus. col. 1. & in vers. dicto maleficio semper assistit 1. & 7. col. vers. quæro quando. ex nouioribus Thom. Gram. in confi. 32. Alex. post Bart. in l. is qui opem. præcit. Cap. confi. 34. Ioan. Anan. confi. 83. Ant. Gom. & Boer. his in locis, quibus & antea meminimus. Et in ea specie opem censetur dare delicto, quando est præsens, & suadet maleficio perpetrare, ex d. l. vnica. Alex. confi. 138. num. 4. vol. 6. Soci. confi. 36. visa bulla Pauli secundi, col. 4. vers. sed interim. volu. 2. Hipp. singu. 15. & in leiusdem. nu. 4. ff. de sicar. & in d. l. 1. vnica. nu. 80. Boer. nu. 4. eo in loco. cuius & antea meminimus.

Ex his adnotanda sunt aliqua huic rei maxime necessaria, quod præstans opem delicto cōmittendo, vel in ipso delicto, æquali pœna afficiendus est. quæ & principalis, quum & ipse auxiliator cooperetur simul in ipso delicto, sicuti & paulò antea nō semel adnotauimus. Ita quidē intelligendū fore reor, qñ præstiterit auxilium proximū ipsi facto, vel delicto: Non 4
gè quidē aliter, si per actū remotū ab ipso delicto, cum & in ea specie mitiori pœna iudicantis arbitrio afficiendus est, ex l.

Quando
est præsens
dicitur opem
dare maleficio.

Præstans num. 4. & in l. furti. §. ope. ff. de fur. Cardin. in capi. 1. col. 1. de
auxilium offic. delega. & inibi Felin. col. 6. Bald. & Felin. in d. l. vnica.
proximum col. 7. de rap. virgin. sed in ea specie, qua agimus, ex doctorum
facto, pæ- perplexo catalogo, auxilium remotum ipsi delicto censeri, si
na eadem, ante delicti perpetrationem consultò præstitisset arma, vel
qua princi quando quis simul cooperabatur in ipso delicto, cum princi-
palis affi- pali pari est afficiendus supplicio, ex §. interdum. Institur. de
ciendus est oblig. quæ ex delicto nascuntur. regia l. 10. titul. 9. part. 7. &
 l. 18. titul. 14. ea parte. Tertius subiicitur casus, qui grandem
 5 habet dubitationem: Si quis ꝑ opem præstat delinquenti post
 delictum perpetratum, vt criminis author à Iudice non ca-
 piatur, in ea specie dubium non est, eadem pœna cum prin-
 cipali non teneri, paulò mitiori, cum delictum fuerit com-
 missum, atque ideo iudicantis arbitrio pœna afficiendus erit,
 ex textu in l. 1. & 2. ff. de recep. l. 1. & 2. C. de his, qui latro. l.
Quid si congruit ff. de offic. præf. & cum in his criminis reis, pœna à
post deli- iure non sit declarata, arbitraria afficiendi sunt pœna, ex rex.
ctum per- in l. 1. versicu. idcirco ff. de effracto l. sanctio legum l. hodie ff.
petratum de pœn. l. lex Julia. §. hodie ff. ad leg. Jul. repetund. l. 2. C. de
auxilium crimine stellion. Nec his obstare videtur iunioris cuiusdam
præstetur. dubitatio, obijcientis text. in l. 1. ff. de receptato. expressim
 definentis, quòd perinde puniatur receptor, sicut criminis
 author: sed paulò altiori commentario perpendendus est in-
 tellectus illius text. siquidem receptor afficiendus est pœ-
 na propter delictum, non tamen simili pœna, sicuti & gloss.
 Cardin. Angel. Alberic. inibi existimant. Barto. idem pro-
 fessus in l. in furti §. ope. ff. de furt. num. 4. alleuerans quando-
 que qui iudicantis munus habent in ea specie grauitè erra-
 re. Et huius sententiæ authores habeo ex nostræ classis ho-
 minibus, Anch. in cap. accessorium. de reg. iur. in 6. opposi. 7.
 Felin. in ca. sicut dignum. colum. 2. de homic. quibus & pleri-
 que alij accessere, inter quos & Ang. in §. interdum. Institur. de
 oblig. quæ ex delicto nasc. Hipp. num. 29. in l. si in iura ff. ad le-
 gem Cornel. de sicar. inibi in l. vnica C. de rapu virg. nu.
 86. Ang. in tract. malef. in par. dicto maleficio semper assistit.
 & inibi Ariminensis ad Ang. col. 4. & in parte, Andræam au-
 xiliatorem 3. col. Paul. Gilan. in tracta. de relaxat. incarce.
 rub. de absolut. Innocen. quæstio. 7. & ante hos Bal. in l. non
 ideo minus. fin. col. C. de accusat. Salic. in d. l. vnica. nume. 27.
 quibus

quibus & plerique alij accessere: quos à doctoribus petere po-
 teris, quibus & antea meminimus. Et hanc esse frequentio-
 ri calculo receptam sententiam existimo, quam intelligen-
 dam fore reor, nisi & inter eos præcessisset tractatus & pro-
 missio auxiliij: in qua specie, sicuti non semel adnotauimus,
 pœna criminis ordinaria auxiliator, qui cooperatur simul
 in ipso delicto, afficiendus est, ex Barto. in d. l. furti. §. ope. nu.
 6. Angel. August. Arim. his in locis, quibus & antea memi-
 nimus. Ex eadem radice eodem Iure disputari poterit, quo
 frequenter in huius quæstionis controuersias incidit, intel-
 ligendam fore communem sententiam, ni & post delictum
 commissum opem præstiterit criminis authori, associando
 eum, ex concilio Vienenfi, in clemen. 1. de pœnit. & in l. 1. ad
 medium C. de rap. virgin. Bald. inibi not. 12. itidem & Bart.
 in l. 1. §. sed in eo ff. ad Syllan. Alexan. post Bald. in l. raptores
 C. de episc. & cler. & in d. l. is qui opem. Socin. consi. 155. vol.
 2. Alex. in consil. 138. volu. 6. Bald. in l. 1. de ser fugit. col. 2. &
 consi. 436. vol. 1. ex nouioribus Ant. Gom. & Boer. his in lo-
 cis, quibus & antea meminimus.

Quibus & illud conuenit, quòd ꝑ iuris præsumptio satis 6
 superque est contra comitantem percussorem post delictum
 perpetratum: huius opinionis authores habeo Curtium in
 consil. 41. Cæpol. consil. 1. Alber. in tracta. statut. q. 33. Paul.
 Gilan. in tract. de pœn. omnis nefarij coitus q. 10. vbi ple-
 niori manu hanc controuersiam explicat, quando ante deli-
 ctum, & in ipso delicto, & post delictum comitatur percusso-
 rem: itidem in tract. de relax. carcer. in tit. pe absolut. 7. quæst.
 idemque professus Bonifac. tit. quid sit accus. col. 23. & Hip-
 pol. in l. 1. xj. colum. capit. de recep. & inibi Salic. 4. & 5. col.
 Quo in loco & illud explicat: Si sanè homicidij viam mon-
 strauit, vt aufugiat itidem Bonif. in tit. de iudicij, in princip.
 & paulò antea nos adnotauimus, dicitq; auxilium præstare,
 si non à longe ad id manu armata esset. Explicat Arer. in l. 1.
 C. de ser. fug. Felin. in cap. sicut dignum. de homic. limit. 7. Iti-
 dem in ca. 1. de offic. deleg. Curt. in consil. 342. Anchar. in reg. 6.
 accessorium. de regul. iur. lib. 6. idem existimat Deci. in l. quo
 tutela §. vi actum de reg. iur. ff. & in c. 1. de offic. deleg. Qui-
 bus & illud accedit: si sanè sacris iniciatus assistat bello iuu-
 sto, ludisue intersit: Etenim si ludentes efficiantur promptio-
 res ac audaciores, in irregularitatis labem incidere opinatur rit.

Felin. in præcitate c. sicut dignum. quod ipse intelligo communicato consilio, habitoq; tractatu, armatus insisteret: longè quidem aliter si casu: afluera Thom. Gram. in consil. 32. ac Felin. loco paulò antè citato, ex hoc solo, quòd armatus assistat, quaestioni posset subijci, declarat pleniore manu, quòd hucusque factum fuerit ab interpretibus nostris Are. in d. l. 1. C. de ser. fug. & Cap. in consil. 2. Alber. Brun. in tracta. indiciorum, col. 16. Itidem is præstare fauorem censendus est, si sanè literas miserit, quòd constat ex l. 1. §. fina. ff. ad leg. Iul. maiest. Bonifac. in titu. quid sit accusatio. 23. col. Et denique quis dicatur auxilium præstare, ut sanè hac pœna teneatur, est omnino videndus ad ambas (ut aiunt) aures Lud. Carrer. in præc. sua crim. §. homicidium. n. 13. pag. 251. & deniq; qui dicantur sequaces, socij, complices, adhærentes, ac fautores, traditur in cle. 1. de pœn. & inibi Card. & in ca. felicis. de pœ. lib. 6. Bal. in d. l. 1. C. de ser. fug. & Lud. Carre. loco præcit. nu. 15. quibus in locis lector vigilantissime, in hac materia obuia tibi erunt. Et ea iuris præsumptio est, communicato consilio id fecisse, si criminis authorem post delictum comiterur, ex Bal. in d. l. non ideo minus. Felin. in d. c. sicut dignum. nu. 4. Hippol. in d. c. vnico. nu. 86. & in l. si in rixa. num. 39. præcitat. quòd si quis criminis authorem scienter receptauerit, pœna criminis ordinaria afficietur: longè quidem aliter, si ignorauerit, siquidem & tunc nulla afficietur pœna l. Metrodorum ff. de pœn. l. 3. versicu. sed etenim ff. de incend. ruina & naufr. l. eos C. de fur. l. si quis seruum C. de plag. l. ex maleficijs §. longè minus ff. de act. & oblig. l. cum satis §. fina. C. de agric. & censit. lib. xj. §. interdum. Instit. de oblig. quæ ex delicto c. felicis. de pœ. in 6. l. 1. C. de his qui latr. inibi, sciens ut ceperit, regia l. 18. tit. 14. part. 7. l. 36. tit. fin. libro 42. ordin. definientes, adhuc in grauioribus criminibus, diuinæ & humanæ maiestatis procedere: & in ea specie, qua agimus, ignorantia semper præsumitur, nisi & scientia probetur, uti argumento optimo deseruit text. in l. verius ff. de prob. l. 1. C. de his qui sibi ascrib. in testa. nisi & contrarium probetur ex l. pen. C. de perc. tut. Secundo, ab eadem radice procedit difficultas, quæ solet hac in specie contingere: Si & t receptor esset consanguinitate coniunctus reo criminis, mitiori afficietur pœna, ex iusta causa, quam habet in sanguinis detentionem l. 2. ff. de recept. l. 4. §. fin. ff. de re milit. inibi, datur

Criminis authorem scienter receptantis pœna.

Quid de receptatore consanguineo.

tur venia affectioni parentum & affinium l. 3. §. pietas ff. de lib. hom. exhib. l. omnes. in 2. C. de agric. & cēt. lib. xj. gl. in d. l. 1. ff. de recep. quo in loco Bar. Salic. Ang. Alber. & interpretum maior pars idem existimant. Hi etiam omnes in præcitata l. 1. C. de his qui latr. Rom. in l. si quis in graui. §. si quisque. ad Syllan. col. fin. Sal. nu. 4. in l. quicumque C. de ser. fug. Platea in l. 1. C. de desert. lib. 12. num. 3. Hipp. num. 196. in d. l. vnica C. de rap. virgin. Gand. in malefic. tract. tit. de recept. malefic. Ang. & Arim. his in locis, quibus & antea meminimus, apud quos satis superque ad ambas (ut aiunt) aures, est huius quaestionis disputatio, ex quorum doctorum perplexo catalogo, breuitati studens, aliqua hic conijciam, huic rei maxime necessaria. Subijcitur alius casus, ut teneatur de auxilio quispiam, exigitur quòd delictum fuerit consummatum, nec vtrique sufficeret attentari. Explicat glo. in hac specie, in l. sed & diuortij ff. rer. amot. Bald. in l. 1. 21. colum. 4. oppos. C. de ser. fug. idque professus Cap. consil. 34. & his accedit Ioan. de Amicis consil. 54. Hippol. consil. 30. & in præcitate §. constante. nisi in his casibus, in quibus quidem attentatum perinde punitur, ac si esset consummatum, uti in crimine læsæ maiestatis, ut constat ex l. quisquis C. ad leg. Iul. maiest. & in assassino, & alijs similibus. In hac controuersia etiam illud requiritur, ut t de principali delicto constet, ut sanè quis de auxilio teneatur, docet Bar in l. si is qui §. si initium ff. de fur. atque idem consil. 229. col. vlti. 3. vol. & consil. 24. vol. 5. Explicat Anch. consil. 112. Alexan. pleniori manu in l. sed et si duo patroni. in prin. ff. de iureiur. & in consil. 223. vol. 2. Anan. in c. significasti. et 2. col. 15. de homic. Matth. de Afflict. in consil. Neap. constitutio, terminum vitæ 6. not. q. 2. Martil. in d. constante. & in rubr. C. de prob. in idem consil. 49. & in consil. 35. & 67. & 69. ac iterum in l. 1. C. de ficar. & in l. nihil inter ff. eod. Ang. in tracta. malefic. versicu. & dicto maleficio. ad fin. Bal. in d. l. 1. C. de ser. cor. Ang. in l. 1. §. si quis in villam ff. ad Syllan. Bar. in l. denunciasse §. fina. de adult. ff. idem Bar. consil. 194. Hippol. consil. 20. & consil. 39. & consil. 43. & consil. 81. & 110. dilatat chartas pluribus remissionibus, Alex. consil. 99. volum. 1. apud quos longa est huiusmodi articuli examinatio, quòd per testes, principalisve confessionem expedit constare: in qua specie minimè sufficeret per fictam principalis confessionem, utpotè per con-

Quid si delictum sit consummatum.

tumaciam, vel per statutum, explicat Barto. in præcitato §. si initium. Felin. tradit eleganter in d.c. sicut dignum. Hip. in d. §. constante. Etenim nec per publicam latronis confessionem, uti asseuerat Bal. conf. assessores delicto, Felin. loco præcitato, ac Hip. millies, Cæterum & illud adnotandum est, in dubio ¶ casu non ex proposito præsumitur adesse, ac assistere maleficio: ut hac in specie Bal. in l. 1. de ser. corrup. Alex. post Barto. in l. in furti §. ope. ff. de fur. adnotauere, & his Ancha. conf. 217. Felin. in loco præcitato, Pau. Gril. in tract. de pœ. omnis nefarij coitus q. 10. ver. restat, Bonifa. in rub. de insultis 8. col. Hippo. in d. l. 1. C. de rap. virgin. & in d. §. constante. Tho Gram. conf. 82. atque ideò minimè tenetur de ope, auxiliou, nisi scienter, non tamen ignoranter opem præstitisset, atque ideò in inquisitione, accusatione uel, articulari operepretium erit dolosè, scienter, ac ex consulto, non tñ ignoranter opem præstitisse: & ni per legitimas probationes constet, utique reus absoluendus est, huius sententię author est Bar. in l. omnes C. de agric. & cen. lib. xj. explicat Alex. post Bar. in d. l. is qui opē. Quibus accedit Ang. in auth. de eccles. tit. §. iubemus. collat. 9. Hipp. in præcitata pract. §. constante. post alios veteres, quorum hi doctores meminere. Rursus quantum attinet ad huius capituli veram resolutionem, illud 11 explicari operepretium duxi, probationem ¶ contra principalem factam ac deinde sententiam in eum latam, minimè nocere auxiliatori. Siquidem exigitur opem præstantis probatio. huius opinionis authores habeo Barto. in his §. fina. ff. de fur. & inibi Alex. Bal. conf. incip. de accessio. Pau. de Cast. in l. cum filius §. 1. ff. de verb. oblig. explicant doct. in l. si uerbi C. de fide instrum. idq; proficitur Salic. in l. 1. verfi. quæro successiuè. de rap. virgin. Ang. in d. §. si initium. Ancha. conf. 118. Marian. Soc. omnium diligentiissimè in capi. qualiter & quando 2. q. xj. arti. 6. de accufat. Felin. in d. ca. sicut dignum. Angel. in tract. malefic. parte, & dicto maleficio. & parte Andream auxiliatorem. Hip. plerofque alios allegans, loco præcitato §. constante. apud quos longa sanè de hac re disputatio est: nec scio, an aliquis nodus implicatus, sit in hoc duntaxat tractatu, quin etiam nec absolutoria principalis prodest auxiliatori, nec utique condemnatoria nocet, ut explicat Barto. post Alexan. in l. si is §. 1. ff. de furt. Idemq; proficitur Din. in consil. incip. sed pone reum absolutum, Angel. post

In accusa-
tione an
sit articu-
landum.

Contra
pro pæ-
lem proba-
tio, mini-
me nocet
auxilia-
tori.

post Bart. in l. is qui reus. ff. de public. iud. Alexan. post Bart. existimat itidem in l. adulter. §. 1. ff. de adult. Gand. in rub. de homicid. 3. col. & iterum in rub. de pœn. 10. col. Ang. in trac. malefic. versicul. itaque moriatur. & in verbo, Andream auxiliatorem. 12. col. versic. quæro an Caio. ex quorum verbis supradicti difficilis responsi ratio satis colligi potest. Prætereà quod obiter menti occurrit, hoc in loco adnotandum visum est negariuam ¶ probari posse, in hac specie: si sanè 12 testes profiteantur interfuisse maleficio, ac uidisse occisorem ac percussorem, ac Titium opem minimè præstitisse, ex eo quia præsens fiat homicidiū, ac proinde nō opē præstitisse, nec ¶ stare potuisse, quin ipse uidisset: explicat Ang. in auth. de testib. §. si verò absunt: ac iterum in authen. de heredib. & falsc. §. hinc nobis. ad fia. versicu. nota ex ista gl. Alex. pleniori manu post Bart. in l. is qui opem. ff. de fur. tradunt doct. in cap. ex tenore. de testib. Quatenus verò ad irregularitatem pertinet, illud sit constitutissimum auxilium ¶ tunc irregu- 13 laritatem inducere, quando id fuit causa proxima delicti committendi: sic sanè, quòd delictum eo auxilio, vel ope cessante, nec præstita, nequaquam foret perpetratum delictum, idemq; censerem quoties auxilium audacior em efficere ipsum delinquentem ad criminis executionem, quod probatur ex d. cap. sicut dignum. §. qui verò. & §. clericos. de homicid. ipse tamè existimo fauorem præstitum, seu auxilium datum post commissum delictum, minimè considerandum fore, nisi fuerit causa proxima, vel inducens ad committendum delictum. Ex quo & illud constat, præstātem fauorem, opem, vel auxilium ad homicidium, mutilationem uel membri, ita n labem irregularitatis incidere, sicuti homicida, ac membri mutilator, explicat Panor. in d. c. sicut dignum. post Imol. itidem in c. pen. eod. tit. idem existimat Card. in clem. prima, quæst. 12. de homicid. Spec. tit. de dispensat. §. iusta.

Hæc eadem radice illud constitutissimum est, clericum irregularem esse aliquem associantem, minimè tamen ex proposito se immiscendi, nisi necessitas cogeret, tametsi nihil fecerit, asseuerat ex professoribus nostris Hostiens. post alios in cap. sicut dignum. §. illi. de homicid. ijs accedit Nicolaus Plonius in tract. de irregul. 30. irregularitate. Quibus & illud conuenit, præstantes arma præstantibus, si sanè is clericus sit, minimè ab irregularitate im-

Associans
an irregu-
laris sit.

munē esse, vt profitetur Nicol. Plouius inibi, irregularitate 31. Et q. ignoranter præstitisset arma, ex eo nēpe quod Petrus profitebatur velle iter agere, vel aliud creditur dignū, ac deinde quē oīā occi lat, minimē tenerit testibus, Bal. in l. quicunque. pen. col. vers. nota quintò. C. de ser. fug. Bar. in confi. 24. Alexan. post Bart. in d. S. ope. Imol. & Aret. in l. si stipularus fuerit. ff. de ver. obli. idem professus Ang. in S. interdum. Institu. de oblig. quē ex delict. nascū. Felin. in c. sicut dignū. S. limitatione. de homicid. Ioan. An. in cautela 31. Hippol. in pract. S. cōstante. apud quos pleraq; id genus alia congerūtur, tãetſi in Hispaniæ regnis, apud Iudices, quos pesquisidores appellamus minimē id obseruet, absq; vllò delectu, huc atq; illuc præstantes arma, ignorāter maleficio, ac viā delinquēti mōstrantes, tãetſi illos ignorent velle delinquere, graues faciunt luere pœnas, in optimorū hominū iniuriam, ac iustitiæ dispendiū, & Dei optimi maximiq; irreuerentiā, in innocentiū sanguinē anhelātes. Nō me latet crimina oportere coerceri, potissimū hac nostra tēpestare, in qua delictorum scelera pullulant, & quos virtutis amor nō alliceret ad benefaciēdū eos saltim criminis reos pœnarū formido à delinquendo absterret, vt formidine pœnæ conuertantur, & resipiscant, sicuti Horatius cecinit lib. epist. 1.

Quid apud iudices quos pesquisidores appellamus.

Oderunt peccare boni, virtutis amore.

Oderunt peccare mali formidine pœnæ.

Et qui noluerūt prodelle, morte certē eorū respublica vtrāq; necdū necessariū est, vt & nocētes puniātur, sed etiā iustissimū, & in republica christiana bene instituta interdū vltimo supplicio afficiātur, & iustitiæ metu humana coerceatur audacia, totaq; sit inter improbos innocētia, & in ipsis improbis formidato supplicio nocendi facultas, refrānetur audacia, ne sub eorū imperio, reorū augeatur improbitas: sed non ita proteruē, sed pensata animi deliberatione iudicium.

S V M M A R I V M.

- 1 Ex consilio quis tenetur, si alioquin non facturo consilium dederit, itidem nu. 3.
- 2 Quid quo ad irregularitatem, examinatur.
- 3 Irregularis est censendus, si occisus foret is, cui consiliū datū est.
- 4 In excommunicationis labē incidit consulens, vt clericus percutiat.
- 5 Quid etiam si mutatio membri sequatur.
- 6 Quid, si iactis iniuriis occisionem licitam suaderet.

Perpen

- 7 Perpenditur intellectus, S. qui verò. c. sicut dignum. de homicid.
- 9 Consulens delictum perpetrare, tamen si consilium renouerit, adhuc tenetur.
- 10 Consulens alioquin facturo, iudicantis arbitrio punitur.
- 11 Consulens, an in interdicto vnde vi, eandem, quā principalis pœnam luere teneatur.
- 12 Discutitur quomodo probetur, quod erat aliās facturus.
- 13 Cui consilium datum est, in aliam personam delictum perpetraverit, an & consulens teneatur.
- 14 Quid in dubio presumendum est, an consilium dederit, necne.
- 15 Statuta loquentia de auxilio, an intelligēda sint de his, qui opem præstant.
- 16 Accusatus de mandato, & in litis prosecutione de consilio constitit, an de consilio puniendus sit.
- 17 Si diuersis afficiatur pœnis consulens, & opem præstans, an vna pœna per aliam extinguatur.
- 18 Ad restitutionem teneri non solum, qui consilium & fauorem dedit, sed is etiam, qui acceptioni dedit causam.
- 19 Consilium præstantem teneri ad eandem pœnam, ad quam criminis author tenetur.
- 20 Perpenditur, an eadem pœna consulens, & auxilium præstans, coercendi sint.
- 21 Consulēs rapturo alioquin centum, si & alia centum rapiat, non tenetur restituere ducenta?
- 22 Discutitur Abb. opi. circa intellectum c. sicut dignum. de homic.
- 23 Consulentem teneri de illo sanè damno, non tamē de sequentibus commissis, in quibus & consilium non dederit.

Declaratur. S. qui verò. cap. sicut dignum. de homic. & l. j. S. persuadere. ff. de seru. corr. agentes de consilium dantis pœna; iura hæctenus non sic intellecta Cap. XVII.

Perplexæ valde existimatur quæstio illa, quæ doctorum I capita torquet, & nō leues solent oriri contētionēs, an Ex consilio & persuasione quis teneatur ad eandē pœnam, ad quam delinquens: & in hac specie communis suasio vtriusque doctrina profitetur teneri, si alioquin non facturo an quis te consilium dederit: tex. in c. nuper. de sentētia excom. Vbi gl. neatur.

R. # textum

text. in l. 1. §. persuadere. in verbo, facturus. ff. de ser. corr. & ibi Bal. c. de cetero. de homic. l. qui occiderit §. pen. ff. ad leg. Aquil. c. sicut dignū. §. qui vero. de homi. & gl. in ibi, cui similis in §. ope. verbo, certe. Instit. de oblig. quæ ex del. nasc. quæ dixit solennem Ias. in §. actiones. nu. 3. de act. tradit Bar. in l. sæpe. §. de verb. sing. & ibi glo. in verb. condici potest. Abb. & ibi Deci. dilatat chartas pluribus remissionibus, in c. 1. de off. deleg. itidem Decius in l. consilij. ff. de reg. iur. Franc. in regu. nullus. de reg. iur. nu. 6. pulcher tex. in l. non solum. §. si mandato. ver. Attilinus. ff. de iniur. & ibi Bar. Bal. in l. 1. n. 7. C. de feruis fug. & in l. data opera. n. 79. C. qui accus. non poss. Bal. in l. ob quæ verba. ff. de infami. Salicet. in l. vnica. C. de raptu virg. Hipp. sing. 665. Io. de Imol. hanc profiteretur communem opinionem, & ibi Dec. n. 43. in c. 1. de offic. deleg. Cepola in consi. 65. in crimi. Steph. Aufrer. in clem. 1. de offic. ordin. in reg. 3. Fel. in præcit. c. sicut dignū. §. qui verò. n. 7. & in c. 1. n. 11. de offic. deleg. Ang. Aret. in tract. malefic. verb. Sempronium mandatorē. nu. 43. Mathefilanus in notab. 97. in quo dubio distinctione tollitur difficultas, quæ plerisque interpretes malè torfit, de qua per gl. in præcitato §. ope. Car. in præc. crimin. §. homicidium. n. 162. ad fi. pag. 343. in labemq; irregularitatis incidere, qui consilium homicidio aut mutilationi dederit, text. in c. si quis viduam. 50. dist. c. 2. de cleric. pug. in duello d. c. sicut dignū. §. clericos, de homic. quod probatur ex eo, quo regulariter ex consilio in delictis quis tenetur, ut in iuribus præcitatis satis superq; constat. Quibus in locis omnes vtriusq; iuris interpretes in hoc cōueniunt, quod si ex consilio quis teneatur ad criminis pœnam, & irregularis sit, si consilium datum sit ei, qui alioquin non erat illud crimen cōmissurus. Etenim in eo tota versatur controuersia: Qui dederit ei, qui nihilominus erat facturus. Nam text. in d. l. non solum. §. si mandato. ver. Attilinus. ff. de iniur. probat ex consilio quem minime teneri, ubi is, cui præstitum est, erat aliter facturus, text. in d. l. sæpe. & in iuribus paulò antè citatis, quorum opinio communis est, teste Ias. in §. actiones. Instit. de acti. nu. 3. & ista hanc sententia communis est hac adhibita distinctione, de qua in d. §. ope. sequitur Fel. in præcitato c. sicut dignū. §. qui verò. n. 7. itidē in c. 1. n. 11. de of. del. Bal. in l. 1. n. 7. C. de ser. fug. & in l. data opera. n. 79. C. qui accus. nō pos. Ang. Aret. in tract. malef. in ver. Sempronij mandatorē

mandatorē. n. 43. & huius sententię authores habeo Stepha. Aufr. in trac. de potestate seculari in ecclesiasticas psonas. in reg. 3. Cepol. in consi. crimin. 65. Hipp. sing. 665. Mathefil. notab. 117. Bern. Diaz. in reg. 145. & hanc profiteretur cōem Imola in c. 1. de off. deleg. & nouissimè hanc esse frequentiori doctorum calculo receptā sententiam profiteretur Lud. Carr. in præc. crimi. in tit. de homic. §. circa. n. 163. & n. sequēti asseuerat hanc cōem æquitati magis fauere: quam sententiam multis præpositis axiomatib. explicat Fel. in d. c. sicut dignū. n. 7. & in c. 1. n. 9. de off. deleg. Dec. in d. c. 1. n. 43. ad 60. vsq; & omnium diligentissimè Lud. Carr. vbi supra. Est igitur in hoc tract. obseruādum irregularitatem contrahi ex consilio, quando non esset alioqui facturus, nec homicidiū commissurus is, cui consilium præstitū fuerit. quod not. Host. & Abb. in c. ex literis. de excels. prælatorū. col. vlti. Fel. in d. c. sicut dignū. de homi. n. 12. & in d. c. de of. deleg. n. 13. tex. ad id omnium præstantissimus in d. c. ex literis. & est frequentiori calculo recepta sententia in c. ad audientiam. de homic. no. Alber. Trotius de vero & perfecto cleri. lib. 2. c. 21. nu. 7. tractat de consilio Marian. Soci. in c. ad audientiam. n. 70. vbi quo ad irregularitatem aliquot quæstiones dilatando chartas examinat, quas itidem Alb. Trotius & alij nostræ classis doctores tradidere. Cæterum, si quis consilium dederit alioquin facturo: ita tamen ut ex iniquo is sit deterior factus, videtur fortasse hunc irregularem esse propter homicidium inde secutum: & huius opinionis authores habeo Innoc. & doctores cōmuniter, & inibi probare conātur hoc consilium sufficere ad iuris canonici excōmunicationem. Idē profiteretur Sylues. verbo excommunicatio. 8. q. vlt. & verbo, excōmunicatio. vlti. q. 4. quibus suffragatur text. celebris in præcit. ca. sicut dignum. §. qui verò. in parte eius priorē. Quod si ex prauo consilio ad homicidiū non sit occisus is aduersus quē tractatus præcesserit: sed ipsemet dubio procul, cui consiliū datum est, nihilominus erit cōsulens irregularis, ex Cardi. in c. ad audientiam. n. 3. de hom. Io. And. Domin. & Frac. in c. vlt. de hom. in 6. Fel. in præcit. c. & in d. c. sicut dignū Alber. Trot. in d. c. 21. n. 9. quæ existimat veriorē opin. esse Maria. Soc. in d. c. ad audientiam. n. 80. tamen si Spe. in tit. de disp. §. iusta. n. 43 ab hac sententia prorsus discedat. Quibus admodū & illud cōuenit, quod si quis cōsulat, instigat, suadet, uti clericus percipiatur, in labem sanè ex-

Irregularitas excōmunicatio contrahitur.

Quid si nō occidatur is, contra quem consilium datum est.

Quid si persuadeat quis clericū percipi

sanè excommunicationis incidit. Huius opin. authores sunt doct. in c. mulieres. & in c. nuper. de sent. exc. & ex professoribus iuris civilis Bal. Bng. Raph. & Imola in l. qui ergo. §. pe. ff. deleg. 1. Ale. post Bar. in d. §. si mādato. ad fi. Ang. de male. in verbo, Semproniu mandatorē. q. 8. idem sane è conuerso existimāt doct. Siquidē, si clericus cōsulendo persuadēdo, & instigādo peccatur, ac proinde mors sequat, irregularis est. In specie explicat Bal. in prac. sua, tit. de q̄stio. col. 43. Iaso. l. 1. C. de ser. fug. idē Ang. in ib. q. 9. Hipp. in conf. 10. Idē enim intelligo sanè, necdū si ex cōsilio sequatur homicidiū, sed & mēbri mutilatio, vt in d. c. sicut dignū. & in c. si qs viduā. 50. dist. tex. ad id celebris in c. si quatuor. 2. 3. q. 8. ca. 2. de cle. pug. Quin etiam si cōsuleret instrumentū bellicū fore actū tali in loco, ex quo homicidiū sequatur, vt docet Inno. in d. c. ad audientia. & in ibi Abb. tradūt doc. in c. presbyterū. de homi. & Nicol. Plouius, in tractatu de irregu. regula. 12. Quā sententiā intelligendam fore reor, nisi sacris initiatus suaderet occisionē flicitam, vt potè pro patria, pro ecclesia, pro proximo, vt docet Spec. in d. tit. §. iusta. ver. portò. & Nicol. Plou. loco præcitato, irregularitate 14. Quibus admodum adnotari libet ex sola nuda voluntate quē minimè effici irregularem teste Archi. in c. periculose, de pœni. distin. 1. explosa gl. in ibi, & in §. si ergo. 12. col. 17. q. 4. & in capitul. fin. 23. q. 8. Nicol. Plou. pleniori manu tradit loco præcitato, irregularitate 27. etenim ex solo consilio, si homicidium non sequatur, minimè effici irregularem. capit. felicis, de pœn. in. 6. in cle. 1. 5. oppositione. & rursus 12. q. Cardin. satis diligenter tradit. Ex his sanè multa possent deduci, et disputari, quę iustū profectò volumen exigerent & postularent, potissimū tamē hoc in loco aliqua tractare conabimur, q̄ sunt huiusce tractatus resolutioni conducibilia. Et primò, in d. §. qui verò, in princ. t̄ cōstat etiā in hoc consiliū puniendū fore: siquidem & in ibi punitur, qui regi alioquin facturo cōsiliū dederit, Din d. reg. nullus ex consilio. Bar. in d. §. mandato. colu. pen. Imol. in cle. 1. de pœn. col. 5. Ang. in trac. malef. ver. Sēproniu mandatorē. q. 22. in specie tñ ex cōsilio quē puniendū esse: siue ille, cui p̄stitū fuit, erat alioquī facturus, vel nō. Hoc ipsum in criminib. atrocibus saltim admittit. in l. j. col. 2. C. de ser. fug. p̄ tex. in c. felicis. de pœ. lib. 6. cui opinioni refragatur Feli. in c. 1. de offi. deleg. contrariū omnio probās, ex d. c. sicut

7
E c onsi-
liū quādo
quis pu-
niatur.

d. c. sicut dignum. vbicunque ageretur de homicidio Archiepiscopi, sit distinctio quo ad purgationem, an ille, cui consilium datum est, esset alioquin facturus, vel nō, & dubio procul Bal. prior sententia minimè probatur in d. c. felicis. quicquid profiteatur Dec. in d. c. 1. num. 9. sequutus Bal. quē etiā sequitur Hipp. sing. 665. & Lud. Carr. in pract. crimin. tit. de homic. §. circa. num. 164. tex. ad id præstātiſſimus in l. quisquis. C. ad legem Iul. maiest. Bal. in l. data opera. verſi. cōs. & in d. l. 1. C. de ser. fug. Verūm enim verò distinctio præmissa communi omnium ferè consensu recepta est. Nam & eā esse communem existimat Alb. in d. l. ob hęc verba. ff. de eis qui not. infam. nu. 3. Dec. in d. c. 1. nu. 9. & in d. l. consilij. ff. de reg. iur. nu. 4. Fel. in d. c. sicut dignum. num. 7. itidem in ca. 1. nu. 11. de offic. deleg. Bonifac. in tit. de insultis percuss. col. 6. Ang. in tract. malef. ver. Sempronium mandatorē. Pau. in tract. de pœn. omnis nefarij coitus. col. 3. q. 10. & denique hanc profiteretur communi equioriq; consensu doctorum esse receptam sententiam Lud. Car. in pract. §. homicidium. nu. 163. & postremò in hunc equidem sensum isthęc sententia iure magis probari possēt quòd t̄ dans consilium alioquin non facturo, eadem pœna, puniatur secundum omnes, ex tex. in præcitato §. Atticilius autem ait. & si peruaferim alicui aliās nolenti, vt mihi ad iniuriam faciendam obedi- ret, posse iniuriarū mecum agi. l. qui seruo. ff. de fur. l. si quis uxori. §. nec. eod. tit. l. sepe. ff. de verb. sign. l. consilij. ff. de reg. iur. l. hęc verba. ff. ad legem Iul. de adult. l. 1. §. incidit. ff. ad Turpillia. l. 3. ad fi. C. ad legem Iul. maiest. c. si quis viduam. 50. distin. c. nullus. de reg. iur. & in præcitato c. sicut dignum. §. qui verò. c. felicis. de pœn. clem. 1. eod. tit. Bar. in d. §. si mādato. 5. col. nu. 16. glo. in §. interdum. ver. cum ope. Instic. de oblig. quæ ex delict. nascun. apud quos definitum extat, an sit facienda distinctio, esset aliās facturus necne, & cui persuasit, teneatur ac mandator: insignis est differētia ratio inter mandantem & consulentem persuadentemve ex gloss. in d. l. nullus ex consilio. Lud. Carr. num. 139. in eo. §. cuius. & nos meminimus antea. Is verò, qui consilium dederit alioquin facturo, pœna puniatur sanè, sed utiq; mitiori iudicis arbitrio quē admodū Dec. in d. l. cōsiliij. & in d. c. 1. ex professo tenet post Ang. in l. is q̄ opē. ff. de fur. & in l. furti. §. ope. ff. e. Cap. cōs. 27. co. pe. Car. loco præcit. apud quos satis definitū extat, Quibus

9
Mandans
postquam
mādatum
reuocauit,
an im-
munis sit.

Quibus † & illud adijciam, & quod obiter menti occurrit adnotandū est, tametsi mandans immunis sit a criminis pœna postquam mādatum reuocauerit expressim, vel tacite ea lege ac cōditiōe, si reuocatio perueniat in mādatarij notitiam, nihilominus persuadēs & cōsulens minimē excusatur, etsi persuasione reuocauerit, sed viq; onus ei incūbit, ne delictū sequatur, vel ei denūti. ē, in cuius persona delictū perpetrādum erat: ea sola ratione ductus, siquidē mādatū sit gratia mādaris. Quo fit verisimile esse, qd mādato reuocato, delictū nō fiat: ac persuasio sit gratia accipiētis, vnde si semel in animū induxit suū facere, haudquāquā desistet: vnde nō sufficit simplex reuocatio, sicuti huius sentētiae authores habeo Innoc. in c. ad audiētiā. de homic. nu. 2. & inibi passim doct. Bart. in præcitato §. si mādato. ad fi. Bal. in l. mādatū. pen. col. C. mādati. nec inuitus his accedit Sal. in l. vnica. C. de rap. viig. nu. 126. Ang. in ver. Sempronij mādatorem. ad fi. versi. 23. Pau. Grilan. in tract. de pœ. omnis nefar. coitus. 10. q. n. 14. Imol. Card. in c. 1. de renūt. Doc. in c. cum quis, de sen. exc. Ale. cōs. 65. vol. 4. Lud. Carr. n. 118. vbi supra. Quāobrē etiā in atrocioribus eadē † distinctio admittēda est: ita tantūm vt in his criminibus cōsulēs alioquin facturo nō ordinaria delicti pœna, sed extraordinaria, maiori tamen quā in alijs cōmuni- bus delictis puniendus sit, quod ex mēa. Bal. & aliorū ego deduco, licet quidā alij expressim cōtrariū notauerint, sic text. in d. §. ope intelligētes dū dixi: ex cōsilio nō teneri quē: fur siquidē annotādus est pœna ordinaria, sed mitiori, qui furti cōmittēdi cōsiliū dederit ei, qui alioquin furtū cōmissurus erat: sic sanē est intelligēdus ille tex. nō vt aliqui, qui in errorem ceteros attraxerūt cōtrariū opināes indistinctē teneri eū, qui cōsiliū dederit de dolo, ratione cōsiliij, ac proinde pœna cōtra fures stabiliā puniri, sicuti hac in specie existimat Inno. in c. querelā. de ele. Card. in cle. 1. de fo. cōp. Bar. Bal. in l. 1. C. de ser. fug. & inibi Sal. Bal. in d. l. 2. de ser. & aqua. col. 15. ver. quero. qui sanē eo modo sunt intelligēdi, vt qui cōsiliū prębuerit furto, mitiori pœna puniatur, alioquin Doct. sentētia minimē esset admittēda. Alia species proponitur in interdicto vnde vi cōsulens Tetenim nō tenetur eandē luere pœnā, sicuti & principalis, vt profiteatur Innoc. in d. c. querelam. de elec. Abb. in d. c. sicut dignum. Flor. in l. seruitute. ff. quemadmodū seruit. amit. tamen si ab ea sentētia prorsus discedat

cedat Bar. in l. 2. col. 9. de ser. & aqua. c. felicit. in præcitato c. 1. de offi. deleg. & inibi pleniori manu Dec. atque ita fuit decisum per Rotam, esse Rom. in sing. incip. consilium. & incip. contractibus. Quibus & illud conuenit adnotare, quasi sit prora & puppis totius materis, quonāmodo † probabitur qd erat aliās facturus: & cum constet ex facto debet probari vti hac in specie est tex. celebris in l. metum C. quod met. cau. etenim constabit minis præcedentibus, ac plerisque id genus alijs vti explicat Bal. in d. l. metum. & in præcitata l. 1. & inibi Pau. glo. Accur. Anan. in l. apud Celsum ff. de except. rei iudi. Ang. in l. 1. ff. de eo, per quem fac. fuer. in d. l. metum. Fel. in d. c. 1. & in d. ca. sicut dignum. Hipp. consi. 62. Sed † si quis consilium dederit alioquin facturo, & is non commiserit crimen in eam personā, cui consilium datum est, sed in aliam, non est cōsulens aliqua pœna puniendus, teste Bal. in c. 1. col. 4. quibus modis feud. amit. cuius opinio est de pœna criminis ordinaria intelligenda, quasi velit Bal. post Iser. ibi aliud dicendum fore, vbi quis consiliū dederit ad crimen committendum in ipsa mer persona, cui consilium datum, vt eo casu cōsulens teneatur pœna ordinaria, etiam si esset alioquin facturus, qui consilium accepit: etenim si quis consilium dederit seruo, vt fugiat a domino. vel alicuius fœminæ conjugatæ, vt adulterium committat. l. 1. §. persuadere ff. de ser. corru. In alio verò dubio † an alioquin facturus esset delictū is, cui consiliū pręstitū est, præsumitur eū absque consilio non esse facturū, quod not. Ang. in l. 1. ff. de eo per quem factū fuerit. in prin. Bal. in l. 1. C. de ser. fug. Fel. & Dec. n. 10. in d. c. 1. itidē Deci. in præcitata l. consilij. n. 9. Fel. pleniori manu in d. c. sicut dignū. n. 12. Bal. in d. l. data opera. n. 79. C. qui accus. non poss. & idē profiteretur in c. 1. §. iniuria. de pace iur. fir. Hip. sing. 218. idem in l. 1. §. de obus ff. de sicar. quod sanē probatur tali ductus ratione, quod in dubio nemo præsumitur delictum committurus l. merito ff. pro socio. glo. in l. qui iurasse §. si patri. ff. de iure iur. Et facis diligenter l. fin §. 1. eiusdem legis, num. 8. itidem in l. ex hoc iure. num. 11. ff. de iusti. & iu. & in l. rogasti §. si tibi ff. si cert. pet. & signanter Pau. Parisien. in cap. in præsentia. num. 33. de probat. & omnium diligentissimē Andr. Alcia. in tract. præsumptio. 3. regula, præsumpt 1. Hippol. singul. 218. & in l. 1. §. diuus. ff. de licar. & ante hos Alexan. in l. 1. C. de his, quib. vt ind. itidem consi. 192. vol. 2. & consi. 106. vol. 4. Illud

15 illud etiam ad huius materiae tractatum & illud conuenit t̄ adnotare, an consilium dans dicatur utique opem prestare: & insuper, an in statuto de auxilio includatur qui opem prestiterit, explicat signanter in hac specie Sal. in d. l. i. C. de rap. virg. & Paul. Grillan. in trac. de pœna omnis nefa. coitus 10. quæst. & ex nouioribus Lud. Carr. eo loco, cuius & antea mentionem fecimus. nu. 131. & an sit aliqua differentiae ratio inter consilium persuasione, instigationem explicant doct. in d. l. in furti. §. consil. & pleraque id genus alia: de hisce materia consilij dilatat chartas plurimis remissionibus Carr. à numero 128. ad 184. vsque. Multa equidem de cōsilio lector percipiet ab eo, & ab ijs, quæ à præcatis authoribus traduntur. Alia denique multa recenseri possent, nisi nos ab instituto plus æquo reuocarent. Cæterum & illud in hoc duntaxat tractatu discutiendū est: si quis fuerit accusatus de mādato, & in litis prosecutione de consilio constet, dubium in signe censeferi solet, an criminis cōsiliij author de cōsilio pœna coercendus est, an de mandato. † Siquidem de consil. nec utiq; accusatus fuerit. & Alex. in eo dubio, in consil. 129. volu. 4. secutus Ant. de Prato veteri existimat nequaquā esse puniendū. cū aliud sit mandare, aliud cōsulere, inter quæ insignis differentiae ratio est, & gl. ita cōsiderans respondit in l. nullus ex cōsilio ff. de reg. iu. & ea fulcitur ratione, sicuti in ciuilibus vna duntaxat actioe proposita, si de alia probetur, succumbit: ita quidem in criminalibus, cū ad instar causa cōsiliū procedatur, vt scribit Hip. in pract. sua, in §. diligenter ex cōsequenti. Et adhuc in ea specie alius obex dissoluendus restat: si proposita accusatione adiecta sit clausula illa solita apponi. Super quibus omnibus & singulis, cum annexis & connexis, ac prorsus extraneis petit sibi ius & iustitiæ complementū ministrari omni meliori modo, via iure & forma, an tunc tametsi accusatio non proponatur de consilio, ex vi illius clausulae consilij pœna coercendus est? de qua quidem clausula tam in ciuilibus, quàm in criminalibus signanter explicat Bal. in l. 2. C. de probat. Ias. in §. omnium. Instit. de act. doct. communi consensu in c. 2. de ord. cog. Felin in c. ex parte. de rescrip. Hipp. in consil. 75. Corn. in consil. 192. volu. 2. Dec. in ca. licet causam. in glo. astrinxit, de probat. Ias. in l. petens C. de pact. Amod. in trac. synd. nu. 18. in ver. emergētib. Cāp. in decisi. sacri, consil. 10. Paris à Put. in trac. synd. in verbo, sententia & rursus

16
In criminalibus ad instar causarum civilium pro ceditur.

rursus in verbo, super quibus omnibus. Bar. consil. 17. licet interpretum ferè, maior pars huic accedat sententiæ, ipse tamen veritati cōtrarium magis fauere existimo. Siquidem ex vno capite agens, alio tamen probans, absoluendus est, ex Bar. in l. 1. in prin. ff. de eden. & signanter Inno. in c. ex parte, de priuileg. Tho. Gram. in ea specie ita respondit in consil. 26. Et omnium diligentissimè Lud. Carrer. in pract. crimi. §. homicidium. nume. 139. pag. 338. qui aliquot additis axiomatibus contrariè respondit sententiæ. In hoc duntaxat tractatu illud silentio prætereundum non est: si diuersis t̄ afficiatur pœnis consulens & opem ferens, an in ea specie vna pœna per aliam extinguatur? & Bar. in l. nunquā plura ff. de priuat. delict. itidem in l. si amicis ff. de adult. Bal. in l. aduersus C. de furtis. Bon. in tit. de insult. & percuss. existimant, si ad vnū tendunt effectum, vnā quidem per aliam extingui pœnam, Hipp. in l. si ff. de sicar. Rursus quibus in casibus delicta à criminis pœna confundantur, explicat Alber. in tract. statuto q. 18. Bald. in ca. 1. §. futurum. de pace iur. firman. Aret. consil. 10. Gand. in rub. de pœnis 17. col. & diligente Hipp. in pract. crimi. §. pro complemento. & in l. 1. C. de raptu virg. itidem consil. 51. Ang. in maleficiorum tract. in glo. fecit insultum. Et id satis iure probatur apud iuris antistites, quorum antea mentionem fecimus. Haftenus visum est de dantis consilium pœna: nunc in ea specie, de qua agimus, dubiæ sunt interpretum opiniones, & plura extant doctorum respōsa, quibus admodum etiam illud cōuenit, teneaturne ad restitutionem consilium dans, vt iniquè acciperet rem alienam. † In qua sanè quæstione respondeo, q̄ tenetur ad restitutionem non tantum is, qui iniquè accepit, sed & is, qui consilio, ope, auxilio, vel receptatione dedit acceptioni causam efficiētē, quæ ipsam iniustam acceptionē efficiet, sicut explicat Inno. in c. sicut dignū. de homic. Io. Anan. in c. tua nos. eo. tit. & inibi Anto. Feli. in his locis, quibus & nos paulò antè meminimus. Lud. Car. in prac. crim. §. circa. nu. 176. hanc sententiam eleganter tradit Thom. 22. q. 63. arti. 7. quem Theologi passim sequuntur, præsertim Caietan. inibi, Flor. 2. par. titu. 2. c. 2. §. 4. Adr. in 4. sentent. tract. de pœn. & restit. c. 2. dubitatur. Io. Major. in 4. distinct. 15. q. 26. Syluest. versu. restit. 3. §. 6. Ioan. à Medina, de restit. q. 7. & 8. siquidem ex eius consilio motus fuit ad damnum illud inferendum, tenebitur utiq; quo

Qui cau-
sam dam-
ni dat, dā-
num dedis-
se videtur.

19

quo ad satisfactionē, quod apud nostrā classis doctores probatur, ea ratione, quod qui causam damni dat, damnum dedisse videtur c. vlti. de iniur. c. suscepimus. cap. de cætero. de homic. l. nihil interest ff. de sicar. & inibi Barto. & doct. quod & alibi sæpissimè per iuris regulam traditur: Sed in specie huic conclusioni accedit communis iuris vtriusque doctrina, qua passim traditur consulentē ex t̄ consilio teneri ad eandē pœnā, quam delinquens pati debet, si alioquin non facturo consilium dederit c. nuper. de sent. excom. vbi glo. tex. in l. i. §. persuadere ff. de seruo corrup. & pleraque id genus alia, quæ congeessimus in principio huius c. Igitur si quis alioquin non facturo consulat, vel iniquā rei alienæ acceptionem, vel dationem damni, ad restitutionē tenetur, & ad interesse, vti docet Innoc. in d. c. sicut dignum. Anto. & Ana. in c. tua nos. de homicid. Pleniori manu Felia. in præcitato c. i. & in d. c. sicut dignum. tenebiturq; tantum de illo damno, nō tamen de alijs sequentibus. Bart. ita scribit in l. inde Neratius §. i. ff. de seruo corrup. & nos infra suo loco trademus opportune. Quia in re quo ad restitutionem potissimum est observandum, an

Quo ad re-
stitutionē
consideran-
dum est,
an consi-
lium mo-
uerit ad de-
linquen-
dum.

20

consilium mouerit vel induxerit alterum ad delictum. Quibus & illud annotare conuenit ablatisque, quos diligens potuit inuenire solertia, pluribus alijs vnusquisque perspicacia inuestigatis relictiis in controuersiam adduci solet: Si t̄ obnoxius eidem pœnæ consulens, & auxilium præstans, an diuersis pœnis sint coercendi? Et sola adhibita distinctione, sic definiendum existimo, aut eadem lege his criminis reis pœna imponitur: & in ea specie, tamen si diuersæ sint obligationes propter diuersa facta, nihilominus quo ad executionem vna tantum est pœna, sicuti existimat Bart. in l. sanctio legum ff. de pœnis. & in l. Senatus ff. de accusat. aut ex diuersis legibus, & tunc idem: si minus consulens, & opem præstans diuersis puniatur pœnis: cum diuersa sint facta, diuersæ pœnæ sancitæ sint, explicat Bart. in cap. fin. ff. de sicar. inibi Marfil. Bonif. in rubr. de insult. & percuss. & nos in peculiari huius quæstionis tractatu annotauimus. Rursus fulcitur alia iuris Pontificij & Cæsarei interpretum traditione, quæ dicit dantem auxilium vel opem delicto, & delinquenti, puniendum fore eadem pœna, qua ipse delinquens: quod colligitur ex l. vnica C. de rap. vir. & in c. felicis. de pœnis. lib. 6. vbi glo. ver. simplici fauore. text. itidem in l. item Mela. §. si alius ff. ad legem Aquil.

Aquil. regia l. 10. titu. 8. part. 7. glo. in l. nihil interest ff. de sicar. text. in d. c. sicut dignum §. qui verò. & in §. illi etiam. & ibi Felin. hac adhibita distinctione, quando ope vel auxilio causam dedit homicidæ propinquam, & cooperatus est in delicto: & præter hæc huius sententiæ authores habeo Socin. consil. 188. vol. 1. col. 4. Abb. & Deci. in d. ca. 1. de offic. delega. Hippol. in l. si in rixa ff. de sicar. nu. 34. Salic. in d. l. vnica. fol. vlti. Pau. Paris. consil. 152. & 154. nu. 20. lib. 4. Alius & secundus casus ex hoc deducitur, quod consulens t̄ rapturo alioquin centum, vt & alia centum rapiat, non tenebitur restituere ducenta, sed centum tantum, secundum Adr. in d. ca. 2. rapturo cē dubitatur, sed etsi rapturo alioqui centum consulat quis vt centum, si ducenta rapiat adhuc, ad centum solum, non ad ducenta tenebitur, quemadmodum Io. à Medina contra Adria. adnotauit: tamen si ab omnium traditione plerique discedant, existimantes prorsus contrarium, quinetiam adstrictum esse ad illa ducenta restituenda. Siquidem qui consilium dedit, vt potè quis furetur ducenta: talis consulens obnoxius est insolidum restituere ducenta, etiam si fur non sit alioquin, nisi centum furaturus, ea ratione, quia consiliū suum vtiq; in totum mutauit furis priorem voluntatem, & noua furandi ducenta causa fuit, quo fit quod consilium illud vagatur super totum furtum. A quibus ipse libenter discedo, Ioan. à Medina sententiam securus, quæ veritati magis fauet, & semper mihi turtior visa est, ea iuris adhibita distinctione: Si fur priorem voluntatem, qua centum furari decreuerat, minimè mutasset: sed aliam nouam, qua velit alia centum furari, ex consilio respiret, & ducenta furaretur, neque vtiq; tenebitur nisi ad centum: siquidem id solum animū furantis induxit tantum centum furandi. Ex quo & illud sequitur, non teneri consulentem nisi ad centum, tamen si ad consilium eius fur vnico voluntatis actu velit ducenta furari. Nam ad damni illationem & furti quantitatem attenditur, non tamen ad numerum actum voluntatis ex quo fur erat furaturus. Constat consulenti non esse imputandum damnum totum, sed illud, quod eius consilio causatur. Ex his demonstratur falsam esse Abb. distinctionem, qui post Ionno. in ca. sicut dignum. de homic. nu. 15. adnotat consulentem teneri t̄m ad restitutionem totius dāni, at præstantem auxiliū teneri t̄m ad damni partem, quæ ex eius auxilio processerit: est enim hæc differentia omnino falsa, siquidem

S dem

dem vel consulens, vel auxilium præstans, absque villo discrimine tenetur ad damnum, cui consilio, vel auxilio causam dederit: quo fit, qd si consilium causa fuerit totius damni, consulens tenebitur ad totum damnum: si partis, ad partem: sic auxilium præstans tenebitur ad totius damni satisfactionem, si causam dederit toti damno: si verò parti, tantum tenebitur ad damni partem, quod perpendit Io. à Medina d. q. 3.

23 Tertiò & illud adnotandum est, consulentem t teneri de illo sanè damno tantum, minimè tñ de sequentibus, explicat Bart. in l. inde Neratius §. 1. ff. de ser. corrup. Ias. in §. oēs. Instit. de act. post Fab. Ang. & inibi, deflorantē virginē non teneri de alijs fornicationibus sequentibus, sicuti definitū extat ex nouioribus, Lud. Carre. in pract. crim. in verbo, homicidiū §. circa. nu. 177. qua in quæstione, an vno solvente cæteri liberent, tradit Fel. in præcitato c. sicut dignū. ad fi. Ang. in gl. auxiliatorē. atq; consulēs, vel persuadēs, teneantur de dolo, vt in l. cum quis ff. de dolo. inibi Bart. & doct. locis præcitatis ad nauseam vsq; perplexo doctorū catalogo definiūt. Quod si recti limatiq; iudicij viri stomacho non faciat suo, quod in hoc c. adnotauimus, si quid ipse melius inuenerit, in cōem vtilitatem, arbitrato quidē suo conferat: id ipsum ex authoribus doctissimis desumpsi, & aliquid ingenium meum peperit.

S V M M A R I V M.

- 1 In delictis que mandantis nomine per alium fieri possunt, ratihabitionem mandato equipollere.
- 2 Ratihabitionem in crimine adulterij idem operari quo ad iniuriam inferendam quod in alijs, non inconcinne disputatur.
- 3 In quouis crimine ratihabitionem pœna criminis ordinaria minime puniendam.
- 4 Si lex actum exegerit personalem, non sufficere ratum habere.
- 5 Homicidium si ratum habentis nomine committatur, an is criminis reus sit, inq; irregularitatis labem incidat.
- 6 Ratum habens crimen eius nomine non commissum, excommunicationem non incurrit.
- 7 Insignem esse differentia rationem quo ad ratihabitionem inter excommunicationem ac irregularitatem.
- 8 Lex expressum exigens dolum, tractatumue, non comprehendit ratum habentem.

Exponitur

Exponitur Pontificia constitutio in cap. ratihabitionem. de reg. iur. & aliter elucidatur, quàm vulgo fieri soleat, agens qua afficitur pœna ille, qui delicto non dederat consilium, nec auxilium, nec fauorem, ratum, tamen habuit delictum commissum. Cap. XVIII.

HActenus etiã si de homicidiorum crimine tractauerimus, illud peculiare conatu agere constituimus. An qui homicidium, cui mandatū non dederat, nec consilium, nec auxilium, nec fauorem, ratum tamen habuit, sicne aliqua pœna afficiendus? In quo dubio expediat quædam practicis vtilia explicare, & tam his, qui scholis operam dant, inter quos solent non leues oriri contentiones super huius criminis punitione ratum habentis, ad cuius capitis apertiore vim oportet illud expendere, cuius effectus est ratihabicio in delictis. Quo in negotio Din. in reg. ratihabitionem. de reg. iur. lib. 6. distinguendum esse censet inter delicta, quæ ex mandato possunt mandantis nomine per alium fieri, & quæ fieri minimè possunt. Primo enim casu t scribit ^{Effectus} equipollere ratihabitionem mandato, & simile esse l. licet ^{ratihabi-} ff. de iud. l. vlt. C. ad senatuscons. Maced. c. ratihabicio. de reg. ^{tionis in} iur. in 6. Oldr. consi. 199. pro fundamento. col. vlti. Io. And. in ^{delictis.} c. cupientes §. quod si per viginti. de elect. lib. 6. Alciat. in ca. cum non ab homine. de iud. nume. 7. ac diligenter id explicat And. Tiraquel. in cōgerendis authoribus alioqui diligentissimus, in tract. de vtroq; retract. in gl. lignagier. §. 1. nu. 61. & præter hos, quos inibi congerit, huic accessere sententię plerique alij, siquidem & Din. Anch. Inno: & Abb. in c. cum vos. de his quæ fiunt à prel. sine consi. capit. Spec. in titu. de abolit. §. 2. versic. is igitur. Bald. in pract. tit. de quæst. col. 52. Bald. & Salic. in l. non ideò minus C. de accus. Gand. in rub. de fur. 3. col. Bal. in l. si. ad Maced. C. quibus accessere idem existimantes Bal. in l. 1. C. de ser. fug. & in l. 1. §. proficisci. de offic. proconf. Aret. consi. 128. Angel. consil. 161. Alexand. consil. 178. rursus consil. 81. vol. 5. Ang. in l. si pupilli §. item quæritur ff. de neg. gest. itidem in leg. 3. §. 1. ff. quod quisque iur. & præter hos nostrę classis viri idem adstipulantur: siquidem Gemin.

S 2 idem

Ratihabi-
tio equi-
pollet man-
dato.

idem asseuerat in c. sciant cuncti. de elec. lib. 6. Fel. in c. sicut. de simon. Marth. Afflict. in constit. terminum viræ 6. not. q. 10. apud quos iam satis definitum extat equipollere ratihabitioem mandato, & similem esse, atq; omnino maximum effectum operari. Longè quidem aliter in secunda specie, in qua ratihabitio nullum effectum operatur, gl. est celebris in l. hoc iure §. deiecit ff. de regul. iur. gloss. optima in l. 1. §. deiecit. alias §. sed etsi, cum quis. verbo, mandato ff. de vi & vi arm. & in c. sciant cuncti. de elec. lib. 6. verbo, alias quas sequuntur, Abb. in c. mulieres. num. 8. de sent. excom. Io. Andr. & Franc. in d. reg. ratihabitioem. idem sanè scribit Barto. in l. si vnus §. si seruus 2. col. ff. de iniur. & plerique alij, quorum specialem hoc in loco mentionè omitemus, ne lectoris animum defatigemus. Et quia Bartol. in d. §. sed etsi, cum quis. hanc insignem differentiarum rationem improbat ex eo, quod & homicidium semel commissum ab occidente, non potest à ratum habente committi. Quo circa idem omnino erit, quod in adulterio. Siquidem in adulterio potest fieri iniuria, & quo ad eam ratihabitio satis in utroque operatur, cum sane hæc iniuria minimè alteri fieri possit. Quocirca poterit mandari ab eo, qui adulterium ratum habuit. Et larga sanè de hac re disputatio est apud ipsos professores: & me latet, an aliquis nodus implicatior sit in hoc duntaxat tractatu: quæ cum ita sit, Dini responsum diligenter perpendendum est. Siquidem quod Dinus post glo. loco præcitato senserit, ita accipiendum est, ut sciamus delicta quedam esse, quæ procedunt à libidine & appetitu ipsiusmet delinquentis, dubiò procul ad explendam libidinem ipsius authoris committantur, nec itidem hac ratione nomine alterius fieri possunt, ut adulterium, stuprum, fornicatio: & huius sententiæ authores habeo Bald. in d. l. non ideo minus. itidem in l. 1. §. ne autem C. de cad. tol. Bal. & Ang. l. 3. ff. quod quisque iuris & in l. 1. §. si procurator ff. si quis ius dic. non obtemp. Rom. in l. si quis missum. in princ. ff. de dam. infec. C. in l. fin. C. ad Maced. & signanter explicat idem professus Oldr. consil. 199. quo fit id communij consensu receptum esse, adulterium commissum nomine meo, ratum habere minimè possum, utpotè pœnas luam de adulterij crimine. gl. quæ expressim hoc ipsum vult in l. 1. §. sed etsi, cum quis. de vi & vi arm. tametsi Bar. libenter ab hac omnium recepta sententiâ discedat, ea ductus ratione,

Delicta
quedam
ab libidi-
ne delin-
quentis de-
riuata.

tametsi impossibile sit te committere adulterium nomine meo, quod ipse adulterium committam pari ratione, pari schemate in homicidij crimine, nihilominus per isthæc crimina iniuria irrogatur, atq; ideo possum mandare homicidium committi: & in ea specie iniuriam irrogo, atq; ideo ratum habere possum nomine meo gestum: & mox plura. Ex notatis deducitur vera Bar. interpretatio eo in loco, cuius & paulo antea mentionem fecimus, quod ratihabitio idem omnino operetur in crimine adulterij & similibus, quod in alijs, si sanè ad iniuriã inferendã potius, quàm ad satisfaciendum libidini, committatur. Sic ipse ratum habens non punitur pro adulterio, ut adulter: sed pro iniuria ex adulterio illata. Idem profiteretur Salic. & Bal. in præcitata l. non ideo minus. 12. q. ac idem Lud. Car. in pract. cri. §. circa. nu. 190. Abb. in c. mulieres. præcit. Bal. in c. 1. col. 8. quib. mod. feud. ami. Fel. nec admodum inuitus huic accedit sententiæ. col. 2. in d. c. mulieres. vbi asserit punctioem istã ad extraordinariã pœnã iudicatis arbitrio pertinere. Est in hoc eodè tractatu & illud querendum esse & alia crimina, quæ non solum perperrantur ad explendũ ipsius delinquentis desiderium, quin etiã ad alterius voluntati satisfaciendũ, ut re exẽplo subiiciã, homicidium, furtũ, & pleraq; his similia. Equidẽ priora crimina, testib' gl. Dini. in d. reg. ratihabitioem. & plerisq; alijs, qui in ea fuere sententiã, minimè ad ratihabitioem pertinere, posteriora verò pertinere possunt, si alterius nomine fiant. Hic planè est sensus gl. & Dini, & eorũ, quæ eos sequunt. Et explicat Sa. in l. non ideo minus. nu. 32. C. de accus. Et ita sanè debet intelligi, tametsi aliqui nostri iuris professores interpretatione sua in errorẽ ceteros attraxere. Siquidẽ ratihabitio in ea specie retrò trahitur in præiudiciũ eius, qui ratum habuit, non in alterius, sicuti optimo argumẽto deseruit tex. in l. si partẽ. §. vlt. quæ ad. ser. amit. l. 1. §. si quis fil. ff. si tab. test. nul. extab. l. potior. §. j. ff. q. pot. in pig. hab. & ex professio idẽ adnotat gl. in l. si indebitũ §. si procurator. ver. comitti. & ibi adnotat Bar. ff. re rat. hab. & huius sententiæ authores habeo Bart. Bal. Sal. in l. alienas res. ff. de pig. act. Bal. in l. obseruare. §. posth. 90. col. 3. ver. circa quintũ. ff. de offi. procons. & in l. adeo. ad si. C. de excep. rei iud. Bar. in l. bonorũ. ff. re rat. hab. & in l. vxor. §. si qs vxor. ff. de adul. Bal. in auth. ei q. col. 1. ver. quero nõquid. C. de rep. app. Et rursus in l. 1. col. si. p. tex. in ibi, an seruus ex suo facto

Spe. tit. de oblatione & solutione. §. i. vers. itē pone. In quo dubio idē responderunt Soc. consi. 126. in causa libr. 3. Castren. consi. 228. pro declaratione. vers. i. itidem consil. 195. col. 3. Angel. consi. 279. punctus talis est. Alex. consil. 41. lib. 4. Fran. Aret. in l. Pātonius. col. 3. ff. de acq. her. Iaso. in l. filio col. 4. ff. de lib. & posth. & in l. Pōponius. §. quāsitum. colu. 1. ff. de acq. pos. & ex nouioribus Decius in l. semper ei, qui nō prohibet. col. 3. vers. tertia regula. ff. de reg. iu. Et omniū diligentissimē in consi. 246. col. pe. Et prater hos non desunt nostrę classis viri, qui eādē astipulētur sententiā, inter quos & Io. Andr. in c. ratihibitionē. de reg. iu. lib. 9. Matth. Afflic. decis. Neapol. 286. Et Carre. expressim huic accedit opinioni in pract. crim. §. homi. c. num. 194. & hāc esse frequētius à doctoribus receptā sententiā existimo, quod cōuestiri posset ex eo siquidem & aq̄ū facere existimatur, qui eidem robur dat, ut potē, in ratum habente, sicuti definitum extat ex Ia. à Bellouisu in §. interim. in auth. de mād. prin. col. 3. Barto. & plerique alij in l. & quia. quā legit cum l. more maiorū. ff. de iurid. om. iud. Bald. idē professus in l. ex placito. col. 3. C. de rer. permu. Eidē libenter accedit consi. 48. Nam gestum nomine alterius, robur minimē, ac vim censetur habere, nisi cum ratum habitum est c. si tibi de præben. in 6. cum plerisque alijs, quę cōgerunt doctores his in locis, quibus & antea meminimus. His verò veluti coronidē libēter addiderim in hac specie probatissimū esse existimo in quocunq; crimine ratihibitionē pēna ordinaria non esse puniēdā, & criminali ipsius delicti pēna: quod & Salic. adnotauit in præcitata l. non ideo minus. Et ipse ea ductus ratione asseuero ratihibitionē mandato equipollere per fictionē, ut omnes doctores adstipulantur, præsertim Bar. in l. si is qui pro emptore. ff. de vsucap. nu. 4. vers. ecce exemplū. & inibi expressim adnotat Ias. col. 3. vers. 2. arti. itidē Bart. in l. si per fundū. post mediū. ff. de serui. rusti. præd. Et post hos huic accessere sentētię pleriq; alij, inter quos & Alex. consi. 78. volu. 4. versicul. secundo respōdeo. vol. 15. Ias. in l. si quis mihi bona. §. iussum. col. 5. vers. tamē aduerte. ff. de acqui. hæred. & omniū diligentissimē Andrę. Tiraquel. de vtroque retractu, In trac. ligna gier. §. 1. n. 69. Fictio autē procedit ab eq̄tate. l. postliminiū. ff. de capt. & postli. reuer. Igitur eq̄tate cessāte. fictio vtiq; cessabit. Et ita retractatio sit ratihibitione. Et huius senten-

tię au-

tię authores habeo Alex. consi. 78. lib. 5. num. 21. Decium in l. semper ei, qui non prohibet. de regul. iuris. Quamobrem meū induco animū in atrocibus adhuc criminibus, minimē esse locū pēnę ordinarię, propter ratihibitionem. Siquidē omnes rationes ac authoritates, quibus probatur in delictis puniendam esse ratihibitionem non tamē pēna ordinaria sed iudicantis arbitrio, extraordinarie loquuntur, quicquid scripsere aliqui nostrę classis viri, in c. 1. de homi. Et nouissimē nimis auxiliē ac perplexē valde tradidit Ludou. Carre. in pract. crim. §. circa. nu. 695. Siquidē ea æquitas quę in delictis ratihibitionē retrahit, dictat eadē etiā persuadet, minimē pēna ordinaria ipsius delicti puniri debere eūdem ratū habentē ex hac legis fictione. Rursus & in hac cōtrouersia hanc pēnam locū habere opinor, si sanē expressē ratum habeat: lōgē quiddm aliter in tacita ratihibitione per signa. In quo dubio glo. Bar. expressim id adnotāt, in præcitato §. sed cum quis. verbo, expresse. atq; ideo minimē teneri pēna ordinaria in hac specie, uti constat seriosē præter alios per Ludou. Carre. loco præcitato. n. 198. Et ex eo cōuestiri posset. Siquidem si ex præsumptionibus per signa puniretur, sanē afficiendus esset pēna: pēna autē minoratur, ac proinde nō corporalis, uti constat ex his, quę maximo conatu cōgerunt doctores in c. afferte. de præsump. Fel. in c. auditis. de præscri. & inibi expressim adnotat Inno. itidem & Abb. in c. quia verisimile. de præsumpt. Gandi. in rubri. de indicijs indubitatis ad cōdemnationem. Brunus eo tractatu. Ludou. Carre. eo loco, cuius & antea mentionem fecimus. nu. 198. ad finem. Quibus & illud conuenit adnotare, quod in cōtrouersiam venit: Si lex t̄ actum exegerit personalem minimē sufficere ratum habere eò maximē in statutis, in quibus & mera rerum veritas inspicitur, Ioan. Anan. in c. sicut. de simonia. gl. Cardin. in c. 1. de conuer. infidelium. Et cum in his veritas atēdatur, teste Bart. in l. si is qui pro emptore. in 3. quęst. principali. ff. de vsucapionibus, Quo in loco de fictione inductiua verba agit Bar. Et eò maximē isthęc sentētia stabiliri posset, quod per fictionē fit, id impropriē dicitur fieri. l. lege Cornelia. vbi Bal. expressim adnotat. ff. de testamen. At statuta impropriē nec fictē intelligi debēt, Bar. per tex. inibi i. l. j. §. hoc interdictū. de cisterna. ff. de fonte. Quo i loco cōmuni cōsensu adnotāt doct. tex. ad id p̄stātissimus in c. in nostra. de iniurijs. l. prætor.

Ratū habens ordinaria pēna nō afficitur.

Pēna locū habet in expressa ratihibitione, non tamen in tacita.

rijs. l. p̄tor ait. ff. de suis & legiti. l. 1. §. hęc verba. & iubi pas-
sim doct. ff. de neg. gest. Ludou. Carre. in practi. crimin. nu.
199. in §. homicidium p̄citato. Quibus sanè satis iam satis
persuasum habent doct. hanc sententiã, tametsi Felin. in d.
c. sicut. libèter ab ea discedat, rationē sumēs ex text. i. c. si q̄s
suadente. 17. q. 4. quæ per actū omnino personalem loqui-
tur inibi manus violentas iniecerit, & nihilominus per ra-
tificationem est excommunicatus, sicuti adnotāt doctores
in c. cum quis. de senten. excom. in 6. & iure pontificio ratū
habens factus sit criminis reus, explicat nō inelegāter Felin.
in c. sicut dignum. de homic. & in c. à nobis. de senten. excō.
Cardi. in clem. 1. de p̄cnis. Hippol. sing. 184. Angel. in trac.
maleficiorum. in glo. Sempronium mandatore. Ias. in l. si.
quis pro emptore. 40. col. p̄citata. Vtrunque tamē opinor
ipsi veritati magis fauere quo ad irregularitatem, contra-
riam sententiã, in qua & illud pensandum est qui t̄ ho-
micidio nec consilium, nec auxilium, nec mandatum, nec fa-
uorem dederat, ratum tamen habuit hunc non esse irregula-
rem. respōdit gl. in c. si quis viduã. verbo, consilio. 50. di. Spe-
cul. in tit. de dispensa. §. iuxta vers. quid si agenti. nu. 51. Ioã.
Andrē. in nouel. in dicto c. cum quis. Anton. in d. c. 2. de ord.
cogni. Hippol. in singul. 184. Ludouic. Carre. in practica. cri-
min. nu. 196. cuius animus paulo momēto huc atq; illuc im-
pellitur, & tandē huic accedit sententię qui omnes nimis ge-
neraliter ac indistinctè hanc opinionē admittunt: nihilomi-
nus Felin. col. 4. hanc sententiã probat in d. c. sicut dignum.
quando homicidiū cōmissum est nomine habētis ratum. At
vbi esset perpetratū homicidiū nomine ipsius, q̄ ratū habet,
tunc is foret criminis reus ac regularis, secundū eundem, &
idem sequitur, Alber. Trotius, de vero & perfecto cler. lib. 2.
c. 22. Specul. titu. de dispensa. §. iuxta. Ioan. Andræ. in ca. cum
quis. de sentē. excō. in nouel. Anto. in c. 2. de ordi. cogni. Fel.
in c. sicut dignū. de homi. col. 4. versic. tertio fallit, Ludouic.
Carre. in practi. crimi. tit. de homicid. §. circa. nu. 196. Quib.
admodū suffragatur tex. in c. cū quis de sent. excō. lib. 6. quo
decisum est excommunicationem canonicam comprehen-
dere eum, qui iniuriam illatam eius nomine clerico ratam
habuerit, itultè autem nonnulli extrema sua iudicia mi-
scent non sine captionis suspitione, in qua controuersia po-
tius probarent glo. & Specula. sententiã, indistinctè asseue-
rantes

rantes non contrahi irregularitatem ex sola ratihabitione
eius homicidij quod iam commissum ab alio fuerat, siue no-
mine ratum habentis, siue alterius cuiuscunq; . Illud hoc in
tractatu non erit obliuioni tradendum, & ad huius opinio-
nis probationem vtar aliquot rationibus, quæ rem istam fa-
ciliorem efficiant. Primum constat irregularitatem non cō-
trahi nisi in casibus expressis in iure. c. is qui. de sen. excom:
in 6. & alibi non semel tradidimus. In iure verò pontificio
nullibi expressum est ex ratihabitione homicidiū cōmitti,
& ita cōmissum irregularitatem inducere. Igitur hoc in ca-
su nō cōtrahitur irregularitas. Nec obstat quod recti limati
que iudicij vir subijciat ratihabitionē mandato comparari,
& eidem æquipollere. regula, ratihabitionem, & in reg. ra-
tum. ff. de regul. iuris. l. quo enim. vers. 1. ff. rem ratam habe.
& adducūt Iraquel. & Carre. locis p̄citatis. Cui obiectio
ni responderi satis poterit, eam regulam procedere in vni-
uersum quoties specifica decisio non requiritur, tunc nō est
satis argumentatio ex ratihabitione, quæ mādato per æqui-
pollens, non tamen in specie comparatur, nec idem est cum
mandato. l. Meuius. l. si hæredi. §. vlti. ff. de cond. & demonst.
Quo fit, quòd licet ex mādato irregularitas contrahatur, nō
idem erit in ratihabitione, cum ad irregularitatem esse ne-
cessariam homicidij culpam probat insignis tex. in ca. si ali-
quis. de homici. Is verò, qui ratum habuit homicidium iam
commissum, verè nullam culpam habuit homicidij quo ad
ipsum actum. Nec in hac controuersia illud prætermittēdū
nō est, quòd si quis ratū habeat crimē eius nomine nō com-
missum, minimè excōicationē incurrit, nec irregularitatē, li-
cet peccet. Nec dubiū est hanc ratihabitionē peccatum esse,
quod probat tex. in d. c. cum quis. 2. eius parte. vbi Ioan. An-
dræ. Domi. Frã. existimāt hoc peccatū esse veniale, nō mor-
tale. Quæ quidem interpretatio, quā sit à ratione deuia, per
quā manifestum est: quia delectatio actus mortalis mortale
peccatū est, sicuti & veniale erit si sit ipsa delectatio de actu
veniali. tex. optimus in c. sed pensandum. 6. dist. c. sicut. de
p̄cnit. dist. 1. c. presbyteris. 3. dist. c. nō oportet. in 2. de cōse.
dist. 5. explicat Tho. & Caiet. 12. q. 64. art. 2. q. 154. art. 4.
Postremò in nostra specie asseuerat Caiet. in summa, verbo
spectacula. & aduersus Ioann. Andræ. & alios expressim no-
tat Martinus ab Azpilcueta. cap. inter verba. 1. q. 3. col. 46.
quod pens-

quod p̄sētādū est, ne quis decipiatur frequētissima Canonī-
 statū opinione. Quibus & illud libēter adijciā in signē esse
 7 T differētię rationē inter excōicationis cēsurā, & irregulari-
 tatē. Siquidē excōicatio fertur in percutiētes clericū, ob ini-
 iuriā ipsi percusso & ordini ecclesiastico illatā: hęc vero iniu-
 ria etiā infertur pro ratihabitione eius percussiois, quę fue-
 rat illata nomine ratū habētis: & ideo in d.c.cū quis iultē ex-
 cōicatio statuit: lōge quidē aliter quo ad irregularitatē, quę
 in hac materia homicidij requirit actū occisionis vel mēbri
 mutilationis culpa p̄cūia cōtingentē: sicuti passim in rubr.
 de homi. probat, qui actus nō cōtingit per ratihabitionē ve-
 rē, nec vera culpa eū p̄cedit. Et in hac cōtrouersia illud ob-
 seruandū est, quasi totius. c. coronis, ratihabitionē minimē
 actionē producere, ac idcirco nō pōt cōueniri in ratihabitionis
 loco, sed in cōmissi delicti loco, explicat Bar. in l. si pecu-
 niā, C. de neg. gest. Salic. in l. non ideo minus. C. de accu. qui
 8 satis diligētē per aliquot quę stiōes hęc materiā extricat, di-
 latādo chartas plurimis remissionib. Quōd si lex expres-
 sim exigeret dolum tractatū & machinationē, minimē ratū
 habēs delictū cōprehēderetur, ex Geminiano in c. cū quis. de
 sentē. excō. in 6. ita explicatē gl. in 1. c. de cōuersio. infidel. &
 nouissimē Ludo. Carre. eo loco, cuius & nos antea meminimus.
 nu. 197. in quo dubio subijcti casus, in quo nō vendicat
 sibi locū ista sentētia in specie c. felicis. de p̄cnis. in 6. &
 in clē. 1. eo. ti. quo in loco & Cardinalis adnotat. Hęc hoc in
 c. volui inserere, quo ceteris diligētius ea de re cogitā di-
 ansam p̄berem. Et his sanē multa possent deduci, & disputa-
 ri, quę iustum profectō volumē exigerēt, & postularēt. Po-
 tissimum tamen aliquot hoc in loco tractare conati sumus,
 quę sint huiusce tractatus resolutioni conducibilia, cetera
 consultō omisi. Siquidem ex doctoribus p̄citatatis facilē cā-
 didus lector petere posset, & id nunquam animo fui cōple-
 xus aliorum dicta transcribere, & alterius capitis dotem au-
 ferre, & huic attribuere: cū id fieri prohibeat Bald. in l. fal-
 sus. pen. col. C. de fur.

S V M M A R I V M.

- 1 Qui assassini dicantur, varij varia censere.
- 2 Assassinos esse hominum genus sceleratissimum: & à scindo, scin-
 dis, originem trahere.
- 3 Qui aliquem Christianum occiderit opera & industria hominū
 quod

- quorundam infidelium, assassinus utique dicitur.
- 4 Decisionem pontificiam in c. 1. de homic. lib. 6. intelligendā fore
 nō in omnibus assassinis, sed utique in certo personarū genere.
 - 5 Plures describuntur p̄na assassinorum, & frustatim sciendū
 sunt ac dilacerandi.
 - 6 Assassinos legum statutorumque privilegio destitutos esse.
 - 7 Assassinatus criminis reos teneri pecunias pro homicidio accep-
 tas restituere, & eis mortuis heredes ad id etiam teneri.
 - 8 Ut p̄nis pontificia constitutionis in d. c. 1. locus sit, oportet, quōd
 constet occisum opera assassinorum esse Christianum.
 - 9 Quid etiam si per eum non steterit, quia homicidium fuerit se-
 quutum.
 - 10 Mandans assassinatus criminis reus, p̄nitentia ductus, immu-
 nis quidem erit à mortis p̄na.
 - 11 Propter sceleris immanitatem, pontificiam constitutionem in d. c.
 1. in mandatore loquentem, ad mandatarium utique extendi.
 - 12 Ad cōstitutionis p̄nam effugiendam, non sufficere, quōd man-
 dator reuocauerit mandatum ante eius executionem.
 - 14 Assassinum mandatarium absque alijs indicijs, ut indicet man-
 dantem, torture subijci posse.
 - 14 Tametsi regulariter testes, quos de auditu vocant, indicium nec
 fidem faciant, in hoc tamen assassinatus crimine, ut torture
 subijciator, indicium faciunt.
 - 15 Licet in criminalibus luce meridiana probationes exigantur cla-
 riores, in hoc tamen assassinatus crimine indicia ac argumen-
 ta sufficiunt.
 - 16 Quanquā ad corporis p̄nā afflictivā per indicia nō possit deue-
 niri i dubitata, i assassinatus tamē criminis reus deueniri posse.
 - 17 Testium dicta examinari parte non citata recipique possunt.
 - 18 Assassini criminis reus optimo quidē iure suam tutelamque pote-
 rit renuntiare defensionem in criminis immanitatem.
 - 19 Licet bannitus impune occidi possit, nihilominus recepta pecu-
 nia per assassinum interim non potest.
 - 20 Romanū pontificem aduersus laicos & seculares, qui ei subditi nō
 sunt, quo ad tēporalē iurisdictionē in eo c. nihil statuere posse.
 - 21 Bal sententia perpenditur circa interpretationem tex. in l. si quis
 non dicam rapere. C. de Epise. & cler.
 - 22 Clerici sacrisq; initiati in lege condenda, per quam p̄na mortis
 imponitur, interuenire possunt sine metu irregularitatis.
 - 21 Sūmus p̄sēs pōt mortis p̄nā statuēdo, nō aut exequēdo imponere.
 Commit-

- 24 *Committentem verum assassini crimen minimè gaudere temporum immunitate.*
- 25 *Assassinorum fautores opemq; eisdem prestantes, ecclesiarum immunitate non gaudere.*
- 26 *Clericus assassinatus criminis reus, qua afficiatur pœna, seriosè explicatur.*
- 27 *Clericus non amittit privilegium ex eo, quod de assassinatus crimine tractetur, in eo probatum fuerit.*
- 28 *Minime sufficere probari mandatum per assassini confessionem, nisi & qualitas deducta in cap. I. de homic. lib. 6. probetur.*

De assassinis, deque illorum pœnis iure Cæsareo, Regio, Pontificiove sancitis, elucidatur elegans pontificia constitutio in ca. j. de homic. lib. 6. Cap. XIX.

EXtat elegans Innocētij 4. in cōcilio generali Lugd. constitutio, in c. I. de homic. lib. 6. circa cuius examē perspicuumque intellectum nonnulli extrema sua iudicia miscuerūt, non siue captiois suspicione: sed quia in his regnis pontificia isthęc decisio passim in controversiam adduci solet, ideo in eius enucleationē omittēdo allegationū syluam, intricatas Sophisticasq; doctorum quaestiones, circa Innocētij 4. responsum eiusq; germanā materiā experiar, quid ferre valeant, humeri ingenijq; vires, omitendo verborum aucupia, syllabarum tenticulas, literarum decipulas. Siquidem ex doctorum dictis inuolutio quædam legentibus oritur, & iuuenum ingenia, quæ maturare debuerant, perturbauerūt: quod eò certè perniciosius est iudicādū. Ipse tamen hanc materiā arbitror assassinorū, quæ posita est extra popularem orbitam, aratro meo, exili arbitrio & mea tenui cultura renouādā delegi, in ea pro viribus ad cōenscholasticorū vtilitatē laborare institui: si nihil amplius inde cōsequar, mecū satis actū putabo, mea opera posteros iuitasse, & forsitam excitasse ad idē munus magis acuratè obeūdū & magis cumulatè & pfectè absoluēdū. Unde vt plenè omnia liqueant ad pōtificiæ cōstitutionis cāpū, & examē, perspicuumq; intellectū cōdescēdo, pro cuius tex. declaratione ad notandum est, assassinos nullibi, sicut author est Marcus de Mantua,

Mantua, proprio nomine mentio facta est, nisi in præcitata pontificia constitutione. Is, inquā, in decē libris obseruationum, 41. obseruat. pag. 148. in tit. de assassinis. & ante eū Bal. in l. non ideo minus. de accus. col. 1. In quo dubio Albe. in diction. verbo, assassinus. in ea est sentētia, assassinos esse quosdam infideles, qui subsunt principi iudem infideli, à quo ita instructi sunt, vt quoscunq; ipse occidi iusserit, facillimè occidant: & qui arbitrentur mortē minimè esse timendā ex hoc, ac deinde post obitum nec criminis reos esse, sed vtriq; immunes arbitretur, quinimo opinantur Deo obsequium præstare. Et huic accedit sententiæ Host. in præcitato ca. 1. col. 2. qui quidem Decretalibus Innocētij quarti, quæ in sexto collocantur libro, glossemata fecit. Et isthęc lectura est in Decretaliū lectura ad finē lib. 5. fol. 132. id obiter lectorē admonēdum esse visum est, ne in errorem incidat. Cuius meminit idē professus Probus in d. c. 1. ad Ioannē Monachū, & nouissimè huic accedit sententiæ Remig. Goni. in eo libro, quem publicum fecit de immun. eccl. fallen. 15. nu. 2. pag. 133. Quibus maximo apice deseruire videtur, & huic rei plurimū conducit quod Raphael Volater. testatur li. xj. c. de sectis Syriæ, dicens Syriæ homines assassinos esse, ita hoc in cunabilis instructos, vt Regis inimicos, aut domini, qui obediunt eius mandato, incautos opprimant, & id quidem audacter: quod apud Christianos factum est hos admissos fuisse frequenter, & que pretio & prece conductos. Rursus in ea specie Arch. in d. c. 1. respōdit de assassinis agens esse hominum genus sceleratissimum, Equidem à scindo, scindis, originem trahunt, & animam sua arte occidunt, ac scindunt animam à corpore dictis dominorum suorum obtemperando. Et huic accedit sententiæ Anch. 6. not. Io. And. col. 2. & inibi Domi. in §. cūm igitur. in princ. & Guliel. de Monte Laud. eo loco, col. 1. in d. c. 1. & Archiep. Floren. in sua summa, tit. 24. in 3. par. & Remig. Goni. vbi suprā, pag. 135.

Plerique tamen alij non contemnendi authores, qui in albo primariæ doctrinæ sunt positi, in alia fuere sententia, assassinos dici quoscunq; qui pecunia conducti, aliove pretio homines occidunt, percutiuntve, nihil tale ab eis præcauentes, sicuti definitum extat apud Dominic. Imol. Philip. Prob. Banch. in d. c. 1. id expressim adnotantes, idem professus Ioan. And. inibi ad finem, dum verba agit super glo. in verbo,

verbo, probabiliter. Philip. Franc. col. 3. & nouissimè Remi. Gonius, eo loco, cuius paulò antea mentionem fecimus, col. 2. qui omnes vno ore, dilucidaque voce ita pontificiam constitutionem præcitatam intelligunt in his, qui aliquem hominem Christianum occidi mandant per homicidas conductos pecunia, etiam si & hi mandatarij Christiani sint, sicuti constitutissimū est apud Bar. nu. 14. in l. non solū §. si mandato ff. de iniur. in l. Cicero. ff. de pœn. Pau. Cast. in l. 1. §. vlt. ff. de eo per quem factum erit. Bal. & Salic. in l. non ideo minus. col. pen. C. de accus. idemque professus Alex. consil. 166. volum. 7. Hippol. pleraque id genus alia congerens in pract. crimin. §. examinanda. num. 21. Et rursus in §. diligenter. num. 156. & in l. vnica C. de raptu virgi. num. 103. & præter alios Ang. in l. qui sepulchra C. de sepul. viol. & ex iunioribus. Th. Gramm. voto 8. 9. & xj. & Campeg. feriosè id explicans decisione Neapolit. 155. & nouissimè Lud. Carr. in pract. crimin. tit. de homicid. §. circa tertium. in principi. & ante hos Bald. & Ang. in l. hoc dictum §. hæc autem ff. de iniur. Angel. Alex. in l. 1. ff. de eo per quem factum erit. Bald. consil. 83. volum. 3. Ang. consil. 14. & in maleficiorū tract. in verbo, Sempronium mandatore. in principi. Bal. in l. Cicero. ff. de pœ. Par. à Pu. in tracta. syndic. verbo, Inquisi. versicu. dicit constitutio. Quibus omnino ad stipulatur regia l. 3. tit. 27. part. 7. quæ subobscure tractat, qui fuerint hi assassini: quorum opinio passim recepta est, & consuetudine approbata, teste Aretin. consil. 165. col. xj. sic sanè crimen istud assassinorum vtrinque dicitur, tam quo ad mandatore, conductoremve, quam quo ad mandatariū, & locatore. Mihi non admodum placet communis interpretatio: Siquidem ea, quæ iure statuta sunt aduersus assassinos non esse recipienda, nec ad praxim deducenda contra eos, qui conducti pecunia alios occidunt, nec eos, qui proprias operas ad id facinus pecunia locauerint, sed tantum huic constitutioni locum fore, vbi quis aliquem Christianum occidit, opera & industria hominum quorundam infidelium, qui Gentilico patrio ve nomine assassini dicuntur, sicuti asseuerat Archidiaconus & Ioan. Andr. in dicto c. 1. de homic. lib. 6. Aretinus consil. 165. colum. xj. Syluestr. verbo, assassinus. Caietan. eodem verbo. & iterum verbo, excommunicatio. casu 16. Quo in negotio ita Archidiano. & Ioan. Andr. scriptum reliquere in d. cap. 1. post eos Alberi. in dictio

ditionario, verbo, assassinus.

Ex his perpendi poterit vera interpretatio legis, non solum §. si mandato. versicu. Proculus ff. de iniurijs. vbi scribit, Proculus rectè ait, si in hoc te conduxerim, vt iniuriam facias, cum vtroque nostrum iniuriarum agi posse. In cuius specie assassinatus crimen committi dubium non est, capi. 1. de homicid. libro 6. Ex quo si mulier abortum fecerit propter pecunias sibi datas ab hæredibus, mortis pœna afficitur l. Cicero ff. de pœnis. Quod si odio ipsius mariti, aliave quavis causa id fecerit, mitiori quidem pœna afficitur, exilij duntaxat pœna. Felinus in capitu. si aliquis. de homicid. Baldus in l. non ideo minus. numero 1. Salicetus columna fina. C. de accusationibus. Bartolus & Angelus in dicto §. si mandato. ille num. 14. hic numero 2. Baldus, Albericus, Cinus, & Angelus in l. qui sepulchra ff. de sepulchris violat. Ancharanus in dicto cap. 1. Angelus in maleficiorum tractatu, in versicu. Sempronium mandatore. in 2. colum. Angelus de Perusio in l. 1. §. final. ff. de eo per quem factum erit. & cum assassinus proditoriè & cum alleuofia committere delictum tētet, tollit defensionem naturalem offenso, cum præcaueri non possit. Ex quo iuris appendix deducitur, quod hic assassinus pœna, qua proditor afficiendus est, punietur, sicuti & nos in peculiari huius quæstionis tractatu, c. 21. trademus, & est textus in ea specie, in l. 7. tit. 7. lib. 8. ordinationum l. 2. & 3. 16. tit. fina. eod. libr. l. 2. tit. decimotertio. libro ordinationum regiarum.

Ceterum Syluester in summa, verbo, assassini, existimat in duplici differentia assassinos sumi, Caietanus insuper in summa, verbo, assassinus, asseuerat (quod assassinus est nomen æquinocium) Angelus consilio 14. existimat quem incidere posse in assassini crimen absque pecuniæ receptione, sicuti plerisque alios congerens asseuerat Remigius Gonius eo loco, cuius paulò antea mentionem fecimus, num. 5. A quorum sententia libenter discedit Bald. consil. 383. numer. 1. & Socinus in l. 1. §. fina. ff. de eo per quem factum erit, itidem consil. 273. num. 1. Francis. Curt. Senior consil. 20. nume. 87. col. 1. versu. omitto postremò. Matth. Afflict. in consil. Neapol. in rubr. 12. fol. 49. & rursus in rubr. 3. numer. 9. & in lib. Feudorum. tit. de cap. qui curiam vendidit. nu. 19. Campeg. in Neapolita. nouis præcitatis decisione. idem professus aliquot

Assassinus
nomen æquinocium
uocatum.

aliquot proponit quæstiones in ea specie, nume. 12. Paulus Pari. consil. 66. col. 1. volu. 4. Alexand. ac Bartol. in l. Cicero ff. de pœ. & ante eos Corn. consil. 259. col. 2. litera R. Fulg. in l. 1. §. fin. de eo per quem fac. erit ff. Hieron. Gratus his accedit consil. 52. num. 47. volu. 2. qui omnes existimantes assassinos eos dici, qui pretio conducti quemcunque occiderint. Et isthæc est communis interpretatio capit. 1. de homic. quæ veritati magis fauet, si pensitemus verba, seriemque ipsius text. Et hanc esse frequentiori calculo receptam sententiam, sicuti præter alios existimat ex nouioribus Campez. decisi. Neapol. 155. & Thom. Gram. idem professus voto 8. & 9. & regia l. 3. tit. 27. parte septima, sub nube & sub verborum immurmuratione tractat, qui fuerint hi assassini. Non me latec à plerisque doctoribus plura de assassinis tradi in præcitato c. 1. & nos in eadem palestra luctari, certandi occasionem nacti, non tanti existimanda, sed ob animi syncerum votum non utique contemnenda ad eiusdem pontificiæ constitutionis examen operæpretium me facturum opinor, si lectorem hac in re paulisper admonuerim. & dubiū insigne censeret solet apud summos iuris antistites, apud quos definitum extat pontificiam constitutionem in præcitato c. 1. intelligendam fore non in omnibus assassinis, sed in certo personarum genere, qui domino subditi sunt, & pretio preceque conducti homines occiderint: & huius sententiæ authores habeo Archi. Io. Andr. in præcitato c. 1. Francisc. Aret. consil. 145. col. 10. Guil. de Mont. Laudu. in dicta constit. quam intelligendam fore existimat in illis, qui sunt sub dominio alicuius, & hi fideles sint serui. Nec desunt, qui contrariam profiteantur sententiam. Siquidem Imola & Dominic. inibi ab hac prorsus sententiæ discedant: quin etiam decisionem pontificiam in omnibus assassinis intelligendam fore existimant.

Secundò hinc apparet ratio, quid causæ sit, cur exigatur ab eadem constitutione occisum operæ assassinorum Christianum esse, ut pœnitentiæ, inibi expressæ locum habeant, Soci. Iunior consil. 6. col. si. explicat.

Tertiò dubium illud definiri poterit: ancipiti quæstione contendunt Doctores, an si per dictam cōstitutionem mandatores puniantur, ita etiam & ipsi percussores & interfectores. Quo in negotio plerique inibi in ea sunt sententiæ minimè puniri ipsos mandatarios. Quod asseuerat Alber. signan-

signanter id explicans in cap. 1. de hæret. lib. 6. q. xj. ad finem. Aret. consil. 165. col. xj. & plerique in ea sunt sententiæ, quos diligenter congerit Lud. Carrer. loco præcitato: alij ex aduerso existimant dictæ constitutionis pœnas etiam comprehendere mandatarium, legis ratione perspecta, sicuti Anto. Camp. decisi. 155. existimat Paris à Put. de synd. verbo, inquisitio. Hippol. num. 103. in l. vnica. C. de rap. virgin. Idem in pract. crim. in §. examinanda, nume. 21. & in §. diligenter. num. 256. Thom. Gram. voto 9. ad fin. Et ante hos Ange. in l. 1. C. de sepulc. viol. & Ang. de malefic. in §. & Sempronium mandatores. in princ. & Bern. Diaz de Luco, in pract. sua, capitu. 19. colum. 1. Euerard. in Topicis iuris, capitul. 76. regia l. 3. titu. 27. part. 7. Rursus ipsos interfectores criminis reos in pœnam tanti criminis pecunia ad id conductos scindendos esse frustatim ac fore dilacerandos scribit Abb. in capitu. at si clericus. numero 41. de iudic. Chassan. in consuet. Burg. rubr. 1. versicul. videndum. numer. 7. Campeg. decisi. 155. Alexand. consil. 145. & 164. volumin. 7. Carrer. in pract. §. homicidium. nume. 35. In quo dubio Bartol. Socin. in l. 1. §. fina. ff. de eo per quem factum erit. asseuerat in pluribus partibus vsu ac cōsuetudine receptum esse hunc criminis reum ignominiosè ad equi caudam trahi, & Bald. in eadem specie respondit, consil. 383. numero 1. in aliquot locis lege municipali sancitum esse, huius criminis reum ad furcas usque per caudam equi trahi, & inibi laqueo suspendi, & pleraque alia congerit Socin. eo in loco, cuius ante eam mentionem fecimus. Hinc & illud ad illius criminis reipœnas adnotandum est, assassinus ubique puniri potest, siquidem & omne amiserit priuilegium, sicuti definitum extat in dict. capitu. 1. de homicid. in 6. Huic accedit sententiæ Alexand. in præcitato consil. 166. §. 7. Hippol. in his locis, quibus & nos paulò antea meminimus. Campeg. in præcitata decisione Carrer. vbi supra, numer. 32. Quibus & illud conuenit adnotare ad constitutionis examen, assassinum cogendum esse pecunias restituere, quas accepit: & ipso à vita discedente eius hæres, lite adhuc non contestata cum assassino. Angelus Alexander his in locis, quibus antea meminimus. Et libenter huic accedit sententiæ Bald. in l. prima §. final. ff. de eo per quem factum erit. Hippolit. in dict. §. examinanda. id passim adnotantes ex gloss. quæ argumento optimo de-

T seruit

feruit in l. heredem ff. loc. Et ne lector decipiatur, admonitum esse velim hanc restitutionem offensi heredi, aut occisi per assassinum faciendam fore, sicuti ad pulmonem reuulsis rationibus, apud Alexand. definitum erat in præcitata l. 1. §. 1. ff. de eo per quem factum erit. Ludou. Carrer. nume. 30. in loco præcitato, & nos de transactione delictorum tractantes trademus.

Septimò hinc & illud adnotare conuenit, in generali per principem abolitione facta, minimè assassini crimen comprehendi, sicuti constitutissimum est apud Hippo. plerosque alios iuris professores, ad id adducentem §. diligenter. & §. examinanda. & pleniori manu in præcitata l. 1. C. de rap. virg. apud quos satis id iure receptum est. Hinc apparet ratio, cur ab eadem constitutione capi. 1. de homicid. lib. 6. exigatur occisum assassinorum opera, Christianum esse, ut pænæ inibi expressæ locum habeant aduersus mandantem, sicuti existimat Bald. in l. si quis non dicam rapere. col. 3. de episc. & cler. Socin. Jun. consil. 6. colum. vlti. asseuerantes hac in re oportere, quòd constet Christianum occisum fuisse, ut sit locus his, quæ de assassinis constituta sunt circa illorum punitionem. Quòd sanè ab ecclesia exigitur, idque iustè, ex eo, quia grauem ignominiam reipublicæ Christianæ fieri existimauit. Et huic accessere sententiæ ex canonica philosophiæ authoribus, Ioan. Andr. & doctores communiter præcitata constitutione pontificia. Quo fit eandem constitutionem intelligendam fore, non in omnibus assassinis, sicuti Franc. Aretin. consil. 155. præcitato existimauit, falsis quibusdam susceptis fundamentis: à cuius sententia libenter discedo, ex eo, quia contraria magis veritati fauet, & communi consensu stabilita sit, sicuti doctores adnotant in d. capitu. 1. existimantes eam constitutionem intelligendam fore, occisum opera assassinorum Christianum esse oportere. Et nouissimè, nec admodum inuitus huic accedit sententiæ Gonius, de immunitate ecclesiarum, fallent. 15. num. 6. & 7. & ante hos Philippus Corne. consil. 149. volumi. 1. versicul. 2. ad fin. asseuerans prædictam constitutionem locum sibi non vendicare in assassino infidelem interimente, sicuti Ioannes Andr. & passim adnotant doctores in d. capitu. primo, explosa quorundam sententia Imol. & Domin. inibi contrarium existimantium, in omnibus assassinis intelligendam

dam fore, sicuti & nos paulò antè obiter meminimus.

Nonò constat ex prænotatis constitutionem seruandam omnino fore, ut t̄ illius pœnis, & alijs ordinarijs puniatur ipsum mandatum, etiam non secuto homicidio, si per ipsum mandantem non steterit, quin homicidium fuerit sequutum. Quòd dubium insigne ad pontificiæ constitutionis examen in dict. capitu. 1. censeri solet. Quo in loco Ioan. Andr. Felin. Franc. itidem Ioan. Andr. in regula, in pœnis. de regul. iur. in 6. existimant mandatum tantum puniri. ut delictum speciale, nec conatum hoc in casu pœna ordinaria puniri. Siquidem non conatus, sed crimen consummatum punitur, ex nouioribus Antonius Gomez. capit. tertio delictorum, numer. 11. idem scribit. In quo dubio plerique alij in alia longè contraria fuere sententia, existimantes in hoc atrocissimo crimine affectum puniri, tametsi effectus non sequatur, rationem sumentes ex reg. l. 1. §. diuus ff. de sicar. & in l. is qui cum telo. C. eodem titu. l. si quis non dicam rapere. C. de episc. & cler. canonizata in capi. si quis non dicam rapere. de pœnit. distinct. 1. & in l. 1. ad finem ff. quod quisque iuris. Felin. plura congerens in capitu. 1. de præsumpt. Itidem in tract. de conatu. colum. secunda, cum alijs. Thom. Gram. decisi. 2. numero 2. & omnium diligentissimè Hippol. nume. 3. in præcitato §. diuus. & in l. is qui cum telo. numero 24. & in l. qui falsam monetam. numero 1. ff. de sicar. & Socin. in regula 31. Matthæus Afflictus in constitut. Neapoli. libro primo. rubric. xj. numero. Et extat regia lex conatum puniens, tametsi effectus non sequatur l. 2. titu. 31. part. 7. hodie verò, ut affectus puniatur, & in pœnam criminis incidat, vulnerationem requiri constat ex l. 2. titu. 13. libro 8. ordin. in: ea tamen specie, qua agimus de assassinorum affectibus puniendis, existimo constitutionem pontificiam in præcitato capitu. primo, de homicid. libr. 6. intelligendam fore, non solum quando delictum est subsequutum, quin etiam si non sit consummatum. Siquidem in assassini crimine in eius detestationem, ita attentatum puniri constat, sicuti & consummatum, explicant doctores in dicto capitu. 1. Ioannes Andræas in Mercurialibus, in regula, in pœnis. de regulis iuris in 6. Baldus & Angel. in l. item apud Labeonem §. si curauerit ff. de iniur. Et rursus in præcitato consil. 14. Alexand. consil. 166. volumi. 7. Et huius sententiæ

*Regia lex
conatum
punit.*

auctores habeo ante hos Corneum consil. 149. vol. 1. Hipp. in practi. crimina. in §. examinanda. & in §. diligenter. & in consilio 105. Et rursus in l. 1. numero 146. C. de raptu virgi. & in l. vnus §. cogniturum ff. de quæstio. Quibus libenter accedit Thom. Grammat. in voto 8. & 9. & Ludouic. Carrer. in practi. crimin. §. homicidium. numero 8. Decius in l. non vult hæres ff. de regul. iur. Chassæ. in consuet. Burgund. rub. prima §. 5. regia lex 2. titu. 3 1. part. 7. cuius meminit Nunius Auend. de exequend. mand. reg. capit. 22. numero 4. fol. 111. idque constitutissimum est, non solum delicto subsequuto, quin etiam si non sit consummatum, puniendum fore, siquidem ex solo mandato delictum perfectum esse constat, ex Domin. Philipp. Franc. in præcitato cap. primo, dum verba agunt super gloss. in verbo, mandaverit. quæ expressim glossæ adnotant ex solo mandato in hoc nempe crimine ligari, nec locum esse pœnitentiæ, tametsi mandatum reuocet, teste Cornel. consil. 149. col. 2. in litera N. Ioan. Andr. in regula, in pœnis ad fin. de regul. iur. libr. 6. nec tamen ignoro plerosque alia fuisse sententia, numero & autoritate maxime censendos, siquidem in præcitata decretali pœnam non habere locum, ni delictum sit subsequutum, existimat Din. & Angel. in l. apud Labeonem §. si curauerit ff. de iniurijs. Bertach. in repertorio suo, in verbo assassini. In quo dubio non possum eisdem accedere, quin contrarium veritari magis fauere existimo, ex Philip. Corn. & alijs, quorum & antea meminimus. Et his omnibus accessit Matth. Afflict. in titu. an ille, qui interficit fratrem. in vsib. feudorum, colum. 4. numero 32. itidem in titu. de capitaneo qui curiam vendidit §. si voluerit. in vsib. feudorum, numero 19. colum. 4. fol. 222. Qui in ea specie agentes, id verissimum esse censent contra Dinum & Angelum & Baldum in l. 1. de public. iudic. ff. Bar. in d. l. Cicero. Angel. in l. si hominem §. si mandato ff. de iniur. item consilio 14. Angelus de malefic. in verbo, Sempronium. Rodoph. columna secunda, ad 4. vsque. Ludouic. Bologn. consilio octauo, columna secunda. Chassæ. his omnibus accessit, plerosque alios congerens consilio 14. numero 7. columna secunda. Campegius, Remig. Gomi. numero 4. pagin. 143. his in locis, quibus & antea meminimus. Quo in loco Gon. profiteretur hanc esse frequentiori calculo receptam sententiam, tametsi ex consuetudine generali, regiaque

Ex solo
 mandato
 crimen as-
 sassini pu-
 nitur.

giaque lege præcitata, affectus non puniatur, ni & effectus sequatur, teste Speculatore, & plerisque alijs, quos ad nauseam vsque congerit Felinus, in tract. quando conatus puniatur, §. fallent. & in dicto capitulo. 1. de præsumpt. in assassino minimè iuris regulam intelligendam fore in tanti criminis atrocitatem, sicuti Felinus adnotat inibi, & Marcus de Mantua in libro quinto obseruationum legalium obseruatione quarta, fol. 149. & Matthæus de Afflictis in constit. Neapol. rubr. 11. fol. 49. numero 16. & Angel. consil. 14. nos Carolus. & nouissimè Iacobus à Vilalpado in repe. l. 2. tit. primo, parte septima, limitatione tertia, numero 10. interpretatione legis 22. par. §. 6.

Decimò ex pontificiæ constitutionis resolutione non incongruè proximè traditis accedit quæstio elegans, quæ doctorum capita torquet, in eo, qui cum quolibet Christiano, aut infideli, pecunia data, vel promissa, pactum inierit de occidendo homine Christiano: si ad actum processerit proximum, & cogendum ipsum deduxerit, & per eum non steterit. Plerique nostræ classis viri in ea sunt sententia pœna criminis ordinaria puniendum fore, testibus Chassæneo in consuetud. Burgund. rubrica 1. §. videntum. numero 7. afferente se ita vidisse Mediolani, sententia lata. Thomas Grammat. in præcitato voto 9. atq; ita pronuntiatum fuisse in Neapolitano senatu, Matthæo Afflictio in constitutio Neapolit. libro primo, rubrica 12. numero 16. Ludouico. Carrer. in practica crim. rubric. de homicid. §. 2. numero 12. & iterum §. 5. numero 8. & numero 100. Angel. in consilio 14. Ioan. Andræ. in regula, in pœnis. de regul. iur. in 6. Barto. Alexandro, & plerisque alijs in l. non solum. §. mandato. ff. de iniurijs. & in l. Cicero ff. de pœnis. Afflictus in constitutione Neapolit. incipien. asperitatem, secundo notab. & in constitutione, si quis aliquem. primo notab. quæstione 20. & in constitutione, mala noxia. Hippolytus in dicta l. qui falsum. ff. de falsis. Felinus in dicto tractatu, de conatu. Campegius eo loco, cuius paulò antea mentionem fecimus: quod intelligendum fore plerique existimant in mandatario faciente, & ad actum proximum procedente: longè t̄ quidem aliter in mandante fieri, siquidem pœnitentia ductus, immunis quidem erit à mortis pœna, teste Thoma Grammatico voto octauo & nono. Carrerius in

precitato nume. 12. rursus in mandatario intelligendum fore existimo, criminis ordinaria pœna non esse puniendum, si potuit sanè facere, & minimè fecit, dolore animi, ac pœnitentia ductus, ex Campegio in dicta decisione 155. nume. 16. & in decisione 126. licet Angel. in l. item apud Labeonè. §. si curauerit. ff. de iniu. existimet pium esse, ac rationi maximè conuenire, iudicem mortis pœnam in ea specie ordinariam, in mitiorem atque exordinariam commutare: ac proinde contrarium quoad pœnam ordinariam licet punitionem extraordinariam admittat, iudicantis arbitrio: idem Angel. in dicto consilio 14. Quibus admodum suffragatur, quod Hippolit. diligentet congerit consil. 115. & in d. l. is qui cum telo. ad fin. Nos tamen hoc in negotio locum fore ordinariæ pœnæ arbitramur, nec latum quidem vnguem minuendam fore, si sanè ad actum admodum proximum ipsius criminis consummationi, conatus deductus fuerit. Pro quo fortissimum huic rei argumentum præstat, quod constitutio pontificia Innocentij quarti à summo pontifice statuta locum sibi vendicat, non tantum in mandante, quin & in ipso mandatario sicuti & nos hoc in loco paulò antea tradidimus, & mox plura.

Rursus & illud conuenit adnotare ad huius capituli aperiorem declarationem, quòd si mandans promittat, ac mandatarius promissionem, & delictum acceptet, aliàs & simplici oblatione, & pollicitatione, absque acceptatione minimè contrahi assassinatum constat, ex Baldi consilio 83. & 81. volumine. 3. Felinus in capitulo. inquisitionis. tertia limitatione de accusation. Thomas Grammaticus in voto vndecimo, Campeg. in decisione 155. dub. 3. tametsi ab hac sententia sub verborum immurmuratione Paris à Puteo in tractatu syndica. verbo, barataria. primo, versic. vbi idem dicit, ab hac sententia discedat, qua explosa priori me subscribo sententiæ, quia & veritati magis fauet, ex Curtij consilio 20. Ange. consilio decimo quarto, & ante hos Ioan. Andr. in capit. penul. de cleric. non resid. definiente pecuniæ promissionem sufficere absque traditione, quorum dictorum meminere Thom. Gramm. volum. 9. Campeg. 6. dubitatione. versiculo tertio. eo in loco, cuius & antea meminimus, quinetiam assassinatum comitti, nedum aliquid acto, promi

promissiove, sed utique ut alteri complaceat, ex Ioan. Andr. Thoma Grammatico hic in locis, de quibus antea meminimus. Alexd. in l. i. ff. de eo per quem fac. erit. quod intelligendum fore reor, si spe consequendi beneficium alicui complaceat. Vndecimo ex præmissis constat vera ratio illius questionis satis controuersæ, si quis pecunia data vel promissa, occidi alterum mandauerit, ac deinde mandatarius ad exteriorem actum minimè processerit, non est utique ordinaria, sed iudicantis arbitrio extraordinaria tantum pœna puniendus ipse mandans. Itaque mandatarius mandatum acceptauit, & ultra minimè fuit processum ad aliquem actum, sed re integra mandatum remanet, punietur mitiori, pecuniaria duntaxat pœna, existimant Dinus & Angel. in precitata litem apud Labeonè. §. si curauerit. Amodeus in tract. syndicus in versiculo in eo quo dicti socij milites, quibus & plerique alij accessere. siquidem & Gandinus, in rubrica de homicid. quarta columna. versic. sed pone quòd ego de di. Angel. in precitato consilio 14. Aretinus consilio 165. Hippolytus consilio 15. Augustinus ad Ange. in gloss. Sempronium mandatore. qui omnes vno ore, vnoque Marte dilucidaque voce existimant explosa glossæ sententia in d. capi. i. existimantis eadem pœna puniendum fore, siue mandatum re integra fuerit reuocatum, necne: & alioqui in alijs criminibus non ita atrocibus nulla foret pœna hoc in casu mandati infligenda, quod ex professo asseuerat Barr. numero 3. in dicto §. si mandato. Angel. columna 2. Hippo. consil. 105. de quibus paulo antea mentionem fecimus. Tho. Grammaticus, voto 8. iterum in decisione 2. numero 25. & rursus, voto 20. Ludouicus Carrer. plerosque alios congerens in practica criminali. §. homicidium. 5. numero 8. & 82. pagina 313. cui opinioni nec admodum inuiti, accedunt omnes qui probare conati sunt adhuc in atrocibus criminibus conatum non esse puniendum ordinaria pœna. Quorum opinio locum obtinet, cum ipse conatus non processerit ad exteriorem actum, saltem qui proximus sit in delicti consummatione, sicuti constitutissimum est apud omnes iuris professores hanc questionem tractantes, inter quos Baldus & Angelus in d. §. hæc verba. Angel. in maleficiorum tracta. in verbo, ex interuallo. & omnium diligentissimè Carrer. loco

precitato, quod si mādaturū stetit in mera mādantis cogitatione, existimat Carre. inibi nec puniendum fore, sumens rationem ex l. qua mente ff. de furtis. ex glo. & Geminiano in dicto c. i. verbo, mandauerit. Tho. Grā. in d. vot. Duodecimō si proximē scripta cōsiderentur simul, & ea, quæ in hoc capitulo desiderantur, non incondignē & illud adnotādum est ad decisionem d. ca. i. secundum eius communē intellectum de ipso mandatore, iure conuenit, quod eadē pœna afficiendus sit, qua & mandatarius. Siquidem & omnes iuris antistites de intellectu illius rex. tractantes, loquentes in mandatore, propter sceleris atrocitatē ad mādaturū utique extendūt, sicuti definitū extat ex Angelo in l. prima. C. de sepul. viol. ad fin. Angēl. in glos. Semproniu mandatore. in malefic. tract. Quibus accessere Thom. Gramm. voto 9. & Camp. de cisione sacri consi. 135, Paris à Put. idē professus in tract. syndica. in verbo, inquisitio. versic. dicit. & ante hos Bart. in præcitata. l. Cicero. Angēl. consil. 14. Salic. vltim. col. in præcitata l. non ideo minus. Quo fit, ut si mandatarius ad actum ita proximum perfectioni criminis processerit, & is quidē pœna dignus sit mortis, ipse mandator eadem erit plectēdus pœna. Quam sententiam ipse deduco, rationem sumēs ex text. in dicto cap. i. secundum eius communem intellectū. Siquidem dicta Innocentij quarti cōstitutio in mandante ipso loquitur verē, & ad mandatarium per doctores extenditur: huius sententiæ sunt omnes doctores, qui in crimine assassini id censent. Ludouij. Carre. in § 5. nu 8. hūc casum ex alijs per eū citatis definiuit. Nec potest iure probari differentia, quā inter hunc casum & præcedentem constituit Thom. Grammat. voto 8. & 9. Siquidem actus hic proximus consummationi ipsius maleficij sufficiens erit ad puniendum ipsum mandatarium, qui crimen iussu ac alterius mandato commisit: & ex huic opinioni locus erit, quia frequentissimo omnium consensu receptum est in dicto capitulo. primo, conatum puniri, etiam si non sequatur effectus. Tandem dicta constitutio mandatore potius, quā mandatarium pœnis inibi expressis persequitur, quæ persequutio adhuc casum pertinet, cum de mandato puniendo tractauerit, quem admodum Francif. & doc. inibi communiter adnotarunt. Decimotertiō ex his euidenter apparet non incongruē cōuenire proximē traditis ad definitionem illius quæstionis, quæ tra-

quæ tradit gloss. in dicto capitulo. i. de homicid. in 6. in verbo, mandauerit, ubi expressim in hoc ipsum vult in crimine assassini non satis esse ad illius constitutionis pœnam effugiendam, quod mandator mādaturū reuocauerit ante eius executionem, quam gloss. sequuntur Dominicus & Philippus Francus, inibi eius glossæ decisionem veritati fauere existimo, quoties mandati reuocatio minimē mandatario sit nota, atque ideo ipse mandatum exequitur, vel ad actum proximum ipsi crimini processerit. Siquidem in ea specie, reuocatio mandati mandatorem non excusat, eō maximē ut immunis sit à criminis pœna, & eum excuset, re integra ipsi mandatario nota fieri debet, glossa celebris, & inibi communi consensu doctores in capitulo. mulieres. §. vltimo de sententiā excommunicationis. quam sequitur idem explicans Syluester verbo, excommunicatio. 6. notab. 3. & Aufredus in clementina prima, de officio regul. tertio numero 6. Cui similis est gloss. in capitulo. cum quis. de senten. excommunicat. in 6. ordinaria, teste Felin. in capitulo. ex parte decani. numero 8. de rescrip. & notatu digna secundum Alexandrū in l. si pecuniam. §. primo. ff. de condit. caus. data. inibi Bartol. Felin. in capitulo. sicut dignum. numero decimoquarto, de homicid. at si mandatum fuerit reuocatum, nec aliquis effectus fuit sequutus: quia mandatarius fuit certus de reuocatione, tunc non erit locus etiam in atrocibus pœnæ ordinariæ, licet extra ordinem utique sit arbitrio Iudicis puniendus: quod existimat in dicto consilio centesimoquinto, & in dicta. l. is qui cum telo. columna penultima. Ludouicus Carterius in præcitato §. circa. numero 78. idem dixerat numero 8. sed si mandatarius, non obstante reuocatione ad mandati executionem processerit, videtur sanē non esse mandatore pœna ordinaria puniendum adhuc in his atrocibus criminibus: sicuti apertē apparet ex glossa in dicto capitulo. cum quis. & his, qui eam secuti sunt. Ego ipse in hac specie, grauiori pœna quā in præcedenti, punirem ipsum mandatore.

Decimo quartō ex eadem radice discuti potest quod Bal. scribit columna prima, in l. non ideo minus. C. de accusat. mandatarium f assassinum optimo quidem iure torturæ subijci posse absque alijs indicijs, utpotē indicet mandatum.

dantem, Alexander post Bartol. idem professus in l. repetit. ff. de questionibus. Hippolytus diligenter id adnotas in practica criminali. §. diligenter. versiculo. modò incidenter. Item in dicta lege is qui cum telo. versiculo pro quibus facit. Baldus ante hos in pract. sua, titulo de quæstionibus colum. vndecima. Thom. Grammaticus voto 37. in principio. Angel. in l. & si certus. ff. ad Syllan. Quibus libenter accedit Angel. in maleficiorum tractatu, gloss. Sempronium mandatorum. versiculo & bene nota. & gloss. fama publica. versiculo quæro aliquis.

14 Decimo quintò constat, tamen si testes auriculares indicium non faciant, in hoc tamen assassinatorum crimine, ut torturæ subijciantur, indicium faciant, ex eo, quia coniecturam præsumptionemque faciunt testes, quos de auditu vulgo circumferre solemus. Et isthæc per coniecturam probatio sufficiens est, sicuti ex ratione text. in d. cap. 1. deducit Ludouicus Carre. eo loco, cuius paulò antea mentionem fecimus, numero 19. Hippolytus in practica criminali. §. examinanda. Quo fit Thomæ Grammatici in errorem lapsus fuisse in voto 11. ad finem, qui ex dicto capitulo primo de probationibus, argumentis, ac indicijs indubitatis pontificiam illam constitutionem intelligendam fore existimat: in ea tamen specie Thom. Gramm. intelligendus foret, quatenus ad condemnandum procederetur: contraria tamen sententia eo tendat, quo ad torquendum: & nouissimè huic accedit distinctioni Ludouicus Carre. num. 19.

In errore lapsus Tho. Græ.

15 Decimosextò hinc & illud ex eodem stipite siue fonte deduci videtur, quod non semel in controuersiam adduci solet, tamen si in criminibus alijs plenæ exigantur probationes, & luce meridiana clariores, ex l. si. C. de probat. in assassinatorum crimine indicia, ac argumenta probabilia sufficere constat in d. c. 1. ac satis iure definitum est.

In crimine assassinatorum indicia sufficere.

16 Decimosseptimò eadem cõstitutio procul dubio intelligenda est, licet ad pœnam corporis afflictiuam per indicia non possit deneniri indubitata uti definitum extat apud omnes in c. afferte. rationem sumentes ex rex. inibi de præsump. explicant communi consensu doctores in præcitata l. fin. Gaudinus in rubrica de indicijs indubitatis ad condemnandum. columna tertia. Hippolytus in practica crimin. §. quoniam. Brun.

Brun. in tractatu, de indicijs, & torturis. in prima parte, quibus & plerique alij accessere, inter quos & Angelus in delictorum tractatu, in glossa, fama publica. Et nouissime Lud. Carrerius omnium diligentissimè in peculiari huius criminis, tractatu numer. 18. in practica criminali. §. homicidium. Nihilominus id constitutissimum est huius criminis reum per indicia & argumenta probabilia ad corporis pœnam afflictiuam cõdemnari posse, sicuti in ea specie existimat Thomas Grammatici. voto 8. & 9. & 11. Hipoli. in l. 1. C. de raptu virg. Et rursus in consilio 127. colum. 3. & in practica criminali, in §. diligenter. & in §. examinanda. Quibus in locis id definitum perquam maximè extat.

Decimo octauò illud etiam ex eodem stipite emanare videtur, quod ancipiti quæstione contèdunt doctores, tamen si testes lite nondum contestata minimè probent, ex textu, in capit. quoniam frequenter. ut lite non contestata, nec item probant parte non citata ad iuramenta testium videndum. l. de vnoquoque. ff. de re iudicata. l. si quando. C. de testibus. Quibus in locis communi consensu adnotant doctores, nihilominus in huius criminis detestationem lite nondum contestata, testium dicta examinari parte nõ citata, & recipi possunt, & fidem integram faciunt, sicuti Archidiacono Geminiano, & plerique alij in ea sunt sententia in dicto c. 1. Felinus libenter huic accedit sententiæ in præcitato capitulo quoniam frequenter & Hippol. in dicta l. de vnoquoque. & in dicto §. diligenter. hanc profiteretur sententiam, tamen si Felinus & Thomas Grammaticus ille in cap. in nomine Domini limitatione quinta. de testibus. hic in voto vndecimo. ab hac sententia libenter discedat & mirum profectò est, ne dicam miserabile, hi doctores quod proprio ore, dilucida voce, proprio Marte protestati sunt, id in eundem casum testimonioque proprio resistere velim. Ob quod periculosum est hominum iudicium, quod tot tantique patres in varias & vtique contrarias sibi inuicem admittant sententias: quorum vltima sententia explosa priori me subscribo: cuius tamen immemor huic se subscripsit sententiæ Thomas Grammaticus consilio 40. & Bernardus Diaz, nec admodum inuitus huic accedit sententiæ in practica criminali, capi. 91. columna prima. quod conuinci posset ex illo vulgari iuris adagio, Assassinatorum crimen læsæ maiestatis crimini æquiparari.

æquiparari constat, ex quo atrox est horum criminum pœna: & ne lectorem fatigemus, plura his congerit Hippolytus consilio decimo nono. & Thomas Grammaticus 9. ac in lege maiestatis humanæ & diuinæ testes hi lite adhuc non cōtestata fidem faciunt, ex his quæ congerit Hippolytus in præcitata l. de vno quoque. Felinus in dicto cap. quoniam. & signanter Campegius idem professus in decisione sacri consilij 127. Quo fit, quod de assassinatus pœna idem censendum est. Ceterum ex officio iudicantis merito contra criminis reum agi potest, sicuti existimat Lappus, Hostiensis

De facto Ioannes Andræas in dicto capitulo. 1. & Paris à Puteo in eo *agitur cō-* loco, cuius & paulò antea mentionem fecimus, versicu. dicit *tra assassi-* constitutio. & rursus versiculo, an in inquisitione. quinetiam *num.* iuris ordine nondum seruato, de facto contra huius criminis reum agi potest ex Bartolo in præcitato §. si mandato. Doctores passim in dicto capitulo primo. Paris à Puteo, ubi supra in verbo, latro. & rursus in verbo, confessio. versiculo, an potestas.

Decimonono, quod obiter menti occurrit, & illud adnotandum est tametsi criminis reus suis minimè possit renuntiare defensionibus, sicuti definitum extat apud Hippolytum niuibus Hybernis, crebriora iura, crebrioresque Doctores ad id allegantem in practica criminali. §. examinanda. & rursus in §. diligenter. & Paridem à Puteo in syndicatus tractatu, in verbo, confessio. versiculo, an portans. Ludo. Carr. numero 29. eo loco, cuius paulò antea mentionem fecimus: nihilominus huius criminis reus t̄ optimo quidem iure suam tutelam suamque poterit renūtiare defensionem tanquam publicus hostis, & à lege diffidatus, & omni destitutus auxilio, existimat Hippolytus in l. prima. §. finali, ad finem. ff. de quæstionibus. & in his locis, quibus & antea meminimus: & signanter idem professus explicat Paris à Puteo in syndicatus tractatu, versiculo, an potestas, qui misit ad supplicium. & rursus in versic. & ideo dicto quod assassinus.

Vigesimo ad huius criminis punitionem illud quasi pertransennam adnotare lubet: tametsi bannitus t̄ impunè occidi possit, nihilominus recepta pecunia per assassinum interim non potest sicuti eleganter explicat Matthæus Affilius in constitutione Neapolitana, incipiente, pœnam eorum. secundo notabili. quæstione prima cuius sententia omnino

omnino explosa ante eum contrarium asseueravit Baldus in l. Gracchus. versiculo, noto istum textum ff. de adulterijs. ubi scriptum reliquit hunc bannitum, qui lege permittente occidi potest, per assassinum interim posse, immunisque erit ab homicidij pœna: Alexander post Bartolum in dicta l. Gracchus. & in hac specie consuluisse firmat Ioannes Firm. in suo repertorio, verbo, assassinus. Angelus nec admodum inuitus his accedit in maleficiorum tractatu, in glossa, *che bay adulterata la mia dona.* versiculo, quid si pater. Angelus in præcitato consilio 14. Curtius consilio 20. columna 18. Alexander post Bartolum in l. 1. §. transfugas ff. de sicarijs. Thomas Grammat. voto 8. in principio. Geminianus in dicto cap. primo. Stephanus Aufredus in tractatu, de potestate seculari contra ecclesiasticas personas 1. regula. fall. 18. quem admiscuit interpretationi, cap. 1. extra, de offic. ordin. ubi existimat nec teneri in interiori animi iudicio, ea lege, ut zelo iustitiæ interimat. Idemque professus Angelus in summa sua, verbo, assassinus. & nouissimè Ludo. Carr. in §. homicidium. numero 9.

Vigesimo primò ex his adnotare lubet, & non incongruè proximè traditis accedit quasi ad totius textus materiæ Coronidem, Romanum t̄ pontificem aduersus laicos & secula- 20 res, qui ei subditi non sunt, quo ad temporalem iurisdictionem nihil in eo ca. statuere posse etiam si aliquem Christianum occidi iusserint, pecunia conductis homicidis, qui assassini non sint: huius criminis punitione ad principem secularem pertinet, non obstante dicti capituli constitutione. Iuris- *Iurisdictio* dictio temporalis & secularis ab ecclesiastica distincta est, ca- *ecclesiasti-* pitul. causam, quæ in 2. qui filij sint leg. capit. nouit. de iud. & *ca à tem-* astipulatur illud Regum capitu. 23. ex hoc, quod crimen sit *porali di-* hoc admodum atrox, & Christianæ religioni perniciosum, *stincta est.* potuit Summus Pontifex nihilominus eam edere constitutionem nominatim contra laicos, sicuti id definitum extat ab Abbate in cap. si duobus. columna 2. de appellat. Barbar. in cap. 1. num. 11. de probat. textus ad id celebris in clementina 1. de testa. quinetiam & Imperator ipse pœnis illius constitutionis comprehenditur, sicuti expressim adnotat Ioan. Andr. in præcitato cap. 1. de homic. & post eum plerique alij in ea sunt sententia: & hoc nimirum alicui videri debet in punitionem tanti criminis, ex quo hic perpendi poterit Bal. verbis

verbis in l. non ideo minus. num. 16. C. de accusat. scribentis, quòd in istis atrocissimis delictis punitur consilium solùm, ergo & inde constat tractatum, & ordinationem etiam puniri: & tamen non est aliquod mandatum, quin sit tractatus, & ordinatio. l. & si amicis ff. de adulterijs. idque existimat Baldus in tanti criminis atrocitatem, à cuius sententia libenter discedo, ex l. si quis non dicam rapere C. de Episcopis & clericis l. cogitationis ff. de pœnis. quibus definitum extat, quòd solus tractatus solaque ordinatio de iure non punitur, nisi sit processum ad alium ordinatum actum de per se tendentem ad ipsum factum. Sententiam tamen Baldi intelligendam fore existimo quo ad pœnam ordinariam, ut mandatum ea puniendum non sit etiam in gravissimis delictis. Nec hinc sequitur non esse extra ordinem puniendum mandatum, eò maximè in assassino, sicuti & antea obiter meminimus: cuius criminis pars est præcipuè ipsum mandatum, ipsaque conuentio ad id facta, ut homo conductus pecunia alium incautum occidat: sicuti constitutissimum est apud omnes doctores de hac re agentes in dicto capit. 1. de homic. in sexto. maximè Felin. Franc. inibi, Ioannes Andreas ante eum idem professus in regula, in pœnis. de regulis iuris. libro 6. ipse tamen Baldi doctrinas colo, siquidem ipse iuris tenebras illuminauerit, nec ab eo latum quidem unguem

21 discedere velim: atque † ideo potuit sententia Baldi intelligi, ut adhuc in gravissimis sceleribus mandatum solum nec pœna extraordinaria puniendum esse, ut in specie legis, si quis non dicam rapere. Quo fit, ubi mandatum ipsum potissimum constituerit maleficij speciem, sicuti de assassinorum crimine probauimus supra, & Angelus columna secunda, in verbo, Sempronium mandatore. & Bartolus in §. si mandato. & plerique alij eum sequuti existimauerunt in delictis atrocibus solum mandatum pœna extraordinaria iudicantis arbitrio puniendum fore, quorum opinio mihi magis placet, tamen Felin. colum. 2. in tractatu, quando conatus, inuenit Baldi sententiam, quinetiam consentaneum satis est arbitrio discreti iudicis puniri ipsum mandatum, nondum re integra reuocatum, pro modo & qualitate criminis.

Vigesimo secundo ex eadem radice, & ad intellectum pontificis constitutionis & illud pertinet adnotare eum, qui alterum occidi iusserit, homicida pecunia conducto, & scelere sequuto,

sequuto, nequaquam censeri diffidatum, nec ex bannitum, nec hostem publicum esse existimandum, quories conductus homicida fidelis est, & alienus à gente assassina. In qua specie, nec admodum admittendam esse pontificiam constitutionem, quæ sanxit diffidatum esse eum, qui assassinorum opera fidelem occidi iusserit: siquidem ita accipienda est ea definitionis pœna, ut à quocunque impune, & absque criminis pœna occidi posset diffidatus, sicuti asseuerat Cinus in l. reos C. de accusat. 6. quæst. Doctores communi consensu in authentica, nauigia. C. de furtis. & in authentica, item quæcunque C. de episcopis & clericis. textus optimus in l. 3. §. ultimo ff. de sicarijs. & in cap. felix. de pœnis. & in capi. 1. de scismat. in sexto. Angelus consilio 14. quibus admodum conuenit regia lex, titul. 27. parte septima, nec utique mirandum est ita statutum fuisse à Romano pontifice contra laicos huius criminis reos: siquidem iudiciali sententia mortis pœnam non infert princeps Ecclesiasticus. capi. per venerabilem. qui filij sint legitimi. ad finem, legem tamen statuendo eam potest infligere, sicuti adnotat Baldus in capi. 2. de maiorit. & obediens. possunt † præterea clerici sine metu 22 irregularitatis interuenire in lege condenda, per quam pœna mortis imponitur, quando non imminet casus, propter quem efficitur lex, sed sit generaliter, tamen postea occurrat casus à labe irregularitatis, immunitis erit, Dominic. in capit. fin. 3. distinct. Archidiaconus in capitu. officio. 23. quæstio. 5. Ioan. Anan. in capitu. ad audientiam 3. colum. 3. de homic. & in ea specie expressim tenet Baldus in capit. 2. ad finem, de maior. & obediens. post Innoc. existimantes † summum Pontificem 23 posse imponere mortis pœnam statuendo, sed non exequendo: & nouissimè huic accedit sententiæ Episcopus Callagarritanus in practica criminali, canon. capitu. quinquagesimo sexto. ad finem. inibi addit posse clericum absque metu irregularitatis cõsulere principi, vel percepto crimine, mortis pœnam lege statutam fore infligendam: & eidem legi condendæ clericus, aut prælatus suffragium exhibens, licet postea ex lege ipsa aliquis occidatur, irregularis non est: quod existimat Dominicus, Archidiaconus locis præcitatis, Ioan. Anan. colum. 3. versicu. tertio quæritur. de homici. in d. cap. ad audientiam. Bald. in authentica, habita. in princip. C. ne filius pro patre. quo in loco expressim adnotat Ecclesiasticos

*Ecclesia-
sticos posse
de summo
regis præ-
torio esse.*

sticos viros ob reipublicæ commodum posse de summo re-
gis prætorio esse, ac leges corporis pœnam afflictivam tra-
stantes statuere, adnotant doct. in cap. in Archiepiscopatu, de
rapt. & in c. non est. de voto. Abb. expressim in ca. 2. de iudic.
gl. pragm. sanct. Gallicana, titu. de colluf. eccles. Gallic. §. præ-
missis. verbo, concilio. Boer. decis. 17. par. 1. fol. 51. & nouissi-
mè Domin. à Soto, de iusti. & iur. pag. 842. & ante hos Ioan.
Andr. in c. clerici. ne cleric. vel monac. Decius in cap. decer-
nimus. de iudic. columna 5. Guid. Pap. decis. 5. & 6. numer. 1.
Hinc deduci videtur, quòd clerici & episcopi de summo re-
gis prætorio, & hi qui in alijs prætorijs deseruiunt regi, con-
siliarij clerici à beneficijs censentur esse absentes ex princi-
pis licentia, qui potest episcopos, canonicos ad se, & curiam
suam aduocare, ex c. si episcopus 18. dist. ca. reprehensibile. &
per totum 32. q. vlti. & hi quidem grossos debent habere fru-
ctus beneficiorum suorum, ad instar scholarium in studio de
licentia episcopi commorantium ca. cum ex eo. de elect. lib.
6. Bal. in proem. Greg. col. 3. ver. item an quod redditus be-
nificiorum. & id quidem passim contingit in his regnis, & in
Gallia sicuti: & Cosmas, in pragma. sanct. Galli. meminit. tit.
de consti. eccles. Gallica. verb. consilium. potissimum cum &
consiliarij regis pars corporis ipsius censeantur l. quisquis C.
ad leg. Iul. maiest. §. verò ex quibus 7. q. 1. Nico. Boer. latiori
commentario, de authorit. magni consilij, & parlamenti re-
gni, in 1. & magna additione, qui etiam domestici, & familia-
res regis sunt, ut voluit Lucas à Penna in rub. C. de domest.
& protec. lib. 12. contra glo. ibi contrarium asseuerantē, ergo
consiliarij ecclesiarum canonici absentes existimantur, tam-
pro utilitate reipublicæ, quàm etiam ecclesiarum, potissimum
cum ecclesiæ plura habeant negotia, plures, & diuersos ha-
beant processus, & ad causam eorum, patrimonij redditum, ac
aliorum iurium tam temporalium, quàm spiritualium, pro
quorum conseruatione, consiliarij ecclesiastici quandoque
creantur, ex quibus distributiones, redditumq; beneficiorum
percipere debent, ex cap. vnico. de cler. non residen. lib. 6. de-
finiens expressim pro utilitate ecclesiæ, absens clerici mor-
boq; corporali grauati iure illos redditus percipiunt, Doctores
in c. cum non deceat. de electio. libro 6. capit. tuæ fraterni-
tatis. de cleric. non resident. cap. licet. de præb. Bartol. & Do-
ctores in l. quæsitum. in principio ff. de legatis tertio. Baldus
in l.

*Familia-
res regis.*

in l. 1. C. de his quibus vt indig. Oldrad. consi. 117. Cosmas
in pragmat. Sanct. Gallic. titu. de colluf. §. verumtamen. in
verbo, nihil. Quo fit, qui in principis degunt seruitio, vt
& fructus percipiant, censentur presentes, Bald. in liuris pe-
ritus. in principio. versicu. nota ex ista lege ff. de excusatio.
rut. sicuti etiam qui in seruitio Papæ existunt. capit. bonæ. de
postul. prælat. capi. cum dilectus. de cleric. non resid. & inibi
Ioan. Andr. Abb. Anton. Butrig. Mart. Lauden. in tractat. de
Cardin. charta 5. versicu. an Domini Cardinales. Oldradus
consil. 48. & 220. idem etiam in alijs clericis, qui in episco-
pi seruitio sunt. capitu. ad audientiam cap. de cætero. de cleri.
non residen. glo. pragm. Sanct. titu. de concubin. §. quos. Bal.
in d. l. iuris peritus. Ipse tamen in hoc dubio contrarium ve-
rissimum esse existimo, quin etiam consiliarios in prætorijs
regis assistentes clericos non absentes esse pro utilitate ec-
clesiæ, sed propter eorum officium, ratione cuius tenentur
in eodem prætorio residere. Et argumento optimo deser-
uit text. in dict. capitu. cum non deceat. Nec obstat, si ex li-
centia principis in eisdem absint prætorijs, cum & ipse hanc
non possit concedere licentiam, ex his, quæ adnotant docto.
in cap. cum capellæ Ducis Burgundiæ. de priuileg. Et nos in
peculiari huius quæstionis tractatu pleniori trademus manu.

Vigesimaltertiò, ne ab instituto, & recto deuiemus ordi-
ne, prout ad rem, de qua quæritur, pertinet ad pontificiæ
constitutionis examen & illud adnotare, committentem
verum t assassini crimen (iuxta eam significationem, quæ 24
& nos supra probauimus) minimè gaudere templorum im-
munitate, sicuti definitum est ex dict. cap. 1. de homic. lib. 6.
quod si crimen assassini, iuxta communem sensum quis com-
miserit, immunitate ecclesiarum non gaudet, ac tunc demum
ab ecclesia extrahi poterit, cum proditiōnis crimen perpe-
trauerit, sicuti & nos de peculiari proditiōnis quæstione
tradidimus. Et huic accedit sententiæ Remigius Gon. in
15. fallen. de immunit. eccles. numero 8. pagi. 143. & est
crebrior recepta opinio apud omnes de hac re scribentes in
dict. capitu. 1. qui communem interpretationem huius assas-
sini criminis sequuntur, ab ecclesia extrahi potuisse opi-
nantur: & huic se subscripsit sententiæ Speculator, secunda
parte. de concil. capitul. 45. scribens perquam maximè reli-
gioni Christianæ conuenire lege lata declarari assassinos
V posse

posse ab ecclesijs ad punitionem extrahi: quòd si huius criminis reus non commisit delictum, sed tantum tentauerit, perinde ab ecclesia euelli debere, cum pariter poena afficiantur facientes, & attentantes quo ad criminis punitionem.

Quòd si secundum aliquorum sententiam iudicantis arbitrio, extra ordinem attentatum puniendum fore existimauerim, adhuc ecclesiarum immunitate non gaudebit, sicuti constitutissimum est, & expressè adnotat Marcus à Mantua, in

Falsa Abb. allegatione vtitur Marcus à Mantua. libro obseruationum legalium quinto, obseruat. 41. fol. 149. capitu. de assassinis. ad id allegans Abb. in capitul. inter alia. colum. 4. de immunit. ecclesi. qui falsa allegatione ductus Abb. id nec nutu, nec verbis probat. Huic tamen sententiæ accedit Remigius Gonijs vbi supra, apud quem satis id iure definitum est.

25 Vigesimo quarto, & illud adnotationem meretur, fautores & assassinorum, opemq; præstantes, immunitate ecclesiæ non gaudere, ex Spec. tit. de accus. §. 1. & signanter id explicat Remig. Gonijs, & Marcus à Mantua, his in locis, quibus & nos meminimus. Cap. consil. 155. versicul. ad secundam dubitationem. Campeg. decisi. 155. quo fit receptor vel defendens seu occultans, ipso facto in excommunicationis labem incidit, & depositionis à dignitate, honore, officio, & beneficio, vti constat ex Bern. Diaz cap. 91. in practica sua criminali.

26 Restat, vt Colophonem addam huic capiti, & quæ in hac materia desiderantur circa huius assassinorum tractatum, qua & afficiendus sit poena sacris initiatus huius criminis reus, & an vendicat sibi locum poena pontificiæ constitutionis in dicto capitu. primo, de homicid. libro sexto, ingredientis ipso facto sententiam excommunicationis, & depositionis à dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio: & vtique beneficia possunt alijs liberè conferri per collatores, sicuti constat in dict. capitu. primo, & inibi text. adnotat eadem poena illius constitutionis clericum puniendum fore, sine eo quòd procedat degradatio puniri posse per secularem sacerdotem, clericumue crimen hoc assassini committentem, quasi ob criminis immanitatem sit speciale, testibus Lappo, & plerisque alijs in dicto capitu. primo, de homicid. libro sexto: & inibi expressim adnotat Dominic. Paris à Put. in tractatu syndicatus, numero 12. fol. 188. Stephanus Aufredus in repet. clemen. 1. de offic. ordin. in prima reg. fallen. 18. fol.

18. fol. 23. Curtius Iunior consil. 20. Hippol. in practica criminali, fol. 98. Nicolaus Euerardus his omnibus accedit in Topicis legalibus, fol. 264. & Ioan. Igne. idem professus in l. 9 necessarios §. non alias, numero 448. colum. 3. fol. 177. ff. ad Syllan. Thom. Gramma. voto 8. & xj. Ludou. Carrer. in practica sua crimina. §. homicidium. numer. 10. Remig. Gon. in tracta. quem publicum fecit de immunit. ecclesi. 15. fallen. numero 10. Hippol. in l. vnica, nume. 107. & in §. si diligenter. nume. 60. & in §. examinanda. numero 25. quorum sententiam profitetur esse communem Lambert. in capit. 1. de heret. lib. 6. q. xj. num. 98. idem asseuerat Steph. Aufredus, in præcitata fallen. 18. & id conuinci posset, ea ductus ratione: siquidem & is clericus criminis reus omne amittit priuilegium, etiam clericale, ipso iure degradatus censetur, & cuiuscunque eum occidendi facultas conceditur, ex d. capitu. 1. de homicid. libro sexto. Barbat. in capitu. at si clerici. de iudic. numero 129. Ioan. Lop. in tracta. de liber. ecclesiast. quaest. 9. asseuerans, quòd datur à iure quedam degradatio, quæ habetur loco realis, sicuti definitur in capitu. 1. de homicid. vbi clericus huius criminis reus à iure, & à concilio pro realiter degradato existimatur: pleniori manu Arnald. Albert. in ca. quoniam. de heret. libr. 6. columna 147. versic. 8. & Ber. Diaz de Luco, capitul. 91. in practi. sua crimin. Didac. à Couar. in clem. si furiosus. de homicid. fol. 29. Anton. Campeg. in præcitata decisi. 155. Hippol. in dict. l. vnica C. de rap. virgin. fol. paruo 14. colum. 3. Paul. Paris. consil. 166. volumi. 4. & rursus in consil. 155. eodem volum. & hanc esse communem asseuerat Remig. Gon. d. nu. 10. ad fin. tamen si perperam Marc. à Man. in decem libris obseruationum legalium, titu. de assassinis, de hac dubitet sententia, fallis quibusdam susceptis fundamentis. Ipse tamen præter doct. verum esse cenfeo, vbi clericus ministerio assassinorum infidelium aliquem fidelem occiderit, aut percusserit, alioquin admissa doctorum communi interpretatione, qua dictionem istam, assassinus, explicant, falsum existimo, quod plerique tradidere, nempe absq; vlla degradatione clericum ob crimen istud puniri posse à iudice seculari, & an tunc sit degradandus, & exauthorandus, tradendusque iudici seculari, & an causa cognita à iudice ecclesiastico, actu, & solenniter sacris ordinibus exauthoratus, & degradatus iudici seculari tradatur, vt per eum occidatur,

explicant doct. infrà allegandi. & propter hoc crimen ratione grauiſſimi exceſſus, clericus in ſacris conſtitutus ſit degradandus, & iudicibus ſecularibus non expectata eius contumacia, tamenſi incorrigibilis non ſit, ad exemplum quorundam grauiſſimorum ſclerum, in quibus id definitum eſt à iure pontificio, ſicuti in falſario literarum Apoſtolicarum, hæretico, proditoriè occidente, & reliquis huius farinae, exiſtimat Anchar. conſil. 158. itidem in reg. ea quæ. quæſtio. 19. de reg. iur. hum. 6. Abb. in cap. at ſi clerici. nume. 29. & in ca. cum non ab homine. de iudic. & hanc eſſe frequentiffimè in praxi ſeruataſi profitentur Alciat. nume. 22. in d. capit. cum non ab homine. Guid. Pap. q. 121. Felin. num. 49. in ca. 1. de conſtit. Deci. col. vlt. ad fin. in præcitato c. at ſi clerici. & hanc eſſe frequentiori doctorum calculo receptam ſententiã exiſtimat Guliel. Bened. poſt repet. cap. Raynutius. de teſtam. & Carrer. nu. 11. eo loco, cuius & antea meminimus: à quorum ſententiã nonnulli diſcedunt, ea ratione ducti: quia iure pontificio definitum extat, ac ſæpenumerò traditum eſt, clericum, non aliter eſſe tradendum iudici ſeculari poſt degradationem, quàm ſi is incorrigibilis ſit. c. tua. de pœn. d. cap. cum non ab homine. A qua quidem regula pauca excipiuntur crimina, quo ſit in his criminibus, quæ excepta non ſunt, nullo pacto traditio poteſt fieri poſt degradationem cap. clericus. de exceſ. prel. & maximo apice deſeruire videtur text. in præcitato cap. cum non ab homine. qui expreſſum docet in omni crimine quantumcunque grauiſſimè poſſe iudicem ſecularem clericos punire, eos tamen deponendos eſſe, quòd incorrigibiles fuerint, tradendos fore curiæ ſeculari: ecce Pontificis apertam authoritatem, ex qua etiã ob enorme crimen, ni acceſſerit pertinacia, traditio fieri non debet: vide qui ſapis, qui probus eſt, qui iuris veritatem amas, quàm anticipari periculo communis conſiſtat opinio, quæ nonnunquam etiam negligentia in cauſa eſt: nam quæ ab alijs ſcripta ſunt, ſine altiori inqueſtione alijs tradidimus, & illi alijs: & ita deinceptis facile eueniet, vt communes opiniones orientur, nos communes opiniones ſequimur, cum vel teſtibus muniuntur, vel certè nulli textus, nullaue iuris ratio aperta refragetur: alioqui ſimpunè ab eis non ſolùm recedimus, ſed etiam aliquando nomen communis opinionis ſuſpectum habemus: cum ſæpenumerò in re ambigua, in vtranque partem

Communis opinio ſequenda eſt, cum teſtibus munitur.

tem communis citetur opinio: & quod ratione non poſſunt doctores, communi prætextu pergunt euincere: quod non poteſt non eſſe multum deteſtabile, vtpotè quòd legalis ſapientie puritas, exitiali iſto abuſu inquinetur, ſanctiſſimarumq; legum ſcita, pœtificumque decreta recta alioquin, in ambiguum detrufa, pro queſtu huc & illuc ementitis fortè teſtimonijs fingantur, refringantur, & tanquam fraudum aucupia euileſcant, atque ideò non ſemper communibus opinionibus eſt inhærendum, ſed innouandum aliquando.

Supereſt & illud adnotare, quaſi totius materie coronidè, ad huius criminis punitionem, non eo ipſo quòd aſſinus aſſinus crimine tractatur, aſſinus cenſetur, vt pœnæ contra aſſinos ſancitæ locum habeant, & ſacris initiatus clericus ſtatim amittat priuilegium, in quo dubio elegans eſt pontificia conſtitutio in d. c. 1. de homic. lib. 6. vbi definitum extat probationibus alijsque iuris adminiculis conuinci debere, atq; iudiciali ſententiã illum aſſinum pronuntiare, tamenſi ad pœnas in præcitata conſtitutione ſancitas incurendas, ſi de criminis reo conſtat, declaratio non exigitur, ſicuti adnotauere Ioan. Andr. Anch. & pleriq; alij in d. cap. 1. Steph. Aufred. in fallen. 18. præcitata. Campeg. in deciſ. ſacri conſilij 112. nume. 8. Alex. in conſil. 166. ad fin. volu. 7. & hanc eſſe communi conſenſu ſtabilitã ſententiã aſſeuerat Lud. Carrer. eo loco, cuius & antea meminimus. num. 11. ab hac tamen communi ſententiã in iudice ſingulari puniente clericum aſſinum ſententiã deploratoriã exigere, ſicuti in alijs criminibus, vtpotè læſæ maiestatis, in quibus ſanè ipſo iure in pœnam incidunt, nihilominus ſententiã declaratoriã iudicis exigitur. Campeg. in deciſ. 122. & deciſ. 142. quod conuinci poteſt ex eo neminem criminis reum cenſeri, nec pro aſſino haberi, niſi ſententiã lata criminis reus pronuntietur. c. fin. 15. diſt. ad ſi. Et argumento deſeruit optimo tex. in cap. nouæ. 8. q. 4. Specu. idem profeſſus in tit. de inſtrum. edit. §. reſtat. verlic. quid ſi tabello. itidem in tit. de aduocato. §. ſequitur. in prin. & huius ſententiæ authores habeo Anchar. conſilio. 141. Hippol. conſil. 62. & conſil. 54. & ruruſus conſilio 77. itidem in rubr. ff. ad leg. Corn. de falſ. Thom. Gram. his omnibus libenter accedit in voto 3. & in voto 34. apud quos ſatis definitum extat, non ſtatim quòd de crimine læſæ maiestatis accuſetur, proceditur, & illud ſe-

qui constat, debere pronuntari, & qualitas probari, utpotè privilegium amittat, & assassinus efficiatur.

Ceterum fortissimum huic rei argumentum præstat qualitas quæ iurisdictionem defert, ante omnia discuti debet, & probari, sicuti constitutissimum est apud omnes Doct. in l. 2. §. sed si dubitatur. ff. de iudi. & in l. si quis aliena. eod. titulo. Bal. idem professus in l. præscriptione. C. si contra ius vel util. publ. Matth. Afflict. in const. Neap. 197. Et rursus in decis. incip. Capitaneorum. post Abb. & plerosque alios in ca. si clericus laicum. de foro comper. ex quo & illud sequitur, assassini qualiter iurisdictionem laico deferentem probandam esse, potissimum ex eo, quod cum à lege statutove municipali aliquid disponitur, cum certa qualitatibus specie, qualitas illa utique probanda est, sicuti existimaverunt Bar. in l. prima. §. ait prætor. ff. ne quid in flumi. publi. Deci. in capitulo secundo. de rescript. in idem consilio 13. columna secunda. & est rex. ad id præstantissimus in l. prætor. §. docere. ff. de vi bonor. rapt. aliàs non censetur probatio legitima, nisi qualitas probeatur, Ioan. And. ad Specul. in titulo de accus. & inquis. cui plerique alij doct. in albo primariæ doctrinæ positi accesserunt, inter quos & Cin. Iacob. de Aret. in l. secunda. C. de probationibus. Baldus in l. edita. C. de edend. & in l. prima. C. qui accusare non possunt. Bartolus in l. denunciasse. §. qui tamen. ff. de adulter. in principio. & ut brevitati operam dem in hac specie, quod qualitas assassini sit probanda, utpotè laico iurisdictionem deferat, profiteretur Ioan. And. Gemi. in d. c. 1. de homi. lib. 6. Camp. decis. 112.

Postemò & illud addā, minimè sufficere probari mandatum per assassini confessionem, nisi & qualitas deducta in d. c. 1. probeatur, utpotè quod interemptus fuerit Christianus aliàs pœnæ sancitæ in præci. c. locum sibi minimè vendicāt. Et inibi expressim adnotat Ioan. Andr. asseuerans in praxi se obtinuisse, ac defendisse accusatum de assassinio, cum ista qualitas non probaretur, quod occisus fuerit Christianus, Anchar. in c. 1. 9. notab. & plerique alij in ea sunt sententia. Baldus in l. si quis non dicam rapere. C. de episcop. & cleric. Alexand. consi. 166. versicu. 7. ad fin. Hippol. in pract. C. de probat. pag. 22. vers. item quod ultra prædicta. Felin. in c. inquisitionis. col. 2. de accus. Quibus & plerique alij accesserunt, inter quos Iasin l. pen. §. docere. ff. ne quis eum qui in ius

voc.

Assassini
qualitas
probanda.

28

voc. Matth. Afflict. in const. Neapol. incipien. si damna clādestina. 15. notab. Ioan. de Arno. in cautela 25. Quibus sanè perpensis, & de huius criminis reo probatione facta in pœnas pontificiæ constitutionis in d. c. 1. incidit, sicuti constitutissimū est ex Alex. & doctoribus præcitatis, & Ludou. Car. in pract. crim. §. homicidium. nu. 15. verbo, non amplius addam. in hoc nempe crimine, tametsi assassino pars iniuriam sibi illa tam remittat, ex l. 22. titu. 1. par. 7. Ex qua definitum extat, transactione facta cum offenso pœna corporis afflictiva imponenda non est in assassinatus crimine illius legis definitio admittenda non est, propter criminis atrocitatem, ordinaria delicti pœna afficiendus est, sicuti in ea specie scribit Iacob. à Villapan. in interpretatione legis 22. titu. 1. part. 7. limit. 3. nu. 10. Cuius opinio non tantum autoritate, verum etiam ipsa ratione probabilior est, & de hoc disputare adhuc aliquos miror, cum plus quam manifestum sit. Ego ista, quæ in hoc peculiari tractatu congesti, ex plenioribus doctorum commētarijs petenda arbitratus sum: cum quotidie in controuersiam veniat, & paucis exactè comprehendere nequeat, satius propemodum fuerit non irritare, quam non explere studiorum auiditatem. Hæc sunt (cādide lector) quæ in materia ista, quam certos ante annos tractandam susceperam publicè legendi munere obeundo, hoc tempore recognoscenda putavi. Nec tamen ignoro multa addi potuisse, sed & temporis breuitas, & assidua valetudo quæ me vehementius pressit, spariari plus in tam utili materia non sunt passæ: futuri tamen anni peruentus Innocentij quarti Pontificia constitutio in cap. 1. de homic. libro 6. (nisi facta inuideant) mox dabit vberiores. Tamen interim boni cōsultito, quæ in hoc capite elaborauimus.

Regia lesa
de pace cō
offenso lo-
quēs in as-
sassinio non
habet locū

S V M M A R I V M.

- 1 Qui ex venefici dicantur, de que illorum pœna.
- 2 Extraordinaria pœna iudicantis arbitrio puniendum fore, qui venenum causa mortis alteri propinauerit, tametsi medicamentis aliare via mors sequuta non fuerit.
- 3 Filium esse exheredandum, qui venenum, ut patri daret, parauerit ad eum occidendum, si egerit id, quod ab eo agendum erat, licet apprehenso dolo abstinerit potione.
- 4 Si alter coniugum tentauerit veneno alterū occidere, iusta diuorij causa

- tij causa est.*
- 5 Qui potum causa abortionis, amoris, Sterilitatisve dederit, ex in-
fantis iam animatis abortus sequatur, poena criminis ordina-
ria afficitur: sin minus foetus aondum sit animatus, iudicantis
arbitrio punitur.
 - 6 Poculi amatorij poena, humiles in metallum, honestiores vero
in insulam relegantur.
 - 7 Bannitus licet occidi possit, Regia lege extante, non tamen proditi-
orie.
 - 8 Appellationi, nec reclamationi erit locus proditoriè occidenti.
 - 9 Fontem venenans, si inde mors sequatur, veltimi supplicij poena
afficitur.
 - 10 Non esse poena mortis coercendum, qui constetur hominem vene-
no occidisse, ni adsint alia indicia.
 - 11 Standum esse medicorum assertioni, an quis à vita discedat ex ve-
neno poculo amatorio.

Traduntur aliquot interpretationes ad l. i. C. de
malefic. & mathe. quæ aliter declaratur, quàm hacte-
nus fuerit, circa veneficorum poenas, iure Cesareo
& regio sancitas.

Cap. XX.

EXTRAT elegans Imperatoris sententia in l. i. C. de ma-
lefic. & mathema. quæ de veneficijs tractat. Circa cu-
ius verum examen perspicuumq; intellectum, qua si
totius capitis coronidem, quod obiter mēri occurrit
adnotandū visum est, quia doctores hucusq; adeo suis ine-
ptijs hanc materiā obscurarūt, & iuvenū ingenia, quæ matura
re debuerāt, perturbauerūt, ut lucis inquirede spes nulla su-
perfit, ideo ad regiarū legū intellectu, omittēre nō est ani-
mus. Verū hac in quæstione obseruādum illud est, istud crimē
esse grauisimum, quippe quod ad proditoriam occisionem
pertineat, teste Bald. in l. nemo. columna 3. C. de summa. tri.
Ioan. Anan. Felin. & plerique alij huius farinae authores in
cap. i. de homi. tex. omnium præstantissimus in d. l. i. plus est
(inquit Imperator Anto.) veneno occidere, quàm gladio. Et
inibi passim adnotant Doct. Bald. Salicet. idem professi in l.
cum fratrem. C. de his quibus, vt indig. Alexand. nec admo-
dum inuitus huic accedit sententiæ pleraque id genus alia
congerens,

Veneno oc-
cidere gra-
uissimum
crimen.

congerens, consil. 145. nu. 6. volu. 7. Et omnium diligentissi-
mè Lud. Carrer. in prac. cri. § homicidium. n. 98. & ante hos
Bald. in c. i. col. 7. qui. mo. feud. amit. Barb. cōsilio. 80. col. 1. 1.
vol. 4. ex quo occidens veneno, proditoriè existimatur occi-
dere, vti Hippo. explicat hac in re, in rubr. ff. de fica. ad fi. Et
hoc nempe crimē in se habet proditiōē, Bal. in l. nemo cle-
ritus. & in l. cum fratrem. & in pteci. c. i. huic accedit senten-
tiæ. In quo dubio illud memoria repetere libet, qui in ea spe-
cie venefici dicuntur. Et eos dici constat, qui homines vene-
no, incantationibusve occidunt, & qui alia medicamenta ad
occisionem vendunt, qui tanquam sicarij afficiuntur suppli-
cio. l. 3. §. pen. ff. de sicar. §. eadem lege. Instit. de publi. iudi. l.
1. §. præterea. ff. de sicar. explicat seriōsè Bonif. in practica de
homi. Afflict. in constitu. Neapolit. incipi. mala noxia. Ludo-
uicus Carrer. nec admodum inuitus huic accedit sententiæ
in pract. crim. num. 101. in prin. & plerique alij in ea sunt sen-
tentia, quos ibi congerit. Quibus conuenit regia. l. 7. titulo
8. part. 7. ad cuius verum examen aliqua conijcienda sunt.
Et primò paulò altiori commentario, quàm hucusq; factum
fuerit, ab interpretibus nostris petendum est. Punitur er-
go occidens veneno poena capitis, & lege regia partitarum,
bestijs is criminis reus traditur deuorandus. l. 7. titulo. 8.
parte. 7. cuius ratio ea assignari posset. Siquidem huius cri-
minis author proditiōis crimen, & alleuosiæ cōmittit, gra-
uiore afficiendus est poena, sicuti existimat Iacob. Butr. in l.
nemo. C. de sum. tri. & fi. cath. Bald. inibi n. 5. Itidem in c. i.
col. 4. quib. mo. feu. amit. Io. Plat. in §. item lex Cornelia de
sicarijs. Instit. de publi. iud. Salic. idem professus in l. i. ad leg.
Cor. de sicar. col. 2. & huius sententiæ authores habeo Anch.
in c. i. de homi. Ro. in l. i. §. iuxta tamen hoc. ff. ad Sylla. Hip.
in rubr. ff. ad leg. Cor. de sicar. & hanc esse communi sensu re-
ceptam sententiam existimo, quam maximè conuincit tex.
ad id præstantissimus in l. i. §. occisorum, inibi, quod si quis,
puta veneno, vel alio, quod etiam necare solet. ff. ad Syllan.

Secundò ad regiarum legum intellectu, & illud conue-
nit intelligendas fore in eo, qui tentat alium occidere vene-
no, tametsi mors secuta minimè fuerit. l. tertia, in princip. ff.
de sicar. expressim asserit hunc puniendū mortis poena, nem-
pe supplicio l. Corneliæ. Cui conuenit regia. l. 7. titulo. 8.
part. 7. sed quia totius orbis communi consuetudine deroga-
tum

Hoc cri-
mē præ se
fert proditi-
tionem.

Quo tēat
veneno
aliū occide-
re, poena
mortis pu-
niendus.

gatum est legibus conatum absque vero effectu punientibus, ni mors secuta sit, ex præcit. l. 3. ff. de sicar. Bonif. in titu. de homicid. Dec. omnium diligentissimè in regula, non vult. ff. de regulis iur. idem professus insigni breuitate Tho. Grammatic. voto tertio, & rursus voto 30. Angelus in l. prima. §. fit iniuria. ff. de va. & extraord. crim. Cæp. parum huic sententię propitius eandem profitetur sententiam, consilio vltimo. Franc. de Crem. sing. 49. & signanter Butrigarius in capitulo primo. de rescript. Quo fit l. extraordinaria pœna puniendum, fore existimo in ea specie, qua agimus, quando qui venenum causa mortis alteri propinauerit, si vel medicamentis, vel alia quauis via, mors secuta non fuerit, existimat Bald. iudicantis arbitrio extra ordinem puniendum fore. Is, inquam, consilio 443. numero 3. Cæpola Angel. his in locis, quibus paulò antea mentionem fecimus, Flor. in l. item si obsterrix. ff. ad legem Aquil. Hippol. in dicta l. 3. Alexander in epistolis ad Bart. in l. prima. ff. ad legem Pompe. de patri. Paulus. Paris. consilio 167. numero 13. libro 4. Matth. Afflic. in constit. Neapo. libro 3. part. 41. Augu. Arimi. in addit. ad Angel. de malefic. verb. & ex interuallo. ad si. Crement. in singu. 49. Thom. Gramm. eleganter in decis. 2. Neapo. prætorio decisum fuisse. Et esse hanc opinionem communem asseuerat Ludou. Carr. in pract. cri. tit. de homi. §. homicidium. nu. decimo nono. Quibus subscribere Thom. Grammaticus. decisione 73. numero 16. & 17. Felinus in titulo quando conatus, columna quarta. & maximè conuincit ijs omnibus ea, quæ cõgerit Dida. à Couarr. in c. Raynucius. nu. 13. de test. & nouissimè Ant. Gome. c. 3. delictorum. n. 7. In quo dubio præter. Doctores in albo primatię doctrinæ positos hac in re aduertendum, est vbi quis venenum causa mortis & animo occidendi alteri dederit, & propinauit, actum istum esse adeò proximum consummationi criminis, vt denique sit vltimus is ab occidente agendus. nec enim ad mortem quicquam aliud superest à criminis reo agendum. Veriorem credo sententiam contrariam, & arbitror pœna ordinaria esse puniendum, tamen si tantorum virorum auctoritate suffulta sit contraria sententia, vt improbari non possit: ipsi tamen animaduertiat, qua sola nunc viar ratione, vt proprio illos iugulem gladio, admodum suffragantur omnes, qui voluerunt in his atrocibus conatum ad proximum

ximum deductum actum ordinaria pœna puniendum fore, sicuti maximo apice deseruire videtur text. in l. 1. §. diuus. ff. de sicarijs. l. si quis non dicam rapere. C. de Episcopis & cle. canonazita in c. si quis nõ dicam rapere. de pœnit. distin. j. l. 1. ad fin. ff. quod quisque iur. c. fin. desponsa. l. is qui cum telo. C. ad legem Corne. de sicar. Fel. in c. 1. de præsump. Thomas Gram. in decis. 2. nu. 2. Soc. in reg. 31. Matth. Afflic. in constit. Neap. lib. 1. par. 11. nu. 1. Hip. pleraque id genus alia congerens in præcitato §. diuus nu. 3. Itidem in l. is qui cum telo. nu. 24. & rursus in l. qui falsam monetam. nu. 1. ff. de sicar. & omnium diligentissimè Fel. in tit. de cog. col. 2. & nos his omnibus nonnulla coniecimus in ca. 19. supra, de assassinis tractantes. Et in his regnis extat regia l. 2. titulo. 31. par. 7. dum aliquis propinauit alteri venenum, is sanè processit ad actum proximum cõsummationi criminis, sicuti ex l. regia 2. titu. 13. lib. 8. ordinat. Cæterum ista sententia conuestiri posset ex regia l. 7. titu. 8. par. 7. & l. 50. titu. si. libro. 8. ordi. qua definitum extat mittentem sagittam in alterius mortem, morte plectendū esse, etiã si non percutiar: maximè tamè si percutiat, ex l. 5. titu. 13. lib. 8. ord. quæ quidem leges rationem habere poterūt à gl. in c. 1. ver. ad mortem. & inibi Bal. de præsum. Sal. in l. 1. C. de malef. Fab. in §. alia. Inst. de pub. iud. Bar. per tex. ibi in l. 1. ff. ad legem Pomp. de par. ric. Ange. in tit. malef. ver. ex interuallo. col. si. & signanter id explicat Ioan. Ign. in crim. fal. mone. in l. 1. §. cum dominus. num. 25. ff. ad Sylla. nempe qui falsam monetam in formam pecunię ita cuderit, vt statim expendi posset, tamen si ea vsus nõ fuerit, pœna afficiendus est, ex l. si falsos. C. ad legem Corneliam de fal. Cui sanè sententię se subscribere præ magnæ curiæ iudices, auctore Thoma Grammar. in decis. 2. licet in magno consilio benigniores iudices esse soleant, nec tamen probauerint mortis pœna puniendum fore eum, qui animo alterum occidendi venenum emerit, & parauerit, nec dederit. Nam hac in specie totius orbis consuetudo est intelligenda, quæ quidem leges punientes hunc conatum abrogauerit. In quo dubio Baldus, Florianus, Crement. paulò antea citati in ea sunt sententia, minimè posse pœna ordinaria iustè puniri hunc conatum, sed vtique iudicantis arbitrio extra ordinem, tamen si Bartolus, Angelus, Faber in longè contraria sint sententia. Ipse tamen licet minor sim natu, & ideo minore

*Cudentis
falsam
monetam
pœna.*

nore

nore fungar autoritate in causis horum perquirendis, maiori diligentia afficior commodo. Atque ideo aduersus Ange. & Cep. & alios huius farinae authores locis præcitatis asseueramus in ea, de qua agimus, questione, locum fore pœnæ ordinariæ eo tempore. cum quis venenum animo occidendi parauerit, & alteri propinauerit. Quo in negotio idem voluit Bald. d. consilio 443. Flor. in d. l. item si obstetrix. Tamerli Thom. Gramm. falso errore ductus, hos authores adduxerit. Pro eius sententia sensit hanc distinctionem Sali. in d. l. i. sic etiam qui falsam moneram cudi cœperit, non tamen forma necessaria ad eius usum signauerit, pœna ordinaria puniendus non est, sed utique extraordinaria, ex multis quæ adducit Ioan. Igneus d. num. 23. idemque probat Thom. Gra. decisio. 74. asseuerans in magno Regis prætorio reuocatum fuisse mortis sententiam à iudicibus magnæ vicariæ latam. Et hæc adiectio argutijs quibusdam viam tacite claudit, & iter præripit. Et nos in ea specie in alio fortassis loco trademus. Vide qui sapiens, qui probus es, qui iuris veritatem amas, quam ancipiti periculo consistat eorum opinio: Quod si vera est, non quia communis, sed quia iuris est: & si solus quispiam docuerit, obtinebit, si testibus obuiet, tanquam Syrtis sunt euitandæ.

Ceterum ad regiarum legum intellectum perspicuumque examen, & illud annectere oportet, an satis sit, ut locus sit ex hæredationi, filium venenum parasse ad patrem occidendum, non secuto homicidio. Quod sit venenum patri præbuerit, filius, & is, inquam, fecerit quicquid ab eo agendum erat, opinor posse exhæredari. Ut rem exemplo subiiciam, si pater apprehenso dolo, abstinerit potionem: itaque patris diligentia potius, quam pœnitentia filij, mors secuta non sit, exhæredationem procedere constat. l. i. ff. de parric. & inibi Bart. expressè adnotat, Bald. & inibi gloss. in cap. i. verbo, ad mortem. de præsumpt. Abbas in ca. fin. de donation. Ripa in præcitata l. fin. quæst. 27. ff. de sicar. Angelus de malefic. in §. ex interuallo. regia l. 7. titu. 8. & l. 2. titulo. 31. part. 7. l. 50. titu. fin. l. 2. titu. 13. lib. octauo ordinationum. Quorum & nos paulò antea mentionem fecimus: & ut obiter agam, extat text. in §. aliud quoque capitulum. in authentica, ut cum de appellati. cognos. collatione 8. & regia l. 4. titulo. 7. pag. 6. quæ quidem de exhæredatione filiorum agit veneficorum, intelli-

intelligenda est de veneficijs non quibuscunque, sed tantum de his, qui incantationes, & magicam artem exercent, perniciosè, uti profiteretur Carolus Molineus in consuet. Parisien. titu. 1. §. 30. quæstio. 37. Ipse tamen ex Græca Nouellarum litera, non tantum incantatores, qui malefici appellantur intelligo, sed & veneficos, qui venefica conficiunt, eamque exercent veneficam artem. Cui interpretationi & regia lex adstipulatur, quæ expressim veneficos, & incantatores intelligit. Ceterum ut quo digressi sumus, redeam in ea specie qua agimus, si filius ante deprehensionem libenter pœniteat, etiam parato veneno, minimè poterit ut ingratus exhæredari, sicuti & nos in alio celebri loco de intellectu capi, aliud quoque. agentes trademus. Sed ex præcedentibus non parum conuenit inquirere, quid iure statutum fuerit, qui emerit venenum, ut potè aliquem interficeret, tamen non dederit, mortis pœna afficitur l. 1. ad finem ff. de parricidijs. & inibi Bartolus, sed ille textus intelligendus est in sola filij persona, quando venenum emerit, ut patri daret, ad alios non conuenit extendere: sed utique iudicantis arbitrio pœna afficitur, ex Platea in §. item lex Cornelia. versicu. eadem lege. Instit. de public. iudic.

Illud verò prætermittendum non est ad regiarum legum examen, hoc nempe crimen erit iusta diuortij causa, si alter tentauerit veneno alterum coniugem occidere. Et huius sententiæ authores habeo Abbatem in capitu. quemadmodum. ad finem, de iureiurando. Hippolyt. in l. vnica. columna penultima C. de raptu virginum. & in l. finali C. ad legem Corneliam, de sicarijs. columna finali, notat Girardus singul. 65. explicat Alexander consilio 78. volumine 5. Catal. Cora in vltimis memorabilibus, verbo, actio iniuriarum. Quibus admodum suffragatur tex. in l. consensu C. de repud.

Ceterum ad regiarum legum tractatum, & verum examen, illud definitum extat, pœna præ regiarum constitutio- num afficiendum esse, qui potum causa abortionis, amoris, sterilitatisve dederit, & mors sequuta fuerit l. si quis aliquid §. qui abortionis ff. de pœnis. tamen si sequuta mors non fuerit viuus tamen abortus sequatur infantis iam animati, eadem coercendus est pœna l. penultima, & inibi doctores C. de sicarijs l. diuus ff. de varijs, & extraordinarijs criminibus l. 8. titulo 8. parte 7. Quo in loco nouissimè Gregorius Lupus,

Lupus, perspicuo (vt ipse prædicitur est ingenio) ad istius speciei examen verba regie constitutionis perpendit Ioannes Igneus in l. 1. §. occisorum. columna 3. ff. ad Syllanianum. & communi consensu doct. in cap. si aliquis de homicid. Matth. de Afflict. nec admodum inuitus huic accedit sententiæ in constitutione Neapol. incipienti, amatoria pocula, & rursus in constitutione, terminum vitæ 6. notab. fallen. 10. Bonifac. in rubrica, de homicid. Hippolytus in l. si mulierem ff. de sicarijs. & in l. si quis negandi C. eodem titu. Felinus in capi. vt sicut. & in præcitato capit. si aliquis. de homicid. & nouissimè Ludouicus Carrerius in practica crimin. §. homicidij. nume. 25. & rursus §. homicidij. num. 8. ad finem. at si abortus sit infantis nondum animati, extrazordinaria pœna exilij punitur l. mulierem ff. de sicar. & inibi Hippolyt. Sic sanè intelligens text. cap. si aliquis. de homicid. Quo in loco Felin. idem asseuerat, Ioan. Igneus in dicto §. occisorum. column. 3. existimantes hoc vnum, foeminam vltimi supplicij pœna plectendam esse, quæ & prece pretic que foetum nondum animatum potionibus, vt locum faciat ventri substituto abegit: ita in hac specie inquit Consultus, in l. Cicero. ff. de pœnis. & omnium diligentissimè Dec. consi. 335. Quod si nec mors, nec abortus fuerit ex potione sequutus, vilis abiecta; persona in metallum condemnatur iure Casareo: Et honestus in insulam relegandus amissa parte bonorum l. si quis aliquid §. qui abortionis ff. de pœnis.

Hinc etiam in ea specie omnino pensandum est ad regiarum legum verum examen: insignis est admodum & perplexa quæstio, quæ à iuris vtriusque professoribus non infrequenter discutitur, quam scribit Ioannes à Neapolit. inter Theologos non modicæ estimationis quolibeto 10. Quo in loco in ea est sententia, qui vel potionibus alioue remedio abortioni foetum nondum animatum causam dederit, ad foeminæ prægnantis salutem: cum sanè constitutissimum sit eam ex puerperio morituram, à culpa excusari, mitiorique pœna huius criminis reus afficiendus est l. item si obstetrix. in principio ff. ad legem Aquiliam, & nouissimè signanter adnotat Ludouicus Carrerius in practica criminali §. homicidij. numero 8. ad medium, qui propositis aliquot iuris assercionibus hanc profitetur sententiam. Non tamen ita si sanè constat foetum iam animatum esse, vel de hoc dubium sit,

*Quid si de
tur polio
propter fo
emina præ
gnantis sa
lutem.*

fit, vti hac in specie adnotat Archiepiscopus Florentinus 3. parte, titulo 7. cap. 2. §. 2. & ipse Ioannes à Neapolit. eo loco, cuius paulò antea mentionem fecimus, adnotat, & ex nostris Paulus Griland. in tractatu, de delictis, libro secundo, in quæstione, in veneno.

Ex quibus intelligendum erit, quod Marianus Soci. & Feli. *An licitum sit abortio-
ni causam dare.* & plerique alij probare tentauerint in præcitato c. si aliquis. opinantes licitum esse abortioni causam dare ad prægnantis mortem effugiendam ex puerperio morituræ.

Illud tamen prætermittendum non est, quod si quis potum conceptionis causam alteri dederit bono ac sincero animo, & ex hoc mors sequatur, minimè mortis pœna coercendus est, sed vtique mitiori l. 3. §. ex Senatusconsulto ff. de sicarijs. Paulus Griland. signanter huic accedit sententiæ loco præcitato. Pœna autem poculi amatorij ea est tam emptoris, quam venditoris, humiles in metallum, honestiores in insulam relegantur, parte bonorum amissa l. si quis §. qui abortionis ff. de pœnis. Ludouicus Carrer. loco præcitato. Et de huius criminis pœna est text. in l. si quis aliquid §. qui abortionis ff. de pœnis. & in l. 3. §. 1. ad legem Corn. de sicar. And. Ifern. in sua lect. peregr. ut. de pocul. amar. porrigentis pœna. Boer. decisi. 216. nu. 5. par. 1.

Illud tamen vtiliter inquirendum erit, ad regias 7 constitutiones intelligendas, bannitus tamen lege occidi possit, de quo agit regia l. 76. in Taurino conuentu lata à regina Ioanna Caroli Cæsaris matre, minimè veneno occidi poterit, cui admodum conuenit tex. in l. aut damnum. versic. proinde ff. de pœnis. vbi definitum extat, tamen si iudex criminis reum ad mortem condemnare possit, minimè tamen licet veneno occidere, explicatq; eleganter Lud. Carr. in §. homicidij. nu. 101. Alex. in consi. 145. Matth. Afflict. in consi. magna noxia. & ante hos Iacob. Butrig Bald. in l. nemo C. de summa Trinit. Bal. & Sal. in l. cum fratrem C. de his quib. vt indig. explosa vtique Bal. sententia in l. Gracchus C. de adult. contrarium existimantis. In qua specie pleraque extant iuris commentaria apud Ant. Gom. nostræ tempestatis non modicæ estimationis in vtraque censura, is inquam in interpretatione l. 76. Tauri. itidem c. 3. delict. nu. 7.

His omnibus & illud animaduertendum est ad regiarum legum examen, possit ne is criminis reus conuictus restibus aliisque

*Bannitus
licet occidi
possit, non
tamen ve
neno.*

alijsque iuris adminiculis à iudicis sententia appellare? In quo dubio extat hodie regia l. 16. titul. 23. parte 3. & inibi
 8 Greg. Lup. quo in loco definitum extat † proditoriè venenouè aliquem interimenti, nec appellationi, nec reclamationi erit locus, & appellatione remota hūc criminis reum pœnis coercendum fore. Ex qua regia constitutione, & illud cōstitutissimum est idem cēseri proditoriè, & alleuosè aliquem interimere, ac si veneno interficeret. Quo fit, omnia in proditoriè occidente constituta sibi vendicant locum cum veneno occidente, sicuti & nouissimè adnotat idem professor Antonius Gom. loco præcitato. Cæterùm ad huius capituli resolutionem veritas illius quæstionis, qua tractatur, deducitur: venenans † fontem puteumue, & eis, qui hauriendi aquam ius habent, mors sequatur, mortis pœna afficiendus erit, ex professoribus iuris proficitur Math. Afflict. in consil. Neapol. incipienti, magna noxia. Angel. in malefic. tract. in verb. scienter, & dolosè. Hippol. in l. fin. ad fi. ff. de sicar. Ludo. Carrer. seriosè id explicans in pract. crim. §. homicidij. num. 98. Quo in loco aliquot axiomatibus hanc, de qua agimus, quæstionem declarat.

Hinc etiam apparet decisionem illius quæstionis passim controuersæ, hunc criminis reum eadem pœna afficiendum fore: si sanè venenum in medicamine ponatur, ex quo certo certius mors secuta fuerit, vt est elegans Iuriscōsulti responsum in l. qua actione §. Celsus ff. ad l. Aquil.

Pœna venditores veneni.

Quibus & illud constitutissimum est legis Cornelie teneri pœna venditorem veneni, & qui in publicum mala vendiderit medicamenta l. 3. ff. ad legem Corneliam, de sicar. Quod intelligendum esse existimo, quando homini non sanæ mentis, seruoque vendiderit: longè quidem aliter si homini discreto viroque vndiquaque honesto vendiderit. In ea specie immunis erit, teste Angelo, Hippolyto in d. l. 3. illud etiam pensitandum est, tamen si priori casu teneatur venditor iudicantis arbitrio pœna extraordinaria, etsi veneno mors sit sequuta. Cui accedit sententiæ Antonius Gomezius nouissimè capital. 3. delictorum. numer. 8. definiens, quòd si seruo venditum sit, qui se interfecit, ad solutionem existimationis tenetur.

Est in eodem tractatu non omittendum ad regiarum legum examen, tametsi † quispiam confiteatur veneno hominem

nem occidisse. minimè confitenti nocet eius confessio, ni alia iuris adminicula adsint, ex Alexand. consil. 119. volum. 4. Capola consil. 33. Et rursus consil. 35. Hippol. seriosè id explicans in l. tertia §. præterea ff. de sicar. Franc. Ponz. in tractatu de lamijs, in materia hæresis 7. articu. & Ludouicus Carrerius in practica criminali §. homicidij. numero 102. & pleraque id genus alia ibi congerit de poculo amatorio, vbi qui istis nostris non est satiatus, videat ambas (vt aiunt) aures Carrerium inibi. Omnibus his ad amussim & diligenter pensitatis pro huius capituli coronide animaduertendum censeo in huius criminis probatione. Rursus & ad ea, quæ diximus, verum esse apparet, quod cum hoc crimen sit difficilis probationis, non omnibus numeris absoluta probatio exigitur, sed probabilis, & verisimilis, vt potè si criminis author venenum emerit, ac deinde sequuta mors fuerit, & medici deponant mortuum esse veneno, erit sufficiens probatio, ex ijs quæ congerit Anton. Gomez. numero 8. eo in loco, cuius & antea meminimus. Industria iudicis perspicacissimi exigitur, potissimum cum non facilè isthæc delicta probari possunt. Siquidem sæpe numero clam & velamine quodam committi solent: quòd si non possit vtique probari veneni operatio in corpore humano, testium depositionem & rei confessionem probare, fat esset l. si is, cuius nomine. versicul. final. ff. de interrog. actio. Et argumentum optimo deseruit text. in l. confessionibus. eodem tit. l. prima §. si quis vltro ff. de quest. l. inde Neratius §. fina. ff. ad leg. Aquil. & expressim in ea specie proficitur Hippol. numero 32. in præcitato §. præterea. atque adeò iudex maturo consilio, pensitataque ratione vti debet, huius criminis probationem coadiuuando, adhibendo medicos, chirurgos, in arteque peritos, an sit venenum necne. Et rursus, an inde sequi possit mors. Quorum sententia adhibita poterit † criminis reum ad necem vsque condemnare, sicuti & Antonius Gomez. numero 8. ad finem. eo loco, cuius paulò antea mentionem fecimus, adnotat: & quæ hoc loco recensere latius, & illi pleraque addere possim, sed id nunquam animo fui complexus aliorum dicta transcribere, nec alterius capituli dotem auferre, & huic attribuere, cum id fieri prohibeat. Baldus in l. falsus. penultima columna C. de furtis. Faber in §. primo, ad finem, de actio,

Probatio criminis difficilissima.

II

X Ias. in

Ias. in l. cunctos populos C. de summa Trinitate & fide Catholica. in principio. Quæ tamen longius repeterè minimè vacat, nec operis titulo conuenit: sat enim sit ad regiarum legum intellectum isthæc adnotasse, si per otium quandoque liceat illorum examen diligentius excussurus.

S V M M A R I V M.

- 1 Explicatur qui proditorius homicida censeatur.
- 2 Eum, qui proprium inimicum etiam a tergo, & incautum occiderit, non esse proditorium homicidam, licet hodie iure regio proditoris censeatur.
- 3 Proditorii pœna, alia iure regio sancita, alia iure communi. numero 5.
- 4 Proditor, qui propinauit aetum proximum consummationi pœna criminis ordinaria plectetur.
- 5 Regulariter furca suspenditur huius criminis reus.
- 6 Templarum immunitate minimè gaudet criminis reus proditorius.
- 7 Pontificiam constitutionem c. 1. de homicid. intelligendam fore in homicida clerico, non autem in laico ad ecclesiam confugiente.
- 8 Proditorie ducens quempiam in loco, quo interemptus est, minimè ecclesiarum immunitate gaudere debet.
- 9 Nobilitatem amittere proditorii homicidam dubio procul constat.
- 10 Rescriptum principis super delicto impetratum nequaquam comprehendit proditorium delictum.
- 11 Personæ non omni exceptione maiores, huius criminis reum accusare possunt.
- 12 Insidiantem interimenti non est homicidium imputandum.
- 13 Clericus homicidæ a iudice degradatus ecclesiastico, seculari iudici traditur, non expectata eius contumacia.
- 14 Socius homicidæ proditorii pari pœna afficitur, sicuti & principalis.

Examinantur quæstiones à Bartolo traditæ in. l. respiciendum. §. delinquunt. ff. de pœn. & quædam annotantur scitu non indigna circa pœnas proditorie ac insidiosè interimentis, iure Cæsareo, Regio, Pontificiove sancitas.

Cap.

Cap. XXI.

Nullo vnquam seculo quisquam recti limatiq; iudicij vir inuentus est, qui negaret oportere crimina coerceri, idq; perquam maximè reipublicæ interesse ad tranquillum eiusdem statum, & subditorum concordiam, ne nimium multiplicarentur: vt quos virtutis amor, & Dei reuerentia non alliceret ad benefaciendum, eò saltem pœnarum formido à delinquendo absterreret. Sicuti in ea specie mirum in modum Lyricus Horatius cecinit libr. Epist. 1.

Oderunt peccare boni virtutis amore,

Oderunt peccare mali formidine pœna.

Et qui alicui noluerunt prodesse, morte eorum respublica vtatur: ideoq; factas esse leges, ac stabilitas, vt eorum metu humana coerceatur audacia, tutaq; sit, inter improbos innocentia, & in ipsis improbis, formidato supplicio refrænatur audacia, & nocendi facultas: sicuti auctor est Isid. lib. 5. etymol. capi. 20. & in proœm. Gregor. id expressim cautum est, maximè reipublicæ conuenire leges normamq; viuendi habere, vt malorum animi refrænarentur, vt sese à vitijs & malis arcerent, vt si quas neces vel homicidia, rudis animi pronitas, & audacia peteret, ad effectum ducere desineret: gladium pertimescendo, quem eadem leges delinquentibus minantur, & ad humani generis conseruationem, legum vim ac rigorem seruari oportet. & alibi text. ait, vt vnus pœna metu possit esse multorum. Cui consonat Gell. lib. 6. cap. 14. nedum igitur necessarium est, vt puniantur nocentes, sed etiam iustissimum, vtpotè interdum vltimo afficiantur supplicio. Quod multis magnisque testimonijs Gratia. probat in cap. reos. cum seq. 23. q. 5. Alex. Ales. 3. part. q. 51. Tho. 22. q. 108. Luc. à Pen. in l. 1. C. de desert. & occult. libr. 12. & actus punitionis est nobilior omnibus alijs actibus iustitiæ in communi, excepto præmio, vt Scot. docet in libr. 4. Sent. distinct. 14. q. 2. qui distinct. 19. inquit, iustitia punitiua est commutatiua pœnæ pro culpa, & non respicit punctum indiuisibile, sed medium habet latitudinem intra metas rectæ rationis. Adde Originem super Iesum Naue, homil. 7. & in Hieremiam homilia 9. & Gabrielem distinct. 18. q. 1.

Ob quod inter alia grauiora crimina perquam maximè coerceri debet proditorie, ac insidiosè aliquem interimens,

X 2 & pro

& pro istius criminis punitione illud admonendum est, eum dici proditorium homicidam, qui veneno alterum occiderit, teste Bald. in l. ven. o. colum. 3. C. de sum. Trin. & si. cath. Ioan. Anan. Felin. in capi. 1. de homicid. & nos latiori trademus commentario in peculiari huius quæstionis tractatu de occidente veneno. Item ¶ is proditorius homicida est, qui occiderit eum, qui eius inimicus non est: nihilque tale præcauentem, cum nulla esset præcauendi causa, sicuti ex gloss. colligitur in capit. clericus 46. distinct. 1. propter insidias C. qui accus. non pos. l. final. C. de delat. lib. 10. l. 4. ff. ad leg. Iul. maiesta. capitul. si cupis 16. quæstio. 1. & seriosè id explicat Anto. Gomez. capi. 3. delict. numero 5. post Bald. in cap. 1. in princi. col. 4. quib. mod. feud. amit. Io. And. in ca. 1. de homici. in 6. in nouellis, cuius meminit Bald. in authent. item nulla communitas C. de episc. & cler. Anchar. in clemen. 1. §. quia verò. de statu monach. Barto. ceteris diligentius insigni breuitate in l. respiciendum §. delinquent ff. de pœn. Quo in loco Alexand. ad Barto. in l. proditores. eodem tit. ff. Bal. in l. fin. C. de summa Trin. Felin. & plerique alij in d. ca. 1. vbi est textus ad rem præstantissimus, dum eum proditorem appellat, qui per industriam & insidias alium occiderit, id est, per insidiosam industriam. Ita siquidem sunt illius capituli verba exponenda, ex gloss. Bart. Iaf. Fortu. Garf. & plerisque alijs in l. prima, in princip. ff. de pact. verba, placitus, & consensus, id est, placitus consensus, sicuti communi consensu explicant inibi doctores: & id apertius constat ex græca dictione, qua vsi fuere septuaginta interpretes, in ca. 21. Exodi. Itaque is proditorius homicida censendus est, qui aliud manu, aliud pectore clausum habet, utpote, si iter agens socius itineris nulla interueniente rixa socium interfecerit, qui eius inimicus non est, proditorius homicida censendus est, sicuti id definitum extat ex Hier. capit. 41. Ismael filius Nathanaë, & plerique alij magna comitante caterua, ad Godoliam peruenere, ac deinde post prandium ipsum occiderunt. & 1. Machab. 1. ex quo definitum extat Antiochum misisse tribunum in ciuitatem Iuda, qui quidem verba amorem significantia, illi alloquebatur populo, & aliud in lingua, aliud in pectore clausum habens, doloque ciuitates illas circumuenit, utpote repente ac insidiosè in ciuitates irueret, easque euerteret. Idque constat primo Machabæorum

rum, sexto, & rursus Machab. 13. cum Tripho. deambularet cum Rege Antiocho proditoriè eum occidit dolo, ac deinde post eum regnavit. & primi Machab. 16. Apollonius veniens in Hierusalem, ut pacem iniret, ad diem sabbathi vsque requieuit, ac deinde Iudæorum ingentem multitudinem peremit, sicuti definitur 2. Machab. 5. adde prodicionem Iudæ, qui Deum optimum maximumque nostram tradidit, Matth. 25. Ceterum Paulus nõ semel proditoriè traditus est, sicuti constitutissimum est Actuum Apostolorum 23. & Hester. 2. Duo ianitores regis Assueri insidiosè in ipsum regem irreuere volebant, eumque occidere: & plerisque alijs sacre scripturæ testimonijs id conuerti potest, sicuti 2. Reg. 20. capitul. extat, cum Ioab focariam concubinarumque saluaret suam, fingens eam deosculari, percussit eam intestinaque eius effudit, idque constat 1. Reg. 18. & 1. Reg. 23. & 1. Reg. 24. & 2. Reg. 11. vbi Vrias literas tulit de morte propria, duoque filij Sennacherib. patrem dominumque suum in templo interemerunt proditoriè, neuter tamen post eum regnavit, quarti Regum capi. 20. Ex quo Boer. asseuerat, quod nulla est efficacior pestis ad nocendum, quam familiaris inimicus, cuius meminit idem professor Luc. à Pen. in dicta l. fin. C. de delat. id vnum exclamans, & detestans quam crudelia sint proditoris iacula, haud quaquam poterit quis sibi ab eius insidiosis actibus præcaueri. Ex quibus satis iam satis definitum extat proditorium homicidam, eum censerit, qui aliud in lingua, aliud in pectore clausum habet, ex l. finali. C. de delator. libro decimo, & Bartolus expressim adnotat in præcitato §. delinquent. quo in loco præter alios eius farinae auctores adnotationem meretur, scribens eum, qui ¶ proprium inimicum etiam à tergo, & incautum occiderit, non esse proditorium homicidam: quia inimicus debuit cautè prouidere, & præcauere ab inimico. Quem sequuntur plerique alij inibi, & Girardus singulari 14. Baldus in capitulo primo, quibus modis feud. amit. quarta columna. Anchar. in capitulo. 1. de homic. Angel. Aret. in §. interdum. numero. 6. Institu. de hæred. quæ ab intest. defer. itidem in malefic. tract. in versiculo, fecit insultum. versicul. & bene nota. ea ratione naturali ducti: Si quidem non tollitur offenso illa naturalis defensio, quæ de iure naturali sibi competit, cum sibi possit, præcauere

ac defendere. Ipse tamen non possum in hoc dubio Bart. & aliorum sententiæ accedere, aduersus quos ipse animaduertito, id homicidium commissum fuisse per industriam insidiosam, quod sufficere constat, ut homicida proditorius dicatur, text. est ad id omnium præstantissimus in præci. capi. 1. explicaturque Matth. Afflict. in consti. Neapol. priuilegia. & Angelus in male. tract. in parte facit insultum. 1. colum. iureque regio hæc Bar. opinio corruiit perpen. l. vltima. tit. 7. libro octauo ordi. vbi proditor etiam is censetur, qui aliquem percutit absque eo quod in pugna rixave, & absq; inimicitia labe hoc faciat, vnde constat falsam esse Bartol. opinionem. Quapropter mihi magis placet hunc homicidam proditorium omnino esse. In qua specie, & regie constitutiones explicant, alleue, quod passim apud nos circumferri solet, committit, qui occiderit eum, qui eius inimicus non est: neque tale præcauetem, cum nulla esset præcauendi causa, sicuti pleraq; extant exempla in l. 1. titu. 2. & 16. part. 7. l. 6. titu. 28. part. 2. l. 1. titu. 2. lib. 1. fori. & l. 1. titulo. 7. lib. 8. in rega. ordina. & regia l. fi. co. ti. eodemq; lib. in his verbis, *item es alleuoso, El qua mata muerte segura*. In quo dubio elucidanda Bart. sunt verba, Iure Casareo quando inuicem erant inimici, offensor nequaquam prodicionem committebat: iure verò regio in ea specie, eã comittit, quando retro occidit, vel offendit, nõ verò, vt passim circumferri solet, facie, ad faciem. Itaque quod offensus possit se defendere, plura solent à iuris vtriusque interpretibus tradi in pœna homicidæ proditorij. Et proditorius homicida is censendus est, qui alleuose, absque causa rixæ, & inimicitie, alter alterum offendit. l. propter insidias. C. qui accular. non poss. l. 4. ff. ad l. Iulia. maieft. l. fin. C. de delato. lib. 10. capitu. si cupis. 16. q. prima, cap. clericus. 59. distin. Luc. à Pen. in l. fi. C. de delato. Quod si inimicus inimicum interemerit, criminis alleuosiæ reus non est, ex Bart. in l. respiciendum. §. delinquunt. ff. de pœn. Bald. in capitu. primo, quib. mod. feu. amit. colum. 4. Anchar. in cap. 1. de homic. Angelus de Aretin. in §. interdum. Instit. de hæred. quæ ab intestat. deferunt. numero sexto. Angelus in tractatu malefic. in parte, fecit insultum, versiculo & bene nota. Illud tamen subiiciam, quod hac nostra tempestate, id

3 t quidem iure regio immutatum esse videtur, ex regia l. 7. titulo. 7. libro. 8. ordin. l. 2. titulo. 13. libro 8. ordin. l. 2. & 3. & 16. titulo.

Homicidæ
proditorij
pœna.

16. titu. fi. eod. libr. quæ definiunt prodicionem committi, si amici se inuicem interficerent: offensor prodicionem committere videtur quomodocunque occidat, vel retro, vel (ve tia dixerim) facie ad faciem, cum & ille præcauere non poterit: sed si & hi inimici essent, iure communi prodicionem ne vtiq; committit: hac nostra tempestate, etiam in ea specie, quando retro occidit, vel offendit, alleuofus est. Quod si proditoriè occiderit, ea sanè pœna plectetur: per terram ignominiosè trahitur ad caudam equi, alteriusve animalis, ac deinde furca suspenditur, ex regia l. 12. titu. 13. lib. octauo, ordin. l. 16. titu. fi. eod. libr. l. 2. titu. 12. lib. quarto, fori. l. 7. titu. 7. lib. octauo ordin. regal.

Cæterum iure regio ultra vltimi supplicij pœnam dimidia bonorum pars fisco applicanda est ex regi. l. 7. & l. 12. l. 16. quarum antea meminimus. Quod si iniuria tantum illata fuerit proditoriè, & alleuose iudicantis arbitrio pœna afficitur, ex l. respiciendum. ff. de pœn. l. aut facta. eod. tit. l. prætor edixit. §. fin. ff. de iniu. §. atrox. Instit. eod. titu. & à sententia huius criminis condemnatoria nec appellatiõ, nec reclamatiõ locus est. l. 16. titu. 23. part. 7.

Cæterum isthęc sententia conuestiri posset, vbi conatus quis fuerit t proditoriè hominem occidere, & his quidem ad actum exteriorem processerit, vulnere illato, erit sanè pœnæ ordinariæ locus, vt ex l. regia deducitur 2. titu. 13. lib. octauo ordin. inibi. *sean tenidos a pœna de muerte, como si matassen, & inibi; firiere*. Anton. Gomez. c. 3. delictorum nume. 5. ad finem. ea ratione ductus: quia homicidium proditorium grauissimum crimen est cap. 1. de homici. libr. 6. cuius intellectũ & nos tradidimus supra capi. 19. de assassinis tractantes. Quare in hoc grauissimo crimine satis erat iuxta quorundam opinionem, quod ipse conatus ad actum omnino proximum consummationi delicti processerit. Et quidẽ ad vltimũ actum, qui à delinquẽte agẽdus est ad perfectionẽ criminis, tametsi nõ fuerit mors sequuta. Sunt enim actus huius vltimi cõsiderandi, vt iudex perpẽdere hinc valeat, an pœna sceleris si puniendus delinquens, sicuti explicat elegãter Io. Ign. in l. 1. §. si dominus. nume. 7. ff. ad Sylla. & rursus num. 20. hanc de qua agimus quæstionem explicat, & regia l. præcitata, & vniuissimè huic accedit sententiæ Anton. Gom. ca. 3. delict. num. 5. ad fi. Iure tamen Casareo is criminis reus

4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

X 4 regulariter

regulariter furca suspenditur, sicuti auctor est Bart. in l. defertorem. §. 1. ff. de re milit. Cui & plerique alij subscripser. inter quos, & Bald. in cap. 1. §. si quis rusticus. de pa. tenent. vsq. feud. itidem in l. capitalium. §. famosus. ff. de poen. & in l. quisquis. C. ad legem Iul. maiest. Ange. in malef. tract. 20. verb. *che hay tradita la tua patria*. Et omnium diligentissime Matth. de Afflict. in constitut. Neapolit. incipien. terminum vite. notab. 7. Hippolyt. consilio 1. & 32. & ante eos Bart. in extrauag. ad reprimendum. & nouissime seriosè id explicat Lud. Carr. in pract. crimi. quem admiscuit legi, obseruari curabis. C. quorum appella. non recip. nu. 98. in fi.

Proditorius homicidia temporum immunitate non gaudet.

Rursus ad huius criminis perspicuum examen, & regiarum legum verum intellectum, aliqua conijcienda sunt huic rei maxime necessaria. Et primò regiarum constitutiones intelligunt esse hunc homicidam proditoriū, quia alim infidiose occiderit, ab ecclesia inuitum extrahi, & publica vi ad punitionem criminis adduci posse, & perinde non gaudere ecclesiarum immunitate gloss. Felin. & Anan. inibi; Aretin. in capitulo cum non ab homine. columna 10. de iudi. Nicolaus Boer. decisi. 109. profiteretur hanc apud Gallos esse acceptam sententiam Alexander consi. 145. lib. 7. nu. 5. Spec. in tract. de consilio 2. parte. ti. 45. Guid. Papa deci. 121. Io. Fab. in l. j. C. de his qui ad eccle. conf. Carre. in pract. cri. nu. 89. in prin. Rebus. loco infra allegando, & Anton. Gome. loco præcitato numero. quinto. nec admodum inuitus accedit Ioan. Ign. in l. 1. §. si dominus. fol. 157. ff. ad senatusconsul. Syllan. Et hanc profiteretur communè Remig. Gon. & in praxi, ac vsu magis receptam. c. Is inquam in ecclesiarum immunitatis, titu. 13. fall. n. 1. fol. 125. & Dida. à Couar. lib. 2. variarum lectionū. c. 20. n. 7. Et in ijs regnis existant regie constitutiones, vlt. tit. 11. par. 1. & pleraque id genus alia congerit Abulen. cap. 21. Exod. quod & deductum est ab ea l. quæ Exod. c. 21. referatur. Siquidem & Ioab, qui infidiose, ac proditoriè duos occiderat principes, cum ad altare tãquam tutissimū refugium confugisset, Salomonis iussu apud altare occisus est, sicuti id constitutissimum est ex 3. Regu. capi. 2. Cuius meminit Iosephus libro antiquitatum 8. cap. 1. Ioan. Vich. in tract. de ecclesia. immu. 5. fall. folio 75. gloss. Archid. & plerique alij in c. sicut antiquitus. 17. q. 4. Ioan. Ign. eo loco, cuius paulò mentionem fecimus. col. 9. folio 158. Remig. Gon. Dida. à Couar.

Couar. locis præci. Alcia. de præsump. reg. 3. præsumpt. 32. & rursus pareg. c. 7. lib. 6. Chass. in consuetu. Burg. reg. 1. §. 5. nu. 113. Anch. ante hos in c. 1. de homic. & rursus in c. inter alia. Ferrarius in pract. titu. de forma inquisi. Et præter hos non desunt qui hanc frequentiori doctorum calculo receptam esse existiment, sicuti & Io. Gall. in quæstio. suis q. 172. §. per arrestum. fol. 152. col. 2. in praxi id seruari profiteretur Guiliel. Mayner. in l. nemo ff. de reg. iur. fol. 245. nu. 20. asseuerat viros in albo primariæ doctrine positos sua tēpestate ita iudicasse. Quorum communi consensu interpretatio ad tex. in d. c. 1. admodum recepta est, & consuetudine Christiani orbis admodum admissa.

Rursus regis constitutionem intelligendā fore existimo, & quod obiter menti occurrit ad eius examen adnotandum est, huius criminis reū ecclesiarū immunitate minimè gaudere, tametsi proditorie percusserit, & ex percussione mors secuta nō fuerit. Cui interpretationi maximo apice deseruire videtur tex. ad id celebris in præci. c. 1. cuius verba adnotanda sunt, & hoc in loco perpendenda. Siquidē pōrificia isthęc constitutio vitur verbo occiderit, minimè tamen de vulnerato. At e2, quæ de occiso loquuntur, actum exigūt perfectū, ex l. 1. hęc verba. ff. quod quisq; iu. l. j. ff. de extraord. cri. Bal. in l. damni infe. §. Sabinus. ff. de dam. infe. vbi scribit: Si statuto cautū sit, quicunq; occiderit morte moriatur, tametsi quispiam aliquem vulnerauerit letali vulnere, & à vita non discedit, huius criminis reus de occiso minimè tenetur, ex l. 3. §. hęc verba. ff. de neg. gest. l. vna. §. hoc interdictum. ff. de font. & inibi Bart. & pleriq; alij, Abb. in c. in nostra. de injur. Raph. Cu. in l. damni infe. §. Sabinus. præcit. & conuestiri posset ex l. sunt personæ. ff. de relig. & sump. fu. sumens rationem ex tex. inibi, ob quod Ligu. in d. l. 1. §. si dominus. n. 7. ff. ad Sylla. & rursus nu. 20. existimat, qui alterum proditorie percusserit, tametsi ex percussione mors secuta non fuerit, minimè ecclesiarum immunitate gaudet, atque ita iudicatum esse asseuerat Boer. decisi. 190. Rebus. 2. tomo regiarū constitutionū tit. de immunitate, artic. 1. quæst. 5. n. 16. Quo in loco profiteretur Galliè id vsu receptum esse. Verū enim verò contraria sententia ex aduerso plerisque placuit inter quos 8 Abb. in d. cap. 1. probare conatur etiam homicidam proditorium ab ecclesia inuitum adduci non posse, ex eo,

ex eo q̄ inter casus exceptuatos à regula c. inter alia expref-
 fa, quorū hic minimè cōtineat̄. Et huic accedit sentētiæ Alb.
 in c. i. de hæ. in 6. n. 69. q. 11. Henr. in c. vlti. col. 2. de immu.
 eccles. omittāt hac de re pluribus cedere, cū nostrū nō sit in
 ea specie absolutam texere doctrinam, nisi eatenus, quate-
 nus hominis proditio indiget. Poterit quis ab innumeris
 nostrorum interpretum consilijs requirere: Et, vt obiter
 agam, ratio doctorum minimè conuincit, cū alios ca-
 sus à regula excipiendos fore appareat præter nominatos in
 præcitato c. inter alia. Siquidem ex illo cap. Exodi non factū
 ipsum consideratur, sed vtique insidiæ cum voluntate oc-
 cidendi. Quo fit, si ex animo occidendi vtique vulnerauerit,
 morte moriatur: & pleniori explicat manu Remig.
 Gon. loco præcit. num. 5. Quibus & illud adijciam occiden-
 di animum cognosci ex ijs, quæ Iuriconsultus adnotat in
 l. prima. §. diuus. ff. ad leg. Cor. de fca. c. significasti. de homi.
 Ioan. Ign. in d. §. si dominus. columna. 6. Hinc & illud apud
 iurjs professores constitutissimum est, non solū huius
 criminis reus, qui proditoriè aliquem interfecerit, templo-
 rum immunitate non gaudet, quin etiam si clericali digni-
 tate insignitus sit, priuilegium amittere vtique constat ex
 Ioan. Gallo in suis quæstionibus. q. 172. versiculo. per arre-
 stum. fol. 107. Ioan. Vich. eo loco, cuius paulò antea men-
 tionem fecimus. fol. 73. columna. 1. Guid. Pa. quæstio. 121.
 idque vsu receptum esse Galliæ asseuerat Chassæ. in con-
 suetu. Burgun. fol. 57. colum. secunda, & docto. præcit. Sed
 vt quo abij redeam, reliquum est, ne ab instituto, & recto
 deuiemus ordine, prout ad rem, de qua quæritur, perti-
 net, quo ad intellectum dicti capi. 1. Abb. eam Pontificiam
 constitutionem existimat intelligendam non fore in ho-
 micida laico, ad ecclesiam confugiente, sed vtique in cleri-
 co proditoriè alium occidente, ¶ vt causa cognita ab eccle-
 siastico iudice actu, & solenniter sacris degradatus ordini-
 bus, iudici tradatur seculari, non expectata eius contuma-
 cia, tametsi incorrigibilis non sit, vt in assassino. Iidem
 Abb. idem existimat in c. cum non ab homine, & in capitu-
 at si clerici. nume. 39. de iudic. in cap. 1. de constitu. num. 49.
 Alciat. in præcit. cap. cum non ab homine. numer. 22. asse-
 uerat sapissimè seruata fuisse in praxi. Dec. in capitulo. at
 si clericus. ad finali. de iudic. Guliel. Bened. in peculiari de
 homic.

Intellectus
cap. 1-

7

homic. quæstione, qua admiscuit post repet. cap. Raynutius.
 de testam. qui profiteretur hanc esse frequētissimo doctorum
 consensu receptam sentētiā. Et ante hos Anchar. consilio
 158. & rursus in reg. ea quæ. de regulis iuris, in 6. quæst. 19.
 qui præpositis quibusdam iuris assertionibus, hanc profite-
 tur sententiā. Et Calagurritanus antistes in practica ca-
 nonica crimin. capit. 90. & interpretum ferè maior pars hoc
 tenent. Et licet tantorum virorum autoritate suffulta sit
 hæc interpretatio, vt improbari non possit, ea tamen maxi-
 mam dubitationem habet. Non enim video posse hanc
 traditionem iuste fieri post degradationem, ni & clericus in-
 corrigibilis sit, aut in ijs criminibus, quæ expressim iuxta
 canonicas sanctiones eam punitionem admittunt, ex c. tuæ.
 de pœnis. & ex c. cum non ab homine. præcitato. Igitur in
 his criminibus, quæ à iuris sanctionibus excepta non sunt,
 nullo pacto traditio fieri debet post degradationem, sicuti
 definitum extat in specie cap. clerici. de excessib. prælat. quī
 de nefandi criminis reis agit. Ob quod ipse existimo aduer-
 sus Abb. minimè esse clericum homicidam proditorium se-
 culari iudici tradendum post degradationem, & plerique alij
 huic accessere sententiæ, inter quos Albericus in cap. 1. de hæ-
 ret. quæst. 11. num. 55. Aret. colum. 9. & ferè maior interpre-
 tum pars hoc tenent in præcitato c. cum non ab homine. &
 hanc esse communi consensu stabilitam sententiā asseue-
 rat Aret. inibi, & Bernar. Diaz. c. 90. Quo sit Abb. sententiā
 omnino explodendam fore de albo doctorum.

Hinc & illud ex eodem fonte deduci videtur, quod passim
 circumferri solet, proditoriè ducentem ¶ quēpiam in locum 8
 quo interemptus est, minimè ecclesiarum immunitate gau-
 dere, tametsi ipse non occiderit. l. item. §. si obstetrix. & inibi
 glo. in verbo, in factum. l. ex qua actione. §. sed si quis. de fon-
 te. l. item Mela. §. item. ff. ad legem Aquiliam, gloss. in §. pe-
 nult. Instit. ad legem Aquiliam. l. de pecoribus. C. eodem. tit.
 Quo sit, qui insidias parat, tametsi nō occiderit, templorum
 immunitate minimè gaudet, Ioānes Igneus in dicto §. si do-
 minus. col. 9. Et seriosè id explicat Remig. Gon. fallen. 14.
 qui pleraque id genus alia pedamenta adducit. Tandem his
 prænotatis deducitur ex tex. in d. cap. 1. de homic. lib. 6. com-
 modè non posse admitti Panor. interpretationem: imò verò
 is non intelligendus est in laicis homicidis, vt hi ecclesia-

rum

rum, ac templorum immunitate se teneri minimè queant, cum per insidias, & proditoriè aliquem occidunt: nemo autem sanæ mentis hoc dixerit. Et sic stimulus ille, quem in alteros conuerti, hic moueri non potest.

Proditorius homicida priuilegia, ac statuti beneficium amittit.
Ceterum ad regiarum legum intellectum illud definitum stat, non solum eisdem pœnis, huius criminis reus coercendus foret, sed ea nempe afficiendus est pœna, minimè gaude re priuilegio statuti, nec iuris beneficio, ex Bald. in l. si quos. C. de cap. Cuius meminit Carre. nu. 98. in pract. crim. Ang. in l. fin. C. de delat. lib. 10. Quo fit, bannitus per statutum impune occidi posset, quod si proditoriè interemerit, eo priuilegio uti non potest. Huius sententię authores habeo C. ep. consilio 34. si vnquam. col. 3. Hippol. in rub. ff. de sicar. Et rursus in sing. 16. incip. proditores. Afflict. in constit. Neap. mala noxia. ad finem. Lud. Carr. eo loco, cuius paulò antea mentionem fecimus, ad finem.

Tandem ad regiarum legum intellectum, & illud adnotandum est, cum nihil nobilitati magis repugnet, quam prodicio. Nam & proditorem nobilitatem amittere constat, ex quo nobilitatis insignia delenda sunt. l. eos qui. ff. de pœ. singularis textus est Romano, singul. 476. eorum arma. Et rursus singul. 669. atque grauiori pœna afficiendus est, quàm qui ignobilis, secundum Bald. in c. cum quidam. de iureiura. & inibi Felin. col. 3. versic. tertius est. & in c. pastoralis. col. 1. de offic. deleg. Qui quidem doctores prepositis quibusdam iuris assertionibus hanc profitentur sententiam.

In criminis remissione non veniunt, proditoriè crimine perpetrati.
Rursus, & memorię repetere libet, si princeps & inuictissimusque Carolus quintus, vel quiuis alius princeps delicti pœnam remittat criminis reo, priuilegio, rescripto ve speciali, in ea nempe criminis remissione minimè comprehenditur proditoriè crimen perpetratum, vel alleue, sicuti argumento optimo deseruit text. in l. 1. tit. De los perdones. lib. j. in ord. regali. vbi expressim hoc ipsum vult. Et nos alibi in illius legis intellectu pleniori trademus manu.

Hinc & illud pertinet, & proximæ quæstioni illa accedit, quæ proximè affinis est: Si sanè quispiam criminis reo delictum remittat, ut in specie l. 2. titu. 1. par. 7. qua definitum extat, inito pacto factaque transactione inter partes regia lex remittit pœnam corporalem, quæ criminis reo ob delictum commissam imponenda erat, intelligenda sanè est. non quoad

quoad crimina specialia grauissimaque, quia in generali remissione non comprehenduntur, ni de eis expressim mentio facta sit, ex l. 1. tit. 9. libr. 1. in ordin. reg. Et in his criminibus prodicionis pleraque id genus alia specialia statuuntur, quæ quidem in alijs minimè locum sibi vendicant. Siquidem & in his viles personæ, infimæque conditionis, fœminæ etiam accusare possunt, ex l. 3. titu. 2. part. 7. His omnibus suffragari videtur tex. ad id præstantissimus in l. 1. C. de precib. Imper. offeren. inibi, admittit sceleris atrocitas. Et Bald. expressim notat 2. notab. inibi, Inno. in c. 1. de consti. Bal. in c. 1. §. iniuria. de pace iur. firm. l. quid ergo §. pœna grauior. ff. de his qui not. infam. Bal. Salic. inibi, itidem Bal. in ca. 3. ad fi. de re iudi. Abb. & alij plerique in c. ex literis. de consti. Bal. in auth. sed nouo. iure ad fi. C. de ser. fug. itidem in l. obseruari §. proficisci. in 2. quæst. ff. de officio proconf. & leg. quo fit, si delictum atrox sit, utpotè proditoriè commissum, nihilominus in ita pace remissioneque facta delicti, criminis reus pœna criminis afficiendus est, uti maximo apice deseruit videtur text. in l. prætor edixit §. si dicatur homo ff. de iniur.

Hinc deduci videtur regię constitutionis intellectum ad l. 13. titu. 2. libr. 3. ordinationum regal. si sanè quispiam crimen committat, quod apud nos circumferri solet. *Casos de corte, muerte segura muger forzada, treuga quebratada, casa quemada, traycion, alleue, rioto, &c.* Quæ omnia crimina apud suprema tribunalia regis coercentur, & ordinaria criminis pœna imponitur, in ita etiam pace cum offenso transactioneque facta delicti, eò maximè, si intra quinque leucarum spatium curiæ regię committantur, sicuti definitum extat in l. quarta, cum alijs in volumine pragmaticarum l. 52. eo volumine, & illo. ù ea posset assignari ratione, utpotè curiales ab huius criminis delicto arceantur: quia passim in regia curia propter hominum frequentiam isthæc crimina perpetrantur l. quæcunque §. quod fecerit C. de hæreticis l. 1. C. ad legem Iuliam repetundarum l. 1. §. 1. ff. de suspectis tutoribus l. aut facta §. nonnunquam ff. de pœnis. & isthæc sententia conuestiri posset, atrox delictum centeri constat ratione loci, utpotè coram prætoris præsentia l. aut facta §. locus ff. de pœnis l. prætor edixit. ad finem ff. de iniurijs §. atrox. Insist. de iniur. gloss. passim recepta in capit. fin. de donat. regia lex, quæ expressim id adnotat 20. titu. 9. parte 7. Et nos de iniu-

iniurijs verba facientes pleniori addidimus manu, supra ca. 6. num. 3. Quo fit, si delictum in praetoris conspectu perpetratum atrox censetur, utpotè grauiori afficiatur poena l. leuia ff. de accusat. inibi itidem in l. non solum §. si mandato ff. de iniur. Nimirum alicui videri debeat, si delictum in regis curia perpetratum grauiori afficiatur poena. Ita quidem ut in eius criminis punitione esset regia lex 22. praecitata, tamen si inita sit pax transactioque facta, nihilominus poena criminis ordinaria afficiendus est reus. Pro cuius intellectu considero regiam constitutionem in l. 2. titul. de los perdones. lib. 1. ordinationum regal. Ex qua definitum extat in generalis criminis remissione per principem concessa, minimè censetur remissum delictum in principis curia perpetratum.

Quinetiam illud exigit, ut qualificati criminis mentio fiat, regia l. praecitata expressim adnotat inibi, *Y demas desto si el maleficio deque demanda perdon hizo en nuestra corte, o si mato con saeta o con buego o si despues que el dicho maleficio: entro en nuestra corte, la qual corte declaramos que sea cinco leguas en derredor.* Quibus sanè satis superque constat sic intelligendam fore regiam constitutionem 22. Quo fit, Princeps parsque, cui illata est iniuria, remittendo poenam corporalem delicti, minimè existimatur remittere in specie legis regiae, utpotè quando perpetratum est delictum in regis curia, vel sanè ca-

Delicti in sus, quos vulgus appellat, de corte. Occurrit quod nimirum regis curia alicui videre debet, cum circumstantia delicti eius punitionem aggrauet, ex l. aut facta. in principio ff. de poenis. cap. fin. de testibus. libro 6. ca. pen. de poenit. distinct. 1. inibi, varietas. Barto. in l. quid ergo §. poena grauior. nu. 9. ff. de ijs, qui notantur infamia.

Ad regiarum legum verum examen, quid censendum sit de illo, qui sibi insidiantem interimat, ancipiti quaestione *insidiantis* contenditur perplexaque valde existimatur quaestio ista *interimendis poena.* apud iuris professores. In quo dubio glossa in verbo, secularibus. in capitu. tertio, de homicid. respondit hoc homicidium non esse occidendi imputandum. Quam sententiam communi consensu approbant doctores inibi. Cui similis glossa est in l. 1. C. vnde vi. quod late examinat quo ad poenas temporales. Iason in l. ut vim. num. 9. ff. de iusticia & iure. Angel. idem professus in maleficiorum tractatu, in verbo, & dictus Titius. Hippolytus sing. 640. Ludouicus Carrerius in pract. criminali,

criminali, verbo, homicidium §. 6. num. 92. & ante hos Bald. in l. multis C. de liberali causa. itidem in l. in lege ff. locati. Ex quorum dictis ipse resolutionem colligo, esse hac in quaestione considerandum mortis periculum ex alterius insidijs imminens ipsi occidendi, ut tandem ex hoc deprehendamus quota poenae pars sit ei remittenda, vel an omnino sit ab ipsa poena liber, vel à culpa: quo possumus etiam iudicare, an sit is censendus regularis. Atque ita intelligenda sunt, quae Bartolus adnotat in praecitata l. 1. C. vnde vi. & Bartolus in l. si ex plagis §. tabernarius ff. ad legem Aquiliam. & Carrerius in dicto §. sexto. numero 91. Quo in negotio illud Ciceronis pro Milone adstipulatur, Obluisci non potestis iudicis insidiatorem iure interfici posse.

Ut nihil desit ad Colophonem huius, quam suscepimus, rei, superest ut per satyram tractemus nonnulla, quae in huius criminis specie ad clericorum punitionem pertinent: quod paulò antè quasi per transfennam sub nube tradidimus. Punitorum tunc iure pontificio huius criminis reus proditorie occidens poena degradationis. capitu. cleri. 46. distinct. *Proditorie* ubi scriptum reliquit. Clericusque proditorie alium occidens, *poena iure* causa cognita à iudice ecclesiastico, actu, & solenni pontificio *sanctio.* ter sacris ordinibus exauthoratus & degradatus iudici seculari statim tradatur, ut per eum occidatur, sicuti explicat Abbas in c. 1. de homic. quasi per hoc crimen ratione grauiissimi excessus clericus in sacris constitutus sit degradandus, & tradendus iudici seculari, non expectata eius contumacia, etiam si incorrigibilis non sit, uti nos tradidimus hoc in capitu. Et rursus ca. de assassinis agentes, deque eorum poenis, Bern. Diaz in pract. crim. ca. 90. ab sententia Abbatis discedit, non esse clericum homicidam proditorium iudici seculari tradendum post degradationem existimauerunt magis communiter doct. in c. cum non ab homine. de iud. Quos sequuntur, eorum sententiam asserentes communem esse, Are. in consi. 9. Dec. idem professus col. vlti. in d. c. at si clerici. de iudic. Alb. in c. 1. de her. q. xj. nu. 55. lib. 6. Quibus ipse libenter accedo, nec video iuste fieri hanc traditionem post degradationem, nisi clericus sit incorrigibilis: aut in his criminibus, quae expressim iuxta canonicas sanctiones eam punitionem admittunt. Hec tamen opinio Abbatis, etsi seruata aliquando fuerit in praxi, nihilominus à veritate deuia est, & con-

& contra eum est frequentiori calculo recepta sententia, cui accedit Felin. in d. capi. 1. de homicid. Nec me latet contingere quandoque posse homicidium, aliudue crimen ita perniciosum reipublicæ, inspectis loci, temporis, & personarum qualitatibus quod arbitrio discretorum iudicum hanc traditionem iustissimè patiatur: quo in negotio maturo consilio opus est. Rursus & illud conuenit adnotare: Si sanè proditor occiderit, vulneraueritue quempiam, socij tamen eius tantum delicto, assistebant, utpotè securius proditor delictum perpetraret, an vltimi supplicij pœna afficiendi sint hi socij? In quo dubio licet magna pars authorum multum effuderunt tractatû: hac sola vsus distinctione omiffa allegationum sylua, qua plerique hac in re delectantur, intelligo si offensor proditorius cum alleuofia quempiam vulnerauerit, vel ad necem vsque processerit, si ob hoc nempe delictum vltimi supplicij pœna afficiendus sit: pari ratione pariq̄ue schemate qui & opem auxiliumq̄ue præstitere, ¶ eadem pœna afficiendi sunt, siquidem & principalis audacior effectus est ad delictum perpetrandum, vel forte fortuna absque socij id non committeret delictum, sicuti argumento optimo deseruit text. in l. is qui opem ff. de furtis l. nihil ff. ad l. Cornel. de sicar. text. ad id omnium celebris in l. vtrum ff. ad legem Pomp. de parric. Et nos pleniori tradidimus commentario. capi. & qui opem præstitit. Sin minus is criminis reus proditoriè homicidium vulnufue non perpetraverit, socij tñ eius comitesue proditoriè alleuofeue delicto perpetrandum assistebant, hi nempe minimè criminis rei facti sunt proditoriè, sed utiq; pœna afficiendi sunt, qua & principalis afficiendus est de delicto perpetrato absq; prodicione. Et huic accedit sententiæ nouissimè Anto. Gom. loco præcitato, nu. 6. Superest modo quæstionis cuiusdam examinatione, quæ passim in his regnis cōtingere solet: Si præcedente diffidatione & cōuentione facta inter duos ad singulare certamē, alterum alter occiderit, vltimo supplicio affectus, omnia confiscantur bona. Et id quem non solum, si interemptui pœnit vulnufue intulerit, ex sola diffidatione publicanda sunt bona absque mortis pœna, regia l. siu. titulo nono, libr. quartur aggresso ordinationum regalium. quod si prouocatus ad pugnam forem in aggressorem diffidentem interimit, mortis pœna non afficitur, nec corporis afflictiua, sed perpetui exilij pœna coer-

Exilij per-
petui pœ-
na coerce-
tur agres-
sorem in-
terimens.

cetur. Ex ea ratione, quia prouocatus tunc ac defensiones iustam habuit causam. Quibus & illud adijciam. mediatores, qui in ipsa diffidatione interuenere, tenentur pœna, quæ in d. l. regia definita est.

S V M M A R I V M.

- 1 Parride pœna apud Aegyptios.
- 2 Parricidium vnde dicatur?
- 3 Parricidij pœna iure antiquo non habebat locum in liberis & descenditibus.
- 4 Hodie verò etiam in transversalibus procedit.
- 5 Parricide pœna cum veterum, tum iuriconsultorum, quæ statuta fuerit.
- 6 Virga sanguinea quæ dicantur, in l. pœna ff. ad leg. Pompeiam de parricidij. & ibi error Accur.
- 7 Parricida quare insuatur culco cū gallo gallinaceo, cane, viperæ et simia? vbi de horum animalium natura pulcherrima disputatio.
- 8 Parricida ecclesiastica sepultura carere debet.
- 9 Filij parricide non succedunt occiso.
- 10 Grauitas criminis parricidij.
- 11 Parricidij pœna etiam locum habet in mandante filio vt patrem occidat.
- 12 Filius bastardus aut incestuosus an eadem pœna teneatur, ac si patrem legitimum occidisset?
- 13 Lex Pompeia de parricid. an habeat locum in patre occidente filium patrie proditorem?
- 14 Et an procedat in occidente filium, fratremue bannitum?
- 15 Filius an sit immunis si patrem hæreticum occiderit?
- 16 Conscij & participes parricidij, an eadem lege teneantur?
- 17 Sciens delictum committendum in regem vel rempublicam, an teneatur reuelare, & quid in alijs delictis?
- 18 Occidens patrem spiritualem etiam in hanc legem incidit.
- 19 An filius, qui venenit emetit, vt patrem internecaret, licet inde pater mortuus non fuerit, pœna huius legis afficiendus sit?
- 20 Quid verò de creditore aut fideiussore, qui filio pecunias mutauit ad parandum venenum.
- 21 Monachus non reuelans machinationem in Abbatis mortem, aut vassallus in domini necem, an teneantur hac pœna.
- 22 Parricidij pœna placetur, qui iudicem ciuilitatis officialemue interimit, aut etiam episcopum.
- 23 Libertus reus mortis patroni, an hac coerceatur lege?

338 Epitome delictorum Lib. I.

- 24 Pœna patris filios occidentis quæ fuerit apud Aegyptios?
 25 Patris in filios quanta debeat esse pietas & amor.
 26 Patria parentibus longe charior esse debet.
 27 Patriæ nomen unde dictum sit.
 28 Ex eisdem causis, quibus filius & filia a patre exheredari possunt, & ius parricidii amittitur.
 29 Pater materue occidens, infantem in lecto iacentem, quæ pœna plebetur.
 30 An incurrat parricidii pœnam, qui coniugem occidit, quid & sponsam.
 31 Intellectus l. sciendum ff. ad leg. Pomp. de parr. analytice declaratur.
 32 Maritus qui venenum uxori propinauerit, licet mors non sequuta sit, an dicatur parricida.
 33 An etiam dotem amittat ex pacto vel statuto venturam.
 34 Donatio morte non confirmatur, si donatarius mortem donantis affectauerit.
 35 Index, qui sue iurisdictioni subditum innocentem occiderit, parricidii supplicio puniendus est.
 36 Frater fratris occisor, an incidat in legem Pompeiam?
 37 Fratris amor quantus esse debeat in fratrem.
 38 Statutum loquens de homicidio, an habeat locum in parricidio?
 39 Filii fratris fratrem occidentis, an succedant patruo?
 40 Et an tanquam ab indigno auferantur bona, & fisco applicentur?
 41 Fratrem substitutum in causa mortis minimè succedere in vim substitutionis fratrem interimendo.
 42 An & filius contra patrem teneatur necem defuncti vindicare.
 43 Iure Pontificio parricida qua afficiatur pœna.

Traditur vera ratio decidendi ad Constantini responsum in l. vnica. C. de his, qui parentes vel liberos occiderunt: & ab exteris ignorantia nebulis perpenduntur pœnæ iure Cæsareo Regiõue sancitæ in parricidas, aliter intellectæ quàm hæctenus à cæteris fuerint.

Cap. XXII.

Imperator Constantinus ira scribit: Si quis parentis, aut filij, aut filie, aut omnino affectionis eius, qui nuncupatione parricidij cõtinetur fata proparauerit, siue clàm, siue palàm id enisus fuerit, pœna parricidij puniatur, neque

Petri a Plaza Cap. XXII. 339

neque gladio, neque ignibus, neque ulli alij solenni pœnæ subiungeretur, sed infusus culeo cum cane, & gallo gallinaceo, & vipera, & simia, & inter eas ferales angustias comprehensus, serpentium contubernijs misceatur: & vt hoc regionis qualitas tulerit, vel in vicinum mare, vel in amnem projiciatur, vt omni elementorum vsu viuus carere incipiat, & ei cælum superstiti, terra mortuo auferatur. Hæcille. De parricidæ pœna tractaturi, in primis quidem asperrimum crimen committit, qui parentes occidit, vel sanè alios qui continentur in l. i. ff. de parrici. & in l. vnica C. de ijs qui parentes occid. & in §. alia. Institut. de publ. iudic. & regia l. 12. titu. 3. part. 7. Et vt à capite ad calcem istud crimen discutiatur, illud t̄ nosse oportet apud Aegyptios, qui parricidis exquisitam imposuerunt pœnam. Nam articulatim præcutis calamis cæcos, iubebant viuos supra spinarum aceruum comburi, maximum inter mortales iudicantes scelus, ei mortem per vim inferre, à quo vitam accepissent, vti hac in re commemorat Diodor. Sicul. de antiqu. rer. libr. 2. de legib. Aegypt. fol. 44. col. 2. Patribus verò, qui filios occiderunt, longè alia erat pœna. Siquidem eis non erat pœna mortis indicta, sed tribus diebus noctibusque continuis edictum vt circa defuncti corpus assisterent, publica etiam custodia astante: Non enim iustum putabant eum priuari vita, qui vitæ filijs author fuisset, sed potius continuo dolore factique pœnitentia affligi, quo cæteri à simili facto auerterentur. Author est Diod. Sicul. loco præcitato. Et de istius atrocissimi criminis pœna paulò altius quàm abscribentibus pendatur, huic rei multum conducit illud. De hoc enim crimine legem non tulit Solon, quia nõ sperauit futurum parricidium, teste Cicerone in oratione pro Rosc. Amerino.

Quibus & illud subijciam apud veteres Romanos, homicidium omne, parricidium vocari, authore Festo lib. 14. dicitur t̄ autem parricidium, idest, patris hominis occisio, quasi per syncopam parricidium, sicuti Quintil. etiam libr. 8. capitu. 6. existimat per abusionem matris, aut fratris interfectorem parricidam dici. Siquidem olim fuere in republica iudices, qui de homicidiorum causis cognoscebant, vt hac in re commemorat l. 2. §. deinde ff. de orig. iuris. Tandem primus huius sceleris perpetrator fuit Luc. Hostius, qui anno sexcentesimo ab vrbe condita, patre occiso par-

Asperrimũ
crimẽ parricidium.

De parricidii crimine legem non tulit Solon.

ricidium commisi, ut Plut. eo loco, quo paulò antè commemorat. Illud etiam proponam. Iure antiquo parricidij pœna locum sibi vendicabat in t̄ eo nempe qui parentes, ac proinde ascendentes trucidabat: longè quidem aliter, si sanè liberos interficiebat: Siquidem lege eos poterat trucidare, ex l. 1. & per totum ff. ad leg. Pomp. de parricid. idque constitutissimum est ex allusione vocabuli. Et est text. ad id præstantissimus in l. in suis. ad fin. ff. de liber. & posthum. ubi licitè pater filios vel descendentes impunè poterat occidere.

*Pater olim
filios venundare
& occidere poterat.*

Et suffragatur ex eo. Siquidem poterat dubio procul eosdem venundare, sicuti quamlibet rem propriam, text. est in l. 2. C. de patrib. qui filios suos distraxit. In huius criminis auctores pœna aucta est in parentes, vel ascendentes occidentes liberos, text. est ad id celebris in l. vnica C. de his, qui parentes vel lib. occid. & in §. alia deinde lex. Institu. de publ. iudic. Et utrobique glos. communi consensu stabilita. Quibus conuenit regia l. 12. tit. 8. par. 7. Alberic. in l. 1. ff. ad leg. Pomp. de parricid. Salicet. in d. l. vnica C. de his, qui parentes vel liberos occider. tametsi in his iuribus vsque adeò neque verbis, nec nutu constet gradum, ad quem istud delictum extendatur. Glo. tamen in l. 1. ff. ad legem Pompeiam de parricid. & in præcitato §. alia deinde lex. frequentiori doctorum calculo receptæ, existimant ad omnes ascendentes vel descendentes in infinitum extendi. Quibus nouissimè diligenter pleraque alia congerens Antonius Gomezius tomo 3. delict. 3. numer. 3. accedit. Et conuestiri posset isthæc sententia ex eo in materia reuerentiali: dispositum in patre vel in matre, extenditur utique ad omnes alios ascendentes in infinitum, eò maximè dispositio ius naturæ respicit, l. 4. §. parentes ff. de in ius voc. & inibi gloss. communi consensu approbata, pleniori manu per Bonifac. in rub. de parric. Abb. in capitu. primo, eodem tit. & in l. 1. C. de patribus qui filios suos distraxerunt.

4 Et huius t̄ criminis pœna competit contra occidentem fratrem, sororem, vel transuersalem ad quartum gradum vsque, textus in præcitata l. prima ff. ad legem Pompeiam de parricid. Et inibi glossa frequentius recepta, & omnium diligentissimè explicat Ioannes Faber in dicto §. alia deinde lex. Ceterùm huius criminis reus sit utique eadem pœna afficiendus de marito occidente uxorem, vel versa vice:

vicè: filiusque naturalis interficiens patrem sit eadem pœna coercendus: quid de socio, priuigna, patrono, patre spiritali, & alijs plerisque, suo loco statim discutietur.

Et antea quàm ulterius progredi liceat in huius t̄ criminis auctores statuta est pœna. Insutus culeo in mare præcipitetur, cuius Cicero meminit in eadem oratione pro Rosc. Amerino, ad tanti facinoris ultionem auctores insui voluerunt in culeum viuos, atque ita in flumen deijci, & paulo post inquit, Moriuntur, ut eorum ossa terra non tangat, ita iactantibus, ut nunquam absuantur: ita postremo eijciuntur, ut ne ad saxa quidem mortui conquiescant, hæc ille. Item Valerius Maximus libro primo, capitu. primo, de hæc nefandi criminis pœna: qui autem olim parentes occiderunt, commemorat Ludouicus Cælius libro 6. Lestionum antiquarum, capitulo. 39. & capit. 43. refert etiã Diodorus Siculus, cuius paulo antè meminimus. Hodie tamen extat de parricidij pœna Modestini celebris, l. pœna. ff. ad leg. Pomp. de parric. & alia pleraque iura in principio citata: quas leges libuit breui quodam epilogo tantisper explicare, cum quotidie in controuersiam veniant, & paucis comprehendere nequeat: satius propemodum fuerit non extricare, quàm non explere studiosorum auiditatem. Pœna siquidem t̄ parricidij est: Primum virgis sanguineis verberetur, & in culeo mittatur cum cane, vipera, simia, & gallo gallinaceo, & sic intrusus in mare, vel flumen proximum projiciatur, uti explicat l. pœna. ff. ad leg. Pomp. de parricid. & rex. in l. vnica C. de his qui parentes vel liberos occider. & in præcitato §. alia deinde lex. & regia l. 12. titul. 8. parte septima. meritoque hæc pœna afficiendus est, siquidem contra ius naturale delictum perpetravit: ita nempe cum dictis animalibus sibi inuicem contrarijs mittatur. Et ideo huius criminis pœna hoc in loco discutienda est, & primum virgis sanguineis verberatur, uti Iurisc. in d. l. pœna. tradidit. Accu. eo in loco in errorè cæteros attraxit in priori glossate inquit, sanguineas, dummodo sanguis exeat: quæ sententia explosa existimo has virgas sanguineas dictas nomine, proprio fructicis, aut arboris, de quo etiam meminit Plin. lib. 16. cap. 18. & iterum libro 24. capit. 10. in hæc verba scribit: Neque virga sanguinea felicior habetur. Deinde huius sceleris reus insuitur culeo, uti de hæc pœna tradentes

*Culeus
quid.*

Cicero, Valerius Maximus, Modestinus consultus locis præcitatis explicant. Erat culeus faccus ex vtre bubulo, vti constat mirum in modum ex Theophil. in præcitato §. alia. de quo etiam meminerat antea Iuuenalis Satyra octava, in hæc verba,

*Cuius supplicio non debuit vna parari,
Simia nec serpens vnus, neque culeus vnus.*

7 Cæterum culeo insuitur cum gallo gallinaceo, cane, vipera, & simia. Ea ratione siquidem hæc bestię similes patricidę haberi videntur: nam ex his alię parentes occidunt, alię non se continent, quin cum illis pugnent: & author est locupletissimus Theophilus in præcitato §. alia. quorum animalium, neque vti que Cicero, neque Valerius Maximus neque Ludouicus Cælius, neque Diodorus Siculus, meminere: sed vti que consultus Modestinus, id tribuēs moribus, ac consuetudini maiorum, & post eum omnes doctores, tam ciuilibus philosophiæ, quàm regalis, quorum mentio paulò antea facta est. Quo in negotio perpendere lubet, quę sit specialis ratio horum animalium in huius criminis punitione potius, quàm aliorum: in quo tametsi plura extēt doctorum responsa in huius criminis ratione, nos breuitati studendo, quantum fieri potest, ad compēdium reducemus, & potissimum canis huic pœnæ adhibetur, vt sceleratum hominem ostendat & immundum, qui parentem occiderit. Sicuti hac in re Virgil. 1. Georg. Canes immundos appellat: quam rationem Stephan. Forc. in necyomantia iuris, capit. 34. adducit. Et Theoph. in dicto §. alia. & immundos, & obscenos canes ab Horatio nuncupantur, lib. Epist. 1. ad Lelium, & impudentissimos ab Esa. cap. 3. 6. & illud Eccles. quæ communicatio sancto homine cum canepitidem Plutarc. in proble. Græco. c. 3. scribit. Canem in Atheniensem arcem ad mitti fas non esse, nec Delum insulam attingere eam ob causa, vt nonnulli dicunt, quòd immundi sint, & in propatulo & passim coeant: qua in re aliorum animalium dissimiles sunt. & illud August. suffragatur in cap. nuptiali. 27. q. 1. filiorum procreationi operam dandam non canino more, sed honesto ordine coniugali. Et quod Diogen. ille Cynicus ita dictas est, quod passim more canum publicè, & nonnūquā in foro venerem perageret, & mirum in modum ab omnibus vituperatur: sicut definitum est apud alterum Diogenem

mem Laertium in vita illius, & constat ex Chrysoft. homil. in Mattheum 34. & ad Corinthios homil. 35. & Augustinus de vita Dei libro 14. capit. 20. quod satis iam satis definitum est: & isthæc pœna alia adaptari posset ratione, Canis siquidem est fidelissimum animal homini, id circo ad arguendam infidelitatem parricidij, statutum est vt canis cum eo in culeum mittatur, & hinc Virg. lib. 8. Aeneidos.

Gressumque canes comitantur herilem.

Quo loco Seruius adnotat & illud Salust. in Romana historia, Siphax inter duos canes stans Scipionem appellauit. Itidem Virgilius libro nono, eiusdem operis, & libro 7. & Pollux in Honomastico ad Commodum, scribit: Sectabatur autem Herculem canis, vti erat mos antiquitus, canes simul cum heroibus in concionem ingrediebantur. & Aelius libro tertio de natura animalium: Et denique canes omnium animalium in terra degentium, siue rationis expertia sensiriua magis sunt, vestigia sequuntur, & scrutantur, ex illo Virgilio libro Aeneidos.

Et odora canum vis.

Quæ ratio colligi posset ex Plin. lib. 8. cap. 40. & ex Fran. Patri. de reg. lib. 1. tit. 6. & Lactan. libr. 1. scribunt quoque historiograph. Iasone Lycio interfecto, eius canem cibum vnquam deinceps capere noluisse, & tandem per multos dies per inediam consumptum esse. Iridem canis, cum domini mortem cerneret, cibo tandiu abstinuit, donec moreretur. Sicuti existimat Fran. Patr. loco præc. Canum fides admiranda omnino esse cernitur Lysimachi regis canis, cū cerneret dominū cremantē accenso rogo se flamme iniecit, & viuis cum mortuo domino cremari voluit. Idem etiam fecisse Syracus. regis canem Plin. testa. loco præcitato nulli certè animalium præter hominē maior est memoria, ac fides: itinera enim quamuis longa, atq; in via, canes diutius meminere, & hominib. ipsis memorāt, atq; ideo canes nobilissimos appellat Quin. Cur. lib. 9. atq; generosam indolē habere dignoscuntur, ex Colu. lib. 7. rei rusticę. c. 12. Rursus Canis ea ratione parricidij cōuenit pœnæ, teste Plin. lib. 10. c. 20. gallus gallinaceus pugnax est, cuius aspectu leo formidat, sicut existimat Procul. Platon. in lib. de Sacrificio, & magia. & Lucr. lib. 4. & Albertus libro animalium 23. Alexan. Aphrodisæus in principio suorum problematum, Aelianus libro 11. animalium,

Y 4

Celius

*Lysimachi regis
canis.*

*Speculum
gallarum
apud per-
gamos.*

Cælius Rhodiginus lib.6. antiquarum lectio. ca. 11. Et hinc Pergami omnibus annis publicæ editur spectaculum gal-
lorum seu gladiatorum: & authore Aeliano, id etiam Athe-
nis fieri solitum est, teste Ludouico Cælio libro nono capit.
13. lect. antiq. galli siquidem aduersus serpentes, & vipe-
ram pugnant: & ne sim alienæ laudis occulorator, ad huius
pœnæ rationem adducitur Stephanus Forcatul. loco præ-
citato. Et vt nihil penitus hæc in re desideretur, gallus
gallinaceus dictus est, ex eo quod latinæ linguæ periti,
gallum gallinaceum appellant, huius meminit auem, se-
cundum. Quintilia. libro septimo. ob idque plerique di-
cere solent gallinaceum absque galli adiectione, vt Bu-
dæus in dicta l. pœna parricidij. admodum diligenter no-
tat ex Plinio & Columella, & glossa in dicta l. pœna.
existimat gallum castratum esse debere, qui fortius pu-
gnat cum serpente. Angelus verò inibi existimat gallum
esse quoddam animal, quod quidem est in terris Fori. Iu-
lij. Et est secundum eum animal ingentis magnitudinis,
& simile gallo gallinaceo, habensque faciem nimis gros-
sam. Huic accedit sententiæ Gregor. Luppus in præcita-
ta l. 12. versic. gallo.

Tertio simia ea ratione parricidij conuenit pœnæ, quia
simiarum generi præcipua sit affectio erga fœtum, vt te-
statur Plinius libro 8. capitulo. 54. ad eò plerunque ample-
ctendo catulos suos necat. Secunda sanè possit assignari
ratio, vt nulla sit tanti facinoris imitatio apud homines,
quos nullum animal perfectius imitatur, quam simia, &
ex Plinio poteris aliquot rationes huius rei conijcere.
Tertia denique erit ratio, quæ Forcatulo placet loco præci-
tato, quod simiæ similes sint hominibus interim deformes,
sicuti parricide, qui sub figura hominum immanitatem bel-
luarum gerunt.

*Viperam
nō nisi per
parricidij
in lucē ve-
nire.*

Postremò neque silentio præterire libet, quare vipera cū
parricida culeo insuitur. Ea siquidem est, vt simili sit ob-
noxia delicto: quia cū ipsa scisso parentis utero perrum-
pit in lucem, parentem que ipsum occidit, sicuti enarrat Pli-
nius naturalis historiæ lib. 10. cap. 62. fœminam præ dulce-
dine coeuntis maris caput prærodere traditam extrat. Edo-
rus Apollo scribit, viperam non nisi per parricidam in lu-
cem venire utero matris prærupto. De qua quidem ratione
meminit

meminit Ludouic. Cælius libro antiquarum lectionum 3.
capitu. 27. & nouissimè Forcatulus in præcitato. capitu. 34.
Quibus accedit Iacobus Baullen. in repet. l. capitalium. §. fa-
mosos. ff. de pœnis. fol. 11. col. 1. qui existimat horum anima-
lium commixtionem, ad maiorem perpetrantis scelus pœ-
nam fieri. Ex eo siquidem quia naturaliter simia timore per-
territa fugatur à cane, & simia gallum gallinaceum fugat,
& gallus viperam, & cū vipera sit omni destituta auxilio
ingreditur quasi suam vltimum refugium in delinquentis
corpus. Et isthæc sanè pœna imponitur parricidæ, vt viuus
omnium vsu elementorum careat, & superstiti desit cœlum,
& terra mortuo, vt hac in re explicat Cinus idem existi-
mans in dicta l. vnica. Iacobus Baullen. loco præcitato his
tandem sociatus animalibus parricida insutus culeo, ea ra-
tione, quam Cicero refert, in mare proximum mittitur. De
mari in hac re meminit Modestinus in dicta l. pœna. & Va-
lerius Maximus vbi supra. Cicero verò de flumine loqui-
tur, quam obrem in dicto §. alia & in præcitata l. vnica. pro-
miscuè maris, & fluminis mentio fit: nec ratio dicitur con-
trarium, ex eo, quia mare significat quancunque aquarum
congregationem, vt constat Genesios cap. 1. vocauit Deus
aridam, terram: cōgregationesque aquarum appellauit ma-
ria, vt hac in re explicat Ioan. Montolo. in promptuario
iuris dictione mari, & dubio procul constat ex illo Ioan. ca.
6. Tyberiadis mare appellatur. Quasi sit peculiare Hebræis
quancunque aquarum congregationem mare appellare. Quod
ex Plinio libro 5. capitul. 15. Iosepho libro 18. antiquitatū
capitulo quarto, constat. & est glossa ad id præstantissima in
præcitata l. pœna. Et mirum in modum idem professus
adnotat Cælius Rhodignus libro 14. lectionum antiqua-
rum capitulo. 13. & Pomponius Mela libro secundo, capit.
quarto. & omnium diligentissimè Exesiphus explicat de
excidio. Hierusalem libro quarto capitu. 16. & apud nostros
idem existimat Bart. in tract. de Insu. in princip. Vnde etiam
illud Ciceronis in oratione pro Sexto Rosc. loquentis de
pœnæ parricidarum, quos lex Romanorum insui iubet
in culeum viuos, atque ira in flumen deijci, noluerunt nu-
dos in flumen abijcere, ne cū delari essent in mare, ipsum
polluerent, quo cætera violata sunt, expiari putantur: & illud
quoque Catulli ad Gellium de profano quodam & iniusto.
Quid facit

*Quid facit in patrum, qui non sinit esse maritum.
Et qui scis quantum suscipiat sceleris,
Suscipit ò Gelli quantum non ultima Thetis,
Nec genitor nimpharum abibit oceanus.*

Nouaque consideratio assignari potest in huius criminis punitione, ob quam causam parricida in mare siue fluuium eijciatur: siquidem cum aquam omnium rerum principium esse fateantur, Thales Milesius è septem Sapientibus vnus, vti existimat Tullius libr. 1. de natura Deorum, Vitruuius libr. 2. capit. 2. Iustinus in admonitorio gentium, Lactantius, libro 1. capi. 5. & lib. 2. cap. 10. Plutarchus de placitis philosophorum libro 1. cap. 3. Tertullianus libr. 1. aduersus Marcionem, Eusebius de preparatione euangelica libro 1. cap. 5. hic que accedit Galenus in libr. de historia philosophorum, & Ausonius ait carminibus,

*Milesius Thales aquam qui principem
Rebus creandis dixit.*

Itidem ex Homero libr. 4. Illiados constat,
Oceanumq, deorum generationem & matrem Tethym.
Et rursus eodem libro,

Oceanus qui generatio omnibus factus est.

Ex Virgilio libro 3. Georgi. *Oceanumque patrem rerum.*
Et inibi Seruius explicat ideo vocari, quod ex eo omnia gignuntur & originem ducunt. Quo fit, parricida in mare iactatur, utpotè ingratus patrem interimendo ad rerum principia redeat, utpote immemor tanti beneficij, eò maximè cum ingratus filius patrem interimens censeatur. & Menandri est sententia ab Ausonio tradita,

Ingrato homine peius nihil erat.

Vt non immeritò ingrati apud Persas seuerissimè plectantur, ut prædixerit Xenophon in Pedia Cyri, lib. 1. explicat Ti raquel. 9. lege connubi. numero 20. est siquidem naturalis quedam obligatio, ut eos diligant, à quibus gubernantur, quod non modò in hominibus cernitur, qui rationis compotes sunt, verum in brutis animalibus, quæ nullum cum ratione commercium habent, Xenophon tamen Socraticus ingratisimum omnium animalium in rectorem suum hominem esse sentit, quando nullum aliud animal insidiosum est ei, quo alitur, nec fructus abnegat præter hominem Anseres nutritores suos adeò amant, ut quasi sa-

pere

pere & intelligere videantur. Scribit sanè Suetonius in Augusto cap. 33. pœnam istam culei minimè solere inferri parricidis, nisi & hi confessi fuissent hoc ipsum crimen. Multa pleræque id genus alia de parricidis congerit Ludouic. Carr. in pract. crim. §. homicidium. num. 128.

Ceterum Modestinus existimat huius criminis reos bestijs esse obijciendos, si non sit prope fluuius vel mare, in quod iactentur dicta l. pœna. & Paulus in receptis sententijs, libr. 5. ad legem Pompeiam, refert pro regionis qualitate parricidas vel bestijs obijci solitos, vel viuos exuri. Et Thomas Grammaticus in consilio 57. ad finem. & Ludouic. Carrerius loco præcitato, num. 147. quam pœnam intelligendam esse existimo in ijs paulò antea citatis, longè quidem aliter in alijs consanguineis ac affinibus lege Cornelia de sicarijs teneri, iuxta l. 3. ff. de sicarijs. tamen hodie nulla adhibita iuris differentia quo ad omnes eadem pœna infligitur. l. 1. C. de patribus, qui filios suos distrax. Bartolus, & Hippolytus in l. j. ff. de parric. & huius sententiæ authores habeo Abb. in cap. 1. eod. tit. Ang. in tract. maleficiorum, vers. ex interuallo. Bonifac. in rub. de parric. tamen Bal. & Salic. in præcitata l. 1. ad stipulentur eam pœnā minimè nostra tēpestare in vsu esse, quin etiam reos huius criminis lacerandos dari in his tamen regnis vsu receptum est: & praxis obseruat legem Partitæ, quòd mittatur in culeo cum his animalibus paulò antea citatis: in cuius criminis punitione reus criminis interficitur, à vita discedit, cadauerque eius utpotè pœnam legalem sustineat, in culeum utique mittitur.

Quibus & illud subiiciam, huius criminis reus ecclesiastica sepultura carere, uti hac in re probat textus in præcitata l. vnica ad finem. C. de his qui parentes vel liberos occid. vbi Imperator in hæc verba ait, Vt omni elementorum vsu viuus vareat, & cælū superstiti, terra mortuo auferatur. Ad quod multum adnotant Baldus & Salicetus, inibi Bartolus, Alexander in l. 1. ff. de parricidijs, quibus accedit Ludouicus Carrerius, loco & numero præcitato, & Antonius Gom. in tomo 3. delictorum. cap. 3. num. 3. ad finem. & praxis id obseruat. Si quidem in mare vel flumen deijcitur, reus ut inde in perpetuum non extrahatur.

Rursus huius criminis reus nec eius filij succedunt occiso sed fiscus, ut existimat Bart. in l. fin. ff. si quis aliquem testari

prohi-

Parricidas canibus lacerandos dari.

Parricida filijq, eius parentibus non succedunt.

prohibuerit. Iridem in l. cum ratio. §. fin. ff. de bonis damnat. Baldus in l. heredem. ff. de his quib. vt indig. & in l. eam quam. §. colum. C. de fideicommiss. quibus accedit Ioannes Andreas in Specul. tit. de success. ab intest. 2. rubr. Barto. in l. codicilli. §. matri. ff. de legatis secundo. & in l. r. col. vltima. ff. de hered. institu. & huic sententiæ se subscripsit Bonifac. in tit. de bonis malefac. 4. colu. & omnium diligentissimè Bologn. consil. 16. & rursus 162. Anan. in consil. 62. apud quos longa est huius quæstionis disceptatio.

His sanè præmissis insignis admodum est ratio huius punitionis: parricida asperissimum t̄ sanè crimen committit sibi naturam similem trucidare, ea sanè ductus ratione, filium corporis patris partem esse, sicuti cōstat ex Aristotelis libro 3. Ethicorum, cap. 5. & iuris constitutio annuit in l. cū finis. de agricolis & censitis. libro 1. l. fin. C. de impub. §. ei verò. Instit. de inutilibus stipulat. argumento optimo deseruit textus in l. qui iurass. ff. de iniurijs. l. iste quidem. ad finem. ff. quod metus causa. Baldus in consilio 234. decretum magnifici. colum. 1. volum. 1. patrisque & filij vna caro est. cap. hac auctoritate. 35. distinct. gloss. in capitul. studeat. versicu. sui. 54. distinct. capitul. super eo. de testibus. censet patrem & filium vnā eandemque personam esse. gloss. in ca. tibi domino. in verbo, & iurare. 63. distinct. glo. in capitul. 4. de pœnit. distinct. 3. Baldus in l. 2. ad finem. C. de legitimis hered. & argumento optimo deseruit text. in l. fin. ff. de usufruct. Francisc. Auiles ex nouioribus in capi. 1. prætorum. nu. 1. in versicu. nihilominus. & Paul. Castren. in consil. 264. in præsentī causa. colum. 3. lib. 2. vbi existimat carnem filij esse veluti carnem patris auctam, ita quidem tamen si nouus homo efficiatur propter nouam hominis animam, minime tamē dicitur primus homo omnino extinctus post eius mortem, idem decantant carmina Ouidiana ad Macarium.

Cum mea me coram Syluis inimicus in altis

Viscera montanis ferret edenda lupis.

Ac deinde paulò post ait.

Diripiunt auide viscera nostra fera.

Et Dido ipsa Ouidiana ad Aeneam.

Forfitan et grauidam Dido scelerate relinquis,

Parisque tui latitat corpore clausa meo.

Quibus concinat Hieronymus asseuerans liberos viscera
parente

parentum esse: is, inquam, in Epist. Pauli ad Philemonem, & apud Saxonem historiæ Damnicæ, libro 7. inquit Synaldus, suos ipsius liberos à se non esse diuersos, quem suæ generationis authorem habuerunt. Quibus veluti vnum corpus à natura tributum videtur, & constat ex Stobæo, serm. 77. vbi ex Theogoni sententia dicentis,

Nil inter homines patre et matre præstantius.

Habetur illis à Cyrene qui sanctam curant iustitiam.

Et ex Euripide,

Quisquis in vita sua parentes colit,

Hic et viuus, et defunctus alijs charus est.

Et Heraclides ait,

Nil est generatrice sua prole suauius:

Amate matrem o liberi: non enim est amor

Vllus huiusmodi, et qui suauis amatur:

Parentum gratia mori honestum est:

Tu qui a parentibus nutritus es,

Meritò similem eis gratiam retribuis.

Et Antiphonis ait,

Nam qui quod fieri in patrem conuenit, non facit:

Hic omnes deos contemptui habet:

Patrem enim vincere dedecus est,

Victo autem gloria paratur victorialis.

Et Pythagoras ait, Parentes honora, & qui genere tibi proximi sunt. Et Plato libro 2. ait, Parentes negligere, nec Deus, nec homo mentis compos alicui vnquam consulat. & Pitacus filium admonens ne cum patre in iudicio litigaret, his verbis vlus est: Si patri iniquiora dixeris, damnaberis: sin equiora, vel ob istud damnari dignus es. Et Plato cum vidisset, quendam erga patrem suum fastuosius agere, non desinens dixit, adolescens vt illum contemnere, cuius gratia altum sapere, & post plurimi facere oportet parentes. Iridem Plato 4. de legibus ait, Vientium cultus parentum, quibus fas prima & maxima de vita omni antiquissima deuictorum persolueret: Putare enim quisque debet, omnia que possidet eorum esse, qui genuerunt, & educarunt, ita vt hæc omnia pro viribus ministrare debeat. Primum quidem externa bona, deinde etiã corporis, postremò, quæ ad animum pertinent. Hæc omnia, videlicet, mutuo delata persoluens, & pro curis doloribusque præcis, parentum in senecta, recentes reddens,

reddens, quando maximè indigent: in verbis quinetiam per totam vitam parentes venerari maximè decet. & Pythagoras inquit, contemptus parentum, peccati genus eiusmodi est, quod in viuis, simul atque defunctis diuinitus damnatur, ab hominibus odio habetur, & sub terra in loco impiorum vna cum reliquis improbis perpetuò punitur à iudice, & infernalibus dijs, quibus his rebus inspiciendis destinati sunt: deos equidem arbitror (inquit ille) si contemni parentes viderint, haud quaquam id esse toleraturos. Quamobrem, & viuos, & mortuos colere par est: maius enim inter homines peccatum admitti nequit, quàm erga parètes impietas. Honestissima enim est imò diuina parentum facies, & aspectus, cultusq; eorum tanti fieri debet, quanti nec solis fit, nec omnium siderum, quæ gratissimas cæli choreas constituunt: aut si qua alia res, istis maior alio quàm æstimatur. Et ex Philemonis sententia constat.

Parentes in primis honoribus afficias,

Parentes amato quàm constantissime.

Et Themistocles ait,

Non audis, quantam gloriam sibi diuus Orestes peperit apud omnes homines, occiso illo, qui patrem eius interfecerat.

Et Euripides.

Amo autem genitorem, mortalium omnium maxime, quod mihi gloriant, non inuideas.

Et filij existimare debent se in domo patria, veluti fano quodam ædituos, & sacerdotes, ab ipsa natura creatos, & cōsecratos esse, vt parentum cultui, operam darent. Et Xenophon. lib. 2. de fac. & dictis Socr. asseuerat, q̄ sentiens aliquādo suum filium Lamprocleum, qui maior natu erat, matri suæ iratum, ait: Considera illos, qui beneficijs acceptis non reddunt gratias, cum possent, ingratos appellant: Hos verò ingratos cum iniurijs connumerandos esse puto. Quibus sanè rationibus dubioprocul constat filios interfectores parentum hac culei pœna meritò afficiendos esse.

Quæ omnia intelligenda esse existimo, vsque ad eò locum cum sibi vindicare, & huius ꝑ criminis reum culei pœna puniri, in extraneo mãdante filio, vtpotè patrem interficiat. Si-
An parricide pœna afficiatur Cæp. opinatur in consi. 36. Et Lud. Carr. loco præcitato, nu.
mandans. 129. Et quid sit censendū versa vice, vtpotè si filius mãdat alteri

teri extraneo, vel filio auxilium præstat quilibet alius, an immunis sit à parricidij pœna? explicat Ang. in tract. malefic. ver. edito maleficio 3. col. vers. quid econtrà. Ioan. de Arno. in 5. cautela, & Carr. loco paulò antè citato.

Proximæ quæstioni & illa accedit, quæ doctorum capita torquet, an ꝑ filius bastardus huius criminis reus hac pœna teneatur: & teneri, qui patrem naturalem occidit, sicut si patrem naturalem & legitimum occidisset, asseuerat Bar. & Alex. in l. §. quia semper. aliàs est l. quia semper ff. de in ius vocan. per tex. inibi, cum natura omnibus sit communis. Cin. Bal. in l. quisquis C. ad leg. Jul. maiest. itidè Bal. in l. cum acutissimi C. de fideicom. & in c. 1. si de feudo fuerit controuersia. col. x. Bal. in l. ex hoc iure ff. de iust. & iure. & in l. hos accusare §. omnibus ff. de accus. Bar. huic accedit sententiæ in l. fin. C. de natur. liber. & inibi Bald. itidem in c. per tuas. extrà de prob. & in c. nulli. extrà de rescrip. Imola in l. ex facto §. si quis rogatus ff. ad Trebel. Ex quorum doctorum catalogo constat hanc esse cõmuni consensu receptam sententiã: longè quidem aliter existimant doct. in filio incestuoso patrem occidente lege Pomp. minimè teneri, sicuti explicat Imola in d. l. ex facto §. si quis rogatus. Alex. post Bar. in l. diuus ff. de parric. Alex. consi. 143. volu. 2. col. vlt. quibus accedit Par. de Put. in tract. synd. char. 18. ver. adulteriũ. ad fi. & Lud. Car. loco præcitato, & Ias. in §. pœnales. Inst. de act. n. 61. Et hanc sniam verã esse existimat Bal. in d. l. ex hoc iure. & Girar. de Petrasan. in sing. 2. & Lud. Car. in prac. crim. præcitata, n. 143. quinetiã legẽ de parricidijs locũ sibi vindicare, et in spurijs, teste Bal. in c. 1. §. naturales. si de feu. fuerit contro. inter dom. & vafal. cuius meminit idẽ professus Alex. in d. l. ex facto §. si quis rogatus ff. ad Treb. nu. 43. Fortun. Garf. in trac. de vlt. fine, illat. 7. ex nouioribus, Did. à Couar. de spons. 2. par. c. 8. §. 6. n. 2. Longè quidẽ aliter, si ꝑ filiu patriæ proditorem interfecisset, vel ciuitatis. Quo fit cessare legẽ Põpeiam, de parric. l. 1. ff. eod. l. minimè ff. de rel. & sum. fun. gl. inibi & Bar. passimq; doct. gl. in c. fortitudo 24. q. 3. Abb. in c. peruenit. 1. col. de immu. eccl. Girar. de Petras. loco paulò antè citato, tametsi ab hac snia discedat Cæp. consi. 5. & pleniori trademus manu infra n. 26.

Quibus & illud subiiciam ꝑ hanc parricidij pœnam minimè locũ sibi vindicare in patre filiũ bannitũ occidente, sicuti hac in specie pbat tex. in præcitata l. minimè. Sal. in l. j. C. de patr.

patr. qui fil. suos distrax. Girard. de Petrasancta in præcitato
sing. 2. Ang. in tract. malefic. in vers. ex intervallo. Hippol. in
l. 1. §. prætereà ad leg. Corn. & in l. diuus. eo. rit. & in sing. 120.
incip. iure sanguinis. & in consil. xj. & ante hos Barto. in d. l.
minimè. & omnium diligentissimè Nellus in tracta. bannit.
3. part. 2. tempor. quæstio. 53. & inibi explicat, si ne immunis
quispiam fratrem bannitum occidendo? & à pœna esse im-
munem existimat Bart. in l. postliminium §. filius ff. de capt.
& inibi Alex. & huic sententiæ accedit For. in l. scientiam §.
qualiter ff. ad leg. Aquil. Angel. in authent. de incestis nupt.
in princip. Ioan. de Portona, in l. qui seruum ff. de verb. oblig.
& Angel. in consil. 223. Paul. de Castr. in l. 1. §. ius autem ff.
de iust. & iur. Abb. in consil. 104. Nellus in d. tract. 2. part. 2.
temporis q. 10. Ioan. de Arno in Epitome 66. & rursus in so-
liloquio 66. quod intelligendum esse existimo, si sanè frater
fit bannitus pro læsæ maiestatis crimine aut proditionis pa-
triæ: longe quidem aliàs, sicuti hac in specie declarat Ang. &
Io. de Portona. & Paulus de Castr. locis præcitatis. Ceterum
15 alius est casus, in quo si filius immunis est à parricidij pœna,
ut potè si pater contra fidem Christi veniret, vel versa vice,
rei facti immunes sint à punitione huius criminis, sicuti ex-
plicat Alex. post Bart. in dicta l. minimè. & in l. si quis à liber-
ris §. parens ff. de liber. agnoscen. & neoterici doct. in l. quam-
uis. cum sequen. ff. solu. matri. Curtius post Pau. de Castr. in d.
§. ius gentium. Alius subiicitur casus, in quo filius parricidij
pœna immunis est, si filium exposuerit, ex Girard. singul. 2.
Alius subiicitur casus in socijs criminis, teneri, tamen si filij
non sint: si quidem extraneus mandauerit filio, ut patrem in-
terimat, hac criminis punitione teneri de parricidio, uti in
specie profitetur. text. est in d. l. vtrum ff. ad legem Pomp. de
parricid. ad fin. quem pro singulari adnotat ibi Alber. cui si-
milis in §. alia. præcitato, & inibi Faber, & regia l. 12. titul.
8. parte 7. Cepola in consil. 36. Quid econuerso, si filius præ-
cipiat extraneo, ut patrem occidat, vel si auxilium, opem ve
prestet filius ad patris occisionem. Quo in negotio omnino
est videndus Ang. in ver. dicto maleficio. col. 3. ver. quid econ-
6 trā. & satis diligenter Ioan. de Arno. in 5. caut. Et illud obiter
annotandum est, non solùm si occisores pareutum, quin
etiam conscios ac participes huius sceleris hac teneri pœna,
ut argumento optimo deseruit text. in d. l. vtrum ff. de parric.
& Boni-

& Bonifac. loco paulò antè citato. Quibus & illud adij-
ciam, si sanè filius delictum sciat committendum contra pa-
rentes, vel versa vice, parens contra filios vel descendentes: si
hoc nempe delictum non reuelauerit, & non obuiam ierit,
tenebitur utique de hac criminis punitione participidæ, per-
inde ac si ipse verè delictum perpetrasset: text. est ad id præ-
stantissimus in d. l. vtrum. & inibi passim doct. & in §. alia de-
inde lex. Institu. de publ. iud. & huic sententiæ nouissimè ac-
cedit Anto. Gom. c. 3. delict. nume. 4. Ex quo iuris appendix
deducitur: si si quispiam sciat delictum committendum con- 17
tra rempublicam regemue, minimeque reuelauerit, in læsæ
maiestatis crimen incidere constabat l. vtrum ff. de parricid.
ita scriptum reliquit: Si quis scier in personam principis cæ-
dem præparari, & non reuelauerit, perinde teneri, ac si ipse
conspirasset, quia lex Pompeia talem ceu conscium puniri
iubet. Sic apud Q. Curtium lapidibus obrutus fuit Philoras,
qui coniurationem Alexandro magno non reuelauerat, qui
fidem iudici non habuerat: atque in crimen læsæ maiestatis
incidere constat, perinde ac si verè alter commisisset, uti ar-
gumento optimo deseruit text. in l. quisquis §. id quod C. ad
leg. Iul. maiest. & in l. vnica §. cæteros autem C. de rap. virg.
text. ad id præstantissimus in l. 1. §. occisorum ff. ad Syllan.
& in l. si quis fortè ff. de pœn. Bart. & cōmuni consensu doct.
in præcitata l. vtrum. quod ipse intelligo, si sanè sciens deli-
ctum committendum, id utique probari possit. Longè qui-
dem aliàs, sicuti existimat Hippol. in præcitata l. vtrum ff.
ad leg. Pomp. de parricid. apud quem longa est huius quæstio-
nis disceptatio: nec esset quidè os in cœlum ponere, utroque in
casu omnino attrictum esse reuelare, tamen si probari non
possit delictum: si quidem quod in se est, utique facit: & cum
sit testis legitimus, vnus vicem semiplenę probationis obtri-
net: ex qua quidem huius criminis reus capi potest, & subijci
torturę: tamen si regulariter in omnibus alijs delictis mini-
mè quis ex sola scientia delicti tenetur reuelare, quin etiam
si delicti tempore commissi præsens sit, minimè tñ tenetur
obuiare delicto, sicuti probat gloss. passim ab omnibus rece-
pta in l. culpa caret ff. de reg. iur. text. in l. metum la 3. §. licet ff.
quod. met. cau. & inibi Bar. Alb. & doct. Salic. in l. quisquis §.
id quod C. ad leg. Iul. maiest. quod ipse intelligo, si persona
extranea ac priuata sit: longè quidè aliter, si sub sua potestate
Z sit,

An teneatur quis obuiare delicto.

fit, ut potè filius, seruus, vel persona ei subiecta, in quem delictum committendum erat: siquidem eo casu tenetur utiq; reuelare, ac delicto obuiare, sicuti hac in specie probat text. in l. 1. §. sed in eo. & in §. occisorū ff. ad Sylla. & inibi ad id multū not. Bar. & passim doct. regia l. fin. tit. 3. part. 7. & inibi Greg. Lup. in l. 1. illius l. glossate, hac vsus distinctione: Si sanè domini sint in ultimo vitæ periculo constituti, debent utique subuenire, clamore, armis, aliove quouis modo ad necè usq; sicuti constat in l. cum dominus ff. ad Sylla. liberi tamen homines famuli pretio conducti, tametsi possint se morti pro dominis exponere, minimè tamen ad id coguntur, sicuti est sententia Baldi in l. 1. col. 6. 2. lect. C. unde vi. explicant doct. passim in l. 1. §. hoc autem ff. ad Sylla. astricti tamen sunt defendere eos, sicuti regia lex præcipit inibi, *amparando los con las armas, o poniendose en medio de aquellos que los quierè matar*: idq; constat iure communi, in l. 1. & 3. ff. ad Syllan. & Azo in sum. C. de his quib. ut indig. col. 3. & est tex. in l. cum dominus. & l. 1. §. hoc autem. ad fin. ff. ad Sylla. ac proinde liberi homines famuli hac defensione vsi à delicti pœna immunes sunt, & utique excusantur l. 1. §. excusantur ff. ad Syllan. & præcitata l. fina. partitæ ibi, *quando otra auida*. Quibus etiam conuenit adnotare: Si quispiam delictum perpetravit ad vindictā alterius, si ille non prohibuit, vel utiq; delictū reuelauerit, tenebitur utiq; sicuti existimat Io. Eab. in §. j. Inst. de noxal. quod intelligunt doct. in exteriori foro, longè quidè aliter in interiori: siquidè tunc obuiare quidè delicta tenetur, probat text. in c. sicut dignum. de homic. & nos alio celebri loco pleniori manu trademus. Ad id etiam pertinet insignis admodum & perplexa quæstio: Si sanè frater, vel quouis alius consanguineus collateralis ad quartū gradum vsque, ex sola scia minimè teneri pœna ordinaria, sed alia mitiori, ut potè exilij, & extraordinaria iudicatis arbitrio, ut maximo apice deseruire videtur rex. in l. 2. ff. ad leg. Pōp. de parric. & inibi glo. & doct.

Filius patrem spiritualem interimens, parricidii pœna afflicta est.

expressim adnotant. Ad hæc plurimum conducit: Si sanè filius patrem interimat spirituale, hac parricidij pœna afflicta esse constat ex Bar. in l. diuus ff. de parric. & inibi Alex. ad ambas (ut aiunt) explicat aures. Itidè Alex. confi. 143. 2. vol. ad si. Paris de Put. in tract. synd char. 18. ver. adulterium. in si. Hippol. dilatando chartas cum plurimis remissionibus in sing. 215. itidem in præcit. l. diuus. And. Tiraq. in l. si vnquã. in versi.

in versi. susceperit liberos. nu. 22. pag. 464. C. de reuoc. donat. Rursus, quod hic menti occurrit adnotandum, visum test reum huius criminis esse filium ementem venenum, ut potè ut patre occideret, tametsi non voti compos euadat, nec dare potuerit, in labem huius criminis parricidij incidere d. l. 1. C. eod. §. alia. Inst. de publ. iud. Carrer. nume. 128. paulò antè citato, eademq; pœna afficiendus est medicus, qui dolosè ac scienter filio dederit venenum ut patrem interimeret, lege Pompeia parric. teneri, ex l. 2. ff. de parricid. secundum vnum intellectum doct. inibi l. 3. §. 1. ff. de sicar. Cæterum hoc in negotio passim controuertitur, sitne huius criminis reus, ac de parricidio teneatur creditor mutuans filio familias pecunias scienter ad emendū venenum, ut patrem interficeret, vel sanè cum gre alieno commodato operam det occisioni parentis, hac pœna teneri, sicuti existimat tex. ad id præstantissimus in l. scienter ff. de parrici. & an sit id tenendum in fideiussore, proxenetaue scientes ad id pecunias esse commodatas, teneri asseuerat Bonifac. in rubri. de parricid. quod sanè intelligo morte secuta: longè quidè aliter, mitiori q; pœna affiendi sunt, si mors utiq; non sequatur, ut asseuerat hac in specie Salic. in d. l. 1. C. de patr. qui fil. distrax. Tametsi Bar. in præcitata l. 1. ff. de parric. prorsus contrariū existimet, & accedit Fel. in tract. de conatu. & Ang. in glo. ex interuallo. Cæp. confi. vlt. asseuerantes ad huius criminis punitionem, delicti consummationem requiri, non tamen solam delicti attemptationem, ut explicat Bar. & Alex. in d. l. vtrum. & omnium diligentissimè Hippo. inibi. Ad id etiam pertinet quod passim queri solet, hac t eadem pœna affiendos esse, monachum minimè reuelantem tractatum ac machinationem in Abbatis mortem, & vassallum in domini mortem: itidè in sciente tractatum contra principem, rem publicam, patriamue, & ciuitatem, contra Papam, aut ecclesiam, siquidem omnes teneri constat ex Bar. in d. l. vtrum. longè quidè aliter in ceteris ex simplici sciētia profiteretur Ang. in d. l. frater. Ang. Arctinus in §. interdum. Insti. de hered. quæ ab intell. defer. Hip. in singul. 164. & in præcitata l. vtrum. quibus accedit Angel. tract. malefic. in versicul. *che hay tradito la tua patria*. versicul. quod crimen. & inibi Ang. profiteretur Bart. animā in tartaris cruciari ex hac doctrina, siquidem in talibus criminibus ex simplici scientia minimè teneri pœna capit. Felin. in cap. de cætero.

cætero.col.vlt.de re iudic.itidem in capit.quanto. de senten. excom.& in cap.2.de hæret.& pleniori manu in capitu.1. de offic.deleg.& inibi Decius, & in reg. culpa caret.de reg. iur. ff.Alexan.& Hippol.post Bart.in d.l.vtrum. & satis diligenter Decius consi.xj.apud quos id satis definitum est.

22 Cæterum alia in quæstione negotium nobis fuit: Si quisquam iudicem civitatis, officialemve interemisset, pœna parricidij puniendum esse constat ex Cino in l.si non convitij C.de iniur.Bald.in l.fin. C.de incol. Diligenti stylo explicat Paris à Put.in tract.syndic.charta 82. versicu. civilitas 2. colum.is idem inibi tracta. de offic. syndic. verbo, officialis. versicu.finito statuto.& rursus in princ.tract.de offic. syndic. versic.per syndicatores. Quod sanè intelligo, si civitatis magistratum occidisset propter iniuriam interfectori irrogatam. longè quidem aliter, tunc siquidem graviori pœna afficiendus est, quia læsæ maiestatis crimen insuper committit, vt profitetur Barto.in l.si hostes ff.de capt.& postlimi. reues. & istius sententiæ ea posset assignari ratio: quia iudex patris loco censendus est, vt est tex.in authen. de manda. principium §.tale. ibi paternum. collat. 3. Alius subiicitur casus, huius criminis reum lege Pompeia de parric. puniri, episcopum interficiendo, sicuti hac in specie existimat Ioan. Fabr. in §.alia. Instit. de pub. iud. & ecclesiæ omnia bona applicanda sunt, quæ criminis reus ab ipsa ecclesia habuit, tex. est in c. ad aures capi. in quibusdam. de pœn. & inibi glos. in verbo, ad hæredes. tex. in clem. si quis suadente. de pœn. Quibus in locis id vnum constitutissimum est, homicidam episcoporum amittere omnia quæ ab ecclesia habuit vsque ad quartum gradum. His omnibus accedit, q̄ civitas, quæ proprium episcopum occiderit, licet omnes ciues nec pccati, nec criminis rei sint, priuantur honore & dignitate episcopali capi. ita nos 25. q. 2. cuius meminere Bal. in l. si nondum C. de fur. Ias. in l. 2. col. 2. C. de inoffic. testa. id intelligens, quando is episcopus erat iam consecratus: hæc enim pœna temporalis est, & idè ex causa iusta possunt innocentes etiam pati.

23 Alius etiam casus est, si sanè libertus patronum occiderit, hac parricidij pœna teneri, vt est omniū ad hanc rē præstantissimus Iurisc. Benuleuij text. in l. hos accusare §. omnibus. in versu. item nec lege Pompeia. de parric. ff. de accusat. Et vt obiter agam, hinc perpendi poterit appellatione patroni non tantum

Pœna interficientis Episcopū.

tantum significari, qui seruum manumiserit, qui postea libertus eius dicitur. in qua significatione hic sumitur, & constat ex eod. tit. de iure patron. de quo & Plautus in Aſinatia:

Magis decorum est.

Libertum potius quàm patronum onus in via portare.

L. vlt. versu. si verò quidem. C. de testam. manumif. nec me latet in nostris legibus patronum aduocatum dici. l. quisquis. in princ. C. de postul. l. 1. C. de aduoc. fisci, patronus fisci dicitur, & alibi sepe sumitur, tamen Alconius Pedianus in Diuinationem Tullij, insignem differentiæ rationem tradit, dicens hoc interesse inter patronum & aduocatum, quod qui alterum defendit in iudicio, aut patronus dicitur. si orator est: aut aduocatus, si ius suggerit, aut præsentiam suam amico commendat. Et esse discrimen inter patronum & aduocatum ostendit summus Pontifex in capit. in quibusdam. extra de pœnis. Patroni apud Romanos erant, in quorum fidem, ac tutelam, & clientelam, sese conferebant: Provinciales Socij, qui populo Romano suberant, vnde clientes dicuntur respectu aduocatorum. l. propèrandum. ad fin. C. de iudic. & id constat ex Plutarchi autoritate in Romulo: Patroni illi suis clientibus litigantibus in obtinendo iure suo, & causæ authores & patronos sese præbebant. Cæterum patroni a Canon. qui beneficia & sacerdotia fundunt, de quibus titulus est in Decretis, de iure patronatus. Postremò colonorum respectu patroni dicebantur, sicut definitum est ex Valente & Valerino Imperatoribus, in Codice Thodosiano, sub tit. ne colonus in scio domino, & c. Vbi scribitur. Non dubium est, colonis arua, quæ subigunt, vsque adè alienandi ius non esse, vt si qua propria habeant, in cōsultis, ac ignoratibus patronis in alteros transferre non liceat. Ex quibus sanè (ne lector decipiatur) cōstet quando patronū interimes parricidij pœna afficiatur: Idè esse existimat in Pilato occidète Christū Salvatorē nostrū Lud. Montal. de reprobatio. sententiæ Pilati, versu. & hæc sufficiunt. in verb. & propter hoc Pilatus. Pleraq; id genus alia congerit Lud. Carrer. loco paulo antea præcitato, filiū criminis huius reū hac pœna teneri, siue & legitimus sit, siue spurius, per tex. in l. 12. tit. 8. part. 7. & inibi Greg. Lup. huic accedit sententiæ. siquidem tex. ille loquitur per nomina naturalia, & nō ciuilia, *Si el padre matare al hño, o el hño al padre.* Et maximo apice deteruire

Patronos aduocatos dici.

videntur adnotata per Bar. in l. tutelae. ff. de capitis deminu. & frequenter doct. in l. quisquis. C. ad leg. Iul. maiest. & in hac specie idem existimat Io. ab Anania, in c. 1. col. fin. de his qui filios occiderunt. quibus accedit Bartol. in l. quia semper. ff. de in ius vocando. idem profiteretur Bart. in l. cum acutissimi. C. de fideicom. Faber in præcisa. §. alia. qui quidem doctores in ea sunt sententia, existimantes idem esse in patrino, vasallo & domino, in episcopo, & subdito, capitulo & parochiano: Quod in praxi minimè à iudicibus recipiendum est, cum sit legis pœna, ad alios plerosq; casus extendi non potest, sicuti etiã in ea est sententia Greg. Lupus in præcitata l. 12. litera C. ad fi. De filio tamè spurio huius criminis reo parricida explicat Bald. in §. naturales. si de feudo fuerit controuersia inter dominũ & agnat. vas. & Bart. in l. 2. in principio. ff. de accusat. Fortun. Garssa. in tract. de ultimo fine, illat. 7. Quibus & illud addam, an existimandus sit parricida, quis patris incarcerationem procurauerit vel fratris, explicat Bald. in §. deniq;: quæ fuit prima causa beneficij admittendi. in vsibus Feudorum, & quid de fratre occidente fratrem, an fraticida sit censendus excludendusq; ab eius susceptione? explicat Bar. in l. 1. & fi. ff. si quis aliquem testari prohibuerit. & Bal. in d. §. deniq; omnem parricidam priuandum esse feudo ac susceptione: & quibus in casibus vasallus feudo priuetur, explicat Curtius Senior in tract. Feudorum, in 4. part. à numer. 4. vsque ad 82. quorum septuaginta & duos casus cõgerit omnium diligentissimè Matthæus de Afflictis in capi. 1. §. item si quis feudum. à nu. 22. ad fi. vsque. de capit. Corrad.

24 Hinc perpendi poterit, quod in hoc capite perquam maximè desideratur, omittendũ hac in controuersia non est, patres, qui filios occiderunt apud Aegyptios nõ eadẽ pœna afficiebantur: siquidem eis non erat pœna mortis in dicta, sed tribus diebus noctibusq; continuis edictũ, vt circa defuncti corpus assisteret, publica etiã custodia stante: non enim iustũ putabãt eum priuari vita qui vitæ filijs author fuisset: sed potius continuo dolore, factiq; pœnitentia affligi, quo cæteri à simili factõ auerteretur, sicuti cõmemorat Diodorus Sic. lib. 2. de legibus Aegyp. fol. 44. col. 2. hodie verò tam quo ad filios quo ad patres huius criminis reos ecclesia differẽtia eadem pœna infligitur ¶. 1. C. de patribus qui filios distrax, Bar. & Hippol. cæteri q; scribentes in l. 1. ff. de parricid. Abb. in ca. 1. cod.

1. eod. tit. Ang. de maleficijs, in verbo, ex interuallo: Bonif. in rubr. de parricid. explicant passim doct. in §. alia. Inst. de publi. iudicijs. omnium. diligentissimè Lud. Carrerius in practica criminali in §. homicidium. nu. 128. pag. 230. & nouissimè Ant. Gomez. c. 2. delictorum, num. 3. regia l. 12. tit. 8. parte. 7. & vsq; ad quẽ gradũ isthęc pœna extendatur, paulò antè declarauimus. Et ratio isthęc assignari posset, quare parricidij pœna afficiatur filiorũ interfectores propter amorem & affectum parentum in liberos. scribitur 2. Reg. 18. c. filij mi Absalon, fili mi, quis mihi tribuat, vt ego moriar pro te? & illud Virgilianum carmen libro 1. Aeneidos adstipulatur.

Omnis in Aescanio chari stat cura parentis.

Nam & apud Quint. Declamatio. sexta, cui titulus est, Pater ille fita proclamat: ò quã graue est mori, quãtò grauius, quòd ego uiuo superstes fili mi? traditq; Iustin. li. 10. in principio. & lib. 16. de Ptholmæo Aegypti rege, explicat & Eutropius lib. 3. Roman. gest. de Maximiano decantat & Socrates apud Cassidorũ. Hist. tripart. li. 1. c. 4. extãtq; pleraque alia exẽpla apud Valeriũ Maximũ, libro 5. tit. 7. & id constat de Iacob. magnæ sanctimonix Patriarcha, vt Genes. 37. ubi scissis vestibus indutus est filicio, lugēs filium suum, congregatisq; liberis eius, vt potè patris lenirent dolorem, minimè consolari voluit, sed utiq; ait, Descendã ad filium meum lugens in infernũ. In qua specte ex externis scriptoribus Plutarchus vir sanè in omni doctrinæ genere excellentissimus librũ peculiarẽ de hac re scripsit, tit. de amore parentũ in liberos. Rabbi Moyse Aegyptius libr. perplexorũ, 1. cap. Dum ipse rationem reddit, quæ sit causa, qua lex Mosayca prohibet parentem & filium vno die decapitari. Quibus accedit Baptista Fulgosius lib. 5. memorabilium. titu. 7. qui est de parentum indulgentia in liberos. Cui rei accedit quod apud Euripidem, Andromache filium suum vocat vitæ oculum. & cõstat ex Euripide in Alcmene, Vehementem in liberos amorũ affectum Deus dedit hominibus & ex Menandro constat,

Patris mine non valde terrent:

Suauis est pater, pudentior, quàm iracundior:

Filium benevolentia patris meliorem facit:

Emendandi sunt liberi, non tam duriter tractando, quàm verbis suadendo.

Et ex Euripidis sententia constat,

Z 4 vna quæ

Vna quadam est communis hominum lex,

Et diuinitus institutum, quod aperte iam dico:

Vt videlicet nullum non animal natum ex se factum amet.

Et Antiphonis sententia cōstat Anacharxis Scytha interrogatus, qua de causa non operam daret proli: respōdit, quia nimis amaturus essem. Et pleraque id genus alia constant ex Stobæo in sententijs deductis ex thesauris Græcorum, sermone 81. & hunc parentum amorem à natura insitum esse, ac proficisci, esseque cōmunem omnibus animalibus. Apollonius Tyanæus apud Philostratum lib. 2. adnotat. Quibus adstipulatur illud Euripidis, Omnibus profecto hominibus filij sunt anima. Idem existimat Philostratus. Quibus maximo apice deseruire videntur à Cicerone tradita libro tertio de Finibus bonorum & malorum, in hæc verba, A natura ipsa, ut eos, quos genuerimus, amemus impellimur. Et libro quarto itidem de Finibus: Id natura tributum est, ut ij, qui procreati essent, à procreatoribus amarentur & in tertia actione in Verrem ait: Nihil nobis natura iucundius, nihil charius esse voluit, nihil dignius, in quo omnis nostra diligentia indulgentiaque consumatur: Quare dum habemus paruos liberos, & incertum est, quàm longa nostrum cuiusque vita futura sit, consulere viui, ac prospicere debemus, ut illorum solitudo, & pueritia, quàm firmissimo præsidio munita sit. Et secundo de Oratore, ait: Non est boni, nec liberalis parentis, quem procreauit, & eduxerit, non vestire, & ornare, præsertim cum se locupletem esse negare non potest. Itidem pro Cluentio existimat, is pater est amens, qui odit eum sine causa, quem procreauit. Huic etiã accedit sententiæ post reditum ad Quintum, & inibi Cicero ait: Nihil dulcius hominū generi à natura datū est, quàm sui cuique liberi. titul. primo Officiorum in hæc ait verba: Commune omnium animalium est, coniunctionis appetitus, procreandi causa: & cum quedam eorum, quæ procreata sunt. Idque pleniori manu constat ex Antiphonis sententia in hæc verba asseuerantis,

Non cum aliquid in gratiam dilecti filii facio.

Hunc ad me pertinere fructum mihi persuadeo.

Et Themistius in lib. de moderatione ait: Non vos latet, o viri, amorem in liberos affectum esse laudabilem, & longè alium quàm pecuniæ & diuitiarum amorem: ac liberorum amor cælitus naturæ alligatus est, & planè ab aurea illa infracta

fracta; cathena pender, quam natura perpetuò contexens, & obeuntibus nascentia coniungens, ne in nihilum relabatur, sibi cauet. Et pleraque id genus aliã constat ex Stobæo in sententijs ex thesauro Philosophorum deductis, sermone 81. & præter hos non desunt leges, nec rationes, quæ hæc coadiuuent sententiam: siquidem est textus ad id omnium præstantissimus in l. nam & si parentibus. ff. de inoffic. testamento. qui veluti basis est istius quæstionis. inibi, propter votum parentum & naturalem erga filios charitatem. text. in l. isti quidē. §. vltimo. ff. quod metus causa. vbi extat, nihil interest, in se quis vetitus sit, an in liberis suis cum pro affectu parentes magis in liberis terreantur, quàm in se ipsis l. vltima, in princip. C. de cura. fur. ibi, quis etiam talis affectus inueniatur extraneus, ut vincat paternum. gloss. in l. quidam cum filium. ff. de hæredib. institu. l. nec in ea. ff. de adulte. inibi, pater consilium capit pro filijs. l. 1. §. taceat. C. de rei vxor. actione, vbi Imperator ira scriptum reliquit: Naturalis stimulus parentes ad liberorum suorum educationem hortatur. Idem explicat Accursius frequentius receptus, in l. si filius. C. de patria potest. Quæ ductus ratione Accurs. in præcitata l. vlt. in ea est sententia patrem efficaciori amore filium diligere, quàm seipsum: & est tex. in §. vlt. Instit. de noxa. inibi, quis enim patiatur filium suum & maximè filiam, in noxam alij dari? lamissimus. §. Lucius, ibi, contra naturales stimulus. ff. de excusat. tut. l. propter insidias. C. qui accus. non poss. l. pen. §. Iulian. ff. quod falso tutore authore. inibi, affectu enim magis propèssori: quin etiam amor vxorius omnibus maior esse dicatur, hic tamè cedit amori parentū in liberos, si fides adhibenda est Accurs. Bar. Ang. & plerisque alijs doctoribus in l. Lucius. ff. de vulg. idque pleniori manu cōstat ex Titij Liuij sententia lib. 3. ab vrbe condita: Virginus cōstanter asseuerit sibi vitā filie suæ chariorē fuisse. Idque constat apud Quintil. in declamatione 11. cui titulus est, Diues accusatus prodicionis est Iulius Capitolinus, explicat Gordian. senior. cuius plerisque leges in nostro Codice Gras esse constat audita morte filij sui laqueo, vitā finiuit, & Seneca in lib. de cōsolatione ad Albinam, & Plutarchus in vita Thesæi. & in vita Solonis pleraque alia extat exēpla huius rei. Quibus accedūt, quæ cōgerit Aristoteles in lib. 11. Et hic. c. 1. & c. 3. apud quos satis in definitū extat. Cæterū hic amor adeò à natura insitus est, ut

est, ut etiam bestię pro suo partu ita propugnant, ut vulnera excipiāt, nullos impetus, nullos casus reformident, sicuti in hac specie scribit Cic. libr. 7. Tusculan. quęst. itidem lib. 3. de Oratore ita scribit: Ferę partus suos diligunt, & nos in liberos nostros vti debemus indulgentia. Quibus accedit quod Plin. lib. 8. ca. 18. scriptū reliquit. & Aelianus lib. Histor. animaliu 5. & Appoll. Tyanzius apud Philostratū in vita ipsius lib. 2. existimat in foetus proprios esse naturalē amorē. Siquidem Elephātes flumen trāseuntēs, suos pullos deferūt desuper. Idē de vrsō, Lupo existimās, & de pāthera & Tygribus, pleraq; id genus alia cōmemorāt. De amore erga filios suos Aelianus lib. 1. Historię animaliu, & li. 14. de aquila, idē profitetur, ne quid ignarus Bald. in l. 1. col. 5. ver. expedita est. C. vnde vi. scribit bruta animalia salutē filiorum quadā naturalij iustitię tueri, ac defendere, idque constat ex sacris scripturis 2. Reg. c. 17. amare inquit animo, veluti si vrsa raptis catulis in saltu sæuiat & Prouerb. c. 17. & Osee c. 13. Occurrāt eis quasi vrsa raptis catulis quo in loco Hieronym. asseuerat inter animalia fera nihil esse vrsa sæuius, cūm catulos amiserit. Quibus maximo apice deseruire videtur quod hoc in negotio scriptū reliquit Homerus lib. 2. de Leone, inquit,

*Vtque Leo in sylua stabat sua pignora circum,
Cui manus occurset catulos nemus inter agenti,
Venatrix accincta virum.*

Et iterum libro 2. Illiados scriptum reliquit.

*Crebra gemens nimum tanquam leo viribus ingens,
Faucibus, absenti venator si catulum audax
Arripuit, densō in saltu dolet, ac rē sequensque
Deinde nemus versat, scrutans vestigia, si quo
Versu viri inueniat, rapit illum bilis amara.*

Nec silētio præterire licet, siquē & præter hos, aues pullo-
rum causa pleraq; faciūt, veluti aquilę & ciconię, quę nun-
quā nidos exeūt, quin lapides illis imponāt. Quod si mariti-
mas etiam buluas cōsuleremus, minimē alicui videri debet
Delphinos amare à natura suos foetus: rursus phocę, quę vo-
racissima est, cū vidit filiū à vita decessisse, infra triduū à ci-
bis abstinere: & Balena faucibus filios abscondit, si quo maiorē
beluā fugere eos contigerit. Quibus rationibus, nec imme-
ritō parricidij pœna afficiendus est pater, q. p. prios interemit
filios: q. a vtpotē hic amor à natura sit insitus. Quod adeo in-
telligen-

telligendum esse existimo, tametsi parentes consanguineive
conuictum & cōfessum in carcere existentē, & ad mortē con-
demnandum, veneno criminis reū interfecerint, sicuti profi-
tetur Bar. in l. 1. ff. de statu. hom. Fel. in c. cū iuramento. de
homic. ad fi. & huic accedit sententię Lud. Car. in pract. crim.
§. homicidium. nu. 146. quod tamen intelligendū esse existi-
mo, ni filius esset bannitus, tametsi eū interimat pater, mini-
mē parricidij pœna tenetur, immunisq; sit ab hac pœna, cūm
iure & lege posset eum inrerimere impunē; tex. est in l. mini-
mē. ff. de relig. & sump. fun. Salic. in l. 1. C. de pat. q. fil. suos
occid. Bar. in hac specie idē asseuerat in d. l. minimē. Cap. in
confi. crimen. 5. & Nellus in tract. bannitorum, 3. par. 2. tem-
poris, quęst. 53. Ang. in tract. malefi. in ver. ex interuallo. ad
fi. Girar. de Petrasan. in 2. sing. Hip. in confi. 11. & l. diuus. de
ficar. itidē in sing. 120. iura sanguinis. & an liceat fratrem ban-
nitum occidere, explicat Alex. post Bar. in l. postliminiū. §. si
lius. de capt. & postlim. reuers. Quibus nec admodum inui-
tus accedit Flor. in l. sciētiā. §. qui cū aliter. ff. ad leg. Aquil.
Paul. de Cast. in l. 1. §. ius autem. ff. de iust. & iure. Abb. in cōfi.
104. quibus accedit Ang. in confi. 223. itidem in auth. de in-
cestis nup. in princ. quo in negotio idē existimat Io. de Por-
tona. in l. qui seruū. ff. de verb. obl. & nouissimē Io. de Arn. in
Epitome 62. itidem in soliloquio 66.

Secundō, hunc t. criminis reum pœna parricidij esse affi-
ciendum, nisi parens patrię aut regis proditorē filiū inter-
emisset: vti magno apice deseruire videntur Ciceronis verba
lib. 3. de Finibus bon. & malor. Non est magis vituperandus
proditor patrię, quā cōmunis vtilitatis aut salutis desertor
propter suā vtilitatē aut salutē. Itidē pro lege Manilia: Siqui-
dem per proditiōē & rebellionem, ius agnationis amittere
cōstat, tex. est, qui frequentius ad id solet adnotari in l. post-
liminij. §. filius. ff. de capt. & postlim. reuersis. Bart. idē profes-
sus in l. si. ff. de receptat. And. de Iser. huic sententię accedit in
c. 1. §. de receptatoribus. de pace iuram. firman. in vsib. feud.
Matth. de Afflict. in constitut. Neaplit. incipiente paterno.
Idque constat ex Cicer. 1. Offic. vbi in hæc verba inquit: Non
nobis solū nati sumus, sed partim patrię, partim parētibus
& amicis. Itidē eo. lib. ait: Nō solū nobis diuites esse volumus
sed liberis, p. pinquis, amicis, maximeq; reipublicę. Itidē in
Læl. p. fitet: Bono viro nō minori cura est, qualis respubli-
ca post

*Pater in-
terimēs fi-
lium bāni-
tū immu-
nis est.*

26

ca post mortem tuam futura sit, quam qualis hodie sit. Et Plato idem scribit ad Archytam: Non sibi soli se natum homo meminerit, sed patriæ, & suis, ut perexigua pars illi relinquatur. Idem Cicero libro 2. de Finibus bonorum & malorum. Et proficitur Euripides,

Quid enim paterna charius esset vivo tellure?

Idem Euripides in Philoctete ait,

Conuenit omni ratione, & arte, amantes patriam, salutem eius moliri.

Nec fatigeris, dum patriam recuperare studes.

Natale solum, ut conuenit, gratissimum est hominibus, neque verbis eius dulcedinem exprimere possum:

Multo enim auro, & opibus antecellit patria ad inhabitandum, prudenti viro. Nam quod natura cognatum est, & familiare, nescio quam sui dulcedinem mortalibus in vita præstat.

Et ex Stobæo constat sermone 37.

Beatus ille, qui fortunatus domi manet,

Domini manebit vir vere fortunatus.

Ex Homeri sententia constat.

Vnum auguriam optimum, pugnandum esse pro patria:

Vos, age, ad naues conferti pugnae, donec vestrum ictus aut vulneratus mortem & fatum quilibet sequatur.

Moriatur non enim indecorum est ei defendenti patriam mori.

Idem Odissæ 1. loquens de Ulyssæ,

Ceterum Ulysses cupidus vel sumum exeuntem videre, patria sua, sic mori optat,

Quam nihil est patria suauius, atque parentibus:

O mater ego prudens simul, ne impudens perueni ad viros inimicos

Verum necesse est cunctos amare patriam quod si quis secus ait,

verba funditare gaudet, animum tamen in patriam conuertit.

Et ex Platonis sententia in Critone definitum est, Patri, & matri, & progenitoribus omnibus patriam esse anteponendam, atque esse venerabilius, sanctiusque tum apud deos, tum apud homines mentis copotes esse patriam collocandam, colendamque; eam oportere magis, eiq; obedire, ac rigidius se gerere, mitius assentiri, quam patriæ: vi autem uti nefas est ac perditione, vel contra matrem, vel contra patrem, maximè verò omnium contra patriam. Ceterum communis hæc petitio iustissima est, & summo omnium studio suscipi digna, ut patria, quæ semper suscipit, & alit omnes, & quæ nobis maiores nostros exhibuit, tum ipsa, tum deorum indigentium honores, magis ac magis seupper augeatur. Pythagoras in-

terro

interrogatus hac in specie, quomodo oporteat se gerere erga patriam ingrati: respondit, ut erga matrem. Aristides interrogatus, Pythagoræ de re in exilio maximè tristatus fuisse: respondit propter dedecus patriæ malè audientis sui causa exilij. Quibus conuenit quod vulgò circumferri solet de Lacone, qui quidem ad regem Persarum venerat, ut pœnas daret propter legatos: dimissi sunt, & insuper virtutis suæ gratia à rege rogati, ut potè secum manerent. At qui modò dixerunt, huiuscemodi patriam relinquere possemus? plerumque id genus alia constant ex præcitaris authoribus, & omnium diligentissimè congescit Stobæus sermone 37. de patria. Denique patria velut alter quidam Deus, & primus maximusque parens. Quo fit, qui tamen nomen ei imposuit à re ipsa, non temere patriam nominauit, vocabulo siquidem à patre deducto, pronuntiato, tum feminina terminatione, ut ex utroque parente mixtum esset. Atque hæc ratio insinuat patriam unam optimam quidem iure duobus parentibus colendam esse. Præferenda igitur omnino est patria utriusque parentum seorsum: & non solum ipsis eam præfert, sed etiã uxori & liberis, & amicis: & absoluto sermone, rebus alijs omnibus post deos: atque ideo immunis erit criminis reus à parricidij criminis punitione, interimendo filium patriæ proditorè, regisve. Ita scriptum reliquit Cōsul. in l. 1. ff. ad legem Pœp. de parr. & maximo apice deseruire videtur tex. in l. minimè ff. de rel. & sum. su. & inibi gl. frequentiori doctorum consensu recepta, cui similis in ca. fortitudo 24. q. 3. Abb. in ca. perueit. col. 1. de immu. eccl. Petr. Gir. in sing. 2. quod ipse intelligendum esse existimo, si pater filium occidisset patriam defendendo. longè quidam aliter Bal. in l. si adulterium cum incestu §. libertus ff. de adul. & inibi Alex. post Bar. quibus accedunt Imo. Ang. & plerique alij in l. triticum ff. de ver. obli. & huiusmodi inia authores habeo Abb. in cōsi. 104. Cēp. in cōsi. crimi. 5. ad si. Hipp. in l. 1. §. prætereà. col. 9. vers. alius est et effectus ff. de quæst. Est iuris gentium præceptum, ut patriæ pareamus l. vim l. veluti ff. de iust. & iur. Barb. conf. 34. vol. 2. col. 18. itidè in 6. Raynal. col. 4. & rursus 88. de testam. & cōsi. 10. vol. 2. col. 3. Cur. Senior cōsi. 45. col. 4. vers. quia quilibet. & Cap. de Imperatore militum diligendo. vers. propter nationem. & in lib. de simulat. contract. 21. presump. Itidè in suo libel. de vita & modo viuendi in studio. & Petr. Jacob. in arbore successio. nū. col. 9. vers. item Rex. Alius subiicitur casus, huius criminis reum minimè parricidij pœna afficiendum esse, si filius in-

terro-

*Pythagoræ
re celebris
sententia.*

*Patria vn
de dicta.*

27

teremisset patrem, deductus in hospitali à patre: sola ratione, siquidem ius patrie potestatis amittit, constat ex l. 2. de infantibus exposit. ex quo sumens rationem Bal. in ea est sententia, ciuem in conflictu belli deserentem ciuitatem, ipsius ciuitatis priuilegium prorsus amittere. idem Bal. in capi. 1. de langui. exposit. explicat Girar. in præcitato sing. 2.

Hinc perpendi poterit ex eadem resolutione, quæ frequenter solet controuerti, ex eisdem causis, quibus filius & filia à patre exheredari possunt, ex eisdem ius parricidij amittere constat ex Bar. & Hip. in d. l. diuus ff. de parric. aliaq; iudicantis arbitrio pena afficiendus erit, ex tex. in d. l. diuus. omnium diligentissime Iaf. in l. ius autem ciuile. pen. col. ff. de iusti. & terit, ex eisiure. Quibus nec admodum inuitus accedit Hippol. in l. 1. in dem parricidij princ. 20. limit. itidem in l. circuncidere §. seruo ff. de sicar. & in l. si quis viduam 5. col. versi. item faciat ff. de quæst. Ang. in l. Gracchus C. de adul. & in l. meritò 2. responso. Itidem in l. si adulter. & satis diligenter Hipp. in d. l. diuus. Quibus quidem casibus immunem esse à parricidij pœna, sicuti explicat glo. & Bal. in c. 1. 5. col. quibus mod. feudum. amitt. Girardus loco præcitato. Quibus suffragantur adnotata per Bart. in l. item apud Labeonem §. item ff. de iniur. & inibi Alexan. post Bar. Ang. his accedit in tract. malefic. in versic. scienter & dolose. apud quos satis id definitum extat.

Si ad amissim quæ in hoc capite desiderantur, declarentur, illud adnotatione meretur, Matrem patremue huius criminis reos infantem in lecto iacentem interficientes, si dolose fecerint, parricidij pœna teneri, uti constat ex capi. 1. de his qui filios occidi. Sin minus iudicantis arbitrio mitiori pœna afficiendi sunt, tex. est celebris in c. fin. de his qui filios occid. Bonifac. in titu. de parricid. ad finem. Quod si in culpa fuerint, extraordinaria pœna coercendi sunt l. 1. §. sed et si l. 3. §. ex Senatusconsulto ff. de sicar. Quibus addendus est Ioannes de Arno. in problem. 43. & nouissimè Antonius Gomezius tomo 3. delictorum. cap. 3. num. 19. in dubio tamen minimè dolus presumitur, sed utique casu vel aliqua nutricis culpa matrisue. Quo fit, iudicantis arbitrio pœna afficiendam esse: expensa satis diligenter culpæ qualitate, sicuti doctores existimant præcitati. Quibus admodum suffragantur tex. in c. si. de his qui filios occiderunt. & tex. in c. consulti 2. q. 4.

Perplexa

Perplexa valde & admodum insignis quæstio est, quæ à iuris utriusque professoribus non infrequenter discutitur, sitne parricidij pœna maritus afficiendus, qui quidem uxorem interfecerit? & grauius puniendum esse, quam qui matricidium commiserit, sicuti hac in specie ex professo existimat glo. in c. scito turpem. in verbo, & quis 1. quæst. & glo. in vers. iuxta modum. in c. fin. de statu monach. extrà. & glo. in c. admonere 33. quæst. 2. in verbo, existimes. Pro quibus est text. ad id præstantissimus in l. 1. ff. ad legem Pompeiam, de parric. siquidem interficere uxorem plus est, quam patrem occidere, vel matrem. & his suffragatur illud Genesios 2. Quãobrem relinquet homo patrem suum & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne vna. Idque constat ex ratione dictæ l. 12. par. pleraque id genus alia, quæ cõgerit Ludouicus Carr. in §. homicidium. nu. 149. & iterum 151. pag. 237. Et Antonius Gom. c. 3. delictorum. num. 3. & huius sententiæ insignis differentiæ ratio assignari posset, ut habetur Genes. 2. Erunt duo in carne vna. & constat ex Matth. 19. & Marco 10. & ad Ephes. 5. quibus sanè satis superque constat amorem vxorium cæteros omnes anteire. Et teste Philos. 8. Ethic. asseuerat, quod inter virum & uxorem debet esse amicitia excellens & naturalis. Et Bal. in l. cum multæ. col. 1. C. de donat. ante nup. eaq; ratione ductus Apost. inquit: Viri, diligite vxores vestras: propter quod relinquet homo patrē & matrē. Vti cõstat ad Ephes. c. 5. & in c. gaudemus: de diuor. quocirca cautū est l. reprehendenda C. de instit. seu restit. sub cõdit. factis. concordiam coniugalem cuiusque lucro præferendam esse: is autem amor eò maximè inter eos iniri debet: quia, teste Philosopho, amor est causa & principium generationis, ut in auth. quibus modis nat. eff. leg. §. illud. collat. 6. idemq; existimat Io. Berbetus. in tit. de soc. 8. versi. nam liberorum. In quo quidem fauor publicus auersatur. Siquidem nuptijs conseruatur genus humanum, ut in auth. de nupt. in princip. collat. 4. Ex quo illud Propertij lib. 4.

Omnis amor magnus. sed apertè in coniuge maior.

Quæ omnia conuelli possent ex gl. vi. in l. precibus. & inibi Bar. cæteri q; doct. C. de impub. Bar. in l. pater Severinæ §. socius ff. de cond. & demõst. vbi existimat cõiuges se inuicè efficaciori amore diligere, quam proprios filios, text. est in l. lex quæ tutores. ver. lex enim nõ solum C. de admin. tut. & illud

Home-

Homeri, lib. 14. Iliad. ait, virum & uxorem parentum charitatem præ conjugali obliuisci: Idq; constat lib. Eisd. 3. ca. 4. & constat 1. Reg. 19. vbi Michol viriliter saluauit virum suum, cum ad mortem quæreretur à Saul patre eius. Iudith fortiter pro se & populo suo egit, cum Holophernem capite truncavit, Iudith. 12. & constat 2. Machab. 7. & Ionæ 19. & Hester 5. & Matth. 28. & Marci 15. & Lucæ 23. & pleraque id genus alia de mulierum fortitudine circa vires explicat Valerius Maximus lib. 4. tit. 7. c. 4. Et, Episcopus Palætinus in historia Hispaniæ, parte prima. cap. 4. & de uxore regis Ferdinandi primi, satis notatu dignum explicat historia scholastica, libr. 4. titu. 7. cap. 5. & 6. Et Plutarchus in libro de virtutibus mulierum. Et apud nostros Ioan. Lobius in cap. per vestras. super rubrica §. 50. nume. 24. & Paris de Puteo in tract. syndicatus, versi. si carcer. capit. 3. Et pleraque mulieres liberasse patriam commemorat Biblia Aurea capit. 17. de sapientia mulierum. & cap. 52. de fortitudine mulierum. Plures etiam numerat Bibal. in opere regali, char. 53. sub rubrica virginis nobilissimæ. Antonius Per. gr. lib. 2. c. 24. & Florentiæ ante fores Palatii adest statua cupri Iudith obtruncantis Holophernem, in exemplum defendentis patriam. Gilbertus in quæstionibus post Philosophum 2. æconomicorum. chart. 3. Flor. de sancto Petro in sua eleganti quæst. cuius initium est, Varia & diuersa. de qua meminit in l. liber homo ff. ad leg. Aquil. la 2. Paris à Puteo de syndic. versi. si carcer. capit. 3. qui referunt aliquas mulieres viros liberasse à carceribus. Valerius ante hos lib. 4. c. 6. ad fi. vbi de Lacedæmoniorum vxoribus meminit, quæ capitibus velatis maritos liberarunt à carceribus. Idem refert de uxore comitis Ferdinandi Gundisalui, vti constat in Chronicis. & in Valerio scholasticæ historiæ libro 4. tit. 7. c. 4. Simile facinus notatu dignum fecit Domina Sancia filia Regis Alphonfi, vxor regis Ferdinandi primi, de qua in Valerio historiæ scholasticæ, lib. 4. tit. 7. c. 5. & c. 6. meminit de eadem uxore regis Alphonfi, Plutarchus de virtutibus mulierum, & Io. Bocc. lib. de illustribus mulieribus pleraque scripsere. Et pleraq; id genus alia de mulierum fortitudine reperies apud Virg. lib. 11. Aenei. de Pentafilea furente. et ex Homer. lib. 6. Illiados. Ex Hor. lib. car. 3. ode. 7. Et de fortitudine mulierum ad nauisam vsque congerit Nicol. Boer. decisi. 121. n. 3. And. Tiraq. de vtroq; retrac. trac. lignagier. gl. vnica §.

20. num. 5. pag. parua 567. itidem l. 9. connubiali, nume. 110. Boer. in tracta. de seditio. chart. 39. Ioan. à Neuiz. in syluz nupt. lib. 1. fol. 69. colum. 4. in magnis. Ceterum reum huius criminis hac parricidij pœna afficiendum esse, si t vxorem 31 interfecerit, quinetiam si sponsam: ex quo deducitur interpretatio vera l. sciendum ff. ad leg. Pomp. de parricid. vbi Iurisconsultus asserit legem Pompeiam in sponsis locum habere, vt intelligamus sponfos illos, qui promiserunt prestare conjugalem consensum, quos de futuro appellamus. Siquidem in spõsis de presenti apertè id cautum & expositum erat in l. 1. ff. ad leg. Pomp. de parrici. notat glo. Accurs. in §. alia Instit. de publi. iud. vbi probat in interficiente uxorem locum habere legem Pompeiam, atque eadem ratione in vxore occidente virum, idem seruabitur, sicuti probatur in d. l. 1. & eleganter expressit ille doctissimus vir, qui Alphonfi regis imperio leges, quas Paritas Hispani vocamus, concinnauit in l. 12. titu. 8. par. 7. Quibus & illud adnotandum est, reum t huius criminis esse maritum, qui vxori venenum dederit, vti sanè vxorem occideret: tametsi non voti 32 compos euadat, in labem huius criminis parricidij incidere. In ea fuit sententia Bar. in l. 1. ad finem ff. de parricid. Cui accedit Salic. in l. 1. C. de venefic. & mathem. Ang. de malefi. in glo. ex interuallo, tametsi ab hac sententia discedat Bald. in consil. incip. Stephanus. Ad id etiam. pertinet, quid scen- 33 sendum est de viro occidente uxorem, perdatne dotem ex pacto, aut statuto lucranda? explicant doct. passim in l. si ab hostibus §. si vir. soluto matrimon. iudem docto. in l. hereditas. in fine C. de his quibus vt indig. Pau. de Cast. in l. res iudicata §. heredi. solu. matrim. ff. Barto. in l. eius mortem ff. de his quibus vt indig. doct. omnes in l. 1. C. vnde vir & vxor. Et omnium diligentissimè Bald. Nouellus in tract. de dote 8. part. 31. priuilegio. Et quid versa vice, si vxor in mortem viri machinata fuerit, amittatne dotem? explicat Barr. in l. pen. §. Seia ff. de alim. leg. Illud etiam subijciam: tametsi t donatio morte confirmetur, si sanè donatarius mortem violentam affectasset, morte donantis minimè confirmatur, explicat Bald. in l. si tibi C. de donatio. ante nuptias. itidem in l. hereditas. ad finem C. de his quibus vt indig. Cui accedit Felin. in capi. fin. de homici. Quæ omnia eò tendunt: Si sanè constat de dolo, & ex professo occidisse, aliàs longè quidem 34

aliter. Siquidem in coniunctis minimè dolus præsumendus est: glo. est, quæ expressim hoc ipsum vult in l. 1. de sicar. Cui accedit Bald. in l. fi. 20. opposit. C. de hered. inst. Et huius sententiæ authores habeo Salic. & Hipp. in præcitata l. 1. Rom. in l. 1. ff. de in ius voc. Cæp. in consil. 33. Hippol. in l. 1. §. diuus ff. de sicar. Quibus in locis isthæc sententia crebrior inua-

35 *Parricidij pœna afficitur sua iurisdictionis subditum interficiendo.* ter discutitur, iudicem t̄ atque magistratum absque labe criminis subditum suæ iurisdictionis hominem interficientem, hac legis pœna de parricid. plectendum esse, vti est gloss. quæ ex professo hoc ipsum vult, in authen. vti iudices sine quoquo suffragio §. illud amarissimus. colla. 2. ea ratione ductus, quia iudex patris loco censendus est, vt in authen. de mand. princ. §. talem. ibi, paternum. collat. 3. & est text. in l. pen. §. militi. ff. ad leg. Jul. repetund. Anan. in c. accusasti. de accus. & nouissimè huic accedit sententiæ Ludouic. Carrer. in pract. crimi. §. homicidium. numer. 132. pagin. 232. & Ludouic. Montal. in tract. de reprob. sentent. Pilati. versic. & hæc sufficiunt. Multi-

36 *Fratricidium committentis pœna.* plex tractatus exponitur ab omnibus doct. an frater t̄ interficiendo fratrem, sicne legis Pompeiæ pœna de parricid. puniendus? Quo in negotio, vt paucis diluantur errorum causæ, circa hanc conclusionem ea est constitutissima omnium assertio: Fratricidium committentem hanc eadem pœna parricidij afficiendum esse, sicuti explicant doct. in l. 1. de parricid. & in l. 1. C. de pat. qui fil. suos distrax. Ludou. Carrer. in pract. crim. §. homicidium. num. 128. in super huius criminis reus à successionem eius prorsus excluditur, & vti que fiscus admittitur. Bar. & plerique alij in l. 1. & in l. fina. ff. si quis aliquem restari prohibuerit. Et Gand. in titu. de varijs quæst. in malefic. pen. col. & Lud. Carrer. loco præcitato. nu. 152. Quorū ratio eo assignari posset, quid causæ sit, vt huius criminis reus hac pœna afficiendus sit: siquidem ex sententia, Plutarchus in Eucli. existimat, fratres quodam modo corporis partes sunt, quemadmodum oculi tui, pedes, manus, & reliqua membra:

37 Nam & fratres t̄ aliquo modo ita se habent, si communē generis originem spectes. Sicut igitur oculi manusq; si animæ & mentis per se corporis fierent, quoniā nec ipsæ quidem functionem suam rectè administrare possunt, circa præsentiam aliarum partium, ita nobis etiam, qui homines sumus, & animam habere nos fatemur, omnibus viribus enirendum est,

est, vt fratribus decenter vramur. Siquidem magis, quàm partes corporis ad auxilium mutuum fratres compositi esse videantur. Si oculi simul aliquid intuentur, vterque alteri præsens, & manus præsentis manui subuenit: fratrum verò opera mutua multò latius patet, quamuis magno loci intervallo disiuncti sint: quibus admodum Menandri conueniunt verba,

Quam suavis est inter fratres concordis amor:

Quem natura alicui coniungit,

Ille nullo tempore alienus fieri potest.

Et ex sententia Euripidis id etiam constat,

Indigna res est fratrum contentiones fieri, seu verbis,

seu pugnis, vbi in mutuum inciderunt discordiam:

Et Plutarchus de amore fratrum inquit, nec diuitiarum, nec regni, quod apud homines imperium est diuinissimum, sine fratribus vlla potest, aut gratia, aut fructus esse. Siquidem qui fratrem suum non amat, is nec parentes quidem, qui amborum gnationis cōes authores fuerunt, amat. Musas notatas aiunt simul degere, propter sororiam aiorum cōiunctionem. Cæterum Pollux quendam, qui fratrem apud ipsum clam deterebat, pugno percussum occidit: ac ne Deus quidem solus esse voluit, sed potius cum fratre semideus agere. Euclides Socraticus cum fratrem dicentem audiisset: Dispeream, nisi te ultus fuero: respondit, & ego, nisi vt nos ames, tibi persuaferim. Et Aristip. ad fratrem dixit: Memineris te dissentionis, me reconciliationis autorem fuisse. Et pleraque alia de fratrum amore explicat Quintil. de decla. 321. Quis enim (vt Aristippi dicitur in fratre.) apud Sallu. dicit Mycipsa) amicior, q̄ frater fratri? Et multis ante seculis scripserat Hesiod. ex Græco Latine conuerso, *Sed nec germano quisquam est æquandus amori.*

Cuius rei exemplum nobis reliquit Herod. in Thalia de muliere (ea Intaphernis vxor fuit) quæ optione sibi facta à Dario sibi fratrem aut maritum, aut filios morti adiudicatos, eximendi fratrem elegit, maritoq; ac liberis anteposuit. Et ex eodem Plut. Euclidi Socratico tribuens ait: Cum ergo omnes homines diligendi sunt, tum fratres multò maximè. In quo Socratis animum imitari ac referre debemus. Hic enim ad illum, qui se moriturum exclamauerat, nisi ipsum vlcisceretur: at ego, dixit, nisi te mihi effecerim amicū moriar. Et Socrates ait fratres ita habēdos esse, ac si manus, quas Deus, vt vna alteram iuuet, creauit, dimisso hoc conarentur impedi-

mento inuicem fore: aut si pedes diuina prouidentia ad coadiuuandum inuicē facti, relicto hoc, vnus alterum impediatur: fratres verò, dum amici sunt, quamuis multū vnum ab altero distet, agunt tamē ea quæ profutura inuicem sunt. Quocirca nemo solus est, nec ex quercu saxoue natus, sed ex parētibus, & cum fratribus & agnatis, alijsque familiaribus agit. Verū enim uerò extremę insanix argumentum est cum illis coniungi uelle, quorum amorem nulla vis naturæ commendat nobis, uti hac in re ex Socionis, sententia constat.

Qui relictis fratribus alios amicos querunt, similes illis sunt, qui suum rus incultum sinunt, & alienum excolunt.

Et Socrates ait, Quemadmodum æquē damnum fit ei, qui nesciens tentaret uti eo: sic etiam frater dāno fit, cum quisque eo uti tenetur nesciens. Quibus sanē rationibus constat propter multum amorem inter fratres, huius criminis rei legis Pompeiæ de parric. pœna afficiendi sunt, sicuti constat ex iuris professoribus paulò antea præcitatis, & de fratrum amore atque cognatorum pleraque id genus alia congerit Stobæus ferm. 82. in sententijs deductis ex thesauris Græcorum. **38** Cæterum ad hanc rem conducit plurimum scire, an si statutum loquens de homicidio, locum sibi vendicet in parricidio? explicat Gand. in tit. de varijs quæst. in malefic. pen. col. & Lud. Carrer. in prac. crim. §. homicidium. num. 148. pag. 236. Hæc tādē ad huius capituli apertiore cognitionem ac eius delicti pœnam pernotare libuit: multa tamen omisimus, quæ faciliè obuia erunt, & diligens lector pro sui ingenij captu poterit inquirere, ac mente reponere: & adhuc verbo non amplius addam, quæ pœna afficiendus sit huius criminis reus iure Pontificio. Postremò, & illud adijciam, si si frater occidit fratrem suum, an frater ille filijque eius occiso succedant cum alijs fratribus, ab intestato, vel ex testamento? & Bar. ea in quæstione in l. codicillis §. matre ff. de leg. 2. indecisamque relinquit. Et prima fronte videtur fratrem admittendū fore, ex glo. in l. cum ratio §. fin. & ibi Bar. ff. de bo. dam. Pau. Cast. in præcitato §. matrem. Alber. in 3. statut. par. quæst. 58. & id quidem, nisi sit alius in eodem gradu cum homicida l. 2. §. fratris ff. si quis aliqu. test. prohib. Barto. idem professus in præcitato l. cum ratio §. fin. Et factum ipsius fratris, alijs quidem fratribus nocere non potest l. sancimus C. de pœn. Bald. in l. data opera C. qui accus. non pos. quæst. pen. sic etiam homicidium

cidium ei tantum qui est proximior, & eorū filijs nocet, non tamen alijs in eodem consanguinitatis gradu existentibus l. Lucius Titius. & inibi gloss. & Bart. 2. notab. ff. de iure fisci Bal. in l. eam quam. colu. 4. C. de fideicom. versic. hæc faciunt ad quæstionem. itidem in l. 1. vers. extrā quæro. C. de vnde vir & vxor. definiens maritum vxorem occidentem non posse & succedere, etiam cōiunctis deficientibus, ex tex. ad id præstantissimo in l. si ab hostibus. §. si vir. & inibi Castr. & neoterici ff. sol. matrim. Quo in loco Ang. expressim asseuerat proximum agnatum, qui & agnatū occidit, inuitari ad eius hereditatem: nihilominus ab eo, tanquam ab indigno hæreditas aufertur. l. si quis cum falso. & l. cum falsi. ff. de falsis. doct. passim in l. vnica. C. si ex delict. defunct. Bar. in l. ei qui. & in l. fin. & inibi Alex. ad Bar. in vlt. addit. ff. de his, quib. ut indign. Flor. post tex. & gl. inibi. l. his cōsequenter. §. 1. ff. fam. hercisc. Ang. in l. adoptiuum. §. patronum. ff. de in ius vocan. Luc. à Pen. signanter in l. cum hæc sola. C. de primipil. dign. Quibus nec admodum inuitus accedit Cepol. cuius initium est, Propter delictum patris. tametsi Bald. in l. si quis incesti. C. de incest. nupt. ad fin. ex illo tex. sumens rationem, asseuerat, quod si statuto sancitum fuerit filium patrem interficientem, non succedere: nihilo secius succedere poterit nepos ex tali occiso, potissimum si absque culpæ labe mortis aui immunis fuerit, longè quidem aliter Alex. ad Bart. in d. l. cum ratio. §. fin. idem profiteretur. In quo dubio an exigatur, quod pater usufructui renuntiauerit, explicat signanter Angel. in præcitato. §. patronum. & Cap. eo in loco, cuius & antea meminimus, tametsi grauatus, videatur quod sic. Siquidem patre delinquente, & eius bonis publicatis, & usufructus, quem habet pater in bonis filij, publicatur. Bartol. in l. si postulauerit. §. iubet. ff. de adult. itidem in l. 3. §. sed vtrum. ff. de min. Angel. in l. eorum. ff. de damno infec. Bart. in l. si quis in tantam. col. 4. versicu. quæro an habeat locum in iuribus incorporalibus, C. vnde vi. Ias. in §. actiones. nume. 65. Institut. de action. Masuerius in sua praxi, titulo. de pœnis. fol. 97. colu. 4. versic. item si bona patris. Et maximum robur huic sententiæ affert tex. in d. §. iubet. versic. sed si usufructus. Et Bald. in l. 1. C. de hon. quæ lib. & Corn. consil. 208. ad fin. col. 3. existimant usufructū non publicari: & nos in ea specie pleniori adnotauimus manu, de hereticorū pœnis tractātes. Sed pro

conciliana doctorum sententia, Salice. in l. post hac. §. si quid etiam. in vltima quaestione. C. de bon. damnatorum. hac distinctione vsus respondit, aut bonorum publicatio fit ex causa, propter quam patria potestas amittitur, & in ea specie vsusfructus ad proprietatem redit, cum causa cesser, propter quam patri conceditur patria potestas & legitima bonorum administratio. Atq; ita Bal. sententiam intelligendam fore opinatur, si minus patria potestas duret, vsusfructus quidem publicatur, ita Alex. respondit post Romanum in l. si finita. §. si de vectigalibus. col. 20. versicu. item circa hac. ff. de dam. infect. Quorum distinctio originem duxit à Cino, quem & Bald. idē professus sequitur in l. diximus. §. si pater. ff. de excus. tut. Et sic Bart. & sequentium sententiam imitari videntur. In quo dubio & illud insigne censei solet, si & pater nihil habeat, quàm vsusfructum, patria potestate durante quis filium interim nutriat, cum & fisco, & creditores succedant in locum patris, ex l. sicut. §. superuacuum. ff. quibus modis pignus vel hippo. soluitur: & in l. si vt proponis. C. de bonis damnatorum. & patrem teneri filio alimenta præstare, dubio procul constat ex l. si quis à liberis. de liberis agnos. & ex principio Institutionum de iure naturali gent. & civili. Et in specie per arrestum curiæ latum asseuerat Nicolaus Boerius decisione septima, nu. 9. in prima parte suarum decisionum. Illa tamen erit exhibenda cautela practica passim obuia: quod si pater vsusfructui renuntiauerit: si filius habebit totam administrationem: si patris publicentur bona, filius non priuabitur possessione vsusfructus, ex Ang. in l. adoptiuum. §. patronum. versiculo dicam ergo. ff. de in ius voc. asseueras hoc remedium esse singulare ad successionem saluandam, & ne fisco applicetur, quando pater calore iracundiæ filium occiderat habentem maternam successionem, vnde ei non poterat succedere. Similiter huius filij videntur seclusi à successionem, ne patri acquirant. Vnde alij ex latere materno petentes hereditatem ad se spectare consuluunt Capol. cautel. 80. cuius initium est, Propter delictum patris, quod pater renuntiet vsusfructui, vt alij fratres obtinerent. & Boerius satis diligenter numer. 17. eo in loco cuius & antea meminimus, extricat. Cæterum cum & homicida sit incapax, etiam heredes sui talium turpiter questorum, quæ ab eis tanquam ab indignis auferuntur, ex d. l. cum ratio. & l. Lucius

Cautela
practica
admodum
obuia.

40

Lucius præcatis. aliàs ausa delinquendi daretur, ex Baldo in l. reditio. colum. penult. versic. extra quero. & inibi Salicetus. C. de his quibus vt indignis. Socinus consilio 124. volum. 3. Barbatius consilio 8. in 1. quaest. volum. 3. Salicetus in præcitata l. hereditas. existimat Bart. in errorem lapsum esse in eo, quod ipse censer portionem dicti interficientis, alteri fratri, non tamen fisco applicari. Quod est contra text. in l. is consequenter. §. 1. ff. familiæ heriscundæ. & vt Bar. ab hac impugnatione immunis sit, pensata animi deliberatione intelligendus est. noq; crassa (vt ita dicam) minerua. Bar. inibi in pluribus fratribus loquitur, quorum alter immunis est & inculpabilis, & ideo nimirum si pro parte sua succedat. & ita consuluit Roman. singul. 463. Alexander in præcitata l. hereditas. Bartolus intellexit, quod fratris homicidium alteri fratri non præiudicet, sed sibi ipsi solummodo, quo ad suam portionem. Et in ea specie ita respondit Baldus consil. 223. punctus infra scripti consilij vers. quo ad secundum. vol. 1. verba agens in marito, qui vxorem interfecerat. Bar. in l. si ff. si quis aique test. prohib. 1. cui hereditas auferenda est & matris filij dati. Bal. in consil. 50. vers. item inquiritur. volu. 4. existimat fratrem substitutum in casu mortis non succedere in vim institutionis fratrem interficiendo, cui ei substitutus est, ne dolus eidem patrocineretur, ex præcitata l. ab hostibus. §. si vir. alijsque fratribus accrescit. Philip. Corn. consil. 222. videtur in hac consultatione. vol. 4. Bartol. in consilio 8. q. 2. Albe. de Rosa. in l. si sequens. ad Syll. ff. & in l. cum ratio. §. si plu. ff. de bon. da. Quibus sic perpensis existimo filiū heredem minimè teneri vindicare, contra patrem proprium, nec defuncti, ex Alber. in l. 1. C. de his quibus vt indignis. & inibi Ias. 1. limit. ex tex. ad id præstantissimo in l. si adulterium cum incest. §. si liberto. ff. de adul. Bal. in l. athletæ. §. dat remissionem. vers. extra no. ff. de excus. tut. idemq; existimat Ias. in filio testatorē occidente, qui quidem patrem suum interfecerat, versa vice teneri patrem vlcisci nec defuncti contra filiū, ex d. §. liberto. Ex quibus sanè definitū extat tamen si homicida, & filius eius, & nepos occisi possint optimo quidem iure occiso succedere, ratione incapacitatis eorū portio fisco applicabitur, alijs nō existētibus fratribus nō culpabilibus. Et ita per arrestū curiæ Parlamēti Paris. sentētia lata iudicatū est. Sicuti cōmemorat Aufr. in 4. par. de arrestis. q. 130. Et in feudo idem, q̄ frater interimens fratrem,

Per arres-
tum lata
sententia.

AA 4 trem,

trem, vel fratris filium, feudo priuatur, ex capit. 1. §. Similiter, quib. mo. feud. amit. Et inibi Bal. & Card. Alexj. Quibus nec admodum inuitus accedit Fran. Curt. Iunior in tract. Feud. fol. 35. col. 1. vers. 11. causa priuationis. His omnibus accedit, quod & sollicitat facit dubitationē, antequā inter fiscū, & indignum sententia feratur pro fisco, minimē potest ex fratribus alijsve proximioribus, excepto filio, obijci, quod hæres succedens sit indignus: glo. miris laudibus cōmendata in his consequenter. §. 1. in verb. non pertinere. cuius meminit Bal. in d. l. 1. C. si quis aliquē testari prohibue. asseuerans quod cōtra eum, qui incidit in titulum prædictum, minimē potest super hereditate esse litigium ciuile, nisi & id ad fisci petitionē fieret. Cui sententiæ se suscripsit. Cornel. consilio 150. litera o. volumine secundo.

His igitur ex receptissima omnium traditione præmissis, superest ad huius capituli perspicuam apertioremq̃ cognitionem prænotare in calce istius capituli, qua pœna iure Pontificio afficiendus sit huius criminis reus: & si sacris initiatus sit ordinibus huius criminis reus pœna dispositionis punitur, ac detrusio in carcerem perpetuum, argumēto eorum quæ notat Abb. in c. tu q̃. de pœnis. & in c. at si clerici. in princ. & in c. cum non ab homine. de iudicijs. Ceterum parricida priuatur utiq; ipso iure beneficio, siue fratricida. cap. inquisitionis. vbi Fel. col. 1. de accus. Io. de Annan. consil. 6. præsupposita. Rebuffus huic accedit sententiæ in praxi beneficiorum. 3. parte, de modis amittendi beneficia. n. 42. in quo dubio, an post degradationem curiæ seculari sit tradendus? magna pars authorum multū effuderūt tractatum, & in varias scissi sunt sententias, tam Legistæ quàm Canonistæ professores: sed tandem crebrior sententia inualuit, clericum huius parricidij criminis reum seculari curiæ minime esse tradendum. quidquid immurmuret, contrarium asseuerans, Abbas in capit. 1. de his qui filios occiderunt. existimant clericum parricidam esse post degradationem tradendum iudici seculari. Contra eum tamen frequentiori calculo recepta est sententia, sicuti existimat Aret. in præc. c. cum non ab homine. col. 9. ad si. qui vltro citroq; dilatādo chartas, quàm plurimis remissionibus fundamēta Abbatis refert, eisdemque mirum in modum respondit. Et existimat hanc contra Abbatis sententiam veritati magis fauere Decius in cap. at si clerici.

Abbas in errorē lahitur.

clerici. col. 23. & inibi Andræas Siculus. Quo in loco Decius triplici in loco adnotat text. in dicto c. cum non ab homine. contra Abbatis sententiam. Et hanc profitetur communi consensu glossarum & doctorum esse receptam Arnaldus Alber. in capitu. quoniam. de hereticis libro 6. col. 124. versic. nihilominus tamen. Quo fit, quod clericus parricida, quantuncunque graue commiserit delictum, minimē debet degradari actualiter, tradique curiæ seculari, nisi sequuta incorrigibilitate. Quo in loco pleraque id genus alia congerit Arnaldus Albertinus, tamen si perperam ab hac sententiā communi discedat Abb. in præcitato c. at si clerici. in principio. de iudicijs col. antepenult. & Anchar. in consilio 158. col. 2. Itidem in repetitione regulæ ea quæ. 19. quæsti. de regul. iuris in 6. qui quidem doctores in contraria sunt sententiā, deponendum esse tradendumque curiæ seculari, adhuc non spectata incorrigibilitate. Idem Abb. in c. cum non ab homine, & inibi Bal. de iud. idē Abb. in c. 1. ad finem. de homic. Et in c. nouimus. de verb. signific. Quibus accedit Felinus, in c. Inquisitionis. col. 2. de accusat. Et omnium diligentissimē Barbat. in consil. 63. col. 3. volu. 1. Et hanc sententiam æquitati consonam esse firmat Decius loco præcitato: quā in praxi Florentiæ seruata esse profitetur. Et pleraque id genus alia congerit Archiepiscopus Flor. in 3. parte, titulo. 27. capit. 4. ad finē. Quorū sententiam hac nostra tempestate, in qua clerici procliuēs sunt ad malū, non esset à ratione deuiū amplectere, vt paciūco statu reipublicæ consuleretur, multique effrenati clerici a malis retraherentur. Siquidem sacerdotes bellorū ministri sunt, vt nō sacerdotes recte dici iudicariq; possint, accincti sunt gladijs, amicti thoracibus, cristati capitibus, tonsi crinibus, ad modum Theſſei. Seditiosi sunt, & ad malū proni. Quā ob causam nō esset mirū in praxi seruare, prout aliās Hispaniæ anno M. D. xxxvi. in mense Iulij in praxi seruata fuit isthæc sententia, sicuti author est Ioannes Ber. Diaz c. 90. in practica sua crimina. vtpotē timore pœnæ aliquorū clericorum insolētia temperaretur: tamen si in hac quæsti. alij alia decerunt, quæ nobis prosequi non lubet, cū à singulis proprijs scriptoribus fūse explicatur, nec citra tēdiū sapius reperi possint: à frequentiori calculo recepta sententia minimē ne latum quidem vnguem descendere licet Abbatis tamen sententiā, si ia aliquo casu intelligenda esset, in causis

Opinio æquitatis consona.

causis primæ conſuræ tantum, ſi ſanè enormia delicta perpetrarent, quorum numerus citra eccleſiæ mētē adeo excreuit, & illorū audacia in perpetrandis hiſce delictis tanta eſt, vt ſanè multò grauiora ab his quàm ab alijs perpetrētur. Et iſte intellectus cōueſtiri poſſet ex pluribus cōgeſtis à Ioāne Loſio in trac. de libert. eccl. 2. parte, q. 5. quæ inde petere ſtudioſi debēt. item. & illud, quod præmiſſa diſputatione indefinitum atq; indeciſum dimiſit Alber. in d. c. 1. q. 1. nu. 87. & q. 15. n. 12. ſitne clericus poſt degradationē tradendus iudici ſeculari ob crimē læſæ maiestatis, aduerſus principem laicum commiſſum. Nam iuxta regulam iuris, & communē ſententiā, niſi natura rei, & alia quæ negotio, & crimini acceſſerūt, contrarium ſuadeat, traditio non eſt aliquo pacto faciendā: quod ſentiunt in hac ſpecie Mattheus Afflictus in conſtitutione Neap. lib. 1. rub. 43. & Ioan. Bern. Diaz. in praxi. c. 110.

S V M M A R I V M.

- 1 Nomenclatura illorum, qui ſibi mortem conſciuerunt.
- 2 Quàm ſit à ratione deuium, mortem ſibi ipſi conſciuerunt, multorum exemplis conſtat. & rursus nu. 8.
- 3 Crimen de ſe falſum fateri mortale crimen eſt, & à ratione legis diuinæ alienum.
- 4 Damnatus, vt fame ac inedia moriatur ſi ſibi oblatos cibos non ſumat peccat mortaliter.
- 5 Nunquam licuiſſe, ſecluſa diuina iuſſione, etiā religionis cauſa, cuiquam ſeiſum ingulare, aut veneno occidere.
- 6 Iniuſtam damnationem timēs, fugam à caribus arripere poſteſt.
- 7 Damnatum ad mortē poſſe abſque peccati læſe aſcēdere furcam.
- 8 Omnia eſſe anteponenda, quo vitæ conſulamur: & inibi expenditur quàm ſit à ratione alienum, manus ſibi iniicere violentas.
- 9 Legibus Romanorum, qui manus violentas id necem uſque ſibi intulerit, eius bona conſiſcanda ſunt, & hænoſtra tempeſtate niſi & liberos habuerit hæredes.
- 10 Furoris morbo laborans manus violentas ſibi imponens, pœna non eſt aſſiciendus.
- 11 Vt publicationis pœna leoum habeat, regia lege octante, exigitur quòd crimen ſi capitale.
- 12 Condemnationes vaſſallorum in hoc crimine ad regem, non tamē ad dominos vaſſallorum pertinere.
- 14 Cadauer ſeiſum occidentis perinde, pœna eſſe aſſiciendum, ac ſi quempiam

- quempiam alium interemiſſet.
- 14 Occidens ſeiſum caninæ ſepultura tradendus eſt, non tamen eccleſiaſtica.
 - 15 Mortuus repertus in puteo, cum non præſumatur ſeiſum præcipitiū dediſſe, non eſt priuandus eccleſiaſtica ſepultura.
 - 16 Huius criminis authorem non poſſe teſtamentum condere.
 - 17 Quid de hijs, qui in carcere ſe trucidauerunt diſcutitur.
 - 18 Volens ſeiſum occidere, & curſu hominum ſe non interemit, an pœna criminis ordinaria aſſiciatur.
 - 19 Quid etiā ſi ſeiſum vulnerauerit? itidem num. 20.
 - 21 Qui volentem occiderit, criminis pœna ordinaria aſſicitur.
 - 22 Rempubliam, ciues in bello obijcere poſſe, tametiſi periculo mortis agatur.
 - 23 Quid etiā de hijs, qui manus violentas in ſeiſos intulere?
 - 24 Nemo poteſt, etiā volens, ſpontanea voluntate ſubmittere ſe tortura abſque iudicijs.
 - 25 Clericum etiā volentem percutiens an in excommunicationis læſem incidat?
 - 26 Inferens regis officiali iniuriam, tametiſi volenti, ipſi regi iniuria facta cenſetur.

De his, qui mortem ſibi conſciuerunt, deque eorum bonis, quædam ex historijs adnotata ſcitu non indigna, aliter elucidata, quàm vulgò fieri ſolet.

Cap. XXIII.

TRACTATVRI de illis, qui mortē ſibi conſciuerunt, non erit iniucundum quædam infrà dicendorū præmittere argumenta neceſſaria, quædamq; breuiter prælibare. Siquidem olim error fuit multorum execrandus, ſed eorum, qui verum Deum ignorauerunt, quòd ſpe vitæ melioris, aut pro gloria adipiſcenda, vel vitæ tædio præſentis, vel pro de decore doloreque fugiendo, ſibi ipſis liceret manus in ferre violentas uſqueadeò, vt Plinius ſcriptum reliquit lib. 25. cap. 3. itidem lib. 14. c. 19. Et lib. 2. c. 25. optimus portus mori eſt. Et hoc eſſe optimum, quod natura dedit in tantis vitæ pœnis ærumniſque. Vnde pleraque huius rei extant exempla: ſiquidem Cato Uticensis, Bru. Marc. Anton. Empedocles Chryſippus, Zeno Cleanthes, Lucretia omniū honeſtiſſima, & plera-

§
Parricida
sum pœna

& plerique alij mox citandi maxima p̄dicti sapientia, ac fortitudine: impijs sibi manus intulerunt, quò se huius vitæ miserijs eximerent, & veluti à tempestate in portum se reciperent. Nam mortem erumnarum requiem, non cruciatũ, esse grauit̄ pronuntiauit Cæsar apud Sallust. in Catilina, scribitque Plin. p̄c̄cit. lib. 2. c. 2. Et quidem Lycurgus Lacedæmoniorũ Legislator fecit, vt tradit Plutar. Cato ille Vti- censis, qui se in ignem coniecit, huiusq; meminit gl. Accur. in l. si quis filio exheredato. §. eius qui. in ver. iactationis. ff. de iniur. testa. Theombrotus Ambraciata, qui lecto libr. Plat. de immor. animæ, se in mare p̄cipitem dedit, vt scribit Cic. lib. 1. Tuscul. quæstionum. Lactant. Firm. lib. 3. c. 18. Et huius rei plura ext̄t testimonia apud August. li. 1. de ciuitate Dei. c. 22. Et illud Ouidij in Ibin, ad id allusisse videtur.

Vel de p̄cipiti venias in tartara saxo.

Vt qui Socraticum de nece legit opus.

Et Accursius de Empedocle Philosopho in l. si quis filio. §. quòd si quis tædio. de iniur. rup. irr. test. asseuerat seipsum in crateras ætne p̄cipitẽ dedisse, vt p̄ Deo coleretur: quod ex quorũdã sententijs lib. 8. Diogenes Laertius scripsit: cuius rei Florẽs septimus meminit lib. q. ad martyres inscribit. & Hor.

—Deus immortalis haberi

Dum cupit Empedocles, ardentem frigidus ænam

Insiluit.

Et Marcus Cicero de diuin. 1. & ita in vita Alexãdri Plut. meminere id à Collano Indo factitatũ esse. qui, cùm in rogũ ardentẽ cõscēdisset, o p̄clarũ discessum, inquit, è vita mortali, corpore cõcremato in lucẽ animus excesserit, Idemq; fecisse Indũ Zamarũ author est Diõ historiẽ lib. 54. vt qui Augusto se ostẽtare, siue iactãtia, siue senectutis icõmodis actus in ignẽ se cõiecit. Clarius exẽplũ p̄ximis Vlpiani tẽporibus Peregri Pariani è Ponto Philosophi Cynici, qui celeri die Olympiorũ. in pyrã hac causa fabricatã, totius Græciẽ conuẽtu stãte, se cõdidit, & ex Ouidiano carmine cõstat in Ibin.

Quodque ferum Eroteum fecisse cupidine mortis,

Des tua succensa membra cremanda pyræ.

Et p̄ter hos mortem sibi consciuerunt. Zeno Stoicus, qui seipsum strangulauit, atque ex ipsius schola Cleanthes media à vita discessit. Vtriusque testes fidelissimi sunt Lactantius, & Laertius locis p̄c̄citatis. Et pleraque id genus alia

alia congestit, qui istis nostris non est satiatus, Strabo. 15. is icidem Plutar. in vita Alexandri, & illud Plauti in Bacchidibus vixisse minimo satius est, quàm viuere. & illud Iob. c. 13. homo natus de muliere, breui viuens tempore, repletur multis miserijs. Et Ionæ prophetæ c. 4. Domine, tolle quæso animam meam à me: quia melior mihi est mors, quàm vita. Et illud Pauli ad Philip. c. 1. desiderãtis dissolui, & idem ad Romanos ca. 7. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Et illud Plin. lib. 7. c. 1. natura nihil hominibus breuitate vitæ p̄stitit melius. & Tullius lib. 1. Tusculanarum quæstionum. Strabo lib. 5. existimat mortem esse natiuitatem ad veram illam & felicem vitam. Plato in Georgia illud Euripidis citat: Quis nouit vitum viuere mori sit, mori autem viuere? siquidem, quod mortis homines vocant, id ipsum est immortalitatis initium, & futuræ vitæ procreatio, pereuntibus scilicet sua lege, suoq; tempore corporibus, animis verò ad proprium locum propriamq; vitam ascendentibus. Ex eo q̄ corpus carcerem animæ significat, vt constat ex Virgilio lib. 6. Aeneidos:

Hinc metuunt, cupiunt, gaudensq; nec aurat

Respiciunt cause tenebris & carcere cæco.

Idẽ professus Tullius in somno Scipionis, Macrobius lib. 1. c. 11. quibus pleraque id genus alia congestit Xenocrates in lib. de morte, Plutarchus in oratione cõsolatoria ad Apollonium, Seneca de cõsolatione ad Mart. Idem plura explicat August. de ciuitate Dei, lib. 2. c. 14. & deniq; optimũ vite bonum mors mortẽ esse natiuitatẽ ad veriã illã & felicẽ vitam, vt existimat Strabo lib. 15. p̄dictis rõnibus p̄moti sunt viri nõ mediocris notæ, imò in albo primariæ doctrinæ positi, asseuerãtes posse sibi ipsi manus iniicere violẽtas ad occisionẽ. In quo dubio ingenio maiorũ nrõrum egregiẽ defecerũt: Quorum rõnes in se hñt aliquantulum coloris, nihil tñ saporis habent: Quibus sanè non obstantibus, q̄ sit à rõne deuium. apud nos, qui verũ Dei cultũ ac religionẽ profitemur, nemo sanæ mēris diffitebitur, vt cõstat ex Tito Liuiõ, lib. 2. Decad. 5. loquẽte de morte Quinti Flauij Flãmij: Hic (inquit) fœda morte periit, serui mane cubiculũ ingressi laqueo dependẽtẽ inuenere. Et Plin. idẽ professus lib. 14. c. 19. scriptũ reliquit in vteri Romanorum religione, nefandũ fuisse libare dijs vino vitis, iuxta quam hominis mors laqueo pepēderat.

Idem

Idem lib. 1. c. 25. extat huic rei pulchra Platonis sententia lib. 9. de Legib. qui seipsum vita vt scelerata probauerit, nec iudicio ciuitatis, nec tristi casu coactus, nec extremo aliquo trucidare, pudore compulsus, sed in formidolosi animi imbecillitate in mortis genere iuste sibi mortem consciuerit, grauiter puniatur. Ex quo & id mortis genus informe decreta appellatur canonica a paucis nostrae tempestatis hominibus in hoc animaduersa, in causa appellatur sceleratior. de poenit. distin. 3. rem exemplo subijciens de Iudaeis, qui sese laqueo suspenderat. Quibus ad stipulatur Ioseph. apud Aegephyphum lib. 3. informis (ait) leti laqueum homines inuenerunt, cuius ante hos meminit Virgilius.

Et nedum informes leti trahere necesse ab alta.

Contra quos philosophantium verissima illa est sententia, Nemini vnquam licuisse mortem sibi consciscere: nec vtiq; id esse viri sapientis, aut fortis, vti hac in specie extat elegans & mirum in modum perspicua repetitio fratris Francisci a Victoria inter primarios sacrae Theologiae maximè censendus. Vtrum sit fortis viri interficere seipsum? Et nouissimè Dominic. a Soto, re, & fama vtiq; insignis de Iust. & iur. lib. 5. q. 1. ar. 5. vtrū alicui licet seipsum occidere? Et Cic. in 4. de Finib. bonor. & malor. ait, Omne animal simul atq; est ortū, applicatur a se diligendum, estq; in se cōseruādo occupatū. Et deniq; Ois natura est diligēs sui. & lib. 3. de Finib. ait, Seipsos omnes natura diligūt. & lib. 5. eod. Omnis natura est cōuersatrix sui. Ale. lib. parergō iuris 4. c. 4. Aug. lib. 1. de ciuit. Dei c. 18. Iosephus lib. excidij Hierosolimitani 3. ca. 21. dilucidè id demonstrat, per viuas pūctualesq; rationes, perquam maximè execratur. Et ante eum idē professus Tullius lib. 1. Tuscul. quaest. Itidē in Scipionis somnio. Cui accedit Iosephus lib. belli Iudaici 3. ca. 21. scribit non esse fortissimi viri seipsos trucidare, quinimò formidolosi ac ignauissimi hominis, sicuti hac in specie existimat Quintus Cur. lib. 5. Mortem contemnere magis, q̄ odisse vitā, fortium virorum est. Idemq; professus Arist. lib. Ethic. 5. c. 11. Itē asseuerat D. Plato in Phedone. Et rursus lib. 9. de Legibus. Aegephyphus lib. 3. ca. 17. ingrati esse hominis citius discedere, q̄ velit, qui vitā donauerit. Nec vtiq; licet aīam soluere, nisi ei, qui ligauit. Lucianus in vita Peregrini Pariani Philosophi, ipsum deridet, qui glorię causa in ignem se precipitauerit. Is idem in tyrannicida scriptum reliquit, mortē sibi cōciscere genus sanè mortis prę ceteris miserimū, multoq; atrocius,

atrocius, quàm si per alium inferatur. Et ijs accedit Eliodorus lib. 2. historiae Aethiopicę. Virgilius lib. 6. Aeneidos, Hos siquidem in inferno torqueri, qui sibi mortem consciuerunt, tradit. Et Seneca, Crimē relinquit vitę, qui mortem appetit. Et August. lib. 1. de ciuitate Dei c. 22. atque catholici omnes existimant, & Philosophi tradunt, Christiana que religio id. exigit, impium esse ac detestabile facinus seipsum trucidare. Siquidem locus salubris poenitentię minimè relinquitur, vt proficetur Origenes in Iob c. 2. & docet Lactantius Firmia. lib. diuinarum Instit. 3. Hieronymus idem professus in Epistola ad Paulam. Idem Augustinus lib. 1. de ciuitate Dei ca. 17. & 20. & Chrysostomus seriosè id explicat in Epist. Paul. ad Galat. Et pręter hos diuus Thom. 2. 2. quaestio. 69. arti. 5. Et vti constat ex Augustino de ciuitate Dei, & transumptiuè in c. si non licet 23. q. 5. si nō licet priuata potestate hominem occidere, profectō etiam qui seipsum occidit, homicida est. Plerique alij sacrae Theologiae Magistri in ea sunt sententia, quorum in hac rem argumenta vt verissima ita, & fortissima sunt, & per pleraque id genus alia confirmari posset isthęc sententia. Licetum est cuiusq; periculo minore maius euitare, sicuti membrum sibi mutilum ac infestum refecare, vt vitam seruet. Contingere autem posset, vt quis seipsum occidendo a maioribus se malis eripiat, videlicet ignominia, aut periculo, aut turpitudine alicuius flagitij: ergo tūc id erit licitum. Postremò hi s accedat Samson, vt legitur Iudicū 16. seipsum ruina templi contriuit. Et Razias, vt 2. Machab. 14. refertur, seipsum interfecit, eligēs potius nobiliter mori, quàm iniquorū fieri subditus. Quod & de Catone memorię proditum est. Et Philosophus 3. Ethic. Vltimum sit temporarium malorū mors, qui illa se orbaret, vt malis alijs careret. Et primò huic innititur sententię, Nō est vitę dñs, sed solus Deus vitę largitor, vti constat Deuteronomio ca. 22. ait, Ego occidam, & ego viuere faciā. & ad stipulatur illud Aegephyphi paulò antè citati, minimè licere animā soluere, nisi ei, qui ligauit. & alibi inquit Sapien. c. 16. Tu es Domine, qui vitę & mortis habes potestatem. Quo fit Deum offendere, qui quod illius est, vsurpat. Et Plato in Phedone, nefas esse dicit hominem sibi met manus iniicere violentas ca. si non licet 23. quaest. 5. Et Plutarchus de claris mulieribus, cap. 11. & Seneca Epistola 24. Aulus Gellius libro decimo quinto c. 10. Abulensis

Abulensis 1. Reg. 3 1. q. 9. idem lib. 2. cap. 14. q. 14. & apud nostrates Corn. consi. 195. Lopus in rub. c. per vestras. de dona. inter §. 70. nu. 6.

His ad stipulatur præceptum illud Decalogi, Nō occidas: quod habetur Exod. 20. & Deuteron. 5. hoc est argumentum Beati Augustini 1. de Trinitate, ad probandum q̄ occidere seipsum sit illicitum: in quo cōstat neminem seipsum occidere posse. nam si nō alterū, nec utiq; seipsum occidere pōt. Ceterū non licet militi præsidū, cui impositus est, iniussu Imperatoris sui deserere l. 3. §. qui stationis munus ff. de re milit.

Tertiō fortissimum huic rei argumentum præstat: Qui seipsum trucidavit, reipublice iniuriam facit, cuius vnusquisque membrum est: Aufert enim ab ea, quod suum est, præter leges, & ipsius consensum. Dedit ipsa natura, vt inquit Cice. virtutum omnium initia, eademque rebus omnibus eam vim inseruit, vt appetant sui conseruationem, & resistant corruptioni, vt experientia docet, & Aristoteles ad stipulatur lib. 2. de generatione. & Ethic. c. 1. Postremō ait, qui seipsum enecat, iniuriam irrogat reipublice. Et Dominicus à Soto hanc rationem adnotat loco præcitato col. 2. quia quicquid homo est, est ipsius reipublice, sicut pars sui est totius: ergo qui occidit, auferit à reipublica quod suum est.

Quartō suffragatur, homicida sui perquam maximè contra charitatem operatur, nec minus nos ipsos diligere debemus, quam proximos. Siquidem præceptum inquit, Diliges proximum sicut te ipsum. Quo fit charitatis ordinem à se ipso inchoandum esse l. præsens C. de seruit. & aqua. c. si noluit 13. q. 5. c. nisi specialis. de authoritate vsu pal. Lopus loco præcitato. nu. 6.

Quintō huic rei suffragatur, militie desertor cap. puniendus est l. non omnes §. desertor. ff. de re milit. à fortiore, vitæ desertor. Siquidem deserens Dei opus dissoluit, ergo maiori supplicio dignus est. Et Cicero in Scipionis somnio inquit, Pij omnibus, retinendus est animus in custodiam corporis, nec iniussu eius, à quo ille est nobis datus, ex hominum vita migrandum est. vnde rectè Pythagoras dixit, iniussu Dei de præsidio, & statione vitæ discedere non licere: & Iosephus lib. 3. de bello Iudaico, c. 14. asseuerat: Cui Dei depositum ex corpore proprio obiecerit, maximè peccat: nec licet animum soluere, nisi ei, qui ligauerit: quique, vt eam seruemus, nobis concedi

concessit, vt vim omnem atque iniuriam propulsare possimus, vt in l. vt vim ff. de iustitia & iure. & alibi plura nos tradidimus supra c. & qui ad necessariam vitæ defensionem aliquam occiderit. & hanc rationem Dominicus à Soto adnotat loco præcitato.

Sextō peccat, qui falsum crimen alteri imponit, ita & qui sibiip̄s, ex d. c. si non licet. no. Archid. in c. nō est 23. q. 5. Abb. in c. ex parte. de sepult. Abb. & Felin. in ca. 1. de testib. cogen. col. 2. Io. Lopus in tract. de regno Nauarræ 3. parte §. 2. col. 4. Syluester verbo, detractio. q. 3. Caiet. in summa eod. verbo. & 23. q. 73. artic. 2. Ioan. Maior, inibi quæst. 22. colum. 5. quibus suffragatur, quod infamare seipsum est mortale peccatum, sicuti & infamare proximum: quemadmodum & occidere seipsum, est ita graue crimen sicut occidere proximum. d. cap. si non licet. Sunt & hi omni execratione digni, & qui propriè peccant in Spiritum Sanctum, quorū peccatum non remittitur vnquam, neque in hoc seculo, neque in futuro, vt inuadet & angelica veritas Matth. cap. 12. & denique nulli vnquam seipsum occidere licuit, aut licebit, nisi ipse fons iustitiæ Deus specialiter hoc, aut præcipit, aut certissima inspiratione suauit. Quibus defenditur Samson, & laudantur ea in re martyres quidam ab Eusebio, libr. 8. historiæ ecclesiasticæ, cap. 12. itidem cap. 14. & Hieron. sentit in c. non est nostrum. 23. q. 5. multa siquidem licent, ex quibus mors vel sequitur, vel acceleratur: sed tunc præter intentionem inferendi sibi mortem, vt potè licet damnato ad mortē non fugere, & tempore pestis licet visitare infirmos, licet utique abstinencia vitam breuiorem reddere, & in bello iusto pugnare, & in tempore periculoso nauigare, aliaque multa id genus licent, in quibus & si mors interdum sequatur, minimè tamen ex momentis intentione, vt constat ex c. displicet 23. q. 4. ca. si non licet. cum seq. ea causa q. 5. & omnium diligentissimè Abulensis locis præcitatis. Et hanc sententiam probat, occidere seipsum est contra naturalem hominis inclinationem: sed facere aliquid contra inclinationem naturalem est peccatum: ergo trucidare se, est peccatum. Minor est manifesta, non solum homo, sed utiq; omnia animantia & res omnes resistunt suæ corruptioni, & pro viribus admittitur rerū natura se conseruare, vt definitur ex Philos. 2. de generat. & experientia ipsa apertius docet, quam vt probatione indigeat: est ergo contra

Nemo in-
dex sui ip-
sus.

naturalem inclinationem hominis, ut se interimat. Cæterum & illud coadiuuat: Nemo est iudex sui ipsius, nec habet auctoritatem in seipsum: unde & illud sequitur, quod non licebit seipsum interficere, etiam si dignus esset morte & perniciosus reipublicæ. Non est immunis ab iniuria qui alium interficit, etiam ipso petente, cum & ille non sit dominus vitæ suæ: ita quidem qui seipsum interficit, iniuriæ reus est: & apud Cic. Pythagoras ait, Prohibentur milites sine iussu Imperatoris vel domini de præsidio & statione vitæ discedere.

3

Et fortissimum huic rei argumentum præstat illud Prouer. 24. Erue eos, qui ducuntur ad mortem, & eos qui trahuntur ad interitum liberare non cessas. Unde si quis posset innocentem eripere de manu inuasoris, & non faceret, reus homicidij esset. Et hoc sic arguitur, Plus tenetur homo seruare suam vitam, quam vitam proximi: si ergo tenetur homo defendere vitam proximi ab iniusto inuasore, ergo etiam propriam vitam. Nemo potest seipsum trucidare, saltem de industria: ergo, &c. antecedens probatur, quia voluntas non potest velle nisi bonum, sicuti definitum est ex Aristot. sed non esse, aut desinere esse, non est bonum, imò potius malum: ergo nullus seipsum potest interficere. Et illud coadiuuat, quod August. de ciuitate Dei 17. disertè disserit: quia impossibile est, quod aliquis nolit esse beatus, sed qui vult esse beatus, cum non possit esse beatus, si non sit: ergo non potest aliquis nolle esse, & per consequens se interficere. Et stabiliri posset: Qui sine alio titulo propter gloriam humanam vitam ponunt in periculo magno, grauius quidem delinquant, sicuti satis definitum est ex Aristot. 3. Ethic. dum ait, Vltimum malorum mors: ergo se trucidare esset iniquum. Superest & ad ea quæ pro contraria parte à tam grandi multitudine adducta fuere, respondere: & primò quod de Bruto, Platone, Decio, & alijs plerisque, qui se occiderunt, non poterat eis latere inculpabiliter illud mortis genus esse illicitum: & quod in lumine naturali cognosci possit, illicitum esse seipsum interficere, patet: siquidem Philosophi virtutis studiosi id docuerunt, sicuti constat ex Aristot. 3. Ethicor. dicente, Quod est non magnanimi mortem sibi consciscere, sed pusillanimi, & non potentis ferre vitæ labores. Et id ex Cic. constitutissimum est, dum inquit, Mortem cur mihi consciscerem, cum causam ullam habeam? cur optarem multas? quanquam hoc ipsum, sapientis enim est, neque optare

optare mortem. Nec aliquo iuris apice obstat illud, quod de Samson, Rasia, Saule, & plerisque alijs, qui vltro mortem sibi consciscuerunt: cum non similiter de omnibus dicendum videatur. Samsonem enim necessarium est immunem reddere, quem etiam Paulus reulit inter iustos, unde Augustin. loco paulò antea citato existimat samsonem immunem esse à mortis crimine: siquidè Dei spiritu motus fuit. Nec hoc quidem est à ratione deuiare, cum id expressè habeatur in historia Iudicum: ex quo definitum extat, Dominum orasse, ut redderet ei pristinam fortitudinem, ut vindictam sumeret de inimicis suis. Alia non inconcinna posset dari responsio. Siquidem non se interemit ex intétione, sed voluit utiq; hostes opprimere & interficere, ob quod quidem mors secuta est ipsius: ipse siquidem credebant hostes irruere, & se incolumen esse, ut legitur etiam de Eleazaro 1. Machab. 6. qui ingressus sub ventre Elephantis, cui regem Anthiochum infidere credebat, Elephantem quidem gladio interemit, ipse verò bestię ruinà oppressus, mortem inuenit præclaram, quia se libenter (ut dicit scriptura) pro populo suo posuit: quod facinus non à Deo vituperatur, sicuti constitutissimum est ex Ambrosio, libro de offic. cap. de fortitudine, cum & ipse Eleazarum miris laudibus efferat. Eodem modo Samson immunis redditur, cum & ipse sicuti Eleazarus se interemit. Cæterum de Saule non est idem iudicium, cum & ipse non esset dimissurus, imò à Dei gratia repulsus, atque ideo non est necesse querere illius excusationes, in qua specie Sabellicus scriptum reliquit: Saulem non se interfecisse, sed utiq; de morte consciscenda cogitasse: & 1. Reg. vlt. legitur, vitam suam finisse incumbendo super gladium suum. Razias verò hac in re probabilis posset ab hoc crimine immunis reddi, tametsi Diuus Tho. 2. 2. quæst. 64. articu. 5. non illum excuset: in quo dubio gladijs secutis dimicatum est inter Thom. & Brugen. & quia canonicus lectori hæc obuia erunt per eos adducta hinc inde, ne chartæ dispendium ferant, missa facio. Ex quibus satis iam satis constat seipsum trucidare esse maximè impium, & multorum esse errorem execrandum, & maximè illorum qui Deum verum cognouerunt. Parique ratione respondere poteris ad illud, quod legitur de Catone Vricèsi, Bruto, Marco Antonio, Empedocle, Chrysipto, Zenone, Cleanthe, Lucretia, & plerisque alijs præditis maxima sapientia, ac fortitudine: qui quidem

impias sibi manus intulerunt, quo se huius vitæ miserijs eximerent, & veluti à tempestate in portum se reciperent. Hinc & illud sepius dubium exoritur. liceatne alicui metu tormentorū crimen de se falsum fateri? Item, an is, qui testibus conuincitur hæreseos reus, possit absq; mortali culpa ipsam hæreseos culpam fateri, tamen si verè huius criminis author non fuerit, vt ad pœnitentiam ab ecclesia recipiatur, vt effugiat traditionē, quæ solet fieri iudici seculari, ob id quod negauerit crimen, quod legitimè probatum est, nec pœnitere eius voluerit, mortisque pœna ei inferenda, iuxta per Hostiens. tradita in sum. de hæret. §. qualiter deprehendatur.

Directorium
inquisito-
rium.

Directorium inquisitorum, secunda parte, quæstio. 34. & rursum in tertia parte, in duodecim modo procedendi. Repertorium inquisitorum, verbo, negans. Et omnium diligentissimè Felin. in capitul. ad abolendam. col. 1. de hæret. Quibus accedit Bertrand. consil. 112. volumi. 2. Et dubio procul mortale crimen committere eum, qui falsum sibi crimen imponit, vel metu mortis, vel tormentorum: idem professus Io. Lup. super rubr. §. 70. numero 3. doctores in capitu. 1. de testib. cogen. Siquidem peccat, qui falsum crimen alteri impingit, ita & qui sibi ipsi, & dicto cap. si non licet Archidiach. in capi. non est 23. quæst. 5. Abb. in capitu. ex parte. de sepult. itidem Abb. & Felin. in capit. 1. de testib. cogend. col. 2. Ioan. Lopius in tract. de regno Nauarræ 3. parte §. 2. Quibus accedit Syluester verbo, detractio. quæst. 3. Caiet. in summa eodem verbo: pleniorique manu explicat Caiet. secunda secunda, quæstio. 73. artic. 2. Io. Maior in 4. Sententiarum. distinct. 15. quæstio. 22. colum. secunda. Nec itidem obstat, quod à nostræ tempestatis hominibus adduci solet, parem rationem esse vitæ & famæ. Atque ideo Adrianus in 4. tracta. de restitutione famæ, quæst. vlti. & inibi communi consensu doctores consentiunt famam posse pecunia compensari. Atque ideo famam & honorem, vt res exteriores, hominum arbitrio subijci. Quorum doctorum sententia quo minus in hac specie militer, nemo sanæ mentis desitebitur. Siquidem nec par ratio vitæ & famæ: nam propriæ vitæ nemo dominus est, vt vitam pretio vendat, vel membrorum amissionem pecunia commutet, vt ex Iurisc. constat in l. liber homo ff. ad leg. Aquil. c. contingit. in 1. de sent. excom. Quo fit, seipsum occidere non posse, aut membris mutilare, vt probatur in dict. cap.

cap. si non licet. & apud August. lib. 1. de ciuitate Dei, cap. 10. Thom. 2. 2. quæst. 64. artic. 5. & hinc illud est grauiter peccare, si immunis à crimine exceptionibus non vtitur, quæ eidem deseruire videbantur, ex glo. in l. pactum. §. inter hæredem. ff. de pact. & ibi neoterici, Anchar. in clem. vnica, de except. doct. in capitu. contingit. de sententia excom. Faber, & Platea in §. iuris præcepta. Institut. de iure natur. Lopius loco præcitato. Ex quo is, qui seipsum occidit, contra iustitiam facit respectu reipublicæ, cuius est vita hominis. Quamobrem hisce ac alijs rationibus eleganter probat Dominic. à Soto, in relectione, de ratione regendi & detegendi secretum, membro primo. quæst. 3. non esse mortale crimen aliquem metu tormentorum, vel ob effugiendam mortem propriam prodere famam. Vnde huic opinioni libenter accedo aduersus Archidiac. Panormit. & sequaces, quorum respõsio vera est in ea specie, quam ipsi proponunt, vbi facta criminis proditio operatur confitentis occisionem, quod nec Dominic. à Soto negat. Explicatque doctissimè Mart. ab Azpilcueta in cap. inter verba. 11. q. 3. conclusione sexta, corollario 44. Quod si hæc infamatio fiat cum mendacio, erit peccatum veniale, siquidem est mendacium officiosum, vt omnes fatentur.

Ex quo tamdamnum etiã iustè, vt fame moriatur, peccare mortaliter, & seipsum occidere, si oblatos sibi cibos noluerit sumere. Siquidem is vtitur actu ad mortem immediato. Hanc illationem ex diuo Thoma deduxit Caiet. 2. 2. q. 69. arti. 4. versicu. ad octauam dubitationem. Tamen si contrarium existimet Ioan. Maior. d. quæst. 22. colu. 3. dubio procul mortale crimen erit nullis vti cibis inediaq; opprimi, etiam si id pietatis gratia fiat. idem professus Io. Lop. super rubric. §. 70. nu. 5. Abb. in c. 1. cum infirmitas. de pœn. & remis. c. non mediocriter. de consec. dist. 5. Quibus & illud adijciam, non teneri quem vti cibis deliciaribus, aut selectis, salubrioribus ad effectum prolongandi vitam, licet teneatur vti cibis ad vitæ conseruationem naturaliter productis, sicuti existimat Maior numero 4. distinct. 38. quæstio. 24. post Sanctum Thom. inibi. Quibus accedit Adrianus quolibeto primo, artic. 3. ad nonum. & Gerson in tract. de abstinentia Cathusiensium à carnibus: & è nostris Abb. sentit in c. si verò, de iureiu. Illud. etiã constat, seclusa diuina iussione, nunquam licuisse

Seclusa di- uina uisio- ne non li- cuisse seip- sum truci- dare.
 licuisse etiam causa religionis cuiquā seipsum iugulare, se-
 ipsum veneno occidere, aut actum morti immediatum exer-
 cere, sicuti sanctus Thomas 2.2. q.63. art. 5. & August. libro.
 1. de ciuitate Dei, capit. 11. & 12. Cū enim actus hi directē
 in malum tendant, ex propria eorum natura, nec ullū pos-
 sint habere finem vtilem, bonum, aut licitum, sequitur eos
 nullo casu posse reddi licitos, sicuti diuus Thom. & alij fre-
 quentissimē probant, paulò autē citatis, nisi diuina iussione
 hoc nempe fieret, sicuti de Martyribus constat, etiam si mors
 eis imminens fuerit, sicuti pleniori manu explicat diuus
 Thom. 2.2. q. 124. art. 1. & 2. & Act. Apost. c. 16.

Mortem cō- sciscere ob- euitādum Stuprum non licet.
 Id etiam constat minimē licere sibi mortem consciscere,
 etiam ob effugiendum stuprū, ob euitandumve aliud quod-
 cunque peccatum, sicuti apparet ab eodem Augustino, præci-
 tato cap. duodecimo, cui conuenit gloss. quæ expressim hoc
 ipsum vult in capitulo. non est nostrum. 2.3. q. 5. Pati etenim
 omniā mala debet quis potius, quā peccato cōsentire: pro
 quo optimus text. in ca. displicet. duodecima q. 4. tamēsi Hie-
 ronymi verba in dicto capitulo non est nostrum. plurimum
 refragentur, itidem super Ionam prophetam c. 1.

Ceterū illud constitutissimum est, in carceribus captus
 iustē pro criminis mortis pēna digno, & ad eam pēnā dam-
 natus facta fugiendi opportunitate vtiq; in carcere mane-
 re nec fugere tenetur, sicuti hac in specie notat Caietanus d.
 quæstione 69. artic. quarto. in diui Thomæ interpretatione.
 Et ratione constat, Actus siquidem hic non est ordinatus ex
 sua natura ad mortem, nec itidem immediatus: atque ideo
 tamēsi periculosus sit ex eoq; mors expectetur, poterit du-
 bio procul fieri, vt delicti reipublicæ fiat satisfactio, eiusq;
 punitio sit in aliorum exemplum. Cui sententiæ ante Caie-
 tanum se subscripserat Ioannes Maior in præcitata quæsti-
 one 22. columna quinta.

6 Ex quo itidem iuris appendix deducitur, iniquē ad mor-
 tem damnatum omnino teneri, si sanē possit fugere, alio-
 qui peccabit profecto, maxima vsus temeritate: siquidē cūm
 probabilibus coniecturis iniustam damnationem timet, fu-
 gam arripere poterit, asserit glossa in clem. pastoralis. verbo,
 per violentiam. frequentiori doctorum calculo inibi appro-
 bata de re iudicata. Cuius meminit Baldus in rubrica de vi-
 ta & honest. cleric. col. 2. Abb. in capitulo sicut. in tertio, n. 4.
 & in

& in cap. si verò. nu. 8. de iureiurando. Ioan. Andreas in Spec-
 rub. de iureiurando. Abb. in cap. inter alia. de immunitate ec-
 cles. ad finem. Hippol. singul. 177. Curtius Senior in repe-
 titione l. admonendi. col. 69. ff. de iureiurando. Ancharanus
 in regula, peccatum. tertia quæstione, de regulis iuris. in 6.
 Ioannes Maior in quarto sententiarum, distin. decimaquin-
 ta, q. 22. col. 2. Id vnum doctores communiter addentes,
 reum si iniustē verisimiliter damnandus est, teneri fugā ar-
 ripere, à carcere nec vtiq; redire, tamēsi iureiurando, ac sa-
 cramento pollicitus sit: non enim tenetur quis seruare iura-
 mentū, vbi ex hoc sine iusta causa se opponit probabili mor-
 tis periculo, textus ad id celebris in capit. si non licet, vigesi-
 ma tertia quæstione quinta. gloss. quæ expressim hoc ipsum
 vult in præcitato cap. si vero. de iureiurando. quam Io. And.
 Abb. & plerique alij inibi sequuntur, quibus accedit Ripa
 in tractatu de peste. §. 2. col. 1. ad id textus in §. ultimo. vige-
 sima secunda quæstione quarta. & in capitulo negotiatorem
 clericum. 88. distinct. & Hieronymus in epistola ad Nepo-
 tianum, quæ secunda est primo epistolarum tomo. Siqui-
 dem vnusquisque propriam vitam conseruare tenetur, alio-
 qui sit sui ipsius homicida. Quamobrem minimē teneri re-
 dire ad carceres: verū, si redierit, peccare, & grauiter qui-
 dem, sicuti existimat Maior dicta quæstione vigesima secun-
 da. col. 1. & diuus Thom. 2.2. quæst. 69. artic. quarto. ad se-
 cundum argumentum. Et nos alio celebri loco id in hoc co-
 dice adnotabimus pleniori manu.

7 Quibus & illud adiiciam, quod ex eodem fonte siue stipi-
 te videtur emanare, iustē, vel tūquē dāmnatum ad mortem
 posse optimo quidem iure, & absque peccati labe ascendere
 furcam, tamēsi ex hoc mors sequatur, non tamen immēdi-
 eē & directē, atque ideo minimē existimabitur seipsum oc-
 cidere. Poterit hunc actum facere spontē, vt iudici pareat, &
 illatam mortem pati, & inferenti non resistere. textus insi-
 gnis in l. prima. ff. de bonis eorum, qui sibi mortem conscie-
 runt. vbi Bart. expressim id adnotat. Cui similis est in ca. in-
 nocens. vigesima secūda quæstione quarta. Idemq; existimat
 Io. Maior dicta quæstione 22. col. 1. iudiciq; tenetur pare-
 re: siquidem cogeretur nihilominus facere, sicut & martyres
 potuerunt colla percutientibus submittere, vtiq; in specie
 Hieron. inquit in c. non est nostrum. 2.3. q. 5.

*Quid si ius-
 reuando
 promiserit?*

Ex eadem ferè ratione subinfertur, non statim mortalis criminis damnosus esse duces belli militæque, qui quidè maximo committunt se prælij periculo, qui (vt victoria potiantur) huic periculo se committunt, ex quo certior est mors, quàm eius euasio: nam & hi nequaquam exercent actum ad propriam eorum occisionem ordinatum, sed eò directum, vt hostes vincantur. Quo fit, Eleazarus vir alioquin fortissimus à peccato vtique defendendus est: nam & is, cum super eminentem super cæteris Elephatem lorica vestitum regia aduerteret, id vnum meditatus cursu concitato grandioriq; impetu in confertissimos hostes in medium legionis se proripuit, & vtrò citroque vtraque manu abiecto Clypeo bestiam interficiebat, atque sub ea intrauit, & subiecto gladio capulo tenus bestiam illam interemit, itaque cadens bestia Eleazarum oppressit, eundemque interemit, vt scribitur Machab. primo capit. sexto. & apud Iosephum libro Antiquitatum 12. cap. decimoquarto. & libro primo, de bello Iudaico, cap. 1. Sicque Eleazarum miris laudibus effert Ambros. libr. primo de offic. cap. 40. imò & si quis, vt ab aliqua oppressione liberetur, fugiens se ipsum periculo mortis imminenti commiserit, & tandè perierit, non est peccati mortalis reus. Quippe qui præter intentionem mortem obierit, potius cogitans de fuga ab stupro aliave oppressione tyranni, quàm de propria vi & natura minimè ordinato contigerit: & id probatur ex eleganti text. in capit. ex parte. in secundo. de sepul. atque ideo licet tempore pestis visitare amicos, tametsi sit cum manifesto periculo mortis: itidem licitum est navigare ingruente rēpestate, licet mortis periculum appareat, nec existimandus est sui ipsius homicida, vt pleniori manu explicat frater Franciscus à Victoria in peculiari sua repetitione huius quæstionis, nondum typis excusa. Sibi ipsi quenquam manus iniicere violentas ad occisionē, aut membri mutilationem non licet. Siquidem mors est omnium maximè terribile, vt ex Aristotele constat libro Ethicorum tertio, cap. 6. asseuerat Achilles apud Euripidem in Ephigenia in Aulide, & Ecclesiastes c. 4. inquit, Mors quàm amara est memoria tua. Et Dominus noster Iesus Christus, inquit Pater, si fieri potest, transeat à me calix iste. Omnia siquidem sunt anteponenda, quo vitæ consulamus, cum nullum pretium sit cum vita comparandum, teste Homero Iliados lib. 9. & nos plena-

⁸
Mors omnium terribile.

pleniori manu tradidimus supra c. 9. nu. 5. Iura sanè Cæsarea Pontificiave seipfos interficientes vltore gladio puniunt. l. quis rai. §. sic autem distinguendum. ff. de bonis eorum qui sibi mortem consci. vbi scriptum reliquit: Si sanè causa manus sibi intulerit, puniendus est. Qui cum sibi non perpercit, multò minus alij parceret, tex. ad id singularis in l. si quis filio. §. eius qui. ff. de iniusto testa. Iura Pontificia hos omnino damnant, in capitu. displicet. in versic. noli ergo iam dicere. 23. q. 4. pleniori manu in c. si non licet. & capitul. tu dixisti. & capit. non est nostrum. c. placuit. vigesimatertia quæstione quinta. Nec desunt Theologi, qui hanc profiteantur sententiam, diuus Chrysostomus in Epistola Pauli ad Galatas. Hieronymus in epistola ad Paulū super obitu Blefillæ, eiusdem Pauli filius Augustinus libro primo de ciuitate Dei, c. 17. & diuus Thom. 2. 2. capitulo. quæstione 64. art. 5. Origenes ante hos in secundo tractatu Commentariorū in Iob, ca. 2. Lactantius lib. 3. qui est de falsa Sapientia. capit. decimo octauo. In quo dubio illud non est prætermittendum, quod seipsum occidens legibus sanè Romanorum non patitur bonorum publicationem, nec ea fisco addicuntur, nisi seipsum occiderit conscientia criminis ea publicatione digni, nempe accusatus de crimine, ex quo bona erant publicanda. Ex eo etenim quod seipsum occidit, crimen illud fateri censetur, & ideo locus est pœnæ legali. l. 3. §. 1. ff. de bonis eorum qui ante sententiam sibi mortem consciuerunt. Tradit Alberic. in eiusdem tituli Rubrica. Corneus. consilio 195. volumine secundo. Decius consilio 438. Paulus Paris. cōsilio 155. vol. 3. Gulielmus Benedictus in cap. Raynutius. in verbo, mortuo itaque testatore in primo, n. 40. cum alijs, extr. de testamen. doctores frequentiori calculo. l. 2. qui testamenta facere possunt. regia l. 24. titu. 1. parte septima. Io. Ign. omnium diligentissimè in l. 1. §. si sibi manus. ff. ad Syllanianum. text. ad id præstantissimus in l. omne delictum. §. si se vulnerauit. ff. de re milit. & Alcia. in parergon iuris libro 4. capitu. 4. & nouissimè Iac. Septimacensis in Institutionibus. Catholicis. c. 7. nu. 17. & Didacus à Couarruias inter primarios canonicæ philosophiæ maximè censendus, lib. 1. variarum resolutionum. c. 2. nu. 8. Iridem in libro 2. variarum resolut. c. 1. n. 11. & Ludovic. Carrer. in pract. crimin. §. homicidium. nu. 123. pag. 229. & Antonius Gomezius capitulo tertio delictorum, numero

nu. decimo tertio. & legibus sanè Romanorum si tædio vitæ, quæ oritur ex tristitia, vti constat secundo ad Corinthios ca. secundo. ne maiori tristitia absorbeat, qui eiusmodi est, explicat Sanctus Thom. 2. 2. q. 20. articulo quarto. & Gregorius Lopez in præcitata l. secunda. in verbo, qui ita que. si tædio vitæ aliquave alia ira ductus seipsum præcipitauerit, vel doloris impatientia, vt propter filij obitum, qui spiam, manus violentas sibi intulerit ad necem vsque, illius bona confiscanda non sunt, vti constat ex l. tertia. §. si quis autem. ff. de bonis eorum qui mortem sibi consciuerunt. l. in fraudem. §. quod si his. ff. de iure fisci. Et inibi, si pudore aris alieni hoc facinus perpetratum sit, vel gloriæ iactationis causa, vtpote quidam Philosophi fecerunt, vt paulò antè adnotauimus, & explicat text. in l. si quis. §. eius qui deportatur. ff. de iniusto rupto. In dubio tamen, cum nemo præsumatur immemor suæ salutis, hoc nempe crimen probari debet, vt asseuerat Azo in summa. C. de bonis eorum qui mortem sibi consciuerunt. tex. in l. fin. §. fin. ff. eod. tit. Decius loco præcitato numero quarto. in qua specie clariore probationes exiguntur, vt explicat Abb. per rex. ibi in c. quia verisimile. de præsump. in l. fin. ff. quod met. caus. & in cap. super hoc. de renunt. Quibus accedit Specul. in tit. de probat. §. si. Alexan. & Bald. in l. transactionem. C. de transactionibus. Itidem Alex. in consil. 99. vol. tertio. ad fi. & nouissimè Gregorius Lopez in præcitata l. 24. in verbo, de la pena, vtpote si reus criminis deprehensus non erat, vel accusatus, minimè esse præsumendam se interfecisse ob cōscientiã criminis, tamen si probetur eius bona fisco applicantur, & hæredem non habeat intestabilis est, vti constat ex l. vlt. de bonis eorum. l. si quis filio. §. eius. de iniusto rupto. l. parricidij. ad leg. Pompeiam. de parricidij. idque legibus regis cauetur, in præcitata l. vigesima quarta. & l. nona. tit. 12. & l. 19. tit. vltimo, libro 8. ordinat. licet reus accusatus non fuerit, siquidem illud inspicitur, quod se occidat post accusationem, litisque contestatione procedit, quando dubium est, an manus violentas intulerit propter criminis metum, vel aliū dolorē, vt existimat Alexā. in d. l. 2. col. 2. in quo dubio Pau. Cast. in præcitata l. 2. existimat per gl. inibi minimè de litis contestatione curandū esse, sed utiq; accusatio sit proposita, vel inquisitio, & criminis reus fuerit citatus, ipso non cōparente, metu criminis fecisse existimatur,

Nemo est
immemor
sua salutis.

tur, vt in l. 2. & inibi explicant doctores. C. de cust. reorum. & in l. 1. & ibi glo. C. vbi senatores vel clarissimi. Hodie verò extante præcitata regia l. 24. inibi, *Seyendo ya el pleyto comencado por demanda, o por respuesta se mato.* Id exigitur, occisionem sui factam esse post litis contestationem, nisi fuisset in flagranti crimine reus huius criminis. Tunc siquidem litis cōtestatio minimè exigitur, vti constat ex d. l. fin. in prin. inibi, qui rei postulati, vel qui in scelere deprehensi. Idem existimat Ale. de Imola in præcitata l. 2. col. 2. & Greg. Lopez loco præcitato, in verbo, *respuesta.* tamen si ab hac sententiã prorsus discedat Paul. Castren. in præcitata l. 2. col. 2. Hodie verò iure nouiori regio, si quis vel conscientia criminis, aut tædio vitæ aliave ex causa, seipsum occiderit, eius bona vendicantur, nisi & is liberos habuerit hæredes, regia l. 9. titulo. 12. lib. 8. ordin. quæ forsan intelligenda est iuxta distinctionem iuris communis, & legis partitarum, vti quidam opinantur: Loquitur enim indistinctè & generaliter statuens quòd occidens seipsum amittat propria bona, & ea (ni liberos hæredes habuerit) fisco adiudicantur. Quæ in re pensandū est, siquidem pœna confiscationis bonorū, de qua C. & ff. de bon. eor. qui mortem sibi consciuer. prorsus sublata est per auth. bona damnatorum. C. de bon. dam. Et ex professo idem existimat glo. fin. ad fi. in l. fin. præcitata, & inibi ad id multum adnotat Luc. de Pœna & Ioan. de Platea. C. de iure fisci. lib. 10. & frequentiori doctorum calculo in præcitata l. 2. & in l. 1. C. de bonis eorum, qui mortem sibi consciuerunt. Siquidem in ea specie bona publicantur, perinde ac si sententiam pateretur, bona essent adnotanda, vt in d. l. fin. §. 1. Quo fit in omnibus casibus, in quibus minimè publicantur, si passus esset sententiam, per authenticam bona damnatorum in illis quidem publicantur, si seipsum occidit, tamen si stante regia l. præcitata 24. quæ quidem condita fuit post authenticam, bona damnatorum. minimè esse correpta. Et probatur in l. 5. titu. 31. ppr. 7. Et inibi ad literam dispositio illius authen. recitatur. Et insuper hæc adiecit verba: *Eueras ende al que fuesse juzgado por traydor o en otras cosas señaladas, que son scriptas en las leyes de este nuestro libro, en que señaladamente los deuen tomar.* Quo fit opinionem Iacobi de Rauenna iure partitarum approbatam fuisse, qui quidem tit. de bo. eor. qui mortem sibi cōsciuerunt, minimè esse correctum profitebatur,

tur, per tex. in auth. bona damnatorum. idque ex dispositione legis regie constat 9. tit. 13. lib. 8. ord. & l. si. tit. fin. eod. lib. in reg. ord. Ex quibus constat seipsum occidentem bona perdere: & si descendentes non habeat, regie camerae applicantur: quae regie leges vel explicantur frigidè, vel malè confunduntur, eoq; nomine non parum multi errores passim docentur. Quapropter regie leges pondus fortasse non habebunt tantae difficultatis: Siquidem intelligendae sunt de eo, qui criminis metu mortem sibi consciuit, iuxta l. par. dispositionem, uti constat ex præcitata l. 24. At si eris alieni pudore, vel vitæ tædio, vel ex qua alia causa simili violentas manus sibi intulerit, longe aliter: argumento tex. in l. sed & si posteriores. ff. de legib. Atque ideo in his regnis ex regiarum constitutionum dispositione nec dum ubi publicanda bona de per se veniunt absque naturalis mortis poena, quineriam quando in consequentia poenae veniunt publicanda: utpotè doctores intelligunt dictum titulum, de bonis eorum. bonorum utique fiet confiscatio, si ille, qui se interemit, filios non reliquit, uti constat ex l. ordinaria.

Quibus & illud subijciam, quod maximo apice deseruire videtur ad regias constitutiones, tametsi tamen quendam manus iniicere violentas sibi ipsi ad occisionem, aut membri mutilationem non liceat: tamen si furore laboret, minimè esse afficiendum his poenis, uti nos seriose explicabimus latius infra. Et est tex. celebris ad id in l. fin. versic. si quis autem. ff. de bon. eorum. & in l. 1. eiusdem tit. & tex. in l. 2. C. qui testam. facere possunt. regia l. 24. præcitata inibi, *Esso mesmo deuse ser guardado si alguno se mataffe por locura.* & l. 1. titulo 28. par. 1. & tex. in l. si quis filio exheredato. §. eius qui. ff. de iniusto rupto. Cui sententiae nec admodum inuitus recedit Decius consilio 438. In quo dubio, si pro furoris morbo laborante aliquid allegetur, tunc siquidem iudex pronuntiabit, an morbo furoris laboret necne, ut explicat Salicetus. in d. l. 1. C. de bonis eorum.

Hinc & illud est, si nempe delictum erat eius naturae, quo perpetrato bona minimè erant confiscanda, seipsum occidens minimè habetur pro confesso. Nec utique eius bona publicantur. Vbi ita scriptum reliquit Consultus in l. 3. §. si quis autem. ff. de bonis eorum, qui ante sententiam mortem sibi consciuerunt. tex. in §. præcitato, eius l. si quis filio exheredato

redato l. eius militis ff. de milit. testamen. & in l. omne delictum §. qui se vulnerauerit. paulò antè citato. & in d. l. 2. C. qui testam. facere possunt l. in fraudem §. eius bona. de iure fisci ff. l. 1. & 2. C. de bonis eorum, qui mortem sibi consciuerunt. & in l. 1. C. si reus, vel accusator mortuus fue. In quibus plura extant doctorum responsa, & inibi id frequentius recipitur. Quibus admodum leges regie conueniunt præcitatae 24. tit. 1. par. 7. & l. 2. tit. 27. eadem parte.

Ex quibus & illud subijciam, seipsum trucidans, & de huius criminis reo accusatione proposita, vel in crimine flagranti deprehenso pro confesso existimatur, & regio fisco eius bona publicantur, ut paulò antè, quasi per transfennam explicuimus: intelligenda esse existimo, nisi heredes velint prorsus contrarium probare, uti hac in re est rex. præstantissimus in l. 3. §. fina. ff. de bon. eorum. Ex quo illud subijciam hac in re notatu dignum, tametsi facta confessio defuncti ad heredes minimè transeat, nec eis utique noceat, ut existimat tex. in l. eius qui delator ff. de iure fisci. & inibi Bar. & frequentius doctores id adnotant. Idem Baro. in l. 2. §. quid si actu C. de iuram. cal. & Bald. in l. 2. C. de eden. penul. col. num. 23. itidem in l. generaliter §. 1. C. de reb. cred. Idem in l. vnica C. ne ex delicto defuncti. 3. col. Paul. de Cast. in l. transigere C. de transact. 3. col. cuius meminit Imola in l. qui à latronibus §. 1. de testam. ff. quae omnia intelligenda esse existimo, quando isthac confessio inducta fuit ex contumacia vel actu inter viuos: longè quidem aliter, si ex defuncti morte causetur, ut in hac specie: Siquidem eo casu ad heredes transire constat, nisi probetur contrarium, uti hac in re existimat Bar. in d. l. 3. §. fina. Bald. Paul. Rom. Alex. & plerique alij neoterici in ea sunt sententia in l. 2. C. qui testameta facere poss. Hodie vero iure regio quouis modo quispiam si seipsum trucidauerit, utpotè vitæ tædio, vel graui dolore succensus, modò metu poenae delicti commissi, illius bona regio fisco publicanda sunt, nisi filios habuerit, vel utique alios descendentes, regia l. 9. tit. 13. lib. 8. ordinationum regal. & l. 19. tit. fin. eod. lib.

Ceterum ad latorem intellectum regiarum constitutionum, & illud adnotandum est, publicanda esse bona occidentis seipsum: intelligo sanè duo ex regia lege exigere in dicta l. 24. tit. primo parte septima. quòd crimen sit capitale, ac rursus perpetrato crimine ex eo bona confiscantur, ut maximo

ximo apice deseruire videtur text.in l.fin.verfi. vt autem diuus ff. de bonis eorum, qui sibi mortem conscuerunt. & id constat ex præcitata lege regia inibi, *Si el yerro era tal que si lo fuisse prouado deue morir por ende, y perder sus bienes*. Leges autem ciuiles suspensiosos lugeri vetat. l. liberozum §. non solent ff. de his, qui not. infam.

Quibus & illud subijciam ad regiarum constitutionum examen, intelligendas esse de morte naturali, vel ciuili, vt constat ex textu in præcitato versiculo, vt autem diuus. Qui quidem intellectus tametsi à plerisque nostræ tempestatis hominibus recipiatur, ex regia l. ab eo dilcedo, adnotando verba legis vigesimæ quartæ, inibi. *Se matto, Entones deuen tomar todo lo suyo para el rey*. De morte ciuili minimè intelligitur, sed vtique de naturali. Quibus sententia Imole conuenit in rubrica de testamen. extra assenerantis mortem ciuilem minimè naturali æquiparari, nisi in casibus à iure expressis: glossa celebris in cap. susceptum. de rescriptis. libro 6. itidem in capitu. placuit. in secundo 16. quæstione 1. & inibi Archidiaz. tex. ad id præstantissimus in l. ex ea parte §. insulam ff. de verborum obligationibus. & in l. Statius Florus §. Cornelio Felic. ff. de iure fisci. ex eo, quòd deportationis pœna, de qua in præcitato versiculo, vt autem diuus: hodie in vfu non est. Idemque existimat Gregorius Lopez in illius legis interpretatione, in verbo, *Sus bienes*. Quo fit, si seipsum trucidans morte tantùm ciuili afficiendus esset, constaret eius bona minimè confiscari, sed vtique ad hæredes eius pertinere, stante hodie lege regia quarta, in Taurino conuentu lata. A qua quidem sententia ipse libenter discedo, siquidem decisio authen. bona damnatorum. minimè locum sibi vendicat in eo, qui ad mortem ciuilem damnatur, ac proinde

Intellectus non vulgariis ad authen. bona damnatorum. ipse viuus remanet. Nec itidem obstat regia l. quarta, siquidem intelligenda est testamenti respectu, vt potè de bonis eius disponere possit pro libito voluntatis, minimè tamen bonorum confiscationem a lege inductam in eo, qui se interficit, vt constat ex Paulo de Castro in d. l. 2. in fin. C. qui testamenta facere possunt. Secundò eidem obiectioni præcitæ legis quartæ extat responsio, quæ limitetur in eo, qui se interficit prius, quàm ad mortem ciuilem, vel naturalem damnaretur, tametsi ipse non se occidisset, nihilominus per sententiam illius bona erant publicanda.

Illud

Illud etiam adnotari meretur, ad præcitatam regiam constitutionem 24. minimè sententiam necessariam esse ad bona adnotanda, sed vtique fiscus vendicat ipso iure ex eo, quæ confessio & damnato habetur, vt in dicta l. finali, in principio ff. de bonis eorum, qui mortem. & in §. 1. inibi, fisco vendicanda sunt. Pro quo adnotanda sunt verba regie constitutionis 24. inibi, *Entonces deuen tomar todo lo suyo para el rey*. Quibus accedit textus in l. 2. C. qui testamenta facere possunt, vbi testamentum annullatur occidentis seipsum, minimè tamen fieri, si pro condemnato minimè haberetur. In quo dubio tametsi idem sentiat Gregorius Lopez in præcitato loco, in verbo, *Tomar todo lo suyo*. alijs tamen cogitandum relinquo. Et nos pleniori manu adnotauimus in crimine hæreos. Hinc & illud congruè examinari poterit, an vxor rea criminis facta ob delictum, quod pœnam confiscationis bonorum irrogat, confiscationi locum faciat, absque viri consensu delictum committens. Quæ quidem quæstio maximo apice deseruire videtur hæc nostra tempestate quo ad examen regie constitutionis quinquagesimæ quintæ Tauri, qua cautum est, nec contractum, nec distractum, nec obligationem aliquam vxorem absque viri consensu contrahere posse: Siquidem, quia alienare non potest, nec itidem confiscari: vii argumento optimo deseruit textus in l. miles ita. in principio ff. de testamentis. ex illo textu sumens rationem, & argumentum de rebus ad personas: Bona quæ alienabilia sunt, nec ea fisco adiudicari possunt. Bartolus in l. si finita §. si de vectigalibus. columna 2. Alexander in l. de damno infecto. iudem Alexander confi. 23. col. 9. ff. de damno infecto. lib. 1. Caro. Ruynus confi. 24. quia copiosè. col. 4. nu. 10. vol. 1.

Secundò conuerti posset ex eo, cum prohibita sit fauore alterius alienatio, tunc quispiam delinquendo non alienat in illius præiudicium, sicut constat ex præcitato §. si de vectigalibus. & inibi Bartolus ad finem, & in l. Statius Florus §. ultimo ff. de iure fisci. & in l. quæcunque ff. de bonis damnatorum. & in præcitata l. si quis in tantam. vbi profertur in facti contingentia sic consuluisse. Quibus in locis nos pleniori manu ad Bartolum adnotauimus, Baldus consilio ducensimo decimo quinto, ad finem, libro secundo. Aretin. confi. 24. colum. 14.

Tertiò,

Intellectus ad legem Tauri 55. Qui alienare non possit, aut propter delictum bona eius confiscantur.

Nemo pri-
uatur suo
iure absq;
suo facto.

Tertio, hæc coadiuuatur sententia, nemo priuatur suo iure sine suo facto aut culpa c. quæ in ecclesiarum. de constit. l. id quod nostrum ff. de regu. iur. & quia pœna suos authores tenet l. sancimus C. de pœn. & nos alibi tradidimus latiori commentario. Quo fit, negare non posse mulierem contrahere, neque se obligare posse absque viri consensu. Ipse tamen explosa isthac sententia, contrariæ me subscribo, & veritati magis fauere existimo, & in hac specie confiscationi locum esse, sicuti constat prohibitione legis vetantis, minorem & prodigum se obligationi astringi, minimè ad obligationem ex delicto, vel quasi trahi, ex glo. in d. l. si quis in tantam. in 3. q. & inibi Bar. col. 3. in d. l. as qui bonis. Quo in loco Pau. Alex. & Iaf. locis præcitatis idem existimât Steph. Bertran. confi. 248. num. 8. lib. 1. Et nos tradidimus C. de delictis puerorum. lib. 2. vers. extatq; nodie regia lex. Cæterum ex delicto obligatio nata est, vt per totum Insti. de oblig. quæ ex deli. nascun. regia lex præcitata in obligationibus ex contractu, vel quasi contractu intelligitur, minimè tamen in his quæ ex delicto, vel quasi: ne impunita remaneant delicta, Alex. in hac specie ad Bar. in l. morte. col. 5. de acq. hæred. Itidem ad Bar. in d. l. apud Iulianum §. vltim. Iaf. in §. omnium. col. 8. de act. Et omnium diligentissimè Mathes. not. 148. nota quod est differentia. Quo in loco admonet perpetuo menti esse tenendum. Idq; postremò coadiuuat, si sanè alienandi potestas alicui facta sit, eò tendit, vt potè alienatio fiat contrahendo. Cuius sententiæ author fuit Bald. in c. 1. §. feudum 1. oppo. tit. si de feudo fuerit contr. inter domin. & agnat. per text. inibi ad id præstantissimum, in quo feudum ita datum fuerat, vt potè ipse, & hæredes, & quibus dederit, habeant: ex quo liberè poterat illum in quemcumque alienare: nihilominus isdem culpis amittit, quibus & aliud quodcumque feudum, sicuti assuevit Bal. & Matth. de Afflict. ibi, col. vlti. vers. 9. & vlti. Quo fit, hanc esse communi consensu stabilitâ sententiam existimo. Quod deseruire magis videtur ad regiam constitutionem 55. Tauri. Et nos alibi in eius intellectu pleniori commentario adnotabimus.

Qua in re pensandum est, nec illud prætermittendum ad leges regias, illarum pœnam minimè procedere, tamen si volens seipsum occidere occursum hominum se non occidit: Siquidem si actualiter manus violentas in seipsum ad necem
vsque

vsque intulerit, tunc pœna locum sibi vendicat. Longè quidem aliàs idque constat ex l. regia 24. ibi, *se mato*. Cui sententiæ se subscripsit inibi Greg. Lopez, & nos adnotabimus in peculiari capit. volens seipsum occidere, & hominum occursum se non occidit. Quibus & illud libenter subiiciam, damnationem mereri ab usum quorundam dominorum huius regni, qui quidem, si in suo territorio suauè iurisdictione vassallus seipsum trucidauerit, sibiipsis bona omnia confiscantur. ex l. 18. titu. *De las penas*. libr. 8. ordinat. quæ dicitur. *Todo home, o muger, que se matare pierde todos sus bienes para nuestra camera*. Siquidem homicidij aliorumque delictorum condemnationes, quibus quidem vassalli condemnantur, terrarum dominis esse applicandas, vti constat ex l. 5. titu. 4. lib. 1. in regijs ordinationibus, inibi, *Segun que los nos auemos en los lugares de nuestra corona real* l. fina. titu. 5. libro quarto, fori. Idque iure communi terrarum domini, teste Angelo, exigere possunt, in authent. vt nulli iudicum §. fina. collar. 9. sibi que applicare. A qua quidem sententia hac in specie discedo. Siquidem regia l. 18. intelligenda est in fisco regio, ni seipsum trucidans hæredes descendentes habeat, vt constat ex præcitata l. 9. titu. 13. libr. 8. ordin. secundo. Intellego quando tædio vitæ & non ciuiminis metu in seipsum violentas manus iniungat, bona omnia fisco regio applicantur, vti constat ex l. 24. titu. 1. parte 7. atque ideo præcitata lex 18. secundum aliarum legum distinctionem intelligenda est. Cui sententiæ accedit Montal. in l. 1. titu. 27. part. 7. sicque nouissimè Auend. intellexit in regiarum constitutionum dictionario, fol. 13. quem admiscuit tractatui, de exequendis mandatis regijs. Explicat Decius consil. 438. volum. 3. & doctores in l. final. C. de iure fisci. libro 10. Quibus & illud adijciam, an feudum vassallus amittat, qui seipsum occidit? explicat Barto. in capitu. 1. an illi, qui interficit fratrem domini. colum. 2. versicu. extra quæro. vbi vassallus minimè feudum perdit, tamen si seipsum interficiat, itidem Bald. in cap. 1. quib. mod. feud. amit. Iacob. in tract. feud. in par. dicti vassalli. col. 4. versic. vltius pone. & Ioan. Lop. super rub. §. 80. nume. 2. Hinc & illud est, hæreticorum condemnationes vassallorum, minimè ad loci dominum pertinere, sed vtiq; ad regem, vt mirum in modum explicat Guid. Pap. in decisi. 76. & est text. ad id præstantissimus in capitu. cum
C C secundum

12
Condēna-
tiones ad
dominos
vassallo-
rum per-
tinere.

secundum leges. in §. fin. de hæret. lib. 6. Et huic sententiæ se subscripsit nouissimè Auend. de exequend. mand. reg. ca. 2. de saluaguardia concessa vassallis contra dominos. nu. 9. fol. 69. itidem in c. 18. de exact. pœn. nu. 2. fol. 90. col. 3. Ex quibus & illud subiicitur, t̄ condemnationes minimè ad dominos vassallorum pertinere factas à iudicibus delegatis, quos vulgò appellant. *Pe squisidores*. Siquidè has pœnas regio fisco applicari, nec dominos terrarum potuisse præscribere pœnarum exactiōne, vti seriosè explicat Chassæ. in cōsuet. Burg. rub. 1. §. 5. vers. & quoniam. nu. 395. & praxis id in regis obseruat, & vsu receptum est, tametsi ægrè ferant domini inferiores. Nec itidem obstat d. l. 5. siquidem intelligenda est in calumnijs, & iniuria homicidiorum, vti constat ex d. l. 5. tit. 1. lib. 1. ordin. & in alijs pœnis à l. fin. tit. 5. lib. 4. for. expressis.

13
Pœnarum
exactio fi-
sco regio
applicatur

Ceterùm tametsi aliquibus in casibus dominis terrarum bona vassallorum essent publicanda, locum sibi vendicat, nī à iudicibus dominorum ad auditores regios non appelletur. Siquidem pœnarum exactio fisco regio applicatur, explicat Ioan. Fab. in d. auth. bona damnatorum C. de bon. damn. & Auend. in præcitato capit. 18. num. 2. qui pleraque id genus alia in his regnis maximè necessaria congerit. Corporalis pœnæ executio ad locum delicti remittitur, vt in authent. si qui litigantium C. de episc. audien. interim huius criminis reus carceribus ac vinculis detinetur à iudice à quo, vti constat ex l. eo. §. 1. C. de appellat. Postremò vt colophonem addam, intelligo, cum regiæ cōstitutiones simpliciter loquuntur, nec vtiq̄ exprimendo delicta ob quæ confiscanda sunt bona: etenim si quispiam ex alijs causis, quàm criminis metu se trucidauerit, eius bona minimè confiscationem merentur, vti constat ex l. 2. tit. 21. part. 7. inibi, *ne deuen auer pœna ninguna*. Ac proinde regiæ ordinamenti cōstitutiones per præcitaram l. 2. part. esse intelligendas per l. non est nouum. & l. sed et si posteriores ff. de legib. siquidem legum correctio viranda est, vti existimat Abb. & Host. in ca. super quæstionum. in principio columna secunda, de offic. deleg. capit. cum expediat, de elect. libro sexto, nec admodum inuitus nouissimè huic sententiæ accedit Gregorius Lopez in interpretatione præcitatæ legis secundæ, verbo, habet pœna, hoc vnum addens ex vetustissimis exemplaribus, prorsus regiæ cōstitutionem ordinamenti inspiciendam esse, an eadem

eadem lex partitarum leges antiquas corrigat, aliquidue eis addat. Illud profectò prætermittendum non est, quòd in hoc tractatu perplexa valde existimatur quæstio, in qua sanè omnes ingenij neruos doctores tendunt. Siquidem, si quispiam seipsum occidat, eius cadauer perinde ea sanè pœna plectendum est, ac si quempiam extraneum occidisset, vtpotè capite puniatur, furcaue suspendatur. Pro qua extat elegans Imperatoris responsio in l. 2. C. qui testam. fac. poss. assuerantis eadem pœna esse plectendum. Quo in negotio idem profiteretur Rom. & Ias. in præcitata l. 2. & nouissimè Lud. Carrer. in præc. crim. §. homicidium. pag. 74. num. 223. tametsi prorsus ab hac sententiâ discedat Cinus, & Baldus inibi, existimantes iudicis arbitrio puniendum esse. Itidem Bal. in l. 1. C. ne ex delict. defunct. quibus accedit Imo. in l. defuncto ff. de publ. iud. & explicat Felin. in capit. significasti. de senten. excom. & Ias. idem professus in l. 1. circa princi. C. de ser. fugit. & pleniori manu per Lud. Carrer. vbi suprâ. & nouissimè Ant. Gom. de delictis. cap. 1. num. 78. Aliàs iudex in syndicato teneretur, argum. text. in l. 1. §. quoties ff. de iniur. regia l. pen. tit. 13. par. 1. Petr. & Cin. in d. l. 2. C. qui testam. fac. poss. Ange. Rom. Corn. Alex. & Ias. inibi, Bal. in l. vna C. ne ex delict. defunct. 2. col. nume. 2. Angel. in l. fina. C. si reus vel accus. mor. sue. quibus ad stipulatur ratio: siquidem pœnæ afflictiuæ corporis animati, sunt pœnæ ientus, quæ quidem minimè in hominem mortuum cadunt, explicat Ange. in l. qui à latronibus §. si quis ff. de testam. Ang. de Aret. in §. interdum. Instit. de hæred. quæ ab intest. defer. col. 1. nu. 2. Ang. de malefic. in verbo, present. e, & appellante. col. antepen. ver. quid si reus. Ist hæc sententiâ ex eo stabiliri possêt, quia pœnæ deriuationis statu minimè in mortuum cadere possunt, text. est ad id celebris in l. qui libertinos §. posthumus ff. de oper. liber. & inibi passim doctores.

Illud tamen prætermittendum non est in hoc negotio, quòd t̄ de iure Canonico seipsum occidens in ecclesia sepeliendus non est, & ante ius Canonicum in huius criminis reos eadem pœna sancita erat, vt ex pulchra Platonis sententiâ constat libro nono de Legibus, qui sibi mortem consciuerit, ei sepultura fiat solitaria, vbi alius nemo condatur: deinde in his locis sepeliatur, quæ de duodecim partibus

14
Se occidens
ecclesiasti-
ca sepul-
ta priua-
tur.

notetur. Et Tullius in Catone maiore, & Aeschines in Ctesiphontem. Si quis (ait) seipsum necauerit, manus, quæ hoc patrarit, abscindetur, & separatim à corpore sepelietur. Ac deinde Pontificia iura idem concinnunt, quod seipsum occidens in ecclesia sepeliendus non est, text. est. ad id præstantissimus in capitu. placuit 23. quæstio. 5. quem text. singularem esse censet Rom. singul. 264. Idemque adstipulatur Ioannes de Arno. in problem. 4. & Ludouic. Carrer. in pract. crimi. §. homicidium. numer. 54. pag. 201. idemque professus Syl. in verbo, sepultura. quæstio. 9. & Mart. Azpilc. in tract. de poen. distinct. 7. num. 4. pag. 323. & Barto. in differentijs iuris ciuilis & canonici, numer. 74. Nec locus salubris poenitentia relinquitur, sicuti docet Origenes commentariorum in Iob capitu. 2. Lactantius lib. 3. Diuinarum Institutionum, c. 18. August. lib. 1. de ciuitate Dei, capi. 17. Thom. 2. 2. quæstio. 69. artic. 5. & Chrysostom. in epist. Pau. ad Galat. Hiero. in epist. ad Paulam, & doctores in l. miles §. ream adulterij 2. de adult. & inibi Barto. & Din. explicant quæstionem illam passim agitatam: si sanè quispiam relinquat centum ecclesie, si inibi eum sepelierint, ac deinde violentas manus ad necem usque in seipsum imposuerit, tamen si ecclesiastica careat sepultura, nihilominus ecclesie legatum deberi. Postremo hi nempe caninae sepulturae tradendi sunt, ut notant doctores, & text. ibi, sumentes rationem in l. 1. §. ad bestias ff. de his qui notantur infamia. & Ioan. Lop. super rubri. de donation. §. 89. numero 2. folio magno 58. & Iacobinus in tractatu feudorum, in parte, dicti vassalli promiserunt non committere feloniam contra dominum, columna 4. versicu. vltimus. doctores Canonice philosophia in capitul. ex parte. de sepult. quamuis priuatim licet pro eo orare: licet enim illi, qui credit in vltimo vitæ spiritu habuisse dolorem, & contritionem criminis, sicuti Palud. explicat in quarto Sententiarum, distinct. 20. quæstio. 1. & omnium diligentissime Martinus Azpilcueta in cap. 1. de poen. distinct. 7. vel si forsitan coniecturis aliquid præsumi queat, eum furore seipsum occidisse nam & tunc ecclesiastica sepulturae traditur, secundum Ioan. Gall. quæstione parlamenti 137. qui per plerasque rationes hanc firmat sententiam, & alij non mediocri notæ in albo primariae doctrinae positi, & seriosè plura congerit Guliel. Bened. in capitu. Raynautius. verb. mortuo itaque

An liceat orare pro eo, qui se interfecit.

itaque testatore. 1. num. 5. extra de testa. & Ioan. Lop. super rub. §. 70. nume. 6. & 7. pleniori manu explicat, seipsum occidentem in peccato discedere mortali, atque ideo ecclesiastica carere sepultura, cap. t. non existimamus. 14. quæst. 2. quod intelligendum esse existimo, si sanè ecclesie de hoc constet, longè aliter, ut in cap. fin. de sepult. & in cap. à nobis. de sent. excom. His accedit, quod t̄ repertus mortuus in puteo non est priuandus ecclesiastica sepultura, quia non præsumitur seipsum præcipitem dedisse: quod in hac specie notat Socinus Junior consi. 51. libro primo. Igitur sepultura ecclesiastica negatur seipsum occidenti ob delicti atrocem culpam, quam ex pluribus detestatur præter alios Alciatus libro sexto Parg. capit. 27.

Cæterum, cum quotidie in controuersiam veniat, illud etiam subiiciam, minimè licere cuiquam sibi ipsi iniicere manus violentas absque & culpa & labe peccati & irregularitatis. cap. si non licet. 23. quæst. 5. & est ad hanc rem pulchra Aristot. sententia lib. 8. Ethic. cap. 7. Mortem, inquit, sibi consciscere ob fugiendam paupertatem, vel mœrorem, aliudue huius generis, non fortis est hominis, sed potius timidi. & lib. 5. capit. 11. Aristot. inquit, Qui se occidit, sibi iniuriam non facit, quia iniuriam sponte patitur nemo. Idem professus Tullius in Catone maiore loco præcitato, iureque Pontificio clericus sacrifue initiatus seipsum percutiens, irregularis censendus est, atque etiam excommunicatione notatus, ut in præcitato capit. si non licet. idque explicat Felin. in cad. contingit. vlt. notab. de senten. excom. & idem professus Cardin. in clem. 1. notab. 3. de reliq. & vener. sanct. itidem in dicto cap. contingit: idemque esse existimo, si sibi ipsi mutilauit aliquod membrum, uti hac in re existimat Cardin. in clem. 1. quæst. 19. de homicid. & inibi passim doct. quibus nec admodum inuitus accedit Angel. in l. sed & si damnum. §. fin. ff. de pecul. Baldus. & Iac. hac in specie dilatant chartas quamplurimis remissionibus in l. 1. C. de ser. fu. & nouissime Lud. Carrer. in pract. cri. §. & homicidium. nu. v 24. pag. 230.

Adde huius criminis authorem non posse facere testamentum, sicuti existimant doct. in d. l. 2. qui testam. fac. poss. ac proinde testamentum ab eis cõditum nullum est. l. eius qui §. 1. ff. de bon. eor. qui mor. sibi consciuerunt, ea ductus ratio ne, se occidendo crimen vtiq̄e confiteri videtur. l. fin. eod. tit.

Clericus seipsum percutiens irregularis est.

Testamenti factio non permittitur seipsum occidenti.

ex qua quidem confessione habetur pro condemnato. Condemnatus tamen seruus poenae existimatur, uti in d.l. 2. probatur. & inibi Bar. in l. fin. præcitata. & communiter doct. præsertim Alex. in d.l. 2. ad fin. & seriosè pleraque id genus alia cogerit Gulie. Bene. in præcitato ca. Raynutius. in verb. mortuo itaq; testatore. in primo. num. 48. & Paul. Paris. loco præci. nu. 2. quinetiam reſtamēti factionē minime habere de bonis acquisitis possententiā cōdēnatoriā. l. 2. C. de bo. proscript. Et hinc illud est, tametsi vxor infra annū teneatur lugere maritū itidē vestes portare lugubres sub poena infamię. tamen si maritus seipsum occidit, luctu carebit, uti cōstat ex l. liberorum. § non solens. ff. de his qui notantur infamia. & signanter id adnotat Guliel. Benedictus loco præcitato. num. 49. & Iacob. Batlem. in l. capitalium. §. famulos. ff. de poenis. fol. 13. col. 4. & Corneus consilio 196. volum. 2. Caterum plerisque alijs poenarū generibus seipsum trucidās punitur, ut pleniori manu traditur, idē asseuerunt pleriq; nostrę per doc. in præcitata l. 2. & clavis viri in c. significasti. de homic. quibus accedit Bartoli additionator in rub. ff. de bon. eorū. Bart. in l. si quis aliquid. §. miles. ff. de poenis. & in l. transigere. C. de transact. & omnium diligentissimè Corneus loco præcitato. Postremò hoc habet Christiana religio, impium esse, ac detestabile facinus, & damnabile scelus, seipsum occidere, ubi locus salubris poenitentię non relinquitur. Hi siquidem censendi sunt diffidati. Quando quidem minimā parati sunt ad suscipiendam correctionem ecclesię, quippe qui eius doctrinam, ac auctoritatem contempnunt. hæc docet Occam lib. 7. dialo. capit. 1. asseuerans hæreticos censerī: quod quā sit à ratione deuium, nemo sanæ mentis diffidebitur, tametsi absque culpa, & plerunque mortali seipsum interficere non potest: hæresis tamen minimè existimanda est, qua sanè occasiōe natus, intelligo minimè licere seipsum interficere, tametsi euitet peccatū, ut Abb. censet in c. ex parte de sepultu. nec itidem bannito licet, uti existimat Iaso. in l. 1. C. de seru. fug. colum. 1. & inibi Bald. quibus in locis plenæ sunt chartę codiceſq; referti, Alexan. post Bar. in l. liberto. §. amissione. ff. de capitis deminut. Iaciori commentario per Bonifa. in rubric. de insult. & percussionibus colum. 6. versic. sed quidam seipsum.

Quibus & illi subiiciam, an regia lex puniens percipientem

tientem cum armis, vendicat sibi locum in vulnerante seipsum? explicat Bald. in procem. Decretalium, & Iaso. diligentius in l. 1. C. de seruis fugi. columna. 2. & Ioann. de Arno. in epitome 24.

Cūm quotidie in controuersiam veniat, & illud adnotandum est, de his, qui se occidunt in carcere, in quo detinentur pro crimine hereseos, vel aliās, explicat Gonſalus *Carceratū obheresimā* noster, de heretica prauitate, quæstione 22. quod si criminis conscientia se occidisse constat, si utique post accusationē *laqueo se suspendentis poenæ* sibi manus intulerint eisdem poenis teneri, quibus punirentur si eorum crimen probatum esset. l. vlti. de bonis eorum. *que nam sit.* gloss. Bart. in l. vlti. C. de iure fisci. lib. 10. quibus accedit nouissimè Septimacēsis in catholicis institutionibus. capit. 17. nume. 16. quod utique verum existimo, ni hæredes probauerint eorum innocentiam, longeque ob aliam causam manus violētas in seipsum intulisse: & explicat Ioannes Lop. super rub. de donationib. §. 70. nu. 7.

Caterum in vinculis detentus, qui se laqueo suspēdit, quæ poena infligenda sit? & itidem, an carceris custos teneatur? explicat Angelus in tractatu maleficiorum in verb. qui iudex retineri, & carcerari iussit. & rursus in verbo, fama publica. & Ioannes Lopius huic accedit sententiæ loco præcitato. Siquidem summa ope niti decet hos commentarienses, ne permittant gladium in carcerem intromittere, aliudve simile, ex quo sequi posset mors, aliās commentarienses tenerentur, ex l. quemadmodum. §. magistratus. ff. ad leg. Aquil. & inibi Florian. quod si commentariensis maxima cum diligentia summaque ope, ne id contingat, operam dedit, tametsi incarceratus se suspendat, gladiove se interficiat, eidem officiali imputari non debet, ex dicto §. magistratus. & inibi Florian. difficile quidem est eo animo ductum prohiberi, siquidem Portia Catonis filia, mortuo Bruto, tametsi ferrū sibi substractum est, carbones ebibat, author est Ioan. Lopius loco præcitato. Et quid sit censendum, si consanguinei conuictum, & utique confessum in carcere existentem, & de proximo condemnandum, & mors delinquentis sit eis dedecori, veneno aut alias reum criminis interimant? explicauimus supra in capitulo vigesimo primo, de parricidij poena tractantes.

Porro, quid si carceratus inedia à vita discessit, ac consultò

noluit comedere, vt fame periret, qua sanè pœna afficiendus sit? vide omnino Baldum hanc, de qua agimus, quæstionem differentem in practica sua titu. de quæst. 32. col. & inibi explicat de se interficiente, vel attentante se interficere, & occursum hominum se non occidit: & nos supra paulò ante adnotauimus. Ceterùm quid si quispiam in inimicorum manibus consultò se subiiciat, qua afficiendus sit pœna? explicat Par. de Pu. in trac. syndicatus. vers. an si delinquens.

Quod si iudex quempiam in carcerem iniiciat, ac deinde carceratus se suspendat laqueo, aliterve vitâ finiat, an iudex, aliqua sit afficiendus pœna? tractat Par. de Put. loco præcit. pag. 93. col. 1. quod si plura desideras, vide capi. maritum. 33. dist. 1. cum autem. §. malus. de edili. edict. l. 1. eculium. 2. §. si ipse. de pecul. l. lege. Cornelia. §. vlt. de sicar. & illuc Hippol. cap. 3. de corpo. vitia. Valerium, lib. 7. C. de testa. quæ rescissa sunt. Basiliū lib. de virginitate. Eusebium libr. 6. ecclesiasticæ historiæ. ca. 6. & pleraque id genus alia congeffit Plut. de claris mulieribus cap. 11. & Seneca epistola 24. Aulus Gell. lib. 15. cap. 10. & omnium diligentissimè episcopus Abulensis. 1. Reg. 31. q. 9. itidem lib. 2. cap. 14. q. 14. idem libr. 3. capi. 16. q. 11. & ca. 19. q. nec desunt nostræ classis Doctores, qui pleraq; id genus alia congerunt. Corne. conf. 195. vol. 1. & Ias. in l. 1. de seruis fug. serioseque Felin. in c. contingit. 1. de sententia excommunicationis. Guliel. Benedict in cap. Raynuius. de testam. verb. mortuo. in 1. num. 43. & apud Hispanos Ioan. Lodus in rubrica de donat. inter vir. & vxorem. §. 70. rursus in §. 80. & Iacobus Septimacens. in catholicis institut. capi. 17. numero decimo. cum alijs, & Didac. à Couatru. libr. 1. Variarum resolu. cap. 2. numero octauo. & libro 2. capit. 1. numero 11. & in clementina si furiosus. de homicid. folio. 8. Paulus Paris. conf. 155. volum. 4. Ludouic. Carrer. in practi. crimi. pagina 241. & Tiraquellus de nobilitate. capit. 31. nu. 475. nouissimè Aduendanius, de exequendis mandatis regijs, in dictionario, folio 13. & Decius consilio 432. volum. 3. & Antonius Gomez. in tractatu delictorum, capi. 2. de homicidio. numero decimo quarto. & nouissimè Dominic. à Soto, re, & fama, vbique insignis de iustitia & iure. libro quinto. quæstione prima, articulo quinto, vtrum alicui liceat seipsum occidere.

Ex hoc eodè fonte, siue stipite alia quæstio negotiū nobis fuit:

fuit: Volens se ipsum occidere, occursum hominum se non occidit, qua siquidem afficiendus sit pœna? vt votis satisfaciam *Volentis se* ex plenioribus doctorum commentarijs petèdum arbitror, *occidere,* cum passim in controuersiam veniat, & paucis exactè comprehendi nequeat: satius propemodum fuerit, non irritare, *et cursu* quàm studiosorum auiditatem non adimplere. In quo dubio *hominum* affirmant viri primarij maximeque in solo doctrinæ nomine *se non occi-* doctores, hunc criminis reum puniendum esse, perinde *dit, pœna.* ac si consummaretur delictum, seque ipsum interemisset: si *18* quidem Cinus, Iason & alij plerique neoterici in l. secunda. C. qui testamen. facere possunt. in ea sunt sententia, & ante hos idem professus Bartolus in rubrica. ff. de bonis eorum. pro quorum sententia extat text. ad id omnium præstantissimus in l. secunda. §. sui autem. ff. eod. & inibi glossa Accursiana, quæ expressim hoc ipsum vult, & in l. omne delictum. §. qui se vulnerauerit. ff. de re milit. quo in loco frequentiori doctorū calculo recepta est opinio, & in l. si quis aliquid. §. finali. ff. de pœn. & vtrouique Bart. nec desunt præter hos doctores canonicæ philosophiæ qui hanc profiteantur sententiam: siquidem & hi in capitulo primo, & secundo, de torneamentis. id ipsum adstipulantur, & nouissimè recolendus memoriæ re, & fama, vbique insignis doctor Ant. Gomez. c. 3. delict. numero. 14.

Quibus & illud subiiciam, quòd si quispiam se vulnerauerit, manusque violentas intulerit, tametsi ad necem usque minimè peruenierit, pro confesso censetur, ac pœnas lueri debet, perinde ac si se interfecisset. Quæ intelligenda esse existimo, vt paulò antiè in principali quæstione adnotauimus: Siquidem illud commisit: metu pœnæ delicti commissi, postquam accusatio contra eum proposita fuerit de delicto capitali, ex quo quidem mortis pœna imponenda erat, & vtrique confiscationis bonorum: quo fit huius criminis reum pœna ordinaria afficiendum esse delicti, de quo erat accusatus, itidem pœna confiscationis bonorum. Longè quidem aliter in ea sententia, si vitæ rædio, vel vtrique ex alia simili causa manus sibi intulerit violentas, siquidem tunc in pœnam minimè incidere constat, ex l. tertia. §. si quis autem. versiculo sicuti. ff. de bonis eorum, qui ante sententiam mortem sibi consciuerunt. & in præcitata l. omne delictum. §. qui se vulnerauerit. & in l. si quis aliquid. §. finali. ff. de pœ. & passim

passim utrobique adnotant Doctores, quibus in hac specie ex dictaminis ratione uidetur posse puniri per iudicem, perinde ac si alteri iniuriā committeret, siquidem & is non sit membrorum suorum dominus. l. liber homo. ff. ad legem Aquil. & nos pleniori commentario adnotauimus. capitu. & qui volentem occidit. quo in loco mox plura. Et in hac specie hanc profiteretur sententiam Bonifac. in tractatu malefic fol. 7. versiculo sed quidam. quibus mirum in modum conueniunt per Bartoli adnotata in l. 1. §. vsque. ff. de iniur. addentes pleraque id genus alia, quæ curiosis conijcienda relinquo, tamen hodie iure regio ex generali consuetudine, ac statutis, attentatum regulariter minimè ordinaria pœna puniatur. Quo in negotio pœnas luere debet extraordinem: & ita alias in facto consului, & sepe numero hac in quæstione consultus itidem respondi, & in hac ciuitate Salmantina, & Tolosæ cum primum iuri Pontificio Casareo que operam darem, anno millesimo quingentesimo trigesimo octauo, ætatis verò nostræ cum decimum quartum agerem annum. in his nempe ciuitatibus, ac legum emporijs, à iudicibus id praticari vidi, & Hispana praxis id obseruat, ac vsu receptum est huius criminis reos extraordinem puniendos esse, quandoque etiam fustium pœna, ac flagellorum, per text. qui maximo apice deseruire videtur huic quæstioni in l. secunda. §. fin. autem. ff. de bonis eorum, & in l. si quis aliquid. §. finali. ff. de pœn. & in præ-

20 citato §. qui se vulnerauerit. ac ita in regno Neapolitano pronuntiatum fuisse asseuerat Ludouicus Carrerius in practica criminali. §. homicidium. numero vigesimo septimo & de attentato mox plura in capite per assassinos interfici mandantes.

21 Multiplex t̄ tractatus exponitur magnis præconijs ab omnibus doctoribus in huius criminis reis, quæ sanè pœna alia in quæstione negotium nobis fuit. In quo dubio vulgò recepta est opinio: Qui volentem occidit, pœna sanè homicidij plectendus est, vt existimat Bartolus ex illo text. sumens rationem in l. liber homo. ff. ad legem Aquiliam. & inibi Florianus, & rursus Bartolus in l. prima. §. vsque. adeo. ff. de iniurijs. quibus accedit Angelus, Paulus, Alexander, in l. quamuis. ff. de in ius vocando. Felinus in capitulo solite. secunda columna. de maiestate, & obedientia. Hippolytus in

tus in l. prima. in princip. numero tertio. ff. ad legem Corneli de sicar. & inibi signanter explicat, idem censendum esse, si sanè quispiam volentem percussit, pœna afficiendus est, si grauiter percussit: longè aliter, si leuiter: pro quo argumento optimo deseruit text. in præcitata l. liber homo. ff. ad legem Aquiliam, & pleraque alia, quæ nos adnotauimus in principio istius capituli. Et præter inibi congesta ad stipulatur illud Sapientiæ 16. Tu es Domine, qui vitæ & mortis habes potestatem, & deducis ad portas mortis, & reducis. Vbi solus Deus vitæ Dominus insinuatur, ac proinde qui volentem occiderit, pœna afficiendus est, siquidem non sit vitæ Dominus ipse. Deinde isthæc conclusio ab effectu probatur rationeque à definitione dominij colligitur, Dominus rei cuiuscunque ille est, qui citra iniuriam, quæ cuiquam irrogetur, potest illa, vt libuerit vti, etiam vsque ad eius dispendium, & consumptionem: homo autem occidere se non potest, lege iustitiæ id refragante: ergo nemo est suæ vitæ dominus.

Tertio, huic sententiæ fortissimum & huic rei argumentum præstat ratio: Si aliquo iure homo esset vitæ dominus, id potissimum esset iure naturali, aut diuino, aut humano: naturali autem non, quoniam primum naturalium appetituum, atque adeo temporalium summum est, quo vnaque res appetit se conseruari in esse: iuxta illud Dæmonis, sed tamen verum apud Iob, pellem propelle, & cuncta quæ habet, dabit homo pro anima sua. Quare nulli rei natura tribuit, seu qualitates, seu instrumenta, quæ in suam essent interniciem, sed illa quibus conseruaretur, vt igni calorem, & aquæ frigiditatem. & cunctis animantibus suas debitas qualitates: ergo ius naturæ neququam permisit homini se interimere, atque adeo nec ei tribuit vitæ dominium. Cùm autem ius naturæ, effectus, munusque Dei si, sit vt nec iure diuino positiuo concessa sit talis facultas.

De iure autem humano clarum est, eò vel maximè quòd nec diuinum, nec humanum de re hac vsquam legitur verbum: nam Genesis primo, vbi factus homo omnium dominus, etiam animalium, quæ ideo in suos vsus mactare potest, non simul tradita est ei suæ vitæ potestas. Quo fit, cùm vita sit bonorum omnium temporalium fundamentum, quam quidem homo non per se acquirit: sed vtique Dei beneficio, parentumque opera recipit, nō licet illi pro libitu-

suæ voluntatis de ea disponere, sed ut Deus eius author id retineret, ut nefas homini esset iniussu ipsius de vita exire, idque lumine naturali consistit.

Quartò his ad stipulatur sententia diui Thom. 2. 2. quæst. 64. art. 5. ubi ait, quod occidens seipsum non solùm facit contra charitatem, sed contra iustitiam respectu reipublicæ. cuius est vita hominis.

Quintò his refragatur Deuter 23. ex quibus colligitur minimè nos esse vitæ dominos, atq; his naturalis ratio suadet, Vita omnium bonorum temporaliū est fundamentū, quam homo ipse nō acquirit, sed utiq; Dei beneficio. Ex quibus & illud sequitur, homo ob nullā causam, quouis colore ceseatur iusta, potest se vita priuare: ac proinde cum nō sit dominus membrorum suorum, nec vitæ, pœna ordinaria afficiendus est, qui utique volentē percussit. Ex quo iuris appēdix deducitur hominē, nec rempublicā habere, nec principē dominiū vitæ subditorum, sed utiq; Deus solus. Siquidem princeps minimè potest absq; ratione innocētes ultimo afficere supplicio, sed solūm nocentes: ex quo principem iudicem maleficiorum, non tamen vitæ dominum existimandum esse existimo.

22 Hinc & illud est, rempublicam ꝑ posse in bello ciues obijcere periculo mortis ad defensionem ipsius reipublicæ, ex eo quòd ipsa respublica custos sit vitæ subditorum, minimè tamen domina.

23 Ex quo, si ꝑ quispiam sibi ipsi violentas manus intulerit, constat iniuriā reipublicæ fieri. Quo Aristot. lib 5. Ethic. c. 11. expressim id adnotauit. Nec utiq; idē referas, quòd dominiū vitæ sit penes rempublicam: sed eò, quòd ei custodia, ac tutela vitæ ciuium commissa est, ipsaque sola potest homines vita mulctare, sicuti & nos antea admonuimus in istius capitis rostro.

24 Sextò maximo apice deseruire videtur iuris stimulus, qui plerosque torquet iuris doctores: Siquidem nemo ꝑ potest se submittere torturæ absque indicijs, etiam volens, sicuti hæc in specie existimat Franc. Bru. in suo tract. de indicijs, & tort. 16. col. quod pleniori manu tradit Hipp. in l. penult. colum. 1. vers. datur. 3. lectura. ff. de quæst. itidem in l. 1. in princ. nu. 4. ff. ad legem Cornel. de sicar. ergo, &c.

25 Postremò quo ad excommunicationem incurrendam, ex communicationis ꝑ vinculo nodatur percutiens etiā volentem,

tem, tex. est ad id celebris in c. contingit. in 2. de sent. excom. Cuius meminit Romanus in sing. incip. nota dictum Innoc. Ferr. in pract. Papien. in rub. reipublicæ vedit excommunicatum. Ex quo & illud subijciam, inferens regis ꝑ officiali iniuriam, tametsi volenti ei inferatur, regi ipsi iniuria facta ceseatur, ac proinde pœnam ordinariam luere tenetur, uti hac in specie existimat Pau. & Alex. locis præcitatis, præsertim in d. l. quamuis. Quo in loco pleraque id genus alia congerunt, quæ consultò curiosis conijcienda relinquo. Et plura congerit Ludo. Carrer. in pract. crim. §. homicidij. nu. 50. cum alijs. pag. 201. & Lucas de Penna in l. 1. col. fi. C. de cohort. lib. 12. Boer. confi. 4. nu. 6. & inibi eius additionator.

S V M M A R I V M.

- 1 Leges Imperatorum castrari homines non sinunt, sub homicidij pœna.
- 2 Ad veram castitatem minimè pertinere virilia abscindere, quibus & damnatum esse constat.
- 3 Apud veteres Eunuchi insignibus dignitatibus ornati fuere.
- 4 Antiquitus lectum virginum Eunuchi custodiebant.
- 5 Eunuchos hac in specie eos dici, qui ex utero matris sic nati sunt execti, nuptias contemnunt.
- 6 Perpenditur insignis differentia ratio inter Eunuchum, & castratum.
- 7 Sacris initiatos seruanda castitatis gratia solitos esse assumere vestem, sicuti ea veneris appetitum extingueret.
- 8 Flamini Diali Roma vsus fabæ erat interdictus.
- 9 Examinatur illud Matth. c. 19. asseuerantis, quia sunt Eunuchi, qui seipsos castrauerunt propter regnum Dei.
- 10 Virilium abscissionem sacerdotibus, & quibusuis alijs, nec lege naturali, nec diuina, castitatis causa licuisse, quin turpe apud gentiles censebatur.
- 11 Rationes perpenduntur, quid cause sit quare magis frigescant Eunuchi, quàm alij.
- 12 Iure pontificio si quis culpa propria sibi absciderit membrum, in irregularitatis labem incidit.
- 13 Si culpa propria ex eo qui ob adulterium maritus vlciscens virilia eius amputauerit.
- 14 Si quis non sua sponte, sed casu, virilia aliudve membrum amiserit, ordinibus poterit insigniri sacris.

Repe-

Repetita quædam ex historijs, vnde originem traxit l. prima & secunda C. de Eunuch. de quæ Eunuchorum, & de illorum, qui propria voluntate pudenda, vltro sibi absciderunt, pœnis, cum nouo detecto intellectu iurium de ea re agentium. Capit. XXIIII.

EXtat constitutio Cæsarum Constantini, & Leonis, in l. 1. & 2. C. de Eunuc. Quibus in iure nostro prohibitorum omnino est, nec aliqua ratione ꝑ castrari homines constitutiones sinunt, siue qꝑ fiat hoc modo inuita natura, siue qꝑ id aduersus publicam vtilitatem est, quæ in suscipiendis liberis versatur: siue quia paucissimi sic affecti sanantur, sed ferè omnes pereunt. Quod Iustinianus Cæsar nouella constitutione 142. scripsit, & hanc abscissionem grauissimum esse crimen, ex eo qꝑ leges ciuiles censeant homicidij pœna puniendum esse eum, qui alteri virilia amputauerit l. 1. & 2. præcit. non quibus Constantianus Imperator censer, vt capite plecteretur, qui id auderet. l. 3. §. qui hominem. & l. 4. §. idem diuus ff. de sicar. extatq; hodie regia l. 13. tit. 8. part. 7. eademq; pœna afficitur, qui se castrandum præbuerit d. l. 4. ad fin. reliquas verò pœnas, tam castrantis, quam castrati, libro duodequingagesimo Pandectarum in l. 3. 4. 5. & 6. ff. ad legem Cornel. de sicar. videre erit. Ipsa virilium abscissio à seipso illata turpis apud Gentiles censeretur. Siquidem author est Valerius Max. lib. 7. c. 7. & Alc. in Parer. iuris lib. 7. c. 23. Siquidem nulla ex causa licuit etiam castitatis, religionisue, cuiquam sibi ipsi manus iniicere violentas ad occisionem, vel membri mutilationem c. si non licet 23. q. 5. Tiraquel. de nobilitate, c. 31. nu. 475. & nos pleniori manu explicuimus, supra c. 23.

Secundò, id constat ex eo, quòd ꝑ non pertinet ad veram castitatem, quòd aliquis abscindat virilia, quin damnatum esse constat ex concilio Arelatensi 2. cap. 7. & habetur in ca. hi qui se carnali 55. distinct. Quo in loco, vtpotè ignaui, & nescientes tentationi carnis resistere, reprehenduntur hi qui propria voluntate pudenda vltro sibi absciderint. Quo fit, nec lege naturali, nec diuina vnquam licuisse cuiquam seipsum

ipsum mutilare, etiam causa castitatis, sicuti author est diuus Augustinus libro vnico de sancta virginitate, & inibi diuus Basilius libro vnico de virginitate. qui huius originem, & interpretationem cæteris longius exponit, extatqꝑ apud Liampadam Diaconum lib. 4. nò illepidam historia de Eunuchis. Theobaldus Vmborum Dux aduersus Græcos bellum gerebat: is quoscunqꝑ ex hostium exercitu captiuos facere poterat, amputatis virilibus dimittebat, donec quædam mulier ante eum gembunda hominum Deumqꝑ fidem implorans constitit: quid, inquit, Theobalde, scemine egimus, vt bellum nobis indicas. Haud quaquam nos Amazones sumus, sed Mineræ deditæ, armorum vsum nullum teneamus. Quid ergo virorum nostrorum testes amputas, nosqꝑ nostris voluptatibus priuas? sunt illis oculi, sunt nares, sunt manus, quid ad ea, quæ nostro vsui natura concessit, belli iura producis? Quo sermone delectatus Theobaldus ei pœnæ modum imposuit.

Et ꝑ olim Eunuchi magnis & insignibus dignitatibus ornati fuere, vt ex Andræa Alciato in l. spadonum ff. de verborum significationibus, constat. Cui adde legem, qui cum vno. in principio ff. de re militari l. Pomponius. & l. sequenti ff. de ædilitio edicto. l. 2. ff. de adoptionibus. atque eleganter explicat Hermonop. Constantinus libro 2. Epitom. & Ludouicus Cælius libro 2. lectionum antiquarum. capit. 27. Antonius Augu. libro tertio emendationum. cap. 5. itidem Alciatus lib. 7. Parerg. capit. 27. apud quos multa de Eunuchis lector inueniet.

Et antiquitus ꝑ Eunuchilectum virginum custodiebant, & à venereis semotijis enim non solum testes, sed & totus collis ipse solebant amputari, erant planè apud veteres in pretio hi spadones, habebanturqꝑ pueri in delicijs, vt Bagoi regibus Persarum, Ligdus Drusso, Sporus Neroni. Quod & in Asia hodie frequētatur. Idem existimat Ambrosius Calepinus litera B. in verbo, Eunuchus. & Hieronymus contra Iovinianum, & id hominum genus adhibebatur seruandis cubilibus regum, quasi Eunoechus, & per syneresim Eunuchus. Sed & mulieribus quoque subserviebant, quæ inire volebant, non parere. Quòd Saryra 6. Iuuenalis conuenitur. Fuere autem apud veteres Eunuchi aliqui insignes viri, vt est apud Philostratum, & Oppianum libro tertio

ostendunt, Narses Iustiniani dux, qui Gothos Italia expul-
sit, spado fuit, sicuti auctor est Ammianus Marcellinus libr.
16. qui quidem Narses cubiculo Constantini Cæsaris præ-
positus fuit. Ita ipse inter spadones recti exempli fuit, sicuti
inter vepres rosæ nascuntur, & inter feras nonnullæ mite-
scunt, crederem spadones nulla nec lege, nec consuetudine
prohibitos in doctores creari l. Eunuchos C. qui testa. fac.
poss. & ad eos omnino admitti honores, ad quos & reliqui
admittuntur homines: ni huiuscemodi sint, qui integrum re-
quirunt hominem, veluti ea sunt, quæ ecclesiasticam respi-
ciunt dignitatem. Ne aduersari mihi videtur Lucianus in
Eunucho, dum suo tempore, an magister esse potuerit spado,
addubitatum scribit, cum magis arrepra ansa ab illo sit, ut in
Eunuchos homo maximè dicax, & mordax, qui nec diuis,
nec hominibus pepercerit, stomacharetur, quam quæ ita in re
fuerit, & tunc temporis doctores, qui nunc in vsu sunt, mini-
mè erant. Viues in comment. ad August. de ciuitate Dei, lib.
7. cap. cum abhinc annos circiter sexcentos adiuuenti sint r.
honorum gradus, maxima vniuersæ Encyclopediæ Panole-
thria, cum abundè se quis prouectum putet, si magistris in-
auratum diploma nactus, aut quod frequentius sit, promer-
catus fuerit, ut has populo ostendet phaleras: se ð nunc non
his locus datur, ut semel colophonem prolixæ adeò com-
mentationi imponamus.

Et ut nihil hac in re desideretur, negotium nobis fuit, qui
† Eunuchi dicantur, & hi dicuntur, qui ex vtero matris sic
nati sunt, qui naturæ prærogatiua eò quòd ad coitum irri-
tant, execti nuptias contemnunt, quasi exectos dicimus, sic
eos appellat Paulus Aegineta lib. 6. & August. lib. vnico, de
sancta virginitate. ca. 23. & 24. Basilius Magnus libro vnico,
de virginitate.

Opus erit succinctè nimis spadonum naturam, & discrimi-
na attingere, omiſſis varijs interpretum opinionibus
hac in parte veritatem ex tenebris veluti certissimum se-
quens scopum. Est ergo teste Vlpia. in l. spadonum ff. de ver-
borum significa. spadonum generalis nimis appellatio, quo
nomine tam hi, qui natura spadones, quam thlibiæ, thlasiæ-
que, sed & si quod aliud genus spadonum est, continetur, &
ad castratos, nec nõ testium vitia hæc extenditur appellatio,
teste Galle. Narne. lib. 1. de homici. c. 7. nec quisquam cum

Accur-

Accursio credat in l. 2. ff. ad leg. Cornel. de sicar. thlibias, vel
thlasias à ferramenti genere, quo testes exciduntur, sic di-
ctos. Et in errorem lapsum esse constat dubio procul, deri-
uatum est, hi Latini attriti: illi verò fracti dicuntur spado-
nes, ex l. Pomponius §. spado nem ff. de ædilit. edic. Aut hi,
quibus testes abscissi sunt, vel ambo, vel alter. Quòd si quis
natura non habeat testes, nihilominus ei competit spado-
num nuncupatio, ex præcitata l. spadonum. natura nimirum
auellente illos. Siquidem fit dupliciter spado, si Paulo Aegi-
netæ fides adhibenda est, lib. 6. aut collusione. aut auulsione.
Sed hi, quibus ita auulsi sunt, vel collisi, ut nec coire, nec ge-
nerare possint Latine castrati, Græcè eunuchi dicuntur sicuti *Spado du-*
auctor est fidelissimus Lucianus in Eunucho. Reijciendam *pliciter fit.*
crederem differentiam, quam passim doctores vbique assi-
gnant inter spadones & castratos. Ut castratus is censendus
sit, qui à vulua, quod inquit ille, matris castus natus est: at
spado, qui postea quàm natus est, hac est iniuria affectus:
tum quia spadonum nomine non minus hi, quàm illi ve-
niant: tum ob innumera iura, quæ prohibent iam natos ca-
strari, sicuti & nos in huius capituli rostro tradidimus. Et qui
sic spadones facti sunt, castrati nuncupantur, & explosa hac
in re doctorum differentia, quæ commentitia est, nec iure
probatum. Eunuchi propriè dicuntur hi, qui nullum veneris
vsum experiri aliquando potuerunt. Spadones econtrà nunc
minus, nunc magis exciduntur: cum non vno modo fieri
constat ex illo Vlpiani in d. l. Pomponius §. spadonem. Spa-
donem morbosum non esse, nec vitiosum verius mihi videretur,
sed sanum esse, sicuti illum, qui vnum testiculum habet,
qui etiam generare posset l. si autem qui ita ff. de ædil. edic.
Sin autem quis ita spado est, ut tam necessaria pars corporis
ei penitus absit, morbosus est. At dictionem ita, modum de-
notare constat, ex Bar. in l. de quibus §. Terminus ff. de cond.
& demonstra. Quo fit, ut an redhiberi debeat, ex illorum
pendeat iudicio, qui in Eunuchis in arte periti sunt, idem-
que an matrimonium contrahere, constat ex l. si seruam
§. si spadonem ff. de iure dotium. posthumos instituere, ex
l. sed est quæsitum ff. de liberis & posthumis. filios adoptare,
ex §. sed & illud. Institution. de adoptionib. ita tamen ut
naturam imitemur l. adoptionibus ff. de adoptionibus.
Quòd si quis ita sit spado, ut ante pubertatis annos exectus
D D fuerit,

*Spado an
& adopta
ve possit.*

fuerit, ita ut nullatenus generare potuerit, non minus impedimento foret vitium, quod ex accidenti est, quam quod à natura contenderent, ut nequaquam possit matrimonium contrahere, & filios adoptare, & reliqua, quæ virum desiderant: & si leges dicant eum adoptare posse, qui generare non potest l. 2. ff. de adoptionib. §. sed & illud. Institution. de adoptio. non ita sunt intelligendæ, ut locum habeant in eo, qui facile generare non possit, ut eo tempore, quo quis ita facilliter aut generare possit, possit utique adoptare eo moderamine adhibito, ne refragantibus naturæ legibus fiat, sicuti definitum extat ex Conciliatore, differentia 35. & cui omnino desunt testes, tametsi controuersum satis sit inter Galenum & Aristotelem, sintne testes ad generationem necessarij, obtinuit Galeni sententia, & necessarij esse diffiteri non possumus ex Conciliatore loco præcitato. Et cui talis obtigerit calamitas, nec matrimonium contrahere, neque adoptare possit, licet quo adhuc illorum prætextu castrati nonnunquam abuterentur, asseuerante Satyrico Iuuenale Satyra 1.

Cum tener uxorem ducat spado.

Et ex Martialis libro sexto.

Lusus erat sacra connubia fallere tædæ,

Lusus & immeritos exequisse mares:

Vtraque tu prohibes, Cesar populisq; futuris

Succurris, nasci quos sine fraude iubes.

Nec spado iam, nec mæchus erit te preside quisquam,

At prius (o mores) & spado mæchus erat.

Castrati Castratos verò solùm intelligunt, qui naturaliter sine testibus sunt, vulgatum extat carmen,

qui.

Castratos natura facit violenta spadones.

Improbitas, amor, Eunuchos & fæda libido.

Sed ex Latinis authoribus apertissimè ostenditur esse castratos, quibus † ferro diminuta sunt virilia l. si seruos §. si puerum ff. ad legem Aquiliam. Idem existimat Ambrosius Calepinus litera E. in verbo, Eunuchus, penultima producta, castratum significare, id inibi explicans, Eunuchos esse, qui de utero matris ita nati sunt, & sunt Eunuchi, qui ab hominibus eunuchizati sunt: itidem, qui se castrauerunt propter regnum cælorum: in tuo sit delectu, quod in ea specie sequi velis. Quibus suffragatur quod passim legibus sacerdotes,

sacerdotes, ut in casta religione manerent, testes sibi & virilia amputasse, & procul à contagione mulierum agerent, quibusdam herbis solitos euitari, & virilitatem amittere, quod incendia libidinum reprimere feratur, & irritatos conatus venereos facere. Quanquam Agesilaus in ea erat sententia, Deos non minus religiosis operibus, quam sacrificijs castis delectari. Et vulgò circumferitur Hierophantas Atheniensem usque hodie cicutæ sorbitione castrari, & postquam sacerdotali fuerant dignitate insigniti, viros esse desisse, ut potè castè, sanctèque sacra facerent. Et Plutarchus Problematum Romanorum, capitu. tertio, asseuerat Romanos sacerdotes ob id capra abstinere voluisse, ut non modò attingere, quin & nominare liceret: siquidem capram tanquam libidinosum animal abhorrent, explicat Festus Pompeius, tradit Flamini Diali Romæ nephas fuisse hederam tangere, ut potè hederam verba esset lasciuia: ex quo illud Horatii libro Epod. ode. 15.

Arctius atque hederam pro cera astringitur ilex

Lentis adherens brachus.

Cæterum apud Græcos authores passim circumferri solet, seruandæ † castitatis gratia sacris initiatos solitos esse assumere rutam inter edulia, ut potè ea veneris appetitum extinguat, sicuti author est Galenus, libro de medicinis facile parabilibus. Oribasius idem professus in medicinæ compendio capitulo sexto. Stobæus sermone 98. existimat, salicis fructum cum vino propinatum libidinis impetum mitigare. Dioscorides libro tertio, capitulo quinto. Plinio libro vigesimo, capitulo 13. & Plinius libro vigesimo quarto, capitu. 9. scribit salicis folia contrita & pota, libidinis intemperantiam coercere, atque in totum auferre usum sæpius sumpta. Itidem libro 24. capitulo decimo. rursus idque de ruta adnotabimus, illud habeto, herbam illam ob caliditatem suam, & siccitatem hominis sperma congelare, sicuti illud Ouidij suffragatur, de remedio amoris, lib. 2. ad finem.

Vtilius sumas acuentes lumina rotas,

Et quicquid veneri corpora nostra negat.

Et Plutarchus loco præcitato capit. 95. prodit Flamini Diali Romæ vsus & fabæ erat interdictus, ut potè † ad libidinem excitet. Et de sacerdotum castimonia multa Profidius li-

DD 2 bro

*Hieron.
contra Iou-
ianum.*

bro quarto de abſtinentia ab eſu carniū explicat, & Ouidius libro Faſtorum primo, Iouis ſacerdotem caſtum vocat his carminibus,

*Idibus in magni caſtus Iouis ade ſacerdos,
Seminaris flammis viscera librat ouis.*

Et Plutarchus Decade quinta, c. 10. libro de Iſide & Oriſide, prodit Aegyptios ſacerdotes caſtitem inoffenſam ſeruare, & in ſacerdotibus apud Ethnicos pudicitiam præ cæteris fuiſſe ſemper commendatiſſimam, ſicuti conſtat ex Vergilio lib. 6. Aeneidos,

Quiq; ſacerdotes caſti dum vita manebat.

Ex Ouidio libro ſecundo Faſtorum.

*Nomen idem ramo, qui caſus ab arbore pinu,
Caſta ſacerdotum tempora fronde tegit.*

9 Quibus ſanè perpenniſis, plerique ꝑ ſacerdotum exiſtimantes Dominicum verbū ſequi Matth. c. 19. quia ſunt Eunuchi, qui ſeipſos caſtrauerunt propter regnum Dei, & Auguſtinus & Baſilius locis præcitatis explicant. Et veritas Euangelica eum ſenſum habet, vt errorum cauſæ pateant, hæc abſciſſio potius vitio, quàm virtuti tribuatur: eſt enim ille locus ſic intelligendus, in hunc ſenſum: Qui proprio propoſito ab vxore ducenda ſe continuerit: ita quidem Eunuchi, quos Euangelium laudat, non ſunt hi, qui natura ſpadones ſunt, nec ab hominibus execti, nec illi, qui amputato corporis membro ſeipſos executerunt: ſed verè illi cenſentur, qui ſeipſos caſtrant propter regnum cælorum, deuictò affectu rei vxorię, quaſi illi, qui à coniugio abſtinuerint, ſic Auguſtinus loco præcitato, capit. 23. & Baſilius Magnus libro vnico, de virginitate.

10 Quibus ſatis ſuperque conſtat, ꝑ ſacerdotibus & quibusuis alijs, nec lege naturali, nec diuina, etiam caſtitem cauſa ipſam virilium abſciſſionem licuiſſe: quinetiam turpe apud Gentiles cenſebatur, ſicuti author eſt Valerius Maximus libro ſeptimo, capitu. ſeptimo. Nec oberit huic ſententię: quod gloſſa aſſeuerat in capitulo ſi quis abſciderit. quinquageſima quinta diſtinctione, de Origene, qui Eusebio authore, libro quinto Eccleſiaſticę hiſtorie capit. ſexto. eum apud Alexandriam præſeſſet, ſibi virilia amputauit. ſequutus Dominicum verbum præcitatum. Siquidem nulla ex cauſa licuit etiam caſtitem, nec etiam religionis, cuiquam

cuiquam ſibi ipſi manus iniicere violentas, ad occiſionem, vel membri mutilationem, capitulo ſi non licet, vigefima-tertia, quæſtione quinta, & nos in iſtius capitis frontiſpicio adnotauimus.

Et illud adnotandum eſt, Eunuchos denſa habere corporis ſpiramenta: frigus enim compescit, & astringit, ex Alexandro Aphrodiſæo, libro problematum primo, capitulo quinto: & Hippocrates libro de natura pueri. ea ratione, cum calor, qui pilos creet, eunuchis deſit, vt potè quòd eorum frigidior ſit natura.

Et hinc illud eſt, vt muliebri corpus, ſicuti & viri pilis non obſidatur. Siquidem mulieres, vt potè frigida, denſa habent corporis ſpiramenta: frigusque compescit, & astringit, teſte Alexandro Aphrodiſæo, libro primo, capite quinto, loco præcitato: & Hippocrates, cuius mentionem paulò antea fecimus.

Ea potiſſimum ratio assignari poſſet, quia ſunt viris frigidiores, ſicuti ſcribit Ariſtoteles libro quarto, de generatione animalium, capi. ſexto, & in lib. de breuitate & longitudine vitę. Et rursus libro orbicularium quæſtionum quarto, capi. 25. & cap. 27. & 28. Hippocrates libro primo de diæta. & Auicenna libro primo, ſœu. 1. doctrina. 3. capi. 3. Galenus libro tertio, de cauſis pulſuum. Et huic accedit ſententię Theophrastus de cauſis planet. libro primo, capit. 27. Quo ſit meritò, e alio primarię doctrinę explodendam eſſe gloſſ. in verbo, nam de filia. in principio, Inſtitut. de nupt. aſſeuerat enim ſœminas calidiores eſſe viris. Siquidem hominum frigidior, calidior eſt calidiſſima muliere, teſte Fabro inibi, & plerique alij in ea ſunt ſententia, quos congerit Neuizanus in ſylua nuptiali, folio 120. paruo, columna ſecunda. Hinc etiam conſtat, ex ſeruentiori caliditate viros pulſum vehementiorem habere ipſis ſœminis. ſicuti exiſtimat Auicenna. lib. præcitato & Philaretus in libro pulſuum. Hippocr. libro quinto, capit. 42. & 62. & rursus 69. Conciliator differentia 28. Arnaldus à Villanoua, libro de regimine ſanitatis, capite tertio: & ex noſtris Perticenis Faber in S. maſculi. Inſtitutionum de nuptijs. Cardinalis, Alexander in capitulo ad eius. columna prima diſtinctione ſexta. Collectarius in capitulo pubes. de deſponſat. impuberum. Hoſtienſis & Ioannes Andræas ante hos in

cap. literas. eod. titul. pleniori manu id explicat Simacus in cœnis Macrobianis libro 7. capitu. 7. Hinc explicari posset inferna mulierum vt in plurimum crassiora esse, in viris autem suprema explicat Aristo. de genera. animal. libr. quarto. ca. 1. ad finem. & Ludouic. Cælius lib. quarto lectio. antiqua. cap. 12. & Lyranus in secundum caput Geneseos. Hinc etiã defini posset, quid causæ sit, mares corpore maiores esse fœminis: ea ratione, quia calidiores sunt ipsis fœminis, ex Aristot. lib. problem. 10. ca. 10. Theophil. de fabrica humani corporis lib. 5. capi. 25. Et quò digressi sumus, redeamus, cū calor qui pilos creet, Eunuchis desit. Et suffragatur quod scriptum reliquit, in ea specie Macrobi lib. 7. Saturnal. capit. 7. atque Eunuchos minimè pati podagram constat, sicuti auctor est Cælius Aurelianus libro quinto Phronicon, capi. secundo. Plinius Valerianus lib. tertio. de re medica. capit. 14. Quo fit, cū Eunuchi veneri non sint dediti, nimirum si podagræ non subiiciantur, potissimum cū ex venere podagra sequatur, Aristoteles libr. questio. 10. capitulo. 37. & inibi eius interpretes Rasis in lib. diuisionum. capi. secundo. idemque professus Paulus Aegineta lib. 3. capitu. 68. & Auicenna. 2. & 3. tracta. 2. cap. 24. Almanfor libro nono capitu. 90. Et præter hos ex sacris auctoribus idem profitetur diuus Chrysostomus in homilia, cui titulus est, quod nemo leditur, nisi à seipso. De quibus sanè Eunuchis. Qui istis nostris non est satiatus, videat ad ambas (vt aiunt) aures, doctores præcitatos. Et verb. non amplius addã, Spadones calui effici nequeunt, teste Hippocrate libro sexto Aphorismorum. Et rursus libro de natura pueri. Plinius libro vndecimo Et libro problema. 10. capi. 56. ea ratione ducti, quia rē veneream non agunt: siquidem à venereo actu caluitiū euenire scribit, teste Plinio loco præcitato. Et ante eum Aristoteles libro de generatione animalium. 5. capi. tertio. Quò fit, venus calua olim apud Romanos celebrata est, sicuti auctor est Vegetius Renuus libro quarto, de re militari. & Iulius capitolinus idem professus in vita Maximinorum, ad finem. Lactantius Firmianus libro primo dierum genialium, capit. 20. Augustinus epistola 41. Apuleius libro secundo Asini aurei idem scribit. Quo fit, qui frequentant veneris fœdera, non habent multum cerebri: atque ea ratione, boues execti cornua gerere maiora videntur: vt

tur: vt etiam tradit Columella libro rei rusticæ sexto, capit. 57. vbi & hac eadem ratione asserit id fieri, quod de spadonibus supra diximus. Nam & hi, inquit, rem veneream non agunt: semen enim labi per spinam è cerebro videtur, ex eo Aristo. loco præcitato.

Insignis est admodum, & perplexa questio, quæ à iuris vtriusque professoribus non infrequenter discutitur: † Iure pontificio, quæ afficiendus sit pœna is, qui membrum sibi culpa propria absciderit, in irregularitatis labem incidere constat, tamen nec insignem inducat deformitatem eæ abscissio, nec ministerium impediatur ordinis. Et isthæc iuris pontificij conclusio ad eos duntaxat pertinet, de quibus sanè paulò antè meminimus, qui propria voluntate vltro pudenda sibi amputarunt, sicuti ex canonibus Apostolorum constat, capitu. 22. quibus conuenit capit. maritum. 33. distinctio. capit. vltimo. 87. distinct. capitu. ex parte. & capit. significauit. de corpore viciatis. Augustinus pleniori manu id adnotat libro de ecclesiæ dogmatibus. capitu. 72. c. si quis absciderit. capitu. qui patrem, cap. penitentes. & ferè per totum. 55. distinctione. & apud nos extat regia l. 25. titulo sexto. par. prima. Quod intelligendum esse existimo, † si culpa tamen sua abscissionem istam, ab alijs passi sunt ex eo qui ob adulterium maritus vlciscens virilia eius amputauerit, testesve, sicuti in ea est sententia. Hostiens. Ioann. Andræas & plerique alij in capitu. ex parte præcitato. & Gundisal. à Villadiego, intra de irregular. capitul. de corpore viciato, vt sepius id euenisse perpendimus. Anno etenim 1507. prope Pinciam filius viduæ cuiusdam, & duo mariti in tres sacerdotes, virilia amputantes scelerunt tribus in locis, de Villanubla, & de Cigunuela, ac de Laguna, de inimicis membris se vindicantes ob iniuriam matris, & vxorum personas susceptam. Quod & nos audivimus, & constat ex Bernardo Diaz in practica criminali. capitu. 79. Et hæc opinio frequentiori doctorum calculo probata est. Quam intelligendam esse existimo frequentius receptam sententiam: Si culpa notoria sit ipsius, qui sacris insigniri debet. Et huius sententiæ authores habeo Gundisal. à Villadiego loco præcitato. Antonius Cardinal. Hostien. in dicto capitulo vltimo, de corpore viciatis. Quam sententiam hoc in negotio ipse adhuc non admitterem, nisi

dispensatio episcopi accessisset, quando totius membri abscissio contigisset: si minus quis amputauerit membri partem, tunc communi opinioni locus erit: in qua specie Hostiensis, Cardina. Anton. Aegidius à Bellamera in dicto capi. ultimo, idem existimant itidem Aegidius in capit. ex parte. numero primo. eodem titulo.

14 Tertius subijcitur casus in ea specie de membri abscissione, quod sit quis non sua sponte, sed casu, aut per vim. & hostium insidias, vel à medicis virilia aliudve membrum amiserit, ordinibus poterit insigniri sacris, & promotus cum is acciderit casus, in susceptis ministrare ordinibus, sicuti constat ex canonibus Apostolorum, cap. 2. 1. cap. Eunuchus. 55. distinctione c. lator. c. si quis in infirmitate. c. si quis pro ægritudine, & ferè per totum eadem distinctione. & quando, & à quo super hoc corporis vitio, & super hac irregularitate impetranda sit dispensatio, nos non semel admonuimus, atque inferiorem prælatum non posse dispensare super hoc corporis vitio, nec super irregularitate contracta à corpore vitiatum, inibi constat. In quo negotio scribit Ioan. Staphileus, de literis gratiæ, & iustitiæ. secunda par. fol. 193. Romanum Pontificem non consueuisse dispensare circa vitium corporis, & eius irregularitatem, quoties deformitas tanta est, quæ scandalum apud Christianam plebem maximum generat: quod per quam maximè considerandum est in his dispensationibus. Obiter tamen lectorem admono, Gratianum in capit. si quis pro ægritudine. præcitato, Martino Papæ eam inscriptionem tribuere, falsam esse constat ex concilio Niceno cap. primo. & in cap. si quis à medicis. 55. distinct. cum potissimum referenda sit ad Martinum Bracharensem, ex synodis Orientalibus.

Prælati inferiori dispensare non potest.

S V M M A R I V M.

- 1 Species corporis simulacrum est mentis, ex philosophorum auctoritate probatur.
- 2 Corpore vitiatum non potest ad sacros ordines promoueri, nec promotus in eisdem ministrare.
- 3 Parentes quandoque filias deformes, & aliquo membro debiles Deo dedicant.
- 4 Quid si deformitas insignis episcopi arbitrio relinquatur.
- 5 Mutilus factus, non tenetur membrum abscissum seruare, nec se-
cum

cum deferre.

- 6 *Suspensus ab officio ob corporis vitium non efficit irregularem, si celebret missarum solennia præter illam quam iam contraxerat.*
- 7 *Membri mutilationem homicidio comparari quo ad irregularitatem.*
- 8 *Perpenditur Caietani doctrina præter alios.*
- 9 *Cui abscissi sunt digiti necessarij ad consecrationem, irregularis est, ob defectum maximum.*
- 10 *Amputantem auriculam non esse irregularem, nec auriculæ abscissio est membri abscissio. num. 11.*
- 11 *Qui digitum non absciderit, debile tamen membrum ex percussione reddiderit, irregularis est.*

Quædam adnotata quoad irregularitatem ex deformitate corporis, & mutilatione membrorum, ex historijs aliquot repetita, scitu non indigna. Cap. XXV.

VT ait diuus Ambrosius libro secundo de virginibus: Species ꝑ corporis, simulacrum est mentis, figuraque probitatis. Cuius sententiæ testimonium citat è nostris Lucas à Penna in l. prima: columna 1. versiculo. secundo quaeritur. C. qui ætate vel pro se excus. libro decimo. & Mart. de Fan. in tractatu de modo studendi. capitulo 30. itidem Lucas à Penna, ex Boetij auctoritate scribit in l. prima. C. de profess. qui in urbe Constantinop. Nea. lib. 12. & Socrates, mortalis philosophiæ facilè princeps, in Phædro Platonis, subobscurè quidè asseuerat bonam corporis figuram, bonæ mentis argumentum esse. Et Latinus Pacatus, in Panegyrico ad Theodosium idem scribit, quibus consonat carmen. Euripidis, in Profidio citatum in Ilagogico, id est, inductorio dialectico. capit. 3. Latinè versum ait

Priami species digna imperio.

Et Homerus lib. 24. Iliados. Stobæus sermo. 65. ait.

Vtinam videre contingat mihi ipsorum nepotes nepotem, primis quidem forma dignos regum.

Et Ouid. lib. 2. Falto. de Lucretia verba agens,

Et facies animo dignaque parque fuit.

Verfa,

Versa vice, illud memoria repetere libet, deformitas corporis, animi deformitatem ostendit, sicuti ex medicinae professoribus scribitur Rasis lib. ad Almanforem 2. c. 33. & iterum c. 54. faciem foedam malos mores significare asserit Galenus libro de temperamentis 2. cap. 6. & lib. 1. & secundo, de usu part. & ex nostris Abb. in cap. quia diuersitatem. in 1. not. de cōcessio. prābend. & Zenodotus tradit Corinthium quempiam fuisse ita vecordem & stultum, sicuti etiam forme erat foedissima: vnde ortum adagium, Corinthio deformior: cuius Erasmus adagiorum Chiliade 3. Centuria 2. capit. 8. meminit ita Therfitis, vt mentem ignauam, sic & corpus, ad portentum vsque à capite ad pedes deforme effingit: vnde adagium, Therfitis deformitas, sicut scribit Homerus libro 2. Illiados. & Corneli. Tacitus libro 12. & Martialis lib. 12. Epigrammatum, quendam Zoilum ex oris deformitate pessimum esse suspicatur, dum cecinit.

Crine ruber, niger ore, breuis pede, lumine laesus,

Rem magnam praestas, Zoile, si bonus es.

Et Bald. in l. obseruare. colum. 2. quorum appel. non recip. asseuerat, quod sicuti habitudo turpis corporis declarat quem procliuem ad scelera, ita pulchra ad virtutes: sicuti & nos de quaestione tractantes trademus, explicat Hipp. in l. 1. in princi. colum. penult. ff. de quaestio. & Neuizanus inter consilia feudalia Alberti Bruni consil. 12. cuius initium est, Patres comederunt, colu. 4. & denique deformitatem detestabantur, & prorsus abhorrebant antiqui. Ex pulchritudine verò & corporis elegantia tantum favoris pollicebantur, vt formoso occurrisse felix omen haberetur, deformi verò infelix: hinc in deformes foedoque homines aspectu adagium ortum, qui te conspexerit, augurium capere poterit. & Iuuenalis carmina Satyra 5. ad id allusisse videntur, dum cecinit.

— Tibi pocula cursor,

Getulus aut dabit, aut nigri manus ossa mauri.

Et cai per mediam nolis occurrere noctem.

Et Graeco epigrammate Latine verso.

Clauda tibi mens est vt pes, natura notaesque,

Exterior certas interioris habet.

Iam iam opus est, vt ad ppositā quaestione deueniamus, an & corpore deformis, vel vitiatus, panes Deo suo offerat, cum corporum

corporum vitia, & maculas habere sit Symbolum vitiorum animi, & hi sacerdotes possint sacris ordinibus insigniri. & Plinius lib. 28. c. 10. tradit se inuenisse apud authores: Is qui lentiginem habeant (ea est vultus deformitas) negari magice sacrificiorum usu. Et Apuleius in Apologia 1. scribit puerum magico carmine initiandum oportere eligere inter cetera decorum, sicuti paulò antè meminimus. Et Pausanias lib. 9. Daphnophorum Apollinis, forma, & genere sacerdotes eligendos esse.

Ea siquidem irregularitas à corporis vitio, & labe deducenda est. Etenim si corpore vitiatus iure pontificio irregularis censendus est, ita quidem, vt non possit ad sacros ordines promoueri, nec promotus in eisdem ministrare: etenim vt rem ab origine pandam, vt omnem moueamus lapidem, Leuit. cap. 21. cauetur, quod dixit Dominus ad Moysem, Omnis, qui habuerit maculam à semine Aaron sacerdotis, non accedet hostias offerre Domino, nec panes Deo suo. & paulò antè pleniori manu declarauerat. Apud Ethnicos idem obseruabatur, teste Plinio lib. 7. naturalis histor. c. 28. idemque professus Seneca lib. 4. declamat. declamat. 2. apud Gentiles eam legem obtinuisse, Sacerdos integer sit, quasi sacerdotes sacrorumque ministri corpore sint integri. Idque obtinuit olim apud Romanos ab ætate Romuli, qui sacerdotes elegit genere excellentes, nec corpore vlla ex parte trunco, vt asseuerat Diony. Alicarn. libro 2. Roman. antiquit. Et inibi laudat Romulum Romanarum legum latorem, quod sacerdotia non venalia, nec sorte diuidenda fecit, sed cuiusque curiæ binos creauit supra annū quinquagesimum natos, excellentes genere simul, & virtute praestantes, nec tamen corpore vlla ex parte trunco, & Plin. lib. 7. c. 28. de Sergio loquens, cum in prætório sacris arceretur à collegijs vt debilis, id est mancus & inutilis, quorum meminit Tiraquel. in l. 2. connubiali. nu. 49. ad ff. & Alex. ab Alex. testatur lib. 6. dierum geni. c. 14. apud Persas vsu receptum id fuisse, quo praemisso ad examen huius quaestions constituo concl. corporis vitium impedit quem sacris ordinibus donari, tex. in d. c. 21. Leuit. cuius feriem interpretatione morali prosequit Diuus Greg. ca. 11. primæ pastoralis. c. hinc etenim. 49. dist. vbi diuus Greg. luculenter probat, cuius sententiæ fuit diuus Hierony. ad Fabiolam de veste sacerdotali: præcipitur sacerdotibus, vt potè, nul-

tē nulla debilitate insignes sint. Innocent in capi. ex parte. de corpore vitiatis. text. in cap. vlt. & inibi glo. expressim adnotat eodem titulo, & probatur isthęc conclusio in capi. secundo, & toto titulo, de corpore vitiatis. capit. 2. de clerico ægroto. Et inibi Abbas, Hostien. in summa. titul. de corpore vitiato. notat etiam præter alios Albertus Trotius de vero & perfecto clerico. libro secundo, capit. decimo sexto. Innocent. Cardin. & Doctores passim cap. 1. & 2. de corpore vitiatis. Henricus in capi. Thom. eodem tit. Gonsal. à Villadiego in tract. de irregular. capitu. vitiati. Idem constat ex regia lege. 35. titu. 16. parte prima. & præter hos non desunt ex Theologis, qui hanc profiteantur sententiam: siquidem idem asseuerat Richardus in quarto Sententiarum, distinctione 25. quæstione 5. articulo 5. & Paludan. inibi quæst. 3. ad finem. & omnium diligentissimè Andræus Tiraquellus in 2. l. Conubal. num. 59. quibus suffragatur, quòd olim vsu receptum erat apud Romanos, apud quos virginem Vestalem capi fas non erat, quæ aliqua corporis labe insignita esset, vt ex Antistitis Labeonis autoritate adnotat Gellius lib. 1. ca. 12. Nocti. Attic. cui accedit Fenestella de magistratibus Romanorum capit. septimo. & Hieronymus loco præcitato in parentes inuehit, qui quidem deformes filias virginitati consecrant: Is enim etiam id scribit ad Demetriadem virginem: Plerunque solent miseri parentes, deformes & aliquo membro debiles filias, quia dignos generos non inueniant, virginitati tradere: cui concinit Apuleius in apologia 2. Pausanias lib. 9. Daphnophorum Apollinis Ismenij sacerdotis cognomen fuisse, quem & forma & genere insignem annum legebat. Quoru ratio ea potissimum est: Species corporis simulacrum est mentis figuraque probitatis, vt author est Ambrosius lib. 2. de virginibus, cuius meminit Martinus de Fano in tract. de modo studendi, capit. 30. versic. item & considerandum est. Cinus in l. 1. quæst. 3. ff. de iurisdic. omnium iudicum. Alex. consi. 209. ponderatis colum. 2. libr. 6. Lucas de Penna in l. 1. col. 1. c. qui ætate vel professione se excusant lib. 10. & in l. 1. C. de profes. qui in vrbe Constat. lib. 12. & ante hos Socra. in Phædro Platonis interpretes super Genes. c. 6. & Canticorum c. 1. & illud Ouid. 2. Fast. de Lucretia,

Et facies animo dignaque parque fuit.

Et lib. 6. eiusdem operis.

Parque

Par animo quoque forma suo respondit in illa:

Et genus & facies ingeniumq; simul.

Et plura constant ex Stobæo sermone 63. & suffragantur, pleraque congesta ex Cornelio lib. 12. & id cõstitutissimum est ex M. Valerio Martiali lib. 12. Epigrammarum, qui Zoilum quendam ex oris deformitate malum esse suspicatur,

Crine ruber, niger ore, breuis pede, lumine laesus,

Rem magnam præstas, Zoile, si bonus es.

Et constat ex Phodoro apud Stobæum sermone 88.

Faciem aspectu deformem possides,

Mores etiamnum eiusmodi habet?

Clauda tibi mens est, vt pes, natura notasq;.

Exterior certas interioris habet.

Et in hoc negotio, quid sit deformitas insignis, arbitrio 4
Episcopi relinquendum est, vt argumento optimo deseruit text. in c. 2. & inibi Anton. Cardin. & plerique alij huius farine de corp. vitiatis. quod frequentissimo omnium consensu receptum est, tex. celebris in c. si Euangelica 55. distinct. quod tamen intelligo quo ad ordines suscipiendos, quo ad susceptos tantum inducitur irregularitas in illo actu ordinis, qui vel insignem deformitatē impedit vitio corporis: quod colligitur ex tex. & inibi Abb. in d. c. 2. de cler. agio. not. Maria. Soc. in d. c. ad audientiam. nu. 21. Gonsal. à Villad. in tract. de irre. c. de cor. vit. qua ratione sic perpenfa, qui patitur vitium corporis in his digitis, qui ad consecrationē & eleuationem hostiæ sunt necessarii, solum abstinabit à celebratione missarū, non autem à diaconatus aut subdiaconatus ministerio. His accedat, quod qui ob deformitatem insignem, ab altari arcendus est, vt constat ex Leuit. c. 21. Dixit Dominus ad Moysen, & paulò antea inibi, Loquere ad Aaron, Homo de semine tuo per familias, qui habuerit maculam, non offeret panes Deo suo, nec accedet ad ministerium eius, si cecus fuerit, si claudus, si vel paruo, vel grandi, vel torto naso, si fracto pede, si manu, si gibus, si lippus, si albuginem habens in oculo, si iugem scabiem, si impetiginem in corpore, vel herniosus.

Hactenus apud Leuiticum: Siquidem corporis deformitas animi deformitatem declarat. Abbas in capi. quia diuersitatem. in primo notabili, de concessione præben. fieri minimè potest, vt qui omnino deformis est, bonus sit, sicuti scribit Galenus libro de temperamentis, capit. 26. naturam membra

membra corpore, prout moribus animæ conuenit. itidem libr. 1. & 2. de usu partium, cui subscribit Rasis libro ad Almanforem 2. cap. 33. & iterum capi. 54. text. in §. ultimo 41. distinct. in compositio corporis inæqualitatem indicat mentis, Bald. in l. obseruare. colum. 2. C. quorum appell. non recip. Hippol. in l. 1. in princ. colum. pen. ul. ff. de quaest. & Ioan. à Neuzanis idem professus inter consilia feudalia Alberti Bruni, consilio duodecimo col. 4. Erasmus adagiorum Chil. 3. Centur. 2. capit. 8. Corinthio deformior. & licet præter deformitatem insignem hi omnes ab altari arcendi sunt, non tamen impediuntur absolutionis sacramentum ministrare. In qua quæstione ferè omnes Doctores in præcitatæ locis adstipulantur.

§. Secundò huic quæstioni illud adnotandum est, quòd si forte fortuna contingat aliquè inutilem esse membrum, quod non faciat eum irregularem ex eius defectu, non tenerur membrum abscissum, nec eius aliquam partem secum deferre, ut passim vulgò fertur, ut adstipulatur glossa in capi. Eunuchus 55. distinct. versicul. si in percussione. Abb. in dicto capitul. 2. Henricus in capi. vlti. de corpore vitiat. Villadiego in dicto ca. de corpore vitiat. Albertus Trotius in dicto capi. 16. num. 8. illud etenim membrum, vel eius partem seruare necessarium non est, nec quicquam prodesset, si ex illius membri abscissione contigisset irregularitas: super hac verò irregularitate impetratur dispensatio ab ipso Romano Pontifice, non ab alio, teste Innocentio in capit. significauit. de corpore vitiat. cuius sanè opinio communi doctorum consensu approbata est, ut inibi asserit Cardin. & Villadiego de irreg. capi. vltim. licet ab hac communi discedat glo. in d. cap. significauit. eiusdem capi. autoritate, quæ minimè obstat: siquidem intelligenda eius sententia de Episcopi dispensatione autoritate Apostolica præstita, ac sibi delegata, ut Abb. & alij passim doctores ibi tradidere: qua sententia communiter sic perpen-
sa, ea est iuris regula, inferiorem prælatum non posse dispensare super hoc corporis vitio, nec super irregularitate contracta à corpore vitiatæ. Qua in re scribit Ioannes Staphile. de literis gratiæ, & iustit. secunda parte, fol. 193. non consueuisse Romanum pontificem dispensare circa vitium corporis & eius irregularitatem: quoties deformitas tanta est, quæ scandalum maximum generat apud Christianam plebem

plebem, quod perquam maximè considerandum est in his dispensationibus.

Quibus admodum huic rei maximè conducunt, suspensum t̄ ab officio & actu ordinis ecclesiastici, etiam à iure præter corporis vitium non ob crimen, non effici irregularem, si celebret missarum solennia, nec nouam contrahere irregularitatem, sed tantùm eam, qua affectus ob vitium corporis fuerat, quod plurimum refert.

Quo ad t̄ irregularitatem, mutilationem membri alicuius, homicidio comparari, atque æquipollere, capitul. in Archiepiscopatu. de raptoribus. capit. clerici. ne clerici vel monachi. textus ad id celebris in capitul. primo. de cleri. pugnan. in duello. alijs in locis, de quibus meminit glossa in concilio Viennensi, in clementina vnica, de homicid. singularis, teste Angelo verbo homicidium quinta quæstione tertia, & Syluester verbo homicidium 5. quæstione 3. ad cuius rei cognitionem quædam infra dicendorum præmittam necessaria argumenta: ut isthæc conclusio facilius explicetur, oportet examinare, quod dicatur membrum: & illa propriè membra dici, quibus diuerso & proprio officio corpus mouetur, aut iuuatur, existimat Bartolus in l. publicorum. numero decimo tertio ff. de publicis iudicijs, & inibi Imola, & Doctores communi consensu sequuntur, & omnium diligentissimè Corsetus in repertorio Abbat. in parte, membrum. Et ut rem exemplo subiiciamus, oculus ad visum factus est, pedes ad deambulandum, aures ad auditum, lingua ad sermonem. Idem professus Baldus in capitulo primo, de noua forma fidelitatis, numero quinto. textus. ad id præstantissimus apud Iuriconsultos in l. idem Ostilius ff. de ædilitio edicto. l. non sunt liberi ff. de statu hominum. extatq; apud Philosophum Aristotelem elegans sententia libro primo, de parte animali. capitulo quinto itidem libro quarto Meteorum. capit. vltimo. etenim Gale. quem citat Ludouicus Cælius libro lectionum antiquaruarum 2. capi. 21. membrum corporis particula est, quæ nec omnino circumscriptionem habet propriam, nec omnino alijs coniuncta est: & postremò Apostoli sententia confirmatur: siquidem diuus Paulus 1. ad Corinth. ca. 12. asseuerans membra in corpore distinctam operationem habere. Idem Apostolus ad Romanos c. 12. omnia autem membra, inquit,

Quid dicatur membrum.

inquit, non eundem actum habent. Ad rem igitur, tunc abscissio membri fieri dicitur, cum corpus mutilatur, & membri proprium officium impeditur, vti hac in specie explicat Bal. in l. serui fugitiui. ad finem C. de ser. fug. sic etiam ex eodem Bart. constat. in d. l. publicorum. Alia verò membrorum officia, & omnia sunt, non membra, quæ decorem corpori humano inducunt, vt barba viri mento, coma capiti, teste Bar. & frequentiori doctorum consensu. Ibidem Cice. libr. 3. de Finib. bonorum & malorum. partem quamlibet corporis, etiam quæ non præstat obsequium, distinctum corporis membrum esse dicit. hæc Cicero. & ne quid amplius hac in re desideretur ex propria membri cognitione, aliquot in hac controuersia speciatim deducam.

Primum ab eodem fonte, siue radice procedit, minimè veram esse Caietani doctrinam 2.2. quæstio. 65. articu. primo. ⁸ existimantis abscissionem digiti ¶ efficere irregularem: Cuius opinio, quàm à ratione deuia viderint omnes, qui in excutiendis veris intellectibus merito laborant & recto limatoque sunt iudicio, cui innititur tex. celebris in dict. l. non sunt liberi. & in dicta l. idem Offilius, cuius etiam contrariū constat ex Barto. in præcitata l. publicorum. Imol. & plerique alij ibidem asseuerantes digitum non esse membrum. Bald. in capitu. 1. de noua forma fidel. numero 5. Cardinal. & passim doctor. in dicta clement. vnica. de homicidijs, doctor. in capitu. 1. qui clerici, vel vouen. Felin. in cap. ego enim de iureiuran. columna 2. idem in cap. cum illorum. de sententia excommunic. Anton. Rubel. consil. 85. Chastæneus in consuetudine Burgundiæ, rubrica prima §. 5. versiculo per hæc quidem. notat Villadiego de irregil. capitulo de percussione. columna prima, quorum sententia aduersus Caietanum communis est.

⁹ Secundò hinc poterit expendi, ¶ an is irregularis sit, qui alteri eos absciderit digitos, sine quibus ipse sacerdos esse non potest, nempe tres digitos ad consecrationem necessarios: propter honestatem: siquidem, qui hos digitos non habet, irregularis est, ob defectum maximum eius partis, quæ necessaria est, ad decorem celebrandum, quòd si eam partem absciderit non habentem deformitatem, nec defectum, nec etiam membrum absciderit, irregularis censendus minimè est, explosa Bonifacij sententia contrarium asseuerantis in cle-

in clem. vnica. 6. col. de homicid. atque Anan. in cap. cum ex iuncto. de hæretic. colum. 4. Syluest. verbo, homicidium. 3. q. 3. par. 3. qui omnes in ea sunt sententia, percussorem irregularem esse, quoties ex percussione percussus manet irregularis, aut non potest esse sacerdos: quia in specie Caiet. in d. quæst. 65. artic. 1. facilius existimat contrahi irregularitatē à mutilante, quàm ab mutilato, ea ipse ductus ratione, Qui mutilat digitum alteri, est irregularis, non tamen semper qui ipsius digiti mutilationem passus est: Quod satis superque constat ex his, quæ adnotabimus in cap. corpore vitiat. opinionem Caiet. damnationem mereri ex eo opinor: nam qui alteri digitum absciderit, non est irregularis, quia membrum non abscidit. Is sanè, qui pollicem abscissum habet, impeditur ministrare, ac sacris ordinibus insigniri ob deformitatem ac defectum digitorum, sicut tradidimus loco præcitato. Tertiò proximè deducitur, irregularitatis ¶ immunem esse amputantem auriculam, ac non esse mem- ¹⁰ *Amputās auriculā* *an sit irregularis.* ¹¹ *ra est quo ad significationem latam: longè quidem aliter quo ad strictam & propriam: atque ideò existimo, qui mamillam foeminae absciderit, in labem irregularitatis incidere, quamvis aliquibus hoc videatur dubium. Postremò & illud adnotandum est, an is ¶ sit irregularis, qui licet mem- ¹² *brum alteri non absciderit, tamen id debile membrum ex percussione reddiderit, & hunc irregularem esse existimat Abb. in cap. cum illorum. de senten. excom. Syluester verbo, homicidium. 5. quæst. 5. idque probant nostræ classis doctores ex eodem text. sumentes rationem in clem. vnica. de homicid. ea argumentatione vruntur, quasi Romanus Pontifex inibi, vt diuersa subiecerit, mutilationem & detrunca- tionem, ita sanè vt mutilatio pertineat ad vulnus, quod efficit membrum debile: detruncatio verò ad percussorem, quæ omnino membrum absciderit. Sicuti hoc in negotio existimant doctores præcitati. Nos tamen in eadem palæstrâ lusuri, certandi occasionem nacti, non tanti existimanda,**

E sed ob

Mutilus
quis dica-
tur.

sed ob hominum syncerum votū, non vti que contemnenda
opinamur Abb. inductionem minimè probari in dicta Pon-
tificia constitutione: etenim in ea tantū mutilationis men-
tio fit, non tamen detractionis: atque idè Felin. in d. c. cum
illorum. asserit numer. 12. detractionem & mutilationem
idem esse: glo. quæ expressim hoc ipsum vult in cap. accusasti.
versicu. debilitatus. de accusation. mutilus autem dicitur, cui
membrum est abscissum: mancus, qui membrum habet debi-
le: sicuti etiam apud Latinæ linguæ constat authores. Et non
esse irregularem eum qui alterum mancum ex percussione
effecerit, profitetur Abb. Calder. Cardin. & Prepos. in cap. 1.
qui cleric. vel vouen. Cardinalis in dicta clementina vnica,
quæstione 31. Stephanus Aufredus in Capel. Tholos. 207.
Villadiego de irregul. C. de percuss. columna prima, atque
istam esse frequentiori doctorum consensu comprobata senten-
tiam opinor procedere, etsi membrum corpori adhærens
omnino inutile sit, in hac specie nulla affici irregularitate,
tametsi Syluester contrarium tenere conetur, in dicto §. 3.
versicu. tertio.

S V M M A R I V M.

- 1 Homicidium casuale committens, pœna criminis ordinaria nō af-
ficitur.
- 2 Index, qui ex imperitia iniuste criminis reum condemnauerit, qua
afficiatur pœna.
- 3 Medicos lex non solum absoluit ab homicidio, verum mercedem eis
statuit.
- 4 Medicorum imperitorum pœna.
- 5 Clericus in minoribus constitutus chirurgia artem exercens, pro
negligentiis in eius artis vsu commissis, coram seculari iudice,
conuenire potest.
- 6 Medicos insigniri posse sacris ordinibus dubio procul constat.
- 7 Qui à vulnerato sagittam extraxerit, an irregularis censendus sit
- 8 Quid de eo, qui luserit cum fœmina prægnante, & abortum fecerit
quo ad irregularitatem, & quo ad pœnam discutitur.
- 9 Concilians canem, si transeuntem inuiderit, qua afficiatur
pœna.
- 10 Iaculatores fera animalia secum ducentes, à ciuitatum ingressu
arcendos fore.

De homi-

Cum principium sit dimidium totius, ex antiquo
Græcorum proverbio, cuius meminit Plato libro de
legibus sexto, Aristoteles libro Moralium primo: &
ex Latinis scriptoribus Horatius Epistolarum li-
bro primo:

Dimidium facti, qui bene cepit, habet.

Quem corruptè allegat glo. in l. 1. ff. de orig. iur. & Auso-
nius in Epigrammate ad Cupidinem, quod ex Greco tradu-
xit. Dimidium facti nos fecisse arbitramur, cum ad dimidium
huius libri primi Epitomes delictorum peruenerimus. Nunc
autem ad præsentis capituli in hac materia interpretationem
accingamur: quoniam verò solenne est ostendere quo nexu
præcedentibus sequens caput cohæreat, vt ordine ac metho-
do satisfactum esse appareat, repetenda hic erit aliorum ca-
pitulorum continuatio: siquidem in præcedentibus de ho-
mucidiorum pœnis quasi per cancellos visum est, nunc verò
agere est animus, vt ordo poscit, & promissis satisfaciam:
Quibus in casibus homicidij reus à criminis pœna immu-
nis sit, & primò de casuali homicidio aliquot tractanda sunt
huic rei maximè necessaria. Homicidium casu commis-
sum absque dolo, vtpotè, si quis è fenestra lapidem proj-
ciat, vel gaudens equo in via publica clamando transeuntem
interimat, is homicidij reus pœna criminis ordinaria non
afficitur, sed alia vti que mitiori l. in lege Cornelia ff. ad le-
gem Cornel. de sicar. l. 4. §. 1. eod. titu. l. si putator ff. ad legem
Aquil. & in l. qui foueas eodem titu. l. si magister l. idem iu-
ris §. mulionem. eodem titu. l. si ex plagis §. cum pila. eodem
§. item si putator. Institut. de lege Aquilia. capitul. lator. capit.
ex literis. in 1. & 2. capitul. significasti. in 1. cap. dilectus. capit.
Ioannes. ca. finali, de homicid. ex nouioribus Ludouicus Car-
rerijs, numero 4. & 5. in §. homicidium. in 3. in pract. crimin.
pag. 238. Antonius Gomezius capit. 3. delictorum, numero
16. & ante hos Bartol. & plerique alij in l. respiciendum §.
delinquant ff. de pœn. Salicetus in l. prima, C. de sicar. itidem
in l. non idè minus C. de accusationibus. versiculo, idè si
in cursu. Bonifacius in rubrica, de insultu & percussione,
columna finali. Angelus in maleficiorum tractatu, in glos.

E E 2 scienter.

scienter. regia l. 4. & 5. tit. 8. par. 7. l. 6. tit. 15. par. 7. l. penult. tit. 13. lib. 8. ordin. reg. Ex quo aliqua conijcienda sunt huic rei maximè necessaria: & primò ancipiti controuersia disputari solet in hoc tractatu, quò si in colluctatione exercitij gratia, alter alterum interimat, nulla pœna tenetur, sed utique actione utili legis Aquiliæ ad damnum l. qua actione §. si quis in colluctatione ff. ad leg. Aquil. & inibi gloss. & passim doct. aliqui tamen subiiciuntur casus, in quibus quidem ex sola culpa vel negligentia paulò mitiori pœna corporis afflictiva afficiendus est, utpotè, in Commentariense, si incarcerationis incuria & negligentia ipsius custodis fugam arripiat, eadem pœna, qua & reus puniendus erat afficitur l. penult. verbi. primo C. de custod. reorum. ubi scribit: nam ipsum volumus huiusmodi pœna consumi, qua obnoxius docebitur fuisse, qui fugerit, & inibi Ang. Saly. & Bald. regia l. 12. titu. 9. parte septima.

2 Verùm enim uerò & id discuti poterit, si ex imperitia & maxima iudicantis culpa iniuste ad mortis pœnam reum condemnauerit iudex, corporis pœna afflictiva afficiendus erit, cum adsumendo officium iudicandi se peritum asseueret, cum non commiserit dolum in genere, ex Floriano in l. idem iuris §. 1. ff. ad legem Aquil. Hippol. in l. in lege Cornelia ff. ad legem Cornel. de sicar. num. 4. Carrer. & Gom. his in locis, quibus & antea meminimus. Auiles in capitulis Prætorum. fol. 28. nume. 12.

Illud etiam non intempestiuè disputatur, quod ex eodem fonte emanare videtur, medicus, chirurgus, peritos esse asserentes, si eorum culpa morbo laborans moriatur, pœna afficiendi sunt, ut per Florianum in l. idem iuris §. primo ff. ad legem Aquil. Hippolytus in præcitata l. in lege Cornelia: numero 4. sed antea quàm ad istorum criminum pœnam condiscendam, de medicis aliqua conijcienda sunt: Medicos enim non modò lex absoluit de homicidio, verùm mercedem eis quoque statuit, ut merito Louianus Pontanus dixerit in Charonte, Mercurius à Charonte interrogatus, quod genus hominum liberius uiueret, inquit, liberius medici uiuant, ut quibus permissum sit hominem impunè occidere. Philemon autem apud Stobæum sermone 100. id duobus carminibus Græcis, significat, ex Latina translatione sic ait.

*Liberius
medici ui
uunt.*

Soli

Soli medico & aduocato

Occidere licet impunè.

Nulla præterea lex est, quæ non puniat insciam capitali, medico tantum hominem occidisse summa impunitas est, quibus ad stipulatur Baptista Mantuanus Egloga 6. cui Cornix titulus est.

Sunt & equestre genus medici, qui tangere uenas

Nonnunquam illicitas audent, & penere quadam

Non intellectis temeraria nomina morbis.

His (est tenebras palpan) est facta potestas

Excrutiandi egros, hominesque impunè necandi.

Aristoteles libro de sensu & sens. scribit maximam hominum partem à medicina interimì. In quam sententiam celebratum est vulgò proverbium. Summa medicina est, non uti medicina. Et apud Aegyptios, morbos vel ieiunio curant vel vomitu, idque aut quotidie, aut tribus diebus, aut quatuor interiectis: afferunt enim ex ciborum superfluitate omnes creati morbos: eam ergo ad valetudinem curam esse optimam, quæ morborum principia auferat, teste Diodoro Siculo de antiquitatibus rerum, dum de Aegyptiorum moribus tractat, & nos de medicis aliqua coniecimus, cap. 13.

Cæterum ad institutum regrediens colligere non incommodè possumus, quod & Lucas à Penna in rubr. C. de professor. & medic. libro 11. & Ripa de peste. §. medicorum. numero 24. scribunt, medicorum peritiam ex eo constare, si ægritudinis causas sciunt exprimere, teste Hippoc. in prologo Prognosticorum, & qui se medicum peritum profiteretur, tria utpotè scire præsupponit: In singulis ægritudinibus præterita. hoc est, ægritudinis originem: præsentia, id est, infirmitatis statum futura, sitne morbus curabilis, an præseferat mortem. testibus Tancr. Innoc. Host. Card. Floren. in c. ad aures. de ætate & qualit. inibi Ioan. And. Ex nouioribus Greg. Lup. in l. 6. titulo. 8. par. 7. & ante eos Plutarch. in eo libro quem fecit ex salubribus præceptis, inquit, Cottraphilus medicus, interrogatus quis perfectus medicus fieret, dixit ille qui possibilis & impossibilis discernere potest: cuius meminit Stob. serm. 100. ad finem. indicare enim debent ægritudinis augmentum, statum, & deminutionem. qui artis medicinæ incumbit curationi, eius sciētiam habere debet,

EE 3 ex l. 1. ff.

ex l. i. ff. de decretis ab ordine faciend. & in scrinio pectoris artis traditiones habere, sicuti definitur in præcitato cap. ad aures. & medici pericia constabit, si opportunè languentibus medicinam præbeat. cap. absit. 50. distinct. & his deseruire videntur illa carmina.

Temporibus medicina valet, data tempore profunt,

Et data non apto tempore viua nocent.

Etenim singula, cum tempus postulauerit expedienda sunt, capitulo. quis ignoret. 32. quæst. 4. l. omnes iudices. C. de ferijs. l. iustas C. de iure fisci & medicorum scientia constabit utique, si nouis morbis noua sciat adhibere remedia, capit. cæterum. de iuram. cal. l. i. ff. de ventre inspicien. & imbuti hac scientia contra quamlibet ægritudinem morbo cõuenientem quærunt medicinam, cap. qualiter & quando. §. verum. de accusatio. capit. sciendum. 29. distinct. & Augustin. ad Bonifaci. ait, cõgunt nos multas inuenire medicinas multorum experimenta malorum. capit. vt constitueretur. 50. distinct. & præter hæc medicus debet infirmum admone- re, vt præcaueat ab his, quæ sibi sunt nocumento futura, capitulo, tua nos. de homicid. peccant enim letaliter infirmi, quippe qui nocitura sumunt, exploso medici præcepto, si quidem contra charitatem faciunt, capit. si non licet. capitul. placuit 23. q. 3. capitul. non æstimemus. 13. quæstione secunda. febris sæpe numero cogit morbo laborantem in seipsum sequire. l. fin. §. si quis autè. ff. de his qui sibi mortè consciuere.

4 *Medici im-*
peti pari-
na.
Et quæ longo subsellio tractauerimus illud peculiari conatu agere cõstituimus, medici ꝑ imperiti pœnam scribere. quòd si ob medici imperitiam, eiusque culpam ægrotus moriatur, mortem medico imputari: quòd si dolo, & malitia fecerit, mortis pœna afficitur: sin minus imperitiæ, exilij pœna per quinquennium affici debet ex regia l. sexta. titulo. 8. parte septima, Hippolytus in l. in lege Cornelia. ff. ad l. Corneli. num. quarto. quòd si infirmus erat seruus, domino eius estimatio soluenda est: & ita medico imperitia imputanda est, sicuti doctores definiunt, sumentes rationem ex textu inibi in l. illicitas. §. sicuti. ff. de offic. præsid. vbi Consultus scribit, sicuti medico imputari euentus mortalitatis non debet, ita quod per imperitiam commisit, imputari ei debet, dicto capitulo, ad aures. de. etate & qualitate. capitulo, tua nos. de homicid. in l. qua actione. §. Proculus. ff. ad legem Aquil

Aquiliam. ex nouioribus Antonius Gomezius capitulo 3. de delictorum, numero 16. ad finem. legibus autem Platonice sancitum fuerat libro nono de Legibus: Medici, qui curantes non sponte occiderint, mundi sint: & medicum imperitum, cuius causa mortem obierit egrotus, pœna extraordinaria puniendum fore, ex dicta l. tertia. §. primo. ff. de sicarijs. l. respiciendum. §. delinquant. & inibi Doctores. ff. de pœn. August. ad Angel. in parte, fama publica. septima quæstione, adhibita distinctione de qua supra in dicta l. sexta. titu. 8. parte. 7. quæ et si regial. quæ dolum exigit, vt pœna criminis ordinaria teneatur medicus, posset illo iuris stimulo confirmari homicidij pœna, nisi dolo interfuit, ordinaria non vendicat sibi locum. l. cum autem. ff. de ædilitio edicto. itidem Bartolus in l. quid ergo §. pœna grauior. ff. de his qui notant infamia. columna. quarta. La son in l. prima. columna. penult. ff. de leg. & in l. in actionibus. de in litem iurand. & in l. 3. §. quod prætor. ff. ne quis eum qui vi eximat. Decius consilio 9. Ludouic. Carrer. & Ant. Gomez. his in locis, quibus & antea meminimus: & cum imperitia culpæ adscribatur, & non dolo. l. si quis fundum. §. si quis vitulos. ff. locat. quod si ex dolo laboranti morbo contraria medicamenta adhibuerit, è quibus à vita discedat, medicum esse reum mortis. l. 3. in principio. ff. sicar. Cardi, Alexander. in capitulo. absit. 50. distinct. Angel. in l. necessarios. §. final. ff. ad Syllani. l. medicos. ff. de varijs, & extraordina. cognitio. & nouissimè Greg. Lupus in præcitata l. 6. verbo, physico. Florianus in dicta l. idem iuris. §. 1. ff. ad l. Aquil. Jacob. de Arenis, & Martinus Silla. quorum meminit Albericu. in dict. l. illicitas. §. sicuti. & dicta l. 9. titulo 15. part. 7. illud vnum addens, damnum teneri refarcire medicum. l. 6. titulo. 3. part. 8. in verbo. *assabiendus*. Et huic rei deseruire videntur, quæ commemorat Diodorus Siculus apud Aegyptios legem latam fuisse, Si quis normam Sacri libri sequutus, infirmum sanare nequiverit, omni caret culpa. si præterea, his quæ libris continentur illam non curauerit, morte puniatur. author est Diodorus, libro. 2. capitul. 13. ad si. Credidit enim legislator ea medendi cura, quæ plurimo tempore ab optimis obseruata perfectaque sit, haud facilè meliorem reperire posse. hæc ille. Quòd si negligètia medici morbo laboras moriatur, homicidij reum esse, adhibita iuris distinct. Siquidè negligètia alia est, quæ culpæ scribit, minimè tamen

*Lex Aeg-
yptiorum.*

§. §. §. dolo. l.

dolo. l. idem iuris. in princ. ff. ad l. Aquil. alia est negligentia, quæ malitiæ accedit. cap. per tuas, præcitato & inibi doctor. quod si custodia indigeret ægrotus, quam præcauere debet medicus ab his, quæ nocuimento sibi futura sunt: quod si curam deferat, lege Cornelia tene i: siquidem negligentia dissoluta, dolus est. l. magna culpa. ff. de verb. signific. capitu. editum. 83. distinct. l. necessarios. §. fina. ff. ad Syllani. explicant Doctor. in l. qua actione. ad l. Aquil. Card. Alexand. in capit. 1. 27. distinct. Decius, Guliel. Magne in l. imperitia. ff. de regul. iur. Ex nouioribus Iacob. de Nouell. in practica crimina. pag. 128. num. 17. non tamen tenetur medicus semper & continuo adesse ægrotis, ex Hostien. Ancharan. & doctori. in dicto capit. tua nos. Ripa de peste, nume. 48. ni ægrotus custodia indigeret, tenetur quidem medicus vel præfens esse, vel admonere vt custodiatur: Hostien. in summa, de etate, & qualita. §. ordo. verfic ex post facto. Ripa. & Antonius Gomez. his in locis, quib. & antea meminimus. Quod si medicus leuem ægri tudinem consultò longiorem fecerit, iudicantis arbitrio punitur, tex. in l. medicus. ff. de varijs & extraord. cogni. inibi, in ciuile factum præses prouinciæ coercet. Solent enim hi plures excogitare fraudes, teste Plinio Iuni. in principio sui operis, & Stobæus pleraque congerit sermo. 100. Baldus. in l. interpositas. C. de transactio. definiens medicum teneri ad damna, & interesse ex infirmitatis dilatione, dicta l. idem iuris est. l. si obstetrix. §. 1. ad leg. Aquil. quod si medicus dubitet, an medicina ægrotis profutura sit, minimè ei adhibere tenetur. Imol. & Anan. in dicto cap. tua nos. asseuerantes melius esse hominem relinquere misericordie Dei, quam ipsum tradere medicinæ dubitandæ. Quibus, & illud subij. iam, medicum posse ægrotum, etiam inuitum mederi, & expensas repetere, ex gloss. in summa 83. distinct. Barbat. in rubrica de solutio. ad finem. Tiracquel. de vtroque retractu glossa. 1. §. 7. numero 10. pagina. 965. ægrotos tamen pauperes gratis curare tenetur, glossa. in capitu. 1. 83. distinctio. Ioann. Ant. in d. capit. ad aures. Lucas à peana in l. ordinaria. in princ. C. de professor. Archie. Florè. 3. parte. titu. 7. capit. 1. §. post principium. And. de Yfernia in constitut. Neapolitan. incipienti, quia non nunquam. Felia. in cap. 1. de officio iud. ex Theologis Ioann. de Sancto Gemina. in sermonibus funeralibus, sermo. 24. Adrianus in

4. Sen-

4. Sententiarum, vbi de fraterna correctione in propositione solutionis primi argumenti.

Quoad irregularitatis labem, & illud proponam, vt medicus non teneatur, de morte infirmi, prænotanda sunt ea, quæ & nos paulò antea adnotauimus. Siquidem quod sit peritus in ea professione & arte, dicta l. illicitas. §. sicuti. ff. de officio præsidis. 2. quod admoneat infirmum, vt præcaueat ab his, quæ sibi nocua futura sunt, tex. in dicto cap. tua nos. in cuius specie monachus fœminam illam admonuerit, vt à vento cauere: & ipsa vento exponens seipsam, mortem obierit, apparet non alia ratione monachum illum censerì irregularem, quam quod operam dederit rei illicitæ, non simpliciter, sed sibi quum Chirurgus esse non poterat, tex. in dicto cap. sententiam sanguinis. ne clerici vel monachi. & inibi inquit, tex. nec vllam chirurgiæ artem subdiaconus, diaconus, vel sacerdos, exercent, quæ ad vstionem vel incisionem inducit: qua ratione Abb. ibi colum. penult. & fin. Paulus. Parisi. consil. 99. columna vltim. libro. 4. asseuerant clericum in minoribus constitutum, beneficium ecclesiasticum habentem, irregularem esse, si ex chirurgiæ officio aliquis mortem obierit absque eius culpa, quippe artem sibi interdiktam exercent. Hic est verus intellectus ad dictum capi. tua nos. considerata vi & effectu verborum, non tamen aliter intelligendo, sicut gloss. subobscure, & doctores inibi tradiderunt. Quorum sententiam intelligendam esse censeo, quoniam ægrotus moriatur ex causa alicuius adustionis vel incisionis à chirurgo illatæ: longè quidem aliter si absque culpa chirurgi, sed ex ipsa graui ac letali ægri tudine mortem obierit.

His etiam, & illud adijciam libenter, quod si clericus in minoribus constitutus ordinibus chirurgiæ artem exercens poterit coram seculari iudice conueniri pro negligentibus & culpâ commissis in eius artis vsu. Notat hac in specie Ioan. Gallus in questione 150. cum chirurgiæ ars sit prohibita clericis. capitulo tertio, capit. sententiam. ne clerici vel monachi. vbi non solum sacerdotibus, quin etiam clericis est interdiktâ in minoribus constitutis. Marianus Soccinus in capitu. ad audientiam. de homicid. quæst. 8. & insuper in irregularitatis labem incidere, tamen si minime sit secuta mors, vel membri abscissio, etiam si in culpa non fui: cap.

Quid si ægri tudinē leuē longiorem fecerit medicus.

Clericus chirurgus in minoribus potest conueniri ratione officij coram seculari iudice.

fuit: cap. tua nos. de homic. & ibi Abb. extendit ad clericos omnes seculares ex identitate rationis. Sequuntur doctores sentientes in dicta repetitio. q. 8. col. 13. Paul. Parisi. consilio 136. num. 35. vol. 4.

6 Quibus & illud addam, cum sanè artes sordidæ sunt clericis simplicibus interdictæ, uti constat ex cap. 1. de vita & honest. cleric. libr. 6. & in cle. 1. eod. titu. explicat Speculator tit. de cleri. coniug. §. 1. versiculo. sed quæ dices honestam. cum medicina non sit ars sordida, possunt siquidem medici promoueri non solum ad simplicem clericatum, quin etiam ad sacerdotium, text. ad id celebris in cap. ad aures. & in ibi glo. & doctores, de etat. & qualit. gloss. quæ passim hoc ipsum vult in cap. si quis à medicis. §. 0. distinct. quo fit medicum nominationis ad beneficia capacem esse ex pragmatica sanctione Gallicana, titu. de colla. cap. 1. §. insuper. possunt & hi presbyterali insigniri ordine, ea lege ut chirurgiam artem non agerent. ca. sententiam sanguinis. ne clerici vel monachi. A sacerdotibus ob id eius artis in vniuersum exercitio videtur interdicta, quod illi ipsius studio vacare prohibentur, text. in c. vlt. eo iu. libr. 6. etenim ex quo studiū prohibetur, exercitium satis prohibetur, ex l. oratio. desponsalibus. capitulæ. de procur. capitulo cum quid. & in ibi Ioannes Andreas de regulis iuris, libro sexto. id tamen non est ex eo, quod illa ars sit inhonesta, sed ea motus ratione, ne medicinæ studio nauante studium Theologiæ dimittant, & sine religiosis sint claustra, ut in cap. non magnopere. & d. cap. vltimo. ne clerici vel monachi. Quibus etiam rationibus prohibentur, & leges alioquin sacratissimas audire. Cæterum prohibent leges, ne medici postulent, sicuti nec aduocati munus tabellionis exerceant, ut notant Doctores in l. vniuersos. C. de decurio. libr. 12. illud autem de medicis cauetur in l. placet. C. de episc. & cleric.

Ex quo & illud constat, quod si laicus aut clericus in minoribus chirurgus esset, & absque incisionis culpa ægrotus periret, non esset irregularis censendus, explicat Card. in d. c. tua nos. & Maria. Soc. in c. ad audientiam. nu. 31. de homic. idem profiteretur Card. in ibi, col. 1. quippe qui operam dare rei licitæ, & quæ interdicta non est. c. ad aures. de etat. & qualitate. nam ibi Romanus Pontifex consultit, quod hic ad ordines non promoueatur, si is conscientiam habet læsam
alicuius

alicuius culpæ: quasi liberè possit ad ordines promoueri sacros, vbi medicam artem absque culpæ suspitione exercent.

Ex his etiam apparet eum irregularem esse, ¶ qui ægroti habens curam dederit aliquam potionem absq; medicorum præcepto, & ex hac à vita decesserit, explicat Innoc. & doc. in d. c. tua nos & Marian. Soc. in d. c. ad audientiam. nume. 32. & alij plures in ea sunt sententia paulò antè citati. Eademque ratione irregularem esse opinor eum, qui à vulnerato sagittam extraxerit, si sanè ex hoc ipso vulneratus moriatur: huius sententiæ authores habeo Socin. loco præcitato, Abb. in e. sententiam sanguinis. ne clerici vel monachi. Villadiego de irregularitate. c. de percussore. col. 5. post Speculatorem. tit. de dispensatione. §. iusta. versi. quid si alius infirmū. quam sententiam ego admitterem, vbi in extrahendo sagittam, aliquam culpam habuerit, alioquin non est utique vera prædicta opinio: eadem perpensa ratione, idem existimo, quæ ægrotum in mortis agone nimis auxilium in aliud reuoluerit latus, ut citius moriatur, irregularis erit, sicuti doct. passim his in locis, quibus & antè meminimus.

Cæterum, & illud proponam, quo ad intellectum text. in e. sicut. de homic. vbi ¶ Iudens illicitè cum foemina prægnante, censetur sanè irregularis, si ex hoc Iusu casu cõrigerit foetus animati abortio, tamen nullam culpam in eo Iudo homicidium præstitit: Sic etenim communis omnium doctorum sensus illud respõsum interpretatur, ex eo quod ludens cum muliere prægnante, vel cõmercium carnale cum ea habuerit, & foetus animati abortum fecerit, quasi hæc irregularitas minimè fratre contrahatur, vel consanguineo, qui cum foemina prægnante licitè eodem luserit modo. Sed & horum sententiam non aliter veram esse opinor, quam si quis cum muliere etiam consanguineà, prægnante tamen cautè luserit, alioquin irregularis erit propter culpam in ipso ludèdi modo commissam: quod viri boni arbitrio necessariò est cõmittendū. Mihi tamen semper dubia fuit cõmunis omnium interpretatio ad text. in d. c. sicut. etiam si frater aut cõsanguineus cum foemina prægnante incautè luserit, ut luserit presbyter ille, cuius Romanus pontifex meminuit in d. ca. sicut. foret sanè hic irregularis censendus, quia operam dabat rei illicitæ, ex eo quod si actus ad abortionem periculosus, nec potest absque aliqua culpa contingere propter periculum verisimile, hæc

contra

Intellectus
c. sicut. de
homic.

contraria connumerare, proposui, non equidem contumaci asseueratione, sed ut lector ex his valeat, sublatis difficultatibus, frequentiorē doctorū sententiam probare ac defendere.

Reliquum est ne ab instituto & recto deuiemus ordine (prout ad rem, de qua queritur pertinet) definiatur, explanare, qui abortionis crimen commiserit, sanè pœna infra discutienda plestendus est. Sed antea quàm in disputationis huiusce arenam cōdescendam, quasi istius capituli coronidē, adnotare lubet pulchra Cic. verba in Oratione pro Aulo Clu. Cuius potissima pars refertur, à Iuriscōsulto in l. Cicero. ff. de pœnis. cū actum de punitione fœminæ esset, quæ ob pecuniam fœtum nondum animatum portionibus sumptis abegit, subdit Cicero. Nec iniuria, quæ spem parentis, memoriam nominis hēredē familia sustulisset. hæc Cicero. Cui & Tertullianus concinit in apologetico, ca. 9. nec refert natam quis eripiat animā, in nascētem disturbet. Quod verò adnotauimus morte esse puniendum, qui abortui fœtus animati causam dedit, tunc obtinet, quando id dolo fecerit: alioqui si præter intentionem percutientis cōtigerit, nō erit locus pœnæ ordinariæ, sed extra ordinem is puniendus erit pro modo culpæ: arg. l. in lege Cornelia. ff. de sicar. quod Fel. in dicto c. sicut. & Alber. 3. parte statutorum, quæst. 59. vbi explicat, animam & dolum, & abortionem colligi ex ipsamet percussione, & eius qualitate. idem proficitur Caiet. in specie ista in 2. 2. quæst. 64. art. 8. in responsione ad tertium.

Cæterum iure Pontificio, quo ad irregularitatem necessarium est, quod fœtus tēpore abortionis sit iam in utero animatus, alioquin non est propriè homicidium, quod irregularem efficiat dantem abortioni causam, tex. in ca. si ait. vbi glo. & doct. de homic. glo. cap. si aliquis. eod. titu. Quam expressim inibiti sequuntur doctores, & esse hanc opinionem communi doctorum consensu receptam fatetur Albertus Trotius de vero & perfecto clerico, lib. 2. cap. 14. n. 6. idemq; colligitur ex multis, quos ad hoc citat Lud. Carrer. in pract. crimin. tit. de homic. §. 1. num. 24. & præter hos ex ciuilibus & pontifici iuris professoribus nō desunt authores, nec Legum aut Canonū decisiones, quæ ad hanc rem cōmodè possunt adduci: est sanè tex. hac de re optimus in c. Moyses & frequēti. 32. quæst. 2. siquidem homicidium à cœde hominis dicitur. c. homic. de pœnit. dist. 1. ca. homic. 23. q. 5. at homo nō dicitur sine

An sit irregularis dans abortioni causam.

sine anima c. in quadam. de celebrat. missarum c. cū Christus. de heret. l. in lege Falcidia placuit ff. ad legem Falcid. Etenim fœtus dicitur animatus, si masculinus, sit die quadragésimo à conceptione: si fœmineus, die octuagesimo, ab ipso conceptu: gloss. in summa 5. distinctio. quam inibi sequuntur doct. communiter in præcitato capi. sicut. & in d. c. si aliquis. Alber. in 3. parte statutorum. quæstio. 59. & in l. qui in verbo. de statu homi. Et glo. in clementi. 1. de summa Trinitate. verbo, simul. Plinius verò lib. 7. c. 6. in fœmineo scribit partum animatum esse nonagesimo, in masculo quadragésimo. Et hæc quidem de anima rationali. anima verò nutritiua, seu vegetatiua, qualis in plantis est, adest fœtus etiam ante diem 40. quia crescit, uti explicat S. Thom. in præcitata quæstio. 76. artic. 3. scribens, quod prius fœtus animam habet, ut est animal, quæ anima sensitua tantum est, qua ablata superuenit anima perfectior, quæ est simul sensitua & intellectiua: antè verò quàm sit animal, habet animam nutritiuam, seu vegetatiuam, & prius est animal, quàm homo, teste Aristotel. de generatione animal. lib. 2. ca. 1. idest prius habet animā, quæ sensitua est tantum, quàm adueniat perfectior, quæ sit intellectiua. Nec oberit communi opinioni text. in d. ca. si aliquis. vbi cauetur teneri, ut homicidam eum, qui abortioni fœtus nondum animati causam dederit: siquidem verè homicida non est, licet punitio extraordinaria, nempe exilij, locum habet l. si mulierem ff. de sicar. vbi Hippol. Fel. post alios in d. c. si aliquis. l. diuus. ff. de extraord. crim. & paulò antè tradidimus. Qui verò abortioni causam fœtus animati dederit, morte puniendus foret, & sic pœna ordinaria. l. pen. C. de sicar. d. l. diuus. secundū alium intellectum. Qui verò fœtus nondum animati causam dederit, homicida verus non est, ei tamen similis, atq; ideo punitur ut homicida pœna quidem extraordinaria: & rursum mortale crimen atque peccatum committit, teste Abbate, & communi doctorum consensu in d. c. sicut. de homic. & in præcitato c. si aliquis. & nouissimè Ant. Gomez. in tract. delictorum, fol. 39. colum. 2. num. 32. & nos utique tradidimus in ca. homicidiumque committens. Tamen si his r. fragari videatur, vterum nōdū esse hominem antea, quàm in lucē producat, ex Bal. in l. 2. in prin. C. de posthu. hæred. inst. itidē in l. si pater. de insti. & subst. nā licet, inquit, habeat animam rationalē infusam, nihilofecius sola anima

Anima vegetatiua quæ.

Vterum non esse hominem.

non

Philoso-
phorum sen-
tentia.

non facit hominem sine corporis perfectione, & organiza-
tione, Io. Anan. in c. sicut ex literarum. col. 2. de homicid. sed
nec in quidem vterus homo est, sed tantum homo fieri spera-
tur l. cum inter C. de fideicom. liber. gl. in l. qui in vtero. in 1.
ff. de statu. hom. existimat vterum hominem non esse, sed nec
animal, ex text. in l. 1. §. quis proximiori ff. vnde cognati. &
Accursianæ sententia communis Philosophorum caterua se
subscripsit Diogenes, Empedocles, Herodotus, & omnes Hi-
storici, sicuti constat tiffimum est apud Plutar. lib. 1. de plac-
itis Philosophorum. Bal. in tract. schismaticis. col. 10. ver. am-
plius. sciendum existimat vterum nihil esse, aut certè pro ni-
hilo haberi, nisi nascatur, instar cogitationis animi, quæ &
ipsa nulla est, & apud homines nullius momenti, nisi in lu-
cem prodeat. Ias. in l. si ita legatum §. illi si volet ff. de leg. 1.
itidem in l. quod quis. de condic. in debit. & in l. 1. col. 2. ff. de
condic. causa data. & ante eum Bal. in l. 1. col. 9. C. qui admit.
Ias. in confi. 239. factum sic se habet. col. 4. lib. 1. And. Tiraqu.
in simili specie in l. si vnquam. verbo, literis. nu. 19. de reuo-
can. dona. C. nec infans, qui in vtero est, censetur esse in re-
rum natural. l. quod in rerum ff. de leg. 1. l. sed et si plures §. 1.
ff. de vulg. l. si pater ff. de solut. l. interdum ff. de verbo. obli. l.
vbicunque. in princ. ff. de ventre in posses. mitt. Nec obstat l.
qui in vtero 1. & 2. ff. de statu. homi. & l. vel viuo ff. de suis &
legit. hæredi. quæ expressim definiunt infantes in vtero exi-
stentes, censeri in rebus humanis esse: Id intelligas impro-
priè, ne his, quæ diximus refragare videatur, ex quo qui vte-
rum etiam animatum exanimarit, minimè puniri ex statuto
puniente homicidam, sicuti in ea specie signanter explicat
Alber. post plerosque alios in d. l. qui in vtero. in 1. Bal. Pau.
Castr. Alex. & neoterici in l. quod dicitur ff. de lib. & posthu.
Butrig. Salic. Ang. in l. si quis necandi C. ad legem Cornel. de
ficat. Quibus & plerique alij accessere, inter quos Ioan. Ana.
in c. si aliquis. col. 1. de homicid. itidem & Fel. in c. sicut ex lite-
rarum. eodem tit. & ante hos Abb. & antiquiores ibi, Alcia-
tus ex nouioribus in l. non est intelligendus. & in l. non est
pupillus. de verb. signi. cum plerisque alij, quæ & nos cõges-
simus, tractantes de transactione delictorum: à priori tamen
sententia, nec latum quidem vnguem, discedendum esse exi-
stimo, quæ & veritati magis fauere opinor, ex his, quæ &
nos in huius capitis rostro adnotauimus: cum hominem in-
terfi-

terficiens post animam infusam, homicida censendus est: &
quasi per transennam tradidimus c. 9. nu. 7.

Quibus sanè conuenit, cõcitantem canem, si transeuntem
morderit, teneri perinde ac dās causam proximā delicto, *Concitas*
tamen si non dolo, sed vi minimè canem retinere potuit, vel *canē, quæ*
quia non debuit eū ducere per loca publica, propter culpā te- *afficitur*
neri paulò mitiori pœna l. 1. §. si canis ff. si quadrupes pauper. *pœna.*
sec. dica. & inibi Flor. & apud Ange. extant de hoc plura iuris
responsa in trac. malefi. in parte scienter. Ang. in l. 1. §. si canis
ff. si quadr. pauper. se. dic. Sali. in l. non ideo minus §. col. C. de
accusat. Iac. de Nouello nouissimè in pract. crim. nu. 12. cum
alijs, pag. 117. culposus sanè censendus est, si quispiam proj-
ciat lapidem ad percutiendum sanè canē, ne ipsum mordeat,
si tñ alium occidat, de culpa teneri constat: vti hoc in nego-
tio consuluit Signor. de Homo. confi. 27. longè quidem aliter
de homic. Ang. loco præcitato. Ias. in l. actionibus ff. de in lit.
iur. pro quorū snia extat ad id omnium præstantissimus tex.
in l. scia §. qui cum aliter ff. ad l. Aquil. Bar. in l. respiciendum
§. delinquent ff. de pœn. Deci. in l. vt vim ff. de iustit. & iure.
Anch. confi. 282. & Iac. de Nouello, loco præcitato, num. 14.
& Lud. Carr. in pract. crim. §. homic. fol. 240. n. 8. solet etiam
à plerisque nostræ classis doctoribus controuerti: si quispiā ve-
lit occidere feram, transeuntem interimat, teneri, vti potè de
culpa mitiori pœna, vti constat ex Bonifa. tit. de insul & per-
cuss. 6. col. ver. sed dum vellet. ea sanè ratione, quia inuolunta-
rium commisit homicidium: & nos non semel admonuimus.
Hinc & illud constat t̄ mimos & iaculatores fera anima- *10*
lia secū ducentes, ab ingressu ciuitatis arceri posse, ex l. gene-
raliter. cum seq. ff. de edil. edi. q̄ si ingressus eis concessus fue-
rit, tamen si animalia à iquem interimant, minimè teneri ho-
mici. ij pœna, quin pœna ducentorum solidorum plectēdos
esse, ex l. quæ vulgò ff. de edil. edic. Rom. singu. 136. Hinc etiā
serpentes circumferentes. si cui damnum datū sit, iudicantis
arbitrio puniuntur, ex l. si. de extraor. crim. Verū hac in quæst.
perplexa valde æstimat quæstio illa non passim à doct. tacta
Qui habet vrsū, leonem, vel canem, an irregularis sit, si ali-
quod ex his animalibus hominem occiderit? Quo in nego-
tio respondendum erit, non contrahi irregularitatem, si sanè
hæc animalia cautè, & bene ligata custodiantur, vti hac in re
extat elegans Consulti responsio, in l. secunda §. vltimo ff. si
quadrupes

quadrupedes paup. fec. dica. argumento optimo deseruit rex, in l. item Mela. §. item cum eo. ad leg. Aquil. explicant eleganter Innoc. Abb. & doct. in capit. ad audientiam. de homic. tametsi ipse opinor hunc esse irregularem, si sanè hæc animalia habeat, etiam ligata in via, vel in itinere, aut in alio loco publico l. hi enim l. generaliter l. quæ vulgò ff. de ædil. edic. quarum meminit Lud. Rom. in singul. 704. ad hoc, quod hic vltimus casus puniendus, & legibus illis punietur pœna pecuniaria ducentorum solidorum.

S V M M A R I V M.

- 1 Si quis dolo volens occidere Titium, occiderit Sempronium, quæ putabat esse Titium, damnandus est hic homicida lege Cornelia de sicariis.
- 2 Si quispiam rem alterius furatur, tametsi nesciat cuius sit, furti actione nihilominus teneri constat.
- 3 Si in mente premeditatus fuerit quis furtum perpetrare, non tamè sacrilegium, nihilominus si rem sacram furetur, fur sacrilegi pœna afficiendus est.
- 4 Iniuriarum actione teneri eum, qui putans esse Titium, Sempronium percussit.
- 5 Dolo interuenientem mediatorem rixæ pœna mortis ordinaria afficiendum esse, si minus immunis erit.
- 6 Satius esse nocentem impunitum relinquere, quàm innocentem condemnare.
- 7 Iniuriam irrogans militi, ignorans eum esse talem, minime puniendus est pœna statuta cont. a percipientem militem.
- 8 Enem sagittam ut feruum occidat, hominem interemerit, teneri de culpa, non tamen de dolo constat.
- 9 Projicientem lapidem causa se defendendi à Titio, si prætereuntem Sempronium percussit, lege Aquilia ad damnum teneri, minime tamen de percussione ad pœnam.
- 10 Iniuriã inferens aïo sedandi rixam, immunis est à criminis pœna.
- 11 Homine occidere volens, si laurum occidat, an homicidii reus sit.
- 12 Corrixans si mediatorem & corrixantem interfecerit, de duplici homicidio tenetur.
- 13 Clericum iust. & probabili ignorantia qui percussit, ignorans eum clericum esse, immunis est ab ex.ommunicationis sententia.
- 14 Animo inductus occidere laicum, percussit tamen clericum, in canonis excommunicationem incidit, cum animum habuerit, nihilominus, etiam si sciret esse clericum, percute.

Coniu-

- 15 Coniungens venris fœdera cum montali, ignorans esse illam montalem sciens tamen non esse propriam uxorem, à sacrilegi pœna immunus erit, non tamen a fornicationis labe.
- 16 Pœna incestus non puniri, si operam fornicationi exhibens ignorauerit consanguineam esse, aut affinem.
- 17 Volens percutere Titium clericum, cui inimicus erat, deinde Petrum clericum percussit, existimans Titium esse, erit canonis censura hic percussor notatus.
- 18 Perpenditur intellectus glo. in c. si verò. de senten. excom.
- 19 Qui Titium laicum percussit, existimans eum esse clericum, hunc percussorem esse excommunicatum.
- 20 Clericum percutiens ex ignorantia, non effugit canonis excommunicationem, si ea ignorantia supina & crassa foret.
- 21 Operam rei illicitæ dans, si percussit Petrum, quem ex ignorantia crassa ignorat esse sacerdotem, erit excommunicatus, peccauitq; peccato sacrilegii.
- 22 Qui operam dedit venationi diligentia præmissa, absque eius culpa, iaculo sagittæ hominem confoderit, atque eum occiderit, feram esse existimans, ab irregularitatis labe immunis est.
- 23 Dans operam venationi prohibitæ, aliquem interficiens existimans esse feram, in irregularitatis labem incidit.

Traditur breuis & circumscripta interpretatio, Bar. in l. respiciendum. §. delinquent. ad finem. ff. de pœnis. Cap. XXVII.

Perplexæ valde æstimatur quæstio illa, quæ nimis anxie doctorum capita torquet: siquidem Barc. in l. respiciendum §. delinquent. ad finem. ff. de pœn. idem Barto. in l. si cum seruo meo ff. de iniur. scribit, quod si quis dolo volens occidere Titium, occiderit Sempronium, quem putabat esse Titium, damnandus est hic homicida lege Cornelia de sicar. & sic pœna homicidij ordinaria. Idem tenet Andr. de Ifern. in contit. Neapol. l. br. 1. rubr. 13. de homicid. puniend. num. 5. & inibi Matth. nu. 23. quam sententiam profiteretur & veram esse censet Carol. Moli. in consuet. Paris. tit. 1. §. 30. q. 41. nu. 153. ex nouioribus Nico. Boer. decisi. 84. part. 1. Anto. Gom. c. 3. delictorum. nu. 34. atque ideò pœna mortis teneri constat, tametsi in persona errauerit: sufficit utique dolus & animus occisi corporis respectu, ex l. eum qui nocentem §.

I Occidens Titium existimans esse Caium, qua pœna puniatur.

FF hñ. ff.

fin. ff. de iniur. cuius meminit pro singular. inibi Bart. itidem in l. diuus ff. ad l. Corn. de sicar. 2. col. & in l. si per errorem 2. oppos. de iurisd. omn. iud. Alber. in l. quicumque C. de ser. fug. col. 1. & expressim idem adnotat Sali. inibi 2. col. Ang. Perus. Alber. & plerique alij in d. §. fin. l. eum qui nocentem. Bal. nu. 9. in l. si quis non dicam C. de episc. & cleric. Flor. Alber. in l. item Mela. §. sed si plures ff. ad leg. Aquil. ille col. 3. hic 2. Bonifac. in tract. malefic. titul. de insul. & percus. 8. colum. Anch. Ioan. Anan. in ca. fin. de his qui filios occid. & ea præter doctores ad stipulatur ratio in homicidij delicto, sufficere dolum etiam in genere, tamen in specie minimè committatur, sicuti constitutissimum est ex Ioan. Andr. in capitu. cum quis. de regu. iur. Bald. in d. l. si quis non dicam rapere. nume. 9. & est tex. ad id præstantissimus in d. l. aut qui aliter §. si quis dum putat. ff. quod vi aut clam l. si postulauerit §. si liber homo ff. de adult. l. fina. C. vnde vi. l. doli §. 1. de ser. corrup. gloss. comuni consensu stabilita, in ca. si verò. in 2. de sentent. excom. tamen si longè quidem ab hac sententia discedant plerique nostræ classis doctores, Angel. siquidem dicit §. delinquent. Floria. in dict. l. scientiam §. sed si defendendi ff. ad leg. Aquil. Barto. Cap. consil. 33. Ias. numer. 18. ff. de legib. Lud. Carrer. in pract. crim. titu. de homicid. §. 2. nume. 57. Ripa in l. vltim. quæstio. 21. C. de reuo. don. qni & alij plures numero tenent hunc homicidam respectu occisi dolo caruisse, ac proinde nõ fore puniendum corporaliter, sed arbitrio iudicis extra ordinem, siquidem delinquendi animum non habuit respectu ipsius occisi, quod potissimum exigitur, vt constat in dict. l. lege Cornelia ff. de sicar. Cæterum omnis actus ex errore factus minimè gerenti nocet l. si per errorem ff. de iurisd. omn. iud. & carens dolo circa vnum, minimè ad alium porrigitur l. Fulcinus §. quid ergo. in versic. quod si aduersus ff. quib. ex caus. in poss. eatur. Quicquid sit in specie, qua agimus, cõtrarium existimo verum esse, potissimum cum in delictis veritas consideranda est, non factum nec intentio. Bart. in l. diuus ff. de sicar. Salic. Cyn. & plerique alij, in l. quoniam multa C. ad leg. Iul. de vi publica. Alex. post Barto. in l. respiciendum §. delinquent præcitato, & in l. qui seruo ff. de iniur. Bal. in l. si quis seruo C. de fur. ibidem in l. si quis non dicam C. de episc. & cler. & præter hos huius sententiæ auctores habeo Bar. Alex. in l. item apud Labeonem §. si quis virgines,

Ratio prima.

Comunis sententia.

Ratio secunda.

Questio- nis resolutio.

gines ff. de iniur. Ioan. Andr. in c. cum quis. de reg. iur. lib. 6. in mercurialibus. Hippo. in l. qui ignorans. & in l. qui falsum ff. de fals. eundem in l. diuus ff. de sicar. Cardin. in clem. vnica. de homic. q. pen. Gand. in tract. malef. in tit. de varijs quæstio. 7. col. Paris à Put. in tract. synd. 47. col. Bonifac. in rubr. de insul. 6. col. vel in practica in glo. quod dictus 4. & 5. col. Matth. in consti. Siciliae, incip. terminum vitæ 1. q. quorum sententia non potest iure defendi, ex text. in l. eum qui nocentem §. si iniuria ff. de iniur. quo loco probatur Semproniu agere potle iniuriarum actione aduersus eum, qui exultans Titium esse, iniuriam ei irrogauerit: Inquit Iurisc. Certus sum ego, licet ille putet me alium esse, quam sim, & ideo iniuriarum habeo actionem. Idem probat tex. in l. aut qui alter §. si quis dum ff. quod vi aut clam l. scientiam §. sed si defendi. ff. ad leg. Aquil. quo in loco tractat de eo, qui causa vlciscendi, lapidem in Titium emisit, & Petrum prætereuntem percussit, tenebitur non tantum ad damnum lege Aquilia, sed & alia pœna: tamen ad damnum tantum lege Aquilia teneatur, si defendendi causa lapidem proiecerit. Et fortissimum huic rei argumentum præstat l. cum quærebatur. ad fin. C. vnde vi. in quo definitum extat: Si quispiam t alterius rem furatur, tamen nesciat cuius sit, nihilominus furti actione teneri constat, & furti criminis reus puniendus est: siquidem furtum committens, dolo non caret, ita & in homicidio, licet personam præmeditatam non percussit, nihilominus homicidij reus factus est, atq; ideo ratione doli pœna afficiendus est, ex d. l. diuus. & huic accedit sententiæ And. ab Iser. in consti. Neap. incip. terminum vitæ. Paris à Put. de synd. in versic. executio. Cap. consil. 33. Ias. in l. 1. de leg. 3. Lud. Carrer. omnium diligentissimè in pract. crim. §. homicidij. nu. 57. ad fi.

Secundò isthæc sententia cõuestiri posset, tamen si in mète præmeditatus fuerit furtum perpetrare, non tñ sacrilegium, nihilominus vt fur sacrilegus pœna afficiendus est l. 1. C. de interd. matr. explicat seriosè Ang. in malef. tract. in glo. appensatè, secundo casu. Carrer. eo in loco, cuius paulò antea mentionē fecimus: quo fit in his, quæ sunt de genere prohibitorio, dando operã rei illicitæ, vt in specie c. fin. de homic. in l. 1. §. ex incendio ff. de incend. ruina, & naufr. l. 3. §. adiecit ff. de sicar. l. si quis aliquid §. qui abortionis ff. de pœn. l. quoniam multa ff. de inced. ruina. in, quibus sanè satis defini-

Factum et eventus li nitum extat factum, & euentum attendi, minimè tamen cogitatio ac delinquendi animus, sicuti pleniori manu explicat Barto. Hippo. in præcitata l. diuus. & in l. is qui cum telo. C. eodem. titu. itidem Hipp. confi. 6. Ex quo aliqua conijcienda *tes atten-* sunt huic rei maximè necessaria: in quo dubio alij alia adiecere, quæ nobis prosequi non libet. *dantur.*

Et primò subijcitur casus, in quo criminis reus pœna ordinaria afficiendus est, ex l. eum qui nocentem §. si. in prin. ff. de iniur. vbi Cōsultus scribit: Si iniuria tibi mihi fiat ab eo, cui sim ignotus, aut si quis putet me Lucium Titium esse, cum sim Caius Seius: præualeat quod principale est, iniuriam eum mihi facere velle: nam certus sum ego, licet ille putet me alium esse, quàm sim, & idè iniuriarū habeo actionē: quod pro singulari adnotat Bar. Ang. de Perus. & pleriq; alij inibi, itidem Bar. in l. diuus. ff. ad leg. Corn. de sicar. col. 2. Alberic. in l. quicumque C. de ser. fug. & inibi Sali. ille col. 1. hic col. 2. Bar. in l. si per errorem 1. col. ff. de iurisd. omn. iud. & passim doct. inibi adnotantes illum rex. Bar. in præcitata l. diuus. col. 2. Alberic. in l. item Mela. §. sed si plures. col. 2. Floria. ibi col. 3. ff. ad leg. Aquil. Bal. nu. 9. idem professus in l. si quis non dicam rapere C. de episc. & cler. Bonifac. in tract. malefic. tit. de insul. & percus. 8. col. versicu. sed si percussi. & ex professoribus Canonice Philosophiæ idem existimant Io. Anan. Anchar. in c. si. de his qui filios occid. Anto. Gom. Lud. Carrer. his locis, de quibus paulò antè mentionem fecimus: quibus admodum conuenit rex. in l. falsus §. qui alienum ff. de fur. l. si postulauerit §. si liber homo ff. de adul. l. aut qui dum putat ff. quod vi aut clā. doli. §. 1. de seruo corrup. l. fin. C. unde vi. glo. communi consensu admissa in c. si verò. in 2. de sent. excom. in quibus sanè constitutissimum est, in homicidij delicto sufficere utique dolum in genere, tametsi in specie non committatur, Bal. in d. l. si quis non dicam. nu. 9. Ioan. And. in ca. cum quis. de reg. iur. nec ijs aliquo apice obstare videntur ea, quæ serioso sermone congerit Lud. Carrer. loco præcitato, num. 57. nec rex. in l. si cum seruo. & in illud §. fin. ff. de iniur. vbi definitum extat: Si quisquam voluit seruum percutere proprium, & ex errore in particulari alium percusserit, minimè teneri. Sed ut stimulus ille, quem in alteros conuertit, hic moueri non possit, intelligendus sanè est, vt minimo apice ijs, quæ diximus, deseruire videatur in specie illius text. criminis reus non

non tenetur, ex eo, quia non aderat dolus, nec rei illicite operam dabat, quo, immunem esse à criminis pœna, sicuti expressim id adnotat Bar. Angel. & interpretum ferè maior pars ibi adnotant. Nec obitare videtur, si recti limatique iudicij vir obijciat. l. scientiam. §. qui cum aliter. ff. ad legem Aquil. vbi constitutissimum est, si ob tutelam corporis, seq; defendendo quispiam tertium percuteret prætereuntem, mediatorumue rixę lege Aquilia teneri constat ad interesse: is ipse animaduertit, qua sola nunc vtat ratione, vt ne quicquam hac in re amplius desideretur. Siquidem in specie §. qui cum aliter. tantum culpa, non dolus exigitur. quo fit, si aliqua culpa eidem posset imputari, teneri constat: longè quidem aliter testibus Dec. num: 12. in l. vt vim. ff. de institu. & iure. Angel. in præcitata l. si cum seruo. ff. de iniur. Hinc constat definitio illius quæstionis passim controuersæ, quæ agitari solet mediatorem tibi (vt ita dixerim) intermentem, pœna mortis ordinaria afficiendū esse, ex l. eum qui nocentem. Bart. in l. respiciendum. §. fin. ad fin. Salic. in l. quoniam multa facinora. C. ad leg. Iul. de vi publica. 2. col. Angel. col. 3. inibi Lud. Carrer. in §. homicidium. numero 62. quam sententiam intelligendam fore existimo, si dolo animiq; machinatione interemerit: longè quidem aliter mihi alia mens est, & ratio, si absque dolo volens offendere Titium, semis prouium mediatorem interemerit, ex l. illud. §. fin. l. si cum seruo. ff. de iniur. ex superius annotatis: aut nullam, aut minimam ingeret intuenti difficultatem cum id clarè constet in qua specie idem existimat Carrer. in pract. crimin. §. homicidij. num. 60. mitiori pœna iudicantis arbitrio afficiendum esse, sicuti in ea sunt sententia plerique alij, inter quos & Angel. in d. l. si cum seruo. Cepola consilio 23. Hippol. in pract. l. 1. & in l. diuus. de sicar. itidem in l. de minore. ff. de quæst. 2. col. & huius sententię authores habeo Alexand. ad Bart. in l. respiciendum. §. fin. ff. de pœnis. Ias. in l. clām possidere. §. qui ad nundinas. ff. de acquir. poss. 14. colum. itidem in l. 1. ff. de legib. num. 18. & in l. si pater. de hæred. instituend. C. col. 3. Is idem omnium diligentissimè in l. si per errorem. ff. de iurisd. omn. iud. num. 17. Bonifac. iu. malefic. tract. in tit. de insul. 8. colu. idem professus Io. à Plat. in §. item lex Cornelia. de sicar. Instit. de publ. iud. colu. 3. & ex Canonice Philosophiæ doctoribus hanc adstipulatur sententiã Io. Anan.

sibi contrarius. in cap. 2. de maledicis. col. 12. & in praxi, huic me subscribo sententiæ, tanquã æquitati magis fauens, tametsi in puncto iuris Bart. sententiã veritati magis faueat ex stricta iuris ratione, opus tamen fuit suadente æquitate oppositum constituere in ea specie, qua modò egimus, eò maxime ex regula tex. in l. qui absentem. ff. de pœnis. vbi Iuriconsultus scriptum reliquit, satius esse nocentem impunitum relinquere, quàm innocentem condemnare. Et maxime suffragatur regia lex 6. titu. 15. part. 7. l. 14. titu. 13. lib. 8. ordinatio num regaliũ, & in praxi obtentum fuisse asseuerat Anton. Gomez. eo loco, cuius paulò antè mentionẽ egimus, nu. 35. His sanè præmissis plura, quæ iuris vtriusq; interpretes varijs præpositis distinctionibus adducunt, hic ex animari possent: Et primò ancipiti quæstione contendunt doctores, percutientem militem vel magnatẽ, si ignorauerit eum esse talem, minimè puniendũ fore pœna statuta contra percutientem militem, vel magnatem: ex vero, germano & nario glossæ intellectu in l. si quis ignorans. ff. locat. per text. inibi, & expressim adnotat Bart. Bald. Alber. & Ange. & communi consensus doctorum inibi. sed tantũ pœna percutientis priuatum. Idem probat text. ad id celebris in l. item apud Labeonem. §. si quis virginem. ff. de iniurijs. & ibi Alberic. si quis virginem, aut matronam ancillari veste vestitam interpellauerit, ignorans eam virginem, aut matronam esse, non tenebitur actione iniuriarum, qua tenebatur matronam, aut virginem interpellans.

8 Hinc & illud definitũ extat, si taliquis emittat sagittam, vt ceruum occidat, & hominem occiderit, tenebitur vtiq; de culpa, minimè tamen de dolo, atque ideo iudicantis arbitrio puniendum fore ex Cæpola consi. 33. Decio consi. 6. Soci. consi. 16. vol. 1. & in praxi obtinuisse asseuerat Hippo. in præciterata l. 1. & l. diuus. ff. de sic. quo in loco extra ordinem ad exitium prohtetur condemnasse.

Hinc etiam infertur non inconciana declaratio. l. si cum seruo meo. ff. de iniurijs. vbi scribit, si cũ seruo (inquit) meo pugnum ducere vellem, in proximo stantem, inuitus percuterim, iniuriarũ non teneor. idq; constat in l. scientiam. §. sed si defendendi. ff. ad l. Aquilian. vbi Iuriconsultus respondit t̄ proijcientem lapidem causa se defendendi à Titio, teneri tantũ lege Aquilia ad damnum, non autem de percussione ad pœnam

pœnam, si Sempronium prætereuntem percusserit: siquidem actus defensionis à Titio aggressore licitus est, actus verò percussione de iure tamen Põrificio sancita est lex in huius criminis reos, vti & nos in §. sequenti, quasi appendix istius capituli si pleniori trademus manu. Rursus aduertendum & illud est, qui pacem inter rixantes volebat ponere, alicui corrixantium iniuriam intulerit, animo sedandi rixam, immunis est à criminis pœna, nec accusatio cõtra eum competit, ex Bal. in margarita in verbo, vadès. Et in ea specie asseuerat Angel. in l. 2. §. occisori. ff. ad Syllanianum adnotat doctores passim in l. excusantur. eod. tit. Cæpola. in consi. 1. & ante hos Innocentius in capit. sicut dignum. de homicid. quod intelligendum fore existimo, ni dolo inductus, & sub velamine pacis, ac mediatoris quempiam rixantium percuteret. Cæpola & Angel. in his locis, quibus paulò antè mentionem fecimus.

Ex quo etiam & illud constat, quod adnotauerunt gl. Bal. & alij in c. vnico. quib. mod. feud. amit. titu. 17. Feudorum. & doct. in c. 1. quibus mod. feud. amit. in princip. tenentes vasallum non amittere feudum, si dominum ignorans offenderit, sanè inuisibili, & iusta ignorãtia eum esse dominum: vel si cum vxore domini adulterium commiserit, ignorans eam domini vxorem esse: sic etiam donatarius offendens donatorem, ignorans eum donatorem esse, non amittit rem donatam, nec propter ingratitudinem ea priuatur, ex l. vlt. de reuocan. don. & inibi Franc. à Ripa hoc probat quæst. 21.

Verũ enim uero in hoc dũtaxat tractatu, & illud frequentissimè adnotari solet. Si t̄ quispiam volens interimere hominem, occidat taurum, an reus criminis homicidij existimetur, ex eo, propter occidendi animum? explicat Dinus in l. impuberem. §. 1. ff. de falsis. & minimè teneri, sed tantũ lege Aquilia asseuerat Ang. Alex. post Bart. inibi, Ange. in malefic. tractatu, in verbo, appensatè. Bar. Hippo. & plerique alij in præcit. l. diuus. & in ea specie explicat Carr. in pract. crimi. verb. homi. n. 67. Hinc etiã definiti poterit, si vnus ex duobus t̄corrixantiũ alterum interfecerit, ac mediatorẽ (vt ita dicã) tenetur vtiq; de publico homicidio, ex Cæp. consil. 26. col. 3. Saly. in l. Gracchus. C. de adul. Bal. in l. vbi. C. de trasac. l. scientiã. §. q. cũ aliter. ff. ad l. Aquil. l. eũ q. §. 1. ff. de iniurijs, & quod cõsẽndũ sit, si aliter interfectus erat bñitus? explicat Bal. in l.

quid ergo. S. ait pretor. ff. de infamib. Bart. in d. l. diuus, Boerius in decisione 83. par. 1.

- 13 Cui quæstioni faccedit text. ad hanc rem omnium præstantissimus in cap. si verò. in 2. de sentent. exc. mm. quo probatur non incidere in canonem, nec in eius excommunicationem, eum qui percussit clericum iusta & probabili ignorantia, ignorans eum clericum esse. Cuius decisionis passim apud utriusque iuris professores mentio fit, præsertim in l. si quis ignorans. ff. locati. & in l. si qua per calumniam. C. de episco. & cleric. & in cap. 2. de constit. ex quibus apparet prædictam assertionem communem esse. Etenim ea est propria ratio, quicquid alij scripserint, Ignorantia contingens in eo, cuius causa pœna excommunicationis iure indicata est, ab ea pœna excuset, quippe qui inuoluntarium actum fecerit, tamen non excuset ab ordinaria pœna percussoris quemlibet priuatum hominem. Quæ ratio satis superest; constat ex his, quæ paulò antè tradidimus: & licet ignorans à pœna delicti ordinaria immunis, sit nihilominus ad cautelam imponitur pœna: gloss. quæ expressim hoc ipsum vult in capitu. in lectum. 34. q. 2. & Decius illius text. memor asseuerat in c. cognoscentes nu. 33. in 2. lect. de constit. Ex quo datur intellectus ad tex. in eod. c. si verò percussor clericum, etiam si probabili ignorantia crediderit laicum esse, incidere in canonis excommunicationem, quoties is eum animum habuit, vt nihilominus percuteret illum, si sanè eum clericum esse sciret: tenim ignorantia minimè à pœna excusat canonis. quod sentit S. Thom. in 1. 2. q. 79. art. Hinc & illud est, quòd si quis cum moniali coiret coniunxissetq; fœdera veneris, ignorans illam esse monialem, sciens tamen non esse propriam vxorè, non coniuncturus cum ea, si sciret eam esse monialem, Deoq; esse dicatam, tamen si hæc ignorantia inuincibilis sit, non tamè excusabitur à fornicationis peccato, sed bene à peccato sacrilegij, ex diuo Thom. 1. 2. q. 79. art. 3. & inibi Caiet. Ioan. Dried. de libertate Christiana. lib. 2. c. ex supradictorum consideratione, pag. 249. & signanter illam professus Alfonso à Castro de potestate legis pœnalis, lib. 2. cap. 14. vers. secunda propositio, quibus nec admodum inuitus ex nostris accedit Carolus Molin. in consue. Paris. tit. 1. §. 30. quæst. 41. tota siquidem malitia peccati ab hoc pendet ab illa circumstantia ignorata, si inuincibilis sit ignorantia iustave, excusat ab illa peccati

Ad cautelam pœna imponitur.

peccati specie & gravitate, quæ ratione qualitatis ignorat & iure constituitur. Tertio, hinc & illud est analytica declaratio. c. si quis cū duobus. & c. si quis cū matre, & c. vlt. 34. quæst. 2. vbi definitum extat, quem non puniri pœna incestus, si operam fornicationi exhibens ignorauerit consanguineam aut affinem: ex ignorantia, intelligo sanè si inuincibilis sit alioquin si supina foret, pœna incestus afficiendus foret.

Quarto eadem ratione explicari poterit, & à pœna incestus defendi, & à sententia excommunicationis, in d. clem. vnica. de consang. & affinit. si ex ignorantia vxorem dixerit consanguineam, de quo mox plura suo loco in ea specie tradit.

Quinto constat ex his non vulgaris intellectus ad prædictum c. si verò. etenim si quis volens percutere Titium clericum, cui inimicus erat, deinde percussit Petrum clericum, existimans Titium esse, erit canonis censura hic percussor excommunicatus: sanè nulla in hac quæstione contingit ignorantia, quæ constituat percussorem inuoluntarium quo ad clericum percussorè: quod probat tex. in d. l. eum qui nocentem. S. si iniuria. ff. de iniur. atq; in hac specie expressim admonet Carol. Molin. in consue. Paris. tit. 1. §. 30. q. 41. nu. 152.

Sexto apparet ad eiusdem ca. interpretationem vera eius quæstionis resolutio, quæ tradit gl. in dicto c. si verò. verbo, ignorauerit. de illo, qui percutere volens N. laicum, errans in personam Titium clericum percussit, existimans illum esse N. laicum: gloss. siquidem Alanum secuta, censet percussorem in canonis excommunicationem incidere. Hostiensis idem notat ibi, Syluester verbo, excommunicatio. 6. notab. 4. Etenim contrariam sententiam veriore est, existimo, siquidem ratio differentie inter hanc quæstionem, & eam, quæ in dicto c. si verò. per Romanum pontificem definita est, constitui non possit: atque ideo contra Alanum tenuerunt inibi Tancredus Innocen. 10. Andr. Ant. Anch. Abb & Henr. quorum opinio frequentiori doctorum voto recepta est.

Septimo, ex aduerso libet hoc in loco querere de illo, qui Titium laicum percussit, existimans eum esse clericum, & gloss. in dicto cap. si verò. asseuerat hunc percussorem esse excommunicatum propter animum, quem habuit: quod ita intelligendum esse censet gl. inibi, vt hæc excommunicatio liget, vsquequo is scientiam habeat veritatis, quæ sibi minimè constat, siquidem ab ea constituitur excommunicatio, & l. hæc sa-

hæc sanè tollitur absque aliqua absolutione: quod est cōtra glossam communiter receptā in cle. 1. de decimis. verbo, donec. Cæterùm nullibi iniuriæ reperitur, hæc ad tempus excōmunicatio. Et licet in ea specie glo. sequuti fuerunt Hostiens. Anton. & Henr. in d. c. si verò. attamen ab hac sententia prorsus discedit Anchar. Abb. & Felin. ibi, & glossa itidem communiter recepta in c. ad audientiam. de sentent. excom. cuius meminit Felin. in tractatu, quando conatus. fallentia sexta. Federicus consil. 13. Didac. à Couarruias in c. alma mater. de sentent. excom. 91. incipienti, duodecimo.

Octauò, ex his deducitur vera declaratio ad text. in d. cap. si verò. in § cuius casu percutiēs clericum ex ignorantia non effugeret canonis excommunicationem, si ea ignorantia supina, & crassa foret: quod expressim inibi existimat gloss. ab omnibus recepta in verbo ignorauerit. Card. Felin. post alios in præcitato c. si verò. Abb. in c. 2. n. 6. de constit. Sylu. verbo, ignorantia. q. 8. & plerique alij huius classis doctores, qui in d. c. 2. de constit. Abbatis opinionem sequuntur, existimant ideo in casu c. si verò. percussorem clerici immunem esse ab excōmunicacione, quia canon dolum requirit: & ubi ad pœnam dolus est necessarius, nō sufficit culpa lata. Couarruias in §. 19. fol. 92. de sentent. exc. Nondò ex his perpendi posset, si dans operā rei illicitæ percussisset Petrū, quem ex ignorantia crassa ignorat esse sacerdotē, peccauit peccato sacrilegij, eritq; excommunicatus, secundum frequentiorē doctorum calculū in d. c. si verò. Longius profectò ab instituto digressi sumus: sed qui istis nostris non est satiatus, videat de hac re de ignorantia peccati plura. c. monialibus.

Decimò, infertur quid dicendum de clerico, qui venationi illicitæ operam dedit, & diligentia præmissa absque eius culpa iaculo sagittave hominem configerit, atque eum occiderit, existimans esse feram, an hic sit irregularis censendus? & nullam contrahi irregularitatem, si casus contingit ei, qui venari poterat ea lege & pacto, quòd daret operā non venationi illicitæ, quod existimat Socin. Iun. consilio 58. lib. 1. Alphon. à Cast. egregiè cōvincit vir acutissimo ingenio, ac præsigni eruditione præditus lib. 2. de potestate legis pœnalis. c. 14. versi. nec refert. quòd & Soc. alijsq; per eum citatis sentire in hac specie cōtrahi irregularitatem, si daret operā venationi prohibitæ. Quā sententiā ipse intelligo, ubi venatio esset

esset prohibita ob periculum homicidij, aut vulnerum, quæ ex tali venandi modo solent contingere: longè quidem aliter, ubi venatio esset prohibita propter honestatem, ut sanè clericis interdicitur: aut propter animalium custodiam, tunc non admitterem hanc opinionem: siquidem illa culpa illicitæ venationis ad homicidium minimè pertinet, sed tantum ad præcepti transgressionem de non venando, quæ non sufficit ad irregularitatem. Sed quia pleraque alia de casuali homicidio congestere ex nouioribus Lud. Carre. in pract. crim. §. homicidij. 3. & Ant. Gom. ca. 3. delict. num. 35. cum alijs. & Did. à Couar. in cle. si furiosus. de homic. & Boe. ante hos decis. 164. & 168. & 82. par. 1. & decis. 273. par. 2. hic omittente est animus.

S V M M A R I V M.

- 1 Occidentem ad necessariam vitæ defensionem à labe criminis immunem esse.
- 2 Seipsum ab aggressore defendere unicuique permissum est iure fori & poli.
- 3 Non solum hominibus, quin etiam brutis, naturalem defensionem permissam esse.
- 4 Hæc iure naturali defensionē ad necē vsq; licitam esse omnib. etiā cardinalatus dignitate insignitis, & sacris initiatis ordinibus.
- 5 In irregularitatis labem minime incidere, qui ad eius necessariam defensionem suam occiderit inuasorem.
- 6 Clericum optimo quidem iure posse relicta missa aggressorem interficere, & absque peccati labe, & irregularitatis ex vestigio rem diuinam perficere.
- 7 Ad irregularitatem contrahendam satis esse homicidium non esse commissum ad necessariam occidentis defensionem.
- 8 Usque ad eò licitam esse hanc propriā vitæ defensionem, quin Pontificem ac Imperatorem interficere liceat.
- 9 Optimo quidem iure iudici de facto procedente resisti posse.
- 10 Qui poterat mortem vitare fugiendo, si omissa fuga inuasorem occiderit, hunc criminis reum esse irregularem.
- 11 Nobilitate decoratus minime tenetur fugere.
- 12 Conuitantem posse per aliam iniuriam propulsare.
- 13 Iudicantis arbitrio pœna afficiendus est, si aliquis est impetitus ab aliquo, & percussus fugientem interimat.
- 14 Qui aliū occiderit, non tamen ad propriam defensionē necessariam propria salutis, minime in irregularitatis labem incidere, tamen si aliura

- alium occiderit, se defendendo ab alicuius membri mutilatione.
- 15 Venientem gladio euaginato contra me possum precauentem defendere licet non me percutiat.
 - 16 Non licet inuaso suum occidere aggressorem, si non esset in periculo vitæ constitutus.
 - 17 Si immineret iniuria personalis iactura hæc defensionem licitam esse.
 - 18 Si mine ad mortis occisionem tendant, minantem occidere posse.
 - 19 Moderamen inculpatæ tutela versatur, si incontinenti iniuriam sibi latam propulset.
 - 20 Hanc defensionem propriam licitam esse, & immunis erit à criminis pœna, si fiat ad defensionem, minime tamen ad vindictam.
 - 21 Immunis erit à labe irregularitatis, si defendendo suum occiderit inuasorem.
 - 22 Quid de filio naturali.
 - 23 Clericū violentiam patientem in excommunicationis & irregularitatis labem incidere, si se non defendat.
 - 24 Amicum maxima amicitia cōiun. In, defendendum utique esse.
 - 25 Fratrem fratri rixanti operam ferentem minime teneri ad delicti pœnam.
 - 26 Vfus mediatore rixæ ad suam defensionem, reus homicidij minime censetur.
 - 27 Minime teneri ordinaria pœna homicidij, si aliter ex rixantibus interimat mediatorem.
 - 28 Socium teneri socium defendere suum, & plerosque alios ad id teneri, inibi constat.
 - 29 Quis tenetur, alterum ab iniuria defendere, non tam iure pontificio, quàm etiam Cesareo.
 - 30 Subditos adstrictos esse principem ac patriam suam defendere.
 - 31 Iudex adstrictus est obuiare delicto, alias criminis reus censetur.
 - 32 Qui ob rerum tutelam, aliquem interemit, immunis est ab homicidij pœna.
 - 33 Quid etiam pro defensione rerum quo ad irregularitatem, si hominem occiderit, discutitur.

Extat elegans Clementis quinti constitutio in concilio Vienensi, in clementina vnica; de homicidij agens de his, qui ad necessariam vitæ defensionem aliquem interimunt, sintne immunes à criminis pœna.

Capit.

Cap. XXVIII.

Scribit Clemens quintus: Si furiosus, aut infans, seu dormiens hominem muler, vel occidat, nullam ex hoc irregularitatem incurrit. Et idem de illo censemus, qui mortem aliter vitare non valens, suum occidit, vel mutilat inuasorem. Hæc ille. Cuius constitutionis mentem, quatuor duntaxat capitibus declarabimus. Et ad praxim reducemus neglecta superficie, & omiffa cute, carnem & succum ipsum interius extricando, & quam utilis sit apud tribunalia dubio procul ostendam. Ordo rei poscit de necessario homicidio verba agere. Quod sapissimè in iudicijs, ac controuersijs forensibus tractatur, oportet discutere: An is, qui ad necessariam vitæ defensionem aliquem occiderit, homicidij culpam contrahat? ad eò proteruè quorundam hominum audacia limites defensionis excedit, vt quandoque immunes à culpa non sint, in quo extat Clementis quinti cōstitutio, in clem. vnica, de homicid. asseuerans homicidam ad necessariam vitæ defensionem à labe criminis immunem esse, text. ad id celebris in §. quod verò. Instit. de iure nar. gent. & ciuili l. i. §. cum arietes ff. si quadrupes paup. fecisse dic. & Cicero 1. Officior. ait, principio generi animantium omni est à natura tributū, vt se, vitam, corpusq; tueatur, omniaq; quæ sunt ad viuendū necessaria, & pro Milone ait, Hæc ratio doctis, & necessitas Barbaris, & mos Gentibus, & feris natura ipsa præscripsit, vt omnem semper vim, quacumq; ope possent, à corpore, à capite, à vita sua propularent, & 4. de Finib. bonor. & mal. in hæc verba ait: Omnis natura vult esse conseruatrici sui, vt & salua sit, & in genere conseruetur suo. & lib. 4. Tuscul. quæst. & lib. 3. de natura Deorum: Appetit ea, quæ sibi naturam sunt, declinantq; contraria: & omne animal appetit quædam, & fugit à quibusdam. & 4. de Finibus, Omnis natura vult esse conseruatrici sui. & iterum ait, Omne animal se ipsum diligit, ac simul vt ortum est, ita agit, se vt conseruet. Quibus conuenit Hipp. in sing. 100. itidem in l. is qui aggressorē. vbi est text. ad id præstantissimus C. de fcar. Abb. in c. olim. el. 1. num. 15. de restit. spol. Ang. in tract. maleficiorum. verbo, & Titius se defendendo. num. 7. Hippel. in consi. 4. num. 7. & in l. 2. nu. 34. ff. de fcar. Matth. de Afflict. in constitu. Neapol. lib. 1. rub. 8. num. 72. Catellianus Cotta in memorabilibus iuris, in verbo, defensio,

fensio, clem. vnica. de homici. c. 1. §. si quis hominem. de pace
 tenen. l. 1. C. vnde vi. l. j. C. quando liceat vnic. sine iudi. se vind.
 c. secundo c. sicut dignum. de homic. & inibi glo. in cap. de his.
 20. distinct. capi. ius naturale 1. distinct. ca. cum voluntate. de
 sentent. excom. l. sed & si partus §. fina. ff. quod metus causa.
 Bald. in l. data opera C. qui accusare non poss. Barto. Flor. in
 dicto §. qui cum aliter. Cardin. in 2. glo. & inibi doctores in c.
 olim. de restitut. spolia. Cæpol. consil. 8. & 29. & 42. vsque ad
 consil. 45. apud eum plura extant de hac re commentaria.
 Alex. consil. 109. & 76. volumi. 1. Corneus consil. 107. & 162.
 volum. 1. & 134. volum. 3. Aret. consil. 34. & 80. Paul. de Ca-
 stro consil. 192. Ioan. de amicis consil. 4. & 23. & 77. Curt.
 consil. 20. col. 4. nouissimè Thom. Gramm. voto 24. & voto
 20. & consil. 18. & 29. & 41. & 56. & 63. & 68. Bald. in pract.
 in rubr. de inuatore. Bonifac. in rubri. de insultis, & percuss.
 Barto. Iaf. & Deci. in præcitata l. vt vim. Bald. & plerique alij
 in dict. l. 1. C. vnde vi. itidem in l. data opera C. qui accus. non
 poss. Abb. & Feli. & passim doctores in d. significasti. col. 2. de
 homicid. & in c. sicut dignum. eodem titu. Corn. consil. 107. &
 consil. 162. vol. 1. & rursus consil. 134. vol. 3. Aret. consil. 34. &
 consil. 80. & Cice. 1. Offic. ait, Fortes & magnanimi sunt ha-
 bendi, non qui faciunt, sed qui propulsant iniuriam. & lib. 4.
 de Finibus ait, Omne animal ipsum sibi commendatum est,
 vt se & saluum in suo genere incolumemq; esse velit.

2 Is verò, qui t̄ ad necessariam vitæ defensionem aliquem
 occiderit, nullā homicidij culpā cōtrahit, quippe qui priuatū
 homicidiū absq; culpa aliqua commiserit, & Dion. Alicarn.
 lib. 2. de orig. vrb. fol. 41. ait, Violenta violentis vlciscente cri-
 mine liberavit: naturali etenim ratione vnicuiq; permissum
 est, seipsum ab aggressore defendere l. vt vim ff. de iusti. & iu-
 re. vbi Accur. interpretatione sua in errorem cæteros attra-
 xit. non considerans hanc defensionem iure naturali permis-
 sam esse, addit Iuriconsultum intelligendū fore iure fori, nō
 cæli. Quæ sanè gl. interpretatio quàm sit à ratione deuiā, om-
 nes qui recti limatiq; sint iudicij, viderint: & gl. illa refellitur
 per Pau. Cast. Fortuniu & alios inibi, & præter hos authores
 damnatur ea ratione ductus, siquidem humana conditio non
 ignara iuris naturalis, quicquid naturali ratione præmittit,
 quod apud Deum, qui ipsamet natura est, non sit idē permis-
 sum, asseuerat sanctus Thom. 2. 2. q. 64. artic. 7. & apud Theo-
 logos

logos hæc est receptissima sentētia. Cui illud conuenit, quod
 Cic. in hac specie pro Milone scribit, Est enim hæc, Iudices,
 nō scripta, sed nata lex, quam nō didicimus, accepimus, legi-
 mus, verū ex natura ipsa arripuimus, hausimus, expressimus:
 ad quā non docti, sed facti: nō instituti, sed imbuti sumus: vt si
 vita nostra in aliquas insidias, si in vim, in tela, aut latronum,
 aut inimicorū incidisset, omnis honesta ratio esset expedien-
 dæ salutis. Silent enim leges inter arma, nec se expectari iu-
 bent, cum ei, qui expectare velit, antè iniusta pœna luēda sit,
 quàm iusta repetenda Hęc Cicero. idē probatur in c. signifi-
 casti 2. de homic. c. delicto. de sent. excom. l. 1. §. vim vi. ff. de
 vi & vi arm. l. si ex plagis §. tabernarius ff. ad l. Aquil. & in l. 3.
 §. cum igitur. eod. tit. l. 1. §. cum arietes ff. si quadrupes pau-
 periem fecisse dicatur. ac itidem tradidere multa Bar. & doct.
 omnes in l. vt vim. & in l. scientiam §. qui cum aliter ff. ad leg.
 Aquil. l. is qui aggressorem. & l. is qui percussorem C. de fisa:
 Hippol. in l. 1. 9. limit. ff. de fisa. not. Ang. de malefic. in glos.
 & dictus Titius se defendendo. Lud. Car. in pract. crim. titu.
 ce homic. §. 6. nu. 26. & omnium diligentissimè ad ambas (vt
 aiunt) aures, Iaco. Baul. in repet. l. capitalium §. famofos. fol.
 20. ff. de pœn. & nouissimè accedit Ant. Gom. c. 3. delictorū:
 nu. 20. quibus conuenit regia l. 2. titu. 8. part. 7. & inibi Greg.
 Lop. l. 3. & 4. titu. 13. lib. ord. & Nun. Auen. in dict. quem ad-
 miscuit tractatui ad fi. de exeq. mand. regis, in ver. *amparancæ*.
 & Frac. Auil. in c. 52. de los corregidores. n. 17. ea lege ac cōditio-
 ne, vt vim vi repellēdo inculpatæ tutelæ moderamē seruet: vt
 hac in specie dilatādo chartas pluribus remissionibus expli-
 cat tribus axiomatibus. Iac. Baul. inibi, fol. 19. Hip. in l. 1. nu.
 40. ff. de fisa. ex quibus aliquot hac in parte reperūtur ad hu-
 ius capituli interpretationē, & huius quæstionis apertiorē de-
 clarationē. Insignis est admodū huius cōclusionis ratio: siquē
 dē ex quo occisus videtur à seipso omnino occidi, & nō ab ag-
 gressore, sicuti existimat Abb. in præcit. c. cleric. Bal. huic sniæ
 adhæret in l. si. post princi. ff. de rer. diuis. Quibus accedit nec
 admodum inuitus Hip. in l. 1. limit. 9. ff. de fisa. itidem in l. is
 qui aggressorē. præcitata, & in d. consil. 31. & consil. 81. & 126.

Secundò isthæc sniā conuestiri posset ea rōne, prouocato
 ignoscendum est, si ad sui defensionem aggressorē interimat,
 sicuti hac in specie est tex. ad id præstātissimus in l. qui cū ma-
 ior §. si libertus ff. de bon. lib. inibi, ignoscendū est enim ei, qui
 prouo-

prouocatus voluit se vlcisci. & huic rationi se subscripsit omnium diligentissime Hippol. in præcitato consil. 83. itidem consil. 173. Lud. C. rrr. loco præcitato, nu. 18. pag. 370.

Ratio tertio.

Tertio suffragari videtur ea ratio, defensio siquidem inducitur a natura, conliberq; competit, etiam brutis: uti hac in re existimat Ful. lib. 1. Offic. in hæc verba, Omni generi animalium a natura tributum est, ut se, vitam, corpusq; tueatur: insitus est enim a natura vivendi appetitus, & quælibet species se conseruandi in esse proprio, adeo ut hanc propriam defensionem a Principe & Papa tolli non posse, nec statuto, sicuti pleniori manu existimat Bal. in c. i. nobis. nu. 9. de except. & Hippo. in præcitata l. 1. limit. 9. & in d. l. is qui aggressorem. & in præcitato §. quoniam. & in plerisque alijs locis, quibus & antea meminimus, ex quo iuris appendix deducitur, bannito licere occidere se defendendo, cum defensio sit iure naturali inducta, & non positio, ei minimè tollitur, in clement. pastoralis, de re iud. non potest a principe tolli, ut in §. sed naturalia quidem iura. Institut. de iure natur. sicuti existimant doct. in d. l. ut vim. & huius sententiæ authores habeo Bal. in l. 1. n. 51. C. vnde vi. & in d. l. ut vim. nu. 3. Car. in cle. 1. n. 32. de hom. Quibus admodum conuenit, quod hac in specie explicat Bal. in c. a nobis n. 6. de excep. cuius meminit Fel. in c. dilecti. nu. 6. eo. in. nec desunt doctores, qui contrariam adstipulentur sententiam, siquidem Bart. in l. ut vim nu. 4. ff. de iust. & iur. contrarium prorsus profiteatur, quem sequitur idè existimans Nellus de sancto Gem. in tractat. bannitorum. in 2. par. j. temporis q. 49. nu. 49. Qui quidè ad ambas (ut aiunt) partes arguit: ex quo vbi licita est offensio, omnino est reprobata defensio, sicuti author est Dec. in 3. in præcitata l. ut vim Hip. in pract. crim. in §. agg. elior. n. 75. in quo dubio vtrâq; partem multi & graves authores defendunt, ut nonnulli discernere nequiverint, quænam esset celebrius recepta opinio, quam & iudices in huius disceptatione sequi possent: & ut pacem diffidentibus iuribus ac doctores afferam, ita hunc nondum diluam: Aut statuto cauetur bannitum posse offendere: tunc siquidem non est licita defensio bannitorum, quos vbi offensio permittitur, utiq; reprobatur defensio, ut loquitur in hæc verba, Quod occidens bannitum minimè puniatur: tunc siquidem licet se defendere, quoniam non est permittenda offensio, sed est impunita, & a pœna immunis: & huius sententiæ fuit Paul. Cast. in præ-

An bannito liceat se defendendo occidere

in præcitata l. ut vim. & Ioan. de Lign. in tract. de bello. capi. 88. & Hip. in d. §. aggredior. nu. 78. Ex quibus verbis supradicti difficilis responsi ratio satis colligi potest, & ab exteris ignorantie nebulis discordata in concordiam reducuntur, tamen in obscuro hucusque fuisse videtur, intelligendum esse existimo locum sibi vendicare, quodcumque maxima subsistente causa isthæc defensio naturalis tollitur: siquidem ea in specie tolli posse, sicuti existimat Angel. in l. si sic. ff. de leg. 1. & inibi Alex. & huius sententiæ authores habeo Alb. in l. omnes qui C. de episc. & cler. Alex. in l. cum mulier. nu. 12. ff. solu. matr. qui quidem plura congerunt, in quibus sanè defensio tollitur, & suffragatur text. in l. aditos C. de episc. aud. & huic sententiæ accedit Deci. nu. 3. & 4. in d. l. ut vim. & antea Flor. in præcitata l. 1. §. cum arietes. nu. 3. versi. quod tamen dixi. & est text. ad id præstantissimus in l. militis agrum. in §. irruens ff. de re mili. & in l. si seruus C. de his qui ad eccl. confug. & in l. itaque ff. ad leg. Aquil. & Fel. in d. c. dilecti filij. nu. 7. apud quos huius questionis definitio satis constat.

Quarto stabiliri posset ea ratione ductus: difficilimum enim est iustum dolorem temperare l. si adulterium cum incestu. §. Imperatoris ff. de adul. Hippo. in consil. 83. & rursus in consil. 137. & seriosè id explicat Anr. Gom. c. 3. delictorum. num. 3. quam frequentiori doct. calculo receptam sententiæ veram esse existimo, contra cardinalatus dignitate insignitum, hæc propriam defensionem etiam ad necem vsq; licere. gloss. quæ expressim id asseuerat in ca. fin. in verbo, percussit. de pœn. lib. 6. & inibi Ioan. And. cuius meminit Ang. in l. ut vim ff. de iust. & iure. & Ias. nu. 1. Dec. nu. 7. ibi, & omnium diligentissime Franc. Cur. Sen. in consil. 20. nu. 39. Secundus subiicitur casus, hanc vitæ defensionem licere etiam clerico, tamen vestibus indutus rem diuinam diceret, & ab aliquo impetitus & aggressus, licitum est ei celebrationem dimittere, ac aggressorem occidere, gl. in sum. 23. q. 1. explicant doct. in c. cum voluntate. de sent. excom. Hip. in consil. 4. nu. 5. ac deinde ad altare redire, aggressoremq; interfecto, & rem diuinam perficere: & huius sententiæ authores habeo Io. de Lign. in tract. de bello iusto. cuius meminit Abb. in c. clerici. in 1. de vita & honest. cler. ac iterum in c. sicut dignum. de hom. Soci. in c. ad audientiam. eo. tit. n. 40. Hip. in l. 1. in prin. ff. de sicar. itidè in l. is qui aggressorem n. 2. C. de sic. Gad. in rub. de hom. col. x. Carol. Ruyn. cōs. 119. GG Cald.

4. Cōtra Cardinalem lib. 6. cita est defensio.

Cald.conf.xj.tit.de treuga & pace.Deci.in d.l.vt vim.nu.6.& omniū diligētissimè Iac.Bau.loco paulò antè citato,& Lud. Car.in prac.crim.§.homicidiū 6.n.17.pag.360.& nouissimè Greg.Lop.in l.4.tit.10.par.7.in litera e.post Inn.in ca.olim. 5 de rest.spol. Quibus & illud subiiciam:an t̄ & is irregularitatis labē incidat,& nullā contrahi irregularitatem,qui ad eius necessariam defensionem suū occiderit inuasorem, vti hac in specie probat tex. ad id præstantissimus in concilio Vienēsi, in clem.vnica,in finali sui parte, de homic.qua quidem decisione,sopita est veterū hac de re controuersia,tamet si contra hanc constitutionē quidā contrariū esse existimabant, siquidem hunc homicidā irregularem esse:quorū meminit glo. in ver.conf.c.sicut dignū.de hom.& in c.de his 50.distin.idemq; professus Tho.2.2.q.64.artic.7.qui omnes in ea sunt sententia,opinantes ante Clement.5. constitutionem in præcitata clem.eum irregularem esse, qui ad propriam eius ac necessariam defensionem inuasorem occiderit. Quorū opinio profus hac nostra tempestate sublata est per prædictam cle.vnicam,de homic.idemq; existimat glo. in sum.23.q.1.gloss. & inibi Abb.in c.sic ut dignum.nu.14.de homic. Etenim is, qui ad necessariam vitæ defensionē aliquem occiderit,nullam culpam homicidij contrahit: ergo nec irregularis erit, quippe qui priuatū homicidiū absq; aliqua culpa commiserit: quod ipse intelligendum esse existimo,quandocunque mortē propriā aliter euadere non poterat,probat text.in præcitata cle. §.furiosus.cuius meminit Abb.idem professus in c.olim.in 1. de restit.spol.nu.17.itidem in c.clerici.in 1.de vita & honest. cler.n.2.Fel.in ea est sentētia in c.dilecti filij.n.14. de excep.

6 Ex quo quasi ex eodē fonte vel stipite videntur plures iuris appendices deduci posse:& primò,an̄ in interiori foro licet vtiq; occidere se defendendo,nec in irregularitatis labem incidit,in specie, de qua paulò antè meminimus, de clerico, qui relicta missa aggressorem interfecit,optimo quidem iure posse rem diuinam perficere absque peccati & irregularitatis labe,sicuti existimat Nicol.Plob.in tracta. de irregularitate, 35. irregularitate. Si sanè fugere posset,in labem peccati ac irregularitatis incidere:longè quidē aliās ex Abb.loco præcitato,& Carrer.nu.17.vbi suprā. Secundò constat t̄ in irregularitatis labem incidere, qui percussorem ab eo fugientem occiderit, tametsi hic minimè sit pœna ordinaria afficiendus.

ciendus:quod passim doct.fatentur locis præcitatis, attamen excessus hic necessariæ defensionis irregularem inducit,sicuti hac in specie asseuerat gl.& frequentius ibi doct.in c.3.de homic.& nostræ classis doct.in clem.vnica,de homic.illud constitutissimum est satis vtiq; esse ad irregularitatem contrahendam non esse homicidium cōmissum ad necessariam occidentis defensionem,sicuti frequentiori doctorū calculo receptum est in d.clem.1.& inibi Card.q.26.licet quo ad pœnā sanguinis,& alias temporales,possit vtiq; affirmari hoc homicidium minimè esse puniendum pœna legis ordinaria, sed extraordinaria iudicātis arbitrio, vt paulò post suo loco verba facienda erunt. Tertiò hinc deducitur, quid dicendum sit de illo, qui sibi insidiantem interfecerit, siquidem mortis periculū ex alterius insidijs imminabat?quā quæstionē tradidimus suprā, agentes de pœnis proditoriē interimentis.

Quartò illud constitutissimum est inter vtriusque classis literatos, hanc propriam vitæ defensionem vsque ad eodē licitam esse,quin & pro salute propria defendenda, Pontificem ac Imperatorē interficere licere,sicuti asseuerat Cāpeg.in de cisi.sacrorum Conciliorum,130.col.2.& Ludo.Carrer.loco paulò antè citato,quin etiam pro defensione licere furiosum dormientem aggressorem occidere absque criminis pœna:siquidem cum isthęc defensio comperat contra animalia etiā bruta,licebit vtiq; contra præcitatos in d. l. vt vim. colum. 2.& in hac specie tenet nouissimè Anton.Gom. tomo 3. de lic.capitu.3.nume.20.ad fin.nec clericum interimendo se defendens, excommunicatione nec irregularitate est nodatus c.si verò.el 1.de sent.excom. Quinetiam in animalibus vtiq; licet, nec dominus animalis tenetur pro noxa animal dare, tametsi animal occidatur se defendendo l. 1. §. cum arietes. præcitato.& inibi glo.Bar. Alber.Bal.Flor.in quo dubio perplexa valde existimatur quæstio illa,quæ doctorū capita torquet, An filius contra patrem, & seruus contra dominū possint vtiq; se defendere?in quo Bart.in d.l. vt vim ff.de iustitia & iure.existimat patri licere filium vtiq; verberare, & vtiq; domino seruum:& his resistētibus patri dominoue, eos possunt impetere,ac aggredi ad necem vsq; per rationem paulò antè citatam.Idemq; existimat gl.in d.l.vt vim.nam ex quo licita est offensio patri in personam filij, & domino vtiq; in personā serui:cui sententiæ accedit Alciat.in tract.pæsump.

in 1. regula, præsumpt. 3. quibus suffragari videtur text. in l. 1. 2. 3. & 4. C. de patr. potest. & ferè per totum, C. de emend. seruor. & propinq. & nos alio celebri loco trademus, quo fit, minimè esse licitam defensionem contra patrem ac dominum, sicuti existimat Hip. in pract. crim. in §. aggredior n. 79. Quorum opinio quàm sit à ratione deuia, nemo sanæ mentis disitebitur: & isthæc sententia falsò Bartolo attribuitur in d. vt vim. nec nutu, uec verbis id annuenti, sed utique num. 4. inibi existimat filio minimè licet se defendere aduersus patrem verberantem: non tamen asseuerat, si pater ira commotus velit filium occidere, quòd teneatur: quo fit filio ac seruo licere resistere patri qui animo occidendi, non tamen verberandi impetit, sicuti hac in specie pleraque id genus alia adducens existimat Fel. in c. dilecti filij. de excep. nu. 7. atque ideò prima opinio eò tendit, quando utique ageretur de verberatione: Secunda verò opinio, quando pater ad necem vsq; procederet: quo casu defensionem in filio seruoque licitam esse, atque ideò discordata in concordia reducuntur.

Quintò itidem hanc defensionem propriam vsque adeò licitã esse, quod officiali iudiciq; de facto utique procedenti, iure resisti posset, probat tex. in l. omnes C. de decurio. lib. 10. tex. in auth. quomodo oportet episcopos. collat. 2. idem profiteatur Hipp. in l. edituum. nume. 3. ff. de quæst. Cui accedit Tho. Gram. in voto 1. num. 15. ac rursus in voto 32. nu. 24. Quibus admodum suffragatur glos. in cap. ex literis. in verbo, denuntietis. de offic. deleg. & ad stipulatur illud Prouerb. 24. & 80. cap. vbi id constitutissimum est, vim inferenti resisti posse, glo. in ca. non inferenda. in glo. fina. 23. q. 3. tex. in l. contra præcepta nostra C. de execu. & exactor. lib. 12. quibus admodum suffragari videtur Bald. in l. additos C. de episc. audien. Spec. in tit. de citation. in §. sed nunquid. Fel loco paulò antè citato. Chassan. in consuet. Burgund. in tit. des iustices. rubr. 1. §. 7. col. 3. num. 5. Thom. Gram. in consi. 56. num. 26. Deci. in consi. 469. num. 3. Matth. de Afflict. lib. 1. rub. 8. nu. 78. & nouissimè inter primarios Canonice Philosophiæ censendus Io. Bernardus Diaz de Luco, episcopus Calaguaritanus; in pract. cri. c. 95. quã existimo frequentiori doctorum calculo receptã esse hanc sententiam: rametsi non desunt doct. in albo primariæ doctrinæ positi, qui prorsus contrariũ existimant: nam & Barto. in l. si seruus C. de his qui ad eccl. confug. itidem in l. fin.

fin. C. quando lic. vnicuiq; sine iud. se vind. in ea est sententia Iudici iniuriã ac vim facienti nec utiq; licet resistere, nec se defendere contra eum, & in l. quẽadmodũ. §. fin. ff. ad Syllan. Alberic. in trac. statut. 14. par. q. 36. Floria. in l. seruus. ff. ad leg. Aquil. ad fin. Ange. in l. apud Labeonẽ. §. si quis. de iniur. Bal. consi. 105. vol. 1. itidem in l. fin. C. de crim. expil. hæred. & in l. ex patrono. C. ne fil. pro pat. & in l. 1. vnde vi. col. pen. & in l. nec amorẽ. ff. quod met. cau. Hip. in pract. §. diligẽter. 15. char. Paris in tract. synd. in verbo, resistentia. Salic. in l. 2. C. de his qui latrones occult. Quibus accedit Cataldus in trac. synd. num. 172. Io. de Imola in l. ex cõsensu. §. fin. ff. de appe. num. 19. Hipp. omniũ diligentissimè in l. 1. nu. 78. ff. de sicar. & præter hos doctores isthæc sententia conuestiri posset elegantia Aristot. sententia, lib. 5. Ethic. c. 5. vbi existimat, tametsi principatum habes quempiam percutiat, minimè debet reperi, ex quo violẽtia à superiore intertur. Cui accedit tex. in cap. noli. ad fin. 23. q. 1. c. bonẽ. de grãte & qualit. Quemadmodum pœna infligitur ei, qui manus intulit suo duci, tex. est in capi. pater. 9. q. 3. Secundò suffragari videtur illud Ecclesiast. capitu. 4. vbi asseuerat in hæc verba, Noli resistere contra faciem potentis. Idem existimat Apostolus ad Rom. cap. 14. & illud Lucæ cap. 10. dicitur, Qui vos, scilicet, iudices mundi, spernit, me spernit. c. si quãdo. de offic. deleg. Quam vltimam sententiam, vt pacem dissidentibus iuribus asseram, intelligendã esse existimo, si sanè iudex secundum ius procederet: longè quidẽ aliã, siquidẽ de facto procedenti, ac perperã exequẽti, violenter resisti potest, iniuriãq; propulsare. Sextò ad istius capituli interpretationẽ, & illud aduotandũ est. Qui poterit mortẽ vitare fugiendo, an irregularis sit, si omissa fuga inuasorem occiderit? & hunc esse irregularem probat gl. in d. clem. 1. & inibi Cardin. q. 27. itidẽ glo. & doct. in c. suscepimus. de homic. Abb. in c. significasti. in 2. eod. titu. idem in c. 2. de vita & honest. Syluest. verbo, excommunicatio 6. q. 9. Siquidem clericis ignominiosum non sit fugere ab aggressore, sicuti constat ex d. c. suscepimus. Et deniq; ista est frequentiori calculo recepta sententia: quòd si fuga periculum mortis inducet, vel ex eo quod inimici à tergo instarent, vel sanè quia ipse aggressor facilius fugientem secutus fuisset, ac ex fuga maiorem capiẽs audaciã ipsum occideret, in hac siquidẽ specie minimè clericus tenetur fugere,

nec irregularis censendus, si omiſſa fuga aggreſſorē occide-
rit explicat Fel. in d. c. ſuſcepimus. Sylu. verbo, homicidium.
3. q. 4. Hippol. confi. 25. nu. 44. & huius opinionis authores
habeo Bart. in l. prima. C. de confeſ. & inibi Ang. Salic. Bal. in
præcitata l. vt vim. & idem in cap. fin. de conſuetud. & in cap.
2. de vita & honeſt. cleric. Angelus in l. is qui cum telo. C. de
ſicar. Florian. in l. 3. §. qui cum aliter. ff. de vi & vi arma. Ab-
bas, Anton. in dicto cap. ſignificasti. Iaſon & Decius in dicta
l. vt vim. profitentur hanc communem. itidem Bal. in l. ſi ob-
turpem. ff. de conditionib. ob turpem cauſ. Capol. confi. 42.
& iterum conſilio. 28. Hippol. in dicta l. ſurem. ff. de ſicar. iti-
dem in ſingular. 69. & conſilio. 25. præcitato. In qua contro-
uerſia hanc aſſeuerat communem Ludouicus Carrer. in pra-
ctica criminal. d. §. 6. nu. 131. Hanc diſtinctionem cōmunem
iſſa veram eſſe cenſeo adhuc in iſſis clericis, tamenſi maius
dubium videretur in eo, qui cum eſſet laicus tempore aggreſ-
ſionis poterat fuga mortem effugere, & nihilominus aggreſ-
ſorem occiderit, ſiquidem laicus non tenetur fugere: quili-
bet tenetur honorem conſeruare ſuum l. Iulianus. §. 1. ff. ſi
quis omiſſa cau. teſtamen. & inibi Alberic. Baldus & Ange. &
paſſim Doctores, text. in l. miles. §. ſoce. ff. de adulterijs. & in
l. iſte quidem. ff. quod metus cauſa. l. ſi qui aduocatorum. ff.
de poſtulant. C. l. in eadem cauſa. ff. ex quibus cauſis maior.
& in l. iuſta. de manu. vind. & Fran. à Victoria in relectione
de Indis ſiue iure belli. num. 4. quia fuga eſſet ei ignominioſa,
teſtibus Bar. Socin. Bal. & alijs plerique in dicta l. 1. C. vnde
vi. Imol. & Cardin. in præcitata clemen. vnica. de homicidio.
Bald. in capit. 1. in prin. de pace tenenda. Cin. in l. ſi ex plagis
§. tabernarius ff. ad leg. Aquil. gloſſ. & Anan. in capi. porrò. de
cleric. percuffore. Bald. in l. 1. C. de edilit. act. gloſſ. in cap. ſuſ-
cepimus. de homic. Anan. Abb. Felin. inibi profitentur hanc
communem, Alex. conſil. 109. dicit hanc communem, col. 3.
lib. 1. & conſil. 116. col. vlt. lib. 7. & Anton. Gomez. ſerioſè id
explicans cap. 3. delict. numero 23.

Quod intelligendum eſſe exiſtimo, ſi ſit † nobilitate deco-
ratus: ſiquidem nobilis ab alio impetrus minimè fugere te-
netur, ſiquidem ſine dedecore non poſſit fieri: huius opinio-
nis authores habeo Cinum in l. ſi ex plagis. §. tabernarius. iti-
dem in l. ſcientia. §. qui cum aliter. & inibi Florian. ff. ad leg.
Aquil. Cinus in l. filius. ff. de condit. inſertis. vbi Baldus Bar.
in cap.

in c. 1. col. 5. verſicu. dicunt. tit. de pace tenenda. itidem confi.
312. colum. 2. libr. 4. Florian. in l. quemadmodum. §. ſi nauis
alteram. ff. ad leg. Aquil. Anan. in c. porrò. col. penul. de cleri.
percuſ. Angel. in §. ius gentium. Inſtitut. de iure naturali. ite-
rum in tractatu malefic. verbo, & dictus Titius col. 1. Hippo.
in practica. §. quoniam. numero 88. ad id elegans in l. in ea-
dem. ff. ex quibus cauſis maiores. & ibi Bald. profitetur, non
ſolùm in nobilibus, quin etiam in alijs, qui ſine dedecore fu-
gere non poſſunt. Cinus in l. prima. columna. penultima. &
ibi Baldus col. 3. C. vnde vi. quorum opinionem aſſerunt
eſſe communem Alexan. conſilio 109. numero 4. libr. 1. Iaſ.
& Decius in dicta l. vt vim. ad finem. & Ludouicus Carrer.
in dicto §. 6. numero 131. & præter hos non deſunt præſtan-
tiſſimæ, ad hanc ſententiam fulciendam conſiderationes:
quod probatur ea ductus ratione, poteſt quis aggreſſorem
occidere ad vitandam iniuriam, quam vel alapa, vel ſuſtibus,
ſibi inferendam aliter vitare non poterat, vt notat poſt alios
Alexander conſilio 119. libro ſeptimo. Hippolytus in l. 1. li-
mitatione 9. ff. de ſicar. Ludouic. Carrer. in dicto §. 6. nume-
ro 94. igitur poterit quis fugam omittere, quæ ſibi iniurio-
ſa eſt, & aggreſſorem occidere: hoc autem obinet quo ad
pœnam temporalem, atque ad eius moderamē: etenim quo-
ad irregularitatem mihi multò melius videretur, quòd & lai-
cus, cui ignominioſum eſſet fugere, homicidij culpam ali-
quam habeat: quæ etiam, ſi grauis non ſit ratione honoris,
nihilominus culpa eſt, quæ quidem quo ad irregularitatem
ſufficit: quare etiam in laico opinamur communem ſenten-
tiam gloſſ. & doctorum in dicta clementina vnica. cui acce-
dunt tradita per Alexand. conſilio 119. & inibi Carolus Mo-
lineus exiſtimat eſſe illam deſenſionem immoderatam, ſal-
tem non omnino equam, quòd ob honoris tutelam vitam
quis alteri adimat, quod potuit ex Thoma probari. 2. 2. quæ-
ſtione 131. art. 1.

Ex huic rei maximo apice deſeruire videtur, quòd vulgò
circunferri ſolet: Siquidem aggreſſus abſque dedecore, &
infamiz labe fugere poſſet, quia procul, ac longè erit ini-
micus, ac ſimulatione vſus potuerit domum ingredi, ac ri-
xam euitare, vel ſanè eſſet vilis, ac abiecta perſona, in qua
quidem honoris, periculum non conſideraretur, tenebi-
tur vtique fugere, ſiquidem minimè ſibi noceret, & vtique
GG † aggreſſo-

aggressor ac reipublicæ prodesset: argumēto optimo l. 1. §. deniq; ff. de aqua plu. arc. l. 1. §. si quis. ff. de aqua quoti. & est ual. l. 1. §. aduersus. ff. ne quid in flum. publ. l. veteres. ff. de itin. a tuq; priua. l. opus. ff. de ope. publ. l. si. de iniur. cui sententię accedit Bal. in l. 1. C. vnde vi. n. 4. & inibi Petrus 2. col. Cinus pen. col. nu. 6. Faber col. pen. Alber. col. 4. Bar. in præcitata l. vt vim. ad fi. & seriose id explicat Hippo. in l. ff. ad l. Corn. de ficarijs. & isthęc sententia veritati magis fauet, tametsi ab ea discedat Anan. in c. suscepimus. de homicid. ad fi. & Bar. in d. l. 1. C. vnde vi. col. 2. & ibi Salic. 3. col. & Bal. in d. l. vt vim. fi. col. nec desunt Doctores, qui existiment fugere semper esse ignominiosum, ac nimis periculolum, atq; ideo neminē siue nobilem, siue ignobilem, fugere teneri, Bald. in d. l. vt vim. col. pen. Ang. & Sal. in l. 1. C. vnde vi. Ang. in l. si quis cum te lo. & in l. 2. C. de sicar. itidem & Imol. in l. vltima. §. de condit. instit. & hanc profiteretur esse communem Alex. præcitato consi. 109. visis & vt oportet. col. 3. vers. quinimō. vol. 1. & rursus consi. 119. viso processu inquisitionis. ad fi. vol. 7. quibus & Canonicæ Philosophię authores accedunt, Anton. in cap. olim. colum. penult. de restit. spoli. Anchar. & Imol. in clem. 1. de homicid. Abb. in c. significasti in 2. eod. titu. in antiquis. Ioan. Anan. Panor. & Felin. Qui hanc esse communi consensu stabilitam asseuerat in c. suscepimus. eo. tit. Flor. in l. scientiam §. qui cum aliter ff. ad l. Aquil. licet plerique alij in contraria sint sententia, sicuti constat ex recentioribus in præcitata l. capitalium. §. famosus. ff. de pœn. Deci. nu. 85. in d. l. vt vim. hanc esse communem profiteretur Tiraquelus de nobilit. c. 20. nu. 64. Boer. decis. 168. In quo dubio discedendum non est à Bart. distinctione in d. l. 1. n. 8. C. vnde vt. cōstituētis differentię rātionem inter nobilem & ignobilem, quam & esse communem inibi profiteretur.

Quibus & illud addā, hunc aggressum teneri mitiori pœna, siquidem non erat in discrimine vitæ constitutus, & absq; infamię labe, ac dedecore, salvo honore suo fugere poterat, iudicantis arbitrio pœna afficiendus est. l. qui cū maior. §. libertus. de bon. libert. ignoscendum est ei vlciſci prouocatus, text. est in præcit. c. olim. & in c. significauit. de pœnit. & remis. & est glo. in summa. 23. q. 1. vers. propulsa. extatq; hodie regia l. 14. titu. 27. par. 7. Et conueltiri posset rātionē, aggressori imputandum est, qui causam delicti præbuit. l. quoniam

quoniam multa. C. ad l. Iul. de vi pub. & in hac specie fuerūt Bal. in d. l. vt vim. ad fi. & Ias. col. 2. Dec. 4. Fortu. Garfi. nu. 8. itidē Bal. in l. 1. C. vnde vi 6. col. q. 10. & inibi Cyn. Faber, & Sal. n. 15. Bal. in c. 1. de pac. ten. & eius viola. 2. co. itidē in c. 1. §. si quis verò. de pa. iura. firman. fin. col. Flor. in d. l. sciētia. §. qui cum aliter. col. 1. Ang. in d. vers. dictus Titius. 5. col. vers. aduertas itidem. in §. ius autē gentium. Instit. de iure natur. gen. & ciuil. col. 3. Hippol. nu. 41. in l. 1. ff. ad l. Corn. & in l. 2. eo. ti. n. 15. & in pract. l. u2. §. quoniā. n. 63. & nostrę classis viri huic accedunt sententię, Abb. in præcitato c. olim. n. 15. & inibi Ant. fi. col. & alij pleriq; itidē in c. cum te. de re. iur. ad fin. & in c. 1. de iniu. 2. col. & in c. dilecti. de excep. fi. col. Anan. in c. 1. de hom. q. 9. Io. Andr. ad Speculū, tir. de hom. super rubr. ad fi. & omniū diligentissimē Fel. in c. significasti. in 2. ad fin. de hom. & in præc. c. dilectus. Quib. & illud adjiciā, cōuiciā-¹² tem ꝑposset per aliā iniuriā propulsare, explicat Specul. titu. de accus. vers. quid si vocauit te latronē. Ang. in trac. malef. verbo, verba cōtumeliosa. Ias. in d. l. vt vim. & inibi Dec. Bart. in l. quę omnia. §. 1. ff. de proc. itidē in l. apud Labeonē. §. 1. ff. de iniur. Alex. & alij nostrę classis viri in l. si quis extraneos. in princ. ff. de acq. her. Alex. & Ias. in l. si. ff. quod quisque iuris. Alber. in trac. statutor. q. 43. Ludou. Carr. satis diligenter in §. homicidiū. 6. n. 39. pag. 373. Abb. & Doctores in c. cum te de re iud. quòd si quis aggressus fuerit verbis, iniuriāq; propulsauerit aliter ad necē vsq; mitiori pœna per rationes paulò antè citatas afficiendus est, sicuti in hoc dubio censet Ange. de Arimi. in addit. ad Ang. de malef. in parte, verba cōtumeliosa. 5. col. itidem August. in verbo, dictus Titius se defendendo. & nouissimē Anto. Gomez. c. 3. delictor. nu. 4. & Adnotauimus suprā c. 1. nu. 21.

Ex his & illud constitutissimū est: si ꝑ sanē aliquis est im-¹³ petitus ab aliquo, & percussus fugientem insecutus est, eum interimat, tametsi non se defendēdo, extra ordinē iudicantis arbitrio pœna afficiendus est, sicuti existimat Iacob. de Arer. in l. 1. C. vnde vi n. 8. cui accedit Ant. de Butr. in c. olim el. 1. n. 37. de restit. spol. & inibi Abb. nu. 15. quos sequitur idē professus Franc. Are. in consi 30. n. 9. Ang. in trac. malefic. in verbo, & Titius se defendendo. n. 36. Hipp. in sing. 100. itidē in l. is qui aggressorē. n. 18. C. de sicar. tametsi gl. in c. 1. 23. q. 1. & regia l. 58. styli. l. ex tamen styli 59. approbabit gl. in ca. 3. de homic.

hom. contrariū volentē, potest tamē prior gl. procedere quo-
ad ipsum delicti pœnā, legibus definitā. Illa etiam locum
non habet: posterior autē gl. erit intelligēda quo ad aliquam
punctionem extra ordinē, vti paulò antea adnotauimus: hæc
enim nullo pacto est omittēda, quū eius gl. intellectus nō tā-
tūm auctoritate, verū & ipsa ratione probabilior est, quem
comperi elegāti disputatione defendere Didacū à Couarru.
Archiepiscopū Dominicū Insulā in 4. Decretalium, secun-
da parte. c. 7. §. 7. nume. 11. Ex his iuris appendix deducitur,
14 minimē in irregularitatis labē eum incidere, qui alium oc-
ciderit, non tantūm ad propriā defensionem necessariam pro-
priae salutis, sed & si defendat ab alicuius membri mutilatio-
ne. Quod asseuerat Cardin. in d. cle. vnica. Syluest. verbo, ho-
mici. 3. q. 4. ea ratione, eum mors & mutilatio mēbri æqui-
pollētia sint in hac specie, tametsi Villadiego de irregulari-
tate. C. de percus. colu. 14. discedit ab hoc intellectu Cardin.
professō verior est hæc interpretatio, quippe quæ descendat
ab naturali defensione, quæ iure diuino, ac ipsa natura licita
sit: cōtingere tamē potest, q̄ ex abscissione membri mors se-
quatur: atq; ideo, qui defendit seipsum ob abscissionē mēbri
aggressorē occiderit, puniendus non est, nec irregularis cēse-
tur, cū iure licitū ei sit propriā propulsare iniuriā, modò non
excedatur moderamē inculpatæ tutelæ, siquidē excessus de-
fensionē ipsam culpabilem reddit, sicuti cōstat ex l. 2. C. vnde
vi. & in c. vt famē. §. vlt. de sent. excom. c. significasti. in 2. vbi
gl. & Doct. de hom. qui probat irregularē esse, qui modū ex-
cessit in defensione. Idemq; cōstat ex. 2. par. tex. in cle. vnica,
de hom. dum dicitur mortē aliter vitare non valens, tametsi
quo ad illas pœnas sit semper remittēda pœnæ ordinariæ pars
propter defensionē ab aggressionē, etiā si modū defensionis
excedat, text. ad id præstantissimus in l. si adulteriū cum in-
cestu. §. Imperatores. ff. de adulter. quem norat Iaso. in d. l. vt
vim. col. 3. Ioan. Bap. de sancto Seuerin. in tract. de debitor.
supect. fug. col. 1. Aret. consil. 43. col. 3. Anton. & Abb. in ca.
olim. 1. de resti. spol. col. 7. Dec. in d. l. vt vim. Abb. & Rauē.
in c. 1. de iniur. Fel. in d. c. significasti. col. vlt. Hipp. in l. 2. n. 15.
C. ad l. Cor. de sic. & iterū in sing. 100. hoc ipsum probat tex.
in c. signif. de pœ. & remis. cuius ad idē meminere Fel. in c. di-
lecto. de excep. col. pen. Bologninus consil. 37. col. 2. est gloss.
in summa. 23. q. 1. & est frequentiori calculo recepta senten-
tia,

tia, vbi fatetur Lud. Carr. in pract. crimin. tit. de homic. §. 6.
num. 153. quibus omnibus cōuenit regia l. 58. & 59. styli. &
Alex. idem tractans consil. 119. lib. 7. n. 12. Tho. Gram. decis.
5. & 22 & 98. modo ex propria vitæ defensione, tutelæ mo-
deramen non excedatur: de quo moderamine vide Baulen.
vbi suprā Lud. Car. in prac. §. homi. n. 95. cum alijs. pag. 393.
Ex quo primò deducitur venientē gladio euaginato contra 15
me, tametsi minimē percutiat, possum præcauētē defendere,
regia l. 7. titu. 10. par. 7. inibi, *Del mal o de la fuerza que el quiere
hazer.* Sufficit aduersarij voluntas, & vbiq; cōstare debet per
ipsum actū, nō tamen per simplicē minā. l. 2. titulo. 8. part. 7.
ibi, *Fueras ende si lo mataffe en defendiendose, veniendo el otro contra
el trayendo en la mano cuchillo sacado, o espada, o piedra, o palo, o otra
arma qualquier con que lo pudiose matar.* Et regia l. 2. tit. 16. par.
2. inibi, *Mas este defendimiento se deve hazer sobre tal razon, si el
otro sacare el arma contra el para el querer matar, o le ouiesse prime-
ro berido.* Siquidē minimē existimo expectare ab ipso percuti
vti hac in specie opinatur Bar. in l. si ex plagis. §. tabernarius.
ff. ad leg. Aquil. itidem in l. 1. C. vnde vi. vbi quærit gl. eo er-
enim casu, quod prubo cōtra me euaginatē, mea sane defen-
sio satis superq; cōstat, asseuerat Bal. in l. sed & si quæcūq; per
tex. inibi. ff. ad l. Aquil. itidē Bar. cōsi. incip. Raynutius. Alex.
idē professus in l. nō solūm. §. sciēdū. ff. de noui. oper. nuntiat.
Anch. consil. 272. Fel. in d. c. significasti. col. 2. Ang. idem ad-
stipulatur in §. iniuria. Instit. ad legem Aquil. idem gl. & di-
ctus Titius. 3. col. versic. & aduertat. Bonifac. in rubr. de insul.
2. col. Anchar. & Card. in d. clemen. vnica, de homic. Ias. in d.
l. vt vim. & itidem Dec. 3. col. not. 2. Thom. Gram. consil. 29.
Abb. in d. c. cum olim. de resti. spol. Ale. consil. 109. Corn. cōs.
162. col. 4. & consil. 204. col. 2. & consil. 174. volum. 1. quibus
accedit Ang. in l. quemadmodum. C. de iuo. offic. testam. C. ep.
consilio 29. Anan. in c. perfodiens. de homic. Hip. in cōsi. 4. &
consilio 25. & 31. ad fi. & 41. Ex quibus hanc esse cōmunē cō-
star, & pro hac omnium recepta sentētia adstipulatur ratio
ad id præstāissima: Terrorē siquidē armorū iustū incutere
merum constat, vt sanē ad defensionem fecisse dicatur. l. 3. §.
armato. ff. de vi & vi arma. l. sed & si quæcūque. ff. ad l. Aquil.
Flor. in d. l. scientiam. §. qui cūm aliter. itidem in l. si feruus.
ad finem. ff. ad leg. Aquil. C. ep. d. consil. 29. Anan. in c. an per-
fodiēs. de homic. quod existimo in se præparāte ad defensio-
nem:

nem: siquidem eum offendere licet, ut in hac controversia explicat Bal. in l. lege. C. loc. & tanquam notatu dignum idem professus Ias. in d. l. ut vim. afeueras esse alias iudicatum. Hip. sing. 638. incipi. preparatio. Thom. Gram. in voto 20. & consilio 18. & consilio 29. idque praesertim obtinebit minatione praecedente: etenim ex ipsa preparatione possum me defendere. Abb. in d. c. cum olim. el. 1. 7. col. Hippol. singul. 640. Matth. de Afflic. in constit. Neapol. incip. pacis cultu. 6. not. versi. pro declaratione. itidem in constitutione, intentionis.

16 Hinc tollitur grandis doctorum questio, quae plusquam mediocris est: si sane inuasus non esset in periculo vitae constitutus, tunc minimè licet inuasor suum occidere aggressorè, tex. ad id elegans in cle. vnica, de homi. l. is qui aggressorè. in ver. in discrimine vitae constitutus. C. de fca. l. 1. §. cum moderamine. C. vnde vi. & inibi gl. magistra, itidè in l. sciencia. §. qui cum aliter. ff. ad leg. Aquil. l. 1. §. vim vi. ff. de vi & arm. Is in hoc dubio censetur in discrimine vitae constitutus, si terror armorum adfit, uti paulò antè adnotauimus, ex l. sed & si quècùq;. ff. ad leg. Aquil. l. licet. §. armatè. ff. de vi & vi arm. & doct. praecitati, & tex. in l. 2. §. 1. ff. de vi & vi arm. & inibi Bar. Ang. & passim doct. itidem Bar. in l. si ex plagijs. §. tabernarius. praecitato. & in d. l. si furem. col. 2. Petr. à Bellapertica in d. l. 1. C. vnde vi. & inibi Ang. 2. col. nu. 8. Sal. 2. col. Flor. in l. sciencia. §. qui cum aliter. ff. ad leg. Aquil. n. 3. quibus neq; admodum inuitus accedit Ang. in tract. malefactorum, in verbo, & dictus Titius se defendendo. 2. col. Bonifac. in tract. malefactorum in rub. de insul. 2. col. Ang. in §. ius autem gentium. col. pen. de iure nat. gent. & civil. Itidem in §. iniuria. Instit. de l. Aquil. n. 3. & in l. multis. C. de liber. cau. ad fi. & in l. & si certus. §. si. ff. ad Syllaniam. Dec. col. 4. & Ias. num. 9. in praecitata l. ut vim. fatiq; diligèter explicat Hip. in pract. in §. expedita. 4. col. nu. 19. & in consi. 4. nu. 17. & consi. 31. nu. 52. & in l. 1. ff. ad legem Cornel. de fca. nu. 37. regia l. 2. tit. 8. par. 7.

17 Illud etiam adnotandum est, hanc tamen defensionem usquequo licitam esse, non solum quando mortis periculum immineret, verum etiam si imminet iniuriae personalis iactura, uti hac in controversia profiteretur Bar. in d. l. 1. itidem consi. incip. Bannitus. Ant. de But. in praecitatio c. olim. ad fi. explicat Ale. consi. 109. col. 5. vol. 1. Ang. in l. 2. C. de fca. & Ias. & pleriq; quorum supra meminimus, in d. l. ut vim. nu. 10. & 36. Hipp. in d. l. is qui aggressor-

aggressorem. ac rursus in sing. 100. itidem in pract. crimin. §. quoniam. & iterum in l. 1. limit. 9. ff. de fca. apud quos longa est huius quaestio disputatio. & Ang. in praecir. l. is qui aggressorem. profiteretur plerq; liberasse. Explicat omnium diligentissimè Pau. Paris. in c. dilecti filij. nu. 36. de excep. intelligo sanè, si ex tali iniuria periculum mortis versaretur, ut in c. fi. de homic. lib. 6. Siquidè pro leui iniuria occidere non licet, explicat Dec. in d. l. ut vim. Alex. consi. 76. vol. 1. Ang. in §. ius autem gentium. Instit. de iure naturali. & itidem in §. iniuria. Instit. de iniur. & in parte, & dictus Titius, Pau. Paris. in c. dilecti filij. nu. 36. de excep. quod si sine aliquo armorum genere, manu vacua, me impetijset: siquidem aliter iniuriam aggressus euadere minimè posset, poterit utiq; aggressorem occidere, Bal. in l. 1. C. vnde vi. nu. 11 & inibi Bar. n. 7. Ang. in d. ver. & dictus Titius. Ias. in praecir. l. ut vim n. 10. Bal. & Ant. de But. in c. olim. de rest. spol. nu. 35. quibus accedit Anau. in c. signifi casti. el. 2. de homic. col. antep. & nouissimè Ant. Gom. cap. 3. delict. nu. 22. quod ipse intelligo, tamen si securè posset iniuriam euadere arripiendo fugam, sicuti antè meminimus.

Ex quo etiam constat minantem occidi posse, si sanè minax 18 ad mortis occisionem tendant: glo. Accursiana, quae expressim hoc ipsum vult in l. 1. C. vnde vi, ratione sumens ex tex. in l. 1. C. quoniam liceat sine iud. se vindic. idem professus Cur. consi. 20. col. 15. q. 4. quam sanè ipse intelligo, quoniam esset periculum in mora post minas, siquidem expectabat socios quae citissimè venturos: quo fit, cum periculum ei immineret, posset occidere, quam ita ad stipulatur sniam Anto. inibi in praecitato ca. cum olim. ad fi. cui accedunt Aret. in §. ius autem gentium. Instit. de iure natur. Ias. in d. l. ut vim. versi. nunquid aut praeter solas minas. Ang. itidem afeuerat in l. quemadmodum. de inoff. testam. C. & in d. l. si adulterium cum incestu. §. Imperatores ff. de adul. Matth. in consti. terminu vitae. no. 6. fallen. 15. Corf. idè professus in sing. metus. Hipp. sing. 640. Cardo igitur huius conclusionis in eo versatur: etenim propter solas minas minimè minantem occidere posse, ni minax sint in percutiendi actu, vel periculum in mora esset, glo. in c. cum dilectus, in verbo, violentia. quod metus causa. extra. Bal. in l. metum. ad fi. C. eod. tit. itidem in l. sn. nu. 4. ff. de haered. inst. & inibi Io. de Imola & huius sententiae authores habeo Abb. in c. 1. de off. deleg. & inibi Fel. n. 2. itidè in c. afeerte mihi gladium. n. 12. de praesump. & in

& in c. sicut dignum. nu. 12. de homic. Mar. Soc. nu. 38. in c. ad
audientiam. eo. tit. Quibus accedit Io. de Plat. in §. ius autem
gentium. nu. 43. Inst. de iure nat. Abb in c. scribā. de pręsum.
& in c. quod dicitur. de verb. signi. Montal. in l. 5. tit. 13. par. 2.
sed vt hic locus deinceps pondus fortassis non sit tantę diffi-
cultatis, intelligo vt paulò antè adnotauimus, qñ minans est
in actu propinquo percutiendi longè quidem aliter, minantē
occidere licet, sicuti existimat Bal. in tract. statutorum, in ver-
bo, pax. versi. 1. itidem in l. 1. C. quando liceat vnicuique sine
iudice. & huius sententię authores habeo Ias. in nu. 13. in d.
l. vt vim. & in l. 1. num. 46. ff. de offi. eius cui mand. est iuridic.
Ang. in l. quemadmodū C. de inoffi. test. Ant. Corset. in sing.
incip. metus. Hipp. in sing. 640. & in pract. crim. §. diligenter.
nu. 87. & in l. 1. §. prætereā. nu. 22. ff. de quæst. & omnium dili-
gentissimè Matth. de Afflict. in constitu. Neapol. lib. 1. rub. 8.
nu. 52. ex glo. in c. cum dilectus. verbo, violentiam. quod me-
tus causa, apud quos huiusmodi solutio satis constat.

Secundò subiiciam intelligendam esse illam sniam, si sanè
minator sit solius minas executioni mādare, ex Ang. de Per.
in cōfi. 215. Anch. in cōfi. 299. Chassæ. in consue. Burg. in tit.
Dos droit. rub. 3. §. 1. fol. 102. col. 4. & gl. in præc. c. cū dilectus.

Tertiò præmissa sententia, quam modò explicuimus, etiā
adnotationem meretur. Si sanè minator soleat executioni
minas mādare, sitq; vir maxima potētia, iuris siquidē est præ-
sumptio contra eum, vtpotè, subiiciatur torturę. huius sniæ
author est Spec. tit. de præsump. §. species. versi. sed pone. Alb.
in l. metū quod metus causa C. quibus accedit Bal. Imo. in l.
fi. ff. de hæ. inst. Ias. in l. fi. C. de ser. fug. Feli. in c. cū oporteat.
nu. 9. de accus. itidem in præcitato c. afferte. n. 12. Abb. in præ-
cit. c. scribā. nu. 4. & huius sniæ authores habeo Ange. & inibi
Aug. Arimen. in tract. malefic. in verbo, fama publica. nu. 39.
Hipp. in p. ac. crim. §. diligenter. nu. 85. & eundē cōfi. 3. nu. 3.
Albertū Bru. in tract. de iudicijs. col. 13. versi. quæro vltorius.
Steph. Bert. ā. in cōfi. 1. nu. 7. vol. 1. & rursus cōfi. 127. n. 12.
vol. 2. & in cōfi. 293. volu. 3. & hanc esse frequentiori docto-
rum calculo comprobata sniam profiteretur Mar. Ant. Blant.
in repet. l. fi. n. 183. ff. de quæst. extatq; hodie regia l. 60. styli.

Ab eadem radice procedit, q non semel negotium nobis
fuit, ex solis minis capitalem vtique oriri inimicitiam, vt ar-
gumento optimo deseruit text. in l. licet. in verbo, capitalis
ff. de

ff. de arbi. cuius meminit Chass. loco paulò antè citato. n. 11.
quinetiā ex iniurijs verbalibus inimicitia capitalis nascitur,
sicuti existimat Bal. in c. veniens. ad fi. per tex. inibi ff. de iniu.
Idem professus Ias. in l. procuratoribus C. de procur. cui acce-
dit Hip. in cōfi. 3. num. 12. & in præcit. §. prætereā. num. 23.
Supereft tandem, vt ad propositam quæstionem reuertamur,
& quasi totius materię coronidē illud adijciā, in eo sanè in-
culpata tutelę moderamē versatur, si incōtinēti defendat se,
iniuriā sibi illatam propulsando l. 1. C. vnde vi. & in præcit. l.
vt vim l. 3. §. cum igitur ff. de vi & vi arm. extatq; hodie re-
gia l. 2. tit. 8. par. 7. & l. 3. & 4. tit. 13. lib. 8. ordi. Matt. in cōfi.
paci cultum. Iac. Baul. loco iam citato: in qua controuersia,
quando dicatur incontinenti factum, explicet gl. Cin. & Bal.
in d. l. 1. itidem Bal. in l. cum antiquitas C. de testa. Doct. cōi
consensu in d. c. cum olim. existimantes incontinēti fieri dici,
si in ipso flagrati crimine propulset iniuriā l. si ex plagis §. ta-
bernarius ff. ad l. Aquil. l. 2. §. cum arietes ff. si quad. pau. Barr.
in d. l. 1. versi. circa hoc vsque adeò celeritatem exigūt doct. q
debet articulari & probari, aliās minimè defensio præsumi-
tur, explicant doct. præcitari, Ang. in trac. malef. par. & dictus
Titius 3. col. & ver. debet fieri incōtinēti. Alij pleriq; in alia
sunt snia, siquidem existimantes arbitrio iudicis hęc contro-
uersiā relinquēdā esse, citati per Lud. Car. loco præcitato, nu.
108. apud quē plura extāt doctorum respōsa in hac specie, &
Abb. in præcit. c. olim. de restit. spol. Aug. ad Ang. nu. 26. locis
præcitatis. hodie tñ iudicantis arbitrio minimè relinquitur,
sicuti existimat Nun. Auend. loco præcit. sed vtique si sit in
actu percutiēdi, vtpotè, accepto instrumēto, possum me defen-
dere. Hip. in cōfi. 12. nu. 42. Corf. in sing. ver. metus. Carr. in
loco præcitato, num. 91. in sacris initiato quomodo sit confi-
deranda isthęc defensio, explicat l. 16. tit. 6. par. 1. Ex his tan-
dem † & illud libenter adijciam, qua ratione sit consideranda 20
hęc propriæ vitæ defensio: siquidē vt immunis sit, id exigitur,
vt fiat ad defensionē, minimè tñ ad vindictam, asseuerat Io.
de Amic. cōfi. 77. Barr. & doct. frequentiori calculo in d. l. 1.
& l. vt vim. præcitatis, quo fit testiū testimonium debere cō-
cludere defensionem necessariam fuisse, aliās minimè con-
cludit, profiteretur Bar. in d. §. qui cum aliter Bal. in l. 1. col. 11.
ver. item tu assessor. C. de confes. & in l. 2. C. de dona. propter
nup. Io. de Amic. itidē professus cōf. 77. Card. in cle. vnica, de
homic.

homici. q. 26. post glo. inibi, & text. in 2. sui parte, Roman. in
 fing. 28. Fel. in d. cap. significasti. ad fin. Flor. in l. quemadmo-
 dum §. si nobis ff. ad leg. Aquil. text. in l. is qui aggressorem. &
 inibi docto. C. de sicar. tamen ex doct. catalogo hec videtur
 passim recepta sententia, tamen ut hanc opinionem multo-
 rum ab hoc ævi seculo persuasione confirmatam, quasi peni-
 tus friuolam conuellamus, aut certe labefactemus, altius res
 ipsa tota petenda est: siquidem minimè exigitur necessaria
 defensionis probatio, cum in defensione inheareat quædam
 qualitas necessitatis, sicuti explicat Bar. cons. incip. Quidam.
 Bal. in l. solam. ad fi. C. de testib. Corn. consi. 162. vol. 1. itidè
 consi. 134. vol. 3. Bal. consi. 211. vol. 4. Deci. & Ias. in præcita-
 ta l. ut vim. rursus Deci. consi. 272. & consi. 53. Alexan. consi.
 109. vol. 1. Ac denique hanc profiteretur magis comunè Lu-
 do. Car. in præc. crim. §. homicidium 6. nu. 126. pag. 401. Qui
 istis nostris non est satiarus, videat ad ambas (ut aiunt) aures
 Carrerium inibi, apud quem de propriæ vitæ defensione ple-
 21 raq; extant cõmentaria. Hinc èt poterit pontificia constitutio
 in concilio Vienensi, in cle. vnica, de homi. intelligi, si ali-
 quis defendendo suum occidat inuasorè, à labe irregularitatis
 immunis quidem est, tamen olim in hoc negotio essent di-
 uersæ doctorum sni & vtrique maximi nominis alteri ab alte-
 ris dissentientes, vti explicat gl. in c. sicut dignum. de homic. §.
 clericus in gl. magna. ad fi. & in c. de his. el. 3. 5. distin. & in cle.
 si furiosus. de hom. & nos paulò antè adnotauimus n. 5. siqui-
 dè glo. verbo, sum. expressim intelligit tex. inibi minimè esse
 locū Dei constitutioni, si sanè quis occiderit aggressorem pa-
 tris, fratris, alteriusve cognati, alter mortem illius vitare nõ
 valès: etenim gl. ibi excipit ab irregularitate occidèté aggres-
 sorè suuū, aliter mortè propriã effugere nõ valentem: dubio-
 procul prædicta cõstitutio nõ obtinet in eo, qui alterius mor-
 tē impediēs inuasorè occidit. Et pro hoc intellectu authores
 habeo Card. q. 28. inibi Abb. & pleriq; alij in c. si verò. in pri-
 mo, de sent. exc. col. vlt. itidem Abb. in c. clerici. in 1. de vita &
 hone. cler. Abb. in c. olim. el. 1. de rest. spol. nu. 18. & in c. sicut
 dignū. nu. 14. de homic. Pau. de Cast. in l. 1. §. ius aut gentiū ff.
 de iusti. & iur. Ias. in d. l. ut vim. nu. 30. ff. eo. tit. Steph. Aufr. in
 cle. 1. de of. ord. reg. 3. fal. 5. Soc. in c. ad audientiã. de homic. n.
 36. Villad. in tract. de irregularitate ca. de percussore. col. 15.
 Fel. in c. dilecti filij. nu. 14. de excep. glo. in sum. 23. q. 8. quorū
 senten.

sententia communi doctorum consensu probata est, tamen
 ex pluribus difficultatem habeat: siquidem tex. in l. 1. §. item
 diuus ff. de sicar. vbi Iuriscons. refert homicidium illud esse
 impunitum, quod quis commiserit aut perpetraverit ad de-
 fensionem propriam, vel suorum. Secundò comunem sen-
 tentiam impetit, excommunicatus non est, qui defendens con-
 sanguineum, clericum percusserit, sicut notat Innocen. Abb.
 Henr. col. 2. Anch. Fel. & plerique alij in d. c. si verò. de sent.
 excom. imò idem erit in defendente extraneum ca. non infe-
 renda. & c. fortitudo 23. q. 3. c. dilecto. de senten. excommu. in
 6. gloss. ad id præstantissima in sum. 23. q. 8. quibus in locis
 probatur licitum esse cuique proximum & vicinum, ac ea-
 dem ratione extraneum defendere ab iniuria inferenda, tex.
 in l. deuotum C. de metat. lib. 12. cap. olim. in 1. de resti. spol.
 & inibi itidem Abb. Henr. & doct. communiter in d. c. si verò.
 ex illo tex. sumens rationem Bart. col. pen. & alij communi-
 ter, itidem restantur Ias. & Deci. in d. l. ut vim. & est text. in l.
 lex Cornelia ff. de iniur. & in l. 2. & 3. ff. de liber. caus. text. in
 c. delicto. de sent. excom. lib. 6. & in præcitato capit. non infe-
 renda. & in c. fortitudo 23. q. 3. cap. error. 83. distin. vbi quis
 potest repellere iniuriam inferendam vicino suo, vel proxi-
 mo. Bald. 6. q. Ang. nu. 7. Ias. nu. 26. in præcitata l. ut vim. Bar.
 in l. prohibitum. & inibi Plat. de iure fisci, lib. 10. itidem in l.
 si quis in seruitute ff. de fur. & inibi Ange. de Perus. Bald. in l.
 1. C. vnde vi. q. 8. & inibi Petri à Bellapert. fin. col. Inno. in ca.
 si verò. in 1. de sent. excom. col. 1. & inibi Abb. q. fi. & Fel. col.
 2. Ana. in ca. 1. de homic. q. 8. Flor. in d. l. scientiam §. qui cum
 aliter. Quòd si licet amicū, agnatum, & patrem defendere, ita
 sanè licebit filij inuasorem interimere, asseuerat Bal. in d. l. 1.
 col. 6. vers. expedita est gl. nam filius viscerum pars est patris,
 siue & is naturalis sit, siue legitimus: quia natura communis
 est l. hos accusare §. fin. ff. de accus. & pleniori manu tradidi-
 mus de parricidiorum pœnis tractantes supra. Nec civilis
 constitutio potest naturã immutare, nec coarctare natura-
 les stimulos l. amicissimos §. Lucius ff. de excusat. tut. vide-
 mus etenim animalia filios tueri, ex quadã naturali iusticia
 insita, quæ hoc dicitur omnibus animãibus, ac ferinis bestijs.
 Ang. explicat loco præcitato, in ver. & dictus Titius se defen-
 dendo. vers. quæro, sicut potest. Quod ipse intelligo, siue sit in
 patris potestate, siue non, profiteretur etiam Ange. loco paulò
 H H antè

antè citato. Gand. in rub. de defens. à reo facta. Bonif. in rubr. quis potest aliū defendere. apud quos id iure satis probatur.

- 22 Verum enim uerò ancipiti controuersia definiunt doct. idē esse in f filio naturali, ex Bal. in l. cum acutissimi. C. de fideic. eiusdem sententiæ authores sunt Bart. Bal. Ias. & Dec. in d. l. ut vim. in gl. & pro defensione filij. Bald. idem asseuerans in l. raptores C. de episc. & cler. Salic. in l. vnica C. de raptu. virg. Anan. in ca. 2. de homic. Flor. in d. l. scientiam §. qui cum aliter ff. ad leg. Aquil. pro qua omnium recepta sententia allegat tex. in l. sed si vnus §. quod dictum ff. de iniur. est text. ad id præstantissimus in l. 1. §. item diuus ff. de sicar. inibi, sibi vel suis. glo. quæ expressim hoc ipsum vult in c. 1. §. si quis hominem. de pace tenenda. Inn. in d. c. si verò. de sent. excom. Quibus & illud adijciam, vice versa, filios omnino teneri parentes defendere, quin etiam non defendendo pœna afficiendi sunt, uti constat ex l. vtrum ff. de parric. d. l. 1. §. item diuus. & inibi Iac. de Aren. idem ad stipulatur Bald. in d. l. 1. q. 2. & in præcitata l. cum acutissimi. tamen si spurius sit filius, dubio procul naturalem patrem defendere tenetur, & ex professoribus nostris hanc ad stipulatur sententiā Bart. in d. l. ut vim. & inibi Io. de Ana. in d. c. 2. Ifern. in præcitato cap. 1. §. si quis hominem. Cardin. in clem. vnica, de homic. q. 28. doct. ferè omnes in locis paulò antè citatis, quin & in filio sacris initiato, siue clerico, locum sibi vendicat, ut explicat Abb. in ca. 2. de cleric. percus. Fel. in c. si verò. el. 1. de senten. excom. Si ad amissim omnia declarentur, quæ ad apertiore huius capit. resolutionem pertinent, illud obuium erit: Si sanè f quispiam clericum violentiam patientem minimè defenderit, incidatne in irregularitatis labem? explicat Abb. in cap. sicut dignum. de homic. & Ias. in præcitata l. ut vim. passimq; doct. in c. dilecto. & in c. quam te. de sent. excom. in 6. & in excommunicationem incidere constat ex gl. in d. c. quantæ. peccatq; cum possit defendere, & minimè fecit cum posset ca. non inferenda 23. q. 3. Inno. in præcitato c. quantæ. Flor. in l. in lege §. quoties ff. ad leg. Aquil. ca. præcipimus 90. distin. c. nulli. 3. q. 1. Ias. in d. l. ut vim. Et ad eius ca. faciliorem intellectū illud subijciā, amicū f maxima amicitia coniunctom defendendum esse. Cuius authores habeo Bald. in præcit. l. ut vim. & Flor. in d. §. qui cum aliter. Bar. in l. deuotum C. de meta. lib. 12. Hip. in l. 1. col. 4. vers. secundo ex istis C. de rap. virg. Ias. omnium diligen-

Filios ad-strictos esse patrem defendere.

diligentissimè in l. 1. de indic. vid. toll. Cor. conf. 204. volu. 1. Alex. conf. 110. vol. 7. Tho. Gram. cōf. 56. Hip. dilatado chartas plurimis remissionibus in conf. 16. & inibi explicat, an liceat amicos congregare, apud quos longa est huius quæstionis disputatio. Quibus admodum suffragantur verba Cice. lib. 1. de Finib. bonor. & mal. Amicitia præsidium est firmissimum. & 2. de Finibus, Amicitia colenda est, q̄ sine ea tutò & sine metu viui non posset, nec iucundè quidem. Itidem in Lelio in hæc verba ait, Amicitia nihil aliud est, nisi omnium diuinarum humanarumq; rerum cum beneuolentia & charitate summa concessio: qua quidem haud scio, an excepta sapientia quicquam melius homini sit dijs immortalibus datum. & rursus in eodē Lelio, Amicitiam omnibus rebus humanis antepoamus: nihil est enim tam naturæ aptum, tam conueniens ad res, vel secundas vel aduersas. Porro in eodem Lelio, Quæ videntur vtilia, honores, diuitiæ, voluptates, & cætera generis eiusdem, hæc amicitia nunquam antepoñenda sunt, quocirca & absentes adsunt, & egentes abundant, & imbecilles valent, & (quod dictu difficilius) mortui viuunt. & 2. Offic. Rerum omnium nec aptius est quicquā ad opes tuendas ac tenendas, quā diligere: nec alienius quā timeri. & lib. 4. de Finib. Sine amicorum beneuolentia, nec in aduersa, nec in secunda fortuna quisquam viuere potest. & in Lelio Cic. ait. In amicitia omnia insunt, quæ putant homini expetenda, honestas, gloria, tranquillitas animi atque iucunditas: ut cum hæc adsint, beata vita sit. & sine his esse non possit. & Sallust. in Catilina, veræ amicitia vinculum explicat huiusmodi Idem velle, atque idem nolle, hæc demum firma amicitia est inter bonos, inter malos autem factio est. & Cicero in Lelio ait, de amicitia omnes ad vnū idem sentiunt: & ea potissimū posset assignari ratio, siquidē magna amicitia cōiunctis, consanguineis equiparatur, tex. est in c. Petrus. extrā de homicid. & in l. hæc autem §. non defendit ff. ex quib. caus. in poss. eatur. & in l. aut qui aliter §. si quis denuntiauerit. vers. & si fortè ff. quod vi aut clā l. cū alienā C. de leg. iuncto text. in l. in testa. ff. de fideic. liber. Io. de Ana. in c. cū dilectus. extrā de accus. vbi existimat amicum posse agere pro iniuria facta amico, sicuti coniunctus pro coniuncto. glo. in cap. requisisti. extrā de testam. quæ expressim vult de legato facto clerico à suo consanguineo, minimè quartā episcopo deberi, pari que

Amicitia quid sit.

ratione derelicto ab amico, & ad stipulatur illud Prouer. 18. *Appellatio* Vir amicabilis à societate magis amicus erit, quàm frater. gl. *ne suorum* in l. 2. C. in quib. cau. colon. vel cen. libr. xj. Andr. Barbat. in *amicos ve* rep. l. cum acutissimi 48. col. C. de fideic. vbi in ea est sententia, appellatione suorum intelligantur amici magna amicitia coniuncti. glo. est in c. nonnulli. extra. de rescri. ad benefic. sine mandato, & aliàs id minimè liceret. cuius meminit Abb. in c. dura. extra. de crim. falsi. idq; probat text. in l. quod saepe §. si quis amico ff. de contrah. emp. in ratione sui. & est tex. ad id omnium præstantissimus pro hac sententia in ca. nisi specialis. extra. de offic. deleg. vbi princeps propter amicitiam delinquentis pœnam utique remittit, & inibi gl. expressim hoc ipsum vult, iudicem posse propter delinquentis amicitiam remittere eidem pœnam. Cuius meminit pro singulari Rom. in l. si verò §. de viro ff. sol. matr. & omnium diligentissimè id explicat Dionys. Robinus, Tholosanus in l. filius familias §. diui ff. de leg. fol. 48. & Didac. à Segura in l. Imperator ff. ad Treb. fol. 62. Quibus etiam conuenit, ciuitatem ac rempublicam teneri homines ciuitatis defendere, aliàs in pœnam incideret: siquidem ratione iurisdictionis ei incumbit defensio: sicuti in hac specie existimat And. de Iser. in c. 1. §. si autè omnibus. & inibi eius additio de pace tenen. in vsib. feud. col. 1. & omnium diligentissimè Campeg. in decisi. 130. speciali 13. ver. & prædicta faciunt. itidem ciuitatem teneri officialem ac iudicem defendere, explicat Campeg. decisi. 149.

Ciuitas an teneatur ciues defendere.

25 Non leues solent oriri contentiones in hoc duntaxat tractatu, in ea quæstione, fratrem t teneri fratrem defendere ad necem vsque, sicuti in ea est sententia Gandin. in titu. de defens. eo facta. Bonifac. eod. m. titu. quis possit alios defendere. versicu. item ad defensionem fratris. & inibi explicat, licet ne nepotes, auum, & auiam, & alios descendentes, ascendentesve defendere, & Bald. in l. 1. penul. colum. versic. quæritur. & in l. data opera C. qui accus non poss. quibus admodum conueniunt rationes, quæ seriosè tradidimus supra in capitu. 22. de parti. idiorum pœnis tractantes. Nec silentio illud prætere libet, fratrem fratri rixanti opem ferentem, minimè teneri ad delicti pœnam, sicuti asseuerat Gandin. & Bonifac. locis præcitis, & Bald. in d. l. data opera. Hippol. in l. si n. ff. de sicar. itidem in l. 1. C. de rap. virg. & in pract. crim. §. constante. tamen si liceat aggressorem ob tutelam vitæ occidere

cidere se defendendo, minimè tamen circumstantem ac mediatorem (vt ita dicam) licet offendere. Ang. in dicto loco, & dictus Titius penul. colu. itidem in l. si cum seruo. ff. de iniur. Cæpola in consilio 33. Hippol. in l. de minore. in princip. ff. de quæstion. explicant passim doctores in l. scientiam. §. qui cum aliter. Boer. decisi. 237. par. 2. 164. & 168. & 83. par. 1. Franc. Auiles fol. 225. in capitulis prætorum. Quod intelligendum esse existimo. ni in vitæ periculo esset constitutus ac propriæ salutis, quod si euadere minimè possit absque eo quod mediatorem interimat, optimo quidem iure potest, explicant Angelus in l. 2. C. de sicar. Augustinus ad Angel. in d. gloss. & dictus Titius. Iason in d. l. vt vim versicu. nunquid. Matth. in constitut. terminum vitæ. 10. fallentia. Cui quæstioni & illa subijciam: Si sanè t aggressor mediatore vsus fuerit pro clypeo, si aliter tutelam vitæ defendere non poterat, tamen si ab aduersario interfectus sit, reus homicidij minimè est, qui vsus est mediatore pro eius defensione, text. est in l. is qui aggressorem. præcitata. Decius in d. l. vt vim. Feli. in præcitato cap. significasti. Corsetus in singulari, in verbo, metus. quibus accedit Thomas Gramm. in voto 28. Angelus Aretinus in quæstione ab eo disputata, incipien. Arholus Caium aggressus. & hanc profiteretur communem Ludouic. Carrer. in pract. crim. §. homicidium. num. 174. Hinc apparet manifesta ratio ad apertiore interpretationem: ri salter ex rixantibus interimat mediatorè (vt ita dicam) ac homicidij reus factus, minimè teneri pœna ordinaria homicidij, sed utiq; mitiori pœna ob culpam sicuti in hac specie profiteretur Angel. in l. si cum seruo. ff. de iniur. cui accedit Cæpola in consil. crimin. 23. & omnium diligentissimè Hippoly. in l. 1. C. de sicar. & in l. diuus. & in l. de minore. 2. col. ff. de quæstion. Pet. Girer. in sing. 9. ex nouioribus Boer. decisi. 83. numero. 3. par. 1. & 337. part. 2. Quam disputationem & hi satis diligenter prosequuti sunt, nos omittere hic possumus, id vnū addentes, quod maximè huic quæstioni cōducit, nec aliquis nodus implicatior est in hoc duntaxat tractatu: Si sanè dolus interueniat, & dolo mediatorem occiderit, vel aliàs inimicus fugā arripuit, & cū non posset sumerè pœnas ab inimico, suū occidat mediatorè, teneri utiq; pœna delicti ordinaria, ni calor iracundiæ eū immunè faciat, sicuti in hac specie explicat Lud. Carr. in pract. cri. §. homicidium. 1. n. 62. & HH 3 suffraga-

suffragatur Thom. Gram. in voto 23. & Abb. in c. olim. colu. 2. de rescriptis. Hipp. in l. 1. 9. colu. ff. de sicar. itidem in consil. 118. Quibus & quasi per transennam illud addam: Si sanè mediator alicui rixantium, animo sedandi rixam, iniuriam fecerit, immunem esse ab iniurię pœna, sicuti in hac specie existimat Innoc. in cap. sicut dignum. de homicid. Baldus in margarita sua in verbo, vadens. & huius sententię authores habeo Angel. in l. secunda. §. occifore. ff. ad Syllanian. & passim adnotant Doctores in l. excusantur. ff. eodem titulo. Cepol. consilio criminali primo, qui plerosque alios allegat. Quod intelligendum esse existimo, ni dolo mediatorem rixatē percussisset, sicuti in hac specie asseuerat Ang. & Cepo. locis præcitatis. Itidem immunis esse mediator rixæ, qui pro defensione aggressi aggressorem baculo vel hasta percusserit, ex qua quidem à vita discessit, immunem esse à pœna homicidij ordinaria, sicuti in ea est sentētia Ant. Gomez. c. tertio delictorum, nu. 21. ea vsus ratione, siquidem mediator animo nixus fuit pacem utique facere, itidem constat ex personarum & instrumenti genere.

28 Verùm ut res apertissimè intelligatur, contēdunt † aliqui socium teneri defendere socium cohabitationis, ac etiam itineris, siquidem communis censetur iniuria, teste Cicerone pro Roscio Amerino, In rebus minimis socium fallere turpissimum est, propterea quòd auxiliū sibi se putat adiunxisse, qui cum altero rem cōmunicarit. Itidem actione 5. in Ver. socij putandi sunt, quos inter res cōmunicata est. Itidem pro Roscio Amerino, Testi ad alios esse possumus, socium verò cauere qui possumus? quam etiā si metuimus, ius officij lædimus. & 3. de Legibus idem existimat text. ad id omniū præstātissimus in l. item apud. §. tenerur. ff. de iniur. text. in c. hac ratione. 23. q. 3. & huius sententię authores habeo Barto. in d. l. 1. q. 6. Bonif. loco præcitato. Io. de Arn. in probl. 59. & in singul. 97. tametsi in hac controuersia, Socinus minimè in testem admittendus sit, asseuerat Thom. Gram. consil. 36. Aug. gl. & dictus Titius. quod etiā idem existimamus in consortibus, siquidē iniuria facta vni censetur facta toti cōsortio, proptetur Bar. in l. cū miscimus. col. 2. C. de agri. & cēstitis lib. 12. Corne. conf. 107. vol. 1. Panor. in c. cū non ab homine. de iudicijs, vers. & maximè. Flor. in d. §. qui cū aliter. & nos alio fortassis loco pleniori manu explicabimus. Ad id etiam

etiam pertinet quod & adnotat Bald. in l. 1. 6. q. C. vnde vi. Ang. de maleficijs in verbo, & dictus Titius. Carrerius n. 60. loco præcitato. pro quibus suffragatur text. in l. vnica. C. de raptu virg. & in l. raptores. C. de episcop. & clericis.

Cæterum ancipiti quæstione contendunt doctores, an liceat domino seruum, vel vasallum defendere, ac abbati monachum, & vice versa, explicat Bald. in d. l. prima quæstione septima. Florian. in dicto §. qui cū aliter. Ang. & Gandi. in locis paulò antè citatis, idemq; esse existimo in famulo mercede conducto: & antè negotiū nobis fuit agentibus de pœnis mandantis cōmitti delictum, cū & is de familia sit, ac proinde viribus & posse domino tenentur subuenire, etiam cū sui corporis periculo, tex. celebris in l. 1. §. eodem autem tecto. ff. ad Syllan. l. cū dominus. eod. tit. Alex. post Bar. in l. 1. §. sed lice. ff. quod metus causa. vsque ad eò vasallus tenetur dominū defendere: quod si non faciat, feudum amittit, etiam imminēte periculo vitæ suę, asseuerat Bal. in c. 1. quib. mod. feud. amit. col. 4. idem profitetur Angel. in l. 2. §. occiforem. ff. ad Syllan. quo in negotio plura extant doctorum responsa apud Campegium in decisione sacri consilij 130. speciali 13. Bal. & Ang. in l. excipiuntur. ff. ad Syllanian. Bald. in ca. 1. de prohibita alien. feud. per Feder. itidem in c. 1. §. fin. post glos. hic finijt lex Corrad. Aretinus idem professus in l. quidam cū filium. ff. de verborum obli. quarta columna. Alexander in l. frater à fratre. ff. de conditione indebit. Verùm illi hanc quæstionem non satis discussere. cū tota ferè vtriusque iuris schola in hoc cōsentiat: quæ sanè quæstio non solum doctorum autoritate, verùm & ipsa ratione probabilior est: cui & illud adijciam, non solum vasallum teneri dominum defendere, quin etiam patrem domini sub feudi priuationis pœna. Angel. explicat in l. 2. §. si pater. ff. ad Syllanian. Bald. idem existimat in l. secunda. C. de infan. expos. Bal. in cap. secundo. de feudo sine culpa non amittendo. Ifernja in d. §. si quis hominem. longè quidem aliter dominum domini sui vasallus minimè tenetur defendere. Baldus idem professus in capit. primo, columna prima. Quibus modis feud. amit. Doctores passim ex illo textu, sumentes rationem in leg. si quis à liberis. ff. de liberis agnoscendis, si tamen dominus feudatario mandasset, tenetur defendere, vti hac in specie docet Baldus in cap. adhæc, de pace iuramen. firmanda. colu. 8.

itidem in c. si de feudo fuerit controuersia Oldr. conf. 234.
 Baldus in margarita sua verbo, vasallus. apud quos pleraque
 id genus alia congeruntur, quorum omnium, ne chartę di-
 spendium ferant, consulto missa facio. Explicat Carrerius in
 practica crim. § homicidium. nu. 52. cum alijs.

Rursus vt ad propositam quæstionem reuertamur, illud
 sepissimè dubium exoritur, licere cuiquæ extraneo etiam
 defendere ignotum, Bald. Bartol. & plerique alij in dicta l. vt
 vim. Felin. in præcitato cap. quæta. passim doctores in l. t. §.
 sed & licet. quod metus causa. Bartol. in l. si in seruitute. ff. de
 furtis. ad finem. Florian. in dicto §. qui cum. Innocen. & doct.
 communiter in dicto capitulo si verò. de sentent. excommu-
 nic. Bald. in l. raptores. C. de episcopis & cleric. item in cap. si.
 ad fin. de re iudic. Decius in d. l. vt vim. quòd tanè ipsi intelli-
 gunt præcedente acclamando, Succurrite, vt explicat Barto.
 Bald. in dicta l. vt vim. itidem Bald. & Angel. loco præcitato,
 à quo intellectu ipse libenter discedo: quippe qui existiment
 contrarium, siue aggressus clamat, opemque petat, siue ag-
 gressor sit laicus, siue sacris initiatus, sicuti explicat Io. Anan.
 in cap. 1. de homicidio. Innocen. Abb. & Felin. in cap. si verò.
 in primo, de sentent. excommunic. & nouissimè huic accedie
 sententiæ Anton. Gomez. capi. 3. delicto. nu. 21. quorum opi-
 nio veritati magis fauet, & robore rationum suffulciam: Si-
 quidem aggressor offendit potissimum aduersarium suum,
 itidem rempublicam, ac proinde quilibet de populo posset
 utiq; iniuriam propulsare, ei que resistere. Vt ad præsentis
 quæstionis scopum deueniamus, & conuestiri possit isthęc
 sententiæ, tali ductus ratione, tenetur quidem quilibet etiam
 non requisitus subuenire proximo, ne damnum vel in bonis
 vel in corpore iniquè patiat, Tho. vtitur hac ratione 22. q.
 70. artic. 1. & inibi Caiet. Martinus Aspicue. in cap. inter ver-
 ba. 11. quæst. 3. corollar. 63.

Ad id etiam conuenit adnotare, casu quo aliquis sit astri-
 ctus aliquem defendere, possit ne armis eum tutare, & meti
 armorum vsus prohibitus sit? & utique licere: siquidem id li-
 cet, sine quo illud expedire non potest. l. 2. ff. de iurisd. omn.
 iud. Decius in l. nō videtur. ff. de regul. iuris. & in hac nostra
 specie est glo. quæ hoc ipsum vult in l. desertorem. §. fin. ff. de
 re militari. Bar. eius meminit in prima constitutione Codi-
 cis: & huius sententiæ authores habeo Anchar. in consil. 72.
 Paul

Paul. de Castro in consilio. 126. itidem Anch. in consilio. 87.
 idem professus Ias. in l. stipulatio ista. ff. de verb. oblig. Alexā.
 in consil. 115. vol. 3. quibus accedit Ang. de malefic. in verbo,
 & dictus Titius. penul. col. vers. quidem autem si quis promi-
 serit. Et in hoc negotio illud adnotandum est: qui astringun-
 tur personas defendere, teneri utique res & bona, sicuti ple-
 niori manu trademus in cap. sequenti, & explicat Lud. Carr.
 nu. 69. in præcit. §. homicidium.

His autem præmissis, vt ad institutum redeamus, hinc &
 illa solennis quæstio definiri poterit: Si quis pollicitus sit
 quempiam defendere, & eum, qui a damno commodè potue-
 rat illęsum alterū seruare, & defendere, minimè ex hoc te-
 neri ad illati damni restitutionem, etsi grauiter peccauerit,
 maximamq; dāni dati culpam cōtraxerit. nisi quis ex officio
 publico teneatur criminibus, & iniurijs obuiare, aut testi-
 monium dicere, quia in testem ad iudicium iussu iudicis vo-
 catus fuerit: Priori etenim casu contra legem charitatis tan-
 tum, sit posteriori verò contra legem iustitię commutatitue
 quarū prior obligatio nō inducit restitutionis necessitatem,
 sed posterior: sicuti in specie quam tractamus, tradidere ele-
 ganter Thom. & Caiet. 22. q. 62. artic. 7. Alexand. de Ales. 3.
 parte. quæst. 87. Adrianus quolibeto 11. quæst. prima. idem in
 quarto sententiarum tractat. de restitutione. q. prima. ad fi-
 nem. Syluester verbo, restitutio. 3. quæst. 5. Ioannes a Medie-
 na de restit. quæstione 9. vbi testatur hanc esse communem
 Theologorum sententiam: sed quid si quis promiserit defen-
 dere, & defendens passus extitit interesse, & damnum, an te-
 neatur defensus ad damna? Bart. in l. quoniam multa. in fin.
 C. ad leg. Iuliam de vi publica. existimat teneri.

Ex prima huius capituli radice tractari commodè poterit,
 quod quis si possit absq; proprio periculo efficere, tenetur 29
 alterum ab iniuria defendere, non tantum iure pontificio,
 sed utique etiam Cæsareo, tex. in cap. quantę. & inibi glossa.
 de sententia excomm. & in cap. dilecto. eod. titu. lib. 6. cuius &
 Iason. meminit in consil. 86. lib. 3. sed utique & iure ciuili:
 quod probatur à contrario sensu. & in l. culpa caret. de regu.
 iuris. ff. & huius sententię authores habeo Albertus. in l. me-
 tum. §. sed licet. ff. quod metus causa. Decium in capit. primo
 de officio delegati. colu. 3. Fortun. Garf. nostrę tempestatis fa-
 cilè principem in l. vt vim. ff. de iustitia & iure. ad finem. &
 omnino

omnium diligentissimè Io. Igne. in l. i. §. serui appellatione ff. ad Syllaniam. n. 125. Gratum in cōf. i. n. 47. & ex Theologis hanc sententiam omnino profitetur Adrianus quolibeto i. art. 2. col. 4. tametsi quo ad ius ciuile contrariū communiter receptum sit ex l. i. §. sed si in eo. ff. ad Sylla. gl. in d. l. culpa caret. & in d. c. 1. & in l. merum. §. sed licet. ff. quod merus causa. Bart. Ias. & Decius in p̄cit. l. vt vim. & inibi Bald. itidem in d. l. 1. q. 8. & Decius in d. l. culpa caret. & huius sententiæ fuit Bartol. & Alexand. in dicto §. sed licet & in l. prima. §. si in eodem. ff. ad Syllaniam. Anchar. in c. dilecto. de senten. excomm. in 6. Bart. & Hippol. in l. vtrum. ff. de parricid. Salicet. & Hippolyt. in l. i. C. de raptu virginum. & omnium diligentissimè Ludouicus Carrer. in practica crimin. de homicidio §. 4. nume. 19. & in §. 6. num. 63. qui dilatando chartas quampluribus remissionibus profitetur hanc communem. sed prior sententia veritati magis fauet. Siquidem iure ciuili qui alterum ab iniuria non defenderit, non sit puniendus, cum posset commodè id facere, saltem pœna ordinaria criminis regulariter: nihil omnibus tenetur quis alterum ab offensa & iniuria defendere lege charitatis & iustitiæ p̄cepto: non tamen tenetur id gratis agere, tex. est ad id celebris in l. si pater. §. i. ff. de donatio. vbi Iurisconsultus scribit, iustam esse in hac specie laboris mercedem. Idem notat Adrianus loco p̄citato, quolibeto primo, articulo secundo, columna tertia. cui nec admodum inuitus accedit nouissimè Ioānes à Medina in Codice de restitutione spol. 25. colu. 12. pro quibus adstipulatur text. in l. 4. §. si tibi iudicium dedi. ff. de conditione. ob turpem causam. & in l. solent. ff. de p̄script. verbis. quibus constat, nec repeti posse quod datum est ob indicandum seruum fugitiuum, aut furem, imò ex p̄tione & conuentione posset peti, actionemq; ad exigendum dari: & nihilominus lege iustitiæ, item charitatis p̄cepto tenetur quis furem indicare: quemadmodum adnotant passim doct. in c. qui cum fure. de furtis, & in c. dilectus. de excessibus p̄lat. glos. & Bart. in l. ciuile. C. de furtis. adnotant nostræ classis doctores in ca. Nero. 13. distinct. quo fit minimè teneri quem gratis facere id, quod ratione p̄cepti ad iustitiam pertinentis agere tenebatur: cui rationi respondendum esse censeo, id procedere in laboris mercedem, ita tamen vt ex mora non dati stipendij opus hoc pium minimè impe-

impediatur, cum & post p̄stitum auxilium iudex alterum cogere debeat ad solutionē iustæ mercedis. Ex quo quidem quasi ex eodem stipite plures iuris appēdices ac resolutiones colligi possunt, & primo minimè teneri quempiam, si forte fortuna sciat alicui necem p̄parari, tametsi reuelauerit, iure Cæsareo pœna afficiendus est, explicat Ias. post Bal. in p̄citata l. vt vim. tametsi in labem peccati incidat nō propalando, explicat Bar. in d. l. vtrum. cui accedit Pan. in l. si. C. de his quibus vt indignis. Hippol. in d. l. vtrum. text. est in capitu. de forma. 22. quæst. 5. & paulò antè meminimus, quasi per transennam quod longo subsellio tractauerimus, illud peculiari conatu agere constituimus.

Ad id etiam pertinet, subditos † adstrictos esse principem 30 ac patriam suam defendere, & tenetur delicto obuiare aliàs in lēse maiestatis crimen inciderent: in ea est sententia Bar. in d. l. vtrum. itidem in l. i. §. fin. de iustit. & iure. Ang. de malefic. in verbo, *che y tradito la tua patria*. Bonifac. loco p̄citato, & omniū diligentissimè Fel. in d. c. 1. Abb. pen. col. in c. 1. de rest. spol. aliàs pœna vltimi supplicij afficiendus esset reus criminis. Bar. loco p̄citato. Alexan. post Bart. in d. §. occisorum l. i. ad Syllan. Abb. in d. c. 1. Gemīn. in c. negligere. 2. fol. 6. Ang. loco p̄citato, & inibi Aug. itidem Ang. in l. pater. ff. de parric. Sal. in l. quisquis. §. id quod. ff. ad legem Iul. maiest. tametsi ab hac sententia discedat Bal. citatus per Ang. & Fel. locis p̄citatis, existimans pro sola scientia in crimine lēse maiestatis neminem esse vltimo supplicio afficiendum. Ob quam quæstionem ac opinionem profitetur, Bar. animam in tartaris cruciari, & Bal. accedit Hip. in d. l. vtrū. & inibi Alex. post Bar. Salic. Fel. & Hippo. locis p̄citatis. Anan. in rub. de patribus qui filios distrax. & est text. ad id p̄stantissimus in capitul. si quis Papa. 76. distinct. vbi reuelanti machinationem contra Papam p̄mium cōceditur, quibus accedit Baldus in consilio 34. volum. 3. Specul. in titul. de legat. §. iusta. versic. quid si potui. Decius in consil. 11. & in dicta regula, culpa caret. & in p̄citato capit. 1. Quinque tamen sunt casus, in quibus ex scientia quis tenetur, quos congerit Campeg. in decisi. centesima quinquagesima quinta, versic. ad quartam. & in 13. speciali. & casu quo teneatur, exigitur vt isthęc scientia sit probabilis, nec vtiq; sufficeret solius vnū dictum: id vnū addens clericū teneri proditionē regis & patrię reuelare,

uelare, intelligens vendicare sibi locum in parte spirituali, cōpatre & parrochiano. Quibus & illud adijcia n: Si sacris initiatus, tamen si prodicionem reuelare teneatur, si reus criminis ob clerici causam ad sanguinis pœnam punitus sit, incidarne in irregularitatis labem? explicat Abb. in c. 1. de restit. spol. & in c. Petrus. de homic.

Alius etiã hac in questione subiicitur casus, in atrocibus sanè criminibus prorsus homines adstrictos esse propalare, ac obuiare delicto, sicuti existimat Bal. in c. 1. de offic. deleg. & Bar. in præcitata l. utrum. itidem in extrauag. quoniã. titu. qui sint rebelles. in verbo, totius fidelitatis.

Hinc & illud subiicitur, Si sanè dux belli, non utique obuiaret delicto militis, vel versa vice, omnino teneri, uti hac in specie explicat Campeg. in decis. 130. 13. spec. vers. & prædicta faciunt. Matthesi. in not. 265. quibus nec admodum inuitus accedit Cur. in consi. 41. Fel. & Abb. in c. Petr. de homi. & Butrig. in præcit. c. quãt. de senten. exco. Rom. consi. 127. idemque professus Bal. & Iser. in c. 1. §. si quis hominẽ. de pace tenen. in vsib. feud. Gandin. in rub. de iudicijs dubitatis. 9. iudicio. & Hippol. omnium diligentissimè in præcitata l. 1. §. occisorum. ff. ad Syllanianum.

Ceterum huic loco conuenit ad eiusdem regulę sententiam expendere, sicuti iudex adstrictus, si sanè videat hominẽ interfici & insultari, obuiare delicto, aliàs criminis reus fit, sicuti in ea est sententiã Bal. in d. l. illicitas. §. veritas. itidem in l. nullus. C. de sum. Trin. vers. item nota. & in l. 1. §. qui ex. ff. de offic. præfe. vrbis. Is idẽ in l. si seruus. ff. de noxal. & feriosè id explicat Paris de Puteo in tract. syndicus, in verbo, negligentia. vers. qualiter. & in verbo, resistentiã. Hippol. pleraque id genus alia congerens in consil. 126. & nouissimè Nuuius Abendanius de exequendis mandatis regis c. 22. nu. 1. quod ipse intelligendum esse existimo, in iudice aliove superiori, qui dolo ac ex consulto desinat obuiare. sicuti auctores habeo huius sententiã, Fel. in c. 1. de off. deleg. & in præcitato c. quantã. Ang. in l. 1. C. de Nili aggeribus non rumpen. & Dec. in d. l. culpa caret. & in præcitato ca. 1. & Ias. in d. l. ut vim. & Andr. de Iser. idẽ existimat in c. 1. §. si quis hominem. de pace tenen. in princ. & illa iudicis negligentia dolo comparatur, c. ab eo. & inibi gloss. de appellat. libr. 6. notatur in l. mancipia. C. de ser. fug. & in l. eos. §. fin. C. de appell. tamen si in præ-

in prælato non obuiando delicto pœna afficiendus est, sicuti existimat glo. in d. c. 1. & in c. ea quæ. de offic. delega. Ancha. in cap. clerici. de immun. eccle. Quid etiã si quis prohibens, & quispiam alius prohibitioni obuiaret, in labem criminis incidat, explicat Nicolaus Plobius in tractatu de irregularitate. regula 20. & 21. & Felinus loco præcitato. Quæ omnia intelligenda esse existimo, & eò tendit isthęc communis sententiã Canonistarum, teneri quem obuiare delicto, si sanè commodè posset sine vitę suę periculo, sicuti existimat Hostien. in capi. solet. de sententia excommunicata. & Bald. idem professus in l. 1. colum. 3. C. de seruis fugit. itidem in cap. 2. de vita & honestate clerici. idem profitentur Felin. & Decius locis paulò antè præcitatis, præsertim Decius in d. l. ut vim verficu. successiue.

Quibus & illud adnotandum est, an in dubio dolus præsumatur in hac nostra specie, si sanè quispiam non obuiaret delicto? explicat Abb. & Felin. in præcitato cap. quantã. & in præcitato capitu. 1. Hæc sunt, quę sese obtulere, quo ad propriam vitę defensionem, nunc quo ad rerum tutelam aliqua prænotanda sunt.

Qui hominem occiderit non ad proprię vitę necessariam defensionem, sed ad patrimonij & rerum tutelam, immunem esse ab homicidij pœna & irregularitatis labe, tenet gloss. & ibi Bar. in l. ut vim ff. de iustitia & iure. gloss. quæ expressim hoc ipsum vult in l. itaque. in versicul. latronem ff. ad legem Aquil. ca. 2. ibi, te tuãque liberando. & doctores passim id adnotant de homicid. Itidem doctores in ca. significasti. el. 2. eodem tit. extatque hodie regia l. 4. titu. 13. lib. 8. ordin. & l. 1. titu. 17. l. 4. ferri. & l. 3. tit. 8. part. 7 & ibi nouissimè Greg. Lop. Barr. in l. 1. nu. 2. & 7. C. vnde vi. itidem in l. furem. nu. 2. ff. ad leg. Cornel. de sicar. glo. accedit huic sententiã in l. aduocati. ver. vitam. quam ibi ad id multum adnotat Bal. C. de aduoc. diuer. iudic. Itidem in l. suis nummis C. de oper. liber. idem in l. 2. C. de cõst. pe. quibus subscripsere Io. de Anan. in præcitato c. 2. & in c. perfodiẽs. de homic. & huius sententię auctores habeo Card. in cle. 1. de homic. Aret. cons. 80. n. 8. Hip. in cons. 4. nu. 8. & 22. & omnium diligentissimè in l. iurẽ. nu. 3. ff. de sicar. Ias. in prin. Inst. de act. n. 69. Dec. in præcit. l. ut vim. nu. 31. Chall. in consuet. Burg. in tit. des iustices. rub. 1. §. 5. fol. 42. col. 2. nu. 11. qui dilatando fimbrias, & implendo chartas remis-

remissionibus hanc declarat quæstionem. Matthæ. Afflic. in constit. Neap. lib. 1. rub. 1. 3. nu. 20. & Episc. Callaguar. Bern. Diaz de Luco in reg. 507. Matthesi. not. 134. & nouissimè F. Franc. à Victoria. in relect. de Indis siue de iur. belli. num. 4. quia licitum est cuicumque defendere proprias res, & ad earum necessariam defensionem hominem inuaforem occidere: nempe eo casu, quo res aliter defendi non potest ab inuafore, gl. Bar. & doct. in l. furem. de sica. tex. optimus ad hoc in l. 1. C. vnde vi. & inibi Bar. itidem Bart. & doct. in l. vt vim ff. de iust. iur. gl. in c. 1. §. si quis hominem. de pace tenen. & eius violat. Ang. idem professus in l. quoniã multa C. ad leg. Iul. de vi pub. Hip. in d. l. furẽ. nu. 5. regia l. 4. de los homezillos. lib. 8. ord. l. itaque §. lex duodecim tab. ff. ad l. Aquil. & in ca. 3. ad fi. de homic. quibus autoritatibus cõstat licitum esse occidere furem diurnũ, si se telo defenderit: quo fit pro defendẽdis rebus, pro capiẽdo fure, ne cum rebus aufugiat, licitũ erit eundem occidere: & huius sniã fuit Chass. in consuet. Burg. rubr. 1. §. 5. ver. quæro quomodo. nu. 11. pertinentq; ad hoc plures autoritates, quarũ meminit Chass. inibi: quã opinionẽ esse cõem de iure ciuili asserunt Ias. & Dec. in l. vt vim. Iac. Baul. in l. capitalium §. famosus ff. de pœn. fol. 5. & 6. doct. in c. 2. & in cap. significasti. de homic. Matthesi. not. 134. Aret. consi. 80. Czp. consi. 29. Pan. & Anan. in c. susceptum. de homic. itidem in c. clerici. lo 2. de vita & honest. gl. in sum. 23. q. 3. Fel. in c. si verò. de sent. exc. Lud. Car. in prac. cri. §. homic. 6. nu. 29. tradit Ias. Insti. de act. in prin. num. 69. Bern. à Luco in reg. 507. tametsi contrariã profiteatur cõem Fel. in c. 2. nu. 4. de homi. His sanè præmissis, plura, quæ iuris vtriusq; interpretes varijs propositis distinctionibus adducũt, aliquot iuris propositionibus in hũc modũ cõplectar, intelligendo sanè cõem opinionẽ tãetsi vis illata sit, vtpotè ædificãdo, cõstruẽdoq; domũ, siquidẽ iure & lege resisti põt. text. ad id celebris in l. si vitẽ §. ad ianuã ff. qd̄ vi aut clam. tex. est in l. de pupillo. in §. meminisse ff. de no. ope. nũ. & doc. vtriusq; classis paulò antè præci.

Secundus subiicitur casus, cõi consensu recepta sententia intelligẽda est, & si vis turbatiua alicui inferat, text. ad id elegans in l. 4. §. cùm gñaliter. & in l. cùm fundũ. & in l. 1. in §. vt vim ff. de vi & vi ar. Bar. huic accedit sniã in l. 1. §. hoc interdĩcto ff. de iti. act. priu. Tertius subiicitur casus, hanc defensionẽ ad necẽ vsq; licitã esse, nõ solũ ob patrimonij & rerũ tutelam,

iam, sed vtriq; pro dignitatis & officij defensione, tãetsi ex interuallo hoc fiat, asseuerat Bal. in rep. l. 1. nu. 60. C. de vi. tex. ad id apertissimus in l. apud Labeonẽ. in §. adijciẽ ff. de iniur. Quartò ad latiore intellectum istius conclus. & illud adnotationẽ meretur, hãc rerũ & patrimonij defensionẽ ad homicidiũ vsq; licere, èt amicos cõuocando vicinosq; qui quidem possunt optimo iure expellẽtẽ me à possessione mea propulsare, ac èt in eũ impetere, sicuti asseuerat Bart. in l. deuotũ C. de meta. lib. 12. & in l. prohibitũ C. de iur. ff. lib. x. cuius meminit idẽ professus Corf. in sin. ver. defensio. el. 2. quibus accedit Alex. in cõs. 119. col. 2. vol. 7. Hip. in sing. 456. Ias. in l. vt vim. ff. de iust. & iur. n. 30. & Ant. Gom. c. 3. delictorũ. n. 21. & Abẽd. in diction. suo ad leges regias, quẽ admiscuit trac. de exequẽ. mãd. regis, in ver. amparanca. Cãterũ in rapiente bonz exigẽt actus rapiendi, vtpotè isthãc defensio licita sit l. 3. tit. 8. par. 7. inibi, amparãdo sus cosas que le tomara por fuerza, an proinde sicuti pro defensione personæ licet occidere, itidẽ pro defensione rerũ? cõis est teste Ias. col. 5. in d. l. vt vim l. 4. tit. 13. lib. 8. ord. Car. in prac. ver. homic. n. 29. quo fit, per has regias leges sniã Inno. intelligitur in ca. si verò. in 1. de sent. exco. si sanè est in dubio, velit me percutere nec ne, immunis est eum occidens. Quintò & illud adnotationẽ meretur, ad hãc rerũ tutelam licitã esse defensionẽ, tãetsi ex interuallo fiat, existimat Bar. per text. inibi. in l. 3. §. cùm igitur ff. de vi & vi ar. Ias. in præcit. l. vt vim. Matthesi. in consi. Neap. incip. pacis cultum 20. no. 7. casu, idq; licere de possessione dericto ad decem annos vsq; se defendere, probat Bal. in l. fi. C. de his qui à non domino. Bar. Bal. in l. 1. C. vnde vi. quibus accedũt Bar. & Alex. in l. fi. C. vti poss. Gand. in rub. de defens. à reo facta. Bonifac. in rub. de insult. & percus. 3. col. ver. & prædicta vera. Quod quidem adeò intelligendũ esse existimo èt in sola detetatione rerũ, tex. ad id celebris in l. colonus ff. de vi & vi arm. Sextus subiicitur casus, hanc rerum defensionẽ licitã esse, quouis modo res fuerit iniustè occupata. glo. & inibi doct. in l. 1. §. vim vi. ff. de vi & vi arm. tametsi prorsus cõtrariũ existimet Bart. in d. l. 1. C. vnde vi. q. 6. tametsi ab hac sniã prorsus discedãt doct. Canonici, ac ciuili Philosophiẽ in albo primariæ doctriinæ positi, & hi existimantes cõtrariũ esse iure pontificio interioriq; foro, sicuti opinatur. Panor. Anan. Fel. nu. 4. in c. 2. de homic. quo in loco profuerur frequentiori doct. calculo receptam sententiam: quibus

Pro rerũ tutela, an liceat aliqũ intermere.

quibus accedit Dec. in præcitata l. vt vim. & Io. de Anan. in d. ca. 2. & inibi asseuerat id seruari in terris ecclesiæ subiectis in foro adhuc ciuili: quod existimat pro sing. Fel. ibi, quo fit iure Põtificio pro rerum tutela minimè licere quempiam interficere, ni vitæ propriæ ac rerum periculum immineret, vt potè ex d. c. 2. constat: & ita intelligit tex. illum Abb. ibi, & gl. in sum. 23. q. 3. siquidem tunc dubio procul iure Pontificio licita est isthęc defensio: quibus accedit Nic. Plob. in tract. de irregular. 37. irregularitate. Io. And. in d. cle. 1. in nouella de homic. Imò erit idem iure Canonico. explosa quorundam sententia, in d. ca. 2. cum sanè absque expressa auctoritate minimè sit constituenda differentia inter ius Canonicum & ciuile: & propterea sicut iure ciuili licet cuique res proprias defendere, ita & Canonico, vt probat tex. in d. cap. olim. in 1. de rest. spol. tamen nonnulli Doctores. in c. 2. de homic. per text. inibi velint constituere discrimen maximum in hac controuersa inter ius Canonicum & ciuile, quos pleniori manu sequitur Lud. Carr. in pract. criminali §. 6. n. 30. Postremò neque defendi poterit quod alij probare conantur, existimantes hanc defensionē ac occisionē vsq; licitā esse in foro exteriori, non autē conscix iudicio, sicuti hac in re sensit gl. in princ. 23. q. 3. not. Abb. Anan. & Fel. in d. c. 2. itidem Abb. in c. olim. col. 7. paulò antè citato. & nos in eadem palæstra lusuri certandi occasionem nacti, longè lateq; publicè legendi munere subeundo in c. si verò. de sent. exc. in 1. adnotauimus: si non licet pro defensione rerum aliquem occidere in diuino iudicio, eadem ratione non licebit in exteriori humano: siquidem occiso iniusta ex Dei & naturę instituto potest licere in iudicio exteriori, vel lege humana, atq; ideo non placet hęc dñia. Ias. & Deci. in d. l. vt vim. eam sequi videantur, sed & Caiet. in 2. 2. q. 64. art. 7. defendere conatur multis rōnibus, adhuc in aīa iudicio licitum esse hōem priuatum occidere pro rebus defendendis. Contrarium sanè pluribus iuribus, & rōnibus, auctoritatibusque magis probabile quibusdam visum est: & si hęc defensio rerum ad mortem vsq; iure nñali non liceret, fieri tñ posset, vt lege humana nō puniāt in exteriori iudicio, saltem pœna ordinaria, atq; in hūc sensum posset defendi, q̄ a doct. proximè notatis adnotatum est. Itidem hanc defensionē iuri nñali cōtrariā esse, atq; iure diuino & humano, probat tex. in d. c. 2. de homic. Quo constat aggressoris occisionē licitā esse, qui

qui se & sua simul defendebat: & pro huius conclusionis enucleatione iura, in quibus de defensione fit mentio, sunt vtq; adnotāda, vt inde lector opinionē amplectatur, quæ veritati magis faueat: cui accedit suūq; tex. in l. itaq; ff. ad l. Aquil. inibi, seruum latrocinantem insidiantem mihi. & ibi, aduersus periculū naturalis ratio permittit se defendere. Adnotāda vtq; sunt verba illius tex. in dictione, se. & rursus in dictione, mihi. & tex. ad id præstantissimus in ca. interfecisti. extra de homi. ibi, te tuāq; liberādo. & ad id adnotat ibi Ab. duo copulatiuè exigī, q̄ quis se suaq; defendat, neq; vtq; vnū sufficere. s. rerū suarū defensionē, vel sui defensionē: & inibi profiteſ illū tex. ad id neminem ante eum adnotasse, tamen gl. in c. 23. q. 3. in ver. fugiens. ante Abb. ita illū tex. intellexerit, neq; vtq; deseruire vidēt, quæ cōmētatores adnotāt, q̄ inibi copulatiua ponatur pro disiunctiua, vt arg. optimo deseruit tex. in c. verū. extra de iure iu. vbi ecclesia à iuramento extorto vitæ metu & rerū absoluit. Nihilominus tñ explicant ibi doct. sufficere iuramentum extortū fuisse metu periculi rebus inferēdi. Quo fit copulatiuā. resolui in disiunctiua, sicuti existimat Abb. in c. ex parte. el. 1. de rescr. Bart. in l. 1. & ibi Ias. col. 2. vbi pleraque id genus alia congeſsit ff. de iust. & iur. quibus vtq; accedo in specie illius tex. in c. verū. coniūctam (si opus sit) aliquā pro disiuncta accipi, vt in c. quē admodū. in gl. ver. quāuis ff. de iure iu. sed in spē c. interfecisti. mihi alia mens esset: & ratio, quā ēt defendit Baulē, in rep. l. capitaliū §. famosus ff. de pœ. fol. 5. col. 2. ad ff. eò maximè tēdit, quia in re ambigua verbis edicti seruiendum est l. 1. §. is qui nauem ff. de exercit. & huic snix accedit Bald. in l. 1. ver. tertio queritur C. vnde vi. & Reclus de Curte in rep. c. ff. de consuet. col. 2. 2. nec vtq; deseruire videntur ea, quæ pro cōi consensu recepta sententia adnotant doct. ex illo iuris adagio, quo vulgò circumferri solet, bona & res vitæ æquiparari, ex glo. communis consensu approbata in l. aduocati C. de aduoc. diuersi iud. quam adnotat Bald. in l. 2. C. de const. pec. & Catel. Corta in dictione pecunia. tex. est in l. illicitas §. nec tenens ff. de offic. præsid. & pleraque id genus alia nos adnotauimus alias. Cui dubio procul facilis est responsio: siquidē non est par ratio defensionis rerū & personę, arg. tex. in l. sancimus C. de sacros. eccl. & in l. in seruotum. ad. fin. ff. de pœn. l. iustissimè ff. de edic. l. in pecudum. ff. de vsur. rebus digniores sunt personę §. ff. Inst. de iust. & iure. &

Copulatiua an pro disiunctiua ponatur.

Obiectio- nis respon- sio.

Iacob. Baulem loco præcitate pleniori manu id explicat.

*Secundum
fundamen
tum.*

Secundo huic opinioni adstipulatur, quod vita hominis sit pretiosior rebus. c. suscepimus. de homic. l. sancimus. C. de sacros. eccle. d. ca. 2. sed sicuti quis tenetur plus seipsum diligere quam alterum: ita par est, quod tenetur plus diligere proximum, quam proprii patrimonij defensionem: & denique maiorem debet habere rationem vitæ alterius, quam proprii patrimonij. Quo fit minimè licitum esse pro rebus defendendis aliquem occidere;

*Tertium fun
damentum.*

ex Fortunio in d. l. vt vim. Tertio idè vltèrius coadiuuatur ratione tex. in ca. 3. de homic. cuius hæc sunt verba ad interpretationem legum civilium, quibus permittitur esse furem nocturnum occidi, non sic diurnum: hoc est enim, inquit, quod ait, si orietur sol super eum: quia poterat discernere, quod ad furandum, non occidendum venisset, & idè non debet occidi: hæc tenet diuus Augu. super Exod. c. 84. q. in vetus testum. lib. 2. ex quo deducitur furem diurnum occidi non posse, nisi se telo defendat: quia manifestum esse potest, quod non accesserit ad occidendum, sed ad furandum: ergo pro rebus defendendis non potest quis licite occidi.

*Quartum
fundamen
tum.*

Quarto, hæc eandem sententiam probat tex. ad id præstantissimus in ca. si quis alium. de pace ten. & eius viol. in vrb. Feud. in ibi, vitam suam defendendo, explosa interpretatione glo. ibi, quæ in errorem ceteros attraxit, intelligendo sanè idem de rebus, tex. celebris in l. sciam §. qui cum aliter ff. ad l. Aquil. ibi, qui cum aliter se defendere non possit: annotando ibi verbum, se. tex. in l. vt vim. ibi, iure hoc euenit, vt quod quis ob tutelam corporis sui fecerit, iure fecisse æstimetur, pondero ibi corporis sui, de rebus autè minimè, tex. in d. l. itaque ff. ad l. Aquil. ibi, seruum latrocinantem insidiantem mihi. & ibi, aduersus periculum naturalis ratio permittit se defendere. ad noto dictionem, se, & dictionem mihi, tex. in l. sed et si quæcunque ff. ad leg. Aquil. l. si fur è nocturnus ff. de sicar. ibi, si parcere ei sine periculo non potest. c. suscepimus. de homic. tex. in cl. vnica. eo. tit. dilatat chartas pluribus remissionibus

*Quintum
fundamen
tum.*

Iaco. Baullè in l. capitalium §. famosos. fol. 5. & 6. ff. de pœn. apud quæ longa est huius quæstionis disputatio. Quinto, hæc eandem sententiam probatur ratione, quæ S. Tho. vtitur 2. 2. q. 64. art. 7. ex diuo Augu. in lib. 1. de libero arbitrio: Quomodo, inquit, apud diuinam prouidentiam liberi sunt à peccato, qui pro his rebus, quas contemni oportet, humana cade polluti sunt? Igitur non licet pro rebus defendendis aliquem occidere: ipse verò

S. Tho.

S. Tho. huic rationi satisfacit, aliquam quæstionem tractans in responsione ad 1. dū inquit, autoritatè Aug. accipiendā esse in eo casu, quo quis intendit hominem occidere pro his rebus & palibus, non tamen cum quis agit, vt se & sua defendat. Postremò, tenetur quis dare ad subueniendum proprias res. ca. pasce fame morientem 85. dist. quasi videtur præferri vitæ proximi proprijs rebus: ergo tenebitur quis proprias res dimittere, quæ pro eis defendendis vitam proximi adimere. His vero rationibus Caiet. in d. arg. 7. rñdit cōcedens, teneri quem potius diligere, & rationem habere vitæ, quod proprii patrimonij in communi, non autem in particulari casu: & idè non tenetur quis omittere defensionem rerum, quæ sibi propriæ sunt propter vitam alterius cōseruandā, nisi itidè esset particularis casus, quo propter alterius extremam necessitatē incūbet eidem vitæ alterius tutela, vt in præcitate. c. pasce fame morientem. Rursus Pontificia constitutio, quæ cōem opinionem adiunat in d. ca. 2. de homici. nec obstare videtur præcipuè huic paradoxo nostro: siquidem existimo eam dacionem intelligendam fore, vt non excludatur defensio rerum absque periculo personæ, etenim in prima illius c. parte, rñsum est non licere cuiquam furem occidere, cum absque occasione capi cum rebus poterat: posteriori autè parte decisum extat licitā esse occisionem, vbi aliter fur capi non poterat, quæ per occisionem: atque idè dū ibi dicitur, te, & tua, est text. ille intelligendus alternativè, te, vel tua, si aliter capi non poterat: quem sensum tex. ille inibi insinuat, sensuque ibi Felin. Postremò, nec obstat ratio deducta ex cap. pasce. quippe quæ obtinet, cum est in extrema necessitate, quæ ipse aliter vitare minimè valet, quæ ex rebus meis, quæ eo casu teneor largiri elemosynam: longè quidem aliter in hac specie, qui meas res inuadit, nullam vitæ necessitatē patitur, vt ipse teneat dimittere proprias res, potius quæ occidere inuasorem eas defendens, explicat Syluest. verb. excōicatio q. 6. Et huic obiectioni respondet, secutus communem idem sentire videtur Caiet. d. art. 7. & hic memoria erant repetenda, quæ nos ad idem addimus. c. fures. ad finem. Ex quo præmissa communi sententia, non licere quempiam occidi pro defensione rei, quæ modici valoris est, sicuti notat Matthesil. not. 135. Abb. & Felin. in d. cap. 2. l. 1. & Gomez. in princ. de action. In tit. nu. 55. Hippol. in d. l. uerem. num. 8. ff. de sicar. argum. tex. in l. 6. ex plagis §. tabernarius ff. ad l. Aquil. Ex quo & illud annotationem meretur,

II 2 esse

esse irregularem clericum, qui pro necessaria rerum defensione hominem occiderit: quod, ut quibusdam placet, probatur in ca. 2. de homic. & in c. suscepimus. eo. tit. Abb. & docto. in d. c. 2. Nic. Plob. de irregularitate, reg. 37. Syluest. verbo, bellum 2. §. 7. Marian. Soci. in c. ad audientiam. de homic. nu. 40. Villadiego de irregularitate, c. de percussore. col. 14. quorum opinio frequentiori doctorum calculo recepta est, tamen si hæc sententia minimè probetur, in d. ca. 2. multominus in d. c. suscepimus. Quo casu maximus excessus contingit defensionis rerum, cuius ratione non potuit illud homicidium neque ob defensionem personarum nec rerum à culpa excusari, saltem ea, quæ sufficiens sit ad irregularitatem, ut gl. Abb. & doct. inibi tradidere: quam obrem hæc opinio consensu non potest habere certam auctoritatem ex prædictis iuris Pontificij decisionibus. Postremo, mihi magis placet immunè esse ab irregularitate, eum, qui ad necessariam rerum defensionem furem aut raptorem occiderit, in his casibus, in quibus ea occisio licita est, constat siquidem ex eo, quod hoc homicidium priuatum sit, & nullam culpam habeat, ex quo nulla oritur irregularitas: quia occidens aggressorem rerum & personarum, irregularis non est d. c. 2. nec itidem occidens furem nocturnum, cui sine periculo parcere non poterat d. c. 3. neque itidem occidens furem diurnum, quis se telo defendit, ut in eo. ca. constat. His etenim casibus non contrahitur irregularitas ex priuato homicidio, nulla alia ratione, nisi quia occidens nullam contrahit culpam in hac priuata occisione: quam obrem ubi defensio rerum iustam facit occisionem priuatam, consequens erit non contrahi irregularitatem.

S V M M A R I V M.

- 1 Furiosum nequaquam puniri ob delictum ab eo perpetratum, quin liber sit abs delicti commisi pena, ac ab irregularitate.
- 2 Medicorum iudicio relinquatur, an quis furiosus existimetur, furoremue simulet.
- 3 Furiosum incitantes, ut maleficium perpetretur, delicti reos factos esse constat.
- 4 Habens dilucida interualla, censetur furoris tempore deliquisse, nisi aliud probetur.
- 5 Nobilitatem non eximi, furore superueniente.
- 6 Ut criminis reus immunis sit, probare furorem debet.
- 7 Crimen ante furoris tempus committens, furore affectus, pena corporali afficiendus non est.

Qui

8 Qui semel furoris morbo laborat, semper estimatur furiosus.

9 Teste sufficere singulares in furoris probatione.

Responsum Clementis 5. in Concil. Vienenfi, in cle. vnic. de homic. nouo sensu declaratum est, & quædam annotata scitu non indigna. Cap. XXIX.

Plerunque in controuersia incidit quæstio, qua de iustitia legum dubitatur, & præsertim earum, quæ poenam innocentem ac furioso ob culpam vel crimen infligunt, & iuxta ipsius iustitiæ æquilibrium, furiosum nequaquam puniri ob delictum, & crimen ab eo commissum furoris tempore, ubi hæc in specie Modestinus ita scriptum reliquit in l. infans. ff. de sicar. infans vel furiosus si hominem occiderit, lege Cornelia non tenetur. cum alterum innocentia consilij tueretur, alterum facti infelicitas excusat, probat text. celebris in l. illud. ff. de iniur. c. illud. l. 5. q. 1. l. sed et si quæcumq; §. 2. ff. ad l. Aquil. l. pen. §. vlt. ff. de parric. l. si. ff. de admin. tut. l. diuus Marcus. ff. de offic. præsid. ex illo text. sumens rationem: siquidem satis furore suo punitur. l. pen. §. fin. ff. ad l. Pomp. de parric. text. in l. quod infans. ff. de rei vendic. text. in concilio Vienenfi Clementis 5. in cle. vnica. de homic. & frequentiori doct. calculo approbata est isthæc sententia locis præcitatis, extat hodie regia l. 9. tit. 1. par. 7. & l. 15. tit. 1. par. 1. & nouissimè Anton. Gom. tomo 3. delictorum. c. 1. nu. 70. & Greg. Lop. in præcit. l. 9. in verb. loco. Quod intelligendum esse existimo in eo, qui furoris morbo laborat: siquidem in eo neque dolus neque culpa cadere potest. l. si. tit. 1. par. 1. explicat diligenter Soc. consi. 47. vol. 3. & Greg. Lop. in d. l. si. etiã si matrem occiderit, uti argumento optimo deseruit text. in d. l. p. n. §. vlt. quibus suffragatur illa ratio viua & expirans: quia delicta absque villo consensu committi non possunt. l. 1. si quadr. paup. fec. dic. furioso equidem nullus est consensus. l. 2. C. de contrah. emp. & ved. quod fit furiosum pati posse iniuriam, minimè tamè facere. d. l. illud. etenim quod per furiosum fit, perinde est ac si casu, sine personarum ministerio sit factum. text. est in l. fin. ff. de admin. tut. unde si damnum aliquod cuiquam taciatur, minimè teneri constat ex d. l. sed et si quæcumq; §. 2. rursus ad stipulatur ratio: furiosus satis suo furore punitur. l. diuus. ff. de offic. præsid. Conuenit in hac controuersia, quod diligenter adnotat Ias. in l. 1. §.

Furiosus
an ob delictum
punitur.Furiosus
suo furore
satis punitur.

II 3 adipiscimur.

adipscimur. ff. de acquiren. poss. nu. 9. Decius in regul. in negotijs contrahēdis. ff. de reg. iur. nu. 3. doctores in l. ex facto. ff. de vulgari & pupil. Bald. in l. humanitatis. C. de imuber. & alijs. Bald. & Aluarotus in c. 1. anille, qui interfec. frat. Domi. sui. Barbat. in c. Raynuius. de testament. cum fact. imbecillitas furiosum excuset, præcitata l. diuus, & dicta l. infans. clementina vnica, de homicid. cap. aliquos. cap. nec his. capit. si quis insaniens. 15. quæstione prima. quia furiosus mortuo comparandus est, teste Bald. in dicta l. humanitatis. Explicat Doctores in l. si quis alicui. & in l. si per epistolam. ff. de acquirenda hæreditate. doctores in l. diuus. ff. de offic. præsidis. in consilio 99. num. 15. vol. 2. & mortuus corporali pœna afficiendus non est, teste Cyn. in l. 2. C. qui testamenta facere possunt. Dilatât chartas pluribus remissionibus nostrę clas- sis viri in l. furiosum. qui testamenta facere poss. C. explicat Iaco. Baulem, in repetitione l. capitalium. §. famulos. 15. limitat. ff. de pœnis. Ludouic. Carrer. in practica crimi. §. homicid. 6. nu. 13. apud quos longa est huius quæstionis disputa- tio. Omittendum illud non est, mente captos, ac furiosos ad securitatem proximorum pertinere, sicuti, constitutissi- mum est ex d. l. diuus. quæ lex sumpta fuisse videtur ex legi- bus Platonis, qui lib. 11. de Legibus, in hanc sententiam scri- bit: Nemo furiosus palam in vrbe, sed furiosum propinqui domi, quomodocunque possunt, custodiant: quod nisi fece- rint, mulciantur: Siquidem in l. diuus. puniuntur propinqui, qui negligenter furiosos obseruauerint: & vt obiter agam, ea verba, quibus furiosi ad agnatos, & gentiles deducuntur, sum- pta sunt ex legib. duodecim tabul. sicuti apud Tullium cõstat, lib. Rhetoric. 1. ad Heren. itidem libro de Inuentione.

Ex quibus satis superque constat furiosum liberum esse ac immunem à delicti commissi pœna. Quod intelligen- dum esse existimo, si sanè crimen commiserit durante furo- re. Cardio igitur dubitationis in eo versatur, si dilucida in- terualla habeat, commisitque delictum tempore sanæ men- tis, huius criminis reus afficiendus est pœna, vt quilibet alius tex. ad id celebris in præcitata l. diuus. versic. si verò, & hodie extant in hac specie præcitata leges parit, ex eo quòd con- uelli possit, furoris morbo laborans dilucida habeat inter- ualla tempore quo est sanę mentis. optimo quidem iure tes- tamētum facere potest, & quemlibet alium contractū vltro

citro-

citroq; obligatorium, tex. ad id celebris in l. furiosum. C. quī test. fac. pos. inibi glo. & cõmuni doct. voto recepta sententia, tametsi regulariter furiosus test. fac. non pos. & inibi Ias. n. 1. tex. in §. item furiosi. Inst. quibus est permis. fac. test. l. filius. §. Marcellus. ff. de testam. extatq; hodie regia l. 13. titu. 1. par. 6. & omnium diligentissimè Rod. Suarez in allegatione 1.

Ex quibus & illud constat furiosum liberum esse ab irre- gularitate, tametsi hominem occiderit, aut mēbro mutilaue- rit, tex. in d. clem. vnica. de homic. multisque autoritatibus præcitatis probatur, cui etiã adstipulatur illa ratio. Ignoran- tia, quæ priuat vsu rationis, excusat omnino ab irregulari- tate, præsertim illa, quæ ab homicidio procedit: quo fit, vt semper ad irregularitatē contrahendā ex homicidio sit ne- cessarium quòd id contigerit ex vsu rationis, quẽadmodum ex dicta constitutione vnica, de hom. deducitur, & inibi eius interpretes hoc ipsū senserunt, notatq; optimè in hac specie Alphõsus à Castro vir acutissimo igenio, ac præsigni erudi- tione præditus lib. 2. de potestate legis pœnalis, c. 14. versicu. 1. & principalis conclusio. igitur, furiosus hominem occidēs irregularis nõ est, quippe qui nullum habeat vsu rationis: & ideo inuoluntaria est omnino ea actio, deniq; absque vilo cõsensu procedens, ab omni culpa immunis est. Quibus & illud adijciã, an dementina excuset se explicant doct. per tex. inibi in l. aut facta. §. euentus. ff. de pœnis. vbi Bart. Bonif. in tract. malef. in rubr. de homic. ad fin. & rursus in rub. de insul. & percuss. in si. itidē, an insania excuset? traditur in cap. si quis insaniens. 25. q. 1. & Bonif. vbi supra quòd ambæ excusent de- mentia & insania, asseuerat Soc. in consil. 65. vol. 1. vbi etiam de fato, phrenetico & iracūdo principaliter eodē iure dispu- tari poterit criminis reis. Et vt rē ab origine pādā, duo sunt genera largorum ex Cicerone, libro Offic. 2. quorum alteri prodigi, alteri liberales, & hinc largitio, quæ significatur im- modica liberalitate. Ideo & Ausonius in egloga de vita hu- mana largitorem vsurpauit pro prodigo, vbi scribit:

Vitam parcus agas auidi lacerabere fama

Et largitorem grauius censura notabit.

Et virg. libro 2. Aeneidos.

Larga quidem semper Drauce tibi copia fandi.

Et Suetonius idem scribit in Augusto, Plautus in Epydi- cho Mostellaria Rudente, Iulius Cæsar lib. 1. Commenta-

IL 4 VITORUM

riorum belli Gallici, Tullius in Oratione pro Sexto Roscio Amerino, & Lucretius lib. 5.

*Quando omnibus omnia largè
Tellus ipsa parit.*

Quibus sic perpenhis ancipiti quæstione contendunt Doctores, an prodigus immunis sit delictum committens? tradidit Baldus in dicta l. furiosum. professus puniendum esse, glossa in l. si quis in tantam. C. vnde vi. Nicolaus de Neapo. in l. prima. ff. de curatore furioso. Bartolus & alij in l. is cui bonis. ff. de verborum obligationib. Et inibi Imol. Angelus & Baldus. Angelus in tractatu maleficiorum, verbo, scienter, versiculo quod in prodigo. Angelus in l. Fulcinus. §. adeo. ff. ex quibus causis in possess. eatur. Et Iason in dicta l. is cui bonis. Decius in l. furiosi. ff. de regulis iuris. Tamen si aduersari videtur illud tritum iuris adagium, Prodigus, cui bonis interdictum est, criminis reus à pœna immunis ex eo est, quia intellectu & ratione caret: ea ductus ratione, contrahere nec testamētum condere potest. l. is cui bonis. de verborum obligationibus. ff. Et inibi passim adnotant Doctores. l. is cui lege. ff. de testament. l. furiosi. ff. de regulis iuris. vbi Consultus ita scriptum reliquit: Furiosi, vel eius, cui bonis interdictum est, nulla voluntas est. Et maximo apice deseruire videtur text. in l. is cui. §. finali. ff. de tutoribus, & curatoribus datis ab his. Et argumento optimo deseruit textus in l. certi conditio. §. quoniam. si certum petatur. ff. quibus conuenit §. adeo. l. Fulcinus. ff. quibus ex causis in possessionem eatur. Et ferè tota vtriusque iuris schola in hoc consentit. Et denique gloss. suffragatur huic sententiæ in præcitata l. si quis in tantam. C. vnde vi. in glossa magna, versiculo sexto. de furioso. Cuius meminit eam dicens singularem Angelus de Perusio in l. si quis pro eo. de fideiussoribus. ad finem. ff. in se tamen contrariam sententiã veritati magis fauere existimo, quæ non tantum autoritate, verum & ipsa ratione probabilior est. Et de hoc disputare aliquos miror, cum plusquam manifestum sit, prodigum criminis reum puniendum esse. l. is cui. §. diuus. ff. de tutorib. & curatoribus datis ab his. vbi Iurisconsultus ita scribit: Nam æquum est prospicere nos etiam eis, qui quoad bona ipsorum pertinet curiosum faciunt exitum: & ex illo rex. sumens rationem Bar. in l. is cui bonis. ff. de verb. oblig. ad fin. q. pen. & inibi Paul. de Cast. ad fin.

fin. & Iason col. octaua, numero 17. Et plerique alij in ea sunt *Prodigus delinquēs* sententia, prodigum delinquentem, nec vtiq; à pœna immunem esse. Itidem Bartolus in l. si quis in tantam. C. vnde vi. tertia. columna. & inibi Salicetus numero septimo, & *na immunis est.* passim Doctores id adnotant. Et huius sententiæ authores habeo Baldum & plerosq; alios in l. furiosum. qui testamenta facere possunt. C. Angel. de Perus. in præcitato §. adeo. l. Fulcinus. quibus ex causis in possessionem eatur. Angelus de malefic. in verbo scienter & dolosè. folio. 48. vers. quid in prodigo. & eius additionator expressim idem adnotat.

Cæterum tamen minimè censeatur iudicium prodigum habere, id quo ad alienationem administrationemque honorum ceterur, longè quidem aliter quo ad delinquentem, siquidem criminis reus factus, integra persona, & cuius libertas delicti capax ceterur, ac ideo pœna delicti ordinaria afficiendus est, textus est in l. is cui. §. diuus. ff. de tutorib. & curatoribus datis ab his. ad id multum notant illum tex. Doctores paulò antea citati. Et omnium diligentissimè Guil. Magn. in dicta l. furiosi. numero 20. ff. de regulis iuris. vbi etiam existimat prodigum reum periurij factum vtiq; puniri. Et pleniori manu itidem explicat, numero decimo septimo, quo in loco ad ambas (vt zūt) aures, an prodigus criminis reus obligetur, & quando is furioso equiparetur, inibi numero 25. explicat Baldus in l. furiosum. C. qui testam. facere possunt. Angelus in l. Fulcinus. §. adeo. præcitata. & hanc profiteretur esse communem Cagno. in l. furiosi. numero decimo quinto. ff. de regulis iuris. & inibi Decius numero 6. tamen ad mortem vsque puniri non posset, asserit ibi Moline. communem. à priori tamen sententia non discedo, quippe qui existimem eam veritati magis fauere. Si quidem prohibitio legis prohibentis prodigum obligari, minimè trahitur ad obligationem ex delicto, vel quasi, quin ipse puniatur, si deliquerit. Et huic sententiæ accedit glossa in dicta l. si quis in tantam. tertia quæstione. & inibi Bartol. columna tertia. & frequentius inibi Doctores. Itidem Bartol. in dicta l. is cui bonis. columna. vlt. versicu. quæro nunquid prodigus delinquendo. & inibi Paul. de Castro ad si. & Alex. & Iason. ille columna 4. vers. quæritur etiam. hic col. 8. versic. secundo quærit. & Ang. in dicto §. ad finem. Et huius sententiæ authores habeo Paulum Castrens. consilio 182. in causa, quæ vertitur. columna. vlt. versic.

vt. verfi. neque obstat statutum. volum. 1. Alexan. consi. 24. opportunè. columna 2. volum. 1. & iterum consilio 89. volum. tertio. Decius in l. furiosi. colum. 2. ff. de regulis iuris. Stephanus Bertran. consilio 248. Donat. numero octauo. volum. 1. & est text. ad id præstantissimus in l. apud Iulianum. ff. ex quibus causis in poss. eat. ab. Alex. allegatus. Cuius meminit Ias. §. omnium. Instit. de act. col. 8. & est text. in l. sed si ex parte. §. quaquam. ff. quod cum eo.

Quibus & illud adijciam ad intellectum regis constitutionis §. 5. in Taurino conuentu lata, qua sancitum est, coniugem minimè posse contrahere absque mariti consensu: quam intelligendam esse existimo, nisi vxor deliquisset. Siquidem ex delicto obligatio nascitur, vt Instit. de obligation. quæ ex delicto nas. Et ne isthæc delicta remaneant impunita, constat vtique vxorem obligari ex delicto: profiteretur Raphael in l. more. & inibi Alexander col. 5. itidem in addition. ad Bartol. ff. de acquirenda hæreditate. idem ad Bartol. in l. apud Iulianum. §. vlt. ff. quibus ex causis in poss. eat. & huius sententiæ fuit Iason in l. si vovus. §. pactus ne peteret. col. 9. versic. sexto limita. ff. de pactis. itidem in §. omnium. col. 8. Insti. de actionibus & seriosè id explicat Andreas Tiraquelcs, pleraque id genus, alia congerens in legibus connubialibus in glossa 3. numero 146.

Secundò ad regiam cõstitutionem subijcitur intellectus: Si sanè alienatio vel contractus prohibitus sit vxori fauore alterius, tunc equidem, si vxor delinquat, vel quispiam illorum, minimè alienat in præiudicium alterius, textus est ad id celebris in l. si Anita. §. si vestigalibus. ff. de damno infect. inibi Bartol. col. vlt. & in l. Staius. §. vltimo. ff. de iure fisci. & in præcitata l. si quis in tantam. & in l. quæcunque. ff. de bonis damnatorum. Quibus in locis profiteretur in hac specie consuluisse, cui accedit Bald. consil. 215. proponitur. ad fi. vol. 2. Francif. Aret. consi. 14. viso & diligenter. colu. 4. versiculo sicut enim vasallus. Et huic sententiæ adstipularur ratio: nemo iure suo priuari debet sine suo facto, aut culpa. l. id quod nostrum. ff. de reg. iur. c. quæ in ecclesiarum. de constitut. cum plerisque alijs vtrobique adductis. Rursus vulgò circumferri solet pœnam suos authores sequi, nec vtique alios progredi. l. sancimus. C. de pœnis. & inibi glossa quæ niuibus Hybernis crebriora iura allegat pro hoc iuris adagio. Quo fit, bona

bona constante matrimonio acquisita communicari inter virum & vxorem, vt in l. 1. §. vlt. & in l. 2. pro socio. regia l. 46. titulo. 28. par. 3. & l. 6. tit. 10. parte 5. minimè vxorem relinquendo præiudicare marito in his bonis, sibi quisitis, constante matrimonio. Quod conuinci posset ex l. res vxoris. C. de donat. inter virum & vxor. qua quidem constat virum delinquendo non præiudicare vxori in rebus ei donatis: Siquidem, nec ipsi viro licet bona cõstante matrimonio, acquisita alienare. Sed tunc demum cum fecerit ex causa absque fraude, & dolo, iuxta leges regias, ac municipales, & consuetudines. Quod tradit Ioan. Lop. in c. per vestras. de donat. inter, §. 66. nume. 24. & 25. l. 4. titulo. 4. libr. 5. ordin. & l. 205. inter styli leges. Et plerique alij in ea sunt sententiæ, quos omnium diligentissimè congerit Didacus à Couarruias Archiepiscopus sancti Dominici, libro 3. variarum resolut. capitul. 19. nume. 2. Quæ omnia eò tendunt ad intellectum regiarum constitutionum præcitatarum. Siquidem alter coniugum delinquendo minimè potest alteri præiudicare in bonis que sitis constante matrimonio.

Illud etiam prætermittendum non est, mente captum criminis reum à pœna criminis immunem esse, ex text. & eius ratione in l. tam dementis. C. de Episcopali audientia. l. 2. ff. de testamentis. §. item furiosus. Et inibi glossa expressim hoc ipsum vult, Instit. quibus non est permillum facere testamentum. Quibus mirum in modum adstipulatur textus in authentica, vt hi qui obligant se hab. res minorum. in §. consideremus. collatione 6. quem text. ad id adnotat Baldus in l. sed & milites. §. iam autem. ff. de excusatione tutorum. itidem eius meminit in l. amicissimos. §. 1. eodem titu. & in l. 2. C. de curat. furiosi. itidem Baldus in l. humanitatis. C. de impub. & alijs. Quo fit, cum furioso æquiparetur, immunis erit à delicti pœna. Et huius sententiæ authores habeo Imol. in l. ex facto. ff. de vulg. & pupil. Fulg. consilio 80. Alexander consilio 54. & 140. vol. 1. Et rursus consi. 85. viso themate. & consilio 85. visis dubitationibus. vol. 2. & consilio. 3. breuiter. vol. 6. Soc. idem professus consilio 47. facti narrati. col. 2. vol. 3. Corn. consilio 22. col. 2. vol. 3. Pau. Parisi. in cons. 100. vol. 2. numero 1. & consil. 88. nume. 38. vol. 3. Ias. pleniori manu in l. patre furioso. numer. 3. ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris. Et omnium diligentissimè Francif. Curtius Iunior in consi.

confi. 51. num. 6. And. Alcia. in l. 1. nu. 59. ff. de verb. obl. Quibus accedit Marcus Anton. Barbier. in §. item furiosi. num. 28. Instit. qui testam. fac. pos. Ea que mihi opinio probabilior videtur, quam etiam competi eleganti subtilique disputatione Ioan. Igneum defendere in l. 3. §. ignoscitur. nu. 82. ff. ad Syllan. asseuerantē in summo Parisiensi Prætorio ita iudicatum esse. Pro qua doctorum calculo frequentiori recepta sententiā est textus ad id celebris in l. si furiosi. C. de nup. vbi Imperator sanxit mente captum absque permisso & patris consensu uxorem ducere posse, ad furiosos utique extendit: & versa vice. Cui sententię se subscripsit Ioan. de Anan. in c. ad audientiam. num. 9. de homic. & Igneus vbi supra, Bald. in l. sed & militis. §. iam autem. ff. de excus. tut. & in d. l. 2. & in l. humanitatis. Curt. Iunior. in confi. 81. num. 6. Alc. in l. 1. nu. 59. ff. de verbo. oblig. Babier. in §. item furiosi. num. 28. Instit. qui bus non est permis. facere testam.

Tametli inuitus item existimat Rom. loco præcitato. Cui sententię subscripsit Ioan. Montolin. in promptuario iuris, in verbo, furor. versic. ex delicto. Guliel. Benedictus in c. Raynutius. in ver. si absque literis moreretur, in tract. de exemplari substitutione. num. 23. Ias. & Ripaille num. 30. hic nu. 73. in l. ex facto. ff. de vulg. cui sententię se subscripsit Decius & Hieron. Cagnolus nume. 1. in præcitata l. in negotijs. ff. de regulis iuris, & hanc esse frequentiori calculo receptam sententiam asseuerat Ludouicus Gom. in §. item si quis in fraudem. num. 6. Instit. de action. & idem professus eandem communem existimat Hippol. num. 58. in l. 1. ff. ad legem Corn. de sicar. idem profiteretur Ias. tametli inuitus in l. si seruum. n. 7. ff. si ex nox. causa agatur. Ang. Aret. in tractatu malefic. in verbo, scienter & dolosè. num. 7. Marcus Anton. Barbier. in §. item furiosi. num. 13. & 14. Instit. qui testamen. facere possunt. Anton. Gomez. cap. 1. delictorum. nu. 72. & omnium diligentissimè ad ambas (vt aiunt) aures Ioan. Igne. in l. 3. §. ignoscitur. num. 79. ff. ad Syllan. à qua sententia nec in consulendo, nec utique in iudicando, nec latum quidem vnguem, discedendum est: tunc quia in pœnis & delictis mitior pars sequenda est: tunc etiam quia iudex necessitate coactus ante ipsius sententię executionem, ipsi reo tempus indulgere tenetur ad confitenda peccata sua: explicant Doctores ex illo textu sumentes rationem in l. Archigerontis. C. de Episcop. audien.

audien. ob quam causam iustissimum erit tempore sanæ mētis pœnam differre, suisque sumptibus alimenta præbere, aliàs de erario publico præstanda sunt: argumento optimo ex his que notant doctores in l. prægnantis. ff. de pœnis. nec minimo apice deseruire videntur fundamenta dictorum, vbi supra, existimantium furiosum pro absente haberi, rursus mortuo æquiparari: siquidem eò tendunt illa argumenta in proprio & vero absente contumace, in quo nec utique dantur nec considerantur prædictæ rationes: secus in furioso vero, qui quidem fictè & absque aliqua contumacia absentis loco habetur, sicuti in hoc dubio respondit Aretinus in d. l. ex facto ff. de vulg. itidem mors ciuili non æquiparatur naturali, nisi in his casibus à iure expressis, vt explicat glos. in ca. placuit. el. 2. 16. quæst. 1. cuius meminit pro singulari Bald. in authen. si qua mulier. colum. penul. C. de sacrosan. eccle. idem professus Aretinus in l. ex ea parte. columna 1. de verborum obligationibus ff. Ias. in l. si decesserit ff. qui satisfacere cogantur. num. 10. quibus accedit glossa in capitul. suscepimus. de rescriptis. libro 6. in verbo, non morte. Aliàs id euidentissimum absurdum sequeretur, tametli seruus reus criminis factus esset, eò quia censetur ciuilitè mortuus, corporali non esset afficiendus pœna, vt in l. quod attinet ff. de regulis iuris, quod quàm sit à ratione deuium, nemo diffirebitur, ex textu, in l. 1. ff. de pœnit.

Postremò ne sit obstat illud Theologorum, ad pœnam furiosum iudicari secundum opera commissa ante furorem: siquidem illud est, quo ad propriam conscientiam, & à Deo iudicatur, qui omnia scit, & cognoscit: cui equidem sine aliqua probatione nota sunt omnia: longè quidem aliter in iudice, qui non potest cognoscere furiosi defensionem, si utique non allegetur, & probetur, & denique satius nocentem impunitum relinquere est, quàm innocentem condemnare. Et denique hanc communem sententiam intelligo, ni simulatione vsus, furorem fingat: tunc siquidem executioni mandanda est sententia l. obseruare ff. de curat. furio. dicta l. diuus Bartolus, ceteri huius classis Doctores in præcitata l. congruit. Hippol. in l. 1. in princip. ff. de sicar. itidem in præct. crimin. §. opportunè 2. col.

Et vtrum quis verè sit furiosus, an verò furorem simulet, vt impunè delinquat, medicorū iudicio relinquitur, testibus

Tempore
sana men-
tis pœna
differenda
est.

Iac. Aret. Nicol. Neap. Bald. in l. obseruare ff. de cur. fur. & an agrotus sit sanæ mentis, vt iure testari possit, in ijs etiã medicis fides adhibenda est. Cin. in l. senium C. qui test. fac. poss. Bart. Bal. in l. 2. ff. eo. & furorem per medicos probari cõstat, ac dementiam, vt in l. 1. ff. de vent. insp. & in l. semel C. de remil. lib. 12. & in c. constituere 50. dist. Specul. in tiru. de prob. §. videndum. col. 7. Bal. in l. in eo. num. 2. ff. de testam. & inibi Ang. & Cum. quibus suffragatur Barb. in c. cum dilectus. nu. 8. de success. ab intest. Alex. in consil. 141. nu. 11. vol. 1. & omnium diligentissimè Marc. de Mant. in consil. 325. nume. 20. idem in Apothe. 267. & 396. in magnis. Quibus & illud adiiciam, dicto vnus medici standum esse in hac specie, si sanè alij non reperiantur, vt in authen. de non alien. §. quod autem. & inibi Barto. in l. 1. ad ff. de verb. oblig. idem in l. 1. in rix. in fine ff. de sicar. Abb. & Canonica Philosophiæ authores in c. proposuisti. de probat. præsertim Felin. nume. 8. tunc maximè fides adhibenda est dicto vnus medici, si sanè à populo salariatus fuerit, per text. ad id præstantissimum in l. 1. nu. 11. C. de ponder. & auri illat. lib. 10. cuius meminit Felin. num. 7. in præcitato c. proposuisti. & tradidimus ca. 13. nume. 30. §. lib. 1. & an morbus redierit ex priori causa, an ex noua causa, secundum Abb. in c. presbyterum. de homici. ac deniq; fides eis adhibetur in his omnibus, quæ ad medicinam pertinent, Spec. tit. de probat. 2. par. §. vlti. versic. hoc quoque notandum. Bart. in præmio Digestorum, in §. omnem. & in l. 1. ff. de ventre insp. &

Secundò sanè eò tendit communis hæc in re assertio quo ad penam corporalem, longè quidem aliter quo ad pecuniariam, vel publicationem bonorũ, existimat Bal. in d. l. furiosum. & in d. c. 1. Aret. & Ias. in præcitata lege ex factò.

Tertiò subiicitur casus, intelligendo nempe communem 3 sententiam, quo ad ipsum furiosum puniendum, secus quò ad alios operam dantes furioso, vt homicidium siue delictum committat, vt in hac controuersia respondit Angelus consil. 287. Hippol. plerosque alios allegans in l. nihil interest ff. de sicar. & rursus consil. 7. & hodie extat regia l. 10. titul. octauo pagin. 7. asseuerans, quòd si quispiam arma tradat furioso, & hominem interimat, homicidij pœna afficiendum esse explicant Doctores in l. nihil interest. ad legem Corneliam de sicar. & inibi Alber. explicat de permittente ex domo sua

mo sua sumi arma, ac deinde sequatur homicidiũ lege quippè Cornelia de sicar. tenetur, & inibi explicat Ang. de præbente domum, vtpotè inibi colloquia ac tractatus homicidij fiant, textus in l. qua actione §. Celsus ff. ad legem Aquil. & Doctores eam sumentes rationem, idem explicant.

Illud etiam adiiciam, furiosum ¶ dilucida interualla habentem, iuris præsumptione, sanè ceteri tempore furoris deliquisse, ni vtique aliud constet: sicut in hac specie probant Doctores in c. fi. de success. ab intest. Bart. & alij huius farinae authores in l. 2. ff. de bon. parte scienter posses. infanti vel furioso de Bar. Ang. in tractatu maleficiorum, parte, scienter & dolose. quæ opinio eò tendit, quando constat fuisse semel in furore, ni probetur contrarium, iuris præsumptio est in furore delictum commisisse.

Præterea illud subiiciam beneficij renũtiationem factam à furioso habente dilucida interualla minimè præsumi factam tempore sanæ mentis. cap. super hoc. de renuntiationibus. textus & inibi glossa in capit. finali, de successione ab intestato. verbo, compotem. explicat Lanfran. de Oriano in cap. quoniam contra. verbo, testium. columna 37. de probationibus. Alexander consil. 141. volumine 1. itidem consil. 85. num. 6. volu. 2. *Renuntia-
tio benefi-
cii facta a
furioso, an
valeat.*

Quibus & illud addam, in laborantem furore non posse resignare: siquidem cõsensus deest, ni dilucida habuerit interualla c. quamuis 7. q. 1. l. fi. C. de cur. fur. l. furiosum C. qui testamen. fac. poss. l. negotijs. & inibi Decius. Ferrar. & Guliel. Mayn. ff. de reg. iuris. & Rebus. in benefic. 3. pag. glo. 2. nu. 19. & 20. pag. 510.

Quibus & illud proponam in calce istius capituli furorne superueniens ¶ nobilitatem eximat? & minimè tollere existimo. Cuius sententiæ author est Bart. in l. 1. C. de digni. lib. 10. columna 5. versic. sciendum est ergo. Lauren. Calca. consil. 7. colum. 7. versic. ex supradictis. est text. ad id præstantissimus in l. cæcus. & in l. furiosus ff. de iudic. quibus adde quæ congerit Tiraquellus in tract. de nobilit. ac rursus capit. 15. num. 4. quo in loco declarat, an nobilitas parentum in filios furiosos descendat.

Verum enim uerò illud præte mittendum nõ est, quoniam modo ¶ furor probetur, paucis hanc quæstionẽ diluã, tamen 6 Doct. hanc quæstionẽ nõ satis discutere, tamen tota vt iusq; iuris

iuris schola consentit furorem probandum esse, siquidem quilibet praesumitur sanæ mentis. l. 2. C. qui testa. fac. poss. l. ne codillos C. de codicil. sed probatur furor ex actibus, & signis exterioribus, quibus iudex cautè arbitrabitur furorem verū esse, non fictū l. quidā in suo ff. de condi. institu. res equidem in animo consistens, per exteriora signa iudicanda est c. fin. de renunt. in 6. l. doli C. de dolo. text. ad id praestantissimus in l. ob quæ vitia ff. de ædil. edic. vbi Ulpia. ita scriptum reliquit: Si fortè propter febrem loquatur aliena, vel qui per vicos more insanorū deridenda loquatur l. 1. ad fin. ff. eo. tit. ibi, & quasi demens responsa dabat l. si is, cui §. diuus ff. de tut. & curat. datis ab his. inibi, ex sermonibus. iuncta gloss. ad fin. ibi, furiosi faciunt exitum. & glo. in ca. Gonsaldus 17. quæst. 2. inquit stultitiam probari per verba proferentis, si dicit, quod non erat sui cōpos. Itidē gl. in c. hoc habet 46. distin. pro quibus text. in d. c. cum dilectus. de sponsal. ibi, alienata mente dixisse. gl. quæ expressim hoc ipsum vult in l. si cum dotem §. si maritus ff. solut. matr. & inibi doct. text. in ca. legimus 93. dist. vbi asseuerat, quod fatuus fatua loquitur l. fin. C. de hæred. instit. tex. in c. 1. §. si verò. de cleri. ægrot. in 6. ibi, si episcopus demēs sit, & quid velit, aut nolit, exprimere nesciat, vel non possit cap. filij. de hæret. lib. 6. inibi, q̄ non sit sanæ mentis, & memoriam habeat inordinatam. Bart. idem professus in d. l. quidem in suo. & pleraque id genus alia congerit mirum in modum Suar. in alleg. suis. allegat. 1. col. 2. gloss. in l. nec codillos C. de cod. & in ca. Gonsaldus. in verbo, refutavi, 18. q. 2. Barto. in tract. de testi. in versicu. opposita prudentia, num. 94. Alber. in l. ob seruare. nu. 1. ff. de testa. Ang. in §. præterea. num. 41. Instit. de excep. Maria. Socin. in ca. ad audientiam. nu. 11. de homic. Sebast. Vantius in tract. de nullit. sententiar. rub. xj. de nullit. ex defectu inhabilitatis, num. 17. Carol. Ruin. consil. 67. nu. 8. vol. 1. Bart. Socin. in consil. 42. nu. 2. & in consil. 61. nu. 13. & in consil. 143. nu. 8. vol. 1. Deci. in cōsil. 448. nu. 7. Steph. Bertr. in consil. 48. num. 20. volu. 1. & 2. impressionis. Angelo authen. vt cum de appellat. cognos. in §. si quis de prædictis. num. 10. collat. 3. Roher. Maran. in repet. l. is potest. nume. 128. ff. de acquir. hæred. & Paul. Parisien. in consil. 87. nume. 4. & in consil. 88. nu. 1. volu. 1. pleniori manu Mart. Azpil. in capitul. si quando 9. except. per totum, de rescriptis. quo in loco ad ambas (vt aiunt) aures explicat hanc quæstionem.

quæstionem, & omnium diligentissimè Paul. Paris. consil. 87. per totum, volu. 3. præterim num. 4. plerosque docto. allegans pro hac omnium recepta sententia glo. iuncto text. in l. 2. ff. de iud. & in l. si cum dotem §. si maritus. glo. verbo, ferendus ff. solu. matr. glo. in c. 1. 46. distin. Bart. in tract. de testam. in c. incip. appolita prudentia. Bar. in l. 2. ff. de bonor. posses. infanti & fur. de lat. & in l. si is qui. §. fina. ff. de tutor. & curat. datis ab his. & in l. nec codillos C. de codic. & in l. si quidem ff. sol. matr. Bald. per text. inibi in l. diuus ff. de offic. præsid. Bald. in præcitata l. furiosum. itidem in rubr. C. si ex falsis instrum. doct. in l. mutuum ff. de acquir. hæred. tex. in c. filij. de hæret. lib. 6. & inibi notant docto. habentes memoriam inordinatam præsumi fatuum. Itidem in eo qui nescit exprimere quid velit, tex. in c. 1. §. si verò. de cleri. ægrot. lib. 6. Alex. consil. 64. Bart. consil. 60. Ias. in l. patre furioso ff. de his, qui sunt sui vel alieni iuris 3. col. & in d. l. furiosum C. qui testa. fac. poss. Alex. & Ias. in l. apud Iulianum §. constat ff. de leg. 1. Alex. consil. 54. vol. 1. cum pluribus alijs, quæ ad id adduci poterunt. Signa itidem ultra præcitata, ex quibus furor præsumi possit, tradunt etiam doct. in d. c. fina. de succes. ab intest. & in l. furiosum C. qui testam. fac. poss. Areti. idem asseuerans in l. 2. ff. de testam. Deci. optimè consil. 448. nec admodum inuitus accedit Alciat. de præsumpt. regula 1. præsumpt. 38. & Cornel. consil. 22. volum. 4. & quibus illud argumentandum est, quod Lanfrancus de Oriano notat in capitu. quoniam contra. de probat. §. testium. de position. Abbas in d. capitu. cum dilectus. Alexand. consil. 80. volum. 2. & iterum consil. 54. volum. 3. & in dict. l. si cum dotem §. maritus ff. solu. matrimo. & rursus consil. 54. volumine 4. & Socin. explicat hac in specie consil. 64. voto 1. & inibi ide fatuo, & de mente, & iracundo, ebrioso, & phrenerco Alexand. post Barto. in l. congruit ff. de offic. præsid. Bald. in capit. 1. an ille, qui interfecit fratrem domini sui. Ex eadem resolutione expediri poterit, quod passim controuerti solet, furorem probari per testes asseuerantes quem esse sanæ mentis, nec verba ordinata loquentem, sicut existimat Nicolaus Bellon. in consil. 73. nume. 2. Bald. in capitu. clerici. el primero. nume. 7. de vita & honest. per tex. in l. 1. C. vnde vi. existimat, quod ubicunque intellectus abest, ibi furor adest. Cuius meminit Matthæ. de Afflic. in decisi. 365. numero 2.

Quibus admodum nec inuitus accedit Nico. Boer. in decisi. 23. numero. 47. & Sebastianus Vantius in tract. de nullitate sentent. in rubr. 11. de nullitate ex defectu inhabilitatis seu mandati comparandi. pag. 195. nu. 15. & hanc esse sufficientem rationem probandi furorem profiteretur Corn. in consil. 319. num. 7. voto 1. & Socin. in consil. 92. num. 3. vol. 3.

Rursus illud constitutissimum est, furorem probari, si testes deponant furiosum ad interrogata minimè respondere, sicuti existimat Bartol. in l. quid tamen. in §. si arbiter. ff. de arbit. nume. 2. cui suffragatur. Bald. in l. solam. C. de testib. & in l. conuenticula. num. 5. C. de episc. & cleric. Bald. in l. data opera. num. 35. C. qui accus. non poss. & Ioan. de Imol. idem professus in c. quoties. n. 7. extra de testib. & inibi frequētius. doct. & pleniori manu in ea est sententia Barth. Soc. in consil. 92. num. 3. volum. 3. Corn. consil. 319. num. 8. volum. 1.

Insignis & admodū perplexa quæstio, quæ à iuris vtriusq; professoribus non infrequenter discutitur in hac specie: Si sanè testes deponant, scio, siquidem præsens fui, vndiq; eum laborantem furore vel dementia: & hos testes optimo quidem iure probare existimat Bart. in tract. de testib. & in vet. opposita prudentia. num. 95. pro quo tex. est ad id celebris in authent. vt cum de appell. cognosc. §. si quis de prædictis. in versic. si quis viderit. collat. 8. & inibi ad hoc multum notat Angel. numero. 10. cuius meminit Ias. in consil. 141. nume. 6. volu. 4. itidem in l. furiosum. nume. 5. C. qui testam. fac. poss. & inibi Dec. numero. 28. idem Dec. in consil. 448. numero 7. quibus nec admodum inuitus accedit Corn. in consilio 22. volu. 4. & in consilio 85. nume. 5. vol. 2. & ad id adstipulatur rex. in l. qui testamento. §. fin. ff. de testa. Illud etiam constat, furorem probari, si sanè vnicum actum furiosi vel mente capti egerit, sicuti existimat Ang. in d. l. furiosum. per text. ad id celebrem in d. l. quidam in suo. ff. de cond. institu. siquidem attendenda non est verborum pluralitas vel actuum: & inibi Bald. nume. 1. per illum rex. existimat, quòd totus actus exigitur, quòd sit perfectus sine furore vel dementia. Idem professus sequitur Corn. num. 4. & Alex. num. 2. inibi Rode. Suares in alleg. 1. pag. 8. Bar. loco præcitato, n. 95. in tract. de testib. & omnium diligentissimè Ang. de Gambellionibus in tract. de testa. in glo. 3. nume. 2. tamen si aliqua verba sanæ mentis protulerit, nihilominus si fecerit signa minimè homini

mini sanæ mentis conuenientia, furiosus ac demens æstimandus est, Corn. in consil. 69. nu. 73. Carol. Ruyn. in consil. 8. nume. 3. voto 3. Si ad amissim omnia, quæ in hoc capite desiderantur, declarantur, illud constitutissimum est, furorem probari, si sanè memoriā habeat inordinatam, text. est in c. glj. de hære. lib. 6. & inibi Gemin. vbi existimat paria esse, quem laborare furore, vel memoriā habere inordinatam. Alex. in l. si cum dotem §. maritus. nu. 7. ff. sol. matrimo. & in consil. 86. nu. 10. vel 2. Ias. in d. l. furiosum. Deci. num. 29. & Rom. in. nu. fin. inibi Barb. in præcitato c. cum dilectus. num. 3. Deci. consil. 448. nu. 2. & Ias. in consil. 151. nu. 6. vol. 4. Ant. Barb. in d. §. item furiosi. n. 37. Thom. Gram. in decisi. 2. num. 1. Catel. Cotta in memorabilibus iuris, in ver. furiosus. Rober. Maran. in præcitata rep. l. is potest. nu. 128. Syluest. in d. §. furiosi. nu. 2. Paul. Paris. in consil. 87. nume. 3. vol. 3. extatque hodie regia l. 13. tit. 1. par. 6. *Otrofi el que fuisse salido de su memoria.* & in l. 5. tit. 5. lib. 3. fori. Idemque existimat Auicen. fen. 1. & 3. tract. 3. cap. 12. de subeth. affachar. & est tex. in c. legimus §. si verò. de cleric. egrot. lib. 6. ibi, si verò episcopus demens sit, & quid velit, aut nolit. exprimere nesciat. Ias. num. 4. & Deci. nu. 29. & Riminal. Marian. nu. fi. in præcitata l. furiosum. idem existimat Rom. in consil. 306. nu. 5. & Rober. Maran. nu. 28. loco antè citato. Marc. Ant. Barb. in d. §. itē furiosi. nu. 17. Syluest. in §. furiosi. nu. 2. Insti. de cur. & omnium diligentissimè Pau. Paris. in consil. 87. num. 3. & 4. volu. 3. Ad id etiam pertinet, si sanè testes deponant, quem non esse sanæ mentis, nec esse in recto sensu, furorem probari: siquidem, qui non est in perfecta quiete, existimatur demens, sicuti existimat Pau. Cast. in consil. 155. nu. 2. vol. 1. Corn. in consil. 73. nu. 10. vol. 1. quibus accedit Soci. in consil. 62. num. 3. & 17. volu. 3. explicat Auic. loco præcitato. Quibus & illud adijciam, si fama feratur quem esse furiosum, itidem ab omnibus pro furioso reputetur: sufficiens si quidem ratio est ad furorem probandum vel dementia, rex. est in l. si furioso impuberi. in princ. ff. de cur. t. fur. & Bald. in §. item furiori. Inst. quib. non est perm. ff. & huius sententiæ auctores habeo Alex. in consil. 54. num. 2. vol. 1. & in consil. 92. nu. 23. vol. 4. Et rursus in consil. 141. nu. 2. vol. 1. Dec. in consil. 443. nume. 4. iterum in consil. 86. nume. 7. itidem in d. l. furiosum. nu. 29. Pau. Paris. in consil. 87. nume. 7. volu. 3. & qui

istis nostris non est satiat, videat ad ambas (vt aiunt au-
res) Rober. Maran. in rep. l. is potest. nu. 128. ff. de acq. hæred.

Intelligentes in vero demente, non utique in eo qui simu-
lat, vti maximo apice deseruire videtur text. in l. obseruare
ff. de curat. furioso. & in l. diuus 1. responso ff. de offic. præsid.
quorū ratio quo minus in hac quæstione militet, sanæ men-
tis nemo vnquam diffitebitur, & nos alios fortassis loco di-
cemus. Insignis tamen differentię ratio inter furiosum &
mente captum assignari videtur à Baldo locis paulò antè
citatis: Siquidem furiosus est, qui cum rabie furoris euiden-
ti furorē laborat: longè quidem aliter mente captus in hac
specie ille censetur, cui mens & consilium deficit, minimè
tamen furoris morbo laborat. In quo dubio pleraque doct.
respona extant apud Ias. in l. furiosum. nu. 2. C. qui testam.
fac. poss. & quilibet qui huiuscemodi artem mediocriter cal-
leat, ingenuè hoc fatebitur. Idem existimat Bal. in l. furiosi.
C. de nupt. Anan. in c. ad audientiam. n. 9. de homic. Fulgos.
in consi. 79. num. 1. & 2. Boer. in decisi. 23. num. 42. Stephan.
Bertrand. in consi. 178. nume. 4. volu. 4. primæ impressio-
nis. Ingn. in l. 3. §. ignoscitur. nu. 82. ff. ad Syll. Syluest. Aldobran
in §. furiosi. nu. 2. In l. de curat. Pau. Paris. consi. 87. nu. 11. &
in consi. 88. num. 5. vol. 3. In hoc capite solet versari quæstio
7 illa, quæ doct. capita torquet, an t̄ qui ante furorē crimen
commisit, possit iustè furorē affectus, pœna corporali puniri?
Bald. in præcitata l. furiosum. itidem in l. humanitatis C. de
impub. asseuerat hunc non esse puniendum. Siquidem ratio
potissima pœnæ in hoc extat, q̄ afflictione afficiat ipsum pu-
niendum, quæ sanè ratio in furioso deficit. Qua ratione sic
perpensa, eandem opinionem plures sequuti sunt, eamque
frequentiori doct. placito receptam esse profiteretur Ias. in l.
ex facto. nu. 30. ff. de vulg. idem col. pen. in præcitata l. furio-
sum. Iac. Bau. vbi suprâ, Barto. in l. congrui ff. de offic. præsid.
Dec. in d. l. in negotijs. Bal. in d. c. 1. Ange. de malef. in verbo,
sciēter & dolozè. & Hip. in l. 1. ff. de sicar. & omnium diligen-
tissimè Lud. Car. in pract. crim. §. 6. nu. 14. quo in loco pro-
fiteretur esse communem, ex eo, quia non potest formari pro-
cessus contra furiosum, vti existimat Bal. in d. l. humanitatis.
& plerique alij in ea sunt sententia in l. ex facto. & in d. l. fu-
riosum quibus in locis apud Alexan. Iasonem, Aretin. plura
extant in hac specie commentaria: siquidem is criminis reus
cūm

cūm esset sanę mentis, delictum commisit, ac postrema sen-
tentia iudicis lata condemnatus fuerit: si utique post sen-
tentiam condemnatoriam furorē labore, executio senten-
tiæ minimè fieri debet, etiam si processus legitimè factus es-
set cum delinquente sanæ mentis tempore: si ante iudicij
executionem furor adueniat, minimè conuenit ratio pœnæ
huic punitio, quæ in furiosum furoris tempore fit: sic Bald.
& alij probant: Maine. in l. ferè. ff. de reg. iur. fol. 302. col. 1. &
est adhuc in hac specie communis opinio, teste Ias. in præci-
tatis locis, Bal. in l. 1. C. de profes. & in l. humanitatis. nume.
46. C. de impub. & alijs. idem & Alber. in cap. 1. titul. an ille,
qui interfecit fratrem domini sui. in vsib. Feud. in fine princ.
Quibus admodum nec inuitus accedit Ioan. de Imola in ca.
Raynutius. nume. 143. de testam. Tametsi in alio celebri lo-
co vltro citroque dilatando chartas pluribus remissionibus
cogitandam hanc quæstionem reliquerit in l. ex facto. ff. de
vulg. & pupil. nume. 22. & huius sententiæ authores habeo
Alexand. in dicta l. furiosum. ea ductus ratione, quia furio-
sus mortuo utique comparandus est, vt paulò antè memini-
mus: & mortuus puniendus non est, sicuti existimat Cius
in præcitato cap. 2. & hanc esse frequentiori doctorum pla-
cito receptam sententiam existimo.

Cæterum suffragatur: Furiosus loco absentis existiman-
dus est, qui quidem minimè condemnari potest, sed pati tan-
tūm bonorum condemnationem. l. 2. §. furiosus. ff. de iure
codicil. text. ad id præstantissimus in l. vbi non voce. versicu-
lin. ff. de reg. iur. Paul. Paris. consil. 100. num. 13. vol. 2. quin-
etiam loco absentis utique censetur, non contumacis: liqui-
dem in eo contumacia non datur, text. in l. furioso. ff. de re
iudic. & inibi gloss. & doctores passim & in specie in ea est
sententia Aret. in l. ex facto. ff. de vulg. & pupil. ad finem.

Ex quo iuris appendix deducitur, hac nostra tempestate
absentem damnari posse iure Regio, tametsi iure Cæsareo
non. l. absente. ff. de pœnis. in aliquos casus, quos explicat
Bartol. in l. lege. §. & qui hoc de sicar. iure regio absens con-
demnari potest. l. 4. titulo. 4. libro secundo, fori. l. 7. titulo. 8.
part. 4. l. 6. titul. de los inyrios. libro tertio ordin. & pragma-
tica ordinis iudiciorum. 12. fol. 188. & l. 81. Tauri. Epi-
scopus Callagn. in practica criminali, capitul. 142. furiosus si
quidem damnari non potest. Nec utique obstat si quis recti

*Absens in
re regio cō
demnatur.*

limitatiq̄ue iudicij vir subijciat furoris morbo laborati cū ratorem dari posse, sicuti etiam datur minoribus, ac proinde condemnari, quod quā sit ab scopo veritatis deuium, nemo sanæ mentis diffitebitur. Siquidem minoribus conceditur accessorium, vt maximo apice deseruire videtur text. in l. clarum. C. de authorit. præstand. longè quidem aliter furioso datur, potissimum vt in eo iudicium vtique fundetur.

Secundo isthæc sententia conuestiri posset iuris adagio, furiosus mortui loco existimatur, text. ad id præstantissimus in l. bono. ff. rem ratam haberi. At ille post eius obitum condemnari non potest, nec vtique aliqua pœna affici, vt in l. defuncto. ff. de pub. iud. id etiam sequitur, nec furiosus post furorem. Et hanc esse frequentiori doctorum calculo comprobaram sententiam existimat Ias. ad fin. d. l. furiosum. itidem in l. ex facto. ff. de vulg. col. 10. nu. 30. & inibi Rip. n. 73. Flor. in l. sed & si quæcunque. §. i. iuriam. ff. ad legem Aquil. ad fin. Ang. de malef. in verbo, scienter, & doloso. 4. col. Hippol. in l. 1. ff. ad l. Corn. de sicar. col. 6. nu. 58. à Doctoribus multiplici veste ornatur isthæc quæstio, vt etiam frigore intentissimo caleseat, tamen non defunt doctores in albo primariæ doctrinæ positi, qui contrariam profiteantur sententiam. Siquidem Romanus in præcitata l. furiosum. qui tamen inuitus faretur Baldi opinionem in praxi seruari, licet à veritate deuia sit.

Nec defunt præter doctores aliquot fundamenta: & primò, qualitas post delictum perpetratum superueniens pœnam vtique mutat, vt maximo apice deseruire videtur. text. in l. 1. versi. per contrarium. ff. de pœn. & inibi Bart. Alb. ad id multum norant, & argumēto optimo deseruire videtur text. in l. si quis decurion. ff. de fals.

Secundò conuestiri posset ex præc. l. 1. ff. de pœ. asseuerans in delictis publicis, in quibus quidem à iure sancita est pœna, attendi tempus commissi delicti, quod locum, tempus, & pleraque alia, quæ quidem delictum augent vel minuunt, text. est ad id celebris in l. quod ait lex. §. si. ff. de adul. & inibi Bart. & passim doct. pari quidem ratione, etiam quòd personam, vti tota ferè vtriusque iuris schola in hoc consentit.

Tertiò suffragatur text. ad id præstantissimus in l. fin. §. sed cū antiquitas. C. de cur. furio. in quo text. id vnum constitutissimum est filium committentē causam ingratiitudinis, ac deinde

deinde furoris morbo laborat, exhæredari quidè posse: ad quod inibi meminere ad id notantes. Itidem in l. ex facto. ff. de vulg. Postremò ad stipulari videtur huic sententiæ illud eritum iuris adagiū, quo passim quæri solet: Cōmittens peccatum mortale tempore sanæ mentis, ac deinde furoris morbo laboret, à vitaq̄; discedat eodem morbo laborans, immunis equidem apud Deum non erit, secundum Theologos, ac canonicæ philosophiæ authores in cap. maiores. de baptis. & huic sententiæ se subscripsit Bar. in l. nunquā. §. si vi aut clam. ff. de vsuc. qui quidem text. ad id celebris est asseuerans quòd si existenti in mala fide superueniat furor, quo ad omnes iuris effectus, mala fides durare cœsetur. Ias. in d. l. furiosum. & aduersus hanc omnium receptam sententiam opponit text. in d. l. diuus. Quo in loco Mar. & Cōmodus Cæsares responderunt, furoris morbo non esse dandam veniam in criminibus puniendis. Cuius sententia tunc obrinet, quando furor simulatur ad euadendā punitionem: vel sanè, vbi ob dilucida interualla maxima est præsumptio crimen commissum esse tēpore ipso, quo illi aderat sana mēs, vt constat ex eiusdem responsi serie: & adnotata sunt, vbi text. inibi, nec morbo eius danda est venia: si morbo, ergo furori: siquidem qualitas adiuncta verbo, secundum tempus verbi, cui adijcitur, intelligenda est, vti explicat textus in l. in delictis. in §. si. ff. de nox. nec vtique obitare videtur, si aliquis recti limitatiq̄ue iudicij vir obijciat inibi contrarium probari. Siquidem text. asseuerat principem esse consulendum, an pœna dignus sit nec ne: quod minimè obitare nemo sanæ mentis diffitebitur. Siquidem clarus perspicuusq̄ue intellectus illius textus is est, si sanè sit insigne dubium super ipso facto, vel iure, & iudex nec vtique possit discernere, an commiserit delictum ante vel post furorem: in hoc dubio princeps consulatur, sicuti in hac specie ita explicat Alber. inibi, & Bartolus in l. congruit. eodem titulo. & regia l. 9. titulo primo. part. 7. & regia l. 15. tit. 1. pag. 1. & denique huius sententiæ authores habeo cōtra Bal. l. & communem sententiam Franc. de Albergo. de Aret. Qui quidem sub disciplina Bart. militauit: is, inquam, in d. l. furioso. Lud. Rom. in præc. l. furiosum. ad fi. C. qui test. face. poss. Ias. in l. si seruum. nu. 7. ff. si ex noxali causa agatur. Barbatus in cap. literis. de rescript. fin. col. Iason in l. ex facto. de vulg. & pupil. col. 10. num. 30. In quo dubio in praxi minimè

Quando
furor simulatur.

esse recedendum à Bal. & frequentiori calculo recepta sententia existimat ex eadem resolutione, si ad amissim omnia declarentur, quæ hic desiderari videntur.

Et illud adnotandum est, ad rotius istius capituli coronidem: ille, qui semel furoris morbo laborat, sit utique in dubio præsumendus semper furiosus, & præsumi existat. gloss. in capit. cum dilectus. verbo, compotem. de succes. ab intest. quam inibi sequuntur Anton. de Butrio. Abbas & plerique alij doct. passim: ad id adnotant doct. in d.l. furiosum. C. qui testam. fac. poss. Anchar. Card. in clem. si furiosus. n. 4. de homic. Cuius meminit asseuerans eam singularem Lanfran. de Oria. in cap. quoniã contra falsam. de probat. verbo, testium. fol. vlt. & Præpositus col. 2. in præcit. c. cum dilectus. idẽ professus existimat communem esse. Cui similis est glossa in c. indicas. 3. quæst. 9. Quam sequitur Iason in dicta l. furiosum. & Aret. in præcit. l. 2. Alexand. in consil. 147. num. 7. cum alijs ad quatuordecimum vsque, volu. 7. itidem consil. 92. nu. 16. vol. 5. & rursus in consilio 86. num. 12. vol. 2. ac iterum in consil. 141. nu. 4. vul. 1. Et huic sententiæ accedit Iacob. de Sancto Georgio in l. nec codicillos. nu. 3. C. de codicillis. & in l. hoc colore. nu. 3. ff. de inof. testamen. & Suarez in allegation. 1. pag. 10. versic. confirmatur etiam prædicta. Quod intelligendum esse existimo, si utique constaret furoris morbo laborare quodam tempore continuo, nempe per mensem, vel annum: longè quidem aliter, si probetur in aliquot actibus furiosum fuisse, non enim præsumitur adhuc illum furorem durare, sicuti existimat in hac specie Bartol. in l. si cunda. ff. de bon. possel. infant. delat. Quem sequitur Iason idem professus in dicta l. furiosum. numero tertio. Alciatus omnium diligentissimè in tractatu de præsumptionibus, regu. secunda, præsumptione 13. quibus se subscripsit Stephanus Bertrandus consilio 47. num. 24. & plerique alij in ea sunt sententia, & ferè vtriusque iuris schola idem consentit.

Secundò isthæc frequentiori calculo recepta sententia eò maximè procedit, & dicti furoris præsumptio quo ad actus, qui paulò post furoris tempus aguntur, siquidem tunc tempore actus gesti præsumitur esse in furore, uti argumento optimo deseruit textus in l. si ventri. in §. finali. ff. de priuileg. cred. & in capitulo officij. de elect. & in l. lecta. in versicu. discedam. ff. si certum petatur. & in l. petens. cum alijs. C. de pactis.

pactis longè quidem aliter quo ad alios actus, qui longo intervallo post furoris tempus arguuntur: in hoc dubio ita explicat Imola & Aretinus columna tertia. in l. 1. ff. de verbor. obligationibus. Ancharan. in clem. 1. de homicidio. finali columna. & signanter Bertrandus, loco paulò antè citato: atque hac ductus distinctione intelligens glossas præcitas existimat Bald. & inibi Alexan. & Iason in dicta l. furiosum. vbi Philippus Corneus numero quarto. Et huius sententiæ graues authores habeo, siquidem Ioan. de Imol. in l. qui testamentum. §. furiosum. ff. de testamen. in ea sit sententia, cui Bald. accedit & Marcus Antonius Barbier. numero 26. in §. item furiosi. Institut. quibus non est permitt. facere testam. Angel. Aretin. in §. testes. Inst. de testamen. Florianus de sancto Petro in l. sed et si. in §. iniuriarum. numer. 6. ad leg. Aquil. ff. Alexand. in consil. 86. numero 13. vol. 2. Stephanus Ber. in consil. 48. num. 24. vol. 1. & impressionis: & omnium diligentissimè huic accedit ententiæ Nicolaus Boer. in decis. 23. nu. 89. Barthol. Cæpola in præcitata l. ob quæ vicia. §. idem Iulianus. nu. 52. ff. de ædilitio edicto. quibus admodum conuenit Carolus Ruyn. in consil. 67. nu. 9. vol. 1. apud quem plura extant doctorum responsa in hac specie. Pro qua communi consensu recepta sententia ad stipulatur gl. in c. cum intercanonicos. in verbo, resolutus. de elect. quæ expressim hoc ipsum vult hinc morbum durare, ni prorsus contrariū probetur, sicuti inibi existimat Io. Andr. & Anton. de Butr. Cuius glosæ conclusionem professus meminit Marc. Ant. Barb. in præcitato. §. item furiosi. n. 25. Insti. qui. non est permitt. fac. test. Ias. in d. l. patre furioso n. 5. & Roder. Suar. loco præcit.

Tertio isthæc sententia stabiliri posset celebri Bartoli doctrina in l. si cum dotem. §. si maritus. ff. sol. matr. Vbi asseuerat, si quispiam aliquo morbo labore, si probetur furor, utique in futurum præsumitur durasse. Cuius meminit idem professus Angel. de Perus. in consil. 136. artic. penult. & hanc Bartoli sententiam mirabilem existimat Franc. Aret. in l. in eod. numero. 2. ff. de testamen.

Verumenimverò quod attinet ad furoris probationem, adhuc asseram audacter testes utique singulares sufficere, sicuti existimat Innoc. quem plerique alij sequuntur in capit. qualiter & quando. el. 2. itidẽ in c. cum oporteat. & ibi Imol. de accus. Specul. tit. de inquit. §. 1. vers. sed quid si vnus. & in §. nunquid

nunquid tractemus. versiculo quid si miles. & in titulo de teste. in §. iam de interrogatore. versitem à tempore. Baldus in l. prima. C. qui nu. tut. se. excus. Bartolus in l. de minor. ff. de quaest. vbi in ea est sententia: si sanè testis de vno furoris actu deponat, & alius de alio, probationem utique faciunt. Huic sententiæ se subscripsit Decius in consilio 448. numero 8. & in l. furiosum. numero 30. C. qui testame. facere pos. Alexander in consil. 92. numero 20. volumine quinto. & in cõsi. 147. numero 20. volu. 3. & in consilio 86. numero 11. volu. 2. & consil. 141. num. 2. volum. 1. Stephan. Bertran. in cõsi. 48. numero 22. vol. 1. Paul. Paris. omnium diligentissimè in consilio 87. numero 8. volu. 3. & Arnal. Lamber. qui niuib. hibernis plerosque doctores allegat in cap. 1. quæst. 13. nu. 50. de here. lib. 9. Carol. Ruy. consilio 67. numero 8. volumin. 1. Robert. Maran. in reper. l. is potest. numero 130. ff. de acqui. hæreditate. Ea ratio assignari posset: siquidem isti testes minime deponunt super aliquo facto in specie, sed utique in genere, asserendo quem esse furiosum. Quod equidem probari posset per pleraque alia specialia, quæ Bart. probat in l. Titia. ff. de solutionibus. Nicolaus Boer. in decisione 23. nume. 44. Felinus in capitulo licet ex quadam. in secunda limitat. extrâ de testib. & Paul. Paris. in consil. 87. nu. 8.

S V M M A R I V M.

- 1 Vini vsus fuit interdictus apud plerosque populos olim, & plures vini detestationes inscribuntur.
- 2 Ebrium non pœna delicti ordinaria, sed indicantis arbitrio asserendum esse.
- 3 Tres esse considerandos actus homicidio ab ebrio commisso.
- 4 Clerici vel episcopi, qui immoderatè potionibus incumbunt, si moniti non desistant, deponuntur, & à communionem fidelium privantur.
- 5 Si quis hominem tempore ebrietatis occiderit, irregularis est.

De ebriorum pœnis quædam veterum responsa adnotata. Cap. XXX.

Lex solonis in ebrietate.

Ebrietatem in maximis viris adeo perosam constat, ut Solon Atheniensium legislator legem statuerit, cuius verba hæc erant: Princeps si ebrius deprehendatur, morte mulctetur. Plutarchus in iust. Laconi. ut ebrietatis quoque

quoque turpitudinem fugiendam esse ostenderent Lacedæmonij, rusticos seruos multo mero ingurgitados in iuuenum conuiuia inducebant, ut cernentes adolescentes temulentorum insaniam deformem, præcipitemque furorem, sobriè honesteque viverent, & ebrietatem tanquam rem turpem & adhorrendam fugerent. Qua occasione nacta, antiquitus lata lex fuit: actus vsu receptum est apud plerosque populos, quod vini vsus esset interdictus fœminis, sicuti apud Romanos obseruatum fuisse commemorat Dionysius Halicarn. libro secundo. Polybius idem professus libro sexto. Marcus Cato in Orat. pro dote. Tullius lib. tertio de natura Deorum, itidem libro tertio, de republica. Valerius Maximus de statutis antiq. Plinius lib. 14. capit. 13. pleraque id genus alia coniecit Plutarchus in problem. Roman. Tertul. in Apolog. cap. 6. Quibus accedit Ambros. in Epist. Pauli ad Collossenses, cap. 3. & Aulus Gellius libro 10. cap. 23. Lactantius libro primo, capit. 22. Hisque accedit Blandinus libro 5. triumphantis Roman. scribit instrumentum dotale legisse ante annos plus minus triginta apud Romanos vsu receptum esse, cum patri puellæ sponsus promittebat, quoties peperisset, vinum illi octo primis diebus, quantum deceret, bibendum daret: Itidem de medici consilio, quandiu ægrotaffet, insuper omni festo solenni die, potu illa vnico oblectaret, rursus de Milleijs Theophrastus meminit, & Cælius vir antiquitatis peritissimus lib. 15. Antiquar. lect. capi. 6. idque perquam maximè reipublice conuenit, ut fœminæ abstemiæ sint. Et Valerius Maximus lib. 2. cap. 1. itidem libr. 6. cap. 3. & sanctus Thom. 2. 2. quæst. 149. art. 4. & Plato libro. 2. de Legi. existimat legemque latâ fuisse, ut pueri vsque ad decimum octauum annum vini vsum prorsus ignorarent, nec oportere ignem igni in corpus atque animam suggerere, antea quam viri effecti subire labores incipiant, deinde vino moderatè vtantur vsque ad ætatis annum trigessimum: ab ebrietate verò & vini repletionem iuuenes omnino abstineant. Hæc ille. Et Plato in Timæo, & rursus lib. 2. de Legibus, interdicat vino pueris vsque ad annum duodeuigesimum, ne ignis (inquit) igni addatur. & Galenus lib. cui titulum fecit corporis temperaturam animi mores sequi. §. siquidè omnis mulier vinolenta, eadem quoque meretrix est: uti hac in specie existimat diuus Chrysostr. enarrans illud Matth. ca. 1. Cū esset despon-

desponsata mater eius Merie, &c. quæ nacta occasione mulieres sua ingluvie, voracitate, bibacitate, victus intemperantia, sunt podagræ obnoxia, ut existimat Hippocrates lib. 8. Aphorismorum. ca. 29. & pluribus luculentissimisque verbis idem profitetur Galenus in enarratione eiusdem Aphorismi. 29. cui sententiæ concinit, quod scribit elegantissime doctissimeque Sen. ad Lucium, Epist. 95. & his accedit pleraque id genus alia cogerens Petr. Apponen. tunc Philosophus, & medicus magni mercurule nominis in Conciliatore, differentia 9. & rursus in problematum Aristot. lib. 10. ca. 36. Ceterum Promachus bibacissimus omnium iudicatus palmam meruit, & corona vnus talenti à rege donatus est, morbo præ ingluvie atque illusione subito correptus, post tertium diem interiit, & cum irrisione omnium pompa funeris magno comitatu ei celebrata est, ex Plutar. in Apophth. hæc est ille (inquit,) belluonum potandi ratio, ut quò magis potent, eo magis sitiant. Scitè illud dici potest in omnes, quod Scytharum legati in solos Parthos dicebatur, qui eos quanto magis bibant, tanto magis sitire affirmant. Fuit etiam Alexandro hoc turdissimum, quod post multas victorias opiparum lautumque conuiuium amicis compluribus suis præbuit, in quo meracæ potationis certamen exhibuit, & palmam coronamque victori proposuit. Postremò Philippus Macedo, & Alexander eius filius, uterque rex. nimia vini auiditate quamplurimas virtutes obscurauit. Quibus memoria repetere libet in Imperio tria monstra successisse, sicuti Platina scribit in vita Pontiani primi huius nominis pontificis. Diadumenum, Macrium, & Albinum. Albinus autem sicuti ingluvie deditus erat: quia quicquid quæsierat ventri donabat auaro, ob edacitatē nomen cepit, qui centum Persica campana, decem melones Hostiente, quingentas ficos passarias, quadraginta ostrea vna cœna comederat, postremò luxui, & continuo otio deditus, fuit & gladio à militibus imperitus: est author Ioannes Igneus in Incessarius. §. non aliàs. numero 859. ff. ad Senatusconsultum Syllanianum. hinc & illud de duobus Imperatoribus memoria proditum est Tiberio, & Albino edacior & bibacior: Scribunt nonnulli sepe vno die vini amphoram bibisse, & libras carnis quadraginta, alij sexaginta vno die comeditisse, tantæ crassitudinis existimarunt esse, ut sudore sui corporis (quem calice excipiebat) tres sextarios imple-

impleuerit, pollicemque adeò pingue habuisse, ut vxoris dextrocherio pro annulo vteretur: ab eo inde ortū esse prouerbum, sicuti existimat Igneus loco præcitato. nu. 862.

Memento homo, cum vinum potas, te terræ sanguinem haurire: ebrietas multa mala fecit, ut constat ex Geneleos capit. 9. siquidem Noe ebriatus vino, dinudatus est in tabernaculo, suumque punit authorem. Loth etiam inebriatus incestum cum filiabus commisit, Geneleos 19. & Leuitic. 10. Quicumque votum fecerit Domino, à vino abstineat. Num. 6. etenim prima tentatio filiorum Isracl in deserto sanè fuit de potu. Exod. 27. Ammon in conuiuium Absalon temulentus occisus fuit 2. Regum. & 3. Regum 20. Holofernes bibit multum vinum, & Judith ipsum interfecit. Judith 13. & Esa. 22. Ptolemæus conuiuium fecit summo sacerdoti, ac duabus filijs eius: cum ebriati essent, occidit eos. Machab. 16. & sanctus Thomas 2. 2. quæstio. 150. artic. vltimo, explicat quendam Pithagoricum legem statuisse, grauiori pœna essent afficiendi ebrii, quam si sobrii deliquissent: sicuti explicat Philosophus 2. Politicorum. Qui enim ebrietatis crimen parum esse existimat, audiat Apostolum Paulum dicentem: Nec fornicatores, nec Idolis seruientes, nec masculorum concubitores, nec auari, nec adulteri, nec ebriosi regnum Dei possidebunt. Cognouit & Homerus lib. 6. Iliados potum maximè noxium esse & corpori & animæ: vir inebriatus vacillat, & ab impubere puero ducitur animam habens humidam, ignorans quorsum eat: modestè tamè admodum vtile est, uti hac in specie explicat Plinius libro 14. capi. 5. & Paulus Aegineta lib. 1. capit. 95. etsi sacris scriptoribus Salomon Ecclesiast. 31. pluribus in locis, multum autem, & immoderatè bibere, multorum malorum causa est, profitetur Galen. libro. de substantia potentiarum animalium, capite tertio. & inibi libro, cui titulum fecit, quod mores animi temperamentum corporis sequantur Alex. Aphrodis. libro secundo Problematum, capite 89. & ex Plauto constat non vinum moderari, sed vino solent, qui quidem probi sunt. & Plinius ait, homini cicuta est vinum, & Plautus, nimis est vtile vinum atque amor, si ebrius atque amenti impunè facere quodlibet licet. Idem Plaut. magnum vitium vino est, pedes captat, primum luctanti dolosus est: & dubio procul ex Ouidio constat, dum ait,

Vina parant animos Veneri.

In vinum confertur plerunque culpa: Quod si loqui posset, se defenderet. Quibus admodum carmina Propertij adstipulantur.

Vino forma perit, vino corrumpitur etas,

Vinum memoria mors.

Et id perquam maximè constat ex Sophoc. & Charet. Græcis authoribus, quos refert Stobæus de cont. & sobriet. ser. 17. in hæc verba.

Ventrem modis omnibus refrænare coneris.

Venter & multorum capax & paucorum.

Ventrem Deus odit, ventrisque epulas: propter ista enim temperantia soluitur.

Et ex Simonis Epistola ad Aristippum dubio procul constat in hæc verba professus, famis atque sitis non obliuisci oportet: multum enim potest apud sobrietatis ac prudentiæ studiosos. Et ex Demosthene constat, Socrates rogatus, quoniam à cæteris hominibus differret: respondit, alij quidem viuunt, ut edant: ego ædo, ut viuam. Et Plato sapius siti laborans à puteo hauriebat aquam, iterumque fundebat, ut ita cupiditatem castigaret: nimium vinum semper est malum. Et ex Theog. sententia constat Græci authoris,

Turpe est virum ebrium apud sobrios esse,

Turpe item si sobrius cum ebriis fuerit.

Vinum si bibas multum, noxium est: at si quis ipsum bibat prudenter, iam non malum, sed bonum est.

Et ex Theognide constat,

Quisquis bibendo modum superauerit, is non amplius sua lingua compos est, nec mentis.

Verba effatur balba, quæ sobrijs dedecus fiunt. Nullo enim quolibet agendi pudore ducitur, quandiu fuerit ebrius: Qui prius sapiebat, tunc stultus sufficitur. Hæc tu animaduertens, vinum ne supra modum ingurgitaueris.

Sed prius surge, quam inebrieris, ne te sibi subiciat venter, tanquam mediastenum improbum quotidianis laboribus inseruentem. Tam stolidi, quam sapientis vinum immoderate potum leuissimum reddit animum.

2 Ceterum & illud obuium est plurimum, quidem temporum maximum noxium & corpori & animo, sicuti Plin. author est, & Paul. Aegineta his in locis, quibus & antea meminimus:

mus: nec id latuit Homero lib. 6. Iliados:

Nec mihi vinum afferas dulce veneranda mater.

Ne me enerues, roboris autem antea vigorisque obliuiscar.

Cuius signanter meminit Galenus libro de substantia potentiarum animalium, cap. 3. Eodem libro, cui titulum fecit, quod mores animi temperamentum corporis sequantur. Quibus in locis citat sententiam Theognidis, dum cecinit.

Vinum potatum multum malum: si vero quis ipsum potarit prudenter, non malum, sed bonum.

Et Artemidorus mirum in modum id explicans huic accedit sententiæ de Somniorum, libro primo, c. 63. Alexander Aphrodisæus libro secundo Problematum, cap. 89. libro secundo Epigram. Græc. quod sic vertit Gellius linguæ Latine author.

Sumere nec nimium Bacchi valet optimus usus.

Nec nimium hinc mæror, provenit inde furor.

Quibus & illud adijciam, quod si modestè vinum sumatur, admodum utile est, ex Plin. & Paulo Aeginetæ: his in locis, quibus & antea meminimus. Et constat ex Homero libro 6. Iliados.

Viro autem fesso robur magnum vinum auget.

Eodem libro 14. Iliados asseuerat Bacchum gaudium esse hominibus. Et Virg. lib. 1. Aeneidos,

Tum victu reuocant vires fusi que per herbam.

Implentur veteris Bacchi.

Et Valerius Flaccus lib. 2. Argonauticum,

Cæteris tum munere fessas,

Restituunt vires, & parco corpora Baccho.

Plinius lib. 12. c. 1. Galenus huic etiam accedit sententiæ lib. Tegn. 3. c. 12. Hippocrates li. 7. Aphorismorum, apho. 72. Et Homerus asseuerat lib. Odyss. 2. vinum ipsum dare vires, & audaciam, dum scribit:

Vinum & farinam, siue polentam esse medullam

Hominum.

Et idem Homerus lib. 20. eiusdem operis & libro 9. Iliados ad finem scribit:

Nunc quidem dormite delectati dilectum cor.

Cibo & vino: hec enim robur est, & fortitudo.

Et idem lib. 19. eiusdem operis, cuius meminit Alex. Aphrodisæus lib. 2. Problemat. c. 72. Et Macedonius signanter Epigram:

gramma confecit, quod extat inter Græcorum Epigrāmata.

Febre laborantem medicus me inuiserat intrò,

Vixq; ingressus, ait tollite vina procul.

Tantum indulxit aquam misero, miser ipse, nec audit

Quod vinum esse hominum robur Homerus ait.

Et pleraque id genus alia, quæ curiosis conijcienda relinquo, candido lectori obuia erunt, ex Homero lib. 4. Iliad. & lib. 2. Odyssæ, Gellius lib. 17. ca. 8. Macrobius lib. 7. cap. 12. Dioscorides lib. 5. cap. 839. Plinius Togatorum princeps, lib. 14. c. 5. Lyricus Horatius lib. 2. Sermonum, Satyra 8. feruida vina appellet, Plato lib. 2. de legibus. Plinius lib. 14. cap. vlti. Homer. lib. 5. Odyssæ, apud quos plura alia reperiet candidus lector, quæ (ne chartæ dispendiū ferant) consultò missa feci. Vsq; eadè delicatum est, & ingluuiei deditum nostrum seculum, vt sicuti Musicæ, & medicinalis artis, ita etià culinariæ extent commentarij, qui gulâ delicijs titillare docent, sanitati nocent. Hinc fit, vt qui ferculis deliciantur, lōgè minus salubri valetudine fruuntur. Sunt pleriq; alij hac nostra tēpestate delicatuli, picam expertis mulieribus nō dissimiles. Nam & ipsi, veluti illæ, familiarissimos cibos fastidiunt ore vētriculi corrupto. Itaq; vt ferrum inutile acie noua semper eger, similiter & illorum stomachi inter edendū, acui nunquam nō postulant, siue mero, siue acerbō, siue acerbo aliquo condimento. Quantum ab istis differt Lacon ille, qui cum conspexisset quādam pretiosam auiculā sibi appositā præ fastidio tenuere: At mihi, dixit, etiam vultur & hircus sapiūt. Siquidem loco semel dato curiositati in immensum crescit, & hoc sibi peculiare habet eiborum atque potus luxuria, vt semel cœpta, magis magisque augeatur. & ex sententia Xenophontis constat lib. 1. ce dictis & factis Socratis. Socrates cibo tam parcè utebatur, vt iucundè comederit. Atque ad illum ita ibat paratus, vt pro obsonio sibi esset cupiditas comedendi. Potus verò omnis erat ei gratus, propterea quòd nunquam bibebat, nisi sitiret. Et ex sententia Platonis constat: Governator ebriofus, & quicquid cuiusque rei præfectus omnia subuertit, siue nauigium, siue currum, siue exercitiū, siue quamcunque rem fidei suæ commissam. Homini voluptatibus seruienti, nullam vnquam virtutem conuenire.

Quid enim interest inter hominem incontinentem & beluam? Nam quicunque ea, quæ optima non sint, cogitat, voluptuosa

luptuosa verò omnibus quærit modis exequi, quid à pecudibus differt? Solis igitur continentibus licet ea cogitare, quæ optima sunt, & dicere ac facere, ac rerum quidem discrimina secundum genera disgregare, bona eligere, mala secludere, quòd optimi atq; felicissimi reddantur, & bonorum docti ratiocinatores. Quas ob causas edendum est vt viuamus, nō vt voluptuemur. Et bonam hominum partem viuere existimo, vt edant: temperantia dediti edunt, vt viuant, & pleraque id genus alia, dilatando chartas quamplurimis remissionibus extant apud Stob. in sententijs ex thesauris Græcorum deductis, serm. 17. & 18. quibus admodum conueniunt verba Eratosthenis & Menandri & Philemonis Græcorum authorum, quos refert Stob. serm. 18. de incontinentia, vbi supra,

Vinum igni equalem habet vim. Vt hominem vbi subierit, quem conturbat, vt Lybicum mare Aquilo, vel Auster. Itaque prodit latentia in mentis recessu animumq; vniuersum concutit.

Merum copiosum parum cogit sapere: Non ipsa potus copia, si quis consideret, debacchari cogit, sed potantis ingenium.

Quid illum viuere iuuat, qui vitam suam nescit?

Vinum enim in causa est. Nullum enim bene potum, si queras, inuenieris, qui non a potu, tanquam seruus, sit dominus.

Vt constat ex sententia Philemonis loco antè citato. Et ex Homero constat in hæc verba.

Vinum quamuis sapientissimum cantare,

Molliter ridere & tripudare impulit.

Hoc etiam protulit verba, quæ satius tacita fuissent.

Vt constat ex Stobæo, sermone 18. colum. 2. idq; constat ex Menandri sententia, in hæc verba.

Molestum est, si quis præ vino nimis loquatur ea, quæ nescit, callere simulans.

Et Euripidis sententia constat in hæc verba.

Nunc vinum me mente priuauit, & fateor tibi iniuriam me fuisse, sed inscium & inuitum.

Cum ergo tot tantiq; errores, & quidam alij pleriq; ab epulantibus committi possint, studendū est temperanti futuro, vt se ab omnibus purum & integrum exhibeat, ita quidem si multo exercitio consuescat alimentis uti, ad alendi, non delectandi corpus finem, nō vt lenem ac lubricam reddat gulam, sed corpus roboret. Gula enim condita est, vt ciborū inectus esset, non voluptatis instrumentum. Ceterum quod de ebrio

L L solet

solet disputari, an & is sit aliqua poena afficiendus, si hominem tempore ebrietatis occiderit, damnum ue fecerit? In quo dubio memoria repetere libet pulchram Aristot. sententiam 3. Ethic. c. 5. ita scriptum reliquit: Ebrijs duplices poenae institutae sunt: nā, ut inibi Eustachius tradit: Pittaccus vnus est septem sapientibus ebrio delinquenti duplicem poenam infligendam esse constituit: alteram propter ebrietatē, alterā propter crimen in ebrietate commissum: vtraq; verò poena propriè ratione ebrietatis. Hæc ille. Item libr. 2. Politic. ad fin. cuius meminit Septima. cons. 26. in suis catholicis institutionibus. Hoc ipsum comprobatur ex autoritate Iurisconsultorum in l. respiciendum §. delinquent ff. de poen. l. omne delictum §. per vinū aut lasciuiam lapsis ff. de re milit. Quibus suffragatur tex. in c. inebriauerunt. & ca. sanè 15. q. 1. vbi probatur ebriū delinquentem in ipsa ebrietate non esse à culpa liberum, neq; à poena: imò puniendū aliqua punitione propter culpam, quam habuit in causa ebrietatis, erit que locus poenae extraordinariæ: siquidem ebrietas dolum tollit, minime tamen culpam: glo. in d. c. sanè. Rom. in l. 1. in principi. ff. de verb. oblig. & glo. idem professa in l. 1. verbo, temulentia C. si quis Imp. maled. tex. ad id præstantissimus in d. c. sanè. & d. c. inebriauerunt Loth. Bar. & doct. communi consensu explicant in præcitato §. delinquent. item in l. aut facta. in principi. ff. de poen. & in l. diuus ff. de offic. præsid. Alex. post Bart. in d. §. delinquent. & in l. dolum. ad fin. C. de dolo. idem professus Bal. in l. data opera. versicu. nunc de tertio C. qui accusa. non possunt. & in l. 1. colum. pen. C. vnde vi. Sali. in l. 1. C. de ficar. Anchar. & Imol. Card. in clem. vnica q. 8. de homici. Rom. in l. 1. §. adipiscimur ff. de acq. poss. Gemin. in c. venter. 35. distinct. Et tex. in præcitato §. si per vinū aut lasciuiam lapsis. Cuius hæc sunt verba, Per vinum aut lasciuiam lapsis capitalis poena remittenda est, & militiæ mutatio irroganda est. Et inibi ad hoc multū notat Albe. Bal. in c. à crapula. de vita & honest. cle: ic. 1. col. num. 3. Flor. in l. sed etsi quæcunque §. iniuriam. col. 2. nu. 5. ff. ad l. Aquil. Ange. in malefic. in parte, scienter & dolosè. col. pen. versu sed quid si propter ebrietatē, & rursus in parte incendiario. col. 2. Ange. idem professus in l. si non conuitij C. de iniur. Abb. in ca. sicut. de testib. & Bald. idem existimans in l. 1. in rep. col. pen. C. vnde vi. poena ebrii alleuianda est, quando sit tanta, q̄ induxerit mentis alienationem:

tionem: vbi enim ebrietas, ibi libido dominatur. capit. furor. distinct. 36. & in cap. venter. & cap. à crapula. præcitatis. Quo fit de ebriorum factis minimè curandum esse. tex. ad id celebris in capitu. sicut nobis. de testib. & sicut vinum, ita nempe amorinebriat glo. in princip. Instit. de succes. libert. Et illud Sapientis adstipulatur, vinum & mulier apostatare faciunt sapientes & Ecclesiast. 19. explicat Io. Lop. in rubr. de donat. §. 28. num. 6. Ang. in l. 1. C. si quis Imper. maledix. Panormi. in capi. sicut nobis. de testibus. Felin. in capit. si constiterit. de accus. in princip. Item in capi. ex literis. de iureiur. Bonifac. in tit. de homic. ad fin. & rursus titu. de insult. & percul. ad fin. & in rub. quid sit accusatio. versu. sed pone quis propter ebrietatem. Hippo. in l. 1. versicu. modò redeundo ff. de licar. col. 7. nu. 62. item in l. quæstionis modum ff. de quæstio. Tamen si poena ordinaria huius criminis reus afficiendus non sit, nihilominus iudicantis arbitrio puniri debet, ac perinde nitius, vti existimat Cardin. Alex. in capitu. denique 4. distinct. Franc. de Ripa in l. fin. nu. 79. C. de reuoc. donat. Io. de Anan. in c. de infantibus. num. 2. de his qui fil. occid. Rom. in d. l. 1. nu. 9. ff. de verb. oblig. cui sententiæ se subscribunt & Theologi, sicuti in hac specie refert Ioan. Gerson in regulis moralibus, lib. 1. colum. 3. & nouissimè Gulielm. Mayner. in l. in totum. num. 68. & item in l. ferè in omnibus. num. 3. ff. de reg. iur. Salic. in præcitata l. diuus. Abb. in ca. 1. de maledic. & omnium diligentissimè Cæpola in l. 1. §. Item Iulianus ff. de edil. edic. Matth. de Afflict. in constitur. terminum vitæ. fallent. 9. notab. 12. Ludouic. Montal. in tract. de reprob. sententiæ Pilati. 1. col. 1. dub. num. 4. Iac. Baulem in repet. l. capitalium §. famulos ff. de poenis 20. limit. & nouissimè Anto. Gomez. in tract. delic. cap. 1. num. 73. & hodie extat regia l. 5. tit. 8. part. 7. & inibi Greg. Lop. Ex quibus authoribus hoc vnum satis constat, ebrium non puniri propter culpam criminis ab eo commissi, sed propter ipsius ebrietatis causam, in qua culpam habuit. Quod in specie post Rom. asseuerat Cardin. Alexand. in cap. denique. quarta distinct. Abb. in capitu. vlti. de maledic. textus optimus in l. omne delictum §. per vinum ff. de re militari. Abbas in præcitato capit. sicut nobis. & inibi doctores passim, Ripa in l. vlti. quæst. 22. C. de reuocanda donatione, quæstio. 62. ea ducti definitione: aut sanè ebrietas fuit leuis, tunc enim non excusat: aut est grauis,

Regia lex.

& in ea specie non excusat à toto, sed mitiori pœna puniri debet, sic explicat Bald. in d. l. data opera. & doctores præcitati in ea sunt sententia, & Lud. Carrer. in pract. crimi. §. homicidium. num. 22. pag. 367. quòd si sciens ebrietatem euenire ex potatione vini, & ut occideret quempiam esset inebriatus occidendo, pœna ordinaria puniri debet, asseuerat Cardin. in d. clemen. vnica, de homicid. Et an per ebrietatem blasphemans, sitne aliqua pœna puniendus? explicat Marr. in consuetud. blasphemantibus. Siquidem affectata nocere solent, vt multis exemplis Felin. comprobatur in capit. vlti. de testib. Ioan. Ign. in l. 3. §. subuenitur. nume. 149. ff. ad Syllan. Ripa in l. quo te mihi, si cert. pet. ff. Tiraquel. de retract. municip. §. 35. glo. 4. nume. 27. Septima c. capit. 26. nume. 9. in suis catholicis institut. Tandem quasi totius quæstionis coronidem in hac controuersia sic opinor dissoluendum hunc nodum: tres t̄ siquidem actus in homicidio ab ebrio commissio considerantur: Quorum primus, ista potatio: Secundus, ipsa ebrietas. Tertius, ipsa hominis occisio. In primum actum fertur voluntas directè, vt pote quia ebrius voluit vinum bibere immoderatè: in secundum fertur voluntas indirectè, & per accidens, non equidem directè, & per se, vt docet S. Thom. 1. 2. q. 76. articu. 4. in tertium autem, hoc est in ipsam hominis occisionem, nec per se, nec per accidens voluntas fertur: alioquin si adhuc indirectè fuisset voluntarius actus contingens in ipsa ebrietate, profectò ebrio imputaretur: cuius contrarium probatur in d. cap. inebriauerunt. & capit. sanè 15. quæst. 1. Quibus & illud conuenit, quòd licet ebrius culpa sua inebrietur, illa culpa volendo inebriari, non adhibendo diligenciam ad euitandam ebrietatem, non est causa proxima illius occisionis, sed remota: nam illa culpa fuit causa ebrietatis, ebrietas verò causa occisionis. Igitur illa fuit causa mediata occisionis: quo fit homicidium non oriri proximè ab illa culpa, sed ab ebrietate. Ex quibus contra

*Cardina-
lis in erro-
rem labi-
tur.*

Cardina. & alios constat non esse irregularem ebrium, qui durante ebrietate hominem occiderit, etiam si culpa sua inebrietur. Tamen opinor Cardina. & aliorum sententiam veritati magis fauere, quando ebrius consueuisset in ebrietate arma sumere, & homines percutere, atque offendere, tunc enim per potationem immoderatam operam dat rei illicitæ, idcirco irregularis erit, secundum ea, quæ in hac specie

specie adnotat Soci. nu. 15. in præcitato cap. ad audientiam.

Cæterum, quia non omnis ebrietas omnino priuat vsu rationis, nec omnis ebrius par est causa: non ab re fuerit breuiter hic pauca tractare, igitur duo consideranda sunt in ebrietate circa huius criminis punitionem: actus præcedens, & effectus consequens: & potissimum circa primum distinguendū est, an ex præcedenti actu subsequuta sit ebrietas sine peccato, vel econtrà. Priori siquidem in casu peccatum sequens à culpa in totum excusatur: longè quidem aliter in casu posteriori, cum ex voluntate præcedentis actus illud peccatum voluntarium reddatur, quo fit ex modo, & ratione voluntarij: effectus considerandus est, vnde si peccatum committendū ebrius præuidet, is quidem non omnino immunis est à labe peccati, tamen nullus possit peccare absque rationis vsu: ex eo tamen quia se priuat culpabiliter rationis vsu, ex tunc pro illo duntaxat tempore peccare vult, quo arbitrio libero cariturus est, sicuti Thom. & Caiet. de finere 22. quæst. 150. articulo vltimo.

Ex quibus sanè, vt nihil hac in re desideretur, memoria reperere libet, ea vsus distinctione, aut ebrietas vsus rationis ex parte priuat, aut sanè ex toto: Priori quidem casu peccatum commissum pœna dignum est, quia voluntarium, sed vtique pro modo culpæ temperanda est pœna: Posteriori tamen casu, ea distinctione vtendum est, aut ebrietas sine culpa euenit, ex eo, quia vinum erat indomitum, si inebriatus est ignoranter, ibi nulla præcessit culpa, tunc nulla erit pœna. Cæterum, aut ebrietas prouenit culpa bibentis, & rursus distinguere oportet: aut crimen in ebrietate committendum præuidet, vel debuit præuidere, & isthæc pari ratione considerantur. l. quod te. ff. si certum pet. & id quidem punitione dignum est, atque supplicio. Rursus aut nec debuit præuidere, nec potuit, & tunc nulla erit peccati culpa, nec irregularitatis labe, sed magis crapulæ aut ebrietatis effectus: aut ebrietas affectata fuit, peccandum, & grauius peccatum effici: quia potius illud auget, quam minuat. l. nunquam plura. de priuatis delictis.

Iure Pontificio ea sancita est pœna, quia ebrietas omnium vitiorum fomes ac nutrix est: ideò placuit Agatenis Concilij venerandis patribus, vt clericus, de quo fuisse

*In Aga-
rensi Con-
cilio.*
L L 3 ebrium

ebrium confiterit, aut triginta dierum spatio à cōmunionē
 4 submoneatur, † aut corporali supplicio subdatur, vti maxi-
 mo apice deseruire videtur text. in cap. si. 35. distinct. Hostiē.
 in summa, de temp. ordinand. §. & cui. vers. pœna autem . vbi
 dicit quod si Episcopus, presbyter, vel diaconus quidē im-
 moderatæ potioni vini operam dederint, si vti que non desistant
 deponuntur: subdiaconus, vel inferior, siue clericus, siue lai-
 cus cōmunionē, priuetur. capitulo si episcopus. 35. distin-
 ctione. capitul. ante omnia. cap. episcopi. 35. quæstione 1. aut
 istibus lorise ceditur, explicat Ioan. de Firm. in tractatu de
 episcop. libro quarto. 1. quæst. penultima. in vltima parte, de
 degradatione. Panor. & Felin. in dicto cap. si confiterit. de ac-
 cusat. Si verò semel ebrius fuerit, tunc pœna afficiendus est,
 textus in dicto capit. finali Postremo Innocentius tertius, in
 concilio generali Lateranens. disposuit clericum à crapula,
 & ebrietate non abstinentem, & à superiore monitus mini-
 mē satisfecerit, ab officio, & beneficio suspendendum, atque
 ita constat ex capitulo à crapula. de vita & honestate clericu.
 Quibus & illud subiiciam, sicut miles cœlestis militiæ, sic
 equidem miles armatæ propter ebrietatem deponi potest ab
 omni militia, text. est ad id præstantissimus in l. omne de-
 lictum. ff. de re militari. & inibi communi consensu doct.
 quod intelligendum esse existimo, si crebrò inebriatur, vel
 saltim cōsuetudinem habet inebriandi: longe quidem aliàs,
 quia si quoties peccant homines, sua fulmina mittat Iuppi-
 ter, exiguo tēpore inermis erit? Pro quo argumento optimo
 deseruit gloss. in capitulo episcopus. 35. distinctione. & in
 capitulo episcopus. 67. distinct. & pleraque id genus alia
 congerit Ioannes Sainson. in consuetu. Turonensibus. capi-
 tulo Des droit. primo articulo. folio 239. tamen si olim mili-
 tes non ita luxui, ac ingluuiæ dediti erant, sicuti constat ex
 l. prima. & inibi gloss. de erogatione milit. annonæ. libro 12.
 doct. in l. cum super. de re milit. libro 12. quibus equidē con-
 stat milites acetum, carnes veruecinas, aquam, lardumque
 comedebant, ac nostra tempestate quàm sit à militibus alie-
 num, nemo sanæ mentis diffitebitur. Id vnum addam, ebrie-
 tatem minimè esse peccatum, nisi assidua sit, sicuti existimat
 Abbas in præcit. capitulo à crapula. & Ioannes Sainson lo-
 co præcit. quo in loco Petrus de Anchar. describit pleraque
 id genus alia ebrietatis incommoda. Itidem beatus August.
 in ser.

in sermone de ebrietate, qui inter sua opuscula impressus ha-
 betur: quo in loco satis constat, quanta sit eius grauitas, ex-
 plicat Aristoteles libro quem de ebrietate, inscribit, Horatius
 libro primo epist.

*Quid non ebrietas designat, operta recludit,
 Spes iubet esse ratas, in prelia tradit inermem.*

Et vbi inest ebrietas, nullum la tet secretum, sicut existimat
 Angel. in l. que adulterium. C. de adult. Et rursus eodem lib.
 epist. 2. ait Horatius.

*Fœcundi calices quem non fecere disertum,
 Tunc surgunt rixæ, tunc pauper arma sumit.*

Quibus admodum couenit textus, in capitulo ne tales. de
 consecratione, distinctione quinta. & Ecclesiastes capitu. 27.
 ad finem, siquidem propter ebrietatem multi mortem obie-
 runt, multæ ex deliciarum epulis molestiæ generantur, vti
 constat ex Hierony. ad Rusticum. capitulo secundo. modicus
 temperatus cibus, & carni & animæ utilis est. Itidem Hie-
 rony. ad Titum. capitulo primo, hic (inquit) scio mihi absti-
 nentiam nocuisse intermissam, & profuisse repetitam. Co-
 gnouit item Homerus, quòd vinum ipsum & cibos vires, ac
 audaciã maximè præstare, sicuti scribit lib. Odiss. 2. itidem
 Virg. de Venere, & vino contra ebrietatem carmen scribit:

*Vt venus enervat vires, sic copia vini,
 Arcanum Demens detegit ebrietas.*

Sæpe manus itidem Bacchus ad arma vocat.

Et inibi Ascensius pleraque alia inebrietatis detestatio-
 nem addit, itidem Virg. lib. 1. Aeneidos.

*Tunc victu reuocant vires fusique per herbam
 Implentur veteres Bacchi.*

Et Valerius Flaccus idem existimat lib. 2. Argonauticon,
Restituunt vires & parco corpora Baccho.

Idem professus Galenus libro Tegni, 3. cap. 12. & Plinius
 libro 12. capit. primo, quibus & illud conuenit adnotare, in-
 ebriare consuetum minimè posse ordinibus sacris initiari,
 vti maximo apice deseruire videtur text. in ca. episcopus aut
 presbyter. 35. distinct. Et in summa eiusdem tituli. & Bernar.
 Diaz de Luco, in prac. crim. in verbo, inebriari. cap. 71. & Re-
 bus. in pract. beneficiorum glo. 4. tit. de clericis ad sacros or-
 dines malè promotis. 2. parte. pag. 441. Illud memoria repe-
 tere libet, ad sacerdotiū promouendū minimè esse, qui abste-

mius sit, vinumq; non bibat: siquidem ex quo horret, posset euomere sacramentum, vti argumento optimo deseruit tex. in c. si quis per negligentiam. de consecrat. distinct. 1. idemq; professus Abb. in c. ex parte. de celeb. miss. & Ioan. Sainson, in consuet. Turonensibus loco præc. ad fin.

Quibus & illud subiiciam, clericos in conuiuio honestos ac sobrios, in cibo & potu, & verbis debere se gerere, sicut hac in specie constat ex tex. ad id præstantissimo in ca. deniq; 4. disti. & ferè per totum, 35. distinct. & 44. dist. Explicantque doct. in præc. c. à crapula. siquidem honestati ita debent studere, vt nec fabulas inanes inibi referant, capitulo nullus. de consecrat. distinctione 5. textus ad id celebris in capi. nullus. 22. q. 1. capitul. clericum. 34. disti. text. ad id præstantissimus in c. presbyteri. 44. dist. quin etiam ecclesiasticos oportet viros in conuersationibus sacrorum euangeliorum lectionem audire, vt cõstat ex c. pro reuèrentia. c. quando. 34. disti. capi. his ergo. 23. disti. adeò in potu clericos honestos esse oportere, vt nec ultra trinam teneantur bibere vicè, vt in præc. ito c. quando explicant doct. pleraq; id genus alia cõgerentes in c. cum in stãtia. de cõsibus. Et potissimum clerici vinu potantes, aqua dilutum bibendū est sicuti constat ex Horne. li. 5. Odyssæ cū nympha Calypso Vlysem alloquentē ita ait:

Sed ego panem, & aquam, & vinum rubrum

Imponam congruenter, quæ à te famem repellant.

*Socrati
vtile præ-
ceptum in
clericos
maximè.*

Sint ergo illius Socratici præcepti memores, quo quidem dicebat cibos omnes, potusq; vitandos esse, qui ultra sitim famemve sedandam appetitum longius producerent. Siquidem dies solennes, ac festiuos non aliter se celebrare putent, ni comessationibus deseruiant: in quos inuohit August. in ca. comessationes. 44. distinct. & text. in d. c. denique. 4. distinct. in his etenim diebus clericalis modestia studiosius obseruanda est, vt cõstat ex c. cum ad monasterium. de statu monach. vers. in refectorio. & inibi speciatim id explicat Ioan. Andr. adducens illud Hierony. diem solennem non tam ciborum abundantia, quam spiritu celebremus: Etenim valde absurdum est. ac clericis obscœnum, nimia saturitate martyre honorare velle, quæ scias Deo ieiunijs placuisse. Et Hieron. ait: Cõfusio, & ignauia est Iesum Christu crucifixum pauperem, & esurietem falsis corporibus prædicare, & ieiuniorum doctrinam rubentes buccas tumentiaque ora proferre, sicuti ex-
plicat

plicat text. in c. ecclesie principis. 35. disti. quæ quidem rationes non solum in sacris initiatis, quin & in laicis militare sanæ mentis nemo vnquam diffitebitur.

Huic autem quæstioni proximè accedit, quod hic disputatione egerantis censendus sit irregularis, si hominē tempore ebrietatis occiderit, & eum irregularem existimant esse Zenzelinus, Card. n. 9. Imol. in d. cle. vnica, de homic. quos sequitur idē professus Gons. à Villadiego, de irregul. ca. de percuss. colum. 11. Syluester verbo, homic. 3. q. 4. quibus suffragatur tex. in c. inebriauerūt. & c. sanè. 15. q. 1. vbi probatur ebriu delinquentem in ipsa ebrietate, non esse à culpa omnino liberum, nec à pœna, quia saltem ex ebrietate vitium contraxit, culpamq; commisit: irregularitas satis procedit à culpa homicidij, licet ea non sit omnino perfecta, vt de casuali homicidio diximus: quod etiam comprobatur ex autoritate iurium in principio allegatorum. Cæterum, si absque eius culpa, dolo quidem alterius inebriatus est: quod ex varijs causis accidere potest, & in hoc dubio fatetur Marianus Socin. in c. ad audientiã. n. 15. de homi. rursus & eum esse irregularem, vbi ea intentione se inebriauerit, vt ebrius occideret: hoc homicidium voluntarium est, ideo ex eo contrahitur irregularitas: quod profitetur Card. in d. l. clem. vnic. q. 8. Alphos. à Castro inter sacre theologiæ doct. maximè cõsensus, de potestare legis pœnalis, lib. 2. ca. 14. vers. prima principalis cõclusio. Superest hic examinare quæstionē illam, quæ doctorum capita torquet: si ne irregularis censendus, qui culpam ebrietatis habuit: ex hac simplici culpa, si aliquē occiderit, & hanc minimè irregularem esse, existimo. Primò, quod homicidium commissum ab ebrio processerit ab eo, qui vsu rationis caret, atq; ideo irregularitatem non inducit, vt constat ex d. const. vnica, de homic. quæ nullam habet aliã decidendi rationem, quàm quod furiosus infans & dormiens nullum habeant prorsus rationis vsu. Secundo eo iuris stimulo conuincitur, quia ebrius furioso similis est, ca. venter. 35. dist. sed furiosus non est irregularis, per d. pontificiã constitutionē vnica, de homicidio, ergo nec ipse ebrius. Nec tamen obstat, quod ebrietas per nimiam potationem acciderit, & sic ex culpa ipsius ebrij: posset etiã furor ex furiosi culpa contingere, quod adnotant doct. quorū Card. iu d. clem. q. 6. meminit, tametsi ab eis dissentiat, & probatur in c. si quis insanians

*Ebrius de
ebrietate
punitur.*

infaniens. 15. quæst. 1. & nihilominus habet locum dicta constitutio. Rursus, ut contrariæ opinionis rationem, effugiamus, hoc habere, ebriū puniri non propter delictum commissum in ebrietate, nec de ipso delicto, sed utiq; de illa ebrietate, quæ maiori pœna digna est, ex eo quod criminis causa fuerit, licet remota, constat ex cap. inebriauerunt. 15. quæst. 1. ex August. lib. 22. cōtra Faustum Manichæum, capi. 44. culpandus est Loth, non tantum, quantum ille incestus, sed in quantum illa ebrietas meretur, hæc August. Idem asseuerat Ambrosius libro de Abraham Patriarcha, capit. 6. ita scriptum reliquit: Si qui per vinum deliquerint, apud sapientes iudices venia quidem donantur, sed leuitatis damnantur auctores. Hæc tenus Ambrosius, quem Gratianus refert in capit. sanè. 15. quæstione 1. explicat Bonauentura in 2. sententiarum distin. 22. articul. 1. quæst. 4. Alphons. à Castro de potestate legis pœnalis, lib. 2. cap. 14. versu. prima principalis cōclusio. Et an matrimonium ab ebrio contractum valeat, necne, explicuimus in c. & qui verbis, non animo contraxit.

Ceterum in huius criminis detestationem inquit Paul. ad Ephes. 5. Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. Cuius meminit. gl. in l. quæ adulterium. in verbo, intemperantiæ. C. de adult. & his accedit illud Salom. Prob. 20. Luxuriosa res est, vinū. & Ezechias c. 31. sanitas est animæ & corporis sobrius potus, vinum multum potarum irritationem, & iram, & ruinas plerūq; facit. & Tho. 22. q. 147. artic. 8. in responsione ad primum arg. Aegidius Rom. lib. 2. de regim. principum, par. 2. ca. 12. idq; affatim in Decretis habetur per totum 24. dist. & in c. à crapula. de vita & honest. cle. & suffragatur illud Philosophi lib. problematum 30. c. 1. scribit, vinum cupiditatem veneris in primis accendere posse. Idemque profestus Diodorus Siculus lib. 5. Bibliothecæ, Qui vino indulgent, sunt ad venerē proniores. Cui accedit Pausia. lib. 9. quo Bœotica describit: Author est Lampiacenus, Priapum ipsum Dionysium, ac Veneris esse filium dicere. Eustach. autem tradit Priapum & Silenos Bacchi comites: ideo dici quod ebrij salaces sunt. At Silius lib. 5. Punicorum scribit ebrietatem Veneris esse comitem: nam Venerem alloquens ebrietas ait, Tibi fida omnes. siquidem Iginus Poeta scriptum reliquit.

Et Venus in vinis, ignis in igne fuit.

Idem concinit Ouidius libro vlt. de Remedio amoris,
Vina

Vina parant animos Veneri.

Idem scribit lib. 3. de Arte amandi.

Cum veneris puero non male Bacche facis.

Et fœminæ sunt huic bibacitatis vitio ex more, & sexus natura, admodum obnoxia, uti ex Comicis constat apud Plautum in Curculione, mulierum quæpiam profusi vini odorem sentiens hæc scripta reliquit verba.

Flos veteris vini meis naribus obiectus est,

Eius amor cupidam huc me per tenebras prolicit.

Ex illo etiam intelligi possit, quod antiquus ille Dæmon Euam viro prætermisso impetiuit: sciebat siquidē genus mulierū in hoc genere vitio esse propensius, & multò citius obtemperaturā sibi fœminā. Quibus mirum in modū cōuenit quod scriptū reliquit Mantuanus in ea Aegl. 4. in qua mulieres infinitis admodum epithetis cōfigit eas, inter alia bibaces vocat, & multis antè seculis Aristop. ex Euripide scribit:

Vini bibaces, proditrices, garrulas.

Nihilque sanum, maximum viris malum.

Atque huic rei maximo apice deseruire videēt illud Pauli 1. ad Timoth. 2. mulieres sobrias esse præceperit. Idem ad Titum cap. 2. ne anus multo vino seruiat. Iuuenalis autem in Saty. 6. in muliebrem vini bibacitatem:

Tanquam alta in dolia longus

Deciderit serpens, bibit & vomit.

Qua occasione nacta Plinius lib. 10. cap. 72. existimat serpentes perquam maximè vinum appetere. & Plinius lib. 14. c. 22. in Ciceronem Tullij oratoris filium binos vini cōgios haurire solitum, nimirum cupiētem hanc gloriā auferri interfectori patris sui M. Ant. viro omnium vinosissimo. Quo fit, quod Accu. in hac specie existimat leuē esse quotidianam ebrietatem in muliere, in l. 1. §. taceat. versic. mores. C. de rei vxo. act. itidem in l. vlt. C. de repud. ad finem. idemque profitetur Diony. Halycarnassæus lib. 2. tametsi ab hac sententia prorsus discedat Chrysoft. tunc in Matthæo, Homilia 16. tunc earum, quæ sunt ad populum Antiochię. de rebus diuersis, Homil. 71. grauitè pronūtiavit nihil esse turpius ebriosa muliere. & Hieron. in regul. sanctimonialium ad Eustochium, capit. 36. sacrilegium esse, ut potè detestabile in fœminā. & Ouid. lib. 3. de Arte amandi scribit,

Turpe iacens mulier multo madesacta lyao.

Et

Et apud Ecclesiasten scriptum utique est capit. 27. Mulier ebriosa ita magna & contumelia, & turpitudine eius minimè regetur. Quæ propter omnes homines summo studio niti debent, ut sobrietatis studio operam dent, quæ cibi vini que optima moderatrix est: quæ quidè sobrietatis ratio ad eò necessaria est, ut qui ea careat, omnes aliàs virtutes, quas in se habebit, obscuriores reddat, & ab omni humanitatis cõmercio, excidisse videantur, & cum belluis potiùs quàm cum hominibus censendi sint. Hæc sobrietatis virtus valetudinem nostram cõseruat, quinetiam corporis animæ que sensus ad vltimum vsque vitæ nostræ finem producit integros atq; incolumes: qui verò vino, cibo que se immergunt, stolidi, ignaui, obrusique fiunt, rarò longevi sunt, facillè agrotant, magna cum difficultate curantur, à corporis viribus animique virtute quæ primùm destituuntur, fiuntq; deliri, & omnibus cõtèptui ludibrioq; sunt ad eò, ut necessarij ac familiares omnes eis interitù optent. Esto que memor illius Socratici præcepti, quo quidè dicebat cibos omnes potusque vitados esse, qui vltra sitim famemve sedandã appetitù longius producerent. Et Socrates sobrietatis etiã munere p omne vitæ suæ tempus inoffensa fuit valetudine, uti in specie commemorat Franc. Patric. de regno lib. 6. cap. 26. de ebriet. ad si. sobrietas deniq; cõmunis est virtus, ab omnibus enim debetur, omnes que eã præstare possunt, nò fortuna, quibusuis opibus nò doctrina indiget, sed sola animi dispositio eã perficit. Hæc ille, Et profectò nihil est (illud enim obiter dicendum duximus) quod magis sanitatem tuetur, & cõseruat, quàm sobrietas, abstinencia, frugalitas: vnde Horat. lib. serm. 2. Saty. item 2.

Accipe, nunc victus tenuis que, quantaque secum

Afferat, in primis valeas bene.

Plin. lib. 28. c. 5. scribit vtilissimam esse temperantiã in cibis. & lib. 26. c. 8. scribit eò mores venisse, ut homo maximè peccat cibo. & Theognis in suis sententijs elegiacis, Multò sanè plures, quàm fames, satietas perdidit. Nam & vulgò scitum est illud Plures occidit gula, quàm gladius. Et in hæc quoq; sententiam multa cõgessit diuus Hierony. in Iouinian. libr. 2. & multa itidem in c. nihil. & c. ne tales. & c. legimus. de consec. distinct. 5. diuus Chrysost. apud Ant. monachum Melitæ, lib. 1. serm. 39. pedum dolores, & capitis grauitas, & oculorum hebetudines, & manum aegritudinis, & tremores, & morbus

regius,

regius, & febres longæ ex voracitate & repletionem solènt produci: nam cibo non saturari sanitatè esse, medicorum filij pronuntiant, & Philip. in eodem sermone inquit, continentiam sanitas & robur sequitur: incontinentiam verò infirmitas & aegritudo morti vicina est. Hæc, quæ diximus de ebrietatis detestatione, nec eo concilio hæc dico, ut sanè homines, ecclesiasticosq; viros abstemios fieri velim, sed ut moderatè vinum sumant, eis persuadeam: utiq; sententiam Anacharsis optimè interpretetur, qui ait, vitem treis vuarum species ferre: primam voluptatis, secundam, ebrietatis: tertiam, mæroris. Anacharsis primum quidem poculum sanitatis esse dixit, alterum voluptatis, tertium contumeliæ, vltimum insaniam. Pythagoras, ebrietatem insaniam meditationem vocitabat, sicuti ex Chrysippo cõstat: turpissimaq; res est proculdubio voracitas, sicuti constat ex Musonio de victu: Si quidem quoties cibum sumis, multis peccandi modis occasio datur: tam stolidi, quàm sapientis vinum immoderatè potum leuissimè reddit animum. Satis sit vinum libare, & valetudinis gratia sumere: cum turpissimum sit, se mero ingurgitare, & stomachum quasi cloacam vino abulere: Quod quàm sit detestatione dignum, nemo sanè mētis diffitebitur. Et deniq; ut colophonè a Idam his, que in hoc capite desiderantur, qui istis nostris nò sit satiatus, videat ad ambas (ut aiunt) aures, Lud. de verit. cõtrit. in trac. de gula, fol. 86. cū alijs. & rursus in ca. de sensu gustus, fol. 113. quibus pleraq; id genus alia congerit Petrus de Lesandriere in trac. de doctoribus 4. par. q. 62. & Ange. in l. qui adulterium C. de adul. & Cano nica Philosophiæ authores in c. si cõstitit. de accus. & in c. inebriauerunt Loth. & in c. sanè. præcitat. Valerius Maximus in 2. lib. c. 1. Plin. lib. 14. de nat. histor. Et deniq; vetus est ac verum proverbiū, Sine Cerere & Baccho friget Venus. sit ergo & hoc sanè (si libet) nouum. Nam æquè verum adagiū, à Cerere & Baccho feruet Venus, ac suo feruori per insipientiã mēbra, exitus illicitos & pœnitendos acquirit saturitas, & ocij, & laciuæ parens, Sodomæ & Gomorrhæ, & propinquis vrbibus, exitiale ac memorabile cõparuit incendiū. Peccatum filiorum Hely illius magni, quem diximus, sacerdotis, tanto expiatum supplicio, non aliud fuisse legimus, quàm gulæ voraginem: quam tamen nūc iam vix inter vitæ cõputari videmus, quin gloriosum plurimi ac beatū censent, epulari quotidie splendide atq; opipare quod quàm sit detestabi-

stabile, nemo sanę mentis diffitebitur. Siquidem gulę voragini satisfaciens, salacissimę Veneri irritamenta procurat: deniq; qui ventris voluptates sequuntur, edendo, potando, Veneris illecebris tempus fallētes: sicuti Democritus ait, Breue omnino delectationis tempus habent, interim duntaxat, dum edunt, ac bibunt, curę verò & tristitię multum sequuntur: semper etenim earūdem rerum desiderio torquentur: & cum, quę appetunt, nacti fuerint, voluptas confestim transit, cum nihil in se boni, quàm momentaneam titillationem habeat, itaq; mox ipsdē indigent: Quid aut turpius (vri Musonius de vita ait) quàm ita se præstare circa vitium, vt bruti potius aialis, q̄ prudentis hoīs imago sit? hoc igitur cum turpissimum sit, nimirum eius contrariū pulcherrimum erit, ordinatē modesteq; cibo frui, ad alendi non delectandi corpus finem, non vt lenem ac lubricam reddat gulam, sed corpus vt roboret. Gula enim condita est, vt ciborum meatus esset, nō voluptatis instm: venter in aiali eadem gratia, qua radix in omnibus plantis, factus est. Etenim vt plantam radix aliter forinsecus nutrimentum attrahens, sic venter aial nutrit, cibis & potationibus in ipsum deriuatis. Ceterum, vt planta aluntur perdurationis, haud voluptatis causa, non secus hominibus vitę sustentandę remediū, victus est concessus. Porro q̄ Deus hominum conditor cibum atque potum pro incolumitate, nō delicijs largitus sit, hinc intelligi licet: quippe alimentum, dum maximē munere suo fungitur, in concoctione digestioneq; nullo suauitatis lenocinio nos afficit, sed nutrit duntaxat, & vires reficit: quāuis multò longius tēpus interim eat q̄ dum edimus. Oportuisset aut, si Deus delectationis gratia cibum nobis machinatus esset, longiori illo tpe voluptatem sentiri, non breuissimo tm̄ inter deglutendum, tamen si tam momentanea sit isthęc glutien: iū suauitas, infinita tm̄ obsonia excogitauit. Maria navigatur, ad vltima vsque littora, maius studiū coquis, q̄ agricolis impenditur: aliqui tota prædia in conuiuiorum apparatu consumunt, quod miserimum est, & detestatione dignum. Siquidem nihil vtilitatis corpori accedat, ex tam sumptuosa dapium structura. Quas ob causas edendum, vt viuamus, non vt voluptuemur, siquidem ad optimam Socratis sententiā nos accomodare voluerimus, qui bonam hoīum partem viuere dixit vt edat, se aut edere vt viuat. Enimvero quisquis probitatis studiosus fuerit,

Studiū ciborum detestabile.

rit, haud quaquam vulgò hoīum similis erit, viuendo vt edat sicut illi præ cunctis ciborum illecebras captantes. Porro videtur mihi vt colophonem addam huic capiti: Idē in hominum conuiujs, quod plātis vsu venire: nam sicut hæ, si nimis cælitus madescant, erigi nequeunt, nec ab auris præspissari, cum verò tantum imbiberint humoris, quanto egebant, tum & in rectum augentur admodum, & floridæ ad fructuū maturationem perueniūt: ita quoque nos, si potū sine delectu ac modo offerimus, mox & corpore & animo laboramus, ne respirare quidem amplius rectē, nedum ad loquendum idonei: & sicuti Pythagoras ait, nihil egregium comparatur, quod non continentia labor præcesserit: & gratia est habenda naturę beatę, quę necessaria parabilia fecerit, difficilia autem paratu non necessaria. Et Cicero 5. Tuscul. in hæc verba ait, Iucunditas victus est in desiderio, & non in satietate. Itidem 2. lib. de Finibus ait, Cibi condimentum est fames, potionis, sitis. & 5. lib. Tuscul. existimat mente rectē vti non possumus, multo cibo & potione completi. & libro Parad. asseuerat in hæc verba, Non intelligunt hoīes, q̄ magnū vestigal sit parsimonia. Rursus li. 4. Tuscul. & in Cato. Maiore, opinatur tm̄ cibi & potionis adhibendū, vt reficiantur vires: nō opprimantur. & Officiorum 1. Victus cultusq; corporis ad valetudinē referatur, & æ vires, non ad voluptatē. Alia multa de ebrietate scripsit Plato lib. 1. & 2. de Legibus. Seneca Episto. 84. Chrysoft. pleraq; id genus alia, quę curiosis legēda relinquo, super Genes. Homil. 29. & ex nostris iuris professoribus multa in ea specie, quę iustum profectò volumen exigerent, scribit Luc. à Penna in l. 1. de erog. milit. annonæ. Ripa in l. vlt. C. de reuoc. don. q. 22. eleganter Salomonius in l. 1. de Legibus. ad fin. Hippo. in l. 1. de sicar. & ex nostrę classis hominibus Soc. in c. ad audientiam. de homic. Fel. in ca. si constitit. de accusat. tex. & inibi Canonicę Philosophię authores, in c. à crapula. de vita & honest. cleric. Summissæ in verbo, ebrietas. & regia l. 5. tit. 8. par. 7. ex nouioribus Didacus à Couarr. in clem. vnica, de homic. aliqua coniecit.

S V M M A R I V M.

- 1 Concilij Viennensis Clementis V. in clem. vnica, de homic. germanus intellectus adducitur.
- 2 Quidam tam alto somno demerguntur, vt etiam inter somnum ipsam

ipsum obambulent.

- 3 Actus dormientis an possit esse peccatum? & num. 8.
- 4 Dormienti iniuria an fieri possit? & si fiat clerico dormienti, an excommunicationis labes obducatur?
- 5 Dormientem offendentem vtrum liceat occidere.
- 6 Dormiens an sit immunis a pœna, qui in vigilia date iniurie, vltiorem in somnis ceperit.
- 7 Polluta nocturna quamuis ab ingluvie aut prava vigilantis cogitatione procedat, peccatum nec mortale nec veniale quidem est.

De his, qui incumbentes somno delinquerunt, deq;
illorum pœnis. Cap. XXXI.

Hoc in capite tractandum est de vero ac germano intellectu concilij Viennensis Clementis Quinti in cle. vnica, de homic. in cuius intellectu tamen plura extant doctorum responsa, non verebor breuitati studendo in medium aliquot propositiones afferre, quis partim concilium aperiam partim diffiniam.

Sunt quidam, qui tam alto somno demerguntur, vt inter quietē obambulent, nec aliquo motu corporis expergeant, vt de Thitorio Stoico Philosopho scribit Laertius, & de seruo Periclis Atheniensis quem refert dormientem per summum etiam rectum incedere solitum, testatur Francisc. Patritius de regno, fol. 201.

Atque ideo factum dormientis non esse peccatū de per se, ni ad rationē causę, à qua processit, quoties quis somno vitur, vt vinculum naturale ex virtute nihil agit, teste Aristot. lib. 1. Ethic. c. 5. quo fit dormienti ipsius homicidij tempore, nempe quia dormiens aliquē occiderit, minimè puniendum fore. siquidem parcendū est vitio naturali, text. ad id celebris in l. Fluminū §. vitium ff. de dam. in se. Possētque isthęc ratio conuestiri: siquidem is intellectu & ratione caret, ac furioso similis est, cap. meritō. cap. sanè 15. quęstio. 1. cap. maiores §. item quęritur, de baptis. l. si seruus seruum §. si fornicarius. & inibi Flor. ff. ad legem Aquil. Bart. in l. 1. ff. de parric. Guliel. in l. diuus ff. de offic. præf. explicat Romanus, Alex. Aretin. & Ias. in l. 1. §. adipiscimur ff. de acquiren. possess. Florian. idem professus in l. qui occidit §. in hac ff. ad legem Aquil. Anchar.

& Car.

& Cardin. idem existimant in clemen. vnica, ex illo textu sustententes rationem de homicidio. Barto. Ias. & Decius, in l. vt vim ff. de iustitia & iure. idem in l. 1. C. vnde vi. colum. vlti. Bonifac. in rubr. de insul. & percuss. ad hñem. Hippol. in l. 1. in princip. versic. redeundo. limitatione 10. ff. de sicar. Angel. in tract. malefic. parte, scienter. & Anto Gomez. de delictis c. 1. num. 74 & nouissimè Ludouic. Carrer. in pract. crimi. §. homicidium. nume. 25. pag. 31. & 68. Guliel. Mayner. in l. libertas §. ferē in omnibus pœnalibus. nume. 3 ff. de reg. iur. & huius sententię authores, ea ducti ratione profitentur: Siquidem dormiens æquiparatur furioso, d. capitū. maiores §. item quęritur. de baptis. Quo fit dormientem minimè peccare posse, vt hac in specie existimat glo. in cap. testamentum 60. distinst. & cum dormiens teste Aristot. lib. 1. Ethic. capit. 5. ex virtute nihil agit, atque idē sicuti dormiens delinquendo minimè punitur, ita & vigilans ei iniuriam inferens pœna aliqua non est afficiendus, alleuerat Cardina. in clemen. 1. de pœnis. Felin. in capit. nuper. de sententia excom. qua ratione sic perpensa dormientis delictum minimè punitur, nisi eo casu, quo vigilans ipse satis cognitum habebat, quod dormiens arma capiebat, & homines prosequeretur: tunc enim si non adhibuit diligentiam, quam debuit in præcauendo, claudendo ostium cubiculi, in quo ipse dormiebat, ne dormiens alicui noceret, profectō puniendus erit pœna sanè extraordinaria, mitiori quidem de culposo homicidio, vt hac in controuersia explicat Barto. Rom. Ias. & plerique alij in d. §. adipiscimur, & inibi Alexan. colum. 2. & huius opinionis authores habeo Barto. in præcitata l. penul. ff. de parricid. Hippo. in d. l. 1. 10. limit. ff. de sicar. Bonifac. in tract. de malef. in rubrica, de insul. & percuss. Decius & plerosque alios doctores passim in d. l. vt vim. Anchar. & Cardin. in d. clemen. vnica, de homicid. debent sanè præcauere, qui hoc vitio laborant, vt solus in cubiculo iaceat, ianua clausa, aliās tenebitur, sicuti putans arborem, qui minimè transeuntes, vt præcauerent, admonuit l. in lege ff. de sicar. l. si putator ff. ad legem Aquil. cum alijs; & expressim hac vsus distinctione profitetur Gulielm. de Cuneo, & Iac. de Ravenna in l. diuus Marcus ff. de officio præsidis. & inibi ad id multum notat Albert. fina. colum. idem que professus Barto. in l. pen. ff. ad legem Pompeiam de parricid. Floria. in præcitata l. si seruus

M M seruum

Dormiens furioso æquiparatur.

Dormientis delictū non punitur.

Sunt qui nullo motu corporis expergeant.

seruum §. si fornicarius ff. ad leg. Aquil. col. fin. num. 4. Ancha. in clemen. vnica, de homicid. notab. 2. num. 3. quibus accedit Ang. in tract. malefic. in versicu. comparuit dictus inquisitus, & in termino defensionis. fol. 107. versicu. quid si dicat. glo. in præcitato §. si fornicarius. in versu. vel ignem. idem profiteatur Greg. Lopez in l. 5. titu. 8. parte 7. in versicu. *no. percuniesse de ella.* explicat Iac. Baulem in repet. l. capitalium §. famosos ff. de pœn. 19. limit. quorum opinio communis est, extatque hodie text. ad id præstantissimus de iure regio in l. 5. titu. 8. part. 7. & inibi expressim adnotat Gregor. Lop. & ante eum Alexand. in dist. l. 1. §. adipiscimur. prædictis rationibus præmoti sunt viri non mediocris notæ, imò in albo primariæ doctrinæ positi. Et omnium diligentissimè Ludovic. Carrer. in pract. crimin. §. homicidium. nume. 25. ad finem. pag. præcitata, quòd si ex consulto incumberet somno aperitis ianuis, sciens hoc vitium euenturum aliquem interimat, huius criminis reus fit, explicat Bonifac. in præcitata rubric. de insul. & percul. ad finem. sin minus nesciebat hoc vitium euenire, tunc sanè immunis erit utique à delicto: siquidem furioso & infanti æquiparatur, præcitato §. item queritur. in hac specie explicat Gandinus in rubr. de pœn. 1. col. Alexan. cons. 140. vol. 2. Ang. in tract. malefic. in glo. culpa inquisiti. 5. col. versu. quid si dicatur. Iac. Baulem loco præcitato.

4 Quibus & illud subiiciam, an t dormienti iniuria fiat, & an si fiat clerico dormienti in excommunicationis labem incidat, tamen si irrogans iniuriam clerico, & in vestibus, sit excommunicatione notatus? gl. in c. si quis pulsatus. de pœnit. distinct. 1. & in cap. si quis suadente 17. q. 3. in versicu. manus. idemq; professus Innoc. in c. nuper. de senten. excom. Barr. in l. 1. §. hoc autem interdictum. de noui oper. & in l. licitacio §. quod illicitè ff. de publ. idem professus Bald. in l. 1. §. hæc verba ff. de his, qui deiec. vel effud. quod equidem intelligendum esse existimo, si sanè clericus sit excitatus: longè quidem aliter, si somno incumbat: siquidem tunc lacerans illi vestes, siue iniuriam irrogans, minimè esse excommunicatione notatus. Et huic sententiæ se subscripsit Cardin. in clemen. 1. in princ. q. 6. de pœn. cuius meminit Fel. in c. nuper. de sent. exc. nu. 6. col. vlt. & omnium diligentissimè Hip. idè professus in sing. 188. Ludou. Carrer. loco præcitato. Idem de dormiente explicat vnū ex multis satis singulare Nellus in tract. bannerum,

*Intellectus
non vulgari
vis.*

niturum, in 2. par. 2. partis, quæst. 33. ad fin. Illud etiam non erit prætermittendum: Si sanè quispiam dormientem occiderit, qui offendebat eum, an immunis sit ab homicidij pœna? naturali siquidem iure inspecto, videtur quòd ille dormiens licitè offendi possit, sicuti in hac specie existimat Bar. in l. vt vim ff. de iustitia & iure. Cui nec admodum inuitus accedit Alex. in d. §. adipiscimur. nu. 3. in qua specie est utique videndus Bal. in l. 1. col. 10. C. vnde vi. Quo ad irregularitatem eadem sanè distinctio adhibenda est, cuius paulò antè meminimus. Siquidem t dormiens nesciebat illum euenire vitium, tunc somno incumbens homicidium committens, ab labe irregularitatis immunis est, text. ad id præstantissimus, quem analytica explanatione explicant docto. in præcitata clem. vnica, de homicid. siquidem is intellectu & ratione caret, ac furioso similis est, sicuti tradidimus in huius cap. principio. Eo tamen casu, quo dormiens arma capiebat, & homines persequebatur, tunc enim si sciebat hoc euenire posse, & non eam adhibuit diligentiam in præcauendo, ne dormiens alicui noceret, puniendus est, & propter culpam pœnas extraordinarias luere debet, sicuti existimat Gulielm. de Cuneo, Iac. de Rauenna in l. diuus Marcus ff. de offic. præsid. & ini. i Alber. ad fin. & Bar. in l. pen. ff. ad legem Pomp. de parric. & huius sententiæ authores habeo Flor. in præcitata l. si seruus seruum §. si fornicarius ff. ad leg. Aquil. col. fin. nu. 4. Ancha. in clem. 1. de homic. nu. 3. notab. 2. Ang. de malefic. in verbo, comparuit dictus inquisitus, & in termino defensionis, fol. 107. versu. quid si dicatur. ac rursus in irregularitatis labem huius criminis reum incidisse, constat ex doctorum doctrina locis præcitatis, notatque eleganter Marian. Socin. in hac specie in præcitato ca. ad audientiam. nume. 14. idemq; sensere Cardin. Anchar. & doct. frequentiori calculo in d. clem. vnica. quo in casu erit irregularitas planè contracta. Illud etiam constitutissimum est, t quòd si vigilans adeò irascatur contra alium, vt illum occidere conatus fuerit, vel in mentem præmeditatus fuerit, & hac occisionis cupiditate affectus, somno incumbat, & soporatus somniet ea, quæ acciderunt in vigilia, & hac phantasia motus surgat electo adhuc dormiens, & arma capiens alium occidat, immunis ab irregularitate erit, vt in hac specie existimat Gonfal. à Villadiego de irregularitate, hanc professus com-

munem. Iridem doct. communiter in constituit, si furiosus, de homicid. eandem sequitur sententiam Marian. Socin. in dict. cap. ad audientiam. nume. 14. quorum sententia calculo non caret, siquidem ab ea sententia prorsus discedat Paludanus in 4. sententiarum, distinct. 32. quæstio. 1. artic. 3. existimans hac in specie in irregularitatis labem incidere, quia ex illa vehementi occidendi cupiditate aucta est imaginatio sensus, & crevit appetitus sensualitatis: quæ cum in dormiente maneat, possunt membra ad illa opera exteriora exercenda moueri, & constat causam dedisse ipsi homicidio in vigilia. Igitur, sicuti ipse fatetur, irregularis est: cuius sententia explosa, priori me subscribo, quia hac nostra tempestate Alphonsus à Castro lib. 2. de potestate legis pœnalis, capit. 14. versi. prima & principalis conclusio ad stipulatur. Argumentum paulò antea citatum parum mouet Pet. Palud. uti pleniori manu explicat Alphonsus à Castro loco præcitato, nec aliquo apice iuris deseruire videtur, quod in hac specie Cardina. & Imola notant in dict. clem. sumentes rationem ca. sanè 15. quæst. 1. siquidem illic Ambros. inquit, apud sapientes iudices veniam dari his, qui per vitium deliquerunt, & de sola leuitate eos damnari: & inibi glos. explicat text. veniã dari, qui minori pœna puniuntur, quàm si ex certa scientia utique fecissent. Vide, lector candide, quisquis veritatem amas, quòd fortissimis armis pro mea stat sententia ille text. nam si ebrius occidendo minimè pœna afficiendus est, quàm si ex certa scientia occidisset: inde illic sequitur, minimè puniendus est irregularitatis pœna. Nec itidem obstat text. in cap. inebriauerunt Loth. ex August. lib. 2. contra Faustum Manichæum, cui respondit Alphons. de Cast. vbi supra. Quibus & illud accedit, quòd homicidium commissum ab ebrio, qui ebrietati causam dedit, minimè efficit eum irregularem, sicuti paulò antè adnotauimus: nec utique constat Palud. sententia, quæ ira procedens in vigilia est causa nò omnino certa, & admodum remota causa, atque ideò sufficiens nò sit ad irregularitatem: sic t̄ pollutio nocturna dormientis & sociantis per se peccatum non est, nec mortale nec veniale: siquidem omne peccatū dependet ex iudicio rationis: quia primus sensualitatis motus non est peccatum, sicuti ex literis sacris constat, & sanctorum doctorū sententijs, & Philosophorum, Iac. Apost. in sua epistola Canonica, c. 1. idè existimat, & Pau. epistola

7
Pollutio nocturna nò est peccatū

epistola ad Rom. cap. 7. sancti quoque doctores id etiam sentiunt, August. lib. de vera religione 15. q. 1. ca. quod autem. §. vsque ad eò iridem libro 2. contra Faustum. & libr. 3. de libero arbitrio, quis peccat in eo, quod vitare non potest? & Hiero. in epistola ad Demetriadem. Gregor. lib. 10. moralium, verum quædam autem peccata, &c. dubio procul ex Aristot. constat 3. Ethic. In naturalibus desiderijs nemo peccat, nisi in quantum iudicio rationis reprimi potest, quo sublato, tollitur etiam ratio peccati: & in dormiente ratio non habet liberum arbitrium, nec iudicium, id circo quod agit dormiens, non imputatur ei ad culpam, sicut nec illud quod agit furiosus, ita explicat S. Tho. 2. 2. q. 154. artic. 5. quo pollutionem nocturnam asseuerat non esse mortale nec veniale peccatum, tametsi ab ingluuie procedat, aut à praua vigilantis cogitatione: poterit tamen peccatū esse per rationem ad suam causam. à qua processit, quia rationē habet culpæ ex parte cause: quod S. Tho. explicat d. artic. 5. & in 2. parte, quæst. 80. art. 7. Floren. 3. parte, titul. 15. ca. 6. §. 10. Maior in 4. sent. distinct. 9. q. 2. post Thom. ibi, q. 4. & Palud. quæstio. 3. & isthæc opinio communi Theologorum sententia affirmatur. Quibus suffragatur tex. & ibi glo. elegans, versic. rez. & inibi doctores in cap. testamentum. 6. distinct. ex diuo Greg. cap. 11. interrogationum. August. propter hanc culpæ rationem, quæ dormientis pollutionē habet, quo ad eius causam abstinere debet sacerdos eo die à celebratione missarum, quoties culpa est mortalis: ex consilio autem, vbi causa fuit culpæ venialis, teste Tho. d. artic. 7. Floren. d. §. 10. Palud. in distinct. 9. q. 3. & inibi Thom. q. 4. Syluest. versicul. Eucharistia 3. q. 10. text. ad id elegans in dicto capi. testamentum. vbi gloss. in verbo, humiliter. addit Paludanus dicta quæst. 3. quem Syluester sequitur, & Ioannes Maior d. quæst. secunda, celebrare ac communicare post pollutionem nocturnam contingentem ratione cause, quæ mortalem culpam habet, ac communicare non esse peccatum mortale etiam intra decem horas, modò præmittatur communioni contritio & confessio illius culpæ mortalis & pollutionis ex ea sequutæ, quasi nullibi sit hoc præceptum, quod quàm sit à ratione deulum, nemo sanè mentis diffitebitur, cum ex eo sequeretur posse sacerdotem, qui nocte præterita dormierit cum fœmina, statim celebrare præmissa confessione & cōtritione. Posset tamen

opinio Paludani & aliorum admitti, cum ante pollutionem pœniteret quis eius culpæ, à qua ea processit. In ea tamē specie ipse admoneri, si commode fieri potest, ut quis ea abstereret à communione propter honorem, qui sacramento sacrosanctę eucharistię debetur. Postremò & illud adjiciam, 8 actum dormiētis non esse peccatum posse, nisi ad rationem causæ à qua processit, quoties quis somno utitur, ut vinculo naturali liberi iudicij: at si quis per somnum, ut instrumentum, exequatur scelus præcogitatū, tunc actus in somno contingens peccatum est, eo modo, quo actus exterior in executione est peccatum, docet Caieta. 2. 2. q. 154. artic. 5. ex cuius sententiā deducitur nocturnam pollutionem esse peccatum, ubi quis data opera sic dormit, ut polluat. Ita qui irascetur in vigilia, & demum dat operam ut aliquem occidat, dormiens erit homicidij reus, sicuti existimat Bonif. in rubr. de insult. & percuss. ad si. idq; probatur ex ratione Cardin. Caiet. In qua specie minimè obtinet cōstitutionis decisio cle. vnic. de hom. Et ut obiter agam, somnum remedio esse lassitudini in Vlyssis naufragio significat Homer. lib. 4. Odyssę ad finē cuius verba ex Gręco translata sic habent,

Huic autem Minerva

Somnium in oculis fudit, ut ipsum quiescere faceret celerrime,

A grauibus doloribus charas palpebras circumtegens.

Vnde illud Virgilij lib. Aeneid. 3.

Fessos sopor irrigat artus.

Et Homerus Odyssę 18. asseuerat ab illo resolui membrorum compages, dum cecinit:

Dormiunt autem reclinata, soluta sunt autem ei membra omnia.

Et lib. 20. & 23. & Seneca tragœdiographus in Hercule furente somnum dormitorem laborum dicit:

Tu quoque o dormitor.

Somne laborum, requies animi.

Quod etiā mirū in modū adnotauit ex medicinę authoribus Paul. Aeg. lib. 1. c. 97. cæterū Hom. lib. vlt. Odyss. cecinit:

Ut lotus est, comeditq;

Dormit molliter hæc enim iustitia est senum.

Quo est fit Senibus perquam maximè conuenire somnia: quod etiam comprobatur Galen. de sanit. libro 5. Plato autem lib. 1. de Legibus in ea est sententia, somnum immodicum corpori, & animo obesse. & Home. lib. 5. Odyssę.

Tristi-

Tristitia, & multus somnus.

Et ex medicis huius sententię authores habeo, somnū immodicum nocere, Hippocrat. aphorif. 2. c. 3. Haliab. libro 5. Theoricę, & Auicenna in 2. primi doct. 2. c. 12. & in Canticis cap. 39. & in 2. parte eorundem. ca. 28. & utrobique Auerr. in commentarijs, & etiam lib. 6. Colliget. & Ras. ad Almanso-rem, lib. 4. c. 3. & continentis, libro 25. & ante hos Casius, qui problematum medicorū. c. 24. quærit, & rationē reddit, cur nimius somnus, & nimia itē vigilia capiti grauitatē pariant.

S V M M A R I V M.

- 1 *Infans, qui ad usum rationis nondum peruenit, pœna homicidij minimè subijcitur.*
- 2 *Infans quis dicatur?*
- 3 *Maior infante, si tempore delicti non erat doli capax, non incurrit irregularitatem.*
- 4 *Eius verò si dicatur doli capax, & ad cognoscendam pubertatem, an nudus inspiciendus sit, plura non inconcinna.*
- 5 *Minor in atrocissimis delictis pœnam non effugit.*
- 6 *Non tamen puniendus est pœna ordinaria.*
- 7 *Mater, quæ filio impuberi tutorem non petijt, eius hereditate non priuatur, si tempore mortis mariti filius adhuc minor erat.*
- 8 *Minor etiā pubertati proximus minimè ex carnis delicto tenetur.*
- 9 *Si tamē virginem immaturam, minorem, & impuberem per vim cognouit, pœna ordinaria plectitur.*
- 10 *Iudex utrum teneatur iuris necessitate pœnam minoris, doliq; capaxis minuere.*
- 11 *Minor pubes, vel pubertati proximus ex quocunque delicto tenetur, quod in faciendo consistit.*
- 12 *Tortura subijci an possit minor.*
- 13 *Si tamen in tortura delictum absque tutoris autoritate confiteatur, an huiusmodi confessio fidem faciat.*
- 14 *Iudicij cum minore, absque tutoris autoritate susceptū nullū est.*
- 15 *Seniores mitiori pœna afficiendos esse, quàm & iuuenes, dubio procul constat.*
- 16 *An & senes tortura subijciantur, & à quibus incipienda sit, analytice declaratur.*
- 17 *Senes in quadruplici differentia considerari.*
- 18 *An & mutus, & surdus criminis rei facti aliqua afficiantur pœna.*
- 19 *Pœna amissionis ciuitatis, in seruum minimè cadit.*

M 4 20 Solò

20 Sola serui confessio probationem facit.

21 Domino tamen integrum ius relinquatur contrarium probandi.

22 Licet seruus ex proprio delicto condemnari possit, dominus tamen causa adesse potest, eumque defendere ratione proprii interesse.

De delictis puerorum, deque illorum poenis iure
Cæsareo Regiove sancitis. Cap. XXXII.

DE infante itidem delinquente, utique verba facienda sunt: qui scilicet careat usu rationis, minimè ei homicidium, nec aliquod delictum imputandum est: tex. celebris in l. infans. ff. ad l. Cornel. de sicar. siquidem consilij imbecillitas eum excusat, talis, quippe ætas quod videt, ignorat. l. 1. C. de fals. mon. tex. in l. prima. C. si aduersus delictum. adnotat gl. idem professa in cle. vnica. de homicid. verbo, infans. & in l. 2. ff. de termino motu. in l. ferè. ff. de reg. iur. & gl. inibi inuibus hybernis crebriora iura ad id allegans, regia l. 9. tit. 1. & l. 17. tit. 14. & l. 8. tit. 31. par. 7. & l. 15. tit. 1. par. 1. & l. 4. tit. 18. par. 6. Card. post plerosque alios in d. clemen. vnica, prima opposit. Iacob. Baul. in repet. l. capitalium. §. famulos. ff. de poenis. 16. fallen. Bald. in practica sua, in rubric. quod dicitur Titius. 3. colu. Bonif. in rubr. de homicid. Angel. in tract. malefic. verbo, scienter & dolose. Hippol. in dicta l. infans. Matth. de Afflictis in constitut. terminum vitæ. 7. fallentia, notab. 12. Lud. Carrer. in pract. crim. §. homicidium. 6. nu. 2. siquidem infans delinquens immunis est à delicti poena, vti constat ex præcit. l. infans. explicant doctores in capit. 2. de delict. puer. & in locis præcitatis, extat hodie regia lex quarta. titulo decimonono, part. sexta, & lex nona, titulo primo, parte septima, & l. si quis in suo. §. fin. de inof. testament. C. tex. in l. impuberem. ff. de furtis. leg. quinta. §. sed si infans. ff. ad leg. Aquiliam. & Ludouicus Carrerius loco præcitato, & nouissimè Antonius Gomezus in tract. delictor. capit. 1. numero 57. & quis in hac specie infans dicatur, explicat glo. in præcitata clementina vnica, de homicid. asseuerans eum dici, qui nodum septimum ætatis suæ annum egit, & constat ex l. si infanti. C. de iure delib. capitulo primo. de desponsationibus impub. libro 6. gloss. in cap. 1. in verbo, infanti. 13. q. 2. tamen si quandoque pro maiore septennio sumatur, vti inibi explicat glo. itidem in capitul. 1. 28. dist. & quæ differentiæ ratio

Quis in
fians dice-
tur.

ratio assignetur inter infantem, puerum, adolescentem, puberem, iuuenem & senem, & hisce similes præter doctores in l. si infanti. C. de iure delib. & doct. in rubr. de delictis puer. est gloss. verbo, perfectus. in præmio Sexti, cuius meminit pleraque id genus alia addendo Francus in capit. si pater. de testam. & in cap. 1. de despons. impub. Christoph. Por. in §. minore. Instit. de act. Archid. in c. 1. de clerico ægrotante. Bal. in l. infante. de iure delib. C. Guliel. Lorrubil in discretione iustitiæ. & iniustitiæ, libro secundo. c. de adolescente sine obedientia. Chassæn. in consuetud. Burgundiæ titulo Des enfans. rubrica sexta. §. 4. folio 219. col. 4. num. 15. Io. Oldendorpius in tract. de vsucapione. cap. de etate hominis, & earum temporibus numero primo. folio 8. columna 2. in volumine. 8. tractatum. Thom. Gramm. decisione 34. numero secundo, Dominus, ac præceptor meus, Ioan. Corras. in l. præcibus. nu. 19. C. de impub. & alijs substitut. Hippol. in l. infans. nume. 6. ff. de sicarijs. Nicolaus Bellon, in rubrica Institut. Quibus modis re contrahitur obligatio. numero secundo. Ioannes Montolonius in suo promptuario iuris, in verbo, ætas. qui omnes meminere de præcitata glo. cui similis in l. 1. §. pueritiam. ff. de postul. & infantem imbecillitas consilij excusare constat: quæ ratione infans, nec poena criminali pro delicto punitur, sicuti frequentiori doctorum calculo approbata est sententia in præcitata lege infans. Et cum in hoc homicidio voluntas aliqua non adsit occidendi, sequitur inde à poena immunè esse, atque irregularitatis labe, text. ad id omnium præstantissimus in concilio Viennensi Clementis quinti, in clemen. vnica. de homicid. Cuius constitutionis ratione reprobatum sententia Hostiens. in cap. 1. de delictis pueror. contrarium asseuerantis. Est tamen prædicta pontificia constitutio intelligenda, nisi infans esset doli capax. tunc enim propter culpam, esset irregularis: sic prædictam constitutionem intellexerunt Io. And. Abb. in d. c. 1. de delictis pueror. & inibi Anan. Hippol. in l. si quis te. C. de sicarijs. Villadiego de irregularitate. c. de percussore. col. 12. itidem Hippol. in d. l. infans. & sing. 628. Socin. in cap. ad audientiam. n. 12. de hom. Lud. Carrer. diligentissimè in pract. crim. §. homicidium. 6. nu. 3. doctores serè omnes in d. c. 1. tamen si Barb. post Abbate ibi in apostillis in errorè aliquos attraxerit, cuius sententia omnino explosa, est text. optimus ad hoc in l. impuberem. ff. de

infans deo
linquens
non puni-
tur.

ff. de furt. explicat Dec. in l. pupillus, & l. ferè. ff. de regu. iur.
 3 Fel. in c. si verò. de sent. excom. Hinc deducitur maiorem in-
 fante non esse irregularem: si sanè ei contigerit hominè oc-
 cidere, eo pacto, vt nò sit eo tempore doli capax, & si puer sit,
 teste gl. in d. clem. vnica. verbo, infans. quam inib sequuntur
 doctores còmuni consensu, præsertim Anch. Bonif. & Imol.
 quam opinàtur tutiorè, profitendo eam communem. Gons.
 à Villadiego. loco paulò antè citato. col. 12. & Ioà. Ign. in d.
 l. 1. §. impubes. n. 18. ff. ad Syllan. idè professus Soc. in d. ca. ad
 audientiam. n. 12. quia etiam minimè posse hunc minorem
 pro ère alieno incarcerari, vt in hac specie existimat Bald. in
 l. 1. n. 20. C. qui bonis cedere pos. cuius meminit idè profes-
 sus Iacob. de sancto Georgio in l. nec impuberis. uum. 3. ff. de
 ius vocando. Chassèn. in c. consuetudinibus Burgū. in tit. Des-
 rentes. in rub. §. 2. num. 14. fol. 209. col. 4. pro quo est gl. idè
 professa in l. 3. §. sed vtrum. de minor. Ange. in repet. l. nemo
 carcerem. C. de exact. tribut. lib. 10. & huic sententiæ nec ad-
 modum inuitus accedit Romanus in còsi. 120. nu. 4. hac sen-
 tentia, tamen si ita recepta sit, vt improbari minimè possit,
 ab hac tamen opinione recedit Bar. in l. si filio. la 2. ff. sol. ma.
 idem in tract. de carceribus. n. 6. quo in loco profitetur præci-
 tatam gl. communi doctorum voto damnari. Idemq; existi-
 mat Bal. post Cinum in l. alio. C. quod cum eo. Cui sententiæ
 accedit Hippol. in sua practica criminali in §. attingant. nu.
 69. atque ita communiter transire doctores asseuerat Bapti-
 sta Caccialupus in tract. de debitore suspecto. quæst. 5. nu. 8.
 in hac tamen ancipiti quæstione existimo priorem opinio-
 nem gloss. in præcitato §. sed vtrum. intelligendum esse, &
 eò hanc opinionem tendere, quodocunq; filiusfamilias mi-
 nor est, siquidem tunc minimè potest pro ære alieno in carce-
 rari. Cui sententiæ accedit Baptista loco præcitato, nu. 8. &
 Paul. Paris. nouissimè còsi. 94. nu. 4 r. vol. 1. ac sic intellecta
 diluuntur errorum causæ, & in concordiam discordata redu-
 cuntur, & tandem ad mediocrem modum peruenitur.

In qua iuris propositione adnotandum est, quasi totius ma-
 teriæ coronidem, quis iudicatur doli capax? sunt, qui quo ad
 4 delicta illum esse proximū pubertati opinantur, cui ad æta-
 tem perfectam sex tantum menses deficiunt, text. est in l. 3.
 §. pen. ff. de lib. exhibend. qui text. parum me mouet: text. ta-
 men est ad id celebris in l. non tantum. ff. de excusatio. tutor.
 gloss.

glo. Innoc. Hostien. & plerique alij in c. continebatur. de de-
 spons. impub. Bal. in l. excipiuntur. ff. ad Syllan. quem Igneus
 ibi sequitur, & Ias. in aurb. sacramenta puberum. nu. 15. C. si
 aduersus vend. itidem Ias. in §. & siquidè. l. properandum. de
 iudicijs. sunt & alij existimantes proximum pubertati eum
 dici, qui annum decimum & dimidium peregerit, si sit ma-
 sculus: si verò fœmina, si annum nonum cum dimidio com-
 pleuerit vsque ad duodecimum. glo. in §. pupillus. Instit. de
 inutil. stip. & in l. pupillum. ff. de reg. iur. & in l. 1. ff. de nouat.
 glo. in summa, Instit. de oblig. quæ ex delicto. Bar. in l. 2. ff. de
 nouat. col. 2. num. 6. & inibi Paul. & Imola quas asserit com-
 munitè approbatas, Ias. in d. §. & siquidem. Soc. l. 1. §. adipi-
 scimur. ff. de acquir. hæred. Aretin. in d. §. pupillus. Dec. in d. l.
 pupillum. & inibi Hierony. Cagnol. nume. 2. & probat regia
 l. 8. li. 3 r. par. 7. l. 9. tit. 1. par. 7. l. 15. tit. 1. par. 1. l. 6. tit.
 5. par. 6. l. 4. tit. 1. final. par. 6. l. 3. tit. 8. par. 7. & l. 8. titulo.
 3 r. parte 7. Nos tamen priorem sententiam firmamus non
 solum in delictis, sed in alijs quibuscunq; actibus: glossa
 in capitulo, attestations. & in cap. continebatur. de dispon-
 satione impuberum. probatur text. in l. non tantum. ff. de ex-
 fat. tutorum. explicat Zasius in quæstio. 2. de Iudejs. dila-
 tat chartas plurimis remissionibus Ioannes Igneus in l. 1. §.
 impubes. ff. ad Syllanianum. quam opinionem in coniugali
 contractu profitetur esse communem, Ioannes Sraphileus
 in tractatu, de literis gratiæ & iustitiæ. fol. 74. his tamè omif-
 sis, opinor arbitrio iudicis esse relinquendum, tanquam iure
 non decisum: argumento l. 1. §. 1. de iure deliberandi. quis di-
 catur proximus pubertati: hoc enim iudex arbitrabitur ex
 discretione pueri, & ex alijs circumstantijs contingentibus.
 ita Ioannes Faber in dicto §. pupillus. Salicetus in l. impuni-
 tas. C. de pœnis. Anania in cap. primo. de delictis puerorum.
 Antonius in cap. attestations. in fine, Abbas & Præposi. in
 dicto cap. continebatur. de despons. impuberum. Decius in d.
 l. pupillum. colum. 2. & Hieronymus Cagnola numero 3. in
 præcitata l. pupillum. & est textus ad id præstantissimus in
 summa Instit. de oblig. quæ ex delicto nasc. ibi, & id intelli-
 gat se delinquere. & est textus in præcitata l. impunitas. C.
 de pœnis pleniori manu Ioannes Igneus in præcitato §. im-
 pubes. & Ioannes Faber in dicto §. pupillus. hoc tamen arbi-
 trium iudicis antè illā ætatem definitā, non est passim exhi-
 bendi

bendum, imò iudex cautissimè id agat, ac tandè rarò: ac post illam ætatem nō eget iudicis arbitrio, ita vrgentibus coniecturis: fat enim erit aliquot signa perpendere, ex quibus arbitretur puerum doli capacem esse, ac proximum pubertati: ex his omnino falsa est glo. in c. 1. de delict. puer. quæ dicit puerum doli capacem puniendū esse, intelligit in puero septennij. Ad illius textus intellectum legendus est Decius in d. l. ferre. ff. de regulis iur. Hip. in l. si quis te. C. de sicar. Quod intelligo, si sanè infans sit doli capax, non erit immunis à pœna. Abb. in c. 1. de delict. puer. qui tamen si asseuerat infantem minimè esse puniendum delinquentem: quem intelligendum esse censeo, nisi sit doli capax, Ioan. de Anan. nu. 3. inibi Hippol. in l. infans. num. 5. de sicar. & in l. 1. num. 9. eo. tit. & in l. si quis te. num. 3. C. eod. tit. quod ipse existimo verum, ad hoc vt puniatur ex delicto: longè quidem aliter, ad hoc, vt incidat in irregularitatem: qui tamen si sit doli capax, vsque ad septimum annum nullam contrahit irregularitatem, explicat Marianus Socinus in c. ad audientiam. num. 13. de homi. Et quando infans possit esse doli capax, explicat glo. in capit. fin. de senten. excomm. cuius meminit Anan. in rub. de delictis puer. ad finem. & text. in l. si alterius. C. si minor se maiorem dixerit. & quis dicatur doli capax præter doctores in clem. 1. de homic. & in c. 1. de delictis puer. ille censendus est, qui proximus est pubertati, vt explicat text. in l. apud Celsum. in §. quæ in doctore. ff. de doli exceptione. Ioannes Igneus nu. 25. in præcitata lexiipiuntur. & nos paulò antè tradidimus.

Rursus non abs re cū de puerorum delictis tractauerimus, illud memorię repetere libet, ad cognoscendam pubertatem, antiquę leges marem tantū inspici nudum iusserūt vt proinde cognosceretur, pubes ne esset an impubes, fœminas verò nudas ob id conspici non patiebantur, impudicum illud, atque indecorum iudicantes. & Plato in ea specie, sanxit lib. de Legibus 11. conuenientiam (ait) ætatis ad nuptias, & contra iudex nudos omnino mares, pubem vsque inspiciens iudicet. Hæc ille, & est tex. in l. vlt. C. quando cur. vel. tutor. esse definant. §. 1. Instit. quib. mod. tut. fin. definientes impubes ne esset inspiciendus nudus: & si aliquando fœminas nudas cōspici oporteat, Leges & Canones eas inspici voluerunt à mulieribus honestis, probatæque fidei, non tamen

*Quando
mulieres
nudas con-
spici oportet.*

à viris l. 1. in princ. ff. de ventre inspici. c. fraternitatis ca. vlti. de frigidis & malefic. c. causam matrimonij capit. proposuisti. de probat. cap. nec alta 27. q. 1. inibi, manus obstetricum. & memoria repetere libet, quod in ea specie Solinus, cap. 5. ad fi. & Plinius lib. 7. c. 17. scribunt virorum cadauera supina fluitare, fœminarum: prona veluti pudori defunctorum, parcente natura. Atque ita in cadaveribus mortuorum natura pudenda mulierum magis quàm virorum obtexit, & fœminarum nudatio, virorum animos exasperat, sicuti constat Ezech. 16. vbera tua intumuerunt, & pilus tuus germinauit: nuda eras, & cōfusione plena. & Esa 20. c. nudam & discalciatam discooperis natis, ad ignominiam Aegypti. & c. 47. nuda turpitudinem tuam, & discooperi humerum, releua, & c. & id constat Hier. 4. & Hierony. ad Demetriadam, de virginitate seruanda ait, Tibi sit pulchra, illa amabilis, illa habēda inter fornicias, & procedens ad publicum, non peccus, nō colla denudat, ne pallio reuoluto ceruices aperit, & à Martiale, libro vadesimo virgines Pataunas laudat, quoniam non ipsæ aperta facie proderunt in publicum, dum cecinit:

Tu quoque nequitas nostri lususq; libelli

Vda puella leges sis Patauna licet.

Et Plinius lib. Epist. 1. Plutarchus in Proble. c. 162. & Persarum Legibus sancitum fuit, ne mulieres extraneis viris inspiciendas se præberent, sicuti fidelissimus author Iosephus lib. 11. antiquit. ca. 9. scribit Tertulianus in libr. de virginibus velādis, Plutar. in Apophthegmatis laconicis. Cornelius Tacitus, & apud Romanos Caius Sulpicius Gallus vxorem dimisit, quod eam capite aperto foris versatam cognouerat, auctore Valerio Maximo, lib. 6. c. 3. Plutar. in præcep. cōnubia. ca. 32. Ambro. lib. epistolarum 8. epistola 64. mirum in modum increpat Synagrium Veronensem Episcopum, qui virginis accusatæ stupri secreta genitalia inspici iusserat ad deprehendenda libidinis vestigia. Acteon quoque cū interuenandum fortè fortunā Dianam nudam conspexisset in fonte, indignatione eiusdem in ceruum commutatus, sicuti Ouidius recenset libr. 3. Metamorphoseos, & Pausanias libro 9. Sillius lib. 12. Claudia. in Ruphinum, nouus poeta Græcus, lib. 5. Latinè translatus ait:

Felix Tyresa, tu quidem vidisti citra perniciem,

Nudam inuita misericordis Palladis.

Viuis

*Vinis tuorum oculorum perduto lumine, nostrorum autem
Oculorum splendorem, cum mente commutabit Pallas.*

Et illud Propertij,

Parce oculis hospes, lucoq; abscede verendo.

Cede aegedum, & tuta lumina linque fuga:

Interdicta viris metuenda lege piatur,

Quae se summtota vindicat ara casa.

Magnam Tyrestias aspexit Pallada rates,

Fortia dum posita, Gorgone membra lauat.

Et ad id illud Virgilianum allusisse videtur:

Transq; caput iace, ne respexerit.

Et Homerus lib. 5. Iliados, & Eusebius libr. 3. de præparatione Evangelica, c. 12. Platonem reprehendit, q; in libris de Republica atque de Legibus inserit mulieres in gymnasijs nudas cum viris lustrari: quod olim licebat ex Propertio lib. Elegiarum 3.

Multa tua, ex parte miramur.

Et rursus,

Ne ore tu egentis nitida dum nuda palastra,

Ludis, & est nudis fœmina mixta viris.

Et illud Euripidis in Andromache Latinè translatis:

Nec si velis quissiam,

Casta esse queat Spartana puella:

Quae cum iuuenibus relinquens domus,

Nudis fœmoribus, & tunicis dissolutis,

Cursus palastras, quae non tolerabiles mihi.

Et pleraque alia congerere poteris ex Valerio Maximo, lib. 2. cap. 5. ex Erasmo Chiliade 5. centuria 2. cap. 47. de Plutarcho, in libro de claris mulieribus. capitu. 2. Pollux libro 7. Onomasticon. c. 12. Plutarchus in Lycurgi, ac Numæ Pompilij comparatione. Theodoricus lib. de Legibus, Chrysoftomus Homilia in Mattheum 6. multis inuehitur in mimos, aliosque huiuscemodi ludos, quibus producuntur mulieres nudæ, veluti maxima libidinis incitamenta. Ant. Floren. numero 2. par. tit. 5. cap. 1. Laudatur tamen à Plutarcho in libr. de claris mulieribus. capit. 15. Micca. filia Aristodemi, elientum tyranni, quod moribunda megistionem rogauit, ne cum à vita discederet, turpiter nudatam iacere pateretur, Plinius Iunior libr. Epistolarum 4. & Lucianus in encomio Demosthenis, & Ouid. lib. 13. de Pollixenz loquens cecinit his

his carminibus.

Tunc quoque cura fuit partes velare pudendas,

Cum caderet, castiq; decus seruare pudoris.

Idem lib. 2. Pastorum de Lucretia verba agens ait,

Tunc quoque iam moriens, necnon procumbat honeste,

Respicit, hæc etiam cura cadentis erat.

Et Homerus lib. Odiss. 6. cum Vlysses nudus esset è mari elapsus ramo frondenti sibi pudenda cooperuit: ad quod allusisse videtur Virg. in Priapeis.

Hæus & Alcinoi mirata est filia membrum

Frondenti ramo vix potuisse tegi.

Ex quibus satis iam satis candido lectori constabit, quàm probrosam, hanc nuditatem membrorum, quantò magis apud nos, qui Dei cultum profiteamur, & ista incitamenta libidinis aspernanda sunt: sed quæ longo subsellio tractauerimus, ut quo abij, redeam. Illud memoria repetere libet, ne perplexo doctorum commentario lectorem fatigemus.

Quibus & illud subiiciam, si sanè minor dolo commisit delictum, utriusque puniendum esse, tex. est in l. si ex causa §. si commissum. & §. nunc videndum ff. de minoribus. Tho. Gram. in decis. 23. nu. 12. Gulielmus Mayner. in præcitata l. ferè. num. 14. ff. de reguliuris. Iacobinus de sancto Georgio in l. 1. nu. 2. & 3. C. si aduersus delictum.

Illud etiam constitutissimum est, in atrocissimis delictis grauioribusque minorem pœna afficiendum esse, uti constat ex l. auxilium §. in delictis ff. de minoribus. & in dicta l. ferè. & quæ atrocissima delicta censeantur, explicat Maynerius in l. ferè. numero 18. Innocentius in c. 1. de constitution. Hippolytus in l. vnus §. cognitorum. nume. 70. ff. de quaestionib. las. in l. cum seruus. nume. 7. ff. de conditione causa data.

Hic verò non est præmittendum, quòd doli capax delinquens in ætate minore non est puniendus pœna ordinaria criminis, sed extraordinaria arbitrio iudicis, text. in l. auxilium §. in delictis ff. de minoribus l. diuus ff. de term. moto. Extraordinaria pœna minor punitur. glo. in l. 3. ff. de infam. & in l. quid ergo §. pœna grauior. ff. de his qui not. infam. tex. optimus, vbi glo. & doct. in c. 1. de delictis puerorum. Decius explicat in d. l. ferè. Bland. in l. & si seuerior ff. de his qui notant. infam. glo. in capit. 1. de sententia excommunicat. & inibi doctores, Cardinalis in capit. 2. de

de delictis puerorum. Bart. in l. administratores §. corporis ff. de excusat. tut. Bald. in l. data opera C. qui accus. non possunt. Augustinus post Ange. in d. verbo, scienter. Cæpola consi. 30. Anchar. consil. 287. Paul. Castrenf. consilio 20. Abb. in d. cap. 1. Cæpola in authent. sed nouo iure C. de seruis fugitiuis. & est textus ad id præstantissimus in capitu. fina. de sentent. excommunicat. & in l. auxilium §. in delictis ff. de minoribus. Cagnol. & Decius numero 3. in præcitata l. ferè. Igneus numero 49. in d. l. excipiuntur. Lud. Carrer. in d. §. 6. nu. 4. & Thom. Gram. decisi. 23. Decius consi. 535. regia l. 8. titulo 31. parte septima. quæ constituit minoribus intra decimum septimum annum delinquentibus, minuendam fore pœnam ordinariam.

Illud etiam hoc iure apparet, quòd non incongruè conuenit proximè traditis definitio illius quæstio. minorem puberem, pubertatiq; proximum, delinquere posse, & utique ex delicto teneri, text. est in l. pupillum ff. de reg. iur. vbi Consultus scriptum reliquit, pupillum, qui proximus pubertati sit, capacem esse furandi & iniuriam faciendi: text. ad id præstantissimus, cuius pler. que doctorum meminere, in §. in summa. Instit. de oblig. quæ ex delicto nascun.

Extatq; hodie regia l. nona, titulo primo, parte septima, & regia l. 15. tit. primo, parte prima, & lex sexta, titulo quinto, parte sexta. Et ea siquidem ratio est, ex quo minor est pubes, velutiq; pubertati proximus compos mentis, ac doli capax censetur, uti hoc iure probat text. in præcitata §. in summa, inibi, si proximus pubertati sit, & ob id intelligat se delinquere. Cardo igitur dubitationis in eo versatur, si sanè intellectum ad delinquendū habeat: & huius sententiæ authores habeo Ang. de Aret. cæterosq; Doct. in præcit. §. in summa, quo fit minorem teneri ex delicto, sicuti existimat glo. in l. si quis in tantam. in 3. q. vnde vi. Ang. in l. Fulconius §. adeò. in fin. ff. ex quib. cau. in poss. eatur. Pau. Cast. consi. 183. in causa. col. vlt. lib. 1. Bar. col. 3. in præcitata l. si quis in tantā. itidē Bar. in l. is cui bonis. col. vlti. ff. de verb. oblig. Bar. in l. 1. ad fi. ff. de curat. fur. & nos ad Barto. pleniori manu adnotauimus in l. 1. & huius sententiæ authores habeo Pau. de Caltr. ad fi. Ias. col. 8. Alexand. 4. in præcitata l. is cui bonis. Deci. in l. furiosi. col. 2. ff. de reg. iuris. & est text. pro hac omnium recepta sententia in l. sed & si ex parte §. quanquam ff. quod cum eo. cuiu

cuius meminit Ias. in §. omnium. Instit. de actio. Steph. Bert. consi. 248. Ias. in l. apud Iulianum ff. quib. ex caus. in poss. eatur. Alexand. id feriosè explicans consi. 24. colum. 2. lib. 1. & consi. 89. vol. 3. Et conuestiri posset isthæc ratio: siquidem delictum diuino & naturali iure prohibitum est, nec utique ignorantia tolerabilis datur, quandoquidem ex dictamine rationis constat alterum non lædere: & quod sibi fieri non non vult, alteri nec utique facere: sicuti scriptum reliquit Consultus in l. 1. ff. de furt. & in l. probum ff. de verbor. signi. & in l. si adulterium cum incestu §. adulterium ff. de adulce. & in l. venia C. de in ius voc. & inibi Paul. Castrenf. & pleriq; alij in ea sunt sententia, quibus adstipulatur illud Exod. cap. 20. & l. si quis id quod ff. de iurisd. omn. iudi. Quo fit cum illa ætate minor iuris naturalis capax censetur, huius criminis reus utique puniendus est: quæ omnia intelligenda esse existimo, quando minor delictum perpetravit in faciendo, longè quidem aliter si constat in omittendo, vel negligendo, siquidem tunc à delicto immunis erit censendus: text. est, qui passim ad hoc solet adnotari, in l. 2. C. si aduersus delictum. & inibi ad id multum notat Azo in summa, & passim doctores, ibi text. ad id præstantissimus in l. de minoribus. vbi asseuerat minorem mortem patris minimè vlciscentem, non priuari hereditate paterna, ut ibi explicat gloss. in verbo, non vlciscatur. vbi Bald. Ange. Salice. Paul. & frequentius doctores C. in quibus causis restitutio non est necessaria, tameti Petrus Oldrad. ab hac sententia discedant ibi, & Cinus, qui dubius, nec utique vtranque firman sententiã, quin etiam si tempore delatæ & aditæ hereditatis minor sit, nec priuatur, glo. in l. minoribus. in verbo, respõdere. & inibi Bal. col. vlti. vers. quærit glo. Alberic. idem profellus, Ang. Salic. Florian. idem adstipulantur, quibus accedunt Corn. Alex. & Ias. & ista est frequentiori doctorum calculo recepta sententia, tameti in hoc ultimo ab ea discedat Petrus Cinus, Paul. in præcitata l. 1. C. de his quibus ut indig. & Raphael Fulgos. consi. 52. col. 2. dub. 2.

Hinc etiam est censendum ¶ idem de matre, quæ licet te-
neatur petere tutorem filio suo impuberi, aliàs eius hereditate priuatur l. sciant. C. de legitim. hæred. & l. omnes C. ad senatuscons. Tertul. excusatur utique, si adhuc minor sit, cum eius maritus à vita discedit l. 2. C. si aduers. delict. vsquequo

N N idm-

Ratio se-
cunda.

Minor iu-
ris natura
lis capax
est.

7

id intelligendum esse censeo, tametsi mater minor maior facta fuerit, sufficit in illo priori tempore minorem fuisse, ut immunis sit, si tutorem filijs minimè perierit, ut existimat Specul. in titu. de in integr. restitut. in prima parte, in §. quis autem. versicu. sed quid si ipsa mulier. & inibi Bald. in 3. parte. Quibus suffragatur gloss. celebris in l. 1. C. in quibus causis restitutio in integrum non est necessaria. Bald. in l. 2. C. si aduers. delict. explicant doctores passim inibi, & in dict. l. minoribus. & ibi Salice. Paul. Castrenf. Raphael Fulg. & alij plerique in ea sunt sententia ibi. Quibus accedit, nec admodum inuitus Bald. in authent. si qua tibi C. de episco. & cleric. asseuerans longè quidem aliter esse in filio minore, qui non redemit patrem captiuum, & interim maior factus est, Bald. in l. qui contra. colum. 1. C. de incest. nupt. itidem in l. precibus. col. 3. de impub. ut hanc profiteatur esse communem. & huius sententiæ authores habeo Ang. in l. 1. C. in quibus causis. Paul. Alexand. Ias. in l. sciendum §. ultimo. ille in primo notab. alter col. 1. tertius nume. 11. ff. qui satisda. cog. Rom. sing. 221. & in l. qui maior. in princip. ff. de oper. libert. & in l. 3. §. scio ff. de minorib. & Raphael Fulgos. loco præcitato, quo fit minorem de delicto in omittendo minimè teneri, siquidem non vindicans mortem defuncti, hæreditate minimè priuatur. text. in l. 1. §. impubes ff. ad Syllan. & ibi Barto. & doctores l. 3. §. 2. & in l. excipiuntur. eodem titu. & in authent. si captiuus C. de episco. & cleric. l. 1. versicu. impubes C. de falsa moneta. & inibi Cinus & Salice. idem profiteatur Anan. & doctores Canonicæ Philosophiæ in cap. 1. de delictis puer. Hippol. in l. de minore. ad fin. ff. de quæst. Ancha. consil. 185. Alexand. consil. 160. volum. 7. Fulgos. consil. 137. Decius in hac specie dilatat chartas quam plurimis remissionibus, in capitu. de causis. de offic. deleg. apud quos longa est huius quæstionis examinatio. Quibus & illud constitu-

8 *Minor an teneatur ex carnis delicto.* tiffimum est t̄ minorem, impuberem etiam proximum pubertati minimè ex carnis delicto teneri, nec itidem de adultertij stupro, & similibus: siquidem cum censeatur incapax illius delicti ex defectu, & impotentia naturali propter illius ætatem: uti hac in specie explicat text. ad hoc notatu dignus in l. si minor ff. de adult. & inibi gloss. ordinaria, quæ expressim hoc ipsum vult, Iac. de Raven. Alberic. & Angel. inibi, & ad id tex. celebris in cap. 1. de delict. puer. quibus admodum

modum conuenit regia l. 9. tit. 1. par. 7. & l. 15. titu. 1. part. 1. Quod si ante legitimam ætatem ac pubertatem esset viripotens, utique tenebitur, ut asseuerant doctores in d. l. si minor. ff. de adult. & maximo apice deseruire videtur text. in argumentum in cap. de illis. el. 2. & in ca. nobis. & in capi. fin. de dispens. in pub. Quibus quidem illud constitutissimum est, matrimonium inter impuberes minimè consistere posse, tametsi illorum malitia ætatem suppleat. tamen si copula interueniat, matrimonium utique valere manifestissimum est. Et isthæc sententia stabiliri posset, in carnis delicto malitia supplet utique ætatem, glo. expressim id adnotat in c. 1. 20. q. 1. vbi illud Gregorij in dialogo de puero nouem annorum nutricem suam grauidam facientem: refert Alberic. in suo iudice, verbo, matrimonium. puellam nouem annorum perperisse, & in d. capitu. 1. notat Archid. Host. Io. Andr. in capi. vlti. de eo, qui cognouit consanguineam vxoris suæ. meminere de dialogo Gregorij, itidem Hostiens. in summa de pœnit. §. qui confitendum. versicu. cui pueri. Io. And. Abb. & alij plerique in capit. 1. de delict. puer. itidem & Ioan. And. in cap. puberes. col. 2. de despons. impub. Bart. in tract. different. iuris canonici & ciuili. Dominicus consil. 24. colum. 3. Anchar. in cap. si pater. colum. 7. de testam. lib. 6. Alexand. & Ias. vterque col. vlt. in l. in pupillari ff. de vulg. Ange. consil. 253. ad fin. Barbar. seriosè id explicat in proœm. Clemen. §. nulla. col. vlti. Ias. colum. 4. in l. moribus. de vulg. & inibi Alex. col. 3. tametsi teste Cardin. Floren. & Ioan. Anan. in d. cap. 1. de delict. puer. asseuerent intrepidè minimè dixisse Gregorium loco præcitato, puerum nouem annorum nutricem grauidam fecisse. Cæterum Hieronym. ad Vitalem in sua epistola, profiteatur puerum decem annorum grauidam reddidisse nutricem: rursus in ea quoque epistola dilucidè Salomonem ostendit Achaz reges, cum nondum decimum & vndecimum ætatis suæ annum egissent, filios genuisse, cuius meminit Ioan. Andr. & Host. in d. c. vlti. de eo, qui cognouit consang. vxoris suæ. A priori sententia libenter discedo: siquidem in matrimonio consideratur viri potentia, ut paulò antè meminimus, tamen ad carnis delictum puniendum ius Cæsareum utique inspiciendum est, nouissimè Ant. Gomez huic sententiæ accedit num. 60. capi. 1. de delictis puerorum. asseuerans in specie minorem liberalisse rem habentè cū cane.

Ex quo & illud subijciam, & proximæ quæstioni accedit, minorem si impuberem pubertati proximum ex delicto minimè teneri: quod quidem est punibile per statutum, vel consuetudinem, uti hac in re est rex. in capit. 2. de delict. pueror. quem ad id multum notant doctores inibi, & esse singularem proficitur Rom. in sing. fin. Ex quo quasi ex eodè fonte & illud deducitur: si sanè sancita sit pœna in aliquo loco extrahentibus frumentum, vinum, vel aliam quampiam rem, nec utique minor impubes tenebitur, qui contrarium fecerit, tamen si sit doli capax: & dato, quod teneatur, restitui potest. Illud verò, quod obiter menti occurrit, adnotandum est, quod si sit doli capax delinquens, ac minor, an possit iudex pœnam de necessitate iuris minuere, an pro libito voluntatis iudicantis possit pœnam infringere? In quo dubio doctores multum effuderunt tractatum, & isthæc quæstio plena est sentibus & spinis, in qua certatim omnes variant, desident, & discerant, ut difficulter eius rei exitum inuenire possim. Nos tamen breuitati studendo, & quantum fieri potest, totam eam rem tractabimus: & primò in ea sunt sententia doct. esse in iudicantis libero arbitrio in minori ætate delinquentis pœnam minorare: quod, si ipse minimè faciat, nec utique partem grauare censetur, nec damnum irrogare, nec in syndicato tenebitur, text. est in l. auxilium §. in delictis ff. de minor. & inibi Alberic. Bald. in l. quicumque C. de ser. fugit. col. 5. & Salic. col. 2. num. 7. Bald. in l. quid ergo §. pœna grauior ff. de his qui not. infam. 2. lectura, num. 12. Anan. in cap. sicut. penult. col. de Iuda is. nec desunt, qui prorsus contrariam profiteantur sententiam, quinetiam iudicem astrictum in hac specie pœnam minuere, aliàs partem grauare censetur, & ab eo appellari posse, & in syndicato teneri. Quorum sententia conuerti possit ea ratione: siquidem quæ iudicantis arbitrio committuntur, si sanè iniquè arbitretur, appellari potest ab eo: nisi libero ac absoluto eius arbitrio committatur, uti expressim id adnotat Bart. & frequentiori calculo doct. in l. si qua pœna ff. de verb. signi. & inibi gl. Pau. de Cast. in l. quid ergo §. pœna grauior ff. de his qui not. infam. 1. col. & inibi Bart. pen. col. quam vltimam sententiam eò tendere existimo, ac locum sibi vindicare, si à minore, vel eius nomine petitum esset, uti hac in specie existimat Alexand. in l. & si seuerior C. quibus ex causis infamia irrogetur. finali col.

col. & regia l. 4. titu. fin. parte 6. in specie id approbat.

Quibus & illud adijciam, si tamen si minor viginti quinque annorum, pubes tamen, vel pubertati proximus, teneatur ex quocunque delicto, quod in faciendo consistat, ut paulò antè meminimus, tamen pœna ordinaria minimè affici debet, sed utique mitiori propter gratis defectum, text. ad id elegans in l. auxilium §. in delictis. ff. de minor. vbi Consult. ita scriptum reliquit, nisi quatenus interdum miseratio ætatis ad mediocrem pœnam iudicem produxerit. & inibi doctores frequentiori calculo, & iudicantis arbitrio punitur, text. in l. diuus. ff. de termino moto. gloss. in l. 3. ff. de infamibus glo. in cap. 1. de sentent. excom. & inibi doct. Card. in capit. 2. de delict. pueror. omnium diligentissimè Dec. in præcitata l. ferè Lud. Carrer. in d. §. 6. num. 4. & 5. Thom. Gram. decis. 23. Decius consilio 575. regia l. 4. titulo final. parte. 6. & l. 9. titu. 1. par. 7. Hac nostra tempestate illa est constitutissima conclusio, si sanè minor decem & septem annorum reus criminis factus fuerit, iudex utique astrictus est, ac necessitate cogitur minuere pœnam, regia l. 8. titulo 31. parte 7. quæ constituit minoribus intra decimum & septimum annum delinquentibus minuendam fore pœnam ordinariam. Si verò maior decem & septem annorum sit, arbitrio iudicantis relinquitur, qualitate delicti & personæ inspecta, minuire, vel non minuire: quod si non fecerit, nec utique partem grauare estimandus est, uti hac in specie explicat d. l. 8. Et isthæc sententia conuerti possit aliquot fundamentis. Et primò, fortissimum huic rei argumentum præstat text. ad id præstantissimus in l. 1. §. pueritiam. ff. de postulando. Ex quo constat pueritiam dici ante decimum septimum annum, ac rursus post illam ætatem pubertas dicitur magis capax, & plena: quo fit aduocatus officium in ea ætate exercere posse, uti explicat inibi Bart. asseuerans ibi in ea nempe ætate doctorali dignitate posse insigniri: cui sententiæ accedit Faber in §. fin. Instit. quibus modis manumittere non licet.

Secundo, huic sententiæ innititur text. in auth. si qua tibi. C. de episc. & cleric. vbi minor decem & octo annorum criminis reus factus à delicto prorsus excusatur, text. in l. arrogato. versicu. non tamen. ff. de adopt. vbi proficitur plenam pubertatem eam dici in eo, qui decimum octauum ætatis suæ annum egit. quo fit in minori ætate filium arrogare non

posse. l. in ea. versiculo 1. ff. de alim. & cib. leg. §. fin. vers. finali. Insti. quibus ex causis manumittere non licet. & argumento optimo deseruit text. in l. popularis actio. ff. de popul. actio. tamen si isthæc sententia veritati magis faueat, nec admodum inuitus ipse accedo in mitiorem partē, post decimum. septimum annum, ante vigesimum quintum huius criminis reo pœnam utique alleuiarem ob minorum fauorem, tamen et si priorem partem multi & graues auctores defendant.

Illud etiam constitutissimum est, minorem huius criminis reum maiorem factum adhuc post perfectam ætatem, si crimen fuerit intra minorem ætatem commissum à criminis pœna liberum esse, potissimum eum non sit inspiciendum tempus punitionis, sed criminis commissi glōf. quæ expressim hoc ipsum adnotat in l. sciant. C. de leg. hære. quam inibi doctores probant, & Hipp. in præcitata l. infans. nu. 13. itidem in l. de minore. nume. 62. ff. de quæstionib. & in l. si quis re. C. de sicar. Carrerius in præcitato §. 6. numero 8. quibus admodum suffragatur text. in c. ult. de sent. excom. vbi Abb. idem insinuat Iurisconsultus in l. 1. ff. de pœn. & ibi Bartol. in l. omnes populi. ff. de iustir. & iur. numero 48. Rom. in singu. 574. consilio 56. libro 2. ad irregularitatem contrahendum satis est, quod maior infante hominem occiderit, modo sit doli capax: quemadmodum omnes fatentur in d. clement.

An minor
tortura sit
bijiatur.

11

vnic. de homicid. Et huic rei maximo apice illud deseruire videtur, possitne t̄ minor subijci torturæ? & illa est recepta sententia, minimè torqueri posse, probat text. in l. 1. §. impubes ad Syllanianum. ff. & in l. 2. §. impubes. eo. tit. l. de minore. & in princip. & in l. 2. tit. 30. pag. 7. ibi, *Aninguno que sea menor de catorze anos.* & inibi nouissimè Greg. Lopez: & text. in l. ex libero. §. 1. ff. de quæstionibus. & in l. in testamento. de testibus. Albertus Gandinus in tractatu de pœnis reorum. nu. 30. & in rubr. de quæstionibus & tormentis. nu. 9. Angel. in tractatu maleficiorum, verbo, fama publica. numer. 102. Hippol. & plerique in ea sunt sententia in præcit. l. de minore. Campegius in decisione sacri concilij. 130. numero 55. nouissimè Antonius Gomez, capitulo primo delictorum. numer. 6. quæ omnia intelligenda esse existimo in tortura, qua maiores affici debent: leuiori tamen quæstioni subijci possunt, ut potè ferula ac flagellis cædi, recte Bar. in l. de minore. in princip. ff. de quæst. l. 1. §. impubes. & in l. excipiuntur. ff. de Syllanian. quibus

quibus accedit Io. de Anania in c. 1. de delictis puer. col. pen. Hippo. de Marsil. in præcitata l. de minore. in principi. col. 2. & tex. in dicta l. 1. §. impuberi. explicat, tamen si torqueri nō possunt minores, terreri tamen solent. & huic sententiæ accedit Ant. Gomez. & Gregor. Lopez locis præcitatis. Et isthæc sententia stabiliri potest, sicuti minor impubes criminis reus à pœna omnino non excusatur, parique ratione in tortura, ut potè, in totum nō excusetur: in qua specie existimo minoris curatorem teneri præstare auctoritatem, explicat Cin. & Salic. in l. clarum. C. de auth. præstan. Baldus in l. vnica. C. de confes. 15. col. nu. 16. & ibi Salic. nu. 30. Abb. in l. si. de confes. tertia columna, numero nono. & inibi expressim ad id notat Imol. 3. colum. Hippolytus omnium diligentissimè in l. 1. ff. de quæst. 4. columna. versiculo octauo requiritur, quibus nec admodum inuitus accedit Angelus de maleficijs in verbo, comparauerunt dicti inquisiti. col. prima. vers. necne. & in his regnis vsu receptum est, & praxis id obseruat.

Quibus & id conuenit, tamen si minor torturæ subijci non potest, de crimine tamen læsæ maiestatis longè quidem aliter, ut per Campegium, & doctores locis paulò antè citatis, & extat text. ad id præstantissimus in præcitata l. de minore & inibi Hipp. cuius meminit idem profectus Ioan. Ign. num. 18. in præcitato §. impubes.

Ad id etiam pertinet, quod si minor delictum in tortura absque curatoris auctoritate confiteatur, eius confessio probet necne? Hippol. in l. statulib. ff. de quæst. itidem in rubrica de fideiussoribus. ff. & in l. qui cædem. ff. de sicarijs. & consilio 9. & in practica in §. nunc videndum. & in §. expedita. Thomas grammat. consilio 16. Matth. in constitut. præcitata, doctores frequentissimo consensu in clarum. C. de auth. præstanda. tamen si minoris confessio præcedente curatoris auctoritate in delictis valeat, ex eaque sequi possit condemnatio: si sanè error proberur, vel rem longè aliter se habere, veluti que læsum esse in integrum, restitutio ei conceditur: siquidem quolibet negotio si prober se minorem & læsum, restitutio conceditur, uti maximo apice deseruire videtur. textus in l. ait prætor. §. non solùm. ex primo. ff. de minore. textus in l. verum. §. sciendum eodem tit. tex. in l. minoribus. la prima. C. de in integrum restitutione. tex. in l. error. C. de iuris & facti ignorantia. cum similibus. & hoc procedit

vtique in maioribus in criminalibus causis, sicuti constat ex l. 1. §. si quis vltro. ff. de quæst. tex. ad id præstantissimus in §. cognitorum. l. vnus. eod. tit. ff. & argumento optimo deseruit text. in l. non fatetur. ff. de confes. siquidem, qui errat, fateri non videtur. l. si non defendantur. ff. de pœn. l. error. C. de iur. & facti ignorant. l. 2. C. quorum appellationes non recipiantur. In quo text. illud constitutissimum est, sententiam reuocari per appellationem, iuris errore probato, vt paulò antè negotium nobis fuit.

Quamuis minor viginti quinque annorum minimè stare possit in iudicio, nec vtique legitimus defensor censetur, vt explicat text. in capit. si annum. de iudic. lib. 6. l. clarum. C. de autoritate præstanda. explicat Bart. & passim doctores in l. filiusfamilias. §. veterani. ff. de procurator. & iudiciū inchoatum cum minore absque tutoris, vel curatoris autoritate nullum esse, perquam manifestissimum est, sicuti hac in specie existimat gloss. in l. cum & minores. C. si aduersus rem in dicatam. & est text. ad id præstantissimus in l. in vniuersis. C. qui dare tutores possunt. cui sententiæ nouissimè subscribere ex neotericis Hispaniæ Nunius Auend. & Antonius Gomezius hic numero 1. ille nyme. 65. cum plerisque alijs locis paulò antè citatis cum quibus est frequentiori calculo recepta sententia in l. si curatorem. C. de in integrum restit. extatque hodie regia l. quæ expressim hoc ipsum vult in l. 6. titu. 2. par. 3. & eius opinionis sumi, vt regias constitutiones has, quas septem partitum opus complectitur, quoties earum verba patiuntur, existiment ad Pontificium ius Cæsareumque reducendas fore, vt nihil inde vtriusque iuris sanctionibus ad aduersum, nec latum quidem vnguem, in eis statui existimemus: siquidem legum earum conditoris potissimus fuerit scopus ex vtriusque iuris statutis constitutiones regias prædictas Hispano sermone deducere.

Quibus addam quasi totius capituli coronidem, mitius puniendos esse seniores in eodem genere delicti: idque sanxit Plato suis legibus, libro nono. Senibus, inquit, peccantibus legislator pœnas præscribit sed mitissimas omnium, pluriusque venia & indulgentia dignas: ex quo & illud Claudiani ad stipulatur de victoria Stiliconis.

*Si non mentis inops, fraudataque senibus ætas
Præberet veniam, nunquam hæc opprobria lingua*

Turpia

Turpia Danubius me sospite ferret inultus.

Naturam ipsam quodammodo ad senum misericordiam trahi, sicuti author est diuus Benedictus in regula monachorum capitulo 37. text. ad id præstantissimus in l. 2. §. de termino mot. & in l. si quas in graui. §. ignoscitur. ff. ad senatusconsult. Syllanian. & l. ferè in omnibus. & inibi glossa. ff. de regulis iur. & in capitulo tanta. & adnotat Archid. 86. distinctio. & in capitulo tanta. 1. quæst. 7. & capitulo tempora. 26. quæst. 7. gloss. & doctores in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui notantur infamia. & in l. si seuerior. C. eod. titulo. glossa in cap. pœnitentes. 50. distinct. Albertus Gandinus in tract. maleficiorum. titulo de pœnis. columna 15. versiculo item in sene. Bal. cap. 1. & maior. & obedientia. Plat. in l. vlt. C. qui etate se excus. libro 10. Roman. in l. si verò. §. de viro. solu. matrimonio. 53. fallentia. ac proinde (inquit) gloss. in verbo, necessitate, in clementina prima. de privilegijs. & inibi Abb. senectutem esse causam dispensandi probabilem cum aliquo super pœna delicti, & gloss. idem professa in verbo, miseratio. in dicta l. 2. de termino moto. l. auxilium. §. in delictis. ff. de minoribus. idque explicat mirum in modum Bartholomæus Cæpol. in repetitione l. si fugitiui. numero 26. C. de seruis fugitiuis, textus ad id præstantissimus in l. sacrilegij pœna. in principio. ff. ad l. Iuliam peculatus. extat hodie regia l. 16. titulo octauo. part. septima. hanc sententiam explicat Guliel. Mainierius in præcitata l. ferè in omnibus. doctores in capitulo pueris. de sententia excommunicationis. Ioannes Igneus idem professus in l. tertia. §. ignoscitur. ff. ad Syllanianum. num. primo. siquidem senectuti deferendum, sicuti Euripides in Glauco ait:

Non potest autem fieri vt senes diu viuant.

Ætas enim longa plurimas affert calamitates.

Et Antiphanes ait.

Ad senectutem enim veluti officinam omnia hominum accedunt mala.

Senectus est veluti ara quedam malorum,

Ad ipsam enim omnia confugisse videre est, ei que parcendum.

Et per pleraque alia deferendum est senectuti, explicat omnium diligentissimè Ioannes Stobæus in suis sententijs deductis ex thesauris Græcorum sermone 115. cum alijs: & alia congerit Codrus de Metamorphosi humana, statq; tex.

in l. secun-

in l. secunda. ff. de termino moto. & Alber. per text. inibi in
coercendis criminis deterendum esse senectuti. & est gloss.
quæ expressim hoc ipsum vult in l. auxilium. §. in delictis.
verbo, miseratio. & inibi Odofredus secunda col. & Iacob. de
Rauenis, Alberic. & alij plerique, inibi gloss. in l. quid ergo.
§. pœna grauior. ff. de his qui notantur infamia. & inibi Odo
fredus 3. columna. & Barto. num. 11. Bald. 5. colum. numero
10. & Angelus & Paul. ad finem illius legis in ea sunt senten
tia. l. aut facta. versic. persona. ff. de pœnis. dicta l. secunda. ff.
de termino moto. glossa in capitulo si quem. 25. quæst. 7. Pla
rea in l. finali. C. qui etate se excusant. libro decimo. itidem
in l. prima. C. de his qui in exilio dati. eodẽ. libro. Baldus. in
principio, in quibus causis feudum amittatur. explicat si sa
nè statuto caueatur, si quispiam commiserit tale delictum
subijciatur ter torturæ, ni confitebitur: si sanè senes fuerant,
iudex quidem poterit genus tormenti mutare, Angelus in
tractatu maleficiorum in verbo, quas si non soluerit. la. 2. ad
finem. Baldus in l. qui vnquam. columna quinta. C. de seruis
fugitiuis. quibus accedit gloss. in l. et si seuerior. C. in quibus
causis infamia irrogatur. quo in loco Cinus 2. columna, &
Angel. & alij plerique in ea sunt sententia: & est glossa in l.
ferè in omnibus. ff. de regulis iur. quibus nac admodum in
uitus Hostiensis huic sententiæ accedit in summa. de accu
sation. §. qui sit effectus. & isthæc sententia frequentiori cal
culo recepta conuerti potest ex l. respiciendum. ff. de pœn.
& in l. si quis ait. §. instrumenta. eodem titulo. existimantes
in delictis coercendis rationem esse habendam conditionis
& qualitatis personarum: extatque hodie regia l. octaua. ti
tulo 31. parte septima. quam frequentius receptam senten
tiam aliquot axiomatibus, vt nihil amplius hac in re deside
retur, declarabo.

14 Omnibus ad amissim & diligenter pensatis, pro huius
capitis coronide inter literatos vtriusque classis illud du
bio procul certissimum est: Si sanè t̄ criminis reus homici
dij senex fuerit ob eius delictum, pœna mortis ordinaria
est imponenda seni, nec vtiq̄ue minorandà est propter se
nectutem, cum debilitationis ratio cessat. argumentoque
optimo deseruit, quod notant doctores in l. pregnantis. ff.
de pœnis. tamen si mulier sit debilitata, quæ statim peperit,
nihilominus post partum vltimo supplicio afficienda est:
quòd

quòd si pœna seni imponenda iudicantis arbitrio relinqua
tur, grauior quidem imponenda est iuueni robusto, quàm
seni. In qua specie deferendum est senectuti, atque ita inrelli
gendam esse existimo l. 2. ff. de term. mot. & omnia alia, quæ
paulò antè adnotauimus.

15 Ex his vero, quæ adnotabimus perpendi poterit: Si t̄ pœ
na, qua afficiendus est senex à iure sit determinata. eaque pœ
na non sit vltimi supplicij. sed abscissionis membri, non ita
grauiter puniendus est, sicuti iuuenis: quod latiori commen
tario explicat Baldus in l. quicunque. C. de seruis fugit. col. 5
versic. quarto casu. quòd si pœna vrique pecuniaria afficien
dus sit senex, ei deferendum non est, si quidem debilitationis
ratio cessat, text. est ad id præstantissimus in l. semper. ff. de iu
re immunitatis. vbi Consultus ita scriptum reliquit, maxi
mè si non tam corporis habeat vexationem, quàm pecuniæ
erogationem. Et quibus in casibus ætas senilis à criminis pu
nitione excuset, explicat Gandinus in rubr. de pœnis. 10. col.
& latiori commentario Paris de Puteo in tractatu syndica
tus, in verbo, in pœna. versic. si dicatur. Ludouicus Carrerius
in practica sua criminali. §. homicidium. 6. numero 12. pagi.
364. & Guido de Suza in tractatu quæstionum, apud quos id
iure satis receptum est.

16 Insignis est, & admodum perplexa quæstio, quæ à iuris
vtriusque professoribus discutitur, Sitne t̄ senex criminis
reus torturæ subijciendus? cum quotidie in controuersiam
veniat, eam non duxi prætermittendam. Et minimè esse
subijciendum torturæ existimo, ex textu in l. 1. §. ignoscitur.
ff. ad Syllanianum. l. 1. §. impubes. ff. eodem titulo. in qua
specie idem respondit Hippolytus in sua practica criminali.
§. expedita. numero 41. verum esse id existimans, si sanè se
nex sit decrepitæ ætatis. Franciscus Brunus in tractatu de
indicijs & torturis. 8. charta. 2. columna. Alexander, & Do
ctores frequentius in l. milites. C. de quæstionibus. in qua
quidem specie quis censetur senex decrepitæ ætatis, expli
cat Tancredus in compendiosa quæstione vigesima prima, &
qui septuagesimum ætatis suæ annum egerit, existimandus
est decrepitæ ætatis, textus est ad id præstantissimus in l.
maiores. ff. de iure immunitatis. & in l. si vltra. C. de decu
rionibus. libro decimo. & pleraque alia senectutis priuile
gis congerit Ioan. de Plarea in §. item is. Institut. de excusat.
tutor.

*Senū pri-
uilegia.*

tutor. nu. 27. quibus accedit Syluester Aldobrandinus in §. item maior. num. 5. Instit. eod. tit. & Chrystophorus Jacoba- rius in tract. de concilio libro 1. pag. 60. ad hæc quinquaginta senectutis priuilegia congerit Andreas Tiraquel. in tract. primogeniorum, à numero 75. ad finem vsque in illius libri præfationibus, quæ ante eum congefferat Bartholomæus Cépola in tractatu de Imperatore militum diligendo, in principio, à numero 2. vsque ad finem. & pleraque alia congerit Guliel. Letrouille Aleconensis in discretione iustitiæ & iniustitiæ, libr. 2. cap. de senæ sine religione. & quid sit senectus, explicat. Abbas in cap. magnæ 2. colum. de voto & voti redempt. & senectus quo tempore incipiat, explicat glossa in præmio Sexti, verbo, perfectius. & Gulielmus libro 2. in discretione iustitiæ, capitu. decimotertio. de adolescente sine obedientia. & inibi diligenter inscribuntur omnes hominis ætates.

Principaliter eodem iure disputari poterit, quod sollicitam dubicationem facit, eo casu, quo senes torture subijciantur à junioribus quæstio incipienda est. l. vnus facinoris. in princ. ff. de quæstio. l. 1. §. eodem tit. Romanus idem professus in l. si verò. §. de vino. fallentia 53. ff. soluto matrimonio. regia l. 5. titulo. 20. par. 7. inibi Greg. Lopez diligenter hanc quæstionem explicat: & huic sententiæ me subscribo, ea ratione ductus, siquidem veritas facilius à junioribus, quam à senioribus sciri potest, secundum Salomonem relatum per gloss. in ca. 1. 4. quæst. 2. quo fit, ab eis tortura incipienda est: arguméro l. 1. §. 1. ff. de quæst. explicat Din. in tract. de quæst. versi. quo ordine. Guido de Sura in eodem tract. colu. 4. versic. eiusdem. Gandinus in tract. maleficiorum. rubr. de quæst. colu. 2. versic. nunc videndum & præter hos nō desunt neoterici, qui eandem profiteantur sententiam. Siquidem Ludouic. Carr. in pract. crimin. §. homicidium. num. 12. pag. 365. idem existimat, & Ang. in tract. maleficiorum, verbo fama publica. columna. 24. Idem, si torture subijciendi sunt pater & filius, quæstio utique incipienda est à patre: siquidem pater magis timet de filio, quam de seipso: vii argumento optimo deseruit textus in l. iste quidem. ff. quod metus causa. & est textus in §. finali. Institut. de noxiis. & mox plura in proprio loco latiori commentario trademus, agentes, de quæstionibus.

*Tortura à
patre in-
choanda.*

Adeæ

Ab eadem radice procedit ad quæstionis congruam resolutionem, † in quadruplici differentia considerandos senes 17 esse, teste Archidiacono in capitu. tanta 86. distinctione, scilicet naturæ, prudentiæ, culpæ, æternæque gloriæ: Naturæ, vt in præcitato capitu. tanta, & hoc quippe tendit ad defectum, sicuti existimat textus loco præcitato, & in capitu. illud 13. quæst. 2. Prudentiæ in capitu. porro 14. distinct. vbi asseuerat. quod canities seruum prudentia est. cap. de quibus 20. distinct. capitu. ancillam 22. quæst. 2. & ad stipulator illud, Melius est vmbra senis, quam gladius iuuenis, sicuti constat in capi. 1. & inibi Baldus de renuntiat. Culpæ, & hoc existimat ad interitum, vii maximo apice deleruire videtur textus in capi. Paulus 7. quæst. 2. Aternæ gloriæ, de quo illud Psalmi, Cogitavi dies antiquos, & annos æternos in mente habui. Denique in senæ quippe (secundum Titum Liuium libro 5. ab vrbe condita) vmbra nomenque hominis relictum est, vires corporis effretæ, sensus oculorum atque aurium hebetes, memoria labatur, vigor animi obtusus, & confectus senio, parum animo valet. Idemque existimat Salustius in Iugurthino, & Macrobius in Saturnalibus, & Terentius in Hecyra. & latiori commentario de priuilegijs & incommodis senectutis explicat Stobæus serm. 114. 115. & 116. is, inquam, in sententijs ex thesauris Græcorum deductis, & Gulielmus Lerrouil. non ineleganter pleraque alia congeffit loco præcitato.

Proximè tractauimus de pœnis, quæ aduersus innocentes à iure statuuntur. Cui quæstioni & illa affinis est: Quenam ratio sit habenda in his innocentibus puniendis, iuxta ipsius iustitiæ equilibrium, in quo celebris est, & admodum perplexa quæstio: An mutus & surdus criminis rei facti ex delicto teneantur, puniri que possint ordinaria delicti pœna? In quo dubio magna pars authorum multum effuderunt tractatum, & denique Doctores in varias scissi sunt sententias, quorum alij existimant immunes esse à delicti pœna, ea ratione ducti, quia & hi sensum nec intellectum habent, furioso. atque infanti equiparantur, textus ad id præstantissimus in l. seruo inuito §. si pupillo. ad finem ff. ad Trebellianum. inibi, quo exemplo & mutus, qui nihil intelligere potest, per curatorem nempe adiuuatur, ad quod multum adnotat inibi Bartolus, existimans esse singularem, Paul. & plerique alij

alij Doctores ibi, itidem Bartolus in l. si. ff. de bonorum poss. inf. infant. idemq; prorsus Pau. de Cast. & Alexand. in l. 1. de verborum obligationibus, vterque col. 2. & huius sententiae auctores habeo Ioannes de Platea in l. 1. C. qui morbo se excusant. lib. 10. Bartolus, Paulus, Imola, Aretinus, Alexander, & Iason, & frequentius doctores ibi.

Secundò conuerti potest isthac sententia ex capitulo 1. an mutus vel alius imperfectus feudum retineat. vbi id constitutissimè est, mutum non vtrique ceteri hominem perfectum, pollentem ratione & intellectu.

Tertiò suffragari videtur textus in l. 2. ff. de cur. furiosi. & in l. tertia ff. de postulando. & inibi §. finali. Institut. de hæred. qualitat. & different. & in §. furiosi. versiculo primo. Institut. de curatoribus. inibi, Sed & mente captis, & surdis, & mutis, & qui perpetuo morbo laborant (quia rebus suis superesse non possunt, propter intellectus infirmitatem) curatores dandi sunt l. prima. versiculo æquè ff. de muneribus & honoribus l. 4. §. finali ff. de privilegijs creditorum. à qua sententia & plerique alij discedunt id vnum existimantes, hos ex delicto teneri, siquidem testamenti factionem habent, secundum formam textus in l. discretis C. qui testamenta facere possunt. tametsi deficiat sensus loquelæ, habent equidem integrum intellectum, & poterunt vtrique omnia alia facere, perinde vt quilibet homo. Quo fit, criminis rei facti efficiendi sunt pœnis.

18 Secundò stabiliri potest eo iuris adagio, hos t posse facere omnes contractus, qui consensu vel re contrahuntur l. obligamur §. fina. in quibuscunque ff. de action. & obligatio. l. qui id quod §. mutus ff. de donationibus l. item quia ff. de pact. quinetiam contrahere adireq; hæreditatem possunt, & contractus vtrò citroque obligatorios facere textus est in l. mutum ff. de acquir. hered. l. mutus ff. de iure dotium. capit. cum apud. de sponsalibus. quo fit criminis reos factos hos teneri pœna ordinaria delicti. Quibus sanè præmissis plura, quæ inris vtriusque interpretes varijs propositis distinctionibus adducunt, vno tantum iuris axioma sic complectar. Siquidem si constat mutum carere ratione ac intellectu, quia signis non potest velle suum exprimere, tunc equidem infanti æquiparatur, vel furioso: & is criminis reus factus minimè puniri debet: quinimò curator ei dandus est in quacunque sit ætate constitutus.

constitutus, atque eò tendunt iura paulò antè præcitata.

Rursus ad apertiore huius capituli resolutionem illud memoria repetere libet: si mutus minimè careat intellectu, ac ratione, tunc criminis reus puniendus est, actusque alios plerosque exercere potest, si legitimæ ætatis fuerit, nec vtrique exigitur curatoris auctoritas, atque ideo pœna delicti ordinaria efficiendus est: sicuti hac in specie scribit Ioan. de Imola in l. 2. col. 3. num. 11. ff. de verborum oblig. & Rom. num. 16. Alexand. numer. 6. Ias. colum. penul. ad finem. inibi, & est text. ad id celebris in l. si quis in graui. versicul. mutum ff. ad Syllanianum. vbi Consultus in ea est sententia, mutum à criminis punitione excusari, ea nempe ratione, quòd non clamauit, quo fit aliàs teneri. Cui sententiæ se subscripsit Vincentius 6. col. num. 4. inibi, sententia lata pronuntiatum esse ita contra mutum, qui fuit socius criminis cum homicida, sicuti auctor est Antonius Gomez. tomo 3. delictorum, capi. 1. num. 69. Quibus obiter quod menti occurrit adnotandum est, hunc mutum criminis reum factum ex confessione sua condemnari minimè posse declarata signis, sed exigitur testium liquida probatio: sic sensit & Bald. in l. vnica C. de confess. num. 27. Roma. in l. 1. de verb. oblig. num. 16. Alex. nu. 13. inibi. Ipse tamen opinor hunc criminis reum per signa interrogandum esse saltem pro veritate eruenda. Insignis est admodum & perplexa quæstio, quæ à iuris vtriusque professoribus discutitur, cuius examen ex professo nobis discutendum proponitur, an seruus criminis reus efficiendus sit pœna? & vtrique puniendum esse, perinde ac si homo liber pœna efficiendus esset delinquendo: textus est ad id elegans in l. hos accusare §. si seruus ff. de accusationibus. vbi Iuriconsultus ita scriptum reliquit: Si seruus reus postulabitur, eadem obseruanda sunt, quæ si liber esset. & est textus in l. sciendum ff. de publicis iudicijs. regia l. decima. titulo primo, parte septima, atque ideo pœna mortis naturalis efficiendus est, si sanè crimen exigat, & deportationis, pœna, vt explicat Barto. in dicta l. hos accusare §. si seruus. & in §. omnibus. eiusdem l. quinetiam si de delicto constet à seruo perpetrato, maiori punitur pœna, quàm liber: text. est in l. capitalium §. fin. ad fin. & in l. aut facta §. persona. & in l. in seruorum. in princip. ff. de pœn. regia l. 8. titu. 31. part. 7. inibi, *La mas crudamente deben escarmentar al serbo que al libre.* expli-

explicat doctores in l. ferè in omnibus ff. de reg. iur. & Luc. de Penna in l. vnica C. de colo Illyri. lib. 10. C. Quod intelligendum esse reor, si pœna corporis afflictiva ex criminis punitione esset imponenda: longè quidem aliter, si pœna esset pecuniaria, tex. & inibi glo. in præcitata l. hos accusare §. omnibus. vbi Consultus ita scribit, omnibus legibus serui rei fiunt, excepta lege Iulia de vi priuata: quia eadem lege damnati, partis tertix bonorum publicatione puniuntur: quæ quidem pœna in seruum minimè cadere constat, & inibi gl. in verbo, quibus. quam communi consensu vsque ad Bartoli tempora approbatam esse profitetur Salic. in l. 2. C. eo. tametsi, in contraria sit sententia Bart. sibi contrarius in d. §. omnibus. existimans seruum pecuniariter condemnari posse. in quo dubio Angel. in præcitato §. omnibus. minimè assentiri videtur Bartoli sententiæ, & Salicetus in dict. l. secunda. & hanc esse communem contra Bartol. asseuerat Gregorius Lopez in præcitata l. decima. litera i, in qua etiam sententia sibi contrarius fuit Bartolus in l. prima. in principio ff. si familia furtum fecisse dicatur. In qua specie, si dominus pecuniam soluat pro delinquentis pœna, vtique liberabitur: sicuti in ea specie intelligenda est regia lex 10. quæ aliàs negotium nobis fuit.

19 Quibus & illud subijciam pœnam ꝑ amissionis ciuitatis in seruum minimè cadere, cum ciuitatē minimè habeat, probat tex. & per totum de seruil. cognatione. Instit. & an idem sit in monacho, explicat Speculator titulo de reo §. 1. col. p. vers. sed an monachus. & inibi explicat, an hi legitimam personam habeant standi in iudicio.

20 Illud etiam constitutissimum est, ꝑ contra hos criminis reos per testes vel confessionem propriam probationem vtique fieri posse, sicuti contra quemlibet hominem liberum, vt maximo apice deseruire videtur textus in l. seruos. in principio C. ad legem Iuliam, de vi publica. vbi Imperator ita scribit, seruos, qui fecisse violentiam confessionibus testium aut proprijs docebuntur, &c. quin etiam sola serui confessio spontanea sufficit: argumento optimo probat textus in præcitata l. seruos. glossa communi consensu approbata in l. secunda §. 1. ff. si ex noxali causa agatur. Quibus & illud subijciam, vt ex confessione serui is criminis reus condemnatur, alia exiguntur indicia vrgentia, aliàs soli eius confessioni

fioni spontaneæ minimè stabitur, ea ductus ratione, cum in domini præiudicium vertatur: gloss. passim recepta in l. cum probatione ff. de probat. & inibi Salicetus, cui accedit in præcitata l. secunda §. primo, si ex noxali causa agatur ff. num. 4. & huius sententiæ authores habeo Socinum in l. cum filius familias. numero vndecimo. de verborum obligat. & Ias. inibi numero 15. Alexand. numero 4. in dicta l. secunda §. primo. gloss. quæ expressim hoc ipsum vult, penult. ad fin. in l. quicumque C. de serui. fugit. textus ad id præstantissimus in l. quæro §. finali ff. de adlucio edicto. quibus in locis satis definitur.

Ad id etiam pertinet, tametsi ꝑ ex serui attestatione aliquot indicijs concurrentibus damnari possit seruus, nihilominus eius dominus prorsus potest probare contrarium, vt hac in specie est glo. vnica in l. secunda §. 1. ff. si ex noxali causa agatur. in glo. 1. in medio: quam ad hoc notat & commendat ibi Bald. & reputat singularem & vnicam Paulus secunda colum. nu. 8. Alexand. secunda col. & Ias. col. 1. nu. 4. ex qua gloss. & communi doctrinæ inferunt prædicti doctores ibi, quod si ex forma legis vel statuti pater vel dominus vel quilibet alius teneatur ad pœnam pecuniariam ex delicto alterius, stabitur confessioni ipsius delinquentis, etiam in præiudicium tertij solvere debentis: Bartol. in præcitata l. cum filius familias. ad fin. Cui accedit Bald. in l. filius familias. prima lectura ff. de ijs, qui sunt sui vel alie. iur. nihilominus cuius interest, contrarium probare poterit. Ad apertiores huius quæstionis tractatum quæstio discutitur, quæ à iuris vtriusque prof. floribus non infrequenter hac in specie disputatur, tametsi ꝑ seruus possit accusari & condemnari pro delicto ab eo perpetrato, eius tamen dominus potest causa adesse, eumque defendere ratione proprii interesse, textus est in l. 2. C. de accusat. vbi Imperator ita scribit, si cuiusdam criminis obnoxius seruus postulatur, dominus eum defendere potest, & in iudicio assistere, accusatoribus intentionis responsurus. & inibi glossa passim ab omnibus recepta regia l. 10. titu. 1. part. 7. quod si dominus ad id citatus minimè velit seruum defendere, sed vtique iudicio fortunæ eum relinquere, non præiudicat seruo quominus possit se defendere, textus ad id celebris in l. etsi non defendatur ff. de pœnis. In qua specie seruus in iudicio

criminali potest assistere l. si criminis C. ad legem Iuliam de vi publica. Bald. in l. reos. col. 6. C. ad legem Iuliam de vi publica l. cum seruus. & in l. sciendum ff. de publicis iudicijs. & in l. si seruum ff. de accusa. & in l. Lucius ff. de vulg. & pupil. substitut. quinetiam dominus pro serui defensione procuratorē constituere potest, vt in l. seruus etiam ff. de publicis iudicijs. & in l. seruum quoque §. publicè ff. de procurat. idq; nō procuratorio nomine serui, sed proprio, glof. in l. 1. ff. an per aliū causæ appellation. reddi possunt. & gl. in d. l. 2. explicat Gregor. Lop. in interpretatione l. 10. titu. 1. part. 7. & an pater ad defensionem filij, & Abb. pro monacho admittantur, explicat Imo. in l. pen. §. ad crimen. ccl. 14. vers. item extra glo. de publ. iudicijs ff. In qua specie iudicium omnino agitabitur cū ipso seruo tanquam principali persona, quam tangit negotium, & lis contestanda, sententiaque diffinitiva proferenda, glo. communi consensu stabilitas in d. l. 2. C. de accus. Bald. in l. filius familiās ff. de ijs, qui sunt sui vel alieni iuris. lectura 1. itidem in l. si. §. necessitate C. de bonis quæ liber. nu. 12. Ang. in l. cum filius familiās ff. de verbor. oblig. ad fin. Tamen si perperam contrarium existimauerit Salic. in d. l. 2. C. de accusat. hinc sequitur tamen si principaliter contra aliquem agatur, licet tertio fiat præiudicium in consequentiam, non ideò ille tertius citandus est, textus est in l. sepe ff. de re iudicaria. & ibi passim doctores, & Bar. in q. 3. finali col. in suis quæstionibus.

S V M M A R I V M.

- 1 Si artifex sic celebris magniq; nominis, ob insignem eius peritiam pœnam esse remittendam.
- 2 Hinc etiam, an & iudex ob delinquentis merita in rempublicam collat a, pœnam minuere possit, discutitur.
- 3 Et quid si sint merita maiorum coniunctorumq; ipsius delinquentis.
- 4 Perpenditur natiuus intellectus, & ex mente litera recipiendum responsum l. ad bestias ff. de pœnis.
- 5 Quando iudex pœnam legis ordinariam minuere in mitiorem commutareq; possit, discutitur.
- 6 Si iudex dispensandi non habeat potestatem a positne legis pœnam temperare aut augere.

Lex.

Lex, ad bestias ff. de pœnis. aliter intellecta, quàm hæctenus à cæteris fuerit.
Cap. XXXIII.

AD bestias damnatos (inquit Paulus) fauore pupilli præsidere dimittere non debent: Sed si eius roboris vel artificij sint, vt digne populo Romano exhiberi possint, principem consulere debent. hæctenus consultus. Ex qua decisione passim iuris interpretes adnotarunt pœnam esse vel remittendam delinquenti ob insignem eius peritiam, seu ex eo quod artifex sit celebris magnique nominis, & ideò reipublicæ maximè utilis: vnde æquum est ob publicam vtilitatem mortis pœnam & similem ei remittere, & condonari iuxta proportionem, inspecta delinquentis qualitate: & ita interpretati sunt l. illam. in verbo, exhiberi, Oldrad. Alber. Odofred. cæteri que interpretes: exhiberi, id est, in gratiam relaxari. Et huius sententiæ auctores habeo in albo primariæ doctrinæ positos, inter quos Cosmas Gumer. in pragmatica sanctio. Gallica, iuncto text. inibi in cap. 1. §. sint viri. de numero & qualitate cardina. Bonus de Curtili in tract. nobilit. 3. pagi. nume. 60. & 68. Barto. Cæpola in l. mercis appellat. ff. de verb. signi. num. 1. in dem cautela 1. num. 1. & in l. contra C. de vsur. num. 18. suffulcas ratione tex. in l. qui cædem. in versicu. facilius ff. de sicar. Hip. in l. vnus §. cogantur. num. 79. ff. de quæstionib. folio paruo 126. Chassèn. in catalogo Gloriæ mundi. 10. par. conside. 30. Dionys. Rubinus in repet. l. filius familiās §. diui. fol. 5. colum. quarta ff. de leg. 1. Iacobus Baulem in repetitione l. capitulum §. famulos ff. de pœnis. limit. 35. folio 29. Roma. siagu. 717. & ante hos Dinus hanc prohibetur sententiam, per textum ibi in dicta l. ad bestias. liberasse quendam criminis reum à mortis pœna. Paris à Puteo in synd. tract. in verbo, pœna. in principio, asseuerat in praxi se obtinuisse Roman. singul. xj. & iterum singul. 461. Matheus Afflictus nec admodum grauatus his accedit in præmio constitution. Sicilia, in principio, notab. nono. idem §. nos itaque. sententio notabili. Felinus tertia columna, in capitul. conquerenti. de officio delegati. Ias. in l. lex est ff. de legibus. Cæpola cautela secunda. ex nouioribus Ioannes de Arno. in epitome 53.

O O 2 Lucuis.

Ludouic. Carer. in pract. crimin. §. homicidium. numero 72. pag. 549. Didac. à Couar. asseuerantes iudicem pœnæ executionem debere suspendere, principemque consulere, vt & ipse princeps pœnam delinquenti remittat. Sunt pleraque in vtroque iure sancita, ob insignem & excellentem alicuius dignitatem, quæ traduntur in cap. de multa. de præben. & in cap. quia periculosum. de sententia excomm. Barb. in rubrica, de iuramento calum. Taf. in liubemus. de iudi. C. Hippolytus in l. prima §. ad quæstionem ff. de quæstion. Aiciat. lib. nono Parergon, cap. vltimo. Felinus in cap. cum vltiorum 2. de sentent. excomm. vbi verba facit de artifice & pictore in arte eccellente, & omnibus numeris absoluto, ob crimen ab eis commissum immunes esse.

2 Hinc deducitur eodem iure licitum esse iudicem ob delinquentis merita & beneficia in rempublicam collata, pœnam minuere, vel omnino remittere, ex l. secunda §. postea cum Appius ff. de origine iuris. vbi definitum exat, cum Appius Claudius proposuisset, & librum legum ad formam redeget, Cneus Flavius eius scrib. hunc eidem Appio surripuisset, populoque tradidisset, non solua. impune tulit, quod surripuisset, sed & premium, ob id, quod populo tradidisset consecutus est: textus ad id celebris in l. non omnes §. vlti. ff. de re militari, cuius meminit pro singulari Roman. singu. 38. cuius initium est, Nullus nisi princeps. Barbat. consil. xj. colum. quarta lib. 4. & iterum consilio 26. colum. penult. libro 2. Raphael Vulgof. consil. 124. præsuppositis statutis. colum. vltim. allegans tex. in l. quinque summates C. de decurion. libro 10. Alexander consilio 19. circa primum. volum. 7. Socinus fallentiarum tractatu, regula 229. lex generaliter loquens. text. ad id celebris in l. 1. inibi, ob merita indulget ff. de constituto principum §. sed & quod principi. versicu. planè ex his. de iure naturali. in gloss. in verbo, ob meritum. & inibi Ioannes à Platea & Angelus.

Qua in re & Liuius gravissimus author, libro primo ab vrbe condita, scriptum reliquit M. Horat. qui paulò antè Imperium populo Romano sua virtute peperisset, quippe qui ter geminos curiatis interemerat, sororemque suam, dum rediret à victoria obuiam sibi factam, mortem vnus ex curiatis, cui sponsata fuerat, flentem, gladio transiit, à populoque Romano absolutum fuisse, magis virtutis ad-

nira-

miratione, quàm iure causæ: vt tamen cædes manifesta aliquo periculo lueretur, imperatum patri Horatij, vt filium expiaret pecuniæ publi. 2, cuius plerique alij meminere, inter quos est Valerius Maximus, rerum memorabilium libro sexto, cap. 3. & rursus libro octauo cap. 1. Dionysius Alicarnas. lib. 3. Cicero in illa oratione pro Milone, quam historiam signanter conscripsit Aristides in libro Italicarum rerum, Plurarchus in suis parallelis, similemque historiam recenset Plutarchus, tum in vita Fabij Maximi, tum in Romanorum Apophthegmatis. Et Cornelius Nepos in libr. de viris illustribus, quo loco de Fabio Maximo scribit Valerius Maximus libro septimo capitul. 3. In eandem sententiam libet adnotare, quod & apud Oratores deprecationem vocâr, vt apud Tullium libr. veteris Rhetor. 2. deprecatio est, inquit, in qua non facti defensio, sed postulatio agnoscendi continetur. & illico rei exemplum subiicitur, vt si pro aliquo claro aut forti viro, cuius in rempublicam multa sint beneficia. & libro primo artis Rhetor. ad Herennium. & idem scribit libro secundo eiusdem operis. Et Tullius pro Annio Milone, vt Clodij interitus Miloni propter multa illius præclara in rempublicam merita condonetur. Idem in oratione pro Lucio Flacco. & in septima vltimaque actione in Verrem, & libro secundo de Oratore, & Cicero in oratione pro Flacco ait, semper graues & sapientes iudices in rebus iudicandis, quid vtilitas ciuitatis, quid communis salus, quid reipublicæ tempora poscerent, cogitauerunt. Et Liuius libro ab vrbe condita 60.

Et præter hos sunt sacræ paginæ testimonia, sicuti primo Regum decimo quarto, secunda secundæ, quæ ff. 2. definitur: Ionatas contra regis edictum fauum mellis ante vesperum comedit, nihilominus quia illa die Philistheos deuicerat, salutemque in Israel fecerat, pijs precibus populi à morte liberatus est: cuius meminit Io. de Ligniano in tractatu de bello, capi. 19.

Quibus & illud adijciam, vt non solum propter merita illius propria, qui delinquit, sed vtique maiorum coniunctorumque ipsius delinquentis, mitiori quidem pœna afficitur, sicuti constat, quod venificæ cognomento Cleopatra, cum virum habitu mentita ludis interfuisset, vbi Phisitodum filium coronatum vidit, cognitaque, ac quæ-

tionem

M. Horatius ob merita a pœna liberatus.

Sacræ paginæ testimonia.

ffione habita, quòd ad interdictos mulieribus ludos venisset, duorum meritis absoluta est: cum tamen secundum legem huius criminis rei Stypeo prærupto monte præcipitabantur: sicuti huius rei authores sunt grauiissimi Aelianus de varia historia, Pausanias libro quinto, & Tullius libro secundo de Inuentione ait, Oportebit, igitur eum, qui sibi vt ignoscatur, postulat, commemorare, si qua sua poterit beneficia, & si poterit ostendere ea maiora esse, quàm hæc quæ deliquerit, vt plus ab eo boni, quàm mali profectum esse videatur, deinde maiorum suorum beneficia, si qua extabunt, proferre. Tacitus libro vndecimo tradit Plautio Laterano mortem, quam ex sceleribus meruerat, fuisse remissam ob meritum egregium patrum. Et Tullius in oratione pro Balbo, seruos bene à republica meritos per sæpe libertate publicè donari videamus. & Liuius lib. 3. ab vrbe condita ait, Appius dum in vincula duceretur, maiorum merita in rempublicam commemorabat, quòd pœnam deprecaretur: siquidem parentum merita ad liberos quoque transeunt, ex Baldi consilio 355. præmittendum est. columna secunda. libro primo. Socinus consilio 84. acuratissimè. columna tertia. versic. ex quibus in proposito. vol. 3.

Ego sanè difficilem hanc quæstionem ita definiendam esse opinor, nisi grauiissimum crimen in rempublicam commisset: siquidem non magis sua ipsius merita à pœna tam scelerati facinoris vendicari debent, quàm olim vindicarunt Manlium Capitolinum, qui etsi sexdecim annorum voluntarium militem se obtulit pro republica, & salute populi, qui viginti tres cicatrices in pectore habuerit, & triginta septem militaribus donis à suis ducibus ornatus, capta vrbe author in Capitolium fugiendi nocte quodam excitatus clangore anseris Gallos deiecerit, patronusque à ciuibus populi Romani, nihilominus quia libertatem reipublicæ opprimere, & regnum affectare conuictus est, ex sententia populi Romani nulla meritorum habita ratione de Sexto Tarpeio ignominiosè præcitatus est, bona publicata, domus prorsus dirupta, & eius nota: à Senatusconsulto sancitum est, ne cui de Malia gente Marco cognomen esset: author est Liuius libro sexto, & Plutarchus in Camillo, Valerius Maximus libro septimo, capitulo tertio. Plinius libro de viris illustribus.

Et

Et quæ longo subsellio tractauerimus, quo ad intellectum legis ad bestias, scitu non indigna aliqua notanda sunt, tametsi communi consensu intellectus paulò an è adnotatus communiter recipiatur, ad dictam legem ad bestias. ego tamen miror, quòd summi canonum & legum magistri à legali ratione, tam faciliè demigrarunt, in illius legis specie.

Ipsè tamen à communi errore discedo, intelligo leg. ad bestias aliter, quàm hæctenus à cæteris fuerit: siquidem inter eos, qui ad bestias damnati sunt, & eos, qui bestiis obiecti sunt, differentiam Doctores constituunt: sed mihi videntur apertiora esse Iurisconsulti verba. Igitur hoc habeto, eos, qui à præsidibus prouinciarum ad bestias ex delicto condemnabuntur solitos esse in ipsismet prouinciis bestiis obiecti: nec ex fauore populi debuisse præsidem quicquam referre: si tamen eius artificij roborisque sint, vt pote in spectaculis, quæ Romæ fiebant, oculos spectantium morari possint: tunc demum Princeps est consulendus, an velit eos damnatos Romam mitti, vt bestiis subiiciantur, in populæ Romani muneribus. Nec itidem de alleuatione pœnæ quicquam in illius legis specie agi arbitror, sed solum quidem de rei transactione: cum enim in aliam prouinciam sine principis iussu transduci non possint, qui propter eorum artificium existimet Romam potius mittendos, consulere tunc principem debet iudex, vt in responso illius l. ad finem legitur, alioqui damnatos subiici bestiis, non Romæ tantum, sed in prouinciis. Ostendit Asinius Pollux in epist. Ciceronis libro decimo. Cuius meminit Alciatus huic intellectui propitius libro secundo Parergon, capite vigesimo octauo. Quo in loco contendit non probari quod communiter ab ea l. ad bestias deducitur. Cui se subscripsit ex nouioribus Didacus à Couarruias eo loco, cuius antè meminimus, existimans t ipsum iudicem posse proprio iudicio & sententia ob personæ dignitatem & excellentiam pœnam legis ordinariam minuere, & in mitiorem commutare, & iudicis recti, & prudentis arbitrio multa relinquuntur.

Constat planè iudicem posse proprio iudicio, & sententia legis pœnam vel augere, vel minuere: lege, quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui notantur infamia. capitulo de causis. de officio delegati. cap. ultimo. de transact. capitulo

○○✦

at si clerici. §. de adulterijs. de iud. Abbas signanter in capitulo nisi. de officio delegati. & in capitulo tertio de pœnis. & interpretum ferè maior pars in præcitato §. pœna. quod intelligendum fore opinor, tamen si lex certam statuerit pœnam dictionibus appositis præcisè, omni modo, & plerisque alijs similibus. Ioannes Andreas, Hostiens. & doctores passim in capitulo qualiter. in secundo. de accusatione. quo in loco Aretinus, numero 24. idem professus, eorundem meminit, asseuerans hanc esse frequentiori doctorum calculo receptam sententiam: etiam, qui iudicandi munus habet, sit eius conditionis, qui quidem super eo crimine dispensare non valeat. Quod nominatim præfati doctores sentiunt. Quibus etiam aliquo iuris apice deseruire videtur glossa in præcitato capitulo tertio. Quam & inibi Ancharanus. Ioannes Andræas, Innocentus, Felinus numero 23. in dicto ca. qualiter. Henricus etiam in c. in archiepiscopatu. de raptor. qui omnes eodem Marte lucidaq; voce protestati sunt iudicem, qui non potest super eo crimine dispensare, nequaquam posse minuere pœnam à lege statutam. Quod id verum esse opinor, postquam iuxta legem lata fuerit ipsa condemnationis sententia. In ea quidem specie minimè potest sententię legis pœnam minorare iudex, qui dispensare non valet super eo crimine, testibus Calderino & Abbate in prædicto capite tertio.

6 Cæterum ¶ & illud obuium est, quod etiam discuti solet in hoc duntaxat tractatu, priusquam sententiã ferat iudex, quicumque is sit, et si dispensandi non habeat potestatem, poterit quidem legis pœnam temperare, scilicet & augere. Aliud est dispensare super crimine & eius pœna, aliud legis pœnalis rigorem ex aliqua causa minuere, ut sentit Innocentius in capitulo dilectus. de temporibus ordinandorum. causas vero, quibus iudex possit persuaderi ad pœnæ legalis commutationem aut deminutionem, tradit eleganter Lucas à Penna in lege prima. C. de colonis Hyrcianis libro vndecimo. Aliquot Felinus in dicto capitulo. qualiter. §. ad corrigendos. numero 37. Quibus adde que eleganter hac de re scripsit Alphonsus à Castro, libro secundo de potestate legis pœnalis, capitulo duodecimo, & decimo tertio. Quod si iudex, ut plerunque fieri solet, aliquem ob crimen damnauerit pœna pecuniaria intra decem dies soluenda: hoc addit, quod si eam

si eam intra id tempus non soluerit, publicè reus flagelletur: nihilominus soluta pecunia intra eum diem poterit iudex pœnam eandem pecuniariam omiſsa corporali executioni mandare, secundum Corneum consi. 5. lib. 3. & nos trademus de ratione pœnæ agentes nu. 9. & c. 2. nu. 18. supra.

S V M M A R I V M.

- 1 Perpenditur non inconcinnè Cardinalium priuilegium.
- 2 Reipublice interesse delicta puniri.
- 3 Vitimo supplicio condemnatus obuians Cardinali, qui eius priuilegium imponat, immunis fit a criminis pœna reus.
- 4 Adhuc inquiritur, tamen si verum sit priuilegium Cardinalium, aliquot subiiciuntur casus, in quibus non erit locus idem.
- 5 Confugiens ad pratorium principis Hispaniarum immunis est a criminis pœna.
- 6 Vitimi supplicii reus condemnatus si meretricem, quæ est in prohibito, duxerit immunis quidem est.
- 7 Meretricem dici, quæ exercens libidinem, questum facit: & inibi pleraque veterum responsa enucleata.
- 8 Vulgaris mulier, & meretrix sit, discutitur.
- 9 Meretricem dici, quæ causa questus duos ad coitum admisit: meretricem questum facere compelli non posse, præter alior discutitur.
- 10 A vicinia expellendam fore meretricem atque in lupanar relegendam dubio procul constat.
- 11 Perpenditur regia constitutio l. 12. in Taurino conuentu lata, quæ prohibet ob pecuniam debitam fœminam deduci ad publicum carcerem.
- 12 Et an si debitum ex delicto descendat, ad carcerem deduci possit traditur.
- 13 Fœminas in carceres duci non posse matres familiars ratione administrationis tutelæ.
- 14 Adhuc inquiritur circa intellectum regie l. 62. Tauri.
- 15 Criminis homicidii reus ad ecclesiã confugiens immunis quid est.
- 16 Confugiens ad eucharistiam manibus per sacerdotem portantem immunem esse.
- 17 Quid etiam de sacro baptismo discutitur.

Priuilegium Cardinalium circa criminis reos liberandos aliter declaratum, quàm hætenus à doctoribus fuerit.

Cap. XXXIII.

3 **P**roximæ quæstioni & illa accedit, præter alia quæ maximè in huius capituli interpretatione adnotanda sunt, non intempestiuè disputatur quæstio illa passim controuersa, in qua plura extant doctorum responsa: An verum sit, quod explicant doctores, Cardinales ex consuetudine habere nempe priuilegium, ut possint damnatū ad mortem liberare, dum ad supplicium dueitur? & plerique vtriusque classis viri in ea sunt sententia, habere hoc priuilegium peculiare, si obuient criminis reo, imponendo pileum à criminis pœna immunem facere: & huius sententiæ authores habeo Bald. in l. additos. ad finem. C. de appellationibus. cuius meminit idem professor Paulus inibi, Salicetus, Cæpola in cautela prima, in principio. Hippolytus singul. 273. Iason in l. prima. numero primo. C. ne liceat potentiores. & non ineleganter Martinus Laudemienf. in tractatu quem prodit de Cardinalibus, quæstione sexta. Castaldus in tractatu de Imperatore, quæstione 67. folio 166. numero tertio. plerosque alios congerit Albericus in titulo episcopus, vel abbat. in vsibus feudorum, in principio, columna septima. Felinus in capitulo conquerenti. numero sexto. de officio de leg. & omnium diligentissimè id adnotat Andreas Barbat. qui plerisque aliis axiomatibus id explicat, de præstantia Cardinalium, prima parte, quæstione nona. numero primo. Ioannes à Neuizanis in Sylua nuptiali libro primo. numero 93. folio decimo octauo. col. 2. Roman. singulari 335. & ex nouioribus hanc profitentur sententiam Catel. Corta in memorabilibus iuris, verbo, Cardinalis, Ludouicus Gomez in §. penales. nu. 50. Insti. de act. Chassén. in consuetud. Burgundiæ tit. Des iustices. rubr. 1. §. 5. nu. 10. col. tertia. folio 531. & 69. columna tertia. Corsetus in singulari incipienti, Cardinalis Amodeus, in tractatu syndicatus, numero 153. Paris de Puteo eodem tractatu in verbo, Pœna. versiculo an si primo. Ludouicus Carrerius in practica criminali. §. homicidium. numero septuagesimo quarto. pagina 145. Remigius Gonius de immunitate ecclesiarum. decima nona ampliatione. apud quos ita passim isthæc quæstio admittitur, ut improbari minimè possit.

In

In præsentem autem quæstione vix est, ut admittam tantam huiusce priuilegij efficaciam. De quo etiam dubitat Andreas Barbatias loco, cuius nos antè mentionem fecimus. Matthæus de Afflictis in titulo, de pace iuramento firmanda. in principio. columna 5. numero 8. fol. 133. & Zazius in lacta. de re iudicata. ff. asseuerat in ea, de qua agimus specie, Cardinales consuetudine quadam propria vsurpare sibi hoc priuilegium.

In quo dubio alij alia adiecerunt, quæ nobis prosequi non est animus: ipse tamen aliquot axiomatibus ex plenioribus doctorum commentariis petenda arbitror, cum quotidie in controuersiam veniant, & paucis comprehendi nequeant, quæ dicenda sunt.

Et primò illud constitutissimum est, Cardinalibus tamen minime hoc priuilegium competere posse, ex eo, quod Cardinales sunt: nec itidem quia legati de latere sint, qui quidè nec vtrique contra iuris ordinem disponere possunt, glossa singularis in cap. finali. de hæreticis. libro sexto. Cui etiam similis est in cap. in dignitatibus. de electio. libro sexto. & in clementina sepe. de verborum significationibus. Speculator in titulo de legatis. Pleraque id genus alia congerit huic rei maximè deseruientia: at lege & ratione cautum est ad necem vsque damnatum eximi non posse, ex ratione textus in l. additos. C. de Episcopali audientia. Et ex nouioribus explicat Ludouicus Carrerius in practica criminali. §. homicidium. 6. num. 74. Bernard. Diaz in practica criminali canon. cap. violentiæque illatores. Et nos alibi pleniori manu trademus. Quo fit, ut nunquam illorum mihi placuerit tanquam superstitiosa religio contrarium existimantium, qui huiusmodi commentitiis & conscientias illaqueant, & leges bene & præclare ab antiquis constitutas conuellunt.

Et minime quidem apice deseruire videntur ea, quæ a nostre tempestatis hominibus obiiciuntur, scilicet, hos Cardinales habere hoc priuilegium: Siquidem si à Papa emanauerit in terris Imperij, nec vtrique eo priuilegio gaudere, nec frui debent, sumens rationem ex glossa in clementina dispendiosam. de iudicijs. Cuius meminit Baldus reputans pro singulari in l. finali. C. de vsuris. Et conuestiri stabiliisque potest hæc sententia ex textu in concilio Viennensi,

nensi in clemen. pastoralis. de re iudicata. Vbi definitum extat Regem Siciliae nec utique Imperatori paruisse: quoniam eius ditioni subditus non erat. Ioan. Andr. his omnibus suffragatur in capit. primo de homic. lib. 6. Innocen. in capit. significasti. de officio deleg. Anchar. in capit. ea quæ. in 10. q. de regulis iuris, libr. 6. Et argumento optimo deseruit textus inc. cum Episcopus. de officio ordinarij. eod. lib. c. postulasti. de iudicijs. c. 2. de maled.

Ecce qui sapias qui probus es, qui iuris veritatem amas, quam ancipiti questione isthæc consistit opinio.

Verum enim eodè illi hanc quæstionem nõ satis discusserunt, tamen si rota ferè utriusque iuris schola in id cõsentiat.

Cæterum nec admittendum est, hoc privilegium à Romano Pontifice emanasse: potissimum, cum ï Republicæ inter sit delicta puniri & castigari. cap. vt famæ. de sententia excommunicationis l. ita vulneratus ff. ad legem Aquiliam.

Rursus sancitæ sunt sacræ leges, vt humana coerceatur audacia, capitu. factæ. quarta distinctione. Et scriptum est: Non permittes maleficos viuere super terram. Nec item crudelis est, qui criminis reos occidit. capi. qui homicidas. cap. non est crudelis. vigesima tertia quæstione quinta. Et miror, quomodo à tam laudatis & præclaris viris super ea consuetudine tanta facta est instantia, quæ (mea quidem sententia) omni caret dubitatione: siquidem nec admittendam est hoc privilegium habere ex consuetudine, tamen si Baldus & Salicetus in his locis, de quibus & nos paulò antè mentionem fecimus, ac pleniõ manu tradidimus, ceteros in errorem falsamque opinionem attraxerunt: Siquidem talis consuetudo cum sit potissimum contra ius diuinum, admittenda non est, cum per eam via ad delinquendum paretur, Dominicus in dicto cap. factæ. essentque contra Republicæ pacificum statum: quo fit, cum isthæc consuetudo sit à ratione & à lege deuia, admittenda non est, ex ratione textus in l. siue hereditaria ff. de negotijs gestis l. conuenire ff. de pactis. & præter alia maximo apice huic quæstioni deseruire videtur capit. cum ab omni specie mali. de vita & honestate clericorum. vbi definitum extat reiiciendum esse id, quod præ se fert aliquid mali: sed huiusmodi est talis consuetudo. Quo fit tale privilegium vim, nec utique effectum obtinere: Sic enim & antiqui iuris contentio diuinitur, & immensa librorum

brorum volumina ad mediocrem modum tandem peruenerunt, & his, quæ in oppositum ab illa tam grandi multitudine adducuntur, responsio ex superioribus constatatque ideo in veritate decipiuntur doctores, & suo frustrantur voto. Ex prædictis non solum apparet opinionem Bal. & aliorum nihil habere veritatis, sed & insuper Bald. in eo quoque manifesti erroris conuinci. Vt nihil hac in re desideretur, & vt pauca diluantur errorum causæ, esto quòd velis communem errorem, ac Baldi, aliorumque sententiam defendere, adhuc arbitror minimè procedere in eo, qui hæreseos crimine damnatus est. ex l. quicumque C. de Episcop. & cler. in qua definitum extat neminem posse hæreticæ prauitatis reum defendere, eò maximè, si in crimine læsæ maiestatis Imperatoris non habet locum, nec utique in crimine læsæ maiestatis diuinæ, sicuti apud omnes constitutissimum est, cum à qua lance æquoq; libramine procedant hæreseos crimè & læsæ maiestatis l. si quinquam C. de Episcop. & cler. ca. licet Hely. de simon. c. in fidei fauorem. de hæret.

Rursus alius subiicitur casus, in quo istius criminis reus immunis non est, tamen si obuiet ï Cardinali, nihilominus 3 pœna criminis ordinaria afficiendus est, si sanè reus criminis falsi factus sit, sicuti definitum extat in l. Lucius ff. ad Turpill. ex quo text. sumens rationem Ang in disputatione incipienti, exorta guerra. asseuerat, si ex mandato dominorum, bannitorum generalis cancellatio fiat, nec utiq; venire, nec comprehendì bannitum de crimine falsi, sumens rationem ex textu illo ita opinor in hac specie esse definiendum.

Tertius subiicitur casus, in quo nec criminis reus immunis erit, tamen si Cardinalis pileum imponat, si commisit delictum atrox, sicuti constitutissimum est apud Ancharanum in capit. primo, de homicidijs. & in capit. cum non ab homine. de iudicijs. capitul. ea quæ. de regul. libro sexto, quæstione decima nona. huic sententiæ accedit glossa in l. secunda ff. arborum furtim caesarum. vbi definitum extat propter criminis atrocitatem, quem esse bestijs subiiciendum, & est textus in ratione sui in capi. mulier. decima quinta quæstione prima l. prouinciarum C. de ferijs. Bal. in l. i. C. ne ex delict. defunct. Innoc. in c. i. de consuet.

Quartus subiicitur casus, si reus criminis esset contra patriam, Cardinalis privilegio petri non potest, ex eleganti Arge-

Angeli doctrina in disputatione incipienti, exorta guerra. deducens rationem ex l. quisquis C. ad legem Iuliam maiestatis. existimantis ex generali cancellatione bannitorum minimè comprehendi bannitum contra patriam crimen committentem, atque in rempublicam: & nos pleniori adnotauimus manu de parricidiorum penis agentes supra in qua specie alia alij aditcerunt, quæ nobis prosequi non lubet, cum à singulis propè scriptoribus fusè explicetur, nec citra tedium sæpius repeti possunt: & nos non eo consilio ita scribimus tanquam sola legi velimus: pleraque enim bene ab alijs dicta sunt, quæ inde petere studiosi debent.

Quibus subiicitur casus, in quo huius criminis reus à criminis pena immunis non est, tametsi cum communi errore admittamus Cardinales hoc peculiare priuilegium habere non posse per substitutum, uti cum potissimum priuilegium adhereat suæ dignitati, ex textu, qui adeò prægnans est pro hac parte, ut aliter (iuxta quidem sententiam) intelligi non potest, in l. seruus si heredi. in versiculo, personæ duntaxat eius, qui demonstratus est ff. de statuliberis. & suffragatur Baldus in ca. 1. §. si quis verò. de pace iuramento firmanda. in vrbibus Feodorum. apud quem constitutissimum est: Si statuto municipali caueatur offenso licere vindictam facere, eam minimè posse exercere per substitutum. Iudem professus asserit Baldus in l. accusatiunis C. quod metus causa. sumens rationem ex textu in l. cum patronus ff. de legatis secundo. Cuius meminit Angelus in l. 3. C. de bonis damnat. Hæc fuerunt, candide lector, quæ in expositione istius quæstionis breuitati studendo, quantum potuimus, ad scribendum tanquam necessaria censuimus. Cætera verò nos consultò omisimus, quæ nec scriberem, digna putauimus, quia in imaginationibus quibusdam consistunt.

Hoc præmissio Cardinalis priuilegio, plura, quæ iuris vtriusque interpretes varijs propositis distinctionibus adducunt, aliquot iuris axiomatibus complexi sumus. Alij subi-
4
5
ciuntur casus, in quibus si delinquens confugiat ad prætorium principis Hispaniarum: nam si ad eius Palatium confugerit, non est inde extrahendus sine speciali mandato Regis: vel nisi commiserit prodicionem, teste Montal. in l. 7. titul. 5. libro fori, litera D. in fine, sic immunis erit à pœna mortis: Argumento

mento optimo deseruit textus in l. 1. in principio. ibi, ad statuas confugiunt ff. de officio præfecti vrb. l. 2. §. ideoque ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris §. nam Antonius. & §. fina. Insti. de his qui sunt sui. Oldradus in dicta l. 1. Salicetus in l. vnica C. de his qui ad stat. Hostien. Cardin. in capit. penultimo, de immunita. ecclesi. Socinus in tractatu, de citat. articu. 17. quæstio. 5. colum. penultima. fol. 23. Paulus in dicta l. vnica. Chassæus in consuetud. Burgundiæ 57. colum. 3. versicu. 18. l. capitalium §. ad statuas ff. de pœnis. Castal. Perusi. in tractatu, de Imper. quæstione 96. fol. 166. Marcus de Mantua consilio 211. numero 18. & Rem. Gon. de immunit. ecclesi. 23. ampliat. Quin & illud adnotandum est, confugiens ad principis personam, securitatem consequitur. Chassæus in consuetud. Burgundiæ, fol. 57. columna 3. versicul. 8. & Castald. Perusi. eo in loco, cuius & antè meminimus, quæstione 96. fol. 166. Et his suffragatur Ludovicus Carre-rius in pract. crim. §. homicidium. num. 47. vbi idem fortè esse asseruerat in filio Regis obuiante condemnatum ad mortem. Cuius opinio quam sit à ratione deuia, ex his constat, quæ & nos in huius capituli rostro adnotauimus.

Cæterum insignis test admodum & perplexa quæstio, quæ 6 non infrequenter in controuersiam adduci solet: si criminis reus ad mortem condemnatus, & meretricem, quæ sit in lupanari, duxerit, immunis quidem erit à criminis pœna, teste Par. de Pot. in tract. synd. verb. pœna. col. 2. versic. an si iudex. num. 20. existimante pontificiam constitutionem in c. inter opera. de spons. pro consuetudine vsu recepta Hispaniæ maximo apice deseruire: vbi ille, qui ad supplicium ducitur, si meretricem in vxorè duxerit, à criminis homicidij pœna liberatur. Et huic accedit sententiæ Massue. in pract. rub. de pœn. col. 8. versic. in aliquibus. Quod existimant idem professi Io. à Neviz. in Sylua nupt. versic. est nubendus. fol. 120. num. 33. versicu. non obstat. Pavi. in tract. de visita q. 82. col. 12. char. 68. & Io. Lop. in repet. c. per vestras. de donat. char. 77. ver. se-
4
5
primo ad matrimonium. Io. Montol. in promptua. iuris. ver. filius. colum. 7. & Lud. Carre. in pract. crim. §. homicidium. numero 85. pagina 553. Iacobus de Bellouiso in praxi tit. de lenonibus, fol. 22. versicu. 26. quia crimen. Gulielmus Benedictus in capit. Raynutius. folio 408. numero 269. Nicolaus Boerius decisio. 217. numero 20. in rapta raptorem petente,
id vi-

id vidisse, & in praxi obtentum esse asseuerat, & à morte esse liberatum. Qui omnes existimant, vel vsu, vel principum, vel reipublicæ sanctione obtentum fuisse: qua quidem damnati ad mortem ob delicta à pœna liberantur, si aliquam meretricem in vxorem acceperint: argumento capitu. inter opera charitatis. de sponsal. quod expressim adnotat Iaco. de Bellouiso & plerique alij, quorum supra mentionem fecimus: & nouissime Didacus à Couarruias Archiepiscopus Sancti Dominici designatus, in Epitome de sponsal. 2. part. capit. 3. § 4. nume. 7. & ex nouioribus Ludouic. Carrenus in pract. crim. §. homicidium. num. 85. Anton. Gomez. capit. 13. delictorum, nu. 38. Quorum aliquot asserunt id consuetum apud Hispanos, alij ad Gallos eandem consuetudinem referunt, sumentes rationem ex textu in præcitato capitu. inter opera. Siquidem maximum misericordiæ opus est peccantem corripere, eumque à peccato auertere: Est enim misericordiæ opus spirituale, quod equidem corporalibus operibus misericordiæ præstat: sicuti ex nostris definitum extat ex Henrico in dicto capitu. inter opera. Archidia. in capit. tria. 45. distinct. ex Theologis diuus Thom. huic a cedit sententiæ 22. quæstio. 32. articu. 3. optimè Dominicus à Soto re & fama vbique doctor insignis, in eleganti atque omnibus numeris erud. ta de secreto relectione, membro 2. q. 1. conclus. 3. Ergo hoc exercenti opus, peccatorum omnium remissio conceditur, testibus Cardinale, Præpos. in dict. capitu. inter opera. quibus sanè Abb. mirum in modum refragatur, existimans omnium peccatorum nequaquam concedi remissionem. Ipse verò non verebor in medium nostram proferre sententiam, existimans ex intentione dicti canonis, accipienti meretricem in vxorem, tantam pœnam indulgendam, quantam conuenit ei distribui ex ecclesiæ thesauro propter illud misericordiæ opus, applicata satisfactioe ab ipso Romano Pontifice. Et superest respondere ad cap. inter opera. tametsi in eius specie fatemur remissionem peccatorum consequi, non tamen inde sequitur, quem immunem esse in foro exteriori à pœna corporis afflictiua: Cui sententiæ se subscripsit Paris à Puteo loco præcitato, Petrus de Vernia in additionibus ad Iacobum Buttigarium in l. 12. ptiores C. de Episcopis & clericis. sine. colun. na. ubi in praxi id obtinuisse commemorat Antonius Gomezus in capi. 13. deli-

delictorum, numero 37.

In quo dubio ad apertioem huius capitis cognitionem illud extricandum est in ea specie, quæ meretrix dicatur: tamen doctores in eo dubio multum effuderunt tractatum, & in varias scissi sunt sententias. Illud tamen frequentius receptum est, illam meretricem dici, quæ exercens libidinem quæstum facit, & eius turpitude publicè venalis est, ex l. palàm ff. de ritu nupt. capitulo meretrices 32. quæstio. 4. regia l. 10. titu. 16. part. 3. rursus & illa meretrix censetur, quæ libidini multorum parer. cap. vidua. 34. distinct. etiam sine quæstu, uti probat Iurisconsultus in dicta l. palàm. Rursus Angelus in l. si qua illustis C. ad Orfic. existimat eam meretricem censer, quæ huc atque illuc vagatur, & quæ alienas domos, nunc hanc, nunc aliam intrare consuevit. Et illud Salomonis Prouerbiorum quinto, de impudica muliere verba agens, ad stipulatur asseuerans: Vagi sunt gressus eius. & c. 7. inquit Garrula & vaga, quietis impatiens, nec valens in domo consistere pedibus suis, nunc foris, nunc in plateis. Et quod Epigrammaticus Poeta de Leuina scribit, Valerij carmen extat in hæc verba lib. 1.

*Casta, nec antiquis cedens Leuina Sabinis,
Et quamuis tetrico tristior ipsa viro,
Dummodò Lucrino, modò se permittit Auerno,
Et dum Baianis sæpe fouetur aquis,
Incidit in flammam iuuenemq; secuta, relicto
Coniuge, Penelope venit, abijt Helena.*

Quo fit meretrices peregrinas vocari, sicuti definitum extat apud Terentium in Andria: Pamphilium pro vxore habere hanc peregrinam. Vbi & notat Donatus, siquidem mulieres peregrinæ, inhonestæ, & meretrices habebantur apud veteres, quibus conuenit Horatius libro tertio carminum, Ode 3. Ilion.

*Fatalis, incestusq; iudex,
Et mulier peregrina vertit
In puluerem.*

Et Iuuenalis satyra 6. eas vituperat fœminas, dum cecinit,
*Quid toto fiat in orbe,
Quid Seres, quid Thraces agant?*

Ex quibus sanè constat fœminas vagantes meretrices esse, audaciamque maximam habere, & impudicarum mulierum

P P rum

rum esse proprium, sicut illud Terentij in Eunucho,

Audaciam meretricum.

Tametsi foeminae timidiores sunt masculis, nihilominus obscœnis atque venereis actibus audaciores sunt, sicuti Iuuenalis Satyra 6. adstruit.

Fortem animum præstant rebus, quas turpiter audent.

Itidem,

Nihil est audacius illis.

Deprehensis, iram atque animos a crimine sumunt.

Et Plautus in Milite,

Hoc habet, linguam perfidam, malitiam, atque audaciam.

Et alibi in eadem fabula,

Hoc palam fuerit, quod peius muliere atque audacius.

Et rursus inibi,

Nec eques, nec pedes, præfectus quisquam tanta audacia est,

Qui æque faciat confidenter, quam mulieres faciant.

Et eius sententiæ ex nostris sunt Cinius, Alb. Sali. in l. quisquis C. ad legem Iuliam marit. Matth. Afflict. in constitut. Siciliæ, incip. si quis rapere. col. 2. memorans illud Iuuenalis præcitatum, Luc. à Pen. non eleganter id explicas in l. 1. col. 1. C. de mulier. & in quo loco, lib. 10. quod proprium munus est meretricum, pudor autem & verecundia comes est semper & custos pudicitia, sicuti existimat Ambrosius lib. 1. offic. & gl. in lit. nobis. in principio C. de adult. Et Ovidius lib. 1. Eleg. de triumpho Cupidinis verba agens,

Mens bona ducetur manibus post terga retortis:

Et pudor, & castris quicquid amoris obest.

Atque idcirco mulier quæ in corpus peccat, existimatur suo pudori nequaquam parcere, sicuti definitur ex d. l. palam. in princ. ff. de ritu nupt. Cui mirum in modum illud Virgilij de Didone loquentis lib. 4. adstipulatur,

Opemq; dedit menti dubia, soluitq; pudorem.

Itidem Virg. ibidem,

Te propter eundem

Extinctus pudor.

Et illud Hieremiæ 3. Frons mulieris meretricis facta est tibi, noluit erubescere. Et illud Osæ 2. & Hieron. ibi. Id honestis quidam mulieribus peculiare munus est pudor, sicuti constat ex Marco Tullio in Orat. pro Quint. Plin. Jun. lib. Epist. 5. ad Marcel. diuus Ambrosius in capitu. honorabitur 32. quat.

q. 2. & Apol. lib. Asini aurei 1. Tibullus pudorem virginalem vocat lib. Elegiarum 4.

Virgineus teneras stat pudor ante genas.

Et Stat. lib. 12.

Olim hic virginei custos monitorq; pudoris.

Et Apollonius lib. 3. Argonauticon. Ovid. lib. 1. Eleg. id epitheton maximè virginibus & pueris convenire ait.

Forma verecunde nocuit mihi visa puella.

Ambrosius idem asseuerat, de instit. virginis, c. 1. existimans quod virginitatis dos quædam est verecundia, quæ commendatur silentio. Et Chrysostomus ad populum Antiochenum, Homil. 3. pronuntiat, animumq; inducit suum, meretrices, impudentes esse, virgines verò verecundas. Et Virgilius cum Diconem ante Aenææ aduentum, veluti omnibus foemineis virtutibus claram depinxisset, tum etiam verecundia adnotavit hoc carmine.

Tum breuiter Dido vultum demissa locuta est.

Et constat Ecclesiastes 7. & 26. c. Gratia super gratiam, mulier sancta & pudorata. Et Paul. ad Timor. 2. mulierem iubet cum verecundia ornari. Et id explicat Homerus lib. 3. Odyss. & Stob. ferm. 72.

Ob id meretrices, sicuti constirutissimum est apud Valerium Martialem impudicas esse constat, qui acriter Lesbiam obiurgat, quod adulteros utique admitteret, non custoditis liminibus, omniq; reiecto pudore, libro Epigrammatum primo, in Epigram. 91.

Incustoditis & apertis Lesbia, semper

Liminibus peccas, nec tua furtiva tegis.

Et plus spectator, quam te delectat adulter:

Nec sunt grata tibi gaudia, si qua latent.

Et illud Ovidij libro Amor. 3. Eleg. 13.

Non ego ne pecces, cum sis formosa requiro:

Sed ne sit misero scire necesse mihi.

Nec te nostra iubet fieri censura pudicam:

Sed tamen ut tentes dissimulare rogat.

Non peccat quacunque potest peccasse negare:

Solaq; famosam culpa professa facit.

Quis furer est quæ nocte latent in luce proferre?

Et quæ clam facias facta referre palam?

Ignoto meretricis corpus unclura Quirini,

Opposita populum submouet ante fera.

Cum tua prostitues famæ peccata sinistra:

Commissi perages iudiciumq; tui.

Et Demosthenes in oratione contra Neram ait, Gratia enim voluptatis habemus concubinas ad quotidianam corporis curam: vxores verò, vt liberos legitimos gignamus, & rei domesticæ fidam custodem præficiamus.

Præter multa alia, quæ hic congerere possem, vulgaris mulier ¶ meretrix nuncupatur, ex Accurs. in l. si vxori ff. de adult. & vxor vulgaris meretrix appellatur, ex Ouidio lib. 4. Pastorum,

Numina vulgaris Veneris celebrate puella.

Eo q̄ corpus vulgauerit suum, vel sanè ex eo more, quo meretrices apud ædiles licenti stupri vulgarèt, authore Cornelio Tacito libro secundo, & Valerio Maximo libro sexto, capitul. tertio. Alciat. libro secundo Parergon, capitul. 4. & mox plura.

Et ex Phocilidis snia constat apud Stobæum sermone 73.

Hæc Phocilidis est sententia. Ex quatuor hisce animalibus natum est genus mulierum, Cane, Apicula, torua Sue, aut Equo iubato.

Ex Equo nata agilis est, velox, discurrens, pulchritudine præstans:

Torua autem Sue, nec bona, nec mala est:

Ex Cane verò, molesta & fera est:

Ex Apicula autem, bene regit rem familiarem, & nouit operari, Cuius amabiles nuptie, chare sodalis, optanda tibi sunt.

Et ex Menandri sententia,

Vbi mulieres, ibi omnia mala sunt.

Et ex Hesiodi sententia apud eundem Stobæum,

Quisquis mulieribus credit, furibus aut impostoribus credit.

Et Alexides cecinit,

Non est impudentius vllum animal muliere, ex me ipsa coniecturam facio: rarum enim est mulieris beneficium.

Et Alexiades ait,

Non est vel murus, vel pecunia, vel aliud quicquam custoditum tam difficile, quam mulieres.

Et ex Euripidis sententia id constat,

Sed nullum immanius est malum muliere,

Nec huiusmodi malum aut scribi possit,

Aut

Aut verbis exprimi, quòd si Deus aliquis

Mulierem formabit, opificem se malorum esse

Sciat maximum, & hominibus inimicum.

Et eodem in Medea.

Mulier enim in ceteris quidem meticulosa est.

Et rursus in Medea,

Quisquis mulieri maledicere desinit, infelix profecto, & non sapiens vocabitur.

Eiusdem in Androma,

Mulieres in rebus bonis imperitissimæ sumus, malorum verò omnium artifices doctissimæ.

Et ex Democriti sententia constat, ex eodem Stobæo sermone 73.

Mulier multò quàm vir promptior est ad astutias & malignitatem.

Mulier ad credendum facilis est, præsertim in calamitatibus.

Et Sophocles cecinit,

O mulier omne facinus ausa & plus quàm omne.

Verùm nihil est peius, nec erit vnquam muliere, inter hominum calamitates.

Et Simonides ait apud eundem Stobæum, serm. 72.

Quemadmodum in mare aliquando tranquillum & innoxium stat, ingens gaudium nautis æstiuo tempore: aliquando furibundum grauissonis procellis agitatur:

Huius maxime similis est huiusmodi mulier ingenio, variam enim naturam pontus habet.

Hæc ille, apud quem pleraque id genus alia candido lectori obuia erunt.

Et Valerius in quadam Epistola ad Rufinum, inter diui Hieronymi epistolas inquit, optima fœmina rarior est Phœnice, meretricum, & malarum fœminarum tam copiosa sunt examina, vt nullus sit expertus malignitatis earum. Homerus lib. 2. Odyss. ex Latina translatione.

Nihil fœmina grauius, nihil peius.

Et constat ex Menandro.

Thesaurus est malorum mala mulier,

Ignis, & mare, & fœmina sunt mala tria,

Mulierem bonam consequi non facile.

Ex Latinis verò poetis Lucius verba agens de meretricibus, Hec facili (inquit) est homini inuentis fœmina bona nusquam.

Et illud Pacuuij.

Haud facile fœmina iuuentus bona.

Plautus in Aulularia inquit,

Optima nulla potest eligi, alia peior.

Plautus in milite,

Quid peius muliere?

Et illud Græcum carmen.

*Venenum naturaliter est aspidis mala mulier.*Et Gregorius Nazianzenus in sententijs disticis antepo-
nit mulierum malitiam, & venenum, & aspidibus & draconibus.*Mala res est dracones, malefica res est aspides,**Duplex mulieris malitia interfueris.*Et Salomon Eccles. 7. virum vnum de mille bonum repe-
rifle se dicit, mulierem ante nullam: quo etiam loco Hiero-
nymus scribit fœminam esse omnium malorum caput. apud
quos de mulierum, ac meretricum, pleraque alia, quæ candido
lectori obuia erunt, apud auctores quibus & antea meminimus
reperies, sed quo longo subsellio digressi simus, reuertamur.

8 Et illa sexistimatur meretrix, quæ causa questus duos ad
coitum vel plures admittit, Abb. & Præpos. existimant in præ-
citato capit. inter opera. itidem Abb. in cap. cum decorem. de
vita & honest. cler. & pleniori manu explicat Iann. Lopius in
rub. de donat. inter. §. 4. itidem in l. Taurina. 62. quo in lo-
co & ceteri interpretes id admittunt ex tex. in d. l. palam, ex
quo stultè plerunque nonnulli extrema sua iudicia miscent,
non sine captionis suspitione, nec per omnia ceterorum sen-
tentiam probant, ex dicta l. palam ex qua tantum abest huius
opinionis probatio, quin & contrarium approbetur: ex cuius
verbis doctrinam confutatur sententia, & in errorem la-
psos esse constat ex præcitata l. palam asseueranti, quæ cum
vno & altero se pecuniam accepta commiscuit, non videtur pa-
lam corpore questum facere: ex quibus verbis doctorum su-
per hac re altercationes manifestè tolluntur, quibus verbis
satisfaciam: compertum est Abb. & Sequacium opinionem
prorsus refelli: illa etenim verba, quæ cum vno & altero, duos
significant tantum. quod constat ex Laurentij Vallæ adno-
tationibus. 3. elegantia. um. ca. 59. cui mirè conueniunt Oui-
dij carmina ex Epist. Saphus ad Phæonem.

*Inde Chelym Phœbo communia munera pœnam,**Et sub ea versus vnus, & alter erit.*

Grata

*Grata lynam posuit tibi Phœbe poetria Sapho:**Conuenit illa mihi, conuenit illa tibi.*Rursus eadem significatione vtitur Valerius Maximus li-
bro sexto. 4. capi. de Alexandro sic scribens, Dario enim vno
iam & altero prælio virtutem eius experto. subdit paulò post
vocem duabus victorijs respondentem, dignamque, cui ter-
tijs, sicuti euenit, tribuetur: sic etiam Augustinus libr. 3. de ci-
uitate Dei, eas dixit, Cuius in primo & altero libro mentio-
nem fecimus, de primo & secundo libro intelligens.Ex quibus sanè reiectis opinionibus multorum deduci-
tur, Mattheum de Afflictis in errorem lapsum esse in consti-
tutione Neapolitana, titulo 43. libr. 3. asseuerantem eam fœ-
minam meretricem esse, quæ vnum tantum virum ad coi-
tum admittit causa questus, ex l. mariti. §. qui questum. ff. de
adulterijs. Cuius sententia, quàm sit à ratione deuia, constat
ex eodem text. considerata vi & effectu verborum intelligen-
do sanè non crassa (vt ita dicam) Minerua: qui text. loquitur
in marito committente lenocinium, & questum ex hoc fa-
ciente, in quo satis est semel questum accepisse. Ex quibus
verbis Matthei Afflicti confutatur sententia: mirum est, ne
dicam, miserabile tex. clarissimum tantis deprauationum ne-
bulis obscurare. vbi nulla vrget necessitas.

9 Insignis est questus illa magni mehercule nominis, sit me-
retrix, quæ se publico lupanari exhibuerit, & prostituerit, sit-
ne cogenda quemcunq; ob iustam mercedem admittere? in
qua specie Decius in l. inuitus. ff. de reg. iur. cogi posse existi-
mat: cuius opinioni maximo iuris apice deseruire videtur
text. in l. item apud Labeonem. §. si quis virgines. ff. de iniur.
ex qua definitum extat actionem iniuriarum meretrici mi-
nimè dari aduersus eum, qui libidinis causa eam interpella-
uerit: & stabiliri posset ex l. qui iniuriæ. & in l. verum. in se-
cunda. ff. de furt. quibus constat eum non teneri facti actio-
ne, qui ostium domus meretricis fregerit, libidinis causa,
tamen si furtum fuerit commissum ab alijs ex ea fractione: Cui
sententiæ suffragatur gl. in §. item lex Julia. Institut. de publ.
iudic. cui similis glossa est in l. vnica. C. de rap. virginum. in ea
specie adnotantes illicitam vim meretrici à iure aduersus ra-
ptores statutis pœnis non puniri, quod ad nauseam vsque
tradit Hippolytus in singul. 150. & in dicta l. vnica. numero
19. aduersus tamen Decium, asseuerat Zazius contrariam

P P 4 senten-

sententiam professus in summa Digesti veteris super rubr. si seruitus vendicetur. & sanè opinionem Decij minimè probabilem censeo, quin & erroneam esse, & à veritatis scopo deuiare dubio procul constat: tamen si meretrix professa fuerit publicè meretricum, & sit in lupanari, non tamen poterit inuita ad coitum cogi, eò maxime, cum non teneatur mortale crimen committere cum quolibet: ergo inde sequitur compelli non posse inuitam ad coitum. Et ex nouioribus hanc sententiam professi fuerunt Andr. Ifern. & Matthæis de Afflictis in constitutione Neapolit. rubr. 20. de violentia meretricibus illata. asseuerantes hi duo, à naturali ratione Iuriconsultos defecisse, cum contrarium responderunt: in qua specie certissimum habuere Ifern. & Afflictus, quod Iuriconsulti violentiam impunitam fecere, causa libidinis, meretricibus illatam: ipse verò paucis ostendam id alienum esse à Iuriconsultis.

Tamen si meretrix causa libidinis impetita, iniuriarum actione agere nequeat, non inde sequitur, impunè ei iniuriam fieri posse: potissimum, qui iniuriam ei fecerit, iudicantis arbitrio puniendus est. Et in ea specie intellige Iuriconsultum in dicto §. si quis virgines: potissimum, quia inibi Iuriconsultus tractat de interpellatione meretrici facta libidinis causa: quæ quidem interpellatio fœminis honestis iniuriam irroget, non sic meretricibus.

Eodem pacto regula iuris, & ea profectò æquissima, intelligenda erit ex præcitata l. verùm. de furtis. definiens, qui ostium frugerit, libidinis causa, & ab alijs furtum commissum fuerit, furti actione non teneri, cum uoluntas, & animus delicta distinguat, sicuti & nos pleniori manu adnotauimus libro primo Epitomes, cap. 10. numero 10. Nihilominus alia actione cogendus erit restituere meretrici, ex Ang. in l. nunquam plura. vltima columna. ff. de priuat. delict. Decio in cap. nam concupiscentiam. de constitutionibus. & ante hos Bar. & plerique alii idem definire in dicta l. verùm. ex qua recepta receptissima doctorum sententia, Hippolytus damnationem mereri constat, qui in dicta l. vnica. numero 34. asseuerat, absque culpa, & furti vitio posse res meretricis ab ea auferri: quod quàm sit à ratione deuium, nemo adeò obrusæ mentis erit, qui id non fateatur.

Illud constitutissimum est meretricem à vicinia expellendam

dam fore, atque in lupanar relegendam, probat regia lex 2. titu. 2. par. 7. Bal. in l. 1. ad finem. C. de iure emphyteutico. & figuranter Lucas de Penna in l. si qua. col. 2. C. de spect. lib. 1. 1. Paul. Cast. in l. nullus. C. de summa Trinitate. quibus libenter accedit Platea per text. inibi in l. cum supra. C. de re militari. Matthæus de Afflictis in d. rub. 43. Ex nouioribus Didacus à Couarruias, de sponsalib. 2. par. c. 8. num. 5. & cogi possunt honestè viuere, sin minus à vicinia expellendas fore meretrices, ex Paulo in l. ex parte. §. 1. ff. de verbor. oblig. & in l. iustitia. vbi Iason, ad ff. de iust. & iure. Capola de seruit. rustic. præd. cap. 9. de iure pascendi, quæst. 1. Andreas Barbat. consi. 23. vol. 1. Gulielmus Lerrouil. in eo tractatu, quem prodidit, de discretionem iustitiæ & iniustitiæ. lib. 1. cap. 13. Et ex nouioribus huic accedere sententiæ Ripa de peste, tertia parte, charta 41. nu. 144. Decius in l. semper in contractibus. ff. de reg. iuris. itidem in c. primo. col. sexta. de constit. Ioann. à Neuizanis in Sylua nuptiali. §. est nubendum. fol. magno. 121. col. 4. Matthæus Afflictus in constitutione Neapol. titulo 43. lib. 3. & ante hos Ang. in l. ancillarum. ff. de petitione hæreditat. ex gl. doct. in l. non aliter. ff. de usufructu. & in c. 1. in verbo, expellant. de vsuris. lib. 6. Bal. in l. ædem. C. locati. doctores in l. 1. ff. soluto matrimon. & est rex. in ratione sui, qui argumento optimo deseruit in §. fin. in authen. de lenonibus quo sit meretrices cogendas fore aliquod signum portare, ut potè, ab alijs discernantur, ex Baldo in l. minimè. per text. inibi. C. de episcopali aud. rex. ad id celebris in l. nullus. ad ff. C. de sum. Trin. Decius & doctores in his locis, quibus & antea meminimus. & denique omnes, quorū contagio posset esse nociua, possunt expelli, sic de vicinia expelluntur meretrices, lenones, & similes, Bal. in l. 1. §. nullus. C. de sum. Trin. gl. in auth. iurandū quod præstatur. in ff. col. 2. Montaluis in l. 4. ut. 2. lib. 4. fori. Idem de leprosis. Franc. Curtius ad Paulum in l. iustitia. ff. de iustit. & iure. Castellus in l. 62. Tauri. Lopius in rubr. de don. inter §. 60. nu. 8. gl. & doctores in c. cum oporteat. de accus. Franc. Auiles in c. 26. nu. 4. prætorum. Illud tamen habeto, quòd locator domus minimè poterit expellere meretrices, ex Philip. de Perusio in c. 1. de vsuris. Ripa de peste, secunda parte, nu. 20.

Ex principali t huius quæstionis themate, & eius resolutione quibusdā visum est, ex regia lege in Taurino conuentu lata

Meretri-
ces cogi
possunt si-
gnum por-
tare.

II

lata 62. à regina Ioanna Caroli Cæsaris matre, quæ prohibet ob pecuniam debitam foeminam deduci ad publicum carcerem, nisi sint foeminæ manifeste fornicariæ. Et prima huius propositionis pars cõstat ex l. i. C. de officio diuersorum iudic. & in auth. inibi posita, tex. ad id præstantissimus in authen. hodie nouo iure. C. de custodi. reorum. quibus satis definitum extat foeminam ob pecuniam debitam incarcerandam non esse domi, nec extra domum: quibus glossa similis est, in l. consentaneum. verbo, ad cogendum. & inibi expressim adnotat Bar. C. quomodo & quando iudex glos. i. in l. ad egregias. ff. de iureiurando. regi lex. 2. titu. i. i. & l. 3. titu. i. 3. lib. 5. in ordinationibus realibus, & præcitata Tauri lex Bald. in tract. de carceribus. cap. i. nume. 3. Bart. & passim doct. in l. nemo carcerem. C. de exactori tribut. libro decimo. Ioannes Baptistæ de sancto Seuerino in tractatu, quem publicum fecit de debitoribus suspectis, & fugitiuis, questione quinta, num. 22. Iason in l. cum dubitatur. nu. 93. C. de iure emphyt. Itidem in l. plerique. num. 34. ff. de in ius vocando. & in l. si ego. nu. 4. ff. si certum petatur. & pleraque id genus alia congerit idem professus Iason numero 9. in præcitata l. ad egregias. Decius signanter id explicat in regula, foeminæ. numer. 72. ff. de regulis iuris. Hippolytus in practica criminali. §. attingam. nu. 6. & 4. & rursus in singu. 243. Petrus Rebuffus in gl. ad constitutiones regias Galliarum, in tractatu de literis oblig. gloss. tertia, artic. i. numero 32. Nicolaus Boerius in decisione 349. numero 11. & ex nostris Rodericus Suarez, nec admodum inuitus huic accedit sententiæ in l. secunda. ritu. de las iuras. libro secundo fori, in quinta quæstione, numero sexto. Ioan. Lopius in repetitione capit. per vestras. §. 21. numero 22. Cifuentes in interpretatione l. 69. in Taurino conuentu lata, & Franciscus Auiles in proœmio capitulorum prætorum, & ante hos Socin. in regula 259. & præter hos non desunt canonicæ philosophiæ authores, qui hanc communi consensu stabilitam sententiam verissimam esse censeant: si quidem & Dominicus Francus, Ludouic. Gomezius, & plerique alij in cap. mulieres de iudic. libro sexto. Barb. in capit. lator. numero primo. de pignoribus. idem existimant, quam veritati magis fauere existimo, tamen si æs alienum à foemina contractum esset fiscale: siquidem in ea specie ad publicum carcerem deduci non potest, ex Barto. in d. l. nemo carcerem.

Foemina ob æs alienum in carcerem duci non potest.

per

per tex. in præcitata l. i. & in auth. hodie. C. de cust. reorum. Ioan. Bapt. Caccialup. in tract. de debitore suspecto & fugit. §. quæst. nu. 22. Boerius in consuetud. Byruricen. titulo. i. §. 4. gloss. 3. fol. 5. colum. 1. Cifuentes & Ioan. Lopius in l. 62. Tauri, & Ion. à Plaza in præcitata l. nemo carcerem, quibus admodum suffragatur regia lex 62. præcitata inibi, *Porninguana deuda.* & in dicta l. 2. & 3. in regijs ordinat. Et ex nouioribus idem existimat Mattheus Afflictus in capit. vnico. versic. condemnatorum. num. 62. quæ sint regalia. in vsibus Feudorum. & signanter Boerius in repetitione l. consentaneum. num. 139. C. quomodo & quando iudex.

Egregia tamen est dubitatio, num ius illud foeminis competens vendicet sibi locum, si debitum ex delicto descendat, & adhu in ea specie duci posse ad publicum carcerem, ex Baldo in l. 3. C. de Episcopali audientia. Ioannes de Imola in cap. lator. numero 5. cum alijs, de pignoribus. Socinus in tractatu de citatio. articulo quinto. numero 39. Baptistæ de sancto Seuerino in eo loco, cuius & antea mentionem fecimus, in quinta quæstione, numero 24. Ias. numero 4. in dicta l. si ego, probat textus in authentica, hodie nouo iure. C. de custodia reorum. Thomas Grammaticus decisione 33. numero 10. id etiam hodie definitum in d. l. 62. & 79. Tauri.

Principaliter deducitur, his iactis ac etiam præmissis axiomatibus, eandem sententiam intelligendam fore, in tantum vt iudici contra facienti pœna capitis coerceatur, ex Bal. in d. l. consentaneum. ad fin. Rom. in l. i. quæst. 20. C. de hære. instituen. Thomas Grammat. huic accedit declarationi in decis. 33. numero 9. & est tex. ad id præstantissimus in d. l. i. & in auth. ibi collocata. C. de offic. diuers. iudic. & in hac specie se subscripsit Castel. in d. l. 62.

Illud etiam quasi istius capituli coronidem adnotare libet, foeminis in carceres duci non posse matres familias ratione administrationis tutelæ filiarum: quæ quidem pro reliquorum solutione in carcerem duci non possunt, secundum Præpositum in c. ex parte. in col. vlt. de appellat. Hip. in pract. crimina. §. attingam. numero 64. & probatur ea ratione, quod mater etiam ob administrationem tutelæ habet priuilegium, ne conuenire valeat ultra quam facere possit. Bar. communiter receptus in l. si quis sub conditione. num. 20. ff. de testa. tute. ex l. patronus. ff. de re iudicata. idem Bartolus in authen. ma-

tri &

12

*Pœna iactis con-
trafaciens-
tis.*

13

tri & auiz. nu. 13. C. quando mulier tutor. officio fungi possit. sed quia communiter obtentum est, ut omni legum auxilio mater renuntiet, cum ei tutela filiorum committitur, iuxta notata in d. c. ex parte. & in dicta auth. matri & auiz. Quibusdam visum est ob pecuniam ratione tutelæ debitam filios posse in carcerem matrem mittere, propter renuntiationem, & filiorum fauorem. Bart. in d. l. si quis sub conditione. num. 18. idem in dicta authent. matri & auiz. num. 13. & inibi Salic. num. 14. Rom. Alexan. Socin. & Ias. in l. plerique. colum. vltima. ff. de in ius vocando. Rom. in l. alia. S. eleganter. num. 11. ff. soluto matrimonio. Matthesillanus notabili 108. Ias. in l. penultima. num. 4. ff. si certum petatur. Ioannes Andræas, Dominic. Francisc. in cap. 2. de iudiciis. in 6. Platea columna penultima. post Angelum in l. nemo carcerem. C. de exact. tribut. lib. 10. Ioannes Baptista de sancto Seuerino in tractatu de debit. suspect. & fugit. quæst. 6. Decius in l. fœminæ. num. 74. ff. de regulis iuris. Alex. ad Bartolum in dicta l. nemo carcerem. num. 4. Baldus in tract. de carceribus. cap. 1. num. 3. Mattheus in singul. 108. Bartholom. Socin. in regul. 289. fallen. 7. Et rursus in regul. 229. in secunda fallentia, & iterum consil. 180. num. 2. volumine 2. Marianus Socinus his omnibus accedit in tract. de citat. artic. 5. num. 39. versic. decimo sexto fallit. & ex nouioribus idem profiteretur Gnielmus Mayn. in l. quo tutela. num. 138. ff. de regulis iuris. Boerius in decisio. 249. num. 11. Petrus Rebus. in glo. ad constitutiones regias Galliæ. 1. parte, in tract. de literis obligatoriis, artic. 11. glo. 3. num. 32. & ante hos Bald. Nouellus in tract. de dote. 7. parte, priuilegio 5. Ias. in dicta l. ad egregias. num. 9. & in l. si ego. la secunda. ff. si certum petatur. num. 4. Hippolytus singul. 248. Boerius in repetitione l. consentaneum. nu. 141. C. quomodo & quando iudex. & ex nostris Gomezus in dicto cap. mulieres. num. 13. Cifuent. in l. 62. Tauri, & inibi Lop. num. 3. & Castellus in princip. eiusdem legis. & Marcus de Mantua in l. 1. C. de offic. diuers. iud. qui omnes perplexo doctorum catalogo idem firmant absq; altiore indagine. Quibus ipse libenter quæro, quonam pacto eorum sententia defendi possit, si verum est, quod Bart. quem ipsimet sequantur in d. l. si quis sub conditione. nu. 20. scribit dicens, matrem filiorum tutricem non obstante generali renuntiatione habere priuilegium, ne conueniatur

ultra

ultra quàm facere possit: siquidem illud constitutissimum est, si ipsa mater bona habet, capiendæ sunt pro debito pecuniario, prius quàm ad carceres deducatur: quod si bonis careat, ex priuilegio tuta est, ne possit conueniri: ergo defenditur, ne ad carceres deducatur. Quæ ratiocinatione utitur Bald. in l. prima. ad fin. C. qui bonis cedere poss. loquens in milite, dum adducit l. miles ff. de re iudic. Alex. in l. Centurio. nume. 25. ff. de vulg. quamobrem nunquam mihi Barto. religio placuit in hac specie eo in loco, cuius & antea meminimus, ex Præposito. & Hip. locis præcitatis, & ab ea Bar. sententia libenter discedit And. à Pomate ad Bar. in d. auth. matri & auiz. Ludou. Gomez. in cap. 2. de iudic. in 6. num. 22. Barb. in ca. 2. nu. 4. de pignor. & ante hos Ioan. à Monte Sperello in d. l. plerique. Ex quibus ipse opinor matrem etiam ob pecuniam debitam filijs causa administratæ tutelæ in carcerem duci non posse, quo fit Barto. Soci. nu. 40. in d. l. plerique. in ea fuisse sententia, ea ratione ductus, cum sit in præiudicium sexus, & ignominiam pudicitia, ex d. c. 2. S. si. versic. etiam si ad hoc voluntas accideret earundem. de iudic. in 6. & argumento optimo deseruit tex. in l. 2. S. si autem dignitas. de iuramen. calum. iuncta l. 1. C. de offic. diuers. iudic. & ideo illa satis trita regula perpenditur, qua passim circumferri solet, vbiunque priuilegium introductum est propter personæ seu sexus honestatem, tolli renuntiatione non posse, ex Bal. in l. 1. C. qui bonis ced. poss. & ex nostris Rodericus Suatez in præcitata l. 2. titu. De los Gouernos. lib. 2. Fori, in quinta quæst. nome. 8. Præpositus Alexandrinus in c. ex parte. nu. 11. de appellat. Alber. in l. vbi adhuc C. de iure dotium.

Rursus quod obiter menti occurrit circa legis regni intellectum 62. Tauri adnotandum est, quæ expressim prohibet propter pecuniam debitam fœminas deduci ad publicum carcerem, nisi sint fœminæ manifestè fornicariæ, non aliter fore necessarium, ut secunda legis pars locum habeat, fœminam esse meretricem: sat enim erit esse publicè alterius concubinam, sicuti definitum extat ex Bartol. in dict. l. consentaneum. col. si. existimante fœminam luxuriosè viuentem posse ad carcerem deduci pro debito pecuniario, Arch. idem professus in c. definimus 18. quæstio. 2. Alex. ad Barto. in authent. matri & auiz. C. quando mulier off. tutel. fun. poss. Ioannes à Platea in l. 2. col. 6. C. de exact. tribu. lib. 10. ex nouioribus

Fran-

Francif. Auil. in proœmio capitulorum prætorum, nume. 27. Quod cum regia l. ita intelligendum est, quando hæc fœmina impudica atque inhonesta nupta non est: quod si nupta fuerit, ad carceres pro pecuniario debito duci non debet; ex Ioan. Andr. ad Specul. in rubr. de iniurijs. in prima additione Iaf. in l. ad egregias ff. de iureiur. item & Alex. in d. l. plerique. ad finem ff. de in ius voc. ille num. 35. hic nume. fina. Decius in l. 2. ff. de reg. iur. nume. 78. Campegius decisi. Neapol. 44. Ioan. Bapt. Caccialupus in d. tracta. de debitore suspecto & fugit. 5. quæstio. nume. 23. Nicolaus Boerius in decisi. 349. num. 11. Iaf. in d. l. ad egregias. nume. 9. Rom. in l. si verò §. de viro. secunda fallen. ff. soluto matr. Barbat. confi. 27. colum. 1. versicul. 1. in pract. §. attingat. nume. 56. & rursus singul. 248. Barb. in cap. lator. nume. 1. de pignor. & signanter id explicat Suarez in d. l. 2. tit. de las iuras. lib. 2. Fori, quinta quæstio. nume. 7. Ioan. Lopius in c. per vestras 3. notab. §. 21. num. 21. idque passim dictæ regis l. interpretes admonent: & ante hos Bal. in tract. de carceribus, cap. 1. num. 3. & Andr. Barbat. in capit. pastoralis. col. 6. de iudicijs. Bald. in l. consentaneum C. quomodo & quando iud. col. vlti. Platea in l. 2. col. 6. C. de exact. tribut. lib. 10. Archid. in c. de finibus 18. quæstio. 2. Socinus in reg. 259. fallent. 3. fieret enim maxima iniuria matrimonio ac marito, quod maximè cõadiuatur ex l. si vxor. §. diui. ff. de adul. quem text. præfati doct. passim adducunt ad eorum sententiam comprobendam, post Rom. in l. si verò §. de viro. fallen. secunda si. soluto matrino. illum ad id Bald. commendauit, & Lud. Gomez. d. c. mulieres. num. 15. & maximo apice deseruire videtur textus in l. 2. adulterium. ad finem C. de adul. tametsi Decius in d. cap. pastoralis. & Ioan. Bapt. de debitor. fug. & suspic. quæstio. 5. ad finem. aduersus hanc opinionem communi consensu receptam probare conentur nihil referre fœminam conjugatam esse, quo minus ad carcerem duci possit, si meretrix sit: siquidem mulier ex matrimonio, quod violauit, privilegium habere non potest. Quo fit, si meretrix est, licet maritata, poterit incarcerationi: & sic communis opinionis error detegitur. Verùm illi hanc opinionem non satis discutere, tametsi tota ferè vtriusque iuris schola ex illo tex. sumens rationem id consentiat: sed ille text. minimo iuris apice deseruire videtur in d. l. si vxor §. 1. siquidem ibi agitur de interesse mariti: & in ea specie matrimonium confi-

dera

deratur cum meretrice: longè quidem aliter, si solum de mulieris præiudicio tractatur, vt in hac specie. Quam sententiam præter doctores, quorum paulò antea mentionem fecimus, verissimam esse existimat Alex. confi. 99. lib. 6. numero 9. & expressim Ioan. Montolon. in promptuario iuris, verbo, luxuriare. Baptista de sancto Seuer. in d. 5. quæstio. num. 23. quorum opinio non tantum auctoritate, verum etiã ipsa ratione probabilior est. Et de hoc disputare adhuc aliquos miror, cum plus quam manifestum sit, quod si huic vltimæ sententiæ accedere velis, isthæc opinio procedere poterit, eo casu, quo nupta consentiente viro fornicetur: vt in hac specie adnotauit Ioan. Bapt. in d. quæstio. 5. Cuius meminit Gomez. in d. c. mulieres. & satis diligenter Hippo. in l. vnica. num. 31. C. de raptu virgin. eaque mihi opinio probabilior videtur, quam etiam comperi eleganti subtilique disputatione defendere Socin. sibi contrarium in d. l. plerique. num. 41. Hippol. singu. 279. rationem sumentem ex tex. qui argumento optimo deseruit in l. in arenam. de inoffic. testam. In quo dubio & illud subiiciam in ea specie, quando vxoris adulterio vir consentit, vir vtrique penas luere debet, non vxor, ex tex. in c. si tu abstines 27. q. 2. præter multa alia, quæ hic notari poterant, & illud obuium est, quod si iliter isthæc fuisset mater, auia illius, cuius tutelam gessit, adhuc comperit ei beneficiũ, vt ne conueniri posset vltra quam facere potest, ex l. sunt qui. ad finem ff. de reg. iur. non quia mulier, sed quia parens. & in ea specie incarcerationi non possit, ex Præpos. Alex. in c. ex parte enim. nu. 11. de appel. vbi meminit Alb. idem existimans in l. vbi adhuc C. de iur. dot. Hip. in pract. crim. §. attingam. nu. 65. Ioan. Bapt. de sancto Seuer. in eo tract. quem publicum fecit de debitore suspecto & fugituo q. 5. Roder. Suar. in d. l. 2. tit. de los Gouernos. lib. 2. fori q. 5. nu. 11. fol. 197.

Illud ex præmissis deducitur, quod & paulò antè adnotauimus, de fœmina in carcerem detrudenda. Quod si statuto municipalj sancitũ fuerit, q. fugitiuus debitor possit capi, & in carcerem detrudi, mulier fugitiua adhuc in eodem statuto comprehenditur, ex Bar. in l. 1. n. 14. de pecu. & in l. iura. n. 2. ff. de legib. Bald. idẽ professus in l. ne passim. C. de iur. & fac. & in l. q. c. q. C. de ser. fu. n. 10. Quibus nec admodũ grauatus accedit Dia. a Cast. & Io. Lo. in l. 62. Taurinilli col. 1. hic n. 4. Qd̄ fulciri possit ex his, quæ no. doc. i. l. ait prætor §. si debitor è ff. quæ

Debitor fu-
gitius po-
test pro-
pria au-
thoritate
capi.

que in fraud. credit. ubi text. expressim definit debitorem fu-
gitium posse propria autoritate capi a creditore l. gene-
rali C. de decurionibus libro decimo. gloss. in l. extat. verbo,
sine vlllo iudice ff. quod metus causa. in l. questum. verbo,
quia interest ff. de pignor. quibus similis gloss. est in §. neces-
sitate. verbo, detinere. in authentic. vt iudices sine quoquo
suffragio. collat. 2. glossa in verbo, iudicium. in principio. In-
stitut. de actio. & in capi. 1. verbo, potestatem. de pace iuram.
firm. in vsibus Feudorum. regia l. 12. tit. 20. lib. 3. fori. lib. 10.
titu. decimo, quinto, partita quinta l. 2. De la Hermandad. Iason
in l. cum proponas. numer. 3. C. de transaction. & in l. prima.
numero 61. ff. de officio eius, cui mandata est iurisdictio. &
rursus in l. pecuniam. numero 9. & in l. vinum numero 3. ff.
si certum petatur. Is idem & Gomezius in principio Instit.
de action. ille nu. 72. hic vero nu. 59. Hippolytus in l. si vt al-
legas. numero nono C. de ficar. & in singul. 43. & 243. An-
ton. Rub. Alexand. in repet. l. non solum §. morte ff. de noui
oper. nuntiatione. nu. 241. Ioan. Baptista Caccialupus in d.
tractatu de debitore suspecto. questione tertia & quarta. So-
cinus regul. 78. Segura in l. ab exhæredato. numero quinto
ff. de legat. 1. Marcus a Mantua in consilio 41. numero nono.
Paulus Paris. consil. 107. numero 52. & consil. 99. nume. ter-
tio. volumi. tertio. & rursus consilio 10. numero tertio. volu-
tertio. Iason in l. qui ab arbitratorum ff. qui satisd. cog. Castel-
lus & Ioannes Lupi in leg. 66. Tauri. Gomezius in dicto §.
primo. numero 59. Rodericus Suarez in i. secunda. titulo De
los emplazamientos libro secundo fori. folio 190. numero 20.
Franciscus de Ripa in capi. 1. num. 88. de iudicijs. Petrus Re-
buf. in glossa ad constitutiones regias Gallie, in prima par-
te, in tractatu de literarum obligationibus, articulo sexto, in
glo. nume. 70. pagina 149. in quarta ampliat. apud quos satis
iam satis id definitum extat. In quo stultie nonnulli, extre-
ma sua iudicia miscunt non sine captionis suspitione. Nec
ignoro multa addi potuisse, sed & temporis breuitas & assi-
dua valetudo, que me vehementer preffit, spatium toto hoc
anni tempore in tam utili & frugifera materia non sunt pas-
se, futuri tamen anni prouetus (nisi fata inuiderint) mox da-
bit vberiora circa interpretationem legis 62. in Taurino
conuentu late a regina Ioana Caroli quinti Cesaris matre.

Tu ta-

Tu tamen interim, candide lector, si stomacho non faciant
tuo, que de hac re haftenus tractauerimus, si quid ipse me-
lius inuenieris, in communem vtilitatem arbitrari quidem
tuo in medium conferas. Id ipsum ex authoribus doctissi-
mis desumpsi, & aliquot ingenium peperit meum. Pre cæ-
teris & illud obuium est, scilicet, criminis homicidij reus ad 15
ecclesiam confugiens, immunis quidem est a criminis pœna.
capitulo definiuit 17. quæst. 4. capitu. reos 23. q. 5. capit. inter
alia. de immunit. eccles. regia l. 2. tit. 11. part. 5. Nico. Boerius
decisi. 109. Ion. Ign. in l. 1. num. 4. ff. ad Syllan. Pet. Rebuffus
in gloss. ad constitutiones regias Gallie, 2. parte. in tractat. de
immunit. eccles. Ioan. de Bisquis in repet. d. capit. definiuit. in
2. volum. tractat. de diuers. doct. Ias. in l. plerique ff. de in ius voc.
Gulielm. Mayn. in reg. nemo de domo ff. de regu. iur. Ex no-
stra Hispanie hominibus Remig. Gonius in peculiari tract.
de immunit. eccles. a pag. 14. vsque ad 100. Didac. a Couarru.
lib. 2. variar. resolut. capi. 20. & pleraque alia ecclesiarum pri-
uilegia, que candido lectori obuia erunt, tradit Catei, Cottz
in memorabilibus iuris, verbo, ecclesiarum. vbi octo ecclesia-
rum priuilegia congerit, & alia viginti addit Gulielm. Lau-
rent. in arbore iurisdictionum, nume. 15. & 37. cumulat. Cæ-
sar. Lambert. in tract. iuris patronatus. artic. 8. quæst. 5. libr. 1.
nu. 1. vsque ad finem. folio 35. col. 3. que & ante eum adno-
tauerat Paul. Citad. in eadem tractatione, 3. parte q. 12. se-
cundæ causæ. Alber. Pelagius priuilegia immunitatis eccle-
siarum congerit lib. 1. de planctu ecclesie, artic. 66. Et nos
pleniori adnotauius manu in peculiari huius questionis
tractatu: idem omittere hic est animus. Illud etiam non omit-
tam notatu maxime dignum, in quo vtriusque classis viri in 16
contrarias iuere sententias, easdemq; cõmunes, & fugientem
ad sacerdotem, eucharistiam manibus portantem, immunem
esse ab homicidij pœna: Archid. in cap. quæstium 13. quæst. 2.
Abb. in cap. sanè. de celebrat. missarum. & inibi Hostien. col. j.
Henr. Boich. Bal. in l. aditos C. de appel. Faber. in §. fin. Insti.
de his qui sunt sui vel alieni iuris. Imol. in clementi. 1. de pœ-
nitent. & remis. Bonifac. de Vital. colum. 4. numero 33. inibi
Cepola cautela 2. Castaldus in tracta. de Imperatore. consil.
97. folio 166. numero 1. Ias. in l. 1. C. ne liceat potentiores.
ad finem. Laudensis in tractatu de Cardina. quæst. 6. Socinus
in l. plerique ff. de in ius vocando. quæstio. 22. Chaffen. in
conue-

consuetud. Burgund. folio 57. colum. tertia. Marian. Socin. in tracta. de citatione, articul. 17. ad finem. Albertus in capitulo 1. de hæretic. in 6. quæstio. 13. nu. 18. Catel. Cotta in memorabilibus, dictione, rationis identitas. Et hanc esse communem profitetur Didac. à Couar. lib. 2. variar. resolut. capit. 20. num. 6. Remigius Gonijs de immunit. eccles. pag. 84. Anton. Gomez. c. 10. delictorum, num. 1. & ante hos hanc esse communem profitetur Corsetus singul. 69. Gomez. in §. pœnales. numer. 50. Institut. de action. nec desunt doctores in albo primariæ doctrinæ positi, qui contrariam verissimam existimant sententiam, inter quos & Capola in l. quis sit fugitiuus §. apud Labeonem. numero 24. ff. de ædil. edic. Cosmas Gumier. in pragma. sanction. Gallic. titu. quomodo diuinum officium sit celebrandum, ver sic. inclinet. Ioan. Lop. in rubri. de donat. §. 38. numero 5. & hanc sententiam omnes tenere profitetur Didac. a Couar. eo in loco, cuius & antea meminimus, à priori tamen sententia, quæ & communior est, nec latum quidem vnguem discedendum esse existimo: cum nihil sit in ecclesia hoc sacramento maius, clementi. 1. de reliq. & vener. sanct. capitu. nihil. de consecrat. distinct. 2. cui suffragatur fides mulieris sanguinis fluxum patientis, & dicentis, Si tetigero simbriam vestimenti eius, salua ero: ait Christus, Confide filia, fides tua te saluam fecit. Matth. 9. capitu. text. in cap. ad eius 5. distinct. Hostien. & Abb. in d. cap. sanè. Ioan. Tierrus in tract. quem prodit de fuga. 1. col. num. 8. volu. 8. diuers. docto. Ego sanè fateor maiorem honorem exhibendum fore eucharistiæ, quam ipsi templis, quibus ob ipsam eucharistiam plura privilegia conceduntur. Nihilominus tùm hæc immunitas à iure Pontificij sanctione statuta sit, & nullibi hoc ius extra ipsas ecclesias datum fuisse legamus, dubius quidem sum, an veritati faueat interpretum receptissima sententia, cui aduersatur glo. celebris in cap. quæstium 13. quæst. 2. Eodem pacto discutiendum erit ad apertior

7 rem huius capit. tractatum, an t̄ & sacrum baptisma immunitatem donet criminis reis? & sunt qui existiment immunitatem cōdonare: quam & esse communem profitetur Feli. in c. de his. num. 4. de accus. crebriorem sententiam Theologorum profitetur Thom. Ferrairus, caut. 29. hanc tamen sententiam, quin etiam sacrum baptisma à pœna spiritali, non tamen corporali liberat, asseuerat esse communem Anan. in d. cap.

d. ca. de ijs. idem professus Dec. consi. 130. & in c. quæ in ecclesiis. nu. 29. de consti. quam & esse communiorē profiteatur Ferdin. Loazes in §. is itaque. nu. 28. de insti. & iur. Instit. Hinc etiam & illud obuium est, si omnia ad amussim examinentur, quæ in hoc eodem tractatu desiderantur, an communionis sacramentum immunitatem condonet suscipientibus? & condonare existimat Host. in d. cap. sanè. de celebr. miss. Syluest. verbo, immunitas nona. in princ. quod ita intelligendum reor, vt propter huius sacramenti susceptionē criminis supplicium differatur: & illa dies, qua sumitur, pœna sit differenda, ex c. fi. 13. q. 2. c. omnis homo. de consecr. dist. 2.

S V M M A R I V M.

- 1 Ordo ecclesiasticus post delictum assumptus, absque fraude liberat quem a iurisdictione iudicis secularis.
- 2 Et quando in ea specie fraus presumatur, discutitur, iidem nu. 3.
- 4 Si is, qui crimen commiserit, ante ordinem susceptum, si crimen mortis pœnam exigat, aut membri mutilationem, per episcopum degradandus erit, curiaq; seculari tradendus.
- 5 Quid si votum fecerit religionis, vel ordinis sacri suscipiendi.
- 6 Voti probationem fieri posse iuramento proprio ipsius vouentis penditur.

Ordo ecclesiasticus post delictum commissum ac perpetratum assumptus, quando liberet quem a iurisdictione iudicis secularis. Cap. XXXV.

HAtenus etiam si de homicidiorum criminis reis egerimus, quando immunes sint ab homicidij pœna, illa quæstio proxima his omnibus est. An laicus t̄ criminis alicuius author effugiat forum iudicis secularis, & eius punitionem, si post delictum commissum ac perpetratum, insignitus sit sacris ordinibus. Solent enim non leues oriri cōtentiones inter iudices ecclesiasticos & seculares super criminali punitione clericorum, qui in fraudem sacros ordines susceperunt. Et in ea ancipiti quæstione, ea est frequentiori doctorum calculo recepta conclusio, ecclesiasticum ordinem post delictum ab aliquo commissum absque vlla fraude

QQ 2 susce-

susceptum, eum omnino liberare à iurisdictione iudicis secularis, sicuti argumento optimo deseruit text. in l. hos accusare §. hoc beneficio. versicul. item magistratum ff. de accusar. quo in loco apud Ange. & Alber. idem definitum extrat, apud quos etiam in l. qui cum vno §. reus ff. de re milit. explicant passim doctores in cap. si quis postea ff. de iudic. & in ca. proposuisti. de foro compet. ex ratione tex. in cap. 2. de iudic. cap. veniens. de sent. excom. Iac. Baulem in repet. l. capitalium §. famosos ff. de pœn. 56. limit. Iacob. in l. cum quædam puella ff. de iurisd. om. iud. & in l. si quis postea. nume. 10. ff. de iudic. Thom. Ferrat. cautela 22. Girard. singul. 51. Ioan. à Neuiz. in sylua nuptiali, lib. 1. num. 62. Chassén. in consuet. Burgund. tit. des iustices. rubr. 1. §. 5. fol. 51. nu. 67. quòd si ordo ecclesiasticus post delictum ab aliquo assumptus, fraude tamen & dolo, vt iudicis secularis forum declinare: nequaquam liberat à iurisdictione iudicis secularis, existimant plerique doctores, inter quos & Oldrad. consilio 4. Bartol. signanter in l. prima. de pœnis. Ioan. Andr. & communi consensu doctores in capitul. 1. de obligatis ad ratiocin. Hippol. in singul. 534. pleniori manu id explicat Lambertinus in capit. 1. de heret. in 6. quæstio. 13. Bar. in d. l. cum quædam puella. Abb. & doct. in cap. vnico. de obligatis ad ratiocin. num. 4. & est text. in l. si quis decurio. C. de falsis. & nouissimè Nunius Auendaño de exequendis mandatis regis Hispaniæ. capi. 22. num. 7. Dueñ. in regula 100. 18. fallent. Ias. in l. cum quædam puella tertia col. ff. de iurisd. om. iudic. Girard. notab. 51. Ferrat. caut. 13. consilio 130. col. 2. Bertach. de episc. charta 48. ad fin. Hippo. in l. statu liber. col. 2. ff. de quæstio. Monfer. in l. nemo potest. colum. 3 & ff. de quæstio. Anto. Barbier. priuil. 53. colum. 4. in tract. de viribus iuramenti. & hanc esse communem stabilitam sententiam, constat excitatis per Aufred. in clementi. 1. de offic. ordin. reg. 1. fallent. xj. pro qua est tex. ad id præstantissimus in præcitata l. hos accusare. versicul. dum non retrahendi causa l. 1. C. qui mil. non poss. lib. 12. l. si maritus §. legis ff. de adult. l. vltim. ff. de re milit. ex quibus & alijs hanc firmat sententiam doct. Bellameræ sententia in ca. proposuisti. q. 2. de foro comp. qui absq; vlla fraudis distinctione contrarium existimat non posse hoc crimen puniri à seculari iudice: quòd quàm sit à ratione deuū, omnes qui recti, limatiq; sunt iudicii viri in id consentient: fidemq; facit se carere ingenio,

genio, qui contrarium existimat. Hinc etiam deducitur declaratio eorum, quæ Bart. in l. semper. §. quibusdam. ff. de iure immunit. ad finem. in vers. puto tamen. adnotat, si appareat quem assumpsisse, vel insignitū esse sacris ordinibus in fraudem onerum & censuum, ei minimè patrocinator, neque prodesset. Corn. idem professus consi. 210. num. 10. vol. 3. itidem in consil. 205. nu. 1. lib. 1. Nicol. Boer. in tract. de vita & statu eremit. num. 15. & argumento optimo deseruit text. & inibi gl. in l. cura. §. qui obnoxius. ff. de mun. & honor. & extrauagans Ioan. 22. quæ incipit, sancta Romana & vniuersalis ecclesia. in tit. de relig. domib. extatq; hodie regia l. 19. titul. 4. libro. 4. in ordin. regal. Reliquum est, ne ab instiuto & recto deuiemus ordine, prout ad rē, de qua quæritur, pertinet definiatur, explanare quando fraus in ea specie præsumatur: & Bartol. & alij in disputationis huiusce arenam descendunt, his in locis, quibus & paulò antè mentionem fecimus, & interpretū ferè maior pars in ea de qua agimus quæstione cēset, Si quis post delictum perpetratum antea, quàm insignitus sit sacris ordinibus, fuerit accusatus denunciatus, aut sanè infamatus, fraus maxima præsumitur, ex text. in l. vlt. ff. de bon. eor. qui mortem sibi consci. & in l. vlt. ff. de re milit. explicant doct. diligenter in præcitata l. si quis postea. ff. de iudic. Bar. & pleriq; alij in l. si adulter. §. si hoc tempore. ff. de adul. & in dubio id videtur fecisse in fraudem, ex Ioann. Andr. in cap. ex parte. in 3. de priuileg. & in capit. Ioannes. de clericis coniugatis & in capit. vnico, de oblig. ad ratiocin. & hanc esse communi consensu ciuilibus philosophiæ receptam sententiam asseuerat Aufred. eo in loco, cuius & antea meminimus, Guiliel. de Cuneo in l. penul. ff. si ex noxali causa agatur. Bar. in d. l. 2. Zabarel. in cap. perpendimus. de sentent. excom. Aufred. in decisi. 100. & 144. in illorum decisionum recolectis, sed † in vniuersum fraudem præsumi, ex eo solum, quòd post crimen commissum timore iudicis secularis punitionis, quis insignitus sit sacris ordinibus. Baldus. in l. 1. numero 2. C. an seruus ex suo facto, profiteretur: quam rem ipse diligentius explicandam assumpsit, quia in nonnullis interpretes nostros delirasse dignouerim: nec silentio præterire libet istam quæstionē circa fraudis præsumptionem, quam doct. magni meherculè nominis passim controuertunt: nec est alius nodus in hoc duntaxat tractatu implicatior, nec

In dubio
fraus præsumitur.

tior, nec à quoquam, quem legerim diligenter explicatus, ideo negotium nobis erit pertractare.

3 Quidam hac in quæstione opinantur satis esse, ut laicus criminis alicuius author effugiat forū iudicis secularis, & eius punitionem, quod ante delictum votum fecerit religionis, vel ordinem susceperit sacrum: siquidem in ea specie puniri non poterit à iudice seculari, quod si ratione fraudis post delictum ordinem assumpserit, ecclesiasticum, immunis non erit à iurisdictione iudicis secularis: in quo ex utroque latere, tamen diuersæ sunt sententiæ, sicuti definitum extat à Ioanne Andrea, & alijs in præcitato c. unico, ea est omnium receptissima sententia, hunc in fraudem insignitum sacris ordinibus non posse per iudicem secularem poena corporali coerceri, sed tantum bonorum amissione, & rerum multa: atq; ideo erit iudex causæ, & non personæ, Ioannes Andreas in præcitato. c. 1. de oblig. ad ratiocinia. Archidiaconus in ca. 1. 1. q. 1. Speculator in tit. de reo, versiculo, sed quid est criminalis. Lucas à Penna in l. fi. C. de veteranis. libr. 12. & signanter Bart. in dicta l. prima. & omnes paulò antè citati explicat doctores in capitulo sanè. de foro competen. & in dicta l. hos accusare. §. primo. ex quibus hæc est communis opinio, & hanc esse communem profitetur Aufredus eo in loco, cuius & antè meminimus.

4 Illud tamen, in huius criminis punitionem obseruandum est: si sanè crimen mortis, poenam exigat, aut membri mutilationem, erit hic criminis reus clericus per episcopum degradandus, curiæque seculari tradendus, sicuti in ea sententia consentiunt Iac. Butrigarius, Guliel. Cuneus, Bar. & post eos plerique alij in d. l. prima. ff. de poenis. Bald. in l. 1. nu. 2. C. an seruus pro suo facto. signanter Din. in l. item Vlpianus. ff. de excusat. & non ineleganter Ias. in l. cum quædam puella. ff. de iuris. com. iud. n. 10. & ex nostris Anch. in regula, ea quæ. de reg. iur. in 6. quæstio. 13. Aufre. in loco, cuius & antè meminimus: illud tamen adnotationem meretur in ea, de qua agimus, specie: Si ecclesiastici iudices hac degradatione uti nolunt, cum in iure pontificio sit permessa secundum Anton. in capi. 1. colu. 4. de oblig. ad ratiocin. seculares iudices non adhibita hac solennitate, lata sententia hunc criminis reum punire potuerunt, tamen perperam faciunt, testibus Bart. & plerisque alijs, de quibus & antè meminimus. Anch. in cap. ea quæ de reg.

de reg. iur. libr. 13. q. 6. Oldr. consil. 4. Bartol. in l. pen. ff. de iuris. om. iud. Bal. signanter in l. placet. & in auth. causam quæ. C. de sacros. eccl. Bal. Ang. & Imo. in l. nemo potest. ff. de leg. 1. Bal. in l. 2. C. ut in pos. leg. & in l. affinitatis. C. com. de suc. itidem in c. cum non ab homine. vlt. col. de iud. Iacob. Butrig. in l. quisquis. la. 2. C. de episc. & cler. Salic. in auth. statuimus. C. de episc. & cler. Ioan. Anan. post Anch. in c. ad falsarium de crimine falsi. 13. col. Zabarel. in clem. in agro. §. quia vero. in 8. q. de statu mon. Imol. in c. eam te. in 2. col. de refer. And. Sic. signanter in c. quod clericis. de solut. & nos tradidimus de hæreticorum poenis tractantes pleniori manu, & quæ hoc in loco recensere laus, & illis plerisque addere possem, sed id, nūquam animo fui complexus aliorum transcribere dicta, quæ longius repetere minimè vacat, nec operis tit. conuenit.

Ceterum omittendum hac in controuersia non est, quod quidam hac in quæstione opinantur sat esse, ut laicus criminis alicuius author fugiat forum iudicis secularis, & eius punitionem, ut immunis sit à criminis homicidij poena, quando ante delictum votum fecerit, vel religionis, vel ordinis sacri suscipiendi. nam ex hoc non poterit poenas luere per iudicem secularem, ego ista ex plenioribus doctorum commentarijs petenda arbitror, cum ea quotidie in controuersiam veniant, & paucis exactè comprehendere nequeant. Satis propemodum fuerit non irritare, quam non explere studiorum auiditatem: & cum sese casus obtulerit: nihil (uti foro,) quisque grauabitur. Quam sententiam ex nostris veram esse existimant plerique doctorum, ea ratione ducti, per iudicem secularem non poterit puniri, cum votum hoc religionis delicti commissi tempus, præcesserit quasi votum retrahatur, ita expressim adnotat Bald. in l. prima. ad fin. C. an seruus ex suo facto post manumiss. teneatur. cuius meminit idem professus post plerosque alios Iacobinus in dicta l. cum quædam puella. & in præcitata l. si quis postea. numero decimo ff. de iud. Girard. de Petrasancta in singulari 51. Chastæneus in consuetudinibus Burgundiæ in titulo, Des iustices. rubrica prima. §. 5. num. 68. folio 51. Thomas Ferrarius in cautela 23. Ioannes à Neuizanis, in sua Sylua nuptiali. libro 1. numero 62. & nouissimè signanter Didacus à Couarruias libro 1. practicarum quæst. capitu. 32. ad fin. & Dueñas in regula 100. limitatione decima octaua. sic sanè visum est Iasoni

in d.l. cum quædam numero 11. Hippoly. in singul. § 34. Baldus. in d.l. r. C. an seruus ex suo facto. qui illud tantum asseruerat, quod qui ante delictum votum emisit, & post delictum sit effectus voti executione clericus, aut religiosus, non possit puniri per iudicem secularem, quasi maxima sit præsumptio bonæ fidei, & nullam subesse fraudem mutationi status: atque in hunc sensum, qui proprius est, & à præcitatæ authoribus traditur, posset admitti opinio Baldus & Ias. quibus plurimum hoc commendatur, ex eo, quod probatio voti fieri possit iuramento proprio ipsiusmet vouentis. Siquidem ab omnibus illud receptum est, voti probationem fieri posse iuramento proprio ipsius vouentis: in his etenim, quæ in animo consistunt, sacramento proprio ipsius vouentis statuitur, gl. notatu digna in cap. si verò. in secundo. de sentent. excom. cui similis est in §. sed iste quidem. In iur. de action. & inibi Iason, nu. 100. gloss. in cap. significasti. in secundo. de homicidio. gloss. in l. at qui natura. §. cum me absente. ff. de negot. gest. Alciatus eleganter in tract. de præsumpt. regula secunda præsumptione 10. Are. in l. interdum. §. quod ex naufragio. ff. de acq. posses. Hippoly. in rubr. C. de probationibus, num. 122. & ante hos Bart. in l. inter omnes. §. rectè. ff. de furtis. Didacus à Couarr. & Dueñas in his locis, quibus & antè meminimus. Quam sententiã intelligendam fore existimo, cum de modico præiudicio agitur: longè quidem aliter, vbi agendum esset de maximo præiudicio. In ea etenim specie certior probatio requiritur, testibus Abb. in ca. quosdam. de præsumpt. Felin. in capit. cognoscentes. numero decimoquarto. de constir. Dominicus in c. eos. de tempor. ordin. in 6. quo fit, cum in hac specie de maximo agatur præiudicio, de enormi reipublicæ læsione, Baldi & Ias. sententia vsque quo non satis est probata.

Postremo in ea, de qua egimus, quæstione Federic. de Sen. consilio 97. num. 4. ad fin. de voto omisso, antea, quam reus criminis factus esset, verissimam esse intelligit, nisi criminis reus efficeretur de fratribus tertij ordinis, qui criminis alicuius author non effugerat forum iudicis secularis, & eius punitionem. Iaso. in d.l. cum quædam puella. nume. 13. Hippolyt. singul. § 34. communi consensu doct. post. Card. in repe. capi. perpendimus. nu. 8. de sen. excom. prolixius, veniam hoc nomine precor, si quando prolixiori stylo nonnulla prosequi videbor.

videbor. Cætera tamen, quando possit clericus in minoribus constitutus forum seculare declinare in criminibus puniendis, & de reassumentibus primam tonsuram in peculiari huius quæstionis tractatu de clericis coniugatis agentes circa interpretationem tex. in pragmatica 21. volumine pragmaticarum futuri anni prouentus (nisi fata inuiderint) in ea specie dabit vberiora. ideo hic pertractare non est animus.

S V M M A R I V M.

- 1 Occidens bannitum homicidij reum non esse.
- 2 Quid etiam si iniuste bannitus erat, discutitur.
- 3 Perpenditur, an si filius patrem bannitum occiderit, aliqua afficiatur pœna.
- 4 Filium obnoxium esse patrem bannitum alere.
- 5 Quid etiam si pater hereseos crimen commiserit. itidem nu. 6.
- 7 Discutitur, an si bannitum interfecerit ignoranter aliqua afficiatur pœna. itidem. nu. 8.
- 9 Quid etiam si bannitus cancellationem factam à banno occisori notificasset.
- 10 Bannitus aliũ bannitũ occidendo. an immunis sit à criminis pœna.
- 11 Statuto asserente bannitum offendi posse, an occidi possit?
- 12 Criminis reus à pœna immunis est, non solum bannitum interimendo sed de proximo banniendum.
- 13 Grandis doctorum altercatio deciditur, an in interiori animi iudicio bannitus occidi possit.
- 14 Intellectus l. 1. & 2. quando liceat unicuique sine iudice se vindicare. C. & an in ecclesie foro intelligende sunt, perpenditur.
- 15 Pontificia iura permittentia se inuicem decipere contrahentes, in interiori animo iudicio non procedunt, itidem nu. 16.
- 17 Quando ex contrahentium dolo proficisceretur, deceptio infra mediam partem iusti pretij non esse licitum decipere.
- 18 Examinantur iura dictantia, Qui peccat, legis autoritate non peccat.
- 19 Bannitus condemnatus, si ad supplicium duceretur, ab homine priuato occidi non posset itidem. nu. 20.
- 21 Discutitur bannitum occidendo, cum quo capitales habet inimicitias interimens, sit ne immunis à criminis pœna.
- 22 Et an scemina bannita, si sit grauida, occidi nequaquam potest: & ille, qui de proximo est rebanniendus, discutitur, & nu. 28.
- 24 Discutitur Angeli sententia in l. si duo ff. de acq. hered.
- 25 Lite pendente super banno bannitus occidi non potest impune.

C. de bannitis, & an immunis sit ab homicidij pœna, qui bannitum interemerit. Cap. XXXVI.

DE bannitis agendum erit: & primò, banniti unde dicti sint, & nostrates habent in communi sermone quædam vocabula, quæ licet Latina non sint, originem tamen videntur ab antiqua & recondita historia sumpsisse: & qui in exilium missus, bannitus vocatur. Igitur à bannitione videri potest bannitos dictos, nisi fortè à tuba quis mallet, quam barbaro sermone constat bannitum dici, unde banophorum signiferum à Romanis vulgò appellatum, Procopius libro 4. Prisci belli author est, & nos alibi trademus.

I Omittendum tamen non est in hoc dūtaxat tractatu, interimens bannitum sit ne à criminis pœna liber, ac ab homicidij pœna immunitatem habeat? & sunt, qui existimant: & illa interpretum maior pars bannitum occidendo nec utique homicidij pœna obnoxium esse. Quam sententiam probat Bar. Bal. & Iaso. & Decius in l. vt vim. ff. de iust. & iure siquidem bannitus ex forma statuti potest impunè occidi, ex nouioribus Ioan. Ign. in l. 3. §. si ex stipulato. num. 70. ff. ad Syllan. Felin. in c. quæ in ecclesiarum. de const. nu. 5. Ias. in l. omnes populi. in repet. n. 46. ff. de iustitia & iure. Berna. Diaz à Luco in regula 58. Catel. Cotta in memorialibus iuris, in verbo, statuta quòd bannitus. Marcus Mantuenis in consil. 206. n. 1. Hippol. in l. 1. ff. de sicarijs. is idem in sing. 750. Quibus nec admodum grauatius accedit Matth. Afflict. in conti. Neapol. lib. 2. rubr. tertia, per totum. Ludo. Carrerius in practica crimin. §. homicidium. num. 200. cum plerisque alijs, & inter alias ea potissimum ratio assignari posset, cum & bannitus sit transfuga, & hostis ciuitatis, vt in l. amissione. §. 1. ff. de capitibus deminutione hostis ciuitatis impunè potest occidi, ex l. prima. ff. de sicarijs. & in l. minimè. ff. de religiosis & sump. funerum: Bart. in l. amissione. §. qui deficiunt. ff. de capt. & postlim. reuersis. Hippolyt. consilio 2. & 57. & consil. 80. & rursus consil. 110. Ludo. Carr. nu. 195. eo in loco. cuius & antè meminimus. Et ante hos huic sententiæ se subscripsit Bar. in l. 1. C. quando liceat vniciq; sine iudice se vindicare

care. Itidem in l. vbi pactum. C. de transact. & hanc esse interpretum frequentiori calculo receptam sententiam existimo, quam aliquot axiomatibus declarandam esse opinor. & iure regio extat regia l. 1. titul. 17. libro 4. fori. & l. 4. titul. 13. lib. 8. ordin. reg. & l. 43. styli, definiens qua afficiendi sint pœna banniti: in quo tamen seruanda est forma tex. in l. 76. Tauri.

2 Et primò eò tendit cõmunis sententia in occidente bannitum, quia adhuc iniustè bannitus erat cum & propter bannitum etiã iniustum, ab homicidij pœna immunis est ex Bart. in l. ex hoc rescripro. ff. de ventre inspic. & in l. 3. §. si seruus. ff. de acquir. poss. & in l. siue vxor. ff. de donat. inter vir. & vxor. Bal. in l. 1. C. de pœn. & in l. 1. ff. sol. matr. Bar. Ale. & Ias. in l. 4. §. condemnatum. numero. 34. de re iud. & in l. 3. §. si seruus. num. 8. ff. de acquirenda possessio. Cuius in authen. si vxor. C. de repud. Bartolus in l. si vxor. C. de donatio. inter virum & vxorem. & in l. 3. §. si seruus. de acquirenda possessio. ff. Diuus in l. penultima, ff. de adulterijs. Capola. consilio criminali septimo. Ex nouioribus huic accessere sententiæ Ludouicus Carrerius eo in loco, cuius & antè meminimus. Sebastianus Vantius in tract. quem publicum fecit de nullitate sententiarum, rubr. 3. incipienti, quoties, & intra quod tempus de nullitate agi possit. & Ludo. Carrer. in pract. crim. versu. homicidium. num. 211. pag. 435.

3 Secundò pater veritatem illius controuersię cõmunem procedere in occidente patrem, filium, fratrem, dominumve bannitum, immunem esse ex Bar. in l. si adulterium cū incestu. §. liberto. ff. de adult. & inibi Alex. ad Bar. Hip. consil. 119. num. 18. itidem in l. vnica. num. 20. ff. de raptu virg. Iaso. in l. omnes populi. num. 47. paulò antè citata. Hippolyt. in l. 1. §. præterea. ff. de quæstio. quibus nec admodum inuici accessere Marcus Mantuen. in l. vt vim. ff. de iustit. & iure. Girardus à Petrasancta in singulari secundo. Felinus in præcitato capi. quæ in ecclesiarum. Alber. in tract. statutorum. quæsti. 6. Angel. in tract. maleficiorum. in glos. compar. quarta. colu. Ioan. de Arno. in epitome. §. 2. incip. quòd non licet. & in soliloq. 66. Carrer. nume. 213. eo in loco, cuius & antè meminimus: à qua sententiã pleriq; alij discessere, inter quos & Ang. in d. l. si adulterium. §. liberto. & in auth. de ince. nup. in prin. num. 1. collat. 2. quam esse tutiorem asseuerat Bartholus. Capola in consil. criminali. §. nume. 26. Nellus in tractatu bannitorum, in sey

in secunda par. 2. temporis, quæst. 10. num. 10. & rursus 3. parte secundi temporis quæst. 54. Hippol. consi. 121. & in singul. 210. sibi contrarius Ioan. de Arn. in soliloq. 66. itidem in epitome 62. & in cautela 5. definiens patrem bannitum occidendum non fore, & nos tradidimus supra capi. 22. nume. 14. Lud. Carre. ex neotericis num. 197. pag. 431. eo in loco Cin. & antè meminimus: & hanc sententiam veritati magis fauere, ex nostræ Hispaniæ hominibus per pleraque iuris pedamenra extricat Lud. Gomez. num. 22. in §. rursus. Instit. de actio. Secundum quod in hac quæstione dicendum sit, me quidem satis dubium habet, quæ scilicet ex his decisionibus verior sit: quamobrem ingenuè fateor rem esse disputatione dignam, & quæ ambigam habet definitionem ex pluribus, quæ & doctores tradunt locis præcitatis, ipse tamen humaniorem credo ultimam partem, & an vasallus possit occidere dominum bannitum, tradit Paris à Puteo in tract. syndicus char. 80. col. 2.

Ex quo liquet uxorem teneri absq; criminis pœna virum bannitum alere, ex Bar. in l. si constante. num. 22. sol. matrim. & est tex. in §. si verò contigerit. in auth. de incestis nupt. collat. 2. Pari schemate ac ratione Bar. existimat in filio, qui patrem etiam bannitum alere potest: is, inquam in l. si quis à liberis. §. sed utrum. ff. de liberis agnoscent. tex. est in §. nunc de prædictis. in authen. ut cum de appellat. cognoscent. collat. 8. glo. in verbo, alia necessaria. in d. §. si verò contigerit. idem esse in patre, qui & filium bannitum alere tenetur, ex Rayn. de Forliuio in d. §. sed utrum. & huic sententiæ robur affert, bannito ea, quæ sunt de iure ciuili, interdiciuntur. l. quidam. in fi. ff. de pœn. non tamen ea, quæ sunt de iure naturali, vel gentium, Gomez. nu. 32. in §. superest. Instit. de act. à qua sententia in patre bannito discedit Barb. rationem sumens ex tex. in cap. 1. de pace tenenda, & eius violato. nume. 7. & Mathæus Afflictus inibi, in vndecimo notabili, nume. 22. asseuerantes iure nouo feudorum id sancitum fuisse.

4 Verissimum tamen esse existimo, filium t teneri patrem bannitum alere, ea ratione, licet bannitus sit, nihilominus pater, est vt definitur in dicto §. si verò contigerit. & in l. eas. & in l. legatum. ff. de capitis diminutione. & in præcitato §. liberto. & hanc sententiam probat Nellus in bannitorum tractatu, in prima parte secundi temporis, num. 48. & Angel. in di-

in dicta authen. de incestis nuptijs. numer. 1. illud adijcientes, bannitum stante adhuc statuto posse petere alimenta ab eis, qui ante bannum eum alere tenebantur, ex ratione text. in l. mutus §. manente ff. de iure dotium. & probat textus hanc sententiam in l. si metallum ff. de his, quæ pro nō scriptis habentur. definiens, q; licet aliquis sit incapax, nihilominus alimentorum legatum obtinere poterit, Ias. in l. 1. num. 1. C. de here. in sti. Io. de Imola in l. si victum. nu. 3. ff. de re iud. Alcia. in l. nihil aliud. ad finem ff. de verbo. signi. Ias. in l. ex hoc iure. nu. 49. ff. de iusti. & iure.

Et pro hac adsttuenda sententia fortissimum argumentū præstat c. non satis. & inibi Archid. 86. distinc. asseuerans hereticum t patrem filiam alere teneri, quinetiam & in excommunicationis labem patrem incidentem adstrictum esse filium alere, tamen si excommunicationis sententia iuste lata fuerit, c. inter alia. de sententia excommunicat. glo. fi. in c. pastoralis §. verum. & inibi passim doctores, præsertim Decius de offic. deleg.

His t admodum suffragatur text. qui argumento optimo ad id deseruit in l. qui cum vno §. final. ff. de re mil. rationem sumens ex tex. inibi Rayn. de Forliuio citans sanctum Tho. existimat, quòd si frater sit professus religionem, potest exire pro alendo patre: & ex eo stabiliri possit, quæ & nos de parricidarum pœnis tractantes, num. 10. congesimus. Nec obstant ea, quæ pro contraria parte à tam grandi multitudine congesta sunt: siquidem tex. in c. 1. de pace tenenda. nihil obstat, quominus isthæc procedat opinio, inibi ius speciale ponitur, nec ad consequentiam trahi debet l. ius singulare ff. de leg. nec text. in l. minimè ff. de relig. & sum. funer. cum verba agit in patre contra patriam veniente: In qua specie licet utique filio patrem interimere ex Fortunio Garcia, num. 17. in d. l. veluti ff. de iusti. & iure. Gomez. nume. 22. in præcitato §. rursus. & nos de parricidiorum pœnis tractantes adnotauimus supra, quibus sanè existimo, tamen si quis bannitus sit, alimenta præstanda esse, & præter doctores præcitatos huic sententiæ subscripsit d. Iacob. Leo. inter consilia Alberti Bruni, consi. 114. num. 417. Ioan. Lopius in l. 4. nume. 14. in Taurino conuentu lata.

7 Secundo Teodem pacto deducitur priorem sententiam intelligendam fore in occidente bannitum ignoranter: siquidem

Frater monachus pro alendo patre potest exire a monasterio.

dem latebat ei bannitum esse, adhuc aliqua pœna afficiendus non est, ex Bar. in l. inter omnes §. rectè. num. 41. ff. de furtis. & in l. genero. per illum tex. ff. de infam. Hippol. in pract. criminali. num. 3. Idem in l. 1. nume. 69. ff. de sicar. & rursus in confi. 55. num. 6. Ioan. de Arno. in Epitome 26. Lud. Car. in pract. criminali §. homicidium. num. 202. & ante hos Nellus in tract. quem publicum fecit bannitorum, in secunda parte secundi temporis, quæstio. 22. & 24. Alexan. confi. 114. num. 4. in 1. parte consiliorum, deficientes, si iustā ignorandi causam habuit Titium bannitum esse, immunem esse, sicuti Decius definit consilio 326. criminali. Corn. in consilio 122. vol. 4. Alexand. confi. 35. volum. 4. Hippoly. in pract. criminali §. aggredior, Matth. Afflictus in constit. Neapol. incip. Pœnam eorum 13. notab. Ludovic. Carrer. num. 203. loco paulò antè citato, deficientes bannitū, qui adhuc erat rebannitus, non tamen erat cancellatus de banno, eum occidendo criminis author ab homicidij pœna immunis est, ex Bal. in l. Labeo. ad finem ff. de pact. Pau. Cast. in l. si de eo. ff. de acq. poss.

Tertiò, ab eodem fonte derivatur intellectus communis sententiæ, si t̄ bannitus indebitè, & nullo iure à banno esset cancellatus, eum interimens immunis fit, perinde ac si non esset cancellatus, ex Bar. Rayn. in l. si cum seruum ff. de don. inter virum & vxor. Bal. in c. 1. in princi. hic finitur lex Corradi. in vsibus Feudorum. signanter Nellus idem professus in tract. bannitorum 1. par. 3. temporis, quæstio. 3. num. 3. Cæp. d. confi. 7. nume. 1. in criminalibus. Hippoly. singul. 340. & in d. §. aggredior. num. 5. itidem in l. 1. num. 71. ff. de sicar. existimantes. quòd is iniuste cancellatus dicitur, si cancellationis causa minimè appareat ex Bal. num. 18. in cap. cum super. de re iudic. & in l. si præsens. ad fi. C. quomodo & quando iudex. & in l. si non fortem §. adeò ff. de condit. indeb. Hip. confi. 55. num. 5. Ludovicus Carrerius nu. 207. eo in loco, cuius & antè meminimus.

9 Quartò t̄ deducitur ex his vera ratio communis sententiæ, intelligendo etiam si is, qui bannitus est, occisori notificasset cancellationem factam à banno, siquidem ei fides adhibenda non est, nisi & is ostenderit instrumentum cancellationis & gratiæ, ex Barto. & Ias. in l. non solùm §. morte ff. de ope. no. nunt. & inibi Anto. Rub. nu. 64. Pau. Castr. confi. 32. Alex. confi. 114. Ange. in l. filio ff. de lib. præter. Maria. Socin.

Junior

Junior confi. 58. nu. 12. vol. 1. Hippol. nec admodum grauarus his accedit in l. 1. ff. de sicar. nu. 73. Ludo. Carrer. nu. 209. eo in loco, cuius & antè meminimus.

Quintò t̄ colligitur intellectus præcedentium, intelligendo fore in bannito occidente alium bannitum: siquidem potest impunè occidere, ex Bal. in l. cum mulier §. colum. versic. statuto cauetur ff. sol. matrim. Felin. in c. cum duobus. de senten. ex communica. Hippol. in pract. criminali, in dicto §. aggredior. numer. 53. & Carrerius nu. 310. eo loco, cuius & antè meminimus.

Sextò t̄ utcunque sit, priorem sententiam veram ipse crederim, eo etiam casu, si statutum simpliciter dicat bannitum offendi posse, licet non dicat occidi, nihilsecius, qui bannitum interemerit, ab homicidij pœna immunis est, definire Rayn. Bart. & plerique alij in l. 3. §. final. ff. de alim. & cib. leg. Paul. Castren. & Florian. in l. binas ædes. num. 4. ff. de seruitutibus vrbanoꝝ prædiorum. Ioan. Andreas ad Speculum in titu. de constitutio. in additione finali. Florianus in l. si is qui binas ff. de vsufruct. Paulus, Alexander, & Ias. in l. in suis ff. de liberis & posthumis. Bartol. in consilio incip. statuto Castri plebis. itidem consilio 118. & præter hos, huius sententiæ authores habeo Albericum in prima parte statutorum, quæstione 5. & octaua. Angelus consil. 84. Alexan. in confi. 167. volum. 3. Hippolyt. in l. 1. nume. 37. C. de raptu virginum. Ang. de malef. in glo. comparuit inquisitus in termino defensionis. Nellus de sancto Geminiانو in eo tract. bannitorum, in 2. parte 2. temporis, quæstio. 7. versic. examinationis quæstionibus. & nos in specie statuti aliqua coniecimus supra capitu. 15. nume. 13. ex nouioribus Carrer. nume. 208. eo loco, cuius & antè meminimus, apud quem pleraque id genus alia adducuntur, quæ candido lectori facilè obuia erunt: interque t̄ & illud adiecit intelligendo priorem sententiam non solùm in interimendo bannitum, sed de proximo banniendum. Idem existimat Ias. in l. quemuis C. de inofficioso testamento. & in l. si qua mulier. C. de sacrosanctis eccle. colum. 6. Hippol. in l. 1. num. 74. C. de raptu virginum. An in in-
teriori ani-
mi iudicio
Statutum
valeat.

ex Bal.

ex Bal. in cap. 1. colum. 1. de iudi. & in cap. vlti. in 2. notab. de præscrip. Ias. in l. plagij. col. 1. ff. de verbo. oblig. & Ferdinand. Arias in ea specie ita respondit numero 36. in l. 74. Tauri, & inibi passim interpretes. Quibus admodum conuenit glos. in capi. inter hæc 33. quæstio. 2. definiens, tametsi marito occidere vxorem in adulterio deprehensam permittatur: si id quidem fecerit, immunis non est à culpa, & labe peccati: quæ & ibi Archidiaco sequitur. Abb. in capitulo veniens. in 2. extrâ de sponsal. & in repet. capi. cum non esses. colum. 5. de testamentis. Deci. glos. professus, eam existimat singularem, & Faber in l. Gracchus. ad finem C. de adul. Imol. & nouiores in l. quid ergo §. 1. ff. de leg. 1. Abb. Ioan. Anan. col. 2. & Felin. in capit. 2. extrâ de homicid. itidem Felin. in capit. quæ in ecclesiarum. col. 5. de constitution. Abb. idem professus in capi. si verò. in 2. col. penul. de sent. excom. Felin. in c. 1. col. prima. de præscrip. & in capit. ad nostram. col. 1. de probation. Idem professus existimat esse illius glos. decisionem auream. Et huius sententiæ authores habeo Iason. in l. vt vim. col. 5. versic. redeo ad primam partem ff. de iusti. & iure. Fortunium Garfian. de vltimo fine, illatione 11. charta 10. & ante hos Ro. in repetitione authen. similiter. in 34. speciali piæ usæ, inter vltimas voluntates C. ad leg. Falcid. Ias. in l. vbi pactum. nu. 26. C. de transf. Ioan. à Neuizanis in Sylua nup. lib. 1. nu. 83. Gomez. in §. fuerat. num. 52. Institur. de actio. And. Tiraq. in 9. lege conubiali. nume. 4. Petrus Dueñas limit. 2. in reg. 68. nec desunt doctores Theologi, qui hanc defendant sententiam: siquidem & Ange. à Clauasio in summa sua, verbo homicidium 1. versicul. 6. & rursus verbo, vxor. versicu. 4. Diuus Thomas in 4. sententiarum, distinct. 37. quæstio. 2. vbi Richardus & plerique alij idem existimant Astensanus libro octauo suæ summa, titu. 20. articu. 4. diuus August. libr. 2. de adulterinis coniug. capitu. 14. & Robertus in commen. in sapientiam Solomonis, lectione 42. & id constat ex legibus Moisaicis, quibus definitum erat iniuriam sine iudice vendicare vsque ad mortem, si crimen exegerit, vt diuus Greg. declarat enarrans illud Matth. c. 22. c. cum in lege 23. q. 4. bonus tex. in c. si quis per verus. & inibi gloss. 22. q. 2. cui similis est in c. si audieris 23. q. nihilominus, quid id fecerit propria authoritate à peccati labe immunis non est, tametsi ex lege pœnas non lueret, sicuti expressim adnotat Arch. in d. ca. cum in lege. vbi glo.

gloss. distinctione vsa ita definit, aut liuore quodam odio vindicabit iniuriam, aut sine odio: si cum odio, immunis non est à labe peccati, glo. & doct. in cap. omnis autem lex 3. dist. Ipse tamen quid in ea re senserim, vt ad amissim omnia intelligantur, sententiam in adulterio occidente vxorem, & in priuato occidente bannitum, veritati magis fauere existimo: in ea specie maritum adulteros occidentem ex sententia iudicis sibi traditos, minimè peccare mortaliter, si absque liuore animi occiderit: siquidem, si iudex poterat propriæ sententiæ executionem carnifici committere, nec peccaret exequendo sententiam iudicis carnifex: Ita iudex hoc munus poterit ex ipsa lege marito delegare. Quid refert carnifex, an maritus eos occidat, si lex iusta est inferens pœnam mortis adulteris? quòd si maritus mortaliter peccaret in hoc homicidio, vtique iudex etiam peccaret tradens marito ipsos adulteros, nec princeps tutus esset à crimine mortali, quæ hanc permitteret seruare legem: Vnde & illud necessariò sequitur, maritum non peccare mortaliter: sicuti in ea specie ex nostræ Hispaniæ hominibus ita respondit Ioan. à Medina Theologus magni meherculè nominis, quique in gymnasio Complutensi egregiam huic professioni operam ad obitum vsque nauauerit in capi. de restitut. q. 3. casu quarto. Didac. à Couar. de matrimonio, 2. part. c. 8. nume. 18. & ante hos de bannito verba agens ita respondit Alberic. in quarta parte statut. q. 19. scribens bannitum in interiori animi iudicio posse à priuato tutè occidi. Nellus de sancto Gemin. in tract. de bannis, prima parte 2. tempor. q. 1. Ias. in l. vbi pactum C. de transf. num. 16. Felin. in c. quæ in ecclesiarum. nume. 14. de constitu. quia bannitus absens legitimè vocatus ad iudicium, atque contumax propter aliquod crimen condemnatur mortis pœna: & ne ipse reipublice illudat, iudex cuilibet ad illud occidendum dat liberam licentiam: sic ergo erit tutus in conscientie iudicio occidens adulterum, & lex id permittens non debet censerì iniqua: siquidem respublica potest hoc crimen committentem morte punire, cum reipublice intersit nocetes occidere. Cum si aliquis homo sit perniciosus, & in congregatione politica periculosus, propter aliquod peccatum iuste occiditur, vt commune bonum conseruetur: sicuti in ea specie scribit Thom. 2. 2. quæstio. 64. articulo secundo. Caietanus inibi, Ioan. Major, in 4.

R R sentent.

sentent. distinct. 35. quæstio. 1. & ante eum Thomas & Paludanus in quarto sentent. distinct. 37. quæstio. 2. articulo primo. tamen si bannitum ex forma statuti occidendo immunis non sit in interiori animi iudicio, ex Gomez. nume. 62. loco præcitato. Felin. nume. 42. in capit. ecclesia sanctæ Mariæ. de constitut. siquidem statutum legesve permittentes vindictam, cum agitur de peccato, ne utiquam vires obtinent, quin etiam sacrorum canonum constitutionibus standum est, cap. per venerabilem. qui filij sint legitimi. capi. fina. de constitut. cap. nouit. de iudic. & expressim Rochus Curtius id adnotat in capit. fina. nume. 149. de constitut. definiens dispositionem

14 text. ¶ in l. 1. & 2. quando liceat vnique sine iudice se vindicare C. non procedere in ecclesiæ foro, nec Cæsaris, tanquam nutritiuæ peccati, nec aliquo iuris apice obstat pontificia constitutio in capi. 2. de homicid. vbi ex dispositione iuris canonici fur nocturnus occidi permittitur, tamen si pontificia sit constitutio, nihilominus in interiori animi iudicio non procedit, sicuti definitur in cap. cum dilecti. & in cap. ad nostram. de empt. & vendit. vbi extrant pontificia iura permittentia se inuicem decipere vsque ad dimidiam iusti pretij contrahentes, nihilo secius in foro conscientie dispositiones illæ canonicæ non procedunt, ex Bal. in c. cum causa. ad fin. de testib. Ant. de Butr. in d. capi. ad nostram. Crotus ex nouioribus 1. not. in capit. 2. de consti. lib. 6. Gomez. nu. 54. in §. superest. Institut. de action. & ante hos Innoc. in cap. in ciuitate. vbi etiam Anton. Abb. Ioan. Anan. colum. 4. & inibi Felin. & interpretum maior pars, extrã de vsuris. Anton. in cap. quia plerique. col. antepen. & inibi Abb. 9. quæstio. de immunit. eccles. Ant. in d. capi. cum dilecti. vbi etiam Henr. col. penult. & in cap. penult. de empt. & vendit. Barb. in rep. capit. Raynaldus. colum. 173. de testament. Archid. in capit. hoc ius 4. col. 10. quæst. 2. in idem in cap. si cupis 16. quæstio. 1. Cardi. & Abb. in capit. 1. de empt. & vendit. & ex Theologis diuus Thom. hanc profiteretur sententiam 2. 2. q. 77. articulo primo. Scotus in quarto sentent. distinct. 15. q. 2. articulo 2. conclus. 3. & inibi Gabriel in eadem distinct. quæst. 10. articulo 2. conclus. secunda. Antonius Florentinus in secunda parte principali suæ summæ, titu. 1. capi. 16. versicu. quantum ad tertiam. col. tertiz, & rursus columna quinta: ex nouioribus Adrianus Florentinus in quarto sententiarum, in quæst. incip. consequent er

Intellectus
legis prima
& secunda.

Furnoculus
quandocumque
occidit
permittitur.

quenter quæro an indistinctè teneantur? in solutione ipsius quæstionis Bernard. in libro, de euangelio æterno, sermone 35. charra vltis idem sermone 35. articulo primo, capitulo 2. Ioan. de Lign. & Calder. in capi. nauiganti. extrã de vsur. definiens nec in modica lesione id procedere: nam & Suidas author est, Hermetem Philosophum Aegyptium ea iustitia fuisse, vt si à se quippiam empturo, minus iusto pretio peteretur, nihilominus iustum promittebat. & Cicero lib. 3. Officiorum, asseuerat Quintum Scæuolam idem fecisse: & præter hos iura canonica permittentia se inuicem decipere vsque ad dimidiam, in interiori animi iudicio non procedere, ex Girardo de Petrasancta singu. 22. Ias. numero 104. & inibi Gomez. in §. sed iste quidem asseuerat hanc esse frequentiori doctorum calculo receptam sententiam. itidem in capitulo secundo, nume. 7. de constitut. libr. 6. Salic. præter hos in authent. ad hæc 21. quæstio. C. de vsuris. Federic. Senensis consil. 21. Ias. in l. si quis in conscribendo. col. 2. C. de pact. & in l. si quis cum aliter. ad fin. ff. de verb. oblig. Deci. in d. cap. 1. col. 7. de constitut. & consil. 111. col. 2. versicul. secundo non obstat. Franciscus Areti. consil. 92. col. 2. Capola in tracta. de simulatione contractuum, in secunda præsumptione, col. 3. Petrus Ferras. in forma libelli in causa venditionis, verbo, pro pretio. col. 1. & est gloss. pro hac communiori sententia in ca. hoc ius 10. quæstio. secunda. quæ expressim hoc ipsum vult, definiens, tamen si contrahentes possent se inuicem decipere, ecclesia tamen non potest rem plus vendere, quam valet: quam esse singularem profiteretur Romanus singulari 758. Hostiens. Imol. Abb. in capitulo 1. in principio, extrã de empt. & vendit. Bald. in l. in causa §. idem Pomponius ff. de minorib. & in authent. hoc ius porrectum. col. quarta, C. de sacrosanct. eccles. & esse notatu dignam existimat Abb. q. 9. in dicto capitulo. quia plerique. & in dicto capitulo. in ciuitate. col. 2. & in cap. per tuas. columna secunda, de donat. in idem in capitulo. cum causam. de testib. Anto. in cap. continebatur. col. prima. de his, quæ fiunt à prelat. & in dicto capitulo. in ciuitate. Anton. & Imola in dicto capitulo. cum causa. Ias. in l. quoties. col. 5. de rei vend. Calcan. consil. 28. colum. 2. Barbat. in dicto capitulo. Raynaldus. columna 113. & consilio 77. columna prima, volum. quarto. is idem in l. 2. §. vltim. col. 9. ff. de verb. oblig. Bertach. in tractat. de gabelis secunda parte principali q. 8. ad finem.

Miranda
Philosophorum
æquitas.

15

16

Franc. Aret. in l. si quis cum aliter. col. 8. ff. de verbor. oblig. & plerique alij idem existimant ad restitutionem teneri, qui contrahendo notabiliter proximum ledunt, etiam intra iusti pretij dimidiam, inter quos & Corrad. de contractibus, quæst. 57. conclus. prima. Inno. Anan. Ant. & Abb. in d. c. quia plerique. de immun. eccles. Cæp. in tract. de simul. contract. 2. præsum. col. 2. Mart. Azpil. in c. qualitas. de pœnit. dist. 5. num. 45. itidem in c. nouit. not. 6. corrolario 10. de iudic. Ias. in §. sed ille. num. 104. de act. Fortun. de vlc. sine. illat. 17. Anto. Burgens. & Anto. Butricens. in d. c. cum dilecti. de empr. & vendit. & eam esse communem profiteretur Gom. nu. 5. in cap. 2. de consi. in 6. Corrad. in sum. totius operis, de contract. q. 57. distinct. 3. Io. à Medina de restitut. q. 32. Deci. consi. 111. col. 2. Alphons. à Castro lib. 2. de potestate legis pœnalis c. 10. fallent. 3. Syluester verbo, emptio. q. 8. Thom. in quarto sentent. dist. 15. q. 3. artic. 2. & inibi Gabriel q. 10. col. 9. & Maior q. 40. versic. octauo arguitur. Adrianus quolibeto 6. arti. 3. Caiet. artic. 1. quolibeto 16. quæstionum, c. 12. fol. 66. ex nostræ Hispaniæ hominibus Dominic. à Soto, in eo tract. quem publicum fecit de iustitia & iure. libr. 6. q. 1. arti. 1. pag. 551. col. 2. profiteatur hanc esse communem Theologorum sententiã Didac. à Couar. nec admodum grauitus huic accedit sententiæ, libro 2. var. resol. c. 4. num. 11. quo in loco asseuerat esse frequentiori calculo receptam sententiam. Nec desunt, qui contrariam existiment sententiam, siquidem & Ioan. Crotus in d. c. animarum. de constitut. libro 6. approbat contractum in interiori animi iudicio, de quo in ca. cum dilecti. & in c. ad nostram. de empr. & vend. Bal. sibi contrarius in c. si proponente. de rescr. Per. Anch. in cap. peccatum 4. conclus. principali, de regu. iur. libr. 7. Socin. consilio 49. col. 2. libr. quarto. Deci. sibi contrarius in l. semper. ad fin. ff. de reg. iur. Anchar. in regula, peccatum. conclu. 4. de reg. iur. libro sexto. Barbat. in capir. primo, de empr. & vendit. Franc. Aretin. in d. l. si quis cum aliter. col. penult. & in præcitato capi. cum causam. & est glo. in d. cap. si cupis. verbo, cum multum. decima; sexta quæstio. prima, definiens in contractu decipere non esse peccatum, ex capi. innocens 22. q. 4. ex nouioribus concessit Dueñas in reg. 148.

17 Ipse tamen existimo in interiori animi iudicio infra mediam partem iusti pretij non esse licitum decipere, quando ipsa deceptio ex contrahentium dolo proficisceretur: quod si absque

si absque dolo contrahentis fieret, licitum esset, ex Abb. in d. c. in ciuitate. colu. 2. Corn. in l. pascenda pecora. colu. 1. C. de pact. Dec. in d. c. 1. colu. 8. de constitut. Abb. in d. c. cum causam col. vlt. & inibi Fel. de testib. Abb. in c. 1. ne clerici vel monachi. Calder. in d. c. nauiganti. colu. 4. de vsur. Salicet. in d. auth. ad hæc. & multum huic sententiæ suffragatur glo. in d. l. auth. si præcio. §. vlt. Burgens. & in d. c. cum dilecti. nec aspernanda est in dubio Imole dist. in d. ca. 1. de empr. & vendit. ea distinctione vsus, an emptor sciebat verum pretium, & sponte emit, aut verò ignorat: & primo quidem casu nullum fit animæ periculum: secundo casu secus. Vtunque sit, prior opinio verissima est, & admodum naturali rationi consona, ex iustitia commutatiua partis ad partem, ex Aristot. libr. 5. Ethic. capi. 5. & lib. 1. Politic. capi. 6. atque ideò deceptionem istam omnino esse contra virtutem iustitiæ commutatiuæ, quæ in æqualitate iuxta proportionem consistit: & ad id ostenditur Leuit. cap. 25. & 1. ad Thessalon. cap. 4. August. lib. 13. de Trinit. cap. 3. Sotus in 4. dist. 15. q. 2. Anton. & Abb. q. 9. in d. capitu. quia pleriq; asseuerantes communem opinionem adhuc obtinere, etiam si quis bona fide existimans iusto pretio emere, aut vendere, alterum etiam læserit intra dimidiam: quod verissimum esse existimant Florent. 2. part. titu. 1. capitul. 16. §. 3. Caiet. d. capit. 12. Adrianus artic. 3. præcitato. Corradus conclus. 5. d. q. 57. & ante hos Sotus in quarto sententiarum, dist. 15. & eam esse communem asseuerat Didac. à Couar. eo in loco, cuius & antea meminimus, definiens, qui bona fide contraxerit, deinde cognouerit, re ipsa proximum læsisse, tenebitur ad huius læsionis restitutionem. tametsi Ant. Burgens. in d. cap. cum dilecti. num. 22. & Aret. in ca. cum causam. de testibus. nume. 12. veriore esse contrariam sententiam existiment, & Gomez num. 10. in d. capit. 2. omnes tamen proprio ore, eodemq; Marte conueniunt in foro exteriori rescindendum esse contractum, vbi dolo lædentis intra dimidiam cõtigerit deceptio, aut læsio, & hoc quidem ex proposito dolo adhibito, ex gl. communiter recepta in d. c. cum dilecti. Abb. & Anan. in præcitato cap. in ciuitate. Dec. nu. 18. in ca. 1. de cõst. Fortun. in d. illat. 17. Quod si læsio vltra dimidiam. & absq; dolo acciderit, dolo date causam contractui, aut in ipsum incidenti, actio nõ datur doloso ad restituenda ipsam rem, sed vtiq; dolu passo actio cõpetit, ex Ioã. à Med.

de restit. q. 23. Corrad. d. conclus. 57. distin. 3. q. 6. tamen si, ab ea sententia discedat Syluester verbo, culpa. §. 7. sed ut pacem dissidentibus doctoribus afferam, prior opinio vera est, ubi dolus ipse dedit causam contractui: posterior verò opinio, quando dolus in contractum incidit.

Cæterum ad huius quæstionis definitionem, si quis sciens iustum rei valorem, absque mendacio viliori pretio emerit ab ignorantia: quòd si iustum rei pretium est intra dimidiam, cogetur adhuc æstimationem supplere iustam, ex August. libr. 13. de Trinit. l. 6. Carolo Molineo, q. 14. numer. 173 sed iure pontificio deceptum ignorantem aduersus deceptorem ex pretij vera scientia agere posse ad compensationem lesionis, ex Anchar. in regula, peccatum. de reg. iur. 6. numero. 21. Calderino in d. c. nauiganti. col. 4. de vsuris. Abb. in capi. incivitate. n. 6. & inibi Anan. nu. 8. Abb. in c. cum causam. num. 4. de vsu. Mart. Aspil. nu. 66. corollario 9. in d. c. nouit.

Ad apertiore huius quæstionis materiam & illud conuenit adnotare: si quis sciens rei iustum valorem, eam cariori pretio vendiderit, quam valet, vel emerit vilius eam rem à sciente, hunc in interiori animi iudicio peccare, & ad restitutionem teneri, sicuti constat ex his rationibus, quas seriosè congerit Corr. de contractibus. q. 57. distin. 3. post 14. dictum. vers. primò arguitur. Caiet. satis diligenter. d. ca. 12. quolibeto. 9. q. siquidè donationis titulus, nec præsumptio hic non subest, ideo rei alienæ domino inuito vsurpatio est: Anchar. in regula. peccatum. n. 21. quod si lesus nulla necessitate coactus, rem illam emerit carius, vel vilius vendiderit, certo certius sciens iustum rei valorem, donationem præsumi dubio procul constat, ex Salicet. in d. auth. ad hæc. q. 21. Corra. & Caiet. his in locis, quibus & meminimus. Io. à Medina de contract. 6 cap. 33. Gomez. diligenter in c. 2. nu. 19. præcitato. Ex quibus satis iam satis definitum erit, consideratis his, de quibus paulò antea meminimus, in his contractibus commutatis minimè donationem præsumi: & præter alia, ea ratione adiuuatur, quod emptionis & venditionis contractus ex propria vi, & natura non est gratuitus. quo fit id, quod est accidens, nempe donationem præsumptam non esse considerandam, cum in eo contractu de iustitia tractetur, iustumq; pretium queratur, non donum: ut in ea specie respondit diuus Thom. q. 77. artic. 1. loco præc. Cinus in d. l. 2. de rescind. vendi. quæ. 8. plera-

& pleraq; alia congerit Dida. à Couarr. lib. 2. variar. resolut. c. 4. per totum, ubi, qui istis nostris non sit satiatus, inibi pleraque alia in ea specie ad nauseam vsque videbit. Ut quæ longo subtelio tractauerimus, & quo abij redeam, & ut priori sententiæ satisfaciã, qui peccat legis autoritate, ex Augustino intelligenda est de lege diuina, non autem humana. idem existimat Adr. Flor. in materia restit. eo in loco cuius & antea meminimus. Et in dubio bannitus potius occisus causa odij præsumitur, & liuore animi, quàm reipublicæ, ut in ca. omnes. 6. q. 1. Ant. Rube. in l. non solum. §. morte. nu. 647. ff. de noui. ope. nunt. Me quidem satis dubium habet, quod in hac quæstione dicendum sit, quam etiam ex nouioribus satis diligenter ad pulmonem reuulsis rationibus, explicat Archiep. sancti Dominici designatus in 4. Decretalium. 2. part. capitu. 7. §. 7. num. 17. Ut quæ antea tractauerimus, ex prædicta tandem principali assertione, intelligendum est bannitum ex forma statuti impunè occidendum fore, ni proditoriè occiderit, ex Ang. ad Bart. in l. si. per text. inibi. C. de delatoribus. li. 10. quæ sequitur idem professus Hippo. in rub. ff. de sicarijs. n. 14. Cepola in consilio criminali. 34. nu. 6. Nellus in trac. bannitorum 3. par. 2. temporis. q. 8. ex nouioribus Ludou. Car. in practica criminali. §. homicidium. n. 230. pag. 439. Io. de Arno. in soli loq. 2. Petrus Dueñas limit. 7. regula 68. Hippol. consil. 1. in princ. & rursus consil. 131. consil. 132. nu. 16.

Utunque sit, priorem sententiam veram esse crediderim, eo casu, nisi & bannitus, lata sententia esse condemnatus: & ad supplicium duceretur: siquidem in ea specie à priuato occidi non potest, Bart. in l. cuiusq; n. 4. ff. ad leg. Iuliam maiest. Bald. idem professus. n. 3. in l. aditos. C. de episcopali audientia. itidem in l. si. C. de maledi. & mathem. is idem in l. fideicommissi. §. si quis. ff. de lega. 3. ex neotericis. Ludouic. Carrer. nu. 220. eo in loco, cuius & antea meminimus. & Hippoly. in practica criminali. §. aggredior, num. 40. Alexander. post Bar. in dicto §. transfugas.

Tertiò deducitur, Tex his vera ratio prioris sententiæ de bannito loquentis impunè occidendo, ni esset captus, & in carceribus detentus: cum & incarcerati sub protectione curiæ sint. Bartolus in l. laqueum ff. de acquirendo rerum dominio. & in l. eiusdem. §. transfugas. ff. de sicarijs. itidem in l. lege Iulia. ff. ad l. Iuliam. de vi priuata. & est tex. ad id præstantissimus

tissimus in l. fin. C. de cust. reor. & huius sententię plerisque authores habeo, Bald. in l. libertas. ff. de statu hom. Io. Anan. in c. cum iuramento. de homic. num. 6. & in b. Felin. expressim id adnotat, quibus & plerique alij ex nouioribus accessere, inter quos & Ludo. Carrer. num. 221. eo in loco, cuius & antea meminimus Hippol. nec admodum grauatus his accedit in singulari 150. & in l. prima. numero tertio. ff. de ficarijs. & in præcitato §. aggredior. nu. 24.

- 22 Quartò ex his liquet alius casus, qui eodem pacto dedit bannitum, ex forma statuti occidendū fore, nisi & is, qui capitales habet inimicitias, interemit, cum & is liuore quodam animi, atq; propter vindictam priuatam, & non propter publicam utilitatem bannitū intermisit: is quidem non iuuatur statuto præcitato, de occidente bannito, Alex. ad Barr. ita definiuit, & Romanus in l. si quis in graui. §. vtrum. ff. ad Syllan. nu. 3. Paulus Paris. nec admodum inuisus eisdem accedit in c. dilecti. de exceptionibus. nu. 25. & ante hos Barr. in l. nulla. C. de delat. lib. 10. cum plerisque, quæ ad nauseam vsq; congerit Carr. n. 228. eo in loco cuius & antea meminimus. Quintò, & alius subiicitur casus, qui ab eodem fonte deriuatur, ex quo constat vera cognitio decisionis, statutum de bannito loquens, non habere locū in femina prægnante, quæ tamen si ex forma statuti possit occidi, nō tamen si prægnans est, ex Io. de Anan. n. 7. in ca. intelleximus. de his, qui filios occiderunt. ex l. Imperator. ff. de statu homic. & in l. prægnantis. ff. de pœnis. regia l. insignis in his regnis. 2. titu. 30. parte 7. Nellus in eo tractatu, quem prodit de bannitis in 1. part. 2. temporis, q. 45. & 56. Alex. ad Barr. in præcit. l. prægnantis. Hippolytus nu. 13. in l. 2. ff. de quaest. itidem in præcit. criminali. §. nunc videndum. num. 50. ex nouioribus Ioannes de Arno. idem professus in comment. 112. Ludouic. Carrer. nu. 223. in practica crimin. §. homicidium. pag. 437 Ang. in tract. maleficium, verbo fama publica. n. 102. Io. à Neuzanis in sua Sylua nuptiali, lib. 1. nu. 92. & Ioan. Anan. loco præcitato hanc sententiam intelligendam fore opinatur, tamen si partus esset adulterinus in carcereve conceptus, adhuc etiā si esset prægnans decem, vel viginti dierum, quod Alexander & Hippolytus, & Ludouicus Carrer. his in locis, quibus & antea meminimus, idem definiunt: quæ sententia, me quidem satis dubium habet, & ambiguam definitionem ex pluribus, quæ

quæ & nos congeffimus supra c. 26.

Sextò colligitur ex præcedentibus alius casus, qui à priori sententia subiicitur, si & bannitus, si esset de proximo rebanniendus, siquidem in ea specie impunè occidi non posset, ex Baldus in l. 1. §. serui. ff. ad Syllan. Cæpola in consilio criminali 39. & huius sententię authores habeo Ludouicum Garr. nu. 215. eo in loco, cuius & antea mentionem fecimus. Hippol. in consi. 10. & 66. & 94. is idem in practica criminali §. aggredior. nu. 27. & sing. 106.

Septimò, ex his adnotanda simul, & defendenda est Ang. de Perusio decisio, in l. si duo. ff. de acq. heredit. & Hippol. nu. 34. in d. §. aggredior. & in l. 1. num. 11. ff. de ficarijs. quo ad intellectum communis sententię definientes, si bannitus communi hominum estimatione pro non bannito existimabatur, adhuc ex forma statuti occidi non posset.

Postremò erit deinde animaduertendum, ut statuto locus sit oportere t̄ omnino super banno laram esse sententiam: quòd si sub iudice lis sit, & appellatione interposita super banno interim non potest bannitus occidi, ex Dino, Bar. Iaso. in l. possidere. §. si seruo. ff. de acq. poss. Dino in l. 1. in princi. nihil innouari appellatione pendente. ff. & in l. qui à latronibus. §. si quis. ff. de testamen. Alexand. post Barr. in l. fin. ff. de adulter Bald. in l. prima. col. vltima. de appell. Speculator in tit. de sententijs. versiculo pendente tempore. Bald. in authent. quæ supplicatio. columna secunda. C. de precibus Imperato. offerendis. Ioannes de Arno. in dialogo 15. cum plerisque alijs, quæ ad nauseam vsque congerit Ludouicus Carrerius in practica sua criminali. §. homicidium. n. 22. quæ candido lectori obuia erunt: & ex nostræ Hispaniæ hominibus in l. 73. Tauri tradidere Arias Lopius. Antonius Gomezius de bannitis tractantes pleraque alia congefferunt, quæ & nobis prosequi non lubet, cum ab singulis propè scriptoribus fufe explicentur, & citra tædium transcribi non possunt: & ne videar iter iam actum agere, consultò omitto, ne chartę dispedium ferant. Et an bannitus proditoriè occidi possit, aliquot coniecimus. capitulo sexto. numero septimo. & an veneno interimi possit, adnotauimus. capitulo vigesimo numero septimo. & supra: & pleraque alia de bannitis conijciam infra. capitulo 44. dum agemus, an & bannitus necem defuncti possit vindicare.

- 1 Consentaneum est reipublice bene instituta, qui iudicandi munus habet, simulatione uti, ut de criminis authore constet,
- 2 Iudicem posse delatum de crimine ad poenam damnare, ex confessione adhuc promissa criminis impunitate, & rursus. nu. 5.
- 3 Prudentia iudicantis potissimum tribuendum esse, si ad eruendam veritatem cauillo, ac fraude, doloque bono utatur.
- 4 Signanter perpenditur ex doctissimorum virorum voto quid dolus malus sit.
- 5 Criminis reum condemnari nequaquam posse ex confessione per dolum extorta.
- 6 Fidem hosti datam seruandam esse, si bellum iustum sit.
- 7 Simplex fides & iuramentum à pari procedere dubio procul constat.
- 8 In reipublica dispendium, ac perniciem fidem delinquenti à iudice datam seruandam non fore.
- 9 Temerarium esset criminis reum ad poenam delicti ordinarij condemnare, si confessionem reuocauerit, nec utique perseuerauerit.
- 10 Iudicem, qui promissa impunitate criminis reum à loco sacro coegerit discedere, fidem præstitam seruare teneri.
- 11 Et an heretico fides seruanda sit.

Perpenditur, an fides à iudice data criminis reo ob delicti manifestationem seruari debeat. Cap. XXXVII.

Pro huius capituli coronide expendere libet, liceatne iudicij uti simulatione aliqua, ut à reo actore veritatem rei apud ipsum dubiæ extorqueat. Tamen si sophistarum ineptijs isthæc quæstio obscurata sit, & à nouissimis iniuriosè lancinata, ut paucis diluantur errorum causæ, quod obiter menti occurrit, adnotandum visum est. quia hætenus usque, nondum rectè à cæteri (ut puto) extricata, & quasi per transfennam clausis (ut aiunt) oculis eam præterire nolui: & quia basis, & epithesis totius huius negotij versatur præcipuè, an iudex uti possit simulatione cum criminis reo? & uti author est Suetonius Tranquillus in Claudio. capitulo decimo quinto commemorat Claudium Cæsarem negantem matrem iuuenem qui verè eius filius erat, coegit ad confessionem veritatis, & proprium filium esse fateri, indicto ei cum

cum ipso iuvene matrimonio, cuius mater noluit. & illud notissimum est Salomonis, sicuti inscribitur 3. Regum. capi. tertio. Salomon infantis viui diuisionum simulauit iure naturali, & diuino, & humano contrarium, non quòd eam exequi vellet sententiam, vir alioquin sapientissimus, sed ut veritatem rei incertæ ex coniectura quadam maternæ dilectionis, quæ esset vera mater deprehenderet. & Andræas ab Isernia in capi. 1. §. publici latrones. de pace tenenda, & eius violatorib. & Andræas Tiraquellus in l. si vnquam. num. 8. de reuocandis donationibus. alioquin in congerendis authoribus diligentissimus ac fidelissimus, in errorem lapsam esse constat, siquidem Carolo secundo tribuit, qui alter est à Carolo Magno, commemorat historiam illam Caroli magni: Certus quod vel pater, vel filius, quos captos detinebat, quendam occidisset incertus tamen erat, ac dubius vter eorum criminis author esset, & pensata animi deliberatione singularique prudentia iussit, simulatione quadam, vtrunque suspendere patrem equidem, & filium: at cum pater, qui verè criminis author erat, nec utique videret redemptionis spem, agnouit propriam culpam, sponte crimen confessus est: & ita ab imminente supplicio filium innocentem immunem fecit. Id etiam commemorat Barbat. in l. cum acutissimi. columna 24. C. de fideicommissis, itidem in capitu. 1. colu. 2. de commodato. & in cap. in præsentia. columna 37. de probat. is idem in cap. Raynaldus. column. 43. de testam. extra. Hippol. in l. 1. colu. penultima. ff. de quæstio. & in l. in auditum. col. 2. ver. item addo. ff. de sicar. & ex nostræ tempestatis hominibus Catal. Cotta in memorabilibus suis dictione, dolum. l. 1. in l. is qui pro emptore. ff. de vsucap. num. 172. Paris à Puteo in tractatu syndicatus, char. penultima. Didacus à Couarruias signanter libro primo variarum resolutio. cap. secundo. num. 16. Matthæus de Afflictis in cõstit. Siciliae incipienti, de Pattarenorum. columna penultima, versicu. secunda ratio. & pleraque id genus alia constat ante hos, ex Quintiliano declamatione 11. quæ inscribitur, Diues accusatus prodicionis. quo fit & illud palam obuium esse, iudicem posse veritatis indagandæ causa aliquid simulare, sicuti definit Abb. & crebrior recepta sententiæ in præc. c. afferte. de præsum. tex. ad id omnium præstantissimus in ca. vtilem. 22. q. 2. Decius in regula, ea est natura cauillationis. ff. de reg. iur. num. 7.

Ex quo oritur grandis doctorum controversia, in qua longævam fecit discordia litem: & multiplex tractatus exponitur magnis præconijs ab omnibus doctoribus in ea duntaxat quæstione, possitne qui iudicandi munus habet, delatum de crimine ad poenam damnare ex sola confessione, quam ab eo pmissa criminis impunitate torset? & ne videat hanc quæstionem onerare materia, iudici absque villo peccato id permissum esse causa veritatis inuestigandæ, & criminis authorem, ex ea nempe confessione punire, nec fidem eidem criminis reo datam servare asserit Dominicus post Archid. in cap. nos, inquam. secunda quæst. 1. item in d. capi. vtilem. ex quo text. definiunt doctores ob reipublicæ bonum, hanc simulationem iudicis licitam esse, & vti posse cavillationibus, vt criminis authorem detegat. ca. afferte. præcitato. & in ca. non enim volebat Deus. 2. 2. quæst. 2. Paris à Puteo signanter in syndicatorum tractatu. capi. saluus conductus. fol. 95. & rursus c. de tortura. versic. advertendum est. fol. 107. colum. 4. & ante hos Cinus in l. præsent. C. de his qui ad ecclesias confugiunt. Imola in l. is qui reus. finali colum. de publicis iudic. Felinus in dicto c. afferte. & in c. accedens. in secundo. vt lite nõ cõtes. colum. 2. & est glo. communi consensu admittita in authent. de mandatis principum. in §. sed neque. in verbo, nec custodias. id est, nec dabis: & si dederis, non serues. cuius meminit Hippoly. in singu. 201. incipienti, in confessum. & hanc frequentiori doctorum calculo receptam sententiam asseuerat. Hieronymus Chucalon ad Decium loco præcitato. Archid. in d. c. vtilem asseuerat Alexandrum tertium Pontificem maximum, in specie ad hunc quidem modum fecisse cum quodam Episcopo simoniacò, idq; nõ est fraudem facere, quin etiam damnum iniquum magis à se depellere, quàm fraudem committere, id quod dolo non abscribitur, sed quidem prudentiæ, sicuti definitum extat in l. cum pater. §. Titio. ff. de legatis secundo. cuius meminit pro singulari Baldus consil. 142. dominantibus. colum. 2. volum. 1. Ang. in l. penul. quam omnium postremam legit. ff. de vsu. & Ovidius libr. 2. de Arte amandidum cecinit.

Iudice me, fractus est concessa repellere fraudem.

Et illud ad stipulatur adagium, Clavo clauum pellere scuti constat ex Oribasio libro Euporisticon. 1. cap. 7. & maximo apice deferuere videtur l. vitima. §. fin. ff. de dolo malo. & inibi

& inibi Bal. 2. lectura, asseuerat eum, qui per dolum, id quod suum erat, consequutus est, minimè teneri ad restitutionem. Archid. in c. non sanè. col. 2. versic. qui verò 14. q. 5. c. dominus 24. q. 2. dum Augustinus scribit, cum aurem iustum bellum susceperit, vtum apertè pugnet, an ex insidijs, ad iustitiam interest. quæ sententia Virgilij libro primo. Aeneidos est, dum cecinit.

Dolus an virtus, quis in hoste requirat?

Quæ deprompta fuit ex Homero libr. Odyss. 1. ex Latino sermone translata hæc verba habent.

Quem admodum procos in domibus tuis

Occidas, vel dolo, vel palam.

Quod etiam lib. 2. eiusdem operis repetit, & illam Virgilianam sententiam ex nostris commemorat Iaso. in l. si rem ff. de præscrip. verbis. Decius in l. ea est natura ff. de regul. iur. & argumento optimo deseruit rex. in c. 1. 3. q. 4. glo. in c. cupientes. in princ. verbo, malignantium dilectio. lib. 6. Anch. consil. 145. ad fin. Bal. in rub. C. de fide instrum. col. 8. versic. incidenter etiam quæro. Isq; bonus est dolus, quo vitur iudex ad veritatem indagandum, sicq; nuncupatur ad insignem differentiam rationem doli mali. lex Ter. in Eun.

Iam tunc erat suspitio, dolo malo hac fieri omnia.

Et Cicero lib. Offic. 3. ait, quid t esset dolus malus: respondebat, cum aliud simulatur, aliud agitur. Item in Topicis, dolus malus est, cum aliud agitur, aliud simulatur. & Sallust. in Catilinario, aliud in mente, aliud in lingua promptum habere. à quibus & Consultus accepisse videtur in Iuris gentium §. dolo ff. de pact. & C. rursus in Orat. pro Lucio Flacco, dum agit de Polemocrate, inquit, adductus est in iudicium de dolo malo. & Tullius in 1. ad Atticum Epist. & Livijs libr. 8. belli Maced. de dolo malo verba agit, vt quò abij, redeam, de dolo bono, Paul. 2. ad Corinth. 12. ait, ego vos nõ grauauis: sed cum essem astutus, dolo vos decepi. Corneus consil. 52. in hac cõsultatione. col. 3. libr. 2. & rursus consil. 6. colum. penulti. libr. 3. signanter id explicat Baldus consil. 396. quod autem. colum. 2. libro 4. Barbat. in l. 1. §. si stipulanti. colum. 5. de verborum obligationibus. Et cum isthæc iudicis promissio criminis reo facta, si fateatur delictum, sit reipublicæ perniciofa, & in Christianæ religionis dispendium, iudex eam seruare minimè tenebitur. Nec desunt, qui prorsus contrariam ad stipulenti-

pulentur sententiam, & hi quidem in albo primariae doctrinae positi, & inter quos & Imola expressim in consi. 119. visa inquisitione praedicta. vbi in ea specie definit, ex huiuscemodi confessione si per dolum extorta criminis authorem condemnari nequaquam posse, ex cap. sanè. de renunt. & glo. in l. item si in pretio §. fina. ff. locati. lac. de Bellouiso in pract. crimin. tit. de quaest. num. 140. dum agit de subiiciendo torture criminis reo, si delictum fateatur, promittat non torquere. Thomas Gram. quaest. 3. post decisiones. Decius in l. ea est natura ff. de reg. iur. ad finem. & in l. vnica C. de senten. quae pro eo quod interest. num. 25. Hippolyt. in singul. 177. & 201. & rursus in l. 1. §. quaestioni. num. 15. ff. de quaest. Fortunius Garfia ex nouioribus, nec admodum grauatus his omnibus accedit, colum. 4. & inibi Francis Duar. col. 3. in l. conventionum ff. de pact. definientes vno ore, vnaque voce protestante, quod isthęc criminis confessio, ex qua sola punicio delicti sequitur, extorta fuit à iudice per dolum, quo fit non esse sufficientem ad condemnationem, ex d. ca. sanè. siquidem credit reus fidem iudicem seruaturum, eidem, & ea fretus, crimen pandit, quod fortassis non commiserat, vt à carceribus liberaretur: & ex hac confessione criminis authorem minimè puniendum esse existimo, ni promissionis spe frustratus, in ea perseveraret. Et conuelli possit, nam si & hosti seruanda fides est, etiam quae à priuato praestatur, modò bellum sit iustum, ex Cicerone libro tertio Officiorum. & Fortunius in l. conventionum ff. de pactis. Decius in l. ea est natura ff. de regulis iuris. Alciatus in libello, quem publicum fecit de singulari certamine. capitu. 44. Curt. Simphorian. in septimo arrest. armorum. Alphonfus à Castro vir non modicę estimationis apud omnes, qui ex diui Francisci instituto profiteretur in libro de heresibus, verbo, tyrannus. Franciscus Duar. renus folio quarto, in l. prima, de pactis. contra Bartolum in l. conventionum. eodem titulo, quem & plerique alij sequuntur, dicentes hostem non teneri fidem seruare, quam hosti vt priuatus dederat. & Zaz. in questione 3. de Iudæis, & communem esse contendit in apologia aduersus Aechium: longè quidem aliter, si fides data esset per duces belli, sicuti Corneus existimat consilio 175. Martinus Laudem. in tractatu de conse. de ratione principum, notab. 49. Baldus in l. pacisci. ff. de pactis. quod si fides data esset hosti in Reipublicę

6
Hosti seruanda fides est.

damnum, & dispendium, procederet Bartoli & aliorum sententia, sicuti definitum extat ex Alciato, eo in loco, cuius & antea meminimus. Et communis à Zazio citata confirmat, quod hosti fides seruanda sit, ex Cicerone libro 1. de Officij, & Thomas secunda secunda quaestio. 40. & quaestio 71. articulo 3. Et conuinci possit praeter alia, sicuti constat ex Marco Attilio, de quo in l. quinta §. captiuus ff. de capti. & postlim. reuersis. siquidem & is maluit mortem oppetere, quam fidem Carthaginensibus praestitam frangere, quam Romae incolumis manere fide fracta. Cuius meminit Aulus Gellius libro septimo, capi. decimo octauo. Liuius libro de bello Punico secundo. Valerius Maximus in cap. de fide, 21
Cicero eo in loco, cuius & antea meminimus. Augustinus libro primo de ciuitate Dei, cap. decimo quinto, Ne mireris, si de fide hosti data, aliquid scripserim, cum & antiqui patres, & neoterici adeò sese inuoluerunt, vt nulla ferè eorum sententia sibi constet: ipse verò, etsi minori fungar auctoritate, in causis horum perquirendis maioris diligentia afficior commodò: quare si nostra legeris clarè, & tibi constabit, quid senserim in ea specie, quae votis nostris tantum satisfacit, quantum veritatis cura ad eam ex principijs iustitiae cognoscendam nos sollicitat.

Cæterum pro hac nostra sententia, quam veritati magis fauere existimo, fortissimum argumentum praestat text. in c. ad aures. quod metus causa. vbi definitum extat, iuramentum si ac fidem æquiparari, & quoque libramine procedere: sicuti & nos pleniori adnotauimus manu de periuriorum penis tractantes: ac iuramentum sine interitu salutis eterne ad vnguem seruandum est c. cum dilectus. quod metus causa C. si verò. de iureiur. idemque in fide esse censendum, potissimum cum equiparentur à lege, & quod in vno statuitur, & in alio sancitum esse existimatur, gloss. & doctores passim in l. si quis persuaserit C. de furtis. & in l. quod verò contra ff. de legib. & fides à iudice criminis reo data absque interitu salutis eterne rumpi non potest: & hanc esse verissimam sententiam existimo, potissimum cum criminis reus confessionem ita extortam reuocauerit, dubioprocul existimo nequaquam posse ex ea damnari. Et hanc esse veriore sententiam reor, quae etiam placuit Paridi à Puteo de syndicato c. de tortura. versiculo sequitur quaestio quotidiana. folio 120.

col. i. sin minus spe promissionis frustratus, in ea confessione fuerit, & in confessione perseverauerit damnandus est, ex omnium mente, qui hanc quaestionem tractauerunt. Quod si sententiam communem sequi velis, asseuerantem hanc promissionem non esse à iudice seruandam, intelligendam fore opinor, si in reipublice ꝛ perniciem ac dispendium tenderet, cuius conuenit delicta puniri, capitu. vt famæ de sent. excom. l. ita vulneratus ff. ad leg. Aquil. idq; verum est, vbi de crimine clarè constat, & ex tex. in d. §. nec. in auth. de mandatis principum. cuius ad id meminit Fortunius Garzia in l. conuentionum. colum. 4. ff. de pactis. Quod si in ea specie, ne criminis author confessionem reuocauerit, nec utique perseverauerit, sciens ꝛ iudicis promissione esse frustratum, ipse existimo temerarium esse criminis pœna ordinaria puniri, sed utique arbitraria, & omnis in hoc sum. Ceterum rem subtilius inuestigando, priorem sententiam intelligendâ esse existimo ex Fortunio Garzia, colum. 4. in d. l. conuentionum ff. de pactis. in quaestione illa, an iudex, qui ꝛ promissa impunitate criminis reum coegit à loco sacro discedere, teneatur fidem prestitam seruare, & ante eum Cin. in l. presenti C. de his qui ad ecclesiam confugiunt. Faber in §. hoc tempore, Inst. de his qui sunt sui, vel alieni iuris. sin minus, criminis author iure optimo poterat ab ecclesia extrahi, minimè teneri eandem seruare fidem. Quam communem sententiam in ea specie veritati fauere existimo, ex his, quæ in ea specie congestimus de ecclesiarum immunitate tractantes. Vide qui sapis, qui iuris veritatem amas, quàm ancipiti periculo communis consistat opinio, nec obicias, quod quandoque in singulari sint opinione, quia forsitan id nobis eueniet quod Catoni, qui Stoica inuestigatione, ea sepe sentiebat, quæ à vulgo dissentirent, eademq; verissima. Reliquum est prout ad rem, de qua quaeritur pertinet, & illud explanare, quod aliquântulum pluris difficultatis habet, si ne hæreticis seruanda fides à privato data? & minimè seruandâ fore existimo ex frequentiori doctorum calculo recepta sententia ex Bar. in quaest. Lucanæ ciuitatis, & interpretum maiori parte in l. conuentionum ff. de pac. quibus multò minus quàm alijs quibuscunque proditoribus hostibus aut perduellionibus, quibus nec utiq; seruanda est fides, Luc. à Pen. signatè in l. vlt. C. de pœd. & auri illat. li. x. Duar. in l. i. ad fi. de pact.

II
Hæretico
seruanda
fides non
est.

pact. Deci. in d. l. et est natura. de reg. iur. Zazius, nec admodum inuitus his oibus ac credit in apologia contra Ioannem Aechiū, & in ea specie idem existimat Brunus lib. 3. de hæret. cap. 14. Ambr. lib. 1. Offic. c. 29 diuus I ho. 22. q. 40. art. 3. & ante hos Tullius lib. Off. 3. c. pe. nec fides à iudicibus magistratibus ve data seruanda est hæreticis quod euidentissimo exēplo Concilij Constantiensis Salomo. probat. in l. 2. §. exactis. de origine iur. quo in loco ad ambas (vt aiunt) aures hanc extricat quaestionem, quin etiam hæreticæ prauitatis reus iudicibus reuelandus est, non obstante fide & iuramento, quibus quidē denuntiatorium astringeret, sicuti definitum est apud Tho. 2. 2. q. 70. ar. ic. 1 & fortissimum huic rei argumentū præstat, quod vulgò circūferri solet, priuatorum pactioibus iuri publico derogari non posse, tamen si isthæc sententia ita recepta sit, vt à nemine, quem viderim, explosa sit, nec utique latum vnguem ab ea discedere velim doctores: nihilominus eam intelligendam fore opinor, ni à publica potestate principis fides hæreticis data sit: siquidem non videtur esse vetitū habere cum hæretico commercium, cum possibile esset per pia monita ad saniosem redire mentem: sicuti in ea specie signanter adnotat Hermas, lib. 2. de instauran. relig. c. 6. & c. 14.

S V M M A R I V M.

- 1 Actio contra criminis authorem tollitur per abolitionem legalem.
- 2 Mortuo accusato, ad heredes accusationem neutiquam transire.
- 3 Per generalem principis abolitionem criminis reos immunes fore. *idem nu. 4.*
- 5 Pater filium homicidam iudicis deferens, ab homicidij pœna immunus est.
- 6 Criminis author resistens familiae iudicis, si ꝛ aliter capi non potest, impunitè occiditur.
- 7 Eximens criminis reum a potestate iudicis, a carceribusve, pœna capitis afficitur.
- 8 Mulier grauida tametsi homicidij criminis rea, donec pepererit, interimi non potest.
- 9 Centum congeruntur casus, in quibus ꝛ homicida a mortis pœna immunus est.

De abolitionibus. Cap. XXXVIII.

Lud verò prætermittendum non est, in hoc duntaxat tractatu, & de abolitione aliquot prænotare, potissimum t̄ cum per legalem abolitionem, tam principalis, quam priuata actio contra criminis auctorem tollatur, & instantia iudicij pereat, ex l. prima C. si reus vel accusa. mortuus fuer. l. libellum §. final. l. diui fratres ff. de accusat. l. prima. & per totum C. de abolit. l. aut priuatim §. triginta ff. ad Turpil. signanter Bartol. in dicta l. diui. & in præcitato §. fina. Specul. titul. de abolit. §. primo. Angel. in l. prima C. de generali abolit. Cinus, & plerique alij in l. qui de crimine C. qui accusa. non poss. Bartol. Alexand. Iason. & neoterici in l. de pupil. §. si plures ff. de oper. noui nuntiat. signanter Bartol. & Angel. in l. penulti. §. cui crimen ff. de public. iudic. Salicet. in rubric. de abolition. quibus & plerique alij accessere, inter quos & Gand. in titul. de pœn. columna sexta versicul. pone quod Titius Angel. nec admodum grauatus his accedit in maleficiorum tractatu, in glo. nec non ad querelam. Bonifac. in titul. quid sit accusatio. & de tribus abolitionum speciebus scribit Accurs. in rubrica C. de abolitione. & quod ad eas attinet, breuitati studens aliquot proponam, quæ huius rei partem definiant, partem verò aperiant.

Tres abolitionis species.

Et primò principaliter disputari poterit de abolitione legali, si accusator à vita discedat, qui quidem de morte suorum accusatus fuerat, an eo mortuo procedi possit vltèrius? & illa t̄ est omnium receptissima sententia, mortuo accusato ad heredes accusationem neutrquam transire, ex l. i. & per totum C. si reus vel accusator mortuus fuerit l. prima C. ne de statu defunctorum l. libellorum §. fina. de accusatio. nisi in priuatis delictis, sicuti definitur, ex dicta l. i. l. iniuriarum actio. ff. de iniurijs §. sed hæredi. Institut. de perpetuis & tempor. action.

Secundò, ab eadem radice procedit, quòd si accusator mortuus fuerit iudicio pendente, ac vltro citroque probationibus factis, instantiam cœptam prosequi non posse, sicuti definerunt Bartolus & plerique alij, sumentes rationem ex textu inibi, in l. diui fratres ff. de accusat. illud tamen silentio prætere non libet, tametsi vt heredes accusare

sare non possunt: nihilotenus & propriam prosequentes iniuriam, intra triginta dies accusatio competit, ex l. libellorum §. fina. ff. de accusat. Gandin. in titu. de pœnis. vertic. pone. col. 7. Deci. in cap. quia xj. col. 5. de iudic. & omnium diligentissimè Campeg. in decil. sacri concilij 76. explicat, quando mortuo accusatore instantia transeat ad fiscum, & quando ad heredes.

Superest & tertio ad principalem quæstionem de secunda abolitionis specie verba agere de ea, inquam, quæ per principem fit: & ea quidem quandoq; particulariter fit, sicuti definitur ex l. abolitio. cū sequenti ff. ad Turpil. l. 2. C. de gnali abolitione. ex quibus definitum extat, principem abolitione generali criminis reos immunes facere: Ang. satis diligenter in tracta. malefic. verbo, nec non ad querelam. & isthæc principis generalis abolitio, ni t̄ & speciatim à principe dicitur, ad grauiora crimina læsæ maiestatis, nec vtrique extendi, constat ex Barto. in l. de pupillo §. in prouinciali ff. de oper. noui nuntia. & inibi Alex. & Ias. ad ambas (vt aiunt) aures id explicant, Barto. in l. Lucius ff. ad Turpil. Hippol. in practica crimi. §. diligenter. idem in l. i. C. de raptu virg. & in l. vnus §. cogniturum ff. de quali. & in l. i. §. si seruus. eod. titu. Campeg. nec admodum grauatus his accedit in decisione sacri concilij 130. ad finem.

Secundò intelligendum fore opinor, hanc principis generalem abolitionem ad delicta liquida, & probationibus notoria nequaquam extendi, constat ex l. h. C. de abolit. nec itidem ad accusationes nõdum institutas, isthæc generalis abolitio non extenditur l. i. & 2. C. de generali abolit. l. Donizianus ff. ad Turpil. Et ne in hoc dubio quisquam erret, iudices admonitos esse velim, aliam esse abolitionem, aliam quidem indulgentiam: quarum prima minimè crimen extinguit, sed vtrique instantiam ipsius iudicij: atque idè læticia principis præterita, infra triginta dies posset accusator iterum accusare, ex l. si interueniente ff. ad Turpil.

Secundò, pro huius capituli expeditione, si indulgètia principis fit, quam quidem ex causa quandoque facti crimen extinguit, ex gl. in l. si docuerit C. de falsis. & ad crim. en falsi & læsæ maiestatis extenditur, ex Augustino Arminenti ad Angelum, in glo. nec non ad querelam. Alex. in l. Lucius §. si pluribus ff. de oper. no. nuntiat.

Et vt obiter adnotem, particulariter fit, vt rem exemplo
 4 subiiciam, quando † princeps ob meritum aliquod homicidæ criminis reo indulget, ex §. quod principi. versic. planè. Institut. de iure naturali gent. & civili. & tunc vires obtinet principis indulgentia, si criminis author non consuevit similia committere scelera, ex l. tertia C. de episcop. aud. Spec. tit. de contumacia §. quarto. ver. sed pone. Paris à Puteo in tract. syndicus, in verbo, latro. Thom. Gram. nec admodum inuitus his accedit consilio 34. quo fit, si princeps alicui homicidæ indulgentiam concedat, minimè facta mentione de alio homicidio per eum commisso, isthæc gratia nullius momenti est, & homicidij reus puniri posset, Io. Anan. in capitulo primo. de clerico percussore. & inibi Abb. Bald. & Paul. post Gulielm. à Cun. in l. 3. C. de episc. audien. Thom. Gram. in voto 19. & consilio 34. Matthæ. Afflict. in constitut. inconsutilem. penult. col. Ioan. de Arno. in sing. xj. incipienti, sæpe occurret. Ias. 3. colum. in præcitato §. si pluribus. Barba. in ca. super literis. colum. 33. de rescript. Bald. & Ias. in l. præscriptione. ad fin. C. si contra ius vel utilitatem publicam. Rochus Curtius nec admodum grauatius his accedit in ca. fin. de consuetud. 1. notab.

Hinc & illud ex eodem stipite seu fonte emanare videtur, hanc principis indulgentiam minimè extendi ad crimina, quæ à iudice in officio sibi commisso fiunt, ex Par. de Puteo in tract. syndicus. verbo, an si potestas condemnauit.

Illud etiam hinc deducitur, hanc indulgentiam ad pœnam remittendam, extendi non tamè ad interesse partis, Bal. in l. venia C. de in ius vocando. Thom. Gram. cons. 34. Chassæneus cons. 27. itidem Grammat. in voto 25. apud quos satis id definitum extat.

Frequenter contingit controuersia circa priuatam abolitionem, quam definit Bartol. in d. l. aut priuatim §. triginta ff. ad Turpil. & nihil aliud esse asseuerat, quàm nomen rei abolere inter reos, & ab instantia præiudicij absoluere petente accusa. l. 1. C. de abolit. l. interueniente. ad fin. ff. ad Turpil. & nisi reo volente abolitio concedenda non est, nisi in his casibus, in quibus speciatim l. fallaciter C. de abolit. declarat l. vbi C. de falsis. Paris à Put. in tract. syndicus. verbo, accusatio. Io. de Arno. in singu. 17. Ange. in glos. nec non ad querelam vers. quæ 10, an & quando vetat desistere.

Ad aper-

Ad apertiore † huius capituli resolutionem sunt etiam casus, in quibus & homicida à mortis pœna liberatur, si & pater filium homicidam iudici deferat: in ea specie iudex non posset filium ad mortem cõdemnare, ex l. milites agrum. §. desertorem. ff. de re milit. Cæpola consil. 55. vnus filiorum. colu. 2. & consil. 46. abhorret siquidem lex, quòd pater videatur filium ad supplicium deduxisse. Ias. in l. 1. colu. 2. ff. de his quibus vt indign. Felin. in cap. quærenti. colu. 2. de offi. deleg. versic. tertius casus. & in cap. 1. colu. 2. eod. tit. Hip. in l. 1. §. 1. col. 6. iterum in l. vnus. §. seruus. colu. 2. ff. de quæst. Io. Lop. in capi. per vestras. de donat. inter virum & vxor. char. 55. Ia. Baulem in rep. l. capitalium. §. famulos. ff. de pœnis. folio. 27. limitat. 22. Ioan. à Neuz. in sylua nuptiali, fol. 11. in magnis. Ioan. Anan. in capitu. fin. de patrib. qui filios occid. ad finem. definiens patri parcendum esse non reuelanti tractatum, quem filius faciebat contra principem. l. diuus. ad fin. de paricid. Salic. & Castrens. in l. propter insidias. C. qui accus. non poss. Iac. à Bellouiso in præ. iudiciaria. tit. de citation. Ioann. Montal. in promptuario iuris, versic. mors. Iason. in l. debitoribus. columna. finali. ff. de re iudic. Cæpola cautela 2. Corsetus in sing. suis, litera c. & rursus in verbo, Cardinalis.

Alius subiicitur casus, si & † familia iudicis ex mandato eiusdem vellet criminis reum capere: si is quidem resistat, possunt impunè eum occidere, si & aliter capi non posset. l. si seruus. C. qui bde ecclesi. confug. l. quemadmodum. §. magistratus. ff. ad lega. Aquil. l. fin. C. quando liceat sine iudice se vindic. Bal. in l. fin. C. de exhibendis reis, & in l. 1. C. vnde vi. Ange. in tract. malefic. in verbo, fama publica. Quod ipse verissimū esse intelligo, nisi & iniustè vellēt capere: siquidem in ea specie satellites non essent impunes à criminis pœna, ex Bar. in l. prohibitum. C. de iure fisci. lib. 20. Bald. in l. aditos. de episcop. audient. Illud † tamen vt obiter agam, si aliquis eximat criminis reum à familia potestatis, vel incarcerationum, pœna capitis afficiendus est, & in crimen læsæ maiestatis incidere constat, ex l. cuiusque. & inibi Bart. ff. ad lega. Iul. maiest. nume. 3. & in l. aditos. C. de episc. aud. Ang. Arret. in loco præcitato, num. 55. Cæpola cautela 1. Ias. in §. pœnalis. n. 102. & Gomez. Hispanus inibi, num. 48. Insti. de act. Guliel. Bened. in capi. Raynurius. in verbo, mortuo itaque testatore. in 1. num. 180. extrà de testam. Chassæ. in consuet. Burgund.

SS 3 in titu.

in titu *des iustices*. rubr. 1. in princ. fol. 19. col. 1. num. 68. & iterum in d. titu. §. 7. fol. 77. col. 3. num. 34. Hipp. in l. 1. in princ. ff. de quæst. & in rubr. de fideiussore. nume. 16. itidem in sing. 273. colum. 3. versicul. quibus etiam. & in l. 1. in princip. ff. de scar. Iason & Alexand. in l. 1. §. prætor. ff. re quis eum, qui in ius voc. est vi eximat, ex nouioribus Nicolaus Boerius decis. 170. Bernar. Diaz in regul. quibus admodum cōuenit regia l. 5. titu. 12. libr. 8. ordin. & l. 14. titu. 29. parte 7. & l. 11. tit. 13. libro. 4. fori. 97. & hanc esse frequentiori doctorum calculo receptam sententiam opinor. quam & intelligendam fore reor, nisi & his, qui eximitur, clericali ordine fuerit insignitus: in qua specie, & à manibus familiæ iudicis secularis posset eximi, Bald. & Felin in cap. 1. n. fi. de offic. deleg. Guido Papa. q. 73. ad fin. Chassen. in consuetur. Burgund. titulo. *Des iustices*. rubr. 1. §. 7. num. 34. 2. communem intelligendam fore reor, ni & is qui eximitur, à familia iudicis iniquè ad mortis pœnam esset condemnatus, ex l. omnes. C. de decur. li. 10. siquidem iudici iniustè exequenti resisti potest. §. fi. in auther. quomodo oporteat episcopos. coll. 2. glo. quæ miris laudibus à doctoribus extollatur, in verb. denūcteris. in ca. ex literis de offic. deleg. cui similis est in c. non inferenda in glo. fina. 23. q. 3. l. contra præcepta nostra. C. de execut. & ex act. lib. 12. Bal. in l. aditos. C. de episc. audien. Thoma. Gram. in consi. 56. nu. 16. Decius consi. 469. nu. 3. Felin. in c. ex literis præcita. Mathæus Afflict. in consi. Neap. lib. 1. rubr. 8. numer. 78. & ante hos Specul. in tit. de citat §. sed nunquid. Thom. Gram. voto 1. nu. 15. & rursus in voto 32. nu. 24.

8 Ceterum & alius subiicitur casus, in quo & criminis reus ab homicidij pœna immunis est: si & mulier grauidæ esset, quæ puniēda non est, donec pariat. l. prægnantis. ff. de pœnis. gl. in l. negat. lex. ff. de mortuo inferēdo. Ias. in l. debitoribus ff. de re iud. Baulen. in d. §. famulos. l. capitalium. ff. de pœn. 44. limitatione.

9 His tamen assertionibus, quas & nos breuitati studendo congeffimus, plerique alij casus cogendi sunt, in quibus quidem homicida criminis author immunis sit à criminis pœna: quibus quadraginta & quinque casus congerit Iac. Baulen Ebroidensis in reper. l. capitalium. §. famulos. ff. de pœn. à folio 17. ad fi. vsque. & viginti alios addit Io. à Neuiz. in Sylua nuptiali, libr. 1. à folio 18. vsque ad vigesimum. & Ioannes Montol.

Montol. in promptuario iuris in verbo, mors. quo in loco septem alios casus congerit Cæpola li. cautelarum, charta. 1. & 2. Felin. in c. quarenti. 2. colu. de offic. deleg. Ias. in l. debitoribus. nu. 15. de re iudic. ff. Lucas à Penna, ante hos plerosque alios casus cōgerit in l. si apparitor. de cohortalibus. libro. 12. Ioannes Villemarinu. 104. in l. diuus. ff. de scar. Chaffæneus in consuetudinibus Burgundiæ, titu. *Des los homicidas*. foli. 50. Cardinal. in clem. 1. in §. instit. ad fin. de reliquijs, & veneratione sanctorum. alium addit casum Cosme. Gunier in pragma sanctione Gallicana in titulo, quomodo officium diuinum sit celebrandum §. statuti. gl. in verbo, inclinet. fol. 206. Oldr. consi. 54. ad fi. Rom. in sing. verbo, ecclesia. vers. confugiens Gencelinus ad Abb. in capit. sanè. de celebr. miss. & aliquot his similibus congerit Bernard. Diaz. in practica criminali verbo, homicid. c. 88. Et plerosque alios casus congerit Ludouicus Car. in pract. crimin. §. homicidium. 6. nu. 71. pag. 549. & ex nostris Aut. Gomez. c. 13. nu. 37. cum seq.

Quibus in locis diligenter maximoque conatu dilatando chartas quamplurimis remissionibus, homicida criminis author ab homicidij pœna immunis sit, hoc in loco alia denique multa recēdere possem, quæ nos ab instituto plus æquo reuocarent: & plura scribi possemus hic, quæ consultò omitimus, & colophonem addimus, vt ad reliqua perueniamus. Hæc sunt, quæ in expositione illius quæstionis satis controuersæ, an homicida à pœna criminis ordinaria liberari posset tanquam necessaria, ad intelligendum scribenda censu superioribus capitibus. Cetera omisi, doct. recitatione contentus, vt inde lector petere possit: & alij alia adiecerunt, quæ nobis prosequi non lubet, cum ab singulis propè scriptioribus fusè explicentur, nec citra tædium sæpius repeti possint: & nos non eo consilio ita scribimus, tanquam sola legi velimus: pleraque enim bene & ab alijs dicta sunt, quæ inde petere studiosi debent.

S V M M A R I V M.

- 1 Perpenditur regia lex 22. tit. 1. par. 7. itidem nu. 14.
- 2 Præclare sententia philosophorum, quibus constat mortuos honorandos esse.
- 3 Pretio, prece, gratisve partes transactionem fieri posse in criminalibus dubio procul constat.
- 4 Proximioribus munus accusandi competere necem defuncti, &

- alijs proferendos esse.
- 5 Si plures personæ sub termino generali indefinitiove vocentur ordine quidem successiuo, intelligitur proximior primo loco, ac deinde de alijs.
 - 6 Proximus is est, quem nemo antecedit, in vindicanda morte defuncti, ex linguae Latine limatis authoribus, & Iurisperitorum decisionibus constat. itidem nu. 7.
 - 8 Nomen propinquitatis pro sanguinis coniunctione deriuatum esse, ex Cicerone, Lucano, Vergilio, & plerisque alijs elucidatur.
 - 9 Apud Romanos, olim vsu receptum erat, ut mulieres, & hi, qui aliquo vinculo sanguinis se attingebant, salutando sese osculo exciperent, ex Plutarcho, Plinio, Aulo Gelio, definitum est.
 - 10 Consanguineos pro omni illa coniunctione sanguinis paterni, & materni venire, ex Virgilio, Tito Liuiio, Claudio, alijsque Iurisperitorum testimonijs constat. itidem nu. 12.
 - 11 Quis gradus seruandus est, an iure pontificio, an civili, regione, in transactione delictorum, & ad quem vsque gradum, hoc munus accusandi competat. itidem nu. 13.
 - 15 Ex pluribus consanguineis in eodem gradu existentibus, in nec defuncti, qui consentire teneantur.
 - 16 Si statuto sancitum fuerit, ut rei vendita vicinus in venditione praferatur, si ex duobus vicinis, vnus altero propinquior est, is praferendus est.
 - 17 His, qui in gradu proximiores sunt, ius accusandi competit, alijs in remotiori gradu exclusis.
 - 18 In accusatione praueiando, qui in remotiori gradu sunt, admittendos non esse, nisi & alijs uolint accusare.
 - 19 Expensas factas in lite super nec defuncti vindicanda a remotioribus in gradu, si & propinquior accuset, resarciendas non esse illis.
 - 20 Si constaret proximior natum fuisse, qui apud Indos est, qui non excederet centum annos, si vitam ageret, an is, qui tanquam proximior accusare velit mortem defuncti, teneatur probare a vita decessisse absentem proximior consanguineum disputatur.
 - 21 Controversia inter duos consanguineos mota, is qui agit aduersus alterum, astrictus est probare se esse proximior.
 - 22 Qui probat se consanguineum esse certo consanguinitatis gradu, praferendus est illi, qui simpliciter se consanguineum esse probat.
 - 23 Heredi necem defuncti vindicandi munus competere, alias nisi accusauerit, hereditas fisco applicatur.
 - 24 Contra criminis authorem ex regia lege decimatertia, titulo septimo, par. 6.

mo, par. 6, infra quinquennium a morte defuncti computandum accusatio proponi debet.

- 25 An & heredes occisi possunt ab accusatione desistere, discutitur.
- 26 Ante sententia definitiua probationem, pacem, ac concordiam debere fieri, manifestissimum est.
- 27 Quid etiam si pendente appellatione.

C. de homicidiorum transactione circa intellectum l. 2. tit. 1. par. 7. Cap. XXXIX.

APUD literatos in prouerbum non illepidum abiit, Cramben recoctam fastidire: & sanè vltro laboriosum esse semper tractare similia, quod eadem res iterum & iterum repetit nauseam faciat. Cū ex nostrae Hispaniæ hominibus strenuo conatu regiæ legis mentem in 22. tit. 1. par. 7. interpretati fuerint Ant. Gome. c. 3. delictorū. nu. 60. cum alijs. & Gregor. Lup. magni mehercule nominis. & Jac. Vilalpan. in illius l. interpretatione, & post hos doct. videamur rem iam actam agere, tametsi variato verborum tectorio, alia & alia inuentione submoueat: rem istam maxurius cogitanti mihi in mentem subierunt, quæ in superioribus capitibus tractaueramus, de homic. pœn. deq; illorum immunitate, & quibus in casibus homicida a criminis pœna immunis sit: ordo rei possit de illorum transactione aliquot proponere, eò maximè quoad intellectū perspicuumq; examen regiæ constitutionis 22. titu. 1. par. 7. ad vtilitatemq; illorum, qui fortensia, praximve iudicalem quotidie tractant. & quàm vtilis sit regiæ legis materia, dubiò procul ostendam aliquot capitibus, neglecta superficie & omiffa cute, carnem & succum ipsum interiorius extricando: siquidem ipsius ratio imprudentius multorū nebulis oppressa, adulterinis interpretibus prostituta, bonis habitis orbata, lacera, mutila, circuncisa sit, in cuius legis regiæ interpretatione a nouioribus tam inepta, tanque insipida, tanque a ratione deuia, in eius interpretatione commiscuere, ut nugas passim spargat, sibi que non satisfaciant, nec quid velint ipsi aliquando intelligant, tot scrupuli, tot sine lege rationes, theoricique antea cōueniebant, ut non immerito primas in iure difficultates, disceptatio hæc de homicidiorum transactione obtinet: qua de re coacti sumus in huius legis interpretatione aliquas quaestiones proponere iudicalem praxim tractantibus maxime

ximè necessarias, & aliorū, qui ante nos de eadem rescripserunt, expressim mentionem agere, ut lector inde percipiat, quæ sit, magis recepta opinio, petatque ab his multa, quæ ut nos consultò, ne perplexo doctorum catalogo uteremur, omisimus: eam tñ operam nos huic negotio præstitisse certo scio, quam alioquin multis negotijs bina quotidiana lectione impediti præstare absque vlla desidia potuimus circa legis regie intellectum, quæ de delictorum transactione agit, circa cuius sanctionem multa possent deduci, & disputari, quæ iustum profectò volumen exigent, & postularent. Potissimū tamen aliquot his capitibus tractare conabimur, quæ sint huius tractatus resolutioni conducibilia: & antea quàm in disputationis campum cōdescendam, memoria repetere libet illud Sophonis apud Stobzium serm. 122.

2 † Oportet autem mortuo viuentem seruire, & auxiliari, ut potè moriturum & ipsum.

Et Diodorus, & Euripides in Phœnicis aiunt,

Et ipsa iustitia mortuum vindicat.

Homini mortuo vnusquisque, licet et admodum

Inimicus antea fuerit, conciliatur:

Decet, ut qui viuunt mortuis

Honores tribuendo, infernale lumen colant.

Mortuos misericordia benignum numen sequitur.

3 Quibus sanè † constat mortuos honorandos esse. Insignis est admodū & perplexa quæstio, quæ à iuris vtriusq; professoribus nō infrequenter discuitur, an hæredes cōsanguineive defuncti interēpti possint transactionē pacem, & cōcordiam criminis reo facere, vel in quolibet alio delicto, in quo mortis pœna imponenda est, vel corporis afflictiua? & ea est constitutissima cōclusio, & frequentiori doctorū calculo recepta sentētia, inter partes gratis, prece, vel pretio ante accusationē propositā, vel ea pendēte transactionē fieri posse, ex l. trāfigere, C. de trāfac. vbi Imperator ita scriptū reliquit: Trāfigere, vel pacisci de crimine capitali, excepto adulterio, prohibitum nō est: in alijs aut publicis criminibus quæ sanguinis penam nō ingerunt, transigere non licet circa falsi accusationē, & inibi gl. & interpretū maior pars, idē definire: quorū ratio ea potissimū est, cuiuslibet licitū est sanguinē suum redimere. l. 1. ff. de bon. eorū, qui ante sententia mortem sibi consciue. inibi, nam ignoscendū censuerūt ei, qui sanguineum qualitercūque redem-

redemptum voluerit. Primò distiendū erit, in hoc eodem trac. quibus personis ius accusandi cōpetat defuncti mortē, an hæredibus, an verò cōsanguineis, propinquis, proximioribusve, quibus etiā cōpetit iniuri pacem concordiam ob defuncti mortem? & illa est frequentior doct. sentētia proximioribus primo loco cōpetere, & alijs præferendos esse cōstat in accusatione, siquidem & hi maiori mœrore affliguntur, cum & eis iniuria potissimū illata sit. l. 2. §. fin. ff. ad legem Iul. de adult. l. quamuis indubitati. C. eod. titu. & inibi Bar. & Bal. regia l. fin. titu. de las accusaciones. libr. 4. fori. Et isthæc sententia conuerti potest, cum in lege, ita uove defertur pluribus, vel quādo plures personæ sunt vocatæ sub termino generali indefinito, utpote nomine familiæ, cōsanguineorū, cognatorum, liberorum, & id genus similiarum, ordine quidem successiuo intelligitur, utpote proximior primo loco, ac deinde is, qui eum proximè sequitur, ac ceteri deinceps, ex l. peto. §. fratre. & in l. cum ita. §. id fideicommissum. & inibi expressim Bart. Bal. & Imol. ff. de leg. 2. & hi omnes in l. hæredes mei. §. vlt. ff. ad Trebel. & huius sententiæ authores habeo Bar. in l. si cognata. col. vlt. ff. de rebus dub. Bald. in l. 1. post & gloss. inibi. C. de secun. nupt. lectura 2. in idem in l. quoties ab omnibus. colum. 2. C. de fideicom. Corn. confi. 37. in hac consultatione colu. 2. & confi. 52. pro decisione. col. vlt. & confi. 74. de duobus. colu. 1. & consilio 263. primo aspectu. libro consil. 1. in idē confi. 22. lib. 2. colum. 5. & confi. 146. col. 6. lib. 2. Soci. consil. 44. capio primam. colum. 1. libr. 1. is idem consil. 90. abundè & subtiliter. lib. 1. colu. vlt. & confi. 96. colu. 4. volu. 1. & confi. 113. colu. 1. volum. 1. & confi. 37. viso testamento. lib. 3. confi. Ange. confi. 38. quidam Ioannes decessit. Raph. Cuma. confi. 106. mulier. colu. 2. Paul. Castrensi. confi. 383. notandum est in prin. vol. 1. Bar. & Bal. Ang. Fulg. Cast. & alij in l. vlt. C. de verborum signifi. Quibus & pleriq; alij accessere, inter quos Alex. Socin. & Ias. in l. Gallus. §. quidam rectè. ff. de liberis & posth. Ioan. Raynerius inter coalitia Angel. consilio 38. Bar. in l. si cognatis. col. vlt. ff. de rebus dubijs. Francis. Curtius Senior confi. 74. Decius confi. 20 l. in causa istorum. columna. 1. & iterum confi. 205. colu. 2. & consilio 513. in ciuitate. colum. 3. numer. 9. in idem consilio 578. columna vltima. & consilio 662. accuratè Stephanus Bertr. consilio 30. punitus. in fin. libr. 4. Nec desunt Caonice Philosophiæ authores, qui eandem

Plures personæ vocatæ sub termino generali.

eandem adstipulentur sententiam, Petrus Anchar. in repet. cap. 1. quæst. decima quarta principali, versic. & videtur. de cōstitut. itidem & Imola in cap. iudicante. de testamen. Barbar. consilio 27. scripsit doctissimus. colum. 10. volum. 1. Quo fit in ea specie, qua agimus, proximioribus hoc munus accusandi competere. Et ut obiter agam, quis proximus ipsi occiso dicatur: in ea specie, qua agimus, proximus is est, quem nemo anteit. l. 2. §. hæreditas. & in §. legitima. ff. de suis & legit. hæred. l. proximi. ff. de verb. signific. l. 1. §. proximus. ff. vnde cognati, etiam si solus sit in gradu, sicuti definitum extat ex dicto. §. legitimi. & in præcitato §. proximus. l. in vulgari. in princip. & in l. proximi. ff. de verb. signific. l. qui duos in princip. ff. de rebus dub. Card. Flor. consilio 80. colu. 3. versic. item nulla. & idque definitur ex d. §. proximus. vbi Consultus ita scribit, Proximus etiam accipere qui solus est, quamuis propriè proximus ex pluribus dicatur: & proximus, tæcti longo interuallo sit remotus, dicitur, vti ex Virg. lib. 5. Aeneid. cōstat,

Proximus huic, longo sed proximus interuallo.

Insequitur Salus,

Quo in loco Seruius idem adnotat, & Tullius lib. de claris Oratoribus ad Brutū, ait Crasso & Ant. L. Philip. proximus accedebat, sed longo interuallo tamen proximus. & Nonius Marcel. in eo lib. quæ publicū fecit de proprietate serm. idem existimat: & qui istis nostris nō est satius, qui proximi sint vel proximiores. Cæsariū iure, explicat Old. consi. 153. Bal. in l. dudū. C. de contrah. emp. itidem consil. 469. lib. Bar. cōsi. 10. viso statuto. Luc. à Pen. in l. pro locis. C. de anzo. & trib. l. x. is idem signanter in rubri. C. de prox. sacrorum scriniorum. lib. 12. Corn. consilio 154. colu. 2. lib. 3. Ioan. Andr. in ca. 2. in verbo, proximi. de concess. præben. Anch. consilio 93. Deci. in l. si bonorum. in princ. C. qui admit. tamen sit frequentiori recepta sententia sit, proximū esse propriè, quæ nemo antecedit. & tamen vêtū est, ut eos vocemus proximos, qui sanguinitatis iure aliquæ attingūt, etiā si ante se plerūq; alios habeat. l. quāuis adulteri. C. de adult. vbi Imperator scriptum reliquit Proximis necessarijsq; personis solummodò defertur copia accusandi, de adul. l. cum rem alienā. C. de legat. & inibi Bart. Petr. Sal. Fulg. Ang. Frac. Tyg. idē definire. Alc. in d. l. proximi. Cor. consi. 32. col. 2. volu. 1. & quandoq; proximitas pro cōsanguinitate Cæsariū iure sumitur. l. capitis. l. si spurius. ff. vnde

vnde cognati. l. Seius ff. ad Senatusconsultum Trebel. l. si bonorum C. qui admit. & inibi Ias. not. 1. & in l. 1. C. de bo. poss. secundum tab. l. 1. ff. de iuris & facti igno. l. 1. & l. item prætor ff. de suis & legit. hæred. §. vltim. Instit. de success. cogn. glo. in verbo, proximitas. in §. 1. Instit. de seruit. cognat. Oldr. consi. 153. videtur, qd filius. & id definitum extat apud Quintilianum lib. 3. c. 8.

Cæterum & illud obuium est, proximos eos dici, qui sunt, quouis sanguine nobis coniuncti, ut tradit Priscianus libr. 3. c. 2. proximum significare, qui mihi qualibet ratione coniunctus fuerit, siue cognationis, siue amicitiae. Apud nostros sanguine coniunctos, proximos vocamus, ex l. dudum. de cōtrahe. empt. C. & inibi glo. Accur. exponit, proximis, idest cōsanguineis l. diuus ff. de offic. præsid. l. 1. C. de mulier. quæ se proprijs seruis conuxerunt l. quicumque C. qui admit. l. quāuis adulteri. p. quitata. Philip. Franc. in c. si pater. de testam. lib. 6. vers. 27. Barba. in l. cum acutissimi C. de fideicom. char. 15. Steph. Bertr. consi. 30. nu. 3. vol. 4.

Hinc etiam Gentiles & agnati vocantur, quos etiam proximos appellant Commodus & Marcus Imperatores in d. l. diuus. dum scribunt, mente captos & furiosos ad securitatem, proximorum pertinere, & Gentiles pro cōsanguinitate apud Plinium iuniorem accipi, & Tullius de Oratore libro 1. in ea causa fuit oratoribus de tota stirpe ac gentilitatis iure dicendum. & Tullius lib. 1. Tusculan. quæst.

Rursus & illud conuenit adnotare t nomen propinquitatis pro eadem coniunctione sanguinis derivatum, ut apud Tull. libr. 5. de Finib. & rursus lib. de Amic. adsciscantque sibi, quasi propinquitate coniunctus, atque natura. & Cæsar lib. 2. belli Gallici. & Quintil. lib. 4. c. 1. personis applicantur, non pignora modò, sed propinquitas amicitiae. & Valer. Maxim. lib. 2. c. 2. & apud Virg. lib. 2. Aeneidos.

Illi me comitem, & cōsanguinitate propinquum.

Ex quo constat, propinqui appellationem eodem pertinere, & ex Tul. lib. Offic. 1. quo loco de humanæ societatis gradibus differens, eos generali nomine propinquos vocat, qui sanguine iuncti sunt. & libr. de Amicitia, ira ciues potiores sunt, quàm peregrini, & propinqui quàm alieni, Sallustius in bello Iugurth. fratre meo atque eodē propinquo suo interfecto. & Valer. Maxi. lib. 4. capit. 4. consilioque vxoris ac propin-

pinguorum Sc. pionis constituta dote. & ad id ad stipulari videtur Lucanus lib. 2.

Pignora nulla domus, nulli coire propinqui.

Et Propertius lib. 2.

Quinetiam falsos fingis tibi saepe propinquos,

Oscula nec desunt, qui tibi iure ferant

Quae quidem carmina praeter propinquitatis significationem ad id alluisse videtur apud Romanos, & usu receptum fuit, ut mulieres, & hi, qui eas aliquo sanguinis vinculo attingebant, salutando sese osculo exciperent. Idemque scribit Plutar. in vita Romuli, in eo lib. quem scribit de cl. mulier. Idem in Proble. Romanorum c. 6. Avulus Gel. lib. 10. c. 23. Plin. lib. 14. c. 13.

10 Caeterum hoc accusandi munus testatoris mortem, & ineundi pacem cum offensis, ad omnes consanguineos pertinet. & in ea significatione pro omni illa conjunctione siue necessitudine sanguinis, & paterni, ac materni venit, ut in l. 1. & l. consanguinitatis C. de legitimis heredibus l. 1. post principium C. de imponenda lucretia describ. lib. 10. & huc alluisse videtur Virg. lib. 2. Aeneid.

Illi me comitem, & consanguinitate propinquum.

Et lib. 5.

Et consanguineo lacrymans commendat Aeste.

Liutus lib. 7. ab Urbe condita, & consanguinei hi sunt, qui sese sanguine contingunt, ac veluti eiusdem sunt sanguinis. Et ut obiter agam, non intelligas, ut ius civile intelligit, id est, fratres tantum, eodem patre genitos, sicuti definitum est in l. 1. §. consanguineos. & in §. 1. de suis & legit. hered. & in auth. de consangu. & adulter. frat. in rubro & in nigro §. 1. versi. itaque. Instit. de agnat. success. & in ea significatione accepisse videtur Claudius in Epigram. de pijs fratribus.

Nam consanguineos eadem cum forma figuret,

Hic proprior matri, sit tamen ille patri.

Et Virgil. cum scribit lib. 6. Aeneidos,

Tunc consanguineus levi sopor.

Et Homerus lib. 14. Iliados, & in ea specie aliis negotium nobis fuit: sed in eo casu, quo agimus de delictorum transactione, omnibus consanguineis, hoc munus iniunctum: pacem competit, computando secundum ius pontificum, id est, qui quouis modo sunt sanguine coniuncti, tam ex patre, quam ex matre, & quocunque gradu, & sexu se attingunt, ut per

per totum de consang. & affinit. potissimum ca. tua nos. & in c. non debet. illius tit. & in c. postremo. post glo. inibi, de appellat. quo in loco Ioan. Andr. & Canonistarum maior pars hoc tenet, explicant doctores in capit. ad sedem 35. quaest. 5. Ioan. Andr. in c. sciant cuncti. de elect. lib. 6. Archid. in capt. 1. 3. quaest. 5. & Plautus in Penulo, cum dicit, Meis consanguineis nolo te iniuste loqui. Siquidem & inibi de omnibus consanguineis, ex utroque latere coniunctis, agit & Virgil. lib. 7. Aeneidos,

Et consanguineo toties data dextera Turno.

Atque ita se habet communis loquendi usus ex Bart. in l. cum quidam §. quod dicitur ff. de acquiren. hered. Alber. in l. si is, qui, ad finem ff. de adopt. Bald. in l. vlti. circa medium C. de verb. oblig. Bart. in l. 1. col. 2. & Bald. inibi 1. opposit. Cast. col. 4. Franc. Aret. norab. 2. Alexand. col. vlti. Imola, Raphael Cum 2. & frequentior doctorum pars ff. de acquiren. heredi. quibus & plerique alij accessere, inter quos & Alexan. consil. 82. in causa ventente. colum. 1. volum. 1. itidem consil. 229. ponderatis his. colum. 3. lib. 6. & consil. 183. colum. 1. volu. 7. Paul. Castren. consil. 421. quod ista mater. col. 1. vol. 1. Raph. Fulg. consil. 119. ad finem. Barbat. signanter in l. cum accutissim. col. 52. versi. si testator dicit sine consanguineis C. de fideicommissi. Philip. Francus in c. si pater. col. penul. de testamen. lib. 6. & in praecitato ca. postremo. col. 3. apud quos satis id definitum extat.

Et denique in ea specie verbo non amplius addam, sanguinis vocabulum & ad agnatos & cognatos pertinere, sicuti definitum extat in l. hac parte. quae est 2. ff. vnde cognati. & l. vel si sanguine ff. de manu. vind. ubi ita scribit, vel si sanguineum contingit. habetur enim ratio cognationis. & in l. vacante C. de bo. vacant. lib. 10. quo in loco & Io. à Platea idem existimat, & Signorolus de consanguinitate loquens, consil. 12191. cum in terra. & ex Virg. lib. 6. Aeneid. dum dicit,

Aeneam satum sanguinis diuum, quod filius Veneris esset.

Ovidius lib. Fastorum 1.

Hic fuit Evander, qui quanquam clarus utroque

Nobilior sacro sanguine matris erat.

Et Tullius huc alluisse videtur in Orat. pro Sexto Roscio Amerino: Sic se res habet (iudices) magna vim, magna necessitatem, magna possidet religionem paternus maternusque sanguis.

quis. Nec me latet à Philosophis & plerisq; medicis anticipi quæstione controuersum fuisse, conseratne aliquid sanguis maternus ad conceptionem: definit Arist. lib. de generatione animal. l. c. 19 Cælii. Rhodig. Lect. antiq. lib. 3. c. 43. Plutar. de placitis Philol. lib. 5. c. 5. Alber Mag. de animal. lib. 9. tract. 2. capit. 1. Nemes. lib. de natura hominis c. 24. Censorium de die natali, capi. 4. & apud medicos Galen. lib. 2. de semine. & rursus de utilitate partium libr. 14. Auic. lib. 3. Fen. 20. tract. 1. capit. 3. Petrus Aponensis in Conciliatore, differentia 37. Auer. 2. Colliget, cap. de iuuament. testicul. Iac. Forliment. q. in libr. St hemi. ca. 37. Nicol. Florent. lib. 6. sermonū, tract. 1. cap. 12. & ex nostræ classis authoribus, Federic. Senens. consil. 301. magister. satis diligenter Nico. Boer. in decisi. 241. nu. 7. & 8. part. lib. 2. de generat. anim. ad generationem prolis semen utriusque cōcurrere debet. Gabriel de Terreg. in suo opere Theorico, & pratico medicinali, in litera S, q. 26. & in lib. testuali Auicennæ in litera Sperma. cap. 3. Paul. Castr. in l. 1. col. 1. de condit. infert. C. Host. Io. Andr. Inno. Petr. de Anch. in c. fraternitati tuæ. de eo, qui cognouit cōsang. vxoris suæ. Bal. in l. si. C. de seru. fug. testes hominis ad generationē conferre. tradidimus supra de Eunuchorum pœnis tractantes, supra c. 24. nu. 5. ad fin.

13 Ad decimum usque gradum consanguinei ad necem defuncti vindicandam admittuntur, ut & hi etiam iniuri possent pacem? & sunt, qui gradum consanguineis competere, ea ducti ratione, siquidem, & agnati, & cognati ad decimum usque gradum succedunt, ex glo. communi cōsensu admittit in arthen in successione C. de suis & legit. hēred. quam & inibi ex antiquioribus Barto. Ioan. Fab. sequuntur, cui similis gl. est, quæ expressim hoc ipsum vult in l. certum. in gloss. vlti C. vnde cognati. quo in loco, & Bald. colum. 4. & alij plerique sequuntur doctores passim in l. Octauij C. vnde cognati. & in l. Iurisconsultus §. parentes. & inibi Albericus ff. de gradibus affinitatis. Ioannes Fab. in §. ultimo. Institut. de successione cognatorum, itidem in §. hactenus. in verbo, longē. Institut. de gradibus cognatorum. Hostiens. in summa de legitimis hēredibus. columna secunda. Baldus consilio 469. statuto cauetur. ad finem, libro primo. itidem consilio 129. factum. in ultimo dubio, libro secundo. Et rursus

rursus consilio 330. columna secunda, volum. 3. Petrus & Cinnus post plerosque alios in l. cum rem alienam C. de leg. Ang. in l. vacantia C. de bon. vacant. Bald. in capit. 1. col. vlti. tit. de feudo Marchie. in vsib. Feod. quo in loco & Martinus Laudens. & Cardin. Alexand. idem scribunt, Ang. in l. sciant. col. 1. C. de legitim. hēredib. & ex nouioribus huic accessere sententiæ Gozandinus consil. 26. in causa illustrissimorum. colum. 5. Ias. in l. exigendi C. de procurat. colum. 1. Benedict. Capra consil. 1. col. 4. itidem consil. 136. colum. 1. Raph. Fulg. consil. 45. colum. 2. Bolog. consil. 69. colum. 3. Petr. Ferrar. in practica sua, titu. forma libelli pro hēredibus ab intestato. in verbo, nullisq; superstibus. col. 9. Ange. Areti. in §. si plures. ad fin. Institut. de legitim. agnat. succel. Cardin. Alex. in ca. 1. §. & quia. ad finem. titu. qui feudum dare poss. Deci. signanter consilio. 75. de gradibus. col. prima. Matth. de Afflict. in tract. succel. 3. part. principali, versic. 3. loco. & inibi Bologn. in eius additionibus, & hanc esse frequentiori doctorum calculo receptam sententiam opinor.

Ex qua iuris appendix deducitur, in legato fideicommissoque à testatore relicto propinquus, siue consanguineis, de histantum, qui intra decimum gradum sunt, intelligitur, non tamen de vltioribus gradibus, sicuti scribit Decius in ea specie consilio 321. columna secunda. Itidem consilio 323. Baldus consilio 334. volumin. tertio, & consilio 95. Cæpola causarum ciuiliu, consilio 43. clarissime. columna prima.

Cæterum in ea specie, qua agimus, sunt qui existiment consanguineis hoc munus tranfigendi competere, qui possunt accusare prosequendo suam, vel sororum iniuriam, necem defuncti: & hi quidem sunt ad septimum gradum usque iure Cæsareo, ex tex. & inibi glo. Accusiana, quæ expressim hoc vult in l. si forma C. ad Turpil. & iure Regio extat in ea specie insignis lex regia, quæ id ad quartum usque gradum definit, in l. 2. titu. 1. parte septima, & l. 26. eodem titu. & in ea specie adhibita diligenti inquisitione per literatos in his regnis aduocati munus exercentes consultum fuisse, ut author est Antonius Gomexius in libro delictorum, capi. tertio, numero 61. quorum sententiæ me subscribo: atque idē, si ius necem defuncti vindicandi ac succedendi competat hēredibus ab intestato venientibus: ratione agnationis,

tionis, vel consanguinitatis proximior in gradu admittitur, alijs, exclusis, ex l. prima. C. de successorio edicto. l. prima. §. primo. C. eodem titulo. §. quibus. & in §. admonendi. Institut. de hæredit. quæ ab intestato deferuntur. §. si plures. Institut. de legitima agnatorum successione. & in ea specie definit regia lex finalis, titulo, *De los accusadores*. libro quarto fori. sicuti & paulò antea negotium nobis fuit. Et in ea
 14 specie ita respondit Iacobus à Villalpando, in interpretatione l. 22. titulo primo, parte septima, secunda parte repetitionis. §. 30. numero primo, fol. 89. & nouissimè Anton. Gomez. eo loco, cuius & antea meminimus: & iterum Iacobus à Villalpan. in interpretatione dictæ l. 22. §. 37. numero quarto fol. 79. atque idè in accusationis materia standum est dispositioni iuris ciuilibus, gloss. in §. hætenus. Institution. de gradibus. & in l. Iurisconsultus. §. primo. ff. de gradibus. gloss. & doctores in cap. finali, de consanguinitate & affinit. Iaso. in l. si à me. C. de successorio edicto. Iacobus Villalpando numero 9. eo in loco, cuius & antea mentionem fecimus.

15 Rursus ¶ circa illius l. parte. 15. perspicuum intellectum, & illud obuium est, quòd si in eodem gradu sint plures consanguinei, de his quidem qui possunt accusare prosequendo suam vel suorum iniuriam, omnes quidem hi debent consentire ineundo pacem, & concordiam super defuncti necem, nec quidem vnus alteri præfertur: siquidem ratio eadem. & coniunctio viget in omnibus: Casus est, qui id expressim definit in l. tertia. §. si & plures. ff. de sepulchro violato. & inibi gloss. cum qua miris laudibus transeunt doctores, Barto. Alber. & Angel. in l. si plures. ff. de accusat. Et ex nouioribus nostræ Hispaniæ hominibus idem existimauere Iacobus Villalpan. ac Anton. Gomez. his in locis, quibus & antea meminimus, & mox plura. Tamen huic sententiæ obstare videatur Iaso. doctrina in l. non solùm. in principio. ff. de operis noui nuntiat. vbi, si statutum mentionem faciat de consanguineis vel coniunctis, intelligitur etiam de remotis. Bartolus, Baldus in l. transactionem. C. de transactionibus. Angelus consilio 160. Domina Catarina. columna penultima, versiculo, item est attendendum. is idem consilio 170. item statuimus. Qui omnes in ea sunt sententia, si statuto cautum sit in contractibus mulierum minorumve

rumve, interuenire debere duos consanguineos, satis esse videtur, vt consanguinei etiam remoti adhibeantur. Iacobus Butrigarius, Salice. in l. vltima. C. de testamento militis. & in l. prima. C. vnde vir. & vxor. & ex d. l. non solùm. idem existimat Albericus. inibi, vbi loquitur de vicinorum statutis, vicinos etiam intelligi remotos, si modò vocem exclamantis audire possint. l. prima. §. eodem autem recto ff. ad Syllanianum. Quo in loco Baldus idem asseuerat, Ancharanus in cap. primo. decima quarta quæst. princip. extra de constitut. Barto. in l. si tertius, in principio. ff. de aqua pluuiaria arcenda.

Ipsè tamen à priori sententia nec latum quidem vnguem discedendum esse existimo, nec aliquo iuris apice pro contraria adducta parte deseruire videntur, quo minus prior sententia locum sibi vendicet. Siquidem intelligenda est contraria sententia, mentionem faciens de consanguineis, etiam de remotis, si consuetudine id receptum esset: iure tamen communi longè quidem contrarium esse existimat, idem Iason in l. vltima. C. de verborum significat. Alexand. in præcitata l. vltima. ad finem. C. de testament. militis. vel ni, & statutum adijciat proximis, & proximioribus, semper præferantur. Siquidem & hos potissimùm negotium tangit, ex charitatis ordine, & coniunctionis. Iacobus, Salice. & plerique alij in præcitata l. prima. C. vnde vir & vxor. Salicetus in l. finali. C. de testament. militis. idem in l. vidua. C. de nupt. Paul. Castrensi in l. si cum dotem. §. si patri. ff. soluto matrimonio. Iaso. in dicta l. non solùm. numero 3. Antonius Gomez. numero 61. loco paulo antè citato.

Hinc deduci videtur, quod Baldus adnotat in tractatu Protomiseos, columna tertia. versiculo, sunt duo vicini quòd si ex ter statutum, vt vicinus rei venditæ in venditione præferatur: si duo sunt vicini, sed vnus altero propinquior, is quidem præferendus est, excluso remotiori, ex l. triumviri. ad finem. ff. de re milit. adeò. §. insulam. ff. de acquir. rerum domin. tex. est in §. insulam. Institut. de rerum diuisione. Et Martinus Laudens. in reuocatione feudi alienati. idem existimat, is, inquam in capi. primo. §. hoc quoque notandum. columna quarta, versiculo, quare an omnes. in titulo, de successione feudi. Quo in loco Aluar. Card. Alexander. columna quarta, huic sententiæ se subscribere & passim,

*Statutum
vicinorū
quādo vi-
cinos re-
motes con-
prehēdat,*

16

passim doctores sumentes rationem ex text. iubi, in l. cum ita §. in fideicommissio ff. de legat. 2.

Hinc etiam quasi ex eodem stipite ad intellectum perspicuum que examen l. regie, deduci videtur his omnibus, qui sunt in proximiori gradu, ius accusandi competere, ac pacem ob necem defuncti ineundi, & preferendos esse alijs existentibus in remotiori gradu, sicuti probat text. in d. l. si plures. & in l. 2. §. si simul. ff. de adult. & in ea specie ita scribit Alberic. post Gulielm. à Cun. in l. penult. §. fin. ff. nuptiarum, caup. stab. ubi definiunt, stante lege, statutove, sicuti in specie l. regie concordia in proximiori in gradu vires obtinet, & non in remotiori, Bal. in l. final. de verbor. significat. colum. 2. Et inibi Salice. & Angel. Et huius sententiarum authores habeo Salice. Iacob. Butrigar. & plerisque alios in l. 1. C. unde vir & vxor. Salic. Alexan. & neotericos in d. l. vidue C. de nupt. eundem Salice. in l. fina. C. de testamen. milit. Pau. Castren. idem scribit in l. si cum dotem §. si patri ff. soluto matrim. & Alexand. signanter in §. hoc autem tempore. eiusdem legis. Quibus nec admodum grauatius accedit Iaf. in l. non solum. nume. 3. ff. de noui oper. nuntia. Iac. Villalpan. Ant. Gomez. his in locis, quibus & antea meminimus. Quinetiam, si ille consanguineus proximior tempore remissionis, tamen si postea expellatur natiuitate alterius proximioris, valet isthęc transactio, etiam si proximior natus fuerit, non reuocatur. Bald. eo in loco, cuius & antea meminimus.

Tertio, non in tempestiue disputatur ad regie l. verum responsum, an in specie illius l. si remotiores consanguinei admittantur, vt possent inire concordiam ac pacem cum criminis reo, ante quam proximior in gradu veniat: & existimo t postiores non admitti in gradu, in specie illius l. scilicet, dum locus est his, qui prioris quidem gradus sunt, ex l. si filius, qui §. cum filius ff. de bonis libertorum, inibi, dum scribit Consulius, & sine dubio, qui sequentis gradus sunt, non admittuntur interim l. tertie ff. de acquirenda hæreditate l. si plures ff. de iure delib. Vbi tempus assignandum est his, qui in priori sunt gradu l. prima §. si intra centesimum. inibi, si mortuus sit prior, statim sequens admitti debet ff. de successorio edicto. Et argumento optimo deseruit textus, in capitulo. ne pro defectu. extra de election. & si proximiores in gradu requirantur (vt ita dixerim) alij postea

postiores admittendi non sunt. quia vbi non est petitio, ibi mora non est. l. lecta. §. penult. ff. si certum petatur. non valenti agere, nec currit præscriptio. l. prima. ad finem. C. de annali except. capi. quia diue. sitatem. de concessione prebende. Nec huic intellectui obstare videtur iuris adagium, quod habet, Paria esse scire, vel scire teneri. l. quo te. & inibi gloss. ff. si certum petatur. quo in loco Bartolus, Baldus, Albericus, Salicetus, Angelus, & interpretum maior pars inibi, & in l. si duo. ff. de acquirenda hæreditate, existimat. Quo in loco idem scribunt Albericus, & Angelus glossa in l. 9. mora. in verbo, difficilis. post principium. Et inibi Salicet. columna tertia. ff. de vsur. Cui similis in l. quod si minor. §. restitutio. in verbo, non ignoret. ff. de minoribus. & in l. quom cum alio. in gloss. magna, ad finem. ff. de regu. iur. Baldus in l. qui contra. C. de incest. nupti. Idem consilio 240. præsupposito statuto volumine secundo, is idem consilio 345. pro domino Dignaldo. columna secunda volum. 2. Alexand. consilio 34. columna septima, volumine. 7. Petrus. Iacobus in practica sua, titu. de actione exempt. colu. vlt. Quibus admodum ad stipulatur text. in capit. primo. §. si vasallus. inibi, emptori ignorant. titu. si de feudo fuerit controuersia inter dominum & vasal. l. si quis domum. §. vlt. ff. locati. l. regula. §. sed iuris. ff. de iuris & facti ignor. vbi definitum extat, Paria esse scire, vel facile scire posse, gloss. in l. prima. verbo, nescienti. C. de edilit. edicto. l. si Titius. in princip. ff. de fideiussor. & l. Iulianus. inibi, qui sciret, aut scire potuisset. ff. ad senatusconsultum Macedonianum, gloss. vltima in l. quisquis. C. de rescindenda venditione. l. qui fundum. §. seruus. & inibi Albericus. & Dignus. ff. pro emptore. l. idem. §. primo, inibi, intellexit, vel intelligere debet. ff. ad legem Aquiliam. l. prima. C. de pericul. tutor. l. prohibere. §. vltimo. ff. quod vi aut clam. Quibus satis iam satis definitum extat paria esse, scire, vel facile scire posse: vnde & illud sequitur, hunc proximorem hæredem constitutum esse in mora, cum & necem defuncti vindicandam esse scire tenebatur. Ipse tamen in specie regie l. contrarium esse existimo. Potissimum cum & ordine successiuo proximiores vocentur ad necem defuncti vindicandam, vel vt possint inire pacem ac concordiam cum criminis authore, nec vtique lædit festinatio remotioris in gradu ius ineundi pacem

proximioribus, ex l. cum solus. ff. de acquirenda hæreditate. Ex qua definitur cum pluribus defertur in solidum, vel in partes, is qui in primo gradu est, semper admittitur intra tempora legis desinita: tamen peruentum sit ab vltioribus hæredibus, & ab his qui sunt in remotiori gradu. l. maritus. §. vltimo. ff. de adulteris. Et Oldrad. consilio 178. ex ca. 1. ad finem. tit. de natura successio. feudi definiens, vbi omnes lineæ æqualiter vocantur, proximus quisque loco primo censetur esse vocatus.

19 Ex quo si regiz l. responsum intelligendum fore opinor, proximioribus hoc ius deferendum esse: ita quidem, vt si consanguinei vltioris gradus expensas facerent in lite super necem defuncti, præueniendo in accusatione, vel transactione, vel in eundo pacem cum criminis authore, proximior in gradu eos excludere, nec teneri has impensas refarcire, cum & cogitare debuerant posterioris gradus consanguineis id euenire posse, & proximioribus hoc ius competere, vti argumento optimo deseruit textus in l. si domum. §. idem querit. ff. locati. l. quibus diebus. §. primo. ff. de conditionibus & demonstrationibus. Siquidem & ea, quæ euenire poterant, attendenda erant. l. bona fide. §. cum inter ff. de damno infecto. Et inibi Baldus Bartolus in l. inter stipulantem. §. saccam. ff. de verborum obligationibus. Florentinus inter consilia Petri Ancharani consilio 171. quod dicta domina. Atque ideo in specie legis regiz à proximiori in gradu has expensas soluendas non fore, potissimum ni & certior factus fuerit proximior in gradu, cum & actori instantia non curat, si reus subterfugeret causam, glossa magna in capitulo venerabilis. de iudic. Cuius meminit miris laudibus inibi Marianus Socinus. columna prima. & est text. in l. intra utile. & inibi Baldus notabile quarto. ff. de minor. & in l. contra. C. de inofficioso testament. Alexander consil. 42. in causa & lite columna tertia volumine tertio. itidem consilio 71. volumine quinto. Decius in capitulo ex ratione. columna octaua. de appellationibus. Doctores in authen. & qui. C. de temporibus appellation. & Socinus in 23. articulo principali: in præcitato capitulo venerabilis. Doctores omnes in capitulo ex ratione extra de appellationibus. Romanus in l. secunda. ff. de re iudicata. textus est ad id omnium insignis in l. si cum ipse. ff. de accusation. tutor. Paulus

Castrensis

Castrensis consilio 135. in causa decertionis. columna penultima volumine secundo Rota decisione noua 102. itidem decisione. 448. in antiquis. Albericus post Gulielmum à Cuneo in l. vltima, ad finem. C. in quibus causis in integrum restitutio non est necessaria.

Quartò, ad apertiore huius quæstionis nodum, vt noua veteres obscurent acta triumphos, & ad legis regiz examen illud pertinet adnotare: quòd si constet alium proximioris aliàs natum fuisse, qui condum excederet centum annos, si vitam ageret, quæ longissima est omnium vita. l. vlt. C. de sacros. eccl. l. an vsusfructus. ff. de vsufructu. dubium est, qui tanquam proximior in gradu venerit, teneaturne is illum, qui re vera, si viueret, erat proximior, à vita discessisse probare? Quam quæstionem examinat Raph. Cuius pleniori commentario consilio 43. qui in ea specie expressim adnotat: qui se proximior em dicit, onus probandi alium mortuum esse incumbere.

Quintò, equum est, si æqui interpretis officio fungi velimus, in specie legis regiz, si quis dicat se tanquam consanguineum proximior em debere succedere defuncto, ac eius necem vindicare, vel pacem inire, sufficiatne se simpliciter esse consanguineum mortui probare, an vero opus sit, vt reprobet nullum alium eo esse proximior em? & existimo, si si controuersia sit inter duos consanguineos mota, is quidem qui agit aduersus alterum, astrictus est probare se esse proximior em, cum & id sit intentionis suæ potissimum fundamentum. l. hoc iure, & inibi Bartolus & plerique alij. ff. de verborum obligationibus. Bartolus & passim Doctores in l. in illa stipulatione, si calendis. eodem titulo. Ioannes Andreas in capitulo super his. de accusationibus. & in ea specie ita respondit Decius consilio 321. in causa quæ Alexandri agitur. columna secunda, & conuestiri posset, quòd licet aliàs paupertas potius præsumatur, quàm diuitia: cum illa naturalis sit, hæc aduentitia, sicuti constitutissimum est nudos nos nasci, ac rerum omnium inopes, sicuti scribit Plinius libro nono, capite trigesimo quinto. nos rerum natura uudos excipit. capitulo sicuti hi. 47. distinct. nihilo secius illa est, omnium receptissima sententia ex glossa in l. si verò. §. qui pro rei. ff. qui satisfidare cogantur. definiens, si paupertas sit causa intentionis agentis, teneri eam agens probare.

T I 4 bare.

bare. Quam miris laudibus exaltant docto. inibi, inter quos Barto. Alberic. & Iaso. Paul. Castrenf. Socio. Alberic. in l. si creditores. ff. de priuileg. credit. itidem in l. ei incumbit. num. 8. ff. de probat. & eam existimat meliorem iuris esse Bald. in l. non prius. in principio. C. quand. fisc. vel priuar. definentes ex ea, cum negatiua est causa intentionis, ea probanda est. Cui similis gl. est in verbo, quarto. in c. in presentia, & inibi Baldus extra de probation. & in capi. ultimo. extra de presump. Florianus in l. ei incumbit. col. 2. ff. de probat. Balp. consilio 404. non est nouum. colu. 2. vol. 1. Philip. Franc. in cap. semel malus ad medium. de regu. iuris libro sexto. Matth. Afflict. decisione Neapolit. 377. princeps concessit. columna. vltima scribens illam glossam. esse singularem: qua & esse communi consensu receptam sententiam existimo, quando probat in l. penul. §. docere. & inibi Bar. & Bald. ff. ne quis eum qui. capit primo. & inibi Dominic. notabile secundo. de confessis. libro sexto. Alexand. in l. hoc iure. quam legit. cum l. in illa. colu. secunda de verbor. obliga. Guido Papa singulari 18. iridem singulari. 189. Et rursus 703. versiculo negatiua. Iason consilio 34. volumine 1. Catel. Cotta in memorabilibus iuris, in memorab. incipien. maritus priuatur. Matthæ. Afflict. decisio. 377. Capola consilio causarum civilium. 44. columna. vltima. & denique generale est in omnibus, vtpote, qui se fundat in requiritam, eam tenetur probare, ex glossa. in l. eum actum. ff. de negot. gest. Et ex nouioribus pleniori cornu, in peculiari tractatu. de negatiua, tradit Ioannes Igneus in l. necessarios. §. non alias. numero 55. ff. ad senatusconsultum Syllan. quo fit in specie, qua agimus, si consanguineus ageret ad defuncti mortem vindicandam, tenetur proximior se esse probare. Angelus Aretinus in §. actionum. columna penul. versicu. si ab intestato. Instit. de actionib. existimat nequaquam sufficere probare se esse consanguineum, nisi & probet esse proximior. Et huius sententia auctores habeo Franciscum Aretinum in l. sec. si de sua. colu. quarta. de acquirenda. hære. Alexander consilio 124. colu. prima. volum. septimo. Raphael. Fulgo. confi. 184. atque ideo, qui probat se esse consanguineum, minimè sufficere simpliciter consanguineum probare, nisi & consanguinitatis gradum probet, ex Decio consil. 321. columna prima. versiculo vltimo. Alc. in presump. tract. reg. prima. presump. 28. nu. 9.

Hinc

Hinc deduci videtur, eum esse preferendum in specie l. regia, qui probauit se esse consanguineum certo gradu, illi, qui se simpliciter consanguineum esse probat. Et ultra proximè adducta, & illud fortissimum huic rei argumentum præstat, si quaestio agatur de prioritate temporis, aut posterioritate. Is quidem qui de certo tempore probat, tamen si alter non probat de prioritate, præfertur ei, qui de incerto tempore probat: vt rem exemplo subiiciam, si alter de die probet, alter verò de hora eiusdem diei, hic prior præsumitur, ex Cino, Baldus in l. de rebus. C. de donationibus ante nuptias. Baldus in l. creditor. in lectura antiqua. ff. qui potiores. in pignore habeantur. Thomas Parpalia in l. prima. columna secunda. & inibi Socinus, & Iason, vtrique colu. etiam secunda. & Ripa. 3. ff. soluto matrimonio. Socius consilio 67. eadem die. libro tertio. Ioannes à Platea in l. prima. C. de iure fisci. libro decimo. in principio. Salicetus in l. si debitor. versiculo quarto. C. de priuileg. fisci. & ex iunioribus hanc sententiam sequuti sunt Decius consilio 169. dispensatio facta. columna vltima. Franciscus à Ripa in l. si debitor. si de pign. columna tertia. numero octauo. Hippolytus singulari 319. hora in instrumentis. Felinus in capitulo pastoralis. columna tertia. versiculo ratione vnius horæ, & inibi Decius expressim adnotat columna secunda. extra de rescriptis. Itidem in l. in ambiguis. columna secunda. ff. de regulis iuris. Alciatus in presumptionib. tract. regula tertia. presumptione. 43. ad finem. Catelianus. Cotta in memorabilibus iuris, in memorab. cuius subscriptio est, hora quandoque. Rebuffus signanter id explicat in tract. de pacificis possessoribus. numero 299. Matthæus Pac. in tract. quem publicum fecit, de mandatis apostolicis 6. par. nu. 1.

His omnibus & illud subiiciam. Primo loco hos citandos esse, qui ad accusandum admitti debent, antea quam alius ad criminis accusationem admittatur, Baldus & Alexander in lege quamuis. C. de adulteris. Boerius decisione 120. numero octauo. quo in loco de curiarum stylo quilibet proximior admittitur, vsquequo alius propinquior appareat, alseuerat.

Plerunque in controuersiam incidit quaestio in homicidiorum materia, præsertim in his regnis, an t & heres teneatur defuncti mortem vindicare? In quo dubio hæredes teneantur ²⁵

teneri constitutissimum est, aliàs ea priuatur, & regio fisco applicatur, sicuti definitum est in l. heredem. ff. de his, quibus ut indignis. l. 1. C. eod. titu. l. cum mortis. & l. prima. ff. de iure fisci. l. prima. C. de precibus Imperato. offeren. l. portiones. ff. de his quibus ut indignis. Quibus in locis passim id à doctoribus definitur, regia l. in his regnis insignis. 13. titulo septimo. parte sexta.

Quibus sanè constat, heredes teneri, ad defunctorum vindictam, aliàs illorum hæreditate priuantur, & fisco applicanda est. Quamobrem, ut disputationem istam ab ipsis principijs inquiramus, intelligendam fore opinor hunc heredem mortem defuncti non vindicantem, non solum teneri bona restituere, quin etiam & fructus medio tempore præceptos, ut in ea de qua agimus, specie definit textus in dicta l. heredem. & inibi interpretum maior pars, & in præcitata l. 1. C. eodem titulo.

Cæterum & illud obuium erit, heredes scriptos teneri ad necem defuncti vindicandam ratione successionis, tametsi consanguinei non sint, ex l. prima. & l. minoribus. & in l. quoniam sororem. C. de his quibus ut indignis. l. prima. C. de precibus Imperatori offerendis. Alexander ad Bartolum in l. secunda. ff. de accusationibus. l. prima. §. omnium. & in §. si forte. ff. de iniurijs. Aretinus in capitulo in præsentia. de probationibus. Iason in l. quarta. §. Cato. de verborum oblig. colu. 56. regia l. 13. tit. septimo. parte sexta. l. 1. tit. De las penas, lib. octauo. in ordin. regalibus.

Illud verò prætermittendum non est: prius tamen quam ab hoc egrediamur capite, non erit alienum, sed iuri consonum, communem sententiam intelligere, quando & hæres esset iuris sui, possetque hæreditatem acquirere: longè quidem aliter, si esset sub potestate constitutus, ut scribit textus in l. qui in aliena. & in l. placet. ff. de acquirenda hæreditate. Ipse tamen ab ea sententia discedo, quippe qui existimem in persona filij familiars, heredis scripti, vel serui non tamen patris, vel domini mors defuncti vindicanda est. le. qui hæredit. in principio l. Meuius. ff. de conditionibus & demonstrationibus.

Illud tamen non intempestiuè disputatur, ex prima huius capitis radice, infra quod tempus isthæc accusatio proponenda sit, tametsi Cæsarum sanctionibus non sit præfinitum

etiam tempus infra quod accusatoris querela proponenda sit: nihilominus quæta primùm poterit, accusatio proponi debet, ex gloss. Accursiana in d. l. 1. C. de his quibus ut indignis. Quam miris laudibus Bart. Paul. Bal. Salic. Alex. & Iaf. cum glossa. decisione transeunt, in his tamen regnis, infra quinquennium à morte defuncti computandum accusatio proponi debet. l. 1. titulo. 3. libr. 5. ordinationum regiarum. l. 13. titul. 7. parte 6.

Ab hac tamen sententia separatim expendere libet aliquot casus, qui ab ipsa excipiuntur regula, inter quos & ille subijcitur casus: Filius occisoris immunis est, ut si & ab ipso interfecto hæres fuisset institutus, cum & is minimè teneatur patrem accusare, suum, sicuti in ea specie scribit Pilus in quæstionibus suis, quæsti. 2. cuius meminit Albericus in rub. C. de his quibus ut indignis. Ioannes Andr. ad Specul. rubr. de successionibus ab incest. colum. 2. versicul. sed incidit quæstio. quorum meminit idem professor Iaso. in d. l. 1. C. de his quibus ut indignis. nu. 4.

Secundus subijcitur casus, qui non infrequenter discutitur, & satis compertum est ab hac accusationis pœna minorem viginti quinque annorum immunem fore: siquidem & culpa eius in omittendo consistit, ex l. minoribus. & inibi glo. & interpretum maior pars. C. de his quibus ut indignis. quin etiam si dum in minore ætate esset constitutus hæreditatem adiret, & maior factus adhuc immunis erit, nec in pœnam incidere constat, potissimum cum ius accusandi in eius persona fuit extinctum, gloss. penul. notatu digna in præcitata l. minoribus.

Præter hos & alius subijcitur casus, qui ancipiti controversia disputari solet hoc in tractatu: Hæres scriptus, qui post accusationem succubuit ex probationis defectu, ab hac pœna immunis erit, adeò quod nec appellare, tenetur, ex Barto. per. tex. inibi in l. propter veneni quæstionem. §. fin. ff. ad Syllan. itidem Bart. in præcitata l. minoribus. Quibus in locis & plerique alij huic sententiæ accessere.

Quartus casus est subsequenter ad ampliorem declarationem: Si & hæres scriptus nesciat quis sit criminis author ipsius defuncti. vel certior factus est, desunt tamen testes. & probationes, & is excusandus est, ex Cæsarum constitutione in l. si ideo. C. de his quibus ut indignis. Et Doctores præcitati in ea

in ea specie pleraque alia congesere, quæ transcribere non animus est, potissimum cum & aliis negotiis nobis erit.

25 Ad apertiore legis regie declaratione, si omnia ad amicum declarantur, & illud extricandum est, an & hæredes occisi possint ab accusatione desistere, & pacem inire, ac concordiam cum criminis reo? & optimo quidem iure posse, tamen in rostro huius questionis iura legum obstat videntur, cum & mortem defuncti vindicare teneantur, aliis hæreditate privandi sunt: quæ intelligenda sunt, quando non est permissa concordia, vel transactio per legem. At hodie extat regia lex partitæ 22. titu. 1. part. 7. quæ expressim id definit, qua stante hæredes privandi non sunt hæreditate ineundo pacem, ac concordiam cum criminis reis.

26 Illud tamen non minimam facit dubitationem, infra quod tempus isthæ transactio debeat fieri inter ipsas partes, ut potè suum sortiatur effectum? & existimo debere fieri ante ipsius sententiæ definitivæ prolationem, sicuti partitæ lex præcipit definit, inibi, *tenemos por bien que si la auenencia fuere fecha ante que la sentencia sea dada, sobre tal yerro, &c.* Tamen si remissio & liberatio certi & liquidi post sententiæ definitivæ prolationem valeat. l. 1. ff. de transact. & inibi gloss. & passim doct. nihilominus constitutio regia noluit, quod post sententiæ definitivam valeat talis remissio pœnæ, in causis criminalibus: & maximum robur affert, cum & transactio fieri debeat super re dubia, & incerta. Unde & illud sequitur, post sententiæ definitivam latam nequaquam valere, perinde ac super re liquida, & certa. l. 2. C. de transact. l. si causa cognita. eodem tit. l. eleganter. versic. si post rem iudicatam. ff. de condit. indeb. vnde ipse existimo hanc transactionem post sententiæ definitivam, cum sit præjudicialis reipublicæ, nequaquam valere, cui reipublicæ competit ius vindictæ.

Hinc etiam deducitur post conclusionem causæ hanc transactionem ante sententiæ definitivam minimè valere: cum & hi casus æquo libramine æquoque pede à iure equiparentur. l. si rem. §. finali. ff. de evict. Bartolus in l. si mater. §. eadē. ff. de except. rei iudic. ad finem. Castren. in l. si rem alienam. in 1. §. fin. ff. de pignor. actio. & his maximo apice deseruire videntur, quæ & nos tradidimus suprâ. c. 1. nu. 9:

37 Quibus & illud adijciam tam his, qui foro, quam scholis operam dant, maxime necessarium: si sententia lata fuerit definitivè

definitiva contra criminis reum, an & pendente appellatione pax & concordia iniri possit, ut sententia lata nullius sit momenti? & prima fronte Regia constitutio videtur, inibi, *ante que la sentencia sea dada, ut locus sit illi, sententia ferenda est: itaque transactio interim fieri potest, & criminis reus ad pœnam corporis afflictivam condemnari non potest: cum & verba prædictæ constitutionis partitæ expressim repugnent, eò maxime, quia à verbis legis, nec latum quidem vnguem, est discedendum l. liberorum §. quod tamen Cassius ff. de legatis tertio l. Labeo ff. de supel. ect. legata.*

Nam quorsum sunt non in a seu verba, nisi, ut demonstrēt voluntatem dicentis. c. is autem. vigesima secunda questione secunda. Aristoteles idem existimat, sicuti Andronicus Rhodius de loquutione asseuerat, quem citat Bald. in l. 1. §. hi autem. colum. vlti. de caducis tollentis. & in l. sed & reprobari. in princip. ff. de excusatione tutorum. & Tullius libro de Legibus primo, asseuerat Orationem esse mentis interpretem, & Lucretius lib. 6. ait,

Atque animi interpres manabat lingua cruore.

Et Tullius lib. 2. de Inventione, Verba itaque legis inspicienda sunt, sicuti & nos semel adnotavimus suprâ capitu. 2. numero vigesimo. nec ultra legis verba, est ipsius despositio tradenda l. quod constitutum. inibi, quantum ad verba eius ff. de testamentis l. si servus §. non dixit prætor ff. de acquirenda hereditate. Baldus consilio 228. libro 3. & consilio 99. columna 1. libro 4. quod lex, inquit, non dicit, nec nos dicere debemus, cuius textus miris laudibus meminit Barbatias in l. si ita stipulatus essem abste. columna penultima ff. de verborum obligationibus. Baldus in capitu. inter corporalia, ad medium. de translatione episcopi vel electi. & in consilio 447. ad evidentiam. columna 3. volumine quinto. & in capitulo significante. columna secunda, de appellationibus. item in l. ita nobis. ad finem, de adlietis. & in l. cum ancillis. columna secunda C. de incestis nupt. Corneus consilio 287. in hac consultatione. columna secunda libro primo. Barbatias consi. 81. præclare, & luculenter. columna secunda volum. 4. tenaciterq; verbis statutorum, & legum inherendum est, nec licet illis addere, aut detrahere, sicuti Bal. proficitur in l. maxime unum. colum. penul. C. de liberis præter. & in consilio 94. viso statute. ad finem. Socinus consilio 108.

in hæc

in hac consultatione. column. 4. volum. 1. Corneus consi. 90. scrupulosa videtur. column. penult. volumine 3. Petrus Anchar. consilio 69. cuius initium est, Contra donationem. colu. 2. Decius consilio 333. columna 2. quinetiam in re dubia, verbis edicti deseruendum est. l. 1. §. is qui nauem. ff. de exercitoria actione. Bald. in capitulo ultimo. colum. 1. extra de eo qui mittitur in possessionem causa rei seruanda. & rursus in consilio 433. columna. prima volumine 5. & id quidem intelligendum fore non solum in interpretatione legum, & statutorum, quinetiam semper verba considerata sunt, nec ab illis recedere licet, cum clara sunt. l. ille aut ille. §. cum in verbis. & in l. non aliter in principio, de legatis tertio. cum in verbis (inquit Iurisconsultus) nulla est ambiguitas, non debet admitti quaestio voluntatis. capit. ultimo. de verborum significatio. capit. si quis presbyter. de consecratione. distinctio. ultima. capit. quomodo. §. 1. distinctione. atque ideo sermone stipulationis inspiciendum esse probat textus in l. si quis stipulatus. in principio. ff. de verborum obligatio. l. si quis stipulatus. §. Chryfogonus. ad finem, eodem titulo. vbi scribit, Plerumque enim in stipulationibus verba, ex quibus oritur obligatio, inspicienda sunt. l. stipulatus est, inibi, secundum ea verba stipulationis. ff. de fidei iussoribus. l. sancimus. inibi, nisi pacti tenor ad hoc reclamauerit. C. eodem titulo. l. ultima. C. commun. vtriusque iudi. l. si operas. ad finem, inibi, pacti tenor seruauit. C. de solutio. l. ad probationem. inibi, quem tenor scripturae designat. C. de probationibus. cuius meminit Baldus in l. ex hoc iure. column. 2. in fine 6. quaestione. ff. de iustitia & iure. Itidem in l. quoties. columna 1. C. de suis & legitimis heredibus. Baldus consilio 266. columna 2. libro tertio Socius consilio 74. columna tertia. volum. 2. & consilio 88. considerata. in principio. volumine primo Marianus consilio 18. Raphael Cumanus consilio 144. praetor. columna ultima. Signorolus de Homodeis consilio 61. quaestio talis est. colu. 3. Paulus Castrensis. consilio 163. columna 1. volumine. 1. Bartolus in l. Iulianus. columna 4. versic. praedicta vera. ff. de conditione indeb. Curtius & Senior consilio 49. memoriae recordandae. columna 9. quibus admodum in privilegijs loquens maximo apice deseruire videtur tex. in cap. portio. de priuile. & inibi glo. Bald. in l. 1. §. si is, qui. in lectura antiqua. ad finem. §. de exercit. actione. capit. recepimus. de priuileg. cap. considerabile

rabimus. extra de elect. cap. ultimo. inibi, tenor indulgentiae de traslat. episco. vel elect. cum plerisque alijs, quae congerit Petrus Ancharanus consilio 171. Castren. consi. 34. libro secundo. Capola consilio ciuili. 66. Titius procreauit. columna secunda. & ante hos gloss. in capitulo. vt apostolicae. de priuileg. libro 6. & in clementina prima. in verbo, excolendas. ad finem. de decimis. quibus sane satis iam satis constat a verbis legis non esse discedendum.

Ipse tamen verissimum existimo, in specie legis regiae, tamen si lata fuerit sententia, si ab ea appellatum fuerit, adhuc, dum sub iudice appellationibus lis est, potest iniri pax, & concordia cum criminis reo, ex textu in l. prima. §. finali. ff. ad Turpilianum, dum scribit, quia prouocationis remedio, condemnationis extinguitur pronuntiatum. & inibi Bartolus & plerique alij idem existimant: & maximum robur affert textus in l. ita demum. C. de procuratoribus. vbi appellatio extinguit iudicatum, cuius pro singulari meminit Baldus & plerique alij inibi, & fortissimum argumentum affert l. eleganter. §. quid ergo. ff. de conditione indebit. vbi definitur, quod licet post sententiam definitiuam non valeat transactio, nihilominus si ab ea sit appellatum, valet, quibus sane satis persuasum habeo, quod licet regia constitutio partitae expressim definiat, quod post sententiae definitivae prolationem non possit fieri transactio, nec concordia, in causis huiusmodi criminalibus intelligenda est, quando ab ea non est appellatum si minus, valet, & tenet ista transactio.

Et in ea specie ex nouioribus nostris Hispaniae hominibus idem existimat Antonius Gomezus capitulo tertio, in libro Delictorum. numero sexagesimo nono. quo in loco firmat in Pinciano praetorio sententia lata, ita fuisse pronuntiatum, & confirmatum.

S V M M A R I V M.

- 1 Ius accusandi affinibus de iniuria illata affini, & an competat, discutitur in idem num. 3.
- 2 Vxorem, cum sit caput affinitatis, homicidij criminis authorem accusare posse.
- 4 Filijs adoptiuis munus accusandi necem defuncti patris non competere. in idem num. 10.

Casari

- 5 *Cæsarum constitutionem in l. cum acutissimi C. de fideicommissis in filiis adoptiuis minimè locum vendicare probatur.*
 6 *Datur analytica declaratio ad l. filio quem pater ff. de liberis & posthumis.*
 7 *Stante Statuto masculos fœminis preferendos esse, in adoptiuis masculis non obtinet.*
 8 *Perpenditur Auli Gellii locus, de filiis adoptiuis verba agens.*
 9 *In dubio verba naturaliter accipienda sunt, non tamen civiliter.*
 11 *Filios, quos ex sanctifico fonte leuamus, necem defuncti patris spiritalis vindicare non posse, vtro cuiusq; discutitur.*
 12 *Iura, quæ coniunctum admittunt ad agendum absque mandato intelligenda fore de ratione sanguinis coniunctione.*

Diocletiani & Maximiniani Cæsarum constitutio in l. de crimine C. de his, qui accusari non possunt. Cap. XL.

EXtat Cæsarum constitutio in hæc verba, De crimine, quod publicorum fuerit iudiciorum, mulieri accusare non permittitur, nisi certis ex causis, id est, si suorumq; prosequatur iniuriam, secundum antiqui iuris statuta tantum, & quibus speciali ei concessum, & non exacta subscriptione: vnde aditus præses provincie in primis examinabit, an tale sit crimen, cuius accusationem mulier subire non prohibeatur. Ne perplexo doctorum catalogo in huius legis specie utar, illud obuium est.

Affinibus tamen necem defuncti vindicandi ius competere de iniuria facta affini, & propter matrimonium coniuncti appellantur, ex quo affinitas causatur non debet. de consang. & affinit. §. affinitatis. Inst. de nup. l. non facile §. affines ff. de gradibus. Et quanto gradu cognationis est vxori, toto illo gradu erit viro iure affinitatis, ex præcitato §. affines. Baldus in l. secunda C. qui accusare non possunt, versic. super tertio articulo. Et affines proprie dicuntur viri & vxoris cognati, dicti ab eo, quod duæ cognationes, quæ diuersæ inter se sunt, per nuptias copulantur, sicuti definitum est ex præcitato §. affines. Ex quo illud Ciceronis in quinto, in Verrem actione. Vectius tuus affinis, cuius sororem habes in matrimonio. Et in Oratione pro Publio Quintio, Affinitas

nitatis liberis istius viuis diuelli nullo modo poterit. Itidem libro Officiorum primo: Sequuntur connubia affinitates, ex quibus etiam plures propinqui. Et Valerius Maximus libro 8. cap. 1. Si in eo crimine iocem illum ipse comperit, dirupturum se fuisse affinitatem laffinitatis C. commun. de successione. affinitatis iure nulla successio permittitur. Et Festus Pompeius in l. vlti. vbi pupillus educari debeat, nonnunquam affines consanguinitate coniunctos vocat. Ius familiarum C. de relig. & sumpt. funer. & quem primum cognatum appellauit, eundem postea affinem vocat. l. si mulier ff. de donat. inter virum & vxor. & affinitatem quoque pro consanguinitate accipimus, vti constat ex cap. 1. 35. quæstio. tertia. capi. hæc salubriter 35. quæstio. octaua & apud Plin. libro octauo. Epistola ad Rufin. in Epistola incipienti, Falsum esse. In quo denique omnibus affinitatibus pro cuiusque officio gratia oblata est.

Et inibi verba agit de fratrum filijs. Et Suet. in Iulio Cæsare, capitu. primo, per Mamercum Amylium, & Aurelium Cottam propinquos & affines suos veniam impetrauit. Et ita accipitur in capitu. primo, de sponsalibus, libro sexto, & in l. si verò §. hæc autem actio. ff. de his qui deiecerunt. adnotarunt Ioannes Andreas, Archidiaconus & Dominicus in præcitato cap. primo.

Quibus peroratis, primò illud obuium est, quod in ea specie Baldus adnotauit in præcitata l. secunda C. qui accusari non possunt. in versiculo, super tertio articulo, de affinibus. explicans tamen vxorem homicidij criminis authorem accusare posse, cum & ipsa sit caput affinitatis. Baldus in l. affinitatis C. communia de successione prima columna. glossa quæ expressim hoc ipsum in l. non facile ff. de gradibus. Bartolus in l. secunda, in principio ff. de accusationibus. & est textus ad id omnium celebris in l. de crimine C. qui accusare non possunt. Quo in loco Bartolus etiam adnotauit. Nec mirum id alicui videri debeat, cum & vxor viri corporis pars sit. cap. admonere. trigesima tertia quæstione secunda, & solacia viri diuinæ & humanæ domus l. aduersus C. de crimine explicatæ hereditatis. cum plerisque alijs, quæ & nos coniecimus de patriciorum pœnis tractantes supra capitu. 22. numero 30. eò maximè cum matrimonium vno eorum superflite pendere dicatur, in authentica, nec virum, quod ex

Vxor viri corporis pars est.

dote §. nuptialibus. collatione octaua. & conuestiri poffet ex l. secunda ff. de accusationibus l. lege Iulia, de testibus ff. quibus definitum extat nulum posse necem defuncti socii vindicare: ergo multo magis & ipsa vxor poterit de morte mariti accusare, Alexander in l. prima §. finali ff. de iniurijs. Ad huius capituli resolutionem, ea est omnium receptissima sententia, & obseruatio, quam ipse viderim, accusandi munus vxori competere, ex text. qui argumento optimo deseruit in l. tertia §. cum vero. inibi, vel etiam vxori adire pretorem ff. de liberali causa. Et inibi Benedictus de Plumbino, vbi definitum extat, vxorem posse vindicare maritum in libertatem, quae est apposta seruituti, & morti aequiparare constat l. seruitutem ff. de regulis iuris. Et cum vxor coniuncta sit persona l. finali §. cum autem in confinio. versiculo, si in personas ita sibi coniunctas. & inibi Baldus, Franciscus de Aretio, Salicetus, & nouiores C. de furtis. Odofredus in l. sororem ff. de his quibus vt indignis. Cinus, Ioannes Faber, Baldus, Angelus, Albericus, Iacobus de Rauenna, asseruerunt hanc partem esse veriore in dicta l. de crimine C. qui accusare non possunt. Bald. idem existimans in l. prima. columna 12. versiculo. super tertio C. qui accusare non possunt. Albericus idem professus in l. prima ff. de accusationibus. definiens idem esse censendum in sponsa de presenti l. non sine ratione C. de bonis, quae libera l. quarta ff. de fundo dotali. etiam si non sit mariti heres, sicuti Iacobus Rauennensis existimat in dicta l. de crimine. quem & inibi ceteri sequuntur: ex nouioribus huic accessere sententiae Antonius Gomezus in tractatu delictorum. capit. 3. numero 59. Boerius decisione 233. numero 2. Iacobus Villalpandus in interpretatione l. 22. titulo primo, parte septima §. 40. secundae partis, numero 1. Ludouicus Carerius in practica criminalis §. homicidium. nume. 381. tamen et si his refragari videatur l. qui accusare ff. de accusationibus. capitulo. prohibeantur 2. quaest. 1. definientes, mulieri de publico crimine accusandi munus non competere, nisi & ipsa suam, suorumue iniuriam prosequatur l. de crimine C. qui accusare non possunt. canonizata in cap. de crimine 16. quaestio. 2. Salicetus & plerique alij in l. in quaestionibus ff. ad legem Iuliam maiest. & in praecitata l. qui accusare. Albertus de Candino in tract. malef. tit. qui accus. non poss. post princip. versic.

Sponsa de presenti vi ri corporis pars esse dicitur.

versic. item reperitur mulier. Speculator tit. de accusatore §. primo, columna octaua, versic. item quod est mulier. Maritus autem appellatione suorum non venit, cum & sibi dicantur, contra quos iniuri testimonium dicere non coguntur, glo. in l. si forminę C. ad Turpil. l. lege Iulia ff. de testibus. l. secunda ff. de accusationibus. Angelus in tractatu malefic. in verbo, nec non ad querelam Titij. columna 12. Cinus & Albericus in praecitata l. de crimine. eo maxime cum & vxor non sit consanguinea proxima suae propinquae ipsius mariti l. prima. & inibi Paulus Castrensis. & Alexand. C. vnde vir & vxor. notant doctores in l. cum rem alienam. vbi Corneus, Baldus, Bartolus, & Alexand. C. de legatis. Bertrand. conf. 236. columna vltima. volum. 1. Tiraquel. de retract. lignagier §. decimo quarto. gloss. tertia, numero 16. nihilominus & omnibus affinibus hoc munus competere, qui enumerantur in l. prima, ad finem ff. de postul. & in l. lege Iulia ff. de testibus. inter quos & socer, socrus, gener, nurus, vitricus, nouerca, priuignus, & priuigna, Baldus in l. secunda C. qui accusare non possunt. In horum accusatione ob necem defuncti vindicandam tria esse consideranda tempora. Aut iniuria facta affini contingit ante affinitatem: Secundò, aut tempore affinitatis iam contractae: Tertio, aut postquam affinitas dissoluta est per obitum vel diuortium illius, qui fuit causa affinitatis contrahendae. Primo casu, non competit accusatio. potissimum cum eo tempore, quo iniuria illata fuit affini, ipse non erat affinis. Atque ideo cessat ratio l. lex Cornelia. praecitata. Secundo vero casu isthaec accusatio affini competit, si eo tempore delictum commissum fuerit, tamen tempore accusationis dissoluta sit affinis affinitas, durat utique offensa, & ius vindicandi l. quia parentis ff. soluto matrimonio §. sacrum. Institur. de nuptijs. Alexand. in l. generaliter. in principio ff. de in ius vocando. Paulus Castrensis. consilio 81. Postremo, si delictum sit perpetratum dissoluta affinitate, affini non competit ius necem defuncti vindicandi, nec ius accusandi, ex l. sed hoc ita ff. de re iudicat. & inibi gloss. Bald. eo in loco, cuius & antea meminimus: & soluto affinitatis vinculo, ita & priuilegij beneficio l. quod ait ff. de diuortijs. inibi, finita est l. cui eorum §. affinitatis ff. de postulando. nec aliquo iuris apice deseruire videtur text. qui non infrequenter contra hanc sententiam adduci solet in l.

vnica §. cum autem C. de rei vxoriz actione. & in l. alia ff. soluto matrimonio. Quibus iam satis definitum extat, soluto matrimonio adhuc affinitatem durare. Quibus vnico duntaxat Collirio respondeo l. si illa. loqui quo ad reuerentiam, & ius priuilegium, vel quo ad effectum matrimonij impediend, Baldus in l. finali, quinto notabili C. de verborum significat. Angelus in §. pœnales. Institut. de action. Ioannes à Platea in §. affinitatis. Institut. de nupt. non verò durat quo ad alia, ex Paulo Castrensi. consilio 66. & ex Alexandro in l. generaliter ff. de in ius vocando, soluto matrimonio. definientes affinitatem durare quo ad successiones, & quo ad matrimonij vinculum impediendum. longè quidem aliter quo ad alia. Hinc & alia suboritur quæstio, quasi appendix præcedentis, filijs † ac parentibus in infinitum ad necem defuncti, filiorum, parentum vindicandam hoc ius competere. In quo dubio anticipati quæstione contendunt doctores, an & id in filijs adoptiuis arrogatisve locum habeat? & prima fronte videtur hoc ius filijs adoptiuis arrogatis competere, ex l. tertia §. prætor. & in l. adoptiuum l. sed si hac §. parentes ff. de in ius vocando. Ex quibus definitum extat, quòd appellatione patris vel filij, adoptiuus etiam filius venit. Itidem, filij adoptiui constitutissimum est patres in ius vocare non posse sine venia l. adoptiuum. & inibi doctores ff. de in ius vocando. gloss. in §. sed ea omnia. Institut. de hæredita. quæ ab intestato deferuntur. Syluest. Aldrobrand. in §. sed hodie numero 3. Institut. de actionibus. Gomezius in §. pœnales. numero 24. Institut. de actionibus. Gulielmus Benedictus in capit. Raynutius. in verbo & vxorem nomine Adalagiam. numero 742. de testament. Andræas Tiraquelus in l. si vnquam. in verbo, susceperit liber. numero 21. C. de reuocanda donatione. & adoptiuos filios parentibus succedere procul dubio constat, ex l. si te parens C. de suis & legitimis hæredibus l. penultim. §. & si quidem C. de adoption. Nec id quidem in cæteris rubus, sed etiam in regno, vt testes sunt fidelissimi, Cornelius Tacitus, Suetonius, Aelius, Lampridius, Dionysius, Aurelius, & plerique alij Imperatorum scriptores: Sic & Tiberius Augusto, Traianus Neruæ, Antonius Pius Adriano, Nero Claudio per adoptionem in Imperio successerunt: Cùm hæreret hoc in loco, subit etiam illud Iugurthæ, qui ex adoptione Mi-

cipis

cipis Numidicorum regis successit in regno cum Atherbale, & Hiempsale, filijs naturalibus ac legitimis ipsius Micipsæ, sicuti definitum est apud Salustium in bello Iugurthino. Nam & ipsi adoptiui regis filij dicuntur, sicuti & senatoris & decurionis. l. cum adoptiuum. C. de decurionibus, libro decimo. l. senatoris filium. ff. de senatoribus, Quibus constat adoptiuos filiorum priuilegijs potiri, & ad alios hæreditatem transmittere, sicuti & alij naturales & legitimi, glossa in l. seruus alienus. §. vltimo. glossa magna ad finem. ff. de hæredibus instituendis. Cuius meminit pro singulari Baldus in sua Margarita, verbo, adoptiuus. versiculo secundo. & quandoque naturales tantum filios excludunt, Angelus in §. vltimo. siquidem in authentica, quibus modis naturales efficiantur sui. Matthesianus in tractatu, de successione ab intestato. columna sexta, versiculo, item dubitatur. textus in l. secunda. §. liber. ff. ad senatusconsultum Tertullianum. & in l. æquissimum. in principio, eodem titulo. definientes ascendentes & vxorem excludere. Gulielmus Benedictus in capit. Raynutius. verbo, & vxorem nomine Adalagiam. numero 748. extra de testament. Angelus Aretinus in §. sed an omnia. columna secunda. Institut. de hæredita. quæ ab intestato deferuntur. suntque patris sui hæredes, ex l. arrogato. §. vltimo. ff. de adoptionibus. l. cum in adoptiuis. inibi, sui iuris habere iura. & inibi Baldus adnotat. C. de adoptionibus. & in l. prima. §. suis hæredes. ff. de suis & legitim. hæredibus. & in §. intestatorum. Institut. de hæredita. quæ ab intestato deferuntur. Itidem Baldus in l. eam quam. columna prima. C. de fideicommiss. & in l. certum. in principio. ff. de iniusto testamento. Iason consilio 141. columna quarta, versiculo, secundò principaliter. volumine quarto, eisdemque legitima debetur. l. si arrogator. ff. de adoptionibus. §. cum autem. Institution. eodem titulo. & hi quidem impediunt bonorum publicationem. perinde ac naturales & legitimi. l. vltim. §. ex bonis. ff. de bonis damnatorum. & in fraudem alienata reuocant, ex Baldus in l. secunda, columna prima. versiculo, quæro, an filius. C. si quid in fraudem patro. l. vltima. ff. eodem titulo. Bartolus signanter in l. non vsque. C. si quis à parente fuerit manumissus. Quinetiam & illud obuium est, hos adoptiuos contra patris testamentum venire, si

VV 3 exheredati

exheredati fuerint, ac præteriti. §. adoptiui. Institut. de exhered. liberorum. l. non putauit. §. si quis emancipatum. l. prima. in principio. ff. de bonorum possessione. contra tabul. glossa in l. filio quem pater. ff. de liberis & posthum. Salicer. questione 13. Iason colu. vltima in præcitata l. si arrogator. Hostiens. in summa de testamen. §. qualiter infirmetur. versiculo 2. Iason his accedit consil. 141. column. ante penul. vol. 4. §. 1. Institut. quibus modis testament. infirmen. l. filius à patre. §. 2. ff. de liberis & posthumis. & in his locum habet senatusconsultum Syllanianum, ex l. prima. §. domini appellatione. ff. ad. Syllanianum. & denique appellatione filiorum veniunt etiam in odiosis. l. lege Julia. in hoc capite. ff. de ritu nuptiar. & venter in possessionem mittitur bonorum aui adoptiui. l. prima. §. si filius. ff. si venter in possessionem mittatur. nec filius adoptiui decurionis subijci potest torturæ, ex l. cum adoptiuum. præcitata, cum plerisque alijs, quæ congerit Iacobus Villalp. in interpretatione l. 22. titulo primo, parte septima. §. 35. folio 8. columna 3. Nos tamen non possumus in hoc dubio sententiæ doctorum accedere quin etiam verissimum esse censemus in specie l. regie 22. filios adoptiuos ad necem defuncti partis vindicandam admittendos non fore, nec alicuius consanguinei eiusdem patris adoptantis: nec itidem pater illius, qui adoptauit, nec consanguinei patris ad accusandum necem filij adoptari vindicandam admittuntur, ex l. qui adoptionem. ff. de adoption. Ex qua definitum extat, quod licet ius agnationis ex adoptione originem ducat, nulla tamen est coniunctio sanguinis inter eos, id est, inter patrem & filium adoptiuum: & nihilominus hæc sanguinis coniunctio est, quæ ius accusationis, vel vindictæ operetur, sicuti & nos suo loco pleniori manu trademus. l. si ita quis. §. finali. ff. de legatis secundo. l. fideicommissum. ff. de conditionib. & demonstratio. Quibus definitum extat conditionem appositam de filijs minimè veri facere in filijs adoptiuis. l. ex ea. §. insulam. ff. de verborum obligation. nec appellatione filiorum quo ad successionem parentum adoptiui filij non veniunt, capitulo in præsentia. & ibi doctores. de probation. l. fideicommissum. ff. de condit. & demonstratio. Rebuffius ad leges regias: glossa secunda. numero 27. in tractatu de sententijs, nec adoptiui consequuntur priuilegia, quæ dantur alijs liberis. l. secunda. §. adopti

adoptiui. ff. de vac. munerum. gloss. in l. 2. §. 1. ff. de excusation. tur. §. sed & adoptiui. Institut. eodem titu. idque constat ex oratione, quam P. Scipio Censor habuit ad populum, sicuti Gellius refert liqro 5. cap. 19. Scipio reprehenditur, quod contra maiorum instituta fieret, quod filius adoptiuus patri adoptatori inter præmia patrum prodesset, Cornelius Tacitus libro decimo quinto.

Et conuestiri posset ex §. 1. & inibi glossa. ad id præstantissima in verbo, quale, in authent. de heredibus & Falcid. colla. 7. & in §. primo. in verbo, hoc obseruandum in omnibus. in authentica. de triente & semisse. collatione 3. quæ quidem definiunt. constitutionem legitimam filiorum augentè minimè filium adoptiuum comprehendere. Baldus columna tertia. in d. l. si arrogator. & inibi Iacob. Butr. Angel. & Barr. & plerique alij idem definire per Bened. Capram consilio 80. dubio 2. & consil. 115. col. vlt. Nicol. Vualdens. de success. ab intest. charta 3. in 3. specie filiorum. tametsi ab hac sententiâ prorsus discedat, & perperam Barbat. in d. ca. Raynaldus. col. 26. versicu. sed vnum pondera. & ante eum Petrus, & Cin. & Alber. in d. l. si arrogator. quorum ipsi non meminere. Petrus & Cin. in l. 1. C. de adop. Iason consilio 141. ad fin. lib. quarto Fabianus Giocli. in repe. auth. nouissima. in 6. q. 4. q. princip. C. de inoffi. testamento

Ceterum filij adoptiui non sunt sui, neque inter suos computantur. §. cum autem. & in §. at hi. Institut. de hæredit. quæ ab intestato deferuntur. l. adoptiuum. vbi interpretum maior pars. ff. de in ius vocando. nec filius adoptiuus in feudis non succedit. capitulo primo. §. adoptiuus. si de feudo fuerit controuersia inter dominum & agnatum vasal. §. adoptiuus. Institut. de excusatione tutorum. l. si quis ita. §. primo. de leg. secundo. l. 2. in principio ad Syllanianum. l. 2. §. adoptiui. ff. de excusation. mune. nec is adoptiuus in emphyteusim succedere potest. l. filio quem pater. ff. de liber. & posth. Bal. in l. fideicommissum. ff. de condit. & demonstrationib. Bartholomæus Socin. consil. x. nu. 30. inter consilia Alberti Brun. Ale. consilio 10. volum. 5. Philippus Decius consil. 399. nu. 3. Rochus Curtius in tractatu iuris patronatus, in verbo, ipse vel is, à quo causam habuit. questione 34. numero 79. Zazius in tractatu Feudorum. 5. parte. numer. 48. & 8. parte. n. 25. & 9. Ioannes Oldendorpius de successionibus ab intestato.

nu. 34. Matth. Afflict. in c. 1. §. adoptiuus. nu. 3. si de feudo fuerit controu. inter dominum & agn. vafal.

Rurfus fortiffimum huic rei argumentum præftant iura ftatuentia filium grauarum reftituere, poffe duas quartas detrahere, ficuti definitum eft ex pontificum decifionibus in capi. Raynaldus. & in capitulo Raynutius. de testamen. id enim locum non habet in filio adoptiuo. l. Papinianus. §. penultimo. ad finem. ff. de inofficiofo testamento. quam pro fingulari adnotat Campit. in tractatu ftatutorum repellētium foeminas à fucceffionibus, quæftione quadrages. verficulo quid in filio. ex quo aliqua elicienda sunt huic rei maxime neceffaria.

Et primò, non intempeftiuè deducitur, concessa emphyteufi pro fe & filijs, adoptiuos non comprehendit, fcribit Baldus in l. fideicommissum. ff. de condit. & demonst. Specul. tit. de locat. §. nunc aliqua. verficulo 68. Raynerius & Imola in l. ita quis §. is cui. ff. de leg. 1. Decius in l. generaliter. column. 6. C. de institut. & fubstitut. Socinus & Alexander in præcit. l. adoptiuum. ff. de in ius vocando. Iafon in l. fecunda. column. 67. C. de iure emphyteutico. Georgius Natan. in repet. capit. quamuis pactum. de pactis. lib. 6.

Hinc etiam iuris appendix deducitur, l. cum acutiffimi. C. de fideicommiss. non habere locum in filijs adoptiuis, fcribunt Cynus. Raynerius, Petrus, Albertus, Angelus, Florianus, Iafon, Guido Papa, in l. generaliter §. cum autem. C. de institut. Socinus in repetitione l. cum auus. ff. de condition. & demonst. columna 23. Decius in c. in præfentia. column. 15. de probation. itidem in l. precibus. columna sexta, C. de impube. & alijs. Decius confilio. 399. Gulielmus Benedictus plerofque alios congerens in præcitato ca. Raynutius. in verbo, duas habens filias. numero 149. is idem in verbo, & vxorem nomine Adalafiam. n. 740. Et rurfus in verbo, si abfque liberis moreretur. in primo. nu. 10. de testam. tametsi ab hac fententia profus difcedat Barbatias charta penultima, in præcitata l. cum acutiffimi. Cumanus in l. cum auus. Fulgof in §. cum auem præcitatis.

6 Rurfus tabe odani fupite fivæ fonte, & illud emanare viderur Analytica declaratio text. in l. filio quem. in principio inibi, ne imagine naturæ. ff. de liberis & poftumis. ex quo definitur filium adoptiuum non esse verum, ac proprium filium,

tium, sed veluti imaginarium. Alexā. & doctores in præcit. l. adoptiuum. text. ad id præftāiffimus in l. adoptionis. in verf. perinde quafi ex vero filio. & rurfus verb. videatur. ff. de adoption. l. mulierem. in verf. perinde. C. eod. titu. & præter hæc adnotari poffet dictio illa, perinde, quæ impropriatatem, ac fictionem denotat, ex glo. Bar. in l. sacrilegij. §. 1. ff. ad l. Iul. peculatus. Bart. in l. 1. in princ. ff. de vfucap. tex. ad id omniū præftantiffimus in l. qui à patre. & inibi Bartol. quæ expreffim hoc ipsum vult. ff. de confir. tut. Cæterum & ille text. adnotationem meretur in verbo, videatur, quod impropriatatem fignificat, gl. in l. si duo. ad fi. ff. de acq. hære. Cui fimilis est in l. naturaliter. in princ. ff. de acq. poff. l. si pater filio. & inibi gl. ff. quæ in frau. cred. Barr. in l. si is, qui pro emptore ff. de vfucapion. & in l. 1. §. deieiffa videtur. ff. de vi & vi armata.

Hinc etiam examinari poterit, quod & Ioannes Anan. fcribit confilio 26. vifo cafu ftatutum præferens mafculos foeminis in fucceffione, nec vti que vires obtinet in adoptiuis mafculis. Ioannes Campegius in tractatu ftatutorum repellētium foeminas. quæftione 40. Georgius Natan. in dicto capitulo quamuis pactum. in 3. quæftio. 3. quæftionis princ. 45. columna de pactis libro. 6. Decius in c. in præfentia. de probation. Itidem in l. generaliter. C. de institut. & fubstitut. & confilio 299. Et rurfus confilio 52. columna prima. Ludouic. Bologninus in additionibus ad Ioannem Anan. confilio 58. Iafon in l. cum filius familias. ad fi. ff. de legat. primo. Gulielmus Bened. in præcitato verbo, duas habens filias. Francisc. de Ripa libro refponforum. capitul. 3. incipienti, filia data. columna tertia. & ante hos Bald. Cuius & illi non meminere. confi. 24. ftatuto ciuitatis cauetur. vol. 1. Corneus etiam à recentioribus non memoratur, confilio 85. plura dubia. column. prima. vol. 3. Albert. Brunus in tract. ftatutorum repellētium foeminas, in 1. q. 12. art.

Ex quo apparet veriffimum esse, quod & Aulus Gell. lib. 5. cap. 19. adnotat, præ extraneos adoptatos in liberorum locum fumi, tanquam ipfi non fint liberi, sed in filiorum locum affumpti. Et ita fcribit in roftro illius capitis, cum in alienam familiam, In qua liberorum locum extranei fummunt, &c. Et paulò poft, Velitis, iubeatis: vti Lucius Valerius Lucio Titio, tam lege iureque filius fibi fiat, quam fi ex eo patre matreque familias eius natus effet. Hæc ille. Coniuentibus

uentibus oculis constat aliud esse talem fieri, aliud pro tali, vel loco tali haberi. l. si ita quis. §. is cui de legatis 2. ff. l. fideicommissum. ff. de cond. & demonstrat. explicat Baldus in proœmio. Digestorum, in principio. colu. ult. Alberi. in suo dictionario. verbo, liberorum appellatione non contineri adoptiuos scribit.

Hinc illud manifestum est in hoc duntaxat tractatu, verba, quę naturaliter & ciuilitur possunt intelligi, in dubio debent accipi naturaliter potius, quàm ciuilitur. l. ex ea parte. §. in insulam. & inibi Barto. & plerique alij. ff. de verb. obl. l. Statius Florus. §. Cornelio Felici. ff. de iure fisci gl. in c. placuit. in 2. verbo, mortuus, 16. q. 1. Cui similis est in verb. non morte. in c. susceptum. de rescriptis. libr. 6. quo in loco Domi. notab. 3. & Philippus Francus, eidem se subscribunt Alexan. consil. 4. ponderatis. colu. 1. volum. 4. Bald. in capit. licet. ad fin. extra de offic. deleg. Anchar. in ca. ult. in vltima quæstione princip. extra de constitut. Quibus tamodùm coactus sum huic accedere sententię filium adoptiuum non posse necem defuncti vindicare. Et ex nouioribus in ea specie huic accedit sententię Iacobus Villalpandus in l. 2. titulo primo, par. 7. §. 35. numero. 2. folio 82. Et pro contraria parte adducta minimo apice his deseruire videntur, cum filiorum appellatione abusuę (vt vulgò dicunt) ac improprie adoptiuos comprehendere, proprie tamen ad naturales & legitimas referri, vt constat in l. filium cum defunctus. ff. his qui sunt sui vel alieni. in l. tutelae. in principio. Et ibi Bartolus. ff. de capit. deminutione. Posset tamen prior sententia procedere, si filius adoptiuus ab ascendente sit adoptatus: & in ea specie in potestatem adoptantis transit, vt in dicta l. cum in adoptiuis. & in §. sed hodie. Insti. de adoptionibus. l. filio, quem pater. ff. de liberis & posthumis. Et in specie, filij adoptiuum possunt accusare, ac necem patris vindicare: cum in eo vltra adoptionis vinculum, ius sanguinis concurrat: vel ex alio capite posset hoc munus eidem competere, ex eo, quod succedunt patribus adoptantibus ab intestato, vt in dicta l. cum in adoptiuis. non ex eo quod filij adoptiuum sint, sed quia hæredes defuncti existimant. Quibus accusandi munus competit. Cæterum libet hoc in loco non incongruè ex his quærere, quid dicendum sit circa eandem regiam constitutionem: quod

quod in his regnis non semel obuium est, An pater & filius spiritualis possit necem defuncti patris spiritualis vindicare? Et vt rem exemplo subijciam de patre spirituali, qui ex sacro lauacro fontis infantem leuauit, vel is qui in confirmatione compater (vr aiunt) fuit. Ex quibus sacramentis compaternita inter infantes & ipsos leuantes oritur, capri. fin. de cognatione spirituali. libro sexto, quam quæstionem & Baldus scribit in l. prima. nume. 25. C. qui accusare non possunt. quos ex sanctifico fonte leuamus, his necem defuncti vindictam minimè competere, cum & hi parentibus spiritualibus non succedant: sicuti in ea specie prodidit Antonius in capit. transmissa. extra qui filij sint legitimi. Cardinal. Alexand. in capi. per venerabilem. §. quod autem. in 9. quæstione principali. & Abbas in capi. tanta. columna 3. qui filij sint legitimi, Benedictus consilio. 148. cum presupponitur. column. 2. Nic. Perusinus huic accedit sententię in tract. de success. ab intestato. char. 3. versicu. septima & vltima species. Et Ludouicus Bologn. in addit. ab Matthesillanum in tracta. de successio. ab intestato in addit. incipienti, vltimus gradus Guliel. Bened. inter plerosque alios in cap. Raynucius. in verbo, & uxorem nomine Adalassium. numero 761. quibus in locis satis id definitum extat.

Et conuerti possit, illa ratione ductus: Siquidem inter eos est quædam sancta ac spiritualis gratuita necessitudo, quę nihil habet commune cum bonis istis externis temporalibus, & prophanis. Ergo ad necem defuncti vindicandam patris spiritualis admittendos non fore, eò maximè, cum & hi substitutum non excludant. Ioann. Campegi. asseuerat in tract. statutorum repellentium fœminas. quæstio. 40. Decius consilio 399. conclusionem. columna 1. Georgius Natan in præcitato capitu. quamuis in tertia quæst. 43. quæstionis principalis. Catel. Corta id existimat notatu dignum in memorabilibus iuris in memorab. incipienti, filius spiritualis. Vbi in praxi receptum esse existimat, & Gulielmus Benedictus idem professus nume. 761. eo in loco, cuius & antea meminimus. Et rursus in verbo, si absque liberis moreretur. num. 10. in d. cap. Raynucius. de testamen. & ante hos Bal. in auth. nisi rogati. colu. penult. C. ad Trebel. Cuius meminit idem professus Barb. in capitulo Raynaldus. colu. 36. de test. Fran. Curt. Senior in eo tract. quę publicū fecit de testib. in 3. conclusio.

clusio. Tamen si Barb. in contrariam ierit sententiam, nouarum opinionum admodum cupidus in repetit. l. cum acutissimi. columna 125 C. de fideicommiss. qui asserit nimis audacter, quod paulò antea proprio Marte dilucidaque voce protestatus fuerat, id in eundem casum testimonioque proprio asserit filium spiritualem excludere substitutos: & de his coniunctis cognatione spirituali, quos vulgò paternos & maternos filios, & campatres, & commatres vocitamus, ipsi sibi inuicem non succedunt ex sententia Antonij in ca. transf. missa, qui filij sint legitimi. Abbas in c. tanta. eodem titul. nec ad retractus ius admittentur, sicuti in ea specie respondit Guliel. Benedict. in capitulo. Raynutius, in verbo, & uxorem nomine Adalafiam. nume. 764. ex nouioribus Petrus Rebus. in 177. priuileg. scholastico.

Tamen si ista sententia ita probata sit, & stabilita testium, & glossarum, & doctorum quasi omnium munita auctoritate, ut improbari non possit absque proditoris nota, aliquid tamen subijciam pro contraria parte, quæ priorē euerteret: & primò, ex cap. 1. in princ. 30. q. 3. Ex quo definitum est, adstrictū esse eum, qui de sacro fonte suscipit diligere, sicut patrem, glo. in c. seq. incip. Pyctarium. 30. q. 3. verbo, multo magis expressim adnotat patrem spiritualem magis esse diligendum, quàm carnalem: & affinitas spiritualis multò maior, quàm carnalis est. c. si dormierit. 17. q. 2. text. in ca. ita diligenter. 30. q. 3. And. Barb. in c. coram. in 1. colum. 9. de offic. deleg. Guliel. de Cugneo, Paulus Castren. Rom. Bald. Angel. Alexan. & Iaso. in l. generaliter. ff. de in ius vocan. Ang. & Raphael. Fulg. in præcitata l. adoptiuum: Bal. in cap. 1. §. si. 4. col. de proh. feudi alien. per Feder. definientes non posse patrem naturalem filios vocare in ius absque venia, ita quidem nec patres siue matres spirituales, qui eos leuant ex sacro lauacro, existimant Guliel. Cun. Paul. Bal. Ang. Rom. Ale. & Ias. in l. generaliter. ff. de in ius voc. Ang. & Fulg. in l. adoptiuum. ff. de eo. tit. & Phil. Fran. in c. postremo. col. penult. de appellat. Guliel. Benedict. in cap. Raynutius. in ver. & uxorem nomine Adalafiam. num. 766. de testam. Ang. Aret. in §. pœnales. column. 4. versicu. Ex quo inferunt & inibi Ias. colu. 10. Gomezius colum. 11. Instit. de actionibus. Baptista à sancto Blasio in tract. quem prodidit de actionibus. incipiente, actione. Alexander in l. 1. Benedictus in cap. Raynutius. nu. 765.

præci-

præcitato. Et conuerti possit, plus esse deferendum patri spirituali in exhibitione reuerentiæ, quàm carnali, glossa in d. cap. 1. 30. q. 3. cuius meminit pro singulari Barbattas in d. l. cum acutissimi. col. 114. & in l. 2. col. 7. ff. de verborum obligationibus. Cui similis est in d. c. qui dormierit. Bald. in c. 1. §. ultimo. columna 4. titu. de prohibita feudi alienatione. Quibus constat minimè posse patrem spiritualem in ius vocari absque venia, sicuti nec patrem naturalem & legitimum ob quod filios spirituales ad necem defuncti vindicandam admittendos fore.

Secundò impetit, quod & Bald. adnotauit in l. generaliter ff. de in ius vocan. & Salicetus in l. testis idoneus ff. de testib. definientes, patrem spiritualem, idest, leuantem ex sacro lauacro infantem, minimè esse admittendum in testem in causa filij spiritualis: idem existimat Raphael Fulgos. in l. 4. §. prætor ff. de in ius vocan. Alexand. consil. 43. volum. 2. nume. 7. ex tex. ad id præstantissimo in l. si quis alumnam. ad finem C. de nupt. Philippus Francus in capi. 1. in princ. colum. 2. de cogn. spirit. lib. 6. Matthæ. Afflict. in constit. Siciliae incipiente, mores dissolutæ. versicu. 30. tamen si ab ea sententia discedat Bart. in consil. incipienti, in quæstione vertente. Floria. de Bononia in l. testis idoneus. præcitata. Bal. & Salic. in l. parentes C. de testibus. ea ratione ducti, cum edictum de testibus prohibitorium sit, ex l. 1. ff. de testibus. qui ad testimonium non arceantur, nec prohibiti sunt à testimonio ferendo, testes idonei esse poterunt. Et huic sententiæ se subscribere Alexand. consilio 125. viso themate. numero 6. volumine 6. in idem consilio 143. quoniam abundè. columna secunda. libro 2. & consilio 34. columna penultima. volumine 3. Nec obstant pro contraria adducta parte, siquidem eò tendunt quo ad impediendum matrimonium, & quo ad reuerentiam exhibendam.

Tertiò suffragatur, qui interimit patrem spiritualem non minus puniendus est, quàm qui carnalem, Alex. ad Barto. in l. diuus. & inibi Hippol. ad fin. ff. de parric. & nos in ea specie tradidimus de parric. pœnis tractantes c. & nume.

Quartò & illud conuenit quod & Speculator adnotauit in tit. de appellat. §. & nunc dicamus. versicu. circa hoc autem 2. parte. Et rursus in titulo de relaxationibus §. qualiter. Ioannes Andr. & Dominic. colum. penult. in cap. Romana §. quod

quod si subijciantur. de appellat. lib. 6. asseuerantes posse recusari iudicem patrem & filium spirituales aduersarij. Et huius sententiæ authores habeo doctores in albo supremæ doctrinæ positos, inter quos & Firmianus in eo tracta. quem publicum fecit de Episcop. in 4. part. libr. 4. colum. 8. versicu. secundo est, si est compater is. idem in suo iudice, verbo, compater. versicu. 13. Abb. in c. cura speciale. & inibi Innocentius colum. 7. & Decius colum. 2. de appellat. Imola in capit. prudentium. de offic. deleg. Decius in cap. postremo. col. vltima, de appellat. Quibus & plerique alij accessere, quos serio se congerit Ias. in l. apertissimi. colum. 3. C. de iudic. & his suffragari videtur, quod & Ioannes Faber adnotauit in §. sunt præterea. versu. sed & si quis. colum. 1. Instit. de actio. & inibi Ioan. à Plat. & Ang. vterque. colum. 1. existimantes huicmodi personas neutiquam posse conueniri, quemadmodum nec parentes naturales.

*Filius spiritualis a-
lendus est.* Quintò & illud adiuuat huic posteriori sententiæ, quod & Faber scribit in l. 1. C. de alen. lib. & Bal. in authen. nisi rogati C. ad Trebel. colum. vltima. versu. sed tunc ego quæro, definiens hos filios spirituales esse alendos à patribus in schola. Perusinus idem professus in tracta. de success. ab intesta. eo in loco, & cuius antea meminimus. Curt. in tracta. de testib. conclusi. 30. Catel. Cotta in memoriali incipienti, commater. Budæus lib. 1. de Philologia. & ante hos Philip. Francus in capi. 1. de cognat. spirit. lib. 6. cum plerisque, quæ his in locis congerunt doctores, ex nouioribus Boer. decisi. 233. numero quarto.

Postremò huic rei fortissimum argumētum præstat quòd & Anan. in capit. cum dilectus. col. vltima. de accusat. scribit commatrem posse necem defuncti sui compatri vindicare, ac si prosequeretur suorum iniuriam, & Ias. in dicta l. apertissimi. colum. 2. & in l. generaliter. colum. 1. ff. de in ius vocan. idem professus & ante hos Bald. in l. 1. colum. 12. versicu. sed an commater C. qui accusare non possunt. Catell. Cotta eo in loco, cuius & antea meminimus, lectorem admonitum esse velim, Iasonem. Baldum mendosè allegasse, in tit. C. unde vi. ex quo illud obuium est, qui promittit alium defendere aduersus omnes, nec utique intelligitur aduersus se & suos. cap. petitio. de iureiurando. Castren. consilio 295. viso supra scripto puncto. volumine 1. colum. 4. ita quidem nec contra
compa-

compatrem, cum isthæc coniunctio compatri eandem vim, quam carnalis habeat. Quibus non obstantibus priori sententiæ me subscribo, tametsi Baldus expressim in contrariam ierit sententiam, in l. prima C. qui accusare non possunt. Ias. in l. apertissimi. colum. 2. verbo, facit quod singulariter. & Bertrandus de Carp. consi. 177. num. 14. volum. 2. Catel. Cotta in suis memorabilibus, in verbo, commater. Nicolaus Boerius in decisio 233. numer. 4. definiens commatrem posse accusare occisorem. quibus nemo vnquam doctorum posse accusare occisorem: quibus nemo vnquam doctorum refragatus est. Ipse tamen Baldi & aliorum sententiæ in hoc dubio accedere non possum ex his, quæ pro priori sententiâ adducta sunt, & eò adiuuat Ioan. Andr. decisio in cap. nonnulli §. sunt & alij. de rescrip. definiens iura, quæ dicunt coniunctum admittendum esse sine mandato, intelligenda de ratione sanguinis coniunctione, Archid. in capitu. statutum §. cum autem. de rescrip. libr. 6. & quoties mentio fit de coniuncto, nec utique intelligitur de coniunctione spirituali, sicuti scribit Felinus in præcitato §. sunt & alij. nume. 55. Ias. in l. exigendi. num. 10. C. de procurat. Specul. in tit. de appellatio. §. 1. Quo fit cum in civilibus pertractandis causis is non dicatur coniunctus, multò minus quo ad accusandum & necem defuncti vindicandam admittitur. Anton. huic sententiæ se subscripsit in cap. ex parte decani. de rescript. Host. in summa, tit. de rescrip. §. quæ possunt, colum. 26. versicul. nunquid Canonicus. Ioannes Andreas, & Abbas in cap. vltimo, de procuratoribus. definiens eodem modo, quòd licet coniunctus pro coniuncto admittatur sine mandato, non tamen hæc personæ, quibus cum est nobis spiritualis coniunctio, Imola, & Antonius, & Abbas in capi. cum. M. Ferrarien. colum. 3. de constitut. & inibi Felin. colum. 7. qui ad ambas (vt aiunt) aures, plerisque alios allegat, & Ias. idem professus in l. 1. C. de procur. col. 4.

Iam verò ad nonnulla, quæ obiter & non abs re discutiunt, & pertractant scriptores pro contraria parte, animum intendamus: perquam necessarium est, & præter alia fucabam illorum sententiam multis coloribus.

Et primò, nec aliquo iuris apice deseruire videtur, quòd de recusatione iudicis ex hac coniunctione adnotabant, cum & quacunque leui causa iudex reijciatur. capitu. cum R. Canonicus. capit. insinuante. de officio delegati. Nec obstat illud,

illud, quod obiciebatur filium spiritualem minimè posse patrem suum in ius vocare absque venia: cum & contrarium prorsus scripsit Ioan. Faber in præcitato §. pœnales. nec id quod de alimentis filijs spiritualibus præstandis adducunt doct. cum & illorum maior pars subdubitanter loquatur, sicuti contrarium professus scribit Bened. in d. ca. Raynutius. verbo, & uxorem nomine Adalasia. num. 767. de testa. Postremò nec coadiuuat id, quod de testibus adiectum est. Quod quàm sit à ratione deuium, spirituales filios in testes esse admittendos scribit Barto. consi. 92. colum. 3. & Bal. sibi contrarius col. 2. & inibi Salic. in d. l. parentes. Alex. ad Bart. in l. in legibus ff. de testib. & consi. 42. colum. vltim. voto 3. itidem consil. 186. viso processu. col. 2. volu. 7. Franc. Aret. in capitu. cum oporteat. col. 4. de accus. Cæp. consi. causarum criminalium 1. col. 3. Corn. consi. 66. volu. 3. colum. 3. Albericus in eo tractatu, què prodidit de test. in 1. part. 1. partis. col. 8. Roma. Alex. & Iaf. in præcitata l. generaliter. Decius consi. 43. col. vlt. Lanfrancus de Oriano in c. quoniã contra falsam. in materia testium, extra de probationibus. Aufredus in tractatu, quem publicum fecit de probationibus testium litera P. versiculo pater spiritualis. Ex nouioribus Iaf. in §. pœnales. & in l. apertissimi C. de iudic. Felinus in capi. cum nantius. col. 1. de testibus. Guliel. Benedictus in præcitato verbo, & uxorem nomine Adalasia. num. 767. de testamen. Firmianus in suo repertorio verbo, compater. versicul. 14. in ea specie mediam viam selexit, non hos omnes esse repellendos, sed utique aliquantulum eorum fides minuitur. Cui accedit Alex. consilio 237. columna vltima. libr. 6. Et Fulg. consi. xj. Decius colum. 2. in capitu. cum speciali. de appellat. existimat in ea specie iudicandis arbitrio esse relinquendum, & ex neotericis Alciatus in l. generaliter. in princip. C. de in ius vocan. Francif. Curt. in præcitato tract. de testib. consi. 30. Ob quod priori sententiæ magis accederem, filios spirituales minimè posse necem patris spiritualis vindicare. Quam sententiam & Iacob. Villalpan. in interpretatione l. 22. tit. ul. 1. part. 7. §. 36. ad fin. verissimam esse existimat, tamen per Boerium adducta in d. decisione 233. numero 4. quid in hac questione dicendum sit, me quidem satis dubium habet, quæ, scilicet, ex his decisionibus verior sit: quamobrem ingenuè fateor rem esse disputatione dignam, & quæ ambigam habet

bet decisionem ex pluribus, quæ & doctores contrarium tenentes, adducunt.

S V M M A R I V M.

- 1 *Insignis differentie ratio inter naturales filios spurios, manzeres, nothos, eleganter discutitur.*
Et inibi ex Plutarchi problematibus, Alciato, Liuiio, alijsq; linguarum auctoribus quis proprie spurius dicatur, disputatur.
- 2 *Filios spurios eos dici, qui ex parentibus originem ducunt, qui nec tempore natiuitatis nec conceptionis coniugium contrahere poterant.*
- 3 *Manzeres ex meretricibus & scortis dici, ex regia l. definitur.*
- 4 *Naturalis quidem filius, quis existimatur?*
- 5 *Filiis naturalibus ex soluto & soluta natis, munus accusandi necem defuncti patris competere.*
- 6 *Naturalibus filiis in regnis parentum nobilitate condonari, tamen si Cesarum iure contrarium sit, discutitur.*
- 7 *Filiis nothis, & vulgò questis, cum patrem certum non habeant, necem defuncti patris vindicare non possunt: Et inibi insignis differentie ratio inter naturales & nothos perpenditur.*
- 8 *In probatione filiationis tria esse a testibus requirenda, ex Barto. alijsq; deducitur.*
- 9 *Filius conceptus in seruitute, cum ex is succedere non possit, nec necem defuncti vindicare.*
- 10 *Filios spurios minimè accusare esse posse patris mortem ex receptissima omnium interpretatione constat: nec inidem nu. 27. & 37.*
- 11 *Spurii nec ex vltima testantium voluntate, nec inter viuos, Cesarum iure, de bonis parentum capere aliquid non possunt.*
- 12 *Statui non posse municipali statuto, spurium capacem fore testamenti, donationis, alteriusve largitionis paterna.*
- 13 *A patre non posse filio legitimo spurium substitui ex pupillari substitutione, ut patris bona consequatur spurius, nec vulgariter, nec fideicommissarie substitui poterit.*
- 14 *Fraudem legi factam censeri, si is, cui pater spurii bona donauit, incontinenti spurio donatoris filio donauerit.*
- 15 *Nec per se, nec per interpositam personam ex oneroso lucratioue contractu non potest spurius a patre aliquid capere.*
- 16 *Inter viuos præscribere non posse spurium in vltima testantium voluntate relicta a patre*

- 17 Spurium non posse ad bona patris sui inter pauperes aut coniunctos distribuenda executores eligere.
- 18 Presbyterorum filios in his regnis, nec ab intestato nec ex testamento parentibus ex parte patris succedunt. *idem num. 19.*
- 20 Nepos legitimus ex filio spurio potest institui ab auo.
- 21 Tametsi a patre filius spurius institui non possit, nulli tamen hereditatem relinquere possit.
- 22 Ita, sicuti nec spurii parentibus non succedunt, nec versa vice patres spurii filiis.
- 23 Is, qui fidem praestiterit de restituenda hereditate spurio, tanquam indignus hereditate priuatur, atque etiam fisco adiudicatur.
- 24 Si nulla parenti promissione praemissa libere scriptus heres spurio tradiderit, in interiori animi iudicio bona parentis possidere optimo iure posse.
- 25 Minime teneri deferre bona ad fisco, qui promiserat testanti hereditatem spurio restituere.
- 26 Si in dubio sit, an ecclesiastico fisco, an seculari adiudicanda sit hereditas, fidem heredis praestandam esse & personam.
- 28 Ut quilibet de populo ad necem defuncti vindicandam spurii admittendi sunt, & extraneis accusare volentibus preferendi.
- 29 Spurium necem matris vindicare posse, & criminis auctorem accusare, tametsi patris non possit.
- 30 Eleganter discutitur quis coitus damnatus dicatur. *Idem numero 34. & 36.*
- 31 Natum ex soluta & sacris initiato ordinibus, matri non succedere. *Idem num. 33.*
- 32 Presbyterorum filios seruos ecclesiae non effici, & id euauisse per disuetudinem, discutitur.
- 35 Coitum inter coniugatum & solutum punibilem esse dubio procul constat.

De filiis illegitimis necem patris vindicantibus, circa eandem regiam sanctionem

22. tit. 1. par. 7. Cap. XLI.

Nec abs re, meo iudicio, hic tractare conuenit, quod doctores magni mehercule nominis gladijs acutis dimicant: An & filij illegitimi, naturales, bastardi & spurij,

& spurij, ad vindicandam necem defuncti admittantur, & appellatione suorum veniant? In quo dubio varij varia adiecerunt, quæ nobis prosequi non lubet: illud tamen praemittam, filiorum illegitimos quosdam esse naturales, quosdam spurios: & inter naturales spurios distingui, à naturalibus nothi, spurij verò manzeres conueniunt, sicuti definitum est in capitu. nisi cum pridem §. personæ. de renuntiat. in quo in duas classes fit diuisio: Prima quarum naturales & nothos: secunda spurios & manzeres coniungit, testibus Praeposito in capitu. per venerabilem §. quod autem. qui filij sint legitimi. numero 14. Antonio Cardin. quæst. 9. in præcirato §. personæ. & reiecta filiorum legitimorum nomenclatura, quam speciatim explicat Alciatus libro quarto Parergon, capit. 5. de his igitur filiis illegitimis nobis negotium erit, an & hi ad necem defuncti vindicandam admittantur.

Et primò non intempestiuè disputatur de filiis spurij, adulterinis, incestuosis, & hi qui nati sunt ex coitu à lege punibili, ad accusationem ob necem defuncti vindicandam admittantur: & spurius ex Alciato libro prætermittorum, ex eo dictus est, qui incertum patrem habet. Theophilus idem scribit in §. si aduersus. Institur. de nupt. vel spurius dicitur, auctore Plutarcho in problem. capi. 103. qui primis literis scribebantur S. P. id est, sine patre: atque idè factum est, vt spurij dicantur nati ex his mulieribus, cum quibus plures coniunxissent fœdera Veneris, atque carnalem commercium habuissent. Theophilus in eo loco, cuius & antea meminimus, Budæus in l. vulgò ff. de statu hominum. Ioan. Baptista de sancto Seuerino in l. si qua illustri. columæ prima. ad Orficianum. & plerique alij, quos diligenter congerit Catel. Cotta in vltimis memorabilibus, dictione, spurius. Alciatus libro quarto Parergon, capit. 5. existimant hos spurios dici, ex eo, quia patrem præ infamia nominare non audent, etiam si patrem habeant certum. Hinc Liuius libro primo ab Vrbe condita inquit: Natam terra sibi prolem mentiebantur, quippe humilitate parentes nominare non possunt, pominem ignoto genere filium terre appellatum fuisse, ex Tertulliani apologetico capite vndecimo. Erasmo in prouerbio, Terræ filius. & plerisque auctoribus citatis. Idem professus scribit Angelus Politianus li-

bro Miscellaneorum c. decimo octauo. Cælius lib. vndecimo. cap. vigesimo octauo. Et propriè spurij hi censentur, qui ex parentibus originem ducunt, qui nec tempore natiuitatis nec conceptionibus coniugium contrahere poterant.

Ange. Aret. in §. nouissimè. In sti. ad Orficianum. Illud tñ factis est, filium spurium eum dici, qui natus est ex his parentibus, qui non poterant matrimonium cōtrahere, tamen si patrem ostendere possint, c. ad abolendam. de filijs presbyterorum. glo. in c. tanta. qui filij sint legitimi, & præcitata l. vulgò. ex quibus definitum extat domi ex concubina natum spurium non dici, sed utique naturalem, tamen si gloss. in d. §. personæ. refragetur, & Bart. in l. si. de his quibus ut indignis. regia l. i. tit. 15. part. 4. quod intelligendum fore opinor, si spurius genericè accipiatur, ut in l. spurij ff. de decurionibus. quo fit, hūc filium nothum appellari non spurium. nisi ea significatione, qua spurios eos vocitamus, qui patrem certum non habent.

3 Cæterum filij tmanzeres lata significatione nothi, dicuntur ex meretricibus, sicuti definitum est Exodi 23. regia l. i. tit. 15. par. 4. propriè tamen hi nati dicuntur ex his, qui iure canonum matrimonium contrahere prohibentur, quod in d. §. personæ. iuxta illius veram interpretationem probatur.

4 Rursus t filij naturales Cæsarum iure ij existimantur, qui ex vnica concubina, eaq; domi cohabitante nascuntur l. si quis officium ff. de ritu nuptiarum l. pen. & si. ff. de concubinis. & inibi pleniori manu nos adnotabimus ad Bar. gl. in c. per venerabilem. qui filij sint legitimi versic. à naturalibus. regia l. insignis secunda, tit. 14. par. 4. §. si quis autem. in auth. quibus modis naturales efficiantur sui. & naturales dicti sunt, ex eo, qd natura sola eos genuerit, sicuti definitum est ex Stobæo serm. 77. vbi apud Euripidem legitur.

Nothum genus nomen habet culpabile, natura verò equalis est.

Idem apud eundem.

Ego mihi filios adsciscere nothos non dubito:

Cum enim legitimis nulla in re sint inferiores:

Propter leges malè audiunt, quas tu cauere debes:

Frustrà mortales sibi cauent a nothis filijs generandis:

Quisquis enim bonus fuerit, illius natura non corrumpitur nomine.

Et Sophocles apud eundem ait,

Nothus tantundem valet, quantum legitimus.

Quo

Quo, fit filios naturales dici eos, quos sola natura genuerit non honestas coniugij, capitu finali. 32. quæst. quarta, iure tamen Pontificio, ut naturalis filius quis dicatur, id tantum exigitur, quod sit natus ex his parentibus, qui natiuitatis vel conceptionis tempore matrimonium contrahere poterant, ex capitulo. tanta. qui filij sint legitimi. capitulo. innotuit. de elect. tamen si ex vnica concubina domi cohabitante non sit natus, definire Baldus consilio 206. columna finali, volumine tertio, itidem consilio 129. volum. secundo. Aymon. Sabilius consilio 166. columna tertia. & esse consuetudine receptum existimat Abb. in præcitato cap. per venerabilem. super glo. versiculo, à naturalibus, tamen si rigor iuris ciuili obstat: & apud Hispanos diu hoc fuisse seruatum testatur Rodericus Suares: quam praxim Regina Ioanna Caroli Cæsaris mater in l. vndecima Tauri comprobauit, & ante hos Ias. consil. 51. volumine tertio, & mox plura.

Et ut huius quæstionis nodum partim aperiam, partim definiam, illa est receptissima omnium sententia, t filios naturales ex soluto & soluta natos, admittendos esse ad necem defuncti patris vindicandam, atque ad criminis reum accusandum, & hos filios naturales omnibus alijs consanguineis in accusatione præferendos fore, Baldus in l. prima. C. qui accusare non possunt. in versiculo, quo ad secundum articulum Baldus in l. secunda. & in l. hos accusare. §. omnibus, ff. de accusationibus. itidem in l. neganda. C. qui accusare non possunt. Innocentius in capitu. nonnulli. §. sunt & alij de rescriptis.

Et primò fortissimum huic rei argumentum præstat ratio illa viua & spirans, Natura nullam differentie rationem constituit inter legitimos & naturales. §. si quis ergo filios. in authentica, quibus modis naturales efficiantur sui. & in §. si quis verò non habens. in authentica, quibus modis naturales efficiantur legitimi. i. adoptiuus. §. seruilis. versiculo, vnde nec vulgò. ff. de ritu nuptiarum. ex quo Bald. in capit. quæ in ecclesiarum. colum. ult. de constitu. existimat, quod filijs illegitimis communis est amor & natura, ex l. hos accusare. §. in omnibus. ff. de accusat. itidem in l. prima. columna quinta, versicu. expedita est. C. vnde vi. Ancharanus in consilio. 225. videtur prima facie. colu. pen. in ea est sententia, quod naturale foedus prolem naturalium habet pro
XX 3 legitima.

legitima, nec potest constitutio naturam immutare, nec naturales stimulos coercere .l. amicissimos .§. Lucius. ff. de excusatione tutorum. l. 2. & 3. ff. de liber. causa. ex qua ratione, existimant patrem teneri parricidiorum poena Bal. Bar. & notiores in l. pareres. ff. de in ius vocan. idem Bal. in l. ius civile. col. secunda. ff. de iustiti. & iure. & in l. cum acutissimi. C. de fideicommiss. columna secunda. is idem in capitulo naturales. columna vltima. titulo si de feudo fuerit controuersia. & in l. quisquis. columna secunda. versiculo præterea de spurio. C. ad l. Iuliam maiestatis. Baldus in l. ius civile. ff. de iustitia & iure. & in capitulo nonnulli. §. sunt & alij. de rescriptis. & hanc esse frequentiori doctorum calculo receptam sententiam asseuerat Iacobus Villalpan. in interpretatione l. 22. titulo primo. parte. 7. §. 42. numero 3. quibus & Imola accessit nec admodum grauatus, in l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Trebel. in l. Lucius. §. vltimo. ff. de legat. secundo. & ea, quæ nos congesimus de parricidijs tractantes supra c. 22. num. 12. his conueniunt.

Et his innititur text. in l. parentes. ff. de in ius vocand. definiens naturalem filium, ne utique posse patrem vocare in iudicium absque venia, ex ratione text. inibi, vna omnibus seruanda est reuerentia. & inibi Gulielmus Cuneus, Angelus, & Baldus definiens, nihil interesse inter filium merè naturalem, & legitimum, in his quæ meram tangunt naturam. & adstipulantur ea, quæ. & Baldus scribit in l. prima. columna decima quarta. pone filius. C. de confessis. definiens, sicuti pater legitimus, & naturalis potest criminis confessionem à filio factam reuocare, & prorsus probare contrarium, ita quidem pater naturalis, cum & natura omnibus sit communis, ex præcitato §. in omnibus. idem Baldus consil. 267. ad euidenciam præmit. col. 3. vol. 3.

Cæterum huic sententiæ maximum robur affert l. tertio. §. prætor. & l. parentes. ff. de in ius vocand. scribentes, appellatione patris, & filij naturales etiam venire, tamen pater, & filius non sit legitimus. l. tertia. ff. de liberali causa. Felin. omnium diligentissime in capitulo in presentia. numero 21. de probation. vbi pleniori manu explicat appellatione filiorum naturales etiam venire in contractibus, & in vltimis testamentium voluntatibus, sententijs, priuilegijs, in delictis. in dispositione legali statutariæ.

Rursus

Rursus & ad id adstipulatur siquidem textus in l. secunda. ff. de accusationibus, scribens filios de parentum morte accusare, posse naturales etiam comprehendere: cum pater, & mater, aut filius, sint nomina nature, non iuris ciuilibus. Quo fit in filijs naturalibus etiam cadere id accusandi munus, ex dicto §. in omnibus. & §. hos accusare. vbi adnotat Bartolus. ff. de accusationibus. Baldus in l. tutelas. ff. de capitis diminutione. tertio notabili, etiam filij naturales, & bastardi (vt vulgò appellant) patribus succedunt, ex authentica, licet. C. de naturalib. liberis. Abb. post glossam & Præpositum, in capitulo tanta. qui filij sint legitimi. l. octaua, titulo nono. parte sexta. & regia lex nona Tauri, Vbi definitur filios naturales succedere posse ex testamento exclusis ascendentibus: quo fit, & accusandi munus competere eisdem exclusis ascendentibus: argumento sumpto de successione ad accusationem: & in ea specie idem definiuit Iacobus Villalpan. eo loco, cuius & antea meminimus. Et istud munus ad bastardos filios extendi existimam, cum naturales filios, & eos (quos bastardos appellamus) eadem esse existimat glossa in rubrica. ff. de concubinis. Ludouicus de Sardis in eo tractatu, quem publicum fecit de legitimatione, secunda parte, quæstione prima, volumine secundo. ex nouioribus Decius consilio 433. Alexander consilio 128. volumine, primo, ad finem. Nec ijs refragari videtur regia lex nona, in Taurino conuentu lata, dum disiunctiuè dicit, bastardi, aut illegitimi: siquidem non sensit bastardos dici quoscumque illegitimos, sed utique bastardos esse quandam illegitimorum speciem: & esse rursus alios illegitimos, qui bastardi non dicantur, quod ex regia sanctione constat, dum subdit, aut illegitimi cuiuscunque qualitatis extiterint: sic enim regia lex intelligenda est. Et his suffragari videtur, tamen iure communi bastardi & filij naturales non existimabantur de domo vel agnatione: cum illud esset iuris ciuilibus, cuius capax non erat: atque iidem parentum nobilitate ne utique gaudebant, ex Bartolus & Platea. in l. 1. C. de dignitatibus. libro 12. Bar. in l. pronuntiatio. ff. de verborum significationibus. itidem in l. tutelas. ff. de capitis diminutione. & in l. finali. vbi doctores passim. C. de verborum significationibus. glossa in principio Institut. de seruili cognatione. vbi Faber & Angel. & interpretum ferè maior pars huic sententiæ se subscribunt, Baldus in l. gene-

Filij bastardi accusandi munus competunt.

raliter. §. cum autem. C. de instit. & substit. sub conditione factis. & in l. ex liber. C. de suis & legitimis hæredibus. similis glossa est apud canonicæ philosophiæ professores, in clementina vnica. de baptis. Bartolus ante hos in l. prima. numero 50. de dignitatib. libro duodecimo. Baldus in l. cum legitimi. ff. de statu homi. existimantes bastardos nobilium etiam ex persona matrum nobilitatem non consequi, Baldus in l. cum antiquioribus, numero octauo, quæstione octaua. C. de iure deliberandi. itidem in capitulo innotuit. numero decimo quinto. de electione. Antonius Butriensis, & Præpositus notabili tertio in capitulo per venerabilem, qui filij sint legitimi, Florianus in lege, qui testamentum. numero vndecimo. ff. de probationibus. Aretinus in capitulo super eo. in secundo. de testi. numero vndecimo. & inibi. Feli. numero quinto. itidem in capitulo in præsentia. numero 23. de probationib. Gulielmus Benedictus in capitulo Raynutius. verbo, Raynutius. de cleri. numero 30. de testament. Guido Papa decisione 550. Carolus Ruynus in consilio 77. numero 7. volum. 3. regia l. tertia. tit. 15. par. 4. Andr. Tiraq. satis diligenter in tractatu nobilitatis, c. 15. nu. 10.

Ad apertiore huius quæstionis resolutionem, ipse quid in ea re senserim, conabor explicare, tametsi Cæsarum iure satis incertum sit, qui filij dicantur propriè naturales: apud nos tamen Hispanos id satis apertum est, ex l. vndecima. in Taurino conuentu lata à regina Ioanna Caroli Cæsaris matre, cuius legis mens videtur comprehendere casum. l. finali. titulo decimo quarto, parte quarta. quod etiam ex illustre nati & infirmæ conditionis muliere, de quibus & inibi fit mentio, naturales filios etiam appellari, cum ad inuicem possint contrahere matrimonium: & id solum lex considerat, ut potè filius naturalis, dicatur duobus insuper additis, quod ex concubina nascatur domi non retenta, si & à patre is filius recognoscatur. quod si ex concubina publicè domi retenta, id solum sufficere pro agnatione filij absque alia verbali recognitione, sicuti eleganter explicat Didacus à Couarruias Archiepiscopus Sancti Dominici designatus, in quarto Decretalium, in secunda parte, capitulo octauo. folio 100. & hic naturalis, honoribus ac nobilitate parentum minimè gaudet, sicuti ex Chassæneo in consuetudinibus Burgundiæ rubrica octaua. §. tertio. in principio. numero decimo septimo.

Matthæus

Matthæus Afflictus in decisione Neapolita. 192. tradidere. & id iure regio ita decisum est ex l. finali. titulo decimo tertio. & in l. tertia. titulo decimo quinto, parte quarta. quas regias sanctiones intelligendas fore reor in alijs honoribus cum & fidalguia naturalis natus ex concubina retenta pro sua (ut ita dixerim) gaudeat, ex l. prima. titulo vndecimo. parte septima & sic respectu fidalguia corriguntur supradicta.

Cæterum id intelligendum esse opinor, nisi † & is filius naturalis à rege fuerit legitimatus: cum & per legitimatiōnem nobilitate paterna condonetur. l. quarta. 6. & nona. titulo decimo quinto. parte quarta. l. 12. Tauri. Et de his loquor naturalibus, quaquàm natis à certa concubina, cum & hi legitimatiōne aliqua non indigeant. l. 2. tit. 2. lib. 4. Fori. l. 7. tit. 22. eod. lib. l. 1. 1. parti. supra citatæ.

Rursus si ad amussim omnia examinentur, sub intelligo, quando is filius non esset natus ex damnato & punibili coitu, ita tamen ut vtrunq; concurrat, quod sit damnatus, & punibilis: siquidem & clandestinum matrimonium punibile est, ex capitulo cum inhibitiō. de clandestina despōsat. non tamen est damnatum, quinimò valet, & iure civili inter solutos, saltem si secretus sit: quod si publicus fuerit concubinator, extra ordinem punitur, ex l. iuris præceptam ff. de legibus Quo fit, non ex eo, quod sit punibilis, coitus est damnatus: & ideo vtrunq; requiritur copulatiuè, siue ex parte patris, siue matris: & hic filius aut est spurius, vel manzer, aut adulterinus, vel nothus: de quibus agit l. prima. titulo decimo quinto. parte quarta. & hi etiam si legitimentur, nobilitate parentum non gaudent, ex pragmatica apud Maiori. anno 1542. quod si filij sint manzeres & spurij, excepto hoc, si legitimentur, gaudent fidalguia parentum: licet lege damnetur coitus, non tamen punitur, cum vtrunq; debeat concurrere, vno deficiente pragmatica non erit locus, ex l. si plures. ff. de condit. instit. & id colligitur ex pragmatica de Cordoua. folio 153. l. finali titulo 22. libro quarto Fori. Quibus omnibus sic perpensis, & ad pulmonem reuulsis rationibus, existimo naturalem filium posse agere ad vindictam sanguinis pro nece sui patris interfecti: & in ea specie ita scribit Iacobus Villalpan. numero quarto. eo loco, cuius & antea meminimus. A qua sententia aliquot casus excipiuntur, quorum primus, si filius esset vulgò quæsitus, & non haberet patrem certum. l.

certum .l. vulgò concepti .ff. de statu homin. vtpotè si filius esset natus ex scortis, vel meretricibus, qui nothus diceretur, teste Alciato libro quarto parergon, capitulo quinto. Et Quintilianus libro tertio, capitulo quinto. à Græcis nothum vocari eum, qui legitimus non sit, & Budæus in lege vulgò concepti. de statu hominum. ff. nothum, dictionem Græcam adulterium interpretatur. Cui conuenit regia lex, titulo tertio, parte quarta. Apud legum doctores strictius multò magis hoc nomen assumitur, vt nothum eum dicamus, qui ex meretricibus natus sit: sicuti ex inductione Authentico-
 19 rum, quibus modis naturales efficiantur sui, in principio definitur, adiuncto Græco titulo, Cæsarum iure interest inter nothos, & naturales: siquidem naturales duas vncias intestato patre decedente consequuntur, ex dicta authentica, licet. C. de naturalibus liberis. & in authentica. quibus modis naturales efficiantur sui. §. si quis autem defunctus. & in §. finali. filij verò nothi nullam bonorum portionem patris intestati habent. §. si verò. in authentica, quibus modis naturales efficiantur sui. At ex testamento tam naturales, quàm nothi æquales esse possunt, ex Saliceto in authentica ex complexu. C. de incestis nuptijs. tametsi in contrariam ierit sententiam Bartoli. in l. finali. ff. de his quibus vt indignis. Oldradus consilio 196. Albericus & plerique alij in Rubrica de naturalibus liberis. existimantes patrem nothis in testamento nihil posse relinquere: regia lege vndecima, in Taurino conuentu lata. in his filijs naturalibus exigat, quòd pater eos proprios cognouerit, tametsi ex foemina sint nati domi minimè cohabitante, quos nothos appellari conuenit.

Hos tamen, qui ex concubina domi retenta nascuntur, satis est domi natos fuisse, ex glossa in capitulo Michael. de filijs presbyterorum. tametsi pater eos nò cognouerit. Quo fit, filios nothos ex scortis natos, & vulgò quæritos hoc munus, accusandi criminis authorem ob necem patris defuncti minimè competere, ex Baldo in lege prima. C. qui accusari non possunt. quod verum esse opinor, ni & filius patrem posset probare, tametsi esset ex scortis natus. Et vt obiter agam in hac probatione filiationis, Bartol. in l. prima. §. idem per contrarium. ff. de lib. agnosc. & in l. filium. ff. de his qui sunt sui vel

sui vel alieni iuris. & in l. non nudis. C. de probationibus. aduocatos in filiatione probanda instruit, & tria esse à testibus inquirenda: quorum primum, an Sempronium esse filium Titij sciant, ex matrimonio legitimo ab eius vxore conceptum. Secundum an creditum sit, quòd fuerit communis vicinorum fama, Sempronium filium esse legitimum dicti Titij. Tertium, an Sempronium esse filium Titij agnouerint, atque penes dictum Titium Sempronium in possessione filiationis extitisse. Ita cautè à testibus inquiritur, non ex eo, quòd omnia probare sit necessarium: sed quia testis, qui vnum ex his ignorat, aliud fortasse asseuerat: Iason signanter ita scribit consilio 114 volumine 1. & consilio trigesimo. eodem volumine. Alexande. consilio quinquagesimo primo, volumine etiam 1.

Secundus à principali conclusionem excipitur casus, qui non infrequenter discuti solet in hoc duntaxat tractatu: Si filius conceptus fuisset in seruitute, vt in principio Institut. de seruili cognatione, verbo, veniant. cum is succedere non possit, ex l. ex libera. C. de suis & legitimis heredibus. & præcitata authentica ex complexu C. de incestis nuptijs. Bartolus in Lex facta. §. si quis rogatus. ad Trebellianum. Mathæus de Monte in tractatu, quem prodidit de successione ab intestato, in principio, membro primò. cum & is succedere non possit, nec necem defuncti vindicare, nec contra criminis authorem accusationem proponere potest.

His tamen præmissis ad quæstionis resolutionem, quæ de spurij tradunt Doctores, aliquot exponam conclusiones: quarum prima illa est iuris assertio, filijs spurij minimè hoc munus accusandi mortem defuncti patris competere asseuerat Baldus in l. id quod pauperibus. C. de Episcopis & clericis. itidem in l. cum acutissimi. C. de fideicommissis. & in l. neganda. C. qui accusare non possunt. Et rursus in l. quisquis. C. ad legem Iuliam maiestatis. Ioannes de Imola & Alexander in Lex facta. §. si quis rogatus. hic numero trigesimo nono. ff. ad Trebellianum. Et ex nouioribus in ea specie idem respondit Villalpandus numero 6. eo in loco, cuius & antea meminimus. Et præter alia, quæ doctores adducunt, ipse pro hac adstruenda sententia aliquot proponam: & primò filius spurij iure ciuili, nec inter viuos, nec in vltima testantiū voluntate potest aliquid de bonis parentis capere,
 10
 11
 textus

text. in authen. quibus modis naturales efficiantur sui. §. fin. collatione 7. authent. ex complexu C. de incestis nuptijs authentica licet. C. de natural. liberis. regia lex decima. titulo quinto, libro tertio Fori. l. decima. titulo 13. par. 6. Abbas & passim Doctores in capi. cum haberet. de eo qui duxit in matrimonium, quam pol. per adulterium. Bartolus in l. finali. de his quibus ut indignis. & in l. si quis ex bonis. ff. de vulgari. & pupillar. Gulielmus Benedictus cap. Raynurius in verbo, & uxorem nomine Adalasia. numero 122. de testamentis. Didacus à Segura in l. cohæredi. §. cum filia. numero 122. ff. de vulgari. Angelus de Gambelionibus in eo tractatu, quem prodidit de testamentis, in glossa 85. in nouioribus. plerique alij huic accedere sententię, inter quos & Chassæneus in consuetudinibus Burgundię, in titulo, de successione. rubrica 8. §. tertio. folio 284. columna secunda. numero primo. Boerius decisione 227. Martinus Laudensis numero 72. in tractatu de legitimatione. Nicolaus de Vbaldis nume. 44. parte 1. de successione ab intestato. Matthæus de Afflictis in decisione Neapolitana 96. Rodericus Suarez in lectura legis primę, titulo 6. libro tertio, Fori, folio 86. pagina 2. versiculo, qui autem dicantur filij spurij. Palacios Ruui. in capit. per vestras. §. decimo. de donatione inter virum & uxorem. Cifuentes in interpretatione legis nonę, & decimę in Taurino conuentu late: & ante hos Decius in cap. in præsentia. nume. 105. de probationibus. Ioannes Vefanus in consuetudinibus Albernię, capit. duodecimo, de successione & testamentis, articulo vndecimo. Bermõdus in tractatu, de publicis concubinarijs, pagina 310. versicu. improprie. à numero primo ad finem vsque. Paulus Parisius consilio vndecimo. nume. 10. libro secundo. Baptista de Caccialupis in l. si qua illustris. numero 96. C. ad Orficiatum. Georgius in repetitione legis qui testamentum. numero 5. ff. de probationibus. Ioannes de Garronibus in repetitione legis primę. numero 101. C. de secundis nuptijs. Quibus & plerique alij accedere, siquidem & Ioannes Galdensis idem existimat in tractatu, quem publicum fecit de arte testandi, titulo primo, cautela decima quarta. Laurentius Calcaneus in consilio 62. Rolandinus Bononiensis in tractatu de testamentis, rubrica decima octaua. Corneus consilio vigesimo quinto. & consilio 310. volumine 1. & consilio 217. libro 3. & rursus consi.

consi. 236. libro secundo. Bartholomęus Socinus consil. 96. volumine primo. Alexander consilio 74. volumin. 2. is idem in consi. 150. libro 2. ex nostrę tempestatis hominibus non ineleganter dominus ac præceptor meus Ioannes Corrasius in l. heres institutus. num. 5. C. de impuberum & alijs. Didacus à Couarruias in quarto Decretalium 2. parte capit. 8. §. 5. & 6. aliquot axiomatibus id declarant, aded quod neque inter viuos aliquid à patre capere possunt filij spurij §. fin. in authentica quibus modis naturales efficiantur sui. & authent. licet. præcitata. regia l. 10. titu. 13. parte 6. quę, dum fornicationis verba agit, intelligenda est de ea fornicatione, quę etiam accedente consensu fornicantium coningalis esse non potest. Salicetus in d. l. 1. quod si spurio aliquid relinquatur, id legitimis liberis vel cognatis à lege proximioribus defert Barto. in l. fina. de his quibus ut indignis. Baldus, & Salicetus per textum, inibi in l. 1. C. de naturalibus liberis. Iason in l. 2. numero 9. C. de heredibus instituendis. Bermondus in tractatu de publicis concubinarijs, pagina 328. nu. 21. versic. ego autem puto contrarium. Et hanc esse communem existimat Alexand. in l. hereditas C. de his quibus ut indignis. Lectorem tamen admonitum esse velim, consanguineis negligentibus & intra duos menses defuncti necem non vindicantibus, fiscus eam vindicat l. 1. §. quibus tacentibus C. de naturalibus liberis. Bald in l. certum. num. 17. versicu. sed pone bastardus C. vnde legitimi. Ludouicus de Satis, nec admodum grauatus his accedit in tractatu de naturalibus liberis, ad finem, versiculo secundo videndum est. numero 1. Bermondus in tractatu de publicis concubinarijs, pag. 311. numero 7. Ioannes Garronis numero 101. eo in loco, cuius & antea meminimus. Rolandinus Bononiensis in tractatu de testamentis. rubrica 18. numero 1. regia l. 10. titu. 13. part. 6. idem si pacto, vel renuntiatione consanguinei excludantur, ex præcitata l. 1. C. de naturalibus liberis, quę tamen in ijs filijs procedit, quorum inibi mentio fit, non in alijs: regia tamen lex prima. titu. decimo tertio, parte sexta. apertissime probat illius legis primę decisionem in omnibus spurijs locum habere: nec aliquid refert, an à patre, vel ab alio patris ordinatione capiat: sicuti argumento optimo deseruit textus in l. vnum ex familia §. 1. ff. de leg. 1.

Et isthęc passim recepta sententia, & regio iure comprobata

bata de filijs spurij non admittendis ad patris bona, non solum iure civili procedit, quin & diuino, sicuti definitum est Geneseos capite 21. vbi Abrahæ dictum est: Eijce ancillam, & filium: quia non erit hæres filius ancillæ cum filio liberæ: & Apostolus ad Galathas capite quarto testatur, & iure Pontificio id definitum est: ex Augustini sententia in capite quid est. trigesima quinta quæstione septima. & in ca. non omnis. trigesima secunda quæstione secunda, ca. dicat aliquis. trigesima secunda quæstione quarta.

22 Lege t̄ verò municipali statui non potest filium spurium capacem fore testamenti, donationis, alteriusve paternæ largitionis, sicuti Socinus censuit consilio 95. numero 9. volumine 4. Aretinus in l. testamenti factio. ff. de testamentis. Baldus & Aretinus in l. cunctos populos. numeros 15. C. de summa Trinitate. quibus accedit Decius in capit. secundo. de constitutionibus. notab. secundo. quam & esse communem profiteretur Ioannes Baptista in l. omnes populi ff. de iustitia & iure. folio 11. columna 1. nec statutum in contrarium aliquid deseruierit, cum fornicandi occasionem præberet, ex l. conuenite ff. de pactis dotalibus. capi. quemadmodum. de iureiurando. Ias. in l. ait prætor. columna 3. ff. de iureiurando. Federicus de Senis consilio 265. numero 1. Et rursus consilio 267. & ex nouioribus hanc profiteretur esse frequentiori doctorum calculo receptam sententiam. Ferdinandus Loazes in tractatu de matrimonio, in secundo dubio, in secundo fundamento, pro parte negatiua, numero septimo: quo in loco plerisque doctores asseuerantes hanc esse communem ibi congerit. Idem profiteretur Ferdinandus Loazes in tractatu de conuersione Paganorum. colum. 22. numero 7. versicu. ex hac ratione. eandem dicit esse communem Decius in capit. in præsentia. numer. 124. de probationibus. & esse communem profiteretur Ioannes Gualdensis de arte testandi, titu. 1. cautela 14. numero 1. Boerius decisione 127. numero 9. Lopius in l. nona. nume. 6. in legibus Tauri. Bermondus de publicis concubinarijs, pagi. 44. numero 63. Gulielmus Benedictus in capit. Raynutius. in princip. nume. 39. de testamentis. Didacus à Couarruias nume. 6. eo in loco, cuius & antea meminimus.

Primò, vt res non obscura clarius clarescat, & antiquæ difficultatis ratio, resoluendo ex his, quæ paulò antea adnotauimus

mus quasi ex eodem stipite, & illud emanare videtur, spurij nihil posse relinqui à patre, adeò q̄ institutio est ipso iure nulla, cum incapaces sint: sicuti definitur in auth. quibus modis naturales efficiantur sui. in §. si. collat. 7. l. si pater. & inibi glo. & in l. nec apud C. de hæred. instit. l. si spurij ff. vnde cognati. auth. ex complexu C. de incestis nup.

Secundò, & illud deduci videtur ex his, spurium t̄ filium 13 à patre substitui non posse legitimo filio ex pupillari substitutione, ad hunc effectum, vt patris bona spurij consequatur, tamen ex illa substitutione pupilli bona capere possit, glo. in authen. quibus modis naturales efficiantur sui §. fina. l. si is qui ff. de vulgar. cuius pro singulari meminuit Bald. in c. sollicitudinem. de appella. columna 2. Item in l. eam quam C. de fideicommissis. numero 53. Bartolus, Alex. Paul. & Ias. in præcitata l. si is qui Ias. post plerosque alios in l. iam hoc iure. num. 5. ff. de vulg.

Tertiò, his itaque explicitis, & illud emanare videtur, spurium per patrem substitui non posse vulgariter, nec fideicommissariè, sicuti ex nouioribus præter alios notat Bermondus in tracta. de publicis concubinarijs. pag. 316. nu. 17. versicu. sed an spurij. Didacus à Couarruias in quarto Decretalium libro, secunda parte. capit. 8. §. 5. numero 4. ante hos Gulielmus Benedictus in cap. Raynutius. verbo, & vxorem nomine Adalassium, num. 690. Et rursus nu. 128. quibus & illa ratio adstipulatur, viua & spirans: quia directè, nec per interpositam personam per vulgarem substitutionem succeditur patri, cum sit eius testamentum, vt in principio Institutionum, de vulgari, nec fideicommissariè succedere potest, ex l. cohæredi §. cum filia ff. de vulgari & pupillari substitutione.

Quartò, verum enim uerò, & tertiò deducitur t̄ fraudem 14 legi factam censei, si is cui aliqua bona pater spurij donauit, incontinenti donauerit filio spurio donatoris, vel ex interuallo, si id expressim fiat in donatoris primi remunerationem. Bald. num. 40. in l. eam quam C. de fideicommissis. Io. Anan. consi. 13. vbi signanter explicat, ex quibus coniecturis colligi posset, an fraus interuenerit: Io. Lop. in rub. de donat. inter. §. 30. num. 14.

Quintò, hinc t̄ verum esse apparet, hunc spurium non 15 posse aliquid à patre capere ex lucratiuo contractu oneroso

fove, nec per se, nec per interpositam personam, ex l. prima, & inibi glo. C. de naturalibus liberis. quo in loco Cin. Barto. Baldus, Salicetus, eidem sententiæ subscribere, tamen si gloff. in l. qui testamentum. in glo. 2. ff. de probat. in oneroso contractu contrarium prorsus existimavit: quam & Baldus in l. si is cui ff. de vulg. & pupil. idem existimat: sed à priori sententiæ, nec latum quidem vnguem, discedendum esse existimo, ex Gualdense de arte testan. titulo primo, cautela 14. numero 3. Bermond. de publicis concubinarijs, pagina 325. numero 32. versiculo, & prædicta conclusio. Gulielmo Benedicto eo in loco, cuius & antea meminimus, numero 129. Aret. in l. si is cui bonis. numero 6. ff. de vulg. & pupil. & contrariæ sententiæ glo. in dicta l. qui testamentum. in errorem lapsam esse existimat Iacobus Butrigarius, Florianus, Salicetus inibi, Iacobus à sancto Gregorio, illam glossiam communi consensu esse damnatam asseuerat in d. l. qui testamentum. num. 8.

16 Sextò pariter infertur, veram esse illorum sententiam, quæ decisum est, filios ÷ spurios bona à parentibus relicta in vltima testantium voluntate, nec inter viuos præscribere posse, ex gloff. in l. nemo ff. de vsucapionib. prælegato, quam miris laudibus exaltat Bald. in l. id quod pauperibus. col. fin. C. de episcopis & clericis. & in l. nulla. versiculo secundo quarto C. de rei vendicatione. quòd si errore ductus putans se esse legitimũ, adhuc præscribere non posset, Salicetus signanter in l. nullum. & in l. prima C. pro herede. Philippus Corneus consilio 236. numero quarto. volumine secundo. Franciscus Balbus in eo tractatu, quem prodidit de præscriptionibus quarta parte quar. principalis. quæstio. 18. & in repet. l. Celsus. num. 9. primæ partis ff. de vsucap. Bermondus idem professus, de publicis concubinarijs, pagina 315. numero 16. Alexander qui aliquot axiomatibus id declarat conc. 74. num. 7. volum. 3.

17 Septimò ex his colligi poterit, quod eodem iure defenditur, si ÷ ex testantis voluntate bona distribui mandauit inter pauperes, vel coniunctos, executores testantis minimè posse spurium illius testatoris eligere: Bald. in l. id quod pauperibus. num. 34. quæstio. 22. C. de Episcopis & cleri. ex illa ratione triuali factum executoris iudicari cum facto testatoris, ex l. vnum ex familia §. si de Falcidia quærat ff. de legat. 2.

vbi text. definiit electum non censerì ab illo capere, qui eum illexit, sed ab illo cuius iussu ac mandato electus fuit l. si is qui ff. de vulg. vbi, qui non potest capere per se, nec alio mediante, & expressim id adnotat Baldus in l. ab eo C. de fideicommissis. & huic sententiæ maximum robur affert lex prima C. de naturalibus liberis. Laurentius Calcaneus consilio 62. numero 7. Corneus consilio 336. numero 10. volumine secundo. Gualdense de arte testandi, titulo primo, cautela 14. numero 9. Bermondus de publicis concubinarijs, pagina 311. numero 8. Gulielmus Benedictus eo in loco, cuius & antea meminimus, num. 122. Alexand. consilio 54. num. 1. vol. 7. signanter Ioannes Lopus numero 16. in l. nona, in Taurino conuentu lata. Quibus admodum suffragatur text. ad id præstantissimus in l. prima C. de natural. liber. Et omnium diligentissimè, qui istis nostris non est satiat, hanc extricat questionem vtrò citroq; ad ambas (vt aiunt) aures, Nic. Boer. in consi. 127. num. 14.

Octauò his omnibus animaduersis apparet veritas legis primæ C. de natural. liber. ad finem. & l. si spurius ff. vnde cognati. definiendum spurios neutiquam succedere parentibus ex parte patris ab intestato. Cinus in authent. itaque C. communia de succes. Faber in §. nouissimè. Institut. ad Orficiatum. Baptista de Caccialupis in l. si qua illustris. num. 79. C. ad Orficiatum. Ludouicus de Sardis in tractatu de naturalibus liberis. in §. de successione spuriorum, septima quæst. num. 12. regia l. 12. titu. 13. parte sexta, quibus admodum nec grauatus accedit Cifuentes numero 4. in l. nona Tauri, in filijs tamen presbyterorum, hi nec ex testamento, nec ab intestato parentibus ex parte patris succedunt l. 22. titulo tertio, libro primo l. secunda, titulo tertio, libro quinto, ordinationum regiar. l. nona Tauri. & inibi, Cifuentes expressim hoc ipsum vult, nec in mare isthæc sententia vites obtinet: siquidem non extantibus descendentibus, legitimis, & naturalibus, spurius tam ex testantis matris voluntate, quam ab intestato succedit l. si spurius l. hac parte ff. vnde cognati §. nouissimè. Institut. ad Turpillianum l. prima §. sed si vulgò ff. eodem. regia l. nona Tauri, & inibi Cifuentes numero 1.

Nonò ex eadem ratione expendi poterit dubium illud, hos ÷ filios spurios ab ecclesia etiam institui non posse, cui

Spurius ab ecclesia institui non potest in bonis, quæ ipsius pater illi ecclesie donauit.

bona sua pater donauit si ecclesia deinde spurio filio testatoris donauerit, nullius est momenti isthæc donatio, ex Bald. numero 4. in l. eam quam C. de fideicommiss. Ioan. Lopius in rubrica, de donation. §. 30. nume. 14. ubi in praxi in his regnis esse receptum asseuerat itidem in rubri. ead. §. 68. numer. 19. Bald. eo in loco, cuius antea meminimus existunt, si pietatis intuitu donauerit filio spurio, remunerationisve causa, donationem utique valere: cui subscripsit Alexander consilio 54. nume. 1. volum. 7. Bermondus in tractatu de publicis concubinarijs. pag. 312. num. 10.

20 Decimo attentè & diligenter pensatis his, quæ hac de re eradicimus, censendum est, tametsi si spurius bona capere non possit, nihilominus nepos legitimus ex filio spurio deficiente prole legitima, potest institui ab auo. Bart. nume. 3. l. Gallus §. quid si is. de liberis & posthumis. Itidem in consilio 118. incip. Odo sius habens filium. ubi sententia lata ita pronuntiatum fuisse asseuerat Abbas in capitu. cum haberet. de eo, qui duxit in matrimonium. Imola, Aretinus, Alexander, & Iason in præcitato §. quid si is. Philippus Corneus consilio 25. numero 10. volumine primo. & hanc esse consentio stabilitam sententiam existimat Iason in l. hæreditas. numero 8. C. de his, quibus ut indignis. & hanc esse communem profitetur Carolus Molineus ad Alexandrum consilio 74. numero 2. libro tertio. & Ioannes Gualdensis de arte testandi, titulo primo, cautela 14. numero 11. Bermondus de publicis concubinarijs, pagina 346. numero 65. versiculo, apud Legistas. Et rursus pagina 359. numero 70. Doctores communiter in l. finali C. de naturalibus liberis. Et hanc esse communem asseuerat Rodericus Suarez in lectura l. 9. titulo undecimo, libro primo Fori. folio 73. pagina 2. versiculo, consideratum. itidem in lectura l. primæ, titulo sexto, libro tertio Fori, folio 88. pagina 2. versiculo, circa hoc quæritur. Boer. idem professus, decisione 127. numero decimo sexto, susultus glossæ autoritate in præcitata l. finali. Signorolus consilio 114. & eam esse communem profitetur Decius consilio 462. ex nostræ tempestatis hominibus Didacus à Couarruias in quarto Decretalium secundæ partis, capitulo octauo §. quinto. numero decimo tertio. Gulielmus Benedictus loco, cuius & antea meminimus, numero 131. Didacus Castellus in l. nona Tauri.

Tauri, verbo, ex testamento. Tametsi perperam in contrariam ierit sententiam Chasseneus in consuetudinibus Burgundiæ, titulo, *Des fiefz.* rubrica tertia §. quinto, numero 7. consi. 4. fol. 113.

Eodem iure deduci videtur in nepote ex filio clerici, qui potest ab auo institui. Decius consilio 258. & hereditatem optimo quidem iure acquirere, Baldus in l. si quis incesti. numero secundo C. de incest. nupt. Petr. Cin. & Salicetus in l. secunda C. de episcopis & clericis. Corsetus in singulari, verbo, fornicatio. Abbas in cap. causam quæ. & in capit. lator. & in capitu. ex tenore. qui filij sint legitimi. Rodericus Suarez in lectura l. nona titulo undecimo, libro 13. Fori, quam esse communem profitetur Corsetus loco præcitato, & Cifuentes num. 7. in l. nona, in Taurino conuentu lata. Quod si constet patris gratia nepotem institutum fuisse, prætaxam institutionem deficere, ex his doct. quorum & antea meminimus: & præter alios Aymon Sabilius consil. 184. Hæc tamen conclusio secunda non procedit in nepote nato ex filio incestuoso, Baldus in l. si quis incesti. C. de incestis nuptijs. per text. inibi, cuius meminit pro singulari idem Baldus in capitulo in præsentia. de probationibus. numero 35. Corsetus in singulari, verbo, hæres. Hippolyt. in singulari 143. Quorum opinio communis est ex Saliceto in dicta l. si quis incesti. & Corneo consilio 25. volumine primo, numero 15. Et si Ias. in dicto §. quid si is. vel ita Baldo recedere, & Paulus Castrens. numero 6. in §. quid si is. præcitato. ad quos respondit Suarez eo in loco, cuius & antea meminimus: Cuius sententia explosa, idem existimat Bermondus de publicis concubinarijs, pagina 351. numero 70. versiculo, ista conclusio. Gulielmus Bened. in capitulo Raynutius. versiculo, & uxorem nomine Adalariam. decisione quinta, numero 121. de testamentis, Castellus in l. 9. Tauri, in versiculo, ex testamento. & inibi Cifuentes numero 7. Suarez in lectura l. primæ, titulo sexto, libro tertio Fori, folio 89. pagina 1. & esse communem existimat Martinus Laudensis in tract. de legitimatione, numer. 73. Didacus à Couarruias in epitome de sponsalibus, 2. par. c. 8. §. 2. num. 13.

Ex quo inferri posset nepotem ex filio post sacros ordines susceptos ab auo presbytero institui non posse, cum clerici filius in sacris constituti ordinibus dicatur natus ex

incestu, gloss. Baldus, Paulus in l. secunda C. de episcopis & clericis. sed tamen incestuosus propriè non est hic filius, ex gloss. in cap. per venerabilem. qui filij sint legitimi. Quo fit, nepos legitimus & naturalis ex filio clerici sacris ordinibus insignito, potest hæres institui, Petrus, Cinus, Salicetus, in dicta l. secunda. Baldus in d. l. si quis incesti. Corsetus in singulari, verbo, fornicatio. vbi expressim fatetur hanc opinionem communem esse. Alexan. columna finali, in præcitato §. quid si is. Rodericus Suarez in l. nona, titulo vndecimo, libro primo Fori. colum. 2. atque ita intelligenda est conclusio paulò antea citata.

Vndecimò ad eandem rationem expediri poterit dubium illud, tamen si filius spurius institui non possit à patre, an & nuri hæreditatem relinquere possit? & Hostiens. in cap. primo. columna secunda, de testament. in ea est sententia, cum isthæc institutio censeatur fraudulenta, nullius momenti esse existimauere Ioannes Andreas & Cardinalis, numero 3. in dicto capitu. primo. à qua sententia ipse libenter discedo: quippe qui existimem hanc hæredis institutionem minimè fraudem continere, potissimum cum filio † spurio nihil queratur præter alimenta, quæ ex illis bonis donatis vxori constante matrimonio habet l. doce ancillam C. de rei vendicatione. traditur per doctores neotericos in l. in rebus C. de iure dot. l. septima, titulo vndecimo, parte quarta, cum maritus constante matrimonio dominus rei dotalis sit. Et cum clericus possit filio suo alimenta relinquere, ne fame oppressus pereat. cap. cum haberet. de eo qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulte. & inibi Abb. ultimo notabili. Et huic iuri pontificum, etiam de iure ciuili statuitur, ex glossa in præcitato capi. cum haberet. ad finem. quam profiteretur Cardinalis & Abbas inibi, Corsetus in singulari incipienti, spurius. Ioannes Gualdensis in tract. de arte testandi. Lambertinus de iure patronatus, tertia quæst. principali terij libri, à primo articu. ad finem vsque. Et hoc esse commune profiteretur Iason consilio 26. numero quarto. volumine primo. & vtroque foro alimenta spurij danda esse profiteretur esse communem Decius numero quarto, in capitulo, clerici. de iudicijs. Itidem in capitulo in præsentia. numero 115. de probationibus. & esse communem asseuerat Antonius Corsetus in repertorio ad Abbatem, verbo, alimenta. & in

& in singulari incipienti, filij spurii, & esse communem existimat Ioannes à Neuizanis in sylua nuptiali, libro tertio, numero 25. Bermondus in tractatu de publicis concubinarijs, pagina 347. numero 62. Calcaneus in consilio 62. numero duodecimo. Et hanc esse omnium receptam sententiam existimat Franciscus Ripensis in l. si vnquam. C. de reuocanda donatione. quæstione 27. numero. 68. is idem in rubrica, ff. de verborum obligationibus, numero 58. idque non solum in vltima testantium voluntate, sed vtique inter viuos alimenta filijs spurij relinquenda esse, ex Bartolo in l. finali, numero 7. ff. de his, quibus vt indignis. cuius meminit idem professus Suares in lectura l. primæ, titulo sexto, libro tertio Fori, folio 91. pagina prima, regia l. octaua, titulo decimo tertio, parte sexta, idque non solum competere ex bonis patrimonij clericorum, sed etiam ex bonis intuitu ipsius ecclesiæ acquisitis, glossa in capitulo omnino. trigesima prima distinct. Bermondus loco præcitato, pagina 337. numero 73. Ioannes Lopius in capitulo per vestras. §. 23. numero 13. de donatione inter virum & vxorem.

Duodecimò attentè & diligenter pensatis his, quæ hac in re tradimus, censendum est filios, † spurios parentibus succedere non posse: & versa vice, nec patres spurij filijs, Baldus in authentica, licet. C. de naturalibus liberis. ex illa ratione, quæ habet, quia inter eos nullum ius agnationis, vel cognationis reperitur, Azo in summa. C. de hæredibus instituendis. & in summa, de legitimis hæredibus. cui & Bartolus accessit in l. finali, numero 5. ff. de his, quibus vt indignis. Baldus in l. prima. C. de episcopis & clericis. notant doctores passim in l. hac parte. & in l. si spurius. ff. vnde cognati. Alexander consilio 150. numero 6. volumine secundo. Gulielmus Benedictus in capitulo Raynutius. verbo, & vxorem nomine Adalaziam. decisione quinta, numero 133. de testamentis. ex nouioribus Matthesianus in eo tractatu, quem prodidit de succession. ab intestato. secundo membro, secundo articulo principali, numero sexto. Chaffaneus in consuetudinibus Burgundiæ, in titulo, Des successiones. rubrica septima. §. primo, numero primo. folio 283. Baptista de Caccialupis numero 77. in l. si qua illustis. C. ad Orficiatum. ex neotericis Bermondus de publicis concu-

Alimenta
debentur
spurij.

22

binarijs, pagina 357. nume. 77. Iason in §. pœnales. numero 61. Institut. de actionibus. pro quibus ad stipulatur textus in l. licet. C. de naturalibus liber.

23 Decimo tertio, hic definiiri poterit, t̄ quòd si fides data sit de restituenda hereditate spurio, is qui fidem præstitit, vt indignus hereditate priuatur, & fisco adiudicatur. l. p̄do- nis loco. ff. de petitione hereditatis. l. in tacitis. l. Lucius. §. finali. ff. de legatis primo. textus optimus in l. non intelli- gitur. §. si quis palam. l. ita fidei. ff. de iure fisci. si minus non fidem præstiterit, sed rogetur restituere hereditatem, iu- re optimo possidebit institutus illa bona: Bartolus qui hoc efficaciter probat in l. finali. ff. de his quibus vt indignis. l. in metallum. ff. de his quæ pro non rescriptis habentur. textus in præcitata l. non intelligitur. in princ.

24 Decimo quarto, hinc constat t̄ spurium in animi iudicio posse bona parentis possidere optimo quidem iure, si libe- rē nulla parenti promissione præmissa tradiderit scriptus hæres. Quod si à parente sibi relicta donatave fuerint, obti- nere, non potest cum ad capienda bona in capax sit atque in conscientia foro restituere cogendus est, nec aliquo iuris apice pro contraria parte deseruire videtur glossa satis ce- lebris in capitulo fraternitatis, duodecima questione se- cunda, definiens pœnam legis exterioris non esse conside- randam in interiori animi iudicio, donec fiat eius exe- cutio. De cuius intellectu & nos de hereticorum pœnis tra- ctantes pleniori tradidimus manu: quæ glossa vim obtinet in pœnis, iudicis executionem exigentibus: non tamen in his, quæ non requirunt aliquem actum iudicis: vt rem ex- emplo subijciam, si quis sit incapax aliquorum bonorum, tenetur vtique à possessione illorum bonorum recedere, ex Caetano in 2. 2. q. 62. artic. 3.

Ex decisione illius glossæ hinc verum esse apparet, scriptū heredem minimè teneri hereditatem restituere in interio- ri animi iudicio, tametsi filio spurio tacitam fidem de ea re- stituenda præstiterit: ex ea ratione, cum isthæc promissio contra legem, & in legis fraudem sit facta, ex ea hæres scri- ptus astrictus nō est, Fortunius Garzia Hispanus subtilitatum princeps in lege iurisdictionum. §. p̄tor ait. ff. de pactis. & fortissimum huic rei argumentum præstat textus in §. genera- liter: eiusdem legis.

Ex

Et his colligi poterit, quòd non infrequenter discutitur apud nostræ tempestatis homines, heredem, qui promise- rat testanti hereditatem spurio restituere, ex decisione glos- sæ præcitatæ non teneri in conscientia foro, illa deferre bona ad fisco, nec fisco id crimen pandere, cum leges hanc hereditatem fisco deferant in pœnam. l. non intelligitur. ff. de iure fisci. lege prima. C. de his quibus, vt indignis. pœna autem (vt vulgò circumfertur) in conscientia foro non sol- uitur: vnde contra Bartol. sequitur in lege finali. ff. de his qui- bus vt indignis. columna tertia, contrarium asseuerantem, cuius meminit idem professor Didacus à Segura in l. cohæ- redi. §. cum filia. folio duodecimo. ff. de vulgari, & pupillari substitutione.

Insignis est in hac re quæstio, quid agendum sit in dubio cui fisco, an ecclesiastico, an seculari hereditas adiudicanda sit? Ipse tamen considerandam esse fidem, & heredis præstā- tis personam existimo, cum potissimum is, qui delinquit, consideratur, vt hereditas auferatur ab eo, qui si clericus sit, ecclesie: si laicus, regi deferretur hereditas. Baldus in l. si quis presbyter. columna prima. C. de episcopis & clericis. & inibi Paulus Castrensis. Felinus in capitulo quia. C. de iudic. columna secunda. Segura numero 145. in l. tertia. §. ultimo. ff. de liberis & posthumis. Ioannes Lopius in rubrica de do- natio. §. 39. adnotat, & hoc expressim Chasseneus in con- suetudinibus Burgundia. §. quinto. rubrica octaua, numero quarto. quibus satis iam satis constat, hunc spurium filium, ad necem defuncti vindicandam, nec ad accusationem pro- ponendam contra criminis authorem admittendum fore: quam sententiam in ea specie verissimam esse existimat Bal- dus in l. quisquis. C. ad legem Iuliam maiestatis. & in l. neganda. C. qui accusare non possunt. & in l. id quo i pauperibus. C. de episcopis & clericis. & in l. cum acutissimi. C. de fideicom- missis. Ioannes Imolenis in l. ex facto. §. si quis rogatus. ad Trebellianum. ff. inibi Alexander. numero 39. Innocen- tius Hostiensis, & Ioannes Andr. Anton. de Butrio, & Imo- post Baldum, & plerosque alios in capitulo nonnulli. §. sunt & alij. de rescriptis. Baldus & Angelus, in l. sed & hæ. ff. de procuratoribus. Definientes hos spurios agere non posse absque mandato, cum coniuncti nec vtique censeantur,

YY 4 nec filij

Cui fisco
adiudice-
tur, eccle-
siastico ne
an secula-
ri heredi-
tas delin-
quentis.
26

nec filij hi patrē nominare possunt . quo fit ad accusandum, nec necem defuncti patris vindicandam admittendos fore. & hanc profiteretur esse communem. Felinus in dicto §. sed & alij . versiculo prædictis obstat . numero 58. quam esse communem asseuerat Iacobus Villalpandus in interpretatione l. 22. titu. primo, par. 7. §. 42.

27 Ex quo his pensatis, & ad pulmonem reuulsis rationibus communem sententiam intelligendam esse existimo, non solum filios spurios, sed & filios eorum spuriorum arcendos fore ab accusatione, Paulus Castrensis consilio 181. in causa, quæ vertitur coram vicario . columna quarta. Cuius meminit Felinus in præcitato. §. sunt & alij numero 56. Quibus admodum suffragatur text. in §. diuerso. in authentica de heredibus ab intestato venientibus . inibi, radice infecta, & omnimodo maculata, non possunt populares rami exinde prouenientes succedere. Lodouicus Bolognon. in additionibus ad Matthæilanum, in tractatum de successiui- bus ab intestato. §. secundum membrum . tamen si contrariam protus tenuerit sententiam Bartoli, quinetiam spurios ad necem defuncti vindicandam admittendos fore existimat Bartolus. in l. hos accusare. §. omnibus. ff. de accusationibus. Angelus in l. prima. ff. de accusationibus. Baldus in l. prima. C. qui accusare non possunt . numero 50. vbi expressim definiunt, cum plerisque alijs, quæ seriosè congerit Antonius Gomezius in interpretatione l. 12. numero 52. in Taurino conuentu lata, & de delictis capitulo tertio. numero 66. Ipse tamen eorum sententiam admittendam fore opinor, tametsi filij spurij non admittantur, nihilominus tanquam quilibet de populo ad necem defuncti vindicandam admittendi sunt, & præferendi extraneis accusare volentibus: cum maior dolor commoueat eos ad accusandam, quam extraneos. l. secunda. §. finali. ff. de adulterijs. l. amicissimos . §. Lucius. ff. de excusatione tutorum. Ioannes Imolensis in l. ex facto. §. si quis rogatus. & inibi Alexander columna 33. ad Trebel- lianum. Felinus plerisque alios congerens in dicto capitulo sunt & alij. Quibus tamē refragari videtur, cum isthæc actio competat, & intentari debeat per eum, qui integræ opinionis sit. l. criminis. inibi, si tibi integra æstimatio. C. qui accusare non possunt. l. popularis actio. ff. de popularibus actio. l. infamem. ff. de publicis iudic. At spurij quemadmodum sunt

notati

notati infamia, nec integræ æstimationis sunt, ex Azone in summa. C. de infamibus. Baldus, & Salicetus signanter id explicant in l. finali. C. de verborum significatione. & in l. quisquis. C. ad legem Iuliam maiestatis. Hostiensis in summa. titulo de filijs præbyterorum. §. quæ in causa prohibitionis. Baldus in l. prima. colum. prima. C. de iure aureorum annulorum. Baldus in l. generaliter. §. cum autem. C. de institutionibus & substitutionibus sub conditione factis. Alexander consilio 70. volumine secundo. Iason post plerosque alios in l. fratris. numero vndecimo. C. de inofficioso testamento. Pro quorum omnium sententia est textus ad id præstantissimus in l. ex cōplexu. C. de incestis nuptijs. Quo fit spurium, vt quælibet de populo, accusare non posse patris sui necem. Cui obiectioni, vt pacem dissidentibus iuribus, ac doctoribus afferam, respondeo, ac intelligenda est opinor: Qui ab accusatione repellitur propter aliquam iuris infamiam, vt potè in spurio, non vtique repellitur, quando suorum, sicutve iniuriam prosequitur. capitulo prohibentur, secunda quæstione prima. in verbo, mortem propinquorum defendant. capitulo omnibus quarta quæstione sexta. l. neganda. C. qui accusare, non possunt. l. vxor, eodem titulo, l. prima & secunda. ff. de accusationibus. regia l. secunda. titulo De las accusaciones. libro quarto fori. Vnde & illud optimo iure sequitur, hunc spurium prosequendo suorum iniuriam, arcendum non fore à nece defuncti vindicanda, quinetiam præferendum esse cuilibet de populo, & extraneo. Angelus in tractatu maleficiorum, verbo necnon ad querelam. potissimum cum propter ius sanguinis præferendi sunt, tanquam propensiori dolore moti. l. quamuis. verbo, verus dolor. C. ad legem Iuliam de adulterijs. l. amicissimos. inibi, naturalis stimulus. ff. de excusatione tutorum. Antonius Gomez. de delictis. c. tertio. nu. 66.

Cæterum & ea, quæ diximus de filio spurio ob necem defuncti patris vindicandam.

Idem existimo de matris morte aliorumve ascendentium, adhibita illa iuris distinctione, quod filij legitimi & naturales præferantur spurijs. Hanc equidem quæstionem, lector optime, amplius examinare poteris ex his doctoribus quorum & nos paulò antea meminimus. In his etenim, in quibus nostra dissidēt ab his, quæ diligentissimè fuere inibi adnotata

adnotata, liberum erit cuiusque iudicium, & nos tantorum virorum censuram libentissimè admitteremus: ne credas tantorum virorum nostras studio contradicendi refragari: sed quia in his dubito, & nostra opera alij diligentius exquirent.

Insignis est admodum, & perplexa quæstio, quæ à iuris utriusque professoribus non infrequenter discutitur: an & filius spurius necem matris vindicare possit, accusationemque proponere contra criminis authorem. Et ea est omnium receptissima sententia, posse, cum & ipse tam ab intestato, quam ex testamento succedat, non extantibus descendentibus legitimis. l. si spurius. l. hac parte. ff. unde cognati. l. prima. §. sed si vulgò. ff. ad Tertulianum. §. nouissimè. Institur. eodem titulo. regia l. nona Tauri, eo maxime, cum inter hos spurios ex parte matris sit agnatio, etiam quo ad successionem, cum mater semper certa sit, ipsaque natura eos coniungat: Doctores explicant in lege, cum legitima. ff. de statu hominum. Ludouicus Bolog. ad Matthesianum in tractatu quem prodidit de successione ab intestato. §. hæc est secunda conclusio. Tamen si mater exsternate nobilium illustris sit. Et in ea specie ita respondit Baldus in lege quisquis. C. ad legem Iuliam maiestatis. & in l. prima. C. qui accusare non possunt. in verbo, quo ad secundum articulum. expressim definiens spurios posse necem matris suæ vindicare, accusationemque proponere contra criminis authorem. Et omnium diligentissimè idem professus, dilatarando chartas quam plurimis remissionibus.

Verissimum esse existimat Alexander in l. ex pacto. §. si quis rogatus, numero quadragesimo primo, ad Trebellianum. cui ex nouioribus se subscripsit Iacobus Villalpanus in interpretatione l. 22. titulo primo, particulæ septimæ. §. quadragesimo quarto. numero octauo. Ipse eorum sententiam intelligendam fore opinor in his spurij, qui non sunt nati à matre, quæ propter coitum hunc potuerit accusari: siquidem & in ea specie matri non succedunt, nec accusandi munus necem ipsius matris competit, ex his quæ congerunt Doctores in l. nona Tauri, & Bologoninus præcitato tractatu, tertia parte, articulo tertio, de successione transuersalium.

Et quis coitus dicatur damnatus, & punibilis à lege, explicat

explicat diligenter & accuratè Didacus à Couarruias Archiepiscopus sancti Dominici meritissimus, in Epitome de sponsalibus, secunda parte, capitu. 8. §. quinto. numero decimo quinto. & nos infra pluribus tractabimus. Denique in his casibus, in quibus & filij spurij succedunt, in eisdem agunt accusationemque proponunt: sicuti in ea specie definiunt Imola, & Alexand. in præcitato §. si quis rogatus. l. ex facto. ff. ad Trebellianum.

Ioanna autem Augusta, Caroli Cæsaris mater, in l. 9. Tauri, expressim definit, si coitum damnatum dici eam, ex quo coeunti fœminæ mortis pœna à lege statuta imminet. Quo fit, iure regio filium a coniugato & soluta susceptum matri succedere, quamuis spurius sit, tamen Cæsarem iure spurius natus ex damnato coitu matri intestatæ non succedat, nec etiam ex testamento, licet spurius ex coitu non damnato matri non illustri succedat pariter cum legitimis, authen. ex complexu. C. de incestis nupt. l. si qua illustris. C. ad Orfic. & inibi glossa Accursiana expressim hoc ipsum vult. Cui similis est, & inibi Angelus in §. nouissimè. Institur. ad Officiarium. Decius satis signanter consilio vndecimo. columna. prima. & ante hos Speculator titulo, de successio. ab intestato. §. primo numero 22.

Quibus sanè adijciam coitum damnatum dici, si cum vidua, virgineve stuprum contigerit, ex Ioanne Baptista, & Ang. Aret. his in locis, quibus & antea meminimus: potissimum cum exterioris legis pœna puniantur. §. 2. Institur. de publicis iudicijs. regia l. 2. titulo 19. parte 7. textus optimus in l. si vxor. ff. de adulterijs. Quorum sententiam veritati fauere existimo, si cum vidua, virgineve infimæ conditionis committatur. l. quæ adulterium. C. de adulterijs. Socinus idem professus consilio 212. columna 2. volumine 2. Ludouicus Gozadin. consilio 21. columna 2. & huius sentent. auctores habeo præter hos, Baldus consilio 206. volumine tertio, ex nouioribus Aymon. Sabilinum consilio 166. columna 2. & isthæc sententia etiam eò tendit, vt stuprum hoc punibile sit, si cum vidua inhonesta rem habeat, l. si vxor. ff. de adult. Quòd si honesta sit, etiam si sit infimæ conditionis, stuprum commissum punibile omnino esse ex neotericis præter alios, existimat Steph. Bertran. consilio 158. vol. 3. ex quo id sequitur, coitum inter à lege coniugali liberos, cum lege aliqua

aliqua exteriori non puniatur, non esse damnatum, ex Bart. in l. fin. colu. 2. ff. de his, quibus ut indig.

Hinc etiam deduci videtur, coitum † inter solutam, & scris insignitum ordinibus, cum poena exteriori nullibi puniatur, filios ex eo natos matri succedere, Matthæus Afflict. in constitutione. Neapolita. titu. 82. colum. 2. à cuius sententia ipse libenter discedo, quippe qui existimem prorsus contrarium. Cum constet, quàm exosa fuerit canonibus clericorum proles, cum & coitus hic adulterinus appellatur, gloss. verbo, adulterinus, in capi. per venerabilem. qui filij sint legitimi. communiter ibi recepta, ubi Abb. numero 32. Hanc copulam damnatam dici existimat glo. in Pragmatica sanctione, tit. de concubinarijs §. ipsas. verbo, arcere. Abbas in capit. innotuit. de elect. Nicolaus Vbalensis de success. ab intesta. quarta specie filiorum. Et argumento optimo his deseruit textus in cap. cum olim. de clericis coniug. Et conuestiri posset ex concilio Toletano 9. cap. 10. quo sancitum fuit, filium ex coitu clerici & foeminae liberae seruum effici ecclesiae: cuius & Gratianus meminit in cap. cum multæ 15. questione 8. Marcus de Mantua libro. 8. obseruationum legalium, obseruat. 74. Duenas in regu. 345. fallent. 12. ex præcitato textu. Romanus singula. 520. nimis licentiosus adnotauit clericorum filios esse ecclesiarum seruos, & ad id miris laudibus illum textu. refert, & in errorem Romanum lapsum esse constat. Quod si ipse verba illius text. à capite ad calcem perpendisset, non ita audaciter plus æquo loquutus fuisset: cum tamen illa constitutio de clericorum coniugio natis loquatur, sicuti & Abbas in cap. 1. colum. fin. de treuga & pace. eam Pontificiam sanctionem intellexit. & regia l. in his regnis insignis. 3. titu. 21. part. 4. Et ut obiter agam. gloss. in præcitato capit. cum multæ. asseuerat id abrogatum esse, atque euanuisse † per disuetudinem, & hos filios clericorum ecclesiae seruos non effici: cui similis glo. est in capi. dominus. in verbo, repellitur. 56. distinct. cuius meminit Abbas. nume. 15. in cap. cum sit, de foro competenti. & in præcitato ca. primo, de treuga & pace. decisionem prædictarum glossarum sequitur Gulielmus Benedictus, in capit. Raynutius. in principio, numero 21. de testamentis. Duenas in regul. 366. Lectorem tamen admonitum esse velim, quo ad concilium Toletanum, cuius & paulò antea mentionem fecimus, nimis corrupto

Ludovici
Romani
lapsus.

corruptè, ac deprauatè inscribitur: nam dum legitur, super innocentia, oportet scribere, super incontinentia. Cæterum dum Gratiani codex habet referens eundem concilium Toletanum firmari, legi debet reformari. Rursus, dum legitur, aliena pollutione, magis integer sensus est, si legatur, tali pollutione: quæ omnia ex Speculatore in tractatu de concilijs 2. par. tit. 46. adnotanda sunt ac restituenta ex ipso conciliorum Codice.

Ex his constat filios † spurios clerici in sacris ordinibus 3 constituti, tamen si mater sit soluta à vinculi voto, à legeve coniugij matri minimè succedere, ex Bermondo Choueronio in tract. de publicis concubinarijs, pagi. 356. Nec existimo regia lege Tauri. 9. id esse sublatum: & inibi Lopus numero 37. potissimum cum ex mente eiusdem legis constet nihil in ea specie diuersum à iure veteri sanciri. cum & regia lex vetus, quod & nos paulò antea adnotauimus, sentit: idem probat l. 22. titulo 3. libro tertio. ordinan. quod si filius spurius ex clerico in minoribus constituto sit natus, etiam si beneficium ecclesiasticum habeat liberos hos matri succedere existimamus, tamen si Suarez in l. 1. tit. 6. libro 3. Fori, colum. penultima, iure Regio, & Cæsareo vtrò citroque contrarium probare nitatur, imò regia lege filios hos naturales esse constat, ex Bald. in l. parentes ff. de in ius vocan. & hanc sententiam veritati magis fauere existimat Ioannes Andrej. in regula, sine culpa. col. 8. de regulis iuris. libro 6. Bald. in ca. 1. §. naturales. si de feudo fuerit controversia inter dominum & agna. vafal. Præposi. in capit. tanta col. 9. qui filij sint legit. Nicol. de Vbal. in tract. de success. ab intest. colum. 20. & glo. pragmaticæ sanctionis præcitata, verbo, arcere. existimantes omnes in filio nato ex soluto & soluta, tamen si solutus in minoribus sit constitutus beneficiumque obtineat. id locum vindicare, etsi Bart. in clerico in minoribus constituto ecclesiasticum beneficium habente contrarium asserat in l. pen. ff. de concub. Lud. de Sardis in tract. de legitim. 2. par. §. de legitimatione per subsequens matrimonium. quæst. 3. Anto. Rosel. lib. 1. legitimatio. colum. 4. Io. Lop. in l. 9. Tauri, num. 89. idem in cap. per vestras 3. notab. §. 21. nume. 21. de donat. inter vir. & vxo. ubi hanc Barto. opinionem falso tribuit Ioan. Andrej. in dicta regula, sine culpa. atque ideo si consideremus pontificum ius in vtroque foro moribus receptum, regia Tauri

Taurina constitutione comprobatur, filij hi verè naturales sunt, sicuti etiam constat ex his iuris professoribus, quos aduersus Bar. paulò antè citauimus.

34 Rursus ¶ coitus damnatus dicitur, qui punitur, aliqua lege exteriori, & humana. textus in authentica, quibus modis naturales efficiantur sui §. finali. Bartolus in l. finali. colum. 2. ff. de his quibus vt indignis. quinetiam coitus cum concubina legitima alterius cum puniatur lege exteriori, damnatus censetur l. si vxor §. inter liberos ff. de adulterijs. coitus etiam cum moniali l. si quis non dicam rapere C. de Episcopis & clericis, capit. si quis non dicam. de pœnitent. distinct. 1. itidem inter dominam & seruum coitus. & pleraque alia his congerit Ang. in §. nouissimè. colum. fin. ad Orficiatum. Instituit. Io. Bapt. de sancto Seuerino in d. l. si qua illustris. fol. 2. col. 1. ex quibus pleraque alia addere possem his, sed nunquam animo sui complexus aliorum dicta transcribere.

Ex quibus insigne dubium censeo, an & coitus inter solutum & coniugatum, damnatus Cæsarium iure sit censendus, & Paulus Castrensis non esse hunc coitum damnatum asseuerat consi. 34. nu. 4. vol. 1. Alexand. consi. 139. volum. 1. Socinus signanter consi. 148. volumin. 1. colum. 2. Aymon consil. 166. colum. 1. tametsi perperam ea in re dubitauerit Decius consi. 311. & cum hic coitus aliqua pœna per legem exteriorem minimè puniatur, ex l. 1. C. de adult. coitus hic non censeatur punibilis. Et nos paulò antè adnotauimus, quasi per transennam, supra num. 30.

35 Verum enim uerò ipse in contraria sum sententia, ¶ quinetiam coitum, inter solutam, & coniugatum puniendum esse: & nemo sanæ mentis desitebitur, ex eo, quòd maritus & vxori iniuriam isrogat, teste Bal. in dicta l. 1. C. de adulterijs. & hunc coitum regia lege inter damnatos esse numerandum, probat lex 24. titu. 3. libro primo, in ordinationibus regijs. & idem recenset Ioannes Baptista in dicta l. si qua illustris. fol. 3. columna 2. quamuis non desiteatur, frequentius recipi priorem sententiam. Angelus, Arcetius in dicto §. nouissimè. colum. fina. hanc tamen ultimam veritati magis fauere existimat Decius consi. 206. quorum sententia an conuestiri posset, cum hic coitus sit verè adulterinus, ex dicta l. 1. C. de adult. Thomas & Caieranus 2. 2. quæstio. 154. art. octauo. idque definiri posset: ex definitione adulterij, argumen-
tum

tum assumo, cum sit coitus mentalis, vel realis, per quem alterius thorus violatur, c. lex illa §. adulterium 36. quæstione prima l. inter stuprum ff. de verborum significat. l. inter §. 1. de adulterijs. Diuus Thomas 2. 2. quæst. 144. articu. 8. glos. in rubrica C. de adulterijs. Doctores communi consensu in rub. de adult. extra.

Ex his etiam definiri poterit, quòd & semel negotium nobis fuit, ¶ natum ex punibili coitu, ex coniugata nempe, ex 36 cuius consortio ac coitu pœna incurritur mortis, ex l. 8. Tauri. existimandum esse ex punibili coitu natum, nec posse matri succedere ex testamento, neque ab intestato, ex his, quæ congerit Bologn. ad Matthæum Matthesil. in tracta. de success. ab intestato 3. parte 3. articulo, de successio. atque ideo necem matris defunctæ accusare non potest, ex Alex. & Imola in dicto §. si quis rogatus l. ex facto ff. ad Trebellianum. tametsi pro contraria parte, obstare videatur Baldi doctrina in l. data opera. col. 15. nu. 114. C. qui accu. nō poss. definiens adulterij crimen nō esse capitale, tametsi adulterum & adulterā criminis reos marito occidere liceat: non tamen id necessitate, cum & eis parcere possit, sicuti definitum est ex l. 1. tit. 7. libro quarto, Fori, quæ existimat marito tradendos fore adulteros, vt pro libito voluntatis faciat: de seruis criminis reis, gloss. in l. accusationis C. quod metus causa. cuius meminit ad id Ias. in l. qui seruum. ad finem ff. de verborum obligat. Et fortissimum huic rei argumentum præstat, id quod ex voluntate pendet, non existimatur esse ex necessitate l. sepe audiui Cæsarem ff. de officio præsid. l. non quicquid ff. de iudicijs. Quo fit non esse expressim sancitum coniugem adulteram occidendam fore, tametsi maritus possit eam occidere: & ad stipulari videtur Baldi sententia in l. 1. nu. 23. C. de hæred. instit. de bannito verba agens: & ex his constat, donec mater ultimo supplicio afficiatur, hunc adulterinum filium posse necem matris suæ vindicare, sicuti & alius spurius: ex nouioribus se subscripsit Iacobus Villalpandus in interpret. l. 2. tit. 1. par. 7. §. 44. nu. 11.

His etiam & illud obuium est duos fratres ex eodem patre conceptos, à diuersis concubinis tempore distincto in contubernio retentis, nec iura quidem agnationis nec etiam cognationis habere, atque ideo non competere eis mutuam successionem, Specul. tit. de success. ab intest. §. primo, versicu. quid

quid de natis. nu. 19. Bar. in auth. quibus modis naturales efficiantur sui §. si quis igitur. nec interempti fratris nec vindicare, nec accusare posse constat, cum & alij, qui succedere non possunt sibi inuicem, nec defunctorum necem vindicare: hoc equidem iure Cesarum locum habet, at iure regio sublatum esse constat ex regia l. fin. tit. 13. par. 6. & que inibi interpretes non inconcinne tradunt.

S V M M A R I V M.

- 1 Minimè pacem inire posse tutorem nomine posthumi, antequàm in lucem procedat. & nu. 5.
- 2 Qui in utero sunt, nec super terram esse censentur, ex Papinio, Seneca, Plinio, aliisque authoribus desuntur.
- 3 Si ab oppidanis ciuibus statuto municipali cautum sit, quod pro quolibet lupo, qui in nemore capietur, certa pecunie quantitas danda sit: minime pro factibus, qui in utero lupa sunt, pecunia debetur. Itidem nu. 4.
- 5 Anima sola hominem non facit sine corporis perfectione, & organizatione.
- 6 Nutricem matris loco haberi ex Euripide, et Plauto, Homero aliisque authoribus constat itidem nu. 7. & 9.
- 8 Alumnum minime posse nutricem in ius vocare absque venia.
- 10 Munus accusandi mortem nutricis alumno nequaquam competere.
- 11 Alumnum & nutrix inter sese inuicem non succedunt.
- 12 Nutrices esse idoneas in alumnerum causis.
- 13 Monasterium inire posse pacem super nece monachi defuncti, cum iura sanguinis monachus retineat.
- 14 Testamentum prius conditum per monachum, monasterium reuocare posse, palam est.
- 15 Iniuria monacho illata, monasterio censetur facta, & iniuriarum actione experiri posse dubio procul constat.
- 16 Patri monachi interfecti compositionem mortis deberi, ex frequentiori doctorum calculo receptissimum est.
- 17 In ultimis testantium voluntatibus monasterium loco filij censerit, non etiam in contractibus.
- 18 Monachum & seruum equiparari, eque lance, equoque libramine.
- 19 Canonicorum regularium consanguineis munus accusandi mortem, ac pacem ineundi, competere.

20 Filium

- 20 Filium super nece defuncti patris vindicanda Abbati preferri monasterio.
- 21 Quod ex iniuria illata acquiritur, non censetur pena, sed pretium vindicte.
- 22 Pecuniam ex compositione monachi interfecti, filios ipsos concernere potius, quam extraneos heredes.
- 23 Intra probationis annum, interfecto monacho, consanguineis ipsius munus vindicte competere.
- 24 In labem excommunicationis incidere, qui violentas manus in nouitium ante professionem iniecerit, dubio procul constat.

Adhuc inquiritur circa legem 22. titulo 1. parte 7. circa quam salebrosæ quoque iuris species inter transactionum spineta declarantur.
Cap. XLII.

Prestat, cum & accusandi munus, & necesse defuncti vindicandi suis heredibus competat, & is posthumus necdum suus est l. prima §. toties. inibi, inter suos heredes futurum erit. & rursus in §. sed et si. ibi, suus futurus sit ff. de vetre in posses. mit. l. posthumo. ibi, qui sui futuri essent, si viuo patre nati essent C. de collat. & inibi expressim ad id norat Ias. & Decius itidem in l. tertia C. de posthumis heredibus instituendis. Baldus in l. si pater C. de liberis præteritis. & inibi l. cum posthumus ff. de liberis & posthumis. Admodum suffragatur Imperatoria decisio in §. cum autem. Instituit. de tutel. vbi definitur, ut si viuis parentibus nascerentur, sui heredes fierent: nec & is heres esse potest, donec in lucem prodierit, Bald. in l. cum quidam. col. 1. C. de institution. & substitut. & in auth. ex causa C. de liberis præteritis. nec in potestate patris dici potest, ex l. vlti. ff. de collation. textus ad id omnium celebris in l. vlti. ff. de assignand. libertis. nec t & is vterus ad partem hereditatis admittitur, donec prodierit in lucem l. vtrum. in prin. ff. de rebus dubijs. inibi, ut quis heres nondum sit l. antiqui ff. si pars hereditatis petatur l. si heres ff. familie heriscundæ. quam in ea specie expendunt Bal. & Cinus in l. si nemo §. vlti. ff. de testamentaria tutel.

Hereditas dici non potest, donec nascatur.

Tertio, & illud innititur, infans dum in utero est, nondum pupillus dici potest l. non est pupillus ff. de verborum signific. Quia vterus non solum homo non est, sed nec animal quod
Z Z que,

que, ex glossa in l. qui in utero. in 1. ff. de statu hominum. per textum in l. prima §. si quis proximior ff. unde cognati. Cui sententiæ se subscripserunt Empedocles, Herophilus, Diogenes, & Stoici omnes apud Plutarchum libro quinto, de placitis Philosophorum. Baldus post hos in dicta l. tertia. & in tractatu scismatis, columna decima. versiculo, amplius sciendum. & in l. prima columna nona C. qui admitti. Cui & Ias. se subscripsit in l. quod quis ff. de conditione indebiti. & in l. si ita legatum §. illi si volet. ff. de legatis primo, & in l. prima. col. 2. ff. de condit. causa data. & nos aliqua de his cōiecimus supra c. 26. nu. 8.

Quartò suffragari videtur, cum & infantes, qui in utero sunt, in rerum natura nec utique censentur esse, ex Cæarea decisione in l. quod in rerum ff. de legatis primo. & in l. interdum ff. de verborum obligation. l. ubique. in principio ff. de ventre in possession. mittendo l. si pater ff. de solutionibus l. sed et si plures §. si plures ff. de vulgari. Nec aliquo iuris apice pro contraria parte deseruire videtur text. in l. vel viuo ff. de suis & legitimis hæred. & l. qui in utero. in prima & secunda ff. de statu hominum. definiens, qui in utero est, perinde est, ac si in rebus humanis esset l. intelligendus ff. de verborum signification. ubi intelligendus est mortis tempore fuisse, qui in utero relictus est, glossa & Bartolus in l. illud §. ultimo ff. de bonor. possess. contra tabulas. ubi infans, qui in utero est scripto hæredi ad contra tabulandum editum aperit. Baldus in l. si pater. opposit. nona C. de institut. & substitut. Barto. in l. venter. columna prima. de acquirend. hæredita. & is hæres institui potest l. placet ff. de liber. & posthu. l. vlti. cum alijs C. de institut. & substitut. Guipo Papa consi. 60. dubia illicita. in 3. dubio. & rursus consi. 176. pro definitione. dubio 4. eiq; legari potest l. si quis in quartam §. si quis l. qui filius. in princip. & in §. si quis ita ff. de legat. 1. & ventri quoque restitutio in integrum competit l. etiam ei ff. de minor. cuius etiam meminit, & ad id miris laudibus expendit Bal. negans esse alibi, in rub. de in integr. restitut. ad si. in antiquis. Quibus ut satisfaciam, posthumus improprie pro nato habetur, sicuti & doct. definiunt his in locis, quibus & antea meminimus. Rursus & qui in utero est, tunc demum pro nato censerit, cum de ipsius favore & iure quaeritur; alijs autem non prodesse, antequam nascatur l. quod diximus ff. de

de verbo. signifi. ac nec ipsi quidem parenti, ex l. 2. §. remittit. versiculo, qui autem in ventre est. & inibi Bald. ff. de accusatio. tuto.

Rursus & quintò huic sententiæ robur affert, infantes qui in utero sunt, nec super terram esse censentur, Henri. Boich 2 in cap. maiores. extra de baptismo, textus ad id omnium præstantissimus, cuius & ipse non meminit in d. l. 3. C. de posthu. heredi. institut. definiens eos tantum primùm cadere in terram, qui nascuntur l. interdum ff. de verborum obligat. l. quod in eorum ff. de legat. 1. Et ut obiter agam, in terram cadere, pro nasci, apud veteres authores ponitur, sicuti ex Papinio libro primo syllabarum in Epithalamio Stellæ & Violantillæ inscribitur.

Tellure cadentem

Excepi, foniq; sinu.

Et lib. 5. eiusdem operis,

Tellure cadentem

Aspexi, atque vultum genitali carmine fovi.

Ad hunc quoque morem & Seneca meminit in libro, quem publicum fecit, de moribus, Omnes infantes terra nudos excipit. & Plinius libro septimo, in principio, hominem tantum nudum, & in nuda humo natali die abijcit ad vagitus, &c. Cuius etiam meminit Politianus Miscellaneorum capitu. 89. quo in loco lectorem admonitum esse velim, inibi Marianus corruptè citatur, Marcelli loco, cuius rei meminit diuus August. lib. 4. de ciuitate Dei, capitu. 11. dicens, ipse opem ferat nascentibus, excipiente eos sinu terræ. Varro libro secundo de vita patrum, & Feltus & Macrobius lib. 1. Saturnalium, c. 10. & Papinius, libro 2. Sylvarum in Genethliaco Lucani:

Natum protinus, atque humum per ipsam,

Primo murmure, dulce vagientem

Blando Calliope sinu recepit.

Et Macrobius eo libro Saturnalium, capitu. 12. tradit ex Cornelij Labeonis sententia, Maiam deam terræ esse. & Alciarus tamen selectissimus in his indagator antiquitatibus fuerit, in l. hominis ff. de verbor. significat. horum tamen non meminit.

Sextò & illud suffragatur Baldi sententia in dicta l. qui in utero ff. de stat. hominum. & in l. prima C. de liberali causa.

Z Z 2 definiens,

definiens, si t̄ præmium pro quolibet lupo, qui in certo nemore capiatur, decretum fuerit ab oppidanis ciuibus, sicuti & passim fieri solet, minimè pro fœtibus, qui in vtero lupæ existunt, præmium debetur: ex nostris hanc sententiam adstipulatur Ioannes Andræas in c. sicut. col. 2. & inibi Felin. de homicidio. Imola & Alex. in l. lege Falcidia placuit ff. ad legem Falcidiam. Ange. Aretin. in §. cum autem. Institut. de tutelis. Alciatus nec admodum grauatus his accedit in l. quod dicitur ff. de verb. signi.

4 Septimò, isthęc sententia stabiliri posset, si t̄ ex statuto vectigal imponatur pro quolibet animali, nihil esse soluendum ex eo, quod in vtero est, Baldus in l. vltima, ad finem C. de liberali causa. Angelus & Alexander, & neotericorum maior pars, in præcitata l. in l. Falcidia placuit. Platea in §. cum autem. quem legit cum §. permissum est. Institut. de tutelis, columna prima. Alciatus in præcitata l. non est pupillus. & ante hos signanter Bertachinus Firmianus in tractat. de gabellis, in 5. quæstio. octauæ partis principalis. Baldus in dicta l. cum inter C. de fideicom. libert. existimans in vtero existens, nec utique represalias debere, & vt obiter agam represalias (si Alciato fides adhibenda est, in l. prouinciales ff. de verborum signifi.) veteres clarigationem vocabant. Itidem in Epistola liminarij C. ad lectores, idem existimat: mihi tamen in ea specie longè alia mens est, & ratio ex Liuiio ab Vrbe condita, libro octauo, clarigationem aliud esse existimat. & Plinius libro 22. capit. primo, & Alexander ab Alexandro libro Genial. quinto, capi. tertio. Petrus Crinitus libro, quem prodidit, de honest. disciplina octaua, capi. tertio. & ex nouioribus Budæus in adnotatione poster. Pandect. in l. aut facta §. euentus ff. de pœnis. quo in loco etiam id genus prehensionis dici apud Græcos Androlesiam, vel etiam Androlesum, authoritate Demosthenis aduersus Pollucem tradit, & Latine pignoratio vocetur, ex Gregorio decimo, in ca. 1. de iniurijs. libr. 6. ibi, pignorationes, quas vulgaris locutio represalias nominat, &c. quam locutionem nostræ classis viri sequi malunt: & id quidem perperam, sicuti ex linguæ Latine limatis authoribus damnatum fuerit.

Octauò, & huic sententiæ suffragatur, qui in vtero est, nondum homo est, ex Baldo in dicta l. si pater. & l. 2. in prin. C. de posthumis heredibus instituendis. tamen, inquit, habet

habet t̄ animam rationalem infusam, nihilo secius sola anima non facit hominem sine corporis perfectione & organizatione, ex Ioanne Andræa in capi. sicut ex literarum. columna secunda, de homicid. & nos in ea specie aliquot tradidimus capitulo. 26. nume. 8. Cum & his ex Concilio Neocesariensi, cap. sexto, & cap. 54. capitulorum Græcorum synodorum à Martino Baccarensi episcopo collectorum, baptizari nec debet, nec potest, qui in vtero est. glossa in capit. si ad matris. de consecrat. distinctione tertia. textus in capit. qui in maternis, & inibi Archidiaconus eadem distinctione. Angelus à Clauasio in verbo, baptizari. in principio. Alexander Alensis scholasticorum facile princeps Theologorum, in quarta parte summæ, quæstione 17. membro secundo. Richard. & Bonauentura in quarto sententiarum, distinctione sexta: ille articulo secundo, quæstione prima: hic articulo primo, quæstione prima primæ partis: Quo in loco interpretum frequentior pars sequuntur Dominicum, Archid. in capit. baptizari, de consecrat. distinct. 5. quibus ipse animum induco meum, in vtero existens, nec eius tutor, non possunt pacem facere cum interfectoribus patris huius posthumi, ex Bal. & Cino in d. l. 2. §. vlt. ff. de testam. tut. & Ias. qui expressim id adnotat in l. pactum curatoris. ad fin. C. de pact. Et si in ea specie longior tui, quàm quorundam fortassis stomachus ferat, veniam, hoc nomine precor, si prolixiori stylo nonnulla prosequi videar: sed cum ista toties in scholis ventilentur, & per multos sæpe dies disputentur, operæ pretium me facturum duxi, si paulò diligentius enarrem: nec ob prolixitatem negligenda puto, si vtilitas inde aliqua dilucidus sensus hauriri possit. Reliquum est, ne ab instituto & recto deuiemus ordine, prout ad rem, de qua quæritur pertinet, & illud extricare, cum aliquantulum plaris difficultatis habeat, & in obscuro hucusque fuisse videtur, an & hoc ius competat ineundi pacem alumnis? & prima fronte competere constat, cum alumnos nutrices proprijs vberibus educant, & nutrix sic veluti altera mater, sicuti ex Euripidis sententiâ constat apud Stobzum serm. 76.

Ipse educatio inter homines frequenter maiorem vim amoris excitat, quàm ipsa generatio prolis.

Et rursus ex eodem Euripide.

Fortassis ad vlnas & pectus meum saltitans lusitabit, & basio-

rum frequentia cor meum sibi conciliabit. Hinc enim inter mortales maxima vis amoris est. Plurimum pollent, o pater, huiusmodi conuersationes.

¶ Et id constitutissimum est, quod nutrix sit veluti altera mater, uti constat ex Plauto in prologo Menegni.

*Adeo formua simili pueri, ut mater sua
Non internosse posset, qua mammam dabat:
Neque adeo mater ipsa, qua eo pepererat.*

7 Et apud Homerum libro 18. Odyssæ, † Eurimone nutrix Penelopes ipsam filiam Penelopen appellat. & rursus libro 23. Odyssæ. Quibus conuenit, vis significationis verborum scientissimus, & linguæ Latinæ benemeritus. Nonius Marcellus, matrem pro nutrice sepe numero accipi tradit, & Alciatus in l. vltima. verbo, matris. C. de in ius vocando. quibus admodum & Virgilij locus conuenit, de Lupa verba agens, quæ Remi & Romuli nutrix fuit:

*Stirpis ab Ascanio, pugnataque in ordine bella
Fecerat, & viridi foetum Mauortis in antro
Procubuisse lupam, geminosque hinc vbera ciecum
Ludere pendentes pueros, & lambere matrem.*

Et rursus Virg. lib. 6. Aeneid. alumnus pro filio vsurpatur.

Necnon & Titon terra omnipotentis alumnus.

Et inibi Seruius scribit, Tytion filium terræ fuisse, & secundum aliquos à terra esse nutritum: quo fit Virgilium verbum, alumni, elegisse, quo vtrunque significaret: & his conuenit textus in l. si minor. cum alijs. ff. de manumiss. vindict. vbi definitum extat, minorem viginti annorum, qui manu mittere seruum non potest, nihilo secius poterit nutricem & alumnus, sicuti patrem, & matrem, filiam, sororemque, & est textus in §. eadem lege, versiculo iuste autem. In sit. qui manu mittere non licet. Quo in loco, & Angelus Arerinus in ea est sententia, alijs sanguine coniunctis alumnus æquiparari, atque alumnus esse de familia asseuerat Angelus ex textu ad id omnium præstantissimo in l. sancimus. C. de nuptijs. in quo lectorem admonitum esse velim, Angelum in illius text. allegatione in errorem lapsus esse: cum etsi duæ sint leges eiusdem iurij in eodem titulo, nullibi tamen id probatur: tamen est text. in l. si quis alumnus. eo. tit.

Cæterum & illud obuium est, quod & Alciatus asserit in 8 d. l. vltim. C. de in ius voc. alumnus non posse vocare in ius nutrice

nutricem absque venia, text. in l. i. ff. de obseq. à liber. & libr. præstandis. vbi hæc scribuntur verba, in §. vltimo, eiusdem legis indignus militia iudicandus est, qui patrem & matrem, à quibus se educatum dixerit, maleficos appellauerit: cum & nomine patris & matris, educatorem inibi intelligendum esse existimat Alcia. & amorem nutricum, naturalium parentum amorem vincere. & Papinianus libro 2. Sylvarum In Epicedio in Glauciam, multis carminibus profequitur.

*Fac mihi sanctorum venia, dixisse parentum
Tuque oro natura signas, cui prima per orbem
Iura animis sociare datum, non omnia sanguis
Proximus, aut serie generis demissa propago.
Alligat interius noua sepe accitæq, serpunt
Pignora connexis, natos genuisse necesse est.*

Et rursus inquit,

*Nec senior Peleus natum comitatus in arma
Troica, sed charo phœnix credebat alumno.*

Et non semel lex facit similem matri alumnus, † ut ex l. prima. §. consequens. ff. de suspectis tutor. nec alumnus potest eum, à quo educatus est, accusare, ex Cæsarea decisione in l. iniquum. C. de his qui accus. non pos. & quandoque testatrix alumnus filio fratris antepone, ut in l. vxorem. §. Seium. ff. de lega. 3. l. alumno. ff. de alimentis legatis. l. Stichus. in princ. eod. tit. l. quædam cum filium. ff. de verborum obli. l. à filia. §. i. ff. ad Treael. ex quibus pleraque in alumnus constat, & in l. qui habebat. §. peto. de lega. 3. l. is verbis. §. alumnus. eodem tit. l. liberto. §. largius. l. codicillis. §. Stichus. ff. de annuis legat. l. qui vxori. §. idem testator. ff. de auro & argento legato. l. pen. §. vltimo. ff. de probationib. & pater non potest reniti quin filia nubat filio eius, qui eam educant. l. patrem. C. de nuptijs. & ex minus solenni voluntate restantium alūnis legata debentur. l. in testamento. ff. de fideicommiss. libertatibus. & inter alia educatores possunt petere tutores dari, ex l. si minores. quæ est. 2. ff. qui petant tutores. Et his alia pleraque congerere possem, quæ iustū profectò tractatum exigent: ipse tamen in contraria sum sententia, & existimo non posse pacem alumnus inire: quam rem ego diligentius explicandam assumpsi, cum in nonnullis interpretes nostros delirasse dignouerim. Et primò, nutritores, & nutrices patres non esse, tamen vicē parentū obtineant, uti constitutissimum est

ex l. si quis alumnam. præcitata . ubi inquit, nec enim homo sic impius inuenitur, ut quam aq in initio loco filia habuit, &c. quæ verba perpenſa Imperatoria deciſione, non veritatem, ſed fictionem ac improprietatem denotant, ex Bal. in proœmio Digeforum, col. vlt. in princip. & ex linguæ Latinæ authoribus Seruius aperta fonte offendit, enarrans illud Virgil. carmen præcitatum.

Secundò, & illud huic rei maximo iuris apice deſeruire videtur, † cum hi inuicem non ſuccedant, ex l. nutritoribus. C. communiz de ſucceſſio. quo in loco Bald. & Bartol. idem exiſtimant, itidem Bald. in l. cum in eo. ad fin. ff. de pactis. & in l. si quis filio. §. eius qui. ff. de iniuſto teſtamento. text. ad id omnium optimus in capi. trãſmiſſe. qui filij ſint legitimi, ex quo Abbas nominatim notabili primo exiſtimat nutritorem minimè teneti alumnum inſtituere, ut filium, nec verſa vice, educatus legitimam relinquere educatori, ex l. ſancimus. inibi, omnia quæ habuerint. C. de infantibus expoſitis. & inibi Bal. expreſſim id adnotat.

12 Poſtremò & verbo non amplius addam, nutrices † teſtes eſſe idoneos in alumnorum cauſis, ex Bald. in l. parentes. columna 2. & inibi Salicetus. C. de teſtibus. Barto. in l. de tutela. poſt principium. C. de in integrum reſtitur. & huius ſententiæ authores habeo Albertum Malateſt. in eo tracta. quem prodidit de teſtibus. in prima parte primæ partis, columna octaua, verſic. vlt. dubitatur. Lanfrancus ab Oriano, in cap. quoniam contra. de probat. in materia teſtium in cauſa filiorum. & in ea ſpecie nec habere locum in alumno ſenaruſconſultum Syllanianum, probat textus in l. i. §. domini appellatione filius familiars. ff. ad ſenaruſconſult. Syllania. & inibi Barto. & Bald. exiſtimant, tamenſi caſtrum patris liberis proſit etiã emancipatis, nec vti que tamen alūnis, quibus exiſtimo munus accuſandi alumnis nequaquã cōpetere.

13 His quæ proximè diſcuſſimus, accedit & illud ſatis præctis obuium ad interpretationem, legis regiæ 22. titulo 1. parte. 7. quæ de tranſactione delictorum agit, an † & monaſterium pro monacho interfecto pacem inire poſſit, atque pecunia ex tranſactione facta Abbati, ac monaſterio ſolueda ſit? & ſunt, qui exiſtimant, cum loco filij cenſeatur ex his quæ adnotant doctores cōmuni conſenſu in ca. in præſentia. de probat. & in authē. ingreſſi. C. de ſacroſanct. eccleſ. gloſ. in l. si ita

l. si ita quis promiferit. §. ea lege. verbo. intereſt. ff. de verbor. obligat. ubi definitur, prohibitus alienare emphyteuſim, poſteſt vti que in monaſterium alienare, cum loco ſuorum habeatur ex text. in §. ſed & hoc præſenti. in authen. de ſanctiſſimis epiſcopis collat. 9. vnde deprompta eſt authenti. niſi rogati. C. ad Trebel. Speculator in titul. de locato. §. nunc aliqua. verſiculo 153. ubi ſcribit, quòd ſi quis pro ſe & ſuis filijs feudum acceperit, atque deinde monaſterium ingrediatur, in monaſterium feudum tranſire, De quo tamen, quia non eſt præſentis ſpeculationis, videto Imol. & Abbas. & neotericos in præcitato capitulo in præſentia. & vt obiter agam, gloſſa in dicto §. ea lege exiſtimat, etiam in re certa monaſterium loco filij haberi: cuius meminit pro ſingulari miris laudibus Petrus Anchara. conſilio 420. quidam Antonius. colu. 3. verſic. hoc præmiſſo. & Bald. in ca. pen. col. 1. extra de præſcriptio. is idem in cap. cum in magiſtrum. de electio. Et conueſtiri poſſet, cum & monachi iura ſanguinis retineant, ex Lupo allegatione 109. in quaſtion. propoſita. Abb. in cap. quia nos. de teſtamen. itidem in cap. 2. ad ſina. de poſtulando. atque etiam ſuitatis iura, ex l. Deo nobis. §. hoc etiam. & inibi Bald. col. vltima. C. de epiſcop. & cleric. Bald. in l. cum in adoptiuis. C. de adopt. Barto. in authen. ſi qua mulier. columna 2. verſic. cum autem minuatur. C. de ſacroſanct. eccleſ. Bald. & Angel. in capit. nepotes. ff. de his. qui ſunt ſui vel alieni iuris. Paulus Caſtren. conſilio 203. col. vltima. vol. 1. Rom. ſingulari. 37. Iaſon in l. qui ſe patris. colu. 3. C. vnde liberi, pleroſque alios congerens itidem in l. Gallus. §. ſic ius. colu. 3. de lib. & poſth. & in l. patre furioſo. col. pen. ff. de his qui ſunt ſui vel alieni iuris. atq; ideo monaſterio ius vindicandi mortem monachi interfecti competere, cum etiam competat retractus ius, ex Benedicto in c. Raynutius. verbo, & vxorem nomine Adalaſiam. nume. 220. Chaffæneus in conſuetudinibus Burgundiæ. titulo de retractatu linagier. §. 1. & §. 25. id quidem iure communi. conſuetudinibus tamē Galliæ longè receptum eſt, ſicuti inibi definiunt.

Cæterum huic rei fortiffimum argumentum præſtat authen. ſi qua mulier, & inibi gl. Petrus & Cinus & Caſtren. C. de ſacroſan. eccleſ. definientes, monaſterium † teſtamentū reuocare poſſe prius conditum, Feder. Senenſis conſ. 163. Reſerunt in dubium Rom. conſ. 237. oppoſitionem hanc, Imol. in capitu.

Educatus non tene legitimam relinquere educatori.

11

12

12

13

14

in cap. in presentia. & inibi nouiores, & in l. i. col. 6. ff. de testamen. quibus nec admodum grauatus accedit Benedi. Capra consilio 147. in nomine Domini. quin & Baldus in l. filius a patre. §. 1. & inibi Imol. ff. de hæred. instit. monasterium loco posthumi ceteri existimat.

15 Postremò huic rei accedit iniuria monacho facta, monasterio ceteri facta, eoque nomine iniuriarum actione experiri potest, ex cap. cum desideres. §. fin. de sent. excom. quo fit, pecunia monachi interfecti ex transactione facta Abbati soluenda est, non tamen eius patri. & in ea specie ita respondit Decius nu. 57. in præcitato c. in presentia. & Rom. consi. 450. quæ communis est ex. Alciat. in l. 4 §. Cato. ff. de verbo. oblig. cuius sententiæ & nos meminit supra de iniurijs tractantes. capit. 6. nu. 18. & his ad stipulatur gl. in l. si ex causa. §. Pompon. ff. de minor. asseuerans per monachatum filium liberari, à patris potestate.

Et si multiplex tractatus exponatur magnis præconijs ab omnibus doct. in quo plura extant doctorum respõsa, cuius doctrinam, & antiqui patres, & neoterici adè inuoluerunt, ut nulla ferè eorum sententia sibi constet: & ex his, quæ dubia sunt, nihil verum teneri, nec falsum euertere potest: sed ego in ea specie veriore credo partem contrariam, & rem subtilius inuestigando existimò, monasterio ꝑ nec abbati hoc munus nequaquam competere, sed patri monachi interfecti: atque ideo pecunia ex compositione monachi interfecti patri deberi, & hanc esse communioem sententiam, & veritati magis fauere existimat Boer. decisione 121. numero nono. Federicus. consilio 34. Angelus in l. prima. §. item aud. de iniur. Abbas & glossa, & Felinus in capitulo parochianus. quæadmodum dominus pro iniuria serui illata, ita Abb. agere posset. c. cum desideres. præcit. c. dilecti. de purgat. vulg. & in c. contingit. & inibi Abb. & Fel. col. 3. versic. gl. 1. de sent. exc. & hanc iniuriam monacho illatã posset Abbas remittere, Bal. in l. presentia. ad fi. C. de transac. Alex. in l. pactum curatoris. versic. quid de offensa illata monacho. de pact. quo fit, monachus agere non potest, nisi dum est in statuto de Abbatis licentia, & Abb. ab eo loco esset absens, arg. tex. in l. si longius. §. filius. & inibi gl. & doct. de iud. Abb. consilio 88. volum. 1. Capel. Tolos. q. 88. Felin. cap. cum dilecta. colu. 2. de rescrip. Boer. n. 10. eo in loco, cuius & antea meminimus. Sed

ne vi-

ne videat huius quæstionis nodum onerare materia, non vndique verum, est monasterium loco filij haberi, inter quos & Bar. cõstanter negat monasteriũ vllò casu haberi pro filio: is, inquam, in auth. si qua mulier. & in præcitata auth. nisi rogati. C. ad Trebel. post Richar. Malumb. & inibi interpretum maior pars. idem Bar. in l. si ita quis. §. is cui. ff. de leg. 2. Rom. in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. obli. & Calcan. consi. 7. & rursus consi. 2. colum. 4. Barbat. consi. 13. clementissimi. colum. 7. lib. 1. Ant. in d. c. in presentia. col. 13. & nullibi probatur, monasterium loco filij ceteri, tamen communitè citerur text. pro ea sententia in d. c. in presentia. quod si doct. illius text. verba perpendissent, nõ vtique ad id citarent, cum quod inibi scribitur, nõ est dictũ à Papa statuente, sed parte allegante, vt nouiores omnes ibi adnotarunt: & ante hos signatè Ang. consi. 80. hæc quæstio subtilis est. col. 2. quo fit, ius nõ facere ex Io. And. in c. dilecto. col. 2. extra de præben.

Ceterum & secundò præter doct. ille text. nullo iuris apice pro contraria parte deseruire videtur, cum inibi nec nutu, nec verbis text. dicat, loco filij monasteriũ ceteri, sed tantum hæredis: in quo multum diuersum est hæredis nomine, ceteri filij, quod & Bar. in d. auth. nisi rogati. præc. adnotauit. Rursus etsi ingenuè fateatur doctorum sententia, monasterium loco filij ceteri, id procedit in vltimis tantum voluntatibus, in quibus & iura ad id allegata loquuntur, nõ etiam in cõtractibus, ex Spec. sibi cõtrario in tit. de locat. §. nunc aliqua. versic. 120. cuius ad id meminit Bal. in l. filium, eum defini-mus. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. Sal. in præcitata auth. nisi rogati. vbi Richar. id renuisse asseuerat Iaso. ex nouioribus in l. pactum inter hæredẽ. col. 1. versic. 4. ff. de pactis idẽ in l. quæ delegato. colu. 3. ff. de leg. 1. Ant. in d. c. in presentia. colu. 7. Ang. consi. 235. & id quidẽ in casibus tantum expressis, monasteriũ loco filij ceteri in vltimis voluntatibus, ex Fulcon. consi. 53. quoniã superius Abb. col. 5. in d. c. in presentia. Bal. in præterita auth. si qua mulier. 3. not. & in l. filium eum defini-mus. cuius & paulò antea meminimus. Verum quoque sit in dissensu, eã præferri opinionem, quæ veritati fauet, in qua viri vtiq; maximi nominis alteri ab alteris dissentiunt: nemo ergo in me accerbè ferat, si eã sim opin. secutus, cui rationũ pondus assistit: q̄ si ex literarũ cõtatu quispiã sit, qui mea huiusmodi cõuellere, probabilioraq; afferre cõtèderit, ei (si modò quod

16
Patri debetur pecunia ex compositione monachi interfecti facta.

17

quod tentat præstiterit) assentiar: & quia meus in veritatem amor est, à nostris huiusmodi discedere paratus sum, dum tamen sciam eam rem non verbis ventosis, sed vrgentissimis rationibus esse peragenda.

Ex quo aliqua conijcienda sunt huic communiori sententiæ maximè necessaria: & primò, monacho offenso, eidè munus accusandi vel agendi non comperere, cum pro mortuo habeatur. c. placuit. 16. quæst. 1. c. in præsentia, præcitato, quo fit, accusandi munus minimè comperere, ex Abb. & plerisque alijs in c. cum dilecta. de rescrip. & inibi Fel. ver. monachus,

Et his suffragatur, vulgatum iuris adagium, quod habet, monachum † & seruum equiparari. l. Deo nobis. §. 1. C. de Episc. & cler. at seruus in iudicio esse non potest. l. quod attinet. ff. de reg. iuris. l. seruus. C. de iudi. & in auth. causa, quæ fit cum monacho. C. de Episc. & cler. ergo nec monachis hoc ius competit, quo fit consanguineis monachorum hoc ius comperere ineundi pacem, ac transactionem. Et in ea specie ita respondit. Iacobus Villalpandus in 2. parte repetitionis. l. 22. titulo. 1. parte 7. §. 32. nume. 1. ad finem. nec aliquo iuris apice deseruire videtur illud, monachum haberi pro mortuo, nihilo secius per monachatum agnationis ius non amittitur, ex Bart. in §. nullam. & inibi glo. in §. huius. in authen. de sanctissimis Episcopis. collat. 9. Bald. nume. 6. in l. 3. C. de heredibus instituen. & est text. ad id singularis in l. Deo nobis. C. de Episc. & cler. & quæ ibi nouiores adnotant.

19 Ex quo & illud obuiū est, eosanguineis † canonicorum regularium hoc munus accusandi comperere, ac pacem ineundi. cum & monachorū appellatiōe hi veniant. ca. ex parte. de postulat. & Ias. in auth. ingressi. C. de sacrosan. eccl. Io. Lopius in rub. de donat. inter. §. 16. num. 4.

20 Verum enim uerò propositæ quæstioni, à qua digressi sumus, & illa proxima est, quæ non infrequenter in ijs regnis pertractari solet, tan si pater, & Abbas, & monasterium simul concurrant in accusatione mortis monachi occisi, quis eorum præferatur dubium est, an & ambo simul admittantur? & quid versa vice, si pater monachi occisus fuerit, quis præferendus est in nece defuncti vindicanda, an filius, vel Abbas pro suo interesse? & sunt, qui existiment filium præferendum esse Abbati, cum & is verus sit hæres, ecclesia, monasteriumve iuris fictione tantum. Quam sententiam adstipula-

pulatur Federicus Senensis consi. 174. pro cuius sententia & illud coadiuuat, cum heredum appellatione in dubio filius veniat cap. 1. §. profectio ille. de lege Corradi, in vrbibus feudorum l. ex facto §. vlti. ff. ad Trebellianum cz. 1. de successione feudi. ergo.

21 Secundò, huic sententiæ adstipulatur, † quod quis cōsequitur ex iniuria sibi illata, non censetur pœna, sed pretium vindictæ litem apud Labeonem §. si quis seruo ff. de iniurijs. monasterio sanguinis vindicta non comperit, ex ijs quæ notant doct. in c. sententiam sanguinis. ne clerici vel monachi. vnde & illud sequitur, filium præferendum esse.

Tertiò, pro hac adstipulanda sententia, vbi legis verba sunt dubia, & æquiuoca, naturaliter in dubio, non tamen ciuilitè sunt intelligenda l. si quis ita §. is cui in tempus liberorum ff. de leg. 2. at monasterium iure ciuili succedit monacho l. Deo nobis. de Episcop. & cleric. §. hoc præsent. in auth. de sanctis. Episcop. collat. 9. authent. ingressi. de sacrosanct. ecclesi. filius tamen naturaliter succedit patri l. cum ratio C. de bonis damnat. ergo.

Et hanc sententiā adstipulatur Ant. Butricen. in c. in præsentia. de prob. sicuti refert Fel. col. 6. inibi, versic. & per istam glo. Franc. de Aret. col. 14 post princip. versic. 3. ponit hic. Lectorem tamen admonitum esse velim, Antonium Butricensem inibi corruptè allegasse.

22 Ex quo aliqua conijcienda sunt, huic rei maximè necessaria, pecuniam † ex compositione monachi interfecti potius concernere filios, quàm hæredes extraneos, ex l. quæsitum ff. de sepulc. viol. cum & hoc sit pretium sanguinis & vindictæ quod iurum monasterio non videtur esse honestum, ex glo. quæ argumento optimo deseruit in ca. fraternitatis 12. q. 2. eò maximè, cum iniuria defuncti minimè hæredē extraneum respiciat l. 1. versic. & si fortè & versic. quoties ff. de iniur. & inibi Andr. Barb. col. 61. versic. item referunt hic scribentes. ex tex. in c. 2. de pœnis. Petrus Anch. in c. 1. char. 44. versic. procedo vltèrius. de consi. Pau. Parisi. fol. 15. col. 1. versic. circa quæstionem. in præcitato c. in præsentia. quòd si non extarent filij ex monacho interfecto, tunc quidem bona interficientis applicantur monasterio, atque ideo pacem exigendam esse à filijs, non tamen à monasterio, ex Franc. Areti. in l. pro hærede §. fin. notab. 2. versic. per hæc iura consuluit Federicus ff. de

de acquiren. hæredit, & id etiam competere filijs, ex Barto. in l. filius qui patri. vltima quæstione. de acquiren. hæredi. quia ius vindicandi iure communi ita fœminis competit, sicuti masculis l. sororem. de his, quibus vt indignis l. fœmina C. ad Turpillianum. Ludouicus Romanus in l. 4. §. Cato. & inibi expressim Barb. & Andreas Alciat. num. 194. ad finem vsque de verb. oblig. Romanus & Alexand. in d. l. pro hærede. §. fin. de acquiren. hæred. qui omnes expressim id adnotant, & alias negotium nobis fuit, & nos pleniori trademus manu infra capitulo 46.

23 Et vt obiter agam, monacho † interfecto ante professionem ius vindicandi competere consanguineis ipsius, potissimum cum quis ante professionem minimè dicatur religionem ingredi, ex Bart. in auth. si qua mulier. col. vlti. C. de sacrosan. eccles. Alex. col. vlti. in l. in substitutione ff. de vulg. & pupil. Barb. in clem. 1. col. 7. de elect. itidem consil. 38. difficile. col. 5. vol. nec monachus is, dicitur ante professionem, ex glo. passim recepta in c. 1. in verbo, deducendz. de religiosis domi. & est text. ad id omnium præstantissimus in c. ad apostolicam. inibi, & verè monachus est censendus. eodem titu. c. si seruus sciens. & inibi expressim adnotat Dominicus 54. distinct. & in c. 1. 17. q. 2. Bart. Brixienfis q. 69. quidam clericus. Philipp. Francus, & Dominicus in c. 1. vterque primo notabili, de regularibus. lib. 6. cum plerisque alijs. quæ & nos tradidimus de hæreticorum pœnis tractantes, cap. an punitio binas contrahentium nuptias pertineat ad inquisitionem hæreticæ prauitatis, & ad finem. Tamen si ijs refragare videatur, id quod adnotat Rayn à Forliuio, Petrus à Bellapert. Jac. Rauennensis. & inibi Crous in authent. ingressi. col. 1. quæst. 2. C. de sacrosanct. eccles. definiens nouitium qui intra annum à vita discedit ante professionem, bona acquiri monasterio, nō hæredibus sanguinis: & est text. ad id omnium præstantissimus in c. vlti. de success. ab intest. Anto. in cap. in præsentia. col. 13. versi. quero, an si monachus. & inibi Barb. & Decius, extra de probat. Anchar. in c. cum causam. de elect. & in ca. 2. colum. 1. not. 5. de testam. itidem consil. 69. circa donatines. colum. 3. & est text. in l. que religiosis ff. de rei vendic. definiens ea, quæ religiosis adherent, religiosa sunt c. religioso. de senten. excommunic. libr. 6. Anchar. in rub. de donatio. inter virum & uxorem. quo in loco Ioan. Lopius §. 38. col. 1. idem existimat,

mat, & Barbat. in clem. 1. col. 7. de elect. & Bart. qui id Canonice Philosophiæ hominibus reliquit, in auth. si qua mulier. ad fin. C. de sacrosanct. eccles. & argumento optimo deseruit text. in c. vlti. extra de success. ab intestato.

Secundò impetit ca. religioso §. 1. de senten. excommunic. lib. 6. definiens, † manus violentas in nouitium iniicientem ante professionem, excommunicationis labem incurrere, glof. in cle. 1. verbo, religiosus. de electio. ca. nullus. eod. titu. lib. 6. quinetiam ecclesiastica persona esse censetur. ca. duo sunt 12. q. 1. Quo fit, coram iudice ecclesiastico conueniendum esse, 24 non etiam seculari. Archid. Io. Andr. Dominic. & Franciscus in d. c. religioso. Federicus Senensis consil. 32. quæstio talis est col. penul. idem existimat: & huius sententiæ authores habeo Hostien. in cap. statuimus. col. 2. extra de regularib. Ioannem Andream, Dominicum & Philippum Francum in c. beneficium. de regular. libro 6. Quibus non obstantibus priori me subscribo sententiæ: cum & monasterio munus vindicandi mortem non competat, nec accusandi, ex ijs quæ & nos paulò antè adnotauimus, eò maximè, cum nouitius intra probationis annum non desinat esse de populo, ex Bald. consil. 226. lib. 1. Calderinus ecclesiastico interdicto in 2. membro, q. 26. Felin. in c. ecclesia sanctæ Marię. colum. 26. de constit. adhuc etiam in materia odiosa: Quibus satis iam satis definitum extat, nouitio ius vindicandi intra probationis annum competere, tametsi professione facta, monasterio minimè hoc munus competat: sicuti & nos paulò antè adnotauimus. Prolixius fortassis, quàm decebat commentationi immoramur, quamobrem veniam hoc nomine precor, si quando prolixiori stylo nonnulla prosequi videbor.

S V M M A R I V M.

- 1 Amico maxima amicitia coniuncto accusandi munus sui amici interfecti competit.
- 2 sicuti absque mandato pro coniuncto ad agendum coniunctus admittitur, ita quidem & qui maxima amicitia coniunctus est.
- 3 Amicitia vinculum sanguinis coniuncto præfertur.
- 4 Rescripta ad beneficia absque mandato amicus impetrare potest.
- 5 Amicus reus homicidii factus pœna criminis ordinaria afficiendus non est.

Casa

- 6 *Casarum constitutionem in l. cum acutissimi C. de fideic. in amico maxima amicitia coniuncto prater alios locum sibi vindicare, discutitur.*
- 7 *Inuasoris iniuste amicum aggredienti resisti posse, disputatur.*
- 8 *Si tempore mortis amicitia dissoluta est, minime amicum posse necem defuncti amici vindicare: quod qualiter dissoluatur, aliquos casus subiiciuntur.*

Rursus agitur an & amico maxima amicitia coniuncto munus accusandi necem amici competat. Cap. XLIII.

Verum enim uero incipiti controuersia disputari solet hoc in tractatu, an & amico munus accusandi, ac ineundi pacem interfecti sui amici competat? quam quaestionem ex professoribus iuris adnotat Bal. in l. i. C. qui accusare non poss. num. 49. versic. quid de singulari amico. definiens, accusandi munus competere. Et huic sententiae pleraque alia accedunt, quae de amicitia adnotari possent: & primo, glo. in l. latae culpae §. amicos ff. de verb. signifi. iunctis ijs, quae adnotat Alexand. ad Barto. in l. non solum §. qui alieno ff. de probat. definiens, amicum appellatione suorum venire, & amicitiam coniunctioni sanguinis praepondere, ex l. secunda. versic. amici ff. qui pet. tut. l. cum allegas C. de castrensi peculio. lib. 12. glo. in l. ut vim ff. de iustitia & iure. inuens affectionem considerandam esse: cuius meminit Bal. in c. postremo. de appel. glo. in l. coloni. C. in quibus causis. lib. 12. referens illa carmina.

Nam amicus amico dicit, Tuus ego sum:

Et me tuum ego recognosco.

Amico a-
mici necē
munus ac-
cusandi cō-
petit.

Cuius glo. meminit Rom. in l. si uero §. de viro ff. sol. mat. & alibi glo. in capit. nisi specialis. de offic. deleg. amicum auro prauale: & id definitum extat primo Regum. ca. 31. ubi armiger Saul videns dominum suum a vita decessisse capulo tenus edidit ensē, ac irruit super gladium, & mortuus est. & 2. Regum 3. & 2. Regū 17. & 2. Paralip. 19. & Ionathas tunica sua, qua erat indutus, expoliavit, & dedit David eam propter illorum maximam amicitiam, uti constat 1. Reg. c. 18. & 1. Machab. 11. Ex quibus satis iam satis de amicitia definitum extat: & conijcere hic possem pleraque alia, quae & nos adno-

adnotauimus supra capitu. 28. numero 24. & quae congerit, Franc. Auiles, capitu. praetorum. Et huic rei robur affert amicitia, quae est inter extraneos, potentior est, quam ea, quae ratione sanguinis contrahitur. sicuti scribitur Prouerb. 18. viri amicabile ad societatem magis amicus erit, quam frater. Cinus in l. exigendi C. de procurat. ubi definitur, quod sicuti coniunctus ad agendum absque mandato pro coniuncto admittitur, ita quidem maxima amicitia coniunctus l. sed & hē. l. non solum §. qui alieno ff. de procur. capitu. nonnulli §. iunt & alij. de rescript. Guliel. Cun. in praecitata l. sed & hē. Ioannes Andræas in capitu. fina. de postulan. Specul. in titulo de aduocato §. obijcitur. versiculo, est etiam quartus. Salicetus in praecitata l. exigendi. Dionysius Robinus in l. filius familias §. diui. folio 46 columna secunda ff. de legatis primo. Segura in l. Imperator ff. ad Trebel. folio 62. Iacobus Villalpandus in secunda parte repet. §. 37. praecit. super l. 22. titulo primo, parte 7. tamen si ab ea sententia discedat Barto. in praecitato §. qui alieno. existimans amicum non admitti ut coniunctus pro coniuncto, nec utique suorum appellatione venire, Ioan. de Imola in l. ex facto §. si quis rogatus. in 1. columna 17. ff. ad Trebel. Rom. in l. si uero §. de viro. soluto matrimon. 16. fallen. Alexand. in l. 1 §. lex Falcidia ff. ad l. Falcid. itidem in l. sepe ff. de re iudica. & ante hos Ange. in d. l. sed & hē. in princip. Raynerius à Forliuio, & Alexand. in praecitata l. exigendi. & inibi Raphael Fulgos. expressim adnotat, & in l. tutore C. de nego. gest. & ex canonicæ philosophiæ professoribus, huius sententiæ doctores habeo Abb. & alios in cap. fin. de postul. & inibi Antonius, eundem Abb. in capitu. coram. de officio deleg. Butricensem in capitu. cum M. Ferrariensis. de constitut. Gemin. in c. qui ad agendum. in principi. de procurat. lib. 6. & hanc esse communem opinatur Iac. Villalp. num. 1. in 2. parte repetitionis praecitatae. Siquidem non eadem est ratio in amicitia, quasi in sanguinis coniunctione: cum & amicitia perquam facile tollitur l. 3. ff. de alim. leg. at sanguinis coniunctio minimè tolli potest l. iura sanguinis ff. de reg. iur. Et ijs conuenit text. in l. tutore. versic. amici. iuncto versic. nec agendi C. de nego. gest. ubi definitum extat amicum ad agendum admittendum non fore absque mandato. Ijs tamen explosis, existimo an icū maxima amicitia coniunctum, absque mandato ad agendum admitti

AAA pro

pro amico: cum & contraria sententia intelligenda sit in amicitia, non ita singulari ex multis retrò temporibus contracta: nam amicus maxima amicitia coniunctus, necessitudini consanguinitatiue anteponendus est, ex Platonis sententia, & Ciceronis libro 1. Offic. dum ait, Sanguinis coniunctio & beneuolentia deuincit charitate homines: magni enim eadem habere monumenta maiorum, eisdem uti sacris, sepulchra habere communia: sed omnium societatum nulla præstantior est, nulla firmior, quam cum viri boni moribus similes sunt familiaritate coniuncti. Is idem in Lælio existimat. Ex propinquitate beneuolentia tolli potest, ex amicitia non potest. & pleraque alia ex Cicerone obuia erunt, quæ nos adnotauimus supra capitu. 28. numer. 24. sublato enim beneuolentiæ nomine, amicitia tollitur, propinquitas remanet. Quo fit, in quo beneuolentia necessariò permanet, anteponendum est ei, à quo beneuolentia remoueri potest. Isocrates Orator eximius ad Demonicum effert miris laudibus Hipponicum ipsius Demonicum patrem, quod magis approbat amicos, quam propinquitate vlla deuinctos: existimabatque ad societatem esse potentiorē natura legem, mores genere, delectum necessitate. & Valerius Maximus grauissimus author est ea in re, dum libro 4. ca. 7. ait. Contemplemur tunc nunc amicitie vinculum potens, & præualidum, nec vlla ex parte sanguinis viribus inferius. Alberic. ut ex nostris robur huic sententiæ afferatur in l. sed & hæ personæ ff. de procurat. asseuerat amicitiam plus ponderis habere, quam fraternitatem, cui concinnens Homerus libro octauo Odyssæ:

Si quis forsitan amicus sit, gratusq; bonusq;

Quandoquidem is non inferior vel frater putandus.

Ex quibus censet amicum non esse fratri postponendum & ex Theologis diuus Ambrosius, Thomas 2. 2. q. 27. censet sanguine coniunctos, in ijs duntaxat, quæ naturam ipsam concernunt, amicis anteponendos, in cæteris postponendos. Itidem Thomas in eo opusculo, quod publicum fecit, de dilectione Dei & proximi, simpliciter asserit amicitiam plerumq; consanguinitati præponderare: & id constat Prouerb. or. 18. c. Archiepiscopus Florentinus in 4. par. summæ, titu. 6. c. 5. §. 6. And. Tiraq. de vtroque retractu, in præfatione, numero 24. pagina 11.

Secundò

Secundò & illud coadiuuat l. generaliter ff. de fideic. lib. quæ ab ordine literæ amicitiam consanguinitati præponderare dicit l. sed & si plures §. in arrogato. ad fin. ibi, amicus vel cognatus ff. de vulg. & pup. l. Theopompus. ibi amici mei & cognati ff. de dote prælegata l. affectionis. inibi, amicos vel necessarios ff. de donat. & cõstat apud Esdram prophetam scribam Hebræum cap. 4. & David Ode 37. amici mei, & proximi mei aduersum me appropinquauerunt.

Tertiò stabiliri posset, ratione amicitie inductum est, ut potè amicus t rescripta ad beneficia sine mandato pro amico impetret: quod aliàs nec utique permissum foret, glo. in c. nonnulli. extrà de rescriptis. cuius meminit idem professus Abb. in capitu. dura. extrà de crimine falsi. & non mirum est, quod ex nostris plerique censuerunt inter coniunctos ratione affectionis sanguinis, id quoque obtinere inter amicos, gl. & inibi Abb. in cap. requisisti. extrà de testam. Barbat. in cap. cum M. Ferrariensis. de constit. & in ca. coram. de offic. deleg. itidem in repet. capit. Raynaldus. col. 118. versicu. vndecimo limba. de testam. is idem in cap. nonnulli. de rescrip. & in ca. ex parte decam. eod. titu. & rursus in confi. 75. colum. 4. volu. 4. Felin. in cap. quoniam Abbas. col. 3. de offic. deleg. nec desunt doctores ciuili philosophiæ, qui huic accedant sententiæ, hquidem & Alexan. in l. exigendi. col. 2. & Ias. col. 5. C. de procur. idem existimat & Ioan. Monfer. in repet. l. frater à fratre. col. 6. notab. 4. ff. de condi. indeb. Ias. in l. Titia. col. 6. ff. de verb. oblig. & in l. si res obligata. col. 2. ff. de lega. 1. iudem confi. 70. constat ex instrumeto. ad fin. vol. 1. Barb. in l. sciendum. col. 33. ff. de verb. oblig. Hippol. in rub. ff. de fideiuss. nu. 234. Quibus accedit ex nouioribus Alciat. nec admodum inuitus in l. latè §. amicos ff. de verb. sign.

Quartò fortissimum huic rei argumentum præstat text. in capitu. Petrus, de homicidio. vbi definitum extat, quod t si consanguineus amici, vel alicuius homicidiū perpetraverit, nec utiq; teneri de homicidio: nam magna amicitia coniuncti consanguineis æquiparari constat l. hæc autem §. non defendi ff. quib. ex caus. in posses. eatur l. aut qui aliter §. si quis denuntiauerit versicu. & si fortè ff. quod vi aut clāam. text. in l. cum alienam C. de leg. iuncta l. in testamento ff. de fideic. libert. vbi t illius l. dispositio de coniunctis verba agens in 6 magnis amicis locum sibi vendicat, Bald. in l. si iure C. de

AAA 2 testam.

testam. manumif. Corn. consi. 194. videtur in presenti. col. 3. libr. 3. Guliel. Cun. Fulg. Castr. Alex. & Ias. in præcitata l. cum alienam. Barb. in c. Raynaldus. col. 118. de testa. ex nouioribus Dionys. Robinus in reper. §. diui. l. filiusfamilias ff. de leg. 1. Segura in l. Imperator. fol. 62. ad Treb. Tiraq. in l. si vnquam. in verbo, libertis. num. 78. C. de reuoc. don. Quintetiam l. si vnquam. de reuoc. don. locū habet in amico maxima amicitia cōiuncto, ex Soc. consi. 39. in q. col. vlt. vol. 3. Bal. in auth. ex causa. col. 3. & inibi Corn. col. xj. C. de lib. præ.

Quintò, huic sententiæ accedit, tametsi coniunctio sanguinis non tanti æstimanda sit, vt quis pro altero possit stipulari, ex glo. verbo, nec enim l. fideiussoris. & inibi Bar. & in l. stipulatio ista §. alteri ff. de verb. oblig. itidem Bar. in l. quod dicitur ff. eod. tit. cuius glo. pro singulari meminit Nico. Neap. in præcitato §. alteri. Bart. in l. 1. col. 7. C. de sent. quæ pro eo quod interest. & est text. ad id omnium præstantissimus in l. 3. §. sed & si fortè ff. iudicatum solui. nihilo secius amicus maxima amicitia coniunctus, pro altero stipulari potest. glo. verbo, videamus. in l. si vnus §. 1. ff. de pactis. & inibi Ang. Bal. & Alex. Ias. in l. 1. col. 2. ff. de iureiur. existimat, id quod ratione amicitia interest, multò esse fortius eo, quod interest coniunctionis sanguinisve ratione.

Sextò stabiliri posset isthæc sententia ex capi. requisisti. de testam. vbi extrat de relicto facto clerico à suo consanguineo quarta episcopo non debetur, ita quidem de legato facto ab intimo amico: & id, quod Barto. adnotat in l. alimenta §. 1. sumens rationem ex tex. inibi ff. de alim. & cibar. leg. tametsi filiorum appellatione, ne utique veniant filij filiorum, id est nepotes l. filij l. iusta ff. de verbo. obliga. l. quòd si nepotes ff. de testament. tutela. quòd si singulari amore testator nepotes filios nominat, habita potius ratione amicitia, quàm sanguinis, hos appellatione filiorum venire, Alexander ad Bartolum, & Roman. in l. si verò §. de viro 35. fallentia ff. soluto matrimonio.

Septimò, & præter alia pro hac astruenda sententia ad stipulatur pontificia constitutio in capi. nisi specialis. de officio delegati. ex qua definitur principem posse propter amicitiam pœnam remittere criminis reo, & inibi glo. cuius pro singulari meminit Romanus in l. si verò §. de viro. soluto matrimonio ff. & hanc affectionem amicitia causa inire
expi-

exprimit illud Tibulli libro elegiarum 4.

Quin etiam sedes iubeat si vendere auitas,

Ire sub imperium sub titulumque lares.

Octauo & illud coadiuuat, ratione amicitia inductum esse, vt testamentum vltimo loco conditum à patre inter liberos valeat, tametsi in eo non interueniant clausule derogatoriæ specialis reuocatio. licet aliàs secus sit, ex l. si quis in principio testamenti ff. de legat. 3. id adnotat Ro. in consilio 179. amplissime doctor. idque facit ardor liciti amoris inter patrem & liberos existentis. qui etiam codicillarem clausulam supplet, ex glossa ad id omnium præstantissima in l. cohæredi. §. cum filia. verbo, non valuit. ff. de vulgari & pupillari substitut. & glossa similis in l. in testamento. ff. de fideicommiss. libert. ex qua idem adnotat Baldus in l. si iure. C. de testament. manumif. quòd ardor liciti amoris habet vim clausulæ codicillaris. Romanus & Alexand. idem professi in l. cum alienam. col. 2. & inibi Iason tertia limitat. C. de leg. Socinus, qui in hoc dicit singulare consilio 58. Ioannes. columna tertia. versicu. accedit cum prædicta. volumine primo. Barbat. in l. cum acutissimi. colum. 11. C. de fideico. itidem in rub. de rescrip. colum. 8. in clem. & in tract. quem publicum fecit, de præstanzia Cardinaliū, in 3. q. 1. partis. col. 1. & rursus colum. 14. ad finem. Is idem in rep. cap. Raynaldus. colum. 118. versu. vndecimo limita. extrà de testamentis. & in consi. 3. col. 5. volu. 3. itidem consi. 78. præclare scribitur. colum. 2. volum. 4. Iasun adnotans illam glo. pro singulari in l. exigendi. notab. 3. versicu. secundò facit. C. de procur. & in l. verbis ciuilibus. colu. 3. ff. de vulgari & pupillari. & in l. eam quam. colu. 6. & rursus col. 9. C. de fideicom. itidem in l. prima. C. de summa Trin. fide cathol. ex nouioribus Gulielmus Benedict. in c. Raynutius, verbo, testamentum. in 3. nume. 46. de testamen. Alciatus in præcitata l. latæ. §. amicos. ff. de ver. sign. Anton. Barbier. in reper. l. cum filio. col. vlt. ff. de legatis primo. Catel. Cottz in memorabilibus iuris, incip. amor licitus. Felinus in capi. primo, ad fin. de testib. Pantha. Calde, in reper. l. secundæ. colu. 71. C. de rescindenda vendit. & ante hos Bal. cuius nec ipsi neoterici meminere, in sua Margarita, verbo, codicillus. versicu. pen. illius glo. meminit pro singulari Dionysius Robinus ex neotericis in rep. l. filiusfamilias. §. diui. ff. de lega. 5. folio 46. colum. 3. ad finem. Didacus à

Segura in l. imperator. ff. ad Trebel. fol. 62. adnotant, quod non solum amor amoris liciti operatur vim clausulæ codicillaris in legato. & fideicommissio, sed etiam in institutione, Ias. in l. non dubium C. de leg.

Nonò suffragatur, sicuti liberi non tamen extranei ex minus solenni testantium voluntate legata capiunt. ex l. ult. C. familię hercisl. hac cõsultissima. §. ex imperfecto. C. de test. siquidem in eo testamento inter liberos condito codicillaris clausula semper intelligitur, ex præcitata glo. verbo, non valuit. ad finem. l. cohæredi. §. cum filia. ff. de vulgari, & inibi Imol. & plerique alij Alexan. in dicto. §. ex imperfecto. Imo. in c. Raynutius, colum. 28. de testamen. Didacus à Segura eo in loco, cuius, & antea meminimus. ita etiam amici maxima amicitia coniuncti veluti ius liberorum obtinentes legata ex testamento, etiam minus solenni, capiunt, ex gl. in præcitata l. in testamento. ff. de fideicommiss. liberta. Cuius pro singulari meminit idem professor Bald. in præcitata l. si iure. C. de testament. manumiss. Mattheslanus notabili 41. Barbatus consi. 3. illud referam, colum. tertia. volu. 3. Barb. in l. cum acutissimi. columna 11. C. de fideicommiss. itidem in consi. 22. clementissimum Deum colum. 3. volu. 4. quo in loco illius glo. pro singulari meminit, cui similem addit itidem in d. l. si iure. Iaso. nec admodum grauatus ijs accedit in d. l. cum alienam. col. 2. limitat. 3. is idem in l. non dubium. col. ult. C. de test. & in l. 1. col. 5. C. de sum. tri. & fide cathol. Diony. Robin. & Didac. à Segura, ijs in locis, quibus & antea meminimus. Barb. in le. cum acutissimi. pro hac asserenda sententia allegat text. in d. l. cum aliena C. de legatis. & apertissimo Marte dilucidat; voce protestatur ad sua usq; tempora neminem illum textum perpeditisse, qui memoria lapsus fuit: siquidem gloss. in præcitata l. in testamento. ad id citans, & est text. ibi considerata vi & effectu verborum, carnem, & succum ipsius suggēdos in ijs verbis pios tamen filios debuisse manumittere, eam quā pater diligisset, cuius pro singulari meminit: ne sim occultator alienæ laudis, Mattheslan. notabili. 41. & Rom. consilio 179. amplissime doctor. columna penultima. versicu. ad quod dicendum. & in repet. l. si verò. §. de viro. fallentia 26. ff. solul. matr.

Decimò ad id adnotari posset Andræ sicuti doctrina in dicta l. cum acutissimi. col. 21. iterum col. 40. C. de fideicom. asseuerat

asseuerans, quod illa lex, verba agens in filio hærede instituto, & hæreditatem restituere rogato. locum sibi vindicare in valde amico. Alciatus idem professus in dicto. §. amicos. Guilielmus Benedictus in capitulo Raynutius extra de testamē. numero quarto. verbo, si absque liberis moreretur. Socinus ante hos in rep. l. cum auus. colu. 3. ff. de cõdition. & demonstration. & si Ias. in l. Titia. colu. 6. de verborum obligationibus. huic sententię refragari videatur. Sed quia locus non datur ad pulmonem reuulcis rationibus id examinare, missa facio.

Vndecimò, sed quò melius quæstio ista intelligi valeat, & discuti, illud coadiuuat, quod in l. quod sepe. §. si quis amico. ff. de contrahen. emptio. & vendi. definitur amicum posse iure optimo seruum amici in fuga constitutum venundare, nec in illud senatusconsultum incidere, quo cautum est neminem posse seruum in fuga constitutum vendere: & hoc quidem ratione amicitia, quæ ex sola animorum coniunctione contrahitur. l. 3. ff. de donatio. inter vir. & vxo. & ex conuersatione nimia augetur l. cum allegas. C. de castrensi peculio. libr. 12. cuius ad id meminit Bald. in l. imperiale. 5. col. de prohibita alienatio. feudi per Federicum.

Duodecimò satis iure probatur: si quidem quis arceatur propter amicitiam à ferendo testimonio, Bartol. & Bald. in l. eos. C. de testib. Bald. in l. si quis. col. vltima. eod. titul. Angel. idem professus in authen. de nuptijs. §. final. sumēs rationem ex text. inibi collatio. 4. itidem in authen. de monachis. §. cogitandum. Alex. consi. 78. in causa & lite vertente. volu. 1. & ante hos speculator in titulo de teste. §. 1. in principio. Ange. in l. sed hæ personæ. in princip. ff. de procu. Ioan. de Imola in l. lex facta. §. si quis rogatus. ff. ad Trebel. col. 18. Barb. in l. 1. C. qui accusare nō poss. Alexand. nec admodum grauatus ijs accedit in l. 1. §. lex Falcidia. col. 1. ff. ad l. Falcid. itidē in præcitata l. exigēdi. doct. in c. corā. de testi. & in c. cum M. de cõstitutio. Didacus à Segura. & Dionysius Robinus nec admodum inuiti ijs omnibus accedunt, ijs in locis, quibus & antea meminimus, & gl. in d. §. cogitandum. in authent. de monach. collatio. 1. existimat de fide testis amici, aliquid detrahi ratione amicitia, cuius meminit idē professor Bald. in l. data opera. col. 11. C. qui acc. nō poss. & regia l. 5. titul. 3. par. 7. & l. 21. titulo 16. par. 3. definiētes amicū posse ferre testimoniū pro amico extra causam societatis communis, inibi, *Bien podrá re-*

figuar el vno por el otro, como quier que sean companeros y amigos.
 Et nouissimè adnotat Nunius Auēdañus in dictionario legum regiarum, quē admiscuit post tract. de exequē. mandatis regis Hispaniē, ex quo cessat, quod Bald. distinguit in præcitata l. eos. & Thom Gram. in voto. 2. 2. Lanfr. in c. quoniā contra. in ver. testiū de positiones. n. 147. Fel. in c. quoties. de testi Decimo tertio stabiliri posset ex gl. ad id notatu digna in ca. 2. de testam. libr. 6. definiente. quod si quis relinquat executorem testamenti amicum suum sub nomine dignitatis, executore à vita discedente, hoc munus exequendi ad successorem in dignitate ne vti que transire, doctores in ca. requisisti. de testam. Abb. nu. 24. inibi.

Decimo quarto allegari posset Bar. doctrina in l. 1. ff. de appellat. recip. asseuerans absque mandato amicum posse pro amico appellare. Archid. in ca. statumimus. de election. Diony. Robinus, & Didacus à Segura ijs accedunt locis præcitatis: & coadiuuat quod & Imola adnotat in præcitata l. 1. §. lex Falcidia. ff. ad l. Falcid. quod si statuto sancitum sit inter consanguineos litigantes cōpromittendum esse, intelligendum fore id etiam inter amicos: quod & Bart. ibi adnotauit, & pleriq; alij, quos cōgerit Didacus à Segura loco præcit. tametsi Alex. inibi per aliquot iuris pedamenta in contrariam ierit sententiam. Postremò vt colophorem addam, huic rei & illud robur affert, quod & Bal. in l. 1. C. vnde vi. adnotauit, & in l. raptores. C. de episc. & cler. post gl. & Barto. in l. vt vim. ff. de 7 iust. & iure. quod sicuti licitum est, pro se, & filijs suis consanguineisve, alicui iniuste aggredienti resistere, sicuti & Ioannes Andr. in c. 2. de homicidio, adnotauit Flor. in l. scientiam. §. qui cum aliter. ff. ad l. Falcid. & nos non semel adnotauimus, in ea specie agentes supra. capi. 28. nu. 24. ita quidem pro amico maxima amicitia cōiuncto, licet resistere iniuste aggrediēti. Bart. in l. prohibitum. notabile 3. C. de iure hsci. libro x. itidem in l. deuotum. ad finem. C. de metatis. libr. 12. cuius sententiæ idem professus meminit Ias. n. 29. in præcit. l. vt vim. & gl. in ijs adiuuat in libr. 1. C. de sicar. definiens in amico occidente non præsumit dolum perinde, ac si coniunctum occideret, cuius meminit Rom. in l. 1. ff. de in ius vocad Bal. in l. n. oppos. 10. de hæred. inst. & regia l. in his regnis insignis in l. 6. titul. 3. part. 7. definiens amicum posse pro amico diffidare, sicuti quilibet alius consanguineus. Quibus omnibus

bus animum induco meum in speciel. regie. 22. titul. 1. part. 7. posse amicum maxima amicitia coniunctum, mortem sui amici accusare, ac pacē inire. & in ea specie ita respōdi, n. 49. in d. l. 1. C. qui accus. non poss. & Ias. in l. exigendi. C. de proc. & in ea specie ex nouioribus, idem respondit Iac. Villalpan. in interpretatione diste l. 22. 2. parte. §. 37. ad finem. quod ipse intelligendum fore opinor in ijs amicis, qui maxima coniunctione ac amicitia cōiuncti sunt, sicuti exēplar est in l. 6. titulo 27. parte 4. vbi exēplum ponit de Piladis amicitia, & Orestis, quorū utroq; alterius mortis penā subire, volēte, neuter fuit interfectus, quinetiam à rege homicidij immunes facti sunt. Et nihil amplius hac in re desideretur, opinor quod sicuti cōsanguineus, qui ab intestato occiso succedit, potest necē defuncti vindicare, & hæredi quidē scripto præfertur: ita quidē amicus maxima amicitia cōiunctus, si accusationē super necē defuncti vindicandā proponere velit, hæredi scripto antepōndus est: porissimū cum amicus appellatione suorū veniat, ex c. requisisti. de testi. vbi gl. & frequētor interpretū pars, Bal. in l. 1. C. qui accus. nō poss. & nos paulò antè adnotauimus. Cæterum regiā constitutionē in ea specie intelligendā fore opinor ex ijs, quæ antè adnotauimus, ni & t mortis tēpore amicitia dissoluta esset, & id constaret, vtpotè propter absentia longinquā, vel propter inimicitias superuenientes, vel plerisq; alijs modis, quibus dissolutio amicitie contingit, sicuti signanter adnotat Io. de Ligna. in tract. quem de amicitia prodidit in §. restat dubitandum. Idque præter alia constat, siquidē tēpore, quo interfectus fuit amicus, oportebat hunc etiam, qui accusare vult. amicū esse, ex illo vulgato iuris adagio, Qualitas adiuncta verbo, debet esse tēpore verbi. l. 3. §. si extraneus. ff. de noxa. l. quod ait. §. Iulian. eod. titu. l. 1. §. tutoris. ff. quod iussu. Andreas Tiraq. de utroque retrac. glo. 9. numero 94. pagina parua 170. cum plerisque alijs, quæ candido lectori obuia erunt. Hunc tamen intellectum nullatūmoris inflectura, nullo supercilij fastu, candide lector, adiecimus, quod si stomacho non satisfaciat tuo, noli auctorem obrepere. in ea enim assertione me rationum vehementia, quas ex auctoribus vel doctissimis desumpserim, vel mea ingenij paruitate pepererim, deduxit: & negari non potest, si opinionibus vltro, & citro contrarijs veritas fluctuat, eam assertionem sequendam, cui rationum pondus assistat.

Bannitis

S V M M A R I V M .

- 1 Bannitis necem defuncti vindicandi munus ne utique competere.
- 2 Sicuti ciuitatem bannitus perdit, ita quidem ceteros agnatos & cognatos.
- 3 Ea que sunt iuris municipalis, non tamen que sunt iuris communis, bannitum amittere.
- 4 Si absque licentia duorum ex proximioribus minori contrahere non liceat ex statuto, minime licentiam banniti exigi, tametsi ex proximioribus sit.
- 5 Si lege municipali absque filij presentia vltimum elogium mulier condere non possit, si bannitum filium habeat, poterit quidem testamentum condere.
- 6 Cum actiones & accusationes Cesarum iure introducta sint, bannito ius accusandi necem defuncti non competere.
- 7 Pro mortuo bannitum haberi constat: & quid de accusatione inchoata à bannito. nu. 8.
- 9 Qui iudicio stare non possunt, procuratorem constituere posse.
- 10 In labem excommunicationis lapsis mortem defuncti munus vindicandi non competit. Itidem nu. 12.
- 11 Excommunicatio cum non sit à iure canonico inuenta, non solum in ecclesiastico sed & in seculari iudicio allegari poterit.
- 13 Excommunicatos à sacramentorum participatione, à fideliumque communione arcendos esse Itidem nu. 14.
- 15 Excommunicatis retractus ius non competere.

Bar. sententia in l. feruos. ff. de accus. ex legum artium pomerijs elucidata, & ab impudentibus multorum nubulis liberata,

Cap. XLIIII.

CAeterum his iactis, ac premissis, dubium insigne suboritur, quod non infrequenter à doctoribus hinc inde discutitur: tan banniti possunt, agere accusare ve de nece suorum parentum, aliorumve consanguineorum? & Bar. in l. feruos. ff. de accusation. respondit bannitis accusandi munus minime competere: Bal. idem professus in rubric. C. qui accusare non possunt, & pro hac astruenda sententia aliquot subijciã, que partim hanc definiant questionem, partim aperiãt. Et primo huic rei ad stipulari videtur triuiale iuris adagium, banniti nostri temporis deportatis equiparantur, sicuti

Iacobus

Iacobus Aret. in eo tract. bannitorum, in quest. incip. Titius filius familiars. asseuerat & Bart. in sua disputatione, incipiente, Lucanæ ciuitatis. Baldus consi. 289. premissis verbis. volum. 1. Specul. in titu. de instrum. editione. §. compendiosè verfi. quid de bannito. & huius sententiæ auctores habeo præter hos Paulum Castrensi. consil. 211. omisso. vol. 2. Anchar. consi. 279. filio. Fulg. in l. 3. C. de Episcopis & cler. Paul. Castrensi. & Alexand. in l. ex facto. §. ex facto. ff. ad Trebellianum. Ange. in sua disputatione incipienti, duo ad inuicem. Iason. consilio 166. videtur. volum. 2. & cum amittat ius agnationis bannitus, & filiationis, uti constat ex Bartolus in l. si adulterium cum incestu. §. liberto. ff. de adult. & in l. eos. ff. de receptato. deficiente, quod t. sicuti ciuitatem perdit bannitus, ita quidem patrem ceterosque agnatos & cognatos, per l. postliminium. §. filius. ff. de capti. & postlim. reuersis tradit Alexand. in consilio 75. colum. 3. vol. 1. igitur si id ius amiserit, ratione cuius vindicatio nec is defuncti competit, consequens & illud est, & illam criminis accusationem amittere. Hinc & illud sequitur, nec retractus ius competere bannito, ex Guliel. Benedicto in c. Raynutius, in verbo, in eodè testamento relinquens. in 1. num. 142. & id quidem, si perpetuò bannitus sit, ex l. amissione. §. qui deficiunt. ff. de capitis diminu. & inibi expressim adnotat Bart. Iacob. Aret. & Bartol. & Bald. in l. ex facto. §. ex facto. ad Trebellianum. ff. defientes t. bannitos beneficia ciuitatis iurisve municipalis amittere, non tamen iuris communis, nisi & hi sint banno imperiali obnoxij, ex Bartol. in l. certa forma. sumens rationem ex text. inibi. C. de iure fisci. lib. 10. Bar. Bal. Imol. & interpretum maior pars in l. eius qui §. 1. ff. de testam. & tradit Cinus non inelegãter, Bar. Sal. Bal. & Ange. & alij plerique in l. 1. C. de hæred. inst. Sali. in l. 1. C. de hæret. & omnium diligentissimè Ludouicus Bolog. consilio 70. in principio. & ante eum Castrensis consilio 56. super primo questio. colum. 1. volum. 1. Baldus in l. Gallus. §. & quid si tantum. ad finem. ff. de liber. & posth. is idem in consil. 25. volum. 4. Corneus consi. 55. col. 3. volum. 2. & hanc esse frequentiori doctorum calculo receptam sententiam asseuerat Franc. Curt. Senior consi. 60. dux. col. 10.

Ex qua ratione sic perpensa, & illud deducitur, quod t. si ex statuto sancitum sit minorem non posse contrahere sine consensu, aut licentia duorum ex proximioribus, non exigitur consensu

consensus banniti proximioris, cum & is bannitus non possit interesse intra ius dicentis territorium, atque ideo citari non debet. *tex. ad id omnium prestantissimus in l. obseruare. C. de decur. lib. 10. gl. ordin. in l. hæc autem. §. 1. & in l. 2. ff. ex quibus causis in possessionem eat. & ad stipulatur tex. in l. si longius. §. ultimo. ff. de iudicijs. & authent. quod locum. C. de colla. notant Doctores passim in l. ult. §. necessitate. C. de bonis quæ liberis.*

Ex eodem fonte & illud deducitur, stante statuto municipalis, quod si nulla mulier possit suum condere testamentum sine filij præsentia, si quem fortè habeat. dubium est, si filium habeat bannitum, si possit illo absente suum condere elogium, & Baldus consilio 399. statuto ciuitatis. libro tertio. existimat illo absente bannito testamentum posse condere, cum ad hoc bannitus perinde est, ac si non esset in rerum natura. *l. 1. ad finem. ff. de bonorum possessio. contra tabulas. l. si necem. §. si deportatus. de bonis libert. ff. tradunt doctores in l. Gallus. §. & quid si tantum. præcitato, explicant doctores in l. sed Iulianus. §. sed & si filiusfamilias. ff. ad Macedonianum. tamen si his refragare videantur glossa & doctores in capi. 1. in glossa prima. titulo, hic finit lex. definiens vasallum in feudi alienatione adstrictum esse domini banniti consensum exigere. Quam sententiam verissimam esse existimat Franciscus Curtius Iunior in tracta. feudorum, quarta parte principali, char. 45. versicu. 27. incipi. quæro. & illius glossidem professi meminere. Andreas de Iserna, Bald. Martinus Laudensis, Iacobus, Bald. Aluar. Card. Alexand. in dicto capitu. primo. Cæterum & illud ad stipulatur: siquidem apud bannitum est facultas ac autoritas consentiendi ex l. ex facto: §. ex facto. ff. ad Trebellianum. potestque is bannitus consensum per procuratorem adhibere, ex l. Papinianus. ff. de minor. cuius ad id meminit Baldus consil. 201. volum. 1. colum. 1. ipse tamen non possum in hoc dubio à prior sententia discedere, quippe qui existimem veritati magis fauere, & esse iuri, & moribus æquissimam priorem sententiam: posterior verò sententia nihil obesse videtur, siquidem bannitus consensit in re sua, quam & vasallo ea lege concessisse videtur: & ideo inrerponendus est eius consensus, nec propter bannum amittit dominus iura sua, sicuti Bald. definit in præcitato c. 1. & est *tex. ad id prestantissimus in auth. vt nulli iudicio**

iudicum §. quin verò. ex quo deducitur perperam consuluisse Bald. consil. 54. statuto terræ Murcia. lib. 5. si statuto municipalis sancitum sit, vt nullus contrahat matrimonium cum muliere patrem matremve non habente absque fratris consensu: quod si mulier fratrem bannitum habeat, eius consensum requiri, quem & per literas, nuntium, procuratoremve præstare poterit: cum & bannitus ea, quæ sunt naturalia, vt potè affectionem retineat, Bald. in ea specie in errorem lapsus esse existimo.

Quibus sic perpensis, existimo bannito ius accusandi necem defuncti minimè competere, cum accusationes & actiones sint introductæ de iure ciuili, ex l. 2. §. ex his ff. de origine iuris. omnium diligentissimè Ias. in rubrica. institutio. de actio. quo fit, bannito accusandi munus non competere de morte suorum, ex Bartolo in l. seruos ff. de accusatio. Baldus in rub. C. qui accusare non possunt. cum extra protectionem iuris sit: cum & si ipse offendatur, criminis authorem accusare non possit, ex glossa in cap. si quis alium. de milite & vasallo. Barto. in l. vt vim. colum. secunda ff. de iustitia & iure. Ang. & Imola, & Neoterici in l. in suis ff. de liberis & posthum. Quibus nec admodum inuitus accedit Alexand. in l. prima C. de heredibus instituen. vnde & illud sequitur, minus t ei competere accusandi munus pro suorum iniuria, cum & is bannitus pro mortuo habeatur, ex l. actione §. publicatione ff. pro socio. quod si præteritus fuerit in vltima testantis patris voluntate, non poterit fiscus rumpere testamentum eius nomine, cum tanquam mortuus nihil ad fiscum transmittat: sicuti existimat Baldus in l. si qua pœna ff. qui sunt sui vel alieni iuris. Iason in l. si filius qui in potestate. nume. 12. ff. de liberis & posthumis. quinetiam proximioribus in gradu ipsius banniti, locus accusandi datur: sicuti ex his, quæ paulò antè adnotauimus, definiti poterit: & in ea specie, ita respondit Iacobus Villalpandus in secunda parte repet. l. 22. tit. 1. par. 7. §. 44. nu. 20.

Illud etiam in hoc duntaxat tractatu obuium est, quod si coniunctus mortem defuncti vindicans, lite adhuc pendente, propter delictum sit bannitus, an & sequens in gradu accusationem prosequi possit? & prima fronte videtur non posse procedere super dicta accusatione, ex l. Vranus ff. de fideiussoribus. inibi, vt quemadmodum incipit, & in l. hos accu-

sacrosanct. ecclesi. itidem in cap. contingit. columna decima,
 de dolo & contumacia. & in precitato capitu. intelleximus. &
 est textus in cap. postulasti. de homicidio. quem ad id primo
 notabili adnotavit Geminianus in capi. primo §. secundo. de
 exceptionibus. libro sexto. Baldus in l. finali, columna pri-
 ma C. si a non competenti iudice. & regia l. 176. & 177. styli,
 & dicta l. quarta. & vt obiter agam de excommunicatorum
 pœnis tractantes, quantum poterimus admoliamur, ex-
 communicationem ¶ non esse iuris canonici inuentum, idē
 minimē mirum si in foro quoque seculari nedum ecclesia-
 stico allegari possit, ex dicta glo. & inibi Bald. Fulgos. qui es-
 se singularem profitentur inibi: cui similis est in capitu. pri-
 mo §. si quis igitur. verbo, opponit. & inibi Ioan. Andr. Ho-
 stiensis, Dominicus, Archidiacon. Anchara. Philippus Franc.
 Lappus, & interpretum maior pars, de exceptionibus. libro 6.
 glos. etiam in capitu. præceptum 22. quæstio. quinta. Bald. in l.
 quoties. ad finem C. de iudicijs. itidem in l. vltima. columna
 prima C. si a non competenti iudice. & in dicto capi. intel-
 leximus. columna secunda. & in cap. exceptionem. versic. quæ-
 ro, nunquid. extrà de exceptionibus. & in d. capitu. contingit. co-
 lumna septima. in versic. porid si iudex. de dolo & contuma.
 Speculator in titulo de exceptionibus §. nūc dicendum. ver-
 siculo & nota, quod iudex. & ibi signanter Ioannes Andræas,
 & Bald. in addition. Cuius & Bald. idem professi per text.
 inibi in l. placet C. de sacrosanctis ecclesi. Autred. in tract. re-
 probationum testium, versiculo excommunicatus. Guido Pa-
 pa decisione Delphinat. 220. columna prima. Felinus in capi-
 tu. colum. 2. extrà vt lite non contestata. is idem in cap. pru-
 dentiam §. 6. in princip. & ibi Philipp. Decius notabili 2. de
 officio deleg. & huius sententię authores habeo Lappum al-
 leg. 92. inspeximus. colum. 3. per text. in capitu. decernimus. de
 senten. excommun. lib. 6. & in cap. postulasti. de homicid. vbi
 Ioannes Ananias, & Felinus idem existimant, quibus & ple-
 rique alij accessere: inter quos & Romanus singul. 685. Iaso.
 in l. eleganter §. si quis post transactionem. columna secunda
 ff. de condit. indeb. Decius nec admodum grauatus ijs acce-
 dit, columna 20. in capitu. ecclesia sanctę Marię. de constitu-
 tio. & est textus in capitu. domino. titulo hic finitur lex Corra-
 di. Et vt obiter agam, lex placet, tamen si ad id allegetur C. de
 sacrosanctis ecclesijs. verbo, Acrimonie, quo ea lex vitur.

excom.

excommunicationem non significat: vt ibi Accursius existi-
 mat, qui in errorem lapsus est. Ioannes Monachus idē pro-
 fessus in c. 1. ad fi. de statut. regularium. lib. 6. sed longē aliud
 significat Acrimonie verbum, sicuti eleganter debnitur ex
 glo. in c. licet. de immunit. eccles. lib. 6. & Archidiacon. in ca. at-
 tendendum 17. q. 4.

Quibus admodum perpensis, hic patet veritas illius con-
 trouersie examinari, excommunicationis ¶ sententia nota- 12
 tum minimē posse accusare criminis reum, sed proximiori
 in gradu locus datur, cum excommunicatus pro mortuo exi-
 stimetur, & bannito equiparetur, ex tex. in ca. domino guer-
 ram. precitato, glos. finalis in cap. pastoralis. de appellation.
 Specul. in tit. de arbitris §. differt. versicu. quid de bannito. &
 inibi Ioannes Andræas, quibus & Ias. accessit, numero 10. in
 .1. §. sublata ff. ad Trebel. & in l. Gallus §. & quid si tantum.
 numero 3. ff. de liberis & posthum. & in ea specie excommu-
 nicatum prosequendo suam, vel suorum iniuriam minimē
 admittendum fore ad accusandum, ex Bald. in sua Margari-
 ta, versiculo, excommunicatus. post Innoc. in cap. a nobis. de
 except. & inibi Abb. numer. 4. & expressim hanc sententiam
 profiteretur gloss. in capi. omnibus 4. quæstio. vlti. & Federicus
 ee Senis in consilio 116. cuius initium est, mirandum. Petrus
 Anchar. in cap. primo. columna quarta. de prescript. libro 6.
 Felinus numero 6. in dicto capitu. a nobis. Ipse tamen præter
 alios istam sententiam intelligendam fore opinor in ijs, qui
 in excommunicationis maioris labem incidere: longē qui-
 dem aliter, si essent minori excommunicatione notati, cum
 & maior excommunicatio a fidelium communione arceat,
 vt Calixtus Papa, & Martinus asseuerant, ad dominos Gal-
 liarum episcopos: ne cum eis in oratione, aut cibo, aut potu,
 aut osculo communicent. Hactenus Calixtus, cuius Gratia-
 nus meminit in cap. excommunicatos xj. q. 3. c. 2. de excepr.
 capit. nuper. de sent. excom. quibus in locis communio cum
 excommunicatis prohibetur. Id etiam ex Chrysostomo de-
 finitur in capitu. ad mensam xj. q. 3. qua in quæstione Gratia-
 nus plures tradit authoritates, quibus communiō cum ex-
 communicatis prohibetur. regia l. 34. titu. 9. parte prima. &
 ante hos, de hac excommunicatione meminit Cęsar lib. 8.
 Commentariorum, in hæc verba, Si quis aut publicus aut
 priuatus eorum decreto non fletit, sacrificijs interdicunt:

B B B hæc

hæc pœna apud eos grauissima est. Quibus ita est interd-
ctum, hi numero impiorum ac sceleratorum habentur, hi
omnes decedunt, aditumque sermonemque diffugiunt, ne
quid ex cognatione incommodi accipiant, nec his petenti-
bus ius redditur, nec honos ullus communicatur. Hactenus
Cæsar. Denique ijs communicari prohibetur. c. sicut. cap. ex-
communicato cap. qui communicauerit. cum plerisque alijs
13 xj. q. 3. & nos alibi pleniori manu trademus, itaque excom-
municati à fidelium communione, & sacramentorum parti-
cipatione arcentur, & à iudicio, ex d. c. intelleximus. extra de
iudic. c. exceptionem. de except. c. i. eo. tit. lib. 6. c. 1. de rescrip.
eod. lib. c. à nobis. præcitato. longè quidem aliter, si esset no-
datus minore excommunicatione: cum & is in iudicio adesse
14 possit, & accusandi munus competit, cum † & illa solùm à
communione sacramentorum participationeque priuet, gl.
& passim doctores in d. c. à nobis. cui similis est in ca. placuit.
17. distinct. capi. si. de clerico excommunicato ministrante. &
inibi Abb. expressim id definit, doctores in c. presentium 5. q.
2. & in c. loco. 5. q. 4. & l. 6. titu. 9. par. 6. Nec aliquo deseruire
videatur iuris apice, si quis obijciat, quando quis suam, vel suo-
rum iniuriam prosequitur, incapacitatem personæ non con-
siderari cap. sacris. quod met. cau. l. vxor tua. l. neganda C. qui
accu. non possunt. regia l. 2. tit. 1. par. 7. l. 5. tit. 5. par. 3. l. 2. tit.
20. libr. 4. Fori. Quibus sanè constat, tametsi hic sanguine
coniunctus excommunicatione sit nodatus, accusandi mu-
nus competit pro nece coniuncti vindicanda. Cui obiectioni
ex Bald. possit satisfieri in rub. C. qui accusare non possunt.
nu. 3. definiente, licet prosequenti suam suorumve iniuriam
nulla possit opponi exceptio ad accusationem impediendam.
intelligi debet ea lege, vt qui accusationem proposuit, capax
sit iudicij, cuius excommunicatus non est, ex c. intelleximus.
de iudic. & id constat ex l. si quis in iudicio ff. de accusat. & in
l. hi tamen omnes. eod. tit.

15 Hinc patet veritas illius quæstionis, quæ passim agitari
solet, an † retractus ius communicato competat? & mini-
mè competere existimat Tiraq. de vtroque retractu, de re-
tractu lignagier. glo. num. 276. tametsi Gallia vsu longè ali-
ter receptum sit, ex Fabro in §. quòd si tutor, col. penul. Insti.
de curat. & Aufredus decisio. Tholosana 189. cuius initium
est, item fuit quæsitum, an excommunicatus. & Bononiæ esse
sancium

sancitum statuto municipalis asseuerant Bal. & Iac. Butrig. in
l. placet C. de sacrosanct. ecclesi. & tale statutum, nec consue-
tudinem vtrique valere. probat Lappus allegatione 92. ex c.
decernimus. de sent. excom. lib. 6. Ioan. Anan. in c. postulasti.
de homicid. expressim adnotans ad id statutum nequaquam
valere. Deci. satis diligenter in capi. ecclesia sanctæ Mariæ. de
constitut. & nos alibi in eadem palestra lufuri, de excommu-
nicatorum pœnis tractantes trademus: & futuri anni prouen-
tus (nisi fata inuiderint) mox dabit vberiora.

S V M M A R I V M .

- 1 In ineunda pace super nece defuncti qui preferendi sint, dispu-
tatur.
- 2 Filios alijs consanguineis super nece patris vindicanda preferendos
esse definitur. Itidem nu. 3.
- 4 In nece fratris vindicanda vtroque latere coniunctis, pater prese-
rendus est.
- 5 Perpenditur, an & minor possit agere absque tutore curatoreve.
Itidem num. 6.
- 7 Tut ore transigente nomine pupilli decretum iudicis exigitur.
- 8 Deficientibus consanguineis heredibusve nolentibus necem defun-
cti vindicare, cui libet de populo hoc munus competit.
- 9 Discutitur regia l. 2. tit. 1. par. 7. itidem nu. 10. & 11.

De prælatione circa necem defuncti vindi-
candam. Cap. XLV.

NON tomnino à praxi alienum est, qui in vindican-
da nece defuncti preferendi sint: & ea est sententia,
primo loco vxori deferendum esse, ex Bal. in l. de cri-
mine. ad fin. C. qui accus. non possunt. quæ preferen-
da est omnibus alijs heredibus occisi. Rom. in l. 1. §. potuisse
ff. ad Syllan. Aret. Alex. Rom. in l. pro herede §. si. ff. de acqu.
hered. ex nouioribus huic accessere sententiæ Nicolaus Boer.
decisi. 233. num. 3. Lud. Carrer. in pract. crim. §. homicidium.
num. 381. Anton. Gomez. nec admodum grauatus his acce-
dit, de delictis, capitu. 3. num. 65. Iacobus Villalpandus in se-
cunda parte repetitionis l. 2. titulo primo, parte septima
§. 40. numero 1. Quam sententiam ipse intelligendam fore
BBB 2 opinor,

opinor, ni & vxor ad secundas conuolauerit nuptias: siquidem & ius prælationis in ea specie amittit, cum id ius competit ex eo, quod principalis dolor eam tangat, propter mutuum amorem, qui inrer maritum & vxorem esse debet. cap. gaudemus §. quia verò. de diuortijs l. prima §. fina. l. quamuis indubitati C. de adult. & pleraque alia de amore coniugali tradidimus supra, capitu. 22. numero 30. & isthæc ratio in ea, quæ transit ad secunda vota cessat, cum in virum secundum transeat l. lex, quæ tutores C. de administra. tuto. vnde & illud sequitur, prælationis ius cessare, ex ratione textus in l. adigere §. quamuis. de iure patron. ff. idem ipse reor esse censendum in vxore vidua luxuriosè vitam agente, ex l. ijs solis C. de reuocan. donat. gloss. in authentica, sacramenta C. quando mulier officio tutelæ fungi possit. Speculator titu. de tutor. §. nunc dicendum. versic. item excipitur contre matrem. quod si maritus ad secundas nuptias transeat, pari ratione necem vxoris defunctæ vindicare non poterit: sicuti in ea specie existimat Iacobus Villalpandus numero quinto, eo in loco, cuius & antea meminimus: & ante eum Franciscus Aretinus consi. 62. columna secunda. Roman. consi. 182. Oladrad. consil. 33. & id quidem ratione filiorum: siquidem filij secundò nubentibus præferendi sunt: non tamen alij qui post filios ad necem defuncti vindicandam accedunt: Quæ reor intelligenda fore, ni & filij primi matrimonij secundis nuptijs consentiant, vel etiam si licentiatus secundo nubenti à marito primo vxori daretur, ex Baldo in l. filium queu habentem C. familiæ herciscundæ. & in l. i. C. de his qui pœnæ nomine. & in l. i. C. de nupt.

Reliquum est & illud pertrastare, post vxorem filios alijs
 2 T confanguineis præferendos esse, sicuti Boer. decisi. 233. numero tertio. definit Anton. Gom. Ludo. Carrer. Iaco. Villal. ijs in locis, quibus & antea meminimus: & ante hos Bal. in l. 2. num. 17. C. qui accus. non possunt. siquidem filij omnibus alijs cōsanguineis in patris successione præferendi sunt, ex tex in §. si quis igitur. in authen. de hæred. ab intestato venientibus. collat. 8. authen. in successione C. de suis & legitimis hæred. regia l. 3. titu. 13. part. 6. l. 6. cum seq. in Taurinon conuentu lata, idemque censendum esse existimo in nepotibus, ex præcitato §. si quis igitur. ext. in §. intestatorum. Institutu. de hæred. quæ ab intest. defer. quæ omnia tam in filijs
 existen

existentibus in patris potestate, quàm in emancipatis (intelligenda esse reor, ex præcitato §. si quis igitur. cum sublata sit differentia emancipationis, & patriæ potestatis: tamen insignis sit differentie ratio, in succedendo inter suos & emancipatos, sicuti tradit Matth. à Matthesil. in tractatu, de successione. ab intest. prima parte, circa primum membrum succedendi. & inibi Ludouicus Bologn. tamen Bartol. priori sententiæ se subscribat in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de liberis & posthumis. & in l. ventre præterito. ff. de acq. hæred. de quo per Las. num. 52. in præcitato §. & quid si tantum. quibus satis iam satis definitum extat, filios alijs præferendos esse ex l. quæ situm. ff. de sepulchro viola. in l. pro hærede. §. fin. ff. de acquir. hæred. tamen se abstineant ab hereditate paterna, ex l. si filius, qui patri. ff. de vulg. definiente, quod filius licet se abstineat ab hereditate, nihil omnino ex existentia sui hæredis, quæ in filio remanet, filij commodum operatur. & inibi Alexand. nume. 24. eò maximè, quod in iniuria & offensa vindicanda, non est quid hereditarium, sed extra hereditarem, ex l. pro hærede. §. finali. ff. de acquir. hæred. l. pen. ff. de sepulchro violato. vnde & illud sequitur quod pacem inire potest super necem patris tanquam suus hæres: & in illa specie ita respondit Bartol. in l. damni. §. Sabini. ff. de damno infecto. Ang. & Imola idem professi inibi, Io. Imol. in dicta l. si filius, qui patri. quo fit regiam constitutionem 22. titulo primo, parte septima, intelligendam fore, filium pacem inire posse, tamen hæres non sit: huic sententiæ ex nouioribus se subscripsit Iacobus Villalpandus, numer. 7. ad finem, eo in loco, cuius & antea meminimus.

Post hos T opportunè quæritur, an & consanguinei, & 3
 coniuncti hæredibus scriptis amicisque præferantur in accusatione? siquidem consanguineo iniuria irrogata est, alij eiusdem stipitis consanguinitatisve offensi existimantur, & iniurię vindicta ad eos spectat l. lex Cornelia. ff. de iniur. & inibi Bart. text. ad id præstantissimus in l. i. ff. de liber. causa. ibi, suo genere. Bald. sumens rationem ex text. inibi in l. i. C. si quacunque præd. potest. Bar. in l. 3. §. si tutor. ff. de suspect. tutor. & hi quidem alijs amicis hæredibusq; institutis, quibus accusandi munus competit, præferendi sunt: cum & ipsis propensior dolor sit l. 2. §. fin. ff. de adult. ex ratione text. in cap. non estimamus. 13. q. 2. & nemo vnquam carnem suam

odio habuit: sicuti & nos de testibus in causa hæresis aliquot coniecimus tractantes. & his ad stipulari videtur text. in l. 3. ff. de alimentis legatis. definiens amicitiam facile tolli posse: at coniunctio sanguinis tolli non potest. l. ius agnationis. ff. de pactis. l. iura sanguinis. ff. de reg. iur. & supra in alio celebri loco negotium nobis fuit.

Hinc apparet consanguineorum heredi scripto præferri, sicuti argumento optimo deseruit text. in l. sororem. C. de his, quibus ut indignis. nec refragatur, quod hæres scriptus hæreditate priuatur, ni & necem defuncti vindicet, ex l. 1. C. de his, quibus ut indignis. quod si is hæres præuentus sit à consanguineo defuncti congruo loco, & tempore, ab ea pœna immunis erit, ex ijs, quæ adnotat Iason in l. 1. 2. limit. paulò antè citata, per text. in l. sororem. C. de his, quibus ut indignis & cum munus accusandi ratione sanguinis consanguineis competat, ab aliquo tolli non potest. l. abdicatio, ubi gl. C. de patr. potestate. l. iura sanguinis. ff. de reg. iuris. & proximior sanguine alijs præferendus est. l. si vero. §. hæc actio. ff. de his qui deiecerunt. Rom. in consi. 122. C. de proc. itidem consi. 26. vol. 1.

4 Illud verò prætermittendum non est, & ex sudrà iactis defini potest, in necesse fratris vindicanda, utroque latere coniunctus frater præferendus est vni latere coniunctio, cum & duplici vinculo munitus sit. l. coniuncti, versiculo præfertur. & inibi Iason nu. 7. ff. de leg. tertio. §. affinitatis. Institut. de nuptijs. arque ideo maiori dolore affectus, & diligentius necem vindicabit, ex ratione text. in l. secunda. §. finaliff. ad l. Iul. de adulterijs. Ex quo non intempestiuè deducitur, quòd si testator maxima amicitia sit coniunctus existenti in eodem gradu cum alijs, anteponendus est in necesse defuncti vindicanda, notat Bal. in simili in l. parentes. id finem. C. de testibus. Bar. Bal. ad Abbatem in c. postremo. de appel. & an id veritati faueat, alijs cogitandum relinquo. quod si ea opinio stomacho faciat tuo, maximum robur affert ad ea, quæ & nos adnotauimus supra c. 43. numero 3.

5 Hinc etiam deduci videtur, an t & tutor pupilli nomine alijs præferendus sit? sed antè quàm in disputationis hucusque arenam condescendam, illud obuium erit: an si minori iniuria irrogatur, possitne agere absque tutore, curatoreve? & illud constitutissimum est, viginti quinque annorum minori accusandi munus nequaquàm cõpetere. eum accusatio publici iuris

iuris sit, & ad actus publicos minores non admittantur l. ad rem publicam. ff. de mune. & hon. l. spurij. §. 1. ff. de accus. hinc etiam & is in testè in crimine publici iudicij non admittitur. l. in testimoniũ. ff. de test. l. 2. C. qui legitimam personam hab. l. clarum. C. de autoritate præstanda. definiens minorem viginti quinque annorum in iudicio stare non posse, atq; ideo eius tutori & curatori hoc munus vindicandi cõpetit. l. ceteris. §. pupillus. ff. de accus. & inibi Bar. itidem in l. 2. C. qui acc. nõ poss. regia l. 2. tit. De las acusaciones libro. 4. Fori. In quo præter alios tria tẽpora esse distinguenda in hac dũtaxat questione reor: & is quidẽ, aut est minor infante, aut maior, aut pupillus, aut adultus. Primo casu, cum & ipse iudicium non habeat, ut in l. si pupillus fari. ff. de acq. here. & nos tradidimus supra cap. 33. nu. 1. & in ea specie etiã cũ tutoris autoritate accusare non potest, ex ijs, quæ notant docto. in l. 1. §. adipiscimur. ff. de acq. poss. poterit tamen tutor accusationẽ proponere, Io. And. ad Spec. tit. de accus. §. 1. vers. quid de pubere. Bal. 3. colu. in rubr. C. qui accus. non poss. itidẽ & Bar. in l. 2. §. pupillus. & in l. qui accusare. ff. de accus. Barto. in l. 1. ff. de operis. noui nunt. Guido de Suza in l. 1. C. de precibus Imperat. offerẽdis. text. est in l. Polla quidem. C. de his quibus ut indignis. & in l. tutorẽ. ff. eo. tit. Lectorẽ tamen admonitũ esse velim, q̃ si tutor accuset nomine pupilli, proponenda est accusatio eius nomine, ex Bart. cuius meminit Motal. in l. 6. titu. 1. par. 7. & text. inibi hanc sententiã conuenientibus oculis probat, dum ait. *Pero guardador de huerfanos bien puede acusar a otro, por nome de aquel quel tuuiesse en guarda en razõ de venganca de yerro que tangiesse al huerfano* Aut adultus est, & is quidem cum curatoris cõsensu accusare poterit, ex gl. in l. 2. C. qui acc. nõ poss. & inibi Bal. n. 19. ex l. clarũ. C. de auth. præst. definiens adultũ cum curatoris autoritate in iudicio stare posse. Bald. idem professus in l. 2. C. qui acc. nõ poss. Iacob. Rauẽnensis. Petrus. Cinus in d. l. 2. Speculator in tit. de accusatore. vers. sed quid de pubere. Barto. in l. qui accusare. nume. 2. ff. de accusationib.

6 Hinc etiã definiri poterit, quod si minor sit adultus, cum curatoris autoritate transactionẽ, ac concordiaẽ facere possit. si minus impubes sit eius tutor solus id facere potest, Speculator tit. de homic. 2. col. n. 6. Alberic. in l. pactũ curatoris. de pactis. Bald. Paul. Salic. Iaco. de sancto Georg. Decius in l. clarum. C. de autoritate præstada. Bald. & Paul. in l. 1. C. de

in integ. restit. neoterici in l. iurifurandi. ff. de iureiur. ex no-
uioribus. Anto. Gomez. c. 3. de delictis. nu. 66.

Ex quo & illud obuium erit, quod si tutor nomine infan-
tis, vel pupilli criminis remissionem faciat, ratam esse exi-
stimat Gandinus in tract. maleficiorum, titul. de transact. &
pactis. colu. 8. Specul. tit. de homic. versicul. illud autem qua-
eritur. Bald. in l. iuris gentium §. si paciscar. ff. de pactis. & in
l. pactum curatoris. & inibi Guido de Suza. C. de pact. idem
Bald. in rubrica. de treuga & pace. in qua quaestione nostrae
classis authores in varias scisci sunt sententias: & sunt, qui
existiment pactum, ac pacem iniri posse per tutorem: cum &
in nomine pupilli accusatione proponere possit, argumen-
to text. in l. is potest. ff. de acqui. her. l. eius est nolle. ff. de regu.
iur. Bald. in d. l. pactum curatoris. existimat pacem inire, non
esse ius perdere, sed utique reconciliare offensos. l. furti. §. pe-
nult. ff. de ijs qui norantur infamia. vnde & illud sequitur,
per tutorem fieri posse sumpto a contrario argumento, in l.
contra iuris ciuiliis regulas. §. 1. ff. de pactis. l. creditor. §. 1. ff.
mandati. Ang. in l. Imperator. ff. de pactis. Iason in praecitata
l. contra iuris ciuiliis regulas. definiunt, tamen si filius fami-
lias donare non possit, & administratores donare prohiben-
tur, iuxta illius text. regulam nihilo secius pro bono pacis po-
terit donare: cum & tutor in pupilli causa iurandum de-
ferre possit. l. tutor. ff. de iureiurand. l. videamus. §. si tamen.
eo. titu. l. 2. §. quod obseruari. C. de iuramen. calumniae. defi-
nientes tutores de calumnia iurare posse, ergo & transigere
super dicta iniuria pupillo irrogata: cum transactio & iura-
mentum aequo liberamine, aequoque pede procedant. l. j. ff. de
iureiuran. & est text. ad id praestantissimus in l. si praesens. C.
de transactio. in l. interdum §. qui tutelam. ff. de furtis. vbi
definitum extat tutorem posse transigere, cum fure, qui rem
subtraxit, Bart. in l. nulli. ff. de transact. in quo tamen si ipse
existimo decretum iudicis esse interponendum, cum transac-
tio sit species alienationis, & tutori & praelato alienandi po-
testas absque decreto non concedatur, eisdem permessa non
erit absque iudicis decreto. l. non solum. ff. de praed. min. &
remissio donationis species est, quae quidem sub libera ad-
ministracione non cadit. l. filios familias. ff. de donat. l. 1. post
princip. ff. de tut. & ratio. distr. l. prohibitione. §. plane. ff. quod
vi aut clam. gl. in l. non quicquid. C. ad arbit. tut. Iaco. tamen
Butri.

Butri. in d. l. pactum curatoris. in alia longe contraria fuit opi-
nionem: aut pacem inire pupillo expedir, & ut rem exemplo
subijciam, si pupillus vitam ageret, vbi rixae quotidie essent
inter offensores & suos: & in ea specie iniuriae remissio va-
let, eod maxime, cum prout pacem amicitiae cessent: aut non
expedit, & in ea specie isthaec compositio vires non obtinebit,
cum esset dedecus pupilli, inultum relinquere delictum: & hu-
ius sententiae authores habeo Bal. Alber. Alex. Pau. & Iaso. in
d. l. pactum curatoris. Bal. in rubr. de treug. & pace. itidem in
l. iurifurandi. ff. de iureiuran. Ant. in c. 1. de collusio. dereg. &
hanc esse frequentiori doctorum calculo receptam senten-
tiam existimat Alex. in d. l. pactum.

Postremo omittendum tamen non est, hac in controuer-
sia, deficientibus ijs quibus accusandi munus competit, vel
his nolentibus, competit cuilibet de populo in criminibus
publicis. l. qui coetu. §. fin. ff. ad l. Iuli. de vi public. le. licitatio.
§. quod illicitum. ff. de public. & vectigal. Dubium insigne cen-
seri solet circa regiam constitutionem 26. titulo 1. parte. 6. si
nullus sit accusator ex proximioribus, & is, qui de populo
accusationem proposuit, desistat, poena corporis afflictiva cri-
minis reo imponenda non est: siquidem paria sunt, quod pro-
pinquus non accuset, qui ab accusatione discedere poterat:
vel quod pars absit, & accusationi renuntiet. l. 2. §. si sunt sui.
ff. ad Trebel. Alber. in tract. statutorum. q. 253. ipse tamen
huic intellectui, quo ad regiam sanctionem accedere non
possim: quoniam in ea specie poena imponenda est secun-
dum mensuram delicti. Et iste intellectus ex eo iuris adagio
fulciri possit. Quando pars, cui illata est iniuria accusat, iu-
dicis officium extinguitur, sicuti definiere Bart. & interpretum
maior pars in l. 2. §. si publico ff. ad l. Iul. de adult. dd. in l. que-
relam. C. de falsis. quod si in ea specie a proposita accusatione
pars desistat, accusationis ius ad iudicem reuertitur, qui qui-
dem ex suo iudicis officio procedat, ex l. 2. C. de abolit. quod
quidem non est ita exuberans, sicuti in parte querelam pro-
ponente: potissimum cum regia lex expressim definiat, quando
laxa est pars, ac deinde ab accusatione desistit. Contraria vero
sententia procedit parte non exigente: vnde & illuc sequitur,
hunc casum in dispositione iuris communis remanere, cum sit
indecisus a regia partitarum lege, ex l. comodissime. ff. de libr.
& posth. l. si extraneus. ff. de cod. ob. cau. potissimum cum con-
stitutio

stitutio regia sit iuris communis derogatoria, sicuti ex ea definitum extat, ob quod strictè est interpretanda, nec ultra illius text. speciè extendèda, & huic intellectui se subscripsit in statuto loquens, Nellus in tract. de bānitis. 3. parte. 2. temporis. q. 3. 1. & iterum q. 49. definiens, si statutum loquatur de pace habenda à persona offensa, minimè locum sibi vindicare, ni pax fuerit inita à defuncto, si sine herede à vita discessit, explicat Bar. Baldus in l. 1. C. de act. & oblig. quæ omnia quo ad intellectum regie constitutionis maximo apice deferuire videntur.

9 Prætermittendum t non est circa eādem regiam sanctionem, eius verba intelligenda esse quando principaliter delictum est perpetrātū in personam, longè quidem aliter, si sit commissum in rem, & ita lex 22. regis Alphonfi intelligenda est in homicidio, iniuria, vel simili delicto personali, non tamen in furto, & in alijs similibus: & in ea specie ita respondit Paul. Cast. in simili statuto in l. sequitur. §. quod autē. ff. de vsuc. itidē in l. si. homo. e. tit. n. 2. Bal. idē professus in l. si quis in tātā. C. vnde vi. n. 1. 1. definiētes, quod si lex statutumve disponat de delicto cōmisso inter cōiūctas personas, debet sanè intelligi de delicto commissio in personam, nō tamen in rem.

10 Si ad amissum quo ad regiam constitutionem declarentur omnia, intelligenda erit in delicto simpliciter cōmisso homicidiove, nō tamē in homicidio proditorie alleuoseve commissio, vtpotè cū sagitta, igne, veneno, vel plerisque alijs qualitibus, siquidem in ea specie trāfactio inter partes vires non obtinet, quin iudex criminis reum condēnare pœna ordinaria potest, regia l. j. & 2. tit. 1. 1. lib. 1. ord. & nos quasi per trāsennā hac in re aliquot cōiecimus. c. 2. 1. nu. 10. & rursus. c. 19. nu. 6.

11 Rursus ad apertiorē eiusdem regie constitutionis declarationem, intelligēdam esse reor, quādo quis semel commisit delictum. longè quidem aliter, si bis terve delictū perpetraverit, in quo remissum fuit propter trāfactionem partium, vel principis indulgētiā: siquidem in ea specie pax inita inter partes nullius est momenti: quin & qui iudicandi munus habet, criminis reū condēnare pœna ordinaria poterit, ex text. in l. 3. C. de episc. audien. vbi Imperator inquit, remissionem veniæ crimina nisi semel cōmissa nō habeant, nec in eos liberalitatis Augustæ referatur humanitas, qui impunitatē veteris admisi non emēdationi potius, quā cōsuetudini deputauerint.

tauerint. & inibi Cin. Odof. Bar. Bal. Castr. illū text. ad id ad notauere, cuius meminit pro singulari Barb. in c. super literis de rescrip. nu. 176. vbi asseuerat Bononiæ ita vidisse praticari. las. in l. nece damnosa. C. de precibus Imper. offer. nu. 13. Ioan. Lup. in repet. c. per vestras. de donat. inter virum & vxor. nu. 25. fol. 62. & argumento optimo deseruit text. in l. 3. versic. si plures. ff. de re milit. & in l. seruos. C. ad legem Iul. de vi publica. l. capitalium. §. solent. & in §. grassatores. ff. de pœnis. definiētes, grauiori pœna affici, qui frequentius delictum commisit, quā qui semel tantum perpetraverit, regia l. 2. tit. 1. 1. lib. 1. ordin. reg. asseuerans quod indulgētia principis non prodest ei, qui delictum simile perpetraverit, ni expressim principi fiat mentio Ex quo intelligenda est eadem Alphonfi regis decisio, quando consanguinei heredes de offensi trāfactionem fecere, vel hi quidem qui prosequuntur suam vel suorum iniuriam: secus verò, quando extraneus accusator remitteret ex regia l. 2. tit. 1. 1. lib. ordin. 1.

S V M M A R I V M.

- 1 Factum à maiori parte consanguineorū defuncti vires obtinet.
- 2 Si pacem ineuntes essent æquales, & contradicentes paci, propinquoiores præferendi sunt.
- 3 Si plures sint in eodem gradu filij, qui criminis reum accusarint in ineunda pace omnium consensus exigitur.
- 4 Quid etiam si sunt plures heredes discutitur, itidem nume 5. & 7.
- 6 Quid etiam an exigatur omnium heredum pax, discutitur.
- 8 Mares in ineunda pace super nece defuncti fœminis præferēdos esse.
- 9 Viros potius fœminis, quā viris fœminas principari.
- 10 Virorum propriè consilium esse, non autem mulierum.
- 11 Non stantibus masculis munus accusandi fœminis competere, itidem nume. 12.
- 13 Perpenditur intellectus regie legis 22. tit. 1. parti. 7.
- 14 Discutitur, an & transigentes plures heredes in vnum conueniri debeant, necne.
- 15 Notificandi verbam Latinum sit necne, ex Virgilio perpenditur.
- 16 Si consanguinei defuncti nolint congregari in vnum, a maiori parte congregatorum factum vires obtinet.
- 17 Verba statuti in plurali loquentia, in singulari, nec vtiq̄ sunt intelligenda, itidem nu. 19.
- 18 His in casibus, in quibus fides adhibenda est medicis, nec vtiq̄ sufficeret vni fidem adhibere.

Adhuc

Adhuc inquiritur circa regiam constitutionem
22.titulo.1.part.7. an factum à maiori parte
consanguineorum, hæredum vè su-
nece defuncti valeat, necne.

Cap. XLVI.

His, quæ longo subsellio tractauerimus, illud obuiū
est, in hoc duntaxat tractatu, quod doctorum capita
nimis anxie torquet: Si proximiores agnati occisi ad
accusationis ius citati fuerint, factum à maiori parte
consanguineorum vires obtinet, ex tex. in l. quod maior. ff. ad
municipales, & inibi gloss. & Bar. l. aliud. §. refertur. ff. de reg.
iur. l. nulli. ff. quod cuiusq; vniuer. nom. c. quapropter. c. audi-
tis. elect. c. j. de his quæ fiunt à ma. par. c. gl. in c. pastoralis. ver-
bo, plures. de rescrip. cui similis gl. est in c. i. in verbo, tracta-
tus. de reb. eccl. non alien. lib. 6. glo. & Canonistarum maior
pars in c. cum omnes. de const. & in l. ubi absunt. ff. de tuto. &
curat. datis ab his. Barthol. Socin. in regu. 6. Bernar. Diaz in
regul. 449. Lambert. in tractatu. iuris patron. 2. par. 2. libro.
8. art. quæst. 2. principali numer. 4. & in 2. par. ar. 16. 2. quæst.
principalis. nume. 3. Matth. Afflic. in decisio. 1. in tract. proto-
miseos. versic. idem duplo. num. 5. Romanos. num. 41. in rub.
ff. de arbit. Decius in præcitato c. cum omnes. in 1. lectura, à
nume. 27. vsque ad 41. Ias. in l. & suum hæredem. §. hodie. nu.
8. ff. de pact. Andr. ab Exea in c. cum omnes. §. à num. 155. vsq;
ad 204. de const. Pyrrhus Euglebermeus in l. aliud est ven-
dere. §. refertur. ff. de reg. iur. Lud. Bolog. in repet. authen. ha-
bita. C. ne filius pro patre. n. 85. Card. Iacobatius in eo trac.
quem prodidit de concilio, lib. 9. art. 3. pag. 270. col. 1. in dem li.
3. art. 1. pag. 167. & iterum lib. 6. art. 3. pag. 355. Fel. numero.
17. in d. c. cum omnes. Abb. in concilio Basilien. 1. dubio. nu.
12. regia l. 10. titu. 14. par. 1.

Quibus admodum suffragatur & suum hæredem. §. hodie
tamen. ff. de pact. vbi definitum, extat à maiori creditorum
parte factum alijs præiudicare. l. fin. C. qui. bo. ced. poss. Rom.
in singu. 99. Fel. in præcitato c. cum omnes. Matth. Afflic. in
decisi Neapol. 288. regia lex 5. titulo. 15. parte. 5. tamen si re-
fragare videatur, quod vulgo circumfertur, factum à maiori
parte in his, quæ sunt communia pluribus, vt singulis, nihil
valenti

valent, nisi omnes consentiant, ex text. in l. per fundum ff. de
seruit. rustic. præd. glo. in ca. si Archiepiscopus. verbo, ab omni-
nibus. de tempor. ordin. l. fin. ff. comm. præd. cap. quod omnes
tangit. de reg. iuris. lib. 6. Fel. in c. cum omnes. nu. 15. præci-
tato. & inibi glo. expressim hoc ipsum vult, Bernard. Diaz in
regul. 105. Romanus num. 41. in rub. ff. de arbit. ex neotericis
huic accedit sententiæ dominus Iacobatius libr. 5. de concilio,
articu. 7. pag. 270. Boerius decisio. 5. Pyrrhus & doct. in l.
aliud est vendere ff. de regul. iur. Oldra. ante hos consi. 34. &
Abb. num. 5. in c. fin. de his, quæ fiunt à maiori parte capituli.
Quo fit, à maiori parte consanguineorum in præiudicium
singulorum factum ne vtiq; tenet, ni & omnes cōsentiant,
sumens rationem ex glo. in l. 2. verbo, aut legem. versicu. hæc
autem consuetudo c. quæ sit longa consuetudo. Bart. num. 5.
in proemio Digestorum, Ias. in præcitato §. hodie. nume. 8.
Stephanus Bertran. consi. 26. num. 1. vol. 2. 1. excusatio. Barb.
consi. 27. numero 23. volum. 1. Socinus in tract. de citatione,
artic. 5. num. 20. versic. sextò fallit. Iacobat. Card. in suo lib.
de concilio, lib. 6. articu. 3. col. 9. versic. & ideo vbiunque. pag.
352. & ante hos Corneus in consil. 177. numer. 6. volum. 2.
Ange. in consi. 271. nume. 1. Ias. & plerique alij in dicta l. &
suum hæredem. Felinus num. 18. in lo. fallentia. & Andreas
ab Exea nu. 279. in præcitato c. cum omnes. à priori tamen
sententia nec latum quidem vnguem discedendum esse exi-
stimo. Posterior verò sententia eò tendit, quando facta à ma-
iori parte sunt communia pluribus vt singulis: longè quidem
aliter, quando essent communia pluribus vt vniuersis: liqui-
dem tunc à maiori parte factum minori præiudicat, vt est in
specie nostra, quando proximiores agnati citantur ad accu-
sationis ius: & in ea specie, cum ius vindicandi mortem de-
functi sit indiuiduum, & penes quælibet hæredem consistens
insolidum, remissio propinquioris consanguinei requiritur,
vt explicant doct. in l. 4. §. Caro ff. de verb. obli. & in l. 2. §. ex
his. eod. titu. l. via. §. penult. ff. de seruit. rustic. præd. l. hæredes
§. an ea. ff. famil. hercis. l. fin. ff. de seruit. legata. ex quo in spe-
cie l. regie 22. titu. 1. par. 7. in ita pace cum proximiori in gra-
du, alijs sequentibus præiudicat, Barto. in dict. §. Caro. & ple-
rique alij in ea sunt sententia, transactionem factam per ma-
iorem partem accusatorum, quibus munus accusandi com-
petit, alijs præiudicare: siquidem in specie l. regie agitur de
remis-

remissione pœnæ corporis afflictivæ, in qua specie & Imolæ sententia adnotanda est in præcitato §. Cato. l. maiorem. in civilibus loquens, non habere locum, quando per maiorem creditorum partem debitum remittitur: quo fit, neque in criminalibus intelligenda est, quando inita pace, omnis pœna remittitur: quod si in totum non remittatur, Bar. sententia in d. §. Cato. obinet, ut pace inita & transactione facta, criminis reus ab ultimi supplicij pœna immunis fiat, & iudicantis arbitrio alia mitiori pœna punitur l. 2. C. de abolit. & in ea specie, qui iudicandi munus habet, ex iudicantis officio ad criminis punitionem peruenire potest, ex præcitata l. 2. l. si adulterium cum incestu. §. Imperatores ff. de adul. Docto. in l. et si feuerior. C. ex quib. causis infam. irrog. definiens, quod licet criminis author à pœna liberetur inita pace, nihilofecius alia mitiori pœna iudicis arbitrio afficiendus est, Bald. in l. 1. ff. de pact. in specie l. regie, si inita pax cum homicida alijs heredibus præiudicet, siquidem commodum erat eis quærendum: & in ea specie omnium heredum consensus exigitur, ex glo. in d. c. cum omnes. & quæ nos paulò antè adnotauimus. Quo fit, cum ex offensione, & defuncti morte, accusandi munus pluribus competat, licet prius quibusdam, quam alijs propter prælationis ius, ut non semel antè admonuimus, inita pax à maiori parte illorum, qui necem defuncti accusare possunt, alijs præiudicat. Et in ea specie ita respondit Iacob. Villalpan. in repet. l. 22. tit. 1. par. 7. 2. par. §. 2. nu. 22. Anto. Gom. c. 3. delictorum. nu. 63.

- ² Hinc et deduci videtur, quod si essent æquales pacè ineuntes, & cōtradictentes paci, principaliores & propinquiores in iure accusationis præferēdi sunt, doct. post glo. in ibi, in d. §. Cato.
- ³ Cæterum sunt, qui existimāt, si sint plures filij in primo gradu, & hi oēs criminis authorē accusarūt, in inēnda pace oīum cōsensus exigēt, ex Bar. in l. si plures ff. de accus. definiēte, plures filij occisi, quos iniuria defuncti tangit, pro vno quidē accusatore existimantur: cum & hi oēs repræsentent defunctū in eodem gradu, eorum conditio in partes scindi nō potest l. cui fundus ff. de condit. & demonstr. & Nellus in tract. bannitorum, in 39. q. 3. par. 2. tēporis, existimans, quod ubi per plures fit repræsentatio defuncti, in ea specie, oīum, ut iniri possit pax, consensus exigitur, nec vnus cōsensus sufficeret, nec etiā maioris partis illorum, ex l. cum à matre C. de rei vendi.

Ex quo

Ex quo non incōcinnè definiiri posset quæstio illa, vltro citroq; a docto ribus agitata: Stat statutum, quod qui occiderit, ni & habuerit pacem ab hærede occisi, occidatur: & ut rem exemplo subijciamus, quidam si plerosque habens hæredes, fuit occisus, criminis author pacem iniuit cum vno tantum heredum, an statuto satisfactum fuerit, necne, an verò maior heredum pars exigatur, ut pacem ineant, vel debeantne omnes hæredes in pace consentire? quam quæstionem Alberr. de Crema, cum in ea specie Bononiæ contigisset, disputauit, inita pace ab vno heredum, statuto satisfactum fuisse, ex l. 1. §. denuntiari ff. de ventre inspici. idem existimat Oldra. in l. si plures ff. de leg. 3. & in ibi Raynerius de Forliuio idē professus, Alber. de Rosa. in 3. statutorum parte, q. 23. incip. item quæro de alia vtili quæstione. itidem in d. l. si plures. Bald. in l. 2. de liber. & eorum liberis. col. 3. & in l. 1. in princ. 2. col. ff. de pact. id expressim definiens, quando de pœnæ capitalis relaxatione ageretur, longè quidem aliter si de particulari præiudicio agatur, aut commodo heredis occisi: siquidem in ea specie vnus non posset remittere iniuriam in præiudicium alterius l. in concedendo. sumens rationem ex text. in ibi ff. de aqua pluuiæ. arcen. & idem respondit Bal. in d. c. cum omnes. col. 10. de constit. & hanc sententiam præter ea, quæ doct. his in locis quibus & antè meminimus, adnotant, illa etiam cōadiuuant.

Et primò perpenis verbis statuti, quod in singulari numero verba agit de heredem, sufficeret quidem pax ab vno haberi, ex his etiam, quæ pleniori cornu congerit And. Tiraquel. de plurali, & singulari numero verba agens, in l. si vnquam. ver. susceperit liberos C. de reuoc. donat. num. 185. cum alijs.

Secundò stabiliri posset, ius vindicandi mortem defuncti indiuiduum quidem est, & penes quemlibet heredum consistit in solidum, ex pluribus, quæ & Anto. Gom. allegat cap. 3. delictorum. num. 63. in princ. ergo & ius pacis ineundæ: quo fit, vnus remissionem sufficere, ex his quæ congerunt doct. in l. 4. §. Cato ff. de verb. obl. l. via §. pen. ff. de ser. rust. præd. l. hæredes §. antea ff. fam. herc. l. si ff. de ser. leg. l. 3. §. ex his. de verb. obl. l. stipulationes non diuiduntur. versic. 1. l. in executione. versic. 2. ff. de verb. oblig.

Tertiò huic sententiæ robur affert lex 1. ff. de administrat. tut. definiens actum valere per vnum ex pluribus tutoribus factum

factum l. 1. C. si ex pluribus tutoribus. tale nempe munus tutelæ, vel curæ est indiuiduum l. inter tutores ff. de administ. tut. quo fit, concordiam initam cum vno heredum sufficere, cum sit ius indiuiduum. Et in ea specie ita respondit Bartol. num. 33. in dicto §. Cato. & inibi Castren. colum. fi. & doct. omnes paulò antè citati, in statuti specie: & ex nouioribus hanc quætionem extricant Ludo. Carrer. in pract. crimin. §. homicidium. num. 380. Ange. in malefic. tract. in verbo, nec non ad querelam. Iac. Villalp. in interpretatione l. 2. ritu. 1. par. 7. secundæ partis reper. §. 52. nume. 4. Anton. Gomez. ca. 3. delictorum. nu. 63. Ipse tamen non possum in hoc dubio, Bar. & aliorum sententiæ accedere, quinetiam ꝑ consensum maioris partis heredum exigi ex his constat: siquidem lex vel statutum aliquid ab heredede exigens intelligi debet ab omnibus heredibus, ex l. si pluribus ff. de leg. 2. & in l. si plures. de legat. 3.

Secundò stabiliri posset isthęc sententia, quando aliqui d pertinet pluribus, vt singulis, omnes tenentur consentire: nec quidem vnus sufficeret, nec maior pars, ex l. per fundum ff. de serui. rusti. prædio. l. 1. §. denuntiar. ff. de ventre inspici. l. fina. ff. comm. præd. l. de pupil. §. si pluriū ff. de ope. no. nunt. at vindicandi ius necem defuncti ad heredem pertinet vt ad singulos, ex l. 3. §. si ad plures ff. de sepul. viol. l. 1. C. de his, quibus vt indig. l. heres ff. ad Syllaniam. quo fit illud sequi, omnes heredem teneri consentire ac inire pacem & concordiam. Nec verba statuti obstant, si & statuti mens consideretur, cū carnem & succum istius statuti suggendo voluerit pacem iniri ab eo, qui personam defuncti representat: sed heres pro parte ne vtiq;e, nisi in ea parte defuncti personam representat, ex gl. in l. 2. §. si ff. de prætor. stipul. l. cū à matre C. de rei vendic. quo fit, de omni heredede statutum intelligendum fore.

Alia & ista fuit Bartol. opinio in d. §. Cato. à qua libenter discedunt Ang. Io. Imo. Pau. Castren. Alex. & Iaf. & Bartol. Socin. inibi.

6 Alia fuit ꝑ sententia quorūdam existimantium omnium heredum consensum exigi, inter quos & Raph. Cum. & Rom. in præcitato §. Cato. Sal. in l. 2. C. de libe. & eorū lib. & Alex. in d. §. & Ant. Gomez. eo in loco, cuius & antea meminimus: quorum sententia fulciri potest ex c. quod omnes. de reg. iu. lib. 6. cū omnes tangat prædicta offensa, omnium consensus exigatur:

exigitur c. cū omnes. de constitution. & inibi gloss. & interpretum maior pars, gloss. 3. in capitulo. si archiepiscopus. de temporibus ordinan. cap. quia propter. versic. vice omnium. de election. l. per fundum ff. de seruit. rusticorum prædior. Bartol. in dicta l. & suum heredem. ff. de pactis. in l. nulli ff. quod cuiusque vniuersitatis nomine. definiens, quod in iure competenti pluribus vt singulis, etiam si essent mille, factum omnium ne vtiq;e nocet vni, ex his quæ & nos paulò ante meminimus in rostro huius capituli: quo fit in specie, quæ agimus, omnium pax exigatur. Et in ea specie ita respondit Felio. septima fallen. numero 16. in præcitato capitulo. cū omnes. asseuerans intrepidè Bart. sententiam, in dicto §. Cato. communi consensu damnari, quam etiam Oldrad. loco præcitato verissimam esse existimat. Et præter alia, quæ in ea specie conici possunt, illud potissimum coadiuuat: Statutum, ꝑ quo agimus, est contra ius commune, & in publicæ vtilitatis perniciem, quæ delicta puniri vult l. ita vulneratus ff. ad legem Aquil. ca. vt fam. de sentent. excommun. & notat Bald. in l. quemadmodum C. de agric. & censu. lib. xj. quo fit statutum esse intelligendum, vt minus lædat ius commune, cap. cū dilectus. de consuetud. l. 3. C. de noxa. atque ideo statutum esse intelligendum, vt interueniat omnium heredum pax & concordia. Quorum sententia, tamen iuri consona sit, nihiloscilicet rigida & dura nimis existimanda est, cū & perquam difficile sit, omnium cōsensum interuenire: cū peculiare sit humanæ naturæ homines ab hominibus dissentire, ex Virgilio Aeneidos lib. 2.

Scinditur incertum studia in contraria vulgus.

Et ex Horatio Flacco lib. Epist. 1. dum cecinit,

Bellua multorum est caput.

Et illud Ouidij lib. 1. de Arte amandi.

Pectoribus mores tot sunt, quot in orbe figura.

Itidem Persius ait,

Velle suum cuique est, nec voto viuatur vno.

Et ad stipulatur illud vulgare, Quot capita, tot sensus. & est text. in ca. quia diuersitatem. ibi, diuersitatem corporū diuersitas sepe sequitur a nimum. de concess. præben. & inibi gloss. quæ expressim hoc ipsum vult, cui similis est in verbo, noua litigia. in proemio Decretalium. Quo um meminere Bonus de Curtili in eo tract. quem publicum fecit de nobi-

CCC litate

litate 3. parte, num. 73. & Arnal. de Contad. de bonorum possessione. folio 1. col. 3. & voluntates hominum sunt variæ, sicuti desinitur ex l. quia poterat ff. ad Trebel. litem si vnus §. principaliter ff. de arbit. ca. sicut in sacramentis, de consecrat. distinctione 4.

Quod si isthęc sententia amplectenda esset, opinor prædictum statutum rarò aut nunquam locum sibi vendicare, cum omnium consensus difficile concederetur.

Alia & quarta fuit opinio frequentiori consensu recepta, 7 maiorem ¶ partem hæredum exigendam esse: liquidem & iniusta pax à maiori parte hæredum, ab omnibus existimatur: & isthęc maior pars pro numero vnciarum intelligenda est: quod si sint pares in vncijs, tunc maior pars intelligitur numero: quod si omnino sunt plures, tunc illa obtinet: quod si æquales fuerint, pars remittentium iniuriam præualet fauore liberationis, ex ratione tex. in l. interpretatione, ff. de pæn. & in l. absentem. eo. tit. & in specie Bar. in d. §. Cato. pro hac astringenda sententia allegat tex. in l. & suum hæredem §. si. ff. de pac. & in l. si. C. qui bo. ced. pos. & ita in ea specie respondit Barr. num. 34. Ang. col. si. & inibi Soci. col. itidem si. Flor. in d. l. perfundum. si. col. Ang. de malef. verbo, comparuerunt dicti inquisiti 3. & 4. col. Bal. in l. cum inter veteres C. de fideic. libr. Paul. Cast. nu. 3. §. ex his l. 2. ff. de verb. oblig. Anchar. in cle. 2. num. 4. de iure pati. & hanc esse magis communem existimat Areti. in l. pro hærede §. si. ff. de acq. hæ. col. 2. Butr. in præcitato §. Cato. nu. 161. & inibi Crotus 39. col. nu. 106. magis communiorem hanc esse existimant, & Iacob. Villalpand. nu. 9. præcitato. quam verissimam esse existimat Ang. in præcitato §. Cato. ni in numero minoris partis sit masculus, & 8 in numero maioris sit fœmina: liquidem ¶ in ea specie masculos præferendos esse, Par. à Put. in tracta. syndicat. verbo, compositio. vers. ultimo. Lud. Cartur. nu. 380. in practica criminali §. homicidium. cum & hæ inimicitie vindicari non possunt, nec ius vindicandi competit, ex his quæ notat glo. & doctores in tit. qui feud. dare pos. vers. hoc autem. Nec dubitari potest, ¶ naturali iure viros potius fœminis, quam viris

Masculi fœminas præcipari, ex Augustino in cap. caput. ad h. 33. q. 5. & apertius libro primo de nuptijs & concupiscentia ad Valerium capi. 9. & in Epistolam Pauli priorem ad Corinthios, capit. 65. & apud Græcos commendatur ille versus Senarius
Alexidis

Alexidis citante Athenæo libro tertio.

Natura non sinit præsse fœminam.

Et huic rei testimonia sunt animalia bruta, quæ veluti id ipsum distante natura, ita viuunt, ut mares imperent fœminis, ex Plinio lib. 8. capit. 3. de syluestribus a finis verba agens: Mares, inquit, singulis fœminarum gregibus imperitant. & Bal. in l. 1. col. vlt. ver. vtrum autem statutum loquitur C. qui admit. in ea est sententia, statutum consensum auctoritatem ve coniunctorum exigens ad cõtrahendum, alium ve actum conficiendum, fœminas ne vtique comprehendere: quia propriè virorum est consilium, non mulierum: & argumento optimo deseruit text. in l. quidam decedens §. Papinianus ff. de administ. tut. Bald. in l. vlti. & inibi Ang. ff. de fide instrum. Bald. consi. 201. in prouincia Anconitana. col. vlt. ver. quo ad articulum. lib. 1. & rursus consi. 120. super primo puncto. dubio primo, volum. 4. l. 2. §. verba. inibi, infirmitas mulierum ff. ad Velleian. l. regula. ff. de iur. & fac. ignor. l. 1. ibi, tæmine infirmitatis C. quan. mul. tut. offic. fungi poss. l. deferre ff. de iure fisci l. 1. §. accusationem. inibi, propter sexus infirmitatem ff. ad Turpil. l. cuius bonis ff. de cur. fur. l. quisquis C. ad legem Iul. maiest. l. nullus decurio. C. de iure fisci. lib. 10. §. is consequens. vers. vnde volumus in auth. de qualit. dot. illud Petri Epist. 1. 3. c. mulieres vocat infirmius vasculum. & Ouidiana carmina ad Leandrum ad id allusisse videntur:

Fortius ingenium suspicor esse viris,

Vt corpus teneris, sic mens infirma puellis.

Et Valerius libro rerum memorabilium 9. capit. 1. inquit, Sed quid ego de mulieribus vltius loquar, quas imbecillitas mentis, &c. Et Plutarchus in Problemate. cap. 116. Quintilianus declamat. 338. Imbecilia res est, inquit, fœmina, & iterum declamat. 368. & Aristote. libr. Oeconomicon 1. capitu. 3. & libr. Problem. 29. capitu. xj. Quibus admodum existimo statutum non vtique intelligendum esse de muliere consensum propinquorum exigens, sicuti & Alexan. in l. 2. §. voluntate. colum. 3. ff. solu. matr. existimat, & rursus consi. 24. columna 8. libro 2. Anchar. in capi. 1. de constitut. Calrentis in l. si dotem §. patri. ff. soluto matrimo. Corne. consil. 74. de duobus. column. vltima, volumin. 1. & iterum consi. 316. quo ad primum. col. 5. volum. 1. & consi. 94. col. 1. volum. 2. Fran. Curt. Senior consi. 9. Ticinensi statuto. col. 5. Iaf. in l. si quis id

quod. colum. 2. ff. de iurisdic. omnium iudic. itidem in l. tres fratres. versicu. octauo nota. ff. de pactis. Gulielmus Benedict. in cap. Raynutius. verbo, duas habens filias. num. 24. de testa. Barbat. in l. cum acutissimi. col. 5. C. de fideicom. & in confi. 41. colum. 6. volum. 4. itidem in clement. 1. charta 6. de elect. quibus & Decius accedit in l. 2. col. 6. & rursus colum. 12. ff. de regul. iur. & inibi l. 1. col. 3. C. vnde vir & vxor. & iterum confi. 188. Stephan. Bertrand. consilio 236. multa sunt. ad finem, volu. 1. & signanter Alciatus in l. 1. verbo, competitis ff. de verbor. significat. & tale statutum esse æquitate & ratione plenum, & præ se ferre naturalem rationem existimat Bald. in c. 2. col. 2. de probat. itidem in l. 2. q. 9. C. de rescind. vendic. Imol. in c. cum contingat, de iureiuran. Bald. confi. 115. circa medium. volum. 1. Ias. in l. non tantum. col. 2. ff. de re iudica. Ancharan. confi. 231. col. vlti. Decius confi. 61. viso themate. col. vltima. & ante hos Bar. confi. 55. præclare scribitur, ad fi. Quibus admodum existimo verissimam esse Angel. sententiam in præcitato §. Cato. existimantis, quod si in numero minoris partis sint masculi, & in numero maioris partis sint foeminae, masculorum vox præponderat maiori mulierum parti, atque ideo vindicandi ius maiori mulierum parti non competere. Cuius sententia astrui posset ex plerisque alijs, quæ & Andræ. Tiraquel. seriôsè congerit in legibus connubialibus, in gloss. 3. nume. 160. & Cæsar Lambertinus in tractatu iuris patronatus, in prima parte, libr. 1. in 2. articu. 7. q. principal. folio 58. nu. 1. itidem 3. parte 2. lib. 19. articu. 5. q. princi. folio 361. colum. 4. nume. 1. Chassæneus in consuetudinibus Burgundiæ, tit. Des iustices. rub. 1. §. 6. folio 65 col. 2. numero 40. & iterum in catalogo Gloriæ mundi 2. parte, consideratione octaua. Deci nu. 1. ad 55. vsque. & inibi Pyrrhus Euglebermeus in l. foeminae ff. de regulis iur. Nepos à Montealbano in tractatu de except. articu. 7. Matth. Affict. in cap. vnico. nu. 46. de natura & success. seu. Gomez. Hispan. in capitu. mulieres. de iudic. lib. 6. Marcus à Mantua in tractatu legis Appiæ, quem admisit post quingentas epitomas, quas fecit Ioan. Basianus, in glo. ad consuetudines Alborniæ, in tit. Des donationes. ca. 14. artic. xj. quibus in locis definiunt doctores plerisque in casibus, foeminas deterioris esse conditionis, quàm sit viri: quibus admodum nec inuitus Ange. sententia accedo eo in loco, cuius & antea meminimus.

Cate-

Ceterum ex eodem stipite seu fonte & illud deduci videtur, quod practicis obuium est: Si inter heredes aliqua sit foemina, vel nullus masculus reperitur, an & foemina possit pacem inire, transactionemque homicidij facere? & in ea specie est text. singularis in c. 1. §. hoc autem. de his qui feud. dare poss. in vsib. Feudorum. definit hoc munus mulieri non competere. Quem miris laudibus pro singulari allegat Angelus de Perus. in l. si filius, qui patre. ff. de vulgar. & pupil. & argumento optimo deseruit textu. in l. qui accusare. ff. de accusationib. Vbi definitur mulierem non posse criminis authorem accusare ratione sexus: vnde & illud sequitur, nec pacem inire, transactionemue super occisi morte facere, Ioan. Imolen. in præcitata l. si filius. in ea specie distinctione vsus ita respondit, decisionem gloss. stantibus ¶ alijs masculis procedere, sin minus masculi nõ starent, foeminae munus accusandi competere, ac ineundi pacem, & concordiam: & Bal. in l. Titia. §. Lucius. ff. de lega. 2. itidem in dicto capit. 1. §. hoc autem. præcitato. Illius gloss. meminit, & existimat esse singularem Ang. Imol. & Raphael. Cumanus, Paulus Castrens. in l. 4. §. Cato. ff. de verbor. obligat. & in l. pro hærede. §. final. ff. de acquir. heredit. Angel. in confi. 22. viso facto. Quibus admodum conuenit textus in §. patitur. Institut. de iniurijs. inibi, mulieres per viros defendi oportet, non autem viros per foeminas. Ipse tamen non possum in hoc dubio doctorum sententia accedere, quin etiam foeminis accusandi munus competere super nece defuncti patris aliorumve consanguineorum probat text. in l. quoniam sororem. C. de his quibus vt indignis. Vbi definitur foeminam accusare posse criminis authorem patris sui, ac vni dictam sumere. l. prima. C. de his qui se deferunt. Aretin. & plerique alij in l. si filius qui patri. præcitata, penult. col. numer. 24. & inibi Ale. eodem nu. l. quoniam sororem. de his quib. vt indig. l. foemina. C. ad Turpil. Roman. Barb. Andræas Alciat. nu. 194. in d. §. Cato. Roman. & Ale. in l. pro hærede. §. fin. de acq. hæred. ff. Nicol. Boer. signanter decisi. 121. num. 2. prima parte decis. Roman. in l. 1. §. potuisse. ff. ad Syllan. vbi existimat illam gloss. præcitata in errorem lapsam esse, itidem Bal. in dicto §. Cato. Roman. Ale. in præcitata l. pro hærede. §. fi. & ex nouioribus huic sententia accessere Iacob. Villalp. in 2. parte repetitionis legis 22. titu. 1. par. 7. §. 41. num. 9. Anto. Gom. de delictis,

CCC 3 cap. 3.

capit. 3. nume. 65. Ludouic. Carrer. alios allegans, in practica criminali §. homicidium. numero 380. Nec illa glo. pro contraria parte adducta aliquo iuris apice deseruire videtur, que de consuetudine Longobardorum intelligenda est, non verò de iure communi, sicuti Aretius & Alexand. in præcit. l. si filius, qui patri. ff. de vulgari. intellexere, & ante hos Bald. in authentica dos data. C. de donatio. ante nuptias. & nouiores his in locis, quibus & antea meminimus: & nostræ classis viri in capitulo translata. de constitution. Aluarotus, & neoterici in prima constitutione Feudorum. Et ita in ea specie respondit Nicolaus Boer. nume. 3. loco præcitato, asseuerans de iure Longobardo fœminas non admitti, vt in l. si quis Longobardus de homi. liber. cuius meminit gloss. vltima in capit. vno. an mutus vel alius imperfectus. Iure tamen civili fœminæ admittuntur. ex Bald. Ang. in d. l. pro hærede. §. si. ff. de acquir. hæred. Bald. in d. cap. 1. qui feudum dare poss. Ang. consi. 67. & in præcit. §. Cato. colu. vlt. definiens posse fœminam iudicalem assumere vindictam, ex glo. in d. l. sororem. & nos de fortitudine, & vindicta fœminarum pleraq; alia tradidimus. capitulo 22. numero 30. & tradit pleraque exempla sacræ scripturæ. fol. 52. c. de mulierum fortitudine.

Existimant Longobardorum constitutiones vim legis, nec vtiq; habere, & Iason contra illam glossa. scribit verissimam esse in l. si filius, qui patri. non semel citata. itidem in l. cum filiofamilias ff. de legat. primo. Nec obstat tex. in præcitata l. qui accusare. siquidem intelligenda est, mulieri hoc munus accusandi non competere de publico crimine, tanquam cuilibet de populo, nihilo secius prosequendo suam vel suorum iniuriam accusare possit, quinetiam ex iuris necessitate si & heres fuerit, huic accusandi munus competit. le. non ignorat. C. qui accusare non possunt. l. fœmina. C. ad Turpil. quod si accusare potest, pacem vtiq; inire poterit, ac transactionem facere, vt argumento optimo deseruit textus in l. is, qui heres. & in l. is potest. ff. de acquir. hæred. l. eius est nolle, qui potest & velle. ff. de regul. iuris. quæ omnia deseruire videntur ad interpretationem legat. 76. in Taurino conuentu lata. Quod si vindicta esset manu armata vindicanda, fœminis non cõpeteret: & in ea specie mulierem, feudum leuare non posse, ex dicta l. si quis Longobardus. secundum quam intelligenda est gl. in d. c. 1. §. notandum. qui feudum dare poss. &

poss. & hic adnotanda erunt multa, quæ & nos coniecimus supra. cap. 22. numero 31.

Rursus in ea specie legem Regiam 22. titu. 1. parte 7. intelligendâ fore opinor: & vim habere, si in ineunda pace, & transactione faciendâ maior pars accesserit accusatorum illorumve, qui sunt in primo gradu: siquidem illi sunt propinquiore, eorum voluntati magis deferendum est, ex le. antepen. ff. de pact. definiente consanguineorum voces in paciscendo circa debiti remissionem præferri: cuius text. meminit pro singulari Castrensis in l. maiorem. ff. de pactis. & inibi Alexand. nu. 2. post Bar. & Angel. in d. l. antep. Et isthæc sententia stabiliri possit, ex eo, existentibus in primo gradu accusatio, alijs secundo, aut tertio loco competit ius vindicandi: nihilominus non ita sunt in cõsideratione, sicuti illi, quibus primo competit munus accusandi: & a stipulari videtur, creditores in futurum pendenteve conditione non propriè creditores existimantur. l. creditores. ff. de verb. sig. Ex quo text. sumens rationem ita firmat Bartol. in ea l. prima. ff. si certum petatur. cuius frequentiori calculo recepta est sententia, teste Ale. inibi, n. 46. & Ias. in d. l. 1. glo. quæ idem probat in l. 2. §. creditum. versi. post nuptias. ff. de pactis, & perquam manifestum est, quod creditor ex delicto propriè creditor existimatur, secundum communioem sententiam omnium doctorum, teste Iasone in dicta l. prima. ff. si certum petatur. Pari ratione tamen his, qui in secundo & tertio sunt loco munus accusandi competit nihilo secius, quia non dicuntur ita offensi, quantum hi qui sunt in primo gradu accusationis: dicendum existimo maiori parti illorum, qui sunt in primo gradu, standum esse. Ex quibus satis iam satis cõstat t̄ maiori accusatorum parti standum esse super nece & transactione defuncti: quam opinionem intelligendam esse opinor, vt veritati magis faueat: si & illi, qui maiorem constituunt partem, quibus remissio iniuriæ competit, in vnum congregati fuerint, & illorum maior pars transactionem fecerit, adhuc minori parti remittente vim obtinet, sin minus consensus particulariter præstitus fuerit, ne vtiq; transactionem valeret: tãetsi qui particulariter cõsensere, maiorem constiruant partem, nihilo secius remissio facta per eos, ne vtiq; valebit, ex l. & suum heredem. §. si. ff. de pactis. inibi. hodie tamen ita demum pactio huiuscemodi, creditoribus obest, si cõuenerint in vnum, &

communi consensu declarauerint, quora parte debiti con-
tineri sint. & inibi Bartolus Alexander Salicet. ad illum text.
perpendunt l. si. C. qui bonis cedere poss. & inibi Bal. Iason in
l. rescriptum. ff. de pact. & inter alias plerasque Bartolus in
dicta l. & suum heredem. illam assignat rationem in actibus
tangentibus plures vt singulos, & non vt vniuersos: vt in spe-
cie qua agimus, vt maior pars alijs preiudicet, exigitur om-
nes esse conuocandos in vnum: siquidem minor pars posset
ad suam sententiam maiorem trahere, capitulo secundo, de
arbitr. lib. 6. vbi explicant doctores, & est textu. in l. si tres. ff.
de receptis arbitr. text. in capi. in Genesi. de elect. Bar. in l. 2.
C. de decurionib. lib. 10. itidem in l. omnes populi. nu. 18. ff. de
iust. & iure. gloss. in cap. cum omnes. de constitut. ion. & inibi
Abb. nu. 8. quod etiam in patronis ad beneficia presentandis
procedit, ex capi. 3. de iure patronatus. & inibi Abbas, & Fe-
linus numeto 19. in dicto cap. cum omnes. asseuerans Ferrar-
ria ita consuluisse, Rochus Curtius in eo tractatu, quem pu-
blicum fecit de iure patronat. in 99. quest. versicul. contraria
opinio Bartholo. Bellanz. ad Abbatem, in capit. cura. de iure
patron. Tamen si gl. in cap. 1. de rebus eccles. non alienan. in er-
rorem lapsa prorsus contrarium profiteatur, quam commu-
ni consensu damnant doct. in d. c. cum omnes. per tex. in pra-
citate c. in Genesi. Hos tamen, qui aduocationis officium exer-
cent, admonitos esse velim, vt ineunda pace, vel transactione
super necem defuncti, summa ope nitantur, vt omnes in eo-
dem gradu accusatores, in vnum conueniant locum, tamen si
alij consanguinei contradicant, maiori parti in vnum con-
gregata standum erit: & legi regiae 22. consultum erit, sicuti
ex ea definitur inibi, *A parte da la parte*. siquidem pro om-
nes fieri dicitur, quod per maiorem partem fit, ex l. rescriptum. ff.
de pactis gl. in l. quicumque. verbo, omnium. C. de omni agro
deserto. lib. 11. quam miris laudibus adnotant Alex. & Ias. in
praecit. l. rescriptum. & in ea specie ex nouioribus ita respon-
dit Iacob. Villalpandus in 2. parte repetit. legis. 22. praecita-
ta. §. 53. numero primo.

15 Maius dubium suboritur, si & omnes noluerint conuenire
in vnum, illa erit cautela practicis magis opportuna, quod
illi, qui noluerint congregari, & comparere, citentur per alios,
qui constituunt maiorem partem, & eisdem notificetur: si-
quidem notificari sufficeret, tamen si non intersint. Et vt obiter
agam

agam, verbum, notificandi, ne quis dubitet, Latinum esse exi-
stimo ex Ouidio lib. 1. de Ponto,

Atque modum poena notificare velis.

Et aulus Gellius lib. 9. capit. 4. Philippi arma vimque toti
Graeciae cauendam, metuendamque, inclitae illae Demosthe-
nis orationes, concionesque notificant, & constat ex l. sem-
per §. demonstratos. ff. de iure immuni. ex quo admiror non-
nullos qui notificandi verbum Latinum non esse, sed vt bar-
barum reiiciunt. Sed vtcunque sit, satis constat id verbum
non recens esse, sed linguae Latinae limatis vsitatissimum, si-
cuti, ex antiquioribus a Pomponio in Atreo apud Nonium
Marcellum definitum extat: nec video, cur non a norum fiat
notificare & notificatio, sicuti a clarum clarifico. Virgil. in il-
lo carmine, quo Fortunam describit.

Nec quos clarificat, perpetuo fouet.

Est autem notificare, norum facere: vt palam est, & ex 16
nostris tradidit Corneus consi 75. videtur primo. col. 2. vol.
3. itaque si notificetur consanguineis, si noluerint congrega-
ri, sufficeret a maiori parte congregatorum factum, perinde
ac si omnes interfuissent ea lege ac conditione, vt citatio in
aliorum personis fiat, ex his, quae notat Abb. in c. 1. num. 4. de
iud. & ex his, quae congerit Alex. in l. si finita. §. fina. ff. de dam.
infecto. Decius in prima lectura, nu. 25. & in secunda lectura
nu. 19. & Franciscus de Aretio nu. 10. in praecitato ca. 1. Seba-
stianus Vantius in eo tract. quem prodidit de nullitatibus
sententiarum, in rubrica. 12. de nullitate ex defectu citationis.
nu. 44. pag. 246. & est text. in l. properandum §. & siquidem.
in verbo, requirere parte. C. de iudic. qui huic sententiae suf-
fragatur, & l. fina. C. de bonis auctoritate iudic. possiden. l. ad
peremptorium. ff. de iudi. gloss. in l. sancimus. verbo, per con-
tumaciam. C. ad Trebel. text. optimus in c. proposuisti. inibi,
ad petitionem cuiusdam aduersarij. de foro competenti. &
in cap. licet. de accusatione. Quibus satis iam satis definitum
extat partis citationem requiri: & citati, notificatione facta,
si noluerint conuenire, factum a maiori parte in vnum con-
gregatorum valet, ex Bart. in dicta l. rescriptum. ff. de pactis.
Bald. in lectura antiqua inibi, sumens rationem ex text. in l.
cum quidam. in 2. ad. si. cum l. seq. ff. de legatis 2. Quorum sen-
tentia conuestiri posset, ex illo iuris adagio satis trito, quod
habet, quod semper citari debet ille, de cuius preiudicio agi-
tur, de

tur, ex l. nam ira diuus. ff. de adop. l. tres denuntiationes. C. quomodo & quando iudex. l. si quado. C. de testibus. l. de vno quoque. ff. de re iudicata. l. final. C. de legitimis heredibus. c. Romana, de appellation. libr. 6. cap. constitutionum. de sententia excommunic. eodem libro. clement. pastoralis. de re iudic. clem. sepa. de verb. sign. c. 1. & in c. dilecti. de testib. capi. delicta. de sentent. excomm. extra. cap. porro. de diuortijs & inibi gloss. quæ expressim hoc ipsum vult. Cui similis est in ca. ecclesie sanctæ Mariæ. de constit. & in c. nos in quenquam & in capitulo Deus omnipotens. 2. questione 1. & in capitulo quoniam contra. de probationib. glo. in l. cum miles. ff. ex quib. caus. maio. Albe. post Iacob. de aretio, in d. l. rescriptum. Salycetus in præcitata l. & suum heredem. §. fin. & est textus in authen si omnes. C. si vt se ab hereditate abtineat. Barto. in l. hæredes mei. §. peto. ff. ad Trebel. Thom. Grammatic. in decisione 65. Sebastianus Vantius in tractat. de nullitate sententiarum, in rubrica 12. de nullitate ex defectu citationis. Franciscus Niconutius, verbo, citationes. n. 49. in præcitato c. quoniam contra Paulus Parisius in consilio 1. numero 32. vol. 1. quinetiam si illi, de quorum præiudicio agitur, essent absentes, nihilominus vocandi sunt, ex Luca de Penna in le. nominationum. C. de decurionibus. libro decimo, quem sequitur idem professor Andreas ab Exea in capitulo cum omnes. numero 183. & rursus 214. de constitutionib. Contrariam tamen partem quinetiam citationem non exigere, si sint absentes, probat Angelus, Paulus Castren. Fulgosius in præcitata l. rescriptum. & Iason nec admodum inuisus huic sententiae accedit inibi, & ratione text. in §. cum autem eremodidium. l. properandum. C. de iudic. vbi definitum extat, quod eorum contumacia, & absentia presentia Dei repletur, & text. in dicta l. rescriptum. versiculo absentes. Quo fit. l. si plures. ff. de pactis. consensum maioris partis exigit, non tamen absentium.

Et præter alia horum sententia conuerti possit: ille, de cuius præiudicio non agatur principaliter, tamen in consequentiam præiudicium inferatur, non requiritur, quod citeatur, ex glo. secunda, ad h. in præcitata l. de vno quoque. & inibi Imol. Angel. & neoterici, idem existimant Angel. & Imol. in l. filius familias. §. diui. ff. de legatis primo. Baldus in rubrica de rescriptis columna 4. Innocen. in capitul. humilis. de maioritate

ioritate & obedientia. Geminianns ex glo. finali. inibi in cap. quamuis pactum. de pactis. libro sexto. itidem in capit. in nostra. de procuratoribus. Bald. in cap. fin. de dolo & contumacia. Quo fit, ex quo in potestate maioris parte ad id congregatorum est inire pacem, atque concordiam, à maiori parte factum vires obtinere.

Postremò, & ideò adiuuat iuris regula, quod potest fieri præsentibus & inuito, potest etiam ignorante, absente etiam non citato fieri. l. prima. in principio. ff. de fideicommissis libertatibus. regula, qui potest inuitis. ff. de regulis iuris. His tamen exploris priori sententiae me subscribo, quæ & veritati magis fauet: quinetiam ne utique à maiori parte congregatorum, spretis absentibus, prædictam transactionem seu remissionum non posse fieri, nisi & absentes citentur, ex Bartoli doctrina in dicta l. secunda. C. de decurionibus. libro 10.

Nec obstat regula, quod potest fieri inuitis presentibus potest fieri etiam eis ignorantibus: cum & in specie nostra non vendicet sibi locum, ex ratione textus in le. si tres. ff. de arbitris. Siquidem, & si præsens esset, tamen si actui non possit contradicere, nec impedire, nihilominus posset ad suam trahere sententiam maiorem partem. Plerisque alijs posset conuerti, quæ Doctores adducunt in prima huius quæstionis parte: et si utranque partem multi, & graues authores defendant, ipse tamen priori sententiae inhærendum esse existimo.

His sanè præmissis, ac ad pulmonem reuulsis rationibus explicitis secundò intelligo in specie legis regie, maiorem partem accusatorum, vel consanguineorum minori præiudicare, quando æqua lance, æquoque liberamine, ex ipsa transactione super nece defuncti commodum omnibus euenit, quibus accusandi munus competit: vel transactione in defuncti utilitatem accedit, ut potè si inita pace in transactione actum fuerit, ut consanguineis certa pecunie quantitas detur, vel etiam tot sacrificia impendantur pro anima defuncti expensis criminis rei accusati, vel si filie mortui certa quantitas pecunie constituitur, ut nuptijs copuletur: longè quidem aliter, si inita pace, illis, qui remittunt iniuriam, detur pecunie quantitas, tamen si maiorem partem constituent, alijs renitentibus, non valet,

& eis

& eis accusandi munus competit, non obstante pace inira à maiori parte. Cuius declaratio ex his, quæ Guliel. de Guneo, Alber. Bald. in d. l. & suum heredem. §. fin. de pact. ff. adnotant, conuestiri posset: & glo. in l. rescriptum. verbo, creditor. ff. de pactis. adnotat: in simili specie & Romanus in singu. 101. creditores. allegas tex. in l. apud Celsum. in principio. ff. de doli exceptione. Iason in dicto §. finali. Quo fit, cum isthæc sententia fundetur ex dicta l. rescriptum. & in l. si plures. ff. de pactis. limitanda est, atque intelligenda, sicut prædictæ leges de creditoribus verba agentes intelliguntur. Præcticos tamen admonitos esse vellem, à prædicta compositione pacis inira à maiori parte, ad superiorem appellent, ex Bartolo in l. finali. ff. de appellationibus recipiendis. Paulus Castrensis, Alexander, & Iason, & plerique alij in dicta l. & suum heredem. §. fin. Vide qui sapias, qui probus es, qui iuris veritatem amas, quam ancipiti periculo ista intelligatur opinio: in his considera, ne credas tantorum virorum nostras studio contradicendi refragari. Quod si tuo stomacho non faciat satis, in tuo sit delectu, quam velis sequi opinionem. Insignis est admodum & perplexa quæstio, quæ à iuris vtriusque professoribus non infrequenter discutitur Stat statutum citandos esse proximiores agnatos occisi ad accusationem eius, qui illum interemerit: dubium insigne censeri solet, sufficiatne vnum citari, cum statutum in plurali numero de proximioribus dicat? Ego ista ex plenioribus Doctorum commentarijs petenda arbitror: cum enim quotidie in controuersiam veniat, & paucis exactè compræhendi nequeat, satius propemodum fuerit non irritare, quam non explere studiorum auiditatem: eaque mihi opinio probabilior videtur, minimè tamen sufficere vnum agnatum citari proximiorēve, sed plerosque esse citandos, cum in plurali numero statutum verba agat. Quam etiam sententiam comperi eleganti subtilique disputatione Angelum defendere consilio ducentesimo octuagesimonono, hoc principio. in primo dubio. & in simili specie Ancharanus consuluit consilio trigesimo sexto, visa quadam petitione. columna prima. Decius in cap. prudentiam. columna prima. versicul. & super isto textu. extra de officio delegati. Pro qua struenda sententia aliquot conijcienda sunt huic rei maximè necessaria. Et primò suffragatur textus in l. transactionem.

C. de

C. de transactionibus. qua definitum extat præsentiam amicorum tollere suspicionem metus, habet locum si non vnus tantum amicus, sed duo interueniant, ex textu inibi asseuerante, amicis interuenientibus, in plurali. Stephanus Bertrandus in ea specie ita consuluit consi. 4. visis hinc inde. col. 8. lib. 3. Et ante eum Socinus, cuius & ipse non meminit consilio 262. capio primum consultationis articulum. columna 6. volum. 2.

Secundò suffragatur capi. 1. extra de appellationibus, vbi definit protestationem faciendam esse in præsentia bonorum virorum, minimè sufficere coram vno, propter illa verba pluralis numeri. Et inibi expressim adnotat Præpositus, Abb. Perusinus, Decius & plerique alij inibi, Lappus allegat 39 incip. an valeat appellatio.

Tertiò argumentum præstat l. semel C. de re militari. libro 12. vbi definitum extat, his tamen in casibus, in quibus fides 18 adhibenda est medicis, ne vtiq; vnum sufficere, sed plures, per textum inibi de medicis in plurali loquentem. Petrus Iacobus in tit. de actione exempto redhibito. col. 4. Barto. in prima constitutione Digestorum, & inibi Bald. colum. tertia. quo in loco Alexander ad Bartolum, plerosque alios allegat Ioannes Ananias in cap. significasti. columna quinta, de homicid. Guido Papa, idem consuluit consi. 177. nobilis Petrus. colum. 2.

Vltèrius altero confirmatur iuris stimulo ex l. vbi numerus ff. de testibus. vbi, pluralis enim locutio duorum numero est contenta l. qui quartam §. vltimo. & ibi Bartolus ff. de legatis primo l. legato §. qui plures. de legatis secundo. iuncta l. melius §. eum qui, in secundo. & inibi glossa in verbo, eandem rem. eodem titulo. expressim hoc ipsum vult Bartolus in l. inter illam §. vltimo. de verborum significat. ff. cap. is qui §. 1. de præbendis. libro sexto, capitu. pluralis. de regulis iuris. eodem libro. & in capit. primo. post principium. titu. de notis Feudorum. Bartolus in l. 3. in principio ff. de annuis legatis, & in l. 1. ff. de actione legata. & in l. vlti. ff. ad Trebellianum l. libertas §. vltimo. & inibi Bart. ff. de manumif. testam. Quibus satis definitum extat pluralem numerum vno minimè esse contentum.

Quintò suffragatur Bald. sententia in l. iubemus §. sinau-
tem C. ad Trebel. asseuerantis statutum tamen certa ac definita 19

pena

pœna mulctans eos, qui domum alterius cum hominibus armatis ingrediuntur, minimè locum sibi vindicare in eo, qui cum vno tantum armato ingreditur, ex eo, cum statutum de hominibus armatis in plurali loquatur: & multo grauior est iniuria, quæ à pluribus committitur, ex l. si plures serui. ff. de iniurijs. cuius etiam meminit idem professor Decius consilio 471. iuridicam. columna secunda. versiculo secundo. Nicolaus Boerius decisione 173. numero 10. parte prima. Cuius sententia calculo non caret, licet à nemine notetur, ex Cicerone pro Cecinna, dum inquit, Si tu solus, aut quiuis vnus cum scuto, cum gladio impetum in me fecisset, atque ego ita deiectus essem, auderesne dicere, interdictum esset de armatis hominibus: hic autem hominem armatum vnum fuisse. & paulò post, ait, Paucis interiectis, Non maior est iniuria, si pluribus armatis, quam si vno armato sit. & inibi pleraque id genus alia, quæ candido lectori obuia erunt, scribuntur: & hæc adiectio argutijs quibusdam viam tacitè claudit, & interpretari. Secundò altero stimulo in priorem sententiam insurgo ex l. secunda §. homines. versicu. sed & si vnus ff. vi bonorum raptorum. vbi scribitur, sed si vnus homo coactus sit, adhuc dicemus homines coactos esse. Quorum ratio quominus in hac quæstione militet, sanæ mentis nemo vnquam desitebitur: & duorum alterum verius fortassis dici posse videtur: primò intelligendo text. illum loqui de damno, non de iniuria personæ: nam damnum ex multitudine, sicut iniuria, non augetur, vt quibusdam placuit, Boeri. decisi. 173. nu. 10.

Sextò, vt huic opinioni aduersantia submoueamus, ad stipulatur Florentiæ statutum, quo cautum est, non admitti accusatorem, ni per fideiussores idoneos approbatos à communitate satisfecerit, non sufficere vnum fideiussorem, sed plures, tamen si vnus soluendo sit. de quo meminit Angelus idem professor consilio quinquagesimo sexto, quidam nō superpositus. Nec aliquo iuris apice deseruire videtur, si obiiciatur, satisfactum esse menti statuentium, quæ vtique voluit satis esse consultum indemnitati accusati, atque ideo vnum idoneum sufficere, ex l. scire oportet §. qui autem. versiculo, sed & si maximè ff. de excusatione tutorum & quilibet, qui huiusmodi artem mediocriter, calleat, ingenuè fatebitur, non satis esse vnum sufficere: nam quò plures sunt idonei, eò quoque

eò quoque magis cautum est l. quis decedens §. vltimo ff. de liber. legata.

Septimò principaliter ad huius capituli resolutionem ad stipulatur, quod & Oldradus in ea re consultus respondit consilio 142. factum tale est. quòd si testator habuerit vxorem pregnantem, & substituerit posthumis sororem, si hi decederent in pupillari ætate, substitutioni non est locus, si vnus tantum natus fuerit, & decederet in pupillari ætate. Ioannes Andreas in additione ad Speculatorem, titulo de testamentis §. primo, columna penultima. Franciscus Aretinus columna secunda, versiculo pro ista conclusione. in l. placet ff. de acquirenda hereditate. Alciatus nec admodum grauatus his accedit libro tertio, de verborum significa. 3. q. 4. axiomatis.

Octauò, illud profectò maximum robur affert, quod & Bal. contuluit consi. 242. factum tale. volu. 3. vbi definit mandatum Ron ani Pontificis de præbenda alicui prouidenda spectante ad collationem quorumcunque, nequaquam locum habere in beneficio spectante ad vnus collationem, ex l. vbi numerus. de testibus.

Nonò, præ cæteris illud coadiuuat, quòd si quis forte fortuna iustus fuerit à testatore distribuere inter pauperes, minimè posse in vnum tantum distribuere: quod & Baldus in l. prima C. de sacrosanctis ecclesijs. columna xj. versiculo, iuxta hoc quæritur. adnotauit, item in l. vnus ex familia §. itaque ff. de legatis secundo. & inibi Raphael Cumanus, & Paulus Castrensis in §. si duos. eiusdem legis. Bartolus signanter in l. 1. ff. de optione legata. Paulus Castrensis consilio 97. super primo, columna secunda, volumine 1. Decius consilio 471. paulò antè citato. In quo dubio non desunt, qui contrariam ad stipulatur sententiam, cum & Bal. contrarium asseuerauerit consi. 162. quidam Franciscus. dubio secundo. volumine 5. Romanus singul. 451. testator dicit. Alexan. in l. qui quartam §. 1. ff. de leg. 1. is idem in l. Gallus §. quid si is ff. de liberis & posthum. sed quia non est præsentis speculationis, consultò missa facio.

Decimò, eandem opinionem illud plurimum comprobatur, quod & Rota antiqua decisione 321. incipienti, nota quòd si committatur. censet. si in rescripto fuerit facta potestas citandi in locis vicinis, minimè sufficere in vno tantum

tantum in loco vicino, sed in duobus locis, ex ca. pluralis locutio. de reg. iur. lib. 6. Card. Flor. in clem. 1. de foro comper. 32. q. Matth. Afflictus in constitut. Sicilię incipiente, multę leges. col. pen.

Postremò, & verbo non amplius addam, his omnibus sic perpenfis coadiuuat, quod & apud Castrensem legitur, consi. 211. hoc initio. in secundo dubio, volum. 2. si ex testantis voluntate constet, mandatum esse hæredi, ne petat pecunię quantitatem, donec sorores suas matrimonio copulauerit; non satisfecisse vnā maritandō, vt ita dixerim. Et ea quę de plurali locutione adnotauimus, coadiuuat glos. in capitu. statutum. in §. in super. in verb. paucis. de rescript. libr. 6. & in clem. sepe. verbo, de partium. de verbo. signific. Quibus similis gl. est in §. præiudiciales. in gloss. magna post principium inibi, quia postea dicit, ceterę. Institut. de nuptijs. Et inibi Dinus, Petrus, Faber, & plerique alij, Ioannes Andreas ad Specul. tit. de testamen. §. in primis. in additione magna incipienti, huic quęstioni. Oldrad. consi. 178. Abb. in capi. ecclesia. in secundo versu. nota ad arbitrium bonorum virorum. vt lite pendente. & in consilio 65. vol. secundo. Corneus consil. 62. visis scripturis. libro primo. Socinus consil. 124. Sortes habens vnum nepotem. columna prima, volumine quarto. Decius consilio 287. in ciuitate Placentię. columna sexta. Matth. de Afflict. in constitutione Sicilię incipiente, super decisionibus, columna secunda. definiens constitutionem Sicilię importantem pœnam incidenti arbores, non esse intelligendam in incidente vnā tantum arborem. Isidem in constitutione incipiente, blasphemantibus. septima quęstione, definit illam constitutionem punientem sanctos Dei blasphemantes, minimè esse intelligendam in vnum sanctum blasphemantem. Raphael Cumanus consilio 189. videtur dicendum. columna secunda. volumine primo. Baldus in l. secunda C. de libertis & eorum libertis, apud quos factis id definitum extat, in statuto, de quo agimus, citandos esse proximiores agnatos occisi, nec vtiq; sufficere vnum citare, cum statutum de proximioribus in plurali numero verba agat.

Verum enim uerò non desunt, qui veriore credant partem contrariam, & in specie statuti numerum pluralem pro singulari poni, atque ideo vnum ex agnatis vel consanguini-

guineis sufficere, ex l. Gallus §. quid si is. inibi, illis verbis ff. de liberis & posthumis. & in l. secunda §. exactis ff. de origine iuris l. diuus. & inibi glo. Bald. & Ang. ff. de petitione hereditat. l. si is cui. in verbo, his igitur casibus ff. de euictionibus. gloss. in verbo, actiones. in l. quia actionum ff. de præscriptis verbis. & in l. prima §. vt in initio. in verbo, capitibus ff. de postulando. glo. in cap. vt privilegia. & ibi Abbas de priuilegijs, & in capit. 1. in verbo, originalia. de pœnitentię distinctione quarta. gloss. in verbo, post mortem. in l. Stichus §. idem quæsiuit ff. de usufructu legato. & in l. falsa §. ultimo. & ibi Bartolus ff. de conditionibus & demonstrationibus §. primo. verbo. omnes homines. Institutio. de iure personarum. & in §. si verò absit. in authentico, de heredibus & Falcidia. collatione prima. definiens, quod profertur pluraliter, vim vtiq; habere in vno duntaxat.

Secundò, hæc eadem opinio manifestam probationem habere videtur ex illo, quod habetur apud Prophetam Psalmo secundo, Astiterunt Reges terrę, & Principes conuenerunt in vnum. Quorum primum de solo Herode, alterum de Pilato intelligitur, vt ex actis Apostolorum constat, capit. 4. & Matth. capit. 27. & Marci c. 15. asseuerantium latrones fuisse CHRISTO conuiciatos, cum vnus tantum conuiciatus sit; & Lucę testimonio definitum est, c. 23. quibus in locis Ambrosius & Bernardus expressim adnotarunt pluralem pro singulari poni.

Tertiò, eandem opinionem comprobat Exod. cap. 32. Hi sunt Diij Israel. qui eduxerunt te de terra Aegypti: cum de vno tantum vitulo intelligeretur: cuius meminit diuus Augustinus in suo Enchiridio, cap. 54. & Magister sententiarum lib. 2. distinct. 33.

Quartò, coadiuuat illud, quod definitur Psalmo quinquagesimo, Ecce in iniquitatibus conceptus sum: de vno tantum peccatum originali intelligitur, & illud Pauli ad stipulatur ad Hebręos capit. vndecimo, scribentis, Obturauerunt ora Leonum: & nihilominus de vno tantum Daniele intelligitur, & Matth. secundo, scribentis, Mortui sunt, qui querebant animam pueri: & nihilominus de vno tantum Herode intelligitur, sicuti ex his, quę antea in eodem capite scribuntur.

Quintò, vterius posterior hæc opinio probatur ex textu in

tu in capit. constitutionem. ad finem, de sententia excommunicationis. libro sexto. vbi verba agit de canonica mentione. & in plurali de dierum interuallis loquatur, nihilominus pro quolibet termino necesse non est duos dies assignari, sed vnum, si qui iudicandi munus habet, videbitur, Abbas in cap. sacro. extra de sententia excommunicationis, Ancharanus, Philippus Francus, Gulieimus Laudensis in præcitato cap. constitutionem. quibus admodum suffragatur textus in l. si conuenerit. ad finem ff. de pignoratitia actione. & in l. inter accusatorem ff. de publicis iudicijs. ex quo datur natiuus intellectus clementinę primę, in verbo, simul. & rursus verbo, legitimę. de appellationibus. quod textus ille, qui de appellatione à duobus pluribusve iudicibus loquitur, locum habet, cum facta fuerit ab vno, qui solus est iudex: qui intellectus verus est ex Imola, columna vltima. inibi, & glossa quę expressim hoc ipsum vult verbo, simul. in dicta clementina prima.

Sexto, hæc eadem opinio conuerti possit ex Cini sententia in l. prima C. vt possidetis. definiens statutum certo modo puniens producentem falsos testes locum etiam habere in producente vnum tantum: Bartol. in l. secunda §. si vnus. & inibi Dinus, & Albericus ff. de bonorum raptorum. Bartol. & Bald. in l. prima ff. de procuratoribus. Bald. & Angelus in l. diuus §. diuus ff. de petitio. Albericus in secunda statutorum parte, quæstione vigesima octaua incipienti, secunda quæstio est. Gandinus in eo tractatu, quem de maleficijs publicum fecit, in rubrica de falsarijs. columna tertia. versiculo, item statutum esse in ciuitate. Angelus in l. prima §. primo ff. de dolo malo. Baldus in l. Gallus §. qui si is ff. de liberis & posthumis. & Virgiliana carmina ad id alluisse videntur, libro septimo Aeneidos, cum de vno Aenea verba ageret, scribit.

Externi veniunt generi qui sanguine nostrum

Nomen in astra ferant.

Et rursus eodem libro,

Generos externis affere ab oris.

Et Seruius in priori loco existimat apud Poetas frequenter accipi pluralem pro singulari: quo fit statutum falsos testes puniens producentem, intelligendum fore in producente vnum tantum: ex professoribus iuris idem existimat

mat Ancharanus & Imola in capitu. relatum. in secundo. de testamentis. Mattheus Afflictus in constitutione Sicilia: incipienti, multę leges. columna tertia. versiculo, tertio nota. & iterum in constitutione incipienti, qui falsitatem. Ioannes Baptista Seuerinus in l. omnes populi. in materia interpretationis extensiuę, decima quarta fallentia ff. de iustitia & iure. Antonius in capit. vltimo. columna quinquagesima nona. extra de consuetudin. Angelus in §. primo. columna secunda. de iure personarum. Institut. & in tractatu maleficiorum, verbo, falsario. columna secunda. Georgius natan in ca. quamuis pactum. de pactis. libro sexto. Curtius Senior consilio sexagesimo nono, columna quarta. Iason consilio centesimo quadragesimo quinto, columna penultim. volumine secundo. Nicolaus Euerardus in locis legalibus, in loco à ratione legis, in tertio casu principali. col. 9. vers. hinc est, qđ si per statutum.

Septimò, stabiliri possit ex glossa passim admissa in l. vt perfectius. in verbo, tabulariorum C. de annali excep. definiens, quod in iuribus, quę requirunt protestationem fieri coram tabellarijs, sufficere vtique coram vno tantum fieri: cui sententię se subscripsit Speculator titulo de primo decreto §. iam de effectu. vers. sed nunquid sufficeret. Roman. & Alexan. in l. de pupillo §. si quis ipsi prætori. de operis noui nuntiat. ff. & huius sententię aures habeo Abb. in cap. pastoralis §. præterea. de officio delega. & ibi Collectarium Alexand. consilio 85. animaduersis. col. 1. volum. quarto. Iasonem cons. 145. columna vltim. volumine secundo. tametsi perperam in contrariam ierit sententiam Bal. in c. vlti. col. 1. extra de appellat.

Octauo, fortissimum argumentum præstat, quod & Baldus adnotauit in capit. mandatum. de rescript. definiens, quod si Papa mandauerit prouideri alicui de beneficio, cum illa clausula, quę passim adici solet, Si pro alijs non scripserimus, gratia nullius erit momenti, si pro vno duntaxat scripserit. Dominicus idem professus in capitulo, quamuis. in primo de præbendis. libro sexto. vbi idem voluisse Archidiaconum affirmat Cardinalis Florentin. consilio 30. itidem & Calderinus in præcitato capitulo, mandatum. Archidiacon. in capitulo, accepimus. de ætate & qualitat. Archidiaconus, Ioannes Andreas in capit. primo. de rerum

permutatione.lib.6.& inibi Philip.Franc. & Dominicus.
 Nonò, & illud ad stipulari videtur, tametsi Cæsarum de-
 cilio in l. apertissimi C. de iudicijs. in plurali, arbitros esse
 assumendos dicat, qui de iudicis recusatione iudicent. capit.
 suspicionis.de officio deleg.cap.si contra.capi.ab arbitris. eo-
 dem titulo,libro sexto.capi.legitima.de appellationibus. eo-
 dem libro.cap.licet.de foro competenti.capi.secundo requi-
 rit.capi.cùm speciali.de appellationibus,extrà,nihilominus
 vnum sufficere eligi, qui de recusationis causa pertractet,
 probat glossa in verbo, aliquos. dum exponit, idest, arbi-
 trum, vel arbitros,in præcitato capitulo secundò requiritis. &
 idem existimat Abbas inibi, columna penultima, & est tex-
 tus ad id præstantissimus in l. cùm speciali. inibi, arbitrum,
 vel arbitros eligere C. de iudicijs. Speculator idem ex pro-
 fesso probat in titulo de accusatione §.effectus. versiculo. sed
 nunquid vna pars. Quibus nec admodum inuitus adhæret
 Georgeus Natan in repetitione ca. quamuis pactum.de pa-
 ctis, libro sexto. in quarta quæstione tertiz quæstionis prin-
 cipalis.

Decimò, omnibus superius examinatis, ad amissim per-
 pensis poterit confirmari ex Baldi sententia in l. prima C. de
 conditionibus insertis. Quòd si statutum municipale ar-
 ceat fœminas existentibus filijs masculis, repellendas esse
 fœminas, existente adhuc vno filio, Marianus in praxi sem-
 per vidisse obseruari asseuerat in capit. super eo. de conditio-
 nibus appositis.columna vigesima secunda.Albertus Brunus
 idem professus in eo tractatu, quem publicum fecit, statuto-
 rum excludentium fœminas à successione. in duodecimo
 articulo princip.quæst. 13. Francus in cap. si Papa. super glo.
 verbo, liberis.de testamentis. libro sexto. columna 27. Al-
 ciatius in l. non est sine liberis ff. de verborum significat. De-
 cius quarto notabili in l. prima C. de pactis.Alexander con-
 silio 109. super prima consultatione.columna quarta, volu-
 mine septimo. Iason in l. Gallus §. quid si is ff. de liberis &
 posthum. Barbat.columna trigesima prima, in c.Raynaldus.
 de testament. Georgius Natan in præcitato capitulo quam-
 uis pactum.de pac.in sexto.Iason in l. singularia. col. quarta
 ff. si certum petatur.& in authentica, si qua mulier,columna
 decima C. de sacro sanctis ecclesijs, in eodem consilio 145. vo-
 lumine secundo.

Vndecimò,

Vndecimò,libet hoc in loco pro hac astruenda sententia
 non incongruè adducere glossam illam communi consen-
 su admissam in l. si quis.C. ad legem Iuliam maiestatis. &
 inibi Bartolus & alij,definientes leges loquentes de iudicijs
 præcedentibus, sufficere vtique vnum, vt criminis author
 torturæ subijciatur, Iason in præcitato consilio. Et Signo-
 rolus consilio 209.quæstio præsupponitur. columna prima.
 his omnibus ad pulmonem reuulsis rationibus, vt pacem
 dissidentibus iuribus afferam, existimo hunc nodum ita
 dissoluendum esse. quòd si pro forma pluralitas alicubi exi-
 gatur, nūquam numerus pluralis resoluitur in singularem,
 sicuti Baldus definit,consilio 123.reuerendissimus pater. co-
 lonna tertia,volumine quinto.ex textu in l. Pedius. §. in ser-
 uum.cum lege sequenti.& in l. sicuti tribus.ff. de arbitr.textu.
 optimus in l. Pomponius.ff. de re iudic.

Vel aliter & secundò prior sententia intelligenda est,
 cùm vna esset statuētium ratio:quòd si ex statuentium men-
 te plures exigenter consanguinei ad necem defuncti vin-
 dicandam, non vtique sufficeret vnius consensus, sed mul-
 torum, vt in specie statuti, ex his, quæ congerit Ioannes
 Andræas, Archidiaconus, Dominicus & Francus in cap. 1. de
 rerum permutatione. libro sexto. quod & Tullius astruit
 in ea Oratione pro Cecinna. Baldus, Paulus Castrensis in l.
 prima, de conditionibus insertis. Socinus consilio 278. co-
 lonna prima, volumine. 2. Alexander in le. qui quartam. §. 1.
 de legat. Primo. Franciscus Aretinus in l. si quis ante. colum.
 secunda. ff. de acquirenda heredit. Iason in dicta l. singula-
 ria. columna quarta. Decius in l. 1. notabili quarto. C. de pac.
 Imol. Cardinal. Florentin. in clementina prima, ille column.
 vltima, hic quarta, in sexta oppositione, de renuntiat. atque
 ideo in. specie statuti, cognatos esse conuocandos, nec suffi-
 cere vnum, sed ad minimum duos conuocare: atque ideo
 priori me sententiæ subscribo, & quando pluralis loquu-
 tio in singularem resoluitur:& versa vice, singularis in plu-
 ralem, vide glossam in l. huiusmodi. in prima. ff. de verbo-
 rum obligationib. Gulielmum à Ludo in extrauaganti, exe-
 crabilis. in princip. verbo, plures. de præbendis. Bartolum &
 alios in l. penultima. C. de impuber. & in l. si seruus. §. si plu-
 rimum. ff. si quis cautionibus. Baldum, Imolam, Iasonem,
 Castrensem in l. si pater. ff. de vulgar. eundem Paulum con-

DDD 3 filio

filio 209.col.1. Alex. consil. 136.colu.1.vol.5. Socinum consil. 43. visa prouisione.col.1.vol.1. Stephanum Bertand. consil. 141. in 2. dubio. volu.1. & præter hos Fabium Quintilianum lib.8.cap.6. Oratoriarum institution. & lib.9.cap.3. vbi definit Oratores, atque Poetas numerum singularem pro plurali sæpe numero, & versa vice, usurpare. Has tamen iuris assertiones breuius explicuimus, vsumque ipsarum offendimus, quo minus inde lectori obreperit. Commentitias autem difficultates, sophisticas, triuolasque quæstiunculas, quæ à quibusdam maleferiatis ingenijs in iuris disciplinam extricatae sunt, consultò missa fecimus, quo ad Alphonfi regis decisionem, quæ de delictorum transactione agit.

S V M M A R I V M .

- 1 Iniuriarum actio cedi non potest.
- 2 Quid etiam, an vindicta iam cedi possit.
- 3 Discutitur an actiones directæ cedi non possint.
- 4 Quid etiam an opera officiales.
- 5 Controuertitur adhuc an ius alimentorum futurorum cedi possit.

Ex c. sequenti an ius vindicandi necem defuncti cedi possit. Cap. XLVII.

PRæter alia, quæ in hoc duntaxat tractatu frequenter discuti solent, & illud non modicam dubitationem affert, an & ius vindicandi mortem defuncti cedi possit? & sunt, qui existiment non posse cedi, aut demãdare. & in primis Ioann. glossator antiquus, cuius meminit gloss. in l. iniuriarum. ff. de iniurijs. & in l. vltima. C. de hered. vel actione vendita. & in l. si nomen. & ibi Salicetus. ff. eodem titulo. existimant iniuriarum actionem cedi non posse, Hostien. in summo titulo de aliena. iudicij mutan. causa facta. §. vltimo. Speculator titulo de cessione actionis. §. 1. versiculo an actio iniuriarum. & inibi Ioannes Andr. in additione. incipienti, de actione iniuriarum. Corn. Alberic. in l. 1. columna secunda, versiculo, sed quid erit. C. ne liceat potentio. & huius sententiæ anthores habeo Guid. Papam in statuto incipienti, si quis per libertas. in glossa. vel quasi, columna 14. versi. item quia actio. Petrum Iacob. in practica sua tit. de act. iniuri.

^I
Iniuriarum
actio cedi
nō potest.

iniuri. ex lege Cornel. Alber. in l. 1. col. 2. ver. sed quid erit. C. ne liceat potentio. Bal. in l. per diuersas. 16. q. C. manda. & in l. vltima. & ibi Salic. C. de hære. vel actio. vend. Francisc. Aret. in l. 1. col. antepen. ff. sol. matr.

Hinc etiam definiri poterit, ius accusandi alium de privato delicto etiam alteri cedi non potest, ex Bald. in l. per diuersas. col. vlt. C. mand. nec actiones populares cedi possunt, ex l. si cui. ff. de verborum signific. l. qui populari. ff. de popul. actio. Albericus sumens rationem ex text. inibi in l. vlt. col. 2. versic. quid de alijs actionibus. C. de hære. vel actio. vendi. & id quidem, nisi ratione publici damni competat, arg. texru. in le. licet. & in l. non cogendum. §. qui ita de publico. ff. de procur. l. eum qui. §. in popularibus. ff. de iureiur. & id quidem, nisi ex civili tantum actione competat, tunc ius vindicandi cedi potest, ex Bald. in l. per diuersas. columna vltima. C. manda. questione 16. explosa Rom. sententia in l. prima. columna vlt. ff. de operis noui nunt. contrarium asseuerante ex textu in l. metum. §. sed licet. ff. quod metus causa. Itaque ius vindictæ cedi non potest, nihilominus pater filio ius cedere possit, ex Bald. Salic. in l. Gracchus. C. de adulter. quorum sententiæ subscripsere plerique alij, inter quos Carolus Ruy. consilio 72. cuius initium est, viso. ad fin. libro 1. Alexã. & Iason in §. usufructuarius. l. 1. ff. de operis noui nunt. & Bartolus in l. non solum. §. si manda. columna secunda. versic. circa primum. ff. de iniu. ex nouioribus Ant. Gome. c. 3. delicto. nu. 42. ad fin. quinetiam in ea specie respondit Claud. Seif. in rep. l. vt vim. ff. de iust. & iure. colu. 92. parua. versicu. succedit alia quæstio, vt id quidem, non solum intelligendum sit in filio, sed in alijs, quibus & capessere fas est. vtpotè in seruo, vasatio, coniuncto, & similibus, sumens rationem ex textu. in dicta l. Gracchus, inibi, qui patri paruerint. Bartolus in dicto §. si manda. qui, tametsi passim ad id allegeretur, nec nutu, nec verbis id probat, cum tamen solum de filijs verba agat: nec textus in l. Gracchus. loquitur de alijs, quam de filijs: & cum longè ratio sit diuersa filiorum, atque ceterorum: cum & filij eadem persona cum patre existimentur, ex lege vltima. C. de impube. & nos supra de parricidiorum poenis tractantes pleraque id genus alia congeessimus. capitu. 22. nume. 10. Quo fit, & illud necesse sequi, cum electa sit industria personæ, filio id delegari potest. l. sciendum. §. legati. ff. de

²
Ius vindictæ,
cedi
nō potest.

ff. de legatis. Et id solum speciatim in filiis procedere tradit Fejn. in c. que in ecclesiarum. colu. 4. versic. hoc intellige. de constitur. asserens id non posse procedere in ceteris, eò maxime, cum Cæsarea decisio in dicta le. Gracchus sit exorbitans, & contra regulas iuris communis, sicuti definit Alexan. in dicto §. usufructuarius. ideo si esset quædam ratio similis in cæteris subditis, que in filiis, non esset utique extendenda, ex ratione textus in l. si verò. §. de viro. ff. soluto matrim. quod si lex de cæteris perinde, ac de filiis voluisset, eque parique ratione de illis statuisset. l. prima. §. sin autem ad deficientis. C. de caducis tollendis, capitulo inter corporalia. extra de translatione episcopi, vel electi, & nos aliqua coniecimus de intellectu. d. l. Gracchus. supra c. 15. nu. 17.

Secundò hac in quæstione adnotandum est, & præ cæteris intelligendum fore, quòd licet ius vindicandi alicui competens non possit alteri cedere demandare, posset tamen huic vindictæ executioni amicos, socios sibi asciscere, ex ea ratione, qua vulgò circumferri solet, Cui conceditur aliquid, concedi videtur, utpotè faciat cum familiaribus, amicis, conjunctis, socijs, sine quorum ope id tutè facere non posset. l. si stipulatus fuero per te non fieri. ff. de verborum obligationibus, & hoc vulgatum iuris adagium coadiuvat, Concesso vno, videntur ea esse concessa, sine quibus id fieri non potest. le. prima. ff. de iurisdictione omnium iudicum. cum plerisque alijs, que ad id adnotant Doctores inibi Paul. Castrensis, Jacob. in l. refectionis. per textu. inibi, ego fabri que mei. ff. com. prædiorum Baldus in repetit. l. 1. columna antepen. C. vnde vi. itidem in cap. velim. colu. 2. de iura. calu. & consilio 431. cuius initium est, quia in accusatione. colu. 2. libro 1. quibus & plerique alij accessere nec admodum grauati. inter quos & Cepol. consil. 4. crimin. incip. visa querela producta. colu. 3. versic. secundò similiter. & rursus consil. 74. viso statuto. columna. vlt. Fran. Rip. in l. 2. §. voluntatem. col. 6. nu. 30. ff. sol. matr. Ias. in l. 2. col. 2. ff. de iu. om. iud. & in d. §. usufructuarius. colu. 3. Paul. Castr. in l. raptor. col. 2. C. de episc. & cler. Carol. Ruy. consil. 1. col. 1. lib. 5. Cæpo. in eo trac. quem publicum fecit seruitutum. Urban. titul. 23. colum. vlti. vbi definit in statuto Veron. se obtinuisse, permittente patri, marito, occidere eum, quem cum filia, sorore vxore turpiter comperirent: tamen ab hac sententia Bal. discesserit in l. vt vim.

vt vim 6. q. præcitata. definiens socios offensi, nec amicos ad vindictam tutè deuenire non posse: cum isthæc sit personalis permissio, & non egrediatur personam: nihilominus, inquit, possunt concomitare amicum, eique adesse, dum vindictam facere vult: nec equidem tenentur de favore, vel societate. Cuius ad id meminit Ias. in præcit. §. usufructuarius. Ipse tamen Bald. vt ab hoc errore immunem reddam, intelligendum fore reor, dum ex statuto vindicta alicui sit permissa, quia tunc non licet amicos ad id asciscere, cum sit contra rationem tex. in l. non est singularis. ff. de reg. iuris. l. 1. C. ne quis in sua causa iudex. Stephanus in suo tractatu de legum interpretatione, vltima parte. charta tertia, idem existimat.

Tertiò aduertendum est hac in quæstione ius vindictæ cedi non posse, quando ex privilegio id ius competit contra iuris communis regulas, sicuti ex dicta le. Gracchus. definitur: longè quidem aliter, si iure communi id competeret, Felinus in dicto capi. quæ in ecclesiarum. Alexand. in l. si cum dotem. §. transgrediamur. colu. penul. ff. sol. matr. itidem in d. §. usufructuarius. cum qui per alium facit, per se ipsum facere videtur. August. Ari. ad Ang. in tract. malefic. in verbo, *Chemie ay adulterato.* nume. 64. Scirellus in d. l. vt vim. rationem sumens ex text. in l. 1. ff. de offic. eius cui manda. est iurisd. vbi non possunt delegari causæ, quæ ex speciali privilegio personæ competunt, Stephan. in d. tractat. de legum interpretatione, parte. vltima, char. 5. versic. an liceat patri conuocare. Salicetus à nullo eorum citatus in l. non ideo minus. colu. 3. C. de accusationibus.

Quartò ex præmissis animaduerti poterit prædictam sententiam intelligendam fore, ius vindicandi cedi non posse, ni ex ciuili tantum actione id competat, sicuti Bal. definit in l. vltima. C. de hæredit. vel actio. vend. tamen indistinctè ius vindicandi cedi posse perperam Romanus existimat in l. 1. §. vltimo, columna prima. ff. de operis noni nuntiatio. cum cedi possit facultas expellendi alium à possessione propria authoritate inter quos & Bartolus Angel. Imol. Castr. Alex. Romanus & Iason in dicto §. usufructuarius. quo in loco Bartolus asseuerat nescire alium textum, qui bene prober, Angelus adducit consimilem textum in l. prima. §. penultimo. ff. de remissio. tamen ipse proprio Marte delucidaque voce inibi protestetur neutrum textum hoc probare, nec

nutu nec verbis, Baldus in l. tertia. & ibi Angelus. C. de pignor. idem Baldus in cap. 1. §. si quis vero. in tit. de p. in firm. in v. sibus feudorum, existimant ius alteri competens expellendi iuuatorem cedi posse, Angelus in l. si eius. ff. ad Trebellianum. Imol. Francisc. Aretin. in l. si ita stipuler per te non fieri. ff. de verb. obligat. Socinus consilio 167. non inutilis. columna penultima, libro secundo. Decius consilio 191. in causa, quæ agitur. colum. penult. & rursus consil. 449. v. sibus duobus colum. vltima. Barb. consil. 51. vol. 1. Carol. Ruyn. consilio 47. columna. quarta, & iterum consilio. 88. numero 4. vol. 5. Guid. Papæ. in decisione Delphinat. incipienti, si quis per literas. in gloss. 1. col. sexta. Angel. Aretin. in S. actionum autem. columna 10. Inst. de action. itidem in S. prætereà. in 2. columna, 22. Insti. de exception. & hi quidem suffulti gloss. auctoritate in l. cum fundum. ff. de vi & vi armata. definentis ius expellendi iuuatorem posse alteri cedi: quam ita intelligit Bartol. inibi, Franciscus Aretinus & Iaso. in dicto §. usufructuarius. Bald. in cap. vltimo, columna 2. de iuram. calum. video tamen in intellectu illius glossa. plerisque doctores in errorem lapsos esse: Siquidem gloss. illa in dicta l. cum fundum. ff. de vi & vi armata: primo loco inquit, quod sicut licet domino per se incontinenti recuperare possessionem, sic & per alium: mox subdit, vel secundum Ioannem, non licet ei per alium hoc facere: nihil prætereà, nec nutu, nec verbis, de hac re dicit, tanquam illam posteriorem sententiam sequi videatur, secundum gloss. frequentiori doctorum calculo receptam in l. qui filium §. Sabinus. ff. ad Trebellianum, in gloss. vltima, ex quibus definiunt communiter doctores, ius vindictæ alteri cedi, vel delegari non posse: & inter alios Bald. sibi contrarius hanc professus fuit sententiam in l. ad officium. ad finem. C. communi diuidendo. itidem & Alexander in l. accusationis. C. quod metus causa. & in d. l. Gracchus. & in l. vt vim. colu. 4. præci. hi omnes in l. 2. col. antepenul. C. de serui. & aqua. Quam glo. miris laudibus exaltat Bal. in d. c. vlt. colu. 2. de iura. calum. asseueras eam esse solennem: & in c. ad nostram. existimat singularem, ex quo aliqua conijcienda sunt huic rei maximè necessaria, quæ hanc definiant controuersiam.

Verùm materiam istam vindictæ tractati in mentem venit, in duello singularique certamine non esse licitum alium substitue-

substituere, sicuti Bald. definit in c. de cætero. de re iudic. & in c. dilectus. colum. vlt. de appellat. suffultus illius glo. auctoritate, & in consilio 436. quidam creditor. colum. penult. consil. 1. colum. 1. volum. 1. itidem in l. si cum dotem. §. transgrediamur. & inibi Alex. colu. 4. ff. soluto matrim. Angel. in tracta. maleficio. in verbo, *che me ay adulterata la mia dona.* numer. 69. Barbat. in l. 1. §. si quis ita. col. 15. ff. de verb. obligat. Francisc. Aret. in d. l. si ita stipuler per te. Curt. Senior consil. 80. super ar. colu. 1. Bar. illius glo. mentione non facta in l. non solum. §. si mandata. col. 1. ff. de iniur. Felin. in ca. quæ in ecclesiarum. colu. 4. de constitut. Bernar. Laud. & August. Arim. ad Angel. eo in loco, cuius paulò antè meminimus, Paul. Castren. in l. si cum dotem. §. transgrediamur. & ibi Alexand. colu. 4. ff. soluto matrim. Rom. in l. 3. §. maritus. ff. ad Syllanianum. Ioann. Anan. in cap. 2. ad fi. de homic.

Et vt ad propriam quæstionem reuertamur, quæ agit de iure ingrediendi vel recuperandi propria auctoritate, frequentior recepta est opinio, id ius cedi posse, ius tamen vindictæ nequaquam: & id, quod diximus de iure ingrediendi possessionem ea lege intelligendum esse opinor, si is, cui illud ius cessum est, ipsum exerceat ciuili modo sine atrocitate, ex Baldo in ca. 1. §. 1. tit. de pace iuramento firman. Ias. in l. 1. columna. 30. C. de iure emphyteut. quibus in locis ad nau seam vsque tradunt Doctores, ex quibus satis iam satis definitum extat, ius vindicandi mortem defuncti cedi nullo modo: posse cum ius vindictæ, nolente vno accusare, proximiori in gradu munus accusandi competit: atque ideo actio iniuriarum, quæ ipsam personam respicit, cedi non potest, ex glossa in dicta l. iniuriarum. ff. de iniur. & in l. vltima. C. de hæc. vel actio. vend. cum ius sit in re personale, alijs quoque cedi non potest, ex Dino in capi. privilegium personale. de regulis iur. Archid. in cap. hinc est. 17. quæ sit. 1. Angel. in l. quod si in diem. §. Iulia. ad fin. ff. de petit. hæc.

Ex quo illud deduci videtur factiones directas, veluti of- 3
sibus nostris Afflictas cedere nõ possumus. l. quis ergo. & in-
ibi gl. & Paul. Castr. itidem in l. si Stichus. ff. de pecul. gl. miris
laudibus exaltanda, quæ expressim hoc ipsum vult in l. 3. in
princ. ff. pro soc. & in l. 1. & inibi doct. passim. ff. de act. & obl.
Alber. qui signanter id declarat in l. ex legato. C. de leg. Pau.
Castren. consilio 442. incip. videtur dicendum. colu. 2. volu. 1.

Matthæus

Matth. Afflict. decisione Neapol. 335. pro decisione. col. vltima. Ioannes à Platea, & Iason in §. omnium. Instit. de actio. & præter hos huic accedunt sententię Angeli consilio 70. cuius initium est, Ioannes olim. col. 1. & rursus confi. 81. domina Maria. Specul. ante hos ritu. decessio. actionis. §. 1. versicu. quid si habens directum.

Verùm, vt res ista apertissimè intelligatur, ex eodem fonte & illud deduci videtur, iura annexa certis personis singulariter cedi etiam non possunt, ex Bartolo in l. etiam. ff. de iureiurando argumento text. in l. cordonem. ff. de oper. liber. l. si ex pluribus. ff. de administratione tutorum. l. non solùm. §. si puellæ. ff. de ritu nuptiarum. quo fit, iura sepulchrorum minimè extraneis cedi posse, ex l. quia perinde. §. 1. ff. ad Senatusconsultum Trebellianum. Ioan. Fab. idem professus in §. 1. columna vltima. Instit. de acquisitio. per arrog. tametsi in extraneum heredem quandoque transeant. l. ius sepulchri. C. de religio. & sumpt. funerum. l. vel quæ. in princ. inibi, quæ lesunque sint. ff. eodem tit.

Illud etiam deducti videtur, quod prætermittendum non duxi, ius immittendi mortuum in rem pignoratam ab ipsa lege debitori concessum cedi non potest, ex l. 2. ad finem. ff. de relig. & sumpt. funerum. Rom. confi. 484.

Hinc etiam ex l. non sortem. §. si libertus. versicul. vltimò. 4 opere officiales cedi non possunt, ex Baldo in l. liberti, libertæque. columna 4. versicul. item dubitatur. C. de bonis libert. ea ratione ductus, cum opere huiusmodi personę adhereant, ex l. operæ in rerum. ff. de oper. libertorum. & ideo delegari non possunt. l. 1. §. nec autem. C. de caducis tollendis Quibus addenda sunt pleraque alia, quę congerunt Baldus, Iason, & Alexander in præcitato §. libertus. ex quo & ius clientelæ cedi alteri non potest inuito vasallo, ex capitul. 1. §. præterea ducatus. tit. de prohib. feudi. alienat. per Federicum. capi. 1. §. ex eadem. & inibi Martinus Laud. tit. de lege Corradi. Alberic. post Raynerium in l. 2. columna antepenultima. ff. soluto matrimonio. Hostien. Ioann. Andr. & interpretum maior pars in capi. dilecti. extrà de maiorit. & obediens. gloss. in l. inuitus. in principio de fideicommiss. liber. Cinus, Alberic. in l. 1. C. de nouat. Baldus consilio 327. pridie. columna 2. libro 1. & consilio 97. proponitur. volumine tertio. Guido Papa decisio. Delphin. 560. dominus Alexander & Iason in d. §. 1.

d. §. libertus. ille colum. vltima. hic columna 10. Alexand. ad Baldum in l. si nominis. & Franc. Aretin. in l. 2. colum. vltima. soluto matrimonio ff. Bald. in l. 1. col. 6. ff. de seruis fugit. & in l. si nominis C. de donat. itidem in l. in testamento C. ad legem Falcidiam, & huius sententię authores habeo præter hos Curt. Iunio. in tract. feudo. 6. parte, colum. 1. Anto. Rub. confi. 96. q. Carol. Molin. in consuet. Parisien. titu. 1. §. 1. glo. 3. quæstio. 3. Barbat. in cap. ad quæstiones. colum. 1. de rerum permutat. Felin. in capitu. dilecti. de maio. & obedientia. Ias. confi. 56. col. 1. volu. 1. Ioan. à Neuz. inter confi. Alber. Bru. confi. 12.

Ex eadem radice & illud emanare videtur, ius alimentorum futurorum cedi minimè potest, ex Barto. in l. cum Titio ff. ad legem Falcidiam. Fabia. in tracta. emptiois, in 21. q. 4. quæstio. principalis. Baldus in l. 1. colum. vltima C. de priuileg. dot. Panor. in cap. præterea. ad finem. extrà. de iure patro. Ias. in l. si constante. colum. vltima ff. solut. matrim. Curt. Senior confi. 58. summa totius. col. 2. & id quidem quia cohæret personæ: & alia sunt alimenta in persona vnus, & alia alterius, sicuti Bart. & Fabia. definiunt his in locis, quibus & antea meminimus.

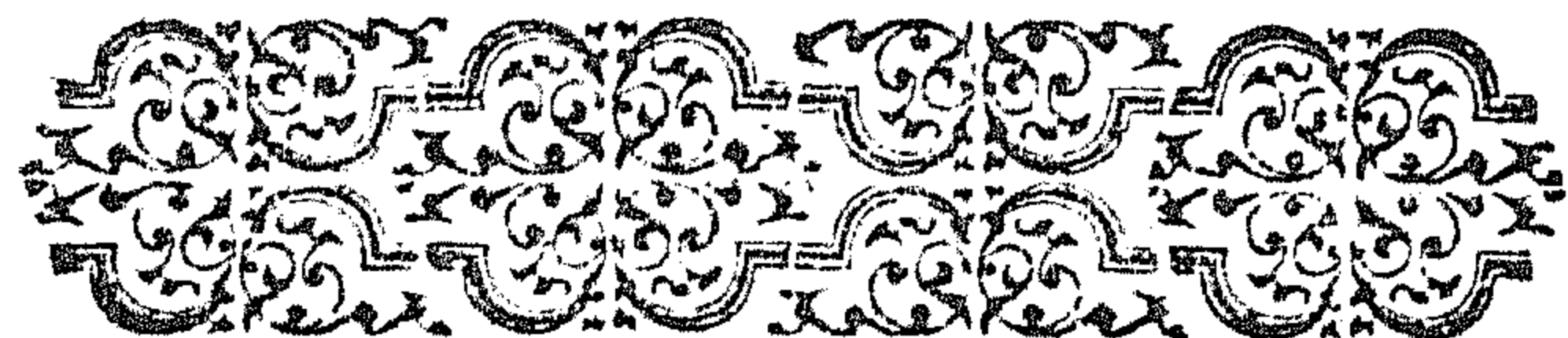
Ex his dubium illud celebre explicandum est, an & ius siue facultas iurandi alteri quidem cedi non potest, ex Baldo confi. 314. cuius initium est, vtrum dictus contractus. dubio 4. vol. 5. cum iuramentum sit personale, nec ad hæredes tranfit l. generaliter. in prin. C. de rebus cred. not. doct. passim in c. veritatis. extrà de iureiur.

Hinc deducitur intellectus ad text. in l. nemo potest ff. de regulis iuris. quę deprompta est ex l. solet ff. de offic. proconsul. definiente gladij potestatem, aut alterius coercionem ad alium transferri non posse. quæ qualiter intelligatur, signanter Decius explicat in d. l. nemo potest.

Postremò & verbo non amplius addam, ius etatis cedi non potest ex Cæsarea decisione in §. finitur. Insti. de vluca. Bald. in l. cum antiquioribus. colum. penult. C. de iu. libe. ex tex. in l. peto. §. prædium ff. de leg. 2. explicant doctores in §. vltimo. Instit. de vsufruc. Sunt etiam pleraque alia, quæ his congerere poteram, quæ admodum (ne lectoris animum fatigemus) missa consultò facio. Et hæc quidem de cessione vindictæ commemorasse sufficiant nonnunquam cum veteribus

798 Epitome delictorum Lib.I.
ribus pedem contulimus, controuerſq; opinionis argumen-
ta explicuimus, non tantum, vt quid noſtra ferret opinio,
oſtenderemus ſed ſenſim eorum, qui felicius proficerent, in-
genia ad grauioreſ cauſas aſſueſaceremus: hic tamen quæ ab
alijs ſaſtidiõe traduntur, ferè complexi ſumus.

Finis, Laus Deo.

Series Chartarum.

† † † † † ABCDEFGHIKLMNOP
QRSTUVWXYZ,

AA' BB CC DD EE FF GG HH II KK LL
MM NN OO PP QQ RR SS TT
VV XX YY ZZ,

AAA BBB CCC DDD,

Omnes ſunt Quaterniones, præter † † †,
qui ſunt Duerniones.

